

זה השער לה'
צדיקים יבואו בו

ספר לוקוט מורה ר"ן

הנכבד והנורא. מי כמוהו מורה. היוצא בקדשה ובטהרה.
מפי קדש קדשים. נבון לחש וחכם חרשים. הלוא
הוא כבוד אדונו מורנו ורבונו. הרב האמת. הגאון
הקדוש האמת. נחל נובע מקור חכמה. אור
ישראל וקדושו. המפרסם בכל קצוי ארץ
וים וחוקים. שמו קדש. מורנו ורבונו הרב
רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לברכה,
מקהלת ברסלב. בהרב הויתק וחסיד
מו"ה שמחה זצ"ל. בן לאותו צדיק
הרב הקדוש המפרסם מו"ה נחמן
הארדינקיר זצוק"ל. ומצד
אמו הצדקת המפרסמת בשם
טוב מרת פיגא זצ"ל. הוא נין
ונכד להרב הקדוש רבן של
כל ישראל. ק"ש מו"ה ישראל
בעל שם טוב זצוק"ל ישמח
אבין ואמן ותגל יולדתך.
עטרת זקנים בגיבנים. בזכותם
יאיר עלינו חסדי דויד הנאמנים.
ונזכה לחזות בנעם ה' פנים אל
פנים. חיש קל מהרה נשוב לציון
ברננים. במהרה בימינו אמן:

דברים השומדים ברומי של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה' ע

זאתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש
אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לי

השליט", הוא בחינת נקודה עם ואו. כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה כמו שכתוב (בראשית מ"א):
מן המעיין. ועל - שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעיין, שהוא יוד:
ובינה הוא נחל הנמשך מן המעיין. ועל - שם המשכות,

מיס עמוקים דברי פירוש נחל נובע מקור חכמה (ממלי יוד)

והאֲבָנִים תִּהְיֶינָה עַל שְׁמֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁתִּים עָשָׂרָה עַל שְׁמֹתָם פְּתוּחֵי חוֹתָם אִישׁ עַל שְׁמוֹ תִּהְיֶינָה
לְשָׁנֵי עֶשֶׂר שְׁבָט: [שְׁמוֹת פָּרָק כח-כא]
וַיַּעֲשׂוּ אֶת צִיץ נֶזֶר הַקֹּדֶשׁ זָהָב טָהוֹר וַיִּכְתְּבוּ עָלָיו מִכְתָּב פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה':
[שְׁמוֹת פָּרָק לט-ל]

וְאֵלֹהֵי הַשָּׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים הָיוּ לָהֶם שְׁתִּים עָשָׂרָה אֲבָנִים שְׁנָשָׂא הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל עַל לְבוֹ שֶׁהָיוּ
מִפְתָּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ לַה', שֶׁהֵם הָאוֹרִים וְתַמִּים שְׁמֵהֶם הָיוּ שׁוֹאֲלִים כָּל הָעֲצוֹת. וּמֵאֵלֹהֵי
הַשְּׁתִּים עָשָׂרָה אֲבָנִים שֶׁל הַשָּׁנִים עֶשֶׂר שְׁבָטִים שֶׁהָיוּ פְּתוּחֵי חוֹתָם קֹדֶשׁ, מִשָּׁם נִמְשָׁכִין כָּל
הַחוֹתָמוֹת שֶׁבִּקְדָּשָׁה, וּמִשָּׁם הַכֹּחַ שֶׁל הַדְּפָסֶת סִפְרֵי יִשְׂרָאֵל הַקְּדוּשִׁים.
[לִיקוּטֵי הַלְכוֹת - יוֹרֵה דְעָה הַלְכוֹת יִין נֶסֶךְ הַלְכָה ג-ט]

הועתק והוכנס לאינטרנט
www.hebrewbooks.org
ע"י חיים תש"ע

מכון פיתוחי חותם
pitucheychotam@gmail.com
לפרטים בירורים והערות 02-5808554

תודות לאשה הנדיבה הדגולה
מרת דבורה בת יששכר שתחי'
יהי רצון שזכות הדפסת והפצת ספרי רבינו הקדוש
יעמוד לה ולזרעה עד סוף כל הדורות להצלחה וברכה נחת עושר ואושר
מנוחת הנפש ויישוב הדעת שמחה ושלווה עד אין קץ

...

תודות
להרב החסיד רבי אברהם נחמן שמחה ויצהנדר שליט"א
ראש מכון "משך הנחל" על עזרתו הרבה בכל שלבי עריכת הספר
להרב החסיד רבי עופר שלמה גיסין שליט"א
ראש מכון דיבורי אמונה, מגדולי המשפיעים בחסידות ברסלב בדורינו
על ההדרכה ההכוונה העצה והתושיה

...

הפצה ושיווק
מכון אבן שתיה
לעילוי נשמת אברהם נחמן ניצני הי"ד
נעקדה"ש - כ"ח כסליו תשס"ב
טלפון: 1599-5-10000
או באתר: evenshtia.com

...

הפקה: אברהם תפילינסקי
סדר ועימוד: פינחס דוד טייבר
כריכה ושערים: ר. פלד

דברים השומדים ברומי של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה' ע

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש
אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לי

ספר לוקוט מורהר"ן

ממאמרות טהורות של הרב החסיד המפרסם, בוצינא קדישא,
מונה הרב רבי נחמן זכר צדיק וקדוש לבנה. נכדו של
הרב הקדוש הפעל-שם טוב זכר צדיק וקדוש לבנה:
לקטנו מאמר אחר מאמר אמרות ה' טהורות. צפנת
פענח מגלה נסתרות. לעורר ישנים ולהוציא אסורים
בכושורות. בתוכחת מגלה ואהבות מסתרות.
לסקל הדוכים ולפקח עינים עורות. חצובים
מאבני מחצב אבנים יקרות. כל הרוצה לסמך
עליהן בננים גדולים על-פי הקדמות
ישרות. דברי חכמים נטועים כמסמורות.
בהם ימצא מרגוע לנפשו ועצות
ישרות. ויזכו לראות ביאת מורה צדק
לקבץ מפזרות. ויכונן על משפטים
קדש-קדשים והיכל ואולם ועזרות:

גם אלה לחכמים יבינו מדעתם, כי לא
כגוים שהיו בימי חכמי הש"ס ז"ל הגוים
האלו אשר אנו מתגוררים בארצותם, כי
המה היו עובדי כוכבים ומזלות, דבקים
בכל התועבות, ולא ידעו את ה' ואת דבר
קדשו לא הכירו. אבל העמים שבזמננו
את ה' הם יראים ונותנים כבוד לתורתו,
עושים חסד ומשפט בארצותם וחסד
עם היהודים החוסים תחת כנפיה,
וחלילה לנו לדבר או לכתוב שום גנאי
עליהם. וכל מקום שנזכר בספרים "גוי"
או "נוכרי" או "אומות העולם" וכדומה,
הכוונה על עכו"ם אותם שהיו בימי
המשנה:

נוסח שער הראשון שבדפוס מורהר"ן זצ"ל:

מיס עמוקים דברי פילי
מראשית מ"א:

מחבר ספר חכמים (מחבר יד)

תוכן הענינים

עיצוב כריכה עטיפה ושערים ע"פ תורה ל"ד והקדמת רבי נתן

אודות הספר הקדוש עמוד 1

אודות רבינו הקדוש עמוד 2

שמונה עשרה כללים ללימוד בליקוטי מוהר"ן בעיון עמוד 6

הקדמת רבי נתן עמוד א

שיר נעים עמוד ה

התורה - לכו חזו עמוד ו

לקוטי מוהר"ן קמא עמודים א-קכב:

שער לקוטי מוהר"ן תנינא

הקדמה

ליקוטי מוהר"ן תנינא עמודים א-מד

הוספות תורות מכתב יד רבינו עמודים א-י

הסכמות עמוד 1

ההקדמה הראשונה שנדפס בליקוטי מוהר"ן דפוס ראשון עמוד 2

מפתח על פי סדר התורות עמוד 3

מפתח התורות מכתב יד עמוד 6

מפתח על פי סדר פרשיות השבוע עמוד 7

מפתח התפילות על פי התורות בספר ליקוטי תפילות עמוד 8

מפתח רמזים על התורות בספר ליקוטי הלכות עמוד 9

נוסח הפדיון מכתב יד רבינו עמוד 12

שיחות ממעלת תורת רבינו וספריו עמוד 13

תיקון הכללי

הועתק והוכנס לאינטרנט

www.hebrewbooks.org

ע"י חיים תש"ע

אודות ספר ליקוטי מוהר"ן

מאמרי תורתו של רבי נחמן נדפסו בספרו 'ליקוטי מוהר"ן'. הספר נדפס לראשונה על פי הוראתו ל רבי נחמן בשנת תקס"ח (1808), שלוש שנים לפני פטירתו. החלק השני מן הספר נדפס על ידי תלמידו רבי נתן שנת תקע"ב (1812), שנה לאחר פטירתו, גם כן על פי הוראתו של רבי נחמן שנתן לו עוד בחייו.

עשר שנים לאחר פטירת רבי נחמן, בשנת תקפ"א (1821), סיים רבי נתן מהדורה חדשה של הספר, המשמשת עד היום הנוסח שעל פיו מדפיסים את המהדורות השונות של הספר. בהוצאה זו הוסיף רבי נתן הסברים והערות, סידר את המאמרים בתוספת מראי מקומות וציוני אותיות למאמרים, ותיקן את השיבושים שהיו בהדפסה הראשונה שלא נדפסה בצורה תקינה. את הספר הזה הדפיס במו ידיו בעזרת בניו בדפוס שבנה בביתו. הקמת דפוס יהודי באותם ימים הצריכה קבלת רשיון מן הצנזורה של שלטון הצאר הרוסי, שהיה קשה מאד לקבלו. כתוצאה מכך התבצעה עבודת ההדפסה במחתרת, ורבי נתן היה חשוף להלשנות ורדיפות, ואף נכלא לכמה ימים בבית הסוהר. במכתביו וספריו של רבי נתן מתוארות התלאות הרבות שהיו מנת חלקו בעבודת ההדפסה, מלבד הקושי העצום להשגת המימון הרב שהיה דרוש להמשך הדפסת הספרים.

בספר על שני חלקיו יש 311 מאמרים, מהם ארוכים ומורכבים, ומהם קצרים מאד הכוללים אימרה או עצה והנהגה. חלק גדול מן המאמרים נכתבו על ידי רבי נחמן, או הוקראו על ידו לרבי נתן שכתב אותם לצורך ההדפסה. על מאמרים אלה מצוין בדרך כלל "לשון רבינו ז"ל". שאר המאמרים נכתבו על ידי רבי נתן כסיכום של דברי רבי נחמן בעל פה (שנאמרו כמנהג התקופה באידיש). את רוב המאמרים האלה הראה רבי נתן לרבי נחמן וקיבל ממנו תיקונים והערות למה שכתב.

תורותיו של רבי נחמן בנויות כמבנה בעל חוקיות מסוימת, ומצריכות מעקב מדוקדק אחרי התפתחות המאמר מראשו לסופו, והבנת הקשר בין חלקיו. רבי נתן מאריך בסוגיה זו בהקדמה הארוכה שכתב לספר, וראוי לכל לומד ומעיין לקרוא אותה לפני הלימוד. השימוש הרב של רבי נחמן במובאות מן התנ"ך ומדברי חז"ל בנגלה ובנסתר מחייב את הלומד להיות בקי בספרות הענפה של התורה שבכתב ושבעל פה, או לעיין במראי המקומות. שימת לב לשני ענינים אלה מאפשרים לעקוב אחרי המאמרים העמוקים ולהפיק מהם את המירב.

על ספר 'ליקוטי מוהר"ן' נכתבו כמה פירושים במשך השנים. הידועים שבהם הם: 'פרפראות לחכמה' מאת רבי נחמן גולדשטיין (הרב מטשעהרין), 'ביאור הליקוטים' מאת רבי אברהם חזן (שאף ניסח ח"י כללים עמוקים ללימוד הספר בעיון על פי דברי רבינו ומוהר"ן), 'אבי הנחל' מאת רבי ברוך אפריים, ו'מי הנחל' מאת רבי אלתר טפליקר. ספרים רבים נוספים נכתבו על ידי הלומדים חסידי ברסלב במשך השנים עד היום.

אולם הפירוש המוסמך והמעמיק ביותר לתורותיו של רבי נחמן הם דברי רבי נתן בספרו הגדול 'ליקוטי הלכות'. ספר זה נכתב על פי הוראתו של רבי נחמן לתלמידו לחדש בתורה והוא כולל אלפי דפים ומחולק לשמונה כרכים. הספר בנוי על פי סדר ההלכות בשולחן ערוך, וכל מאמר מקשר בין פנימיות ההלכות על פי מאמר אחר ב'ליקוטי מוהר"ן' לבין מועדי השנה ופרשיות התורה ועוד סוגיות באמונה והתחזקות בעבודת השם. בתוך המאמרים הרבים בספר מובלעים פירושים רבים לכל מאמרו של רבי נתן. במשך השנים נדפסו כמה ספרים המלקטים פירושים אלה על פי סדר התורות. הנסיון מוכיח שאין אפשרות לעמוד על עומק תורותיו של רבי נחמן ללא לימוד עקבי בדברי רבי נתן, תלמידו המובהק והמוסמך. בסוף ספר 'ליקוטי מוהר"ן' יש מפתח על פי סדר התורות עם פירוט המקומות ב'ליקוטי הלכות' בהם כתב רבי נתן על התורות שב'ליקוטי מוהר"ן'.

• • •

מההדפסה הראשונה בחיי רבי נחמן, עד היום, יצאו לאור מהדורות רבות של הספר 'ליקוטי מוהר"ן', שעל ידם זכה העולם להופעת האור הגדול אורו של רבינו רבי נחמן מברסלב. עם זאת הרגשנו שעדיין יש צורך בהדפסת ספר 'ליקוטי מוהר"ן' מהודר ומאיר עיניים, על מנת שהלימוד בספר הקדוש הזה יהיה מושך ונעים לעין וללב, על כן אצרנו עוז והשקענו עבודה מרובה להדפיס את הספר במתכונתו הנוכחי כפי שעניינם רואות כיום. **הדפסה זו ייחדנוהו לציון 200 שנה להסתלקותו של האור הגדול רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב**, שנסתלק לגנזי מרומים ביום שלישי י"ח תשרי תקע"א (1810) היום הרביעי של חג הסוכות. תפילתנו ובקשתנו לפני אבינו שבשמים, שיזכותו של רבינו הקדוש יעמוד לנו ולזרעינו וזרע זרעינו עד עולם, שיזכו להעבוד את השם יתברך על פי עצותיו והדרכתיו של רבינו הקדוש, והיו דבוקים בעץ החיים הצדיק הקדוש כל ימי חייהם.

אודות רבינו הקדוש רבי נחמן מברסלב

לידתו ותחילת הנהגתו

רבינו הקדוש, מורנו הרב רבי נחמן מברסלב זי"ע נולד בעיר מזיבוז' (אוקראינה), ביום שבת, ראש חודש ניסן, בשנת תקל"ב (1772). אביו היה רבי שמחה, בנו של רבי נחמן מהורודנקא, מתלמידי החשובים של רבי ישראל בעל שם טוב (הבעש"ט), מייסד תנועת החסידות. אימו, פייגה, היתה בתה של אדל, בתו של הבעש"ט.

כנהוג בין היהודים במזרח אירופה באותן שנים, נשא רבינו את אשתו סאשיא (בת ר' אפרים מהוסאטין) בגיל שלוש עשרה, ביום בר המצוה שלו, בשנת תקמ"ה. ראשון תלמידיו, רבי שמעון, שהיה מבוגר ממנו, התקרב אליו ביום חתונתו. תיאור מהלך ילדותו ונעוריו והתעלותו בעבודת השם עד שזכה למדרגותיו הנעלות מובא בספרים 'שבחי הר"ן' ו'חיי מוהר"ן'. לאחר שהתגורר כמה שנים בהוסאטין עבר רבינו לעיר מוודיבקה, שם התקרבו אליו חסידים ותלמידים והוא היה לרבם ומורם.

נסיעתו לארץ ישראל

בח"י אייר (ל"ג בעומר) תקנ"ח (1798) יצא רבינו לנסיעתו לארץ ישראל, והגיע אליה בערב ראש השנה תקנ"ט לעיר חיפה, ושם התפלל בראש השנה במערת אליהו הנביא. לאחר מכן ביקר בטבריה וצפת ובמירון, ומעכו הפליג בחזרה לביתו. בנסיעתו זו שהה במשך קרוב לשנה, עד לחזרתו מארץ ישראל סמוך לחג השבועות תקנ"ט. רבינו סיפר גדולות ונצורות על מעלת ארץ ישראל ועל מה שהשיג שם. וכך כותב תלמידו רבי נתן: "ועוצם ההשגה שזכה בארץ ישראל, אילו כל הימים דיו וכו' אין מספיק לבאר, אשר לא נשמע ולא נראה מי שיזכה ע"י כניסה לארץ ישראל להשגה מופלגת עצומה ועליונה כזו, עד שעלה למדרגה עליונה גבוה מאד. וחלילה לנו לדבר מזה, שלא לפגום ולמעט בכבודו, חס ושלום, כי אין לנו כלים ודיבורים לכנות בהם עוצם השגתו ומעלתו, כי רבינו ז"ל היה חידוש מופלג מאד, אשר לא היה חידוש כזה אפילו בדורות הקודמים" (חיי מוהר"ן ק"מ).

המחלוקת שהיתה עליו

בשנת תק"ס (1800) עבר לעיר זלאטיפולי. לקראת סיום ישיבתו שם, התעוררה עליו מחלוקת גדולה מצד הסבא משפאלי, אמנם רוב גדולי הדור מתלמידי המגיד ממזריטש (תלמיד הבעש"ט וממשיך דרכו) כמו הרבי מברדיטשוב ובעל התניא ואחרים החזיקו ידם עם רבינו.

ישיבתו בברסלב

באלול שנת תקס"ב (1802) עבר רבינו לעיר ברסלב (הנקראת בפי הגויים בראצלב). בכניסתו לגור שם אמר "היום נטענו שם ברסלבר חסידים", ושם זה לא ישתקע לעולם, כי לעולם יהיו אנשי שלומנו נקראים על שם עיר ברסלב" (חיי מוהר"ן קט"ו). את שינוי השם ל'ברסלב' הסביר על פי דברי הנביא: "[ונתתי לכם לב חדש, ורוח חדשה אתן בקרבכם] והסירותי את לב האבן מבשרכם, ונתתי לכם לב בשר" (יחזקאל ל"ו כ"ו), ודרשו חז"ל: "אל תקרי לב בשר אלא לב בסר", שיהיה לב כל אחד בוסר בחלקו של חברו [כלומר אינו מקנא בשל חברו] ("ילקוט שמעוני יחזקאל רמז שני"א, ופירוש זית רענן שם), לב בסר אותיות 'ברסלב' (חיי מוהר"ן של"ט).

התקרבות תלמידו רבי נתן

סמוך לכניסתו לברסלב התקרבו לרבינו תלמידו המובהק מורנו הרב רבי נתן (מוהרנ"ת), וחברו רבי נפתלי. שניהם היו לתלמידיו הגדולים המובהקים, ועליהם אמר שהם היחידים מתלמידיו שניתן לומר עליהם שיודעים ומבינים קצת את ענינו ודרכיו.

רבי נתן נולד בט"ו בשבט תק"מ (1780), לאביו ר' נפתלי הירץ מהעיר נמירוב, והיה חתנו של אחד מגדולי הרבנים בדורו, רבי דוד צבי אוירבאך. בהיותו בן עשרים בערך התקרב לתורת החסידות, והיה מקורב לכמה אדמו"רים, ובעיקר היה לתלמיד חביב לרבי לוי יצחק מבארדיטשוב. לאחר שחברו רבי ליפא התקרב לרבינו, נסע רבי נתן לברסלב יחד עם חברו רבי נפתלי, ומאז דבקה נפשו ברבינו. עוד לפני שהגיע רבי נתן לברסלב, אמר רבינו לתלמידיו: שהוא משתוקק שיתקרב אליו איש למדן ובעל לשון נפלא, ודיבר גדולות על מעלת נשמתו (חיי מוהר"ן שס"ד, אבני"ה ברזל ה'). לאחר שנתקרב רבי נתן והתחיל לכתוב את תורותיו וספריו של רבינו אמר עליו: "ברוך השם, שהזמין לי רך בשנים אחד, שאפילו דיבור אחד מדיבורי לא יהיה נאבד עוד" (חיי מוהר"ן שס"ה), ו"אם לא היה הוא, לא היה לכם אפילו עלה [דף] אחד מהספר [ליקוטי מוהר"ן]" (חיי מוהר"ן ש"ע). תלמידי רבינו הבינו ממנו שהוא סומך את רבי נתן כתלמידו המובהק, ועל פיו תהיה השארת והמשכת ענינו בעולם (פרפראות לחכמה ו' ט"ו).

מחלתו ויסוריו

לאחר שנפטרה אשתו הראשונה בקיץ תקס"ז, חלה רבינו בחולי השחפת. "ותיכף שעשה ההוסט [השיעול] הראשון, אמר תיכף שישתלק [שייפטר מן העולם], והתחיל מיד לדבר מהסתלקותו וכו' ודיבר הרבה מהחולאת שלו שהוא מסוכן מאד, וציוה להתפלל עליו" (ימי מוהרנ"ת כ"ו).

לרבינו נולדו שני בנים וחמש בנות. אשתו הראשונה, שני בניו ושתיים מבנותיו נפטרו בצעירותם עוד בחייו. כמו כן הטלטל בנסיעות רבות לצורך רפואתו ולעוד מטרות נשגבות שלא גילה אותן. על יסוריו, מחלתו וטלטוליו, והמחלוקת הגדולה שהיתה עליו, כתב רבינו ז"ל במכתב משנת תקס"ז: "כה דברי אהובכם הכותב בדמע, מגודל השמחה אשר בלבבי, שהקדוש ברוך הוא נתן לי כוח ברזל לשאת עול היסורים וטלטולים כאלו" (חיי מוהר"ן קס"ו).

גילוי סיפורי המעשיות

בקיץ של שנת תקס"ו (1806) שהה רבינו בנסיעה לכמה עיירות בסביבות ברסלב, וכשחזר מנסיעה זו סיפר את המעשה מאבדת בת מלך, הסיפור הראשון בספר 'סיפורי מעשיות'. זמן קצר אחר כך, בראש השנה תקס"ז אמר רבי נחמן את התורה "פתח רבי שמעון", בסימן ס' בספר 'ליקוטי מוהר"ן', אשר בה הוא מבאר שהתעוררות השינה של אנשים שישנים את ימיהם (כלומר עובדים עבודת השם שאין בה את חיות השכל והחכמה) נעשית ע"י שמספרים להם סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, שבהם מרומזים ומולבשים שרשי סודות התורה והבריאה.

במשך ארבע השנים שאחר כך, עד לשנת תק"ע, סיפר רבינו בהזדמנויות שונות סיפורים נוספים. בדרך כלל היה שומע סיפורים ושיחות מאנשיו בענינים שונים ואז היה מתחיל לפתע לספר סיפור. רבי נתן כותב שחלק מהסיפורים היו מבוססים על סיפורים ידועים שמספרים בעולם, אבל רובם היו חדשים לגמרי. רבי נחמן הפליג מאד במעלת שלושה עשר הסיפורים שסיפר, ואמר שיש להם סגולות רוחניות עליונות לנשמה בעצם שמיעתם וגם סגולות גשמיות (כמו פקידת עקרות). בין גדולי חסידי ברסלב בדורות האחרונים מקובל שעצם אמירת הסיפורים ע"י רבי נחמן ותוכנם נעשה כחלק מענין גדול ונשגב של תיקון נשמות ישראל וגילוי אורו של משיח לקראת הגאולה השלמה.

הדפסת ספרו 'ליקוטי מוהר"ן'

בשנת תקס"ח (1808) ציוה רבינו להדפיס את התורות שאמר עד אז בספר 'ליקוטי מוהר"ן', ושלח לקבל הסכמות עליו מכמה מגדולי הדור וביניהם החוזה מלובלין והמגיד מקאזניץ. הוא הפליג בשבח של ספרו מאד ואמר שיציאתו בעולם היא אתחלתא דגאולה (חיי מוהר"ן שמ"ו). כשאמר לרבי נתן תורות ומאמרים מאז והלאה אמר לו: "זה יהיה לך על הספר השני" (ימי מוהרנ"ת כ"ט), ואכן חלק שני (יתנינא, בארמית) מהספר נדפס ע"י רבי נתן בשנת תקע"א לאחר הסתלקות רבינו ז"ל. בספריו חוזרת ההמלצה והעצה לקבוע שיעורים יומיים בספרו בבקאות ועיון, והדרכה לדרך מיוחדת של הליכה עם התורות המשלבת עיון עמוק בעבודת השם למעשה (חיי מוהר"ן שמ"ו, שמ"ט, שפ"ח, שפ"ט).

גילוי התיקון הכללי

בשנת תק"ע גילה רבינו לתלמידיו את ענין התיקון הכללי, והוא אמירת עשרה מזמורי תהלים (ט"ז ל"ב מ"א מ"ב נ"ט ע"ז צ' ק"ה קל"ז ק"נ) למי שקרה לו מקרה לילה, ח"ו. הוא גילה שאמירת המזמורים הוא תיקון לפגם הברית שהוא שורש כל הפגמים שבנפש, וזהו התיקון הכללי כל העברות. כמו כן ייחד את תלמידיו (רבי נפתלי ורבי אהרן) לעדות "ואמר: שגם כי ימלאו ימיו, אזי אחר הסתלקותו מי שיבוא על

קברו ויאמר שם אלו העשרה קפיטל [מזמורי] תהלים, אפילו אם גדלו ועצמו עוונותיו וחסריו מאד מאד, חס ושלום, אזי אתאמץ ואשתדל לאורך ולרוחב להושיעו ולתקנו. ואני חזק מאד בכל הדברים שלי, אך בזה אני חזק ביותר, שאלו העשרה קפיטל [מזמורי] תהלים מועילים מאד מאד" (שיחות הר"ן קמ"א, חיי מוהר"ן רכ"ה, ליקוטי מוהר"ן ר"ה, תניינא צ"ב). את ענין תיקון הכללי ציוה על תלמידיו לגלות ולפרסם בעולם, לתועלת כלל נשמות ישראל.

המעבר לעיר אומן

קודם חג הפסח בשנת תק"ע (1810) אמר רבינו לחפש לו דירה בעיר אומן. בליל שבת קודש, ראש חודש אייר תק"ע היתה שריפה גדולה בעיר ברסלב, וביתו של רבינו נשרף בין שאר בתי העיר. למחרת בבוקר באו והודיעו לו שהדירה בעיר אומן מוכנה, ומיד יצא רבינו לדרכו, התעכב בדרך אצל חסידיו בכמה עיירות, ונכנס לגור באומן ביום רביעי ה' אייר תק"ע. לרבינו היתה "כוונה גדולה ונוראה מאד בזה שבא לאומן" (חיי מוהר"ן קצ"ב). הוא גילה שבא לגור ולהיפטר באומן כדי להקבר בבית החיים הישן שם, אשר בו טמונים אלפי יהודים שמתו על קידוש השם בגזירות שנת ת"ח. רבינו אמר שיש "לא אלפים נשמות כאן, כי אם רבבות, רבבות, רבבות וכו' מצפים על תיקונים שלי" (חיי מוהר"ן קצ"א).

הדרכתו ועצותיו

כידוע ומפורסם בעולם, יש בספרי רבינו ז"ל עידוד וחיזוק גדול לכל אדם, ועצות רבות ונפלאות בכל עניני החיים ועבודת השם, מלבד אזהרתו על דקדוק שמירת ההלכה, ועסק התורה התפילה והמצוות באמונה ובשמחה. אמנם על שתי הנהגות אמר שהם חיוב ותיקון סגולי לכל נשמה מישראל לדורות: לימוד הלכה בספר שולחן ערוך בכל יום, ושעה של תפילה אישית בכל יום שבה יפרש האדם את שיחתו לפני בוראו (שיחות הר"ן קפ"ה). עצה זו נקראת 'התבודדות', ועליה אמר רבינו ז"ל שהיא "מעלה עליונה וגדולה מן הכל" (ליקוטי מוהר"ן תניינא כ"ה).

כמו כן הזהיר רבינו ז"ל את תלמידיו בחייו להתקבץ אליו בראש השנה ולהתפלל עימו ביחד, ואמר שהוא עושה בזה תיקונים גדולים שאין בשום זמן אחר. תלמידי רבינו ז"ל הבינו ממנו שרצונו חזק מאד שימשיכו לקיים את הקיבוץ הזה גם לאחר הסתלקותו: עליה לציונו הקדוש בערב ראש השנה ואמירת תיקון הכללי, ותפילה ביחד בימי ראש השנה בבית כנסת בעיר אומן (חיי מוהר"ן ת"ג, ת"ו, פרפראות לחכמה על ליקוטי מוהר"ן תניינא ה' בסופו).

שלוש עצות אלו (לימוד שולחן ערוך, התבודדות, הקיבוץ בראש השנה) הן שלוש ההנהגות העיקריות שעליהן בנוי ענין חסידות ברסלב לדורות (ביאור הליקוטים ס"א אות ס"א, נתיב צדיק מכתב מ"א).

הסתלקותו מן העולם

ביום שלישי, י"ח תשרי תקע"א (1810), היום הרביעי של חג הסוכות, נסתלק רבינו ז"ל ונטמן בבית החיים הישן באומן. רבי נתן כתב תיאור ארוך ומרגש על הסתלקות רבינו ז"ל, ומסיים שם: "כי שם המקום המוכן לו מששת ימי בראשית, לעסוק שם בתיקון העולם לדורות, לכל מי שיבוא אליו לשם, ויאמר העשרה קפיטל [מזמורי] תהלים הידועים אצלנו, כאשר הבטיח בחיים חיותו, אשרי הזוכה לזה" (ימי מוהר"ן ס"ו).

"האש שלי תוקד עד ביאת המשיח"

לאחר הסתלקות רבינו נבנתה חסידות ברסלב ע"י רבי נתן. הוא לא הפך לאדמו"ר במקום רבינו, כי שמע ממנו שרצונו שהמשכת שיטתו תהיה באופן של "להשאיר תלמידים שיעשו תלמידים", וחזה ואמר שכך יהיה עד ביאת המשיח (חיי מוהר"ן מ"ו, שע"ג).

הוא סידר והדפיס את ספרי רבינו ז"ל (ליקוטי מוהר"ן, סיפורי מעשיות וספר המידות), כתב את שיחותיו ותולדותיו של רבינו (בספרים 'חיי מוהר"ן', 'שיחות הר"ן' ו'שבחי הר"ן'), וכתב ספרים המלקטים את עצות רבינו למעשה (קיצור ליקוטי מוהר"ן, ליקוטי עצות).

רבי נתן בנה את בית המדרש באומן, והמשיך את הקיבוץ הקדוש בראש השנה, כפי שלמדו מרבינו ז"ל שרצונו שימשיכו בו גם לאחר הסתלקותו. כמו כן היה נוסע בין העיירות והכפרים באוקראינה ולימד את תורת רבינו, וקירב יהודים רבים לחסידות ברסלב. בשנת תקפ"ב (1822) נסע רבי נתן לארץ ישראל, וסיפור נסיעתו מופיע בספר תולדותיו שכתב.

מלבד ספרי רבינו, כתב רבי נתן את ספריו הנפלאים 'ליקוטי תפילות', ו'ליקוטי הלכות' (שמונה כרכים על סדר השולחן ערוך, ובהם ביאור והרחבה על פנימיות הלכות התורה על פי ספרי הקבלה וספרי רבינו ז"ל). רבי נתן כתב גם את תולדות חייו ('ימי מוהרנ"ת'), את ספר 'שמות הצדיקים', ומכתבים רבים לבנו ותלמידיו שנדפסו בספר 'עלים לתרופה'.

במשך חמש שנים (תק"צ-תקצ"ה) סבל רבי נתן ממחלוקת קשה וגדולה עליו ועל כלל חסידי ברסלב. ממכתביו וספריו שכתב באותה תקופה ניכרת התחזקותו המופלאה גם בזמנים קשים ביותר, ואמונתו בשיחתו של רבינו ז"ל שהבטיח שענינו ייגמר כרצונו (חיי מוהר"ן רכ"ט), ושומר: "האש שלי תוקד עד ביאת המשיח" [באידיש: "מיין פייעריל וועט שוין טלואין ביז משיח וועט קומען"] (חיי מוהר"ן מ"ו, רכ"ט, ש"ו). בספר שיחות וסיפורים אות ג' כתב שמשמעות המילה באידיש שאמר רבינו היא גם שלעיתים עלול להיות שיישאר מן האש רק ניצוצות קטנים. ראה עוד בספר שיח שרפי קודש ה' תנ"ב).

בערב שבת קודש, י' בטבת תר"ה (1845) נסתלק רבי נתן מן העולם, מוקף בבניו ותלמידיו. לפני פטירתו חיזק את תלמידיו בצוואתו שיתאמצו "בממון, ברצון ובטרח" להדפיס את ספרי רבינו ולהפיצם בעולם, ואמר: "אפילו דף אחד מספרי רבינו ז"ל יהיה תיקון על הכל" (סוף ספר עלים לתרופה).

...

ח"י כללים ללימוד בסה"ק לקומי מוהר"ן בעיון ועומק. ערכם הרה"ח איש אלקים קדוש וטהור ראש חבורתנו מוה"ר אברהם זצ"ל בן להקדוש וו"ח וכו' וכו' מוהר"ר נחמן מולמשינער זלה"ה תלמיד מובהק מוהרנ"ת ז"ל. אשר הוציאם מדברי רבינו ז"ל ומדברי תלמידו הק' מוהרנ"ת ז"ל המצורפים ומורכבים בדברי הזוה"ק והאריז"ל, נעתק בקיצור מהקדמת ספרו הק' באור הלכותים.

יא) כשגומר להודיע עצם השגה של כל תורה ומביא אח"כ איזה כתוב או מאחז"ל שמבאר בו זאת ההשגה, אין דרכו להרכיב בזה הכתוב או מאחז"ל ענין חדש שלא דיבר מקודם, ואם נראה לפעמים לעיני המעיין ששינה מדרך זה ידע נאמנה כי נמצא לזה באור מדבה"ק. ובחתימתו ויגיעתו ימצא ויראה מעט או הרבה אשר נרמז גם זאת בדבר ההשגה שדבר וגילה, ואז יבין כוונתו הנפלאה שהביאתו לזה.

יב) בהדברים הנודעים ומבוארים בדברי חז"ל או בספרי הקבלה, נמצא כמה פעמים שאינו מזכיר בהם זולת ראשי פרקים וסמך על המעיין שיוודע מהם או שידרוש אחריהם.

יג) בפירושו וביאוריו להכתובים ומאחז"ל ע"פ השגותיו הק'. אינו מוציא את הכתובים ומאחז"ל מידי פשוטם, ואדרבה מיוחדים ומקושרים הם פירושו עם פירוש הפשט ומשלים ומבאר אחד את חברו.

יד) האמונה הפשוטה ברוממות דעת הבורא ית' לאין סוף ועומקה לאין תכלית, עד כי נמצאים הרבה דברים הנראים לדעתנו האנושית כשני הפכים בנושא אחד אבל לדעתו וחכמתו ית' הבלי גבול, לבלתי הפכים יחשבו. ויש גם להיפך, שיש דברים שלחיוב דעתו ית' נחשבים הם לשני הפכים ומדעתנו האנושית נעלם ונסתר לגמרי סיבת זה החיוב.

טו) בענין שם השכינה, אשר מבואר מדברי המקובלים שהיא המשכת אלקותו ית' לכלליות הבריאה, ולחיותה נחשבת בזה כביכול כעין זולתו, ובאמת לא נחשבת לזולתו ח"ו, כי מחשבת האדם המבדילה ומפרידה בפירוש ממש הוא כמחשבה לאמצעי וע"ז ח"ו, ולא כן בלב החכמים ומבינים מדעתם (בידיעה דלא נדע ונתפס בדעת העבים והמגושמים כמונו) כי להם תהיה התחשבותה כזולתו ואמצעי כביכול בתכלית אחדותו בעצמו ית', אשר באמת האמתי אין עוד מלבדו וזולתו.

טז) בדברי הסברת התורה שבחכמת האין סוף ית', אשר אין סוף ותכלית להסיכובים והצמצומים המוכרחים להסברתה והבאתה בלב המוגבלים והגופניים, (שהם כלל המאמרים והתורות שמגלים לנו הצדיקים) שהם באמת כשני הפכים בנושא אחד להביא ולהסביר דעתו ית' האין סוף בלב המוגבל, ע"כ באמת אין שום יכולת ואפשרות לבא ולכנס בסיכובים ובצמצומים כ"א ע"י האמונה לכד, וכביטול דעת עצמו לגמרי. וגם כפי האמונה בדברי הרופאים (הצדיקים) ועצותיהם להשמר ולרפא את המוח והדעת מיום ליום, כן זוכין לעשות ולקיים את דבריהם עד שזיריה גם עליהם הדעת הבלתי נודע להם בתחלה.

יז) לפעמים מביא ב' או ג' ראיות לדבר אחד, ולהבילי מעיין ומעמיק בדבריו נראים ונדמים כראיה אחת, והוא מסבת רוב הקשר שהם קשורים ואחודים זה בזה.

יח) אין דרכו להרכיב באמצעות קשרי דבריו הק' שבכל תורה ענין מיוחד בפני עצמו בלתי כוונה המיוחדת לזה.

א) מלבד הנסתר והדרש שנמצא במאמריו הק', בעשרם ממקום אחר, וממאמר אחד לחבירו (וכמה פעמים נראה שגם עצם המאמר הוא כעין חידה והלבשה נפלאה להשגתו כעין הלבשה השגתו בספורי מעשיותיו) עוד גם בבואם בסוד הנגלה, נכונים ונפלאים הם בחכמה ובתבונה הרישא והסיפא והאמצעיתא שמפרשים ומבארים זה לזה וזה לזה.

ב) בפלס ומשקל חכמתו ורוח קדשו מנה וספר כל דבור ודבור הן בפה והן בכתב מה לקצר ומה להאריך מה לחסר ומה ליתר.

ג) במקום שכולל הרבה דברים וענינים, ובוחר בענין אחד ותופס אותו למשל ולדוגמא ללמד מאתו על כל הענינים, נגלה ונראה כמה פעמים שנמצא לו כוונה מיוחדת מה שבחר ותפס זה הענין ולא ענין אחר.

ד) כעין המבואר ונודע בענין הכתוב וקשרתם לאות על ידך שכוונת הכתוב הוא עליו בעצמו ועל פרשיותיו לקשרם לאות וכו' ואם יחסר אפי' אות אחת מעצם הצווי וקשרתם וגו' אין בהקשירה שום ממש כלל, וחכמי הקבלה מפליגים מאד ברוממות האורות והמוחין שבכל אות ואות מאלה הפרשיות הנקראים כתרא דמלכא ומבואר ונראה מדבריהם שגם האותיות מהצווי הזה בעצמו וקשרתם וגו' נמצאים באלה האורות והמוחין, וכן נמצא הדוגמא הזאת במצוות וכתבתם וגו'. כמו כן הוא בהשגותיו ומאמריו הק', שבאמירתם והתגלותם בעצמו נמשכו ונתגלו אלו התיקונים הנזכרים בהם, (וכן הוא גם עכשיו שע"י לימודם נתעוררים ונתגלים אלו התיקונים שבמאמר זה שהוא לומד. עי' בלקו"ת סוף סי' פ"ז).

ה) כל מקרא או מאחז"ל שמוזכר חלק ממנו לאיזה ענין או פרט, נכנס ונתבאר כל המקרא והמאחז"ל בזה הענין לכל פרטיו.

ו) ענין הכתוב "זה לעומת זה עשה האלקים" כפי באורו בספרי אמת שכל מה שנמצא מצד הקדושה והטוב, נמצא כנגד זה מצד הטומאה והרע (כקוף בפני אדם) ונלמד כמה פעמים צד הטוב מהפוכו שבצד הרע.

ז) בכל המדות והבחינות שמוזכר בהם בכל ענין, כלולה כל מדה ובחינה בפרטיות מכל המדות והבחינות שבוה הענין (כעין המובא בספרי אמת בענין הספירות).

ח) כל המדרגות העולות מאין תכלית עד א"ס נחשבים כולם לאורות וכלים, כי כל מדרגה שלמטה יותר נחשבת לכלי כנגד המדרגה שלמעלה מאתה, והיא כנגדה תחשב לאור המתקבל בתוך הכלי.

ט) בענין השגותיו והודעותיו ברוממות הצדיק ותורתו, עיקר כוונתו הוא על יחידי הדורות (כרשב"י והאריז"ל) וברובם ככולם לא יהיה עיקר כוונתו זולת על משה משיח בעצמו שאנו מחכים אליו.

י) בענין ביאור הכתובים ומאמריו חז"ל ע"פ השגותיו הק', דרכו שבתחלה מציע ומפרט עצם השגה לכל פרט. ואח"כ מבאר איך כל זה כלול ומבואר בהכתוב או המאחז"ל, ואם נראה לפעמים משנה מדרך וסדר זה נמצא לזה ביאור מדבה"ק, (זולת בלשון סתם יש שמקדים תחלה את הכתוב או המאחז"ל הכולל לכל דברי ההשגה שמבאר אח"כ).

הקדמה

אחי ורעי אדברה נא מעט מדרכי הספר הקדוש הזה, ויתר מזה יראו בעצמם, יראו עיניהם וישמחו לבם. והוא, כי כל תורה ותורה מדברי הספר הקדוש הזה מדברת מפמה וכמה דברים פרימיים: מפמה וכמה מדות טובות, מפמה וכמה מצוות תורתנו הקדושה, ומהרחקות מדות רעות; וכל תורה ותורה מדברת מדברים מיחדים, מה שלא נזכרו בתורה השניה, וכן כלם. כגון התורה המתחלת: אמר אל הכהנים (בסימן ב). מדברת מתפלה ושמירת הבית שתלוים זה בזה, ושצריכין בחינת משפט לידע איך ללחם עם החרב הזה וכו', ובשכיל זה צריכין להפריש צדקה קדם התפלה וכו'; ומענין מחשבות זרות שבתפלה; ומענין למוד התורה הקדושה, ומהקמת המשכן וכו' וכו'; ושצריכין לקשר התפלה להצדיק שבדור וכו'. וכל אלו הדברים מבארים שם בקשר נפלא ונורא אשר אין דגמתו. ותורה שאחריה, כגון בחצוצרות וכו' (בסימן ה), מדברת מענינים אחרים, הינו מעשית המצוות בשמחה, ומתפלה בכה, ומיראה וכו' וכו' וכיצא בזה בשאר התורות, כי כל דברי הספר הקדוש הזה מלא עצות טובות ונוראות, ומדבר מכל המדות ומכל המצוות הנהוגות, ומהרחקת ושכירת כל התאוות: מתאוות נאוף ותאוות מזון ותאוות אכילה מהרחקת הכבוד וכעס וקפידות וגדלות (ומעלת האמת ועצם גנות השקר), מהרחקת העצבות והעצלות, מפגם הדבור, מלשון הרע ורכילות וכו', מפגם הראות ומפגם כל החושים, מקדשת העינים והחשם והאזנים והפה, שהם שבעת הנרות המאירין אל מול פני המנוחה הקדושה: מקדשת שבת ויום טוב וראש חודש; משלש רגלים בכלל, ובפרטיות מכל רגל ורגל בפני עצמו: מפסח, משבועות, מסכות, ומהמצוות הנהוגות בכל רגל ורגל. שהם מצות אכילת מצה ואסור חמץ ושאר, וקריאת ההגדה וארבע כוסות בפסח, וכן ממצות ספה וארבעה מינים, והושענא רבה ושמעיה עצרת ושמחת תורה, ומקבלת התורה בשבועות, מראש השנה ותקיעת שופר ומיום הכיפורים, מחנפה ופורים, מציצית ותפלין וקריאת שמע ותפלה. מצדקה ותלמוד תורה וממשאי ומתן באמונה, מאמונה ומאמונת חכמים, מעונה, מיראה ואהבה וממעלות הרצון והכסופין דקדושה, מתפלה בכל ובכונה, הן משלש תפלות שביום, הן מגדל עצם מעלת שאר התפלות ותחנונות ובקשות, שצריכין להרבות בהם בכל יום ויום, לומר תחנונות ובקשות הרבה. ובפרט גדל מעלת ההתבודדות, לפרש שיחתו בלשון אשכנז לפניו יתברך בכל יום בינו לבין קונו, שישפך פנים לבו נכח פני ה', שיוצא להתקרב לעבודתו יתברך. ומגדל מעלת אמירת תהלים, שמוצא לתשובה, וממעלת הפניה לפני השם יתברך, כבן המתחמא לפני אביו, ממעלת לב נשבר ומהרחקת העצבות. ממעלת השמחה, שצריכין להכריח עצמו בכל כוחותיו להיות בשמחה תמיד, והרבה עצות נפלאות לבוא לשמחה. ממעלת קדשת ארץ ישראל. מענין המשכן ובית המקדש וירושלים, מגנות המחלקת ומגדל מעלת השלום, מתשובה, מתענית, מקדשת המחשבה ומהרחקת מחשבות

הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא ראו. ראו כי ה' נתן לכם ממזון, דברים העומדים ברומו של עולם, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (פסחים ק"ט). ולמכסה עתיק - זה המכסה דברים שפסה עתיק יומין. ואיפא דאמרי: זה המגלה דברים שפסה עתיק יומין. ותרניהו כחדא איתנהו בהאי חבורא קדישא, כי הוא מגלה ומכסה, מגלה ומבאר דברים עליונים ונעלמים, חדושים חדשים והקדמות יקרות, נוראות ונפלאות, עצות מרחוק אמונה אמן, הנובעים ממקור מים חיים, מקור עליון ונורא מאד. עיר גברים עלה חכם וירד עז מכמה, דרך כמה צמצומים והשתלשלות מעלה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון, עד אשר נתלבשו בלבושין האלו בחלוקא דרבנן. בדרך צחות ונאות, ובדרושים ערכים ונפלאים ומתוקים לחד, בדרך חכמה וטעם ופלאול וסברא ודרך חיים תוכחות מוסר השכל, הנוער פאש עד לב השמים. וכל תורה ותורה שגלה לעם סגלה, כלם מלאים עצות נפלאות ונוראות לעבודתו האמתית יתברך, פאש יראה הוראה בעיניו, אם ישים לבו עליהם באמת לאמתו. כי אך לזה היתה פונתו הקדושה, לעורר ישנים ולהקיץ נרדמים, להישיר לבות בני אדם, אחינו בני ישראל, אליו יתברך, לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו, לפקח עינים עורות, ולהוציא אסירים בבשרות, להוציא ממסגר אסיר, מבית פלא יושבי חשך, האסורים בתאוותיהן, והלכודים בהבליהם, והנדחים בעיונותיהם, להטות לבכם אליו יתברך להשיכם אל ה' באמת בדרך הישר והנכון לפניכם, בדרך אשר דרכו בו אבותינו מעולם:

והנה אף על פי שהדברים גלויים ומוכנים קצת על פי פשוטן של דברים, אף על פי כן עוד דברים בגו, כי כפלים לתושיה, כי עדן פנימיות הדברים סתומים וחתומים מעין כל, כי הם דברים שפסה עתיק יומין, שצריכין לכפותם ולגלותם כדי להכניסם בזה העולם. כי המכסה הוא הגלוי וכו', וכמבאר מזה בכתבי האר"י ז"ל. וכאשר שמענו מפיו הקדוש ז"ל, שפעם אחת אמר, שהתורה שהוא מגלה היא גמולה אלפים ורבות מדרגות מכפי מה שהשיגה במקומה העליון. והן הן גבורותיו, הן הן נוראותיו, אשר השיגה יד שכלו הקדוש, הרם ונשא, להלביש ולהוריד דברים גבוהים ונוראים פאלה, דברים קדושים ודקים ורוחניים מאד, להלבישם בלבושים רבים וצמצומים, עד אשר יהיו דברים השווים לכל נפש להודיע לבני האדם גבורותיו יתברך, לגלות עצות ודרכים ונתיבות להגיע לעבודתו יתברך באמת, למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים, אין עוד:

והנה דבר שפתים אך למחסור, להאריך ולהרחיב הדבור בשבח הפלגת גדלת מעלת קדשת נוראות הספר הקדוש הזה הנורא מאד, כי מי שירצה להסתכל בו בעין האמת, יראה ויבין בעצמו עד היכן הדברים מגיעין. ומי שלבו חלק, ואינו חפץ בתבונת קדשת הספר הזה, לא יועלו לו דברי אלה. אולם לכל

זרות, וכן מפל הדברים והדרכים הקדושים שבעולם המכרחים לכל, מגדל מעלת התקדמות והתקשרות לצדיקים, שבוה תלוי כל קדשת איש הישראלי, מענין נגון וכליזמר ועשרה מיני נגינה ומהמחאת כף ורקודין, וענין אנהה וקול הברה, דברים שלא שמעתן און מעולם, אשר לא נשמע ולא נראה לגלות סודות נוראות הנצרכין להעולם מאד בדברים כאלו, אשר דרכי ה' נסתרו בהם מאד. (ועין בזהר שלח, דף קסח ע"ב מה שמפליג מאד בסוד קול הברה. ובפרשת פינחס, דף ריח: שמפליג מאד בסוד מה שישאל מנענין עצמן בשעוסקין באיזה דבר שבקדשה. ועין עוד במקומות אחרים בזהר ובכתבים בין מחצדי חקלא, שם תראה ותבין מרחוק גדל עצם הסודות הנסתרות בכל התנועות שבגיאדס עושין, ובפרט בשעושין אותן בשביל דבר שבקדשה כגון מחיאת כפים בתפלה או בשביל שמחת מצוה, וכיוצא בזה. פקח עיניך וראה וזהבן). ומרבה לדבר על לב האדם לחזקו בעבודתו ותפלה, לכל יתיאש עצמו בשום אופן, ולכל יפל משום דבר שבעולם, רק יהיה עקשן גדול בעבודתו ותפלה, לכלי להניח את מקומו בשום אופן בעולם, כי חסדי ה' לא תמנו ולא כלו רחמי עולם. וכן מפלליות כל התרי"ג מצוות שבתורה וענפיהם וכל מצוות דרבנן, מפלליות תורה שבכתב ותורה שבעל-פה, מנגלה ונסתה, הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין, לכלם בשם יקרא, ומכלם ידבר כמה וכמה פעמים בדרכים וקשרים נפלאים וחדושים חדשים, וכלם כאחד הם עצות נפלאות איד להתקרב להשם ותפלה, עד אשר אין שום דבר מצוה וקדשה ועצה טובה, הנצרך לכל אדם שבעולם בכל דרגא ודרגא, שלא נזכר בספר הקדוש והנורא הזה, כי מאד עמקו מחשבותיו. כי הוא מדבר מפלליות הכל בכלל ובפרט, כולל כל העולמות והדרגות שבעולם של כל אדם, פקטן כגדול, מן ראשית נקדת הבריאה, שהוא תחלת האצילות, עד תכלית נקדת המרפז של עולם העשיה הנשמי שהאדם עומד עליו, כל אחד ואחד לפי מקומו ומדרגתו באותה השעה והזמן, מן הגדול שבגדולים עד הקטן שבקטנים, ואפלו המנחים למטה למטה בעשר פתרון דמסאבותא, אשר ירדו בעוונותיהם עד השאול תחתיות ומתחתיו - לכלם יעורר, יקין ויחיה, לכל יתיאשו, חס ושלו, מן הרחמים. כושל יקימון מליו, וברבים פורעות יאמץ (וכמבאר מזה בהתורה "כי מרחמים ינהגם" בלקוטיהנינא, בסימן ז', עין שם על פסוק: כי כל בשמים ובארץ):

ומפל דבר ודבר וכל ענין וענין שהוא מדבר, עליפירב ידבר ממנו כמה וכמה פעמים, וכל פעם בסגנון אחר, בדרך עצה טובה אחרת. למשל: בהתורה "בחצוצרות" (בסימן ה), שם מבאר, שתפלה בכח היא בחינת רעמים, ועלידיה זוכין לפשט עקמימיות שבלב, ולזכות לעשות המצוות בשמחה גדולה מהמצוה בעצמה וכו'. ובהתורה "על אשר מעלתם" (בסימן מח) מבאר, שעלידי תפלה בכח זוכין לבנים, והוא בחינת סבה וארץ-ישראל וכו'. ובמקום אחר (בסימן מד) מבאר, שתפלה בכח מבטל גדלות ופגיות ומחשבות זרות שבתפלה. ובהתורה "תהמת יכסימו" (בסימן ט) מבאר, שתפלה בכח משם מקבלין עקר החיות,

ומקימין כל העולמות: תחתיים, שניים ושלישים, וזוכין לגסים ונפלאות, ולאמונה שלמה ולארץ-ישראל וכו'. וכן בכל המדות והמצוות והדרכים וההנהגות והעצות הקדושות שהוא מדבר מהם, מכלם ידבר כמה וכמה פעמים, וכל פעם בדרך וקשר חדש נפלא ונורא: פעם יחבר ויקשר יחד שמירת הברית, שעלידיה זוכין לאמונה, שהיא בחינת שבת, שעלידיה נשלם הצדקה והתורה וכו', ואין זוכין לכסופין דקדשה להיות בעל-נפש, ואין כל אכילתו בבחינת לחם הפנים וכו', כמבאר בהתורה "אית לן פירא בדברא וכו'" (בסימן לא). ופעם יחבר שמירת הברית עם בטול הגדלות, שהוא עבודה-זרה. ותקון הל"ט מלאכות, שהם כל העסקים ומשאומותן שבעולם, ויחידא עלאה ויחידא תתאה והלכה וקבלה וכו'. ועלידיה זוכין לדבור המאיר לתשובה, עד שזוכין לתבונות התורה לעמקה, כמבאר בהתורה "אני ה'" (בסימן יא). וכיוצא בזה בשאר המצוות והמדות. הפליא עצה, הגדיל תושיה, בכמה דרכים שונים חדשים ונפלאים. כי בעצם חלישותנו, ולגדל התגברות יצרו של אדם, שמתגבר עליו בכל יום כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה נב), על-פן אנו צריכין עצות והתעוררות לעבודתו ותפלה בכמה דרכים. כי לפעמים האדם נתעורר לדרך זה ועבודה זאת עלידי אור התורה הזאת. ולפעמים אינו מתעורר לזה עלידי תורה זאת, רק עלידי תורה אחרת. והכל לפי האדם וכפי המדרגה שלו וכפי הזמן והמקום. טעמו וראו כי טוב ה'. שמעו אמרו כי נעמו מאד. לכל אשר חפץ באמת לאמתו ורוצה להסתכל על עצמו ולחוס על חייו האמתיים, לחשב על אחריתו וסופו בהאיד אנפין יעול קדם מלפא וכו' וכו', באשר כל אדם יודע בנפשו ולבבו:

גם תבין ותראה, כי בכל דברי הספר הזה יש בהם עמקות גדול מאד בכל תורה ותורה. עמקות לפנים מעמקות, בכלל ובפרט ובפרטי פרטי. וכאשר שמעתי מפיו הקדוש, זכרנו לברכה, שפעם אחת אמר: בהתורה שלי יש עמקות גדול. כי הלא זה דברי הספר הקדוש הזה כאש וככפיש יפוצץ סלע. כל תורה ותורה מתחלק לכמה וכמה הקדמות יקרות חדשות ונפלאות ולכמה מעמים וענינים היוצאים לרב מכל תורה ותורה. כי כל תורה ותורה מדברי התורות הנאמרים בספר הקדוש הזה הוא בגין גדול, נפלא ונורא וחזק מאד, בגוי לתלפיות, תל שהכל פונים בו, כלול מכמה וכמה חדרים, חדר לפנים מחדר וחדר לפנים מחדר, וחלונות ופתחים ופתחים מזה לזה ומזה לזה. וכל חדר וחדר וכל טעם וענין והקדמה הנמצאים בפרטות בכל תורה ותורה, יש בכל אחד ואחד עמקות גדול מאד מאד, וכל מה שהולכין ומתרבין הפעמים והענינים, יש בהם עמקות יותר ויותר, כמים לים מכסים. וערום יבין לאשורו, כי בכל פעם שהוא נכנס ויוצא מפלטין לפלטין ומחדר לחדר ומענין לענין באותו ענין, צריך לחזור לאחוריו בכל פעם ולהביט מאחוריו להבין היטב מתיקות עמקות הדברים, אחרית דבר מראשיתו וראשיתו מאחריתו, כלו קשור ומחבר ונעוץ סופו בתחלתו ותחלתו בסופו, וכן באמצעיותו ובצדדיו. ישוטט המעין וירפה הדעת. וביותר בכללות התורה,

פעמים, שכל עקר פונתו הקדושה בכל תורה ותורה שגלה ובכל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש - הכל היה רק בשביל לזכות את ישראל להביאם לידי מעשה ישרה, לרמוז להם מרחוק ומקורב, להורות להם עצות ותחבולות עמקות ונפלאות להתקרב להשם יתברך מכל מקום שהוא, באשר יראה הוראה בעיניו, אם ירצה להסתפל בעין האמת לאמתו. כי כל פונתו הקדושה היה רק שגשתדל להבין העבודה והעצות היוצאים מכל תורה ותורה ושנבקש מהשם יתברך ונשתטח לפניו יתברך ונשתדל לקיים בכל הפתוב בהם בפשיטות. ובה' במחנו, שכל מי שישים עינו ולבו היטב לדברי קדש הנאמרים בספר הקדוש הזה, יתלהב לבו ויפתחו עיניו ויכסף וישתוקק מאוד לעבודתו יתברך, עד אשר ישוב אל ה' באמת, בכל לבבו ונפשו ומאדו, ולב חזק בצור יזיז ממקומו: אם אכן הוא נמוח, אם ברזל הוא מתפוצץ, באשר שמענו מפיו הקדוש ז"ל שאמר, שמי שישתפל בספר הזה בעין האמת, בודאי יהיו גפתחין אצלו כל גידי קשיות לבבו, ויהיה נעשה בעל־תשובה גמור:

ובאמת הוא מן הנמנע ואי אפשר לספר בשבח החבור הקדוש הפך הנורא הזה, ומכל־שפן וכל־שפן בשבח קדשת המחבר הקדוש בוציא עלאה רבא וניקרא, אדוננו מורנו ורפנו, וזכר צדיק וקדוש לברכה, כי לו דומיה תהלה. ומה גם כי ידענו גם ידענו עצם המחלקת, רבים קמו עליו ועלינו חנם על לא דבר, ובגלל הדבר הזה הכרחנו לשום לפינו מחסום והחשינו מטוב מלהאריך ולספר בשבח קדשתו ופרישותו ותמימותו וצדקתו וענותנותו באמת, ובמקום גדלתו וחכמתו הרמה והנשאה, אשר כפיר מצאה ידו בכל התורה כלה, בנגלה ובנסתר, בים התלמוד ופוסקים ראשונים ואחרונים ובכל סתרי השגות גבוהות ועצומות כל רז לא אנים לה וכל סתום לא עממהו - שם אנו מוצאין ענותנותו. הפשוט הסכל והעלוב ותמים במעשיו, עובד את ה' במסירות־נפש נפלא, יומם ולילה לא ישבת, לא ישקט ולא ינוח מעבודתו יתברך בחכמה והשגה גדולה ונוראה מאוד מאוד, באשר עיניכם תחזינה מישרים בספר הקדוש הזה, כי כל מעין אשר ישם לבו לדברים האלה, ישפט בצדק, שאי אפשר להשיג דברים כאלו מפרס מלאה. וכמה יגיעות יגע, וכמה מרחות טרה, וכמה אלפים תעניות והפסקות, וכמה וכמה הפסקות שלמות משבת לשבת, וכמה מיני סגופים סגף, וכמה וכמה שנים התבודד בהתבודדות ופרש עצמו בכל מיני פרישות מכל מיני תאוות, וקדש עצמו בכל מיני קדשות. וביותר על הכל נתעלה ונתקדש בקדשה נוראה ועצומה עלידי קדשת ארץ־ישראל, אשר השליך נפשו מנגד ונסע לארץ הקדושה בשעת מלחמה, שהיו תקף מלחמות קשות וחזקות באותן המדינות, וכמה וכמה הרפתקאות דערו עליו באותן הדרך. ה' צדיק יבחן בפשטני הזה וכו' (א). כי הקיפו עליו אז באותן הימים כמה מיני צרות וסכנות תכופות ורציפות: צרת הדבר, רחמנא לצלן, שהיה אז באותה המדינה, ותקף רעש המלחמה,

שהיא מחברת ונסגרת ונכללת מכמה טעמים וענינים שונים נוראים ונפלאים ועמקים ורחבים מני ים. וצריך אתה המעין, שתבין בדבריו, שלפעמים מביא שתים או שלש ראיות לדבר אחד בדרך עמקות נפלא ונעים מאוד מאוד, ומרהיטת הלשון נדמה כאלו היא ראיה אחת, כי כך דרך הספר הזה, שפותב על־פירב כמה פעמים תבת "כי" וכיוצא על דבר אחד, ומחמת זה נדמה שהוא טעם וראיה אחת, ובאמת הוא כמה וכמה טעמים, וכל אחד קשור בחברו, על־פן אי אפשר לחלקם, כי הם טעמים וראיות רבות בדרך נפלא מאוד, וכל אחד נעוץ וקשור בחברו (א):

והנה לפי גדל העמקות של כל דבור ודבור היה מהראוי לכתב בכל פעם "ודוק" או "והבן" "ועין היטב" וכיוצא כאלו הלשונות המורים למעין שישים עין עינו שם להבין היטב, אך ראה ראיתי, כי אם־כן יהיה ההכרח לכתב כמעט אצל כל דבור ודבור לשונות כאלו, לפי עצם ערכת מתיקת השכל והעמקות שיש בכל ענין וכמעט בכל דבור, ועל־פירב יש עמקות גדול מאוד בדבריו אשר לא יספיק שום לשון מאלו הלשונות. על־כן החדלתי את עמי, ומנעתי את עצמי מלכתב שום לשון מלשונות הנ"ל, רק לפעמים ולעתים רחוקות נשמט מתחת הקולמוס איזה לשון כזה, והמעין באמת, מי שיש לו מח בקדקדו, יבין מאליו עמקות הדברים, שהם רחבים ועמקים מני ים, גבוה משמים ועמק מתהום. ומי שרוצה לטעם צוף דבש אמרי נעם האלו, צריך להעמיק בעין האמת בעיון גדול הדק היטב, להבין הדבר על מתנתו עד מקום שיד שכלו מגעת. אשרי אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה, להבין היטב פשטיות הדברים האלה, הנאמרים בספר הקדוש הזה. ואף־על־פירבן הוא מלתא דשויא לבלהו, כי גם אשר קצרה ידו להבין דברים עמקים, הוא גם הוא יוכל למצא מרגוע לנפשו בדברי הספר הקדוש הזה, בדברי העצות הקדושות והמוסר הנפלא היוצאים מכל תורה ותורה, כפי אשר יאיר ה' עיני שכלו להבין פונה הפשוטה שהכנים רבנו, וזכרנו לברכה, בתורתו הקדושה, כי באמת כל דברי הספר הנורא הזה הם השגות עליונות גבוהות ועמקות מאוד עד אין סוף ואין תכלית, ונעלם ונסתר ונתלבש בהם דברים גבוהים ועליונים מאוד, אשר אינם מזכרים כלל בתוך התורה כיוצא בדרך רמז וסוד. וכל כתבי האר"י ז"ל ומאמרי הוזהר הקדוש ותקונים וכל דרכי הקבלה הקדושה, כלם כאחד כלולים בדברי הספר הקדוש הזה, וכל תורה ותורה מדברת מפונות מיוחדות מאיזה מצוה ומשער מיוחד מה"עץ חיים" בדרך נפלא ונורא מאוד, באשר עינינו ראו ולא זר, אשר פתח עינינו והראה לנו לפעמים כמפה מן הים מעצם פונתו, וכאשר הובא בתוך הספר לפרקים איזה רמזים בעלמא, כי כל תורה ותורה כלול מפרד"ס, ובכל אחד ואחד, הן בדרך פשט, הן בדרך רמז וכו', בכלם יש בהם עמקות גדול, נפלא ונורא מאוד, אך עקר פונתו הקדושה הוא פרוש הפשוט שבכל תורה ותורה, כי לא המדרש הוא העקר אלא המעשה, כמבאר כבר כמה

(א) עין בספר פריפראות לחכמה בתחלתו. (ב) בראשית רבה ל"ב, ומובא ברש"י יא ע"ש.

גם יגעתי ומצאתי כל המראה מקומות מכל פסוקי תנ"ך ומאמרי רבותינו זכרונם לברכה בש"ס ומדרשים וספרי הנהר הקדוש ותקונים וכתבי האר"י ז"ל, אשר רבו כמו רבו בספר הזה, ובכלם צינתי בעזרת השם יתברך המראה מקומות שלהם איה מקום כבודם:

גם שמתי סימנים לתורה, שהצנתי אצל כל תורה ותורה ציון וסימן על-פי סדר הא"ב, למען יקל על המעיין למצא מבקשו, וגם בתוך כל תורה בעצמה הצנתי אותיות לסימן אצל כל ענין וענין, לתן רוח וסימן להתבונן בין ענין לענין ולהודיע שבכאן יוצא המאמר מענין לענין וללמד ולבאר הקדמה וענין אחר, כאשר יבין המעיין במקומו:

גם כמה מאמרים הוכאו בספר הזה כפולים, פעם בארבה ופעם בקצרה. וזה - כי בן דרכו בקדוש של רבנו זכרוננו לברכה, שהתורות שכתב בעצמו היה על-פירוב שנויים רבים בין האמירה והפתיכה, כי כתבם כפי רהיטת מוחו הקדוש, ועל-כן היה גורע ומוסיף מכפי מה שיצאו מפיו בשעת הדרוש. אבל לא בן אנכי עמדי, כי אני דקדקתי לכתב כפי מה ששמעתי מפיו הקדוש בלי גרעון ותוספת. ולאשר נמצאו כמה מאמרים שכתבתים בעצמי, ואחר-כך באו לידי מפתית ידו הקדושה, ונמצאו שנויים רבים ביניהם מן הש"ס, על-כן אמרתי, שניהם כאחד טובים. והכלל, כי כל דבר שנאמר ונשנה לא נשנה אלא בשביל דבר שנתחדש בו:

עד כה דברינו אלה המועטים המחזיקים הרבה להודיע מעט מזער מדרכי הספר הקדוש הזה. ויתר מזה אי אפשר להאריך ולספר במהות קדשת נפלאות נוראות הספר הקדוש והנורא הזה, כי לא יספיקו המון יריעות לדבר ולספר בשבח מעלת תורה אחת מהספר הקדוש הזה, ובפרט מחמת עצם המחלקת שהתגברה עכשו בעוונותינו הרבים, ונתקים בעוונותינו הרבים: ותשלף אמת ארצה. והאמת געדרת - שנעשה האמת עדרים עדרים, וכל אחד ואחד אומר שאצלו האמת. אבל אף-על-פיר-כן האמת הוא אחד, והאמת עד לעצמו, והבוחר יבחר. ועל ה' נשליך ידבנו, כי אין לנו על מי להשען, כראם לאבינו שבשמים תלויות עינינו. עד הנה רחמיק עזרנו, גם לנצח אל תפושנו ואל תעזבנו. שלח אורד ואמתך המה ינחוננו. יהי ה' אלקינו עמנו כאשר היה עם אבותינו. ויהי נעם ה' אלקינו עלינו, ומעשי ידינו בוננה עלינו. בן דוד יבוא ויגאלנו, ויעלנו בשמחה לארצנו, ויבנה בית קדשנו ותפארתנו במהרה בימינו; אמן, בן יהי רצון:

הלוא כה דברי המעתיק והמסדר, יגדיל תורה ויאדיר:

הק' נתן בא"א מוהר"ר נפתלי הירץ יצ"ו מנעמראב רבתי, חתן הרב הגאון החסיד המפורסם מו"ה דוד צבי שהיה אב"ד בק"ק שאריגראד ובק"ק קרעמיניץ והגליל, ובק"ק מאהלוב יצ"ו:

שלא היו בטוחים בחייהם יום אחד, ושאר מיני הרפתקאות קשות בגוף ונפש ומומו, אשר אי אפשר לבאר בכתב. והשם יתברך ברחמיו נתן לו כח ברזל לסכל כל זה, מה שאי אפשר לשום אדם לסכל צרות ויסורים כאלה מפל צד, עד אשר זכה לעבר בשלום, ונכנס לארץ-ישראל, ויצא ובא בשלום בלי פגע, וזכה למה שזכה באתגליא ובאתכסויא. כי מלבד הנסתרות לה' אלקינו, מה שזכה על-ידי ארץ-ישראל לדברים נעלמים מעין כל חי, גם באתגליא ראה ראינו כי היה ה' עמו, כי התורה שגלה אחר ארץ-ישראל, בכמה מעלות עד אין שעור נתעלית ושגבה מהתורה שגלה מקדם, אם אמנם גם מקדם תורתו הקדושה האירה פני תכל נוראות נפלאותה, נפלאים דברי תורתו גם מאז ומקדם, אולם כי גבהו שמים מארץ בן גבהו דרכי תורתו שגלה לאחר ארץ-ישראל מדרכי תורתו שגלה מקדם, כאשר שמענו מפיו הקדוש בפרוש כמה פעמים. וכל הספר רבו ככלו הוא מהתורה שגלה לאחר שהיה בארץ-ישראל, ולא נמצא בו מהתורות של קדם ארץ-ישראל כראם מעט מזער, שנים או שלשה עלין לדגמא (והם נמצאים בתוך הסימנים שנכתבו בלשון החברים שהם מסימן עג עד סימן קיד וגם שם הם רק מעט דמעט):

והנה זה הספר נדפס פעם ראשון באוסטריה בשנת תקס"ח, בחיי רבנו זכרוננו לברכה, זה שלש-עשרה שנה, אך המדפיסים דשם עותו מאד, כי נדפס שלא בפנינו. ועל-כן רבו כמו רבו הטעויות שנפלו שם בשעת הדפוס, ובכמה מקומות נחסרו שיטות שלמות. גם שנו הסדר בכמה מקומות, והחליפו כמה ענינים לגמרי, מלבד שאר קלקולים בענין ההפסקות שבין תורה לתורה, ושבתוך כל תורה בעצמה, שצריכין לפעמים לתן רוח והפסק בין ענין לענין, ובכל אלה עותו מאד. לפעמים הפסקו הפסק גדול באמצע הענין שלא לצורך, ובמקום שאמרו להפסיק, כללו וצרפו הענין יחד, עד שבכמה מקומות לא נתנו הפסק אפלו בהתחלת המאמר. על אלה שמתי לבי ודעתי לתקן הכל על צד היותר טוב, כפי אשר היה ה' עמדי. ותקנתי כל הטעויות והעויות, שנפלו בהדפסה ראשונה:

גם זאת לדעת, שהספר הראשון נדפס פתאם שלא בפני כנ"ל, בעת שהיה רבנו זכרוננו לברכה בקהלת למברג, ובכמה מקומות היו צריכין עדין לתקן הלשון במהדורא תנינא, ומחמת נחיצת הדפוס נדפס כפי מה שנכתב בראשונה במהדורא קמא. על-כן ראיתי ונתון אל לבי לתקן בהרבה מקומות להרחיב ולבאר יותר, כפי מה שידעתי והבנתי בדעתי בנות המאמר, כפי מה ששמעתי מפיו הקדוש. וכל התורות שנכתבו בלשונו הקדוש בעצמו, וזכרוננו לברכה, לא גרעתי והוספתי אפלו אות אחת, רק במקום ההכרחי מאד לכתב איזה פרוש ובאר הצנתי אותו מסגר בתוך שני חצאי לבנה למען דעת שאין זה מלשונו ז"ל בעצמו:

וְאֵלֹהֵי דָבָרִי רַבְּנוּ וְכִרְוָנוּ לְבִרְכָּהּ: שִׁיר נָעִים

כּוֹלֵל עֲנִיִּים רַבִּים בְּדַבְרִים מוֹעִטִים, מוֹעֵט מַחְזִיק הַמִּרְכָּה. יִדְבֵּר נִפְלְאוֹת מִשְׁבַּח תּוֹרַתְנוּ הַקְדוּשָׁה. וּמִשְׁבַּח מִשֶּׁה רַבְּנוּ עָלֵינוּ הַשְּׁלוֹם. וּמוֹסֵר נִפְלֵא וְהַתְּעוֹרְרוֹת עֲצוּם, שְׁיַעֲזוֹר כָּל אֶחָד אֶת נַפְשׁוֹ. וְיִדְבֵּר מַגְדֵּל הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ וּנְפִלְאוֹת בְּרִיּוֹתָיו, וְיִנְצֵחַ בְּשִׁירָו לְהַזְכִּיר נִפְלְאוֹת עֲרֶכֶת נְעִימוֹת תַּעֲנוּגֵי הָעוֹלָם הַבָּא וְשַׁעֲשׁוּעֵיו לְכָל הַזּוֹכִים אֲלֵיהֶם, וְהַשִּׁיר שִׁיתַּעַר לְעֵתִיד. וְלִהְיוֹת מְרִירַת הַמִּכְאוֹב וְקִהְיוֹן שְׁנִים שֶׁל הַנִּדְחִים מֵהֶם וְאוֹבְדִים אֲבֵדָה שְׁאֵינָה חוֹזֶרֶת. יַעֲזוֹר יִשְׁנִים, יִקְיֵץ נִרְדָּמִים, יַחְזִק עֵינָיו, יוֹדִיעַ לְהִאָּדָם מַגְדֵּל כָּחוֹ, אֲשֶׁר בִּידּוֹ וְכָחוֹ לִזְכוֹת לְכָל אֱלֹהִים. בְּשׁוֹפָר יָרִים קוֹלָו לְהַפּוֹת לְבָבֵנו אֵלָיו וְיִתְבָּרַךְ לְעִבְדּוֹ שָׂכֵם אַחֵד. הֵן אֱלֹהִים קָצוֹת דְּרָכֵי הַשִּׁיר הַזֶּה. וְשִׁמּוֹ קִדְשׁ, וְשֵׁם אֲבִיו חֲתוּם בְּרִאשֵׁי הַחֲרוּזוֹת, כְּפֹל וּמִשְׁלֵשׁ וּמִרְבַּע:

ג' יְמוּסֵי הַדֹּתוֹת בָּלֵם לֹא יִשּׁוּ לְדִתְנוּ: ג' שְׁמוֹת הַגְּזוּרִים מִתַּחַת כְּסֹא כְבוֹד ^(א):
ח' כְּמִיָּהם בְּדוּ מִלֵּבם נִימוּסִים בְּשִׁכְלֵם הָאֲנוּשִׁי: ג' כְּסִפָּה תְּמִיד אֶל שְׂרָשָׁה לְהִיּוֹת לְבוֹד ^(ב):
מ' שֶׁהָ עֵלָה לְמָרוֹם וְעֵנָן לְבוֹשׁוֹ ^(ג): ח' יִים וְחֶסֶד שְׁוֹאֶבֶת מִחֶסֶדִי דוֹד:
נ' מִצָּא הַמִּחוּב ^(ד) דְּבַר עֲמֹו בְּכָל פֶּעַם, וּפִרְשׁ מִן הָאִשָּׁה ^(ה): ט' וְרוּחַ מִטְפִּי גִן־עֵדֶן מִמְּנָה לֹא אֶבְדּוּ:
ס' בָּיִם וְדוּוּיִים וּסְחוּפִים אֶנְחֵנוּ ^(ו): ע' מִשְׁבּוֹת הַהִיכָלוֹת וְאֶהְיֶה הַשְּׁלוֹם לְכָל אֶחָד וְאַחַת נִסְמָן וְנִתְּנָה תוֹרָה:
פ' כְּמִתּוֹ מֵאֵין תִּמְצָא ^(ז), מִמְּנוּ לִקַּח טוֹב לְקַחְנוּ: פ' הָ פֶּעַל אֶל - הַמִּלְאָכִים יִשְׁאָלוּ ^(ח), וְיִרְצוּן בְּשִׁלְחוֹתָם כְּכֹכְבָא דְשָׁבִיט:
צ' לֶךְ בִּישׁוּרוֹן עִם דִּתְנוּ בְּשִׁנֵּי אֲחִים לֹא יִתְפָּרְדּוּ: צ' רַחֲקִים וּמִסְלָקִים מִכָּל הַתַּעֲנוּגִים מִי שְׁאֲרָחוֹתָיו עֲבִיט ^(ט):
ג' שְׁמִתוֹ וְגוֹפּוֹ הַזֶּה, זֶה מוֹז לֹא נָדוּ ^(י): ג' שְׁאִירִים בְּרָעַב וּבְחֶרֶף בְּתוֹךְ כֶּף הַקָּלַע זָבֵד:
ג' בְּשׁוֹתֵם רַבִּים, בֵּן רַבּוֹ דְּעוֹתִיָּהֶם, וְחִלּוֹף סְבֻרוֹתֵיהֶם: ג' שׁוֹבָה עַד ה' וְלֹא נִהְיָה אֶבְדּוּ:
ח' דְּשִׁים מִקְרוֹב בָּאוּ עֲבוֹדוֹתֵיהֶם: ג' קָבֵל רַע וְטוֹב בְּאַהֲבָה וְנִלְבִּישׁ לְאֵב עַד:
ט' חֲשׁוֹבוֹתֵיהֶם לֹא מַחְשְׁבוֹתֵינוּ, וְלֹא דְרָכֵינוּ דְרָכֵיהֶם ^(י): ב' רִיאַת הָאֲדָמָה וּבְדוּרֶיהָ, אֲרָצוֹת וּמְדִינוֹת רַבּוֹת סְבִיבֶיהָ:
ג' בְּשׁוֹתֵינוּ אֶחָת הִיא, וְאֵינָה נּוֹטָה לְרַבּוֹי צִלְמִיָּהֶם: ב' גִּיְאָדָם אִישׁ לְלִשְׁנוֹ וְדִתוֹתֵיהָ:
ג' בְּשִׁי הַחֲזָקָה וְהַפְקָחָה. לְמָה לֹא חֶסֶת עָלֶיךָ וְשִׁכְחָתָ אוֹמֵן הַמַּגְדֵּל ג' צִנִּים וּפְרָחִים וְאֶבִּיָּה:
אוֹתָהּ, וְהֶאֱכִילָךְ מִמֶּתְקִים, וְהִלְבִּישָׁךְ אֲרָגְמָן. וְעַתָּה אֶת רְמוּסָה בֵּין ג' פִּילַת הַמְּדִינוֹת מְרוֹחוֹתֶיהָ:
עַקְבֵי צֶאֱן וּבֵין רִגְלֵי הַתְּאֻזוֹת הַעֲבִים וְהַגִּשְׁמִיִּים. וְאֶת עֵרֶם וְעֶרְיָה. יֵין ג' שְׁאֵרֶת עוֹמֶדֶת וְהַגְלָלִים מְקִיפִים סְבִיבוֹתֶיהָ:
מִשְׁתַּיִךְ נִהְפֵּךְ לְמִשְׁתַּה דְּמַעוֹת: ש' יְמוֹת הַשָּׁדִים וְהַרוּחוֹת בְּאוֹר:
ח' זֶק וְנִתְחַזֵּק, וְאֵל תִּהְיֶה כְּפִיל הַגְּדוֹל וְכִנְמֹל אֶפְלוֹ בְּשִׁמְשִׁכְהוּ בְּחֶטְמוֹ ש' זְמוּעִים גְּזֵרַת הַשֵּׁם וְשׁוֹלְטִים בְּאַרְבָּעָה הָאֲבוֹת, שֶׁהֵם הַשּׁוֹר וְהַבּוֹר
הַעֲבָר לֹא יִבְעֵט בּוֹ, וְכָל זֶה מִחֲמַת שְׁמוֹת; שְׁאֵין יוֹדַע מִכָּחוֹ - אֶבֶל וְהַמְכַּעֲה וְהַהֲבַעֲר ^(א):
נִפְשֵׁי הַפְּקָחָה וְהַחֲזָקָה: מ' שְׁתָּפִים עִם הַמִּלְאָכִים וְעִם בְּגִיְאָדָם בְּגִמּוֹל ^(ב):
מ' הָ תַעֲשֶׂה לְיוֹם פְּקָדָה, וְמָה תִּשְׁיֵב לְשׁוֹלְחֶיךָ דְּבַר ^(ג). אֵל תִּבְטֵם עַל מ' בְּרִית קִדְשׁ בּוֹרְחִים, הַנֶּאֱמָר בּוֹ הַמּוֹל יִמּוֹל ^(ג):
מַצְהָלוֹת הַזֶּמֶן, כִּי גּוֹפֵף חֲלָשׁ וְדַל. הַזֶּמֶן הוֹלֵךְ וְהוֹמָה וְהַגּוֹף אֶפְשָׁר ח' וְכֻטִּים בְּכִמְקָלוֹת בְּצוּרוֹתֵם הַמִּשְׁנּוֹת:
עֲבָשׁוּ בָּא יוֹמוֹ: ח' וְכִרֵּי חֲבָרִים וּמִכְשָׁפִים מְכַרְעִים אוֹתָם בְּהַשְׁקָעָתָם בְּשְׁמוֹת הַמְּכֻנּוֹת:
ג' קֵב לֵב הָאֶבֶן וְהָאֵר לִי מִשֵּׁם מְעֵט פְּגִיד. בְּרָה בַחֲמָה, יָפָה בְּלִבָּהּ, ה' תּוֹרָה הַקְדוּשָׁה שׁוֹמֶרֶת אוֹתָנוּ מִכָּל טְמֵאוֹת:
אֵל תִּתְּרִישׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט. הַרְיָמָה קוֹלְךָ הָעֶרֶב בְּשִׁירוֹת וְהוֹדָה, וּפְתַח ה' צִדְקָה מַצְלֵת מִמִּיתוֹת מְנֻגּוֹת:
פִּיד וְתוֹצִיא דְּבָרֶיךָ הַנְּעִימִים לְפָנֵי הַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא. דְּלוּ עֵינֶיךָ לְמָרוֹם ג' בּוֹאָה אֵין לָנוּ ^(א):
וְזָכֵר אֶהְבֶּתְךָ הִישָׁנָה: ח' רִיקַת שֵׁן הָאֲמוֹת עַל אִמָּה יְחִידָה; תְּבוּנָה אֵין בָּנוּ:
ג' הָרוֹת, נִחְלִים, אֶפְקֵי מִים רַבִּים וְיָמִים גְּדוֹלִים וְקִטְנִים: מ' רִירַת הַצְּרוֹת אֵיד לְהַשְׁקוֹת הֵם דָּנוּ:
ג' פְּלָאִים וּמִשְׁנִים בְּצִבְעֵיהֶם וּבְמַעֲמֵיהֶם וּבְמִבְעֵיהֶם: ג' סָבֵל עוֹלָם עַד יִבּוֹא עֲנִי ^(ב):
ח' יוֹת קִטְנוֹת וְגִדּוֹלוֹת בְּכָל אֶחָד וְאַחֵד, אֵין מִסְפָּר לְמִינֵיהֶם: ב' וְיַחֲפֹשׁ בְּגִנּוֹי אֲבִיו ^(ג):
מ' שְׁבָחִים וּמַהֲלָלִים בָּלֵם לִשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ בְּכָל אֵיבְרֵיהֶם: ג' זֶר עֲטָרַת נְעֹטָר בְּכֵן חֲבִיב:
מ' לֵין יִגִּידוֹן תְּמִיד, וְלֹא יִכְחָשׁוּן מִנְהִיגֵיהֶם: ש' יִר חֲדָשׁ אֲזֵ נָשִׁיר ^(א):
ג' וְצִצִּים אֲבָנִים טוֹבוֹת וּמְרַגְלִיּוֹת בְּעִמְקֵיהֶם: מ' לִפְנֵי כָּל אֶחָד וְאַחֵד מִרְאָה בְּאַצְבָּע בְּשָׁר ^(ב):
ג' חָבָא בְּהֵם אוֹרוֹת כְּלִיָּהֶם:

(א) איוב לח. ט. ועי' יומא ד. (ב) עי' ליקו"מ ח"א סי' גב. (ג) שבת פו. (ד) יבמות מז. (ה) מלש"כ איוב כח - יב. כ. ועי' ליקו"מ ח"א סי' ד-ו. (ז) עי' ליקו"מ ח"א סי' כב-ה וח"ב סי' פג. (ח) מלש"כ ישעיה נה, ח. (ט) מלש"כ ישעיה י. ג: ש"ב כד, יג: דח"א בא. יב. (י) זוהר ויקרא כג. (יא) מחובר ועי' ליקו"מ ח"א סי' כב-ה. (יא) ירושלמי שבת פרק ב. (יב) מלשון ולא יעבטון ארחותם - יואל ב, ז. ועי' ש"ש ברש"י. (יג) ב"ק ב. ועיין זוהר כי תשא דף קצא. ויקרא"א כה. תוועי מוח: שלח קעב. (יד) חגיגה מז. (טו) בראשית יז, יג. ועי' זוהר לך-דף דף צה: ובתיקון כ"א ובתיקון ע'. (טז) ב"ב יב: ועי' ליקו"מ ח"ב סי' ח-ה. (יז) זכריה ט. ט. (יח) עי' ליקו"מ ח"ב סי' ה-טו. (יט) מלש"כ תהלים צו, א. ועי' ש"ש ברש"י. (כ) תענית לא.

ח תום תורה בלב כל אחד מלחשבה (א):

ח מות לנצח ובלע (ב) בקטרת ריח:

נ ביא לבב חכמה להבין תכונת גופנו ומרחקי פרקיו ועריכות איבריו: נ אכל לבד לקיים נפשותינו ולמעט תאוות מבטנו:

חזק:

לבו חזו מפעלות ה', התנלות נפלא מפור גדלת התנא האלקי רבי שמעון בן יוחאי ז"ל:

רבי שמעון בן יוחאי הבטיח שלא תשתבח תורה מישראל על ידו, כמובא בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת קלח:): כשנכנסו רבותינו לפרס ביבנה, אמרו: עתידה תורה שתשתבח מישראל. ואמר רבי שמעון בן יוחאי שלא תשתבח, שנאמר: כי לא תשבח מפי זרעו. וכמבאר בזהר (נשא דף קכד:): בהאי חבורא דאיהו ספר הזהר יפקון בה מן גלותא:

ועתה בוא וראה והבן נפלאות נסתרות של תורתנו הקדושה: כי על-פן סמך רבי שמעון בן יוחאי עצמו על זה הפסוק "כי לא תשבח מפי זרעו", כי באמת בזה הפסוק בעצמו מרמז ונסתר סוד הזה, שעלידי זרעו של יוחאי, שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על-ידו לא תשתבח התורה מישראל. כי סופי תבות של זה הפסוק: כי לא תשבח מפי זרעו - הם אותיות יוחאי. וזה שמרמז ומגלה הפסוק, כי לא תשבח מפי זרעו - מפי זרעו דיקא, הינו מפי זרעו של זה בעצמו שהוא מרמז ונסתר בזה הפסוק שהוא התנא יוחאי כי עלידי זרעו של יוחאי שמרמז בזה הפסוק בסופי תבות כנ"ל, שהוא רבי שמעון בן יוחאי, על-ידו לא תשבח התורה, כי בזהר דא יפקון מן גלותא כנ"ל:

ודע, שפור רבי שמעון בעצמו הוא מרמז בפסוק אחר. כי דע, כי התנא הקדוש רבי שמעון הוא בחינת (דניאל ד): עיר וקדיש מן שמיא נחית ראשי-תבות שמעון וכו':

בעזרת אל עליון אשר שמים וארץ קנה. ונתן לנו את תורתו ממדבר מתנה. נתחיל להדפיס חדושים נפלאים ונוראים על מאמרי רבה בר בר חנה. בזכות זה נזכה לעלות לציון ברננה. אל קרית מלך דוד חנה:

תמימי דרך, החולכים בתורת ה': (תהלים קט)

דע כי עלידי התורה נתקבלים כל התפלות וכל הפקשות שאנו מבקשים ומתפללים, והחן והחשיבות של ישראל נתעלה ונתרומם בפני כל מי שצריכין, הן ברוחני הן בגשמי; כי עכשו בעונותינו הרבים חן וחשיבות האמתי של ישראל נפל, כי עכשו עקר החשיבות והחן הוא אצלם, אבל עלידי התורה נתעלה החן והחשיבות של ישראל, כי התורה נקראת (משלי ה'): אילת אהבים ויעלת חן, שמעלה חן על לומדיה (עירובין נד:), ועלידי זה נתקבלין כל התפלות והפקשות:

כי איש הישראלי צריך תמיד להסתפל בהשכל של כל דבר ולקשר עצמו אל החכמה והשכל שיש בכל דבר, כדי שאיר לו השכל שיש בכל דבר להתקרב להשם יתברך עלידי אותו הדבר, כי השכל הוא אור גדול, ומאיר לו בכל דרכיו, כמו שכתוב (קהלת ח'): חכמת אדם תאיר פניו. וזה בחינת יעקב, כי יעקב זכה לבכורה, שהוא ראשית, שהוא בחינת חכמה (תיקונים תיקון יד, וזרר משפטים קכא:), כמו שכתוב (תהלים קא): ראשית חכמה. וזה בחינת (בראשית כו): ויעקבני זה פעמים, ותרגום אוגלוס: וחכמני. וזה בחינת שמש, כי השכל הוא מאיר לו בכל דרכיו כמו השמש. וזה בחינת (משלי ה'): וארח צדיקים כאור נגה הולך ואור עד נכון היום. וזה בחינת חית, לשון חיות (א), כי החכמה והשכל הוא החיות של כל דבר, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה וכו'.

אך מחמת שאור השכל גדול מאד, אי אפשר לזכות אליו כי אם עלידי בחינת נון, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים עב): לפני שמש יגון שמו. ופרש רש"י: לשון מלכות. וזה בחינת לבנה, כי הלבנה אין לה אור מעצמה, כי אם מה שמקבלת מהשמש. (וזהו יחי דף רלח. ודף רמט:.) וזהו בחינת מלכות, דלית לה מגרמה כלום, אלא מה שמקבלת מן החית, שהיא בחינת חכמה, בחינת שמש כנ"ל, ונעשה אור הלבנה כאור החמה:

אבל מי שאינו מקשר עצמו אל השכל והחכמה והחיות שיש בכל דבר, זה בחינת עשו, שבוה את הבכורה, כמו שכתוב (בראשית כה): ויבז עשו את הבכרה, דהינו השכל כנ"ל בחינת (משלי יח): לא יחפץ כסיל בתבונה כי אם בהתגלות לבו. וזה בחינת מלכות הרשעה, בחינת לבנה דסמרא-אחרא, שעליה נאמר (ישעיה נד): וחפרה הלבנה וכו' (ב).

וזה בחינת יצר טוב ויצר הרע, כי היצר טוב נקרא מספן וחכם (קהלת ד') (ג), בחינת מלכות, שהיא בחינת עניה ודלה, דלית לה מגרמה כלום, כי אם מה שמקבלת מחכמה. ויצר הרע נקרא מלך זקן וכסיל (שם), בחינת מלכות דסמרא-אחרא, שאינה חפצה בחכמה ושכל, בחינת לא יחפץ כסיל בתבונה וכו' כנ"ל. וצריך כל אחד לתן פח לבחינת מלכות דקדשה להתגבר על מלכות דסמרא-אחרא, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה'): לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע. ועלידי מה נותן פח למלכות דקדשה, עלידי התורה שהוא עוסק בכח (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם: לעולם ירגיז וכו', אי אול - מוטב, ואם לאו - יעסך בתורה), וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין דף ל'): אם פגע בך מנוול זה, משכחו לבית-המדרש, כי עלידי התורה נותן פח למלכות דקדשה. ואזי מקבלת המלכות, שהיא בחינת נ, חיות מן החכמה, שהיא בחינת ח, ונתחבר ונתקשר הח והנ, ונעשה אור הלבנה כאור החמה, וכשזה קם זה נופל י, ואזי נופל ונתפטר מלכות הרשעה, כמו שכתוב (הושע יד'): כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו כם ופושעים יפלו כם. הינו עלידי דרכי ה', הינו התורה, עלידיה הצדיקים שדבקים במלכות דקדשה, הם נתחזקים ומקבלים פח עלידיה. ופושעים יפלו כם, בחינת מלכות הרשעה, בחינת היצר הרע, שנופל ונכנע עלידי התורה, כנ"ל:

ועלידיה נתקבלים כל התפלות והפקשות, כי עקר מה שאין נתקבלין הפקשות הוא מחמת שאין להדברים חן, ואין נכנסין בלב של זה שמבקשין ממנו, באלו אין בלבז מקום שיכנסו הדברים בלבז, מחמת שאין להם מבקש חן שיכנסו הדברים בלבז של זה שמבקשין ממנו; אבל עלידי התורה, שעלידיה נתחברין ונתקשרין הנ והח כנ"ל ונעשה חן, ועלפן נקראת התורה יעלת חן (משלי ה'), ואזי זוכה שדבריו הם דברי חן, ואזי נתקבלין דבריו ובקשותיו, כמו מי שמדבר דברי חן, שנכנסין הדברים בלב המתבקש, דהינו זה שמבקשין ממנו. וזה בחינת ת, הינו עלידי שנתחברו ונתקשרו החי"ת והנו"ן ונעשה בחינת "חן", עלידיה נעשה בחינת תי"ו, שהוא לשון חקיקה ורשימה, כמו שכתוב (יהושע ט): והתוית תו, כי עלידי החן נחקק ונרשם מקום בלב המתבקש לקבל הפקשה, כי עלידי החן נתקבלו דבריו. נמצא, שבחינת ה"חן" חקק מקום בלב זה שמבקשין ממנו, כדי שיכנסו דבריו בלבז, ויקבל בקשתו; והחקיקה ורשימה זה בחינת תי"ו כנ"ל. וזהו (קהלת ט): דברי חכמים נחת נשמעים. נחת דיקא, הינו בחינת חן הנ"ל והת הנ"ל, ועלידיה נעשה אותיות נחת, ואז נשמעים דבריו ונתקבל בקשתו כנ"ל:

(א) עי' וזרר פנחס רמ"ח ע"ב ובתיקונים תיקון סה. (ב) עי' תיקון חית. (ג) עי' רש"י ועי' וזרר וישב קע"ט ובמ"ד קהלת ובגדרים ל"ב ע"ב. (ד) רש"י בראשית כ"ה פסוק כ"ג.

דְּקַדְשָׁהּ, בְּחִינַת נִו"ן, לְקַבֵּל מִן הַשֹּׁכֵל, שֶׁהוּא בְּחִינַת חִ"ת, וְאִי נַעֲשֶׂה חֵן, וְנִתְקַבְּלִים דְּבָרָיו כִּנ"ל, וְאִי נִתְעַלָּה הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְכָל הַתַּפְּלוֹת וְהַתְּפָאוֹת נִתְקַבְּלִים:

ב

לְשׁוֹן רַבְּנֵנוּ וְכַרְנוּ לְכַרְכָּה

וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה, אָמַר אֶל הַפְּתָנִים כִּנ"ל, אֲהַרְן, וְאִמְרַת אֱלֹהֵיכֶם, לְנֶפֶשׁ לֹא יִשְׁמָא בְּעַמּוּיוֹ: (ויקרא כא)

אִיתָא בְּסִפְרָא דְּצִנְיָעוּתָא (א), פָּרָק ב (וְהָרַח תְּרוּמָה דָּף קע"ז): מְנוּקָבָא דְּפִרְדֵּשְׁקָא מִשְׁדֵּךְ רוּחָא דְּחִי לְמִשְׁיחָא:

א בִּי עָקֵר כְּלִי זִינוּ שֶׁל מְשִׁיחָה הוּא הַתַּפְּלָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲטָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה מו): וְתַהֲלִתִּי אֶחָטָם לָךְ; וּמִשָּׁם עָקֵר חַיּוּתוֹ, וְכָל מַלְחָמָתוֹ שִׁיעֲשֶׂה וְכָל הַכְּבִישׁוֹת שִׁיכַבֵּשׁ - הַכֹּל מִשָּׁם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם יא): וְהָרִיחוּ בִּירְאָת ה' וְכו'. זֶה בְּחִינַת חֲטָם, וְזֶה עָקֵר כְּלִי זִינוּ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מו): בְּחִרְבִּי וּבְקִשְׁתִּי. וּפֶרֶשׁ רַש"י: תַּפְּלָה וּבְקִשְׁתָּהּ. וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים מד): כִּי לֹא בְּקִשְׁתִּי אֶבְטַח וְכו'. בְּאַלְהִים הִלְלֵנוּ, (ה) בְּחִינַת תַּהֲלִיתִי אֶחָטָם לָךְ:

ב וְזֶה הַכְּלִי זֵינן צָרִיד לְקַבֵּל עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף, הֵינִי שְׁמִירַת הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם מו): חֲגוּר חֲרָבָךְ עַל יָרֵךְ. (ו) וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם קלב): מִפְּרִי כִמְנוֹךְ אִשִּׁית לְכֶסֶף לָךְ - זֶה בְּחִינַת מְשִׁיחָה, בְּחִינַת תַּפְּלָה. אִם יִשְׁמְרוּ כְּנִיד בְּרִיתִי, הֵינִי עַל־יְדֵי בְּחִינַת יוֹסֵף. וְיוֹסֵף, שִׁשְׁמֵר אֶת הַבְּרִית, נִמָּל אֶת הַכְּבוֹדָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲבוֹדַת הַתַּפְּלָה *, בְּחִינַת פִּי שְׁנִים, כִּי

הַתַּפְּלָה הוּא פִּי שְׁנִים. שְׁנִים, שִׁשִּׁי בְּהֵם שִׁבְחוּ שֶׁל מְקוֹם וּשְׁאֵלַת צָרְכּוֹ (ד), וְהוּא בְּחִינַת (שם קמט): וְחָרַב פִּיפִּיּוֹת בִּידָם, בְּחִינַת שְׁתִּי פִּיּוֹת, בְּחִינַת פִּי שְׁנִים. וְנִמָּל מִרְאוּבֵן עַל־יְדֵי שְׁחֵלֶל יִצְוֵי אָבִיו (ה), כִּי הִיא תְּלוּי בְּשְׁמִירַת הַבְּרִית: ג וְכִי שְׁזָכָה לְחָרַב הָזֶה, צָרִיד לֵידַע אִיד לְלַחֵם עִם הַחֲרָב, שֶׁלֹּא יִטָּה אוֹתָהּ לְיָמִין אוֹ לְשִׁמְאֵל, וְשִׁיחָא קוֹלַע אֶל הַשְּׁעָרָה וְלֹא יִחְטָא:

וְזֶה אִי אֶפְשָׁר אֵלָּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת מִשְׁפָּט, כִּי מִשְׁפָּט הוּא עֲמוּדָא דְּאִמְצָעִיתָא (ו), - הֵינִי שְׁקוֹלַע עִם כְּלִי זִינוּ אֶל הַמְּקוֹם הַצָּרִיד וְאִינוּ מִטָּה לְיָמִין וְלֹא לְשִׁמְאֵל, אֵלָּא לְאִמְצָעִי. וְזֶה בְּחִינַת (תהלים קיב): וְכִלְכַּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. וּבְשִׁבִּיל זֶה קָבֵל יוֹסֵף אֶת הַכְּבוֹדָה דּוֹקָא מִיַּעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מו): וְאִנִּי נִתַּתִּי לָךְ וְכו' - אִנִּי דִּיקָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁפָּט. וְזֶה (תהלים פא): כִּי חָק לְיִשְׂרָאֵל הוּא, בְּחִינַת בְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: חָק בְּשִׁאֲרוֹ שָׁם. מִשְׁפָּט לֵאלֹהֵי יַעֲקֹב, הֵינִי שְׁצָרִיד יוֹסֵף לְקַבֵּל זֹאת הַחֲרָב מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט, כִּדִּי שִׁיכְלִל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט. וְזֶה (שם עב): מִשְׁפָּטִיד לְמִלְחָה תֵּן, שְׁמִשְׁחָה יְקַבֵּל מִבְּחִינַת מִשְׁפָּט:

וְעַל־כֵּן יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל כִּנ"ל, עַל־כֵּן זָכָה לְחֵן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית לג): כִּי חֲנִנִי אֱלֹקִים וְכו'. וְעַל־כֵּן בָּרַךְ אֶת הַשְּׂכָמִים בְּחֵן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם): הַיְלָדִים אֲשֶׁר חָנַן וְכו'. וּבְגִימִין לֹא הָיָה אֵז, וְעַל־כֵּן בָּרַךְ יוֹסֵף בְּחֵן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מג): אֱלֹקִים יִחַדְךָ בְּנִי (ה). וְדוֹקָא יוֹסֵף הָיָה יָכוֹל לְבָרְכוֹ בְּחֵן, כִּי יוֹסֵף הָיָה כָּלוּל בְּיוֹתֵר מִבְּחִינַת יַעֲקֹב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם לו): אֵלֶּה תִּלְדוּת יַעֲקֹב יוֹסֵף, כִּי הוּא הָיָה עָקֵר תּוֹלְדוֹתָיו, כִּי יַעֲקֹב יוֹסֵף בְּחִדָּא חֲשִׁיבִי (ה). וְעַל־כֵּן נֶאֱמַר בְּיוֹסֵף (דברים לג): כְּבוֹד שׁוֹרֵי הָדָר לוֹ. כְּבוֹד הוּא בְּחִינַת הַשֹּׁכֵל כִּנ"ל, וְזֶהוּ שׁוֹרֵי - לְשׁוֹן הַסְּתַפְּלוֹת, כִּי צָרִיכִין לְהַסְתַּפֵּל בְּהַשִּׁכָּל שֵׁשׁ בְּכָל דְּבַר כִּנ"ל. וְזֶהוּ הָדָר לוֹ, תִּרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: זִיז לֵה, לְשׁוֹן אוֹר, כִּי הַשִּׁכָּל מְאִיר לוֹ בְּכָל דְּבַר; אִפְלוּ בְּמִקוֹם שֶׁהָיָה אִפֹּל וְחֲשָׁד, מְאִיר לוֹ הַשִּׁכָּל, בְּשׁוֹזָכָה לְהַסְתַּפֵּל עַל הַשִּׁכָּל שֵׁשׁ שָׁם בְּכָל דְּבַר, וּמִקְרַב אוֹתוֹ לְהִשָּׁם יִתְפַּרֵּד:

רַש"י"ם:

וְזֶה פֶּרֶשׁ: מִה שֶׁאָמַר רַבָּה בַּר בַּר

צוּצִיתָא דְּנוּרָא חוֹרְתָא

חֲנָה (בבא בתרא עג): הָאִי גָּלָא

אֲשֶׁר לְכִנָּה, וּמִלְאָךְ מוֹזִיק הוּא.

דְּמִטְבַּע לְסַפִּינְתָא מִתְחַזִּי בִּי

צוּצִיתָא דְּנוּרָא חוֹרְתָא בְּרִישָׁא וּמַחֲזִינָא לֵה בְּאַלְוֹתָא דְּחִקִּיק עֲלֵה אֶתְהִי אֲשֶׁר אֶתְהִי:

גָּלָא - הוּא הַיֵּצֵר הָרַע. דְּמִטְבַּע לְסַפִּינְתָא הוּא הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת, לְשׁוֹן סַפּוֹן וְחֲשׁוּב (ו), כִּי הַיֵּצֵר הָרַע רוֹצֵה לְהַטְבִּיעַ וּלְהַשְׁפִּיל, חֵם וְשָׁלוֹם, בְּחִינַת הַחֵן וְהַחֲשִׁיבוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת מַלְכוּת דְּקַדְשָׁהּ. וּמִתְחַזִּי בִּי צוּצִיתָא דְּנוּרָא חוֹרְתָא בְּרִישָׁא, כִּי מִתְחַלָּה הַיֵּצֵר הָרַע מִתְלַבֵּשׁ עֲצָמוֹ בְּמַצּוֹת וּמִטְעָה אֶת הָאָדָם בְּאֵלוּ מִסִּיתוֹ לַעֲשׂוֹת מַצּוּה. וְזֶהוּ בְּחִינַת צוּצִיתָא דְּנוּרָא חוֹרְתָא, אֲשֶׁר לְכִנָּה; אֶפְעַל־פִּיכֵן מִלְאָךְ מוֹזִיק הוּא. וּמַחֲזִינָא לֵה בְּאַלְוֹתָא דְּחִקִּיק עֲלֵה אֶתְהִי וְכו', הֵינִי שְׁעָקֵר הַכְּנַעֲנוֹת שֶׁל הַיֵּצֵר הָרַע הוּא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא כְּלָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַקְּדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא. וְהַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת וִי"ו (ו), כִּי הַלּוּחוֹת אֲרָפֵן וִי"ו וְרַחֲבֵן וִי"ו (בבא בתרא ד), וְזֶהוּ בְּחִינַת אֱלֹהֵת, דְּהֵינִי מַקְלוֹת, דְּחִקִּיק עֲלֵה אֶתְהִי וְכו', הֵינִי שְׁמוֹת, בְּחִינַת הַתּוֹרָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת וִי"ו. וְהִוִּי"ו הוּא צוּרַת מַקֵּל, וְהִיא כְּלָה שְׁמוֹתָיו שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ, הֵינִי שֶׁהַתּוֹרָה הַקְּדוּשָׁה הִיא מְכַנֶּיֶע אֶת הַיֵּצֵר הָרַע, שְׁרוּצָה לַעֲשׂוֹת אֶת הָאָדָם מִשְׁנַע מִשָּׁם, חֵם וְשָׁלוֹם, כִּי בְּעַל־עֲבָרָה הוּא מִשְׁנַע, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכַרְנוֹם לְכַרְכָּה (פסוק א): אִין אָדָם עוֹבֵר עֲבָרָה, אֵלָּא־אִסְכֵּן נִכְנֵם בּוֹ רוּח־שְׁמוֹת. וְכְמוֹ שֶׁהַמְשַׁנְעִים צָרִיכִים לְהַכּוֹתָם וּלְשׁוֹם עֲלֵיהֶם שְׁמוֹת, כְּמוֹכֵן מִשָּׁם הַתּוֹרָה שְׁעוֹסְקִין הוּא בְּחִינַת מַקְלוֹת וְשְׁמוֹת, שְׁבֻזָּה מִכֵּין וּמְכַנֶּיֶעֶן אֶת הַיֵּצֵר הָרַע, וּמְגַרְשִׁין מִן הָאָדָם אֶת הַשְּׁנַעוֹן וְהַרוּח־שְׁמוֹת שֶׁנִּכְנֵם בּוֹ בְּחִינַת וּמַחֲזִינָא לֵה בְּאַלְוֹתָא דְּחִקִּיק עֲלֵה שְׁמוֹת וְכו' כִּנ"ל (ה):

וְזֶהוּ אֲשֶׁרִי תְּמוּמִי דָּרָךְ. אֲשֶׁרִי לְשׁוֹן הַסְּתַפְּלוֹת. תְּמוּמִי דָּרָךְ בְּחִינַת (בראשית כה): וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשִּׁכָּל כִּנ"ל. הֵינִי לִזְכוּת לְהַסְתַּפֵּל עַל הַשִּׁכָּל שֵׁשׁ בְּכָל דְּבַר, שֶׁהוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב אִישׁ תָּם, זֶה זִכּוּן עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה. וְזֶהוּ הַחֲלוּלִים בְּתוֹרַת ה', כִּי עַל־יְדֵי שְׁלוּמֵד תּוֹרָה בְּכַח, עַל־יְדֵי זֶה גוֹתֵן כַּח לְמַלְכוּת

(ד) ע"י ב"ד וישלח פ' ע"ח מקץ פ' צ"ב. (ה) ע"י ווהר וישלח קע"ו ע"ב, וישב קפ"ב ע"ב. (ו) מ"ק כה. מאן חשיב מאן ספון. (ז) ע"י ווהר פקודי דף רכ"ו ע"ב. (ח) ע"י מ"ד קדושים תחלת פ' כ"ה. (א) ע"י אר"י נשא דף ק"ל ע"ב ובא"ז האונו דף רפ"ט ע"א. (ב) ע"י ב"ב קכג. (ג) ע"י ווהר ויחי ר"מ ע"ב. (ד) ע"י ברכות לא. לב. ע"ז ז. (ה) כפ' ויחי. (ו) הקדמה שניה לתקונים (דף י"ז ע"ב).

בבחינת עבד * וזהו (תהלים יט): * (כמובא בגלגולים שכל הנשמות השמים מספרים כבוד אל, הינו תורה, שהוא אש ומים, הינו

בחינת הנשמות, ובאים בתוך התפלה, שהוא בחינת כבוד אל, כמו שכתוב (תהלים ס): שימו כבוד תהלתו, בחינת: ותהלתי אחטם לך. והנשמות עם התפלה הנקראת כבוד (א), על שם שהיא מלבשת אותו (*), כי רבי יוחנן קרא למאנה מכבודתא (ב), ועל ידי זה נקראת כבוד אל, והן מאירין זה לזה: הנשמות מאירין להתפלה בבחינת העלאת מין נוקבין, והתפלה מאירה להנשמות בבחינת חדושי, שהיא מחדשת אותם בבחינת עבד, והנשמות המלבשין בתפלה המוכאות לצדיק שבדור הם בבחינת (תהלים מה): בתולות אחריה רעותיה מוכאות לך:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: חזינו להאי פורא וכו'. כי בגלותנו, כביכול, הקדוש ברוך הוא בהסתרת פנים, כמו שכתוב (תהלים ב): הסתרת פניו; שהוא בחינות רחמים, ופנה ערף, שהוא בחינות דין. וכל תפלותינו ובקשתנו על זה שפנה ערף אלינו, שיחזיר את פניו, כמו שכתוב (שם פ): פנה אלי, וכמו שכתוב (במדבר ו): יאר ה' פניו. וכשאנו רואים ארך הגלות, ובכל יום אנחנו צועקים אליו ואינם נושעים, ויש מעמנו בני ישראל, שטועים חס ושלום בלבם, שכל התפלות הם לריק. אבל באמת כל התפלות, הצדיקים שבכל דור ודור הם מעלים אותם ומקימים אותם, כמו שכתוב: ויקם משה את המשכן. ומעלין כל שיפא ושיפא לדוכתה, ובנין קומתה של השכינה מעט מעט, עד שישתלם שעור קומתה, אז יבוא משיח, דא משה, וישלים אותה ויקים אותה בשלמות.

וזה פרוש חזינא להאי פורא - הוא בחינת צדיק הדור, הנקרא דג (ב), זה בחינת משה משיח; דיתבא לה חלתא אנפה - הינו התפלות, שאנו מתפללים על זה שפככול פנה ערף אלינו; יתבא לה - הינו ויביאו את המשכן אל משה, כי צריך להביא ולקשר את התפלה לצדיק שבדור; וקדחי עלה אנפא - הינו הנשמות הבאים עם התפלה, בחינת בתולות אחריה רעותיה וכו', כי הנשמות הן נקראין עשבים, כמו שכתוב (יחזקאל טו): רבבה בצמח השדה נתתיה. וסבירנן יפשתא הוא - הינו שהתפלות אינם עושים פרות; אבל באמת אינו כן,

ד ועל ידי מה זוכה לבחינת משפט - על ידי צדקה, שעל ידי צדקה או חזון במדת המשפט, כמו שכתוב (דברים לב): צדקת ה' עשה ומשפטיו, וכמו שכתוב (תהלים צט): משפט וצדקה ביעקב וכו', כי צדקה הוא על ידי משפט, כמו שכתוב (שם עה): אלהים שפט, זה ישפיל וזה ירים - שמוריש לזה ומעשיר לזה; וכשנותן צדקה הוא בבחינת זה ישפיל, שמחסר ממונו, ובבחינת וזה ירים, שמעשיר לעני. נמצא, שאוחז על ידי זה במדת משפט. ובשביל זה צריך להפריש צדקה קדם התפלה (ב"ב דף י. ובשו"ע או"ח סי' צ"ב ס"א), כדי שיוכל לכלכל דבריו במשפט, שהיא קולע אל השערה ולא יחטא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב קכג): למה נתן יעקב את הבכורה ליוסף? בשביל שכלכל אותו. מושל לבעל הבית, שגדל יתום בתוך ביתו וכו', כמו שכתוב (בראשית מז): ויכלכל יוסף את אביו ואת אחיו לחם לפי הטף; כמו (יחזקאל כא): הטף אל דרום (לשון דבור). לפי הטף, הינו שהיה שגורה תפלתו בפיו על ידי הצדקה, ועל ידי הצדקה שעשה, נתן לו יעקב, שהוא בחינת משפט, את הבכורה, שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב: ואני נתתי לך שכם. אני דיקא, שהוא בחינת משפט:

ה ועקר של המחשבות זרות הם על ידי קלוקל המשפט, כי משפט הוא בחינת ענין, כמו שכתוב (בראשית ד): ויבאו אל עין משפט, זה בחינת (דברים לב): עין יעקב. ועל ידי קלוקל משפט בא קלוקל לענין, כמו שכתוב (דברים טו): כי השחד יעור עיני חכמים. זה בחינת מחשבות זרות שבתפלה, שהם ענין דמכסין על ענין, כמו שכתוב (איכה ג): סתה בענין לך וכו' (ו). ולעתיד, שיתקן בחינת משפט, כמו שכתוב (ישעיה א): ציון במשפט תפדה, אזי יתעבר ענין דמכסין על עינא, כמו שכתוב (שם נב): כי עין בעין יראו בשוב ה' ציון, ובשביל זה נקרא יוסף (בראשית מז): בן פרת עלי עין:

ו וצריך כל אחד לבנו בתפלתו, שיקשר עצמו לצדיקים שבדור, כי כל צדיק שבדור הוא בחינת משה משיח, כמו שמצינו שהצדיקים קורין זה לזה משה, כמו: משה, שפיר קאמרת (נ), ומשה זה בחינת משיח, כמו שכתוב (שם): עד כי יבא שילה, דא משה משיח (ז). וכל תפלה ותפלה שכל אחד מתפלל, הוא בחינת איבר מהשכינה, שהם איברי המשכן, שאין שום אחד ממשאל יכול לאעלא שיפא בשפא כל חד לדוכתה אלא משה בלחוד. בשביל זה צריך להביא ולקשר כל התפלות לצדיק הדור, כמו שכתוב (שמות לב): ויביאו את המשכן אל משה, והוא יודע לאעלא שיפא בשפא ולעשות אותה קומה שלמה, כמו שכתוב (שם ט): ויקם משה את המשכן (י):

ובל התורה שאדם לומד לשמור ולעשות, כל האותיות הם ניצוצי נשמות, והם נתלכשים בתוך התפלה, ונתחדשים שם

(י) עי' תיקונים תיקון כ"א דף נ' ע"ב. (ח) שבת ק"א ע"ב. (ז) וזהו פקודי דף רל"ח ע"ב. (יא) נ"א נקרא כבוד (מצאתי). (יב) שבת ק"ג ע"א. (יג) עי' מאורי אור ערך דג וכוונת ויקרא דף מ"ב ע"א ובדף רע"ח ע"ב. (*) בכת"י: אותם.

(ד) קידושין דף פב. (טו) (חסר וציל) כי צריך לזה בחי משפט כנ"ל, ואמרת אליהם ואמרת דייקא (מצאתי בכת"י רבינו זצ"ל). (טז) עי' זוהר פקודי רל"ח ע"ב . (יז) עי' זוהר ויקרא דף ט"ו ע"ב ועי' זוהר פקודי רס"ג רס"ד ועי' ת"כ פ"ט. *) (חסר וציל) והוא יקים [אתם כמ"ש ויביאו את המשכן אל משה ויקם משה] את המשכן. (מכת"י). (א) זוהר ויחי רי"ז ע"ב ועי' ב"ח שער הקליפות פ"ב. (ב) שוחר טוב תהלים י"ט. (ג) תהיגה י"ב ע"ב. (ד) עי' תרא"ד פ"ז ועי' בכוונות הארז"ל על ענין דם צפרדע.

מלכות בית דוד שהיה עליה נבואה. והנבואה נמשכת מן הכרובים, שהם בחינת שתי צפרים הנ"ל, שהם בגין מלכות דקדשה כנ"ל:

מאחר עלות הביא, הינו מאחר המיניקות, כי הם ינקין לנביאים וכו' כנ"ל. והיו מאחר עלות, הינו שדוד המלך עליו השלום היה יכול לתקן ולהעלות גם הנגינה שאינו מאדם פשוט, להעלותה אל הקדשה. והיו מאחר עלות הביא, הינו גם הנגינה, שהיא מאחורי הקדשה, בבחינת מאחר עלות, מאחר המיניקות, כי הנגינה דקדשה הוא מאתר דנביאים ינקין, והנגינה שאינו בקדשה היא בחינת מאחר עלות, מאחורי הקדשה, ודוד המלך עליו השלום היה יכול לתקן נגינה זו גם כן, ועלידי זה נתעלה מלכות דקדשה כנ"ל. והיו מאחר עלות הביא לרעות בעקב וכו'; כי עלידי זה זכה למלכות כנ"ל:

ד

לשון רבנו זכרנו לברכה

אנכי יי אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים: (שמות ב)

א בפשט יודע, שכל מארעותיו הם לטובתו, זאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שכתוב (תהלים נ): ב' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר (א); וזאת הבחינה היא מעין עולם הבא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו'. והקשו: וכי האדנא לאו הוא אחר. ותרצו חכמינו זכרונם לברכה: האדנא מברכין על הטובה הטוב והמטיב, ועל הרעה - דין אמת; ולעתיד - כלו הטוב והמטיב, שיהיה שם ה' ושם אלקים אחדות אחד:

ב וזאת הבחינה אי אפשר להשיג אלא בשמעה בחינת מלכות דקדשה מהגלות מבין העכו"ם, כי עכשו המלכות והמשלה להעכו"ם, ובשכיל זה נקראים עבודת אלילים שלהם בשם אלהים, כי יונקים מבחינת מלכות, הנקרא אלהים, כמו שכתוב (תהלים עד): אלהים מלפי מקדם; ובשמעלין בחינת מלכות מבין העכו"ם, אזי נתקיים: כי מלך כל הארץ אלהים (שם מז):

ג ואי אפשר להשיב המלוכה להקדוש ברוך הוא אלא עלידי ודוידברים לפני תלמידהכם, עלידי זה מתקן ומעלה בחינת מלכות לשרשה. והיו פרוש (הושע יד): קחו עמכם דברים - והיו ודוידברים, זה בחינת מלכות, כמו דבר אחד לדוד (פסחין ח). דבר - לשון מנהיג ומושל. ושובו אל ה' - שיתקנו ויעלו את הדברים, את בחינת מלכות, בחינת אלהים, אל ה', הינו כנ"ל, בה' אהלל דבר באלהים אהלל דבר, הינו שידע שכל מארעותיו כלם לטובתו ויברך על כל הדברים הטוב והמטיב:

וזה שפרש רבנו שמואל: רבה קאמר לה, הינו עלידי שילמד בשכיל שיתקרא רבי. **אתא פושקנצא**, ופרש רבנו שמואל: עורב, הינו עלידי שילמד בלילה, מלשון ערבית (ט). ובלעה, הינו ומגן עליו מן הנחש הנ"ל. וסליק יתיב באילנא - פרש המהרש"א, שהוא בחינת אברהם, שכתוב אצלו (בראשית כא): ויטע אשל, שהוא בחינת חסד. הינו שהחוט של חסד, שנמשך עליו, מגן עליו מן הנחש הנ"ל. **תא חזי כמה נפיש חילה דאילנא**, הינו שרבה מתמיה את עצמו, שכל כך גבר עלינו חסדו, שאפילו על זה יכול להגן:

ובזה יתישב הסמיכות של המשנה (אבות פ"א): עשה לך רב, וקנה לך חבר, והיו דן את כל האדם לבפ זכות - כי עלידי ששומע הנגינה כנ"ל, הוא מתקן בגין המלכות שלו. וזה: עשה לך רב, הינו שיתקן בחינת מלכות, וזה עלידי קנה לך חבר, הינו עלידי קנה, שהקול יוצא ממנו, שמחבר השני ברוכים להיות פנים בפנים כמעט איש ואיש (ו), בזמן שישאל עושין רצונו של מקום (ז). ואזי, כשיתקן בחינת מלכות שלו ויכול למשל בכל מה שירצה ויכול להמית לזה ולהחיות לזה, ונמצא עולם חרב, לזה אמר: והיו דן את כל האדם לבפ זכות - שצריך לדון את כל אדם לבפ זכות, כי אין הקדוש ברוך הוא חפץ בחרבן העולם, כי לא לתהו בראה, לשבת יצרה (ח):

ובשכיל זה מרגלא בפמא דאנשי עכשו לומר, שהחזנים הם שומים ואינם בני דעה, כי עכשו מלכות דקדשה בגלות, ועליפן הנגינה, שהיא נמשכת מאתר דנביאים, מבחינת מחין ודעת דמלכות דקדשה, ועכשו שהמלכות בגלות, ועליפן הנגינה נפגמת, ועליפן החזנים הם בלא דעת, כי אין להם פח עכשו להמשיך הנגינה משרשה שפקדשה, שהוא בחינת מחין ודעת של מלכות דקדשה כנ"ל. אבל לעתיד, שיתעלה מלכות דקדשה, ויהיה ה' למלך על כל הארץ, אזי תתעלה ותשלם הנגינה בבחינת דעת דמלכות דקדשה, שמשם נמשכת הנגינה כנ"ל. והיו (תהלים מז): כי מלך כל הארץ אלהים ומרו משכיל, כי אזי, כשיתיה ה' למלך על כל הארץ ויתעלה מלכות דקדשה, אזי ומרו משכיל, הינו שהחזנים המזמרים יהיו בדעת ובשכל עלידי שיתעלה מלכות דקדשה, ויקבלו הנגינה משרשה שפקדשה, שהוא בחינת דעת ומחין של מלכות דקדשה כנ"ל:

(שך לעיל): וזהו: (ט) כי גדול מעל שמים חסדך (תהלים קח). שמים הוא בחינת קול, כמו שכתוב: משמים השמעת קולך; כי עלידי החסד, הינו בחינת חוט של חסד, הנמשך עלידי שילמד תורה בלילה, עלידי זה נתקן הקול כנ"ל, וזהו כי גדול מעל שמים חסדך כנ"ל:

השתי צפרים דקדשה, שמשם הנבואה נמשכת, הם בגין מלכות דקדשה, ועליפן העמדת מלך היה עליפי נבואה בכל

(ה) עי' רש"י עירובין כב. ד"ה שמשכים ומעריב. (ו) מלכים א' ז'. (ז) עי' ב"ב צא. וברשב"ם שם. (ח) (ישעיה מה). (ט) עי' פסחים דף גון ע"ב ועי' ודויד ויחי ר"פ. (א) עי' ברכות דף ס' ע"ב.

ש'אמרו חכמינו זכרונם לברכה (מכות כב:): כְּמָה טַפְּשָׁאֵי דְקִימָא מְקַמֵּי סְפִירַתְוֹרָה וְלֹא קִימָא מְקַמֵּי צוּרְבָא מְדַרְבְּנָן:

וְזָחַו (במדבר לא): כָּל דְּכָר אֲשֶׁר יָבֵא בָּאֵשׁ, תַּעֲבִירוּ בָּאֵשׁ. דְּכָר - זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת, שְׁנִמְשָׁךְ בְּתוֹךְ הַטְּמָאָה, בְּתוֹךְ חֲמוּמֹת הַיָּצֵר, כְּמוֹ (קידושין פא): גִּירָא בִּי עֲמָרָם; תַּעֲבִירוּ בָּאֵשׁ - תְּקוּנוֹ עַל־יְדֵי אֵשׁ, הֵינּוּ וְדוּיִדְבָּרִים לִפְנֵי תַלְמִיד־חֶכֶם כְּנ"ל. וְזֶה לְשׁוֹן עֲבָרָה, שֶׁהַצְרוּף שֶׁל עֲבָרָה עוֹבֵר בְּתוֹךְ עֲצֻמוֹתָיו מֵעֵבֶר אֶל עֵבֶר. וּמִצְוָה לְשׁוֹן הַתַּחֲבֻרוֹת - כְּשֶׁעוֹשֶׂה חֲבִילוֹת חֲבִילוֹת שֶׁל מִצְוֹת (מ"ד אחר פ' בא), אֲזִי נִתְחַבְּרוּ שְׂבָרֵי עֲצֻמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים לד): שׁוֹמֵר כָּל עֲצֻמוֹתָיו:

ז וְזֶה פְּרוּשׁ (משלי טו): חֲמַת מֶלֶךְ מִלֵּאכֵי מוֹת, בִּי חֲמַתוֹ שֶׁל הַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא - בְּשִׁבְלֵי הַמַּלְכוּת שֶׁהַשְּׁפִיל עַל־יְדֵי עוֹנוֹתָיו; וְאִישׁ חֶכֶם יִכְפָּרָנָה, הֵינּוּ בְּחִינַת תַּלְמִיד־חֶכֶם, בְּחִינַת מֹשֶׁה, הוּא יִכְפֹּר לוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִיכָה ז): וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׂאִרִית - לְמִי שְׁמִשִּׁים עֲצֻמוֹ כְּשִׁירִים (ראש־השנה יז), נִמְצָא, כְּשֶׁבִּא לִפְנֵי תַלְמִיד־חֶכֶם וּמוֹצִיא כָּל צְרוּפֵיו לִפְנֵי תַלְמִיד־חֶכֶם, וְהַתַּלְמִיד־חֶכֶם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, שְׁמִשִּׁים עֲצֻמוֹ כְּשִׁירִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר יב): וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד; וְעַל־יְדֵי זֶה נִקְרָא אִישׁ חֶכֶם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איוב כח): וְהַחֲכָמָה מֵאִין תִּמְצָא (ע' סוטה כא:), וְכֵן בַּח לַתַּלְמִיד־חֶכֶם לְכַפֵּר, כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִישׁ חֶכֶם יִכְפָּרָנָה:

וְכִשְׁבִּיל זֶה כְּשֶׁהַתַּפְּלָל מֹשֶׁה עַל חֲטָא הַעֲגֹל, אָמַר (שמות לב): אִם תִּשָּׂא חֲטָאתָם, וְאִם אֵין מַחְנֵי נָא; כִּי זֶה מִן הַנִּמְנָע, שֶׁלֹּא יָבֹא לְאָדָם אִיזָה גְדֻלָּת, כְּשֶׁשׁוֹמֵעַ שְׁמִסְפָּרִין שְׁבָחוּ, כְּלִישׁוֹן כְּשֶׁמֶלֶךְ גְּדוֹל מִשְׁבַּח וּמִפָּאָר אֶת הָאָדָם, אֲזִי בְּנוֹדֵי מִן הַנִּמְנָע, שֶׁלֹּא יָבֹא לוֹ אִיזָה גְדֻלָּת. אֲבָל צְרִיךְ לָזֶה בְּטוֹל כָּל הַרְגֻשׁוֹתָיו וְחֲמִרְיוֹתָיו, אֲזִי יָכוֹל הָאָדָם לִשְׁמָע שְׁבָחוּ, וְלֹא יָבֹא לוֹ שׁוֹם גְּדֻלָּת, כְּמוֹ מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, שֶׁרָאָה כְּתוּב בַּתּוֹרָה: וַיְדַבֵּר ה' אֶל מֹשֶׁה, וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה; וַיִּשְׂרָאֵל קוֹרְאִין בְּכָל יוֹם בַּתּוֹרָה שְׁבָחוּ שֶׁל מֹשֶׁה, וְהוּא בְּעֲצֻמוֹ מִסְפָּר לָהֶם שְׁבָחוּ; וְלֹא הָיָה לְמוֹשֶׁה שׁוֹם הַתַּפְּאֻרוֹת וְגְדֻלָּת מוֹדָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְהָאִישׁ מֹשֶׁה עָנָו מְאֹד, וּבִדְבָרֵי עַל־יְדֵי עוֹנוֹתָיו הָיָה כַּח בֵּיד מֹשֶׁה לְכַפֵּר עוֹן הַעֲגֹל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְאִישׁ חֶכֶם יִכְפָּרָנָה:

וְזֶה שֶׁפָּעַן מֹשֶׁה: וְאִם אֵין, הֵינּוּ אִם לֹא תִשָּׂא חֲטָאתָם, כִּי זֶה אִתָּה מִרְאָה, שֶׁאֵין לִי כְלִי־בֶךְ עֲנִיּוֹת, שְׂאוּכַל לְכַפֵּר לָהֶם עוֹן הַעֲגֹל, בְּכֵן בְּקִשְׁתִּי: מַחְנֵי נָא, כְּדִי שֶׁלֹּא אֶפְשֵׁל בְּגְדֻלָּת, שֶׁאֲנִי רוֹאֶה וְשׁוֹמֵעַ בְּכָל עֵת סְפּוֹר שְׁמִי וְשִׁבְחִי בַּתּוֹרָה, כִּי מִי יוֹכַל לַעֲמֹד כִּזֶּה, שִׁישְׁמָע סְפּוֹר שְׁבָחוּ וְלֹא יִתְנָאָה, אִם לֹא עָנָו גְּדוֹל; וְאִם אֲנִי עָנָו, צְרִיךְ לָךְ שֶׁתִּשָּׂא חֲטָאתָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: וְעוֹבֵר עַל פֶּשַׁע לִשְׂאִרִית וְכו':

וְזֶה: (דברים לג) וַיְהִי בִישְׁרוֹן מֶלֶךְ (ד), הֵינּוּ שְׁמִלְכוּת עֲלָה לְשִׁרְשָׁה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים לו): וַעֲנוּיִם יִירָשׁוּ אֶרֶץ, וְאֶרֶץ הִיא דִּינָא דְּמַלְכוּתָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (איוב כ): וְאֶרֶץ מִתְקוּמָהּ לוֹ:

ד וְכִשְׁיָדַע כָּל זֹאת, נִקְרָא יָדִיעָה שְׁלֵמָה, כִּי עֶקֶר הַדַּעַת הוּא אֲחֵדוּת שֶׁל חֲסָדִים וְגִבּוּרֹת (ב), זֶה נִקְרָא דַּעַת, הֵינּוּ שֶׁלֹּא יִחַלֵּק בֵּין חֶסֶד לְדִין, וַיִּכְרֹךְ עַל כָּלֶם הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. וְזֶה נִקְרָא ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ אֶחָד, כְּמֹאמַר חֲכָמֵינוּ זְכָרונָם לְבָרְכָה, שֶׁלְעֵתִיד יִהְיֶה אֲחֵדוּת גָּמוּר, שִׁיְהִיָּה כָּלֹו הַטּוֹב וְהַמְּטִיב. וְזֶה: ה' אֶחָד וְשְׁמוֹ זֶה בְּחִינַת אֱלֹהִים מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹאֵלִיב ח): וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם - אֶחָד, גִּימְטְרִיא אֶחָדָה, הֵינּוּ הֵן ה' שֶׁהוּא רַחֲמִים, הֵן שְׁמוֹ שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹהִים, בְּחִינַת דִּין - כָּלֶם לְטוֹבָתָךְ מִחֲמַת אֶחָדָה שֶׁהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא אוֹהֵב אוֹתָךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ג): אֵת אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחַ. וְכָתִיב (עמוס ג): רַק אַתְּכֶם יִדְעַתִּי מִכָּל מִשְׁפָּחוֹת הָאֲדָמָה, עַל־כֵּן אֶפְקֹד עֲלֵיכֶם עוֹנוֹתֵיכֶם:

ה וְעוֹנוֹתָיו שֶׁל אָדָם הֵם עַל עֲצֻמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יחזקאל לב): וְתָהִי עוֹנוֹתָם חֲקוּקָה עַל עֲצֻמוֹתָם, וְכָל עֲבָרָה יֵשׁ לָהּ צְרוּף אוֹתִיתוֹ. וְכִשְׁעֵבֶר אִיזָה עֲבָרָה, אֲזִי נִחְקֵק צְרוּף רַע עַל עֲצֻמוֹתָיו, וְעַל־יְדֵי זֶה מַכְנִים בְּחִינַת הַדְּבּוּר שֶׁל הִלָּאוּ הָיָה שֶׁעֵבֶר בְּתוֹךְ הַטְּמָאָה, הֵינּוּ שְׁמִכְנִים בְּחִינַת מַלְכוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבַר אֶחָד לְדוֹר, הוּא מַכְנִים אוֹתָהּ בְּתוֹךְ הַעֲבוֹ"ם, וְנוֹתֵן לָהֶם מִמְּשָׁלָה. לְמִשָּׁל, אִם עֵבֶר עַל דְּבּוּר שֶׁל הִלָּאוּ לֹא יִהְיֶה לָךְ (*), אֲזִי מַחְרִיב הַצְרוּף הַטּוֹב שֶׁל הַדְּבּוּר וּבֹנֶה צְרוּף רַע, וְנִחְקֵק הַצְרוּף הַזֶּה עַל עֲצֻמוֹתָיו וְנוֹקֵם בּוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ירמיה ח): עוֹנוֹתֵיכֶם הִטּוּ אֵלֶיךָ. וְכָתִיב (תהלים לד): תִּמְוֹתֶיךָ רָשָׁע רָעָה. וְעַל־יְדֵי וְדוּיִדְבָּרִים יוֹצֵא מִעֲצֻמוֹתָיו הָאוֹתִיתוֹת הַחֲקוּקִים עֲלֵיהֶם, וְנַעֲשֶׂה מִהֶם הַדְּבּוּר שֶׁל הוֹדִי, כִּי הַדְּבּוּר יוֹצֵא מִעֲצֻמוֹתָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם לה): כָּל עֲצֻמוֹתֵי תֹאמְרָנָה; וּמַחְרִיב הַבְּנִין וְהַצְרוּף הָרַע, וּבֹנֶה מִהֶם מַלְכוּת דְּקִדְשָׁה:

וְזֶה שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרונָם לְבָרְכָה (סוטה יז): כְּשֶׁעָשָׂה שֶׁהִלָּכוּ יִשְׂרָאֵל בְּמִדְבָּר, הָיוּ עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל יִהּוּדָה מְגֻלְגָּלִין, עַד שֶׁאָמַר מֹשֶׁה: שִׁמְעֵה ה' קוֹל יִהּוּדָה - שֶׁבִקֵּשׁ מֹשֶׁה מִהַקְּדוֹשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁיִּזְכֹּר לִיְהוּדָה הַיּוֹדִי שֶׁהִתְוֹדָה, וְכֵן הָיוּ לָהּ. וְזֶה דוֹקָא עֲצֻמוֹתָיו הָיוּ מְגֻלְגָּלִין, עַל־שֵׁם וְתָהִי עוֹנוֹתָם חֲקוּקָה עַל עֲצֻמוֹתָם, וְעַל־יְדֵי הוֹדִי נִתְתַּקְּנוּ וְעָלוּ כָּל חֵד לְדוֹכְתָהּ. וַיְהוּדָה זֶה בְּחִינַת מַלְכוּת; רָמּוּ, שֶׁבְּחִינַת מַלְכוּת נִתְתַּקֵּן עַל־יְדֵי וְדוּיִדְבָּרִים, וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי מֹשֶׁה, שֶׁזָּכַר מֹשֶׁה הַיּוֹדִי, כִּי כֵן צְרִיךְ, שִׁיְהִיָּה הַיּוֹדִי לִפְנֵי תַלְמִיד־חֶכֶם, וְכָל תַּלְמִיד־חֶכֶם הוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ: מֹשֶׁה, שְׁפִיר קְאָמְרָת (ג). וְכֵן שֶׁזָּכַר מֹשֶׁה הַיּוֹדִי, נַעֲשֶׂה כְּאֵלוֹ הַתּוֹדָה עֲכָשׁוּ לִפְנֵי מֹשֶׁה, וְעַל־יְדֵי זֶה נִתְתַּקֵּן בְּחִינַת מַלְכוּת, וְנִחְרַב הַצְרוּף הָרַע שֶׁנִּחְקֵק עַל עֲצֻמוֹתָיו:

ו וְזֶה בְּחִינַת הַחֲזוֹת הַמַּלְכוּת לְשִׁרְשָׁה, כִּי שִׁרְשׁ הַמַּלְכוּת הוּא אֵשׁ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרונָם לְבָרְכָה (סנהדרין קא): לְמֹה טַעַה גִּבְטָא? שֶׁרָאָה שֶׁיּוֹצֵא אֵשׁ מֵאֲמָתוֹ. וְהַתּוֹרָה נִקְרָאת אֵשׁ, שְׁמִשִּׁים הַמַּלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ירמיה כג): הִלָּאוּ כֹה דְבָרֵי כָּאֵשׁ, וְכָתִיב (משלי ח): בִּי מַלְכִים יִמְלְכוּ. וְעֶקֶר הַתּוֹרָה הֵם תַּלְמִיד־חֲכָמִים, כְּמוֹ

(ב) (כְּמוֹכָא בְּכַתְבֵי הָאֲרִיז"ל). (ג) שֶׁבַת קֹא: (ד) ע' מ"ד בְּהַעֲלוֹתָךְ פ' מ"ו א"ל הַקְּב"ה לְמֹשֶׁה מֶלֶךְ עֲשִׂיתָךְ וְכֵן תִּרְגַּם יוֹנָתָן וְע' ג"כ בְּחִיקוֹן ט"ו וְכוּדָה קְדוּשִׁים דָּף פ"ג ע"א: (*) (שְׁמוֹת כ)

ח וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא): משל לאחד, שהיה מחלף בדרך באישון לילה ואפלה, ומתירא מן הקוצים ומן הפחתים ומחיה רעה ומלסמים, ואינו יודע באיזה דרך מהלך וכו'.

פי זה ידוע, שכל המדות רעות ותולדותיהן נמשכין מארבעה יסודות, מארבע מרות, כמובא במשנת חסידים: עצבות ותולדותיהן נמשכין מדומם, תאוות רעות ותולדותיהן נמשכין מצומח, דברים בטלים ותולדותיהן נמשכין מחי, גאווה ותולדותיהן נמשכין ממדבר; ומי שרוצה לילך בדרך הקדש, צריך לשבר כל המדות רעות, ויספר לפני התלמיד-הכם, הינו ודויד-הכרים, והתלמיד-הכם יפרש ויברר לו דרך לפי שרש נשמתו.

ויש שלש בחינות בהתקרבות לצדיקים, שעלידי שלש בחינות אלו נתתקן הכל. ואלו הם השלש בחינות:

הבחינה הראשונה, בשוואה את הצדיק, כמו שכתוב (ישעיה ו): והיו עיניך רואות את מוריד; וזאת הבחינה מבטלת המדות רעות, הנמשכין משני היסודות דומם צומח, הינו עצבות ותולדותיה ותאוות רעות, כי צדיק הדור נקרא אם, על-שם שהוא מיניק לישראל באור תורתו, והתורה נקראת חלב, כמו שכתוב (שיר-השירים ד): דבש וחלב תחת לשונך. וזה אנו רואים בחוש, כשהתינוק הוא בעצבות ועצלות, כשוואה את אמו, הוא נתעורר בוריות גדול לקראת אמו, הינו לשרשו. גם אנו רואים בחוש, כשהתינוק עוסק בדברי שטות שלו, אף-על-פי שיש לו תאוה גדולה לזה, אף-על-פי-כן כשוואה את אמו, הוא משליך כל תאוותיו אחר כתפיו ומושך את עצמו לאמו. נמצא, שנתבטלן המדות רעות של שני היסודות דומם צומח על-ידי הסתכלות פני הצדיק. וזהו: ומתירא מן הקוצים - שהוא בחינת צומח; ופחתים - שהוא בחינת דומם. וכשנודמן לו אבוקה של אור, זה תלמיד-הכם, שהוא אביק באור התורה, ועלידו נצול ממדות רעות של שני יסודות דומם צומח, ואז נצול מן הקוצים ומן הפחתים:

הבחינה השנייה, הצדקה שנותן לתלמיד-הכם, שעלידי זה נצול ממדות רעות של שני יסודות חי מדבר, שהן בחינת חיה רעה ולסמים, שהן דברים בטלים וגאווה ותולדותיהן, כי עלידי דברים בטלים ולשון הרע בא עניות, כמו שכתוב (שמות ד): כי מתו כל האנשים, והיו עניות (ה). גם בגאווה אמרו (קדושין מו): סימן לגסות הרוח - עניות, ועלידי צדקה נתעשר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבא מציעא טז): אם שלמים וכן רבים וכן נגזרו ועבר וענתך לא אענך - שוב אין מראין לו סימני עניות. וזהו: כיון שעלה עמוד השחר נצול מחיה רעה ומלסמים. עמוד השחר רמו לצדקה, כמו שכתוב (ישעיה נח): כי תראה ערם וכסיתו וכו', אז יפקע פשח אורף. נמצא, עלידי צדקה נצול ממדות רעות של שני יסודות, חי מדבר, שהם בחינת חיה רעה ולסמים:

הבחינה השלישית, כשמתנודה ודויד-הכרים לפני תלמיד-הכם, שעלידי-ה תלמיד-הכם מדרוך

אותו בדרך ישר לפי שרש נשמתו, וזה: הגיע לפרשת דרכים, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא): זה תלמיד-הכם, ויום המיתה, זה בחינת ודויד-הכרים לפני תלמיד-הכם; יום המיתה רמו על ודוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחין מו): כל המומתין מתודין, וזה נקרא פרשת דרכים, כי התלמיד-הכם מפריש לו דרך לפי שרש נשמתו. אזי נצול מכלם, כי קדם שהתנודה, אף-על-פי שהיה אצל התלמיד-הכם ונתן לו ממון, עדן אינו יודע באיזה דרך הוא מהלך, כי יש דרך ישר לפני איש ואחריתה דרכי מות (משלי יד), אבל כשהגיע לפרשת דרכים, זה תלמיד-הכם ויום המיתה, הינו ודויד-הכרים לפני תלמיד-הכם, אזי נצול מכלם:

ז וזה בכל פעם שבא אצל תלמיד-הכם ומספר לפניו כל לבו, והתלמיד-הכם הוא בחינת משה, שהוא בחינת אין, כמו שכתוב: והתקבץ מאין תמצא; ועלידי-ה אתה נכלל באין-סוף. וזה בחינת (ו): ורקא, דאודריקת לאתר דאתנמילת מתמן, שתחזיר את המלכות לאין סוף, שהוא רצון שבכל הרצונות. כי המלכות, שהוא בחינת אותיות הדבורים, כל אות ואות מלבש בה רצון השם יתברך, שרצון השם יתברך הנה, שזאת האות, יהיה לה תמונה בזה, ואות אחרת, יהיה לה תמונה אחרת. נמצא, שרצונות, הינו תמונות אותיות, הם התגלות מלכותו יתברך שמו, וכל אלו הרצונות, הינו התמונות, נמשכין מרצון אין סוף, שאין בו תמונה, וכל הדברים והישות שבעולם הם מהאותיות, הינו ממלכות, כי ישות הוא מחמת המלכות, שרצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו בעולם, ועלידי-ה ברא את העולם מאין ליש, וכל הרצונות, הינו התמונות, וכל הישות, הינו בחינת מלכות, מקבלים חיותם מרצון אין סוף, כמו שאמרו (מגילה לא): בכל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו מלכותו, הינו רצונות, שם אתה מוצא ענותנותו, הינו רצון אין סוף:

וזה בחינת התפשטות הנשמות, כי כשוואה להכלל ברצון אין סוף, צריך לבטל את הישות שלו. וזהו שכתוב בזהר (יתרו דף פח): שהסתלקות משה בשבת בשעתא דמנוחה, שאז התגלות רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף, שכל הרצונות מקבלין חיותם ממנו. וזה מחמת שפטל משה כל ישותו, כמו שכתוב (שמות טו): ונחנו מה. וזה פרוש: ויקבר אתו בני (דברים לד) - זה בחינת אין, כמו שכתוב (ישעיה מ): כל גיא ינשא; בארץ מואב - זה בחינת מלכות, שדוד בא ממואב, שנסתלק משה בתוך אין סוף, בתוך רצון שברצונות, בתוך רעוא דרעוין, שהוא בחינת רצון אין סוף המלבש ברצונות, בתמונות אותיות, בבחינת מלכות, כמו שאמרו: בכל מקום שאתה מוצא גדלתו, הינו מלכות, בחינת רעוין, שם אתה מוצא רעוא, רצון אין סוף:

וזה: מול בית פעור - כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (מדרש אנדה, מובא בתוספות סוטה יד): למה נקרא שמו פעור, על-שם שפוער פיו; כי כשפוזמין במלכות, אזי יש לו כח לפעור פיו בצורפים רעים; אבל משה, שתקן מדת המלכות, עלידי-ה לא היה יכולת ביד פעור לפעור פיו. וזה: ולא ידע איש אפלו משה לא ידע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יד), כי נתבטל לגבי אין סוף.

פרוש: ספינה - לשון חשיבות, בחינת מלכות, שרפה בר בר חנא חקר בשכלו אודות המלכות, איך בני ישראל מעלין אותה. וחו"ן **האי פורא** - ישראל מכנין בשם דגים, כמו שכתוב (בראשית מח): וידגו לרב בקרב הארץ. דיתבי לה אכלה טינא בגחיריו - זה בחינת תפלתן של ישראל, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אחטם-לך; שנתערב שרץ, הינו טמאה, בתפלתו ועבודתו ובלבל אותו, ולא היה יכול איש הישראלי הזה לעבד עבודתו תמה. מה עשה האיש הזה, עשה שלש בחינות הנ"ל, הינו התקשרות להצדיק, ונתינת הצדקה, ודויד דברים:

וזה פרוש: ומתה ואדחיהו מיא ושדיוהו לגודא; והזכיר השלש בחינות מעלא לתתא: ומתה - זה בחינת ודויד דברים, כמו שאמר: כל המומתין מתודין; ואדחיהו מיא - זה בחינת צדקה, כמו שכתוב (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים, וכתוב (ישעיה לב): אשריכם זרעי על כל מים; ושדיוהו לגודא - הצדיק נקרא גודא, לשון גדר, שהוא גדר פרצותיהן של ישראל (יחזקאל כב, ישעיה נח) (י); וזה: ושדיוהו לגודא - שהקריב את עצמו לצדיק:

ועל-ידי שלש בחינות אלו: וחרוב מנה שתין מחוזא - שעל-ידי המיתה, הינו ודויד דברים, העלה את המלכות מבין הפטרא-אחרא, והצדיק הורה לו את הדרך הישר, כמו שכתוב בהפטרות בראשית (ישעיה מב): אחריב הרים וגבעות - רמז על חרבן ממשלת העכו"ם; והולכתי עורים בדרך לא ידעו - זה בחינת שהצדיק הורה לו דרך ישר, זה בחינת פרשת-דרכים, כנזכר לעיל, ושתין מחוזא רמז על עלית המלכות, וכתוב בזה (שיר השירים י): ששים המה מלכות. ואכלו מנה שתין מחוזא - רמז על שני מדות רעות של חי מדבר, שעל-ידו בא עניות כנ"ל, ועל-ידי צדקה מתקן אותם וימשיד שפעת. וזה: אכלו מנה. ושתין מחוזא - רמז על בחינת ששים גבורים, שמשם בא פרנסה, כמו שאמר: גבורות גשמים (ברכות לא, תענית ב, ע"ש):

ומלחו מנה שתין מחוזא - זה רמז על תקון שני מדות רעות, דומם צומח, על-ידי קרבתו להצדיק, כי הצדיק הוא ברית מלח עולם. גם עצבות ותאוות באים מדמים עכורים, ועל-ידי מלח פולט הדמים רעים. ושתין מחוזא זה רמז על ששים אותיות שבברכת כהנים שהם ביד הצדיק, כמו שכתוב (משלי י): ברכות לראש צדיק:

ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא - גרבי משחא זה בחינת הדעת, כי שמן משחת קדש (שמות ל) זה בחינת שכל. ותלת מאה זה בחינת משה, שהוא בחינת מה שהצדיק מקטין את עצמו בבחינת מה. בשלש בחינות צריך להקטין את עצמו, כמו שכתוב (ויחיה ט): אל יתהלל חכם, גבור ועשיר. נמצא, שבכל בחינה מאלו שלש בחינות הוא געשה מה, ועל-ידיה יש לו התפשטות הגשמיית, ומדבק באור אין סוף, שאין שם שום שני רצון, אלא ה' הוא האלקים כנ"ל, הינו כלו המוב והמטיב.

וכל זה היה כמותו, אבל בודאי גם בחיניו היה לו התפשטות הגשמיית, והיה מדבק את עצמו באור אין סוף, אבל ההתפשטות היה בבחינת: והחיות רצוא ושוב (ח); כי הקדוש-ברוך הוא רוצה בעבודתנו, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר, מקרוצי חמר. ובשכיל זה צריך שלא ישאר כן אלא עד עת שיבוא הקדוש-ברוך-הוא בעצמו ויפול נשמתו:

וזה שאנו רואים, שלפעמים נתלהב אדם בתוך התפלה ואומר כמה תבות בהתלהבות גדול - זה בחמת ה' עליו, שנפתח לו אור אין סוף והאיר לו; וכשרואה אדם התנוצצות הזאת, אף-על-גב דאיהו לא חוי - מולה חוי (מגילה ג), תכף נתלהב נשמתו לדבקות גדול, לדבק את עצמו באור אין סוף, וכשעור התגלות אין סוף, לפי מגין התבות שנפתחו והתנוצצו, כל אלו התבות אומר בדבקות גדול ובמסירת נפשו ובכבטול פחותיו, ובשעה שנפתח לגבי אין סוף, אזי הוא בבחינת: ולא ידע איש, שאפלו הוא בעצמו אינו יודע מעצמו:

אבל זאת הבחינה צריך להיות רצוא ושוב, כדי שיתקיים וישתו. נמצא, כשהוא בבחינת ושוב, אזי צריך להראות גם לדעתו, כי מתחלה, בשעת דבקות, היה נתבטל הדעת, כמו שכתוב: ולא ידע איש; וכשהוא בבחינת ושוב, ששב (לדעתו) לישותו, אז שב לדעתו; וכששב לדעתו, אז הוא יודע אחדות האין סוף וטובו, ואזי אין חלוק בין ה' לאלקים, בין מדת הדין למדת הרחמים, כי באין סוף אין שיק, חס ושלום, שנוי רצון, כי השנויים אינו אלא בשנוי התמונות, אבל על-ידי הדבקות של אדם באין סוף, ששם אין שנוי רצון, כי שם רצון פשוט, ואחר-כך נשאר בו רשימו מאחדות הזאת, ואחר-כך נעשה בבחינת ושוב, אזי הרשימו מראה לדעת, שידע שכלו טוב וכלו אחד. וזה שאמר משה לדורו (דברים ח): אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלהים; כי משה הוא בחינת אין, ודורו הדבוקים אליו ראוי להם לדעת, הינו להאיר לדעת, בחינת אין סוף, בחינת רעוא דרעוין, בחינת: ה' הוא האלהים:

רשפ"ם:

פורא. דג: אכלא טינא. שרץ קטן: באוסיה. בגחיריו של דג נכנס השרץ: ואדחיהו מיא. הדיחיהו המים והשליכוהו ליבשה, בדרך ים שאינו סובל דבר מת: חרבו מנה שתין מחוזי. שהשליכוהו המים על ששים ברכים ושברו כלם, שהיה גדול כלי-קד: ואכלו מנה שתין מחוזי. בעודנו לח: ומלחו מנה שתין מחוזי. אחרים, שהיו רחוקין משם, מלחו מנה ונשארוהו למקומן: מחד גלגלא דעינא. מגלגל עינו לקחו שמן תלת מאה גרבי: הוא מנסרי. לבנות מעצמות הדג אותן מחוזי שהפיל:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנא: זמנא חדא הוה קאזלינן בספינתא, וחו"ן תהוא פורא דיתבא לה אכלה טינא באוסיה (ט), ואדחיהו מיא, ושדיוהו לגודא, וחרוב מנה שתין מחוזי, ואכלו מנה שתין מחוזי, ומלחו מנה שתין מחוזי, ומלאו מחד גלגלא דעינא תלת מאה גרבי משחא. וכי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא, חו"ן דתוה קא מנסרי מנרמה מטללתא, ויחבי למבנינהו הנך מחוזי:

(ח) ומית (כ"ה גי' הב"ח בגמ' וב"ה בדברי רבינו ו"ל להלן בפירוש המאמר). (י) עיין מגילה י"ג ע"א.

(סנהדרין לו). נמצא, כשהעולם נברא בשבילי, צריך אני לראות ולעין בכל עת בתקון העולם ולמלאות חסרון העולם ולהתפלל בעבורם. וענין התפלה הן בשני פנים, הינו קדם גורדין מתפללין בסדר התפלה, ואין צריך להלביש התפלה, אבל לאחר גורדין צריך להלביש התפלה, כדי שלא יבינו המלאכים העומדים לשמאל, ולא יקטרגו, כמו שכתוב (דניאל ד): בגזרת עירין פתגמין, הינו לאחר גורדין, אזי: במאמר קדישין שאלתיו, אזי הצדיקים מלבישים שאלתם במאמר:

ב אבל איך ידענו בין קדם גורדין בין לאחר גורדין? עלידי המצוות שאנו עושים, יכולין אנחנו לידע בין קדם גורדין לאחר גורדין. ודוקא בשעושיין המצוות בשמחה גדולה כל"כ, עד שאין רוצה בשום שבר עולם הבא, אלא הוא רוצה שיזמין לו הקדוש ברוך הוא מצוה אחרת בשכר מצוה זאת, במאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פרק ד): שכר מצוה - מצוה; כי הוא נהנה מהמצוה בעצמה:

וזהו החלוק שבין נבואת משה רבנו לבין נבואת שאר נביאים, כפרוש רש"י: וידבר משה אל ראשי המטות וכו' זה הדבר אשר צוה ה' (*) פרש רש"י: כל הנביאים נתנבאו בכה אומר ה', נוסף עליהם משה, שהתנבא בזה הדבר. כי בחינת פה הוא אספקלריא שאינה מאירה, וזה הדבר הוא בחינת אספקלריא המאירה:

ואלו השתי בחינות נביאות יש בעבודת הפורא: יש אדם, העושה המצוה בשכר עולם הבא, שאינו נהנה מהמצוה בעצמה; אלו לא היו נותנין לו עולם הבא בשכרה לא היה עושה אותה, וזה בחינת כה, אספקלריא שאינה מאירה, כמו אדם שרואה איזה דבר מרחוק (א), כן הוא עושה המצוה בשביל שכרה הבא לעת רחוק, הינו אחר עולם הזה, ושלום שכר נקרא בשם נביא, כי ראשיתבות של: יבא ברוך נשא אלמתי, וישם בפסוק הזה נרמז על שלום שכר: הלוך ילך ובכה נשא משך הורע (תהלים קכו) - שמצטער בעשיתה, בא יבא ברוך נשא אלמתי - שישמח לעתיד, כשיקבל שכר המצוות. ראשיתבות של יבא ברוך נשא אלמתי, ראשיתבות נביא:

אבל נביא, שמתנבא בזה הדבר, שאינו רוצה בשכר המצוות, אלא רוצה במצוה בעצמה, שהוא משמח כל"כ בעשיתה, עד שממאס בכל מין שכר, נמצא שעולם הבא שלו בהמצוה בעצמה. וזה בחינת נביא, הינו שלום שכר, בבחינת זה הדבר, בבחינת אספקלריא המאירה, כמו אדם הרואה דבר מקרוב בראיה יפה וברה, כמו"כ הוא נהנה מהמצוה בעצמה, ושכרו נגד עיניו:

ומי שהוא במדרגה הזאת, שעושה המצוה בשמחה גדולה כל"כ, עד שאין רוצה בשום שכר עולם הבא בשבילה - הוא יכול לידע בין קדם גורדין לאחר גורדין,

וזה בחינת חד גלגלא דעינא, כמוכא באדרא (נשא דף קלו): ולזמנא דאתי ושתכח בה עינא חד דרחמי - זה בחינת כלו הטוב והמטיב. נמצא, כשהצדיק עושה עצמו מה, מדבק את עצמו לעינא חד דרחמי, הינו לאין סוף; ואחר"כך, כשחוזר, בבחינת רצוא ושוב, אז ממשיך מאור אין סוף האחדות הרצון הפשוט שם דרך ה"מה" שלו, ונעשה ממה מאה, כמו שאמרו: אל תקרי מה, אלא מאה (א), ונעשה תלת מאה מתלת מה, וממשיך אור הזה לדעתו ולשכלו, הינו גרפי דמשחא, שהוא בחינת שכל כנ"ל. אתה הראית לדעת, שממשיך אור אין סוף לדעתו, שידע האחדות, שה' הוא האלהים, ויכרך הטוב והמטיב על הכל כמו לעתיד לבוא:

כי הדרן ואתאן לבתר תריסר ירחי שתא וקחוינן דהוי מנסרא מגרמיהו לבגנינה הנך מחוזא - כי מחזורי הקדשה, שהם שנים עשר שבטים, שעלידם נתתן מלכות הנ"ל (ב), ואחריהם הוא הממאה, ויש בגי' אדם, שיוצאין מהקדשה. וזה שספר התנא, שהדר וחזר לעין באלו שהם בתר תריסר ירחי שתא, שהם אחורי שנים עשר שבטים דקדשה, שיוצאין מכלל ישראל עלידי מעשיהם הרעים. וחזינו דהוי מנסרי מגרמיהו - הינו שעלידי מעשיהם הרעים, החקוקים על עצמותם, והחקיקה עובר מעבר לעבר כנסירה ממש. אבל עלידי שאיש הישראלי הנ"ל נתעורר בתשובה עלידי שרץ קטן שבנחיריו, עלידי שהרגיש טמאה קטנה שמבלבלת אותו - עלידי תשובתו גורם, שגם אלו הרשעים נעשו כפסא לקדשה, ויהבי לבגינא הנך מחוזא - שעוזרים גם הם לעובדי השם, שיבנו הנך מחוזא הנ"ל:

וזה פרוש: **אנכי** ה' אלחיד. פרוש, הן ה' הן אלחיד תבין שכל זאת אנכי, הינו שתקים: בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר, הינו כלו הטוב והמטיב כנ"ל; אשר הוצאתיך מארץ מצרים - דאיתא במדרש (בראשית פ' טז), כי כל הגליות נקראים על שם גלות מצרים, מפני שהם מצרים לישראל, הינו שעלידי הצדיק נתפטר מלכותם ומממשלתם של העכו"ם, כי עלידיהו עולה מתוכם מלכות דקדשה כנ"ל:

מבית עבדים - זה רמז על בטול המדות רעות של ארבע יסודות, המכנים בשם עבדים, כי כל הארבע יסודות הם מתחת גלגל הירח, והירח מכנה בשם עבד, כמוכא בזהר (וישב דף קפא): הנה ישביל עבדי - דא סהרא, פרוש עלידי הצדיק עולה המלכות מן הסטרא אחרא, ונתפטר מלכות המדות רעות, ועלידיהו האדם בא בחינת עולם הבא, לבחינת: בה' אהלל דבר, באלהים אהלל דבר:

ה

לשון רבנו זכרוננו לברכה

בחצצרות וקול שופר הריעו לפני וכו' (תהלים צח)

א כי צריך כל אדם לומר: כל העולם לא נברא אלא בשבילי

(יא) (עי' מנחות מ"ג ע"ב, ועי' רש"י ותוספות). (יב) עי' זוהר ויהי רמ"א. (א) עי' זוהר וירא ק"ך. (*) (במדבר ל).

דמחא, נעשה מהקול רעמים, ונשמע לבריתא:

וזה (שם מט): פי ידבר חכמות, הינו הדבור היוצא מפי פוגע בחכמה, הינו בגלגלתא דמחא, ועל-ידיה: והגות לבי וכו', הינו (*) שנתעורר על-ידיה הרעם, נתעורר הלב, כמו שאמרו: קול מעורר הפונה (**). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעין, כי מי שיש בו יראה, קולו נעשה רעמים, כי רעם מסמך דיצחק, כמו שכתוב: ורעם גבורתו, ועל-ידיה דבריו נשמעין, הינו משתמע קלא לבריתא, כי תפן תליא שמיעה (א), כמו שכתוב (חבקוק א): ה' שמעתי שמעך יראתי. וזה פרוש (תהלים ק): גבורי כח עושי דברו לשמע בקול דברו; איתא בזהר (לך דף ז): זכין למשמע קלין מלעלא, הינו על-ידי הגבורות נעשה רעמים, ועל-ידיה הלב שומע, והינו: והגות לבי תבונות; וכמו שכתוב (מלכים א): ונתת לעבדך לב שומע; וגם דבריו נשמעין לבריתא, וזהו: לשמע בקול דברו. וזה בחינת קול השופר, דא שופר של אל - אילו של יצחק (א), בחינת ורעם גבורתו. וזהו (תהלים מט): אשרי העם יודעי תרועה - יודעי דיקא, שפיגע הקול במח, בחינות עבי מטרא, ויהיה בבחינת רעמים. ומי ששומע תקיעת שופר מאיש ירא וחרד, בודאי לא ידאג כל השנה מרעמים, כמו שכתוב: בקולות וברקים עליהם נגילת, ובקול שופר עליהם הופעת - שבקול השופר הופיע עליהם מקולות וברקים:

ד אכל צריך לפנות את המחין מחכמות חיצוניות וממחשבות זרות. מחמין, שלא יחמין את חכמתו בחכמות חיצוניות ובתאוות, כדי שיוציא את הקול ויפגע במחו, יתעבד ממנו רעם; אכל בשגלגלתא דמחא אטום בסמא, כמו שכתוב (ויקרא יא): ונטמם בס; אזי אין קולו נשמע. גם ישמר יראתו, שממנו תוצאות הקול, כמו שכתוב: ורעם גבורתו; שלא יהיה לו יראה חיצונית. וזה (אבות ב'): אם אין חכמה אין יראה; אם אין יראה אין חכמה:

וזהו (שבת נו: ובסנהדרין כא): ירד גבריאל ונעץ קנה בים. פרוש, מהשתלשלות הגבורות, הינו יראה חיצונית, נעץ קנה בים החכמה. קנה דא בחינת קול היוצא מהקנה (ח), הינו על-ידי השתלשלות הגבורות, שהיא בחינת סוספיתא דדהבא - יראה חיצונית, נשאר הקול נעוץ באטימת השכל, ולא ישתמע לבריתא:

ועקר - לשמר מחו שלא יחמין, וזהו (תהלים סח): גער חית קנה, בדאיתא בזהר (פינחס דף רנב): קנה חית תשפר ותעשה ממנה ה"א, ותעשה מאותיות חמין מצה, הינו שלא תחמין חכמתך. וזהו לשון גער, לשון מריבה, כי מצה לשון מריבה, דצדיקאי עבדין מצותא בסטרין אחרנין, דלא יתקרבו למשכנא דקדשה, הינו בשתשמור את חכמתך, שלא יפגם בו חכמות חיצוניות, שלא תהרהר בהרהורים רעים, שהם בחינת קנה דסטרא-אחרא, כנגד: קנה חכמה קנה בינה דקדשה - על-ידיה תנצל מבחינת חמין, שהיא סטרא דמותא, בדאיתא: מחמעת, תפן סטרא דמותא:

ותאמין, כי כל מצותא ומריבה, שיש בין הצדיקים השלמים, אין זה אלא כדי שיגרשו סטרין אחרנין.

בי המצוות הם קומה שלמה, והם מחיין את כל הקומות, הן קומת אדם, הן קומת עולם, הן קומת שנה, כי עולם, שנה, נפש - הן מקבלין החיות מהמצוות, כמו שכתוב (תהלים לב): וכל מעשהו באמונה; וכתוב (שם קט): כל מצותיך אמונה; והקדוש-ברוך הוא הוא אחדות פשוט עם המצוות, וכשמעשה הקדוש-ברוך-הוא בתקונן וכסדרן, אזי הקדוש-ברוך-הוא משמח בהם ומתענג בהם, כמו שכתוב (שם קד): ישמח ה' במעשיו, כמו בעל-מלאכה, שעושה איזה פלי, והפלי הוא יפה - אזי הוא מתענג בה; והשמחה של הקדוש-ברוך-הוא היא מלבשת בהמצוות, כי הם אחדותו, ומי שעושה המצוה בשמחה מהמצוה בעצמה, נמצא, כשנכנס בהשמחה שבמצוה, הוא נכנס בשמחת הקדוש-ברוך-הוא, שמשמח במעשיו, וזה בחינת (שם קמט): ישמח ישראל בעשיו. נמצא, כשיש איזה צער ודין בעולם, שנה, נפש - אזי בודאי נגרע משמחת הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (בראשית ו): ויתעצב אל לבו; וכמו שאמרו (סנהדרין לו): שכינה מה אומרת? קלני מראשי וכו', וזה שנכנס בתוך השמחה יכול בודאי לידע לפי ענין השמחה, אם הוא קדם גורדין, אם הוא לאחר גורדין. גם יכול לידע על איזהו חלק מהקומה נגזר הדין, כי יודע לפי קומת המצוות: אם אין יכול לעשות בשמחה ראשי המצוות, הינו מצוות התלויות בראש, ידע שהדין נגזר על ראשי עולם, שנה, נפש, וכן בשאר קומת המצוות:

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא ועיין ביצה טז) בשבת: זכרהו מאחד בשבת, הינו ששמחת ותענוג עולם הבא, שהוא בחינת שבת, ירגיש בששת ימי המעשה, שהן בחינת מעשה המצוות, שבהם נבראו עולם, שנה, נפש. [וזהו:] (דברים כד) ביוםו תתן שכרו - שיהא שכרו מהמצוות בעצמן, ולא תבא עליו השמש - שלא יעשה המצוות בשכר עולם הבא, שהיא אחר ביאת שמשו, אחר מותו:

ג ועקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים ד): נתת שמחה בלבי. ואי אפשר ללב לשמח אלא עד שיסיר עקמימיות שבלבו, שיהא לו ישרות לב, ואז יזכה לשמחה, כמו שכתוב (שם א): ולישרי-לב שמחה. ועקמימיות שבלב מפשיטין על-ידי רעמים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נט): לא נבראו רעמים אלא לפשט עקמימיות שבלב. ורעמים הוא בחינת קול, שאדם מוציא בכח בתפלתו, ומזה נעשה רעמים, כי איתא בזהר (פינחס דף רלח:): כד קלא נפיק ואערא בעבי מטרא, אשתמע קלא לבריתא, ודא אנון רעמים. ועקר הרעמים הם מגבורות, כמו שכתוב (איוב כ): ורעם גבורתו מי יתבונן; ובשביל זה אנו מברכין: שפחו וגבורתו וכו'. והגבורות הם בחינת כח וגבורה, שאדם מוציא את הקול בכח גדול, והקול הזה פוגע בעבי מטרא, הינו בחינת מחין, שמשם יורדין טפין טפין, כמו שכתוב בזהר (פינחס דף רלח:): באר מים חיים ונוזלים מן לבנון, מן לבנון דמחא. וכשפוגע בעבי מטרא, אזי אשתמע קלא לבריתא, הינו בחינת רעמים. וזהו (תהלים ע): קול רעמד בגלגל, הינו בגלגלתא דמחא; כד אערא בגלגלתא

(ב) וזהר פינחס דף ר"ל. ובתיקון ע'. (ג) וזהר פינחס דף רל"ה ע"ב. (ד) ברכות ס"א. ועי' וזהר פינחס דף רל"ה ע"ב. (ה) עי' ברכות כ"ד ע"ב ובהראש רובינו יונה שם ובש"ע סימן ק"א (ובסימן ס"א סעיף ד').

וזה פרוש (משלי טו): און שמעת תוכחת חיים בקרב חכמים תלין - לשון תלונה ומריבה; (ח) בשאתה שומע מריבות שבין הצדיקים, תדע, שזה משמיעין אותך תוכחה על שפגמת במפי מחד, שעל זה נאמר (שם ב): כל באיה לא ישובו ולא ישיגו ארחות חיים; שאתה דבוק בסטרא דמותא, בחינת חמץ, בחינת ירד גבריא וכו'. ותדע, שנגעץ קנה הינו חכמות חיצוניות נעוצים בים חכמתך, ובודאי אם לא היה נפגם מחד, לא היה נשמע לך מריבות שבין הצדיקים, ואין המריבה אלא בשבילך, כדי שתשוב ממות לחיים, מחמץ למצה, מחי"ת לה"א, ותשוב מיראה רעה, מקול פגום, מחכמה פגומה ליראה טובה, לקול טוב, לחכמה טובה. וכשתשמור את מחד מבחינת חמץ, שלא יהיה אטום, אזי יפגע קולך בגלגלתך, ויתעבד רעם, ויתפשט עקמימיות שבלבך, ואז תזכה לשמחה, כמו שכתוב: ולישרי לב שמחה. וזה פרוש (תהלים פא): אענך בסתר רעם, אבחנוך על מי מריבה סלה. מי מריבה זה בחינת מצה, בחינת מחין, על ידיה נעשה רעמים:

ה ותדע, שצריך לשתף הגבורות בחסדים, שמאלא בימינא, כמו שכתוב (תהלים ב): בגבורות ישע ימינו. כי עקר התגלות על ידי החסדים, כמו שכתוב (שם ק): שב לימיני. וכן צריך לשתף האהבה עם היראה, כדי שיתעבד רעמים. וזה: מסטרא דימינא מוחא חורא בכספא (תיקון ע). וזה (שמות יד): וישב הים, הינו ים החכמה, לפנות בקר דא בקר דאברהם^(ז), בחינת: אברהם אברהי (ישעיה מא); לאיתנו דא גבורות, הינו בחינת: קול רעמך בגלגל:

וזהו (שיר השירים ח): מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה; כי עקר התגבורות - על ידי האהבה, כמו שכתוב: שב לימיני וכו'. וזהו פרוש (תהלים כט): אל הכבוד. אל דא חסד; כבוד דא חכמה, כמו שכתוב (משלי ג): כבוד, חכמים ינחלו; הרעים דא בחינת רעמים, הינו הגבורות בחינת רעמים צריך לשתף עמהם אהבה, כדי שיפגעו בכבוד בבחינת חכמה, שיתעבד מהם רעמים ותתגבר על אויביה, כמו שכתוב: שב לימיני וכו'.

רשפ"ס:

שיצא. סנפיר: בין שיצא לשיצא. סנפירין פגב הדג, אחד לצד הראש ואחד לצד הזנב: איהו בזקיפו. שהיה הולך כנגד הרוח: ואנן אזלינן בשפולי. כמו שהרוח הולך, דמים של ים אינם נובעין אלא על ידי רוח הולכין בהן. כמחם קומקומא דמיא. כשעור שמחממים קומקומא של מים חמין: ושדיא פרשא גידא. כשהיה שום אדם יורה בחץ ובקשת על שפת הים לארץ הווי חיוני דקדמה לה ספינתא לחין:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוה אזלינן בספינתא, וסנאי ספינתא בין שיצא לשיצא דבורא תלתא יומא ותלתא לילותא, איהו בזקיפו ואנן בשפולי. וכי תימא לא מסגי ספינתא טובא, כי אתא רב דימי אמר: כמחם קומקומא דמיא מסגי שתין פרסי, ושדי פרשא גידא וקדמא לה איהי. ואמר רב אשי: ההוא גלדנא דימא הווא, דאית לה תרי שיצא:

ספינתא לשון חשיבות, דא בחינת גבורה יראה, כמו שכתוב (ישעיה ל): יראת ה' היא אוצרו; שהיא עקר החשיבות. שיצא - לשון צרה, כמו שכתוב (במדבר טו): ואכלה אותם כרנע; ותרגומו ואשצי יתהון. תלתא יומא ולילותא דא בחינת מצוות, שיש בהם משפלות ומקבלות וחקות, וכתוב בהם (יהושע א): והגית בו יומם ולילה. איהו בזקיפו ואנן בשפולי זה בחינת: ישמח ה' במעשיו, ישמח ישראל בעשיו. כמחם קומקומא דמיא - דא מחא, כמו שכתוב (שיר השירים ד): ונוזלים מן לבנון. מסנא שתין פרסי דא בחינת גבורות, ששים גבורים, ורעם גבורותיו:

וכי שדי פרשא גידא פרשא דא בחינת חסד, שהוא מוציא לאור תעלומות, דברים המצמצמין הוא מפרש אותם. גידא דא (תהלים קמד): שלח חצידך ותהמם; דא בחינת: שב לימיני וכו'. קדמה לה איהי דא בחינת יראה שהיא קדם, שהיראה היא קודמת, כמו שכתוב (שם קא): ראשית חכמה וכו'. שרפה בר בר חנה ספר, שהלך בל'ך במדת היראה, וראה גדל כח היראה, עד שיכול להבין על ידיה בין קדם גורדין לאחר גורדין. וזהו: בין שיצא וכו', והדר מפרש איד יכול להבין, הינו על ידי המצוות, שהם בחינת תלתא יומא וכו', יכול להבין. ודוקא בשעושין אותן בשמחה, ועל ידי שמחת המצוות יכול להבין, כי הקדוש ברוך הוא משמח במעשיו, והשמחה היא מלבשת במצוות כנ"ל, ואנחנו משמחין למטה גם כן בהקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב: ישמח ישראל בעשיו, ואין רצוננו בשום שבר, אפלו שבר עולם הבא כנ"ל. וזה: איהו בזקיפו ואנן בשפולי - לפי שמחתו כן שמחתנו, ועל ידיה אנחנו יכולין להבין. והדר מפרש איד להשיג בחינת שמחה על ידי בחינת רעם:

וזהו: כי אתא רב דימי אמר: כמחם קומקומא דמיא וכו', הינו בחינת: קול רעמך בגלגל. שתין זה בחינת גבורות, הפוגעין בגלגלתא, ונעשה ממנו רעמים ואשתמע קלא, זה בחינת: הקול מעורר הפנות, בחינת: לא נבראו רעמים וכו'. והדר אמר, שעקר התגבורות הגבורות אינו אלא על ידי חסדים, וצריך לאכללא שמאלא בימינא כנ"ל, ואף על פירכין צריך לאקדמא את היראה^(ז), כי בעל אברה מחזיר על אבדתו. (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה קדושין ב: דרבו של איש לחזר אחר אשה. משל לאדם, שאברה לו אברה וכו'. פרוש, כי אהבה הוא בחינת איש, ויראה היא בחינת אשה, פידוע, ועל כן צריך להקדים את היראה, כי אז תבוא אליו האהבה מפילא, כי האהבה הולכת ומחזרת אחר היראה תמיד, כי בעל אברה מחזיר אחר אבדתו כנ"ל כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש).

וזהו בחינת: וכי שדיא פרשא גידא וכו', ואמר רב אשי: האי גילדנא דימא וכו'. גיל דנא הוא בחינת שם אנל"א, שהוא בחינת גבורות, כי הוא ראשיתבות: אתה גבור לעולם אדני, כמובא^(ח), כי גיל'דנא הוא אותיות אנ"ל ושם אדני" בשלמות, הינו שם אנל"א כנ"ל:

(ז) ועי' זוהר חדש ס' וצא וילן שם כד"א וילוני העם. (ח) עיין זוהר תרומה ק"ע ע"ב. (י) עיין תיקונים בהקדמה. (ח) (ז"ח) פרשת תרומה.

עדן הוא בתקף ועז, ובשכיל זה באין עליו בזיונות ושפיות דמים, כי זה בחינת הסתרת והחזרת פני אק"ה, גימטריא דם. ותקון לזה - שיהפך דם לדם, שיהיה מן השומעים חרפתם ואינם משיכים, ולא יקדקד על בזיון כבודו, וכשמוקים דם לה, אז הקדוש-שברוך הוא מפיל לו חללים חללים, כמו שכתוב (תהלים ל): דום לה' והתחלל לו, והוא יפיל לך חללים (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, גפן ז), הינו: ולבי חלל בקרבי (תהלים קט), הינו על-ידי זה נתמעט הדם שבתלל השמאלי, וזה בחינת זביחת היצר הרע, ועל-ידי זה זוכה לכבוד אלקי, כמו שכתוב (שם ט): זוכה תודה וכבודני; ודרשו חכמינו ז"ל (סנהדרין מג): על זביחת היצר הרע:

ג וצריך לאחז תמיד במדת התשובה, כי מי יאמר זביתי לבי, טהרתי מחטאתי (משלי כ); כי בשעה שאדם אומר: חטאתי, עויתי, פשעתי - אפלו זה אי אפשר לומר בבר-לכב, בלי פניה. (וזהו: מי יאמר זביתי לבי, טהרתי מחטאתי; הינו מי יוכל לומר שלבו זך וטהור מפניות, אפלו בשעה שאומר: חטאתי וכו'. וזהו: מי יאמר וכו' טהרתי מחטאתי; הינו שיהיה טהור מן ה"חטאתי, עויתי, פשעתי" שאמר, כי גם אז אינו זך וטהור בלי פניות כנ"ל). נמצא, שצריך לעשות תשובה על התשובה הראשונה, הינו על "חטאתי, עויתי, פשעתי" שאמר, כי עליו נאמר (ישעיה כט): בשפתיו כבדוני; כי על-ידי תשובה זוכה לכבוד ה'; ולבו רחוק ממני. ואפלו אם יודע אדם בעצמו שעשה תשובה שלמה, אף-על-פירכן צריך לעשות תשובה על תשובה הראשונה, כי מתחלה, בשעשה תשובה, עשה לפי השגתו, ואחר-כך בודאי בשעשה תשובה, בודאי הוא מכיר ומשיג יותר את השם ותברך. נמצא, לפי השגתו שמשגיג עכשו, בודאי השגתו הראשונה הוא בבחינת גשמיות, נמצא שצריך לעשות תשובה על השגתו הראשונה, על שהתגשם את רוממות אלקותו:

וזה בחינת עולם הבא, שיהיה בלוי שבת, הינו בלוי תשובה, כמו שכתוב (דברים ל): ושבתי עד ה' אלקיך; כי עקר עולם הבא הוא השגת אלקותו, כמו שכתוב (יחזקאל לא): וידעו אותי למקטנם ועד גדולם. נמצא, בכל עת שישגיג השגה יתרה, אזי יעשו תשובה על ההשגה הראשונה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם בסנהדרין): כל חטא את צד - הינו בחינת תשובה, בחינת: ולבי חלל בקרבי, בחינת דם לה', בחינת אק"ה, בחינת כתר, בחינת כבוד, כבוד לעיל, פתח על - הינו שמתודה על זביחת יצרו, הינו שעושה תשובה על תשובתו והשגתו הראשונה, פתח פתח לקטנתו פתח עולת כי תשובה הראשונה - בחינת כבוד עולם-הזה, ואחר התשובה, שזוכה להשגה יתרה ומכיר ביותר את רוממות אלקותו ועושה תשובה על תשובתו - זאת התשובה הוא בחינת כבוד עולם הבא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): אור יקרות וקפאון (זכריה יד) - אור שהוא יקר בעולם הזה יהיה קפוי וקל לעולם הבא. נמצא, בעולם הבא, כשיזכו להשגה יתרה באלקותו, בודאי יתחרטו ויעשו תשובה על השגת עולם הזה, כי השגת עולם הזה בבחינת גשם נגד השגת עולם הבא,

וזה פרוש: בחצצרות וקול שופר וכו', הינו על-ידי בחינת קול דנפק, כנזכר לעיל, על-ידי זה: ירעם הים וכו' נעשה בחינת רעמים, בחינת: קול רעמד בגלגל. תכל וישבי כה - דא בחינת לבא וערקין דילה, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו': כי תכל אותיות תי"ו ל"ב: תו לשון רשימה, כמו שכתוב (יחזקאל ט): והתוית תו - שגורשם הקול בלב, כמו שאמרו: לא נבראו רעמים וכו'; ועל-ידי זה: נהרות ימחאו כף - בחינת שמחה כנ"ל, ולישרי לב שמחה:

ועל-ידי השמחה: יחד הרים ירגנו. רנה לשון תפלה, כמו שכתוב (מלכים-א ח): לשמע אל הרנה וכו'; הרים בחינת צדיקים (ט), הינו על-ידי שמחת הלב יכולין להתפלל ולהלביש את תפלתן במאמר, כשיבינו כי נגזר הדין. וזה פרוש יחד - שמלבישים תפלתם בספורים יחד:

ו

לשון רבנו זכרנו לברכה

ויאמר יי אל משה קרא את יהושע וכו' (דברים לא)

א כי צריך כל אדם למעט בכבוד עצמו ולהרבות בכבוד המקום (ס), כי מי שרודף אחר הכבוד אינו זוכה לכבוד אלקים, אלא לכבוד של מלכים, שנאמר בו (משלי כח): כבוד מלכים חקר דבר; והכל חוקרים אחריו ושואלים: מי הוא זה ואיזהו, שחולקים לו כבוד הזה. וחולקים עליו, שאומרים שאינו ראוי לכבוד הזה. אבל מי שבורח מן הכבוד, שממעט בכבוד עצמו ומרבה בכבוד המקום - אזי הוא זוכה לכבוד אלהים, ואז אין בגי' אדם חוקרים על כבודו, אם הוא ראוי אם לאו, ועליו נאמר (שם): כבוד אלהים הסתר דבר; כי אסור לחקר על הכבוד הזה:

ב ואי אפשר לזכות לכבוד הזה אלא על-ידי תשובה. ועקר התשובה - פשיטתו בזיונו ידם וישתק, כי לית כבוד בלא כ"ף (כ), והכ"ף הוא כתר (כ), בחינת אהיה, בחינת תשובה: כי אהיה דא אנא זמין למהווי, הינו קדם התשובה עדן אין לו הויה, כאלו עדן לא נתהוה בעולם, כי טוב לו שלא נברא משנברא, וכשבא לטהר את עצמו ולעשות תשובה, אז הוא בבחינת אהיה, הינו שיהיה לו הויה בעולם, הינו אנא זמין למהווי: וזה בחינת כתר, כי כתר לשון המתנה, בחינת תשובה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא לח: לט): הבא לטהר מסייעין לו. משל לאחד, שבא לקנות אפרסמון. אומרים לו: המתן וכו'. וזה בחינת כתר, כמו שכתוב (איוב לו): כתר לי ועיר ואחוד; אבל קדם התשובה אזי בחינת אהיה בהסתרת פנים ממנו, כי עדן לא הכין את עצמו למהווי בעולם,

והסתרת פני אהיה גימטריא דם*, פרוש, כי אחורי שם אהיה הוא גימטריא דם, כמוכא הינו בשבותין השם באחורים, דהינו א אה אהי אהיה, שחוזרין בכל פעם לאחור, הוא גימטריא דם. וזהו בחינת הקורת והסתרת פני אהיה שעולה דם:

(ט) עיין מ"ד בא פ' ט"ו. (א) עיין תנ"א פ"ג, מ"ד במדבר פ' ד'. (ב) וזהו פיתח רי"ה ע"ב. (ג) (שם ובתיקונים).

בחינת חיריק, בחינת: ותחת רגליו; והנקדה העליונה הוא כפא דמתכסאי, בחינת תשובה, בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר, בחינת: במכסה ממוך אל תחקר, בחינת: וממעל לרקיע דמות כפא וכו'; ונעשה אדם לשבת על הכפא, בחינת: כמראה אדם עליו מלמעלה:

ואז נעשה יחוד בין חמה ללכנה, שהשמש מאיר ללכנה, ונעשה יחוד בין משה ויהושע, כי פני משה כפני חמה (ב"ב עה), ודא נקדה העליונה, בחינת כפא, בחינת משה, כמו שכתוב (תהלים פט): וכסאו כשמש נגדי, בחינת: וממעל לרקיע דמות כפא; והנקדה התחתונה היא יהושע, בחינת לכנה, בחינת: ותחת רגליו כמעשה לכנת - דא לכנה, והוא"ו שבתוך האלף הוא הרקיע, הוא בחינת האהל, כמו שכתוב (שמות לג): ויהושע בן נון לא ימיש מתוך האהל; ואהל הוא רקיע, כמו שכתוב (ישעיה מ): וימתחם פאהל לשבת, וכתוב (תהלים קד): נוטה שמים פריעה, וזה (שמות כו): וריעות האהל:

וכפא העליון, הינו נקדה העליונה, נחלקת לשלש מפיין, כי תשובה צריך להיות בשלשה תנאים, כמו שכתוב (ישעיה ו): פן יראה בעיניו, ובאזניו ישמע, ולבבו יבין ושב. ואלו השלש בחינות הם נקדת סגול, וסגול דא חמה (תיקונים בהקדמה דף ג), הינו: פני משה כפני חמה:

ו זה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: זמנא חדא הוא אזלינן במדברא, וחזינן חגי אוזי דשמיטן גרפיהו משמניהו, וקא נגדי נחלי דמשחא מתותיהו. ואמינא להו: אית לי מניכו חלקא לעלמא דאתי. חדא דליא לי אממא, וחדא דליא לי גרפא. כי אתאי לקמה דרבי אלעזר, אמר לי: עתידין ישדאל לתן עליהם את הדין: שחלף לחקר במדה הטובה של ענוה, שאדם משים עצמו כמדבר לדוש^(ז), שהכל דשין עליו. וראה חכמים, וזה בחינת אוזי, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נז): הרואה אוזי בחלום, יצפה לחכמה:

דשמיטן גרפיהו - פרש רשב"ם: נוצות. זה בחינת מחלקת וביונות, כמו שכתוב (דברים כח): כי יצאו אנשים; הינו שאין משיחין על מחלקת וביונות שמכזין אותן, ושומעים חרפתן ואינם משיבים, ועל-שם השתיקה נקראים חכמים, כי סוג לחכמה - שתיקה (אבות פרק ג). [כי השתיקה היא בחינת פתר *]. וזה לשון דשמיטן, כמו שכתוב (דברים לו): שמוט כל בעל משה ידו; הינו שלא יתבע עלבונו.

דשמיטן גרפיהו - פרש רשב"ם: נוצות. זה בחינת מחלקת וביונות, כמו שכתוב (דברים כח): כי יצאו אנשים; הינו

שאין משיחין על מחלקת וביונות שמכזין אותן, ושומעים חרפתן ואינם משיבים, ועל-שם השתיקה נקראים חכמים, כי סוג לחכמה - שתיקה (אבות פרק ג). [כי השתיקה היא בחינת פתר *]. וזה לשון דשמיטן, כמו שכתוב (דברים לו): שמוט כל בעל משה ידו; הינו שלא יתבע עלבונו.

וזה כאלו כבדו להקדוש-ברוך-הוא בשני עולמות, כי זכיית היצר היא תשובה הראשונה, הוא בחינת כבוד עולם הזה, והודוי על זכיית היצר, הינו תשובה שניה, היא בחינת כבוד עולם הבא, שהכבוד הראשון נעשה קפוי וקל נגד הכבוד השני:

וזה שאומר הקדוש-ברוך-הוא (תהלים ג): אלה עשית והחרשתי דמית היות אהיה כמוך; כי האדם על-ידי שמחריש, נעשה בחינת אק"ה כנ"ל, אבל הקדוש-ברוך-הוא, מה שמחריש לאדם, אין זה בשביל אק"ה, חס ושלום, כי זה אין שיק אצל הקדוש-ברוך-הוא, אין זה אלא כדי שיקבלו ענשם בעולם הבא, שאז מסדרין לעניו עונותיו, ויזכי אותו על פניו, וזה: אוכיחך ואערכה לעיניך:

ד ובשרוצה אדם לילך בדרכי התשובה, צריך להיות בקי בהלכה, וצריך להיות לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, כמו שכתוב: זכאה מאן דעיל ונפק (וזה ויקהל ריג: האינו רצב):

וזה בחינת (תהלים קלז): אם אפק שמים שם אתה - בחינת עיל, בחינת בקי ברצוא; ואציעה שאול הנך - בחינת ונפק, בחינת בקי בשוב. וזה (שיר השירים ו): אני לדודי ודודי לי. אני לדודי - זה בחינת עיל, ודודי לי - זה בחינת ונפק. [וזה סוד פונת אלול], וזה עקר כבודו. וזה (ישעיה נח): וכבדתו מעשות דרכיך. דרכיך - לשון רבים, הינו עיל ונפק. וכשיש לו אלו השני בקיאות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרכי התשובה וזוכה לכבוד ה', כמו שכתוב: וכבדתו מעשות דרכיך; הינו שזוכה לפתר, כי לית כבוד בלא פה, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. [וזה סוד פונת אלול]:

ה ועל-ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת חיריק, כמובא בתקונים (בהקדמה דף ג): ותחת רגליו כמעשה לכנת הספיר (שמות כד) - דא חיריק. וזה בחינת (ישעיה לו): והארץ הרים רגלי - הרים זה בחינת דמימה. וזה בחינת נקדה התחתונה של תמונת א:

ונקדה העליונה שעל האלף זה בחינת פתר, בחינת (יחזקאל א): וממעל לרקיע אשר על ראשם אבן ספיר דמות כפא, דמתכסאי לעלא מוא"ו שבאל"ף, דמתקריא רקיע (שם בתיקונים). והנקדה היא כפא דמתכסאי, כמו שאמרו (חגיגה יג): כמפלא ממוך אל תדרש, ובמכסה ממוך אל תחקר. וזה בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר, בחינת פתר:

והוא"ו שבתוך האלף הוא רקיע, שמים, אש ומים, בחינת הבושה, שנשתנה פניו לכמה גונון^(ח). וזה בחינת רקיע, כלליות הגונון, ונעשה על-ידי-זה אדם לשבת על הכפא, כמו שכתוב (שם ביחזקאל): ודמות כמראה אדם עליו מלמעלה; כי לית אדם בלא אל"ף (שם):

וזה אותיות אדם. אל"ף דם, הינו על-ידי דם לה' נעשה אל"ף, ונעשה אדם לשבת על הכפא^(ח), כי הוא"ו שבתוך האלף הוא רקיע, כלליות הגונון, הינו הבושה כנ"ל, והנקדה התחתונה היא השתיקה והדמימה, כמו שכתוב: והארץ הרים רגלי; וזה

(ד) ע"י חידושי אגדות ברכות וא"ו ע"ב [בד"ה מאי כרום]. (ה) ע"י זוהר תורע דף מ"ה. (ו) ע"י עירובין נד.

זכרונם לברכה, שקדם בניסת ישראל לארץ הזהרו לקים שלש מצוות: להכרית זרעו של עמלק ולבנות להם בית הבחירה ולמנות להם מלך. להכרית זרעו של עמלק היא בחינת יהושע, נקדה התחתונה, כי עקר מחית עמלק תלוי ביהושע, כמו שכתוב (שמות י): צא הלחם בעמלק, וכמבאר בזהר (בשלח דף סה:) הענין; ולבנות להם בית הבחירה הוא בחינת משה, נקדה העליונה, כי מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית המקדש בימיו, ומושה הוא בחינת הדעת; ולמנות מלך הוא בחינת רקיע, הוא"ו שבתוך האל"ף, כמו שכתוב: דרך פוכב מיעקב, שקאי על שיקום מלך מיעקב, ודרך פוכב הוא בחינת רקיע, שיש בו פוכבים ומזלות, והינו מיעקב, כי יעקב איש תם יושב אהלים, בחינת רקיע, כמו שכתוב: ויפתחם באהל, כמבאר בזהר, שיעקב הוא בחינת וא"ו, כי שלש מצוות אלו הם בחינת תשובה, והבן:

(מן "ובלל" עד כאן כפול לעיל בשני לשון קצת)

שקד לעיל וזה סוד פגנות אלול. שמעתי קצת בטפה מן הים. עין שם בפגנות של אלול, מבאר שם, שכלל פגנות אלול הוא "הגותן בים דרך" - שצריכין להאיר בחינת דרך בים וכו'. וזה הדרך הוא בחינת שתי פעמים השם יב"ק, כי שתי פעמים יב"ק עולה דרך. וזה נמשך מבחינת שני שמות, שהם קס"א ס"ג, כי אלו שני שמות קס"א ס"ג הם עולים בגימטריא שתי פעמים יב"ק, שהוא בגימטריא דרך, כנ"ל. וצריך לזכור שם קס"א בסגול ושם ס"ג בחיריק. וסגול דקס"א וחיריק דס"ג הם עולים תי"ו, כי שם קס"א הוא שם אק"ק במלואו בזה: אל"ף ק"י יו"ד ק"י, שהם יו"ד אותיות, וכל אחת נקודה בסגול, וסגול הוא שלש נקודות, ועל-כן הוא עולה שלשים. ועל-כן יו"ד פעמים סגול עולה שיי"ן, וס"ג הם יו"ד אותיות של מלוי הוי"ה, יוד קי ואו קי, וכל אחת נקודה בחיריק, עולה ק', ושניהם, חיריק דס"ג וסגול דקס"א, עולים יחד תי"ו, בגימטריא פשוטה. ואז, עלידי כל בחינות הנ"ל, הימין פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין במלואו עולה דרך עם השלש אותיות, שהוא שתי פעמים יב"ק וכו', עין שם. כל זה מבאר מתוך פגנת אלול:

ועתה בוא וראה והבן איך כל הפגנות הנ"ל מרמזים ונעלמים בדרך נפלא ונורא מאד בתוך התורה הנ"ל. כי מבאר שם, שמי שרוצה לעשות תשובה, צריך שיהיה לו שני בקיאות, הינו בקי ברצוא, בקי בשוב, שהוא בחינת עיל ונפק, בחינת: אם אסק שמים שם אתה; שהוא בחינת בקי ברצוא, ואציעה שאול הנך, שהוא בחינת בקי בשוב וכו', כמבאר לעיל, עין שם. והפירוש הפשוט הוא, שמי שרוצה לילך בדרך התשובה, צריך לחגור מתניו, שיתחזק עצמו בדרך ה' תמיד, בין בעליה בין בירידה, שהם בחינת: אם אסק שמים ואציעה שאול וכו', הינו בין שכיפה לאיזה עליה, לאיזה מדרגה גדולה, אף-על-פי-כן אל יעמד שם, ולא יסתפק עצמו בזה, רק צריך שיהיה בקי בזה מאד לידע ולהאמין שהוא צריך ללכת יותר ויותר וכו', שזהו בחינת בקי ברצוא, בבחינת עיל, שהוא בחינת: אם אסק שמים שם אתה.

וזה פירוש משמניהו - מלשון שמנת עבית, (כלומר מחמת שאוחזין עצמן בבחינת (דברים לב) שמנת עבית), הינו בשביל זה שומעין חרפתו ואינם משיבים, כי זה עושין בשביל תשובה על עוונותם, כמו שכתוב (שם): וישמן ישורון (בחינת השמן לב וכו', ואזניו וכו', פן יראה וכו', שהתשובה צריך להיות בשלשה תנאים אלו). ונגדי נחלי דמשחא מתחתיהו - הינו עלידי השתיקה זכין לכבוד אלקי, שהוא בחינת שמן, כמו שכתוב (תהלים מה): אהבת צדק ותשנא רשע על-כן משחך; וזה בחינת (שם כד): מלך הכבוד. ואמינא להו אית לי מניכו חלקא לעלמא דאתי חדא דליא לי אממא - זה בחינת: והארץ הדם רגלי, בחינת נקדה התחתונה כנ"ל. וחדא דליא לי כנף - זה בחינת כפא, כמו שכתוב (ישעיה ו): ולא יכנף עוד מוריד, זה בחינת נקדה העליונה, הינו שהראו לרבה פר בר חנה, שגם הוא זכה לאלו הבחינות:

אמר רבי אלעזר: עתידין ישראל לתן עליהם את הדין, כי ישראל נקראים אדם, וקדשא-ברוך-הוא וישראל בלא חד, וישראל, שהם בחינת אדם, ישובו על הכפא⁽¹⁾, כמו שכתוב: ועל הכפא דמות כמראה אדם; וישראל יתנו דין לכל באי עולם, הינו הם ישפטו בעצמן כל הדינין:

ו זה פירוש (תהלים מז): ידבר עמים תחתינו ולאמים תחת רגלינו - זה בחינת חיריק, נקדה התחתונה של אל"ף, שהוא בחינת: ותחת רגלי, בחינת: והארץ הדם רגלי. ובחר לנו את נחלתנו - זה בחינת משה, בחינת נקדה העליונה של האל"ף, בחינת: וממעל לרקיע דמות כפא, וכסאו כשמש, פני משה כפני חמה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ובחים קט): רבי שמעון אומר: נחלה - זו שילה; שילה - דא משה (וזה בראשית כה: ובתקון כא), את גאון יעקב - זה בחינת וא"ו שבתוך אל"ף, בחינת אהל, בחינת אור, שמושה מאיר ליהושע, כמו שכתוב (בראשית כה): ויעקב איש תם יושב אהלים:

וזה בחינת (סנהדרין כ) שלשה דברים שנצטוו ישראל, שיכלו זרעו של עמלק, זה בחינת: ידבר עמים תחתינו; ולמנות להם מלך, זה בחינת: גאון יעקב, בחינת (במדבר כד): דרך פוכב מיעקב, בחינת מלך; ולבנות להם בית-בחירה, זה בחינת משה, בחינת דעת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לב): מי שיש בו דעה, כאלו נבנה בית-המקדש בימיו, וזה בחינת: ובחר לנו את נחלתנו:

(מסין ד' עד כאן - לשון רבנו זכרנו לברכה)

וזה פירוש: ויאמר ה' אל משה קרא את יהושע. משה הוא נקדה העליונה, ויהושע הוא נקדה התחתונה. והתניצבו באהל - זה בחינת הרקיע, בחינת הוא"ו שבתוך האל"ף. ואצונו - כי משה היה צריך אז למסר הכל ליהושע, ואין שלטון ביום המות (קהלת ח), כי בשעת הסתלקות הצדיק אין לו שליטה וכו' להאיר ליהושע, על-כן דיק: ואצונו - אני בעצמי, כי חזרה הממשלה להקדוש-ברוך-הוא:

ובלל כל הענין כלול בתמונת אל"ף, שהוא נקדה העליונה, ונקדה התחתונה - וא"ו, ודוק מאד. והוא ענין שאמרו חכמינו

(1) עין וזה חיי שרה קכ"ו ע"ב, ובתנחומא פ' קדושים [פ"א].

וכן להפך, שאפלו אם יפל, חס ושלום, למקום שיפל, אפלו בשאול תחתיות, גם כן אל יתיאש עצמו לעולם, ותמיד יחפש ויבקש את השם יתברך, ויחזק עצמו בכל מקום שהוא בכל מה שיוכל, כי גם בשאול תחתיות נמצא השם יתברך, וגם שם יכולין לדבק את עצמו אליו יתברך. וזה בחינת: ואציעה שאול הנד; וזה בחינת בקי בשוב, כי אי אפשר לילך בדרכי התשובה, כי אם בשבקי בשני הבקיות האלו. ודקדק רבנו זכרוננו לברכה, וקרא ענין זה בלשון בקי, כי היא בקיות גדול מאד מאד, שיופנה לידע ליגע עצמו ולטרח בעבודת השם תמיד ולצפות בכל עת להגיע למדרגה גבוהה יותר, ואף-על-פי-כן אל יפל משום דבר, ואפלו אם יהיה איד שיהיה, חס ושלום, אף-על-פי-כן אל יפל בדעתו כלל, ויקים ואציעה שאול הנד, כנ"ל:

ועל-פי סוד געלם בזה סוד פונות אלול הנ"ל. כי בקי הוא בחינת שם יב"ק הנ"ל, שהוא אותיות בקי (ח), וזה שזוכה לשני הבקיות הנ"ל, שהם שתי פעמים בקי, דהינו בקי ברצוא בקי בשוב, על-ידי-זה זוכה לדרך התשובה, כי שתי פעמים בקי, שהם בחינת שתי פעמים יב"ק הנ"ל, עולה בגימטריא דרך כנ"ל. כי על-פי הפונות נעשה זה הדרך מבחינת סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בגימטריא שתי פעמים יב"ק כנ"ל. וזה בעצמו סוד בחינת שני הבקיות הנ"ל, כי בקי ברצוא, שהוא בחינת: אפק שמים, זה בחינת סגול דקס"א, כי אפק אותיות קס"א; ובקי בשוב, שהוא בחינת: ואציעה שאול הנד, זה בחינת חיריק דס"ג, מלשון: אל תסג גבול עולם, שהוא בחינת שמסוג גבולו ומחזורו לאחוריו, שזה בחינת ירידה, שהאדם נופל, חס ושלום, ממדרגתו, והוא נסוג אחור, חס ושלום, אף-על-פי-כן יחזק את עצמו ואל יתיאש עצמו לעולם, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: ואציעה שאול הנד כנ"ל, וזה בחינת שם ס"ג כנ"ל. כי סגול דא חמה, שהוא נקדה העליונה שעל האל"ף, הנחלקת לשלש טפין, שזהו בחינת: אפק שמים, בחינת סגול דקס"א, שהוא אותיות אפק כנ"ל; וחיריק הוא בחינת נקדה התחתונה של האל"ף, שהוא בחינת: ואציעה שאול הנד, שהוא בחינת חיריק דס"ג הנ"ל:

וזה שכתב שם למעלה בהתורה הנ"ל: "וכש"ש לו אלו השני בקיות הנ"ל, אזי הוא הולך בדרכי התשובה", כי משני פעמים בקי, שהם בחינת קס"א וס"ג, אפק שמים ואציעה שאול וכו' - על-ידי-זה נעשה בחינת דרך, שהוא בגימטריא שתי פעמים בקי, שהם קס"א וס"ג וכו' כנ"ל, כי עקר דרך התשובה זוכין על-ידי שני הבקיות הנ"ל, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו, כי ימין בגימטריא דרך, שהם שתי פעמים בקי כנ"ל. ו"פשוטה" בגימטריא סגול דקס"א וחיריק דס"ג, שהם בעצמם בחינת נקדה העליונה ונקדה התחתונה, שהם בחינת מה שצריכין לבקש השם יתברך תמיד, הן למעלה הן למטה, בחינת: אם אפק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנד, שהם בחינת שני הבקיות הנ"ל. ועל-כן כשיש לו שני הבקיות הנ"ל, אז הוא הולך בדרכי התשובה, ואז ימין ה' פשוטה לקבל תשובתו. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמקים מאד:

ועל-פי זה תבין לקשר התורה היטב, שמה שכתב בסוף מענין נקדה העליונה ונקדה התחתונה של האל"ף, וזהו בעצמו בחינת שני הבקיות הנ"ל (כי זה אינו מבאר בפרש בהתורה הנ"ל, רק על-פי פונות הנ"ל מוכן זאת מפילא למשכיל), וזהו בעצמו בחינת תשובה על תשובה שכתב שם, כי זכירת היצר הרע, שהוא בחינת דם לה, שהוא בחינת תשובה הראשונה, שהוא בחינת כבוד עולם הזה, זה בחינת נקדה התחתונה, שנעשית מבחינת הדמימה והשתיקה, מבחינת דם לה, וכל זה הוא בחינת חיריק דס"ג וכו', שהוא בחינת בקי בשוב כנ"ל. ותשובה השניה, שעושה על תשובתו הראשונה, שהוא בחינת כבוד העולם הבא, בחינת: כבוד אלקים הסתר דבר; זה בחינת נקדה העליונה, בחינת פתר, שהוא בחינת משה, בחינת סגול וכו'. והבן הדברים היטב, איד כל הדברים, הנאמרים שם בהתורה הנ"ל, נקשרים ונכללים אחר-כך ביחד בקשר נפלא ונורא, והמשכילים יבינו קצת:

ועקר הדבר - שעל-ידי שהאדם, בשהוא במדרגה התחתונה מאד, ואף-על-פי-כן הוא מחזק עצמו ומאמין שגם שם יש לו תקנה עדיו, כי גם שם נמצא השם יתברך, בבחינת: ואציעה שאול הנד; אזי ממשיך על עצמו הקדשה משם הקדוש הו"ה במלוי ס"ג, שהוא מחיה את כל הנסוגים אחור מקדשתו להחזיקם לכל יפלו לגמרי, חס ושלום. וזה בחינת בקי בשוב - שזה הבקיות הוא בחינת שם יב"ק הקדוש, בחינת שם ס"ג. וכן כשהאדם זוכה לבוא לאיזה מדרגה בקדשה העליונה, ואף-על-פי-כן אינו עומד שם, והוא מתחזק ומתגבר לעלות יותר ויותר - אזי ממשיך הקדשה על עצמו משם הקדוש אקו"ק במלוי קס"א, שהוא בחינת בקי ברצוא. כי האדם, כפי תנועותיו וכפי התחזקותו בעבודתו יתברך, בן גורם ליחד השמות למעלה, וממשיך על עצמו הקדשה משם, והבן היטב:

והנה מבאר לעיל, שעל-ידי הדמימה והשתיקה, ששותקין לחברו כשמתבין אותו, על-ידי-זה זוכה לתשובה, שהיא בחינת פתר כנ"ל, עין שם, כי סוג לחכמה שתקפה כנ"ל, כי צריכין לזהר מאד לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו החולקים עליו ומבזין אותו, צריך לדונם לכף זכות ולשתק להם, ועל-ידי-זה נעשה בחינת פתר, כמובא במדרש (ויקרא פ"ב): משל לאחד, שמצא את חברו שהוא עושה פתר. אמר לו: בשביל מי? - אמר לו: בשביל המלך. אמר לו: ביון שהוא לצד המלך, כל אכן טוב שתמצא תקבענו בו. כך כל אחד מישראל הוא בחינת פתר להשם יתברך, וצריך להכניס בו כל מין אכנים טובות שאפשר למצא, דהינו שצריכין להשתדל לחפש ולבקש אחר כל צד זכות ודבר טוב שאפשר למצא בישראל, ולדון את הכל לכף זכות, כי הם בחינת פתר להשם יתברך כנ"ל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הוי דן את כל אדם לכף זכות. נמצא, שעל-ידי שדנים את הכל לכף זכות, שעל-ידי זה שותקין לו כשמתבנה אותו, כי מוצאין בו זכות, שאינו חייב כל-כך במה שמבנה אותו, כי לפי דעתו וסברתו נדמה לו שראוי לו לבנות אותו וכו', על-ידי-זה נעשה בחינת פתר, הינו כנ"ל, שעל-ידי הדמימה והשתיקה נעשה בחינת פתר כנ"ל, והבן:

ז

לשון רבנו זכרוננו לברכה

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם: (שמות כא)

אמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין לה. בבא קמא טו.): השוו אשה לאיש. ואיתא במכילתא: יכול יהיו התלמידים לומדין ואינם מבינים - תלמוד לומר: אשר תשים לפניהם, ערכם לפניהם בשלחן ערוך:

א דע, כי עקר הגלות אינו אלא בשביל חסרון אמונה, כמו שכתוב (שיר השירים ד): תבואי תשורי מראש אמה (א); ואמונה הוא בחינת תפלה, כמו שכתוב (שמות יז): ויהי ידיו אמונה, ותרגמו: פרישן בצלו. וזה בחינת נסים למעלה מהטבע, כי התפלה למעלה מהטבע, כי הטבע מחייב בן, והתפלה משנה הטבע, וזה דבר נס, ולזה צריך אמונה, שיאמין שיש מחדש, ובכיוון לחדש דבר ברצונו:

ועקר אמונה, בחינת תפלה, בחינת נסים, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה; ושם עקר עליות התפלות, כמו שכתוב (בראשית כח): וזה שער השמים. ובשביל זה בשפגם אברהם במה אדע (שם טו), וזכה פגם בירשת ארץ, שהיא בחינת אמונה, בחינת תפלה, היה גלות מצרים. ודוקא יעקב ובניו ירדו מצרים, כי הם בחינת שנים עשר נסחאות התפלה, והוריד אותם בגלות, ומצרים הוא הפוך הנסים, כמו שכתוב (שמות יד): ומצרים נסים לקראתו - שאין שם מקום הנסים, ואין שם מקום התפלה, כמו שכתוב (שם טו): והיה בצאתי את העיר אפרש את פני. וכל הגליות מכנים בשם מצרים (א), על שם שהם מצרים לישראל, ובשפוגמין באמונה, בתפלה בארץ ישראל, הוא יורד לגלות:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין צז): אין משיח בן דוד בא אלא עד שתכלה פרוטה מן הכיס, הינו שיכלו האפיקורסים שאין להם אמונה בנסים ומכסים כל הנסים בדרך הטבע, כי עקר הנסים בארץ ישראל, כי ארץ ישראל שותה תחלה (תענית י), ושתיתה מהתהומות, שהם לשון: ותהם כל העיר (רות א); שעל דבר נפי תמהין העולם, וזה (תהלים מב): תהום אל תהום קורא; כי יש נסים עליו, שהוא בחינת תהום עלאה, ויש נסים תתאין, שהם בחינת תהומא תתאה, ומלאך שפלול מכל הנסים, משגי התהומות, דמא לעגלא (תענית כה), שהוא בחינת עגולים, בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים פט): ואמונתך סביבותי, ופריטא שפותה, שהוא בחינת תפלה, כמו שכתוב (שם נא): אדני שפתי תפתח; והוא כללות הנסים. וזה פרוש: עד שתכלה פרוטה מן הכיס - כי יש בגי' אדם המכסים כלליות הנסים, הכלולים במלאך דפריטא שפותה, מכסים בדרך הטבע; וכשתכלה זאת, ותתרבה אמונה בעולם - אז יבוא משיח, כי עקר הגאלה תלוי בזה, כמו שכתוב: תבואי תשורי מראש אמה:

ב אבל אי אפשר לבוא לאמונה אלא על ידי אמת, כמוכא בזהר (בלק דף קצח): והיה צדק אזור מתניו ואמונה וכו' (ישעיה יא) - הינו צדק, הינו אמונה. ואמרו שם: אמונה אתקריאת, כד אתחבר בה אמת:

ג ואי אפשר לבוא לאמת אלא על ידי התקרבות לצדיקים, וילך בדרך עצתם, ועל ידי שמקבל מהם עצתם, נחקק בו אמת, כמו שכתוב (תהלים נא): הן אמת חפצת - כשאתה חפץ אמת, בטוחות ובסתום חכמה תודיעני - כי העצות שמקבל מהם הוא בחינת נשואין וזווג; וכשמקבלין עצות מרשעים, הוא בחינת נשואין בקלפה. הנחש השיאני (בראשית ג) - לשון נשואין; עצות הנחש שקבלה הוא בחינת נשואין, ועל ידי נשואין הטיל בה זחמא. ובמעמד הר סיני פסקה זחמתן (שבת קמו. עין רש"י שם), כי שם קבלו תרי"ג עטין דקדשה (וזה יתרו דף פב), והיתה להם נשואין בקדשה. ולמה נקרא עצה בבחינת נשואין, כי הכליות יועצות (ברכות סא), וכליות הם כלי ההולדה, כלי הזרע. נמצא, כשמקבלין עצה מאדם, כאלו מקבלין ממנו זרע, והכל לפי אדם, אם רשע או צדיק. ובשביל זה התורה מתיש בן (סנהדרין כו), ונקראת תושיה, כי הם תרי"ג עטין, כמו שכתוב (משלי ח): לי עצה ותושיה; ועצות הם במקום נשואין, בחינת זווג המתיש בן, ועצת הצדיק הוא כלל זרע אמת. וזה פרוש (ירמיה ב): ואנכי נטעתיך שורק, בחינת הגאלה, כמו שכתוב (זכריה י): אשרקה להם ואקבצם; ועל ידי מה? על ידי: בלה זרע אמת (שם בירמיה סיום הפסוק "ואנכי נטעתיך" הנ"ל) - על ידי עצת הצדיקים תבוא לאמת, ועל ידי זה נקראת אמונה, כד אתחבר בה אמת, ועל ידי זה תבוא הגאלה כנ"ל, כי הוא מקבל מפי השכל של הצדיק על ידי עצה שמקבל ממנו. וזה: הן אמת חפצת, בטוחות - בכליות - חכמה תודיעני, שאזכה לקבל מפי המוח, מפי השכל, על ידי עצה שאקבל מהם, ואז אזכה לאמת, כי הטפי השכל נקרא: בלה זרע אמת:

ד ודע, שעל ידי מצות ציצית האדם נצול מעצת הנחש, מנשואין של רשע, מבחינת נאוף, כי ציצית שמירה לנאוף, כמוכא בתקונים (תיקון יח): ויקח שם ויפת את השמלה וישימו על שכם שניהם (בראשית ט) - זה בחינת ציצית; וערות אביהם לא ראו - כי ציצית מכסה על עריון. אבל חם, שהוא יצר הרע, דמחמם גופה דברגש בעברה, הוא ארור, כמו שכתוב (שם): ארור כגען, כמו שכתוב (שם ג): ארור אתה מכל הבהמות. והשמלה, הינו ציצית, הוא שמירה מעצת הנחש, מזהמת הנחש:

וזה בחינת (שם מט): בן פורת עלי עין - בשביל ציצית, לשון: מציץ מן החרפים (שיר השירים ב), על ידי זה זכה לבן פורת, שנשמר מנשואין של נחש, מזווג של הסטרא אחרא, וזכה לזווגא דקדשה. וזה: פורת - לשון זווג, לשון: פרו ורבו. ועקר הנאוף תלוי בעינים, כמו שאמרו (סוטה ט): שמשון הלך אחר עיניו; וכמו שכתוב (כמדבר טו): ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם; ושמירת ציצית, שהוא בחינת עינים, הוא שמירה מעצת הנחש, ויכול לקבל העצות מצדיק, שהוא בלה זרע אמת:

ה וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: אמר לי שהוא טיעא: תא אחווי לך מורא דסיני. אזלי וחזאי דהדרן לה עקרבא, וקנימין בי חמרי חורתא. ושמעתי בת-קול שאומרת: אזי לי שנשבעתי; ועכשו שנשבעתי, מי מפר לי:

תא ואחווי לך מורא דסיני - שהוא בחינת עצות, כי שם קבלו תרי"ג עיטין. חזאי דהדרן לה עקרבא - הינו שיש עצת נחש, עצת רשעים, שעלידיהם אין יכולים לקבל עצת צדיקים ורע אמת. וקנימו בי חמרי חורתא - זה בחינת ציצית, שהוא שמירה מעצת הנחש, מנאוף, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות מג): איזה ענשו גדול, של לבן או של תכלת? ואמרו: משל לאחד, שצוה להביא לו חותם של זהב, הינו תכלת, וחזתם של טיט, הינו לבן, וזה: חמרי, לשון חמר וטיט; חורא, הינו לבן. כי עכשו זה עקר הציצית:

ושמעתי בת-קול שאומרת: אזי לי שנשבעתי - פרש רבנו שמואל: על הגלות, הינו עלידי ציצית יכולין לבוא לעצת צדיקים, לבחינת אמת, ועלידי אמת לאמונה כנ"ל, ועלידי אמונה בא הגאולה כנ"ל. וזה ששמע חרמית השם יתברך על הגלות, כי הציצית, שהם חמרי חורא, גרם כל זה:

וזה פרוש: ואלה - כל מקום שנאמר ואלה, מוסיף. זה בחינת יוסף, בחינת שמירת הברית, בחינת ציצית. המשפטים - זה בחינת פלה ורע אמת, כמו שכתוב (תהלים יט): משפטי ה' אמת; שזוכה לעצת צדיקים, לבחינת אמת:

אשר תשים לפניהם - זה בחינות כד אתחבר בה אמת, וזה בחינת: השוו אשה לאיש; כי זה איש ואשה הם בחינת התחברות אמת ואמונה, וכזה תלוי הגאולה כנ"ל. וזה: יכול שיהיו התלמידים לומדים ואין מבינים - תלמוד לומר וכו'. ערכם לפניהם בשלחן ערוך - זה בחינת הגאולה, שלעתיד יתגלו כל החכמות בשלחן ערוך, כמו שכתוב (ישעיה א): ומלאה הארץ דעה:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל):

(השקמות השיכים להתורה הזאת):

התפלה הוא בחינת אמונה, והוא בחינת הנסים, כי גם למעלה מטבע, ולזה צריך אמונה כנ"ל, עין שם. ובשביל זה התפלה מסגל לזכרון, כי תפלה הוא בחינת אמונה כנ"ל, ושכחה הוא ענין שהיה לפנינו דבר מה ונשכח ועבר מאתנו. (והיא דרך ההנהגה עליפי מערכת המזלות, שמתנהג כפדר יום אחר יום, והוא הפוך האמונה, מה שאין בן אם מאמין שיש מחדש הכל ברצונו בכל יום תמיד, והוא מחיה ומקים הכל תמיד, והוא למעלה מהזמן, אין כאן שכחה. ודו"ק). ומעתה תראה נפלאות בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת קד): מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנם היו עומדין, כי מם הוא בחינת השכחה, ועל זה אמרו רבותינו זכרונם

לברכה (חגיגה ט): אין דומה השונה פרקו מאה פעמים למאה פעמים ואחר; כי מם בגימטריא מאה, ועד מאה שולט השר של שכחה, וזה שהמתיקו חכמינו זכרונם לברכה: מ"ם וסמ"ך, הינו מ"ם שהוא בחינת השכחה, בנם היו עומדין, כי גם הוא הפך השכחה, כי נסים הם בחינת התפלה, בחינת אמונה, שהיא הפך השכחה כנ"ל:

ודע וכו' כי ציצית שמירה לנאוף וכו'. על שכם שניהם זה בחינת ציצית וכו'. וזה (בראשית לו): הלא אחיד רועים בשכם, הינו בחינת ציצית כנ"ל, שהיא שמירה לנאוף, והוא בחינת שמירת הברית, שהיא בחינת יוסף; עליבן אמר יעקב ליוסף: הלא אחיד רועים בשכם, שהוא בחינה שלד; לכה ואשלחך אליהם:

וזה פרוש: ואנכי נמעתיד שורק וכו', כי הוא מקבל טפי השכל של הצדיק עלידי עצת שמקבל ממנו. וזה שורק, הוא בחינת שורק, שהוא תלת טפין, כמו שכתוב בזהר (בתקונים תיקון ט), והוא תלת מחין, כי הוא ענין אחד, כי הטפה באה מהמח ומגיעה לכליות, שהן כלי ההולדה, שמבשלין הזרע, בן השכל נולד גספן במח ומגיע עד הכליות היועצות. ותלת מחין הוא בחינת (ישעיה ו): השמן לב וכו', ואזניו וכו', ועיניו וכו', פן יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין ושב וכו'. פלומר, שאינו רוצה לדבק עצמו לצדיקים פן יראה וכו'; אבל כשמדבק עצמו לצדיקים ומקבל מהם עצת, אזי הוא בחינת פליות יועצות, שהם כלי ההולדה, שמקבל הטפה מח, המתחלקת לתלת טפין, תלת מחין כנ"ל, ואז: יראה בעיניו ובאזניו ישמע ולבבו יבין וכו'; שהן בחינת השלשה מחין, ושב ורפא לו. וזהו: ואנכי נמעתיד שורק פלה ורע אמת, והבן:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה וכו'. וזה רמו גספן בפתח דבריו: אמר לי שהוא טיעא, ופרש רבנו שמואל: בכל מקום סוחר ישמעאל, כי ישמעאל הוא בחינת התפלה, כמו שכתוב (בראשית טו): כי שמע ה' אל עניד, ותרגומו: ארי קבל ה' ית צלותיך, והוא בחינת אמונה כנ"ל. וזהו סוחר, מלשון סחור סחור (בחינת מקיפים), שהוא בחינת אמונה כנ"ל, ואמונתך סביבותך (תהלים פט):

וזהו (רות א): ופרשת כנפיד על אמתך; כי ציצית דקדשה, שהם כנפי מצוה, הוא שמירת הברית, והוא בחינת זיווג דקדשה:

וזהו ששאל חגי הנביא (חגי ב): הן ישא איש בשר קדש בכנף בגדו ונגע בכנפו אל הלחם; כי פגם הברית - העדר הלחם, כמו שכתוב (משלי ו): בעד אשה זונה עד כפר לחם, והבן:

ותשב באיתן קשתו וכו', משם רועה אבן ישראל (בראשית מט) - אבהן ובניו, בחינת התפלה יעקב ובניו:

סגלה לחולה - להסתכל על הציצית. והפסוד בפסוק (שם מח): הנה בנגד יוסף בא אליך; כי כל אלו התבות מרמזין על הציצית, דהינו מגין החוטין והחליות והקשרים, כמבאר ב"פריי"ע"חיים" בשער הציצית, פרק ד, בהג"ה, עין שם (א). וזהו: הנה בנגד יוסף בא אליך, דהינו בחינת ציצית כנ"ל, עלידיה: ויתחזק ישראל:

(ג) ו"ל הפע"ח ט"ל כריכות הם קני' כמנין יוסף וסמ"ך גדולין יש בכל הכנפות עם הציצית כמנין 'הנה' וכמנין 'בגד' חליות וקשרים. והחוטין הם ל"ב והם שזורין הרי ס"ד כמנין בא אליך ע"כ.

ח

ראיתי ונהנה מנורת זהב בלה ונלה על ראשה וכו':

(זכריה ד', והוא הפטרת שבת חנוכה)

א הנה יקר גנוחי ונה (שקורין קרעכין) מאיש ישראל, כי הוא שלמות החסרונות, כי עלידי בחינת הנשימה, שהוא הרוחניים, נברא העולם, כמו שכתוב (תהלים לז): וברוח פיו כל צבאם; וחדוש העולם יהיה גם כן בבחינת הרוח, כמו שכתוב (שם קד): תשלח רוחך ובראון ותחדש פני אדמה; והוא גם כן חיות האדם, כי חיות האדם הוא הנשימה, כמו שכתוב (בראשית ב): ויפח באפיו נשמת חיים; וכתיב (שם ט): כל אשר נשמת רוח חיים באפיו; וכמו שאמרו חכמים: אם תחסר הנשימה - תחסר החיים. נמצא כי עקר חיות כל הדברים הוא בבחינת הרוח, וכשיש חסרון באיזה דבר, עקר החסרון הוא בבחינת החיות של אותו הדבר, שהוא בחינת הרוחניים של אותו הדבר, לאשר הרוח הוא המקום הדבר, והאנחה הוא אריכת הנשימה, והוא בבחינת ארדאפים, דהינו מאריך רוחה, ועליכן בשמאנח על החסרון ומאריך רוחה, הוא ממשיך רוח החיים להחסרון, כי עקר החסרון הוא הסתלקות הרוחניים כנ"ל, ועליכן עלידי האנחה משלים החסרון:

ב אך מאין מקבלין הרוחניים? - דע, שעקר הרוחניים מקבלין מהצדיק והרב שבדור, כי עקר רוח החיים הוא בתורה, כמו שכתוב (שם א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים - הוא התורה, והצדיקים דבקים בתורה, ועליכן עקר הרוחניים הוא אצלם, וכשהוא מקשר להצדיק והרב שבדור, כשהוא מתאנח ומאריך רוחה, ממשיך רוח החיים מהצדיק שבדור, שהוא דבוק בתורה, אשר שם הרוח. והוא שנקרא הצדיק (במדרש כו): איש אשר רוח בו - שיועד להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד (כמו שפרש רש"י שם), כי הצדיק ממשיך ומשלים הרוחניים של כל אחד ואחד כנ"ל. וזה בחינת רוח צפונות המנשבת בפנור של דוד (ברכות ג), כי כנור של דוד היה של חמש נימין, כנגד חמשה חמשי תורה, ורוח צפון שהיתה מנשבת בו, הוא בחינת: ורוח אלקים מרחפת עלי פני המים הנ"ל; כי רוח צפון הוא בחינת הרוח הצפון בלבד של אדם (א), שהוא בחינת הרוחניים, כי צפון חסר (כ"ב כה), והחסרון הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים לו): ויתן לך משאלת לבך; ומלא ה' כל משאלותיך (שם ג); ועקר הרוחניים הוא בלב, וכמו שכתוב בתקוני זהר (תיקון יט): בלחו שיפין מתנהגין בתר לבא במלכא וכו', כמא דאת אמר (יחזקאל א): אל אשר יהיה שם הרוח ללכת וכו'; כי הרוח הוא בלב, והחסרון הוא הסתלקות הרוח, שמקומו בלב, ועליכן נגוש החסרון בלב, ועליכן בשמאנח החסרון, שהוא בבחינת הרוח כנ"ל, נאמר: ויתן לך משאלת לבך, ומלא ה' וכו', הינו כנ"ל. ועליכן ישראל, שהם מקבלין הרוחניים מהתורה, נקראים על שם צפון, כמו שכתוב (תהלים פג): על עמך ערימו סוד ויתעצו על צפוניך:

ג אך רשעים, הדוברים על צדיק עתק בנאח וכו', מאין מקבלין הם הרוח להשלים החסרון. אך דע, שיש רב דקלפה, והוא בחינת עשו, כמו שכתוב בעשו, (בראשית לז): יש לי רב; והוא בחינת (שם לו): אלופי עשו; וכמו שתרגם אונקלוס: רכרכי עשו, בחינת הרב דקלפה, ומדם מקבלין הרשעים הרוח, והוא בחינת רוח הטמאה, בחינת רוח סערה, כמו שכתוב (שם כו): הן עשו אחי איש שעיר (ז); ועליכן הרוח שלהם גדול ותקוף לפי שעה, כמו רוח סערה, שהוא גדול בשעתו. ועליכן (תהלים י): כל צוררי יפית בהם - יפית דיקא, שמתגבר עליהם עלידי בחינת רוח פיו, שהוא גדול ונשמתה (ז), וכמו שכתוב (דברים י): ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו. ומשלם - לשון שלמות החסרון שנמשך לו, דהינו בחינת אריכת הרוח. וזהו: אל פניו - כי פניו הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (ישעיה ג): הפרת פניהם ענתה כם - זה החטם (יבמות קב), שהוא בחינת הרוח, כמו שכתוב: ויפח באפיו נשמת חיים; כל אשר נשמת רוח חיים באפיו; אך הוא להאבדו, כי אף שהוא גדול לפי שעה, לסוף נאכד כנ"ל. וזהו בחינת (ירושלמי תענית פ"ב, ה"א) ארדאפים לרשעים (*), כי הרוח הנשימה הוא בבחינת ארדאפים, והינו מאריך אפה וגבי דילה (י), כי אף שלפי שעה הרוח גדול ותקוף, בחינת מאריך אפה, אך לסוף גבי דילה כנ"ל. ועליכן נקראים ישראל עניה סערה (ישעיה נד), כי הם עכשו תחת ממשלת עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה הנ"ל; אך הדבוק בצדיקים מקבל הרוחניים, שלמות החסרון, מהצדיק והרב דקדשה:

ד ועליכן: ואיש חכם יכפרנה (משלי טו) - כי החסרון הוא מחמת עוונות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת נה): אין מיתה בלא חטא, ואין יסורים בלא עון, כמו שכתוב (תהלים פט): ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם. ועליכן הצדיק, הממשיך רוח החיים ומשלים החסרון, מכפר העון. והוא מגדל רחמנות ורחמים מהבורא ותפרך שמו, שצמצם עצמו להיות הרוחניים אצל הצדיקים, דהינו שהם יקבלו הרוחניים מהתורה, והם ממשיכין רוח החיים אל החסרונות, וכוה מכפרין העוונות. וזהו בחינת שלש עשרה מדות (שמות לד): ה' ה', אל רחום וחנון, ארדאפים. ארדאפים הוא בחינת הרוח, שהוא מאריך רוחה, בחינת אנחה על החסרון, והינו: ורב חסד ואמת, כמו שאמרנו, שמקבלין הרוחניים מהצדיק רב דקדשה, שהוא רב חסד, הפך עשו רב דקלפה, שהוא אדמוני, תקף הדין. והינו: ואמת, כי הצדיק מקבל הרוחניים מהתורה שנקראת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפייה. והינו: נוצר חסד לאלפים - לאלפים זה בחינת אלופי עשו, רכרכי עשו, שהם רב דקלפה. וזהו: נוצר חסד - שחסד בחינת הרב דקדשה, נוצר וממתיק בחינת אלופי עשו, רכרכי עשו, ועליכן נושא עון ופשע, כי עלידי רוח החיים, שלמות החסרון, שממשיכין מהצדיק עלידי אנחה - עלידיה נתכפרין העוונות, שזהו בחינת: ואיש חכם יכפרנה כנ"ל, וזהו: נושא עון ופשע כנ"ל:

(א) עיין תיקון ס"ט. (ב) עיין תיקון ס"ט. (ג) עיין תיקון י"ח. (ד) ב"ר פרשה ס"ו. * ועיין עירובין כב:

ה וְהָנָה בְּשִׁמְתָאנָה, מְמַשֵּׁד רוּח־חַיִּים אֶל הַחֶסְרוֹן, שְׁמִתָּאנָה עָלָיו וּמִשְׁלִים אוֹתוֹ. אֵךְ לְהַתְּנֹת בְּרָשָׁעִים אִי אִפְשָׁר, כִּי בְּשִׁמְתָגְרָה בְּהִרְשָׁעוֹ, וְהוּא מִתְאַנָּה, וּמְמַשֵּׁד הָרוּחַ מִהֶרֶב שְׁלוֹ דְקַלְפָּה, וְהָרוּחַ שְׁלוֹ גְדוֹל בְּשַׁעְתּוֹ, וְעַל־כֵּן: כָּל צוֹרְרָיו יִפִּיחַ בָּהֶם בְּנִ"ל, וְיִוְכַל לְהִזִּיק לוֹ, חֵם וְשָׁלוֹם. וְעַל־כֵּן לֹא כָל אָדָם יִכּוֹל לְהַתְּנֹת בְּרָשָׁעִים, אִם לֹא מִי שֶׁהוּא צָדִיק גָּמוּר, וְצָדִיק גָּמוּר הוּא בְּשִׁמְתָא בְּבַחֲנִית (משלי יב): לֹא יֵאָנֶה לְצָדִיק כָּל אֹן, דְּהֵינּוּ שְׂכָכָר גָּרֵשׁ וּבִטּוֹל כָּל הָרַע שְׁלוֹ, עַד שֶׁבִטּוֹחַ שְׁלֵא יֵאָרַע לוֹ שׁוֹם מִכְּשׁוֹל עֲבָרָה:

וְהַעֲנִין - כִּי יֵשׁ ד' יְסוּדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר. וְלִמְעֵלָה בְּשִׁרְשָׁם הֵם ד' אוֹתִיּוֹת הוּי"ה (ח), וְלִמְטָה הֵם מְעַרְבִים טוֹב וְרָע, וְהַצָּדִיק גָּמוּר, שֶׁהִבְדִּיל וְהִפְרִישׁ הָרַע מִן הַטּוֹב לְגִמְרֵי, עַד שֶׁלֹּא נִשְׁאָר לוֹ שׁוֹם רָע מֵאַחַד מֵאַרְבָּעַה יְסוּדוֹת הַנִּ"ל, שֶׁהֵם כָּלִל הַמִּדּוֹת, כִּידְנָע, וּבְשִׁמְתָא בְּבַחֲנִית זֶה, מִתֵּר לְהַתְּנֹת בְּרָשָׁעִים:

וְהַעֲנִין - כִּי כָל רָשָׁע, הַהִכָּרַח שִׁיחִיה לֹא צָנוּר, שִׁיקְבֵּל דֶּרֶךְ שֵׁם הָרוּחַ שְׁלוֹ לְהַשְׁלִים הַחֶסְרוֹן, וְהַצָּנוּר הוּא דֶּרֶךְ הַמִּדָּה רָעָה מֵאַרְבָּעַה יְסוּדוֹת שֶׁהִמְשִׁיד וְהִגְבִּיר, הוּא הַדֶּרֶךְ וְהַצָּנוּר שֶׁמִּקְבֵּל דֶּרֶךְ שֵׁם הָרוּח־חַיִּים שְׁלוֹ לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹנוֹ, וּבְשִׁמְתָא צָדִיק רוּצָה לְהַשְׁפִּיל, הוּא מְכַרַח לִירֵד לְהַמִּדָּה רָעָה הַהִיא, שֶׁהִגְבִּיר עָלָיו הָרָשָׁע, לְהַכְנִיעָה וּלְקַלְקֵל הַצָּנוּר הַהוּא שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁמִּקְבֵּל מִשֵּׁם הַחַיִּית שְׁלוֹ, וְעַל־כֵּן מְכַרַח שִׁיחִיה זֶה הַצָּדִיק צָדִיק גָּמוּר, שָׂאִין בּוֹ שׁוֹם רָע, לְמַעַן לֹא יִהְיֶה כֹחַ לְהָרוּחַ סַעְרָה, שֶׁהוּא הָרוּח־חַיִּים שֶׁל הָרָשָׁע, לְשַׁלֵּט וּלְהִזִּיק, חֵם וְשָׁלוֹם, לְהַצָּדִיק בַּעַת שִׁיּוּרֵד לְהַמִּדָּה רָעָה שֶׁל הָרָשָׁע לְקַלְקֵלָהּ, כִּי אֵין לְהָרַע שׁוֹם תְּפִיסָה וְאַחִיזָה בְּהַצָּדִיק גָּמוּר, וְאֵין לוֹ מְקוֹם לְאַחֲזוֹ בּוֹ. (וְגַם מִהַמִּדָּה רָעָה בַּעֲצָמָה, שִׁיּוּרֵד לְהַכְנִיעָה, אֵין לוֹ שׁוֹם תְּפִיסָה, חֵם וְשָׁלוֹם, רַק מִה שִׁיּוּרֵד לְתוֹכָהּ הוּא לְהַכְנִיעָה וּלְהַשְׁפִּילָה, בְּבַחֲנִית (בראשית יז): וַיַּעַל אֲבָרָם מִמִּצְרָיִם). וְהוּא: מִ'שְׁפִּיל ר'שָׁעִים ע'דִי א'רִין (תהלים קמז), רִאשִׁי תְבוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, שֶׁהֵם כָּל הַמִּדּוֹת, וְהוּא מִתְּנִיחַ בְּנִ"ל, וְעַל־כֵּן הַמִּדּוֹת, שֶׁצָּרִיכִין לְבָרָם בְּכָרוּר גָּמוּר, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ שׁוֹם אַחִיזָה מִשׁוֹם רָע שֶׁבִּשְׁוֹם מִדָּה מִהַמִּדּוֹת יְסוּדוֹת הַנִּ"ל, וְאֵין צָדִיק גָּמוּר בְּנִ"ל. וְאֵין דִּיקָא, בְּשִׁמְתָא הָרַע מֵאַרְבָּעַה יְסוּדוֹת: אֵשׁ, רוּחַ, מַיִם, עָפָר, אֵין הוּא: מִ'שְׁפִּיל ר'שָׁעִים ע'דִי א'רִין בְּנִ"ל; מִה שָׂאִין כֵּן צָדִיק שָׂאִינוֹ גָּמוּר, אִף שָׂאִין לוֹ שׁוֹם עֲבָרָה, אִף־עַל־פִּיכֵן עֲדִין לֹא הִבְדִּיל הָרַע לְגִמְרֵי, וְהָרַע עֲדִין בְּכַח, וְעַל־כֵּן אִסוּר לוֹ לְהַתְּנֹת בְּרָשָׁעִים, כִּי יֵשׁ מְקוֹם לְהָרַע לְאַחֲזוֹ בּוֹ, וְיִוְכַל לְהִזִּיק לוֹ, חֵם וְשָׁלוֹם, הָאִרְכּוּת־רוּחַ שֶׁל הָרָשָׁע, שֶׁהוּא גְדוֹל בְּשַׁעְתּוֹ, בְּבַחֲנִית רוּחַ סַעְרָה בְּנִ"ל. וְהוּא שָׂאִמְרוֹ רְבוּתִינוּ וְזָכְרוֹנָם לְבָרָכָה (ברכות ז): וְהִכְתִּיב (תהלים לו) אֵל תִּתְחַר בְּמַרְעִים? מִי שֶׁלֹּבּוּ נִקְפּוֹ אוֹמֵר כֵּן. פֶּרֶשׁ רִשִׁי: הִיא מַעֲבֵרוֹת שְׁבִידוֹ - שְׁבִידוֹ דִּיקָא. וְהוּא שָׂאִמְרָנוּ, כִּי בְּאֵמַת אֵין לוֹ שׁוֹם עֲבָרָה, רַק שֶׁהוּא יֵרָא עֲדִין מַעֲבֵרוֹת שְׁבִידוֹ וְכַח לַעֲשׂוֹת, כִּי הָרַע עֲדִין בְּכַח, כִּי לֹא זָכָה עֲדִין לְבַחֲנִית: לֹא יֵאָנֶה לְצָדִיק כָּל אֹן, וְאֵינוֹ בְּטוֹחַ עֲדִין שְׁלֵא יֵאָרַע לוֹ מִכְּשׁוֹל עֲבָרָה, חֵם וְשָׁלוֹם, וְעַל־כֵּן אִסוּר לוֹ לְהַתְּנֹת בְּרָשָׁעִים בְּנִ"ל. וְהוּא (חֲבִיקוֹ א): תַּחֲרִישׁ כְּבִלַּע רָשָׁע צָדִיק מִמּוֹנוֹ; וְאִמְרוֹ רְבוּתִינוּ

וְזָכְרוֹנָם לְבָרָכָה (ב"מ עא): צָדִיק מִמּוֹנוֹ בּוֹלַע. בּוֹלַע דִּיקָא, כִּי הוּא בּוֹלַע אוֹתוֹ מִמּוֹשׁ בְּאִרְכּוּת־רוּחַ שְׁלוֹ, שֶׁהוּא גְדוֹל בְּשַׁעְתּוֹ; אֲבָל צָדִיק גָּמוּר אֵינוֹ בּוֹלַע, כִּי אֵין לָבוֹ נִקְפּוֹ מִחֲשַׁשׁ מִכְּשׁוֹל עֲבָרָה בְּנִ"ל, כִּי כָכָר בִּטּוֹל הָרַע לְגִמְרֵי מִכָּל הַמִּדּוֹת וְהַתְּנִיחוֹת שֶׁל כָּל הָאֲרָבָעָה יְסוּדוֹת, וְעַל־כֵּן זֶה הַצָּדִיק גָּמוּר וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו מִתְּרִים לְהַתְּנֹת בְּרָשָׁעִים, כִּי זֶה הַצָּדִיק יִכּוֹל לִירֵד לְתוֹךְ כָּל הַצָּנוּרוֹת שֶׁל כָּל הַמִּדּוֹת רְעוֹת שְׁלָחָם, שֶׁהִגְבִּירוֹ עַל עֲצָמָם, וּלְשַׁכְּרָם וּלְכַטְּלָם, וְעַל־יְדִיזָה הוּא מְשַׁפִּיל רָשָׁעִים עַדִי אִרִין, בְּנִזְכָּר לְעִיל:

וּלְבֹא לָזֶה, לְהַפְרִישׁ וּלְהַבְדִּיל וּלְכַטְּל הָרַע מִהַטּוֹב, הוּא עַל־יְדֵי תוֹרָה וְתַפְלָה; וְלִמְנוֹד הַתּוֹרָה יִהְיֶה לָלוֹן לְעַמְקָה שֶׁל הַלְכָה (ח), הֵינּוּ לְלַמֵּד פּוֹסְקִים, כִּי יֵשׁ בְּהַתּוֹרָה אַחִיזָה הַטּוֹב וְהָרַע, שְׁנֵאֲחִיזִין מִבַּחֲנִית אִסוּר וְהִתֵּר, טָמֵא וְטָהוֹר, כָּשֶׁר וּפְסוּל, שֵׁשׁ בְּהַתּוֹרָה, וְכָל זְמַן שָׂאִינוֹ מְכַרַח הַהִלְכָה, הוּא מְעַרְבֵב טוֹב וְרָע, וְעַל־כֵּן אֵינוֹ יִכּוֹל לְהַפְרִישׁ וּלְכַטְּל הָרַע מִהַטּוֹב, וְהוּא בְּבַחֲנִית (משלי יא): וְדוֹרֵשׁ רָעָה תְבוֹאֲנוּ; עַד אֲשֶׁר הוּא מַעֲיֵן וּמְכַרַח הַפְּסִק־הַלְכָה, וּמְכַרַח הָאִסוּר וְהַמִּתֵּר וְכו', דְּהֵינּוּ עַל־יְדֵי לִמְנוֹד פּוֹסְקִים, אֵין מִפְּרִישׁ הַטּוֹב מִהָרַע (ח). אֵךְ לְזוֹכֹת לָזֶה הַשִּׁכְל, שִׁיּוּכָל לָלוֹן לְעַמְקָה שֶׁל הַלְכָה, הוּא עַל־יְדֵי תַפְלָה, כִּי מִשֵּׁם נִמְשָׁךְ הַשִּׁכְל:

וְהַעֲנִין, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב בְּתַקּוּנֵי זֶה֩ר (תִּקּוּן יד, דף כט): אֵין - דָּא אוֹרִיתָא, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרָאת אֵין; וְנִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, הַמַּעֲנִינִים וּמַבְנִינִים בְּהַתּוֹרָה, הֵם בַּחֲנִית עֲשִׁיבִין וְדִשְׁאִין דְּאִתְּרִבְיָאוּ בְּגִין. וּמֵאֵין הֵם גְּדִלִים, הוּא מִמַּעֲנִין, דָּא חֲכָמָה, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב (שִׁיר־הַשִּׁירִים ד): מַעֲנִין גָּגִים. וּמֵהִיכֵן מִקְבְּלִין הַחֲכָמָה וְהַשִּׁכְל, שֶׁהוּא בַּחֲנִית הַמַּעֲנִין, הוּא מִהַתְּפִלָּה, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב (יואל ד): וּמַעֲנִין מִבֵּית ה' יֵצֵא, הוּא הַתְּפִלָּה, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב (ישעיה נז): כִּי בֵיתִי בֵּית תַּפְלָה:

וְהוּא בַּחֲנִית מְבִיא מִכָּח אֶל הַפֶּעַל, כִּי תַפְלָה הוּא בַּחֲנִית חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, כִּי תַפְלָה הוּא שְׁמֵאֲמִין שֵׁשׁ מַחֲדָשׁ, אֲשֶׁר בִּידוֹ לַעֲשׂוֹת פְּרָצוֹנוֹ לְשָׁנוֹת הַטּוֹבָע, וְהוּא בַּחֲנִית בְּרִיאָה בְּכַח, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב (תהלים קד): כָּלִם בְּחֻכְמָה עֲשִׂיתִי; שֶׁהוּא בַּחֲנִית הַתְּפִלָּה, שְׁמִשֵּׁם יוֹצֵא מַעֲנִין הַחֲכָמָה בְּנִ"ל. וְהַתּוֹרָה הִיא בַּחֲנִית בְּרִיאָה בְּפֶעַל, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב (משלי ח): וְאִתְּהִיא אֲצִלּוֹ אִמּוֹן - אִמּוֹן, לְשׁוֹן פּוֹעֵל, כִּי בְּהַתּוֹרָה נִבְרָא הָעוֹלָם, וּבְשִׁמְתָא תַפְלָל עַל אִיזָה דְּבַר, הוּא בַּחֲנִית חֲדוּשׁ הָעוֹלָם, וְהוּא בַּחֲנִית בְּרִיאָה בְּכַח, וְהוּא בַּחֲנִית הַתְּעוֹרְרוֹת הַחֲכָמָה, שֶׁהוּא בְּתַפְלָה בְּנִ"ל, וּמַעֲנִין מִבֵּית ה' יֵצֵא - זֶה הַתְּפִלָּה, כִּי שֵׁם נִתְעוֹרֵר הַחֲכָמָה בְּנִ"ל, וּמִשֵּׁם נִמְשָׁךְ הַמַּעֲנִין, הוּא הַחֲכָמָה אֶל הַתּוֹרָה, וְשֵׁם יוֹצֵא אֶל הַפֶּעַל, כִּמּוֹ שְׂכָתוֹב (משלי ב): מִפִּיו דַּעַת וְתִבְנוּנָה; כִּי בְּהַתּוֹרָה הוּא הַתְּנִלּוֹת הַחֲכָמָה, וְעַל־יְדִיזָה נַעֲשֶׂה מַעֲנִין גָּגִים, שֶׁהַמַּעֲנִין מִשְׁקָה הֵן, וְעַל־יְדִיזָה אִתְּרִבְיָאוּ עֲשִׁיבִין וְדִשְׁאִין בְּנִ"ל. וְהוּא שָׂאִמְרוֹ רְבוּתִינוּ וְזָכְרוֹנָם לְבָרָכָה (ברכות לב): הַמַּעֲנִין בְּתַפְלָתוֹ בָּא לְיָדִי כָאֵב לָב וְכו', שְׁנֵאֲמֵר (משלי יז): תוֹחֲלֵת מִמִּשְׁכָּה מִחֲלָה לָב. מֵאִי תִקְנֶתָהּ, יַעֲסֵק בְּתוֹרָה, שְׁנֵאֲמֵר (שם): וְעֵץ חַיִּים תִּאָּהֵב כָּאֵה. וְהוּא שָׂאִמְרָנוּ, כִּי בְּהַתְּפִלָּה עֲדִין הוּא בְּכַח, וְאֵינוֹ יוֹצֵא אֶל הַפֶּעַל, עַד שֶׁבָּא אֶל הַתּוֹרָה, שֶׁהוּא בַּחֲנִית בְּרִיאָה בְּפֶעַל, וְאֵין נַעֲשֶׂה בְּקִשְׁתּוֹ עַל־יְדֵי שִׁיּוֹצֵא מִכָּח אֶל הַפֶּעַל:

(ח) עֵינִין סוֹף תִּקּוּן כ"ב. (ז) עֵינִין מְנִילָה דף ג. (ז) עֵינִין וְהוּא בְּחַר דף קיא: (ז) וְשֵׁם בְּבִרְכּוֹת.

והיגו דכתיב (בראשית ב): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. עדן הוא בחינת התפלה, כי עדן עין לא ראתה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד:), שהיה בחינת תפלה, שהוא למעלה מן הטבע, כי עלידי תפלה משנה הטבע כנ"ל [שהיה בחינת עדן עין לא ראתה, כי למעלה מהטבע אין לנו שום תפיסה]. והיגו: ונהר יוצא מעדן - היגו מהתפלה כנ"ל, ומעין מבית ה' יצא; להשקות את הגן - הוא התורה כנ"ל, מעין גנים. וכאשר נמשך מעין החכמה מהתפלה אל הגן, שהוא התורה, אזי אתרביאו עשכין ודשאין, גשמות ישראל, כלומר, שגדלים בהגן ומבינים ומשכילים בהתורה, ואזי זוכה ללון בעמקה של הלכה לברך הדיו: האסור והמותר, המהור וכו', וזה מפרש הטוב מהרע כנ"ל:

וזהו: ומשם יפרד - כי עלידיה נפרד הרע מהארבעה יסודות, ולא נשאר רק הטוב, ואזי: והיה לארבעה ראשים - הם ארבע אותיות הוי"ה, שהם שרש הטוב של הארבעה יסודות כנ"ל:

ח וזהו בחינות ארבע ציצית, כי ארבע ציצית הם בחינת הרוחניים, וכמו שכתוב (יחזקאל לו): כה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח; שעלידיה מכוניעין הרוח סערה, שהוא הרוח של המתנגדים, החולקים על הצדיקים אמתיים, שממשיכין אריכת הרוח שלהם מהרב דקלפה, שהוא בחינת עשו איש שעיר כנ"ל. ועלכן ציצית הוא לשון שער, כמו שכתוב (שם ח): ויקחני בציצת ראשי; כי עלידם נכנע עשו איש שעיר, בחינת רוח סערה כנ"ל:

וזה בחינת טלית לבן, שנתעטף הקדוש ברוך הוא בסדר שלש עשרה מדות (כמו שאמרו ר"ל ראש השנה יז:), כי השלש עשרה מדות הן בחינות הרוחניים דקדשה כנ"ל. וזהו בחינת טלית, שהוא ארבע כנפות, בחינות הרוח מארבע רוחות כנ"ל, והיגו טלית לבן, הפך בחינות רוח דקלפה, בחינת עשו, שהוא אדמוני, כלו באדרת שער (בראשית כח), ופרש רש"י: בטלית - בטלית דיקא, בחינת טלית דקלפה, שהוא בחינת טלית אדם, שמשם נמשך הרוח של הרשעים כנ"ל, ועלידי טלית דקדשה, שהוא בחינת טלית לבן, מכוניעין אותו, כי משם נמשך הרוחניים דקדשה, שהוא בחינת שלש עשרה מדות של רחמים כנ"ל:

ועלכן נתעטף הקדוש ברוך הוא בטלית לבן דיקא בסדר לפני משה שלש עשרה מדות של רחמים, היגו כנ"ל, כי עלידי טלית דקדשה, שהוא בבחינות מקיף, שהוא בחינת הרוחניים, בחינות (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, נכנע טלית דקלפה, בחינת הרוח דקלפה:

וזהו (איוב לח): לאחו בכנפות הארץ וינערו רשעים ממנה; כי עלידי הארבע כנפות, שהם בחינת הרוחניים דקדשה, שהם בחינת הארבעה ראשים כנ"ל, עלידם: וינערו רשעים, בחינת מ'שפיל ר'שעים ע'די א'רץ - ראשיתבות: א'ש, ר'וח, מ'ים, ע'פר, כנ"ל:

וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: אמר לי ההוא טיעא: תא ואחוני לך מתי מדבר. אזלי וחזיתניהו, ודמו כמאן דמבסמו, וגנו אפרקיד. והיה זקיפא ברבה דחד מניהו, ועיל טיעא תותה ברבה כי רכיב גמלא וזקיפא רמחה, ולא נגע בה. פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מניהו, ולא הווי מסתגי לו. אמר לי: דלמא שקלת מידי מניהו, דגמירי, דמאן דשקיל מידי מניהו לא מסתגי לה.

אזלי, אהדרתה, וחדר מסתגי לו:

רשב"ם: טיעא. סוחר ושמעאל: אזלי וחזיתניהו ודמו כמאן דמבסמי. שהיו שוכבין בפנים צהבות בשתוי יין: אפרקיד. פניהם למעלה: ועיל טיעא תותה ברבה. כלומר: ראיתי שטיעא היה הולך תחת ברפי המות, רכוב על הגמל ורמחו בידו, ולא נגע בה בברכה: שקלא חדא קרנא. כנף הפלית להראותו לחכמים ללמוד ממנו דין ציצית אי בבית שמאי אי בבית הלל, כדלקמן: ולא הווי קא מסתגי לו. בהמות שהיו רוכבין לא היו יכולין להלך:

תא ואחוני לך מתי מדבר - היגו שהראה לו הרשעים, שאינם דבקים בצדיקים, והם נקראין מתי מדבר, כי מדבר לא היתה רוח צפנית מנשבת בו (יבמות עב:), היגו בחינת רוחי החיים דקדשה, שהיא בחינת רוח צפנית שהיתה מנשבת בפנור של דוד כנ"ל. והרשעים הללו, שאינם דבקים בצדיקים, ואין להם הרוח דקדשה, והם בחינה קרואים מתים, והראה לו מהיכן מגיע להם שלמות החסרון:

וזהו שהראה לו: דהו דמו כמבסמי - פרש רבנו שמואל: בשתוי יין, בחינת עשו אדמוני, שהוא הרב דקלפה, אשר משם מקבלין הרשעים הרוחניים שלהם להשלים החסרון:

וזהו: וגנו אפרקיד - פרש רבנו שמואל: פניהם למעלה. פניהם זה בחינת הרוח כנ"ל, הפרת פניהם וכו', והיגו למעלה, כי הרוח שלהם גדול לפי שעה, עד אשר עולה הצלחתם למעלה כנ"ל, בחינת: כל צורריו יפוח בהם כנ"ל. וזהו גבה ברבה דחד מניהו - זה מורה על גדל ההצלחה של הרשעים, כי העדר ההצלחה נקרא ברבים כושלות (ישעיה לח), וגבה ברבה היגו רום ההצלחה:

ועיל טיעא תותה ברבה - היגו הצדיק, שנקרא טיעא, כמו שפרש רבנו שמואל בכל מקום: סוחר ושמעאל, וסוחר הוא בחינת הרוח, כמו שכתוב (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, והיגו הצדיק, שמקבל הרוח מהקדשה. וזהו סוחר ושמעאל, על-שם (בראשית טו): כי שמע ה' אל עניו; כי הצדיק שומע כל האנחות של הדבקים בו, כי ממנו תוצאות חיים לכל אחד, כי הוא איש אשר רוח בו כנ"ל.

כי רכיב גמלא - בחינת (משלי יא): גומל נפשו איש חסד; זה בחינת רב חסד כנ"ל. וזקיף רמחא - רומח הוא בחינת רוח מ"ם^(ח). בחינת: ורוח אלקים מרחפת עליפני המים, היגו התורה, שנתנה לארבעים יום, ששם הרוחניים, כנ"ל, כלומר,

ותפלה, שעלידידה מבררין הטוב מן הרע כנ"ל, שזה בחינת כל מראה המנוחה כנ"ל, עלידידה זוכה לרוח-חיים, ונשלם כל החסרונות כנ"ל:

(וזהו: לא בחיל ולא בכח, כי אם ברוחי אמר ה' צבאות. מי אתה הר הגדול לפני זרפבל למישר וכו' - כי זרפבל היה אז הצדיק הדור, ועמדו כנגדו כמה רשעים לבטלו מעבודתו, כמבאר בפסוקים רבים, ועל זה נאמר שם: לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי וכו' - שעלידי בוחינת המשכת הרוח-חיים הנ"ל, שממשיך הצדיק גמור וכו' כנ"ל, עלידידה יכניע ויפיל כל השונאים, בחינת: מי אתה הר הגדול לפני זרפבל למישר - שכל המונעים העומדים לפניו כהר, כלם יתבטלו עלידי בחינת הרוח-חיים הנ"ל, כנ"ל):

ז וזה מביא למעלה, כי הרוח-חיים הוא בהתורה, בחינת: רוח אלקים מרחפת על-פני המים כנ"ל. ועל-כן במצרים, שהיה קדם קבלת התורה, ולא היה להם מהיכן לקבל הרוח-חיים, נאמר בהם (שמות ו): מקצרות, כי לא היה להם מאין לקבל הרוח-חיים, שהוא בחינת ארד-אפים, מאריך רוחה כנ"ל, ועל-כן נאמר בהם מקצרות, שהוא הפך ארד-אפים, שהוא בחינת הרוח-חיים, שממשיכין עלידי אנהה להשלים החסרון כנ"ל, כי הרוח הוא שלמות החסרון כנ"ל, בחינת: ויתן לך משאלת לך. וזהו בחינת: הרחב פיה ואמלאהו - שנתמלא החסרון:

וזהו בחינת מלאפום - מלא פום. והענין, כי מלאפום הוא יו"ד וא"ו, והוא בחינת יו"ד מיני דפיקין, כנגד יו"ד הדברות, והדפק הוא עלידי הרוח, כידוע, ועל-כן הם עשרה מיני דפיקין, כנגד עשרת הדברות, כי הרוח, שהוא הדפק, הוא בהתורה כנ"ל, והוא"ו הוא בחינת המשכת הרוח, והינו מלאפום - מלא פום, כי עלידי המשכת הרוח נשלם החסרון, שזהו בחינת: הרחב פיה ואמלאהו - שנתמלא החסרון כנ"ל, שזהו בחינת מלאפום - מלא פום כנ"ל:

וזהו שדקדק (תהלים פא): אנכי ה' אלקד המעלד מארץ מצרים; וקבלו התורה, אשר שם הרוח, ואזי דיקא: הרחב פיה ואמלאהו, בחינת מלאפום כנ"ל, בחינת שלמות החסרון, כי דיקא אחר יציאת מצרים, בחינת: המעלד מארץ מצרים, שאז נתבטל בחינת מקצרות הנ"ל, כי קבלו התורה, ששם הרוח-חיים כנ"ל, על-כן אז דיקא: הרחב פיה ואמלאהו, בחינת שלמות החסרון, בחינת מלא פום, בחינת: ימלא ה' כל משאלותיך כנ"ל. ועל-כן נזכר יציאת מצרים בפרשת ציצית, כי ציצית בחינת הרוח-חיים, בחינת: מארבע רוחות וכו' כנ"ל:

גם דבר אז מענין שתי-עשרה שעות היום ושתי-עשרה שעות הלילה, שיש בהם שנים-עשר צרופי הו"ה, בכל שעה יש צרופי אחר, וכל שעה נחלקת לתת"ף (=אלף ושמנים) חלקים, וכל חלק וחלק מתת"ף חלקים, יש בו גס-כן צרופי השם, וכל זה הוא בחינת רוח-חיים שבדפק (ח). ולא זכיתי לשמע באור ענין זה היטב, גם שכחתי קצת מזה, והמשכילים יבינו:

שהצדיק היה לו בחינת הרוח שמקבל מהתורה כנ"ל, ועם כל זה נחיות תחות ברפה, תחת הצלחת הרשע, בחינת: כבלע רשע צדיק ממנו. וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מניהו - הינו שפסק ושב המדה רעה מאחד מארבעה יסודות, שהגביר והמשיך הרשע על עצמו, שהוא הצנור שלו כנ"ל. וזהו: וקא פסקי קרנא דתכלתא וכו', הינו שפסק אחת מן הציצית שלהם, שזה בחינת מה שפסק ושב המדה רעה שלהם, שהוא הצנור שלהם, כי כל המדות רעות נמשכין מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית כנ"ל:

ולא מסתגי לן - כלומר, שאף-על-פירכן לא עלתה לו להשפיל את הרשע ולצאת מתחת ברפיו, אף-על-פי שפסק ושב המדה רעה של הרשע, שנמשכת מארבעה יסודות, ששרשם ארבע ציצית כנ"ל, שזהו בחינת: וקא פסקי קרנא דתכלתא דחד מניהו כנ"ל, אף-על-פירכן לא היה יכול להשפילו ולצאת מתחת ברפיו, בחינת: ולא מסתגי לן, שפרשו, שלא היו יכולין לצאת משם, הינו כנ"ל. אמר לי: דלמא שקלית מידי מניהו - הינו שמה יש לך אחד מארבע יסודות שלא תקנת בשלמות להפריד ממנו הרע לגמרי, ועל-כן לא מסתגי לן, כמבאר לעיל, שכל זמן שנשארו בו איזה אחיזה בעלמא מהרע של איזה מדה, אינו יכול להכניע את הרשע. וזהו: דלמא שקלית מידי מניהו - שמה לקחת קצת מהם, הינו שמה יש לך עדן איזה אחיזה מאיזה מדה רעה של הרשעים, שלקחת לעצמך איזה מדה ותאוה שלהם, ועל-כן לא מסתגי לן, ועל-כן אין אנו יכולין לצאת מהם כנ"ל. דגמירי דמאן דשקל מידי מניהו לא מסתגי לה - הינו כנ"ל, שיש לנו קבלה, שכל מי שלוקח לעצמו איזה דבר תאוה ומדה רעה של הרשעים, הינו שיש בו עדן איזה אחיזה מהמדות רעות שלהן, אינו יכול לצאת מהם ולהכניעם כנ"ל. אזלי אהדרתה - הינו שהחזרתי מה שהיה אצלי איזה מעט אחיות הרע מהמדות רעות שלהם, החזרתי והפרשתי ממני. והדר מסתגי לן - שאז עלתה בדינו לצאת מתחת ברפיו להכניעו ולהשפילו, כמבאר לעיל, שצדיק גמור, שמפריש מעצמו כל אחיות הרע שלהם לגמרי, הוא יכול לצאת מהם ולהכניעם ולהשפילם, בבחינת: משפיל רשעים עדי ארץ כנ"ל:

וזהו: ראיתי והנה מנורת זהב - היא התורה, הנחמדים מזהב. וגלה על ראשה - פרש רש"י: מעין, הוא המעין היוצא מבית ה', הוא התפלה. ושבעה נרתיה - הם הנשמות דאתרביאו בגן, הנחלקים לשבע כתות (*). שבעה ושבעה מוצקות - הם ארבעים ותשעה אורות, שהוא אור הגנוז לעתיד (כמו שפרש רש"י שם), בחינת: עדן עין לא ראתה, שהוא בחינת התפלה כנ"ל. ושנים ויתים עליה - פרש רש"י: שני אילנות, הינו אילנא דחיי ואילנא דמותא, הינו טוב ורע כנ"ל, וזהו: אחד מימין ואחד משמאל, כנ"ל, ומשם יפרד, שנפרד הרע מהטוב, זה לימין וזה לשמאל:

ואמר אל המלאך: מה אלה. ויען וכו' לא בחיל ולא בכח כי אם ברוחי - הינו בחינת הרוח-חיים הנ"ל, בחינת: כה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח וכו' כנ"ל, כי עלידי תורה

(ח) עין ראשית חכמה שער היראה פ' יוד. (ט) ע' מדרש שו"ת מומור י"א.

בשמתפלל בכל כחו ומכנים כחו באותיות התפלה, אזי נתחדש
כחו שם, בבחינת (איכה ג): חדשים לבקרים (רבה אמונתך) וכו';
כי אמונה היא תפלה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה,
תרגומו: פרישן בצלו:

ב ודע, שיש שנים עשר שבטים כנגד שנים עשר מזלות (תיקון יח
ובתיקון כא), וכל שבט ושבת יש לו נסחא מיוחדת, ויש לו
שער מיוחד לבגס דרך שם תפלתו, וכל שבט מעורר בתפלתו כח
מזלו שבשנים עשר מזלות, והמזל מאיר למטה ומגדל הצמח ושאר
דבריו הצריכים אליו:

וזה פרוש (במדבר כד): דרך בוכב מעקב, וקם שבט מישראל. וקם
- זה בחינת עמידה, בחינת תפלה; כששכב מישראל עומד
להתפלל, על ידי זה מעורר בוכב, והבוכב הוא דורך ומפה
הדברים שיגדלו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ר פרוש י):
אין לך עשב מלמטה, שאין לו בוכב ומלאך מלמעלה, שמפה
אותו ואומר לו: גדל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים
קח:): קשין מזונותיו בקריעת ים סוף, וקשה זיווגו [בקריעת ים סוף]
וכו' (סוטה ב), כי הים סוף נקרא לשנים עשר קרעים, כנגד
שנים עשר שבטים (פרקי ר"א פ' מ"ב, ע"י תיקון כא דף נט), ובגיישראל
בתפלתם גורמים זיווג דקדשא בריהוה ושכינתה, כמו שכתוב
(תהלים סח): סלו לרוכב ערכות; רוכב - דא קדשא בריהוה, ערכות
- דא שכינתה, שנתערב בה כל הגנון, ולפי הזיווג שגורם בתפלתו
בן זוכה לזיווג, והתפלה הם שתיים עשרה נסחאות, לפיכך הזיווג
בקריעת ים סוף, שהם שנים עשר. וגם ישראל מפרנסים לאביהם
שבשמים בתפלתם (א), כמו שכתוב (שם קח): ויעמידה לעקב לחק,
וחק לשנא דמזונא הוא (ביצה טו), ואין עמידה אלא תפלה (ברכות ו).
וזה פרוש (תהלים צט): שמרו עדותיו וחק נתן למו. עדות זה תפלה,
כמו שכתוב (שם קכב): שבטי יה עדות להודות לשם ה'. גם אמרו
חכמינו זכרונם לברכה (שבתות ל): אין עדות אלא בעמידה, ועמידה
זה תפלה, שאנו מעידין על אחדותו; וכפי שמפרנס לאביו
שבשמים בתפלתו, בן נותנין לו פרנסתו. וזה: קשין מזונותיו
בקריעת ים סוף, הינו מזונות נתחלק לשנים עשר שבטים לפי
שתיים עשרה תפלות שבטי יה:

וצריך לזה זכות גדול, שיזכה אדם להעלות תפלתו דרך שער
השקד לשבטו. וזה שאמר אבא בגמין (ברכות ה): כל ימי
הייתי מצטער על שני דברים: על תפלתי, שתהא סמוך למטהי,
הינו כנ"ל, שיתפלל דרך שער המטה שלו, כי יש שנים עשר
מפות, וכל אחד יש לו שער מיוחד, והתפלל על שלא תתרחק
תפלתו ממטה שלו. וזה לשון מטה, כי "מטה" לשון זיווג, כמאמר
הסמוך: על מותי שתהא נתונה וכו', ומטה הוא בחינת זיווג. גם
מטה היא בחינת פרנסה, כמו שכתוב (ויקרא כו): בשבירי לכם מטה
לחם, כי שנים עשר מפות גורמין זיווג ומפרנסין כנ"ל, קשה זיווג
וקשין מזונותיו וכו'. גם התפלל על שבטו, שיוכזו לשתי שלחנות,
וזהו: ועל מותי, שתהא נתונה בין צפון לדרום, ואמרו חכמינו
זכרונם לברכה (ב"ב כה:): הרוצה להחפים וכו', הרוצה להעשיר וכו':

רכב אלקים רבתיים אלפי שנאן (תהלים סח). אלפי - בחינת אלופי
עשו, ועל ידי רכב אלקים רבתיים, בחינת קבלת התורה,
שמשם מקבלין הרוחניים הרבנים דקדשה, על ידיה: אלפי
שנאן, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ע"ז ג): אל תקרי שנאן,
אלא שאינן, הינו שעל ידי קבלת התורה, ששם הרוח דהרב
דקדשה, על ידיה נתפלטין ונכנעין אלופי עשו, ורכבי עשו, שהם
בחינת הרב דקלפה, בבחינת אלפי שאינן - שאלופי עשו, ורכבי
עשו, נתפלטין ואינן:

מכנף הארץ זמרת שמענו, צבי לצדיק, ואמר רז"לי רז"לי, אוי
לי, בגדים בגדי, ובגד בוגדים בגדי (ישעיה כד). מכנף הארץ
- זה בחינת כנפי הציצית, ששם הרוחניים, שהוא בחינת כנור
של דוד, שהיה מנגן על ידי הרוח צפונות וכו' כנ"ל (א), כי הנגינה
והזמירות נמשכין מהרוחניים שבכנפי ראה, פידוע, וזהו: זמרת
שמענו - בחינת הנגון של כנור של דוד, שהוא בחינת הרוחניים,
שהוא בחינת כנפי הציצית, בחינת: מכנף הארץ כנ"ל, ועל ידיה
מכניעין הרשעים בבחינת: לאהז בכנפות הארץ וינערו רשעים
ממנה:

וזהו: צבי לצדיק - פרוש רש"י: עתיד להיות מצב ותקומה
לצדיקים, הינו כנ"ל, כי על ידי הרוחניים הנ"ל מתגברין
הצדיקים על הרשעים כנ"ל. וזהו: ואמר רז"לי וכו' אוי לי - פרוש
רש"י: שנגלו לי שני רזים: רז פרעניות ורז ישועה, והרי תרחק
הישועה עד וכו'. הינו כנ"ל, כי הרוח של הרשע גדול בשעתו,
בבחינת רוח סערה, שמשם כל הצרות ואריכות הגלות של ישראל.
וזהו: בגדים בגדי ובגד בוגדים בגדי - כי יניקת הבוגדים והרשעים
הוא מבחינת פגם הבגדים, דהינו פגם הציצית, שהם בכנפי הבגד,
דהינו מפגם הארבעה יסודות, שאחיותן ושרשם העליון הוא בחינת
ארבע ציצית כנ"ל. אבל סוף כל סוף: פחד ופחת ופח עליך יושב
הארץ וכו' - כי כל הרשעים יכרעו ויפלו, כי לסוף פלה ונאבד
וכו' כנ"ל, כי הצדיקים גמורים מכניעין אותם ומשפילים רשעים
עדי ארץ על ידי הרוחניים שלהם, שהוא בחינת ציצית, בחינת:
מכנף הארץ זמרת שמענו כנ"ל:

כנור של חמש נימין - בחינת התורה, וכן כתוב בזהר (צו, דף
ב): ותופשי התורה - אלן דתפשיין בכנורא. חמש אני
אית לראה (חולין טו), כי רוח החיים הוא בהראה, ומשם המשכת
הרוח של האנחה, פידוע בחוש, ועל כן אית לה חמש אני לראה,
כנגד חמשה חמשי תורה (א), חמשה נימין דכנור דדוד, ששם
הרוחניים כנ"ל. (עין בתקונים, תקון י: כנפי מצוה אנון ה' קשרין, לקבל שמע
כו', דאנון לקבל ה' נימין דכנור דדוד וכו', עין שם. גם עין בהשמות הזהר):

ט

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תהמת יכסימו ירדו במצולות וכו' (שמות טו)

א כי עקר תחיות מקבלין מהתפלה, כמו שכתוב (תהלים מב):
תפלה לאל חיי, ובשביל זה צריך להתפלל בכל כחו, כי

(א) עין זוהר שלח דף קעה: (י) עין תיקון כה. (א) עין זוהר ויקרא י' ע"ב, פתחם רכ"ה, רמ"א ע"ב.

מלמעלה לשבן עם האדם, כמו שכתוב: קרוב ה' לכל קוראיו וכו'. ואז: ופתח התבה בצדה תשים, הינו התבה היוצאת באמת, היא תשים לך פתח בחשך שאתה נצוד בו. וזה: בצדה, הינו הקלפה הצד ציד, כמו שכתוב (בראשית כח): כי ציד בפיו, כי מתחלה לא היה יכול לדבר מחמת החשך הסובב אותו, ועל ידי שיוצא מתוך החשך ומתפלל היטב, על ידי זה הוא מתקן תחתים שנים ושלישים, הינו עולם השפל ועולם הגלגלים ועולם השכל. (אך אי אפשר להתפלל, רק בשלומד תורה, כי לא עס'הארץ חסיד (אבות פ"ב), וכתוב (משלי כח): מסיר אָנוּ משמע תורה, גם תפלתו תועבה. (כתביו החברים):

ד וצריך כל אדם לקשר את תפלתו לצדיק הדור, והצדיק יודע לכוון השערים ולהעלות כל תפלה ותפלה לשער השיה, כי כל צדיק וצדיק הוא בחינת משה משיח, כמו שאמרו: משה שפיר קאמרת (א), וכתוב (בראשית מט): עד כי יבא שילה - דא משה (וזה בראשית כח). ומשיח הוא כלול כל התפלות, ובשכיל זה יהיה משיח מורח ודאין (כמו שאמרו ר"ל סנהדרין צג), כי התפלות הם בחינת חטם, כמו שכתוב (ישעיה מח): ותהלתי אֶחָטָם-לֵךְ (ח):

וזה פרוש: אמר רבה בר בר רש"י: חנה: זמנא חדא הווי קאזלינן במדברא, ואתליון בהדן החוץ טעא, דהוה שקיל עפרא ומורח לה. ואמר: הא ארחא לדוכתא פלן, והא ארחא לדוכתא פלן. אמרינן לה: כמה מרחקינן ממיא. ואמר לן: הבו לי עפרא. ויהינן לה. אמר לן: תמניא פרסי. תנינן ויהינן לה. אמר לן: דמרחקינן תלתא פרסי. אפכית לה, ולא יכלית לה:

וזמנא חדא אתליון בהדן החוץ טעא - סוחר ישמעאל. זה בחינת צדיק הדור, שהוא כלול כל התפלות במשיח, ותפלות זה בחינת סוחר ישמעאל, כמו שכתוב (בראשית מט): כי שמע ה' אל עניד; ותרגמו: קבל ה' צלותך. וזה: סוחר, כי סביב תרגומו סחור, וזה בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים מט): ואמונתך סביבותיך:

ואתליון בהדן החוץ טעא - שקשרנו את עצמנו עם צדיק הדור, שהוא בחינת משיח, כלליות התפלה. ושקיל עפרא ומורח, ואמר: הא לדוכתא פלן, הא לדוכתא פלן - עפרא זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (ישעיה מט): יתן כעפר חרבו; וחרב זה בחינת תפלה, כמו שכתוב: בחרפי ובקשתי. ומורח, כי יש לו כח הזה להריח על ידי שהוא כלול כל התפלות; וכתוב: ותהלתי אֶחָטָם-לֵךְ. ואמר הא לדוכתא פלן - שהיה יודע שערי תפלות, והיה יודע כל תפלה השיך לשבמו.

ואמרינן לה: כמה מרחקינן ממיא, ואמר הבו לי עפרא, ויהינן לה. אמר לן: תמניא פרסי. תנינן ויהינן לה. אמר לן: תלתא פרסי. אפכית ולא יכלית לה - הינו: אמרינן לה כמה אנן מרחקינן ממיא - מבחינת (איכה ב): שפכי

ועקב, שהוא כלול כל השנים עשר שבטים, והיה יודע כל מטה ומטה בשרשו, בשכיל זה כתיב בזה (בראשית מט): ויאסף יעקב רגליו אל המטה. רגליו זה בחינת תפלה, כמו שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יהלך (א), הינו שהיה מאסף כל התפלות כל אחת לשרשה. גם היה כח בידו לתן חלק מחלקי עולם ליוסף, כמו שכתוב (בראשית מט): ואני נתתי לך שכם אחד על אחיך וכו', כי על ידי תפלתו היה מושפע חיות לכל שלשה חלקי עולם, שהם עולם השפל ועולם הכוכבים, ועולם המלאכים. וזה שכתוב: ש'פל, ב'זכב, מ'לאה, כי כל זה זכה על ידי תפלתו, כמו שכתוב (שם): אשר לקחתי מיד וכו' בתפלתי ובקשתי:

ג אבל בשאדם עומד להתפלל, אזי באים מחשבות זרות וקלפות ומסבין אותו, ונשאר בחשך, ואין יכול להתפלל, כמו שכתוב (איכה ג): ספת בענן לך מעבר תפלה, וכתוב (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון - שהרשעים, הינו הקלפות, מסבין אותו, פרם זלת - הינו בשעת התפלה, שהיא עומדת ברומו של עולם (ברכות ג):

ודע, שיש פתחים הרבה בחשך הזה לצאת משם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יובא לח): הבא לפמא פותחין לו - יש לו פתחים הרבה (*). נמצא, שיש פתחים הרבה בחשך גם לצאת משם, אבל האדם הוא עור ואין יודע למצא הפתח:

ודע, שעל ידי אמת זוהר למצא הפתח, כי עקר אור המאיר הוא הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (תהלים כו): ה' אורי וישועי, ועל ידי שקר הוא מסלק את הקדוש ברוך הוא, כמו שכתוב (שמות ג): לא תשא את שם ה' לשוא, כי על ידי שוא מסלק את הקדוש ברוך הוא, כי דובר שקרים לא יבון לגנוד עיניו (**), אבל על ידי אמת הקדוש ברוך הוא שוכן עמו, כמו שכתוב (תהלים קמה): קרוב ה' לכל קוראיו לכל וכו'; ובשהקדוש ברוך הוא עמו, הוא מאיר לו איך ליצא מהחשך, המונע אותו בתפלתו, כמו שכתוב: ה' אורי:

וזה פרוש (בראשית ו): צהר תעשה לתבה, פרש רש"י: יש אומרים חלון, ויש אומרים אבן טוב, ותחלוק שבין חלון לאבן טוב - כי החלון אין לו אור בעצמו, אלא דרך שם נכנס האור, אבל בשאין אור, אין מאיר; אבל אבן טוב, אפלו בשאין אור מבחוץ, הוא מאיר בעצמו. כן יש בגי'אדם, שדבורם הוא חלון, ואין כח להאיר להם בעצמם. וזה: יש אומרים, ואמירתם נעשה חלון; ויש, שאמירתם נעשה אבן טוב ומאיר:

ודע, שהפל לפי גדל האמת, כי עקר האור הוא הקדוש ברוך הוא, והקדוש ברוך הוא הוא עצם האמת, ועקר השתוקקות של השם יתברך אינו אלא אל האמת. וזה: ואל אמה תכלנה מלמעלה - לשון ותכל נפש דוד (שמואל ב ג). אמ"ה היא ה' מוצאות, הפלולים מאש ומים, הינו שתראה, שיוצאו הדבורים מפיה באמת, ואז ישתוק הקדוש ברוך הוא מלמעלה לשבן אצלך, ובששכבן אצלך, הוא יאיר לך. וזה אמה תכלנה מלמעלה, ראשיתבות אמת, כי על ידי אמת הקדוש ברוך הוא חומד

(ב) עיין ברכות דף י"ד. (ג) שבת ק"א ע"ב. (ד) עיין זוהר נשא דף ק"ל ע"ב. (*) עיין תוס' שבת קד. ב"ה אית (** תהלים קא.

מתברכת. פרוטה זה בחינת קול התור, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם כה): **האי רודיא דמיא לתור, ופריטא שפותה, והוא עומד בין תהומא לתהומא, שהוא כלול משני התהומות, שהוא כלליות הנסים.** וזה: פרוטה שבבים - שפעמים נתכסה כח הנסים, ועל ידי הגשמים נתברך הפרוטה, הינו הנסים דפריטא שפותה. ואלו בני אדם המכחישים כל הנסים, ואומרים שהכל דרך הטבע, ואם רואים איזהו גם, הם מכסים את הנס עם דרך הטבע, שאומרים שזה דרך הטבעים - נמצא, שפונמים בתפלה, כי התפלה היא נסים, שמשנה את הטבע; ופונמים באמונה, שאין מאמינים בהשגחת הבורא יתברך; ופונמים בארץ ישראל, שהוא מקום הנסים, כמו שכתוב: וקול התור נשמע בארצנו, וכמו שאמרו: ארץ ישראל שותה תחלה, כי שם התהומות, מקום הנסים, כמו שכתוב: ותהם כל העיר. ועל ידי זה צריך לפל בגלות מצרים, כי זה לעמת זה עשה כנ"ל, וכל הגליות מכנים בשם מצרים, על שם שהם מצרים לישראל (כשאמר"ל במדרש בראשית פ' טו):

וזה פרוש: תהמות יבסימו - מי שמכסה את הנסים ומראה לכל דבר שהוא דרך הטבע - ירדו במצולות כמו אבן. משם רעה אבן ישראל (בראשית מט), תרגומו: אבן וכן. מצולות זה בחינת מצרים, שנאמר (שמות יב): וינצלו את מצרים, כמו אבן וכן, הינו יעקב וכן, שהם בחינת תפלה, בחינת נסים, בחינת ארץ ישראל. לפי ירדתם ולפי הפגם שפגם בתפלה ובאמונה ובארץ ישראל, בן צריך לירד לעמק הגלות של מצרים, כמו שירדו יעקב וכן למצרים כשאמר אברהם: במה אדע, על ירשת הארץ:

(עד כאן לשונו ז"ל)

י

ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם וכו' (שמות כא)

א בשיש, חם ושלום, דינים על ישראל, עלידי רקודים והמחאת כף אל כף נעשה המתקת הדינים:

ב כי עקר גדלתו של הקדוש ברוך הוא, הוא, שגם העפ"ם ידעו שיש אלקים שליט ומושל, כמובא בזהר (יתרו, דף סט): **כד אתא יתרו ואמר: כי עתה ידעתי כי גדול ה' וכו', כדן אתיקר ואתעלא שמא עלאה:**

ג ולעפ"ם אי אפשר להם לידע גדלתו של הקדוש ברוך הוא כי אם על ידי בחינת יעקב, כמו שכתוב (ישעיה ב): **בית יעקב לכו ונלכה באור ה', כי הוא גלה אלקותו של הקדוש ברוך הוא יותר משאר האבות, כי אברהם קראו ה', ויצחק קראו שדה (פסחים פא), ושדה הוא יותר משג ונצרך להעולם מהר. ויעקב קראו בית, שהוא מקום ישוב לבני אדם יותר משדה, הינו שיעקב קרא את מקום הבית המקדש, שהוא מקום התפלה, בית, שהוא מקום ישוב לבני אדם, כי העלה את התפלה מהר ושדה לבחינת בית, שיש בו תפיסה לבני אדם יותר מהר ושדה, כי בבחינת בית יש גם לעפ"ם השגה, כמו שכתוב (ישעיה נ): כי ביתי בית תפלה יקרא לכל העמים, וכשהוא בבחינת בית, כדן אתיקר שמא עלאה כנ"ל.**

לבד כמים נכח פני ה'. אמר לן תמניא בחינות, הינו למוד התורה, שהוא חמשה חמשי תורה, ושלש תפלות. תנינן ויהינן לה - תנינן לשון למוד, ואחר הלמוד יהינן לה להריח במה מרחקין מואת הבחינה של מים. ואמר לן תלתא פרסי - הינו שלשה בחינות תפלות. והראה לנו סימן על זה, שעדין לא הגענו למדרגה זאת, שנתפלל כל כך בכונה, עד שנשפך לבנו לפניו כמים, והא ראייה: אפכית - כמו שכתוב (תהלים פט): אף תשיב צור חרבו ולא הקמותו במלחמה; כי כל התפלות הם בחינת חרב אצל משיח, ואם היו התפלות בבחינה הנ"ל, בודאי לא היה משיח צור חרבו, וזה סימן, שעדין לא הגענו למדרגת: שפכי לבד כמים נכח פני ה':

ה ותפלה הוא בחינת נסים, שהוא אין דרך הטבע, כי לפעמים הטבע מחיב איזו דבר, והתפלה מהפכת את הטבע. ועקר הנסים, הינו עקר התפלה, אינו אלא בארץ ישראל, כמו שכתוב (תהלים לו): שכנא ארץ ורעה אמונה, ואמונה זה תפלה, כמו שכתוב (שמות יז): ויהי ידיו אמונה, כתרגומו; ובשביל זה היא גבוהה מכל הארצות (ובחס דר), על שם שעקר הנסים שם הם; וכתוב (ישעיה סב): הרימי גם. ובשביל זה נקראת ארץ כנען, כנען, לשון סוחר, בחינת אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך סביבותיך:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית י): ארץ ישראל שותה תחלה, והגשמים באים מתהומות, כמו שכתוב (תהלים מב): תהום אל תהום קורא, ותהום לשון גם (מ), כמו שכתוב (רות א): ותהם כל העיר, כי על גם, הינו על דבר חדוש, מתמיהין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית כה): קול התור נשמע בארצנו - לענין גשמים, כי עקר הגשמים נשמע בארץ ישראל, כי שם התהומות, הינו הנסים, הינו אמונה, תפלה:

וזה לעמת זה עשה אלקים, ומצרים הוא הפך ארץ ישראל זה לעמת זה, כמו שכתוב (שמות יד): ומצרים נסים לקראתו - שמצרים לעמת ארץ ישראל, לעמת הנסים, ובשביל זה אין מקום תפלה במצרים, כמו שכתוב (שם ט): והיה בצאתי את העיר אפרש כפי. בשביל זה, כשפגם אברהם בארץ ישראל בשעה שהבטיח לו הקדוש ברוך הוא על ירשת ארץ, אמר: במה אדע (בראשית טו) - עלידי זה ירדו אבותינו למצרים, כי פגם באמונה, הינו ארץ ישראל, בחינת נסים, וירד יעקב וכן למצרים, ששם הפך הנסים, שזה לעמת זה. וירדו דוקא יעקב וכן, כי הוא פגם בארץ ישראל, בחינת תפלה, וירדו יעקב וכן, שהם בחינת תפלה, שהם בחינת שנים עשר שערי תפלה; ועל ידי שעקר התפלה הם יעקב וכן כנ"ל, על ידי זה לא זכה לארץ ישראל, לבחינת תפלה, אלא יעקב וכן, כמו שכתוב (שם כא): כי ביצחק יקרא לך זרע, ולא כל יצחק (גדרים לא):

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ט): אין הגשמים יורדין אלא בשביל אמונה, הינו בחינת ארץ ישראל, שהוא בחינת תפלה, בחינת אמונה, והיא שותה תחלה, ששם התהומות, בחינת נסים, כמו שכתוב: ותהם כל העיר. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם ע"ב): בשעה שהגשמים יורדין, אפלו פרוטה שבבים

בגופם עדיו; ובדאי אלו היו רואים את כל זה, חרדה גדולה היה נופל עליהם, כי היו רואים איך הם עומדים במדרגה פחותה ושפלה:

וזה פרוש (בראשית מב): ויהי הם מריקים שקיהם והנה איש צרור כספו בשקו. אחר כל התעניתים, שהוא הרקת השק, בחינת הגוף, עדיו: והנה איש צרור כספו - שקשור וצרור כספו ותאותו בשקו וגופו. ויראו את צרורות כספיהם המה ואביהם, הינו לא די צרורות כספיהם, שהוא תאוות עצמן, כי אם גם המה ואביהם, הינו התאוות של אביהם, גם המה לא נפלו מהם. וזהו: ויראו, כי חרדה נפלה עליהם, ואז לא היו רוצים להשתרר ולמלך:

וזה פרוש: ויאמר להם יעקב אביהם: אתי שבלתם, יוסף איננו וכו'. זה רמז על תוכחת השכל, כי השכל מוכיח את הפעליגאות, הרוצים להתגדל, כי יעקב הוא בחינת השכל, כמו שתרגם אונקלוס (בראשית כו): ויעקבני - וזה אביהם, כי אב בחכמה (כ), והינו שהשכל מוכיחם ואומר להם: אתי שבלתם, כי כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו (פסחים סו). יוסף איננו - זה בחינת תקון המעות, הינו: עדיו לא תקנתם המעות, שהוא לחרפה ולקלון, ויש לכם להתביש מחמתו, כי תקון המעות הוא בחינת יוסף, עלישם (בראשית ה): אסף אלקים את חרפתי:

ושמעון איננו - הינו עלידי שאין לך בחינת יוסף, אין לך בחינת שמעון, ושמעון הוא בחינת (שם כט): כי שמע ה' כי שנואה אנכי, כי אתה אינך שנוא, כי מחמת שלא תקנת את עצמך, בודאי אינך יכול להוכיח אחרים, כי יאמרו לך: קשט עצמך תחלה וכו' (ג), ועליפן אינך שנוא, כי המוכיח הוא שנוא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קה): האי צורבא מרבנן דמרחמי לה בני מתא, לאו משום דמעלי טפי, אלא משום דלא מוכח להו במלי דשמיא. נמצא, שהמוכיח הוא שנוא:

ואת בנימין תקחו - זה מורה על גדלות, כי פרש רש"י (ח): בנימין - עלישם ארץ ישראל, בן ימין, וארץ ישראל הוא גבוה מכל הארצות (ובחס נד), והינו: לא די שאין להם כל הפניות הללו, עם כל זה: ואת בנימין תקחו - שאותם לוקחים לעצמכם גדלות, והינו דסים השכל המוכיח אותם: עלי היו בלנה, כי הכל נופל עלי, כי כל המתגאה, חכמתו מסתלקת ממנו:

ה והעצה היעוצה לבטל (ח) הגאות, שהיא העבודה זרה, כמו שכתוב (משלי טו): תועבת ה' כל גבהילב (כשרד"ל סוטה ד), העקר הוא עלידי התקרבות לצדיקים, כמוכא בתקונים (תיקון כא, דף מה). בתרועה, דאיהו רוחא, אתעביר אל אחר. וצדיק הוא בחינת רוחא, כמו שכתוב (במדבר כו): איש אשר רוח בו, ועלידו נכנע רוח גבוה, אל אחר, ונעשה מאחר אחר, כי הוא קוצא דאות ד (תיקון כא, דף נה), שממנו ארבע רוחות, כמו שכתוב (יחזקאל לו): בה אמר ה': מארבע רוחות באי הרוח, וזה לשון תרועה, לשון (תהלים כ): תרעם בשכט ברזל (תיקון י"ח ותיקון כ"א), כי הוא משפר רוח גבוה, אל אחר, בפירות:

וזה פרוש (תהלים מח): גדול ה' ומהלל מאד, כלומר: אימתי גדול ה', כשהוא מהלל מאד - מסמרא דמותא, שהוא בחינת עב"ם (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ' ט) על פסוק (בראשית א): והנה טוב מאד: מאד - זה מלאך המות); כשהוא מהלל מהם, אזי הוא גדול, כי הוא עקר גדלותו; ואימתי הוא מהלל מהם, בעיר אלקינו הר קדשו, דהינו כשפחית הר נעשה עיר אלקינו, שהוא ישוב בני אדם, בחינת בית, שהוא משג יותר מהר ושרה, דהינו כששמעלין את בחינת התפלה מבחינת הר לבחינת עיר ובית, שאז יש גם לעב"ם השגה כנ"ל, אז דיקא גדול ה', כי זה עקר גדלותו ותפרד, כשגם הרחוקים יודעים ממנו ותפרד כנ"ל:

ד וענין זה - להעלות התפלה מבחינת הר ושרה לבחינת בית, בחינת עיר אלקינו, כדי שיתגלה מלכותו גם לעב"ם, שיהיה להם גם כן השגה באלקותו ותפרד שמו - אי אפשר להעשות כי אם עלידי צדיקי הדור, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב קטו): מי שיש לו חולה בתוך ביתו, ילך אצל חכם ויבקש עליו רחמים, כי עקר התפלה אינם יודעים כי אם צדיקי הדור:

כי יש בעליגאות, שאינם רוצים שילכו לצדיקים, ואומרים, שהן בעצמם יכולים להתפלל, ומונעים גם אחרים, כשיש להם צער או חולה, לילך לצדיקים - עליהם נאמר (בראשית כ): השב אשת האיש וכו', כי זה הפעליגאות מכנה בלשון אבימלך: אבי, לשון רצון, כי הוא רוצה למלך. והינו אבימלך, כי פאמת צדיק מושל בתפלתו, כמו שכתוב (שמואל ב כ): צדיק מושל וכו', והוא מתגאה בעצמו, שיכול להתפלל ויש לו הממשלה, ועליפן מכנה בשם אבימלך, כי הוא רוצה למלך ואומר: אנא אמלך:

וזה פרוש: השב אשת האיש. אשת - ראשייתבות א'דני ש'פתי ת'פתח (ח), זה בחינת תפלה, דהינו: השב אשת, בחינת התפלה, להצדיק, כי גביא הוא, כי הקדוש ברוך הוא מתאווה לתפלתן של צדיקים (חולין ס), ומשגר תפלה סדורה בפיו כדי שיהנה מתפלתו. וזה: כי גביא הוא, לשון גיב שפתים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לד): בורא גיב שפתים, אם שגורה תפלתו בפיו וכו'. וזה: השב - ראשייתבות: ה', ש'דה, ב'ית. זה רמז, שתפלת הצדיק היא בשלמות, שמעלה אותה מבחינת הר ושרה לבחינת בית כנ"ל:

אבל אלו הפעליגאות מעכבים תאותו של השם ותפרד, ואינם מבקשים מצדיקים שיתפללו עליהם, כי חושבים שהתענו וסגפו את עצמם, וכוזה הם צדיקים; אבל האמת אינו כן, כי כל התעניתים שהתענו, אין זה אלא כמו שק שיש בו חורים הרבה, וכשמריקים את השק, אף על פי כן נשארו בו החורים. והגוף נקרא שק, כמאמר התנא (שבת קנב): שגנא, שרי שקך! ואם התבוננו בעצמן, היו רואים, אחר כל התעניתים עדיו נשארו אצלם כל תאותם קשורים בשקם, הינו בגופם, ולא תאותם בלבד נשארו קשור בגופם, כי אם גם תאות אביהם, שיש אצלם משעת ההולדה, מחמת שלא נתקדש אביו בשעת זיווג, גם זה קשור

זה נקבר מול בית פעור, כדי לבטל העבודה זרה שבפעור, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יד) ^(י), כי משה גימטריא חרוץ-אף ^(ח), כי הוא מבטל חרוץ-אף של העבודה זרה, כי הוא קבל התורה, שהוא בחינת ידיו ורגליו כנ"ל, שעל ידיהם נתבטל העבודת-אלילים כנ"ל. ועל-כן הפיל פור בירח שמת בו משה, כי חשב כי כבר מת משה, המבטל כח העבודת-אלילים, ואין עוד מי שיוכל לבטל כח העבודת-אלילים:

אבל מרדכי ואסתר, היה להם כח לבטל העבודת-אלילים של המן, ובשביל זה בימיהם קבלו ישראל התורה מחדש, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת פח): קימו וקבלו - קימו מה שקבלו כבר. וזה: קימו וקבלו - קימו זה בחינת רגליו, וקבלו זה בחינת ידיו, והוא בחינת התורה בעצמה כנ"ל:

וזה בחינת מרדכי ואסתר: מרדכי - מר דרור (חולין קלז:), דרור לשון חרות, זה בחינת ידים, כמו שכתוב: דודי שלח ידו מן החור כנ"ל, ואסתר הוא בחינת שוקן - מה ירד בפסתר כנ"ל. וזה לשון פורים, הינו בטול העבודת-אלילים, כמו שכתוב (ישעיה סג): פורה דרכתי לבדי, ומעמים אין איש אתי. ועל ידי הארת מרדכי ואסתר, הינו בחינת הידיו ורגליו, נתבטלו הפירות, ונתרבה אמונה בעולם על ידיהם, כמו שכתוב (אסתר ב): ויהי אמן את הדסה, ובה כתיב (שם): כאשר היתה באמנה אתו, כי שניהם הם בחינת אמונה ^(ט), וזה נעשה על ידי הרוח כנ"ל. וזה בחינת (מגילה א): אסתר ברוח-הקדש נאמרה, הינו בחינת: לבו נשא את רגליו, כי עקר העפ"ם תלוי בה, שהיא בחינת רגליו, כמו שכתוב (משלי ח): רגליה יורדות מות, ועל-כן עקר תקון העבודת-אלילים על ידיה, ועל-כן דיקא אסתר ברוח-הקדש נאמרה, אף שבאמת תקון העבודת-אלילים הוא גם-כן על ידי מרדכי כנ"ל, רק מחמת שעקר העבודת-אלילים תלוי בה, ועל-כן על ידיה עקר התקון, ועל-כן נקראת המגלה על-שם אסתר, והינו דיקא אסתר ברוח-הקדש נאמרה, כי הרוח הוא בלב, ועל-ידו נתגלה הארת הידים והרגלים, רק העקר תלוי בהרגלים, בחינת אסתר:

וזה בחינות עמר שעורים. עמר זה בחינת מרדכי, עין מור, מור דרור; דרור לשון חרות, הינו בחינת חרות על הלחות ^(י) [כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נה): אל תקרי חרות אלא חרות], שהוא בחינת התורה בנגלה, שהוא בחינת: עין בעין (במדבר יד). שעורים זה בחינת אסתר ברוח-הקדש, כמו שכתוב (דברים לב): בשעירים עלי דשא, שהוא לשון רוח. ובשביל זה, כשבא המן למרדכי, מצאו עוסק בעמר שעורים. אמר להם: עמר שעורים דידכו אתי ונצח אותו ואת בניו, כמבאר במדרש (אסתר פרשה י, ובגמ' מגילה דף טו); כי על ידי עמר שעורים, שהוא בחינת ידיו ורגליו, שהם בחינת המחאת-כף ורקודין, נתבטל העבודה זרה, שהוא בחינת המן, בחינת גאות כנ"ל. ובשביל זה הפיל פור הוא הגורל, בחדש שמת בו משה (שם יג), כי משה הוא מבטל העבודה זרה, ובשביל

ו זה בחינת רקודין והמחאת-כף, כי רקודין והמחאת-כף נמשכין מבחינת הרוח שבלב, כנראה בחוש, כי על ידי שמחת הלב הוא מרקד ומכה כף אל כף, וכמובא בתקונים (תיקון כ"א, דף נא): והאי רוחא נשיב בשית פרקין דדרועא ובשית פרקין דשוקין, והיא בחינת המחאת-כף ובחינת רקודין. והוא בחינת: לבו נשא את רגליו (כ"ר וצא פרשה ע'), הינו על ידי הרוח שבלב באים הרקודין, הינו על ידי הצדיק, שהוא בחינת רוח כנ"ל, נתבטל הגאון כנ"ל, כמו שכתוב (תהלים לו): אל תבואני רגל גאון, ונתבטל העבודת-אלילים, כמו שכתוב (בראשית יח): ורחצו רגליכם - זה עבודת-אלילים ^(י). וכשנתעלה הרגליו על ידי הרקודין, בחינת: נשא לבו את רגליו, ונתבטל הגאון, הינו העבודה זרה, על ידי זה נמתקין הדינים, כי כל זמן שיש עבודה זרה בעולם, חרוץ-אף בעולם (ספרי פ' ראה), וכשנתעבר העבודה זרה, נתעבר חרוץ-אף, ונמשכין חסדים, ואז הרגליו הם בבחינת רגלי חסדיו (שמואל ב), הינו בבחינת חסדים, הינו בחינת: חסדי דוד הנאמנים (ישעיה נה). הנאמנים דיקא, כי נתבטלו המינות והכפירות:

וגם זה בחינת המחאת-כף, כי על ידי הרוח נתגלה הארת הידים, כמו שכתוב (שיר השירים ה): קול דודי דופק, דופק - זה בחינת רוח, כמובא בתקונים (תיקון כ"ה, דף פח), וסמך לה: דודי שלח ידו מן החור - זה בחינת התגלות הארת הידים, הינו בחינת המחאת-כף, ואז נתבטל העבודה זרה, הינו הכפירות, וזה בחינת (שמות יז): ויהי ידיו אמונה:

נמצא, שעל ידי הצדיק, הינו בחינת רוח שבלב, נתגלה הארת הידים והרגלים, הינו בחינת רקודין והמחאת-כף, ונתבטל הגאון והכפירות, ונתרבה האמונה. ואז נתקים (תהלים כו): רגלי עמדה במישור, שהוא בחינת אמונה, כי המינות היא בחינת נטיו רגלי, כמאמר אסף (שם עג): כמעט נטיו רגלי, שנאמר שם על שהשיאו לבו למינות, כמבאר שם, ורגלי עמדה במישור - מורה על אמונה, ואז נתקים: ויהי ידיו אמונה:

ו זה התורה היא גם-כן בחינת ידיו ורגליו, כי יש בהתורה נגלה ונסתר. נגלה הוא בחינת ידים, כמו שכתוב: דודי שלח ידו מן החור. מן החור, הינו חרות על הלחות (שמות לב), שהוא בנגלה; ונסתר הם בחינות רגליו, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סוטה מג): חמוקי ירכיך - מה ירד בפסתר וכו'. וכלליות התורה נקראת לב, שמתחלת בבי"ת ומסימת בלמ"ד, ששם משפן הרוח, דגשיב בשית פרקין דדרועין ושית פרקין דרגליו, הינו בנגלה ובנסתר:

ח זה בחינת מרדכי ואסתר והמן, בחינות פורים, בחינת גורל שהפיל המן, בחינת עמר שעורים. כי המן בחינת העבודת-אלילים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה, שעשה עצמו עבודת-אלילים (מגילה יז), ובשביל זה הפיל פור הוא הגורל, בחדש שמת בו משה (שם יג), כי משה הוא מבטל העבודה זרה, ובשביל

(י) ב"מ דף פ"ז ע"ב, ומובא ברש"י שם. (י) וע"ש בתוס'. (ח) כמובא במגלה עמוקות אופן קלו. (ט) ע"י תיקון כ"א דף נ"ה, נ"ה, וע"י מ"ד שה"ש בפסוק זאת קומתך. (י) ע"י תיקון נה דף פ"ח ע"ב.

ט וזה פרוש: אמר רבה בר בר חנה: אמר לי ההוא מייעא: תא ואחוי לך בלועי דקנרת. אולי, וחואי תרי בלועי דתרי נפיק מניה קמרא. שקל גבבא דעמרא, ומשיה במיא, ואנחה ברישה דרמחה, ועילה התם. וכי אפיק חוי אחרד אחרובי. אמר לי: אצית מה שמעית. ושמעת דתרי אמרין: משה ותורתו אמת, והן בדאין. אמר לי: כל שלשים יומא מהדרא להו גיהנם להכא כבשר בקלחת, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת, והן בדאין:

רשב"ם:
בועי. בקעים, דכתיב: ותבקע האדמה וגו': קמרא. עשן: שקל גבבא דעמרא. לקח גזית צמר ושראה במים: ואחרד אחרובי. הני גבבי, ואף-על-פי ששרו אותה במים: אצית. הספת ושמע: ושמעת דקאמרי. שהרי ירדו חיים שאולה: כל שלשים יום. כל ראשי-החדש: בקלחת. שמהפכין אותו כדי שתתבשל:

בראש-החדש. ובשביל זה גם קרח ועדתו מכרחים לאיזה חרטה בראש-החדש, אבל התשובה אינה מועיל להם, כי עקר התשובה היא רק בעולם הזה, כי מי שפטר בערב-שבת וכו' (ע"ז א), ונמצא בודאי לא נפטרינן בזה ההודאה שהן מתחרטין ומודין מדין גיהנם, ועל-כן מהדרא להו גיהנם להכא, כי אין נפטרינן בזה. ואף-על-פי כן אין גיהנם בראש-החדש כמו בשאר ימים (וזהו תרומה קנ"ג), והגיהנם של ראש-החדש אינו אלא החרטה, שמתחרטים ומודים ומתביישין, זה בעצמו גיהנם שלהם. וזהו דדיק: מהדרא להו גיהנם להכא, דהינו מה שמהדרא להו להכא, שחוזרים ומודים, הוא הגיהנם שלהם:

י וזה פרוש: ואלה המשפטים אשר תשים לפניך, כי איתא במכילתא: אשר תשים לפניך - השוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה. פרוש, לכל דינים שבתורה שצריך להמתקם, צריך להשוות, הינו ליחד, קדשא-ברוך-הוא ושכינתה, שהוא בחינת אשה ואיש, בחינת מרדכי ואסתר:

וזה פרוש: ואלה - כל מקום שנאמר ואלה מוסף על הראשונים (ב"ר נח פ' ל), בחינת תוספת ורבו, בחינת גאון, עבודה-זרה, כמו שכתוב (דברים י): לא מרפכם חשק ה', שפרוש גאון (א). וזה בחינת מוסף על הראשונים, שהוא בחינת המן עמלק, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. ותקונו: המשפטים - בחינת רוח, כמו שכתוב (ישעיה כח): ולרוח משפט וכו' משיכי מלחמה, כי עלידי הרוח נתתן הנאווה והעבודת-אלילים כנ"ל, ועלידי זה: אשר תשים לפניך, הינו השוו אשה לאיש לכל דינים שבתורה, הינו בחינת המתקת הדינים, כי כל זמן שיש עבודת-אלילים בעולם, חרוץ-אף ודינים בעולם, ועלידי הרוח הנ"ל נתיחד קדשא-ברוך-הוא ושכינתה, ונמתקין הדינים, ונסתלק חרוץ-אף מן העולם:

והנה כלל הדברים אלו - שעלידי הצדיק, שהוא בחינת הרוח, אתעבר אל אחר, כפירות, ועלידי הרוח באים רקודין והמחאת-כף, כי עלידי הצדיק, שהוא בחינת הרוח, נתעלו הרגליו, ונתגלה הארת הידים, ונתרפה האמונה, כמבאר למעלה. ועל-כן כתיב ביוסף, שהוא בחינת הצדיק (בראשית מא): ובלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו, כי בלעדי בחינת יוסף, שהוא בחינת הצדיק, אי אפשר להעלות ולהרים הידים והרגלים כנ"ל. והנה מכלל הדברים אתה שומע, שנגלה הוא בחינת ידים, ונסתר הוא בחינת רגליו, בחינת מרדכי ואסתר; ואף שנסתר הוא למעלה מנגלה, עם כל זה התגלות הנגלה הוא במקום גבוה, דהינו הידים, והנסתר ברגליו, שהיא למטה מידים. והענין עמוק, אך הוא ענין שכתוב בזהר: תנאים בשוקין ואמוראים בידין. ואף שהתנאים למעלה מאמוראים, מפל-מקום הם במקום שהוא למטה ממקום האמוראים, וכן נביאים וכתובים; וכבר מבאר על זה תרוץ (א):

(עוד ראה זה מצאתי מכתב-יד רבנו ז"ל בעצמו מענין התורה הנ"ל, וזהו:)

ואלה המשפטים אשר תשים וכו'. גאות מודעת זאת בכל הארץ, שהיא מדה מגנה, וצריך לברך ממנה, אבל יש בגיא-אדם, שרודפים אחר כבוד ורוצים למלך ולהנהיג את

בלועי דקנרת, כדאיתא במדרש (במדבר פ' יח, ירושלמי סנהדרין פ' חלק): קרח מין היה, הינו בחינת העבודת-אלילים, מינות. וחואי תרי בלועי דנפיק מניה קמרא - הינו בחינת חרוץ-אף שגורמים במינות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה: כל זמן שעבודת-אלילים בעולם, חרוץ-אף בעולם. ותרי בועי זה בחינות תרי נקבי האף, שיצא מהם העשן, כמו שכתוב (תהלים יח): עלה עשן באפו. ושקל גבבא דעמרא - זה בחינת עמר כנ"ל. ומשיה במיא - זה בחינת שעורים, בחינת אסתר ברוח-הקדש, שהוא בחינת רגליו כנ"ל, כי הרגליו הם אפיקי מים, כי הם בחינת ערבי נחל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סוכה נג): רגלוהי דבר-נש אנון ערבין לה. ערבין זה בחינת ערבי נחל, אפיקי מים. הינו בחינת מרדכי ואסתר, בחינת ידים ורגלים, בחינת המחאת-כף ורקודין כנ"ל. ואנחה ברישא דרמחא - רומח דא רוח מ"ם, שהוא: מארבע רוחות באי הרוח; כי המ"ם היא ארבע רוחות, שהיא בחינת רוח הצדיק, דנשב בידין ורגליו כנ"ל, וראש הרמח הוא הצדיק, כי ממנו תוצאות הרוח, כמו שכתוב: איש אשר רוח בו כנ"ל. ואפקינהו ואחרד אחרובי - אחרד, לשון חיים ואריכות ימים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד): לא יחרד רמיה צידו, לא יחיה ולא יאריך, והינו: ואחרד אחרובי - לשון חיים ואריכות ימים, כי עלידי בטול הנאווה, הינו העבודה-זרה, עלידי-זה החכמה על תקונה כנ"ל, ועלידי חכמה יחיה ויאריך ימים, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה וכו'. אמר לי אצית להו, ושמעת דאמרין משה אמת ותורתו אמת - שהן מודין על האמת, כי בשמתקרב את עצמו לצדיקים, כדי לקבל מהם הרוח כנ"ל, ועלידי-זה נשבר הגאון והעבודה-זרה, ואז מבירין אפלו הם, שהם מסטרא דמוותא, את גדלת הבורא יתברך שמו כנ"ל. ואמר לי, כל תלתין יומין מהדרא להו גיהנם להכא, ואמרי הכי: משה ותורתו אמת - פרש רבנו שמואל: בכל ראש-החדש, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש התשובה הוא ראש-החדש, כי בראש-החדש אמר הקדוש-ברוך-הוא: הביאו עלי כפרה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (* (שבועות ט), וזה בחינת תשובה, והתשובה הזאת נשתלשלה בכל הנבראים

(יא) ע"ש בפירוש"י ובחולין פמ. (יב) ע"י בפירוש שנירסם בסוף התקונים בדף י' שם מבואר ענין זה. * לשון זה הוא בחולין דף ט.

כבודו לאין נגד כבוד השם יתברך, הינו עלידי ענוה וקטנות. כי עקר בחינת הדבור הוא מכבוד, כמו שכתוב (תהלים כד): מי הוא זה מלך הכבוד - הינו מלכות פה (ג). כי בששתורה באה לתוך דבורים פגומים, לפה פגום, לא די שאין דבורי התורה מאירים לו, כי אם גם התורה עצמה נתגשם ונתחשק שם מפיו, כמו שכתוב (יהושע א): לא ימוש ספר התורה הזה מפיך, בחינת (שמות י): וימש חשך, הינו שלא יתגשמו ויתחשכו מפיך, כי עלידי שאין משגיחין שיהיה כבוד השם יתברך בשלמות, הינו עלידי גדלות, עלידייזה אין יכולין לפתח פה, בבחינת (תהלים י): סגרו פיו דברו בגאות; כמעשה דלוי בר סיסא, שהעלוהו לבימה, וספת רוחו עליו, ולא אניכון (ירושלמי יבמות פ' יב). כי עלידי הגאות הוא בחינת עבודת אלילים (ה), ובעבודת אלילים כתיב (דברים י): פסילי אלהיהם תשרפון באש, וכל העומד לשרף בשרוף דמי, ובתותי מכתת שעורה, כמובא בגמרא (ר"ה כח) לענין שופר של עבודת אלילים, וכיון שמכתת כתיב שעורה, אין לו כלי הדבור לדבר עמהם. אך כשהוא נזהר ושומר כבוד השם, שיהיה בשלמות, שהוא נבזה בעיניו נמאם, עלידייזה יוכל לדבר דבורים המאירים בבחינת (יחזקאל מג): והארץ האירה מכבודו, והם מאירים לו לתשובה, ויכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

ג ובכבוד בשלמות אינו כי אם עלידי וא"ו שימשיך לתוכה, כי בלא וא"ו נשאר כבוד פה (ה), ועלידי וא"ו הוא בבחינת (תהלים ל): כבוד ולא ידם. כי כל מקום שנאמר וא"ו, הוא מוסיף (פסחים ה), הינו בחינת תוספות קדשה, הינו שמירת הברית, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מ"ד קדושים פרשה כה, הובא ברש"י): כל מקום שאמה מוצא נדר ערוה, אמה מוצא קדשה; כי זה תלוי בזה, גאות ונאות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ד): על פסוק (משלי י): ואשת איש נפש יקרה תצוד. ועלפן ברית מכנה בשם שדי, כמו שכתוב (בראשית לח): אני אל שדי, פרה ורבה; כי שדי הוא בחינת: שיש די באלקותי לכל בריה (כמובא בפורש"י לד לך יז), וכשאנינו שומר הברית, הינו עלידי גאות, הוא עושה לעצמו עבודת אלילים, הוא מראה שאין די לו באלקותו עד שצריך עבודת אלילים, ועלפן פוגם בשדי, שיש די באלקותו לכל בריה; וכששומר הברית, הוא זוכה לאור המאיר לו לתשובה כנ"ל:

ד ואור הזה הוא בחינת טל אורות (ו), הכלולים בנא"ו של כבוד, בבחינת (אויב לו): הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר. פעמים שלוש הם בחינת טל אורות של מלוי שלש אותיות ראשונות. (פרוש, כי שלש אותיות ראשונות של שם הוי"ה במלוי אלפין הם בגימטריא טל, והם בחינת טל אורות, והם כלולים בהנא"ו של השם (ו)). עם גבר - שהם כלולים בברית, כי כאיש גבורתו (ח), ועלשם זה נקרא ברית: בועז (תיקון תלתי וחד) - בו עז בו תקפא. אבל כשאנינו שומר הברית, הוא מקלקל הפל אורות וממשיך על עצמו על הפרנסה, הינו טל מלאכות, כמובא בזהר (פינחס, דף רמד): מאן דזרק פורין דנהמא, עניות רדף אבתרה, בלישפן מאן דזרק פורין דמחא.

העולם, ואומרים שיש לאל ידם לעשות פדיונות ולהתפלל תפלות, ועליהם נאמר: השב אשת האיש כי נביא הוא, ויתפלל בעדך וחי. כי זה ידוע, שהקדוש ברוך הוא [מתאנה לתפלתן של צדיקים, וצריך לילך אצלם, שיתפללו עליו], אבל בעליגאנה אין הולכים אל צדיקים לבקשם שיתפללו עליהם, וגם אין מניחים שאר בני אדם, שילכו אצל צדיקים שיתפללו עליהם, כי אמרו אלו בעליגאנה, שגם הם צדיקים ויכולים להתפלל, ואין צדיק בארץ יותר מהם, ובזה הם נקראים בשם אבימלך; אבי - לשון רצון, כמו: ולא אבה ה' אלקיך וכו'.

יא

אני יי הוא שמי, ובכודי לאחר לא אתן, ותחלתי לפסילים: (ישעיה מב)

א כי יש יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו "שמע ישראל" ו"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד" (זהר בראשית, דף יח); וכל אחד מישראל צריך שיהיה נעשה זאת עלידי; עלידייזה יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה, כי מי שהוא במדרגה פחותה, הוא עדן רחוק מתבונות התורה, רק עלידי אמצעות הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה, הינו עלידי שהוא מדבר בהתורה בדבורים, כמו שכתוב (משלי ה): כי חיים הם למוצאיהם - למוציאיהם בפה (כשאר"ל עירובין נד), מאיר לו הדבור בכל המקומות שצריך לעשות תשובה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כב): פתח פיה ויאיר דברך. ובכל פעם ופעם, עלידי כל תשובה ותשובה, הוא הולך ממדרגה למדרגה, עד שיצא ממדרגה פחותה ובא לתבונות התורה לעמקה וזה ששאלו יוחני וממרא למשה (מנחות פה): תבן אתה מכנים לעפרים? השיב להם: אמרי אנשי: למתא ירקא שקל. תבן זה בחינת תבונה, כמו שכתוב (משלי ב): תבונה תנצרכה; שהם הבינו, שמשה רוצה להכניס תבונות התורה בישראל, ועלפן שאלו, כי בזמן שאין ישראל עושין רצונו של מקום, הם משולים לעפר (א), ואידך יוכל להביאם למדרגה גבוהה, לתבונות התורה. וזה: תבן - לשון תבונות התורה. אתה מכנים לעפרים - זה בחינת עפר, הינו מדרגה פחותה. השיב להם: אמרי אנשי - הינו עלידי האמירות, עלידי הדבור של איש הישראלי, הוא מאיר לו לכל המקומות שצריך לעשות תשובה; וזהו: למתא ירקא - למקומות שצריך לעשות תשובה. ירקא הוא בחינת תשובה, כמו שאמרו במדרש (בראשית פרשה מג): וירק את חניכיו - אוריקן בפרשת שופטים, הינו שזרזם לעשות תשובה, כי פרשת שופטים נאמר על תשובה: מי האיש הירא ורך הלכב - הירא מעברות שבידו (כשאר"ל סוטה מג) (ג). וזהו אמרי אנשי: למתא ירקא - הינו עלידי האמירות והדבור של איש הישראלי. למתא ירקא, למקומות שצריך לעשות תשובה, יאיר לו הדבור, שיוכל לעשות תשובה. וזה: ירקא שקל - בחינת תשובת המשקל, שהדבור יאיר לו, שיוכל לעשות תשובת המשקל ממש:

ב אך לדבור שאיר לו, אי אפשר לזכות כי אם עלידי כבוד, הינו שיראה שיהיה כבוד השם יתברך בשלמות, שיהיה

(א) ע"י מגילה פז ע"א. (ב) וע"י בהקדמת תיקונים ירוק מסמרא דאמא דאיהו תשובה קו ירוק. (ג) תקני וזהר בהקדמה שניה, פתח אליהו. (ד) סוטה ד. (ה) שמות ד. (ו) ישע"י כו. (ז) עין וזהר תנא ר"פ ע"ב. (ח) עין ב"מ דף פ"ד.

שהם גבוהים ואינם תכופים, אמר הקדוש ברוך הוא "למינהו", כל־שכן אנו, שאנו קטנים ותכופים, שצריכים לצאת למינהו. פתח שר העולם ואמר: יהי כבוד ה' לעולם. פי באמת גם הגדולים, שזווגו אינם תכופים, רק משבת לשבת, גם להם הוזהרה התורה על שמירת הברית, שישמרו את עצמן, כמו שכתוב (שמות לא): ושמרו בְּיַיִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת - ראשיתבות ביאה, כמובא בפגנות. הינו, אף־על־פי שזווגו הוא רק משבת לשבת, אף־על־פי כן צריך שמירה גדולה, בחינת: ושמרו וכו'. כל־שכן הקטנים, שהם בחינת דשאין, שזווגם תכופים, גם בששת ימי החל, מכל־שכן שצריכים שמירה גדולה לשמר את בריתם, שישמרו את עצמם על־פי התורה בבחינת: למיניהם. מיד, כששמע שר העולם, שהוא מט"מ, ששלטנותה ששת ימי החל, בחינת דשאין, בחינת יחודא תתאה, פתח ואמר: יהי כבוד ה'. כבוד דיקא, פי על־ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, הכבוד בשלמות כנ"ל:

נמצא, שעל־ידי שמירת הברית בשני הבחינות הנ"ל, שהוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, הינו מאילנות ודשאים, גדולים וקטנים, זוג של שבת וזוג של חל, בחינת הלכה וקבלה, רזין ורזין דרזין, אזי הכבוד בשלמות כנ"ל, ועל־ידי הכבוד זוכה לדבור המאיר, ועל־ידי הדבור יכול לבוא לתבונות התורה לעמקה כנ"ל:

רש"פ:

וחזינו להאי צפרתא וכו'. הכי גרסינו: ואמרינן ליבא מיא. היינו סבורין שאינו עמקין, הואיל ולא קאי בפנים אלא עד קרסלה: חצינא. גרזן או מעצד: לבר נגרא. חרש עצים: ולא משום דעמיקא מיא. מהלך שבע שנים, לא הגיע החצינא לקרקע: אלא משום דרדיפי מיא. מתוך חריפות הנדר לא היה נצלל עדן, ולא מחמת העמק בלבד: וזו שדי עמדי. ראשו מגיע לקרקע:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: ומנא חדא חווי אזלינן בספינתא, וחזאי להאי צפרתא, דחוי קאי עד קרסלה במיא, ורישה פרקיע. ואמרינן לית מיא, ובעינן למיחת לאקורי נפשינן. נפק ברת קלא ואמר לן: לא תחותי להכא, דנפלא לה חצינא לבר נגרא הכא הא שבע שנין ולא ממי לארעא. ולא משום דנפישא מיא, אלא משום דרדיפא מיא. אמר רב אשי: האי זיו שדי הוא, דכתיב: וזיו שדי עמדי:

צפרתא זה בחינת הדבור, שהוא אמצעי בין האדם, שהוא נתונה ממיין דוכרין ונוקבין, ובין השמים, שהוא בחינת תבונות התורה, כמובא (כמ"ד ויקרא טו, ובערכין טו): על מצרע, שצריך להביא שתי צפרים, יבוא פטמיא ויכפר על פטמיא. וזהו דקאי עד קרסלה במיא - כי מאחר שהדבור צריך להאיר לו בכל המקומות שצריך לעשות שם תשובה, הוא לפעמים בבחינת (רות א): ותגל מרגלתיו (ס) ותשכב - שהדבור צריך להאיר באדם, שהוא למטה במדרגה פחותה, ועל־כן נקרא הדבור צפרתא דקאי עד קרסלה במיא.

וזה: בו עז, בו כלול שני הבחינות, הינו ל"ט אורות - מי ששומר הברית, ול"ט מלאכות - מי שפוגם בו, פי עז עם הכולל שתי פעמים מל. וזה: משכן משכן (ט) שתי פעמים, שתי פעמים ל"ט, פי ל"ט מלאכות גמרינן ממשכן (כשאר"ל שבת מכו), ומי ששומר את בריתו, אף־על־פי שהוא עושה הל"ט מלאכות, הם בבחינת מלאכת המשכן, הינו משכן בבנינה, בחינת ל"ט אורות; אך מי שפוגם בברית, המלאכות שלו הם בבחינת משכן בחרבה, בבחינת ל"ט מלקות (בהקדמת החיובים ובתיקון מו), בחינת (דברים כח): ארבעים יפנו ולא יוסף, הינו בחינת פגם הברית, שהוא בחינת תוספות כנ"ל: ה ושמירת הברית יש בו שני בחינות: יש מי שזווגו בששת ימי החל, ואף־על־פיכך הוא שומר את בריתו על־פי התורה, שאינו יוצא מדיני התורה; ויש מי שהוא שומר הברית, שזווגו משבת לשבת, והוא בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה:

וזה בחינת שדי של שבת, שאמר לעולמו די (ב"ר פרשה מו, חגיגה יב), שצמצם את עצמו מכל המלאכות, וזה בחינת יחודא עלאה. ויש בחינת שדי של חל, שגם בחל יש צמצומים ממלאכה לחברתה, וזה בחינת מט"מ, ששלטנותה ששת ימי החל, בחינת ששה סדרי משנה (כמובא בזהר הקדוש (י) ובכתבי האר"ל), ששמו בשם רבו, כמו שכתוב (שמות כג): כי שמי בקרב (כמובא בפירוש"י שם). וזה בחינת יחודא תתאה, הינו שהקדוש ברוך הוא מלביש את עצמו במט"מ בששת ימי החל, ומנהיג העולם על ידו:

ו זה בחינת הלכה וקבלה: קבלה היא בחינת (תהלים כט): ה'שתחו ל'ה' ב'הדרת קדש - ראשיתבות קבלה; והלכה היא בחינת (שם פ): ה'רעו ל'ה' כ'ל הארץ - ראשיתבות הלכה, כמובא בפגנות. ה'שתחו ל'ה' ב'הדרת קדש, זה בחינת יחודא עלאה, הינו זוג של שבת, וזה בחינת ברית עלאה, ששם עקר ההשתחויה, בבחינת (בראשית כג): ויבאו אחי יוסף וישתחו לו; והוא בחינת הדרת קדש, בבחינת (דברים ג): כבוד שורו הדר לו:

הריעו ל'ה' כל הארץ - זה בחינת יחודא תתאה, הינו זוג של חל, שהוא בבחינת מט"מ, ששלטנותה ששת ימי החל, ששה סדרי משנה. וזה: הריעו (לשון תרועה וזמרה), בבחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ זמרת שמענו, פי מט"מ הוא בבחינת כנף, לשון: ולא יפנה עוד מוריד (שם ב); כי בו מתלבש הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל, כידוע:

ו זה בחינת רזין, ורזין דרזין: רזין הוא בחינת הלכה, רזין דרזין הוא בחינת קבלה. התלבשות הקבלה בהלכה הוא בחינת הנהגת הקדוש ברוך הוא בששת ימי החל, שהוא בחינת יחודא תתאה, וזה בחינת: צבי לצדיק רזילי רזילי (סיום הפסוק מכנף הארץ הנ"ל). צבי לצדיק, הינו בחינת קדשת הזוג, יש בו שני רזין, הינו יחודא עלאה ויחודא תתאה, שהם בחינת הלכה וקבלה, בחינת רזין ורזין דרזין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תולין ט): 'יהי כבוד ה' לעולם' שר העולם אמרו. בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאילנות: למינהו, נשאו דשאים קל־יחמר בעצמן: מה אילנות,

(ט) שמות לח. (י) בתק"ז בהקדמת ובתיקון י"ח. (יא) עיין תיקון כא ובתיקון ע'.

עלידי רדיפת הכבוד והגדלות, כי עקר אריכת הגלות שאין יכולין לשוב לארצנו, הוא רק מחמת עוון הגדלות ורדיפת הכבוד כנ"ל. כל זה הודיעה להם הכת"ק, גדל בזוי הגדלות, כדי שיתרחקו מהגדלות עד קצה אחרון כנ"ל, ואז כבוד השם יתברך בשלמות כנ"ל, ואז זוכין לדבור המאיר, שהוא בחינת צפרתא הנ"ל, כנזכר לעיל.

אבל איך זוכין לזה, לשפר הגדלות והכבוד של עצמו לגמרי, ושיהיה כבוד השם יתברך בשלמות - הוא עלידי שמירת הברית בשתי בחינות הנ"ל, שהם בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה. וזהו שאמר רב אשי: **האי זיו שדי הוא** - הינו בחינת יחודא עלאה ויחודא תתאה, שעלידי יחודא עלאה ויחודא תתאה, שהם בחינת שמירת הברית בשתי בחינות כנ"ל, עלידיזה הכבוד בשלמות, ועלידי כבוד בשלמות זוכין לצפרתא, שהוא הדבור, שהוא אמצעי בין מצי לרקיע כנ"ל. כי זיו הוא בחינת יחודא תתאה, בחינת מט"ט, בחינת: מכנף הארץ כנ"ל, כי איתא במדרש רבה (ב"ר פרשה יט, ויק"ר פרשה כב): **עוף אחד יש. בשעה שמפריש את כנפיו, הוא מחשיך את השמש, וזיו שמו.** וזה בחינת יחודא תתאה, בחינת מט"ט, בחינת: מכנף הארץ, שבו מתלבש ברית עלאה, שהוא בחינת השמש (ד). **שדי** - זה בחינת יחודא עלאה כנ"ל:

וזה: אני ה' - יחודא עלאה; הוא שמי - יחודא תתאה. וכבודי לאחר לא אתן - זה בחינת כבוד בשלמות. ותהלת ל' לפסילים - זה בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים קמה): תהלת ה' ידבר פי - הפל כנ"ל:

יב

לשון רבנו זכרנו לברכה

תהלה לדוד, ארוממך וכו': (תהלים קמה)

א מה שאנו רואים, שעלפי הרב הלומדים חולקים על הצדיקים ודוברים על הצדיק עתק בגאווה וכו', זהו מכון גדול מאת השם יתברך. כי יש בחינת יעקב ולכן יעקב הוא הצדיק, המחיש חדושי דאורייתא ולומד תורתו לשמה, וטובו גנוז ושמור וצפון לעתיד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כב): **למחר לקבל שכרם.** ועל-שם ששכרו לבסוף, על-שם זה נקרא יעקב, לשון עקב וסוף, שכרו לבסוף. ולכן הוא תלמיד-חכם שד יהודי (א), שתורתו להתייחר ולקנטר, ותלמיד-חכם כזה נבלה טובה הימנו (ב"ר יקרא א,

עין מתנות כהונה):

וזה ידוע, שאינו נקרא תלמיד-חכם אלא עלידי תורה שבעל-פה, כי זה שיועד ללמוד חמש אינו נקרא תלמיד-חכם, אלא זה שהוא בקי בגמרא ופוסקים; וכשלומד בלא דעת, נקרא לבן, על-שם ערמימיות שנקנס בו, ושונא ורודף את הצדיקים, צדיק עליון וצדיק תחתון, כי שכינתא בין תרין צדיקיא יתבא, כמו שכתוב בזהר (ויצא דף קנז; ויהי דף רמח): צדיקים יירשו ארץ - צדיקים תרי משמע. ושני צדיקים אלו הם: זה הצדיק שחדש זאת התורה שבעל-פה, זה צדיק עליון, וצדיק התחתון - זה שלומד החדושי.

מציא הוא בחינת האדם, שנתהוה ממיין דוכרין ומיין נוקבין, בידוע, והדבור, שהוא בחינת צפרתא, קאי עד קרסלה, אצל האדם שהוא במדרגה פחותה, כדי להאיר לו, בבחינת: ותגל מרגלתיו וכו' כנ"ל, וזהו: דקאי עד קרסלה במציא כנ"ל. **ואמרינן לית מציא** - הינו שהבינו, שאי אפשר לזכות לדבור אלא עלידי כבוד בשלמות, שיהיה האדם בעיניו אפס ואין. וזהו: **לית מציא** - שהאדם יחזיק עצמו לאין. **ובעינן לנחותי** - לשון שפלות, הינו להיות שפל וענו. אך שהיה לאקורי נפשין - לשון (ישעיה ג): **אוקיר אנוש מפו, הינו שהיה הענוה בשביל גדלות, כדי להתכבד ולהתקור, כי מחמת שיודעין גדל בזוי הגדלות, על-כן הם ענוים בשביל להתכבד ולהתקור עלידי הענוה, וזהו בחינת עניויות, שהוא תכלית הגדלות. וזהו: ובעינן לנחותי** - להיות שפלים וענוים; **לאוקורי נפשין** - כדי שעלידיזה נהיה יקרים וחשובים, כי הגאווה מבזה מאד. **נפק ברת קלא ואמר: לא תחותו להכא** - לא תחותו להיות שפלים בשביל זה, בשביל לאוקורי נפשין - שהזהירם הכת"ק, שלא יהיו ענוים בשביל להתקור ולהתכבד, כי זה עניויות היא תכלית הגדלות. **דנפלה חצינא לבר נגרא הא שבע שנין, ולא מציא לארעא** - שהכת"ק הודיעה להם שרש הגדלות, כדי שיתרחקו עד קצה אחרון. ולא יחותו להכא - שלא יהיו ענוים בשביל גדלות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ד): **מאד מאד הוי שפלות; הינו שהודיעה להם, שהגדלות הוא מגפילות ההתפארות והגאווה של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא לבוש, כמו שכתוב (תהלים צג): ה' מלך גאות לבש. וזה: דנפלא חצינא** - בחינת לבוש, כמו שכתוב (שם קמה): **וחצנו מעמר. בר נגרא** - זה הקדוש-ברוך-הוא, כמו שכתוב (שם קד): **המקרה במים עליותיו, וכמאמר (חולין ט): אלקיכם נגר הוא. מגפילת הלבוש הזה נתהוה הגדלות, שהוא בחינת שבע בתי עבו"ם, שעלידיזה גלו ישראל מארצם, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (גישן פח): לא גלו ישראל עד שעבדו בה שבע בתי עבו"ם; ובשביל זה נקרא עבו"ם בלשון תפארת, כמו שכתוב (ישעיה מד): **בתפארת אדם לשבת בית; כי העבודה-זרה, שהוא הגדלות, הוא מגפילת התפארותו. וזהו: הא שבע שנין** - זה בחינת הגדלות, שהוא בחינת שבע בתי עבודה-זרה כנ"ל. וזהו: **ולא מציא לארעא** - הינו שעלידי העוון הזה עדין לא חזרנו לארצנו, כי עלידי העוון הזה, שהוא הגדלות, שהוא כעובד עבודה-זרה, בחינת שבע בתי עבודה-זרה, עלידיזה גלינו מארצנו כנ"ל, ועלידיזה עדין לא חזרנו לארצנו - הפל עלידי העוון הזה של הגדלות, שהוא בחינת עבודה-זרה כנ"ל (ג).**

וזהו: ולא משום דנפשי מציא - הינו לא תאמר, ששבביל זה לא מציא לארעא, דהינו שאין יכולין להגיע ולשוב לארץ-ישראל, משום דנפשי מציא, מחמת שהעבו"ם הם רבים, בחינת (דברים י): **רבים הגוים האלה, שהם בחינת מים רבים (ד).**

אלא משום דרדיפי מציא - שהם רודפים אחר הכבוד, שהוא בחינת מים, בחינת (תהלים כט): **אל הכבוד הרעים ה' על מים רבים; עלידיזה אין יכולין להגיע ולחזור לארץ-ישראל, הינו**

ותורה שבעל-פה הינו שכנתא, כמו שכתוב (בפתח אליהו): מלכות - פה, ותורה שבעל-פה קרינו לה. וכשהשכינה, הנקרא תורה שבעל-פה, באה בתוך תלמיד-חכם שד יהודי, זה נקרא גלות השכינה, ואז יש לו פה לדבר על צדיק עתק וכו'.

ובשהאדם לומד בקדשה ובטהרה איזה דין ופסק, שחדש איזה תנא או צדיק אחר, על-ידי-זה נעשה בחינת נשיקין (א), ונשיקין זה בחינת התדפקות רוחא ברוחא, כי הפסק הזה הוא דבורו של התנא, ודבור הוא החיות, כמו שכתוב (בראשית ב): לנפש חיה, ותרגומו: לרוח ממללא; ורוח ממללא, הינו הנפש חיה, היא באה מתורה שבעל-פה, כמו שכתוב (שם א): תוצא הארץ נפש חיה. נמצא, בשעה שמחדש התנא איזה חדוש ומדבר זה החדוש, זה הדבור בעצמו היא בחינת התורה שבעל-פה שחדש, כי משם מוצאה, כמו שכתוב: תוצא הארץ נפש חיה. נמצא עכשו, בשלומדים את החדוש הזה, וכשמכניסין הלמוד והחדוש בתוך פה, נמצא שמדבקין רוח הצדיק, שחדש זה החדוש, עם רוח ממללא, הינו עם הדבור הלומד זה החדוש עכשו, וזאת ההתדפקות רוחא ברוחא נקרא נשיקין (א). נמצא, בשלומדין איזה הלכה שחדשו התנאים, על-ידי-זה נתדבק רוח התנא עם רוח הלומד, ודומה כאלו נושק את עצמו עם התנא:

אבל תלמיד-חכם שד יהודי, בשלומד גמרא או פסק-דין, עליו כתוב (משלי כו): נערתות נשיקות שונא; כי התנא אינו יכול לסבל רוחו של תלמיד-חכם שד יהודאי, כי מי יכול לסבל לנשק את עצמו עם גבלה, פלישפן שנבלה טובה הימנו. ואפלו צדיקים שכבר הלכו לעולמם, וכשאנו לומדין תורותיהן, על-ידי-זה נתדבק רוחם ברוחנו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יבמות יז): שפתותיהם דובכות בקבר, וזה על-ידי בחינת נשיקה:

וזה בחינת: וישק יעקב לרחל, וישא קולו ויבך (בראשית כב) - פרש רש"י, שצפה ברוח-הקדש שאינה נכנסת עמו לקבורה. רחל - בחינת תורה שבעל-פה, שהיא רחל לפני גוויזה, שהכל גוויזין ופוסקין ממנה הלכות, והם נעשים לבושין, כמו שכתוב (משלי כו): כבשים ללבושך, כמו שכתוב (ישעיה ג): שמלה לכה קצין תהיה לנו. כשאדם בשר לומד תורת התנא, אזי התנא נושק אותו, והוא נושק התנא, וגורם תענוג גדול להתנא, כמו שכתוב: שפתותיו דובכות בקבר וכו'. וזה בחינת: וישק יעקב - הוא התנא; לרחל - היא התורה שבעל-פה שחדש, שנשק ודבק את רוחו ברוח-הקדש שבשכינה. ויבך - שצפה ברוח-הקדש שלו, שהוציא מפיו והכניס בתוך התורה שבעל-פה, וראה שפגולות הנה על-פיהם הרב הלומדים אינם הגונים, נמצא שעל-ידי למודם שילמדו לא תכנס רוח-הקדש של רחל, של תורה שבעל-פה, לקבורה, שאין שפתותיו דובכות בקבר, על-ידי למודו של רשע, ועל-ידי-זה: ויבך על גלותו. ועוד, שלפעמים הלמדן אומר איזה חדוש בשם עצמו, ולא בשם התנא, נמצא שעל-ידי-זה אינו נכנס עם התנא לקבורה, כי אין אומר בשם אומר (א):

ב ואם יקשה לך: הלא תכף בשלומד הלמדן החדוש של הצדיק, היה לו לחזר בתשובה, ואיך מניח התורה שבעל-פה את

הלמדן לילך ברשעתו. תשובה על זה: ויגד יעקב לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא - פרוש: בשעה שהגיד הצדיק התורה שבעל-פה, הגיד אותה בבחינות (השע יד): צדיקים ילכו בם ופשעים יכשלו בם. וזה: כי אחי אביה הוא - ברמאות, בבחינת: ופשעים יכשלו בם; וכי בן רבקה הוא - הכשרה, וזה בחינת: צדיקים ילכו בם. ולא עוד: ותרגן ותגד לאביה - הינו זאת הבחינה של ופשעים יכשלו בם בא לו בנקל יותר, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה כא): אני חכמה שכנתי ערמה; כי כשאדם לומד תורה, נכנס בו ערמימיות. וזה: ותרגן - באדם שרגן במהירות ובנקל; ותגד לאביה - שהתורה היא מגדת להלמדן ערמימיות. (וזהו: ותרגן ותגד לאביה) - שהערמימיות בא בנקל ובמהירות יותר לאדם, כי הקדשה צריך סיוע מלעלל, כמו שאמרו (ע"ז נה): הבא לטהר מסייעין לו; אבל הערמימיות פותחין - יש לו פתחים הרבה (א) ובה לו בנקל:

ג ואם יקשה לך: אם התנא היה צדיק גמור, איך בא זה הדבר, שאומר תורתו שייכול לסבל שני משמעות: משמעות טובה, דהינו צדיקים ילכו בם, ומשמעות להפוך, דהינו ופשעים יכשלו בם:

אבל דע, שהתנא היה צדיק גמור, ותורתו זכה מבלי פסלת, ומה שנראה בה משמעות ערמומיות, זה כי כל העולם מקבלים פרנסתם משמאלה, כמו שכתוב (משלי א): משמאלה עשר וכבוד, בשביל זה נפל התנא בשעת אמירת תורתו לאיזה שגיאה דקה בחוט השערה, לבחינת שמאלה (א), כדי שעל-ידי זו בחינת שמאלה יקבל שפע ופרנסתו לעולם, ולהמשיך להם עשר וכבוד, כמו שכתוב: משמאלה עשר וכבוד, אבל מצד התנא אין נפתל ועקש. ועל זה צריך הלמדן לידע קדם למודו, שבשעה שיושב ללמוד, הצדיק שבגן-עדן צית לקלה, כמו שכתוב (שיר-השירים ח): היושבת בגנים, חברים מקשיבים לקולך (וכמוכא בוחר לך, דף צב. א):

וזה: ויהי כשמע לבן את שמע יעקב בן אחתו - הינו בשלומדן יודע שמע יעקב, שיעקב בן אחתו, בחינת בשרות, שלמד ואמר זאת התורה בבשרות לשמה, ויעקב, הינו התנא, צית לקלה, וידע לקראתו - ומחבק ומנשק לו, הינו שעל-ידי למודו מתדבק רוח התנא ברוחו, זה בחינת נשיקין, ויביאהו אל ביתו - שמביא את רוח התנא לתוך התורה שלומד עכשו, כי שם ביתו, כמו שכתוב: תוצא הארץ נפש חיה. ויספר ללבן - לשון ספיר ואור, שרוח התנא מאיר להלמדן ומבאר לו את הדברים האלה - פרש רש"י, שלא בא אלא מתוך אהבה, שנצל ממנו ממונו. פרוש, שרוח התנא מודיע להלמדן, שלא בא התנא לבחינה הזאת שייסבל תורתו משמעות ערמימיות, אלא מתוך אהבה שניצל ממנו, כדי: בשמאלה עשר וכבוד - כדי להמשיך להם שפע גשמיות.

בשידע הלמדן כל זה, יאמר לבן: אך עצמי ובשרי אתה דהינו שיתקשר הלמדן עם התנא בהתקשרות גדול. וישב עמו חדש ימים - ויתישב בדבר עם רוח התנא איך

(ב) ע"י זודר פיתח דף רכ: אתה האי מולא ונשיק ליה. (ג) זודר משפטים כ"ד ע"ב, תרומה קמ"ו, פקודי רנ"ו ע"ב. (ד) עיין סנהדרין צ. (ה) עיין שבת קר. תר"ה אית. (ו) כדי שע"י יקבל שפע ופרנסה, כך מועתק בבל"ח. (ז) וזודר פיתח דף ר"ג ובשביל זה טוב ללמוד פוסק עם הבאר תולה כדי להוכיח שם התנא או הפוסק שחדש זה הדין כדי לדבק רוחו ברוחו של זה הצדיק שחדש הדין ובכ"ל.

לחור בתשובה, לחדש ימיו שעברו בחשך, בבחינת (תהלים ק): תתחדש כגשר געורכי; אבל תלמיד-חכם שד יהודי אינו רואה כל אלה ואינו שומע שמע בן אחרות. ויאמר לו אחי אתה - שלכן חושב ואומר, שגם התנא לא אמר תורתו אלא בערמיות, ואין בה שום צד בשרות, וחושב שהוא אחיו ברמאות, שכלו רמאות, חס ושלום, ואינו רוצה לחור בתשובה, ודובר על צדיק עתק בגאווה ובוז:

ד ודע, שזה מכון מאת השם יתברך, שהקדוש-ברוך-הוא מפיל איזה צדיק גדול בפיו של הלמדן, הינו הלמדן דובר רעות על הצדיק, כדי שהצדיק יקח התורה שבעל-פה, הינו השכינה, מהגלות שבפה הלמדן, ומעלה אותה לשרשה ממדרגה למדרגה; מתחלה לבחינת חבוק, ואחר-כך לבחינת נשיק, ואחר-כך לבחינת זיווג, כמו שכתוב (שיר-השירים ב): אני חבצלת השרון - בתחלה היא ירקת חבצלת (עין בוהר ויחי דף רכא. אמור דף קט), כמו שאמרו (מגילה יג): אסתר ירקלת היתה; וזה בחינת חבוק, וימינו תחבקני (ח) - כי השמחה בא מהלב, כמו שכתוב (תהלים ד): נתתה שמחה בלבי; והלב הוא בינה (ט), ששם יין המשמח, שהוא עלמא סתימא בחינת: ויין ישמח ללב (תהלים קד):

והצדיק שנופל לתוך פה הלמדן, שהלמדן דובר עליו עתק, והוא מבין שאלו הדברים שהלמדן דובר עליו, הם צרופים מאותיות שבתורה שבעל-פה, ומבין מאיזה הלכות נעשו הדבורים אלו, ומקבל אותם בשמחה ובאהבה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת פח): הנעליים וכו', שמחים ביופים ועושים מאהבה. ואהבה, שהצדיק מקבל את התורה באהבה, זה בחינת חבוק - וימינו תחבקני; ועל-ידי השמחה, ששמח ביופיו, [הוא] מעלה לבחינת: אני חבצלת השרון, לבחינת לב, כמו שכתוב: נתתה שמחה בלבי, ואז הוא בבחינת (תהלים עג): צור לבי; שבבחינת תורה שבעל-פה הנקראת צור, כמובא בתקונים (תיקון כא, דף מג): אלמלא לא הכה משה רבנו עליו השלום את הצור, לא היו צריכין לטרח בל-כך בתורה שבעל-פה:

וזה בחינת (בראשית יד): וירק את חניכיו - שאברהם הוא בחינת ימין, בחינת חבוק. וירק זה בחינת קו הירק, שנמשך מבינה ומקיף את כל העולם (ו) וחניכיו זה בחינת חסדים, כמובא במדרש (ב"ר לך פ' טז): לשון חניכתי, ששמן אברהם, בשמו. הינו שקו הירק, מבחינת: אני חבצלת, בחינת אסתר ירקלת, זאת עליה יש לשכינה על-ידי חבוק ימין:

ועסקר בגינה על-ידי חכמה, שאז ראוייה לזיווג, כמו שכתוב (בראשית ב): וגם אמנה אחותי בת אבי, אך לא בת אמי וכו'; ואז: ותהי לי לאשה - שאז היא ראוייה לזיווג. (כמובא בזהר אמר, דף ק: רבי אבא שלח לה לרבי שמעון, אמר: אימתי זיווגא דכנסת ישראל במלכא קדישא. שלח לה: וגם אמנה וכו', עין שם). ואיתא בפרוש ספרא דצניעותא, שהנשיקין היא על-ידי החכמה. בשנתעוררים השפתים עליונים, שהן נצח והוד עליונים, לבחינת

זיווג, לבחינת התדבקות רוחא ברוחא, אזי נתעוררין נצח והוד תחתונים לזיווג, לאתדבקא גופא בגופא. נמצא, בשחצדיק משכיל בחכמתו וידע מאיזה צרופין של תורה שבעל-פה נעשה אלו הצרופין שהלמדן דובר עליו, והצדיק לומד אלו הצרופין ועושה מהם צרופ הלכה, שהיה מקדם שנתקלקל, כשיש לו זאת החכמה, אזי על-ידי החכמה הזאת השכינה היא מבחינת (שיר-השירים ב): שושנת העמקים, מבחינת נשיקין, בחינת: שפתותיו שושנים, בחינת אתדבקות רוחא ברוחא, ואז מתעורר זיווגא דגופא בגופא, שהשכינה בין תרין צדיקא יתבא - בין צדיק עליון, שהוא התנא שחדש זאת התורה ועבשו משפיע בה, ובין צדיק תחתון, הלומד להתורה ומעלה להשכינה מיין נוקבין, כדי שתתדבק. וזה (שם ה): שפתותיו שושנים - על-ידי בחינת נשיקין, נוספות מור עובר, לשון מעבר לעבר, הינו שנוסף להשכינה ריח טוב משני עברים, מצדיק עליון ומצדיק תחתון. וזה (שם ו): הדודאים נתנו ריח - ששני דודים, הינו שני הצדיקים, נתנו ריח:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי הורמיו פר ליליתא, דהוה קא רהט אקופא דשורא דמחזא, ורהט פרשא בי רכב סוסיא מתתאי, ולא יכל לה. ומנא חדא הווי מסרגין לה תרתי חיותא, וקמיין אתרי גשרי דדונג, וישור מהאי להאי ומהאי להאי, ונקט תרי בסא דחמרא בידה, ומורק מהאי להאי, ולא נמפי מניה נמפא לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות הוה, ושמעת מלכותא וקטלה:

לדידי חזי לי הורמיו, פרש רבנו שמואל: שד הוא. פר ליליתא - זה תלמיד-חכם שד יהודאין, וזה פר ליליתא, כמובא במדרש (שחר טוב תהלים ט), איך ידע משה בין יום ללילה כשהיה ברכיע, ומובא, בשלמד עמו תורה שבעל-פה ידע שהוא לילה. וזה פר ליליתא - שעקר הלמדן מתורה שבעל-פה.

והוה רהט אקופא דשורא - זה צדיק הדור, שתלמיד-חכם שד יהודאין רודף את הצדיק הדור, שנמשל לחומה, כמאמר

רש"ב: הורמיו. שד הוא, כדאמרין בסנהדרין: "מפלגך לתתאי דהורמיו": אקופא דשורא: על שני החומה. והאי עבדא להודיע צדקותיו של הקדוש-ברוך-הוא, שמרחם על בריותיו, ואינו נותן רשות לאלו להזיק, וגם שלא לצאת בדרך יחיד: ורהט פרשא. לפי תמו: ולא יכל לה. שהיה השד רץ ביותר, ומיהו הפרש לא היה מתבונן לכך: מסרגין. שהיה אבן וסרגא נתונים על הפרדות: אתרי גשרי דדונג. שם אותו גמר. והיו רחוקים זה מזה, והשד מרגל מפרדה זו לפרדה זו: תרתי בסא דחמרא. שניהם מלאים יין, וזה מורק מניהו ביחד, זה בתוך זה כהדי דקא משור, ואין נשפך אפלו מפה אחת, ואף-על-פי שהיה אותו היום רוח סערה, שהיו עולים יורדי הים באניות עד לב השמים ויורדים עד תהומות מבח הרוח, ואף-על-פירכן לא נפלה טפה לארץ: יעלו שמים וגו'. פסוק הוא גפי יורדי הים בתהלים: שמעת בי מלכא וקטלה. מלכא דשורא, שאין דרכו של שד להראות לבני-אדם. והרגוהו מפני שהיה מגלה סודם. ואית דאמרי, "פי מלכא" - קיסר, שהיה ירא שלא יטל מלכותו, שהיה אותו שד מאדם שבא על שדה, והיה דר בין האנשים:

(ח) שיר השירים ב. (ט) פתח אליהו. (י) עין חגיגה דף י"ב ע"א.

הרדיפה וישמח בפיסורין - עלידיה השכינה, שהוא תורה שבעלפה, היא בחינת חבוק, בבחינת: אני חבצלת, ורקח בחבצלת, שיהיה החבוק בשלמות. וזה: ולא נמפא מניהו לארעא. ואותו היום יעלו שמים ירדו תהומות הנה - הינו שהשכינה ישיבה בין תרין צדיקאי: צדיק עליון - זה בחינת יעלו שמים; ירדו תהומות - זה בחינת צדיק תחתון. זה בחינת נשיקין, בחינת: נוספות מור עובר כנ"ל. ועלידי מה נעשית בחינת נשיקין, בחינת: נוספות מור עובר - עלידי החכמה כנ"ל:

וזה: ושמע מלכותא וקטלה - הינו שישכיל וישמע את התורה שבעלפה, הנקרא מלכות פה, וישכיל מצרופיו היוצאים מתלמידהם שד יהודי, וישמע וישכיל בשעה שישמע החרופין והגדופים, היוצאים מפה תלמידהם שד יהודי, וישמע תורה שבעלפה, עלידיה קטלה - כי עקר חיות של הקלפות והשדן אינם אלא מציצת השכינה; כל זמן שהיא אינה בשלמות ויש לה איזה חסרון, אזי יש להם חיות, בשמיעתן אותה לבחינת חכמה, ששם עקר בנינה, וכשנבנית בשלמות, עלידיה וקטלה לשד יהודי:

וזה פרוש: תהלה לדוד. תהלה לשון ערפוב, כמו שכתוב (איוב ה): ובמלאכיו ישים תהלה. דוד זה בחינת תורה שבעלפה, הינו, כשהתורה שבעלפה נופלת ונתערבב לצרופים אחרים כנ"ל - ארומקד אלקי המלך, התרוממות שלה עלידי אלקי, בחינת (תהלים נב): חסד אל כל היום; המלך, לבחינת: בינה - לבא, שהלב בנפש כמלך במלחמה (ספר יצירה פ"ו), ואברכה שמך - הינו אחר כך מעלה את התורה שבעלפה לבחינת חכמה כנ"ל, הנקרא ברוך, עלישם רבוי דברכאן, כי החכמה היא מקור הברכה (יג):

יג

אשרי העם ידעי תרועה וכו' (תהלים פט) (א)

א להמשיך השגחה שלמה אי אפשר אלא עד שישבר תאות ממון, ושבירתה הוא עלידי צדקה, כי איתא בזהר (פינחס דף רכז): רוחא נחת לשפק חמימא דלבא, וכד נחת רוחא, לבא מקבל לה בחדוה דנגונא דליואי. רוחא זה בחינת צדקה, שהוא רוח נדיבה - עלידו מקרין חמימות תאות ממון. וזה בחינת (תהלים עז): יבצר רוח נגידים; שהרוח ממעט תאות הנגידות והעשירות. נגונא דליואי זה בחינת משאומתן באמונה, שישמח בחלקו ואינו אין להעשיר, כי הנגינה זה המשאומתן, כמו שכתוב (שם פא): שאו זמרה ותנו תף. חדוה - זה ששמח בחלקו. וזה בחינת קטרת, שמקשר חמום הלב עם הרוח, וזה (משל כז): קטרת ישמח לב; וזה בחינת (דברים לו): ושימו קטרה באפך - שעלידי בחינת קטרת הנ"ל נתפטר בחינת "בועת אפך תאכל" (בראשית ג).

חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב טז): תלמידהם אין צריך לנמירותא, עין שם. ורמז פראש - פראש רבנו שמואל: לפי תמו. פראש זה התנא, שחדש זאת התורה, ופרשה אותה יפה, והוציא לאור תעלומה. גם אותו רודף, אבל לפי תמו, כי תלמידהם שד יהודי אינו מכונן לרדף את התנא, וזאת הרדיפה נעשה ממילא:

כי רכב סוסיא מתתאי - כי חלמין, עלידי שלומד תורת התנא, עלידיה מחזיר נפשו של התנא לתוך גופו של התנא החזיר נפש לגוף, כמו רכיבת הסוס, שהסוס מכלה לו (ס). וזה מתתאי - כי התחתונים גורמים בלמודם להרביב נפש התנא על סוסו, על גופו, כמו שכתוב: שפתותיו דוכבות וכו'. אבל: ולא יכל לו - שהתנא לא יוכל לסבל נשיקתו, כי נכלה טובה הימנו, ונעדרות נשיקות שונא, והתנא בורח ממנו. ואם יקשה לה, איך הוא אינו מחזיר תורתו של התנא לחלמין למוטב, ואדרבא, שנתוסף לו גדלות ביותר, ואיך בא זה, שמתורה הקדושה של התנא יכול חלמין להכשל:

ותרין על זה: ומנא חדא הוי מסרגין לה תרתי חיותא - כי לפעמים התנא נופל לאיזה שגיאה דקה מן הדקה, כדי שעלידיה ימשיך לעולם תרתי חיותא, כי יש שני מיני חיות: חיות רוחני - אך ימים בימינה; וחיות גשמי - בשמאלה עשר וכבוד. והתנא, מחמת דבקוהו העצומה בחיות הרוחני, אינו מתיר את עצמו, חס ושלום, מכל וכל מחיות הרוחני, ומחמת שהוא נפל לבחינת חלמוד [שלא לשמה], בשכיל חיות גשמי:

קנימין אתרי גשרי דדונג, ושוור מהאי להאי - כמו אדם שעומד על גשר של שעה, ואינו יכול לעמוד, קופץ על גשר השני, ומחמת שגם השני של שעה, קופץ על הראשונה - קופץ מהאי להאי; בן התנא, עקר למודו תמיד לשמה, ומחמת שצריך להמשיך חיות גשמי לעולם, מפילין אותו לחלמוד שלא לשמה, אזי נטילין ממנו למוד בחינת לשמה, ושוור מלשמה לשלא לשמה, ומחמת קדשתו ופרישותו שוור וקופץ משלא לשמה לשמה, כי זאת הבחינה אצלו כמו גשר של דונג, שאין יכולים לעמוד עליו, שוור לתוך לשמה, ומלשמה, מחמת הכרח לטובת העולם, שוור מהגשר הזאת, שהוא אצלו עכשו כמו גשר של דונג, ושוור מזה לזה ומזה לזה, ועלידיה יש בתורתו בחינת: ופושעים יכשלו בהם:

תתקון לכל הנ"ל: ונקיט תרי כסא דחמרא בידה - כי יש שני בחינת יין: בחינת תורה שבעלפה, בחינת (אסתר א): יין מלכות רב, ובחינת: בינה - לבא, שמחת הלב, ויין ישמח ללב, גם הוא בחינת יין. ומורק מהאי להאי - שימשיך קו ירק מהאי, בבחינת: וירק את חניכיו כנ"ל. וזה חבוק - שיקבל באהבה את

(א) עיין זוהר פינחס דף רכ"ח ע"ב. (ב) עיין זוהר תרומה דף קס"ב, האוינו דף רפ"ט, ובתיקון ע', ובכחיי פרישת ויהי ופרשת בשלח. (א) עיין בסוף הספר כל התורה הזאת מכת"י רבינו ז"ל בעצמו בנוסח אחר.

הנראה, וחוזר ב"ח הראות מחמת ההפאה לעינים, ונצטיר הדבר הנראה בעינים, ואז העינים רואים את הדבר הנראה, כי הראות מביא את הדבר לתוך העינים; אבל כשהדבר הנראה הוא רחוק, אז קדם שיגיע ב"ח הראות להדבר הנראה, מתפזר בתוך האויר ונתפזר, ואין מגיע בהפאה על הדבר, ועל ידי זה אין חוזר הראות לעינים, ואז אין העינים רואין, כי עקר הראות הוא מחמת ההפאה. וזה (תהלים פ): שוב נא, הפט משמים וראה - שישב הפטה שמפטי משמים עלינו, ישוב על ידי ההפאה, ישוב הראות לעיניו, ואז: וראה; כי הראיה על ידי השבת ההפאה. וזה בחינת: והחיות רצוא ושוב. והחיות - הינו התורה, שהיא החיים. רצוא - בבחינת הפטה מעלא לתתא; ושוב בבחינת הפאת הראות בדבר הנראה ונחזר לעינים ונצטיר בעינים, כי העינים הם כמראה לטושה, שנתראה בהם כל דבר שעומד בנגדו, ועל ידי שאנחנו קרובים אל התורה, נמצא שאנחנו קרובים אל הראות, ועל ידי זה ב"ח הראות נחזר לעיניו, ונתראים ונצטירים אנחנו בעיניו. אבל העפ"ם, מחמת שהם רחוקים מהתורה, הם רחוקים מהשגחתו, והשגחתו אין מגיע עליהם בהפאה. נמצא, השגחתו על העפ"ם בחצי הראות, בבחינת רצוא, ועלינו השגחתו בשלמות:

ה וזהו בחינת תקוונא דמרכבתא עלאה ומרכבתא תתאה, שעל ידי החכם, שלוקח הנפשות ועולה עמהם וירד עז מבטחה, נתתקנו שני המרכבות. כי יש ארבע חיות בבחינת נפש, וכפא, ויושב על הכפא. אריה שבבחינת נפש, זה בחינת (שיר השירים ה): אריתי מזרי עם בשמי. מזרי זה בחינת מרת נפש (שמואל א א), בחינת (מלכים ב ד): ונפשה מרה לה; זה בחינות פגם הנפש, פגם הרצון. כשרוצה דבר תאוה, זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש; ועכשו, כשבא זה האדם לחכם הדור עם נפשו ורצונו, וחכם הדור לוקח כל הרצונות ולקט אותם אחד לאחד כדי להעלות אותם כנ"ל, ואז מלקט גם כל הרצונות והנפשות שגפלו. וזהו בחינת אריה - לשון לקט, שמלקט מרת הנפש, הינו פגם הנפש, עם בשמי - עם הרצון הטוב, שמעלה ריח טוב:

ובחינת שור שבנפש, זה האור המצחצח שנתוסף בנפש מחמת הקבוץ, שנתקבץ פזורי הנפש, ואז מאיר הנפש ביותר, כי כשהרצון אין מאיר, אז הנפש בבחינת: ונפש רעבה; כי עקר הרעב - מחמת העדר האור, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא ער): ויענה וירעיבך ויאכילך את הפן - מכאן שהסוקא אינו שבע; כי עקר השבע - מחמת האור שיראה בעיניו, ועל ידי שאינו רואה, אין נתמלא נפשו, הינו רצונו, כי טוב מראה עינים מהלך נפש (קהלת ו); וכשמצחצח נפשו בצחצחות האור, אזי: ונפש רעבה מלא טוב (תהלים ק), בבחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשך. וזה בחינת שור - לשון הסתכלות, בחינת: מראה עינים מהלך נפש. ונצטר שוב בחינת נפש, זה החדוש שנתחדש הנפש בעליתה בבחינת עבור, וזה בחינת נשר - תתחדש כנשר נעורכי (תהלים ק). ואדם שבנפש, זה בחינת (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חיה;

וזה בחינת התגלות משיח, שאזי יתבטל חמדת הממון, כמו שכתוב (ישעיה ב): ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואלילי זהבו; וזה בחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה'. וכל זמן שיש עבודה זרה זאת של ממון בעולם - חרון אף בעולם (ב), וכפי הפטול של עבודה זרה זאת, פן נתבטל החרון אף בבחינת: רוח אפינו משיח ה'; ונתמשך חסד בעולם בבחינת (תהלים ח): ועושה חסד למשיחו. וכשיתגלה חסד הזה, יתמשך הדעת, שהיא בגין הפית, בבחינת (שם ח): ואני פרב חסדך אבוא ביתך, כמו שכתוב בזהר (פנים, דף רכ): וימינא דא זמין למכנא ביימקדשא, כי הדעת הוא בחינת פית, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לג): מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית המקדש וכו'.

ב וזה בחינות התגלות התורה של לעתיד לבוא, כמובא בזהר (ג), שלעתיד יתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה, כי עקר קבלת התורה - על ידי השכל, שהוא משה משיח (*), כמו שכתוב (משלי כא): עיר גבורים עלה חכם; ומי שיש לו בחינת משה משיח, יוכל לקבל התורה ויכול להמשיך הארת התורה ללמד שאר בני אדם, כי התגלות התורה בא מיחודא דקדשא בריה דהוא ושכינתה, כמו שכתוב (שם א): שמע בני מוסר אביך וכו' - אביך דא קדשא בריה דהוא, ואמך דא כנסת ישראל (וזהר יתרו פה, פנים ריג), ויחודם - על ידי העלאת נפשות ישראל בבחינת מיין נוקבין, והחכם יכול לקח הנפשות ולהעלותם בבחינת מיין נוקבין, בבחינת (משלי יא): ולקח נפשות חכם; ועל ידי היחוד הזה נולד התורה, וכשעולה החכם עם הנפשות בבחינת: עיר גבורים עלה חכם, על ידי זה: וירד עז מבטחה:

ג ונפש זה בחינת רצון, שכל אלו בני אדם, הבאים לחכם הדור, כל אחד ואחד יש לו איזהו רצון, והצדיק לוקח כל הרצונות ועולה עמהם, ואחר כך: וירד עז מבטחה; בבחינת (יחזקאל א): והחיות רצוא ושוב: רצוא - בעליות הנפשות, ושוב - בחזרת הנפשות עם התגלות התורה. וזה שמוכא בתקוני זוהר (תיקון ע, דף קט): רצוא - דא נוריא"ל, ושוב - דא מט"ט שר הפנים. נוריא"ל דא נור דלוק (וזהר בראשית כג: ובתיקונא שבעין) בתמימות תאות ממון, ושוב דא מט"ט שר הפנים, דאיהו רשים בשם משה, דאיהו משיח, שהוא רוח אפינו, שעל ידי נשתפק החמימות. וזה: שפכה - גימטריא משה (וזהר בדר קיא: פנים רלא), שהוא משפך אלילי כסף וזהב. רצוא דא רצון, שהוא הנפש, ושוב דא משה, שמקבל התורה:

ד ועל ידי המשכת התורה נמשך השגחה, כי התורה היא ט"ת א' [מעמים, נקודות, תגין, אותיות], שהם תלת גונין דעינא ובתעיין. וזה שמתחלת התורה בבראשית: תמן ראשי, תמן בת (תקונים, תקון ד, דף יח). ראשי - אלה ראשי בית אבתם (שמות ו), שהאבות הם תלת גונין דעינא; תמן בת - דא בתעיין. נמצא, כשחכם מביא תורה כנ"ל, נמצא שמביא ב"ח הראות של השגחת השם יתברך עלינו, וכל אחד כפי קרובו אל התורה, פן השגחת השם יתברך עליו. כי עקר ב"ח הראות - מחמת שמכא בדבר

(ב) עיין סנהדרין ק"ג ועיין ספרי פרשת ראה. (ג) עיין זוהר בעלותך דף ק"ב. (*) זוה"ק בראשית כ"ה כ"ו.

כי האדם בחינות מסבני ועתירי, כמו שכתוב (בהקדמת הוהר דף יג):
נעשה אדם בצלמנו - עתירי, בדמותנו - מסבני. וכשנתלקטו
הנפשות, אזי הם בבחינת אדם, נפשות גדולות וקטנות, בבחינת
מסבני ועתירי:

ואופנים הן הגופין, כי עקר פעלותיהן של הגופין אינו אלא מן
החיות שבנפש, שהנפש מראה פעלותיה על-ידי איברי
הגוף, ואין לגוף שום תנועה עצמית, והכל על-ידי כחות הנפש:

וכפא שבבחינת נפש הוא נפש החכם שנתפסה, בבחינת (משלי
א): יקרה היא מפנינים (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, סוטה
ד: מפרין גדול שנקנס לפני ולפנים), כי מחמת שפנש החכם הוא יקר,
הוא נתפסה לפני ולפנים, וכל הנפשות נעשין לבושין אצלה:

והאדם היושב על הכפא הוא דעתו של החכם, כי גם בלא
דעת נפש לא טוב (משלי יט). ויש ארבע חיות בתורה:

אריה שבתורה, כי התורה נקרא עז, ומה עז מארי (שופטים יד).
ושור שבתורה זה בחינת (משלי ח): בי שרים ישרו. ונשר
שבתורה זה בחינת חדושין דאורייתא, בבחינת: תתחדש בנשר.
ואדם שבתורה זה בחינת (במדבר יט): זאת התורה אדם, ויש בה
קלות וחמורות, שהם בחינת מסבני ועתירי. וכפא שבבחינת
תורה, הם דברים שפסה עתיק יומין (פסחים קט, ועי' זוהר בהעלותך קנב),
והם מכסים את עצמן בספורי התורה. ויושב על הכפא הוא
עתיק יומין, בבחינת (דניאל ו): ועתיק יומין יתב. ואופנים שבתורה
הן הן גופי הלכות (ח):

וזה שמביא בתענית (דף כג): מעשה דרבי יונה: כד הוה אצטריך
עלמא למטרא, אמר: אויל ואיתי בוזא עבדא. וחיוי
קאי באתרא עמינן, באתרא צניעא, מכסי שקא, ועל-ידיה
- ואיתי מטרא.

כד הוה מצטריך עלמא למטרא - הינו לתורה, כמו שכתוב
(דברים לב): יערף כמטר לקחי:

אמר אויל ואיתי בוזא עבדא - עיבור זה בחינת ע"ב רי"ו
(ח): ע"ב הוא שפוד, רי"ו זה בחינת חמימות. בוזא זה
בחינת תאות ממון, הינו דאול לשפד תאות ממון כנ"ל. והוה קאי
באתרא עמינן - על-ידי ששפד תאות ממון וכה לאתרא עמינן,
שהוא בחינת חסד, כמראה החמה עמקה מן הצל (שבועות ו). וחסד
הוא אור יום, כמו שכתוב (תהלים מב): יומם יצנה ה' חסדו; ועל-ידי
החסד וכה לבגין הבית, לבחינת שכל כנ"ל:

וזה: אתרא צניעא, שהוא בית-המקדש, שהוא השכל, כמו
שכתוב (משלי יא): ואת צנועים חכמה. וזה מכסי שקא -
זה בחינת לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל, ולוקח נפשות
חכם. וכלליות הנפשות הם מכנים בשם שק, כי הם מתעדינים
משקיא דנחלא, בבחינת: והשביע בצחצחות נפשך, ועל-ידיה:
ואתי מטרא - שהמשיך תורה, בבחינת: וירד עז מבטחה:

ו **אך צריך לבקש מאד ולחזור אחר חכם כזה**, ולבקש מהשם
יתברך, שיזכה למצא חכם כזה, שיקבץ הנפשות, בבחינת:
ולוקח נפשות חכם, ויעלה אותם, ויורד עמהם תורה. כי גם החכם
בעצמו אי אפשר שיעשה זאת בשכל אחד, כי הם שני שכלים:
מה שמקבץ הנפשות הוא שכל אחד, ומה שמעלה אותם ומוריד
עז מבטחה הוא שכל אחר. וזה בחינת שני של שלשה ראשים
ושני של ארבעה ראשים, שהשני שינין הם השני שכלים:

רשב"ם:
בין גלא לגלא וכו'. משום
דקאמרינן בסמוך וקמא גלא קלא
לחברה, אצטריך לאשמעין
דמשלש מאות פריס שמע קולו
של חברו: דלינן גלא. יותר
משיעור גבהו השליכנו למעלה עד
לרקיע אי נמי, הכלא דרקיע נפיש
עד מהלך קרוב לחמש מאות
שנה, שיש מן הרקיע לארץ:
מרבעתא. שכיכא: דבוכבא
ווסא. בוכב קטן שבקטנים: בורא.
בית זרע ארבעים בור של חרדל,
דנפישו מכל שאר זרעים: מקלינן
מהכלא. נשרפין מחם הבוכב:
ורמא לה גלא. נתן קולו. כלומר
צעק, בדגמות תהם אל תהם קורא
לקול וגו'. ושמא המלאכים
המזנים עליהם הם: שבקית
מידי בעלמא וכו'. מפני שהנביא
כל-כך היה סבור שיצא חוץ
לשפת הים ושפף את העולם:
ונתברכה. מפני עון הדור: אמר
לה. גלא לחברה: פוק חיו
גבורתא דמךד וכו'. כלומר אין
לי רשות לצאת: כמלא חוטא
דחלא. כמלא רחב החוט איני
יכול לצאת חוץ מן החול:
שנאמר האותי לא תיראו.

נחותי ימא, הינו ממשיכי ימא
דאורייתא לזה העולם.
**בין גלא לגלא תלת מאה
פרסי** - שהוא בחינת שני הנ"ל.
**ורומיא דגלא תלת מאה
פרסי** - שהוא בחינת שני שניה
הנ"ל. (הינו בחינת שני השכלים
הנפשות להמשיך תורה, שאלו שני השכלים של הצדיק, שהוא
חכם האמת, הם בחינת שני שינין כנ"ל). והגלים הם הנפשות,
בבחינת: צחלי קולך בת גלים, שהיא פת אבהן (כמו שדרשו ח"ל פנהדרין
צד: ד). בין גלא לגלא - אלו החכמים, שהם בין גלא לגלא,
הינו מחברים כל הנפשות, בבחינת: ולוקח נפשות חכם. תלת
מאה פרסי - שהיא בחינת שני אחת. ורומיא דגלא תלת
מאה פרסי - הינו להעלות הנפשות, זה בחינת שני אחרת. ומנא
חדא אזלינן בארחה - הינו שאנחנו נכנסנו לעורר זיווג, הנקרא
ארה, כמו שכתוב (תהלים קלט): ארחי ורבעי.

וזה פרוש: אמר רבה בר בר
חנה: אשתעו לי נחותי
**ימא: בין גלא לגלא תלת
מאה פרסי, ורומיא דגלא
תלת מאה פרסי. ומנא חדא
חיוי אזלינן בארחה ודלינן
גלא, עד דחיונן בי מרבעתא
דבוכבא ווסא, דחיוי כמבור
ארבעין גריוא בורא דחרדלא,
ואי דלינן טפי הוה מקלינן
מהכלא. ורמא לה גלא קלא
לחברתה ואמרה לה: מי
שבקית מידי בעלמא דלא
שטפית, וניתי אנא ונחריבה.
אמרה לה: פוק חיו גבורתא
דמךד, דאפלו כמלא חוטא
דחלא לית דעבר, שנאמר:
האותי לא תיראו נאם ה'
וכו'.**

(ד) עיין זוהר הנ"ל. (ה) עיין תיקון ה' ותיקון כ"א ותיקון ס"ב. (ו) עיין זוהר ויחי דף רמ"ט ע"ב.

לקוטי

להמשיך שלום יד

מוחר"ן

(עוד מצאתי כתב־יד רבני ז"ל, ששייך להתורה הנ"ל, אך מצאתי רק קצה הניר, ולא נכתב שם רק סופו של ענין, וחסר התחלת הענין. וזהו:)

התורה, שהיא בחינת ראייה מנת"א כנ"ל, כל בשר יחדיו, זה בחינת לקיטת הנפשות כלם, בבחינת: לוקח נפשות חכם כנ"ל, כי פי ד' דבר - כל זה נעשה על־ידי רוח נדיבה כנ"ל, שהוא פי ד', כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: בפיך - זו צדקה: עד כאן לשונו ז"ל.

ובוכן הדבר, שמביא המקרא: ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר; ומבאר כל המאמר הנ"ל, שהוא מפרש בפסוק זה, אך בעוונותינו הרבים חסר פרוש רישא דקרא (ט):

יד

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תקעו בחדש שופר בפסח וכו': (תהלים פא)

א להמשיך שלום בעולם צריך להעלות כבוד הקדוש־ברוך־הוא לשרשו, היינו ליראה, כמו שכתוב (דברים כח): ליראה את השם הנכבד:

ב ואי אפשר להעלות את הכבוד אלא על־ידי תורת חסד, ותורת חסד אמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה מט): זהו הלומד תורה על־מנת ללמדה, כי זה עקר כבודו, כמובא בזהר (יתרו דף טט): בשעתא דשאר עפ"ם אתין ואורן לקדשא־ברוך־הוא, כדן אסתלק ואתיקר שמא דקדשא־ברוך־הוא עלא ותתא, כמו גבי יתרו: בשעתא דאמר יתרו: עתה ידעתי כי גדול ה' מכל האלוקים, כדן אסתלק ואתיקר שמא דקדשא־ברוך־הוא. נמצא, זהו כבודו, כשבגיראדם שהם מחוץ לקדשה מקרבין את עצמן לפניו מהקדשה, הן גרים שמגירין, הן פעלי תשובה, שגם הם היו מבחין, וכשמקרבין ומכניסים אותם לפניו - זהו כבודו: ועכשו הכבוד בגלות, כי עקר הכבוד אצל העפ"ם, ואנחנו בגירא־ישראל שפלים ונבזים; ולעתיד לבוא, שיתגלה כבודו מבין החשך, כמו שכתוב (ישעיה ט): ונגלה כבוד ה' וכו', כי אז יטו כלם לעבדו שכם אחד (א). אז יאמרו בגוים לכו ונלכה באור ה' (שם ב). וכבוד נקרא אור, כמו שכתוב (יחזקאל מג): והארץ האירה מכבודו:

ג ואי אפשר לקרב את הגרים עם בעלי־התשובה אלא על־ידי תורה, כמו שכתוב (משלי ה): יפוצו מעינותיך חוצה - שצריך להשקות אותם שהם מבחין, להודיע להם הדרך ילכו בה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פרק ו): אין כבוד אלא תורה: וזהו (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"מ פה): אלו שמקרבין בגיראדם לעבודת השם יתברך; כי זהו נקרא מוציא יקר, היינו כבוד, מזולל - מזילותא דגלותא. וזה (תהלים קיג): רם על כל גוים ה'; היינו כשהעפ"ם מודין ומשבחין לה, אזי על השמים כבודו - אזי נתעלה הכבוד מהחשך.

ודלינן גלא - הינו שדלינן הנפשות למעלה, בבחינת: עיר גברים עלה חכם. עד דחוינן בי מרבעתא דכוכבא זוטא - הינו שגרמנו זוטא עלאה. מרבעתא זה בחינת זיווג, כמו שכתוב: אחרי ורבעי. שכינתא נקראת בשעת זיווג כוכבא זוטא, כמובא בזהר (כלק דף קצא): אתעבדת נקדה ועירא מגו רחימתא, כדן אתחברא בבגלה, עין שם. וזהו כמבואר ארבעין גירויא בורא דתדרדלא - כמובא בזהר (פינחס דף רמט): האי חיה, כד אתעברא, אסתתמת ולא יכולת לאולדא, עד דאתיא נחש ונשך בעריתא, כדן אתפתחת ונפק מנה דמא, והיא שתית לדמא. וזה בחינת בורא דתדרדלא, הינו בחינת טפת דם כתרדל דנפק מנה מחמת הגשיכה בבית הזרע. בורא - פרש רבנו שמואל: בית זרע. ואחר־כך אולידת, ונתולדה הזאת היא התורה כנ"ל, והתורה הזאת היא הולכת דרך ארבעים יום, הינו בחינת שאר חיותא, שהם ארבעים, עשרה לכל סטר, כמובא שם (ברך הנ"ל). וזה בחינת ארבעין גירויא, בחינת ארבעין חיותא, שהם ארבעים יום של התורה:

ואי דלינן טפי הוה מקלינן מהבלא - כי: יש הכל אשר נעשה על הארץ, אשר יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים וכו' (קהלת ח); ועל־ידי ההכל הזה רבים נתפקרו, שרואים צדיק ורע לו, רשע וטוב לו. ואי דלינן הרבה נפשות, אזי בודאי הוה מקלינן, לשון קולא; מהבלא, מהכל הזה, ולא היה הכל הזה בליך קשה על העולם. ורמזא גלא קלא לחברתה: חברתי מי שבקית מידי בעלמא דלא שטיפיתה. וניתי אנא ונחברכה - הינו כשאחר־כך, כשכל אלו הנפשות חוזרים מעבור הנ"ל, ועל־ידי הפלילות נתוסף בהם אהבה זה לזה, ואז מעוררין אלו לאלו ואומרים זה לזה ומזכירין זה את זה: אחי, שמא שבקת איזה מדה בעולם הזה, שעדין היא מושלת עליך, ואין אתה יכול להתגבר עליה, וניתי אנא ונחברכה - הינו אסיע לך לכלות את המדה הזאת ממך. והשיב לו: פוק חזי גבורתא דמרך - שהוא החכם הנ"ל, ראה כמה בחו גדול, דאפלו כמלא חומא דחלא לית דעבר - פרש רבנו שמואל: אפלו כמלא רחב החוט לא יכלתי לצאת חוץ מן החול. פרוש: את שואלת אותי, שמא שבקתי מדה בעולם, שעדין לא תקנתי אותה, תדע חברתי, שעדין אני משקע בכל התאוות, ועדין לא יצאתי מן החול אל הקדש אפלו כמלא חומ. ובודאי מי שהוא במדרגה כזאת, בודאי לית דעבר - הינו שאי אפשר לו לבוא לבחינות עבוד הנ"ל (א). ואף־על־פי־כן: פוק חזי גבורתא דמרך, הינו כח החכם, שכל־כך בחו חזק, שאפלו נפש שלי העלה בעבור:

וזה פרוש: אשרי העם - זה בחינת השגחה. ידעי תרועה - זה בחינת יעקב (ח), שהוא בחינת צדקה, כמו שכתוב (תהלים צט): משפט וצדקה בעקב אתה עשית. ה' - זה בחינת היות, בחינת חסדים. באור פניך - זה השכל, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו. יחלכון - אלו הנפשות, בחינת מהלך נפש:

(י) עיין זוהר ויקהל דף קצ"ה ע"ב ודף ר"ג. (ח) עיין תיקון נ"ה. (ט) עיין בסוף הספר בני"א של כת"י רבינו ז"ל בעצמו מובא כל הפסוק הזה. (א) צפניה ג.

אורזילא בר יומא - הינו בחינת כבוד, שהוא כעבור"ם בזילותא, וזה אור וילא. אור הינו בחינת כבוד, כמו שכתוב: והארץ האירה מכבודו. ולמה נקרא בר יומא - כי לא יתגלה הכבוד אלא בביאת משיחנו, וכתוב בה: אימתי יבוא מר - היום; היום אם בקולו תשמעו (כמשאור"ל סנהדרין צח); ובכל יום מוכן הכבוד לצאת מזילותא:

והיה כהר תבור - שראה, שהעלאת הכבוד תלוי בזה שאדם משבר גאותו; כפי השתפרות גאותו, פן הוא העלאת הכבוד, כי כבודו נתעלה עלידי התורה כנ"ל, ואין אדם זוכה לתורה אלא עלידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: ומדבר מתנה. וזה: הר תבור - הר לשון גדלות, כמו שכתוב (תהלים ל): העמדת להררי עז, ותבור לשון שבידה:

והר תבור כמה היה ארבע פרסי - הינו ארבע בחינות שפלות הנ"ל, שצריך להקטין לפני צדיקים, בינונים, רשעים, ולפני מדרגת עצמו, ושידמה בעיניו כאלו לא בא עדין לפני מדרגתו שהוא בה. וזה: הר תבור ארבע פרסי - ששכירת הגדלות הם בארבע בחינות הנ"ל:

ומשכא דצוארה תלתא פרסי - זה בחינת הדברים שצריך בגי'אדם להתגדל בהם, הם שלשה דברים, וצריך לשמור את עצמו מהם, כמו שכתוב (וימיה ט): אל יתהלל חכם בחכמתו וכו'; והם שלש בחינות: חכם, גבור, עשיר. והגדלות נקרא משכא דצוארא, בבחינת (תהלים עה): תדברו בצואר עתק:

ומרבעתא דרישה פרסא ופלגא - זה בחינת זיווג, הנעשה בראשית המחשבה. מרבעתא - לשון זיווג, כמו שכתוב (שם קלט): ארחי ורבעי; ועלידי זיווג הזה נעשה פרסא ופלגא; פרסא זה רמז על המשכת הנשמות לבניהם, זה מכנה בשם פרסא שלמה; והתנוצצות, שהנשמות מתנוצצין ומאירין ומעוררין את הפושעי ישראל בתשובה ומולידין נשמות גרים, זה מכנה בשם פלגא, כי עדין רחוקים מהקדשה מאד, ויכול להיות להם מניעות רבות, וצריך להם יגיעות רבות כדי להפשיט מהם הבגדים צואים שהלבישו, כמו שכתוב (זכריה א): הסירו הבגדים הצואים; כי אלו הבגדים הצואים הם מונעים אותם מלחזור לקדושת-ברוך-הוא, והם מפסיקים כמו נהר המפסיק, שאי אפשר להלך דרך אותו הנהר. וצריך להשליך הבגדים הצואים.

וזה: רמא בופתא וסכרא לירדנא - עלידי שמפשיטין ומשליכין מעליהם הבגדים הצואים, נתבטלים כל המניעות והמפסיקים המבדילים בינם לבין הקדשה. וזה: וסכרא לירדנא - כי תירדן מפסיק בין קדשת ארץ-ישראל לחוץ-לארץ. ובשכיל זה נקראים בשם פלגא, כי עדין צריך להשליך מהם הבגדים הצואים, כדי להסיר המפסיקים והמונעים והמפסיקים המבדילים בינם לבין הקדשה; אבל אלו הנשמות, שתלמיד-חכמים ממשיכין לבניהם כנ"ל, זה מכנה בשם פרסא שלמה, כי אין להם מפסיקים המבדילים.

ואי אפשר לבוא להתעוררות התשובה, הן לרשעי ישראל, הן לגרים, אלא עלידי התורה, שמאירין להם אל מקום שהם שם, כמו שכתוב: יפוצו וכו' חוצה. חוצה דיקא, כי התורה הם ששים רבוא אותיות, כנגד ששים רבוא נשמות, ויש לכל הנשמות שרש למעלה במחשבה דקדשא-ברוך-הוא, כי ישראל עלו במחשבה תחלה (ב"ר פרשה א). ועלידי זיווג הנשמות נבראים נשמות גרים (ג), וכשנתעוררים הנשמות עלידי אותיות התורה שהוציא מפיו ומתנוצצים זה לזה, זה בחינת זיווג, שזה מקבל הארה מזה, ועלידי הזיווג של התנוצצות הנשמות שבמחשבה, נבראים נשמות גרים. גם הפושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו (כי נקרא פושעי ישראל, נמצא ששם ישראל נקרא על-פלגנים עליו עדין, מאחר שנקרא פושעי ישראל), אף-על-פי שקמא, ישראל הוא (סנהדרין מד); יש לו אחיזה ושרש במחשבה עליונה, ועלידי ההתנוצצות התנוצצין גם שרש נשמתו בין שאר השרשים, ומגיע הארה לזה הפושעי ישראל משרש נשמתו, ועלידי הארה הזאת חוזר בתשובה:

ד וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (גרים פא): מפני מה תלמיד-חכמים אין בניהם תלמיד-חכמים - מפני שלא ברכו בתורה תחלה; שצריך כל אדם, ובפרט תלמיד-חכם, לברך ולהאיר בלמוד תורתו בשרש הנשמות, הינו במחשבה תחלה, כי שם שרשנו. נמצא, כשמביא הארה וברכה לתוך תחלת המחשבה, ועלידי מתנוצצין ומתברכין הנשמות, נמצא, כשממשיך נשמה לבנו, בודאי הוא ממשיך נשמה בהירה וזכה, ועלידי-זה גם בנו יהיה תלמיד-חכם. אבל כשאין מאיר ומברך את התחלה עלידי למודו, אז, כשממשיך נשמה לבנו, הנשמה היא בבחינת (שיר-השירים ה): אני ישנה, ואינה מאירה, מפני זה לא יהיה בנו תלמיד-חכם. וזה: מפני שלא ברכו בתורה תחלה, הינו שרש הנשמות, בבחינת: ישראל עלה במחשבה תחלה:

ה ואין אדם זוכה לתורה אלא עלידי שפלות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד): ומדבר מתנה - שישבר גאותו מארבע בחינות שפלות, כי צריך האדם להקטין את עצמו לפני גדולים ממנו ולפני בגי'אדם בערכו ולפני קטנים ממנו, ולפעמים שהוא בעצמו קטן שבקטנים, וצריך להקטין את עצמו כנגד מדרגת עצמו, וידמה בעיניו שהוא למטה ממדרגתו, בבחינת (שמות טו): שבו איש תחתיו:

וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי אורזילא בר יומא, דיהווי כהר תבור. וזה תבור כמה הווי, ארבעה פרסי. ובי משכא דצוארה תלתא פרסי, ובי מרבעתא דרישה פרסא ופלגא. ורמא בופתא וסכרא לירדנא:

רשפ"ם:
אורזילא בר יומא. ראם בן יום אחד, דאותו היום נולד: כהר תבור. בן היה גדול: בי מרבעתא דרישה. מקום הנחת ראשו, כששוכב על הקרקע: רמא בופתא. הטיל רעיו: סכרא. הרעי לירדנא לפי שעה, עד שממססוהו המים מעט מעט:

לְקוּמִי

לְהַמְשִׁיךְ שְׁלוֹם יִד

מוֹתֵר"

אִיכָּא גִנְבֵי הָבָא. אָמַר לִי: סִלְתָּא. סַל לָחֵם שְׁלִי: דְּהִדְרָה. גִּלְגֵּלָא דְרִקְיָע הוּא דְּהִדְרָה. נִמְרַח עַד לְמַחֲר בִּי הַשְׁתָּא וּמִשְׁכַּח לָהּ:

דְּנִשְׁכֵּי אַרְעָא וּרְקִיעָא - זֶה בְּחִינַת שְׁלוֹם בַּעֲצָמָיו. אַרְעָא זֶה בְּחִינַת גּוֹף, רְקִיעָא זֶה בְּחִינַת נִשְׁמָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים ז'): יִקְרָא אֶל הַשָּׁמַיִם מִעַל - זֶה הַנִּשְׁמָה; וְאֵל הָאָרֶץ - זֶה הַגּוֹף (פְּנִינִי צֵא:). וְכִשְׁשֵׁי בִינֵיהֶם שְׁלוֹם, עַל־יְדִידָהּ: עֲבִידֵי בּוֹי - עַל־יְדִידָהּ נַעֲשֶׂה תַפְלָה כַּ"ל, בְּבְחִינַת (דְּנִיאל ו'): וְכוּן פְּתִיחִן לָהּ בַּעֲלִיתָהּ:

וְשִׁקְלִית לְסִלְתָּאִי וְאַנְחַתִּיה בְּכוּתָא דְרִקְיָע - סִלְתָּא זֶה פְּרִנְסָה, כְּמוֹ מִי שֵׁשׁ לוֹ פֶּת בְּסִלּוֹ (יִזְמַא עֲדִי), הֵינּוּ שְׁלָא רָצָה לַעֲסֹק בְּשׁוּם עֵסֶק מַעֲסָק עוֹלָם הֵזֶה, רַק בְּשִׁבִּיל נִשְׁמָתוֹ. גַּם כָּל תַּפְלוּתָיו לֹא הָיוּ אֶלָּא בְּשִׁבִּיל לְקִשְׁר נִשְׁמָתוֹ, אֶפְלוּ אֵלּוּ תַפְלוּת הַמִּפְרָשִׁים בַּתַּפְלָה, שֶׁהֵם לְצִרְךָ הַגּוֹף, כְּגוֹן רַפְּאִינוּ וְכִרְךָ עֲלִינוּ וְשֹׁאֵר צְרִכֵי הַגּוֹף, לֹא הָיָה בּוֹנֵתוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה בְּשִׁבִּיל גּוֹפוֹ, אֶלָּא בְּשִׁבִּיל נִשְׁמָתוֹ, שֶׁהָיָה מְכוּן לְפְרִנְסָת נִשְׁמָתוֹ וְלִרְפוּאָתָהּ. וְזֶה: וְשִׁקְלִית לְסִלְתָּאִי וְאַנְחַתִּיה בְּכוּתָא דְרִקְיָע - שִׁשְׁקַל לַתַּפְלָה שֶׁהוּא לְצִרְךָ הַגּוֹף, וְאַנְחָה בַתַּפְלָה, הַכָּל לְצִרְךָ נִשְׁמָתוֹ, בִּי מִמִּילָא בְּשִׁנְתָּקֵן שֵׁם בְּרוּחַנִיּוֹת, נִתְקַן גַּם בְּגִשְׁמִיּוֹת:

וְעַד דְּמַצְלִינָא בְּעוּתִי לֹא אֲשַׁכְּחָה - הֵינּוּ אַחֲרֵיכֶם לֹא מֵצָא כְּדֵי פְּרִנְסָתוֹ, אֶפְּעִל־פִּי שִׁתְּקַן בְּרוּחַנִיּוֹת, אֶפְּעִל־פִּיכֶן לֹא נִמְשָׁךְ לוֹ שִׁפְעָה בְּגִשְׁמִיּוֹת. אָמַר אִיכָּא גִנְבָא הָבָא, שְׁגוֹנְבִים הַשִּׁפְעָה שְׁלִי. הַשִּׁיב לוֹ: גִּלְגֵּלָא דְרִקְיָע דְּהִדְרָה - הֵינּוּ גִלְגּוּלִין דְּנִשְׁמָתִין הֵיא הַגּוֹרָמַת שְׁאִין לְצַדִּיק כְּדֵי פְּרִנְסָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב גַּבִּי רַבִּי פֶּדֶת (תַּעֲנִית כה:). אִי בְּעִית דְּאַחֲרוּב עֲלֵמָא וְאַפְשָׁר דְּאִבְרִית בְּשַׁעְתָּא דְּמִזְוָנָא (ח:).

וְזֶה: קִנִּים תַּעֲשֶׂה לְתַבָּה (בְּרַאשִׁית ו'). אֵיתָא בְּמִדְרָשׁ (ב"ר פֶּרֶשָׁה לא): מֶה קִנִּים מְטַהְרִין אֶת הַמִּצְוָה, אֵף תַּבְתָּךְ מְטַהְרֶתְךָ. הַמִּצְוָה זֶה: גִּרְזֵן מִפְּרִיד אֶלּוֹף (מִשְׁלִי טו); וּמִפְּרִיד בֵּין אִישׁ וְאִשְׁתּוֹ, וְעַל־יְדִידָהּ כְּדֵי יֵשֵׁב (עֲרִיךְ דף טז), וְקִנִּים מְטַהְרִים אוֹתוֹ; אֵף תַּבְתָּךְ, הֵינּוּ תַבְתָּ הַתַּפְלָה, מִתְקַנֵּין אֶת הַמַּחֲלָקֶת וְעוֹשֶׂה שְׁלוֹם הַכְּלָלִי, שְׁלוֹם כָּל הָעוֹלָמוֹת. וְזֶה שְׁמִסְיָמִין הַתַּפְלָה בְּשְׁלוֹם:

י וְזֶה פְּרוּשׁ תַּקְעוּ - לְשׁוֹן שְׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה כב): וְתַקְעוּתִי יִתֵּד בְּמָקוֹם נֶאֱמָן. בַּחֲדָשׁ שׁוֹפֵר - בְּהַתְּפָאָרוֹת חֲדָשׁ, הֵינּוּ הַתַּעֲלוּת כְּבוֹדוֹ עַל־יְדֵי הַתְּקִרְבוֹת הַגֵּרִים אוֹ בַּעֲלִיתִישׁוּבָה. בְּכֶסֶה - זֶה בְּחִינַת יִרְאָה, שֶׁהוּא שֶׁרֵשׁ הַכְּבוֹד, וְכֶסֶה לְשׁוֹן הַתְּכַסֵּי, שְׁוֹה בְּחִינַת "דְּבַר הַמְּסוּר לֵלֵב נֶאֱמַר בּוֹ וִירָאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ", שְׁוֹה הַדְּבַר מְכַסֶּה מַעֲיָן כָּל. לְיוֹם - זֶה בְּחִינַת שְׁלוֹם־בֵּית, בִּי יוֹם הוּא בְּחִינַת אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בְּרַאשִׁית א:). וְיִקְרָא אֱלֹקִים לְאוֹר יוֹם; וְאוֹר הוּא שְׁלוֹם־בֵּית, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ וְכוּנֵם לְכַרְכָּה (שַׁבָּת כג:). גַּר שַׁבָּת קוֹדֵם לְקוֹדֵשׁ הַיּוֹם; בִּי שְׁלוֹם־בֵּית קוֹדֵם.

וְזֶה: וְכַבְּדֵתוּ (ו) - כַּבְּדֵהוּ בְּכִסּוֹת נָקִי (כְּמוֹ שֶׁדִּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכוּנֵם לְכַרְכָּה עַל פֶּסוּק: וְלִקְדוֹשׁ ה' מְכַבֵּד וְכו') - שַׁבָּת קיט) כִּסּוֹת נָקִי - הֵינּוּ לְהַשְׁלִיךְ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, בִּי זֶה עֶקֶר כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ; אִם תּוֹצִיא יִקְרַ מְזוּלָל - לְהַחֲזִיר בְּנִי־אָדָם בְּתַשׁוּבָה וּלְהַמְשִׁיךְ נִשְׁמָת הַגֵּרִים. וְגִרִּים שְׁמִתְגִּירִין הֵם בָּאִים תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה, וּבְשִׁבִּיל זֶה נִקְרָא גִר־צִדִּיק (כְּמוֹכָא בַּחֲקִמַת הוֹדֵר דף ו:). וְזֶה שְׁמוּכָא בְּזִהֵר (יִתְרוֹ בְּרַעֲיָא מְדִימָנָא דף צג:). כִּסּוֹת נָקִי דָא כְּנָפֵי מַצּוֹה, הֵינּוּ שְׂכִינָה, הַנִּקְרָאת מַצּוֹה, בְּבְחִינַת (תְּהִלִּים קיט:). כָּל מַצּוֹתֶיךָ צִדִּיק. וְזֶה: וְכַבְּדֵתוּ; שְׁוֹה עֶקֶר כְּבוֹדוֹ, שְׂכִינָתוֹ גִּרִּים תַּחַת כְּנָפֵי הַשְּׂכִינָה כַּ"ל:

ו וְכָל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ יִכּוֹל לִידַע הָעֲלָתָה הַכְּבוֹד לְשֶׁרֶשׁ הִירָאָה. לְפִי הַכְּבוֹד שְׁמִכְבֵּד אֶת יִרְאֵי ה', כֵּן עָלָה הַכְּבוֹד לְשֶׁרֶשׁוֹ, בִּי שֵׁם שֶׁרֵשׁ הַכְּבוֹד, בְּבְחִינַת (שֵׁם טו): וְאֵת יִרְאֵי ה' יְכַבֵּד; בִּי כָּל זְמַן שֶׁהַכְּבוֹד הוּא בְּגִלּוֹת, כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ, הוּא מְזוּלָל בִּירְאֵי ה', וְכָל אֶחָד לְפִי תְקוּנוֹ אֶת הַכְּבוֹד, כֵּן הוּא מְכַבֵּד יִרְאֵי ה':

ז וְעֶקֶר הַדְּבַר - שִׁיכְבֵּד יִרְאֵי ה' בְּלֵב שְׁלֵם, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ וְכוּנֵם לְכַרְכָּה (קִדּוּשִׁין לב:). דְּבַר הַמְּסוּר לֵלֵב, נֶאֱמַר בּוֹ: וִירָאתָ מֵאֱלֹקֶיךָ; וְשֵׁם עֶקֶר הַכְּבוֹד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיָּה כב): בְּשִׁפְתֵינוּ כְּבֹדוֹנוּ וְלִבּוֹ רַחֵם מִמֶּנִּי:

ח כְּשִׁמְחֻזִּיר הַכְּבוֹד לְשֶׁרֶשׁוֹ, הֵינּוּ לִירְאָה כַּ"ל, וְאֵין נִשְׁלֵם הַגְּמִי הִירְאָה, וְאֵין זִכָּה לְשְׁלוֹם. וְיֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי שְׁלוֹם: יֵשׁ שְׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, בִּי תַחֲלָה צְרִיךְ אָדָם לִירְאָה שִׁיחִיָּה שְׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, בִּי לַפְּעָמִים אֵין שְׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים לח): אֵין שְׁלוֹם בַּעֲצָמֵי מִפְּנֵי חַטָּאתִי; וְעַל־יְדֵי הִירְאָה זִכָּה לְשְׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּזִהֵר (יִתְרוֹ עט:). בְּאִתְרָא דְּאִית דְּחִילָא, תִּמְן תִּשְׁתַּכַּח שְׁלֹמָתָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תְּהִלִּים לד): בִּי אֵין מַחְסוֹר לִירְאִיו. כְּשֵׁשׁ שְׁלוֹם בַּעֲצָמָיו, אֵין יִכּוֹל לְהַתְּפַלֵּל:

בִּי עֶקֶר הַתַּפְלָה - עַל־יְדֵי הִירְאָה, בְּבְחִינַת (מִשְׁלִי לא): אִשָּׁה יִרְאֵת ה' הִיא תִתְהַלָּל; בִּי הַתַּפְלָה בְּמָקוֹם קָרְבָן (*), וּבְקָרְבָן כְּתִיב בַּהּ (וִיקְרָא כא): כָּל אִשָּׁר בּוֹ מוֹם לֹא יִקְרַב; וְכִשְׁאִין בּוֹ מוֹם, הֵינּוּ בְּאִתְרָא דְּאִית דְּחִילָא, אֵין יִקְרַב לְעַבְד עֲבוֹדָתוֹ תַּמָּה. וְזֶה שֶׁכְּתוּב בְּחִנָּה (שְׁמוּאֵל א:). וְחִנָּה מְדַבֵּרַת עַל לְבָה - עַל־יְדֵי הִירְאָה זִכָּתָה לַתַּפְלָה, בִּי עֶקֶר הִירְאָה הוּא בְּלֵב כַּ"ל. וְעַל־יְדֵי תַפְלָה זִכָּה לְשְׁלוֹם הַכְּלָלִי, הֵינּוּ שְׁלֹמֹת הָעוֹלָמוֹת, בִּי עַל־שֵׁם זֶה תַפְלָה נִקְרָא קָרְבָן, עַל־שֵׁם קָרֹב הָעוֹלָמוֹת לְשְׁלֹמֹתוֹ:

ט וְזֶה שֶׁאֲמַר רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה: אָמַר לִי הֵהוּא מִיָּעָא: תָּא וְאַחוּוִי לָךְ חִיבֵי דְנִשְׁכֵּי אַרְעָא וּרְקִיעָא בְּחִדְדִי. אֲוִלִי וְחִזְאִי דְעֵבִיד בּוֹי. שְׁקִלִיתָא לְסִלְתָּאִי וְאַנְחַתִּיה בְּכוּתָא דְרִקְיָעָא. בְּחִדְדִי דְמַצְלִינָא בְּעוּתָא לֹא אֲשַׁכְּחִיתָהּ. אָמַרִי:

רַשְׁב"ם:

חִיבָא דְנִשְׁכֵּי אַרְעָא וּרְקִיעָא. מְקוֹם גְּבוּהָ הִיָּה שֵׁם, שְׁנִישְׁקִים יִחַד זֶה לָזֶה. וְלֹאֻ הֵינּוּ סוּף הָעוֹלָם, דְּהֵא מִהֲלָךְ הָעוֹלָם חֲמִשׁ מֵאוֹת שָׁנָה הוּא, וְאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל אֲמַצְעִיתוֹ שֶׁל הָעוֹלָם הִיא, דְּכְתִיב (יג:). יֵשֵׁב עַל טַבּוֹר הָאָרֶץ, וְהֵינּוּ מְקוֹמוֹ שֶׁל רַבָּה בַּר בַּר חֲנָה:

(ג) יִשְׁעִיָּה נח. (ד) עֵינִן תִּיקוּן ס"ט דף ק' ע"ב. (*) שו"ע או"ח סימן צ"ח סעיף ד'.

הרבים בפוכבים; דהינו שהם מצדיקי הרבים ועושין בעלי-תשובה וגרים, שעלידיה מאיר הכבוד וחוזר לשרשו, שהוא היראה בנ"ל, ועלידיה זוכין לשלום, ונתפטר המחלקת בנ"ל. וזהו: עד שתכלה רגל מן השוק (השוק הוא מקומות החיצונים). רגל זה בחינת: גרן מפריד אלוף הנ"ל, דהינו בעלי לשון הרע ומחלקת, ההולכים ומרגלים ומדברים רכילות ולשון הרע, ועושין מריבה ומחלקת בין אדם לחברו ובין איש לאשתו, בחינת (תהלים טו): לא רגל על לשונו. וזהו שצריכין להאיר ולהדליק נר חנכה סמוך לפתח, דהינו להאיר הכבוד ולהחזירו לשרש היראה בנ"ל, עד שיזכה לשלום ויכפל ויכלה ה"גרן מפריד אלוף". וזהו: עד שתכלה רגל מן השוק - שיתפטר בעלי לשון הרע ורכילות, אשר רגל על לשונם, ויתרבה השלום בעולם:

ועלידי השלום זוכין לתפלה, ועלידיה זוכין לשלום הכללי, שלום בכל העולמות. ואזי, בשזוכין לשלום הכללי, אזי יתבטל כל המשא-ומתן מן העולם, כי כל המשא-ומתן שבעולם הוא מהעדר השלום, כי אי אפשר שיהיה רצון המוכר והקונה שנה, כי זה רוצה למכור וזה רוצה לקנות, ואם היה רצונם שנה, לא היה אפשר שיהיה נעשה שום משא-ומתן. נמצא, שכל המשא-ומתן והסחורות הוא רק עלידי בחינת מחלקת, שאין שלום בין הרצונות, וזה בחינת (בראשית י): ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט, והפגעני אז בארץ. פגעני, בחינת סוחר, כמו שפרש רש"י על פסוק (הושע יב): כנענ בידו וכו', הינו עלידי בחינת ריב ומחלקת, בחינת: ויהי ריב וכו'; עלידיה: והפגעני אז בארץ - עלידיה יש סוחרים ומשא-ומתן בעולם; אבל לעתיד לבוא, שיהיה השלום המפלא בעולם, כמו שכתוב: וגר זאב עם כבש וגמר עם גדי; אזי יתבטל המשא-ומתן, כמו שכתוב (זכריה יד): ולא יהיה פגעני עוד בנ"ל. וזהו גם-כן בחינת: עד שתכלה רגל מן השוק, הינו שמצוה להדליק נר חנכה עד שתכלה רגל מן השוק, הינו בחינת שלום, שנעשה עלידי החזרת הכבוד בנ"ל, עד שיתבטל כל המשא-ומתן בנ"ל. וזהו: עד שתכלה רגל מן השוק - שלא ישאר שום רגל בשוק, כי יתבטל כל המשא-ומתן עלידי השלום בנ"ל:

יג שך לעיל: לפי הכבוד שמכבד יראי ה', בן עלה הכבוד לשרשו. כי כל זמן שהכבוד הוא בגלות, כל אחד לפי בחינתו, בן הוא מזלזל ביראי ה', וכל אחד לפי תקונו את הכבוד, בן הוא מכבד יראי ה' וכו'.

ועלידיה, הינו עלידי הכבוד שמכבד יראי ה', שהוא בחינת החזרת הכבוד לשרשו, דהינו ליראה, עלידיה זוכין לשלום, כמבאר לעיל היטב. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קטז): המבזה תלמיד-הכם, אין רפואה למכתו, כי המבזה תלמיד-הכם ומזלזל יראי ה', נמצא שפוגם בכבוד, ואינו מחזירו לשרש היראה, ואזי אין זוכה לשלום, ועליבן אין רפואה למכתו, כי כל החולאת באין עלידי בחינת מחלקת, כי כל החולאת הם בחינת מחלקת, שאין שלום בעצמיו, והיסודות מתגברין זה על זה, ואין מתנהגים בשלום במצג השנה, ועלידיה בא חולאת, כידוע.

חגנו - זה בחינת תפלה, עבודה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קח): למה נסמכה פרשת עבו"ם למועדים? לומר: כל המבזה את המועדות, באלו עובר עבדות אלילים. נמצא, שמירת המועד זה בחינת עבודה תמה, ואין עבודה אלא תפלה (מ), ועלידי תפלה יבוא לשלום הכללי בנ"ל. נמצא, מי שרוצה להמשיך שלום הכללי, צריך להעלות הכבוד לשרשו, הינו ליראה, ועלידי היראה הוא זוכה לשלום-בית, ועלידי שלום-בית הוא זוכה לתפלה, ועלידי תפלה הוא זוכה לשלום הכללי:

יא זאת התורה שיד על פסוקים אלו: טוב ה' לכל, ורחמיו על כל מעשיו וכו' (תהלים קמה). טוב ה' לכל - זה בחינת תפלה, שמאמין בה', שהקדו"ש ברוך-הוא טוב לכל - הן לרפואה, הן לפרנסה, הן לכל הדברים. כשמאמין כך, בודאי יהיה עקר השתדלותו בטר קדש-ברוך-הוא, ולא ירדף אחר תחבולות רבות. כי מי שאין מאמין בהקדו"ש ברוך-הוא, צריך להשתדל אחר תחבולות רבות. למשל, כשצריך לרפואה, צריך להשתדל אחר עשבים רבים, ולפעמים אלו עשבים הצריכים לו אינם בנמצא במדינתו, והעשבים הנמצאים אינם טובים למכתו; אבל הקדו"ש ברוך-הוא טוב לכל המכות לרפואתם, והוא בנמצא תמיד, כמו שכתוב (דברים ו): מי כה' אלקינו בכל קראנו אליו. ועלידי התפלה זוכה לשלום הכללי, וזה: ורחמיו על כל מעשיו; הינו שרחמי השם יתברך יתמשך על כל הברואים, וכל הברואים ירחמו אחד על חברו (י), ויהיה שלום ביניהם, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש, וגמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו; כי יהיה שלום ביניהם. וזה: ורחמיו על כל מעשיו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קא): כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו מן השמים, כמו שכתוב: ונתן לה רחמים ורחמך. ואחר-כך מפרש הפסוק איד זוכה לתפלה - עלידי שלום-בית יהא שלום בעצמיו, בין גופו ונפשו בנ"ל, וזה: יודך כל מעשיו. מעשיו זה בחינת עשיה, בחינת גוף. וחסדיך יברככה - חסדיך זה בחינת נפש, כמו שכתוב (משלי יא): גומל נפשו איש חסד. ואחר-כך מפרש הפסוק איד זוכה לשלום-בית - עלידי שיעלה כבוד השם יתברך לשרש היראה, הנקראים גבורות, וזהו: כבוד מלכותך יאמרו - שיתגלה כבודו ויתעלה לשרשו, וזהו: וגבורתך ידברו. וגבורה זה בחינת יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נב): ואלקים עשה שיראו מלפניו - אלו רעמים, וכתוב (איוב כו): ורעם גבורתו מי יתבונן:

(מסמין יב עד כאן - לשונו ז"ל)

יב וזה בחינת מצות נר חנכה, שמצותה להדליק סמוך לפתח הבית (י), כי הדלקת הנר הוא בחינת הארת הכבוד, בחינת: והארץ האירה מכבודו בנ"ל, ועליבן מצותה להדליק סמוך לפתח הבית - דא פתחא עלאה, בחינת יראה (מ), הינו להתחזיר הכבוד לשרשו, דהינו ליראה בנ"ל. ואימתי עולה הכבוד? כשמחזירין בגיראדם בתשובה ועושין בעלי-תשובה וגרים, שנה עקר כבודו, כגור לעיל. וזהו שזמן הדלקת נר חנכה, שהוא הארת הכבוד, הוא משעת יציאת הפוכבים עד שתכלה רגל מן השוק (שבת כא: ובש"ע ס' תרעב). יציאת הפוכבים זה בחינת (דניאל יב): מצדיקי

(ה) ספרי פרשה קב. (ו) עין ב"ר פרשה לג. (ז) שבת כ"א ע"ב ובש"ע אור"ח סימן תרע"ב. (ח) עי' ז"ח פ' תשא ובהקדמת הזוהר דף ו' ע"ב ודף י"א ע"ב.

מתחלה היתה נתלכש בקלפה, וזהו שהאדם מפחד את עצמו מאיזה דבר - משר או מגנבים ושאר פחדים - זה הוא שהיראה נתלכש בזה הדבר, כי אם לא היה נתלכש היראה בזה הדבר, לא היה פח בזה הדבר להפחיד את האדם:

ג וְשֵׁרֵשׁ הִירָאָה הוּא דַּעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּ"עֵי-הַחַיִּים", שְׁמֻנְצָף"ךְ הוּא בְּדַעַת דְּזַעִיר אֲנִפִּין, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ב): אִזְ תִּבִּין יִרְאֵת ה', וְדַעַת אֱלֹקִים תִּמְצָא. וְעַקֵּר הַדַּעַת הוּא בִּלְב, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דברים כט): וְלֹא נָתַן לָכֶם לֵב לִדְעַת. גַּם שֵׁם עַקֵּר הִירָאָה, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה (קידושין לב): דְּכָר הַמָּסוּר לֵלֵב, נֶאֱמָר בּוֹ: וְיִרְאֵת מֵאֱלֹקִי; הֵינּוּ שִׂידַע מִמִּי יִתְיָרָא, הֵינּוּ לִירָאָה אֶת הַשֵּׁם הַנִּכְבָּד, יִרְאֵת הַרְוֵמָמוֹת (ב):

ד וּבְשִׁמְנִיעַ לְבַחֲנִית דַּעַת, זֹכֶה לְהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ח): אֲנִי חֲכָמָה שְׁכַנְתִּי עִרְמָה - שִׁשְׁכֹּנֵת הַתּוֹרָה אֶצֶל בְּרִידַעַת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: קִדְשָׁא-בְּרִידָה הוּא "יִהְיֶה חֲכָמָתָא לְחַכִּימִין" (דניאל ב). אֲבָל יֵשׁ שְׁנֵי בַחֲנִיּוֹת תּוֹרָה; יֵשׁ בַּחֲנִיּוֹת נִגְלָה וּבַחֲנִיּוֹת נִסְתָּר. אֲבָל לְבַחֲנִית נִסְתָּר אֵינוֹ זֹכֶה אֶלָּא לְעֵתִיד לְבוֹא, אֲבָל בְּזֶה הָעוֹלָם זֹכֶה לְבַחֲנִית נִסְתָּר עַל־יְדֵי תַפְלָה בְּמִסְדֵּית נֶפֶשׁ, וְלַתַּפְלָה זֹכֶה עַל־יְדֵי תּוֹרָה שְׁבִנְגָלָה, כִּי הַתּוֹרָה שֶׁהִיא בְּנִגְלָה הִיא בַּחֲנִיּוֹת סִינִי, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה (ברכות סד): סִינִי וְעוֹקֵר הָרִים, הִי מַצִּיחֵהוּ עֲדִיף? וְהַשִּׁיבוֹ: סִינִי עֲדִיף, כִּי הַכֹּל צָרִיכִין לְמַרִּי חֲסִיָּא. וְהַתּוֹרָה שְׁבִנְגָלָה הַכֹּל צָרִיכִין לָהּ, אֲבָל הַתּוֹרָה שְׁבִנְסִתָּר זַעִירִין אֲנִין דְּצָרִיכִין לָהּ. וּבַחֲנִיּוֹת סִינִי הִיא בַּחֲנִיּוֹת שְׁפִלּוֹת, כְּמוֹ שְׁאֵמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה (סוטה ה), שֶׁהֵנִיחַ הַקֹּדֶשׁ-בְּרוּךְ הוּא כָּל הָהָרִים, וְלֹא נָתַן הַתּוֹרָה אֶלָּא עַל הַר סִינִי, וְחֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנוֹם לְבָרְכָה אֵמְרוּ (שם): שֶׁתַּפְּלַת הַשֶּׁפֶל אֵין נִמְאָסֶת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים נא): לֵב נִשְׁבֵּר וְכו'. וְעַל־יְדֵי תַפְלָה שֶׁהִיא בְּמִסְדֵּית נֶפֶשׁ, שְׁמִכְטֵל כָּל גְּשָׁמִיוֹתָיו וְאֵין גְּבוּל, וּכְשֶׁאֵין גְּבוּל, אֵין יָכוֹל לְהַשִּׁיג הַתּוֹרָה שְׁלַעֲתִיד, שֶׁהִיא אֵינָה גְבוּל וְאֵין נִתְפַסֶּת בְּגְבוּל:

רש"ם:

אקרוקתא. צפרדע: באקרא דהגרוניא. גדול היה באותה פרד: ואקרא דהגרוניא כמה חיו שתין בתי. תלמודא קאמר לה: אתא תנינא. רבה קאמר לה: פושקנצא. עורב נקבה: באילנא. על גנה אחר, פרד העופות. לא חימני. לא האמנתי:

ה וזה שאמר רבה בר בר חנה: לדידי חזי לי תהיא

אקרוקתא, דחזי כי אקרא דהגרוניא. ואקרא דהגרוניא כמה חזי, שתין בתי. אתא תנינא בלעה. אתא פושקנצא ובלעה לתנינא, וסלק יתב באילנא. תא חזי, כמה נפיש חילא דאילנא. אמר רב פפא בר שמואל: אי לאו דחזי התם לא הימנה:

אקרוקתא - פרש רבנו שמואל: צפרדע, וזה בחינת עליית היראה לשרשה, הינו דעת, כי צפרדע היא מלה מרפכת: צפר דעה (תנא דבי אליהו רבה פ"ו ובכוונות הגדה), וצפור הוא בחינת יראה, בחינת ארץ, כמו שכתוב (ישעי' כד): מכנה הארץ זמרות וכו'; וכמו שכתוב (שם ב): מי אלה - אותיות אלקים - כעב תעופינה וכו'; ודעה היא שרש היראה. ודמיון לאקרא דהגרוניא - לשון

ועל-כן בשמכוה תלמיד-חכם ופוגם בשלום, על-כן אין רפואה למכתו בנ"ל, כי עקר הרפואה - על-ידי השלום בנ"ל, בבחינת (ישעי' נ): שלום - שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו: גם בעת אמירת התורה הנ"ל הזכיר רבנו ז"ל מאמר רבותינו זכרונם לברכה (שבת כא: ובש"ע סימן תרע): אין מספידין בחנה, ואיני זוכר מה שפרש בו. (והנראה לעניות דעתי, כי ההספד הוא בשביל לתקן הסתלקות הכבוד, שנפגם על-ידי הסתלקות הצדיק הזה, שהיה מצדיק את הרבים, שעל-ידיה עקר הארת הכבוד בנ"ל, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנהדרין מו): הספדא יקרא דחיי או יקרא דשכבי. ועל-כן בחנה אין מספידין בו, כי אז מאיר הכבוד על-ידי גר חנה בנ"ל):

לעיל: וזהו (משלי טו): ולפני כבוד ענוה; כי על-ידי ענוה זוכין לכבוד, כמבאר לעיל, שעקר התעלות הכבוד הוא על-ידי גרים ובעלי-תשובה שעושים, וזה זוכין על-ידי תורת חסד וכו', ולתורה אי אפשר לזכות כי אם על-ידי ענוה וכו', כמבאר לעיל. נמצא, שאי אפשר לזכות לכבוד דקדשה כי אם על-ידי ענוה, וזהו: ולפני כבוד ענוה בנ"ל:

יסוד הענין - חמשה דברים: להחזיר כבוד ליראה, ויראה אל הלב, ושלום הפללי, ושלום הפרטי, להחזיר בגי'אדם בתשובה, שזה בחינת: אם תוציא יקר מזולל בנ"ל - הוא תקון קרי, אתון דדין פאתון דדין:

טו

לשון רבנו זכרונם לברכה

ואתם תהיו לי ממלכת פתנים וכו': (שמות יט)

א מי שרוצה למעם טעם אור הגנוז, הינו סודות התורה שיתגלה לעתיד, צריך להעלות מדת היראה לשרשה:

ב ובמה מעלין את היראה? בבחינת משפט, כמו שכתוב (משלי כב): מלך במשפט יעמיד ארץ. וארץ הוא בחינת יראה, כמו שכתוב (תהלים עו): ארץ יראה; הינו שישפט את כל עסקיו, כמו שכתוב (שם קב): יכלכל דבריו במשפט; הינו שישפט וידין בעצמו כל עסקיו, וכו' יסיר מעליו כל הפחדים ויעלה בחינת יראה ברה ונקיה, ותשאר אך יראת ה', ולא יראה אחרת. כי כשאין אדם דן ושופט את עצמו, אזי דנין ושופטין אותו למעלה, כי אם אין דין למטה, יש דין למעלה (מ"ד שופטים פ' ה'), וכששופטין את האדם במשפט דלעילא, אזי הדין נתלכש בכל הדברים, וכל הדברים נעשים שלוחים למקום לעשות בזה האיש משפט כתוב, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים מא): 'למשפטיך עמודי' אזי 'הכל עבדיך' לעשות דין בזה האדם; אבל כששופט את עצמו, וכשיש דין למטה אין דין למעלה, ואין היראה מתלכש בשום דבר לעורר את האדם, כי הוא בעצמו נתעורר. וזהו (תהלים ב): ושם דרך - מי ששם ארחותיו, הינו ששופט ארחותיו (בשרד"ל סוטה ה), כמו שכתוב (שמות כא): ואלה המשפטים אשר תשים (א) - על-ידיה: אראנו בישע אלקים; זה בחינת יראה, כמו שכתוב (קהלת יב): את האלקים ירא; הינו בחינת יראה עולה מהקלפה ומהאמות על-ידי משפט, כי

(א) עיין ב"ר פרישה כו, משפטים פרישה למד. (ב) עיין לקמן סימן קנד.

(שם נח): קרא בגוון; שזה בחינת תורה שבגולה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד.): למוציאיהם בפה; כי עלידי עליית היראה לבחינת דעת זוכין לתורה שבגולה. ואקרא דהגרוניא במה הוה שתין בתי - זה בחינת תפלה, כי בשאנו קוראין להקדוש-ברוך הוא בתארים של בשר-ודם, והוא נמצא לנו בכל קראנו אליו, זה חסד השם יתברך, כי אם לא היה בחסדי השם יתברך, לא היה פדאי לקרא ולכנות את השם יתברך בתארים ושכחים ותבות ואותיות, אבל זה הפל חסד של השם יתברך. וזה: שתין בתי - זה בחינת חסד, בחינת אברהם, כמו שכתוב (שיר-השירים ו): ששים המה מלכות, פרש רש"י: זה בחינת אברהם; ובתי - לשון בתי מלכות (א), וזה (שם ב): סמכוני באשיות - כמו שמשמין אשיות בגגד אור גדול כדי להסתכל באור הגדול עלידי אשיות, בן גור חסדו לסמך אותנו בתארים ושכחים האלו. וזה לשון סמכוני, שהוא בחינת סמך, ובחינת ששים המה מלכות, בחינת אברהם, שהוא בחינת סמך בתי. ואתא תנינא ובלעה - תנינא זה בחינת נחש, שמסית את האדם, שיתפלל לתועלת עצמו, כמו: הב לנא חיי ומזונא, או שאר תועלת. ואתי פושקנצא ובלעה - פרש רבנו שמואל: עורב; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין כב): "מי שמשחיר פניו בעורב", ו"מי שנעשה אכזרי על פניו בעורב", הינו שמתפלל בלי שום פונת תועלת עצמו, ואינו חושב לכלום את עצמו, ונתפטר כל עצמותו וגשמייתו, ונתפטר כאלו אינו בעולם, כמו שכתוב (תהלים מד): כי עליך הרגנו כל היום; וזה בחינת (שיר-השירים ח): שחרות בעורב:

ועלידי-זה: סליק ויתב באילנא - שזוכה לבחינת תורה שבנסתר, כמו שכתוב (תהלים ח): ישת חשך סתרו - שסתרי תורה אדם זוכה להם עלידי חשך, הינו מסירת-נפש, שמשחיר פניו בעורב, כי הם בחינת חשך על-שם עמק המושג. וזה בחינת: סליק ויתב באילנא - ששם מדור הנשמות, כמו שכתוב (זוהר משפטים דף צט): כל נשמתין מאילנא רברבא נפקין, והוא בחינת עולם הבא, ששם אריכות ימים, כמו שכתוב (ישעיה סח): כימי העץ ימי עמי; וזה זוכה עלידי תפלה, כי הקדוש-ברוך-הוא מתאווה לתפלתן של ישראל (ח), וכשישראל מתפללין לפניו וממלאין תאותו, אזי נעשה, כביכול, בבחינת אשה, שהוא מקבל תענוג מעמנו, כמו שכתוב (במדבר כח): אשה ריח ניחוח לה' - עלידי הריח-ניחוח שמקבל נעשה בבחינת אשה ו"נקבה תסוכב גבר" (ירמיה לא), שהקדוש-ברוך-הוא נעשה בבחינת מלבוש נגלה, הינו מבחינת שהיה מתחלה בנסתר, עכשו נתגלה עלידי התפלה, וקדש-א-בריד-הוא ואוריתא בלא חר, ואז עלידי התפלה נתגלה אוריתא, הינו סתרי אוריתא. תא חזי במה נפיש חילא דאילנא - הינו במה נפיש חילא דהאי סתרי תורה, שאין יכולים להתלבש בשום דבר מגבל, בשום גוף, אלא במי שמשחיר פניו בעורב ונעשה בעורב על פניו:

ו וזה בחינת (אבות פרק ו) חמשה קנינים שקנה בעולמו: תורה קנין אחד - זה בחינת תורה שבגולה. שמים וארץ קנין אחד - זה בחינת העלאת היראה לדעת. ארץ זה בחינת יראה בג"ל,

ושמים זה בחינת דעת, כי דעת הוא חבור, כמו שכתוב (בראשית ד): והאדם ידע; וזה בחינת שמים - אש ומים מחברין יחד (חגיגה יב. ב"ר פרשה ד). אברהם קנין אחד - זה בחינת תפלה, בחינת שתין בתי, ששים המה מלכות בג"ל. ישראל קנין אחד - זה בחינת משפט, המעלה את היראה בג"ל, כמו שכתוב (תהלים קמז): חקיו ומשפטיו לישראל. בית-המקדש קנין אחד - זה בחינת סתרי אוריתא, שזוכין להם עלידי התפלה, שהיא בחינת אברהם. וזה (שם עח): הר זה קנתה ימינו - שזה ימין בחינת תפלה, בחינת אברהם, ונקרא הר על-שם עמק המושג, ונקרא בית-המקדש, בחינת קדש, בחינת ראשית, וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב), ולא יאכל בו אלא מקדשיו ומקראיו, ובית-המקדש הוא בחינת סתרי אוריתא:

ו וזהו פרוש: ואתם תהיו לי ממלכת בְּהִנִּים - ממלכת זה בחינת תורה שבגולה, כי בה מלכים ימלכו (משלי ח); ומלכות הוא בחינת נגלה, כי אין מלך בלא עם, והכל צריכין למלך, כי הכל צריכין למרי חפאי:

ובְּהִנִּים זו בחינת תפלה, בחינת אברהם בג"ל, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים לב): שאמר הקדוש-ברוך-הוא לאברהם: אתה כהן לעולם וכו'. וגוי קדוש - זה בחינת בית-המקדש, בחינת תורה שבנסתר, הנקרא קדש. ועלידי מה זוכה לאלו הבחינות - עלידי שיעלה ויקשר בחינת יראה לבחינת דעת עלידי בחינת משפט בג"ל:

וזהו: אלה הדברים אשר תדבר - זה בחינת יראה, הנקרא דבר, כי עקר הדבור שם הוא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעים. משה הוא בחינת דעת, וזה: אשר תדבר דיקא, וזה (שמות יח): כי יהיה להם דבר בא אלי - שישראל, שהם בחינת משפט בג"ל, הם מעלין ומקשרין (היראה) לבחינת משה, לבחינת דעת:

וזה: אל בני-ישראל דיקא - כי הם בחינת משפט, כמו שכתוב: חקיו ומשפטיו לישראל. נמצא, שעלידי שמקשרין היראה עלידי משפט לבחינת דעת, זוכין לתורה של נגלה, ועלידי תורה שבגולה זוכין לתפלה, ועלידי תפלה זוכין לסתרי אוריתא. דבר זה בחינת יראה, כמו שכתוב (מלאכי ג): אז נדברו יראי ה':

זאת התורה שיק על פסוק עיני בנאמני ארץ וכו' (תהלים קא):

ח עיני - זה בחינת דעת, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם. גם דעת הם עשר שמות [הוי"ה], גימטריא שני פעמים עין, פידוע. בנאמני - זה בחינת אהרן, כמובא במדרש "שוחר טוב", ואהרן הוא בחינת משפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל. ארץ - זה בחינת יראה בג"ל. לשבת עמדי - זה בחינת סיני, שפלות (ישעיה לו), אשכנ את דבא בג"ל. חלף בדרך תמים - זה בחינת תפלה, בחינת אברהם בג"ל, כמו שכתוב (בראשית י): התהלך לפני והיה תמים. הוא ישרתני - זה בחינת סתרי אוריתא, זה בחינת הוא, בחינת עולם

הבא (זוהר ויצא קנד: קנח):

ברוך הבורח בעדת מי מנה, אשר עד כה עזרנו לשמע פלאות כאלה על מאמרי רבה בר רב חנה. תא חזי כמה נפיש חילה דהאי אילנא. בען ברשותא דמלכא עלאה, קדמיכון יסיק לתמידא אמרי יאי, רב טוב הצפון וגנוז במאמרין קדישין דאריותא דבי עלאה, אגון מחצדי חקלא דהו משתעי, די בהון גניזין עטין קדישין דנפקין מאוריתא דעתיקא סתימאה. לכו חזו מפעלות ה' דרבו נפלאה, רבה אילנא ותקף ורומה מטא לצית שמיא, וחזותה לסוף כל ארעא, אנבה סגיא וחזוה יאי. שמעו ותחי נפשכם, ושאבתם מים בששון ממעיני הישועה:

טו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רשב"ם:

רבי יוחנן משתעי: ומנא חדא

הוה קאזלינן בספינתא, ונפיין. וישפד: אוסיא. נחיריו: מתרי אוסיא כתרין סהרי, ונפיין מיא רישה מפיא. ודמא עינה כתרין סהרי, ונפיין מיא מתרין אוסיא כתרין סהרי: (בבא בתרא דף ער.)

וחזינא האי כורא, שהוא הצדיק, המכנה בשם דג, כידוע (א). דאפיק רישה מפיא, ודמא עינה כתרין סהרי, ונפיין מיא מתרין אוסיא כתרין סהרי - כי אי אפשר לצדיק להיות מחשבתו משוטט תמיד בחכמות עליונות, כי לפעמים צריך לצאת לחוץ לעסק בדברי העולם, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות צט): פעמים בטולה של תורה זו היא קיומה:

וכד אפיק רישה מפיא, הינו כד מפיא את עצמו מחכמות עליונות. אזי: ודמא עינה כתרין סהרי - כי פקחת עינים מכנים על-שם החכמה, כמו שכתוב (בראשית א): ותפקחה עיני שניהם, וכשעוסק בחכמות, אזי עיניו בבחינת שמש, וכשמשלך את עצמו מחכמה עליונה, הוה זה כמו ביאת שמש, וכשפא השמש, אזי נשתארים עיניו בבחינת סהרי, כי סהרא אין מאירה אלא כד נסתלק השמש. וזה בחינת: ועינינו מאירות כשמש וכירח; לפעמים מאירות כשמש, כד אנחנו דבקים בחכמה, ולפעמים מאירות כירח, כד מסלקין את עצמנו מלשוטט בחכמה:

ונפיין מיא מתרין אוסיא - הם בחינת תרין משיחין, שאליהם העפום ידרשו וימשכו את עצמם אליהם, כמו שכתוב (ישעיה ב): ונהרו אליו כל הגוים. וזה תרי נהרות דסורא; סורא זה בחינות עפום, על-שם עבודת-זרה, כמו שכתוב (שמות לב): סרו מהר מן הדרך, והם נכללים בשתי אמות: עשו וישמעאל. ועלידי אלו תרין משיחין, שהם תרי אוסיא, בחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה', עלידם וגאלו וימשכו בנהרות אצלם ללמד דבר ה'. ותרין אמין, עשו וישמעאל, אגון תרי ענני דמכסין על העיניו, שאין יכולין להאיר תמיד בבחינת שמש:

ובשביל זה צריך הצדיק לבטל את דבקותו, כדי שלא יתגברו האמין עשו וישמעאל על עיניו, ויתבטל, חס ושלום,

חכמתו לגמרי, אבל עלידי תרין משיחין, שיפוצו מעינותיהם חוצה ויהפך לכלם שפה ברורה, אז יתקיים (ישעיה ה): והיה אור הלכנה כאור החמה, ואז לא יצטרך לבטל מדבקותו:

(מסימן טו עד כאן - לשון רבנו ז"ל):

יז

ויהי הם מריקים שקיהם, והנה איש צרור בספו בשקו, ויראו את צדוות בספיהם כמה ואביהם וייראו: ויאמר להם יעקב אביהם אתי שפלתם, יוסף איננו ושמעון איננו ואת בנימין תקחו עלי היו כלנה: (בראשית מב) א כי יראה ואהבה אי אפשר לקבל, כי אם עלידי צדיקי הדור, כי הצדיק הדור הוא המגלה היראה והאהבה:

כי הצדיק מבקש ומחפש תמיד לגלות הרצונות של השם ויתברך כי יש בכל דבר רצון השם ויתברך, הן בכלל הבריאה, דהינו מה שהשם ויתברך רצה לברא את העולם בכלל, וכן בפרטי הבריאה, בכל דבר ודבר בפרט, יש רצון השם ויתברך, דהינו שהשם ויתברך רצה, שזה הדבר יהיה כך: בתמונה הזאת ובפח הזה ובטבע הזאת, ודבר אחר יש לו תמונה אחרת וכן אחר וטבע והנהגה אחרת. והצדיק מחפש ומבקש תמיד אחר אלו הרצונות, להשיג ולידע רצון השם ויתברך בכל דבר, כגון: מפני מה היה רצון השם ויתברך, שהארי יהיה לו כח וגבורה כזו, ובזו התמונה ובזאת הטבע והנהגה שיש לארי; ולהפך, יתוש קמן הוא חלש כח מאד, ויש לו טבע ותמונה והנהגה אחרת. וכן בפרטי פרטיות, כגון בהאריה בעצמו: מפני מה זה האיבר של האריה צורתו כך, ויש לו כח וטבע כזאת, ואיבר אחר יש לו צורה אחרת וכן וטבע והנהגה אחרת. וכן בשאר כל הברואים שפעולם - דומם, צומח, חי, מדבר - שפכלם יש שנויים רבים לאין מספר בין כל אחד לחברו, וכן בכל אחד ואחד בעצמו יש בו שנויים רבים בפרטי פרטיות בין כל איבר ואיבר. וכיוצא בזה בעשבים ואילנות ושאר פרטי הבריאה, שפכלם יש שנויים רבים מאד בתמונותיהם ובכחותיהם והנהגותיהם, והכל היה מחמת רצון הבורא ויתברך שמו, שרצה שזה יהיה כך וזה כך. והצדיק מחפש תמיד אחר אלו הרצונות, ומשיג ומוצא אותם עלידי ההתפארות שמוצא בישוראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות. כי כל העולם כלו לא נברא אלא בשביל ישראל, כמו שאמרו: בראשית - בשביל ישראל שנקרא ראשית (א);

(א) עיין מאורי אור ערך דג. (ב) עיין זוהר פינחס דף רמו ע"ב דף רנב. (א) ויקרא רבה פרשה לו.

הבריאה, בכלל ובפרט וכו', כי כל הרצונות של הבריאה בכלל וכו' היה כפי ההתפארות שיקבל מיישראל בכלל וכו' כנ"ל. והבן הדברים היטב, כי הם דברים עמוקים מאד, ומהם תוכל להבין גדלת הבורא יתברך וגדלת ישראל וגדלת הצדיקים אמתיים, איך הם מסתכלים בעולם, שיודעים בכל עשב ועשב, וכן בכל נברא שבעולם, טעם תמונתו וכחו והנהגתו בפרטי פרטיות וכו"ל, על-כן הארכתני לחזור הדברים מגדל דקותם ועמקותם):

ועל-ידי זה שהצדיק מגלה ההתפארות של השם יתברך, שמתפאר עם עמו ישראל, שעל-ידיה נתגלן כל הרצונות של הבריאה כנ"ל, על-ידיה נתגלה היראה והאהבה, כי על-ידי התגלות ההתפארות נתגלה היראה. וכמו שעל-ידי התגלות ההתפארות של ישראל, שהם מתפארים עמו יתברך, על-ידיה נופל יראה, כי ההתפארות של ישראל הוא בחינת תפלין, שנקראים פאר (ברכות יא), ועל-ידם נתגלה יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ו): מנין שהתפלין הם עז לישראל, שנאמר: וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו מך. נמצא, שעל-ידי התגלות ההתפארות, שמתפארין ישראל עמו יתברך, על-ידיה נופל יראה - כמו-כן על-ידי התגלות ההתפארות של השם יתברך שמתפאר ביישראל, שזה בחינת תפלין של השם יתברך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם) (מנין שהקדוש ברוך-הוא מניח תפלין וכו'). ואיתא שם, שהתפלין של השם יתברך כתוב בהם ההתפארות, שהוא יתברך מתפאר עם עמו ישראל כדאיתא שם, שתפלין דמרי עלמא כתיב בהו: ומי בעמך ישראל וכו', כי מי גוי גדול וכו') - על-ידי ההתפארות הזאת מתגלה היראה של השם יתברך, דהינו ליראה מלפניו יתברך, ועל-ידיה נתגלה היראה אפלו על שנאני שחק:

כי באמת מלפני המלך בודאי הפל יראים וחרדים, אך אף-על-פי-כן ביום הולדת המלך, ביום גנוסאי דמלכא, שלובש המלך בגדי התפארות, אז נתגלה היראה יותר ויותר, כי אף-על-פי שגם קדם הכל היו יודעים מהמלך, עם כל זה מתפעל נפש הרואה יותר ויותר, בידוע:

(פרוש, כי כל דבר שרואין בעינים, מתפעל נפשו מזה יותר מאם היה יודע אותו בידעה לבד, בלי ראיה גמורה בעינים, כמוכא בספרים, כגון: בשמספרים לאדם גדלת המלך, אף-על-פי שיודע הדברים כבור, אף-על-פי-כן אין מתפעל נפשו בלבד להתיירא בלבד מהמלך כמו בעת שרואה בעיניו ממש את גדלת המלך, כשהוא לבוש בבגדי התפארות ומנהיג חילותיו וכו', שאז נופל עליו יראה יותר, כי הנפש מתפעל יותר על-ידי הראיה):

ועל-כן, על-ידי שהצדיק מגלה ההתפארות שמתפאר ביישראל, שזה בחינת יום הולדת המלך, יום גנוסאי דמלכא, דהינו שגולד בחינת המלכות, כי עקר בחינת המלכות הוא רק על-ידי ישראל, שמקבלין מלכותו, כי אין מלך בלא עם, ואז, ביום הולדת המלכות, יום גנוסאי דמלכא, דהינו שנתגלה ההתפארות של ישראל, אז מתפעל נפש הרואה, ונתגלה ונופל יראתו על כלם, ואפלו על שנאני שחק:

כי ישראל עלה במחשבה תחלה (א), דהינו שהשם יתברך צפה ההתפארות והשעשועים שיקבל מיישראל, כמו שכתוב (ישעיה כט): ישראל אשר בך אתפאר; ובשביל זה ברא את כל העולם. נמצא, שכל העולם בלא נברא רק בשביל ההתפארות שיתפאר ביישראל, וזה היה כלל הבריאה, דהינו שכלל הבריאה היה בשביל כלל ההתפארות שיקבל מיישראל. וכן פרטי הבריאה הוא בשביל פרטי ההתפארות של ישראל, כי יש בכל אחד ואחד מיישראל התפארות בפרטיות, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות, ואפלו בפחות שביישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל, יש בו התפארות פרטי, שהשם יתברך מתפאר עמו בפרטיות. וכן בפרטי פרטיות, כי יש בכל איבר ואיבר ובכל תנועה ותנועה של ישראל התפארות אחר, ויש לפעמים שאיזה פחות שביישראל עושה נענוע עם הפאה שלו, והשם יתברך יש לו התפארות גדול גם מזה. והצדיק, על-ידי שמבקש ומחפש תמיד, ומוצא ההתפארות שיש ביישראל בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, בכל איבר ותנועה של כל אחד ואחד מיישראל כנ"ל - על-ידיה יודע ומשיג כל הרצונות של השם יתברך, שהיה לו בכל הבריאה, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, כי כל הרצונות של כל הבריאה, הפל היה בשביל ההתפארות של ישראל כנ"ל, וכל דבר ודבר נברא ברצונו, בזה הכח ובזה הטבע והנהגה כפי ההתפארות שיש בכל אחד מיישראל. נמצא, בשיודע ומוצא ההתפארות שיש ביישראל, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, יודע כל הרצונות שיש בכלל הבריאה ובפרטי הבריאה ובפרטי פרטיות. (כי ההתפארות שהשם יתברך מתפאר ביישראל, הוא שרש הבריאה, הינו כלליות ההתפארות של כלליות ישראל, מה שהשם יתברך מתפאר עם כלל ישראל, זהו שרש כלליות כל הבריאה בכלל. וכן פרטיות ההתפארות, מה שהשם יתברך מתפאר עם כל אחד מיישראל בפרטיות, זהו שרש של אותו דבר הפרטי של הבריאה, שנברא בשביל זה ההתפארות. וכן בפרטי פרטיות, שההתפארות שהשם יתברך מקבל בפרטי פרטיות מכל איבר ותנועה של כל אחד מיישראל, זהו שרש של פרטי פרטיות של הבריאה, דהינו של כל איבר ואיבר בפרטי פרטיות של כל נברא ונברא. והכלל - כי עקר הבריאה היה בשביל ההתפארות שיתפאר עם ישראל, וזה ההתפארות הוא השרש והחיות של כל הבריאה, בכלליות ובפרטיות ובפרטי פרטיות, כי כל הרצונות של השם יתברך בבריאת עולמו, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, היה כפי ההתפארות שמקבל מיישראל, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, כי כלליות הבריאה נבראת בזאת התמונה ובזה הסדר והנהגה שיש לכלליות הבריאה, כפי כלליות ההתפארות שמקבל מכלל ישראל, וכן כל דבר בפרט נברא בזה התמונה ובזה הטבע, כפי פרטיות ההתפארות שמקבל מכל אחד מיישראל בפרט, וכן בפרטי פרטיות כנ"ל. ועל-כן הצדיק, על-ידי שמוצא ההתפארות שהשם יתברך מקבל מיישראל תמיד, בכלל ובפרט ובפרטי פרטיות, על-ידיה הוא יודע טעם כל הרצונות שהיה להשם יתברך בכל

בשמיחה רבה לאברהם, במוכא (וזהר ח"י שרה קבא), וכמו"כ בשינחשך אור הצדיק, שהוא מאיר בכל העולמות, מפלשפן בעולם הזה, ואף-על-פי"כ אצלו אינו מאיר כלל, אדרבא, הוא חשך אצלו, וזה מחמת עכירת המעשים ובסילות השכל, שעל-ידי מעשים רעים נתחשך שכלו בבסילות, דהינו דעות נפסדות וחכמות נכריות, כמו שכתוב (ירמיה ד'): חכמים המה להרע, ולהיטיב לא ידעו. כי על-ידי מעשיהם הרעים אינם יכולים להשתמש כלל בשכלם להיטיב, כי אם להרע, ועל-ידי פסילות השכל, על-ידיהם אינו יכול לראות ולהבין אור הצדיק:

ג וחתקון לזה, להכניע ולכפול פסילות השכל, הוא על-ידי בחינת מזבח, כי עקר יניקת הפסילות, דהינו הקלפות, הוא רק מבחינת מזבח (עי' זוהר תרומה קלט), הינו בחינת אכילה, כי שלחנו של אדם מכפר במזבח (ברכות נה), ומשם עקר יניקתם. ועל-כן אפלו אחר אכילת איש הפשר, בהכרח שיהיה לו בלבול הדעת קצת אחר האכילה, וזה מחמת שניקת הפסילות הוא משם, אך צריך שלא לתן חיות להקלפות, כי אם כדי חיונו בצמצום ולא יותר, ואז, בשהמזבח בתקונו, הינו שהאכילה בכשרות פראוי, אזי נכניעים הקלפות, הינו הפסילות, כי אינו נותן להם פח וחיות כי אם כדי חיונו בצמצום, שזה מכרח לתן להם, פידוע, אבל אינו נותן להם שום פח וחיות יותר מכדי חיותם:

ועל-כן על-ידי אכילה בכשרות נכנע הפסילות, ונתרומם השכל, כמו שמיצינו בגמרא (ב"ק עב) בפעמי דבעא רבא מרב נחמן וכו': לצפרא אמר לה וכו', והאי דלא אמרי לך באורחא, דלא אכלי בשרא דתורא וכו'. נמצא, שעל-ידי שלא אכל, לא היתה דעתו צלולה, כי על-ידי האכילה נכנע הפסילות ונתגדל השכל; אבל כשאוכל פזולל וסובא, שזה בחינת פגם המזבח, אזי יונקים הקלפות, דהינו הפסילות, יותר מהראוי, ואזי מתגבר הפסילות על השכל; אבל על-ידי אכילה פראוי נכנעין פנ"ל:

וזה בחינת (ובחיים נג): מזבח בחלקו של טורף, זה בחינת (תהלים קיא): טרף נתן ליראיו, בחינת אכילה בכשרות, שעל-ידיה מביעין ומורפין אותן, הינו את הקלפות והפסילות; אבל על-ידי פגם המזבח, הינו פגם האכילה, על-ידיה נותן פח להפסילות, ונעשה מ"טורף" טורף הדעת, שמתגבר על-ידי זה פנ"ל:

ד ולהשלים פגם המזבח הוא על-ידי גרים, כי כל העבודה-זרה אין להם פח כי אם מפגם המזבח, וזה שכתוב (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי; כי אף שהם עובדי עבודה-זרה, כל פחם הוא בא מפגם חלקי המזבח, ועל-כן אמר השם יתברך: מקטר ומגש לשמי; כי פחם הוא מהניצוץ הקדוש של המזבח דקדשה שגפל לשם; ועל-ידי הגרים, על-ידי שכל אחד משליך אמונתו והולך אחר אמונת ישראל, על-ידיה מביע העבודה-זרה, שנעשה מפגם חלקי המזבח, ואזי חוזרין ניצוצי חלקי המזבח למקומם ונשלם המזבח:

וזה בחינת (תהלים סח): על ישראל גאותו - כשנגלה גאותו ותפארתו על ישראל, אזי: ועזו בשחקים. עז זה בחינת יראה פנ"ל: מנין שהתפלין הם עז וכו', דהינו שנתגלה יראתו אפלו על שנאני שחק, כי מתפעל נפש הרואה פנ"ל. ועל-ידי התגלות ההתפארות, שזה בחינת התגלות היראה, על-ידיה נתגלה הרצון, שזה בחינת אהבה, כי כן דרך המלך ביום גנוסיא דמלכא, שלובש בגדי התפארות, שאז נופל יראה גדולה על כלם, והכל חרדים וזוחלים מפניו, שאחר-כך מגלה המלך רצונו לכל אחד ואחד, ומחלק ונותן מתנות לכל אחד ואחד לפי פבודו, כפי רצון המלך ואהבתו שיש לו לכל אחד ואחד, שזהו בחינת אהבה. וכמו שעל-ידי התגלות ההתפארות שמיגלין הצדיקים, שמתפאר השם יתברך עם ישראל, על-ידיהם הם מגלין הרצונות של השם יתברך שיש בכל דבר ודבר פנ"ל, כן ביום גנוסיא דמלכא, שאז הוא התגלות ההתפארות, אזי הוא התגלות רצונו יתברך, כי אחר-כך הוא מגלה רצונו לכל אחד ואחד ונותן להם מתנות ומרומם קרנם, לכל אחד ואחד כפי רצונו פנ"ל. וזה בחינת התגלות האהבה, כי מתחלה, בעת התגלות ההתפארות, נפל פחדו ויראתו על כלם, ואחר-כך, בשרואים רצון המלך וקרבתו לכל אחד ואחד, על-ידיהם מתקרבים אליו ואוהבים אותו:

(פרוש, כמו שעל-ידי ההתפארות שהשם יתברך מתפאר עם ישראל, על-ידיה היו כל הרצונות של הבריאה פנ"ל, כמו"כ על-ידי היראה, שנעשה מהתגלות ההתפארות הזאת פנ"ל, על-ידיה נתגלה אחר-כך הרצון, שמתרצה המלך אחר-כך לכל אחד ואחד ומקרבם ברצונו וכו' פנ"ל, שזהו בחינת אהבה פנ"ל. נמצא, שיראה ואהבה נמשכין על-ידי הצדיק, שנגלה ההתפארות, שעל-ידיה מוצא כל הרצונות שהיה להשם יתברך בכל הבריאה וכו' פנ"ל, שעל-ידיה נעשה יראה ואהבה פנ"ל):

וזה בחינת (תהלים פט): כי תפארת עזמו אתה, ובכרצונך תרום קרננו. תפארת עזמו זה בחינת היראה, שנתגלה על-ידי התגלות ההתפארות פנ"ל, כי עז הוא בחינת יראה פנ"ל, ואזי: ברצונך תרום קרננו; כי מגלה רצונו ומרומם קרנם של כל אחד ואחד פנ"ל, שעל-ידיה התגלות האהבה פנ"ל. נמצא, שהצדיק מגלה היראה והאהבה:

ב ובשינחשך אצל אחד היראה והאהבה בבחינת (ישעיה ו): אלביש שמים קדרות ושק אשים פסותם; שמים זה בחינת אש ומים, הינו יראה ואהבה, נתלבשים בקדרות ונחשכים ונתפסים בשק, דהינו שינחשך אצלו היראה והאהבה - זה מחמת שינחשך אצלו אור הצדיק, שמימנו מקבלין יראה ואהבה פנ"ל:

כי לפעמים יש שינחשך אצל אחד אור הצדיק, ואינו זוכה להבין ולראות אורו הגדול, ואף שהוא אצל הצדיק, אינו יכול לטעם ולהבין ולראות אורו הגדול של הצדיק, שעל-ידו יוכל לבוא לתכלית הטוב. וכמו שמיצינו גפי עפרון, שמקום מערת המכפלה, שהוא שער גן-עדן, שדרך שם עולין כל הנשמות, ואורו גדול מאד, אף-על-פי"כ אצלו היה מקום חשך ואפלה, ועל-כן מכרו

מכמה נפשות ישראל, כי בזה הוא מגדיל מאד השטח של האויר הנח והנד כנ"ל, כי בצדקה שנותן להם לבד הוא קונה לו רעים רבים מאד, כי הם כלולים מהרבה נפשות, שעלידיה מתרבה ביותר בחינת האויר הנח והנד כנ"ל:

ואזי, כשהאויר נח ונד, אזי כשמודבר זה שיכול לדבר דבור הישראלי, הינו דבור הקדוש, אזי זה הדבור נכתב ונחקק בהאויר, בבחינת (תהלים מה): לשוני עט סופר מהיר; ואזי הולך הדבור ונשמע למרחוק בבחינת (אסתר ט): ושמעו הולך בכל המדינות; כי מחמת שהאויר נח ונד יכולים לשמע למרחוק, ואזי זה הדבור נכתב בספריהם של העכו"ם, מדינה ומדינה ככתבה, ואזי מוצאים העכו"ם בספריהם הפך אמונתם, כמו שמצינו כמה גרים שנתגירו מחמת זה, מחמת שמצאו בספריהם הפך אמונתם. ומאין בא זאת, שיימצאו עתה מה שהוא מתנגד לאמונתם? אך זה בא עלידי הדבור של הצדיק, שנחקק ונכתב בהאויר בבחינת: לשוני עט סופר מהיר, והאויר היה נד ונח עלידי בחינת: הון יסיף רעים רבים; עד שהלך הדבור בבחינת: ושמעו הולך בכל המדינות, ונחקק ונכתב שם בספריהם, ועלידי בחינת זאת מצאו בספריהם הפך אמונתם, ועלידיה נתגירו, כמו שמספרין מכמה גרים שנתגירו עלידיה, עלידי שמצאו בספריהם הפך אמונתם, וכל זה נמשך מבחינות הנ"ל, כנ"ל:

וזה בחינת (אסתר ו): וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי. מרדכי הוא בחינת הפירה בעבודתה, כמו שכתוב: איש יהודי; כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה ו): כל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי, הינו שהדבורים שהגיד מרדכי, שהם דבורים של כפירת עכו"ם, הם נכתבים בהאויר, עד שנמצא כתוב בספריהם כנ"ל. וזהו: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי - שהדבורים אשר הגיד מרדכי, שהם דבורי אמונה של הצדיק האמת, נמצא כתוב בספריהם, כי הדבור של הצדיק הלך למרחוק, עד שנכתב ונחקק שם בספריהם, שעלידיה נמצא בספריהם הפך אמונתם, כי נמצא בספריהם הדבורים קדושים אשר הגיד מרדכי, שהוא בחינת הצדיק כנ"ל. וזהו: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי, כנ"ל. ואזי, כשפאים אלו העכו"ם ומוצאים שם הפך אמונתם, מזה נעשה גרים, בבחינת (אסתר ח): ורבים מעמי הארץ מתיהדים:

ו אך מאין בא, שאלו דיקא ימצאו בספריהם הפך אמונתם ויחזרו ויכירו אמונת ישראל, והאחרים אינם מוצאים כלל ונשארים באמונתם? אך דע, שזה מחמת בחינת הטוב, הכבוש תחת ידם, הינו בחינת חלקי נשמות ישראל הכבוש אצלם, כי כל הטוב הוא רק בחינת נשמות ישראל, הינו כשמתגברים העכו"ם ואינם מניחים לישראל לעשות מצוות, כמו שהיה נמצא, שגזרו שלא ימולו את בניהם וישחילו את השבת (ע' ר"ה ימ, ב"ב ס: מעילה ז'). נמצא, שהטוב שהיו ישראל צריכין לעשות, הוא כבוש תחת ידם, וכן כשמונעין את ישראל מעבודת השם יתברך עלידי גרמא שגורמין עלידי המסים וארנוניות שמטילין עליהם, וכן עלידי שמונעין טובות מישראל, שעלידי כל זה נכבש הטוב תחת ידם, דהינו חלקי נשמות ישראל.

וזה בחינות (במדבר כג): לא ישכב עד יאכל טרף, ודם חללים ישתה; ותרגומו: ונכסי עממיא יירת. יאכל טרף זה בחינת שלמות המזבח, בחינת: מזבח בחלקו של טרף כנ"ל, וזה נעשה עלידי: ונכסי עממיא יירת; הינו עלידי גרים, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בב"ב דף מב. גג: קטו, ובכמה מקומות) לענין ירשת הגר: כל הקודם בנכסי הגר - זכה:

ה אך איך אפשר לעשות גרים, והלא הם רחוקים מאד מקדשת ישראל, ומאין בא זאת שיבוא להם על הדעת שיתגירו? אך דע, שזה נעשה עלידי בחינת (משלי יט): הון יסיף רעים רבים; הינו עלידי צדקה שנותן לתלמידהם, שהוא כלול מכמה נפשות ישראל, כי באמת, איך אפשר לעכו"ם לבוא לאמונת ישראל, והלא הם רחוקים מאד מישראל, ואיך אפשר לדבר להם שישמעו ויבואו להאמונה הקדושה? אך כמו כשנאחד רחוק מאד מחברו, ואי אפשר לדבר אליו שישמע, צריך לכתב לו כתב, בן צריך לשלח בחינת כתב להם, עד שיוכלו לשמע, אף שהם רחוקים. כי עקר חוש השמיעה הוא מחמת שאותיות הדבור נחקקים באויר, והאוירים מבים זה בזה, עד שבא לאזן השומע, ועל-כן כשהאויר נח ונד וצלול, אזי כשמודבר אחד שיכול לדבר, אזי נשמע הדבור למרחוק, כמו שראוין בחוש, אבל כשיש רוח סערה, אזי אי אפשר לחברו לשמע, כי הרוח מבלבל ומפריד חלקי האוירים ונתפזרים, עד שאי אפשר לחברו לשמע אפלו הקול, מכל-שכן הדבור בעצמו:

ועלידי צדקה הוא לוקח נפשות, כי לוקח לעצמו רעים ואוהבים, כמו שאמר מנבו (ב"ב יא): אבותי גנזו ממון, ואני גנזתי נפשות. נמצא, שכל מה שנותן צדקה ליותר אנשים, עלידיה הוא קונה לו רעים יותר, ועלידי זאת האהבה, שקונה עלידי הצדקה, עלידיה נודבד האויר, וכל מה שנותנים ליותר אנשים צדקה וקונה אהבה עם יותר אנשים, עלידיה נתרבה יותר האויר הנח והנד, כי אהבה הוא אתדבקות רוחא ברוחא, דהינו רוח האוהב ברוח הנאהב, שזה בחינת אויר הנח, שרוחם נחים זה מזה, כי אין רוח רעה, שהוא שנאה, שיפריד ביניהם, כי השנאה היא בחינת רוח רעה, כמו שכתוב (שופטים ט): וישם ה' רוח רעה בין אבימלך ובין אנשי שכם; ופרש רש"י: שנאה. נמצא, ששנאה היא בחינת רוח רעה, כלבול האויר, שעלידיה אין יכולין לשמע הדבור. ולהפך, אהבה ורעות הוא בחינת אויר הנח והנד, שעלידיה נשמע הדבור למרחוק, וזה נעשה עלידי צדקה, בחינת: הון יסיף רעים רבים, שעלידי צדקה הוא לוקח לו רעים ואוהבים, שעלידיה נעשה בחינת האויר הנח והנד כנ"ל:

וכל מה שמרבה לתן צדקה ליותר אנשים, נתרבה ביותר בחינת האויר הנח והנד, כי כשנותן צדקה לאיש אחד, נמצא שקונה לו אוהב אחד, ואזי נדבדק רוחו ברוחו, ונעשה שטח קטן של אויר הנח והנד, וכשנותן צדקה לשני אנשים, נעשה שטח יותר גדול של אויר הנח והנד, וכן כל מה שמרבה לתן ליותר אנשים וקונה לו רעים ואוהבים יותר, בבחינת: הון יסיף רעים רבים, נתגדל ונתרבה יותר ויותר השטח של האויר הנח והנד; ועל-כן העקר לתן צדקה לצדיקים אמתיים ולעניים תגונים, שכלולים

לקוטי

ויהי הם מריקים שקיהם יז

מוחר"ו

שעל־ידי־זה נעשה אויר מעופף, שגודכך האויר כנ"ל, על־ידי־זה נעשה בחינת שדי, הינו תשובה וגרים, כי שדי הוא בחינת תשובה כנ"ל:

ז ודע, שלפעמים, כשהרע רואה שהטוב משתוקק וממשיך עצמו ורוצה לחזר למקומו, אזי הם מתגברים על הטוב ביותר ומביאים אותו לתוך העלמה יתרה, דהינו שמביאים אותו לתוך פנימיות מחשבתם, דהינו שמתחילים לחשב מחשבות על זה הטוב, ועל־ידי־זה מכניסים את הטוב בתוך העלם והסתור יותר בפנימיות מחשבתם, ואזי יוצא הטוב על־ידי הולדה שמוֹלִידים, כי הטוב הוא גנוז ונעלם בפנימיות מחשבתם ומחם כנ"ל, ומשם ההולדה, ועל־כן יוצא הטוב בזרע הילודים, ואזי אין פח בהרע של הילודים להתגבר על הטוב שבתוכם, ואזי יוצא הטוב על־ידי הילודים, ונעשו גרים:

וזה בחינת (תהלים פו): ה' יספר בכתב עמים, זה ילד שם סלה. בכתב - זה בחינת הטוב, שיוצא על־ידי בחינת הכתב כנ"ל. וזהו: זה ילד שם סלה - שנתלבש הטוב בהילודים ויוצא על־ידם כנ"ל. וזה שפרש רש"י: זה ילד שם - שהם ישראל שנממנו בעפ"ם, הינו בחינת הטוב הכבוש אצלם, שהוא בחינת חלקי נשמות ישראל כנ"ל:

וזה בחינת: לא ישכב עד יאכל טרף - זה בחינת שלמות המזבח כנ"ל, ודם חללים ישתה, ותרגומו: ונכסי עממיא ירת - הינו בחינת גרים הנ"ל. וזה: ונכסי עממיא - הינו בחינת הטוב שנתכסה אצל העפ"ם, שהביאו אותו בהעלם והסתור בפנימיות מחשבתם כנ"ל, שיוצא על־ידי זרע הילודים ונעשין גרים, ועל־ידי־זה נשלם המזבח כנ"ל:

ח וזה פרוש (ב"ב עד): רב ספרא משתעי: ומנא חדא הוה קאזלינא בספינתא, וחזינן ההוא פורא, דאפיק רישא ממיא, ואית לה קרני, וחזק עליה: אנא בריה קלה שפיים, וחזינא שין פרסה, ואזלינא לפמא דלוינת. אמר רב אשי: תחא עזא דימא תוי, דבחישא ואית לה קרני:

חזינא האי פורא דאפיק רישא ממיא וכו'. פורא - זה בחינת הטוב, שהם חלקי נשמות ישראל עם הגרים הנ"ל, כי דגים אסיפתן הוא מטהרתן (ע' חולין כו:), זה בחינת חלקי הנשמות בחינת: רוחו ונשמתו אליו יאסף (איוב לד), ובחינת גרים, בבחינת (תהלים מז): נדיבי עמים נאספו; ועל שם זה החכמים נקראים בעל־אספות (קהלת יב), שהם מאספים הטוב עם הגרים. וזה הטוב עם הגרים אפיק רישא ממיא - הינו שמוציא את השכל משטיפת המים הזידונים, שהוא הפסילות השוטף על השכל כנ"ל.

ובתחלה זה הטוב הכבוש אצלם זוכר שבא ממקום קדוש ועליון מאד, אך אחר־כך הם מתגברין על זה הטוב וכובשים אותו תחת ידם, עד שנתפס ונקשר אצלם, עד שהטוב בעצמו שוכח מעלתו, ועל־ידי הדבור הישראלי, שיוצא ונכתב בספריהם כנ"ל, אזי זה הטוב הכבוש שם מוצא אותו בספריהם, דהינו שמוציא שם הפך אמונתם, ואזי נזכר זה הטוב את מעלתו, איך שבא ממקום עליון מאד, דהינו שהוא חלקי נשמות ישראל, שכל העולמות נבראו בשבילם, והמה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו (דברי הימים א' ד), כי הקדוש־ברוך־הוא נמלך עם נשמות ישראל לברא את העולם (ב"ר פ"ח מדרש רות פ"ב), ואזי מתחיל זה הטוב להצטער ולהתגעגע על אשר נפל ממקום גבוה כזה, ועתה היא כבושה בידם, ויבוא, חם ושלום, לכליון והפסד, ורוצה להמשיך ולחזר למקומו; ומחמת שכבר נקשר ונתפס מאד הטוב אצלם בקשרי קשרים, על־כן בשמתחיל הטוב לחזר, אזי מושך ותולש עמו עוד מהרע שלהם. וזה הוא בחינת הגרים שבאים להתגבר, שהם בחינת הרע שנתלש מהם עם הטוב, על־ידי שחזר הטוב למקומו, כי אי אפשר להטוב לחזר בעצמו, מחמת גדל ההתקשרות שנתקשר ונתהדק שם מאד, ובהכרח שיתלש עמו מהרע, וזה הוא בחינת הגרים:

וזה בחינת (ישעיה מד): זה יכתב ידו לה' - פרש רש"י: אלו בעל־יתשובה, הינו בחינת הטוב, שישב וחזר למקומו. וזה נעשה על־ידי בחינת כתב כנ"ל, בחינת: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי כנ"ל. ובשם ישראל יכנה - אלו הגרים, כי על־ידי שישב וחזר הטוב, על־ידי־זה נעשה גרים כנ"ל:

וזהו: בכתב ישראל לא יכתבו, ואל אדמת ישראל לא יבאו (יחזקאל י); הינו כשאין בחינת כתב ישראל, שעל־ידו נעשין גרים כנ"ל, על־ידי־זה: ואל אדמת ישראל לא יבאו - הינו שאין זוכים לשלמות המזבח, שנקרא מזבח אדמה (שמות כ' וע' ב"ר פ' יד), ששלמותו על־ידי גרים כנ"ל:

וזהו (דה"א כח): הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל; כי שלמות השכל הוא על־ידי כתב כנ"ל, כי על־ידי כתב הנ"ל, בחינת: וימצא כתוב אשר הגיד מרדכי כנ"ל, על־ידי־זה נעשין גרים, ועל־ידי גרים נשלם המזבח, ועל־ידי שלמות המזבח נשלם השכל כנ"ל. נמצא, שעל־ידי בחינת הכתב הנ"ל נשלם השכל, וזהו: הכל בכתב מיד ה' עלי השפיל, כנ"ל:

וזהו: לתקן עולם במלכות שדי, וכל בני בשר יקראו בשמך - זה בחינת תשובה, שחזר הטוב למקומו כנ"ל, כי שדי הוא בחינת תשובה, שישב בתשובה על פגם עבודה־זרה, כי שדי הוא בחינת: שיש די באלקותי לכל בריה (ו), ואין צריך לשום עבודה אחרת. להפנות אליך כל רשעי ארץ - זה בחינת הגרים. יבירו וידעו כל יושבי תבל - זה בחינת שלמות הדעת שנגעשה על־ידי־זה כנ"ל. וזה: והיה שדי בצריך, ובסוף תועפות לך (איוב כב) - שעל־ידי בחינת כסף תועפות, הינו בחינת: הון יסוף רעים רבים,

הגדול, הוא תלוי בשלמות המעשים ובזכות השכל. ויאמר להם יעקב אביהם - הינו תוכחות השכל, שמוכיח את החמרים, שהם כלי המעשה, שהוא תולה הסרחון בכלי המעשה. וזה: אתי שכלתם - שעלידי המעשים העכורים גורמים כליון והפסד להשכל. יוסף איננו - זה בחינת: הון יסוף רעים רבים, הנ"ל. ושמועון איננו - זה בחינת: ושמועו הולך בכל המדינות, הנעשה עלידי בחינת הון יסוף הנ"ל. ואת בנימין תקחו - זה בחינת: מובח בחלקו של טורף, שהוא בנימין, שעקר שלמות השכל תלוי בזה הנ"ל, דהינו שהשכל מוכיח ואומר, שעקר החסרון שנתעבר המוח הוא תלוי רק בכלי המעשה, דהינו צדקה, שהיא תלויה במעשה, בחינת (ישעיה לב): והיה מעשה הצדקה; שעלידה נשלם השכל הנ"ל, כי בשנותנין צדקה, עלידיה נעשין גרים הנ"ל, ועלידיה נשלם המובח, שהוא בחינת שלחנו של אדם, דהינו שזוכין לאכל בקדשה, ואזי נשלם השכל, ואזי זוכין לראות אור הצדיק, ועלידיה מקבלין ממנו יראה ואהבה הנ"ל:

יח

לשון רבנו זכרנו לברכה

רשב"ם:

קרמליתא. ארנו: דמקרי בירשא. כך שמו: בר אמוראי. אדם שיועץ לשוט במים: בעי דנשמטה לאטמא. שבקש לחתוך ורכו. ורק לה חלא. חמין, וברח מריחו לים: למשדא פה. להצניע בו:

רבי יונתן משתעי: ומנא חדא הנה קאזילנא בפסינתא, וחזוין ההוא קרמליתא, דהוה מקבעי פה אכנים טובות ומרגליות, וחדרי לה מיני דבורי דמקרי בירשא. נחית בר אמוראי לאתווי, ורגש. ובעי דנשמטה לאטמא, וזרק ויקא דחלא ונחת. נפק ברת קלא ואמר: מאי אית לבו בחדרי קרמליתא דדכיתחו דרבי חנינא בן דוסא, דעתידה לשדא תכלתא פה לצדיקי לעלמא דאתי (בבא בתרא ער):

רבי יונתן משתעי: ומנא חדא הוי קאזילנא בפסינתא, וחזוין האי קרמליתא וכו':

א דע, כי לכל דבר יש תכלית, ולתכלית יש עוד תכלית אחר, גבוה מעל גבוה. למשל: תכלית בגין הפית - כדי שיהא לאדם מקום לגנוח, ותכלית המנוחה - כדי שיוכל בפח הזה לעבד את השם, ותכלית העבודה וכו'. ותכלית של כל דבר הוא מחבר להמחשבה והשכל יותר מהדבר שזה התכלית בא ממנו, וקרוי התכלית להמחשבה בקרוב יותר מהדבר, כי סוף מעשה - במחשבה תחלה. נמצא, שהסוף והתכלית הוא תחלה במחשבה וקרוב לה, ומהתכלית נשתלשל המעשה. למשל: כשעולה במחשבה לבנות לו בית, בודאי הפית אינו נבנה בבת אחת, אלא צריך להכין עצים ולסתת ולבנות כל עץ ועץ לפי צרכו, ואחר כך נבנה ונשלם הבית. נמצא שלמות הפית, שהיא תכלית הבנין וסופו, היה במחשבה תחלה. נמצא, שהתכלית הוא קרוב למחשבה ביותר מהתחלת המעשה:

והוי לה קרני, וחקק עליהו: אנא בריה קלה שפנים, והוינא שין פרסי, ואזילנא לפמא דלוינתו. קרנא - זה בחינת צדקה, שהוא בחינת: הון יסוף רעים הנ"ל, שהוא עקר הקרן הקנימת לעולם הבא, כמאמר מנצח (ב"ב יא): אבותי גזזו למטה, ואני גזזתי למעלה. וחקק עליהו - הינו עלידי הצדקה נעשה חקיקה, בחינת הכתב הנ"ל כנ"ל, בבחינת: ושמועו הולך בכל המדינות, להטוב הכבוש בין העפוזים ומעוררו בתשובה לשוב לשרשו, כי הטוב זוכר את עצמו. אנא בריה קלה שפנים - הינו שאני למעלה מכל העולמות. ים - הינו המ"ם הוא ארבעה עולמות, יו"ד הוא בחינת החכמה, שמתפשט בכל העולמות, כמו שכתוב (תהלים קד): פלם בחכמה עשית. והוה: בריה קלה שפנים - הינו שפמו שהדבר הקל הוא צף למעלה, בן הנשמה, שהוא הטוב, הוא למעלה מכל העולמות. והוינא שין פרסה - דהינו שהנשמה נזכרת, שהיתה בבחינת: ישראל עלה במחשבה תחלה, והקדוש ברוך הוא נמלך בה בבריאת העולם, בבחינת: המה היוצרים יושבי נטעים עם המלך במלאכתו - שנמלך בנשמותיהן של ישראל בשעת בריאת העולם. דהינו שהיא נזכרת, שהיתה במעלה גדולה כזו הנ"ל, ועתה היא הולכת לכליון והפסד, חס ושלום. שיי"ן זה בחינת המחשבה, שנחלקת לשלש ראשים: מחשבות שכליות, מחשבות מדותיות, מחשבות מעשיות. פרסה - בחינת רגל, הינו עצה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגלך - הנמשכים אחר עצתך. הינו שהנשמה נזכרת, שהיתה תחלה במחשבה, ובה נמלך ונתנועץ בבריאת עולמו. והשתא אזילנא לפמא דלוינתו - הינו לכליון והפסד, חס ושלום, ועלידיה מרחמת על עצמה ונתעוררת לשוב לשרשה הנ"ל, ונעשין בעלייתשובה וגרים הנ"ל. אמר רב אשי: האי עזא דימא דבחישא ואית לה קרני - עזא זה בחינת עז, הינו יראה, בחינת: כי תפארת עזמו אתה הנ"ל. דבחישא - הינו בחינת הצדיק, שמחפש תמיד אחר ההתפארות שבכל אחד מישראל הנ"ל. ואית לה קרנא - הינו בחינת: וברצונך תרום קרננו; הינו האהבה שנתגלה עלידי הצדיק הנ"ל, כי עלידי כל בחינות הנ"ל נתגלה אור הצדיק, שעלידיה זוכין ליראה ואהבה הנ"ל:

ט וזה: ויהי הם מריקים שפיהם - הינו בחינת: לבשו שמם קדרות ושק וכו'. שמם - הינו יראה ואהבה הנ"ל. וכשהם מריקים את השק והחשך מן היראה והאהבה, והנה איש צרור בספו בשקו - צרור בספו זה בחינת הצדיק, בחינת (משלי ו): צרור תפסך לקח בידו, שהם הצדיקים, כמו שפרש רש"י שם. בשקו - הינו שאור הצדיק נתחשך ונתלבש ונתכסה בקדרות ושק, הינו שמרגישים שהשק והחשך שהיה על היראה והאהבה, זה מחמת שק וחשך שנחשך להם אור הצדיק הנ"ל:

ויראו את צרורות בספיהם המה ואביהם - הינו שראו והכירו, שצרורות בספיהם תלוי בהחמור והצורה, שנקרא: המה ואביהם. המה - זה החמור, שהם כלי המעשה; ואביהם - הוא השכל, שנקרא אב, בחינת אב בחכמה (יח); הינו הנ"ל, שהתגלות אור הצדיק, שזכו להכירו ולהבין ולטעם ולראות אורו

וזה בחינות: קרמליתא דמקבעי בה אבנים טובות. קרמליתא - פרש רשב"ם: ארגו. ארגו זה בחינות רגו הנ"ל, ואבנים טובות זה בחינות עטרה הנ"ל, בחינות רחמנות הנ"ל, ויהודי לה מיני דבורי דמקרי בירשא - זה בחינות אמונה, כמאמר (מגילה יא): תחת הנעצוץ יעלה ברזש - זה מרדכי, ונקרא יהודי על-שם שפפר בעבודת-אלילים, כמאמר (שם יב): כל הכופר בעכו"ם נקרא יהודי.

ג ולפעמים חושב אדם בעצמו, שיש לו רחמנות על העולם ורוצה בהנהגתו, ובאמת זהו הרודף אחר הכבוד ותולה רדיפתו ברחמנות, ובאמת הוא רחוק מרחמנות הזה. כי כל זמן שאין לאדם אמונה בשלמות שאין שלמות אחריו, בודאי אין לו לקבל המלוכה והנהגה; ואפלו מי שמאמין באיזה דבר שהוא מדרכי האמורי (*), אף-על-פי שהוא מאמין בהשם ותפודה, בודאי אין לו לקבל המנהיגות, כי המנהיגות עקרה בבחינת רחמים, ועקר הרחמים בהסרת עכו"ם, אפלו שמין עכו"ם, ואפלו כשהוא אומר: צבי הפסיון (*), אין לו רחמנות בשלמות, בכך אין לו לקבל המנהיגות, אפלו מי שיש לו אמונה גדולה, עד שיפשפש את עצמו, שלא ישאר אצלו אמונות שאין צריך להאמין, כגון דרכי האמורי הנ"ל, ושיהיה תמים עם ה' אלקיו (א), אז הרחמנות באמת, ולו ראוי להנהיג. אבל מי שאין לו אמונה בשלמות, ונדמה שיש לו רחמנות על העולם, ורוצה להנהיג את העולם - זה בחינת (סוטה מט): והמלכות תהפך למינות; כי מעט המינות פוגם במלכות, בבחינת ההנהגה, ומהפכה למינות כמו שמהפך את המלכות לעצמו, שהוא מין מעט:

ד ודע, שהאמונה היא מחזקת תמיד במלכות והנהגה, שלא יקח אותה זר שאין ראוי לה. ודע, שעקר המלכות שרשה בחכמה, בשביל כדי לידע איד להנהיג ולמלא. לכן יש לכל מלך חכמים ויועצים, כי בזה תפון מלכותו ויתקין מדינתו. וזה בחינות (דברים ז): ויהי בישרון מלך בהתאסף ראשי עם; הינו על-ידי ראשי-עם, שהם המחזין והחכמה, על ידם תפון בחינת המלכות. ועל-ידי אהבת החכמים תפון המלכות; וכשבא למלך איזהו שגאה על החכמים, ידוע להיו לה, שמן השמים יורידוהו ממלכותו, כי אין קיום לעולם בלא החכמה, בבחינת (משלי כב): מלך במשפט יעמיד ארץ. והמשפט הוא בחינת חכמים, בבחינת (ויקרא כו): ואם את משפטי תגל נפשכם; ודרשו (ז): זה השונא את החכמים. נמצא, זה שאין לו אמונה בשלמות מחמת דרכי האמורי, כשבא לקח לעצמו המלכות והנהגה, והוא אין ראוי לה, אזי האמונה שפסיב ההנהגה, המחזיק בהנהגה שלא ינע בה זר, הוא מפיל לאיש זה לשנאת חכמים, כדי שלא יתקין בידו המלכות והמנהיגות, ובודאי לא יתקין בידו, כי עקר המלכות תלוי במשפט כנ"ל, אלא-אם-כן זה המחזיק במלכות מתגבר באפיקורסות ומינות, עד שמפריד את האמונה מהנהגה, מבחינת המלכות, מלהחזיק במלכות - אזי יכול להיות שיתקין המלכות בידו, כי אין מי שיפיל אותו לשנאת חכמים, כי האמונה נפרדה מהמלכות:

ב ודע, שהתכלית של הבריאה הוא שעשוע עולם הבא, ואי אפשר לקרב זאת התכלית למחשבות בני-אדם, כי זאת התכלית עליו נאמר (ישעיה סד): עין לא ראתה וכו'. אבל הצדיקים באמת, גם הם יכולים לתפס במחשבתם תכלית עולם הבא, וכל אחד ואחד מישראל, לפי שרשו שיש לו בתוך נשמת הצדיק, כן מקבל ממנו גם-כן זאת התכלית, כפי הפרת הפעם ברחמנות, הינו כשבא אדם לכלל פעם, לא יפעל בפעם שום אכזריות, ואדרבא, ימתיק הפעם ברחמנות, בבחינת: ברגו רחם תפוד (חבקוק א); ועל-ידיה נעשה עטרה לעניים, הבורחים מפבד ושררה ועושין עצמן כשירים, וכשנתעטרין בעטרה של רחמנות בבחינות (תהלים ק): המעטרכי חסד ורחמים, אזי מקבלין את הכבוד והשררה בעל-כרחם. וזה בחינות (ישעיה כח): עטרת צבי לשאר עמו - למי שמששים עצמו כשירים (מגילה סו):

כי זה שהצדיק בורח מהשררה והכבוד, ואינו רוצה להנהיג את העולם - זאת המחשבה בא להם מבחינת הסתרת פני ה', על-ידי מעוט אמונה שיש בישראל, כי לפי רב הפירה, חס ושלום, כן הסתרת פני ה', ואין רוצה להנהיג אותם. וההסתרה הזאת היא בחינות פעם וחרון-אפו, הבא על-ידי עבודת-אלילים, כמאמר: כל זמן שיש עבודת-אלילים בעולם, חרון-אף בעולם (ספרי פ' ראה). ואפלו כשאין עבודת-אלילים בעולם, אלא שהאמונה אין בלבד בשלמות, אז גם-כן חרון-אף והסתרתו לפי התמעטות האמונה, ומחמת שחרון-אפו ברגע, כמו שכתוב (תהלים ז): כי רגע באפון; על-ידיה אין נרגש אלא כשיש עבודת-אלילים בעולם, אבל בלא עבודת-אלילים, אלא בחסרון משלמות אמונה, אזי בודאי אינו נרגש מעט החרון-אף שבחלק הרגע, ואין נכר הסתרת פני ה'; אבל ההשתלשלות של החרון-אף כשבא להצדיקים, אזי מסתירים פניהם מהעולם, ואינם רוצים להנהיג את העולם. ומחמת שהחרון-אף הוא מעט מן המעט מחלק הרגע, על-ידיה אינם תולים הסתרת פניהם ברגו, אלא תולים הסתרת פניהם בקטנותם, ועושים עצמן כשירים, ואומרים שאינם ראויין להנהיג העולם; ובאמת גם הם אינם יודעים ומרגישים את החרון-אף, כי הוא מעט מן המעט:

וזהו כשהקטין משה את עצמו מלילך למצרים ולהיות מנהיג, אמר (שמות ז): מי אנכי בי אלך אל פרעה, ושאר דבריו - כתוב (שם ד): ויחר אף ה' במשה. פרוש, זאת ההקטנה, שלא רצה להיות מנהיג, זה מחמת שגשתלשל בו חרון-אף ה' כנ"ל, אבל על-ידי שנמתק הרגו והחרון-אף על-ידי רחמנות כנ"ל, אז נמתק החרון-אף שיש בתוך הצדיקים על-ידי הרחמנות, ואז הרחמנות גובר עליהם, ומרחמים על העולם, ונתרצים בהנהגתו, ומקבלים על עצמן השררה של ההנהגה, ובזאת הרחמנות הם מנהיגים את העולם בבחינת (ישעיה מט): כי מרחמם ינהגם. נמצא, שזאת הרחמנות היא עטרתם, שמעמר אותם במדת מלכות ומנהיג:

(א) דברים יח. (ב) בתורת כהנים, ומובא בפירושו רש"י שם. (*) עיין תוספתא שבת פ' ז-ה. (**) סנהדרין דף סה ע"ב.

לאות, ואין לה תמונה. ואותיות הם במלכות ומנהיגות הנ"ל, בבחינת: מלכות - פה (ח), כי עקר ההנהגה - עלידי הדבור, כי אי אפשר להנהיג ולצוות אלא עלידי הדבור:

נמצא, עלידי השלמות אותיות אמונה שבמלכות, עלידייה הצדיקים יודעים את התכלית של עולם הבא, כי הצדיקים המנהיגים את העולם בבחינת צדיק מושל (שמואל ב כג), הם אחוזים במדת המלכות, ועלידי אחיותם במלכות אחוזים באותיות שבה, ועלידי אחיותם באותיות השלמים הם אחוזים בתכלית, שהיא שלמות האותיות, שהיא בחינת יו"ד, בחינת עולם הבא:

וזה בחינת תכלית, שהיא בחינת תכלית (ח), שנתגלה בתוך הקרשלייתא, בתוך המנהיגות והמלכות הנ"ל, עלידי אשת רבי חנינא בן דוסא, עלידי "אבנים שלמות תבנה", לצדיקיא לעלמא דאתי - שהצדיקים משיגים התכלית, שהוא עלמא דאתי הנ"ל. וזה בחינת (משלי א): בכל דרכיך דעהו - שיוכל אדם להשיג התכלית בכל דבר, כי כל דבר נברא באותיות, ובכל אות יש בו שלמות, הינו הנקדה אחרונה, שהיא יו"ד, בחינת עולם הבא, שהיא התכלית, המושלים תמונת האות הנ"ל:

ו זה התכלית נקרא תכלית, כי התכלית מערב שחר עם לכן, והוא גון שפין שחר ולכן, וכשנתחבר שחר ולכן, כמו הפתב, שהוא בחינת שחר עלגפי לכן, בודאי תחתיות האות הדבוק וקרוי להגיר, שהוא לכן, במקום הדבוק והקרוי, שם הם מערבים שחר עם לכן, בבחינת תכלית; ותחתיות האות הוא הפוף והתכלית, כי כשהפוף פותב ומעמיד הקנה והעט עם הדיו על הגיר, בודאי הדיו רחוק מהגיר מעט, עד שהפוף מעמיק העט עם הדיו בתוך עמק הגיר, ואז נדבק שחרות הדיו בעמק בקרוב גדול. נמצא, שהקרוי הוא סוף ותכלית, ובמקום הקרוי, שם הגיר והדיו הם מערבים בבחינת תכלית הנ"ל, כי כן הדבר, שהתכלית, שהוא סוף המעשה, הוא במחשבה תחלה וקרוי להמחשבה הנ"ל:

[נראה לעניות דעתי לפרש, כי סוף המעשה הוא בחינת שחרות, ותחלת המחשבה הוא בחינת לכן העליון, כידוע. נמצא שפוף המעשה, שהוא התכלית, שהוא במחשבה תחילה וקרוי להמחשבה, הוא בחינת תכלית, שהוא חבור שחר ולכן, והכן:]

ח וזה דוקא בתקול שיצא, כי בחינת בתקול, התכלית של כל הדברים, הינו שמהפך כל דבר מראשו לסופו, שהוא התכלית, בבחינת: איזהו חכם - הרואה את הנולד (תמיד דף לב); שהוא הפוף והתכלית. כי בתקול הוא מה ששומעין בשאחד מוציא קול פיער או במקום אחר, אז שומע באלו אחר גספן מוציא קול כזה, וזה אנו שומעין בחושנו, בשאדם מוציא איזהו דבור, אזי שומעין גספן זה הדבור בעצמו.

וזה: ונחת בר אמוראי לאתווי, ובעי דנשמטה לאטמה. בר אמוראי - זה שאין לו אמונה בשלמות הנ"ל. אטמה - זה בחינת (ישעיה לט): אטם אזנו משמע דמים - דלא שמע בזילותא דצורבא מדרבנן (מכות כד), הינו בירשא הנ"ל רצה להפיל אותו לשנאת חכמים. וזרק זיקא דחלא ונחת. חלא - בחינת התגברות המינות, בחינת (תהלים עג): כי יתחמץ לבבי, עלידייה ונחת את הבירשא הנ"ל:

ה ובאמת מלכי העפושם, אף-עלפי שמולכים עלינו, אין במלכותם מבחינת מלכות ישראל, ולא נגעו בה, כי מי שרוצה לגע בה, זה וזה לא נתקם בידם, הינו אפלו מלכותם על אמות העולם נטלה מהם, כי האמונה שפסבי מלכותנו מפיל את חכמתם, שמלכותם תלוי בהם הנ"ל. וזה שכתוב במפלת מצרים (ישעיה יט): נאלו שרי צען - עלידי אולת, הינו נפילת חכמתם, נפלה מלכותם. וזהו שאמרו חנניא מישאל ועוריה לנבוכדנצר: אתה מלך עלינו לכרנא; אבל להנהיג אותנו בעבודות ובאמונות - את וכלבא שוה (ויקרא רבה פ' לז, במדב"ר פ' טו, ומדרש שיר השירים), הינו שאמרו, שלא נגע במלכות ישראל, השקד לאמונתנו, כי אמונתנו סוככת את המלכות ושומרת אותה מלגע בה זר, ומפיל את רודפיה לשנאת חכמים, אם לא שתקפה יד המינות על האמונה, עד שמפיל את האמונה, ואז יכול לקבל מלכותנו, חס ושלום, בבחינת: וזרק חלא ונחת, הנ"ל:

ו אבל דע, שמן השמים אין מניחים אותו לקח אותה, בבחינת: ונפקת ברת קלא, מה אית לכו בחד קרשלייתא דאתתא דרבי חנינא בן דוסא, דעתידא למשידי בה תכליתא לצדיקיא לעלמא דאתי - הינו עלידי שלמות האותיות של דבורי אמונה, שהוא בחינת אשת רבי חנינא בן דוסא, כי רבי חנינא בן דוסא זה בחינת אמונה, כי מדתו אמונה, בחינת (ברכות יז): וחנינא בני די לו בקב חרובין. קב חרובין - מדת אמונה. חרובין - בחינת ברושים, בחינת בירשא הנ"ל. ואשת - זה בחינת האותיות ששלמותם עלידי אמונה, בבחינת ראשית תבות: אבנים שלמות תבנה (דברים כז); ואבנים הן האותיות, כמאמר (ספר יצירה): שלשה אבנים בונות ששה בתים. ואותיות נשלמים עלידי אמונה, בבחינת (צפניה ג): אז אהפך אל העמים שפה ברורה וכו'. הינו עלידי אמונה, שהוא בחינת: לקרא כלם בשם ה', עלידייה אהפך שפה ברורה, בחינת שלמות הדבור:

ושלמות האותיות זה בחינת התכלית של כל הנבראים, כי כל העולמות נבראו עלידי אותיות, ושלמות האותיות הוא היוד (ג), שהוא בחינת עולם הבא הנברא ביוד (בשר"ל מנחות כט:), כי היוד היא נקדה אחרונה, המושלים את תמונת כל אות, כי בשקסר נקדה אחרונה המושלים תמונת האות, אזי בודאי אין שלמות

בתכלית הרחוק מהבת-קול, עכשו נתקרב בתכלית הקרוב, כי
הבת-קול הפך את התבה. וזה שגפך ברת-קלא - בת-קול דוקא
הודיע את זאת: מה אית לכו בחרו קרמליתא דאתתא דרפי
חנינא בן דוסא דעתינא לשדיא בה תכלתא לצדיקיא
לעלמא דאתי:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

[סיום המשטע, דהינו: רב יהודא הנדואה משטעי, ושאר המאמרים כאלה, המובאים
שם בבכא-בתרא אחר מאמרי רבה בר בר חנה, שהם: אמר לי הונא בר נתן
וכו', ומעשה פרבי אלעזר ורבי יהושע - הכל יבוא על נכון בספר לקוטי חנינא
בסימן ג' וד' וה'. לך נא וראה שם, תמצא מרגוע לנפשך]:

עד חנה עזרנו רחמיך לסיום מאמרי המשטעי, אשר הסתירו בהם גנויא דמלכא בלהו תנאי ובלהו אמוראי. בען אציתו
למלוי דנפקין בהדרתא, שפר עליה לחוויה באפי מלכותא. בחכמתא יגלה לבון קצת להודעותא, גדלת הבורא גניזין
עלאין הצפונים בספרא דצניעותא. אתיא ותמתיא די עבד עמנא אלקא שמיא לגלות לנו עמין דאורייתא, בדרך נפלא
ונורא השנה לכל גפש לזכות להתקרב עליהם לדי ברא בלא למעבר לה דעותא. בריך שמה לעלא מן כל ברכתא
ושירתא:

ספרא דצניעותא

יט

תפלה לחבוקק הנביא על שגינות וכו': (חבוקק א)

איתא בספרא דצניעותא פרקא קדמא (וזה תרומה דף קעו): עד לא
היו מתקלא, לא היו משגיחין אפין באפין:

א בי קשה להעולם: על מה צריך לנסע להצדיק לשמע מפיו,
הלא אפשר לעין בספרים דברי מוסר! אך באמת הוא
תועלת גדול, כי יש חלוק גדול בין השומע מפי הצדיק האמת
בעצמו, ובין השומע מפי אחר האומר בשמו, מכל-שכן בששומע
מפי ששמע מפי השומע, כי יורד בכל פעם מדרגא לדרגא, רחוק
מפי הצדיק. וכן בין השומע מפי הצדיק למעין בספר, הוא חלוק
גדול ביותר:

ב בי צריך לזכר את הפנים, שיוכל כל אחד לראות את פניו
בפנים שלו כמו במראה, עד אשר בלא תוכחה ובלא מוסר
יתחרט חברו תכף על מעשיו, רק ממה שביט בפנים שלו, כי
עלידי שביט בפנים שלו, יראה את עצמו כמו במראה, איד פניו
משקע בחשך:

ג בי גדל יקר הערך של לשון-הקדש, שבו נברא העולם, כמאמר
חכמינו זכרונם לברכה (ב"ד פ"ח הובא בפרש"י): לזאת יקרא אשה,
כי מאיש לקחה זאת (בראשית ב) - לשון נופל על לשון. מכאן שנברא
העולם בלשון-הקדש. וזה בחינת חנה, בחינת (תהלים יט): ולילה
ללילה יחיה; הינו בחינת הדבור של לשון-הקדש, שבו נברא
העולם. וזה בחינת: לזאת יקרא אשה; הינו הדבור, כמו (בראשית

(מט): וזאת אשר דבר להם. ועלידי לשון-הקדש רוממנו מכל
הלשונות, שכל הלשונות העמים נופלים עלידי לשון-הקדש, הינו
שהרע שיש להלשון של האמה אחיזה בו, נתפטר ונופל עלידי
לשון-הקדש, ואין לו שליטה על ישראל, וזה בחינת: לשון נופל
על לשון:

והרע הכולל, שכל הרעות של שבעים לשון כלולין בו, דהינו
תבערת המדורה של תאות נאוף, שכל השבעים לשון
משקעים וכלולין בו, נופל ונתפטר, ואין לו שליטה עלידי
לשון-הקדש. וזה בחינת: מדורה של שבעין בוכבין הנזכר בזהר
הקדוש (ויקהל דף רג), הינו הרע הכולל, שהוא תבערת המדורה של
תאות נאוף, שכל השבעין אמות כלולין בו. וזה בחינת חש"מ"ל:
חיות אש ממלכות (חגיגה ג), חיות אש - בחינת חנה, אשה; הינו
בחינת לשון-הקדש כנ"ל, שעלידו מתמלל ומשתפר אש המדורה
של שבעין בוכבין. וזה בחינת מ"ל מ"חש"מל", שהם בחינת
מדורה של שבעין בוכבין, שנתמלל ונתפטר עלידי לשון-הקדש,
כי על-שם זה נקרא לשון-הקדש, כי כל מקום שאתה מוצא גדר
ערוה, אתה מוצא קדשה (מ"ד קדושים פ' כד), וזה שפרש רש"י (בראשית
שם): על-כן יעזב-איש את אביו ואת אמו ודבק באשתו - מכאן
שנאסר להם עריות, רוח-הקדש אומרת בן. רוח-הקדש הינו
לשון-הקדש (א), כמו (תהלים לג): וברוח פיו כל צבאם, שעלידי
לשון-הקדש נאסר ונתקשר התאוה של תאות נאוף, הינו המדורה
של שבעין בוכבין, שאין לו שליטה על ישראל עלידי לשון-הקדש,
בבחינת לשון נופל על לשון כנ"ל, שהרוח-שמות (ב) נתפטר עלידי
רוח-הקדש.

וזה בחינת תקון הברית, שהוא בחינת רוח־הקדש, בבחינת ולא קמה עוד רוח באיש (כמו שדרשו רבותינו ז"ל זבחים קטז), וזה: ויסגר בשר תחתנה (ברכות סא) - לא נצרכה אלא למקום החתך, הינו חתוך הדבור. וזה (שם): ויבן - עשאה באוצר, שעקר עשייה ותקון של לשון־הקדש תולה ביראת ה' היא אוצר (ישעיה לג), כמו שכתוב (קהלת יב): סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא. וזה: באוצר של חטים; הינו היראה הוא אוצר, שבו תלוי עשייה ותקון של חטה, עשרים ושתים אותיות של לשון־הקדש (תקון טז), וזה בחינת (תהלים ט): אלקים דבר בקדשו - שדבור הקדש תולה באלקים ירא. ויוסף, על־ידי שהיה לו שלמות לשון־הקדש, כמו שכתוב (בראשית מה): כי פי המדבר אליכם - בלשון־הקדש, על־כן כתוב בו (שם מא): הנמצא כזה איש אשר רוח אלקים בו. רוח אלקים הינו תקון הברית, בבחינת: ולא קמה עוד רוח באיש. כי בלשון־הקדש תלוי תקון הברית, בבחינת: מכאן שגאסר להם עריות, כי זה בלא זה אי אפשר להיות, הינו תקון הברית ושלמות לשון־הקדש הם תלויים זה בזה. וזה (משלי כט): ורעה זונות יאבד הון; אל תקרי מהונד, אלא מהונד (ט), שהוא בחינת לשון־הקדש, כי מי שפוגם בברית, מאבד לשון־הקדש. וזה (שם א): כבד את ה' מהונד - כבד דיקא, כי בו תלוי בחינת כבוד, כי הפך הכבוד הם חרפות ובזיונות, והם תולים במקום עריון, כמובא בתקונים (תיקון נח): ולא יתבאשו - אין בשת אלא במקום עריון. עריון הוא פגם הברית, בבחינת ערלה, בחינת (בראשית לד): כי חרפה היא לנו. וזה: כבד - שהיא הפך של חרפות ובזיונות, שהוא תולה בהונד, הינו בהונד, שהוא לשון־הקדש כנ"ל. ושם יוסף על־שם שלמות לשון־הקדש, שהוא תקון הברית, בבחינת (שם ז): אסף אלקים את חרפתו; כי בו תלוי כבוד, כי אין בשת אלא במקום עריון כנ"ל. ונחש, שהוא הרע הכולל הנ"ל, כשאין שלמות בלשון־הקדש, אזי הוא הולך ושולט על לשון־הקדש בבחינת: נחש שלטנותה על בשרא, (י) הינו בחינת חנה הנ"ל, שהיא בשר מבשרו (יג), בבחינות (חגי ב): בשר קדש (ירמיה יא, טז. וכמובא בוחר הקדוש), וזה בחינת נחש שפתה לחנה והטיל בה זחמא (י), שהוא הרוח־סערה (י), הרוח־שטות, אשת כסילות (משלי ט), והולך ומפתה את הרוח־הקדש, שהוא לשון־הקדש, אשה חכמה (יג), בבחינת חכמות נשים (משלי יד), ומטיל בה זחמא. וזה בחינת (בראשית ד): לפתח חטאת רובץ. לפתח - הינו פתחי פיד (ט) של לשון־הקדש, שהחטאת הזה רובץ לינק ממנו:

ד ודע, שאשת כסילות הזאת, שהוא כללות הרע של שבעים לשון, אי אפשר להם לינק מאשה חכמה, מלשון הקדש הנ"ל, אלא על־ידי בחינת עין הדעת טוב ורע, שעל־ידו הוא מפתה את הלשון הקדש ומטיל בה זחמא. ועין הדעת, שיש בו שני כחות, שהן טוב ורע, הוא אמצעי בין לשון־הקדש, שהוא אשה חכמה, שכלו טוב, ובין לשון של שבעין עממין, שכלו רע: ועין הדעת טוב ורע, זה לשון תרגום, שהוא אמצעי בין לשון־הקדש ובין לשון של שבעין עממין. ולשון עממין, כשרוצים לינק מלשון־הקדש, אי אפשר להם לינק ממנו אלא על־ידי לשון

תרגום. לשון תרגום הוא בחינת אשה משכלת (משלי יט), בחינת משכיל על־ידי תרגמן (פסחים קיז), כי לשון תרגום יש בו טוב ורע; לפעמים הוא בחינת משכיל, ולפעמים הוא בחינת משכל. ואשת כסילות הזאת היא מפתה את האשה חכמה על־ידי אשה משכלת, כי עקר תגברת הקלפה אינו אלא על־ידי לשון תרגום, בבחינת (דברים כו): ארמי אבד אבי; ובבחינת (כמדבר כג): מן ארם ינחני כלק; שהוא לשון תרגום, שהוא לשון ארמי, שדרך שם מתעוררים לינק מהקדשה. ועקר בגינה ושלמות של לשון־הקדש אינו אלא על־ידי שמפילין הרע של התרגום ומעלין את הטוב שבתרגום ללשון הקדש, שעל־ידיה נשלם לשון־הקדש. ולכן הארמי, שהוא ארמי אבד אבי הנ"ל, רצה לינק מהקדשה על־ידי התרגום, ועל־כן קרא לו: יגר שהדומה (בראשית לא); ויעקב היה מעלה את התרגום ללשון־הקדש, ועל־כן קרא לו: גלעד, בלשון־הקדש. וזה (שם ט): ויפל ה' אלקים תרדמה, מספר תרגום, כמובא (י), כי על־ידי התרגום, עקר בגינה של לשון־הקדש. ועל־ידי שמעלין את הטוב שבתרגום ללשון־הקדש ומפילין הרע שבו, נופלין כל השבעים לשון, בבחינת לשון נופל על לשון. וזה: ויפל - נופריון: פה להם ולא ידברו (ט), כי על־ידי בחינת תרדמה, שהוא בחינת לשון תרגום, שעל־ידיה עקר בגינה של חנה, שהוא בחינת לשון־הקדש, על־ידי שמעלין הטוב שבו ומפילין הרע שבו כנ"ל, על־ידיה נופלין כל השבעים לשון בבחינת: פה להם ולא ידברו - ראשייתבות ויפל וכו' כנ"ל:

ויוסף, על־ידי שהיה לו שלמות לשון־הקדש, על־ידיה היה יכול לפשר חלמיו, כי עקר החלום הוא בשנה, הינו בתרדמה, ושלמות לשון־הקדש הוא על־ידי תרדמה, שהוא בחינת תרגום כנ"ל, ועל־כן יוסף, שזכה לשלמות לשון־הקדש, שעקר שלמותו על־ידי תרדמה כנ"ל, על־כן היה יודע לפשר חלמיו שבתרדמה. [כי זכה לברר את בחינת לשון התרגום, את בחינת התרדמה, דהינו להעלות הטוב שבו ללשון־הקדש ולהפיל הרע שבו, שהיו בחינת שלמות לשון־הקדש, על־ידי לשון תרגום כנ"ל. ועל־כן היה יודע לפתר החלום שבשנה ותרדמה, שהוא בחינת תרגום, כי היה יודע לברר הטוב והאמת שיש בהחלום, שהוא בחינת תרדמה, בחינת תרגום, כי הוא זכה לברר את לשון תרגום, שהיו עקר בחינת שלמות לשון־הקדש על־ידי התרגום שזכה לזה כנ"ל]:

ה וזה בחינת מקרה־לילה (ט), שהרוח־סערה, הינו הרוח־שטות, הינו השבעין לשון, עולה על־ידי תרגום, על־ידי תרדמה, על־ידי שנה, ויונק מלשון־הקדש, מרוח־הקדש, מברית־קדש. כי מי שיש לו שלמות לשון־הקדש, מקרר את חמימותו בלשון־הקדש, בבחינת (תהלים לט): חם לבי בקרבי וכו', דפרתי בלשוני; שמקרר חמימותו בדבור של לשון־הקדש, בבחינת: זאת הפעם עצם מעצמי; מכאן שנתקררה דעתו בחנה (יבמות טז), אבל מי שאין לו שלמות לשון־הקדש, אזי הרוח־סערה מקרר אותו במקרה־לילה בשנה, בבחינת (דברים כה): אשר קרד בדרך - לשון קרירות.

(ג) עיין משלי ג' בהנה ברש"י שם, וכן הובא בבאר היטב או"ח סימן נג בשם הפסיקתא. אמנם בפסיקתא עצמה איזא ממה שחנך, אם נתן לך קול ערב וכו'. (ד) עיין וזה"ק נח ס"ה ע"א, פקדי רסט ע"א. (ה) בראשית ב. (ו) שבת קמו. (ז) חוקאל ל א. (ח) שמואל ב. יד. (ט) מיכה ז. (י) עיין לק"ת להאריז"ל פ' ואחתה. (יא) תהלים קמ, קלה. (יב) דברים כג.

לשון־הקדש, שהוא בחינת שכירת ובטול תאות נאוף, כן נתגדל ונתעורר כח ה' שבמעשה בראשית, שהם האותיות שיש בכל דבר ודבר שפעולם, כגופר לעיל (ט):

ז ומי שִׁכּוֹל לְהַתְעוֹרֵר הַתְנוּצָצוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּכָל מַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר, אֲזִי אֲכִילָתוֹ וְשִׁתְּיָתוֹ וְכָל תַּעֲנוּגָיו אֵינוֹ אֶלָּא מִהַתְנוּצָצוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבְּאֲכִילָה וְשִׁתְיָה, בְּבַחֲנִית (רות ג): וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ וַיֵּטֵב לָבּוֹ. וַיֵּטֵב לָבּוֹ, הֵינּוּ בַּחֲנִית הַתְנוּצָצוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל ל"ב [שְׁלִשִׁים וְשָׁנִים] אֱלָקִים שֶׁבְּמַעֲשֵׂה בְּרָאשִׁית, שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר. וְהָיוּ: וַיֵּטֵב לָבּוֹ, אֵין טוֹב אֶלָּא אוֹר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית א): וַיֵּרָא אֱלָקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְהָיוּ: וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ וַיֵּטֵב לָבּוֹ - שֶׁהִיתָה אֲכִילָתוֹ וְשִׁתְּיָתוֹ מִהֶאֱרַת וְהַתְנוּצָצוֹת הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל ל"ב אֱלָקִים שֶׁבְּמַעֲשֵׂה שְׁאוּכָל. וְהָיוּ: וַיֵּטֵב לָבּוֹ - זֶה בְּרֶכְתִּי־הַמְּזוֹן (וְהָיוּ וַיִּקְהַל רִית, וַיִּמְרָר רִית פ' ה), שֶׁהִיתָה אֲכִילָתוֹ וְשִׁתְּיָתוֹ מִהַתְנוּצָצוֹת הָאוֹתִיּוֹת שִׁישׁ בְּהֶאֱכִילָה וְשִׁתְיָה, שֶׁהָיוּ בַּחֲנִית בְּרִכּוֹת הַמְּזוֹן, כִּי הַמְּזוֹן נִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, עַל־יְדֵי שְׁמַעוֹרְרִין וּמֵאִירִין אֶת הָאוֹתִיּוֹת שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר, וּמִשֵּׁם צָרִיכִין שֶׁתִּהְיֶה עֶקֶר הָאֲכִילָה וְשִׁתְיָה וְשֶׁאֵר הַתַּעֲנוּגִים כִּנ"ל:

ח וְכָל חֶכֶם פְּשׁוּט [פְּרוּשׁ, שֶׁהוּא חֶכֶם לְבָד, אֶף־עַל־פִּי שְׁאִינוֹ צָדִיק] יָכוֹל לִידַע הָאוֹתִיּוֹת שֶׁבּוֹ נִבְרָא הַדָּבָר הַזֶּה שְׁאוּכָל, כִּי מִי שִׁידַע הַכֹּחַ שֶׁל מְתִיקוֹת וּמְרִירוֹת, חֲרִיפוֹת וּמְלִיחוֹת, שֶׁזֶה מְרַבֵּד וְזֶה מְקַשֶּׁה, זֶה מְגַדִּיל וְזֶה מְקַטֵּן, זֶה מְכַוֵּן וְזֶה מְרַחֵב, וְיִידַע הַתְחַלְקוֹת הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁנִּחְלָקִין לְשֵׁשׁ אֲמוֹת אִמ"ש וְשִׁבְעַת כְּפֹלֹת וְשָׁנִים־עֶשֶׂר פְּשׁוּטוֹת, וְיִידַע הָאוֹתִיּוֹת הַשִּׁיכִים לְכָל סְפִירָה וּסְפִירָה, וְיִידַע כֹּחַ שֶׁל כָּל סְפִירָה, שֶׁזֶה רָךְ וְזֶה קָשֶׁה וְכו', אֲזִי, עַל־יְדֵי שְׁטוּעֵם אִיזָה דָּבָר אוֹ רוּאָה אִיזָה דָּבָר, הוּא יִידַע וּמִכֵּן הַצְּרוּפִי אוֹתִיּוֹת שֶׁבּוֹ נִבְרָא זֶה הַדָּבָר. כִּי כָל דָּבָר נִשְׁתַּנָּה בְּמַעֲמֹו וְרִיחוֹ וְתַמְנוּגָתוֹ - הַכָּל לְפִי צְרוּפִי אוֹתִיּוֹת שֶׁל לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁשֶּׁקֶל הַקְּדוּשָׁתוֹ־הַזֶּה בְּחֻמָּתוֹ וּבְרִצּוֹנוֹ הַפְּשׁוּט, כֵּךְ וְכֵךְ אוֹתִיּוֹת שִׁיבְרָא בָּהֶם דָּבָר זֶה. וְזֶה בַּחֲנִית חֲסִרוֹת וִיתְרוֹת וּנְקֻדּוֹת שִׁישׁ בְּהַתּוֹרָה, שֶׁהַכָּל לְפִי הַמִּשְׁקָל, שְׁגוּרָעִין וּמוֹסִיפִין לְפִי הַמִּשְׁקָל, שֶׁצָּרִיךְ לִגְרַע לְפַעְמִים אוֹ לְהוֹסִיף לְפַעְמִים אִיזָה אוֹת אוֹ נִקְדָּה בְּדִי לְכוֹן הַמִּשְׁקָל שֶׁל כֹּחַ ה' - הַכָּל לְפִי חֻמָּתוֹ וּרְצוֹנוֹ, כִּי כֵן חִיבָה חֻמָּתוֹ וּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּשְׁקָל כֵּךְ וְכֵךְ אוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת, וַיִּבְרָא בִּפְנֵי הַזֶּה וְאוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת אֵלּוֹ הַדָּבָר הַזֶּה, בְּדִי שִׁתְיָה לֹא טַעַם הַזֶּה וְרִיחַ הַזֶּה וְתַמְנוּגָה הַזֶּה. וְכֵן שֶׁקֶל כֵּךְ וְכֵךְ אוֹתִיּוֹת וּנְקֻדּוֹת אַחֲרוֹת, וְכֵן בָּהֶם דָּבָר אַחֵר, בְּדִי שִׁתְיָה לֹא כֹחַ וְרִיחַ וְטַעַם וְתַמְנוּגָה אַחֲרֵת כִּפִּי אוֹתֵן הָאוֹתִיּוֹת; וְכֵן בְּכָל דָּבָר שֶׁבְּעוֹלָם. וְכֵן שֶׁהוּא חֶכֶם לְבָד יָכוֹל לְהִכִּין כָּל זֹאת בְּחֻמָּתוֹ, שִׁידַע הָאוֹתִיּוֹת שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר כִּנ"ל; אֲבָל שִׁירָגִישׁ וְיִתְעַנֵּג רַק מִהַצְּרוּפִי אוֹתִיּוֹת, בְּבַחֲנִית: וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ כִּנ"ל, זֶה אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם לְמִי שֶׁהִבִּיא שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, וְהִבִּיא הַתְנוּצָצוֹת הַקֹּדֶשׁ בְּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ שֶׁל כָּל דָּבָר, הֵינּוּ בְּהֶאֱכִילָה שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר, זֶה יָכוֹל לָקִים: וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתַּ כִּנ"ל.

בְּדָרְךָ הוּא בַּחֲנִית (משלי ז): כֵּן דָּרְךָ אִשָּׁה מְנַאֶפֶת - שֶׁהָרוּחַ־סְעָרָה הוֹלֵךְ דָּרְךָ הַתְּרָגוֹם, שֶׁהוּא בַּחֲנִית נִגְה, וְיוֹנֵק מִן הַחֲשָׁמַל הַנ"ל: וְאֵלֶי־שָׁעָ הָיָה יוֹרֵשׁ מֵאֲלִיָּהוּ רֹחַ־הַקֹּדֶשׁ, וְעַל־יְדִיָּהּ הָיָה מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, בְּבַחֲנִית (מלכים ב): וַיְהִי נָא פִּי שָׁנִים בְּרוּחֶךָ אֵלִי. פִּי שָׁנִים, הֵינּוּ לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, כִּי שָׁנִים מְקַרָּא וְאַחַד תְּרָגוֹם (ברכות ח); עַל־יְדִיָּהּ כְּתִיב בָּהּ (שם ד): אִישׁ קְדוֹשׁ עוֹבֵר עָלֵינוּ תָּמִיד - שֶׁלֹּא רָאָתָה קָרִי עַל סְדִינִי (ברכות י), כִּי עַל־יְדֵי שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ נִצּוּלִין מִמְּקָרָה לִילָה כִּנ"ל, כִּי עַל־יְדֵי שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ זֹכִין לְתַקוֹן הַבְּרִית כִּנ"ל, כִּי עֶקֶר שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ הוּא עַל־יְדֵי תְּרָגוֹם, שֶׁהוּא בַּחֲנִית תְּרָדְמָה וְשִׁנָּה, דִּהְיִינוּ עַל־יְדֵי שְׁמִבְרִין אֶת בַּחֲנִית הַתְּרָגוֹם, בַּחֲנִית הַתְּרָדְמָה כִּנ"ל, וְעַל־פִּנּוֹ אֵין נִצּוּלִין מִמְּקָרָה לִילָה שֶׁבְּתְּרָדְמָה כִּנ"ל. וְזֶה שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד (תהלים קט): רֹאשׁ מִסִּבִּי, עֲמַל שְׁפָתֵימִי וְכִסְמוֹ. רֹאשׁ מִסִּבִּי הוּא בַּחֲנִית (יחזקאל א): נִגְה לֹא סָבִיב; שֶׁהוּא רֹאשׁ הַמִּסְבֵּבִין אֶת הַקֹּדֶשׁ. עֲמַל שְׁפָתֵימִי וְכִסְמוֹ - הַעֲמַל וְהָרַע שֶׁבּוֹ יִתְבַּטֵּל. וְעַל שְׁאֵר לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, שֶׁהֵם בַּחֲנִית מְדוּרָה שֶׁל שְׁבָעִין כּוֹכְבִין הַנ"ל: יְמוּטוֹ עֲלֵיהֶם גָּחִלִים, כִּי מֵהָאֵשׁ יֵצְאוּ וְהָאֵשׁ תֹּאכֲלֵם (יחזקאל טו). הֵינּוּ, כִּי בַּחֲנִית נִגְה, שֶׁהוּא בַּחֲנִית תְּרָגוֹם, צָרִיכִין שִׁתְּבָרָה, שִׁיפֵל הָרַע שֶׁבּוֹ, וְהַטּוֹב שֶׁבּוֹ יִתְבָּרַר וְיַעֲלֶה, וַיְהִי נִכְלָל בְּתוֹךְ הַקֹּדֶשׁ, הֵינּוּ בְּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁהוּא בַּחֲנִית שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ עַל־יְדֵי לְשׁוֹן־תְּרָגוֹם כִּנ"ל. וְשֶׁאֵר לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, שֶׁהֵם בַּחֲנִית רַע גְּמוּר, צָרִיכִין לְכַלּוֹתָם לְגַמְרִי בְּבַחֲנִית: יְמוּטוֹ עֲלֵיהֶם גָּחִלִים וְכו' כִּנ"ל:

וְזֶה בַּחֲנִית שֶׁלְהוּבָא דְאִשָּׁא הִיִּרְדַּת בְּעַרְב־שֶׁבֶת עַל רֹאשׁ הַקְּלָפוֹת, שֶׁלֹּא יִכְלָלוּ בְּנִגְה לִינֵק מִהַקֹּדֶשׁ. פְּרוּשׁ, כִּי בְּעַרְב־שֶׁבֶת, בְּכִנִּיסַת שֶׁבֶת, נִכְלָל נִגְה בְּקִדְשָׁהּ, וְאֵין רוֹצִין גַּם שְׁאֵר הַקְּלָפוֹת הַמִּמָּאוֹת לְגַמְרִי לְעֵלוֹת אֶל הַקֹּדֶשׁ, וְאֵין יוֹרֵד שֶׁלְהוּבָא דְאִשָּׁא עַל רֹאשָׁם, וְנוֹפְלִים לְמַטָּה, שֶׁהוּא סוֹד כּוֹנֵן רַחֲיוּת מִיָּם חֲמִין בְּעַרְב־שֶׁבֶת, כְּמִבְּאֵר בְּכּוֹנֵן, וְהוּא בַּחֲנִית הַנ"ל, שֶׁצָּרִיכִין לְבָרַר הַטּוֹב שֶׁבְּתְּרָגוֹם, שֶׁהוּא בַּחֲנִית נִגְה, שֶׁהִיא נִכְלָל בְּלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ; וְשֶׁאֵר לְשׁוֹנוֹת הָעַמִּים, שֶׁהֵם בַּחֲנִית רַע גְּמוּר, צָרִיכִין לְהַפִּילָם וּלְכַבֵּלָם לְגַמְרִי, הֵינּוּ כִּנ"ל:

ו וְכִשְׁמַעְלָה הַטּוֹב שֶׁבְּתְּרָגוֹם וּמִשְׁלִים אֶת הַלְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁבּוֹ נִבְרָא הָעוֹלָם, עַל־יְדִיָּהּ נִתְעוֹרְרִין וְנִתְגַּדְּלִין הַכֹּחַ שֶׁל הָאוֹתִיּוֹת שֶׁל לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר שֶׁבְּעוֹלָם. כִּי כָל דָּבָר, יֵשׁ בּוֹ כְּמוֹ צְרוּפִי אוֹתִיּוֹת שֶׁבּוֹ נִבְרָא זֶה הַדָּבָר, וְעַל־יְדֵי שְׁלֹמֹה לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ עַל־יְדֵי לְשׁוֹן תְּרָגוֹם, עַל־יְדִיָּהּ נִתְעוֹרְרִין וְנִתְגַּדְּלִין הַכֹּחַ שֶׁל אֵלּוֹ הָאוֹתִיּוֹת שִׁישׁ בְּכָל דָּבָר וְדָבָר. וְזֶה (במדבר י): וְעַתָּה יִגְדַּל נָא כֹחַ אֲדֹנִי כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר. לֵאמֹר - דָּא גִלּוּי עֲרִיּוֹת (כְּשֶׁאֲרָח"ל סנהדרין נו), הֵינּוּ בַּחֲנִית הַמְּדוּרָה שֶׁל שְׁבָעִין כּוֹכְבִין הַנ"ל, שֶׁהוּא בַּחֲנִית תָּאוֹת נְאוּף, שֶׁנִּתְבַּטֵּל עַל־יְדֵי הַדְּבוּר שֶׁל לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ כִּנ"ל. וְהָיוּ: כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לֵאמֹר - הֵינּוּ כְּפִי הַדְּבוּר שֶׁל לְשׁוֹן־הַקֹּדֶשׁ, שֶׁעַל־יְדֵי נְאֻסֵר עֲרִיּוֹת וְנִתְבַּטֵּל תָּאוֹת נְאוּף כִּנ"ל, כְּמוֹכֵן יִגְדַּל כֹּחַ ה'. כִּי כְּפִי הַשְׁלֹמֹה, שְׁמִשְׁלִים אֶת הַדְּבוּר שֶׁל

וקדם שהיה הלשון הקדש בשלמות: לא הני משניחין אפיין באפיין - עדן לא היה בחינת פנים בפנים, כי אי אפשר לזכות לבחינת פנים מאירות הנ"ל, שהם בחינת פנים בפנים, כי אם על ידי בחינת מתקלא, שהוא בחינת שלמות לשון הקדש כנ"ל, כי עקר בחינת פנים בפנים הוא על ידי: דבר ה' עמכם כנ"ל. וזה: עד לא הני מתקלא, הניו בחינת לשון הקדש, שעקר שלמותו על ידי תרגום, שהוא נגה, הנקרא תקלא, בידוע:

וזהו החלוק בין השומע מפי הרב או מפי התלמיד או מפי הספר. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו (תהלים קפ), שהם עושים וכוונת הדבור של הקדוש ברוך הוא, הניו הלשון הקדש שבו נברא העולם, בבחינת: נמלך בנשמותיהם של צדיקים וברא את העולם (כ"ר פ"ח), כי על ידי השעשועים שראה הקדוש ברוך הוא שיקבל מנשמותיהם של צדיקים, על ידי זה: בדבר ה' שמם נעשו וברוח פיו כל צבאם (תהלים קל); הניו שנעשה הדבור של לשון הקדש, שבו נברא העולם. כי הצדיקים הם בבחינת עושי דברו, שהם עושים הדבור של הקדוש ברוך הוא, שידבר ויברא את העולם; וכל זה היתה קדם הבריאה. גם עכשו, בשרוצים הצדיקים לשמע איזה דבור מהקדוש ברוך הוא, הם עושים תחלה את הדבור וכוונת אותו, הניו על ידי מעשיהם הטובים זוכים לשמע דבורים מהקדוש ברוך הוא. נמצא, שאלו הדבורים נתהוו ונבנו על ידים. וזה בחינת (תהלים קפ): עשי דברו לשמע בקול דברו - בשרוצים לשמע דבור מהקדוש ברוך הוא, הם עושים תחלה את הדבור, בבחינת: עשי דברו, כנ"ל, ואחר כך שומעים אותו הדבור מהקדוש ברוך הוא, בבחינת: לשמע בקול דברו; כי כזה הדבור הקדוש ברוך הוא מדבר עמם:

ושלמות הדבור של לשון הקדש תליא ביראה, בבחינת: עשאה באוצר, כנ"ל. ויראה תליא באדנין (תיקון ע). נמצא, בשהצדיק שומע הדבור של תורה מפי הקדוש ברוך הוא, יש להדבור שלמות, כי הדבור תלוי ביראה, והוא שומע הדבור בבחינת: לשמע בקול דברו. נמצא, מי ששומע מפיו בעצמו, מקבל דבור לשון הקדש בשלמות, הניו ביראה, כי זה הלשון הקדש יש לו שלמות מחמת בחינת: לשמע בקול דברו, כי שלמות הדבור תליא ביראה, והיראה תליא באדנין כנ"ל; אבל מי ששומע מפי אחר, הוא רחוק מזה השלמות, כי כבר ירד ממדרגתו:

וזה: ה', שמעתי שמעך יראתי - בשהשמיעה מפי הצדיק בעצמו, שהוא שומע מפיו, בבחינת: עשי דברו לשמע בקול דברו. וזה: שמעך - שהוא שומע מקד, הניו מפי הקדוש ברוך הוא בעצמו, אזי: יראתי - כי עקר היראה תליא באדנין, ואז יש שלמות ללשון הקדש הזה כנ"ל. וזה: ה' פעלך בקרב שנים תייהו. תייהו - פרש רש"י: עוררהו, הניו שנתעורר פעלך, הניו כח מעשה בראשית נתעורר בקרב שנים. אל תקרי: בקרב שנים, אלא: בקרב שנים (כשד"ל סוטה מש); שנים מקרא, דהניו לשון הקדש. על ידי לשון הקדש בשלמות, הנשלם על ידי היראה דתליא באדנין, נתעורר ונתנוצץ כח מעשה בראשית, שנברא על ידי לשון הקדש.

[פרוש, כי על ידי חכמה לבד יכולין לידע האותיות שיש בכל דבר, בשידעין כל הנ"ל. דהינו, למשל, בשרואה דבר שטעמו מתוק, וידע שמתיקות - כחו לרפד, וידע מאיזה ספירה נמשך זה הכח של המתיקות והרפד, כגון מספירת חסד, וידע איזה אות מעשרים ושתים אותיות שנק' לספירת חסד - אזי יודע שאותו האות מלבש בדבר הזה, וכן פיוצא כזה בכל הדברים שבעולם וכן"ל. אבל אף על פי שהוא חכם גדול כל כך, שיוודע כל זאת בברור, שיוודע האותיות שיש בכל דבר (שצריכין לזה להיות בקי גדול מאד בכל חכמת האמת, שהוא חכמת הקבלה, ובכל חכמת הטבע והיסודות, כמובן למשכיל, שאי אפשר לידע כל זאת, כי אם חכם גדול מאד בקבלה ובשאר חכמות), אף על פי כן יכול להיות, שאכילתו ושתיתו ותענוגיו יהיו עדן מגוף הדבר, ולא מהתנוצצות האותיות, כי לזכות שיהיה כל תענוגיו רק מהאותיות שבכל דבר, זה אי אפשר כי אם בשזוכה לשלמות לשון הקדש, דהניו בשזוכה לשבר תאות המשגל לגמרי ולהשלים את הלשון הקדש, עד שהביא התנוצצות חדש בלשון הקדש, דהניו בהאותיות שיש בכל דבר. זה הצדיק שאוחז בזה, הוא דיקא זוכה לזה, שאינו מרגיש שום תענוג משום דבר: אכילה ושתיה ושאר התענוגים שבעולם, כי אם מהתנוצצות האותיות שיש בכל דבר. אשרי לו!]

וזה בחינת (תהלים כ): ומציון יסעך - שיהיה סעדתך, הניו האכילה ושתיה וכל התענוגים, מציון וסימן האותיות, המציינים ומסמנים בכל דבר, כי הטעם והריח והתמונה הוא ציון וסימן על האותיות שיש בדבר הזה. וזה: ישלח עורך מקדש. עורך זה בחינת (בראשית כ): אעשה לו עזר; בחינת חנה, הניו לשון הקדש כנ"ל. וזה: מקדש - בחינת לשון הקדש. וזה: ישלח עורך מקדש - סופיתכות חשך, הניו בחינת תרדמה, שהוא בחינת תרגום, שעקר שלמות לשון הקדש על ידי התרגום כנ"ל; וכשיש לו שלמות הזה, על ידי זה: ומציון יסעך כנ"ל:

ז ומי שאוחז במדרגה זו: ומציון יסעך, מזה מאיר לבו, כי שם הלב הוא על ידי שמקבל ונזון משופרא דשופרא (י), מל"ב אלקים של מעשה בראשית, שהם בחינת האותיות שיש בכל דבר, שכלם נמשכין מבחינת ל"ב אלקים של מעשה בראשית. ועל ידי התנוצצות האור, שמקבל הלב מל"ב אלקים הנ"ל, על ידי זה מתנוצץ פניו באור הזה בבחינת (משלי טו): לב שמח יטיב פנים. וכשפניו מאירות בהודפכות הזה, אזי יוכל האחר לראות פניו בפנים הזה כמו במראה, ולהתחרט ולשוב בתשובה כנ"ל:

וזה בחינת (דברים ח): פנים בפנים דבר ה' עמכם; הניו על ידי שיש עמכם דבור ה', הניו שלמות לשון הקדש, על ידי זה מתנוצץ הפנים ומאירות כל כך, עד שיוכל להתראות פנים בפנים:

וזה: עד לא הני מתקלא - הניו שלמות לשון הקדש, הנקרא מתקלא על שם ששקל הקדוש ברוך הוא ברצונו האותיות כנ"ל, בבחינת (איוב כח): לעשות לרוח משקל, ששקל הקדוש ברוך הוא כך וכך אותיות לכל דבר ודבר, כדי שיהיה לו מעט וריח ותמונה הזאת כפי רצונו כנ"ל:

וזה שפרש רש"י: תפלה לחבוק על שגינות - בתרגומו, שעקר שלמות לשון הקדש - עלידי התרגום כנ"ל. וזה: על שגינות - כי שגינות הוא בחינת תרגום, כי תרגום הוא בחינת עין הדעת טוב ורע, שמערכ טוב ורע, וכן הוא השוגג, שיש בו גם כן טוב ורע, שהמעשה הוא רע וכוונתו טוב:

(השמות השיבים לתורה הואת:)

ובין לומר בספר לשומע מפי החכם יש חלוק גדול ביותר, כי ספר הוא רק לזכרון, כמו שכתוב (שמות י): כתב זאת וזכרון בספר, והזכרון הוא בפת המדמה, כי גם בהמה יש לה זכרון, כמו שאנו רואים, שגם בהמה זוכרת שבמקום זה נשכה בלב, והיא בורחת משם, ועליהן אמרו רבותינו וזכרונם לברכה: דברים שבעלפה, אי אתה רשאי לאמרו בכתב (גיטין ט), ויש דברים בגו, כי באמת זה המקרא: כתב זאת וזכרון בספר הנ"ל, נאמר על תורה שכתב, שצריכין דוקא לכתבה. (כל זה שמעתי מפיו הקדוש בעת שכתבתי לפני תורה הנ"ל, ולא באר ענין זה היטב):

וזה סוד מה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (סנהדרין לח): אדם הראשון משיך בערלתו היה; אדם הראשון בלשון ארמית ספר, והבן מאד. כי עלידי לשון ארמית, שהוא לשון תרגום, משכה וינקה הערלה, שהוא רע הפולל, מלשון הקדש, מפרית קדש כנ"ל, עין שם היטב:

כי עקר פגם הברית, שהוא רע הפולל, בחינת לשונות העמים, ניקתם עלידי לשון תרגום, שהוא בחינת נגה, שעלידיהם הם עולים לינק מלשון הקדש, מפרית קדש כנ"ל, כי עקר המתקלא והנפיון והפחירה הוא בבחינת נגה, שהוא בחינת תרגום, כי נגה נקרא תקלא כנ"ל. וזהו: אדם הראשון משיך בערלתו היה; אדם הראשון בלשון ארמית ספר, כי הא בהא תליא, כי עקר פגם הברית, בחינת משיך בערלתו, נמשך עלידי לשון ארמית, שהוא לשון תרגום, בשאין מעלין אותו ללשון הקדש כנ"ל:

עשי דברו לשמע בקול דברו - שהצדיק עושה הדבור וכו' כנ"ל. וכשהלשון הקדש בא מלמעלה, עדין הוא חסר תקון, כי עדין צריך להעלות הטוב מן התרגום. וזהו סוד פונת מילה, כמו שמובא במדרש (בראשית פ' יא) שאלת המינין על מצות מילה: איך יברא הקדוש ברוך הוא דבר המחסר תקון, אך הוא על פונה זו, הינו כנ"ל, שהלשון הקדש, שהוא בחינת תקון הברית הפא מלמעלה, הוא עדין חסר תקון, ועקר תקונו למטה, בזה העולם, עלידי שאנו מעלין הטוב שבתרגום ומשלימין את הלשון הקדש, כי עקר התקון של כל הדברים נשלם למטה בזה העולם דוקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש עלידי תרגום, שאף על פי שהלשון הקדש פא מלמעלה, אף על פי כן אין לו שלמות כי אם עלידי לשון תרגום, שהוא בחינת עין הדעת טוב ורע, דהינו עלידי שמכריזין הטוב שבתרגום, הטוב שבעין הדעת, שעלידיה דוקא נשלם הלשון הקדש. וזהו בחינת מה שמבאר שם במדרש התרוץ על שאלת המינין הנ"ל בענין מצות מילה, איך יברא הקדוש ברוך הוא

מחסר תקון כנ"ל, שהשיבו שם: כל דבר צריך תקון: התרמסין צריכין לבשל וכו', אף האדם צריך תקון וכו', עין שם. הינו כנ"ל, שהשם יתברך ברא כל הברואה בשביל האדם הבעל בחירה, שהוא דוקא יתקן כל הדברים עלידי ברור הטוב שבעין הדעת, שעלידיה משלים ומתקן כל הדברים שבעולם, ועלי כן צריכין לתקן תקון המילה, בחינת תקון הברית, בזה העולם דוקא, שזהו בחינת שלמות לשון הקדש עלידי תרגום דוקא, שהלשון הקדש הפא מלמעלה, אין לו שלמות בשפא מלמעלה כי אם עלידי שאנחנו משלימין אותו, עלידי שמכריזין הטוב שבתרגום, שאנו דוקא נשלם הלשון הקדש כנ"ל:

וזהו: חש"ל - חש מל, בחינת מילה, ו"מל" גימטריא שבעים, בחינות מדורה של שבעין בוכבין הנ"ל, שנתמלל ונחתך ונתבטל עלידי מצות מילה, שהוא בחינת תקון הברית כנ"ל. עין בפניות והבן:

ולמעלות הטוב מן התרגום הוא עלידי תקון השגות, שצריך לתקן כל מה שחטא בשוגג, והבן (ט):

ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, יודע לפשר חלמין שבתרדמה כמו יוסף, במבאר שם, כי החלומות הם כפי המאכלים שאוכל, במובא, כי בכל דבר יש אותיות כנ"ל, וכששוכב וישן, עולים האדים מהמאכלים שאכל ועולים להמה, ונצטרפין האותיות שיש בהם, ומזה נעשה החלום. נמצא, כשאדם אוכל, אם היה אוכל הפך השני קדם הראשון, היה מתראה לו חלום אחר, כי בכל דבר יש אותיות אחרים, ואילו היה אוכל זה הפך תחלה, היו נצטרפין האותיות בצרופים אחרים, והיה מתראה לו חלום אחר. ומי שיש לו שלמות לשון הקדש, הוא יודע האותיות שיש בכל דבר כנ"ל, עלי כן הוא יכול לפשר חלמין כנ"ל. והבן היטב, איך עתה מבאר היטב ענין פתרון חלומות עלידי שלמות לשון הקדש, עלידי מה שכתב שם אחר כך, שעלידי שלמות לשון הקדש מאירין התנוצצות האותיות שיש בכל דבר, כי עלידי התנוצצות האותיות שיש בכל המאכלים, שמהם החלומות, עלידיהם הצדיק בחינת יוסף יודע לפשר חלמין שבתרדמה כנ"ל:

(זה מצאנו מזה המאמר מכתב יד רבנו ז"ל בעצמו:)

ישלח עורך מקדש וכו'. גדל יקר הערך מלשון הקדש, שבו נברא העולם, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה: לזאת יקרא אשה, כי מאיש - לשון נופל על לשון, מכאן שנברא העולם בלשון הקדש. כי האשה הוא בחינת לשון הקדש, שבה נברא העולם, וזהו: חנה, לשון דבור, כמו שכתוב: ולילה ללילה יחנה דעת. וזה בחינת: לזאת יקרא אשה, כי הדבור נקרא זאת, כמו שכתוב: וזאת אשר דבר להם אביהם. ועלידי לשון הקדש רוממנו מכל הלשונות, וזה בחינת: לשון נופל על לשון, כל הלשונות נופלים עלידי לשון הקדש, ואין... (עד כאן מצאנו):

[פרקא תנינא דספרא דעניעותא מבאר לעיל בהתורה: אמר אל הכהנים, סימן ב.]

ב

לשון רבנו זכרנו לברכה

פרקא תליהא דספרא דצניעותא

תשעה תקונים יקירין אתמסרא לדקנא. כל מה דאתמסר ולא אתגליא, עלאה ויקרא אשתבת, והוא גנאי יקירא. נימין על נימין מקמי פתחי דאדנין עד רישא [דפמא]. מרישא האי לרישא אחרא. אשתבת מתחות תרין נוקבין ארחא מליא דלא אתחזיא. עלעין אתחפין מהאי גיסא ומהאי גיסא. פתו אתחזון תפוחין סמקין בורדא. פתח חוטא תלון אפמין תקיפין עד חדווי. שפון סמקי בורדא אתפנון. ועירין נחתין בגרונא ומחפין קדלא. רבבין וועירין נחתין בשקולא. באלין אשתבת גבר ותקיה:

א דע, שיש נשמה בעולם, שעלידה נתגלה באורי ופרושי התורה, והיא מסבלת ביסורין. פת במלח תאכל ומים במשורה תשתה, כי כך דרכה של תורה (אבות פ"ו). וכל מפרשי התורה הן מקבלין מואת הנשמה, וואת הנשמה, כל דבריה בגחלי אש, כי אי אפשר לקבל ולשאב מימי התורה, אלא מי שדבריו בגחלי אש, בבחינת (ירמיה כג): הלא כה דברי פאש. וכשהנשמה הואת נופלת מבחינת: הלא כה דברי פאש; ואין דבריה בגחלי אש, ודבריה נצמגין - אזי נסתלקת, וכשנסתלקת, אזי נסתלק באורי התורה הנמשכת עלידה, ואזי כל מפרשי התורה אין יכולין להשיג שום באור התורה, ואז נתעורר מריבה על הצדיקים. כי עקר המחלוקת שבעולם נעשה על ידי הסתלקות באורי התורה, כי הבאור הוא תרוץ על קשיות ומריבות. וזה בחינת (במדבר כ): מדבר צין, שהוא בחינת דבור מצנן, ששם מתה מרים, בחינת הנשמה הסובלת מרירות השעבוד על התורה, ואז נסתלק הבאר, הינו בחינת באורי התורה, ואז: וירב העם עם משה; הינו בחינת המריבה שנתעורר בג"ל. ואלו מפרשי התורה נקראים בשביל זה מזרים, מחמת שמקבלים על ידי הנשמה בג"ל, המכנה בשם מרים. גם הם מזרים את מוריהם (א), כמאמר: ומתלמידי יותר מכלם (תענית י); וזה שאמר להם משה: שמעו נא המורים:

ב ומי שרוצה להמשיך באורי התורה, צריך מתחלה להמשיך לעצמו דבורים חמים בגחלי אש בג"ל, והדבור נמשך מלב העליון, בחינת (תהלים עז): צור לבבי; וצריך לשפך שיחו בתפלה לפני השם יתברך, ועל ידי תפלתו נכמרו רחמי השם יתברך עליו, ונפתח לב העליון, כי עקר הרחמים הוא בלב, ונשפע מלב העליון דבורים, ועל ידי הדבור ממשך באורי התורה גם כן ממש. ולב הג"ל הוא בחינת סלע, שמשם הדבור, בבחינת: מלי בסלע (מגילה יח); וסלע הוא בחינת צור, בבחינת (תהלים קח): פתח צור ויזובו מים; והוא בחינת לב, בחינת: צור לבבי; והלב נכמר ברחמים ומשפיע דבורים חמים, בבחינת (שם לט): חם לבי בקרבי, בהגיגי תבער אש, דברתי בלשוני. וכלב הזה בתוכים כל באורי התורה, בבחינת (משלי ג): כתבם על לוח לבך; ומי שרוצה לקח איזה באור, צריך לו לקח מהלב הג"ל, בתפלה בבקשה בג"ל ובשביל זה צריך כל אחד

ממפרשי התורה, קדם שמתחיל לבאר איזה באור, צריך לו מתחלה לשפך תפלתו לפני השם יתברך, כדי לעורר לב העליון, להשפיע עליו דבורים בגחלי אש, ואחר כך יתחיל לבאר, כי אחר כך נפתח הצור ויזובו מימיו; הינו באורי התורה:

ג ויש חלוק בין באור שאדם מבאר בינו לבין עצמו, לבין באור שאדם מבאר לרבים, כי כשדורש רבים, וקדם הבאור הוא מקשר את עצמו עם נשמותיהם ושופך שיחו ותפלתו לפני השם יתברך, בודאי: הן אל כפיר לא ימאס (איוב לו) (א); אבל תפלת יחיד, אפשר שמואסין בתפלתו. וזה בחינת: ודברת אל הסלע לעיניהם - שתפלתך תהיה בשעה שהצבור מקבצים. וזה (א): הקהל את העם:

ד וזהו החלוק בין הלומד מתוך הספר ובין השומע מפי החכם עצמו, כי השומע מפי החכם עצמו, בודאי נתקשר נשמתו עם נשמת החכם בשעת תפלתו בג"ל, ויש לזה האדם חלק בבאור הזה, כי על ידי התפלה נתוסף קדשה למעלה, וכל תפלה היוצאת מהרבה נשמות, היא מוספת קדשה למעלה ומעוררת ביותר לב העליון בג"ל, ולב העליון שופך מימי הבאר ביותר. הכל לפי רב אנשים, בן יותר קדשות, בבחינת (תהלים כג): ואתה קדוש יושב תהלות ישראל - על ידי תהלות ישראל נתוסף קדשות. גם כל אלו האנשים העומדים בשעת הדורש, נכנע רשעתם על ידי הטוב שבחכם הדורש; ולפי ההכנעה, בן נכנעים האויבים, הינו הקלפות השוכנים סביב לב העליון, בבחינת (יחזקאל ח): זאת ירושלם שמתיה בתוך הגוים; והיא לב, בבחינת (ישעיה מ): דברו על לב ירושלם:

וזה בחינת מטה, שאמר הקדוש ברוך הוא למשה: קח את מטה וקהל את העדה. מטה זה בחינת ממשלת וכח הצדיק, שנעשה על ידי עבודתו, שעל ידו נכנעים כל האויבים, הן למטה הן למעלה. וזהו (תהלים ק): מטה עזך ישלח ה' מציון; הינו המצוות ומעשים טובים, שהן ציונים לדברים עליונים, שמהם נעשה מטה עז להכניע אויבים, וזה: רדה בקרב איביך. נמצא, מי שהוא אצל החכם בשעת באור התורה, נמצא שגכנע הרע שלו בג"ל:

ז וזהו: שפכי כמים לבך נכח פני ה' (איכה ב). פני ה' זה בחינת באורי ודרושי התורה, כמו (ויקרא יט): והדרת פני זקן. זקן זה הדרת פנים, והם שלש עשרה תקוני דקנא, והם שלש עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן (י), שצריך לשפך שיחו ותפלתו קדם שממשיך באורי התורה בג"ל. וזהו: ויפלו על פניהם - כששמעו המריבה, הבינו שעל ידי באורי התורה, שהם בחינת פנים בג"ל, מחמת הנפילה הג"ל, מחמת זה התחיל המריבה:

ח ובשמתפלל קדם הדורש, צריך להתפלל בתחנונים, ויבקש מאת הקדוש ברוך הוא מתנת חנם, ולא יתלה בזכות עצמו, אף על פי שעכשו נתעורר מטה עז של עבודתו, אין זה המטה כדי להתנאות, אלא כדי להכניע הרע שבעדה, כי ברבים יש בהם טובים ורעים, וצריך להכניע הרע שברעים בג"ל. אבל לפני השם יתברך יעמוד כדל וכרש, וידבר תחנונים, ולא יתלה בשום זכות. וזהו (דברים ג): ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר - שצריך לדבר תחנונים בשעה שרוצה לומר, הינו קדם הדורש:

(א) כמובא בפירוש רש"י שם. (ב) ועיין ברכות ח. (ג) שם, ועיין בספר מי הנחל. (ד) ועיין זוהר אחרי דף סב ע"א.

הפח מאדום כדי לענש הרשעים בחרבא וקטלא, והן נבראים בבחינת (תהלים סח): אדני יתן-אמר המבשרות צבא רב; והן מענישין את הרשעים, בבחינת (שם צא): כי מלאכיו יצוה לך וכו' על שחל ופתן תדרך וכו'.

ח ואלו הפחות הרוחניות, הינו המלאכים, הן לפי התחדשות התורה, והתחדשות התורה - לפי הקדשה שנתוסף למעלה בנ"ל, לפי רבות הקדשה, בן גמשה רבוי התורה; ולפי רב התורה, בן רבוי המלאכים הנ"ל. וכן להפך, הינו שלפעמים הקדשה בליך מועטת, עד שהמלאכים הנבראים מחדושי התורה, הם מעוטי פח, שאין פח בידם לקבל פח לענש את הרשעים בחרבא וקטלא, ואין להם פח אלא להכניע את הרשעים בלבד ולהביא מרד בלבבם, אבל לא לענש אותם בחרבא להעביר אותם:

ט ולפעמים גם להכניע אותם בלבד אין פח למלאכים האלו, שכליך הם מעוטי פח מחמת מעוט הקדשה הנ"ל, ואין להם אלא הפח הזה, לעורר פח האמות על הרשעים המוציאי דבת הארץ. כמו עכשו בגלות, שאין לנו פח לענש בעצמנו את הרשעים, אלא בדיניהם, בבחינת (חבקוק א): רשע מכתיר את הצדיק עליבן יצא משפט מעקל. כי הרשע מסבב את הצדיק, ואין לנו פח בעצמנו לדחות אותו, אלא במשפטיהם, לדון אותו בדיניהם, ולקבל מהם פח לרדף את הרשע:

ידע, שלפעמים הוא סבה מאת השם יתברך, שרשע יכתיר את הצדיק, והצדיק אין לאל ידו לדחות את הרשע אלא על-ידי משפטיהם. ועל-ידי פח המשפט יוצא משפט דקדשה, שנפל בין הקלפות, הצדיק הוא מוציא אותו מבין הקלפות, ויוצא המשפט מעקלו, כי נתעקל בין הקלפות בבחינת (תהלים קמז): ומשפטים בל ידעום; ועכשו הוא יוצא מעקולו ונתישר מעקולו, והוא: על פן יצא משפט מעקל:

י ולפעמים גם זה הפח אין להם, ואין להם פח לא לענש בנ"ל, ולא לענש בדיניהם בנ"ל, ולא להביא מרד בלבבם, ואין להם פח אלא להשתיק אותם בלבד, שלא לדבר סרה בפנינו, כדי שלא יפנסו דבריהם באוני המון-עם; ולפעמים גם זה הפח אין להם - הפל לפי מעוט הקדשה:

וזהו: וישלח משה מלאכים אל מלך אדום (שם בפ' הנ"ל), מלאכים - הנ"ל; מלך אדום - בנ"ל. פה אמר אחיך ישראל - הינו המלאכים האלו נתהוו ממאמרות טהורות של ישראל בנ"ל, בבחינת: יתן-אמר המבשרות צבא רב. אתה ידעת את התלואה אשר מצאתנו, ויירדו אבותינו מצרים. אתה ידעת - דיקא, כי כל הענשים על-ידו, ובפרט גלות מצרים, שהיה על פנים הברית, בידוע, ועל פנים הברית חרב בא, בבחינת (ויקרא כח): חרב נוקמת וכו' (י), והוא ממנה על חרב בנ"ל.

וזהו טעות שפעה משה, שהקדוש-ברוך-הוא אמר למשה: קח את המטה והקהל את העדה ודברת אל הפלע לעניניהם - שיקח ממטלת עזו, שיש לו ממצוות וממעשים טובים שלו; והקהל את העדה - כי בשעת הקהל, שיש בהם גם רעים, צריך מטה עז כדי להכניע רשעתם בנ"ל, ואחר-כך: ודברת אל הפלע לעניניהם - אין דבור אלא נחת (שבת סג, ובר' שח"ש סמוך לסופו. וע' זוהר תצא רעם: ודברתם אל הפלע וכו' בדבור ופיוס וכו') - שישפך שיחו ותפלתו בתחנונים בדרל וברש. אל הפלע, הינו לב העליון בנ"ל. לעניניהם - דיקא, שיהיה הקהל בשעת מעשה, כדי שיקשר את עצמו עם גשמתם בנ"ל. והוא לא בן עשה, שזכר טובו וצדקתו בשעת תפלתו, שלא השתמש עם המטה בשביל הקהל, אלא השתמש עם המטה בשעת תפלתו. וזה בחינת: וירם משה את ידו. ידו זה תפלתו, כמו שכתוב (שמות יז): ויהי ידיו אמונה; תרגומו: פרישן בצלו - שהרים את תפלתו, ולא קשר את עצמו עם הקהל. ויד את הפלע במטהו פעמים - בכיכול, הפה צור ויזובו מים (תהלים עח) - שהכה לב העליון, כמו שלוקחין איזה דבר בכח ובאנס, כי בא בכח מעשיו הטובים. וזהו הפאת הפלע פעמים: הפאה אחת - שלקח באורי התורה בכח ובאנס, ולא בקש מתנת חנם בנ"ל; והפאה אחת - כי מי שדוחק את השעה, שעה דוחקתו (ברכות סד, ועירובין יג); ונסתלק קדם זמנו, ועל הסתלקותו - השכינה, שהיא הלב הנ"ל, היא מיללת וכוכה עליו. וזהו: פעמים - כי מתו משה ואהרן על-ידי הפאה, כמו שכתוב: הפה מי מריבה וכו'. ובשביל זה אין לאדם לדחק את עצמו על שום דבר, אלא יבקש בתחנונים, אם יתן לו השם יתברך - יתן, ואם לאו - לאו. וזהו: וען לא האמנתם בי, הינו התפלה בנ"ל, שהרים תפלתו מתפלת הקהל, שלא קשר את עצמו עם הקהל, והתפלה היא אמונה, כמו: ויהי ידיו אמונה. להקדישני לעיני בני ישראל - להקדישני דיקא, כי על-ידי התפלה של רבים נתקדש השם יתברך בנ"ל. לכן לא תביאו וכו' אל הארץ - רמו על הסתלקותו, כי הקדשה גם-כן נתוסף למעלה בשעת פטירת הצדיק, בידוע. נמצא, מה שנחסר על-ידם נשלם על-ידם:

ו ובזכות התורה שממשיכין, זוכין לארץ-ישראל, כמו שכתוב (תהלים קח): ויתן להם ארצות גוים וכו'; אבל ארץ-ישראל היא אחת משלשה דברים שבאים על-ידי יסורין (ברכות ה), ועקר היסורין הם המונעים הרשעים, מוציאי דבת הארץ, וצריך להכניע מתחלה אלו הרשעים ולענש אותם בחרבא וקטלא, ועל-ידי-זה יכולין אחר-כך לילך לארץ-ישראל. וכח הזה לענש את הרשעים אי אפשר אלא כשמקבלין את הפח הזה מאדום, כי זה הפח שלו, בבחינת: ועל חרבך תחיה (בראשית כו); והוא יונק ממזל מאדים (מ).

ז ודע, שעל-ידי פחות הרוחניות, הנבראים מאותיות התורה שחדש, הפחות האלו הן הן מלאכים ממש, והן מקבלין

וירעו לנו המצרים, ונצחק אל ה' אלקיננו, וישלח מלאך - פרשו חכמינו זכרונם לברכה (י): זה משה. ויצאנו - כי פגם הבית הוא פגם הדעת, בבחינת (בראשית ד): וידע אדם; והקול הוא מעורר הדעת, בבחינת הקול מעורר הבונה (ח):

ובשביל זה: ונצחק וכו', וישמע את קולנו - והקול מעורר הדעת. וישלח מלאך - זה משה, בחינת דעת, ועלידי התגלות הדעת בתקונו, אז: ויצאנו. ובשביל זה אומרים את ההגדה בקול רם, כי הגאולה היתה עלידי קול, בבחינת: וישמע את קולנו, ובשביל זה נקראת בשם "הגדה", להורות על תקון הבית, בבחינת (דברים ד): ויגד לכם את בריתו. ועקר המצוה בינו, להורות על תקון הדעת, בבחינת: פתמא וריחני פקחין (סנהדרין ע), ובבחינת: תירוש - זכה נעשה ראש (שם), הינו דעת. אעפ"ה נא בארצך - שרצו לילך לארץ ישראל דרך כחות של אדום כנ"ל, לקבל ממנו כח לעגש את הרשעים בחרבא וקטלא, כדי שיוכלו לילך בדרך המלך, מלכו של עולם, ולא בשביל תענוגי העולם הזה. וזה: לא נלך בשדה וברם ולא נשתה מי באר - זה בחינת תענוגי העולם הזה. כל זה אין רצוננו, אלא רצוננו: דרך המלך נלך - כדי שלא ימנעו אותנו הרשעים מלילך בדרך מלכו של עולם. ויאמר אליו אדום, לא תעבר בי, פן בחרב אצא לקראתך - כל זאת מחמת מעוט כח הקדשה כנ"ל. וזהו: ואנחנו בקדש, עיר קצצה גבולך - הינו מחמת שהקדשה כל"כ בדרגה פחותה, שהוא בגבול הממא נוגעת, ובשביל זה: ויאמר לא תעבר בי וכו'; כי מי שהוא בדרגה תחתונה, אין להתגרות ברשעים, כי צדיק ממנו בולע (ב"מ דף עא):

ויאמרו אליו במסלה געלה - בחינת מסלות בלבבם (תהלים פד), להביא מרד בלבבם. ואם מימך נשתה - מימך זה בחינת משפט, בבחינת (עמוס ה): ויגל כמים משפט; הינו כי לפעמים צריך לכף את הרשעים במשפטיהם. ונתתי מכרם - תרגומו: את דמיהו, הינו השחר שנקבלו, וצריך לתן להם כמון כדי להוציא משפט מן העקול ברצונם. רק אין דבר, ברגלי אעפ"ה - אני רוצה לילך ולעבר בכחך כדי להשתיק את הרשעים, כדי שלא יפנסו דבריהם ברגלי, הינו המונעם, המכנים בשם רגליו, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגליך. ויאמר לא תעבר - וכל זה הוא מחמת מעוט הקדשה כנ"ל, כי צריך לשפך תפלתו קדם התורה ולקשר את עצמו עם הנפשות השומעים, ועלידיה נתוסף קדשה יתרה למעלה, בבחינת (משלי ד): ברכים הדרת מלך; ולפי רבות הקדשה, פן רבוי הארת התורה, ולפי רב הארת התורה, פן גתרבו כחות המלאכים, ולפי כחות המלאכים, פן יכול לעגש את הרשעים מוציאי דבה:

וזה פרוש פקא תליתא: תשעה תקונין יקריין אתמסרו לדקנא, הינו לזון היושב בשיבה לדרש, נמסר לו תשעה

בחינות הנ"ל: א. קח את המטה כנ"ל; ב. והקהל את העדה כנ"ל - להכניע רעתם כנ"ל; ג. ודברתם אל הסלע - בתחוננים כנ"ל; ד. לעיניהם - שיקשר עמהם כנ"ל; ה. להמשיך דבורי אש כנ"ל; ו. להמשיך תורה כנ"ל; ז. בריאת המלאכים כנ"ל; ח. לקבל כח מאדום להכניע את השונאים כנ"ל; ט. לבוא לארץ ישראל כנ"ל. ואלו תקונין דאתמסר לזון הדורש: כל מה דאתמסר ולא אתגליא - רמז על נשמת בחינת מרים שנסתלק כנ"ל. אשתבח - פרוש, אשתבח עכשו עלידי זקן הנה כל מה שהיה משתבח עלידי נשמה שנסתלק. ועכשו מסדר והולך תשעה תקונין:

תקונא קדמא: נימין על נימין מקמי פתחי דאדנין עד רישא דפומא. נימין - בחינת שערות, בחינת שערי ציון (תהלים פו), בחינת מטה ענן ושלח מציון כנ"ל. מקמי פתחי דאדנין - הינו קדם ששמעו אם יכולין לקבל, עד רישא דפומא, פתחו פיהם ואמרו: נעשה. וזהו (כתובות קיב): דקדמי פמיכו לאדניכו. תקונא תנינא: מרישא האי לרישא אחרא - הינו להכניע רעתם כנ"ל, ובזה מוציא אותם מתחת רשות דסמרא אחרא, ומכנים אותם תחת רשות הקדשה, וזהו: מרישא האי לרישא אחרא. תקונא תליתא: אשתבח מתחות תרין נוקבין ארחא מליא דלא אתחזיא - הינו בחינת חטם, בחינת: ודברתם אל הסלע כנ"ל, בחינת (ישעיה מח): ותהלתיו אחטם-לך. ארחא מליא - כי אין מחסור ליראיו (תהלים לד), וזה מליא. ויראה היא בחינת תפלה, בחינת (משלי לא): יראת ה' היא תתהלל; בחינת חטם, בחינת (ישעיה יא): והריחו ביראת ה'. דלא אתחזיא - כי צריך להקטין את עצמו, ולא יתלה בזכותו כנ"ל, בבחינת (משלי כח): אל תתהדר לפני מלך. תקונא רביעא: עלעין אתחפון מהאי גיסא ומהאי גיסא - הינו בחינת התקשרות עם נשמותיהם, והם מחפין אותו מכל צד. תקונא חמישא: אתחזין תרין תפוחין סמקין פורדא. תפוחין - זה בחינת מפתחי הלב שגפתחים, שנקמר רחמי לב העליון ונשפע דבורים חמים, דבורי אש, בחינת סמקא פורדא כנ"ל. תקונא שיתא: בחד חומא תלין, אכמין תקיפין עד חדווי - זה בחינת המשכת התורה כנ"ל, שהם בחינת (ש"ה ה): תלתלים שחרות בעורב, שהם תלי תלים של הלכות (עירובין כא), הנמשכים עד חדווי, עד מעוי (י), בבחינת (תהלים מ): ותורתך בתוך מעי:

ותלין בחד חומא - בבחינת (שם ג): וסביבו נשערה מאד, שהקדושי פרוקד הוא מדקדק עם הצדיקים כחוט (יבמות קכא), וכשפוגמים כחוט השערה, אזי אין כח בידם להמשיך אלו הלכות הנ"ל. תקונא שביעא: שפון סמקא פורדא אתפפון - הינו בריאת מלאכים כנ"ל, בבחינת (שם ג): וברוח פיו כל צבאם. סמקא פורדא, בבחינת (שם קד): משרתיו אש לוחט. תקונא תמינאי: ועירין נחתין בגרונא ומחפין קדלא - הינו לקבל כח מאדום להכניע אויבים הפונים ערף.

(י) ויק"ר פ"א ומוכא בפרש"י שם. (ח) עיין ברכות כד ע"ב ובהרא"ש ורבינו יונה שם ובשו"ע אור"ח סימן קא (ובס"א סעיף ד). (ט) עיין בספר מי הנחל.

חכמים. וזה בחינת (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם - זה בחינת מלך, הנאמר אצל ענין. והן הן שבעת הנורות, כי פה ותרין נוקבא חטמא ותרין עיניו ותרין אדנין הם בחינת שבעת הנורות, ומנרתא דא רישא (א), הינו המלך, ופני המנורה הינו שפע אלקי הנ"ל:

ג וּשְׁפַע אֱלֹקֵי הַזֹּאת הוּא בַּחֲנִינְתָּ סֶפֶה, כִּי סֶפֶה הוּא בַּחֲנִינְתָּ שְׁפַע בְּרוּח־הַקֹּדֶשׁ (ב), כִּי רוּח־הַקֹּדֶשׁ הוּא שְׁפַע אֱלֹקֵי, וְסֶפֶה הַזֹּאת הִיא בָּא עַל־יְדֵי שְׁבַע עֲנָנִים, הֵינּוּ בַּחֲנִינְתָּ שְׁבַע הַנֹּרוֹת כִּנ"ל, שְׁעַל־יְדֵם הָאָדָם מְשִׁיג פְּנֵי הַמְּנוּרָה, הֵינּוּ סֶפֶה, הֵינּוּ שְׁפַע אֱלֹקֵי. וְרוּח־הַקֹּדֶשׁ נִקְרָא עַל־שֵׁם הַחֲכָמָה, שֶׁהִיא רוּחַ חֲכָמָה הַבָּא מִקְדָּשׁ, בִּידוּעַ (ג), וְזֶה שְׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרֵנוֹם לְבִרְכָּה (ד): מִנֵּין שְׁאִין מִסְבְּכִין אֵלָּא בְּדָבָר שְׁאִין מִקְבֵּל טַמְאָה, וּבְדָבָר שְׁגָדוּלוֹ מִן הָאָרֶץ? שְׁנֵאמְרֵי: וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ; מָה אֵד הוּא דָּבָר שְׁאִין מִקְבֵּל טַמְאָה, וְאִין גָּדוּלוֹ אֵלָּא מִן הָאָרֶץ וכו'. וְאֵד הֵן הֵן אֵלּוֹ הָעֲנָנִים הַנ"ל, וְהֵן בַּחֲנִינְתָּ קֹדֶשׁ, וְגָדְלוֹ מִן הָאָרֶץ, כִּי צָרִיד הַמִּקְבֵּל הַזֶּה לְהִיּוֹת חֶכֶם, כִּי הַקֹּדֶשׁ בְּרוּח־הוּא יִהְיֶה חֲכָמָה לְחַכְמִין (ה), בְּבַחֲנִינְתָּ (שְׁמוֹת לא): וּבִלְבָּב כָּל חֶכֶם לֵב נִתְּנִי חֲכָמָה (ו):

ד וְסֶפֶה הַנ"ל, הֵינּוּ רוּח־הַקֹּדֶשׁ הַנ"ל, שְׁפַע אֱלֹקֵי הַנ"ל, הוּא בַּחֲנִינְתָּ מִקִּיפִין, שֶׁהַשֹּׁכֵל הַזֶּה הוּא גָּדוֹל עַד לְמֹאֵד, עַד שְׁאִין הַמֶּלֶךְ יִכּוֹל לְסַבְּלוֹ, וְאִין נִכְנָס בְּמֶלֶךְ, אֵלָּא הוּא מִקִּיף אֶת הָרֹאשׁ, כְּמוֹ שְׁאֵנוּ רֹאשִׁים בְּמֶלֶךְ חֲכָמִים עֲמֻקּוֹת, שְׁאִין יִכְלֹת בְּמֶלֶךְ הָאֲנוּשִׁי לְהִבִּין עַל בְּרִיּוֹ, כְּמוֹ כְּמֶלֶךְ וְכְּמֶלֶךְ מְבוֹכִים שְׁאֵנוּ נְבוֹכִים בָּהֶם, כְּמוֹ הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, שְׁאִין מֶלֶךְ שֶׁל אֲנוּשִׁי יִכּוֹל לְהִבִּין אֶת הַיְדִיעָה הַזֹּאת. וְהַשֹּׁכֵל הַזֶּה הוּא בַּחֲנִינְתָּ מִקִּיף, שְׁאִין נִכְנָס בְּפִנְיֻמִּית הַמֶּלֶךְ, כִּי אִם מִקִּיף אוֹתוֹ מִבְּחוּץ, וְהַשֹּׁכֵל הַפְּנִימִי מִקְבֵּל חִיּוּתוֹ מִהַמִּקִּיף הַזֶּה:

וְדַע, שֶׁזֶה עֵקֶר כָּח הַבְּחִירָה: כָּל זְמַן שֶׁהַשֹּׁכֵל אִין בְּלִיכָה גָּדוֹל לְהִבִּין הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה, אִין כָּח הַבְּחִירָה עַל מְקוֹמוֹ, כִּי יֵשׁ בִּידוֹ כָּח לְבַחֵר חַיִּים אוֹ הַפּוֹכִי; אֲבָל בְּשִׁיכְנֵם הַמִּקִּיף הַזֶּה לְפָנִים, וְאֵין יִתְגַּדֵּל הַשֹּׁכֵל הָאֲנוּשִׁי, וְיִתְגַּלֵּה לְאֲנוּשִׁי הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה - אֵין יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה, כִּי אֵין, עַל־יְדֵי גָדוּלוֹ שֶׁל הַשֹּׁכֵל, יֵצֵא מִגֶּדֶר הָאֲנוּשִׁי וְיַעֲלֶה לְגֶדֶר מַלְאָךְ, וְאֵין יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה. וְזֶה עֵקֶר כָּח הַבְּחִירָה, זֶה שְׁאִין יוֹדֵעַ הַשֹּׁכֵל שֶׁל הַיְדִיעָה וְהַבְּחִירָה. וְזֶה שְׁאֲמָרוּ חֲכָמֵינוּ זְכָרֵנוֹם לְבִרְכָּה (ברכות יז), שְׁלַעֲתִיד צִדִּיקִים יוֹשְׁבִים וְעַמְרוּתִיהֶם בְּרֹאשֵׁיהֶם - עַל רֹאשֵׁיהֶם הַצָּרָף לֹמֵר, כִּי לַעֲתִיד יִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה. וְזֶה: צִדִּיקִים יוֹשְׁבִים - שֶׁהַיְשִׁיבָה הוּא מוֹרָה עַל הַעֲדָר הַבְּחִירָה, כְּמוֹ יוֹשֵׁב בְּשָׁמַיִם (תהלים ב), שֶׁהוּא מוֹרָה עַל הַעֲדָר הַשְׁתַּנּוּת, כִּי הַתַּנּוּת מוֹרָה עַל הַשְׁתַּנּוּת מִרְצוֹן אֵל רְצוֹן, וְהַיְשִׁיבָה מוֹרָה עַל הַעֲדָר הַשְׁתַּנּוּת, הֵינּוּ כְּפֹל הַבְּחִירָה. וְזֶה מַחְמַת וְעַמְרוּתִיהֶם - הֵינּוּ הַמִּקִּיפִים, כְּמוֹ (שְׁמוֹת א כג): שְׁאוּל וְאַנְשֵׁי עֹמְרִים אֵל דָּוִד. בְּרֹאשֵׁיהֶם - וְלֹא עַל רֹאשֵׁיהֶם, הֵינּוּ הַמִּקִּיפִים יִכְנָסוּ בְּתוֹךְ הַמִּחִין לְפָנִים, וְאֵין יִכְנָסוּ כָּל הַשִּׁכְלִיּוֹת, שֶׁלֹּא הִיא יִכּוֹל לְהִבִּין אוֹתָם, יִכְנָסוּ לְפָנִים, בְּתוֹךְ הַמִּחִין, וְיַדַּע וְיִשְׁגֵּי אוֹתָם, וְאֵין יֵצֵא מִגֶּדֶר אֲנוּשִׁי וְיַעֲלֶה לְגֶדֶר מַלְאָךְ, וְיִתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה:

וְעִירִין - זֶה בַּחֲנִינְתָּ כָּח אָדָם, בַּחֲנִינְתָּ (עובדיה א): קָמֵן נִתְתִּיד בְּגוֹיִם. נִתְתִּין בְּגוֹיָא - בַּחֲנִינְתָּ חֶרֶב הַנ"ל, בַּחֲנִינְתָּ (תהלים קמט): רוּמָמוֹת אֵל בְּגוֹיִם וְחֶרֶב פִּיפִיּוֹת. תְּקוּנָא תְּשִׁיעָאָה: רַבְרַבִּין וְעִירִין נִתְתִּין בְּשִׁקּוּלָא - הֵינּוּ בַּחֲנִינְתָּ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שְׁנַחֲלָקָה לְשִׁבְטִים, שֶׁהֵם בַּחֲנִינְתָּ: חִיּוֹת קָמָנוֹת עִם גְּדוּלוֹת (שם קד). בְּאֵלִין אֲשֶׁתִּפַּח גִּבְרַת תְּקִיף - הֵינּוּ כְּשֶׁבֶא לְבַחֲנִינְתָּ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אִין נִקְרָא גִבְרַת תְּקִיף, כִּי קֹדֶם שֶׁבֶא לְבַחֲנִינְתָּ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אִין אֵל יִתְהַלֵּל חוּגֵר בְּמַפְתָּח (מלכים ב); אֲבָל אַחֲרָיָה, כְּשֶׁנּוֹצַח, אִין נִקְרָא אִישׁ מַלְחָמָה:

הַתּוֹרָה הַזֹּאת נִאֲמָרָה בְּרֹאשִׁי הַשָּׁנָה עַל פֶּסוּק (תהלים פט): אֲשֶׁרִי הָעָם יָדְעִי תְרוּעָה, אֵד לֹא זָכִינוּ לְקַבֵּל מַכְתִּיבַת יְדוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּאוֹר זֶה הַפֶּסוּק עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַנ"ל. גַּם קֹדֶם שְׁאֲמָר הַתּוֹרָה הַזֹּאת, סֶפֶר אוֹיָה זְמַן מִקְדָּם מַעֲשֶׂה נִוְרָאָה, שֶׁרָאָה בְּמִקּוֹם שֶׁרָאָה, בְּהִקִּין אוֹ בְּחִלּוֹם, וְאָמַר שֶׁהַתּוֹרָה ט' תְּקוּנִין הַנ"ל הִיא פְּרוּשׁ עַל הַמִּרְאָה הַנִּוְרָאָה הַזֹּאת שֶׁסֶפֶר. וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, עוֹד חֲזוֹן לְמוֹעֵד לְבָאֵר דְּבָרִים אֵלּוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר בְּעֹזֶרֶת הַשֵּׁם יִתְבַּרֵּךְ:

כא

לְשׁוֹן רַבְּנֵי זְכָרֵנוֹ לְבִרְכָּה

פֶּרְקָא רַבִּיעָא דְסִפְרָא דְצִנִּיעוּתָא עֲתִיקָא מְמִיר וְסִתִּים וכו':

בְּהַעֲלִיתָךְ אֶת הַנֹּרוֹת וכו', פֶּרֶשׁ רִש"י: שֶׁתִּהְיֶה שְׁלֵהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ:

א בְּתִיב: אַחֲרֵי וְקָדֵם צִרְתָּנִי (תהלים קלז), כִּי יֵשׁ שִׁכְלִי, שְׁאֲדָם מְשִׁיג אוֹתוֹ עַל־יְדֵי הַקִּדְמוֹת רְבוּת, וְהַשֹּׁכֵל הַזֶּה מְכַנֶּה בְּשֵׁם אַחֲרֵי; וְיֵשׁ שִׁכְלִי, שֶׁבֶא לְאָדָם בְּלֹא שׁוּם הַקִּדְמָה, אֵלָּא עַל־יְדֵי שְׁפַע אֱלֹקֵי, וְזֶה מְכַנֶּה בְּשֵׁם קֹדֶם, בְּשֵׁם פָּנִים. וְהַתְּלַחֲבוּת הַלֵּב נִוְלָד מַחְמַת תְּנוּעוֹת הַשִּׁכְלִי, כִּי טֹבַע הַתְּנוּעוֹת - שְׁמוּלִיד חֵם, וְלִפִּי מַהִירַת תְּנוּעוֹת הַשִּׁכְלִי, כִּן מוֹלִיד חֵם בִּלְבָב. נִמְצָא, עַל־יְדֵי שְׁפַע אֱלֹקֵי, שֶׁהַשִּׁכְלִי נִשְׁפָּע לְאָדָם בְּמַהִירוֹת, שְׁאִין צָרִיד לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּשׁוּם הַקִּדְמָה, עַל־יְדֵי זֶה הַמַּהִירוֹת, שְׁלֵהֶבֶת הַלֵּב עוֹלָה תְּמִיד מֵאֵלֶיהָ:

ב אֲבָל לְהַגִּיעַ לְבַחֲנִינְתָּ שְׁפַע אֱלֹקֵי הַנ"ל אִין אֲפֻשֶׁר לְבֹא לְזֶה, אֵלָּא שִׁקְדָּשׁ אֶת פִּי וְחֲטָמוֹ וְעִינָיו וְאָזְנוֹ, וְהֵן הֵן מֵאִירִין לֹא שְׁפַע אֱלֹקֵי הַנ"ל, הֵינּוּ שִׁישְׁמֹר אֶת עֲצָמוֹ מִלְּהוֹצִיא שִׁקָּר מִפִּיו, וְיִהְיֶה לֹא יִרְאֶת־שָׁמַיִם, שֶׁהוּא בַּחֲנִינְתָּ חֶטֶם, בְּבַחֲנִינְתָּ (ישעיה יא): וְהִרְיָחוּ בִּירְאָתָה; וְיִהְיֶה לֹא אֲמוּנַת־חֲכָמִים, הַתְּלוּי בְּאֲדִינִין, בְּבַחֲנִינְתָּ (משלי כב): שְׁמַע דְּבָרֵי חֲכָמִים; וְיַעֲצִים עִינָיו מִרְאוֹת בְּרַע - כִּי הֵן הֵן הַמְעוֹרְרִין אֶת שְׁפַע אֱלֹקֵי הַנ"ל לְבֹא, כִּי הִפֵּה וְהַחֲטָם וְהַעֲיִינִים וְהָאֲזִינִים תְּלוּיִים בְּמֶלֶךְ, וְהֵן מְעוֹרְרִין אֶת הַמֶּלֶךְ, שִׁיְהִיָּה בְּבַחֲנִינְתָּ קֹדֶם, בְּבַחֲנִינְתָּ פָנִים. וְזֶה בַּחֲנִינְתָּ (תהלים קט): רֹאשׁ דְּבָרָךְ אֶמֶת - זֶה בַּחֲנִינְתָּ מֶלֶךְ, הַנֶּאֱמָר אֵצֶל פֶּה. וְזֶה (שם קא): רֹאשִׁית חֲכָמָה יִרְאֶת ה' - זֶה בַּחֲנִינְתָּ מֶלֶךְ, הַנֶּאֱמָר אֵצֶל חֶטֶם. וְזֶה בַּחֲנִינְתָּ (משלי ט): הִכַּח לְחֶכֶם וְיִאֲחֲבֶךְ - זֶה בַּחֲנִינְתָּ מֶלֶךְ, הַנֶּאֱמָר אֵצֶל אֲדִינִין, בְּבַחֲנִינְתָּ: שְׁמַע דְּבָרֵי

(א) עֵיין בְּהַקְדַּמַת הַחִיקוּנִים דף יג ע"ב. (ב) עֵיין מְגִלָּה דף יד ע"א וְשֵׁם דף יג ע"א אֲבִי פוֹכֵי שְׁנַעֲשֶׂה לְיִשְׂרָאֵל כְּסוּכָה, וְכִירִישׁ וְקִרְא רַבָּה דְרִשׁוּ אֲבִי פוֹכֵי שֶׁהִיא אֲבִי הַנְּבִיאִים שֶׁכְּסוּ בְּרוּחַ הַקֹּדֶשׁ. (ג) עֵיין זוֹהַר אַחֲרֵי דף סא. (ד) סוֹכָה יא ע"ב, וְע"ש ג"כ בְּדף יב ע"א בְּתוֹם ד"ה בְּפִסּוּלֵת גוֹרָן. (ה) דְּנִיָּאֵל ב. (ו) עֵיין בְּרִכּוֹת נח.

שנותיבמה לאחיו, כמבאר בסבא (משפטים ק): אתתה אמה, הינו שהוא צער וענש גדול להמת, שאשתו נעשית לו אם, כי עכשו מברח להיות נולד מאשתו, ואשתו נעשית לו אם. ומחמת זה, בן היבמה הזה, שנולד מהיבום, אי אפשר לו למצא זיווג כי אם ברחמים גדולים (כמובא וזהר לד לד צב), שעליו נאמר: פן יקדמונו אחר ברחמים, עין שם), כי זה בן היבמה, שבאמת הוא בעלה של היבמה, ואשתו נעשית לו אם - אין לו בתזוג, מאחר שבתזוג נעשית לו אם. וזהו שפרש רבנו ז"ל, שבקש אהרן על מרים, שפגמה בשכל הפנים, שזהו הפגם של המת בלא בנים כנ"ל, שלא תהא נענשת, חס ושלום, בענש היבום. וזהו: אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו - שלא תהיה כמת בלא בנים, אשר מברח לצאת שנית בגלגול מרחם אמו, הינו שאשתו נעשית לו אם, אשר מחמת זה: ויאכל חצי בשרו; הינו חצי גופו נאכל, הינו שאין לו בתזוג כנ"ל, שהיא חצי בשרו, פלג גופו כנ"ל]:

ו ולפעמים יש שהמחין והשפע אלקי הוא בהעלם, בבחינת עבור, ואז יפה צעקה לאדם - בין בתפלה בין בתורה - בשנותעלם המחין. כי העלם, הינו עבור, זה בבחינת: (דברים לב) צור ילדך תשי; כמו (ישעיה לו): וכח אין ללדה; כמו אשה שתשה כחה מלידה, ובשעה שהיא פורעת לילד ראמת שבועין קליו, כמנזן תבות שבמזמור "ענד", ואז מולדת (זהר פנח רמט:). והשבועין קליו הן בבחינת שבועה קולות שאמר דוד על המים, שכל אחד כלול מעשר:

והצעקה, שאדם צועק בתפלתו ובתורתו, בשנותתלקין המחין בבחינת עבור, אלו הצעקות הן בבחינת צעקת הילדות, והקדושי-ברוך-הוא, שהוא יודע תעלומות של המחין איך נתעלמו, הוא מאזין צעקתנו. והצעקה היא במקום צעקת השכינה, כאלו השכינה צועקת, ואז מולדת המחין. וזה בבחינת הקול מעורר הפגנה (י), הינו המחין. וזה בבחינת: תפלם שבועת ימים. שבועת ימים זה בבחינת שבועה קולות של דוד כנ"ל, שהם שבועין קליו ה"ל, שצריך לצעק כדי להוציא אור הפנים ה"ל מהעלם אל הגלוי, והגלוי זה בבחינת לדה, ואז, אחר הלדה, דם נעפר ונעשה חלב (כבורות ו). וזה בבחינת תפלם, כי הכלמה - אול סמקא ואתי חורא (כ"ב נח:), הינו דם נעפר ונעשה חלב. וזה: צור ילדך תשי - ראשי-תבות של צעקתנו יודע תעלומות כנ"ל, וזה תשי - ראשי-תבות של תפלם שבועת ימים:

ח ובשארדם לומד תורה ואין מבין בה שום חדוש, זה מחמת שהמחין והשכל של התורה והלמוד הזה הן בבחינת עבור, וזה נקרא בשם יעקב, כי יעקב זה בבחינת עבור, בבחינת (הושע יב): בבטן עקב את אחיו, ואז צריך לצעק הקליו ה"ל. וזה בבחינת (בראשית כ): הקול קול יעקב - כשהוא בבחינת יעקב, צריך לו הקליו, כדי להוציא המחין בבחינת לדה.

ה וזה בבחינת קדושי, בבחינת חפה. כי שפע אלקי ה"ל הוא בבחינת קדש, בבחינת חפה, מקיפין. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב עה): כל צדיק וצדיק נכוה מחפתו של חברו; כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה. וזה בבחינת שבועת ימי המשטה שאחר החפה, הינו בבחינת שבועת הנרות ה"ל, שעלידם יכנס המקיף לפנים. וזה בבחינת שבועת ימי אבלות, רחמנא לצלן, שמתאבלין עליו על שנסתלק נשמתו, כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים ה"ל עלידי שבועה ימים אלו:

ו וזה טעם רק של החליצה, שנאמר (דברים כה): וירקה בפניו - בפניו דיקא, כי זה הולך בלא זרע, ולא הניח ברכה אחריו, שימשיכו שכל הפנים בעולם עלידי מעשיהם הטובים, ואחיו אינו רוצה להקים שם אחיו המת, ואינו רוצה ליבם אותה, בשביל זה: וירקה בפניו, כי אין רוצה להמשיך נשמת המת בעולם, שיוכל לתקן אור הפנים. ובה הרק נראה לפעמים פני המת - פני המת דיקא, ובה הרק הוא נכלם, ועקר הבושה הוא בפנים, וזה על שלא רצה להקים שם אחיו המת:

וזה בבחינת: ואביה ירק ירק בפניה, הלא תפלם שבועת ימים (במדבר יב) - שבועת ימים דיקא, הינו בבחינת שבועה עננים ה"ל, שעלידם מאיר פני המנורה. והוא לא רצה להקים שם אחיו המת, על-כן: וירקה בפניו, והינו בשבת-פנים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יבמות פ' ר"ג): היבמה נקנית במאמר - זהו הפך הבשטה, בבחינת (תהלים כט): כלו אומר כבוד, הפך של: תפלם שבועת ימים:

ומרים, שפגמה בכבוד משה, שהוא בבחינת שפע אלקי, בבחינת (שמות לד): כי קרן עור פניו; ופגמה בבחינת שבועת הנרות, כי הוא היה ענו, שכל וסכלן, ולא חרה אפו על בזיונו, וזה בבחינת חטם בשלמות. וכתוב בה (במדבר יב): פה אל פה אדבר בו - זה בבחינת פה. וכתוב בה (שם): ותמונת ה' יביט - זה בבחינת עינים. וכתוב בה (שם): בכל ביתי נאמן הוא - זה בבחינת אדניו, בבחינת (משלי יא): נאמן רוח מכסה דבר, כמובא בזהר (אר"ר קבח:), בשביל זה נצטרעה, ומצרע דא סגירו דנהורא עלאה (זהר תוריע מט:), הינו אור הפנים ה"ל, וכתוב בה: תסגר מחוץ למחנה שבועת ימים:

וזה שבקש אהרן: אל נא תהי כמת אשר בצאתו מרחם אמו ויאכל חצי בשרו - כי עלידי סגירו דנהורא עלאה היא בבחינת מת, כי מצרע חשוב כמת (נדרים סד:), אשר בצאתו מרחם אמו - זה בבחינת יבום, שעלידי היבום אתתה אמה, שאשתו נעשית לו אם. ויאכל חצי בשרו - הינו שאין לו בתזוג, כי הפעל ואשתו הם תרי פלגא גופא, ועכשו, שאשתו היא אמו, נמצא שנאכל חצי בשרו, ואין לו בתזוג:

[פרוש, כי מי שמת בלא בנים, אזי אשתו צריכה להתיבם, ועלידי היבום נתגלגל המת בהבן הנולד מאשתו,

(י) עין ברכות דף כד ע"ב, ובהרא"ש ורבינו יונה שם. ובשו"ע או"ח סימן קא [וכסימן סא סעיף ד]. (ח) עין בספר ברית מנוחה דרך ד.

סגלה כנ"ל, שהוא למעלה משכלו; ואחר-כך, בשנתגלה לו, אזי ייטיב מטובו לאחרים כנזכר לעיל:

יא נחמו נחמו עמי וכו' (ישעיה ב). כל הצרות והיסורים והגלות אינו אלא לפי ערך חסרון הדעת; וכשנשלם הדעת, אזי נשלם כל החסרונות, בבחינת (נדרים מא): אם דעת קניית - מה חסרת. וכתוב (ישעיה ה): לכן גלה עמי מבלי דעת (ו). ועקר החיים הנצחיים יהיה לעתיד מחמת הדעת, שיצרכה הדעת, שידעו הכל את ה', ועל-ידי הדעת יכללו באחדותו, ואז יחיו חיים נצחיים כמותו. כי על-ידי הידיעה נכללים בו, כמאמר החכם: אלו ידעתיו - הייתי. ועקר הידיעה יהיה לעתיד, כמו שפירשנו (שם יא): כי מלאה הארץ דעה; ומחמת הדעת לא יחסר כל טוב, ויהיה כל טוב, כמאמר חכמינו וזכרונם לברכה (פסחים י): אטו האידנא לאו אחד הוא? ותמצו: לעתיד כלו הטוב והמטיב:

ואפלו העבדים ידעו ביתרון הדעת, אבל לא כמוני; וידעו, שהגדלה שהיה להם והשפלות שהיה לנו בזמן הגלות, כל זאת הגדלה היה לנו, אף-על-פי שעבדו אי אפשר להבין כל זה, כי אין להכחיש החוש, אף-על-פי-כן ירבה הדעת, ויבינו הכל שגדלתם של העבדים היה לנו גדלה, ולהם השפלות. ולכאורה היא ידיעה גדולה, אף-על-פי-כן הידיעה הזאת יהיה לנו ללעג ולשחוק לפי ערך ידיעתנו. והוא (תהלים קכ): או ימלא שחוק פיני, או יאמרו בנזים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו - שידעו ויאמרו: הגדלה שעשה עמנו - הינו עם העבדים, הגדיל ה' לעשות עם אלה - הגדלה הזאת היה לישראל. אף-על-פי-כן: או ימלא שחוק פיני - הינו שגשחק ונלעגו מדיעתם והשגתם, כי השגתנו יהיה לאין סוף וקץ. והידיעה יש בה מקיף ומקיף למקוף, כמובא לעיל על פסוק: בהעלתך את הצרות. והוא: נחמו נחמו - הינו מקיף ומקיף למקיף, שהידיעה היא עקר הנחמה של כל הצרות. ואיך אפשר לבוא להידיעות? **יאמר אלמנים - אמירה בחשאי (זוהר וזאב ב: ובאר"ר קלוב), בחינת שמן, בחינת שבעת הנרות. אלמנים לארמא קלא, בחינת: אלמנים אל דמי לך (תהלים כג), בחינת צעקת היולדת כנ"ל:**

(מספין כ' עד כאן - לשון רבנו ז"ל)

[פרוש, כי מבאר לעיל, שעל-ידי הצעקה זוכין להוליד המחין מתעלומתו, ועל-ידי שמקדשין שבעת הנרות, זוכין להכניס המקיפין לפנים, פי צריכין שני דברים להשגת הדעת הקדוש: בתחלה צריכין להוליד המחין, כי לפעמים המחין והשפע אלקי בהעלם וכו' כנ"ל, ולזה צריכים צעקה כדי להולידם; ואחר-כך, כשנולדים המחין, עדן יש בהם פנימי ומקיף, ולזה צריכין לקדש שבעת הנרות, כדי להכניס המקיפין והשפע אלקי לפנים, ולעשות מהמקיף פנימי - עין שם היטב ותבין. והוא שפרש הפסוק: נחמו נחמו - הינו לזכות להשגת המקיפין, הינו השגת הדעת, שהוא עקר הנחמה כנ"ל, זה זוכין על-ידי שני בחינות כנ"ל, שהם צעקה, שעל-ידי-זה מולידין המקיפין, וקדשת שבעת הנרות, שעל-ידי-זה מכניסים המקיפין לפנים כנ"ל.

ומי שתורתו בלא הכנה בה שום חדוש, אין לדרש אותה לרבים, כי התורה הזאת, שהיא בבחינת יעקב, בבחינת עביר, אף-על-פי שהקדוש-ברוך-הוא מתענג [בה], בבחינת: ודגלו עלי אהבה - אל תקרי: ודגלו, אלא: ולגלו (מדרש שה"ש), אבל אין לדרש אותה כמו שהיא לרבים, כי אין לדרש אלא דברים המבררים, כמאמר (שבת קמח): אמר לחכמה אחתי את - אם ברור לך הדבר באותה שהיא אסורה לך - אמר, ואם לאו - אל תאמרה. והוא (תהלים קלח): כי יעקב בחר לו יה - כשהוא בבחינת יעקב, בבחינת עביר, בלא מחין - זאת הלמוד בחר לו הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת: ודגלו עלי אהבה; ואין לדרש אותה לרבים. אבל: ישראל לסגלתו - ישראל אותיות לי ראש, הינו התגלות המחין, המושבת אור הפנים כנ"ל, שפע אלקי הנ"ל, בתוך הפנימי כנ"ל. וזה בחינת ישראל, בבחינת (ישעיה כט): ישראל אשר בך אתפאר. בך דיקא - שיתמשך עטרת תפארת, הינו המקיפין הנ"ל. בך - בתוך הפנימיות. לסגלתו - זאת התורה יכול לדרש אותה לרבים:

ז כי אנחנו נקראים עם סגלה (דברים י) - כמו סגלה שעושים לרפואה, אף-על-פי שאין הטבע מחיב שיהיה זה לרפואה, אף-על-פי-כן הדבר הזה מסגל לרפואה; וזה למעלה מהטבע, שאין השכל האנושי מבין זה. כמו-כן אנחנו, לקח אותנו השם יתברך לעם סגלתו, אף-על-פי שאין השכל האנושי מבין את כל זה, איך לקח עם מתוך עמים. כמו בשעת קריעת ים-סוף, שקמרג מדת-הדין: הללו עובדי עבודה-זרה וכו' (ב"ר פ' נו ובשמות רבה פ' כא), אף-על-פי-כן הקדוש-ברוך-הוא לקח אותנו לעם קדוש. נמצא, שהיה הדבר כמו סגלה, שהוא למעלה מהטבע, למעלה משכל אנושי, וזה בחינת מקיפין כנ"ל. ומי שזכה לאלו המקיפין, להוליד אותם ולהכניס אותם בפנים כנ"ל, נמצא שזכה להבין את הסגלה, בודאי הישר לגלות הסגלה לעם סגלה:

בבן, כל אחד ואחד לפי בחינתו יש לו פנימי ומקיף, וכל אחד לפי בחינתו, מה שחננו השם, שיכניס המקיף לפנים ולהבין ולחדש איזהו דבר, הישר מחיב, שיגלה ויכניס זאת ההכנה של הסגלה, שהיה אצלו סגלה, שיגלה לעם סגלה, ולהיטיב מטובו לאחרים:

וזה פרוש פרקא רביעאה דספרא דצניעותא: עתיקא ממיר וסתים, ועירא דאנפין אתגליא ולא אתגליא. עתיקא זה בחינת המקיפין הנ"ל, שהן טמורים וסתומים מפל צד, בכל המשך הזמן של עולם הזה, ולא יתגלה אלא לעתיד; אבל בזעיר אנפין, חכמות של האדם, שהאדם יכול להשיג אותם, גם בהם יש פנימי ומקיף. וכל אחד לפי בחינתו יש לו פנימי ומקיף, ואלו המבוכות הנ"ל, שאי אפשר לשכל האדם להשיגם, הם מבחינת עתיקא, וכל החכמות שיכול מוח אנושי להשיג אותם, הם בחינת ועירא דאנפין. ולפעמים הם בהעלם, בבחינת (עביר כנ"ל), וזה בחינת לא אתגליא, וכשנתגלה לו - אז בבחינת אתגליא. וכל זמן שהיה הדבר אצלו בבחינת לא אתגליא, בבחינת העלם, הוי אצלו כמו

עם כבש וכו', מחמת מדת הפעם; אבל לעתיד יוכלו לדור יחד, מחמת שיתבטל הפעם על-ידי הדעת שיתגלה אז:

והנה לעתיד הכל ידעו את ה', אפלו עבד"ם כנ"ל, ומלאה הארץ דעה; אך הדעת שיהיה להם אז, אפשר לנו לידע ולדבר ממנו, אך הדעת שיהיה לנו אז, זה אי אפשר בעת אפלו לדבר ממנו, כי עכשו זה הדעת בבחינות מקיפים כנ"ל, כי כל השלמות והטובות שיש לעבד"ם עכשו, באמת אינו כלום, בנזכר לעיל: אם דעת חסרת וכו'; ואדרבא, כל גדלתם וטובתם, הכל הוא לטובתנו. ולעתיד, שיתמלא הארץ דעה, ואפלו כל העבד"ם ידעו את ה', אז יבינו הם, שכל הגדלה והטובה שהיה להם בזה העולם, הכל הוא לטובתנו ולגדלתנו. וזה (תהלים קכו): אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה, הגדיל ה' לעשות עמנו; הגדיל ה' להגדיל ה' להגדיל ה' לעשות עמנו בעולם הזה [הינו עם העבד"ם], הגדיל ה' לעשות עם אלה, כי הכל היה גדלתם של אלה [הינו של ישראל], כי היה לטובתם וגדלתם. וזה יבינו הם בדעת והשגה שיהיה להם אז; אבל אצלנו יהיה זה הדעת דבר פשוט ושחוק, כי דעתנו יגדל אז מאד. וזה: אז ימלא שחוק פינו וכו', אז יאמרו בגוים הגדיל וכו' - כי זה הדעת והשגה שיהיה להם אז, לומר הגדיל וכו' כנ"ל, זה יהיה אצלנו שחוק ודבר פשוט, כי דעתנו יהיה גדול מאד:

ועל-כן לעתיד יחיו חיים נצחיים, כי אז יתגלה הדעת, ויהיו נכללים באחד. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים י): ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד - וכי האידנא וכו', אלא עכשו מברכין על הרה: ברוך דין אמת; ועל הטובה - הטוב והמטיב; אבל לעתיד יברכו על הכל: הטוב והמטיב; כי לעתיד, שיתגלה הדעת, ידעו שאין שום רע בעולם כלל, רק כל טוב וכל אחד. וגם הגלות היא רק מחסרון הדעת, כמו שכתוב (שעיה ח): לכן גלה עמי מפני דעת. ועל-כן היתה גאלת מצרים על-ידי משה, שהוא היה בחינת הדעת. וזה שכתוב: (שמות י) וידעתם כי אני ה' המוציא אתכם מתחת סבלות מצרים; כי עקר הגאלה - על-ידי הדעת:

ודע, שגם לעתיד, שיתמלא הארץ דעה, ויהיה נעשה מהשכל המקיף שכל פנימי - גם אז יהיו מקיפים אחרים, כי בודאי לא ידעו מהות השם יתברך, רק כל אחד ישיג לפי מדרגתו ולפי עבודתו ויגיעתו וטרחו, אשר יגע וטרח בזה העולם בשביל השם יתברך; ואף שכלם יודפכו, ואפלו עבד"ם, אף-על-פי-כן יהיה הפרש גדול בינם לביננו, כי מה שיהיה אצלם אז השגה וידיעה גדולה, יהיה אצלנו שחוק ודבר פשוט, ולא יהיה נחשב בעינינו להשגה כלל, וכמו שמבאר למעלה: אז ימלא שחוק פינו ולשוננו וכו', אז יאמרו בגוים הגדיל - כי מה שיהיה אצלם השגה להבין ולידע גדלת ישראל, ושכל טובתם וגדלתם בזה העולם היה הכל בשביל ישראל - ובאמת הוא השגה גדולה, כי בעת בעולם הזה אין מבין זאת - אף-על-פי-כן אצלנו לא יהיה זה נחשב להשגה כלל, רק לשחוק ודבר פשוט, כי השגתנו ודעתנו אז יגדל מאד.

וזהו: יאמר אלמליכם - יאמר הינו בחינת אמירה בחשאי, שזהו בחינת שמן, שהוא בחשאי, כמו שכתוב בזהר (שמוני טז): וין לארמא קלא ושמן בחשאי. ושמן הוא בחינת שבעת הנרות, שהיו משמן. אלמליכם - זה בחינת אלמלי לארמא קלא, בחינת הצעקה הנ"ל. שעל-ידי שני בחינות אלו זוכין להשגת המקיפין, שהוא השגת הדעת הקדוש, שזהו עקר הנחמה, בחינת נחמו נחמו, הינו מקיף ומקיף למקיף כנ"ל:

כל הענין הנ"ל, המבאר בקצור על פסוק נחמו נחמו בלשוננו הקדוש, שמעתי מפיו הקדוש מעצמו בבאור יותר קצת, ורשמתי לעצמי כמו ששמעתי, על-כן לא מנעתי להעתיקו. ובתחלה התחיל לדבר מענין חיים ומיתה. ענה ואמר: בין חיים למיתה אין חלוק כי אם במדת אמה אחת - שעכשו האדם שוכן בכאן, ואחר-כך הוא שוכן שם (והנה בידו על הבית-עלמין). ואחר-כך התחיל לומר כל ענין זה: חיים נצחיים וכו', בדלקמן. בלומר, שמי שזוכה לדעת אמתי הנ"ל, לדעת אותו יתברך, אין חלוק אצלו כלל בין חיים למיתה, כי הוא דבוק ונכלל בו יתברך בחייו ובמותו, רק שעכשו, בחייו, דירתו בכאן, ואחר-כך דירתו שם כנ"ל. ואז שמעתי מפיו הקדוש כל ענין הזה, וזהו:

חיים נצחיים הם רק להשם יתברך, כי הוא חי לנצח, ומי שנכלל בשרשו, דהינו בו יתברך, הוא גם-כן חי לנצח, כי מאחר שהוא נכלל באחד, והוא אחד עם השם יתברך, הוא חי חיים נצחיים כמו השם יתברך. וכן אין שלמות רק להשם יתברך, וחיון ממנו כלם חסרים, ומי שהוא נכלל בו, יש לו שלמות:

ועקר הכלליות שיהיה נכלל באחד, הוא על-ידי הדעת אותו יתברך, כמו שאמר החכם: אלו ידעתי - הייתי. כי עקר האדם הוא השכל, ועל-כן במקום שחושב השכל, שם כל האדם, וכשיודע ומשיג בידעת השם יתברך, הוא שם ממש, וכל מה שיודע יותר, הוא נכלל ביותר בהשרש, דהינו בו יתברך:

וכל החסרונות שיש לאדם, הן פרנסה או בנים או בריאות הגוף, וכל שאר החסרונות - הכל הוא מחסרון הדעת. ואף שיש חסרים לגמרי מהדעת, ועם כל זה יש להם כל טוב, באמת כל מה שיש להם, אינו כלום; וכן להפך: השלם בדעת שיש לו חסרון, באמת החסרון אינו כלום, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים מא): דעת קנית - מה חסרת; ואם דעת חסרת - מה קנית; כי עקר החסרון והשלמות תלוי בדעת:

ובן פעם ואכזריות הוא מחסרון הדעת, כמו שכתוב (קהלת י): פעם בחיק בסילים ינוח, ועל-כן החולה הוא פעם, מחמת שאז הוא בדינים, כי דינים שורים עליו, ודינים הם מחין דקמנות, ועל-כן הוא כפעם. ולעתיד לבוא יתגלה הדעת, והכל ידעו את ה', כמו שכתוב (שעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה'; ועל-כן אז יתבטל הפעם, כמו שכתוב (שם): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', ופרה ודב וכו', לא ירעו ולא ישחיתו וכו', כי מלאה הארץ דעה את ה' וכו'. כי עכשו אי אפשר להם לגור יחד זאב

כשר פשוט שמרגיש בזה העולם בעבודה פשוטה בלי שום השגה, וכשיבואו עב"ם על זה, יהיה אצלם השגה גדולה. אבל אנחנו, עם קדש, אין ערך להשגתנו, מפלישכין להשגה של הצדיק:

ושלמות הדעת הוא כשנעשה מקיפים פנימיים, ואז נצול מכל צרות. למשל, כשאחד מצפה ואורב לחברו להרגו, או צריך לשנות המלבושים כדי שלא יכירו אותו, כמו שכתוב (איוב ה'): משנה פניו ותשליחו; כי על ידי שמשנין הפנים על ידי לבושין אחרים, נפטר ממנו. וכן בעקר האדם, הינו בהשכל, יש בחינות לבושין, הינו השכל והמקיף, וצריך לעשות מהמקיף פנימי, ולעשות לו מקיפין אחרים, הינו בחינת מלבושים אחרים, ועל ידי זה נצול מכל אורב ומסמין. כי מלבוש בגימטריא "חשמל", ומחשמל"ל בורחים כל המושחתים. וזה (משל לא): עז והדר לבושה, ותשחק ליום אחרון - על ידי הלבוש, שהוא בחינת החשמל"ל, שהוא לבוש עז והדר, לבוש חזק ונאה, על ידי זה: ותשחק ליום אחרון - שאינו ירא ממנו כלל פנ"ל. ועקר הזמן לזה הוא חדש אלול, וזה לבושה ו'תשחק ל'יום א'חרון - ראשיתבות אלול:

וזה בחינת שבעת ימי אבלות רחמנא לצלן וכו', כדי שיעלה נשמתו לאור הפנים הנ"ל וכו' (עין לעיל). ועל פני חוב האבל, רחמנא לצלן, קריעה, כי קר"ע בגימטריא ש"ע נהורין של אור הפנים, שהם הגימטריא של שתי פעמים אל במלואו, כי אל הוא אור הפנים:

הקשו, כי יש מקיפים אצל השכל, הינו שאינו נכנס להשכל פנימי האנושי; ויש מקיפים להתורה, שמקיף להתורה, ואינו נכנס לתוך התורה. ובהמקיפים, יש שהם מקיפים ועומדים לפני העינים, רק שהם מקיפין, ואינם נכנסים להשכל; ויש שהם בהעלם, שלא באו עדן אפלו למקיפים, והוא בחינת עבור. ומה לעשות, שייכנסו המקיפים של התורה לתוך התורה בפנים, והמקיפים של השכל יכנסו לתוך השכל הפנימי, דהינו שמתחלה יבואו ויתגלו המקיפים של התורה מההעלם למקיפים, ואחר כך יכנסו המקיפים של התורה לפנים, וכן המקיפים של השכל, מה שאי אפשר להשיג מצד חסרוננו האנושי יהיה נעשה מהמקיף פנימי, דהינו שיכנס מההעלם למקיפים, והמקיפים יהיו נעשים פנימי:

[הקשיא זאת הקשו במקום שהקשו, והוא ז"ל אמר על זה תרוין. כך שמעתי מפיו הקדוש בפרוש. ואחר כך זכינו לשמע כל התורה הנ"ל, ועתה מבאר להמעין התרוין על השאלה והקשיא הנ"ל. כי עקר השאלה הוא, איך להוליד המחין מתעלומות, ואחר כך, כשמולידין אותן, איך זוכין להכניס המקיפין לפנים. וכבר מבאר פאר היטב בזה יזכה לזה, הינו על ידי צעקה בתורה ותפלה זוכין להוליד המחין מתעלומות, ועל ידי קדשת שבעת הנרות, דהינו לקדש את עיניו, שלא להסתכל במה שאסור להסתכל וכו', וכן לקדש פיו וחטמו ואזניו פנ"ל, על ידי זה זוכין להכניס המקיפין לפנים. ובאר הענין וראיותיו והיכן מרמז סודות נוראות הללו וכו' - הכל מבאר לעיל פאר היטב. אשרי שישים לבו לעין בהם באמת, ללמוד וללמד, לשמר ולעשות ולקיים]:

וגם בין ישראל בעצמן בודאי יהיה הפרש גדול בין כל צדיק וצדיק, מפלישכין בין צדיק לרשע, כי מה שיהיה מקיף לזה, יהיה פנימי לזה, כנזכר לעיל: כל צדיק נכונה מחפתו של חברו פנ"ל, עין שם, וכמובא פרוש הפסוק: כי מלאה הארץ דעה את ה' פנים לים מכסים - כי בהשכל המשתף יהיו כלם שוים, שהכל ידעו את ה', אפלו עב"ם, אך בעמקות החכמה יהיה כל אחד לפי מדרגתו, פנים המכסים לים, שלמעלה הפנים שוים בכל מקום, אך בעמקות הם מבדלים מאד, כי בזה המקום הפנים נמוכים וסמוכים לארץ, ובמקום אחר עמקים יותר ויותר, ובמקום אחר הם עמקים עד התהום; כן יהיה בהשגת השם יתברך לעתיד:

וזהו: כל צדיק נכונה מחפתו וכו', כי כשמגיע להשגה שלא ידע מזה מקדם, והוא אצלו דבר חדש, או נתלהב ונבער מאור ההשגה הזאת, שהיא נפלאה אצלו; אבל מי שפבר עבר בזאת ההשגה, והוא משיג עתה דברים נוראים וגדולים מזה ההשגה, אין לו שום התלהבות מזאת ההשגה. וזה: כל צדיק נכונה - ונבער ונתלהב - מחפתו של חברו - מהשגה שאצל חברו היא דבר פשוט, שאינה מבקרת ומחממת אותו כלל, עד שצריך להתפסות ולחפות עצמו, כי אין השגה זו מחממת ומבקרת אותו כלל; והצדיק השני, שלמטה ממנו, נכונה ונבער ממנה:

(והענין מבאר יותר על פי מה שמבאר למעלה, שעל ידי תנועת השכל וכו', שהוא בחינת שפע אלקי, הינו השגת המקיפין, השגת הדעת הקדוש - על ידי זה נולד חם בלב וכו'. נמצא, שעקר החמימות וההתלהבות דקדשה הוא על ידי השגת המקיפין, השגת הדעת פנ"ל. ובה מבאר היטב ענין זה: כל צדיק נכונה וכו' מחפתו וכו', דהינו שאצל זה הצדיק יהיה נחשב להשגה גדולה, עד שיהיה נכונה ממנה, כי השגת הדעת מוליד חם פנ"ל, ועל פני יהיה נכונה ממנה, ואצל הצדיק הנכונה ממנו אין זה נחשב אצלו להשגה כלל, ואינו נכונה ונתחמם כלל מהשגה זאת, רק הוא צריך לחפות ולכפות עצמו בהשגה אחרת, גבוה יותר, כדי לחמם את עצמו:

נמצא, מה שמבאר לעיל על מאמר זה: כל צדיק נכונה מחפתו של חברו, שפרוש, שיהיה נכונה מהמקיף של חברו, כי מקיף של זה גדול ממקיף של זה, והשכל שהוא מקיף לזה הוא פנימי לזה וכו', כי חפה הוא בחינת אורות מקיפין פנ"ל - כל זה הוא ענין אחד עם מה שכתוב כאן, כי חפה, שהוא המקיף, הוא בחינת חפוי וכסוי ממש, שמחמם את האדם, כי עקר החמימות וההתלהבות הוא מבחינת השגת המקיפין פנ"ל, והכן היטב):

ויכול להיות, שיהיו כמה צדיקים, כשיבואו לעולם הבא, על השגות שהשיג הצדיק הגדול מהם בעולם הזה, יהיו אצלם דברים נוראים, ויפיו מהם, ואצל הצדיק הגדול היו השגות של עולם הזה:

וכן אצל עב"ם, יהיה זה אצלם השגה גדולה, כשיבואו על סתם יהדות פשוט של איש הישראלי, שיש לו בזה העולם, הינו שידעו מעבודות ישראל ומקדשת המצוות שלהם שעשו בעולם הזה, יהיה אצלם השגה מה שידעו וירגישו קצת קדשה, כמו איש

כב

פֶּרֶק אַ חֲמִישָׁה דְּסִפְרָא דְּצִנִּיעוּתָא:

בְּרֵאשִׁית בָּרָא. בְּרֵאשִׁית - מֵאֲמַר. בָּרָא - חָצִי מֵאֲמַר. אָב וּבֶן. סִתִּים וְנִלְיָא. עֲדָן עֲלָאָה דְּסִתִּים וְנִנְיָו. עֲדָן תִּתְּאָה:

א דַּע, שֵׁשׁ חֹתֶם, וְיֵשׁ חֹתֶם בְּתוֹךְ חֹתֶם. חֹתֶם הוּא, כִּי יֵשׁ מוֹכִיחֵי הַדּוֹר, וְהֵם בְּחִינּוֹת רַגְלִין, וְנִקְרָאִים רַגְלִין, עַל־שֵׁם שֶׁהֵם לְמוֹדֵי ה', הֵינּוּ שְׁלוֹמֵדִין, כְּבִכּוֹל, אֵת ה', שְׁנוֹתֵינוּ לֹא עֲצוֹת, וְהֵם הוֹלְכִים בְּשִׁלְיחוֹתוֹ לְיִשְׂרָאֵל לְהוֹכִיחַם וּלְהַחְזִירָם לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־שֵׁם זֶה נִקְרָאִים בְּחִינּוֹת רַגְלִין, עַל־שֵׁם הַעֲצָה, כְּמוֹ שֶׁפֶּרֶשׁ רַש"י (שְׁמוֹת י"א) עַל "וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ": הַהוֹלְכִים אַחֵר עֲצָתְךָ. וְעַל־שֵׁם הַחֲלִיכָה, שֶׁהוֹלְכִים בְּשִׁלְיחוֹתוֹ לְהוֹכִיחַ כְּנ"ל: וּבְשֵׁשׁ יִתְבָּרֵךְ גֹּזֵר גְּזֵרֵי דִין בְּעוֹלָם, וְהַדִּין הוּא הַתּוֹרָה, כִּי צִרְיָךְ לְהוֹיֹת דִּין תּוֹרָה, וּמַחֲמַת שֶׁהֵם לְמוֹדֵי ה', הוּא מוֹתִיעֵץ עַמָּהּ, וּמַגִּלָּה לָהֶם הַדִּין־תּוֹרָה, שְׁנִגְזֹר עַל הַדּוֹר, וְהֵם מְכַסִּים זֶה הַדִּין־תּוֹרָה וְחֹתֵמִין אוֹתוֹ בְּבָחִינַת (ש"ה ד'): מַעֲיָן חֲתוּם, שְׁלֹא יִינָקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים, שְׁלֹא יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ, חֵם וְשָׁלוֹם, דִּין אֲכֹרִי. וְזֶה בְּחִינַת (יִשְׁעִיה ח'): חֲתוּם תּוֹרָה בְּלִמּוּדֵי; הֵינּוּ בְּלִמּוּדֵי ה' נִחְתָּם הַדִּין־תּוֹרָה, שְׁלֹא יִינָקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים. וְהֵם, כְּשֶׁנִּגְלָה לָהֶם הַדִּין־תּוֹרָה, הוֹלְכִים וּמוֹכִיחִים הַדּוֹר כְּדִי לְהַחְזִירָם לְמוֹטֵב לְהַמְתִּיק הַדִּין. וְאַפְלֹ בְּשַׁעַת מוֹסֵר גְּזֵרֵיהֶן לְהַחֲתִים וּלְהַסְתִּיר, שְׁלֹא יִינָקוּ מִמֶּנּוּ הַחִיצוֹנִים, בְּבָחִינַת (אִיּוֹב ל'): וּבְמִסְרָם יִחַתֵּם; וְעַל־שֵׁם זֶה הֵן בְּחִינַת חֹתֶם. וְאֵלּוּ הַלִּמּוּדֵי ה' מְרַבִּים שְׁלוֹם בְּעוֹלָם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (יִשְׁעִיה נד'): וְכָל בְּנֵיךְ לְמוֹדֵי ה', וְרַב שְׁלוֹם בְּנֵיךְ; כִּי הוֹלְכִים לִפְשָׁר וּלְעֲשׂוֹת שְׁלוֹם בֵּין יִשְׂרָאֵל לְאַבְיָהֶם שְׁבִשְׁמִים, וּלְפָנָיו יִתְבָּרֵךְ מְקַטְיָנִים הַדָּבָר, וּמְמַלְצִים טוֹב בְּעֵדָם, וּלְפָנָיו יִשְׂרָאֵל מְגִדִּילִים הַחֲטָא מְאֹד, כְּמוֹ שֶׁמֻּצֵּנוּ אֶצֶל מֹשֶׁה, שֶׁאָמַר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרֵךְ (שְׁמוֹת ל'): לְמֹה יִחַרָה אַפֶּךָ בְּעַמְּךָ; וּלְיִשְׂרָאֵל אָמַר (שם): אֵתֶם חֲטָאתֶם חֲטָאָה גְּדוֹלָה (ס). וּבְשִׁהֲרַע שֶׁל הַדּוֹר גּוֹבֵר עַל הַחֹתֶם הַנ"ל וּמְקַלְקֵל אוֹתוֹ, חֵם וְשָׁלוֹם, אִזִּי נִתְקַלְקַל שְׁלוֹם הָעוֹלָם, וְנַעֲשֶׂה גְרוֹשִׁין וּמַחֲלֶקֶת בְּעוֹלָם, הִפָּךְ הַשְׁלוֹם, בְּבָחִינַת (אִיּוֹב יח'): וּמִתְבַּל יִגְדֹּהוּ (ט); כִּי מִחוֹתֶם נַעֲשֶׂה נִדְתָּ, כִּי הֵם בְּמִסְפֵּר הַשְׁוֶה, כְּמוֹכָא:

ב וְיֵשׁ חֹתֶם שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִזֶּה הַחֹתֶם, הֵינּוּ בְּחִינּוֹת יָדִים הַמְּקַבְּלִים מוֹסֵר מֵאֵלּוּ הַמוֹכִיחִים, בְּחִינּוֹת (אִיּוֹב לו'): בֵּיד כָּל אָדָם יִחַתֵּם. וְהַיָּדִים זֶה בְּחִינַת אֱמוּנָה, שְׁנִתְקַבַּל בָּהּ הַמוֹסֵר, בְּבָחִינַת: פֶּאֶשֶׁר דָּבָר ה' בֵּיד מֹשֶׁה, בְּחִינַת (שְׁמוֹת י'): וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה. וְזֶה הַחֹתֶם צִרְיָךְ שְׁמִירָה יִתְרָה, שְׁלֹא יִתְקַלְקֵל, הֵינּוּ שְׁלֹא יִתְקַלְקֵל הָאֱמוּנָה. כִּי כְּשֶׁחֵם וְשָׁלוֹם נִתְקַלְקֵל הַחֹתֶם הַחִיצוֹן, יוֹכְלוּ לְהַתְקַרֵּב לַחֹתֶם הַפְּנִימִי, וּיְקַלְקְלוּ הַחֹתֶם הַפְּנִימִי עַל־יְדֵי קִלְקוֹל הַחֹתֶם הַחִיצוֹן, שֶׁהוּא הָאֱמוּנָה. וּבְשִׁחֵם וְשָׁלוֹם נִתְקַלְקֵל זֶה הַחֹתֶם - הַיָּדִים - נַעֲשֶׂה מִזֶּה כְּפִירוֹת, שֶׁהִיא הִפָּךְ הָאֱמוּנָה, וְנַעֲשֶׂה אֱמוּנוֹת

כְּזִבּוּיּוֹת. כִּי עֵקֶר הָעֲבוּדָה־זֹרָה אֵין לָהּ בַּח, אֵלֹא עַל־יְדֵי שְׁמֻקְבָּל מִהַיָּדִים אֵלּוּ, בְּבָחִינַת (שְׁמוֹת לב'): וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּצֵּר אוֹתוֹ בַּחֲרֹט (וּכְמִבְּאֵר בּוֹהֵר בִּירְשָׁא (דף קצב)) עַל פְּסוּק זֶה לְעֵנִין מַעֲשֵׂה הָעֶגְל: בְּמֹה אֶצְלָחוּ בְּעִבְדָּא דָא, בְּגִין דְּוַיִּקַּח מִיָּדָם וְכו'. אֵלּוּ כִּד נָטַל מִיְּדֵיהֶן הָיָה שְׂדָא לְאַרְעָא, וְאַף־עַל־גַּב דִּיפֹּל לָהּ לְבַתָּר, לֹא הָיָה אֶצְלָה עִבְדָּא בִּישָׂא דָא וְכו', עֵין שָׁם.) וְגַם תְּקוּנוֹ הוּא גַם־כֵּן רַק עַל־יְדֵי בְּחִינַת הַיָּדִים, בְּבָחִינַת (בְּרֵאשִׁית לה'): וַיִּתְּנוּ אֵל יַעֲקֹב אֵת כָּל אֱלֹהֵי הַנֶּכֶד אֲשֶׁר בְּיָדָם. כִּי מ"חֹתֶם" נַעֲשֶׂה "נִדְתָּ", בְּבָחִינַת (יִשְׁעִיה א'): יָדִיכֶם דְּמִים מֵלֹא; כִּי יָד בְּמִלּוֹא (כֹּה: יוֹד דַּלֶּת) הוּא מִסְפֵּר נִדְתָּ, הֵינּוּ עֲבוּדָה־זֹרָה שְׁמֻטְמָאָה בְּנִדָּה (שַׁבַּת פב):

ג וַצִּרְיָךְ לְרֹאוֹת לְמִלְאֵת אֵת הַיָּדִים, שֶׁהִיא הָאֱמוּנָה, עַל־יְדֵי הָאֶרֶץ מִשְׁבַּעָה רוּעִים, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוֹת שֶׁל כָּל מְנַהֲיֵי הַדּוֹר, בְּבָחִינַת (שְׁמוֹת כט'): שְׁבַעַת יָמִים תְּמַלֵּא יָדָם; כִּי הֵם רוּעִים הָאֱמוּנָה לְתַקְנָהּ וּלְהַשְׁלִימָהּ, וְעַל־שֵׁם זֶה נִקְרָאִים רוּעִים, עַל־שֵׁם (תְּהִלִּים לו') וַיַּעַז אֱמוּנָה; וְכָל עֵקֶר אֱמוּנַת יִשְׂרָאֵל מִמְּשִׁיכֵין הֵם לְהַדּוֹר. וְזֶה בְּחִינַת (דְּבָרִים לו'): כָּל קְדוּשָׁיו בְּיָדְךָ; שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת שֶׁל כָּל מְנַהֲיֵי הַדּוֹר. וְזֶה בְּחִינַת (הַיִּשְׁעִי יב'): וְעַם קְדוּשִׁים נֶאֱמָן. וּמֹשֶׁה, שֶׁהוּא אַחַד מִשְׁבַּעָה רוּעִים, נִקְרָא עַל־שֵׁם זֶה רַעֲיָא מְהִימָנָא:

ד וְאִי אֶפְשָׁר לְבּוֹא לֵאלּוּ הַרוּעִים, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוֹת שֶׁל הַקִּדְשָׁה, אֵלֹא עַל־יְדֵי עֲזוּת, כְּמוֹכָא רַבּוּתֵינוּ וְזָכְרֵנוּם לְבִרְכָּה (אֲבוֹת ב"ה'): הָיוּ עֹז בְּנֹמֶר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שְׁמוֹת טו'): נִהְלַתְּ בַּעֲזָךְ אֵל נֹה קִדְשֶׁךְ; הֵינּוּ עַל־יְדֵי עֲזוּת נִכְנָסִין לְתוֹךְ הַקִּדְשָׁה, כִּי יֵשׁ רוּעִים שֶׁל הַסְטֵרֵא־אֲחֵרָא, וְהֵם גַּם־כֵּן מְפַרְסְמֵי הַדּוֹר, וְכוּפִין אֲנָשִׁים לְתַחֲוֹת שְׁעִבּוּדֵיהֶן. וְעֵקֶר מְלָכוּתָם הוּא עַל־יְדֵי עֲזוּת, כִּי עֲזוּת - מְלָכוּתָא בְּלֹא תִגָּא (סְפִירוֹת קה'), וְהֵם כְּלָלִים בְּעֲזוּתָם, בְּבָחִינַת (יִשְׁעִיה נז'): וְהַכְּלָבִים עָזִי נִפְשׁ הִמָּה רוּעִים; וְהֵן פָּנֵי הַדּוֹר כְּפָנֵי הַכְּלָב (סוֹפֵר מכו'). וְעַל־כֵּן, כְּדִי לְהַנְצִל מִהֵם מִתַּחַת מְשֻׁלְתָם, אִי אֶפְשָׁר רַק עַל־יְדֵי עֲזוּת, לַעֲמֹד נֶגֶד עֲזוּתָם, וְאִז: נִהְלַתְּ בַּעֲזָךְ אֵל נֹה קִדְשֶׁךְ - שְׁנִכְנַס לְתוֹךְ הַקִּדְשָׁה. וְכָל הַקּוֹלוֹת - הֵן שֶׁל צַעֲקָה, הֵן שֶׁל אֲנָחָה, הֵן קוֹל שׁוֹפָר, הֵן קוֹל זְמֶרָה - כֻּלָּם הֵם בְּחִינַת עֲזוּת, בְּבָחִינַת (תְּהִלִּים סח'): הֵן יִתֵּן בְּקוֹלוֹ קוֹל עֹז:

ה וַצִּרְיָךְ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בֶּשֶׁר הַגּוֹף, לְהַרְאוֹת לוֹ מִכָּל הָאֶרֶץ וּמִכָּל הַשָּׁמַיִם שֶׁהִנֵּשְׁמָה מִשְׁגָּת, שֶׁהִנֵּשְׁמָה גַם־כֵּן יָדַע מִזֹּאת הַהִשְׁגָּה, בְּבָחִינַת (יִשְׁעִיה נח'): וּמִבְּשָׂרְךָ לֹא תִתְעַלֵּם; מִבְּשָׂרְךָ דִּיקָא, שְׁלֹא תַעֲלִים עֵינֶיךָ מִלְּרַחֵם עַל בְּשָׂרְךָ, הֵינּוּ בֶּשֶׁר גּוֹפֶה. כִּי צָרִיכִין לְרַחֵם מְאֹד עַל הַגּוֹף, לְרֹאוֹת לוֹכְכוֹ, כְּדִי שִׁיכַל לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל הַהֲאָרוֹת וְהַהֲשָׁנוֹת שֶׁהִנֵּשְׁמָה מִשְׁגָּת, כִּי הִנֵּשְׁמָה שֶׁל כָּל אָדָם הִיא רוּאָה וּמִשְׁגָּת תְּמִיד דְּבָרִים עֲלִיוֹנִים מְאֹד, אֲבָל הַגּוֹף אֵינוֹ יוֹדֵעַ מִהֵם. עַל־כֵּן צִרְיָךְ כָּל אָדָם לְרַחֵם מְאֹד עַל בֶּשֶׁר הַגּוֹף, לְרֹאוֹת לוֹכְכָה הַגּוֹף, עַד שֶׁתּוֹכַל הִנֵּשְׁמָה לְהוֹדִיעַ לוֹ מִכָּל מַה שֶׁהִיא רוּאָה וּמִשְׁגָּת תְּמִיד כְּנ"ל.

(א) עֵיין מ"ד דְּבָרִים פ"א חוֹדֵר נח דף סו ע"ב. (ב) עֵיין רש"י פֶּרֶשׁת מִצְוַת עַל פְּסוּק תְּהִיה בְּנִדְתָּה.

בבחינת בשר, אינם שומעים כלל קול האנחה הנ"ל, ואפלו אם שומעים קולו, אינם שומעים הקול בעצמו, כי אם קול הכרה:

ו וקול הכרה הוא: דע, כי בשנתעורר קול דקדשה, אזי מתעורר ממנו קול דסמרא-אחרא, כי על ידי העברות נבראים מחפלים, והם צועקים: הב לן מזוני! הב לן חיי! וכשאינו מתגבר ומתעורר קול דקדשה, הם נחים, אך תכף שמתעורר קול דקדשה, הם מתעוררים תכף, ומתחילין לצעק ולקמרג נגדו - וזהו קול ההכרה, שיוצא מקול הקדשה. וזה בחינת (ירמיה ד'): אם עונינו ענו בנו - אין עניה אלא לשון צעקה (א), הינו שהעונות צועקין בנו, בתוכנו ממש, על ידי שנתעורר קול דקדשה, וכמו שכתוב אצל הצרפתי (מלכים א י'): באת אלי להזכיר את עוני; הינו כל זמן שלא היה שם אליהו, ולא היתה הקדשה גוברת בל'כך, היו העונות שלה נחים, אך על ידי שנתעורר שם קדשת אליהו, היו נזכרים ונתעוררים עונותיה לצעק ולקמרג עליה:

וזהו: אם עונינו ענו בנו - שהעונות צועקין בתוכנו, ואפלו בשאנו צועקים איזה קול דקדשה, אין אנו זוכין לשמע קול דקדשה בעצמו, לשפר על ידי עזות הגוף, כי אם קול הכרה, שהוא קול העונות, שנתעוררין נגד קול דקדשה, והם צועקין בתוכנו: ה' עשה למען שמך - שאתה בעצמך תעשה למען שמך ותרדם עלינו למענך לבד. וכשאנו בבחינת בשר להחכם, שהוא בחינת העצם, אזי אינו שומע הקול בעצמו הנ"ל, רק הקול ההכרה, הינו קול העונות שנתעוררים מזה הקול:

וזה (ר"ה ב'): התוקע בבור, בחינות (תהלים פח): שתי בבור תחתיות, והוא מתאנח ותוקע על זה - אותם העומדים בחיץ, שאינם בבחינת בשר, אם קול שופר שמע - יצא, הינו שיוכל לצאת מתוך הרע שלו; ואם קול הכרה שמע - לא יצא, כנ"ל:

נמצא, בין קול אנחת האדם בעצמו אינו שומע, אם אינו בבחינת בשר - שהגוף רחוק בל'כך מהעצם הנשמה, עד שאינו בבחינת בשר, ואזי אינו שומע קול אנחתו, וכן קול אנחת החכם, אם אינו בבחינת בשר להחכם, אינו שומע קולו, כי אם קול הכרה כנ"ל:

ח ולבוא לבחינת בשר הוא על ידי השמוש; על ידי שמוש את החכם, נעשה בחינת בשר להחכם, וכן על ידי שמוש הגוף להנשמה בעשית מצוות מעשיות, נעשה הגוף בחינת בשר להנשמה:

ובשמה בשר בבחינה הזאת, אז (ישע' מא): ולירושלים מבשר אתן - מבשר הנמול הנ"ל נשלים ירושלים, שהיא קריה נאמנה (שם א), הינו שזוכין לבוא לאמונה, שהיא כלליות הקדשה, שמקבלין מצדיקי הדור האמתיים, שאי אפשר להתקרב אליהם כי אם על ידי עזות דקדשה, שהוא בחינת כל הקולות דקדשה, שעל ידיה משרבין עזות דסמרא-אחרא, שהוא בחינת עזות הגוף, וזוכין להתקרב ולהתדבק אליהם, ועל ידיה זוכין לאמונה שלמה, שהוא בחינת: ירושלים קריה נאמנה, כנ"ל:

ובשהגוף הוא בבחינה זו, היא טובה להנשמה, שלפעמים נופלת ממדרגתה, ובשהגוף צח ואור, תוכל הנשמה להתרומם ולחזר למדרגתה על ידי הגוף, הינו על ידי תענוגי הגוף תוכל לזכר ולעלות לתענוגים שלה, כי מאחר שהגוף גם כן טוב וכשר, אינו נלכד בהתענוגים, ועל כן תוכל הנשמה לחזר על ידי תענוגי הגוף למעלתה, לתענוגים שלה. וכן גם כן על ידי הרשימות שיש בהגוף, על ידי האורות שהאירה בו הנשמה מקדם, תוכל עתה לזכר ולעלות ולחזר למדרגתה. וזה בחינת (איוב יט): מבשרי אלוהה - מבשרי דיקא, הינו על ידי בשר הגוף יחזה אלוהה, הינו השגות אלקות, הינו שהאדם בגופו יראה ויחזה השגות עליונות, שהנשמה משגת תמיד כנ"ל; אבל פשיש להגוף עזות, מבחינת: והפלכים עזי נפש - אין הנשמה יכולה לסמוך עצמה ולהתקרב אל הגוף להודיע לו מההשגות שלה, כי תוכל ללכד בתקף ועזות הגוף, מה שהגוף עז וחזק בהתאוות, וצריך לזה עזות דקדשה, הינו קולות הנ"ל, שעל ידיה משרב עזות הגוף, כי אנחה שוברת גופו של אדם (ברכות נח), וכשמשרב עזות ותקיפות הגוף, על ידיה תוכל הנשמה להתקרב עצמה אל הגוף, כי לא תהיה נלכדת שם: וזה בחינת (תהלים קב): מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי. עצמי היא הנשמה, שהיא עצם האדם, כי עקר עצמיות האדם, מה שנקרא אצל האדם אני, הוא הנשמה, שהיא עצם הקים לעד, אבל מחמת עזות הגוף בתאוותיו, אזי הנשמה, שהיא עצם האדם, רחוקה מבשרו וגופו, ועל ידי קול אנחה, שהיא בחינת עזות דקדשה כנ"ל, על ידיה נשבר עזות גופו, ואז מתקרבת ומתדבקה העצם להבשר, הינו הנשמה להגוף, וזהו: מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי כנ"ל:

ובחינת קול התקיעות הוא בחינת: מקול אנחתי; והוא משרב גופו של אדם, בבחינת (עמוס ג): אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, ועל ידם יוכל לבוא לרועים הנ"ל. וזה בחינת: תקיעה, שברים, תרועה. תקיעה הם הקולות, קול עז. שברים - שעל ידם נשבר עזות הגוף כנ"ל. תרועה - בחינת (שמואל ב ה): ואתה תרעה את עמי הנ"ל, שהם הרועים דקדשה, שאי אפשר להתקרב להם כי אם על ידי עזות דקדשה, שהוא בחינת קולות דקדשה, בחינת קול שופר כנ"ל. וזה (בראשית י'): וימל את בשר ערלתם בעצם היום הזה; וכתיב (שם): בעצם היום הזה נמול אברהם. היום הזה - זה בחינת קול שופר, שמצותו ביום (ר"ה כח. מגילה כ), בבחינת (תהלים כ): יענך ה' ביום צרה; שעל ידי נמול ונשבר ערלת בשר, ומקבל אור העצם:

ו וכן בכלליות בני האדם יש בחינת עצם ובשר, הינו שהחכם האמת, שהוא בחינת הנשמה להעם, שהם למטה ממנו, הוא בחינת עצם, והעם הם נגדו בחינת בשר. וכשהם בבחינת בשר, כמו בשר הגוף בעצם האדם, הם שומעים הקול אנחה, הינו קולו של החכם, ושוברת גופם, בבחינת אנחה שוברת וכו', ועל ידיה יוכל לסמוך להתקרב אליהם, שהם בחינת בשר, בבחינת: מקול אנחתי דבקה עצמי לבשרי הנ"ל. אך בשאינם

(ג) עיין רש"י פרשת כי תבא ד"ה וענית, ובמרא מוטה לב ע"ב.

וְזֶה בְּחִינַת תּוֹרַת ה' וְתוֹרַתוֹ (ע"י יט) - מִתְחַלֶּה תּוֹרַת ה', שֶׁהוּא בְּחִינַת נִסְתָּר, הַנִּסְתָּרוֹת לֵה' אֱלֹקֵינוּ; וְאַחֲרֵכֶּךָ, בְּשֶׁהוּא בְּמִדְרָגָה גְבוּהָ מְמַנָּה, נַעֲשֶׂה תּוֹרַתוֹ - שְׁנַעֲשֶׂה מִהַנְּשַׁמֵּעַ נַעֲשֶׂה, שֶׁהוּא בְּחִינַת: וְהַנְּגִלוֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ:

וְזֶה (דברים כט): הַנִּסְתָּרוֹת לֵה' אֱלֹהֵינוּ - זֶה בְּחִינַת נִשְׁמָע; וְהַנְּגִלוֹת לָנוּ וּלְבָנֵינוּ - זֶה בְּחִינַת נַעֲשֶׂה. עַד עוֹלָם לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת - שִׁילָךְ מִדְרָגָה לְדְרָגָה, שֶׁיָּבֹאוּ לְעוֹלָם שִׁיתִּיהָ מִהַנְּשַׁמֵּעַ נַעֲשֶׂה. וְזֶה: לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה - דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הֵם דְּבוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁסְּכִיבוֹת הַמִּצְוָה, כְּגוֹן וְיִדְבֵּר, כֹּנֵן, שֶׁהֵם בְּחִינַת נִשְׁמָע כֹּנֵן, יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּחִינַת נַעֲשֶׂה. וְזֶה: עַד עוֹלָם - שִׁילָךְ מִדְרָגָה לְדְרָגָה וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם. לַעֲשׂוֹת - לַעֲשׂוֹת דִּיקָא, בְּחִינַת נַעֲשֶׂה. אֶת כָּל דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת - דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הֵם בְּחִינַת דְּבוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁסְּכִיבוֹת הַמִּצְוָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַנִּסְתָּרוֹת, בְּחִינַת נִשְׁמָע כֹּנֵן, יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּחִינַת נַעֲשֶׂה, בְּחִינַת נְגִלוֹת כֹּנֵן:

וְצִדִּיק כָּל אֶדָם שִׁילָךְ מִדְרָגָה לְדְרָגָה וּמֵעוֹלָם לְעוֹלָם, עַד שִׁזְכֹּה בְּכָל פֶּעַם לְבְּחִינּוֹת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע גְבוּהָ יוֹתֵר, שִׁיתִּיהָ נַעֲשֶׂה אֲצִלּוֹ בְּכָל פֶּעַם מִבְּחִינַת נִשְׁמָע, בְּחִינַת נִסְתָּר, בְּחִינַת תְּפִלָּה, בְּחִינַת דְּבָרֵי הַתּוֹרָה שֶׁסְּכִיבוֹת הַמִּצְוָה, בְּחִינַת תּוֹרַת ה', יִהְיֶה נַעֲשֶׂה מִזֶּה בְּחִינַת נַעֲשֶׂה, בְּחִינַת נְגִלָה, בְּחִינַת תּוֹרָה, בְּחִינַת תּוֹרַתוֹ, וְיִהְיֶה לוֹ בְּחִינַת נִשְׁמָע וְכו'. גְבוּהָ יוֹתֵר. וְכֵן בְּכָל פֶּעַם יֵלֶךְ מִדְרָגָה לְדְרָגָה וּמִמִּנְעֵלָה לְמִנְעֵלָה, עַד שֶׁיָּבֹאוּ בְּרִאשִׁית נִקְדַּת הַבְּרִיאָה, שֶׁהוּא תַּחֲלַת הָאֲצִילוֹת. וְשֵׁם יֵשׁ גַּם־כֵּן בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וּבְחִינַת נִשְׁמָע שֵׁם שֵׁם, הוּא תּוֹרַת ה' בְּאֵמֶת, כִּי בְּכָל עוֹלָם וְדְרָגָה תּוֹרַת ה' הִיא רַק בְּשֵׁם הַמִּשְׁאֵל, כִּי רַק מִחֲמַת שְׁנִסְתָּר מִמֶּנּוּ נִקְרָא תּוֹרַת ה', וְכִשְׁבָּא לְשֵׁם נַעֲשֶׂה תּוֹרַתוֹ, אֵךְ בְּחִינַת הַנְּשַׁמֵּעַ שֶׁתַּחֲלַת הָאֲצִילוֹת, הִיא תּוֹרַת ה' בְּאֵמֶת, כִּי אֵין גְבוּהָ מִשֵּׁם, רַק תּוֹרַת ה' מִמִּשֵּׁם:

וְאַחֲרֵכֶּךָ בְּשִׁנְכֵלָל בְּאֵין סוּף, אֲזִי נַעֲשֶׂה הִיא בְּחִינַת תּוֹרַת ה' מִמִּשֵּׁם, וְהַנְּשַׁמֵּעַ הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה ה'. כִּי יֵשׁ תּוֹרַת ה', כִּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (ירושלמי בבבא מציעא דף ט"ז): אֲנִי קִיַּמְתִּיהָ תַּחֲלָה, וְכִמוֹ שְׁאִמְרוּ (סוטה יד): הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מְלָכִישׁ עֲרָמִים וּמְבַקֵּר חוֹלִים וְכו'. וְכֵן אִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (ברכות ט): מִנֵּין שֶׁהַקְדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מְנִיחַ תְּפִלִּין וְכו'? וְכֵן יֵשׁ תְּפִלָּה ה', כִּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (שם ט): מִנֵּין שֶׁהַקְדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא מִתְּפַלֵּל? שְׁנֵאמַר: וְשִׁמְחָתִים בְּבֵית תְּפִלָּתִי. נִמְצָא, שֵׁשׁ תּוֹרַת ה' וְיֵשׁ תְּפִלָּה ה', וְכִשְׁזוֹכָה לְהַכֵּלָל בְּאֵין סוּף, אֲזִי תּוֹרַתוֹ הוּא תּוֹרַת ה' מִמִּשֵּׁם, וְתַפְלָתוֹ הוּא תְּפִלָּה ה' מִמִּשֵּׁם:

וְזֶה שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (ב"ק צב): הַמְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל חֲבֵרוֹ, וְהוּא צִדִּיק לְאוֹתוֹ דָּבָר - הוּא נַעֲנֶה תַּחֲלָה; כִּי מֵה שְׁצִדִּיק לְאוֹתוֹ דָּבָר, וְאִינוּ מְבַקֵּשׁ עַל עַצְמוֹ, הוּא מִחֲמַת שֶׁהוּא בְּבְּחִינַת אֵין, וְהוּא בְּחִינַת תַּחֲלָה, הֵינּוּ קִדְּם הַבְּרִיאָה, וּמִחֲמַת שֶׁהוּא בְּבְּחִינַת תַּחֲלָה, עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נַעֲנֶה תַּחֲלָה:

מ וְלִבּוֹא לַעֲזוֹת דְּקִדְּשָׁה הַנִּלְוָה הוּא עַל־יְדֵי שְׁמִיחָה, בְּבְּחִינַת (נחמיה ח): כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מְעוֹכֵם; הֵינּוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַשְׁמִיחָה, כִּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (שבת פח): בְּשַׁעֲהָ שְׁאִמְרוּ יִשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, יִרְדּוּ שְׁשִׁים רַבּוֹא מְלָאכִים, וְנִתְּנוּ שְׁנֵי עֶמְרוֹת בְּרֹאשׁ כָּל אֶחָד וְכו', וְכִשְׁחֲמָאוּ נִלְקַחוּ וְכו', וְעַתִּיד הַקְדוֹשׁ־שֶׁבְּרוּךְ־הוּא לְהַחְזִירָם לָהֶם, שְׁנֵאמַר: וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם. נִמְצָא, שְׁנַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע הֵם בְּחִינַת שְׁמִיחָה, בְּחִינַת: וְשִׁמְחַת עוֹלָם עַל רֹאשָׁם, כֹּנֵן:

וְדַע, כִּי שְׁנֵי הַעֲדִיִּים שֶׁהַכְּתוּרָה בְּחוּרֵב מִנְעֵשָׁה וְנִשְׁמָע, הֵם בְּחִינַת בְּרִאשִׁית בְּרָא, כִּמוֹכָא בְּסִפְרָא דְּצִנְיָוִתָא (פ"ה): בְּרִאשִׁית - דָּא מִאֲמַר. בְּרָא - חֲצִי מִאֲמַר. דָּא עַדן עֲלָאָה. עַדן תַּתָּאָה. חֲכָמָה עֲלָאָה. חֲכָמָה תַּתָּאָה. אֵב וְכֵן:

כִּי נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע הוּא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת וְנְגִלוֹת: נַעֲשֶׂה הוּא בְּחִינַת נְגִלוֹת, הֵינּוּ הַמִּצְוֹת שֶׁאִפְשָׁר לְכָל אֶחָד לְקַיֵּם לְפִי מִדְרָגָתוֹ; וְנִשְׁמָע הִיא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת, מֵה שֶׁהוּא גְבוּהָ וְנִסְתָּר מִמֶּנּוּ, שְׁאִינוּ יוֹכֵל לַעֲשׂוֹת עֲבוּדָה בְּזֶה. לְמִשְׁלָל: אֲצִל כָּל מִצְוָה יֵשׁ דְּבָרִים שֶׁסְּכִיבוֹת הַמִּצְוָה, כִּי מְלַכְד הַצּוּי הַנֶּאֱמָר בַּתּוֹרָה לְקַיֵּם הַמִּצְוָה, יֵשׁ עוֹד לִזֶּה דְּבָרִים בַּתּוֹרָה, כְּגוֹן: וְיִדְבֵּר ה' אֶל מוֹשֶׁה, וְשָׁאֵר דְּבוּרֵי הַתּוֹרָה שֶׁסְּכִיבוֹת הַמִּצְוָה. וְעֲבוּדָה שֵׁשׁ בְּדְבוּרֵי הַתּוֹרָה הֵלָלוּ, שֶׁסְּכִיבוֹת הַמִּצְוָה, הֵם בְּחִינַת נִשְׁמָע, בְּחִינַת נִסְתָּר, כִּי הַמִּצְוָה בְּעֶצְמָהּ אֵינוּ יוֹכֵלִים לְקַיֵּם, אֵךְ הַעֲבוּדָה שֵׁשׁ בְּאֵלוּ הַדְּבוּרִים, אֵין אֲנִי יוֹדְעִים, וְזֶה בְּחִינַת נִשְׁמָע, בְּחִינַת נִסְתָּר:

וְזֶה בְּחִינַת תּוֹרָה וְתַפְלָה; נַעֲשֶׂה הוּא בְּחִינַת תּוֹרָה, הֵינּוּ הַנְּגִלוֹת, מֵה שִׁזְדַּע לְקַיֵּם, וְנִשְׁמָע הֵם בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת, בְּחִינַת דְּבוּרֵי הַתּוֹרָה, שֶׁהֵם הַדְּבוּרִים שֶׁל הַתּוֹרָה שֶׁסְּכִיבוֹת כָּל מִצְוָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת נִסְתָּר כֹּנֵן, שְׁאִינוּ יוֹדְעִים אֵיךְ לַעֲבֹד בְּזֶה אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת תְּפִלָּה, שֶׁהִיא דְּבִקּוּת, כִּי שְׁמִיעָה תִּלְיָא בְּלָפָא (תקן נח), כִּמוֹ שְׁכָתוּב (מלכים א' א): וְנִתַּתְּ לְעַבְדְּךָ לֵב שׁוֹמֵעַ; וְעֲבוּדָה שְׁכָלָב זֹו תְּפִלָּה (תענית ב), הֵינּוּ בְּטוֹל וְדְבִקּוּת לְאֵין סוּף, כִּי אֵין סוּף הוּא בְּחִינַת מֵה שְׁאֵין בּוֹ תְּפִסָּה, וּמֵאַחֵר שְׁאֵין לוֹ תְּפִסָּה בְּזֶה [הֵינּוּ בְּדְבוּרֵי הַתּוֹרָה הַנִּלְוָה, כִּי הוּא בְּחִינַת נִסְתָּר כֹּנֵן], הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה, דְּבִקּוּת, שֶׁהוּא רַק בְּטוֹל לְהֵאֵין סוּף:

י וְיֵשׁ בְּכָל דְּרָגָה וְדְרָגָה, וְכֵן בְּכָל עוֹלָם וְעוֹלָם, בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע. כִּי כָל אֶחָד לְפִי מִדְרָגָתוֹ, יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת נַעֲשֶׂה, בְּחִינַת תּוֹרָה, הֵינּוּ הַנְּגִלוֹת לוֹ; וּבְחִינַת נִשְׁמָע, שֶׁהִיא בְּחִינַת נִסְתָּרוֹת, בְּחִינַת תְּפִלָּה כֹּנֵן. כִּי מִי שְׁבָא לְמִדְרָגָה גְבוּהָ מִהֶרְאשׁוֹנָה, אֲזִי נַעֲשֶׂה מִהַנְּשַׁמֵּעַ שְׁלֹו בְּחִינַת נַעֲשֶׂה, וְאֲזִי יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת נִשְׁמָע אַחֲרָת. וְכֵן מִדְרָגָה לְדְרָגָה, וְכֵן כָּל אֶדָם לְפִי מִדְרָגָתוֹ יֵשׁ לוֹ בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, וְכֵן בְּכָל עוֹלָם יֵשׁ בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמָע, כִּי מֵה שֶׁהוּא לְהַעֲלוֹם הִזֶּה בְּחִינַת נִשְׁמָע, הוּא לְעוֹלָם הַגְּלִגְלִים בְּחִינַת נַעֲשֶׂה, וְיֵשׁ לָהֶם בְּחִינַת נִשְׁמָע גְבוּהָ מִמֶּנּוּ, וְכֵן מֵעוֹלָם לְעוֹלָם:

בחינות נעשה ונשמע, שהוא בחינות תורה ותפלה וכו' כנ"ל. אך עקר שלמות השמחה הוא עלידי יראה, כי "וגילו פרעה" כתיב (תהלים ב) (ה), הינו עקר הגילה והשמחה היא עלידי תפלה, שהוא בחינות יראה כנ"ל, שהיא בחינות נשמע, בחינות מאמר השלם, ששם עקר השלמות כנ"ל. נמצא, שעקר בנין האמונה, שהיא בחינות ירושלים קריה נאמנה, זוכין עלידי תפלה, שהוא בחינות יראה, בחינות מאמר השלם כנ"ל. ועלכך נקראת האמונה ירושלים, שהוא יראה שלם, כי עקר בנינה - עלידי בחינות יראה, שהוא בחינות מאמר השלם, שזהו בחינות בראשית, ירא בשת, שהוא מאמר השלם כנ"ל. וזה (שם יט): עדות ה' נאמנה - עדות ה', שהם העדדים הנ"ל, נאמנה, עלידה נבנית האמונה:

וזה (בראשית מט): משם רועה אכן ישראל, ותרגומו: אב וכן. וזה מאמר השלם, שהוא אב וכן כחדא, כי חצי מאמר הוא בחינות בן לחד, אבל מאמר השלם הוא אב וכן כחדא, כי שם נכלל הכל, ועלידיה יכול לבוא לבחינות רועים כנ"ל, וזהו: משם רועה אכן ישראל, כנ"ל:

יא אך פשרונים לצאת ממדרגת נעשה ונשמע זה למדרגת נעשה ונשמע גבוהה ממנה, צריך להיות ירידה קדם העליה, כי הירידה היא תכלית העליה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ד): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה וכו'; לא היו ישראל ראויים לאותו מעשה, אלא שנתן השם יתברך להם מכשול למוכת העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם: להורות תשובה:

וזה (ישעיה ג): והמכשלה הזאת תחת ידך (שבת קכ גמין מג) - אלו דברי תורה, שאין אדם עומד עליהם אלא אם כן נכשל בהם. דברי תורה הם בחינות הדבורים שפכיבות המצוה, שהם: וידבר ה' אל משה וכו' כנ"ל, שהם בחינות נסתר, בחינות נשמע, בחינות תפלה כנ"ל. עומד עליהם - זה בחינות תפלה, כי אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו), ולעשות מהדברי התורה, שהוא בחינות נשמע, יהיה נעשה ממנו בחינות נעשה, עד שיהיה העמידה, שהיא בחינות התפלה, יהיה עליהם, הינו שיהיה לו בחינות עמידה, בחינות תפלה, בחינות נשמע גבוה יותר, כי כשיהיה מהנשמע נעשה, יהיה לו נשמע גבוה ממנו כנ"ל. וזה אי אפשר אלא אם כן נכשל בהם, כי לעלות מדרגא לדרגא, צריך ירידה תחלה, שהיא המכשול:

וזה (ירמיה ג): ביום תהא יבקש עיון ישראל ואיננו; כי לעתיד יהיה פלו תשובה, ועלידי התשובה זדונות נעשין זכיות (ה), ויהיה נעשה מעברות ישראל תורה, ועלכך יבקשו אז העוונות, כי יבקשו ויחפשו אז אחר עוונות ישראל, איך לוקחין עוד איוה עון, כדי לעשות ממנו תורה. וזהו: ואיננו, כי יהיו כל העוונות נכללין באין, הינו באין סוף, ששם העוונות נתהפכין לזכיות עלידי התשובה, שזהו בחינות ירידה תכלית העליה הנ"ל. וזה (חושע יד): שובה ישראל וכו', כי כשלת בעוונך, הינו עלידי התשובה, יהיה נעשה מהעברות בחינות מכשלה, שהוא התורה כנ"ל:

[לכאורה, אין לזה הענין חבור היטב למה שלמעלה, אך באמת מבאר זה הענין היטב למעין קצת, כי מבאר לעיל ולקמן, שבחינת תפלה ה' הוא בחינת קדם הבריאה, בחינת אין סוף, שזהו בחינת תפלה, ומחמת שזאת הבחינה היא בחינת אין, עלכך אין מי שיזכה לזה, כי אם מי שהוא בבחינת אין, דהינו שהוא עניו באמת, ומבטל עצמו לגמרי בתכלית הפטול, כאלו אינו בעולם, עד שנכלל באין סוף, ששם הוא בחינת תפלה ה' כנ"ל. וכוה מקשר היטב מה שמוכא לקמן על מאמר רבותינו זכרונם לברכה: אלעזר זעירא וכו', שחשדוהו בגדלות, ועלכך חבשוהו וכו', עין שם. ולכאורה, אין קשר לענין פגם הגדלות להתורה הזאת, שלא נזכר כאן, לכאורה, מענין גדלות כלל, אך באמת עלפי הנ"ל מבאר לעינים, שכל ענין זה לזכות לבחינת נעשה ונשמע הגבוה יותר, שהוא בחינת כלליות באין סוף, בתחלת הבריאה - כל זה אי אפשר לזכות, כי אם עלידי ענוה באמת, שהוא בחינת אין כנ"ל. ועתה מבאר היטב קשר ענין זה "המתפלל על חברו והוא צריך וכו'" להתורה הזאת, כי זה שמתפלל על חברו, אף עלפי שהוא צריך לאותו דבר, זהו בחינת ענוה, בחינת אין, שמבטל עצמו, ואינו חושש על עצמו כלום, רק מרגיש צער ישראל חברו, ועלידי הפטול זה, הוא נכלל באין, שהוא בחינת תפלה, בחינת קדם הבריאה, בחינת נשמע, בחינת תפלה ה' כנ"ל, ועלכך הוא נענה תחלה, כי הוא בבחינת תפלה כנ"ל]:

וזה בחינות אב וכן, מאמר וחצי מאמר. כי הנעשה הוא בחינות נגלה, בחינות תורה, בחינות ברא, בחינות בן, בחינות עדן תתאה, בחינות חכמה תתאה, בחינות חצי מאמר; כנגד הנשמע, שהוא בחינות בראשית, מאמר השלם, חכמה עלאה, עדן עלאה, בחינות אב, בחינות תפלה, בחינות נסתר. כי כל דרגא נגד דרגא שלמעלה ממנה הוא בחינות חצי מאמר. כמו האב, בשמדר, מדבר מאמר השלם, וכשבנו הקטן מדבר אחריו, הוא מדבר רק חצי מאמר - בן כל דרגא נגד דרגא שלמעלה ממנה, היא בחינות חצי מאמר, והדרגא שלמעלה ממנה היא בחינות מאמר השלם נגדה, וכן מדרגא לדרגא. כי כל בני אדם וחיות ועופות וצמחים וכל הדברים שבזה העולם, הם רק בחינות חצי מאמר נגד העולם שלמעלה מזה העולם, כי הם רק רמזים לדברים הגבוהים מהם, וכן מעולם לעולם. וכן כלליות הבריאה נגד קדם הבריאה היא בחינות חצי מאמר, כי עקר שלמות - באין סוף, ושם הוא בחינות מאמר השלם. וזה: ברא, שהוא כלליות הבריאה, הוא חצי מאמר נגד בראשית, שהוא בחינות קדם הבריאה, בחינות תפלה. כמו בראשית - ירא בשת (תיקונים תיקון ז), שהיא התפלה, בחינות (משלי א): יראת ה' היא תתהלל, שהוא מאמר השלם:

ועלכך אמונה נקרא ירושלים כנ"ל, עלשם שעקר בנינה מבראשית, שהוא בחינת יראה שלם, כי תמן יראה, תמן שלם (ד). בראשית, ירא בשת, מאמר השלם. כי אמונה הוא מהרועים כנ"ל, ולהרועים אי אפשר להתקרב כי אם עלידי עזות כנ"ל, ולעזות זוכין עלידי שמחה כנ"ל, ולשמחה זוכין עלידי

(ד) עין מ"ד וירא פרשה נז. (ה) ברכות דף ל ע"ב. (ו) עין יומא פו ע"ב.

(ט) - כִּי הָיָה מִתְאַבֵּל עַל יְרוּשָׁלַם קְרִיָּה נֶאֱמָנָה, הֵינּוּ עַל קִלְקוֹל הָאֱמוּנָה, וְעַל־כֵּן סִים מְסֻנָּא אֲבָמָא, לְהוֹרוֹת שְׁנִתְקַלְקַל חֹתֶם הֶרְגֵּלִין, וְנַעֲשֶׂה מִ"חֹתֶם" דָּם "נִדְתָּ". וְזֶה: מְסֻנָּא אֲבָמָא - שְׁנִתְקַלְקַל הֶרְגֵּלִין וְנַעֲשֶׂה נִדְתָּ, כִּי הָיָה שָׁחַר אֲדָם הוּא (חולין מו:); וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי קִלְקוֹל הָאֱמוּנָה, כִּי עָקַר הָיָה הָאֱמוּנָה, בְּמִבְאֵר לְמַעַלָּה (שְׁעַל־יְדֵי קִלְקוֹל הָאֱמוּנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹתֶם הַיְדִין, נִתְקַלְקַל מִפְּיֻלָּא חֹתֶם הֶרְגֵּלִין, כִּי עָקַר הוּא הָאֱמוּנָה בְּנ"ל):

אָמְרוּ לָהּ: מִי חָשִׁיב אֶת לְאִתְּאֲבוּלִי וְכו' - הֵינּוּ שֶׁחֲשֻׁדוּהוּ שֵׁשׁ לֹא גִדְלוֹת, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי נִתְקַלְקְלוּ הֶרְגֵּלִין, בְּבִחִינַת (תהלים לו:): אֵל תְּבוֹאֵנִי רֶגֶל גִּאֲוָה; כִּי עַל־יְדֵי גִדְלוֹת נִתְקַלְקְלוּ הֶרְגֵּלִין, בְּבִחִינַת: כָּל הַמִּתְנַאֵחַ, כָּאלוֹ דוֹחֵק רֶגֶלִי הַשְׂכִּינָה (ח:), וְעַל־כֵּן, בֵּינוֹ שֶׁחֲשֻׁדוּהוּ בְּגִדְלוֹת, חֲבִשְׁוֹהוּ, כִּי עֲנֵשׁ הַגִּדְלוֹת הוּא תְּפִסָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְכַרְכָּה (מגילה יג:): וְאִם הֵגִים דַּעְתּוֹ, הַקְדוּשָׁתוֹ הַיְדִין מְשִׁילוֹ, שֶׁנֶּאֱמַר: וְאִם אֲסוּרִים בְּזָקִים. נִמְצָא, שֶׁעֲנֵשׁ הַגִּדְלוֹת - תְּפִסָּה, וְעַל־כֵּן חֲבִשְׁוֹהוּ:

אָמַר לָהּ: בָּעוֹ מִנְּאִי אִו אֲבָעִי מִנִּיבּוֹ - כִּי זֶה יִהְיֶה נִסְיוֹן אִם יֵשׁ לִי גִדְלוֹת, אִו רְאוּי שְׁלֹא אוֹכַל לְחָשִׁיב לָכֶם, כִּי כָּל הַמִּתְנַאֵחַ, חֲכָמָתוֹ מִסְתַּלְקֶת מִפְּנֵי (פסחים סו:), בָּעִי מִנִּיבּוֹ: הָאִי מֵאֵן דִּקְוִן בְּפִרְא, מֵאִי מְשַׁלֵּם. קִין בְּפִרְא הוּא בְּחִינַת שְׁפָגָם בְּעוֹזוֹת. בְּפִרְא הוּא בְּחִינַת עוֹזוֹת, בְּחִינַת קוֹלוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קד:): הַכְּפִירִים שׂוֹאֲגִים לְמִרְפָּה. וְשֶׁאֵל: מֵאִי מְשַׁלֵּם מִי שְׁפָגָם בְּזֶה הָעוֹזוֹת. וְהַשִּׁיבּוֹ: מְשַׁלֵּם בְּפִרְא - כְּמוֹ שְׁפָגָם יִשְׁלֵם:

וְשֶׁאֵל: וְהָא קָא הֵוִי תִמְרִי - כִּי עַל־יְדֵיזֶה שְׁפָגָם בְּעוֹזוֹת, יָכוֹל לְבֹא לְקִלְקוֹל הָאֱמוּנָה, וְזֶה תִמְרִי - בְּחִינַת (ירמ' ב:): הַחֲמִיר גּוֹי אֱלֹהִים, וְעַמִּי הַמִּיר כְּבוֹדִי וְכו'. וְהַשִּׁיבּוֹ: יִשְׁלֵם תִּמְרִי - כְּמוֹ שֶׁמִּגִּיעַ עַל קִלְקוֹל הָאֱמוּנָה. וְהָא תִמְרִי - כִּי אֶף־עַל־פִּירְכֵּן עֲדִין לֹא בָּא לְכַפִּירוֹת. וְהַשִּׁיבּוֹ: בְּשִׁשִּׁים - הֵינּוּ גִיְהֵנִם, שְׁכָל הָעוֹלָם אֶחָד מְשִׁשִּׁים לְגִיְהֵנִם (ט), כִּי עוֹפְנִים לְגִיְהֵנִם, כִּי הַעֲנָשִׁים שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים הַחֲלִיף אֲבָרְהָם אֲבִינוּ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, עַל שֶׁעָבַד מַלְכוּת (י), אֶךְ עֲנֵשׁ הָעוֹזוֹת נִשְׁאָר רַק בְּגִיְהֵנִם, וְזֶה שְׁפָגָם בְּעוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה עַל־יְדֵי עוֹזוֹת פָּנִים דְּסִטְרָא־אַחְרָא, יִשְׁלֵם בְּשִׁשִּׁים, הֵינּוּ בְּגִיְהֵנִם בְּנ"ל:

וְעוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה הוּא בְּחִינַת תִּשְׁרִי, וְעַל־כֵּן נִקְרָא (מ"א ח:): יִרַח הָאִיתָנִים, מִלְשׁוֹן תְּקִיפוֹת וְעוֹזוֹת, כִּי אִו צוֹעֲקִין יִשְׂרָאֵל קוֹלוֹת וְקוֹל שׁוֹפֵר, שֶׁהַקּוֹלוֹת כָּלֵם הֵן בְּחִינַת עוֹזוֹת, בְּנוֹכַח לְעִיל, וְעַל־כֵּן אִו נִתְחַמּוּ וְנִתְקַנּוּ שְׁנֵי הַחֹתְמוֹת, חֹתֶם בְּתוֹךְ חֹתֶם, כִּי עַל־יְדֵי עוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה זֹכִין לְאֱמוּנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹתֶם הַיְדִין, וְעַל־יְדֵיזֶה זֹכִין לְקַבֵּל מוֹסֵר מִמּוֹכִיחֵי הַדּוֹר, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֹתֶם הֶרְגֵּלִין בְּנ"ל, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הַחֹתְמוֹת, חֹתֶם בְּתוֹךְ חֹתֶם בְּנ"ל. וְזֶה: תִּשְׁרִי, בְּגִימְטְרִיא שְׁתֵּי פַעְמִים חֹתֶם עִם הַשְּׁתֵּי תִבּוֹת (כמובא בכתבי האר"י בכוונות נעילה וחושינא רבא), וְעַל־כֵּן בְּתִשְׁרִי שְׁמַחַת יִשְׂרָאֵל, כִּי עוֹזוֹת הוּא עַל־יְדֵי הַשְּׁמַחָה בְּנ"ל, כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מְעוֹכֵם; וְגַם הַמִּקְרָא הַזֶּה נֶאֱמַר עַל רֹאשִׁיהֶשֶׁנָּה:

וְזֶה פְּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה (אבות פ"ה): יְהוּדָה בֶּן תִּימָא אוֹמֵר: הָיָה עוֹ בְּנִמְר וְכו'. נִמְצָא, שֶׁמִּזְהוּר עַל עוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה, שֶׁצִּירֵד הָאָדָם שִׁיְהִיָּה עוֹ בְּנִמְר כְּנֶגֶד כָּל הַקָּמִים כְּנֶגְדּוֹ לְמַנַּע אוֹתוֹ, חֵם וְשְׁלוֹם, מְעַבְדוֹתוֹ. וְתִכְףּ וּמִיד מִבְּאֵר שֶׁם גִּדְל הַפָּנִים וְהָאִסּוּר שֶׁל הָעוֹזוֹת־פָּנִים דְּסִטְרָא־אַחְרָא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב שֶׁם: הוּא הָיָה אוֹמֵר: עוֹפְנִים לְגִיְהֵנִם וְכו'; וְאִם־כֵּן אֲפֻשֶׁר לְמַעוֹת, חֵם וְשְׁלוֹם, כִּי בְּהִכָּרַח צִרְכִּין לְעוֹזוֹת בְּשִׁבִּיל הַקְדָּשָׁה בְּנ"ל, כִּי אִי אֲפֻשֶׁר לְהִתְקַרֵּב אֶל הַקְדָּשָׁה בְּאִמָּת, כִּי אִם עַל־יְדֵי עוֹזוֹת בְּנ"ל, וְכְמוֹ שֶׁאָמַר הוּא עֲצֻמוֹ: הָיָה עוֹ בְּנִמְר; וּמִצֵּד אַחֵר הָעוֹזוֹת רַע מְאֹד, הֵינּוּ מִי שֶׁהוּא עוֹזוֹת־פָּנִים שְׁלֹא בְּשִׁבִּיל הַקְדָּשָׁה (מִכְּל־שִׁבֵּן כִּשְׁהוּא עוֹפְנִים כְּנֶגֶד הַקְדָּשָׁה, שֶׁמִּעוֹז פָּנִים נִגְדִּי רִאִי ה' וְכִיצָא), שֶׁזֶה הָעוֹזוֹת רַע מְאֹד, כִּי עוֹפְנִים לְגִיְהֵנִם:

וְאִם־כֵּן נָפַל פּוֹתָא בְּבִירָא (י), כִּי אִין יוֹדְעִין אִיד לְהִתְנַהֵּג - עַל זֶה בִּקְשׁ הַתַּנָּא: יְהִי רְצוֹן שְׁתַּבְּנָה עִירְךָ בְּמִתְרָה בְּיָמֵינוּ (שְׁלֹכְאוֹרָה הוּא פְּלִיאָה גִדְלוֹה, וְכָל אָדָם מְשִׁתּוֹמֵם עַל זֶה: מִה סְמִיכוֹת יֵשׁ לְתַפְלָה זֹאת לְהַקְדֹּם, וְגַם אִין זֶה דֶּרֶךְ הַמִּשְׁנָה לְהִתְפַּלֵּל תַּפְלָה וּבִקְשָׁה בְּאִמְצַע דְּבָרָיו, אֶךְ עֵתָּה מִבְּאֵר הַיִּטְבִּי), הֵינּוּ שֶׁהִתְפַּלֵּל, שִׁיזְכָּה לִידַע אִיד לְהִתְנַהֵּג בְּעֵנִין הָעוֹזוֹת, הֵינּוּ שְׁלֹא יִהְיֶה לֹא שׁוֹם עוֹזוֹת דְּסִטְרָא־אַחְרָא, רַק שִׁיזְכָּה שִׁיְהִיָּה לֹא עוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה, שְׁעַל־יְדֵי נִבְנָה יְרוּשָׁלַם קְרִיָּה נֶאֱמָנָה, הֵינּוּ שְׁזוֹכִין לְאֱמוּנָה עַל־יְדֵי זֶה הָעוֹזוֹת, בְּמִבְאֵר לְעִיל, שֶׁאִי אֲפֻשֶׁר לְהִתְקַרֵּב לְהַצְדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם בְּחִינַת כְּלָלִיּוֹת שְׁכָעָה רוּעִים, שֶׁהֵם כְּלָלִיּוֹת הַקְדָּשָׁה, שֶׁעָקַר הָאֱמוּנָה נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵם, כִּי אִם עַל־יְדֵי עוֹזוֹת בְּנ"ל, וְזֶה: יְהִי רְצוֹן שְׁתַּבְּנָה עִירְךָ בְּמִתְרָה בְּיָמֵינוּ; הֵינּוּ שִׁיְהִיָּה הָעוֹזוֹת עוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה, שֶׁמִּמּוֹ נִבְנָה יְרוּשָׁלַם קְרִיָּה נֶאֱמָנָה בְּנ"ל: אֶךְ לְבֹא לִזֶּה הוּא עַל־יְדֵי: וְתֵן חֲלֻקְנוּ בְּתוֹרָתְךָ; הֵינּוּ עַל־יְדֵי שְׁמִישׁוֹן בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע - שְׁעוֹשִׁין מִהַנְּשַׁמַּע נַעֲשֶׂה, מִתּוֹרַת ה' - תּוֹרָתוֹ, דִּהֵינּוּ שְׁזוֹכָה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה' בְּנ"ל. וְזֶה: וְתֵן חֲלֻקְנוּ בְּתוֹרָתְךָ - שִׁיְהִיָּה חֲלֻקְנוּ, שֶׁהוּא הַחֲלֻק שְׁלָנוּ בְּתוֹרָה, הֵינּוּ בְּחִינַת תּוֹרָתוֹ, בְּחִינַת נַעֲשֶׂה, בְּתוֹרָתְךָ - הֵינּוּ תּוֹרַת ה' מִמּוֹשׁ, הֵינּוּ שִׁיזְכָּה לְהַכֵּלֵל בְּאִין בְּנ"ל, שִׁיזְכָּה לְהַשִּׁיג תּוֹרַת ה', בְּחִינַת נִשְׁמַע, שְׁעַל־יְדֵיזֶה זֹכִין לְשִׁמְחָה בְּנ"ל, שְׁעַל־יְדֵיזֶה זֹכִין לְעוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה בְּנ"ל, בְּחִינַת: כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מְעוֹכֵם בְּנ"ל:

וְזֶה: וּבִשְׁת פָּנִים לְגוֹנ־עֵדָן; כִּי בְּאִמָּת זֶה הָעוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה נִמְשָׁךְ מִבִּשְׁת, כִּי לְעוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה זֹכִין עַל־יְדֵי שְׁמַחָה וְחִדּוּה, בְּחִינַת: כִּי חֲדוֹת ה' הִיא מְעוֹכֵם בְּנ"ל, וְלְחֲדוֹת ה' זֹכִין עַל־יְדֵי בְּחִינַת נַעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע בְּנ"ל, וְעָקַר שְׁלֵמוֹת הַשְּׁמַחָה הוּא עַל־יְדֵי הִירָאָה, שֶׁהִיא בְּחִינַת נִשְׁמַע, בְּחִינַת תַּפְלָה בְּנ"ל, וְיִרְאָה הִיא בִּשְׁת, יִרְאָה בִּשְׁת. נִמְצָא, שֶׁזֶה הָעוֹזוֹת דִּקְדָּשָׁה נִמְשָׁךְ מִבִּשְׁת. וְזֶה: וּבִשְׁת פָּנִים לְגוֹנ־עֵדָן, כִּי הָעוֹזוֹת הַזֹּאת דִּקְדָּשָׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּשְׁת, הוּא בְּחִינַת עֵדָן, בְּחִינַת עֵדָן עֲלָאָה וְכו', שֶׁהוּא בְּחִינַת נִשְׁמַע, בְּחִינַת יִרְאָה, בְּחִינַת תַּפְלָה בְּנ"ל; וְלְבֹא לְעוֹזוֹת הַזֹּאת, הַתַּפְלָל: יְהִי רְצוֹן שְׁתַּבְּנָה עִירְךָ וְכו' בְּנ"ל:

וְזֶה פְּרוּשׁ: אֲלַעְזֹר וְעִירָא הוּא סִים מְסֻנָּא אֲבָמָא. אָמְרוּ לָהּ: מִה עֲבַדְתָּ. אָמַר: קָא מִתְאַבִּילָנָא עַל יְרוּשָׁלַם (כ"ק

(י) שְׁכַת סו ע"ב. (ח) עֵינִין בְּרִכּוֹת מִג ע"ב וּבְחִדּוּשֵׁי אַגְרוֹת שֶׁם, וְעֵינִין קְדוּשִׁין לֹא וְכו"ן שֶׁם. (ט) עֵינִין תַּעֲנִית י. (י) עֵינִין מִ"ד לָךְ לָךְ פ' מִב, פְּקוּדֵי פ' נָא.

(השקפות השכיחים להתורה הזאת:)

וזה: והיה עקב השמיעון את המשפטים האלה (דברים ז), עקב - בחינת רגליו, ורגליו הם בחינת המוכיחים, כגזבר לעיל, ולהם מגלים הדינים, והם מוכיחים את הדור. וזה: והיה עקב השמיעון - הינו שמבחינת רגליו, הינו המוכיחים, השמיעון את המשפטים האלה, הינו הדינים, כי להם מגלים אותם כג"ל, והם מוכיחים בזה את הדור כג"ל:

כל הקולות הם בחינת עזות. קול המוכיח הוא בחינת קול שופר, כמו שכתוב (ישעיה נח): כשופר הרם קולך. וכן קול נגינה, וזה בחינת (תהלים ט): היטיבו נגן בתרועה. קול הנגון הוא בחינת תרועה, בחינת שופר, בחינת: ואתה תרעה את עמי, כג"ל: בימי רבן גמליאל היה הדור, שהיתה תורתם בחינת נשמע, בחינת תפלה, וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כא): בימי רבן גמליאל היו לומדים תורה בעמידה. עמידה הוא בחינת תפלה כג"ל. ועל כן משמת רבן גמליאל, בטל כבוד התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם ובסוטה מט):

בכל עולם יש בחינת נעשה ונשמע. וכן במלאכים יש נעשה ונשמע, כמו שכתוב (תהלים ק): גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): מי גלה רז זה לבני, רז שמלאכי השרת משתמשין בו, שנאמר: גברי כח וכו'; אי אפשר להתקרב אל הקדשה כי אם עלידי עזות, כמו שכתוב: הוי עז כגמר, כמבאר לעיל. וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה כח): לא נתנה תורה לישראל אלא מפני שהן עזין; גדולה בזה, שנכפלה שני פעמים בפסוק (ויאל ב): ולא יבשו וכו', ולא יבשו עמי לעולם (מ"ק טז):

הנזעזעזין והגיהנם הם בזה העולם ממש, אך אי אפשר לבוא לשם מחמת הקרירות שבצד צפון ודרום. וצער הבושה גדול מאד, יותר מענש גיהנם, וכל יסורי עולם הזה, יש בהם צער הבושה, שמתביש מחבריו על שיש לו יסורין. וכן לעתיד לבוא צער הבושה גדול מאד, ואפלו כל צדיק נכזה מחפתו של חברו. אוי לאותה בושה, אוי לאותה פלמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב עה), ואמרו שם: פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה; אוי לה לאותה בושה, אוי לה לאותה פלמה וכו'; מפלשפון איך יתבישו החוטאים, רחמנא לצלן. ואם הוא במדרגה שאין צריך להתביש משום אדם, יש להתביש מהקדוש ברוך הוא, כי הקדוש ברוך הוא מקים כל התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הקדוש ברוך הוא קובר מתים וכו', הקדוש ברוך הוא מבקר חולים וכו', ושאר מצוות התורה שחשבו רבותינו זכרונם לברכה, שהקדוש ברוך הוא מקים אותם. וגם הקדוש ברוך הוא מתפלל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מזין שהקדוש ברוך הוא מתפלל וכו', ומאי מתפלל? יהי רצון מלפני וכו'. ובדאי שהקדוש ברוך הוא מקים מצוות התורה ותפלה כמו שראוי להקדוש ברוך הוא, וכמה רחוק בין קיום התורה שלו ובין תפלה שלו, לתורה ותפלה של השם יתברך, כי כל אחד עובד השם יתברך לפי מדרגתו בבחינת נעשה ונשמע, הינו תורה ותפלה כג"ל:

[בעת שהתחיל לומר התורה הזאת, התחיל מזה הענין הכתוב כאן, מענין הנזעזעזין והגיהנם וצער הבושה וכו' כג"ל, עד שנכנס בענין תורה ותפלה של השם יתברך בעצמו, ככתוב כאן, ואחר כך נכנס עלידי עזות מענין לענוה, עד שגמר כל התורה כג"ל; אך בשעה שכתבתי לפניו תורה זאת, הפך הדבר קצת, וצוה עלי להתחיל התורה מענין חוקים בתוך חוקים כג"ל. וה' יודע כג"ל]:

מרום הוא אלהין בקדמיתא ובתרייתא, די צבי ואתרעזי בן ומסר לן אוריתא, די זכינא לסימא ספרא דצניעותא: בען גרים ידנא, קדם אלקנא, די נעמד לנא לימינא, להתחיל רזין עלאין חגנוזים כסבי דבי אתונא:

סבי דבי אתונא

כג

לשון רבנו זכרנו לברכה

רש"י:

מלי דבדיבי. דבר קוב: פדנייתא. פדנה: תלא פתקא. שטר בצנארו של הולד: הי נגהו מלי דבדיבי. אלו הם דברי קוב: סילותא. שליא:

אימא לן מלי דבדיבי. אמר להו: הוי לן פדנייתא, וילדה, והוי תליה לה פתקא, וכתוב בה: דמסיק בבי אבא מאה אלפי זוזי. אמרו לה: ובדנייתא מי ילדה. אמר להו:

הי נגהו מלי דבדיבי. מלחא בי סריא במה מלחי לה. בסילותא דבדנייתא. ומי איבא סילותא לבדנייתא. ומלחא מי סריא: (בבבורות ח):

צוית צדק ערתיך ואמונה מאד (תהלים קיש):

א בי יש פנים דקדשה, שהם אנפין נהורין, בחינת חיים, כמו שכתוב (משלי טז): באור פני מלך חיים; בחינת שמחה, כמו

וזה האויב של צדיק, שחולק על צדיק, אין לו מלח להמתיק מרירותו, כי מלח ממוזן חסר, כי עקר תאות ממוזן שנתמעט אינו אלא עלידי ברית. ובשביל זה זבולון, שהיה אוהב ליששכר, נאמר בו (דברים לז): שמה זבולון, שמה - הפך בעצבון, שבע שמחות את פניו:

וזה בשבקשה רחב סימנא דחיי (ה), כמו שכתוב (יהושע ב): והחיותם את אבי ואמי וכו', אמרה: ונתתם לי אות אמת; כי אמת הוא בחינת חיים כנ"ל, ואמרו לה: את תקות חוט השני תקשרי לה. תקנה זה בחינת אמונה, כמו שכתוב (ירמיה לא): ויש תקנה לאחריתך; ואמונה היא אחרית הימים (י), כי עליה עומדים כל המדות, כמו שכתוב (מכות כד): בא חבוק והעמידן על אחת וכו'; וחוט השני זה בחינת זריחת אור הפנים, כמו שכתוב (בראשית לח): ויקרא שמו זרח וכו'; כי החשך יכסה ארץ, ועליך זרח ה' (ישעי' ס). כי חשך הוא בחינות בעצבון, דאגת ותאות הפרנסה, צער בפלים ביולדה, אנפין חשוכין, עבודה זרה. ועליך זרח ה' - אמונת אלקות, אור הפנים, ויחן פני העיר, תקון הממבע, תקון תאות ממוזן, בחינות: שמה זבולון:

וזה בחינת (ברכות ח): מצא או מוצא, כי הפרנסה הוא בחינת אשה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין פא): היורד לפרנסת חברו, כאלו בא על אשתו; ופרנסה שהוא בעצבון, היא בחינת: מוצא אני מר ממות את האשה (בחינת מרירותא דעלמא, שצריך להמתיק עלידי מלח, כנזכר לעיל: אלמלא מלחא לא הוי יכול עלמא למספל מרירותא. ועליכן להפך, בפרנסה דקדשה, כתיב: מצא אשה מצא טוב (משלי יח), טוב - בחינת צדיק, בחינת ברית מלח, שהוא ממתיק מרירותא, הינו תאות ועצבון הפרנסה). ופרנסה, שהוא בחינת: שמה זבולון בצאתך, הוא בחינת: מצא אשה מצא טוב; ואין טוב אלא צדיק (יומא לח), הינו ברית, כמו שכתוב (ישעי' ג): אמרו צדיק כי טוב; וכמו שכתוב (שמות ב): ותרא אותו כי טוב הוא - שגולד מהול (מ"ד שמות פ"א), ואין טוב אלא אור (שם), כמו שכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור וכו' - זה בחינת: ועליך זרח ה', בחינת חוט השני:

ד וזה בחינת מוזהר, כי איתא במדרש (במדבר פ' כב): למה נקרא שמן זויז? - מפני שזיון מזה לזה. וזה (איוב כב): והיה שדי בצריך, הינו עלידי מוזהר; וכסף תועפות לה - עלידי פרנסתו מעופפת לה. כי שדי הוא בחינת ברית (י), כמו שכתוב (בראשית לח): אני אל שדי, פרה ורבה. וזה שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פרק א), שעשרת הדברות הם בקריאת שמע, ודבור לא תחמוד כנגד: וכתבתם על מזוזות; כי עלידי מוזהר נתפטר חמדת הממוזן, כנזכר לעיל: מלח ממוזן חסר. וזהו (תהלים ג): וזיו, הינו ממוזן, שדי עמדי. עלידי שמירת הברית, עלידי מוזהר, זוכה לבחינת: שמה זבולון. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: וכתבתם - שיהא כתיבה תמה (שבת קג: מנחות לד), וזה בחינת (בראשית כה): יעקב איש תם, כי עלידו: ויחן פני העיר, עלידו תקון הממבע כנ"ל.

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לג): ויחן פני העיר - חר אמר: מטבע תקן להם, וחר אמר: מרחצאות תקן להם. הינו חר ולא פליגי, כי יעקב הוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מכא' ו): תתן אמת ליעקב; והוא בחינת אור הפנים, ותכף בשבא, נתתקן אמונה. וזה: מטבע תקן - שתקן תאות ממוזן, ובשתקן תאות ממוזן, נתתקן פנים עבודה זרה. וזה: מרחצאות תקן להם, כמו שכתוב: ותדר בת פרעה לרחץ; ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (מגילה יג וסוטה יב): לרחץ מגולולי בית אביה. וזה: ויחן פני העיר - פני דיקא, שהיא פנים דסטרא אחרא, שהיא ממבע, הינו תאות ממוזן, כי כל עבודות זרות תחובים כממוזן. ובשביל זה ממוזן עם אותיותיו גימטריא ק"ם, כנגד ק"ם [מאה וארבעים] קליו, שהשכינה צווחת: קלני מראשי! קלני מזרועי! (סנהדרין מז) על אלו הנפלים בתאות ממוזן, שהם עבודה זרה כלולים מעבודות זרות של שבעים אמות. (ועליכן הם ק"ם קליו, שהם שתי פעמים ע', כי השכינה צווחת הקליו בפולים, בחינת: קלני מראשי, קלני מזרועי - שהוא בחינת קולות בפולים, הינו שני פעמים ע"ן קליו, שצווחת השכינה על הנפלים בתאות ממוזן, שהיא עבודה זרה כלולה מכל העבודות זרות של ע"ן אמות). וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קח): קשין מזונותיו בפלים ביולדה, כי היולדת ראמת ע"ן קליו קדם הולדה, והיא יש ק"ם קליו, שהם שני פעמים ע"ן. וזהו (אבות פ"ב): ואל תהי רשע בפני עצמך. בפני - זהו בחינת פנים דסטרא אחרא, הפא מחמת תאות ממוזן, שאין מאמין בהקדושי ברוך הוא, שהוא הנו ומפרנס, והוא חושב: בחי ועצם ידי עשה לי את החיל הזה (דברים ח). וזה: עצמך - לשון עצם ידי:

ב ודע, שעלידי תקון ברית קדש, הוא גצול מפנים דסטרא אחרא. עלידי דם ברית, נתתקן דם גדה, תאות ממוזן, כמו שכתוב (זכריה ט): גם בדם בריתך - עלידי ברית - שלחתי אסיריך מבור. בור דא טחול (א), מרה שחרה, בעצבון תאכלנה, כי ברית הוא בחינת מלח, הממתיק מרירות ועצבון הפרנסה, כמובא בזהר (יחי רמא): אלמלא מלחא, לא הוי עלמא יכלי למספל מרירותא, וזהו (במדבר יח): ברית מלח עולם הוא. וזהו (ויקרא ב): ולא תשבית מלח ברית אלקיך - אלקיך דיקא, כי עלידי זה נתקשר באלקות ונתפרש מעבודה זרה, כמו שכתוב (איוב יט): מבשרי אחזה אלוהי. כי עלידי תקון הברית מאיר לעצמו אור פני מלך חיים. וזה (כתובות סו): מלח ממוזן חסר, כי עלידי מלח נתמעט אצלו תאות ממוזן:

ג וזהו: ויגרש מפניך אויב (דברים לג) - מפניך דקדשה; ויאמר השמר, - לשון שמד, לשון עבודה זרה, הינו תאות ממוזן. כי כל ישראל נקראים צדיקים עלישם הברית (י), ובשביל זה, כשנגרש מפניהם דקדשה את האויב, הוא מפיל אותם האויבים בפנים דסטרא אחרא, הינו השמר. נמצא, כל צדיק וצדיק, כשהקדוש ברוך הוא רוצה לגרש אויביו של צדיק, הוא מפיל את האויב בתאות ממוזן, כי צדיק הוא ברית עולם (תיקון מח),

(ב) עיין תיקון מח. (ג) עיין ב"ר פרשה מה, ובוחר לך דף צד, ובתיקון יח ובתיקון כד. (ד) עיין וזהר לך דף צג ע"א. (ה) עיין וזהר יחי דף רמא ע"ב. (ו) עיין וזהר תשא דף קפט ע"ב, ואתחנן דף רע. (ז) עיין וזהר פינתם דף רנז.

ושאלו אותו: זה שתקן בריתו, אם נפל לסרחון תאות ממון, במאי תקונו. והשיב להם: בסילוחתא דכדניתא - כי באמת יש עוד תקון לתאות ממון, הינו שישתפל לשרש, שמשם בא כל הממון וכל ההשפעות, ועל ידי הסתכלותו שם יתבטל תאותו, כי שם בשרשה, השפע כלו אור צח ומצחצח ותענוג רוחני, ואין מתאנה (נ"א מתענה כת") אלא למטה, ומי הוא הפתי יסור הנה להשליך תענוג רוחני ולקח תענוג עב:

אבל לזאת ההסתכלות אי אפשר לבוא אלא עד שיתקן בריתו, כמו שכתוב: מבשרי אחזה אלוהי, שבתחלה צריך לתקן בשרקדש, ואז יוכל להסתפל באלקות. ובשביל זה עקר התקון של תאות ממון הוא על ידי ברית; וכשמתקן בריתו, אי אפשר לפל לתאות ממון, כי על ידי מלח, תאות ממון חסר כנ"ל. ושרש השפעות הוא מכנה בשם שליא, ששם מנח הולד, כי השליא הוא בחינת דלתי בטני, כי יש שני דלתות לאשה, כמו שכתוב (איוב ג): כי לא סגר דלתי בטני (בכורות מה), ונעשה משני דלתין צורת מ"ם סתומה, ששם מנח הולד, והוא בחינת מ"ם [ארבעים] יום של יצירת הולד (נדה ל). וכן יש למעלה דלתי שמים, שמשם נולד השפעות, כמו שכתוב (תהלים עח): דלתי שמים פתח וימטר עליהם בעפר שאר וכו'. וזה שהשיב להם: בשליא דכדניתא הוא תקונו של זה השומר הברית, כשנופל לתאות ממון. ואמרו לה: מי איבא שליא לפרדה - כי עפ"ם אין לה אפלו בית-ולד. אמר להם: ומלחא מי סריא - כי באמת מי שתקן הברית, אינו נופל לתאות הממון:

אנשי דמים ומרמה לא יחצו ימיהם (תהלים נה). הינו מי שהוא בעל מחלקת, נופל לתאות ממון, וימיו כלים ברדיפה אחר מותרות. וזה: לא יחצו ימיהם - שאין אדם מת וחצי תאותו בידו (מ"ר קהלת סדר א). וזה: לא יחצו - שאין משיג חצי תאותו, כמוכא לעיל [באות ג] על פסוק: ויגרש מפניד אויב, ויאמר השמד, עין שם. (עד כאן לשון רבנו ז"ל)

וזה שפטים: ואני אבטח בך - שהוא התפוק מתאות ממון, כי המשקע בתאות ממון, אינו בוסח בה, כי הוא עובד כל עפ"ם, אך: ואני אבטח בך - שתוכל להזמין לי פרנסתי בסבה קלה, ואהיה שמח בחלקי, ולא אהיה משקע בתאות ממון:

ועל-כן אלו המשקעים בממון, כל מה שיש לו עשירות יותר, יש לו דאגות ועצבות ומרה-שחרה ביותר, כי הממון והעשירות שלו הוא בבחינת: בעצבון תאכלנה; שהוא בחינת עצבות ומרה-שחרה, אנפין חשוכין, מיתה, כנ"ל, ועל-כן כל מה שיש לו ממון ועשירות יותר, יש לו עצבות ומרה-שחרה ודאגות יותר, כי הממון שלו הוא מבחינת עצבות ומרה-שחרה וכו' כנ"ל. וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה נכסים - מרבה דאגה; כי בודאי הוא מרבה דאגה ועצבות על ידי רבוי הנכסים והעשירות, כי הנכסים שלו הם בעצמו בחינת עצבות כנ"ל, ועל-כן כל מה שמתרבין יותר, נתרבה העצבות והדאגות ביותר כנ"ל.

וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לב:), שאריכת ימים על ידי מזוזה, כי סמוך ל"וכתבתם" - "למען ירבו ימיהם", כי על ידי אמונה במשא-ומתן בא אור החיים כנ"ל. וזה שאמרו (שם): מקרא נדרש לפניו, הינו בחינת אור הפנים, שהוא סימנא דחיי:

ובשביל זה קביעות המזוזה בשליש העליון של הפתח (מנחות לג:), כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בב"מ מב:): לעולם ישלש אדם את מעותיו: שליש בפרקמטיא וכו'. ושליש העליון הוא השליש שבפרקמטיא, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ירושלמי פאה פ"ח): טבין חמשין דעבדין ממאתן דלא עבדין. ועקר האמונה צריך להיות במשא-ומתן, כמו שכתוב (שבת לא): נשאת ונתת באמונה. נמצא, שעקר הממון, ששם צריך אמונה, הוא בשליש עליון, שהוא בשליש שבפרקמטיא:

ה וכל המצוות שאדם עושה אותם בלא ממון, הינו שאין רוצה להפסיד ממון בשביל המצוה, זה הבחינה נקרא צדק, וזה: צוית צדק עדתיד; אבל בשחביב כל-כך המצוה, עד שאין מרגיש בהפסד ממון, זאת הבחינה נקרא אמונה, כי עקר אמונה הוא בממון, כשמשפר תאות ממון כנ"ל, ששם פנים דקדשה. וזה: אמונה מאד - זה ממון, כמו שכתוב (דברים י): ובכל מאדך (ברכות נד:):

וזה פרוש שאמרו סבי דבי אתונא: אמר לנו מלי דכדיבא - זה בחינת שקר, בחינת עבודה-זרה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין צב:): כל המחליף בדבורו, כאלו עובד עבודת-פוכבים וכו'. ואמר להם: הוי לן כדניתא וילדה. כדניתא - זו פרדה, זה בחינת עפ"ם, דשריא בפרודא, כמוכא בזהר (משפטים צה:). שארי בחבורא וסיים בפרודא. וילדה - זה בחינת רוח, המכנה בשם לדה. ואמרו לו: וכדניתא מי ילדה - כי עפ"ם אל אחר אסתרים ולא עבד פריין (שם צב:). והשיב להם: הי ניהו מלי דכדיבא, הינו השקר, שנדמה להם שמריחין, ובאמת אינם מריחין:

ותלא לה פתקא בצוארא, דהוי מסיק בי אבא מאה אלפי וויז. בי אבא זה עבודה-זרה. כמו שכתוב (ירמ' ב): האומר לעץ אבי אתה; ועבודה-זרה היא חובה (ח), שמכרעת את הכל לכף חובה, וכל המתדבקין בה הם בעלי-חובות, כמו שאנו רואים בחוש, שזה המשא תלוי בצואר בני-אדם, שאין מסתפקין בממנם, ולוין ממון מאחרים, ונדמה להם שהם משתפרין שבר הרבה, ואחר-כך מתים בעלי-חובות, ואם אינם מתים בעלי-חובות, הם בחייהם בעלי-חובות, ומטריחים את עצמם בטרחות גדולות, ומסכנים את עצמם בסכנת דרכים בשביל שבר מועט, בשביל לשלם חוב אביהם, חוב עבודה-זרה, כי מצוה לקים דברי המת, וזה הדבר להם כמו צוה מאביהם, שישלמו חובותיו. וזה שפרש מהרש"א: תלא לה פתקא בצוארא - שטר צוה:

ואחר-כך אמרו לו: מלחא בי סריא במאי מלחי לה - כי תקון של תאות ממון הוא תקון הברית מלח כנ"ל,

(ח) עיין רש"י לך בפיסוק וירדפם עד חובה.

פתיא אכמא, פידוע). עזר - דא שכינתא, עלה אתמר: מצא אשה מצא טוב ונפק רצון מה' ויגין דא הו' אמרי מארי מתניתין: מצא או מוצא. עין שם היטב והבן, ותרצה שכל דברי רבנו ז"ל מבארים עתה שם ובתקון ג' הנ"ל באר היטב:

(זאת התורה היא לשון רבנו ז"ל בעצמו, עד המקום שגרשם לעיל, ומשם והלאה הוא מלשון, מה ששמעתי עוד דברים, שלא נתבארו בלשון הקדוש. ועוד לאלוה מליו, מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש, בעת שזכיתי לשמע מפיו הקדוש התורה הזאת, וזהו:)

קשים מזונותיו בפלים פיולדה, כי היולדת ראמת עין קליו, והכא יש ק"ם קליו וכו', עין לעיל. כי צריכים להתנסות ולהצטרף בתאוה זו של ממון קדם שזוכין למשאומתו באמונה, להרויח ולהוליד ממון דקדשה. דהינו, שצריכין להתגבר מאד בשעה שעוסק במשאומתו, שלא יפל או לתאות ממון כלל, חס ושלום, רק משאו ומתנו יהיה באמת ובאמונה, ולשפר ולבטל כל המחשבות והבלבולים והתאוות של ממון שבאים עליו. רק כל פונתו יהיה בשביל השם ויתברך לבד, כדי שיוכל לעבד השם ויתברך על ידי הממון שירוים, ולתן צדקה להחזיק לומדי תורה ועובדי השם וכו'. ובשביל זה קשים מזונותיו של אדם בפלים פיולדה, כי היולדת צריכה לסבל חבלי לדה, וצריכה לצעק ע' קליו קדם הלדה, והכא יש ק"ם קליו, שהשכינה צוחת, חס ושלום: קלני מראשי, קלני מזרועי, על הנפלים בתאות ממון. וקדם שמרויחין ממון, צריכין לילך ולעבד ולהתנסות ולהצטרף דרך אלו הק"ם קליו, ולצעק ולהתפלל להשם ויתברך לעבד עליהם בשלום ולהנצל מהם; על-כן קשים מזונותיו בפלים פיולדה, דאלו התם ע' קליו והכא ק"ם קליו, והבן:

גם באר אז, שק"ם קליו הם שתי פעמים ע', הינו: קלני מראשי, קלני מזרועי, שהם בחינת שני מיני קולות, מראשי ומזרועי, וכל קול הוא בחינת ע' קליו של היולדת, והכא הם בפולים: קלני מראשי, קלני מזרועי. קלני - לשון קול. על-כן הם ק"ם קליו. כי באמת כל הרוח, המכנה בשם לדה, וכל הממון וכל ההשפעות נמשכין רק משבירת תאות ממון, שהיא בחינת אמת פנ"ל. והיו בחינת: קשטא קאי (שבת קד), כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים קט): ואת כל היקום אשר ברגליהם - זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו. ועל-כן עקר המעמד פרנסה, הינו ממונו של אדם שמעמידו על רגליו, הוא על ידי אמת, שהוא בחינת שבירת תאות ממון פנ"ל. והיו בחינת קשטא קאי, הינו על ידי אמת יש לו ממון, שהוא בחינת עמידה, שמעמידו על רגליו פנ"ל. אבל שקרא לא קאי, כי שקר הוא עבודה זרה, תאות ממון, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: המחליף בדבורו, פאלו עובד עבודה זרה; ועל-כן על ידי שקר, שהוא עבודה זרה, תאות ממון, אין לו שום קיום ומעמד, הינו שאין לו ממון, הנקרא יקום וכו' פנ"ל.

וזהו: שקרא לא קאי פנ"ל, כי עבודה זרה, אל אחר, אסתרים ולא עבד פרו, כמבאר שם במאמר הנ"ל היטב. כי על-פי הרב, אלו הורדפים ביותר אחר תאות ממון, הם מתים בעלי-חובות, ומאומה אין בידם; ואפלו אם אינם מתים בעלי-

ועל-כן הממון והעשירות הוא מקצר ומכלה ימיו וחיוו של האדם, כי אין דבר שמפסיד החיות כמו הדאגה והעצבות, פידוע לחכמי הרופאים, והממון והעשירות הוא מרבה דאגה ועצבות פנ"ל, על-כן הוא מפסיד ומכלה חיוו, כי הוא מקשר בפנים דסטרא-אחרא, אלקים אחרים, חשך, שהוא בחינת מיתה, הפך אור פני מלך חיים פנ"ל; ועל-כן הממון ממית אותו, כי הוא בבחינת מיתה, שהוא עצבות וכו' פנ"ל, שכל זה הוא בחינת תאות ממון פנ"ל. וזה שכתוב (בראשית ג): ועפר תאכל כל ימי חייך - עפר זה בחינת הממון, כמו שכתוב: ועפרות זהב לו, הינו שהממון והעשירות, שהוא בחינת עפר, תאכל כל ימי חייך, כי הממון היא אוכלת ומכלה כל ימי חיוו של האדם פנ"ל, כי עפר הוא בחינת עצבות, שהוא בחינת תאות ממון, כמו שכתוב בתקונים (תקון ע דף קכב): עפר איהו קר ויבש, הכי טחול קר ויבש. ומהטחול נמשך העצבות, פידוע. וזה שפסים שם בתקונים: ויגין דא: ועפר תאכל (כל) ימי חייך וכו', הינו פנ"ל, עין שם והבן היטב. וזה שכתוב בתקונים (תקון ג ברי"א תקונים האחרונים): טחול דא לילית, אמא דערב-רב, שחוק הכסיל. מאן כסיל, דא אל אחר וכו', עין שם. ואיהו אספריה לרביא, דאנון חיביא, חיכית בהון בעתרא בהאי עלמא, ולבתר קטילת לון. כי אלו המשקעים בממון, הם בבחינת: בעצבון תאכלנה; שהוא בחינת טחול, שהוא בחינת עצבות ומרה-שחרה ורבו דאגות, והם מקשרים בפנים דסטרא-אחרא, אל אחר וכו' פנ"ל, שכל זה הוא בחינת הטחול, אמא דערב-רב, שחוק הכסיל, אל אחר, פנ"ל. וזה שכתוב שם: לבתר קטילת לון, כי בודאי הממון, שהוא בחינת טחול, עצבות וכו' פנ"ל, הורגת אותם, כי הממון שלו הוא בבחינת מיתה, אנפין חשוכין, עצבות וכו' פנ"ל. והיו מה שכתוב לעיל: מצא או מוצא, שתאות ממון הוא בחינת: מוצא אני מר ממנות את האשה וכו' פנ"ל, כי כן מבאר שם בתקונים (תקון ע ברי"א): ומוצא אני מר ממנות את האשה, ודא טחול וכו'. אך פרנסה דקדשה הוא בחינת: מצא אשה מצא טוב וכו', שהוא בחינת הצדיק פנ"ל, כי הצדיק האמת נצול מזה, כי אין הממון מוידק לו, כי עליו נאמר: טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו', כמו שכתוב שם בתקונים (תקון ג ברי"א): ואמאי אתקריאו רביא, בגין דלא אית בהון דעת לאשתזבא מנה, אבל לב מבין אשתזוב מנה דתמן צדיק, ורוא דמלה: טוב לפני האלקים ימלט ממנה, וחוטא ולבד בה; כי צריך חכמה ודעת גדול לזה, שלא יינקנו הממון, שלא יכלה ימי חיוו, כי רב העולם גלגלו בזה, הינו בתאות ממון, והממון הורגת וממית אותם פנ"ל, ואי אפשר להנצל מזה כי אם על ידי הצדיק, שנאמר עליו: טוב לפני האלקים ימלט ממנה וכו' פנ"ל; אשרי לו:

עין שם (תקון ג ברי"א ותקון ע ברי"א) בתקונים ותרצה נפלאות, איד עתה, שפתח רבנו זכרונם לברכה את עינינו וגלה לנו את ההקדמות החדשות הנפלאות, המבארים לעיל בהתורה הזאת, עתה עתה מבארים היטב דברי התקונים הנ"ל, כי עתה מבארים שם כל דברי רבנו הנ"ל; ראה והבן וחכם, עין שם בתקון ע' הנ"ל מה שכתוב שם: אם זכה וכו' - עזר, ואם לאו - פגודו וכו', עלה אתמר: ומוצא אני מר ממנות את האשה; ודא טחול שבתאי וכו' (הינו בחינת עצבות ומרה-שחרה, שהוא בחינת טחול שבתאי,

חובות, הם בחינתם בעלי חובות לתאונתם, שהם מתאונים כלפיך לממון הרבה, עד שהם רצים ויגיעים מאד כל ימיהם ביגיעות גדולות, ומספנים עצמם בסכנות גדולות בשביל למלאות תאונתם, כאלו היה עליהם חוב גדול לשלם, הינו חוב העבודה זרה וכו', במבאר לעיל. וכל ימיהם אינם יכולים למלאות תאונתם ולשלם חוב הזה של תאונתם, כי אין אדם מת וחצי תאונתו בידו וכו' פנ"ל. נמצא, שאין ממונו ממון כלל, כי אין לו שום הנאה מממונו, כי אל אחר אסתרים ולא עבד פרין וכו' פנ"ל. ועל-כן אי אפשר להמשיך שפע ומזונות ולהרויח ממון הנקרא ממון, דהינו ממון דקדושה, שיהיה שמה בחלקו, שזהו עקר העשירות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: איהו עשיר - השמח בחלקו (אבות פ"ד); כי אם על-ידי שבירת תאונת ממון, שהוא בחינת אמת, שמשם עקר ההשפעה פנ"ל. ועל-כן קשים מזונותיו בפלים ביולדה, כי צריך לילך ולעבר ולשפר הק"ם קלין של תאונת ממון פנ"ל, אשר רק על-ידי זה יכולין להרויח ממון, כי עקר השפע נמשך מאמת, שהוא בחינת שבירת תאונת ממון, וזהו מקשר המאמר היטב. והבן שם היטב מאד, כי דברי רבנו ז"ל הם עמקים מאד מאד, ויש בהם עמקות גדול (א):

(שקד לאות א), שם מבאר, שהממון הוא בחינת פנים וכו', עין שם:

ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה: פני הארץ הם העשירים, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית מא): והרעב היה על כל פני הארץ - מי הם פני הארץ, אלו העשירים; כי הממון והעשירות הוא בחינת פנים, פנ"ל. שם: תאונת ממון הוא בחינת חשך, אנפין חשוכין וכו', עין שם. וכן מרמז בזה (מקץ דף קצג): קץ שם לחשך וכו', דא זמא דדחבא:

(שקד לאות ג): ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד וכו', כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית וכו', עין שם. ועל-כן יוכל כל אחד, שהוא שומר הברית יותר מחברו, להפיל את חברו, כי הוא בחינת צדיק, פנים דקדושה, לגבי חברו, ועליו נאמר גספון: ויגרש מפניך אויב וכו'. ועל-כן צריך לזהר, בשיש מחלקת על האדם, שלא יפל לתוך תשוקת הממון, כי אולי חברו פנים דקדושה נגדו, ויש לו פח להפיל אותו, והנפילה הוא, שמפילין אותו לתאונת ממון פנ"ל, על-כן צריך לזהר מזה. שם: כי כל ישראל נקראים צדיקים על-שם הברית. שמעתי אז מפיו הקדוש בפרוש, שאמר, שכל ישראל, על-ידי שהם גמולים, על-כן בלם נקראים צדיקים:

(שקד לאות ד): וזה בחינת מזוזה וכו'. וזהו: והיה שדי בצריך וכסף וכו', כי שדי הוא בחינת ברית וכו', עין שם. וזה בחינת: שדי - שאמר לעולמו די; דהינו ששמח בחלקו ואומר "די" למה שיש לו, ואינו מתאנה יותר, שזהו בחינת שבירת תאונת ממון, שזוכין על-ידי שמירת הברית פנ"ל:

(גם זה שקד לאות ד): מבאר שם, שעל-ידי מצות מזוזה נתבטל חמדת הממון, ועל-כן וכתבתם על מזוזות וכו' פנ"ל

לא תחמד פנ"ל, עין שם. עתה בוא וראה נפלאות ה', כי מבאר בירושלמי פאה (ובכ"ר פ' לה): ארטבן שלח לרבי חד מרגליתא טבא, שלח לה רבי חדא מזוזה. ולכאורה הוא פלא: מדוע שלח לו מזוזה דיקא, ולא מצוה אחרת? אך על-פי מה שגלה רבנו ז"ל בהתורה הזאת, מבאר הענין היטב, כי מזוזה דיקא מבטל חמדת הממון, ועל-כן שלח לו מזוזה דיקא, כי ארטבן שלח לו מרגליתא טבא, הינו עשירות וממון, כי היה שוה ממון הרבה, ועשה עקר החשיבות מזה, על-כן שלח לו רבי פנ"ל זה מזוזה דיקא, כי מזוזה מבטל חמדת העשירות פנ"ל: מלחא כי סריא, זה שנפל לסרחון תאונת הממון וכו'. ועל-כן אפקוהו בלשון: כי סריא, שהוא לשון הנאמר בעפ"ם, כמו שפיתוב (שמות לב): סרו מהר וכו', כי המושקע בממון, עובד כל העפ"ם פנ"ל, ועל-כן על כל מבע חקוקה העבודה זרה של העפ"ם. על-פי הדברים האלה יבין המשכיל לפרש פלא סגיא ד'הזהב קונה את הכסף, והכסף אינו קונה וכו'; הנחשת קונה וכו'. והכלל - מה שהוא מטבע ויצא, חשוב מעות, עין שם כל הסגיא. וסגיא "אי מעות נקנה בחליפין", וסגיא ד"כל הנעשה דמים באחר" - הפל יבאר למשכיל על-פי התורה הזאת עם עוד קצת הקדמות:

כד

לשון רבנו זכרונם לברכה

אמרו לה: אמצעותא דעלמא היבא. וקפא לאצבעתה, אמר להו: הבא. אמרו לה: מי יימר. אמר: איתו אשלו ומושחו:

א דע, שיש אור, שהוא למעלה מנפשין ורוחין ונשמתין, והוא אור אין סוף, ואף-על-פי שאין השכל משיג אותו, אף-על-פ"ר דדיפה דמחשבה למרדף אבתרה, ועל-ידי הרדיפה, אז השכל משיג אותו, בבחינת מטי ולא מטי, כי באמת אי אפשר להשיג אותו, כי הוא למעלה מנפש רוח נשמה:

ב ודע, שאי אפשר להשיג אותו אפלו בבחינת מטי ולא מטי, אלא על-ידי עשית המצוות בשמחה, כי על-ידי שמחת המצוה נשלם הקדושה, ומעלה החיות והקדושה שבקלפות, בבחינת אחד-עשר סמני הקמרת, כי הקלפות הם בחינת מותרות, והם בחינת עצבות, בבחינת (משלי יד): בבל עצב יהיה מותר, והם תקפא דדינא, בבחינת (בראשית ו): ויתעצב אל לבו. ועקר השמחה היא בלב, כמו שפיתוב (תהלים ד): נתתה שמחה בלבי; וגלות השכינה, שהוא בחינת לב, שהוא שמחתן של ישראל, עקר גלותה - בשעצבות, שהם הקלפות, גוברים עליה, בבחינת: ויתעצב אל לבו. וזה הוא בשיצאו ישראל מהגלות בתיב (ישעיה נה): כי בשמחה תצאו ובשביל זה, שעל-ידי הקמרת מעלין מהקלפות חיותם, בתיב בהם (משלי כו): קמרת ישמח לב. נמצא, בשעושה המצוה בשמחה, אזי מעלה השכינה, שהיא המצוה, שהיא שמחת הלב, מבין הקלפות. וזהו בחינת מלכות דעשיה, העולה מן הקלפות:

(א) ועתה מוכן היטב מ"ש על אימא לן מילי דכריכו וכו', שקרא תאונת ממון מילי דכריכו, הינו שקר ע"ז כמ"ש שם, כי בוודאי הוא בחי' שקר, כי נדמה לו שמרויח ומרויח ולבסוף אין בידו מאומה, כמו ששכח עתה בעולם. וע"כ כל זמן שיש בידו הממון אינו חי כלל, כי מאחר שאין לו שום הנאה ממנו, כי חסר לו בכל פעם יותר, והוא בעל חוב המדי. ע"כ השיב להם: הינו דכריכו, הינו שקר, שנדמה להם שהם מרוויחים ובאמת אינם מרויחין כנ"ל, כי מתים בעלי חובות, כי על פי רוב הם נשארים בעלי חובות, כי על פי-רוב הם נשארים בעלי חובות ממש, או שהם בעלי חובות לתאונתם וכו', עין כל זה היטב לעיל, וחבין עתה אך הכל מקושר יפה. והעיקר שתבין הדברים היטב באמת למעשה, להשתדל להציל נפשך ממוט שהוא תאונת ממון כנ"ל.

(סח): ויגזו האי פריסא ברדיפה דהאי מחשבה, מטי ולא מטי. ופריסא, זה המסדר והמישב, שהוא בחינת פתר, שהוא פרום בין הנאצלים לבין המאציל. ואתעבדו תשע היכלין, דלאו אנון נהורין, ולא רוחין, ולא נשמתין, ולית מאן דקומא בהו, ולא מתדבקין, ולא מתידעין. ודע, שזה תכלית הידיעה, כי תכלית הידיעה - דלא ידע. וזה בחינת (ישעיה נח): והשפיע בצחצחות נפשך; כי אורות אלו הם הצחצחות, שהם למעלה מהספירות (ט). אשרי מי שזוכה, שירדף מחשבתו להשיג השגות אלו, אף-על-פי שאין יכלת ביד השכל להשיג אותם, כי לא מתדבקין ולא ידיעין. ותשעה היכלין אלו נעשין על-ידי הבטישה, שמבטשין המחין בפתר בשעת רדיפה, והמחין הם תלת, וכל אחד כלול מתלת, כי נכללין בשעת רדיפה; ושלוש פעמים שלש הם תשעה, וזהו: תשעה היכלין:

[זה הענין עמק עמק מי ימצאנו, כמובן למשפיל, וכאשר רמזו לי רבנו זכרנו לברכה בעצמו גדל עמקות הפוד הנזר הזוה, שמגיע למעלה למעלה וכו', וכמבאר בהתורה הזאת למעין. והתברר לבאר הדבר קצת. והוא: כי הפתר הוא המישב והמסדר את המחין, דהינו הפח שיש בהשכל של אדם לישב ולסדר את הפח והדעת לכל יתרם לצאת חוץ מן הגבול, זה הפח הוא בחינת פתר כנ"ל, וזה הפח הוא כמו מחצה, המפסקת בין המחין ובין האור אין סוף, כי זה הפח, שהוא המישב והמסדר, הוא מעבב את המחין בעת מרוצתם ורדיפתם, לכל יתרם לעלות אל ה' למעלה ממחצתם, כי המחין רודפין להשיג האור אין סוף, וזה הפח הנ"ל של השכל, שהוא המישב והמסדר, שהוא בחינת פתר - הוא עומד בפניהם כמו מחצה, ומעבב אותם מרדיפתם כנ"ל. ועל-ידי הרדיפה והמעבב, הינו על-ידי הרדיפה שהמחין רודפין להשיג אור האין סוף, ועל-ידי פח המעבב, שהוא פח המישב והמסדר, בחינת פתר כנ"ל, על-ידי שני בחינות אלו, על-ידי זה מבטשין ומפין המחין, בבחינת המחצה הנ"ל, שהוא המישב והמסדר, ועל-ידי זה נעשין היכלין לאור אין סוף, דהינו שנעשין בחינת כלים והיכלות ברוחניות עליון להשיג על-ידם בבחינת מטי ולא מטי אור האין סוף, ברוך הוא. כי אם לא היה המעבב הנ"ל כלל, ולא היה מי שיעבב את המחין מרדיפתם ומרוצתם, היו מתבטלין המחין לגמרי, כי היה האדם מתבטל במציאות, כי אור האין סוף אי אפשר להשיג. אך על-ידי שני הבחינות, שהם הרדיפה והמעבב, על-ידי זה נעשין בחינת מחצות והיכלין הנ"ל, שעל-ידם משיגין אור האין סוף רק בבחינת מטי ולא מטי. ופרוש "מטי ולא מטי" ידוע למבינים, דהינו שמגיע ואינו מגיע, שרודף ומגיע להשיג, ואף-על-פייכן אינו מגיע ומשיג, שזה נעשה על-ידי הרדיפה והמעבב כנ"ל. ואף-על-פי שנעשין אלו היכלין הנ"ל, אף-על-פייכן לא ידע ולא אתידע, ולית מאן דקומא בהו, ולא מתדבקין, ולא ידיעין וכו' כנ"ל. כי אי אפשר לציר בשכל השגות אלו והיכלות הנ"ל, כי הם למעלה מנפשין ורוחין ונשמתין, למעלה מכל השכליות, כי הם למעלה מהספירות וכו', כמבאר לעיל בלשון רבנו ז"ל, עין שם היטב ותבין, שלא הוספתי שום דבר כלל, כי בכלל דבריו דברי, רק חזרתי ובארתי הדברים קצת לגדל עצם עמקותם עד אין סוף.

ג ובשארם עושה איזה מצוה, יש פח בהמצוה לילך ולעורר כל העולמות לעבודת השם ויתברך, בבחינת (שמות י): בנערנו ובזקנינו נלך, בצאננו ובבקרנו נלך. וזה בחינת מלכות מלביש נצח הוד יסוד, שהם כלי ההליכה. וזה בחינת (תהלים לו): תורת אלקיו בלב, לא תמעד אשוריו, שהיא הולכת לעורר. וזה בחינת (שם סח): הליכות אלי מלבי בקדש - בשמיעלין מלכות לתוך הקדשה, היא מלבישת את הליכות אלי, את נצח הוד יסוד, לילך ולעורר כל הדברים לעבודת השם ויתברך:

ד ועל-ידי ההתעוררות, הינו על-ידי הליכה, נמשך ברכה לכל העולמות. וזה בחינת: נצח הוד יסוד מלבישין את חסד גבורה תפארת, שהם הידים, שמשם כל הברכות. וזה בחינת (בראשית לו): ויברך ה' אתך לרגלי. נמצא, שעולין הרגלין בבחינת ידים, בבחינת (שופטים ד): ותלך יד בני-ישראל הלוך וקשה. ועקר הברכות מידים, בבחינת (ויקרא ט): וישא אהרן את ידו אל העם ויברכם, וכמו שפתוב (בראשית מט): מידי אביר יעקב, משם רעה אבן ישראל:

ה ועקר הברכה שנשפעת מהידים, הם שכל. ובשפאים למטה, נעשים לכל אחד ואחד כפי רצונו, כמו שכתוב (תהלים קמה): פותח את ידו ומשפיע לכל חי רצון. כן מי שהוא בעל-נפש, צריך לבנו רצונו, שימשיך ברפת שכל, בבחינת (בראשית מה): שכל את ידיו, ובבחינת (שמות לו): מקדש ה' כוננו ידך. וזה בחינת חסד גבורה תפארת, שמלבישין את חכמה בינה דעת:

ו וצריך להמשיך אמונה לתוך ברפת השכל, כי אין לסמוך על השכל בעצמו, בידוע. וזה בחינת (משלי כח): איש אמונות רב ברכות, ובחינת (שמות יז): ויהי ידיו אמונה, ובחינת (שמואל א כד): וקמה בידך ממלכת ישראל, הינו שימשיך אמונה לתוך ברפת הידים. וזהו בחינת (שמואל א ב): ובגיתי לו בית נאמן, וזה בחינת (תהלים פט): אמונתך בקהל קדושים; קדש זה בחינת מחין. וזה בחינת: מלכות דיצירה נעשה מפנה חכמה בינה דעת דעשה:

ז ובפנימיות ברכאן, שהוא דקות הברכאן, נתברך מהם המסדר והמישב את השכל, שהיא בחינת פתר, בבחינת (בראשית כו): ואהיה עמך ואברכך. פתר הוא לשון המתנה, כמו שכתוב (איוב לו): פתר לי זעיר, כי כשזואלין את האדם איזהו שכל, אומר: המתן עד שאתישב, וגם שם צריך אמונה. בבחינת אמן מפלא (ט). וזה בחינת שמפנימיות חסד גבורה תפארת, ומפנימיות מלכות דיצירה, נעשה פתר דעשה. וכן עולין העולמות עד למעלה, עד אצילות למעלה למעלה. וזה (יחזקאל א): ברוך כבוד ה' ממקומו. ברוך, זה בחינת ידים; כבוד ה', זה בחינת אמונה; ממקומו, זה בחינת פתר:

ח ובשעושה ומתקן את המישב והמסדר, שהוא הפתר, בראוי, והמחין רודפין להשיג האור אין סוף, והפתר מעבב את השכל כדי לישב את השכל, ועל-ידי הרדיפה והמעבב, אזי מכה המחין בהמישב והמסדר, ונעשין היכלין לאור אין סוף, ואף-על-פייכן לא ידע ולא אתידע, כמובא בזהר פרשת נח (דף

לקומי

אחוי לן מנא כה

מוחר"ר

ובשכיל זה נעשין תשעה היכלין דיקא, כי המחין הם שלש, ומחמת רדיפתם והפאתם בהמעב הנ"ל הם נכללין זה בזה, ונעשה כל אחד כלול משלש, ושלש פעמים שלש הם תשעה, וזהו בחינת תשעה היכלין הנ"ל. אשרי מי שיזכה לילך ולעלות בדרך הקדש, הנאמר בהתורה הזאת, עד שיזכה להשגות אלו:

וזה ששאלו סבי דבי אתונא: אמצעותא דעלמא היבא. וקפא אצבעתא, אמר: הכא. אמרו לה: מי יימר. אמר להו: איתו אשלי ומושחו. ששאלו אותו: איך משיגין אור אין סוף, שהוא אמצעא דעלמא, שממנו הכל שואבין חיות ופשע. וקפא אצבעתא, זה בחינת ברכות בנ"ל, בחינת: וישא אהרן את ידו וברכם, בנ"ל. הינו שעלידי הברכות מבטשין מחין בכתר, ונעשין היכלין בנ"ל. ואמרו לה מי יימר - מי הוא זה שיכנס בהיכלי התמורות, למקום הקלפות, להעלות משם הקדשה בבחינת קטרת בנ"ל, ושעלידי עליתו יתעלה הברכות בנ"ל. וזה: מי יימר, לשון תמורה, לשון (ויקרא כו): אם המר ימירנו:

והשיב להם: איתו אשלי ומושחו, הינו עקר עלית הקדשה - עלידי השמחה, ולעתיד, בצאת ישראל מהגלות בשמחה, כמו שכתוב: כי בשמחה תצאו, ואז יכלו הקלפות לגמרי. וזה: איתו אשלי, הינו עלידיכם ועליפרחכם יתפטלו הקלפות, כי אתם בעצמכם תביאו את בית ישראל מהגלות, הנקראים אשלי, הינו חבל נחלתו, כמו שכתוב (ישעיה סו): והביאו את אחיכם בית ישראל, שכל אחד ואחד מהעכו"ם יביאו בידם את בית ישראל מהגלות, עלידי רבוי השמחה שיהיה בעת הזאת, כמו שכתוב (תהלים קכו): אז יאמרו בגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה וכו', היינו שמחים. ועלידי השמחה יתפטלו הקלפות, בבחינת (שמואל ב ח): וימדרם בחבל השפכ אותם ארצה (ו). וזה: מושחו, הינו המדידה לכלות אותם:

כה

לשון רבנו זכרנו לברכה

רש"י:

אחוי לן מנא דלא שווא לחבלא. הראנו בלי שאינו שוה הפסד שהוא מפסיד: בודיא. מחצלת: לא עיל בתרעא. שהיה ארץ ורחב יותר מן הפתח. איתו מרא וסתר. בגין הפתח והפתח עד שיכנס:

אמרו לה: אחוי לן מנא דלא שווא לחבלא. איתי בודיא. פשטוהו, ולא הוי עיל לתרעא. אמר להו: איתו מרא, סתרו. הינו מנא דלא שווא לחבלא:

משחרב בית המקדש במל

השמיר ונפת צופים ואמנה: (משנה סוטה מח)

א כי צריך כל אדם להוציא את עצמו מהמדרגה, ולעלות אל השכל; ובשנמשך אחר המדרגה, זה בחינת שרירות לב, שהוא הולך אחר המדרגה שבליב, ובשיצא משרירות הלב ומשבר לבו האבן - זה בחינת שמיר, שעלידו נכנע האבן, ואינו הולך אחר תאוות המדמיות, והולך אחר השכל:

ואחר-כך, בשמשיג בשכלו כל מה שיש ביד אנושי להשיג, אז שכלו שב שכל הנקנה, כמו שכתבו המחקרים, שיש שכל בכה, ושכל הפעל, ושכל הנקנה. ועקר קיומו של אדם לאחר מיתתו אינו אלא שכל הנקנה, וזה השארתו לאחר המיתה. וזה בחינת אמנה, כי אמנה - לשון קיום דבר, כי שכל הנקנה הוא קיום של אדם לאחר מותו. ושכל הנקנה נקרא, מה שאדם יודע הרבה דברים בידיעה אחת, כי קדם צריך לידע הרבה הקדמות קדם שידע איזה דבר, ואחר-כך, בשמשיג את הדבר, משליך הקדמותיו, ויודע את הדבר בידיעה אחת. ועקר הפעול החכמה מן המקדש יצא, כי שם היו מקריבין הקרבנות, שהם הפדמיית וכו' הדמיון, כמו שכתוב (תהלים נא): וזכחי אלקים רוח נשברה - ששכירת הדמיון הם הקרבנות; ובשכיל זה אמרו חכמינו זכרונם לברכה: בשחרב בית המקדש בטל השמיר וכו', ובשינה בית המקדש, אז יתקיים (ויאל ד): ומעין מן המקדש יצא:

ב ודע, ששכל עולם ועולם ובכל מדרגה ומדרגה, יש שם דמיונות אלו, והם הם הקלפות הקודמין לפני, וסוככים את הקדשה, בבחינת (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון. וכשאדם נעתק ממדרגה למדרגה, אז צריך לו לילך דרך אלו הדמיונות כדי להגיע אל הקדשה, ותכף בשעולה להמדרגה, אזי נתעוררין הקלפות שבמדרגה ומסבין אותו, וצריך להכניע אותם ולשבר אותם, ולטהר אותו המקום מקלפות:

ג ודע, שאין שני בני-אדם שוין זה לזה, כי כל הנשמות הם זה למעלה מזה, וזה מלבוש לזה, ופנימיות של תחתון נעשה לבוש וחיצוניות לחיצוניות עליון. נמצא, כשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה, אזי הולך ונעתק האדם העומד במדרגה העליונה, והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה, כי אי אפשר שיהיו שני אנשים במדרגה אחת. ואינו נעתק מהאדם העליון אלא הפנימיות שלו, והחיצוניות נשאר. וגם האדם שבמדרגה התחתונה אינו נעתק ועולה, אלא הפנימיות, והפנימיות של התחתון נעשה חיצוניות לחיצוניות עליון. ואף-על-פי שכבר נשבר הקלפה שבמדרגה עליונה עלידי האדם העליון, אף-על-פיכך, בשפנימיות של העליון נעתק משם, וחיצוניות (ב"א ופנימיות) התחתון עולה, אזי הקלפה חוזר ונעור, כי לא נכנעת, אלא לפני האור הפנימיות של העליון, אבל לפני התחתון, אפלו לפני פנימיותיו, יש כח בידה להתעורר כנגדו, ובשכיל זה צריך לו לשבר אותה ולהכניע אותה מחדש.

ה' - עיני ה' זה גוגין עליון, שהם בחינת כסף וזהב, שם עקר החן והפאר. וזה שאמר אבימלך לשרה: הנה נתתי אלה כסף לאחיה, הנה הוא לך כסות עינים (בראשית כ). הינו: כשיצא הממון מיד עכו"ם ליד הישראלי, תקף נתגלו הגוגין ונעשו בבחינת בגדי ישע, הינו כסות עינים, שהכל מסתכלין בהם, שהכל תאבין להסתכל בהם:

ועלידי צדקה שנותן מממון, נתתקן כל ממונו, ונתגלו הגוגין ומאירין, ונעשה כל ממונו בבחינת: לי הכסף ולי הזהב, בבחינת (ישעיה סא): בגדי ישע, מעיל צדקה יעטני. ואפלו זה המעות שלוקחין העכו"ם מאתנו, נחשב לצדקה, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (ב"ב ט): ונוגשין צדקה. וזהו (שיר השירים ו): עיניך ברכות בחשבון. עיניך, זה הגוגין, בחינת כסף וזהב, נתפרסו עלידי צדקה, שכל פרוטה נצטרף לחשבון גדול (ב"ב שם). ואפלו עלידי הממון שבא לתוך יד העכו"ם, הנקראים בתרבים, גם זה נחשב לצדקה, כמו שכתוב: ונוגשין צדקה. וזה דוקא: על שער בת רבים, כשעדין על השער, קדם שבא ליד העכו"ם, עדין שורה החן על הממון, אבל אחר כך נעלם החן כנ"ל:

וזהו שאמרו סבי דבי אתונא: אחוי לן מנא דלא שוין לחבלא. ואיתי בודיא ופשמנהו, ולא עיל לתרעא. ואמר לון, איתו מרא וסתרי לפתח עם הכתל. פרוש: בודיא זה בדיות הלב, מה שבויה מלבו, הינו המדמה הנ"ל, הינו בחינת שרירות לב הנ"ל. כשהוא הפח המדמה שבלב גובר ומתפשט על האדם, שעולה ממדרגה התחתונה למדרגה עליונה, והקלפה הזאת, שהיא המדמה, לא שוין לנגד עיניה ההפסד והפלה, שנפסדת כבר מהאיש שהיה במדרגה עליונה, ואף-על-פי-כן היא מתגברת אחר כך כנ"ל:

ולא עיל לתרעא - הינו שלא יכול האיש לכנס לשער קדשה, שהיא השכל, מחמת התגברות המדמה. ונעשה תיעוצה על זה: סתירת הפתח, שהוא המדמה, שהוא הפממה, כמו: הפא לטמא פותחין לו (יומא לח), והוא בחינת (בראשית ו): לפתח חטאת רובץ. וסתירתו - עלידי הגוגין הנ"ל, שהוא גדלת הפורא הנ"ל. והם בחינת בותל - בו תל (וזהר משפטים דף קמז), כ"ו זה בחינת שם הקדוש, שהוא בחינת גוגין, כמו שכתוב (תהלים כו): ה' אורי - שהוא אורות הגוגין, וישעי - שהוא בחינת בגדי ישע הנ"ל, והוא תל שהכל פוגין לו (וזהר שם) ותאבין להסתכל בו (א):

מסימן כ"ד עד פאן - לשון רבנו זכרנו לברכה

ה גם דע, שבדי להכניע הקלפה המסבכת שבכל מדרגה כנ"ל, על זה צריך שיעורר שמחה של מצוה על עצמו, הינו שישמח עלידי שייזכר שזכה להתקרב להשם יתברך, וזכה להתקרב לצדיקים המקריבין אותו להשם יתברך, ועלידי השמחה זו הוא משבר הקלפה, ונכנס למדרגה שניה:

(שקד לאות א): זכתי אלקים רוח נשברה, ששכירת הדמיון הם הקרפנות וכו', עין שם. וזה בחינת סמיכה על הקרפנות, כי הקרפנות מביאין מבהמות, שהם בחינת פח המדמה,

ופנימיות וחיזוניות הם שני מיני עבודות: עבודה של תורה ותפלה ומצוות הם פנימיות; ועבודת אכילה ושתיה ושאר צרכי הגוף הם חיזוניות. ועבודת חיזוניות, הינו אכילה ושתיה, של האדם העומד במדרגה העליונה, היא מאירה ומשפחת יותר מעבודות פנימיות, הינו תורה ותפלה, של האדם העומד במדרגה התחתונה, ובשביל זה פנימיות התחתון נעשה לבוש לחיזוניות העליון. וזה פרוש (ירמיה ו): כסא כבוד מרום וכו'. כסא זה בחינת פנימיות, לשון אתכסיא. כבוד זה חיזוניות ולבוש, כמו שכתוב (שבת קיג): רבי יוחנן קרא למאנה וכו'. מרום מראשון - הינו כשנתרומם ונתעלה ממדרגה הראשונה, ואז נעשה מפנימיות חיזוניות, בשביל זה: מקום מקדשנו - צריך לקדש את המקום מחדש, כי הקלפות חוזרים ונעורים כנ"ל:

ד ואי אפשר להכניע הקלפות, הינו הדמיונות והמחשבות והתאוות והבלבולים והמניעות שבמדרגה אלא עלידי גדלות הפורא, כמובא בפנות של הודו לה' קראו בשמו, שזה המזמור נתקן להכניע הקלפות שביצירה, פי נתעוררים נגד עשייה שעולה ביצירה, ועלידי שמזכירין גדלות הפורא - נכניעין, עין שם. פי פנימיות היצירה עולה לפריאה, ופנימיות עשייה עולה ומלביש לחיזוניות יצירה, עין שם:

והתגלות גדלות הפורא הוא עלידי צדקה שנותנין לעני הגון, כי עקר הגדלה והפאר הוא התגלות הגוגין (א), וכסף וזהב הן הן הגוגין, פי גוגין עליון בהם, וגוגין עליון המלבישין בכסף וזהב, אין מאירין אלא בשפאים לאיש הישראלי, פי שם מקומם, ונכללים זה בזה, ומתנהרין אלו הגוגין בבחינת (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר; פי מקום הגוגין אינו אלא אצל איש הישראלי, וכשמתנהרין הגוגין, אזי הקדוש-ברוך-הוא מתגדל ומתפאר בהם, בבחינת (תהי ט): לי הכסף ולי הזהב, ונעשה מהם בגדי ישע. ישע - אסתכלותא, כמו ישעו אל ה' (וזהר יתרו דף צ: ע"ש) - מחמת הפאר הכל מסתכלין בו, פי כלם מתאוין להסתכל בו; אבל כל זמן שהכסף וזהב אצל העכו"ם, אזי הגוגין נעלמים אורם ואינם מאירין, פי אין שם מקומם, פי אין מקומם אלא אצל איש הישראלי, בבחינת: ישראל אשר בך אתפאר, פי שם פאר הגוגין: ובשביל זה העכו"ם תאבין לממון ישראל; אף-על-פי שיש להעכו"ם כסף וזהב הרבה, תאבין לדינר של יהודי, כאלו לא ראה ממון מעולם, וזה מחמת שהכסף וזהב שיש תחת ידם, אין הגוגין מאירין, ואין החן שורה על ממון שלהם, פי עקר הפאר והחן לא נתגלה אלא אצל ישראל. ובשביל זה נקראים רשים, כמו (אבות פ' ט): הוו זהירים בראשות, פי הם רשים ועניים, פי אין להם הנאה מממוןם, כאלו הם עניים, ותאבין לממון של ישראל, פי על ממונם של הישראלי שורה הפאר והחן, והכל תאבין להסתכל על הפאר והחן. אבל דע, תקף ומיד כשהעכו"ם מקבל ממון ישראל, תקף ומיד נתעלם החן והפאר בתוך הממון, ובשביל זה העכו"ם בכל פעם תובע ממון אחר מישראל, ושובח הממון שכבר קבל, פי נתעלם החן כשבא ליד העכו"ם, וזהו (שם): שאין מקריבין אלא בשעת הגיתו. וזה בחינת (בראשית ו): חן בעיני

(א) עין וזהר בשלה סב ע"ב, תרומה קנב ע"ב. (ב) עין וזהר ויגש ר' ע"ב.

רציצא, זה אפרוח. זה בחינת צדיק, בחינת (תהלים עב): יפרח ב'מיו צדיק. ששאלו אותו: הצדיק שממית את עצמו, ומוסר את נפשו בצלותה ובעויתה - באיזה מן המקומות מן התפלה צריך לו למסר את נפשו ביותר. והשיב להם: היבא דעל. הינו, איך שיש לו להעלות ניצוצי הקדשה, הינו איך שנכנסים בו מחשבות זרות, וצריך להעלותם, כידוע, שם צריך לו למסר נפשו:

כו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רציצא דמית בביעותה, היבא נפק רוחא. אמר להו:
בהינו דעל:

א פי למשך את כל העולם לעבודתו לעבדו שכם אחד, וכלם ישליכו אלילי כספם וזהבם ויתפללו אל השם יתברך לבד - זה הדבר נעשה בכל דור ודור לפי השלום שבדור, פי עלידי השלום שיש בין בני האדם, והם חוקרים ומסבירים זה לזה האמת, עלידי זה משליך כל איש את שקר אלילי כספו, ומקרב את עצמו להאמת:

ב ואי אפשר לבוא לבחינת שלום, אלא עלידי הארת פנים, הדרת פנים. וזה (בראשית לג): ויבא יעקב שלם עיר שכם - אתערוותא של בחינת (צפניה ג): לעבדו שכם אחד, הוא עלידי שלום, ושלום הוא עלידי בחינת יעקב, שהוא הארת פנים, בחינת שופרה דיעקב כעין שופרה דאדם (ב"מ פד. ע"ש), וזה בחינת (תהלים כד): מבקשי פניו יעקב:

ג והדרת פנים זה בחינת דרושי התורה, שהתורה נדרשת בשלש עשרה מדות, הנמשכים מתליסר תקוני דקנא (וזהו אחרי דף סב), מבחינת הדרת פנים, כמו שכתוב (ויקרא יט): והדרת פני זקן:

ד ולפי ההודפכות חכמתו בשלש עשרה מדות אלו הנ"ל, בן הודפכות קול רנתו, בבחינת: זקן - זה קנה חכמה (קידושין לב:). הקנה מוציא קול (ברכות סא, ועין זוהר פנחס דף רלב רלז רלח:). וזה (שיר השירים ב): הראיני את מראיך, זה בחינת הדרת פנים, בחינת זקן כנ"ל. השמיעני את קולך - פי הקול לפי החכמה של דרושי התורה, לפי השכל של שלש עשרה מדות שהוא דורש בהם את התורה, וזהו (עמוס ה): דרשוני וחיו, פי החכמה תחיה את בעליה (קהלת ז):

ה ובשנודבך קולו, אז עלידי השמעת קולו לבד, בלא דבור, הקדוש ברוך הוא מושיעו בעת צרתו, בבחינת (תהלים ק): וירא (ה') בצר להם, בשמעו את רנתם - עלידי שמיעת קולו הקדוש ברוך הוא רואה מי שמצר לו, איזהו עב"ם מצר לנו. וזהו (דברים כו): באר היטב - בשבעים לשון (א), שפרושים ודרושי התורה, שממש תוצאות הקול, עלידם היטב לנו בכל הלשונות ובכל העב"ם, בבחינת: בשמעו א'ת ר'נתם, ראשייתבות באר, ובאר הוא לשון פרוש ודרוש:

פי הבהמה יש לה גם כן ב'ח המדמה. ובשארם הולך אחר המדמה שבלב, דהינו אחר תאוותיו, חס ושלום, שבאין מב'ח המדמה - והו מעשה בהמה ממש, פי גם הבהמה יש לה ב'ח המדמה. ועל כן בשארם חוטא, חס ושלום, וכל החטאים באין עלידי ב'ח המדמה, שמשם נמשכין כל התאוות, על כן הוא צריך להביא קרבן מבהמות, וצריך לסמוך עליו ולהתודות כל חטאיו על הקרבן בשעת הסמיכה, ועלידי זה נמשכין כל החטאים וכל ב'ח המדמה על הבהמה, שהיא בחינת מדמה כנ"ל. ואחר כך: תבך לסמיכה - שחיתו (ג), ושוחטין הבהמה לקרבן, ועלידי זה נכנע ונשבר המדמה:

(שך לאות ג:) **מבאר שם**, שבשארם נעתק ממדרגה למדרגה, אז צריך לו לילך דרך אלו הדמויות כדי להגיע אל הקדשה, ותבך בשעולה למדרגה השניה, אזי נתעוררין הקלפות שבמדרגה ומסבכין אותו, וצריך להכניע אותם מחדש וכו', עין שם. ואף על פי שכבר נשבר הקלפה שבמדרגה העליונה וכו', אף על פי כן בשפנימיות של העליון נעתק משם, וחיצוניות (ופנימיות) התחתון עולה, אזי הקלפה חוזר ונעור וכו', עין שם. ואמר אז בזה הלשון: וכוה טועין החסידים הרבה, שפתאם נדמה להם, שנפלו מעבודת השם, ובאמת אין זה נפילה כלל, רק מחמת שצריכין לעלות ממדרגה למדרגה, ואז מתעוררין ומתנבכין מחדש הקלפות, שהם התאוות והבלבולים והדמויות והמחשבות והמניעות כנ"ל, על כן צריכין להתגבר בכל פעם מחדש לחזר ולהכניע ולשבר הקלפות והמניעות וכו' שבכל מדרגה ומדרגה מחדש, אבל באמת אין זה נפילה כלל כנ"ל:

(שך לאות ג:) **נדע**, שאין שני בני אדם שוין וכו'. נמצא, בשאחד רוצה לעלות ממדרגתו למדרגה עליונה יותר, אזי הולך ונעתק האדם העומד באותה המדרגה העליונה, והולך ונעתק למדרגה היותר עליונה וכו'. ואמר אז בזה הלשון: וזה בחינת הרמה, מה שאחד מרים ומגביה את חברו, פי עלידי שזה האדם שבמדרגה התחתונה עלה מדרגא לדרגא, עלידי זה הגביה והרים את חברו שבמדרגה העליונה, לעלות למעלה עליונה יותר. וכן חברו דחברו, הגבוה עוד יותר מחברו, עלה עוד יותר למעלה, וכן למעלה למעלה, פי אי אפשר שיהיו שני בני אדם במדרגה אחת כנ"ל. אחר שאמר מאמר הנ"ל, ושם מכנה וקורא כל תאוות היצר הרע בשם ב'ח המדמה, אמר אז: צריכין לקרא לו ולכנות לו שם אחר, הינו להבעל דבר והיצר הרע צריכין לקרות אותו בשם אחר, דהינו שלא לקרותו עוד בשם יצר הרע, רק בשם ב'ח המדמה. ואמר זאת בדרך שחוק, אבל הבנתי, שהיה לו בזה פונה שלמה, ולא זכיתי להבין כונתו בזה:

כו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רציצא דמית בביעותה, היבא נפק רוחא. אמר להו:
בהינו דעל.

(ג) מנחות צג ע"א. (א) סוטה לב, מובא בפרש"י שם.

יעקב שלם עיר שכם כנ"ל. וזה פרוש: רציצא - בחינת קנה רצון, שהם העכו"ם, שהם רחוקים מבחינת זמן - זה קנה חכמה, מהדרת-פנים, והם דבקים בקנה רצון, כמו שכתוב (תהלים סח): גער חית קנה. דמית בביעותה - הינו להמית ולבטל בעותם וצלותם מלבקש עוד מאלהים אחרים, אלא לקרא כלם בשם ה'. היכא נפק ריחא - הינו זאת הבחינה אי אפשר אלא עלידי תקון ברית, שהוא בחינת (יהושע ב): ולא קמה עוד רוח באיש. ואיד מפיק ומוציא ניצוצי הקדשה, שנפלו עלידי פגם הברית? ואמר להם: בהינו דעל - בזה שנכנס בו רוח, הינו בזה שנכנס בו רוח-שמות, הינו הרהורי זנות, והוא משבר תאנותו - בזה הוא מפיק ומוציא ניצוצי הקדשה של פגם הברית, כי זה הוא בחינת תשובת המשקל (איכה ה). זקנים משער שכתו, בחורים מזגינתם: (ער כאן לשון רבנו ז"ל)

שקד לעיל: וירא (ה') בצר להם, בשמעו את רנתם - עלידי שמיעת קולו, הקדוש-ברוך-הוא רואה מי שמצטר לו, איזה עכו"ם מצר לנו וכו'. ואמר, שעל-כן בשיש, חס ושלום, איזה גזרה וצרה לישראל מאיזה עכו"ם, אזי טוב לגנון הנגון של אותה העכו"ם שמצטר להם, חס ושלום. וזהו: בשמעו את רנתם - רנתם דיקא, הינו רנה ונגון שלהם, של אותה העכו"ם שמצטר לישראל, חס ושלום:

כח

לשון רבנו זכרנו לברכה

בני לן ביתא באורא דעלמא. אמר שם, קם ותלא בין שמיא לארעא. אמר להו: אפיקו לי לבני וסינא מתתם. אמרו: ומי איכא דמצי לאפוקי התם. אמר: ומי איכא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא:

א המתנגדים המכונים והמחרפים יראי השם - זה מחמת שמקבלים תורה מתלמידי-חכמים שדין יהודאין (ה) כי תלמידי-חכמים שדין יהודאין הם מקבלים תורתם מהשדין, שיש להם תורה נפולה מאלפין נפולים, ובאלפין אלו כתיב בשלמה (מלכים א ה): וידבר שלשת אלפים משל, ויהי שירו חמשה ואילף; כי שלמה זכה להם בקדשה, אבל תלמידי-חכמים שדין יהודאין מקבלין מהם דרך הקלפות, ובשביל זה כל דבורם - דרך משל ומליצה ומעמים נפלאים, כי שרשה מאלו אלפין הנ"ל. ואלו התלמידי-חכמים נאמר עליהם (ישעי' ו): המעט מהם הלאות אנשים, כי תלאו גם אלקים; כי מונעים אנשים שבאים לשמע דרושם ותורתם, ואנשים חושבים שיבואו לאיזהו תועלת עלידם, הינו שיבואו לדעת את ה' איד לעבד, והם - האנשים - אין משיגים שום תועלת, כי תורתם של אלו התלמידי-חכמים אין לה כח להדריך את האדם בדרך הטוב, כי מבישא לא הוי טבא (ב); ולא עוד, כי תלאו גם אלקים - באלו לואה הקדוש-ברוך-הוא מלעזר לעובדים אותו. נמצא, שעלידי זה אלו בני-אדם נופלים בכפירות גדולות, וחושבים, חס ושלום, לא יראה ולא יבין אלקים במעשה בני-אדם, עלידי זה את יראי ה' לא יכבדו, ומחרפים ומבישים אותם, ובשביל זה בוישה נקרא עבודת-אלילים, כמו שכתוב (יהושע ט): ויגזרו לבשת, כי הבוישה והחרוף נעשה מהכפירות:

ו ולהדרת-פנים הנ"ל אי אפשר לבוא אלא עלידי תקון הברית, בבחינת (ד"ה א טו): "הוד והדר לפניו" כש"עו וחדוה במקומו", שהוא ברית, הנקרא בעז, והוא חדוה דמטרוניתא (ב). וזה (שמות טו): עזי - זה בחינת ברית, וזמרת - זה בחינת קול, ויהי לי לישועה - בבחינת: וירא (ה') בצר להם וכו'. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוטה ל): בפשעו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה; כי על הים נתגלה בחינת ברית, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: הים ראה וינס [וינס] - ויצא החוצה (מ"ד וישב פ' ז). נתנו עיניהם - זה בחינת הדרת-פנים, בחינת זקן - זה קנה חכמה, כמו שפרש רש"י (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם - על-שם החכמה נאמר. לומר שירה - זה בחינת קול, שנתגלה עלידי החכמה. וזה שאמרו (סוטה שם): עוללים ויונקים אמרו: זה אלי ואנוהו. זה - בחינת ברית, בחינת (שמות ג): וזה לד האות, ואנוהו - זה בחינת הדרת-פנים. וזהו פרוש (משלי כט): רעה זונות יאבד הון. הון זה בחינת קול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: כבד את ה' מהונך - אל תקרי מהונך, אלא מהונך (כמובא בבאר היטב סי' נג בשם הפסיקתא, וכן ברש"י משלי ג בהנ"ה שם. ולשון הפסיקתא אלא מהונך וכו' אם נתן לך קול ערב וכו'); וכשפוגם בברית, נפגם קולו. ויעקב, ששמר בריתו, כמו (בראשית מט): ראשית אוני, זכה לקול, בבחינת (שם כו): הקל קול יעקב. ומבחינת קול זוכה לשלום, בבחינת (שה"ש א): שיר השירים אשר לשלמה - למלך שהשלום שלו (ב). ובשביל זה תקף אחר קול רנה של שירת הים וכו' לשבת שלום (ד), כמו שכתוב (שמות טו): ויבאו מרתה, ושבת במרה נצטווה (כשה"ל סתדרון טו). וזה (שמות שם): ויתען להם מ'רים שירי ל'ה' - ראשית-תבות שלום, שעלידי שירה זכו לשלום:

ז ודוקא במרה קבלו שבת-שלום, כי כן דרך השלום להתלבש במרה, בבחינת (ישעי' לח): הנה לשלום מר לי מר - כמו שכל הרפואות הם בסמים מרים, בן השלום, שהוא רפואה לכל הדברים, בבחינת (שם טו): שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו. ולפעמים החלשה גוברת בל-כך, עד שאין יכלת ביד החולה לסבל מרירות הרפואות, ואז הרופאים מושכין ידיהם מן החולה ומיאישים אותו - כך בשתעוונות, שהם חלי הנפש, גוברים מאד, אז אין יכול לסבל מרירות הרפואות, ואז: אין שלום אמר לרשעים (ישעי' מח ט). וזה ששבת חזקיה את הקדוש-ברוך-הוא, שהשליך כל חטאתיו אחר כתפו, כדי שלא יצטרך להלביש את השלום במרירות הרבה. וזה: הנה לשלום מר לי מר (שם לח), הינו זה ידוע, כי לשלום צריך מרירות. ואתה חשקת נפשי מדרת שחת (שם כתיב משחת בלי, ופרש רש"י: מבלי דת שחת) - כי ידעת שאין בי כח לסבל מרירות לפי חטאתי. והשלכת אחר גוף כל חטאי - כדי שיתלבש השלום במרירות כפי יכולתי. וזה (בראשית כד): ואברהם זקן - עלידי זקן הנ"ל, עלידי זה: וה' ברח את אברהם בכל - זה שלום, כמו שכתוב: עושה שלום ובורא את הכל:

ח ושלום בגופו (שבת לז) דרשו על-פסוק "ויבא יעקב שלם": שלום בגופו, שלום במקומו (וכו') - בארבע מרות, שלא תתגבר אחת על חברתה; שלום במקומו - שלא יהיה בא זה ואכל את זה, כמו שאמרה בת נקדימון בן גריון (כתובות טו); שלום בתורתו - בלא קשיות. ואז: ויבא

(ב) עיין פנ"ח שער הומירות פרק א. (ג) שיר השירים רבה פרק א. (ד) עיין זוהר קרח קעו ע"ב. (א) עיין זוהר פינתם רנ"ג. (ב) עיין ברכות כט, ב"ר פרישה כב, מצודע פרישה יט, ועיין שבת קכט ע"א.

האלפין. וזן חית - הינו אלו בני-אדם המקבלים תורתם משרין יהודאין, המכנים בשם זין, בחינת (ויקרא י'): לשעירים אשר הם זונים. מהם החרוף והבזיונות, בבחינת (איוב לא): וכוז משפחות יחתני, בחינת חית. הא נו - הוי וי, לשון צעקה ומריבה, כנזכר לעיל: למי מדינים למי שית, הינו זין חית. מית יוד - טובא גנו בגוה, כי צריך, כששומע תורה מתלמידי-חכמים שדין יהודאין, שיאכל טוב שפגוה, כמו (חגיגה טו'): רפי מאיר, רמון מצא, תוכו אכל, כמו שכתוב (משלי כג): בני תנה לבך לי; וכתוב (שם כב): שמע דברי חכמים, ולבך תשית לדעת. וכשעושה כן, מעלה טוב הגנו בגוה, הינו האלפין הנפולים. וזה מית - טובא גנו בגוה (הקדמת חוחר ג), שתשית לבך לטוב הגנו בדבריו, ועל-ידיה יוד - הינו תתקן על-ידי זה האלפין, בחינת (ישעיה כח): אודה שמך כי עשית פלא - דא אלה. וזה יוד צורת אלה. וזה יוד, לשון אודה. יוד בחינת (איוב ג): וידו אבן - לשון השלכה, הינו קלפתו זרק: (עד כאן לשון רבנו ז"ל)

ושמענו מפיו הקדוש, שזאת התורה מרמז בה כל הפגנות של פרשת התמיד, שאומרים בבקר, וביאר לנו קצת. ועין בפגנות, ותראה ותבין, שכל הפגנות של פרשת התמיד מבארים בתורה הזאת. כי מבאר שם בפגנות, שתמיד מכניע קלפות דעשה וכו', שהם בחינת עבודה-זרה וכו'. ו"עולת" גימטריא שם אב"ג ית"ן וכו', שהוא בחדס וכו', בסוד: וישפם אברהם בבקר, והוא סוד: אל תיראי תולעת וכו'; ויש כנודו בקלפה תולע, אשר מכלה ואוכל הכל וכו', ועל-כן צוה השם יתברך ברחמיו להקריב עולת תמיד, להתגבר עולת תמיד שבקדשה, שהוא בחינת תולעת יעקב, על התולע שבקלפה וכו'. ודע, כי כל קרבן עולה היא בבחינת לאה וכו', ולכן בא עולת תמיד כנגדה, כדי למתק דיניה, כדי שלא ישלט וימשל התולעת הפמא, ותולע יחזר לעולת. וזה שכתוב: עולת תמיד, כי תמיד בגימטריא ד' אלפין שלוקחת לאה וכו'. כל זה מבאר ב"פרי-עץ-חיים", שער הקרבנות, פרק ד, עין שם היטב. ותדקדק ותראה, שכל זה מבאר בהתורה הנ"ל. כי מבאר שם, שהמתנגדים המחרפין יראי השם, זה נמשך מהאלפין הנפולים, שאלו האלפין בקדשה הם בחינת לאה, ואצלם נעשה מזה בחינת: המעט מכס הלאות אנשים, כי תלאו גם אלקים - באלו לואה הקדוש-ברוך-הוא מלעזר וכו', כי מלאה נעשה אצלם בחינת לואה, כי הם יונקים מהדינים הקשים שבלאה, שמשם אחיות הקלפות הקשות, שהם בחינת עבודה-זרה הנ"ל. וזה מה שמבאר בהתורה הנ"ל, שנופלים בכפירות, בחינת עבודה-זרה, עין שם. והתקון: אנכי תולעת ולא איש וכו', הינו בחינת תולע דקדשה, שמכניע תולע דקלפת. וזה שמוכא לעיל בהתורה הנ"ל, שהוא בחינת אברהם, כי בן מבאר שם בפגנות, שתולע דקדשה, בחינת עולת תמיד, הוא בחינת חסד, בחינת אברהם, בחינת חסד שפגבורה. וזה שמוכא בהתורה הנ"ל, שהוא בחינת: פגבורות ישע ימינו, הינו בחינת חסד שפגבורה. וזה שמוכא שם, שעקר התקון - על-ידי שיכנים אורחים תלמידי-חכמים בתוך ביתו, שנחשב באלו הקריב תמיד, כי תמיד בגימטריא ד' אלפין, כי עקר התקון - על-ידי בחינת קרבן תמיד, שעולה ד' אלפין, שעל-ידי זה נתתקין האלפין הנ"ל, וזוכין לבחינת תולע דקדשה, שהוא בחינת

ב וכש"ש ליראי השם חרפות ובושות מהכופרים האלו, עצה על-זה: אנכי תולעת ולא איש, חרפת אדם (תהלים כב). לחרפות ובזיונות, הסגלה לזה בחינת תולע, שעל-ידי בחינה הזאת מנצח אויביו. כי תולע הוא בחינת אמונה, כמו שכתוב (איכה ד): האמנים עלי תולע; והוא בחינת אברהם, שהוא ראש למאמינים, כמו שכתוב (בראשית טו'): והאמין בה; ובבחינת אברהם, שהוא בחינת אמונה, משפך ומכיל עבודת-אלילים והכפירות והבזיונות, ומתגבר על הכופרים בבחינת (תהלים כ): פגבורות ישע ימינו. כי אברהם, שהוא בחינת חסד, בחינת אמונה, בחינת (שם פב): וחסדי לא אפיר ולא אשקר באמונת, בימין הזאת הוא מתגבר על אויביו, כי נעשה בבחינת (נחום ב): אנשי חיל מתלעים, וכוה החסד הוא מתקן אלו האלפין הנפולים הנ"ל, בבחינת (שמות כ): ועשה חסד לאלפים:

ג ולבוא לחסד, אי אפשר לבוא אלא על-ידי שיכנים תלמידי-חכמים צדיקים לתוך ביתו, כי המכנים אורחים תלמידי-חכמים אמתיים לתוך ביתו, באלו הקריב תמיד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י'): איש קדוש עובר עלינו תמיד וכו'. וכוה השמוש, שעומד עליהם ומשמש אותם, זוכה לחסד הנ"ל, כמאמר (כתובות צ): כל המונע תלמידו מלשמשו, באלו מונע ממנו חסד. ובשביל זה היה התמיד כבש, כי ממנו נתתקן האלפין, בבחינת (ירמיה יא): ואני ככבש אלוף. וזה בחינת כבש - שכבוש תחת יד רבו ומשמש אותם. וזה: תמיד - גימטריא ד' אלפין, שהוא תקון האלפין הנ"ל. והוא (משלי כג): למי מדינים, למי שית. הינו על-ידי שית, על-ידי ח'כם ש'ד' יהודאי, על-ידי מדינים, על-ידי בא התנגדות. והוא שאמרו סבי דבי אתונא: בני לן ביתא באוירא דעלמא. כי אלו בני-אדם, הרוצים לערך עבודתם על-ידי התורה ששומעים מתלמידי-חכמים שדין יהודאין, ובאמת אין להם על מה שיסמכו, והיו באלו רוצים לבנות בית באוירא, כי תלמידי-חכמים שדין יהודאין הם פורחין באויר, ואין להם על מה שיסמכו, כמו השדין שפורחים באויר. ואמר שם, וקם בין שמיא לארעא - הינו התלמיד-חכם האמתי הוא בין שמיא לארעא, כתרוממו: כי כל בשמים ובארץ - [דאחיד בשמיא וארעא]. ואמר: אפיקו לי לבני וטינא מהתם - כי טינא נכנס בלבם של אלו הנ"ל, ונעשה להם לב האבן, וכשתלמיד-חכם האמתי רואה מחשבתם הרעה, אומר להם שיוציאו הטינא מלבם, שיוציאו הטינא שכלב האבן, ואל יכפרו בהקדוש-ברוך-הוא. כי הטינא ולב האבן מהתם, הינו מבחינת האלפין הנפולים הנ"ל, שהן גימטריא התם, [כי ארבע פעמים אלה עם הפולל עולה התם]. אמרו: מי איבא דמצי לאסוקי התם - שאמרו לו: מי יכול לעלות האלפין הנפולים. והשיב להם: מי איבא דמצי למבני ביתא בין שמיא לארעא - הינו מי שבונה ביתו על-ידי תלמידי-חכמים האמתיים, כי יש להם על מה שיסמכו, כי תלמידי-חכמים אמתיים הם יסוד כל דבר, ומי שפיתו בית-ועד לחכמים, שבונה ביתו בבחינת: איש קדוש עובר עלינו תמיד, נעשה עלית קיר (מלכים ב ד) - אלו האנשים מעלין האלפין הנ"ל. וזה אלה בית גימל דלת. גימל דלת דא שמיא וארעא. בית - מי שבונה ביתו בין שמיא לארעא, זה תקון

עולת תמיד, בחינת חסד לאברהם. עין בהתורה הנ"ל ובכונות היטב, ותבין איד נכללו כל הכונות של פרשת התמיד בהתורה הנ"ל. עין היטב ותבין פלאות:

כט

האי גברא, דאזל בעי אתתא, ולא קנהבי לה; מאי חזי דאזל להיכא דמדלי מנה. שקל סבתא, דצה לתתא, לא על. דלי, דצה לעלא, על. אמר: האי נמי מתרמיא לה בתמולה:

האי גברא דאזל בעי אתתא,

ולא קנהבי לה וכו':

א כי לא כל דבור נקרא דבור, כי דבור שאינו נשמע ונתקבל אינו נקרא דבור, בחינת (תהלים יט): אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם; ועקר מה שנתקבל הדבור, הוא מחמת הטוב שיש בו, כי טוב הכל חפצים, ועליכן, כשיש טוב בהדבור, אזי הדבור נשמע ונתקבל, אבל כשאין טוב בהדבור, אינו נתקבל. ואיד עושין הטוב בהדבור? הוא עלידי שלוקחין הדבור מהדעת, אזי יש בו טוב, אבל כשהדבור בלא דעת, אזי אין בו טוב, בבחינת (משלי יט): גם בלא דעת נפש לא טוב. נפש הוא הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חיה, ותרגומו: לרוח ממללא:

ב ולחקים ולרומם את הדעת הוא עלידי שבח הצדיקים; כשמשבחין ומפאריין את הצדיקים, עלידייהו נתרומם הדעת, בבחינת (דברים לב): כנשר יעיר קנו. נשרא - דא רוחא (כמובא בתקן ג' מה"א תיקונים), דא בחינת צדיק, בבחינת (במדבר כו): איש אשר רוח בו. יעיר קנו - שהוא מעורר המחין מתרדמותן, מבחינת מחין דקטנות, מבחינת שנה. קנו - דא קנה חכמה קנה בינה (משלי ד), שהם המחין. ואפלו מלאכים, כשרוצים לעשות דבור שיהיה נשמע ונתקבל אצלם, בבחינת: עשי דברו לשמע בקול דברו, אזי הם משבחין ומפאריין את השם יתברך תחלה, שהוא צדיקו של עולם, בחינת (תהלים קמה): צדיק ה' בכל דרכיו, ועלידייהו נעשה הדבור בבחינת: לשמע וכו'. וזה (תהלים קט): ברכו ה' מלאכיו, הינו השבח שמשבחין תחלה את השם יתברך, שהוא צדיקו של עולם, ואחר כך, עלידייהו: עשי דברו לשמע בקול דברו, שעושין הדבור, שהוא נשמע ונתקבל:

ג וזה בחינת בגדים לבנים, הינו תקון הדבור, שהוא בחינת מלכות - פה, הוא בחינת בגדים לבנים, כי צריך לשמור מאד את הבגדים, שלא יבזה את הבגדים, רק לשמור פראוי, שלא יבוא עליהם שום פתם ורכב. וכל מי שהוא גדול יותר, צריך לשמור את הבגדים יותר, כי כל מי שגדול יותר, מדרקדקין עמו יותר. ועליכן תלמיד חכם, שנמצא רכב על בגדיו, חייב מיתה (שבת קט), כי עמו מדרקדקין יותר, כי הבגדים בעצמם הם דגין אותו,

בבחינת דינא דמלכותא, כי הבגדים הם בחינת מלכות, כי רבי יוחנן קרא למאנה מכבודא (שבת קט), שזהו בחינת מלכות, בחינת (תהלים כד): מלך הכבוד. והם בחינת צדק מלכותא קד (א), שזה בחינת הבגדים, בחינת (איוב כט): צדק לבשתי; והמכזה אותם, נמצא שהוא כמורד במלכות, ואז דינא דמלכותא דין אותו. ועלידייהו עושה פרוד בין קדשא בריך הוא ושכינתה, בבחינת נחש משיך לה לנפה ואפיל בה זהמא (ב), בבחינת דם נדה, בבחינת (ישעיה סג): מדוע אדם ללבושך. והיו בחינת הפתם והרכב, שנמצא על בגדו, שעלידייהו נפרדת בחינת המלכות הנ"ל, שהיא שכינת עזו מקדשא בריך הוא, ואז (וימיה כח): שאג ישאג על נהו - על נה דילה (ג), ואז שולטת שפחה בישא, שהוא מלכות דסמרא אחרא, בבחינת (משלי ל): שפחה כי תירש וגברתה, שהיא אשה רעה, שהיא בחינת עת רעה (ד), כי יש כ"ח [עשרים ושמונה] עתים: עתים לטובה, עתים לרעה (ה), וצריך להכניע שפחה בישא, שהיא עת רעה, בבחינת (קהלת ט): בכל עת יהיו בגדיך לבנים, בכל עת דיקא. בגדיך לבנים, הינו בלא רכב, הינו בחינת טהרת השכינה מנדתה, בבחינת דם נעפר ונעשה חלב (בכורות ו: נדה ט), והרשעים בעונותיהם גורמין אפרשותא בין קדשא בריך הוא ושכינתה, כי גורמין לה דם נדה, ואז היא נקראת עיר הדמים (ו), (נחום ג), ועלישם זה רשעים נקראים אנשי דמים (ז), כי שם"ה לא תעשה תלוים בשם"ה גידים, ששם תהלוכת הדמים, ולפי בחינת לא תעשה שעוברים, בן מעוררים דם נדה להשכינה, כי כמה מיני דמים יש (ח); בכן צריך להמתיק את הדמים האלו, הינו לתקן הלאוין, שהם הגידין, ולהמשיך להם לבגדית, בבחינת: דם נעפר ונעשה חלב. וזהו: בכל עת יהיו בגדיך לבנים - בגדיך דיקא, להמשיך להם לבגדית:

ד ולתקן כל העברות בפרטיות הם רבים מאד, וכבר על האדם, ואי אפשר לתקן אותם, כי יש דקדוקים ופרטים רבים בכל לאו ולא; בכן צריך לתקן כלליות הגידים, שהוא בחינת (דברים ה): ויגד לכם את בריתו (ט), ואז, עלידי תקון הברית, שהוא כלליות הגידין, נתתקן ממילא כל הלאוין שעבר, ונמשך להם לבגדית. ועלישם זה נקרא כלליות הגידין, שהוא הברית קדש, שדי (י), עלישם ששדי ויורה פחין (יא) לבגדית ותקונים לכל פרט ופרט כפי צרכו, ואפלו למקומות הצרים והדקים, כי יש מקומות צרים ודקים שאי אפשר לבוא לשם שום תקון כי אם עלידי תקון הכללי, שהוא זורק לבגדית ותקונים גם למקומות הצרים והדקים, בבחינת (איוב כב): והיה שדי בצריך - ששדי ויורה תקונים לכל מקומות הצרים. ועלישם זה נקרא ברית: זהר הרקיע (כ), כי קדם התקון, אזי הרקיע הוא בבחינת (איוב כ): יגלו שמים עונן, ואחר התקון, אזי מזהיר ומטהר את הרקיע, בבחינת לשון של זהרית, שהוא מלבין עונותיהן של שם"ה לאוין (כ), ומשפיע לבגדית בשם"ה גידין, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים. כי כל הלבגדית נמשך מן המוח, בחינת: ונזלים מן לבנון - מן לבנון דמחא (וזהר פנחס דף רלח:), ועלידי תקון כלליות הגידין נתרומם המחין, בבחינת: כנשר יעיר קנו. נשרא דא רוחא, שהוא כלליות הגידין, בחינת (יהושע ב): ולא קמה עוד רוח באיש (ט).

(א) פתח אליהו. (ב) עיין זוהר אחרי דף עט. (ג) זוהר אחרי עד ע"ב. (ד) עיין זוהר תרומה דף קנה ע"ב. (ה) קהלת ג. (ו) יחזקאל כב וכו'. (ז) תהלים נה. (ח) נדה יט. (ט) עיין זוהר וישלח קעו ע"ב. (י) עיין לעיל בסמ"ח יא אות ג. (יא) עיין רש"י על פסוק ברכות שדים ורחם. (יב) עיין מאורי אור. (יג) עיין יומא סו סח. (יד) עיין ובהים קטו.

יעיר קנו - שהוא מעורר "קנה חכמה קנה בינה" מבחינת שנה. על גוזליו ירחף - שהוא מרחף ומגן על המחזין שהיו מתחלה גוזלים, בבחינת (משלי כח): גזול אביו ואמו, הם המחזין, שהם אב בחכמה (טו) ואם לבינה (טז). וזה בחינת (ברכות ג): תינוק יונק משדי אמו (יז). תינוק, הינו המחזין דקטנות, שהוא יונק ונגדל מקטנותו עלידי תקון הכללי, שהוא שדי ויורה כחין. וזה: אמו, דא פנסיה, כמו שכתוב (משלי כג): אל תבזו כי זקנה אמה, פרש רש"י: פנסיתך (יח), ששם נתפסין ונכללין כל התקונים:

וזה עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, הינו עלידי תקון הברית, עלידייזה עקר ההתקרבות של ישראל לאביהם שבשמים, בבחינת (שמות יט): ואשא אתכם על כנפי נשרים ואבא אתכם אלי. נשרא זה תקון הכללי, שהוא בחינת: ויגד לכם את בריתו כנ"ל, הינו תקון הברית; עלידייזה דיקא: ואבא אתכם אלי - שנתקרבו אליו יתברך, כי עקר ההתקרבות להשם יתברך הוא עלידי תקון הברית כנ"ל:

ה ובה תלוי פרנסה בלי טרח, שהוא בחינת (שם טו) לחם מן השמים. הינו, עלידי תקון הכללי, שהוא תקון הברית, שהוא בחינת (משלי ל): דרך הנשר בשמים. וזה (במדבר יא): והמן פורע גר הוא - וזרע גר דא טפה חורמא (תיקונים תיקון כא דף נב), הינו בחינת: ונזילים מן לבנון, שזה בחינת תקון הברית, שפזזה תלוי פרנסה בלי טרח, שהוא בחינת מן, בחינת לחם מן השמים כנ"ל. כי פרנסה שהוא בטרחא ובכבדות, הוא מחמת שלא תקן תקון הכללי, שהוא תקון הברית, כי מאן דזרק פרוזין דנהמא, עניות דרף אבתרה, כלשכבן מאן דזרק פרוזין דמחא (וזה פנים דף רמד):

וזה: לא תאכלו על הדם (ויקרא יט) - הינו עלידי הדמים, שהם גורמים לשכינה בחינת דם נדה, בבחינת עיר הדמים, בבחינת: מדוע אדם ללבושך, בבחינת שגמצא רבב על בגדיו, הינו עלידי פגם הברית, שהוא בחינת פגם כלליות הגידיו, שזהו בחינת פגם הבגדים כנ"ל, עלידייזה: לא תאכלו - הינו פרנסה בטרח. וזה: לא תנחשו ולא תעוננו - שהם גורמים בחינת נחש משיך לה לגבה, וגורמים שליטת השפחה בישא, שהיא עת רעה. וזה: לא תנחשו - שלא לגרם, חס ושלום, נחש משיך לה לגבה וכו' כנ"ל. ולא תעוננו - שהוא לשון עת ועונה, הינו שלא לגרם, חס ושלום, שליטת העת רעה של הכ"ח עתים, וכנ"ל:

וזה שפקש יעקב (בראשית כח): ונתן לי לחם לאכל ובגד ללבוש; כי זה תלוי בזה, כי פרנסה תלוי בבחינת בגדים לבנים. וזה (ישעיה כג): לאכל לשבעה ולמכסה עתיק. ויעקב, שהמשיך לבנונית, בבחינת (בראשית ל): מחשף חלקו, עלידי תקון הכללי, כמו שכתוב (שם מט): ראשית אוני, נאמר בו (שם כח): יושב אהלים, הינו בחינת שמים, כמו שכתוב (ישעיה מ): וימתחם פאהל לשבת, הינו בחינת: דרך הנשר בשמים, בחינת זהר הקיע, בחינת לשון של זהרית, שמלבין עוונותיהן והדמים של שם"ה גידיו, בבחינת (שם א): אם יאדימו כתולע, כצמר יהיו:

ו וכל זמן שלא תקן תקון הכללי, והשכינה היא בבחינת: מדוע אדם ללבושך, בחינת דם נדה, אזי הדבור אסור, בבחינת (תהלים לט): נאלמתי דומיה, שמאלו הדמים נעשה בבחינת דומיה, כי עקר הדבור תלוי בתקון הכללי, שהוא בחינת: ויגד לכם את בריתו כנ"ל. וזה בחינת: בטר דשכיב רבי שמעון, הנה אמר חד לחברה: אל תתן את פיה לחטיא את בשרך (וזה ויקרא דף עט, ודף קה), כי רבי שמעון היה קשת הברית (יט), בחינת: ויגד לכם את בריתו, הינו כלליות הגידיו, וכשאין תקון הכללי, אזי הדבור אסור, בבחינת: נאלמתי דומיה, בחינת: אל תתן את פיה כנ"ל, ומי שהוא מדבר אז, כשאין תקון הכללי, הוא עובר על: לא תלך רכיל בעמך (ויקרא יט), והוא הולך רכיל מגלה סוד (משלי יא). אבל ביומוי דרבי שמעון, הנה אמר חד לחברה: פתח פיה, כי כשיש תקון הכללי, שהוא קשת הברית, אזי הדבור מותר, כי הדמים כבר נתתקנו, בבחינת: דם נעפר ונעשה חלב, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים:

וזה (תהלים ל): למען יזמרח כבוד ולא ידם. כבוד זה בחינת בגדים כנ"ל, שנתלבנין מבחינת: מדוע אדם ללבושך, מבחינת דם נדה, ואז: ולא ידם - כי נמשך לבנונית בהדמים, מבחינת: ונזילים מן לבנון כנ"ל, ואז הדבור מותר, בבחינת: פתח פיה:

ז וזה בחינת חלי נופל, רחמנא לצלן, הינו כשהדמים מתגפרין והם מתיוון להמח, ועלידייזה גלחין המחזין, ועלידי לחיצת המחזין רועשין האיברים. כי המח הוא שרצבא, וכשהשוניא בא על השרצבא, אזי רועשים כל צבאיו, כי כלם תלויים בו. ואזי השכינה נופלת, חס ושלום, בבחינת (עמוס ט): ספת דוד הנופלת. ועלידי תקון הכללי, שמעורר המחזין כנ"ל וממשיך לבנונית להגידיו, בבחינת: בכל עת יהיו בגדיך לבנים, אזי נתפאת מחולאת הנפילה, ואז: נפלה ולא תוסיף, קום בתולת ישראל (שם ח), ואז הדבור מותר, בבחינת: פתח פיה:

זוחו: לא תלך רכיל, ולא תעמוד על דם רעה - רעה, הינו המחזין, שהם תרין רעין דלא מתפרשין (ט) - פשהם אינם עומדים ונתפסלין מלעשות פעלתם עלידי תגברת הדמים הלוחצים את המחזין, עלידייזה לא תעבר על: לא תלך רכיל, כי אז הדבור מותר, בחינת פתח פיה ביומוי דרבי שמעון וכו':

ח וזה בחינת: ואף כי תיין בוגד (חבקוק ב). בוגד, הינו בחינת גידיו כנ"ל, שעלידו הולך רכיל מגלה סוד, בבחינת: נכנס יין - יצא סוד (פנהדרין לח). כי תיין הוא בחינת גידיו, התגברות הדמים, בבחינת (משלי כג): אל תרא יין כי יתאדם, שאחריתו דם (פנהדרין ע), ועל-שם זה נקרא תירוש, ולמדו רבותינו זכרונם לברכה מזה (יומא ע): זכה - נעשה ראש, לא זכה - נעשה רש, הינו כשלא זכה, שאינו מופך את הדמים, עלידייזה נעשה רש - שאין לו לחם מן השמים כנ"ל; אבל זכה - נעשה ראש, בבחינת מחזין, הינו בחינת המשכת הלבנונית מן המחזין, בבחינת: ונזילים מן לבנון, כנ"ל:

וזהו: שקל סבתא דצה לתתא וכו' - סבתא הם יתדות ומסמרות, כמו שפרש רש"י, הינו בחינת דברייתורה, כמו שכתוב (קהלת יב): דברי חכמים פדרבנות ובמסמרות. דצה לתתא - הינו בחינת מדרגות התחתונות, כשאין תקון הפללי, בחינת: בתר דאסתלק רבי שמעון, שאז הדבור אסור. וזהו: ולא על - הינו שלא היה אפשר אז לדבר דברייתורה כנ"ל. דצה לעלא ועל - הינו בחינות ביומיו דרבי שמעון, שהוא קשת הברית, שהוא תקון הפללי, שאז הדבור מותר. הינו שהראה להם, שאי אפשר לתקן הדבור כי אם על ידי שבה הצדיקים, שהוא תקון הפללי להדבור, והוא הדין כל הדברים אי אפשר לתקן, כי אם על ידי תקון הפללי, כדי להרים את המוח, שממש נמשך כל הלכנונית כנ"ל:

וזה: האי נמי אתרמיא לה בת מזלה, הינו בחינת המחין, בחינת: וגזלים מן לבנון, הינו שתפס להם לדגמא את הדבור, והראה להם, שאי אפשר לתקן כי אם על ידי תקון הפללי. והראה, כי בימי רבי שמעון היה הדבור על תקונו, ובתר דאסתלק נאמר: אל תתן את פיה וגו', וזהו: דצה לתתא וכו' כנ"ל. וכמו כן כל הדברים צריך לתקן על ידי תקון הפללי השך לו, כגון משאומתן - על ידי צדקה, וכן כלם צריך לתקן כל דבר על ידי תקון הפללי השך לו. וזה מחמת שצריך להרים את המחין, להמשיך משם לבנונית, לתקן וללפן כל הפגמים, וזה אי אפשר כי אם על ידי תקון הפללי כנ"ל. וזה בחינת: האי נמי אתרמיא לה בת מזלה, בחינת: וגזלים מן לבנון, מן לבונא דמחא כנ"ל (משלי).

י. כס' נבחר לשון צדיק:

(באור זה הענין, ומה שזכות יש לפסוק זה להתורה הנ"ל, יתבאר במקום אחר):

שך לאות ה ועל יבן אשה שדמיה מרבים ואין לה וסת, אף שיין מוזיק לה כנ"ל, בחינת: יין כי יתאדם, שאחריתו דם, בחינת: נכנס יין - יצא סוד כנ"ל, עם כל זה רפאותה על ידי יין שהסתכל בו צדיק אמתי. כי העינים הם בחינת שערות, כי שבעה גלדי עינא (בהקדמת התקונים יב ובתיקון ע) הם בחינת (שופטים מז): שבע מחלפות ראשו, והם בחינת המחין, כי השערות הם מותרי מחין, ועל יבן הם בחינת שבע מחלפות וכו', בחינת שבע מודות, שחולפין ועוברין במחשבה שבמח, כי המחשבה שבמח הוא כפי המדות שבאדם, וכפי המדה שהאדם אוהו בה, כן חולפין ועוברין עליו המחשבות שבמח. וזה: שבע מחלפות ראשו - לשון חלף ועבר כנ"ל. וכשפוגמין בהשערות, נפגם הראיה, שהיא שבעה גלדי עינא; ועל יבן שמשון, שפגם בשבע מחלפות ראשו, נאמר בו (שם): וינקרו פלשתים את עיניו. ועל יבן על ידי שבעה גלדי עינא מתקנין בחינת שבע מחלפות ראשו, שהם השערות, בבחינת (דניאל י): ושער ראשה כעמר נקא, בבחינת לשון של זהרית, שהוא מלבין האדמיות של השם"ה גידיו, בבחינת: אם יאדימו בתולע כעמר יהיו נמצא, שנתתקן על ידי זה האדמיות, שהוא בחינת דם נדה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קח): מן המצר קראתי יי, אותיות צמר, כמובא בפגנות, עין שם והבין:

מ וזה בחינת משאומתן באמונה, כי מי שאינו עושה משאומתן באמונה, והוא משקע בתאות ממון, וגזול את חברו - אזי הוא מעורר דמים הנ"ל, בבחינת: מדוע אדם ללבושך הנ"ל, וגורם דם נדה לשכינה, בבחינת (יחזקאל י): וזהבם לנדה. וזהו: דמים תרתי משמע (מגילה יד: ועין חרשי אגרות שבת קל"ט. ד"ה כי כפכים), הינו דם נדה על ידי הממון. בשביל זה נקרא גזלה בחינת כנר, כמו שכתוב (ישעיה כד): וכנר בוגדים כנרו, הינו פגם הבגדים הנ"ל, בחינת שנמצא רכב על בגדיו. וזה שתרגם יונתן (על פסוק ובגר בוגדים בגדו הנ"ל, ובסנהדרין צד): בוזי ובוזי דבוזי, הינו בחינת תאות ממון, שכל מה שיש לו יותר, הוא חומר יותר (כא):

וזה עקר תקונו של המשאומתן - שייכנו בכל הלוד והלוד ובכל דבור ודבור, שהוא הולך ומדבר בשעת המשאומתן, שכוונתו כדי שירויח כדי שיתן צדקה. וזה הוא בחינת תקון הפללי של הדמים, כי הצדקה הוא בחינת פלליות הגידיו, בבחינת (חושע י): זרעו לכם לצדקה, בבחינת זרע נד, הוא טפה חורתא, שעל ידי התקון הזה נתרומם המחין, בבחינת מחא חורתא ככספא (כא). ועל שם זה נקרא משאומתן, להורות שיש בו תקון לבחינת בגדים הנ"ל, לבחינת דמים הנ"ל. משא, זה בחינת (תהלים לח): כי עונותי עברו ראשי, כמשא כבד וכבדו ממני, שהם השם"ה לאוין הנ"ל, שמתגברין על הראש, שהוא המחין, בבחינת: לא תעמוד על דם רעד כנ"ל, והוא בחינת פגם הבגדים הנ"ל כנ"ל. וזה: כבד וכבדו, הינו בחינת מלך הכבוד הנ"ל. כבד, הינו בחינת הדמים, שהכבד מלא דם, שהוא בחינת דם נדה הנ"ל. ומתן, הוא בחינת תקון הפללי, שהוא הצדקה, בחינת (משלי יח): מתן אדם ירחיב לו, בחינת קשת הברית, שהוא הצדיק, בחינת (תהלים לו): צדיק חונן וגותן. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ר"ה י): בפיה - זו צדקה, שאז הדבור מותר:

י והנה הפלל - שצריך לתקן תחלה תקון הפללי, ועל ידי זה מפייל יתקן הכל בפרט. ואף שתקון הפללי הוא גבוה ומרומם יותר מתקון כל דבר בפרט, עם כל זה, מחמת שתקון כל דבר תלוי בהמות, דהינו להמשיך לבנונית מן המוח, בבחינת: וגזלים מן לבנון; ולרומם המוח אי אפשר כי אם על ידי תקון הפללי, בבחינת: כנר קנו כנ"ל, על יבן צריך לילך מתחלה אל המדרגה היותר עליונה מזה, דהינו תקון הפללי, כדי לתקן ולרומם המוח, ועל ידי זה נתקן הכל מפייל כנ"ל:

וזה פרוש: האי גברא דאזל בעי אתתא, ולא קנהו לה. הינו בחינת אשה יראת ה' (כא), הינו מי שפגם בעוונות, וגרם דם נדה לשכינה כנ"ל, שעל ידי זה נחש משיך לה לגבה וכו', ונעשה פרוש בין קדשא בריך הוא ושכינתה. וזהו: ולא קנהו לה - בחינת שאג ישאג על גוהו כנ"ל. מאי חזא דאזל להיכא דמדלי מנה - הינו כשרוצה לטהר את המלכות מהדמים, הוא הולך אל המדרגה היותר עליונה, הינו תקון הפללי, שהוא למעלה מאשה יראת ה', בחינת (שמואל ב, כג): צדיק מושל ביראת אלקים, כי הצדיק, שהוא בחינות תקון הפללי, הוא למעלה, והוא מושל ביראת אלקים, שהוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות:

ל

רש"י:

מישראל דספינא במאי קטלי לה. פקדנא דחמרא. במאי קטלי לה. ערוגת סבינין ומי איכא קרנא לחמרא.

ומישראל דספינא מי הוי. איתו לה תרי בייעי, אמרו לה: הי זוגתא חורתא, והי זוגתא אכמתא. איתי איהו תרי גביני, אמר להו: הי דעזא חורתא, והי דעזא אכמתא:

מישראל דספינא במאי קטלי לה וכו':

א השגות אלקות אי אפשר להשיג, כי אם על ידי צמצומים רבים; מעלה לעלול, משכל עליון לשכל תחתון, כמו שאנו רואים בחוש, שאי אפשר להשיג שכל גדול כי אם על ידי התלבשות בשכל התחתון; כמו המלמד, כשרוצה להסביר שכל גדול להתלמיד, הוא צריך להלביש אותו בשכל תחתון וקטן, כדי שיוכל התלמיד להבינו, דהינו שהוא מציע לו מתחלה ההקדמות ושכליות קטנים שמסבב לו תחלה, כדי להבינו על ידי זה המכון, שהוא שכל עליון וגדול:

ב וצריך כל אחד לבקש מאד מלמד הגון כזה, שיוכל להסביר ולהבין אותו שכל עליון וגדול כזה, דהינו השגות אלקות, כי צריך לזה רבי גדול מאד מאד, שיוכל להסביר שכל גדול כזה על ידי השכל התחתון כנ"ל, כדי שיוכלו הקטנים להבינו. וכל מה שהוא קטן ביותר ומרחק ביותר מהשם יתברך, הוא צריך רבי גדול ביותר, כמו שמצינו בעת שהיו ישראל במדבר קטנה מאד, דהינו במצרים, שהיו משקעים כמ"ט [בארבעים ותשעה] שיערי טמאה, היו צריכים רבי גדול ומלמד גדול ונורא מאד, דהינו משה רבנו, עליו השלום, כי כל מה שהוא קטן ומרחק ביותר, צריך מלמד גדול ביותר, שיהיה אמן כזה, שיוכל להלביש שכל עליון כזה, דהינו השגתו יתברך שמו, לקטן ומרחק כמותו, כי כל מה שהחולה נחלה ביותר, צריך רופא גדול ביותר:

על-כן אין להאדם לומר: די לי אם אהיה מקרב אצל איש נכבד וירא ה', אף שאינו מפלג במעלה, כי הלואי שאהיה מקדם כמותו. אל יאמר כן, כי אדרבא, כפי מה שידע אנש בנפשה גדל פחיתותו וגדל רחוקו, שנרחק מאד מהשם יתברך, כל אחד ואחד כפי מה שידע בנפשו, וכמו-כן כל מה שידע בעצמו שהוא מרחק ביותר, צריך לבקש לנפשו רופא גדול מאד מאד, הגדול במעלה ביותר, דהינו שיחזיר ויבקש תמיד לזכות להתקרב להרבי הגדול מאד מאד כנ"ל, כי כל מה שהוא קטן ביותר, צריך מלמד גדול ביותר כנ"ל:

ג וזה בחינת שערות, שההארות המחין יוצאין בהשערות; כן השכל העליון, שהוא השגות אלקות, הוא מתלבש בהשכל התחתון. וזה בחינת (תיקון ע, דף קיג): שיערא בעגולא, בחינת סבובים, דהינו ההקדמות המסבבין עד שבאים אל המכון כנ"ל. והעקר הוא המכון, כמו שמצינו בדברי רבותינו זכרונם לברכה (יבמות טו), שסבבוהו בהלכות, עד שהגיעו לצרת הבת. נמצא, שכל ההלכות שדברו מקדם, לא היו עקר המכון, רק היו סבובים והקדמות כדי להגיע לצרת הבת, שהוא המכון. וזה בחינת (שם בתיקון ע דף קיא): שיערא אכמא, בחינת (שירי-השרים א): שחורה אני ונאווה; כי השחרות הוא מקבץ את הראות ומצמצם אותו כדי לראות היטב, כן השכל התחתון הוא בחינת שחרות, שמצמצם בו נאווה ויפי שבשכל העליון:

ואלו השערות הן בחינת: שיערא דאתון דאורייתא (תיקון ע); כי המצוות הם חכמות הבורא יתברך שמו, כי כל מצוה ומצוה יש לה שעורים אחרים וגבולים, כגון: מפני מה המצוה הזאת מצותה ככה? מפני שכן חיבה חכמתו יתברך שמו, וכן מצוה אחרת מצותה ככה, לפי חכמתו יתברך שמו. וכל מצוה ומצוה יש לה אותיות ותבות וענינים, שהם שעורים וגבולים, שמצמצם בהן חכמתו יתברך שמו, שזה בחינת התלבשות השכל העליון בשכל התחתון, שעל-ידי-זה זוכין להשגות אלקות כנ"ל:

וזה בחינת: בת היתה לו לאברהם אבינו, ובכל שמה (כ"ב טו). בת זה בחינת פת-עין, דהינו השחר שבעין, שהוא בחינת השחרות הנ"ל, שהוא מצמצם ומגביל וכולל בעצמו כל הדברים הגדולים העומדים לנגדו. כגון הר גדול, כשעומד לפני הפת-עין, שהוא השחר שבעין, אזי נגביל כל החר בתוך הפת-עין שרואה אותו, כי השחרות שבעין הוא מצמצם כל הדברים הגדולים, ונכללין ונראין בתוכו, ועל-ידי-זה רואין ומשיגין הדבר שרואין; כמו-כן זה השכל התחתון מצמצם ומגביל השכל הגדול העליון ונכלל בתוכו, ועל-ידי-זה רואין ומבינים ומשיגים את השכל העליון הגדול כנ"ל:

וזה בחינת: וירא אליו ה' בלבת אש (שמות ג) - שהשם יתברך רצה להלביש לו השגות אלקות, והלביש לו בבחינת פת-עין הנ"ל (א). וזה בחינת (כ"ב קמא): בת תחלה - סימן יפה לבנים. בת תחלה, זה בחינת השכל התחתון, שהוא תחלה והקדמה לשכל העליון, וזה בחינת סימן יפה לבנים. בנים, זה בחינת השכל העליון, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הביאי בני מרחוק ובנותי מקצה הארץ; הביאי בני - אלו גליות שבבבל, שדעתן מישבת בבנים; בנותי - אלו גליות שבשאר ארצות, שדעתן אינן מישבת בבנות.

(כג): א'לה מ'ועדי י'י - ראשיתבות "אמי", כמובא, שהיא אם לבניה (ח), ובינא - לבא (כ). והשמחה של כל המצוות, שעושין בכל השנה, הוא מתקבץ אל הלב, שהם השלשרגלים, ועל-פני הם ימי שמחה, כמו שכתוב (דברים טו): ושמחת בחגך; ואז מאיר הפנים על-ידי השמחה, בבחינות: לב שמח ייטב פנים. בשביל זה נצטוונו (שם): שלוש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך; בשביל לקבל אור הפנים:

וזה בחינת (סוכה כו): חיב אדם להקביל פני רבו ברגל - כדי לקבל אור הפנים, ולהחיות את בחינות המלכות. וזה (תהלים פה): צדק לפניו יחלף; צדק - מלכותא קדישא (כ), כשמוליכין אותה אל אור הפנים, העקר על-ידי בחינות: וישם לדרך פעמיו, הינו שלש פעמים בשנה וכו', שעל-ידיהם מקבלין מאור הפנים כנ"ל. וזה בחינות (שם כפ): ישובו ישרים את פניה. ישרים, הם: פקודי ה' ישרים משמחי לב, הם מ'שיבין ומאירין ומסדרין אור הפנים כנ"ל:

ו ולפעמים שנופל, חס ושלום, בחינות המלכות דקדשה, בחינות חכמה תתאה, לגלות של ארבע מלכיות, כי המלכות היא בחינות דל"ת, בגין דלית לה מגרמה כלום (ח), כי אם על-ידי ענפי השכל העליון, המתפשטין לשם. וגם היא כלולה מארבעה עולמות, כי בכל עולם ועולם יש בחינות המלכות, בחינות חכמה תתאה, שהיא בחינות החכמה, המנהיגת את העולם כנ"ל. וכל החכמות של העב"ם, כלם הם תחת החכמה תתאה הנ"ל, ומשם יונק חכמתם, וכשיונקים, חס ושלום, יותר מהראוי להם, אזי מתגברים, חס ושלום, ונעשה ממשלת הארבע מלכיות, שהם ארבע גליות - ומי יכול לסבל את קול הצעקה והזעקה הגדולה, כשנופל בחינות המלכות, בחינות החכמה תתאה, בגיניהם, חס ושלום, בבחינות (קהלת ט): ועקת מושל בכסילים; דהינו הזעקה כשנופל הממשלה, בחינות המלכות, בחינות חכמה תתאה, בין הכסילים, שהכסיל רוצה להתחכם, שרוצים לינק ולהמשיך לתוך החכמות שלהם, שהם כסילות באמת, את בחינות החכמה האמתיות, בחינות חכמה תתאה הנ"ל. וגם יש עוד צעקה גדולה מזה, דהינו שהשם יתברך, כביכול, בעצמו שואג, בבחינות (ירמיה כה): שאג ישאג על גוהו - על גוה דילה (ט), שהוא בחינות המלכות, שנופל בגליות של ארבע מלכיות:

וצריך לראות לחתך ולהבדיל את בחינות המלכות הנ"ל מבין הארבע גליות, ולהעלותה משם. ועקר עלייתה - על-ידי בחינות החסד, בבחינת (ישעיה טו): והוכן בחדר כסא, בחינת (הושע א): קצרו לפי חסד, שעל-ידי החסד קוצרין וחותרין את הדלת, בחינת המלכות, ומבדילין אותה מהם, ומעלין אותה אל אור הפנים.

נמצא, שבנים הם בחינת דעת מ'שבת, בחינת שכל עליון וגדול הנ"ל, ש'משיגין על-ידי ההקדמות, בחינת שכל התחתון כנ"ל. וזהו: בת תחלה - שהוא השכל התחתון, סימן יפה לבנים - שעל-ידו משיגין השכל העליון, שהוא בחינת בנים כנ"ל. וזהו: סימן יפה - שבו מסמן ומגבל השכל העליון, בבחינת: שעורא דאתון דאורייתא, בחינות: שחורה אני ונאורה כנ"ל:

ד ולבוא להשכל התחתון הזה אי אפשר כי אם על-ידי שונא בצע, שישנא הממון בתכלית השנאה, כי שערא אכמא, שהוא בחינת השכל התחתון, הוא מסמרא דמלכות, וכן שונא בצע הוא מסמרא דמלכות (כ), כי השכל התחתון הוא בחינות מלכות, שהוא בחינות חכמה תתאה שבכל עולם ועולם, שהוא מנהיג אותו העולם, שזה השכל של ההנהיגה והמלכות הוא בחינת חכמה ושכל תחתון, כנגד השכל של השגות אלקות:

ועל-פני ביומוי דשמואל, שנפלו ראשי הדור אל הממון, כמו שכתוב (שמואל א ח): ויטו אחרי הצצע; על-פני תכף פגמו במלכות דקדשה, כמו שכתוב (שם): כי אתי מאסו ממלך עליהם, ושאלו להם מלך ככל העב"ם. וביומוי דשלמה, שאין כסף נחשב (ט), היה מלכות דקדשה על תקונה ומכונה (ח), כמו שכתוב (דברי הימים א כט): וישב שלמה על כסא ה' - שמוך על עליונים ותחתונים (כגילא יא); ועל-פני זכה שלמה לזה השכל התחתון הנ"ל, כמו שכתוב (מלכים א ח): ויחכם מכל האדם; וכמו שכתוב (שם): ותרב חכמת שלמה מכל בני קדם; כי זה השכל הוא בחינת מלכות כנ"ל. אבל על-ידי אהבת ממון הוא נופל לאכמא דסמרא-אחרא, בחינות: שבתאי פתאי אכמא (תיקון ע), מרה-שחרה, בחינות (בראשית א): בעצבון תאכלנה; ונופל לעגולא וסבובים מסמרא-אחרא, בחינות (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכון; שהוא מתאנה ומשתוקק אחר הממון, בחינות (במדבר יא): שטו העם ולקטו - בשטותא (וזה בשלח, דף סב: סג), הפך החכמה:

ה ומי שיש לו אותו החכמה, צריך לראות להמשיך לתוכה חיות, להחיות החכמה תתאה, כל אחד לפי בחינות החכמה תתאה שיש לו, כפי בחינות החכמה תתאה שבכל עולם ועולם. ועקר החיות הוא מאור הפנים, בחינות (משלי טו): באור פני מלך חיים:

ועל-פני צריכים להעלות את המלכות, בחינות חכמה תתאה, אל אור הפנים, המאיר בשלש רגלים, כי עקר אור הפנים הוא שמחה, כמו שכתוב (שם טו): לב שמח ייטב פנים; ועקר השמחה הוא מן המצוות, כמו שכתוב (תהלים יט): פקודי ה' ישרים משמחי לב; ועקר השמחה הוא בלב, כמו שכתוב (שם ד): נתת שמחה בלבבי; והלב של כל השנה הם השלשרגלים, בחינות (ויקרא

(ב) עיין תיקון ע. (ג) מלכים א י. (ד) עיין זוהר ויחי דף רמז ע"ב. (ה) משלי ב. (ו) פתח אליהו. (ז) שם. (ח) זוהר ויחי רלח, ורמז ע"ב. (ט) זוהר אחרי עד ע"ב.

זאת החכמה נתגלה החסד, כי עקר התגלות החסד - על ידי החכמה, כי אל נהירו דחכמתא (וזהר לך לך, דף צד.) (א), כמו שכתוב (משלי לא): פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה. וזה (תהלים קמא): יהלמי צדיק חסד ויכחיני; הינו שעל ידי תוכחה נתגלה חסד:

וצריכין אנו לקבל תוכחתם, אף על פי שתוכחה שלהם היא לפעמים דרך בזיון, שמבזים אותנו, אף על פי כן צריכין אנו לקבל תוכחתם כדי לקבל על ידו את החסד כנ"ל. כי מה שתוכחתם הולכת לפעמים בדרך בזיון, צריך לדון אותם לכף זכות, כי אין אדם נתפס על צערו, כי סובלים צער גדול מאתנו, כי אפלו מה שהוא טוב אצלנו, הוא רעה אצל הצדיקים, ובעין מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות ק): כל מוכתן של רשעים רעה היא אצל הצדיקים; הינו כי עסקים ושיחת חלין שלנו הוא בודאי רעה אצלם, אלא אפלו טובותינו, הינו התפלה, שהיא בערכנו רק טוב, הוא רעה אצל הצדיקים, בבחינת (תהלים שם): ותפילתי ברעותיהם; כי תפלתנו מבלבלת אותם:

כי כל הערוב הדעת וכל הבלבולים וכל השטויות שיש לנו לפעמים, הכל נמשך בתפלתנו, כי כל הבלבולים וכו' וכל המחשבות שחושב האדם לפעמים, הכל באים על דעתו בשעת התפלה דיקא, והכל נשמע אליו אז דיקא, בשעה שעומד להתפלל, בבחינת (שם ק): מי ימלל גבורות ה', ישמיע כל תהלתו. תהלתו - לשון (איוב ד): ובמלאכיו ישם תהלה, הינו ערוב ובלבולים, שאז משמיעין את עצמן דיקא בשעה שעומד להתפלל ולמלל גבורות ה'. והוא בשתי בחינות: או שבאים להתתקן מחמת שרואים שמתפלל בכונה פראוי, על כן באים להתתקן, כי עכשו הוא הזמן שיכולין להתתקן, כי יש בהם ניצוצות קדושים שצריכין תקון, או בבחינה אחרת, מחמת שאינו ראוי להתפלל, ובאין לבלבל אותו מתפלתו. על כל פנים בין כך ובין כך, בשעת התפלה דיקא באין כל הערובים וכל הבלבולים של האדם, ונשמעין אצלו אז, ובשכיל זה נקראין הבלבולים והערובים תהלה כנ"ל, מחמת שהן באים דיקא בעת התפלה ותהלה כנ"ל:

וכל התפלות האלו עם כל הערובים באין אל הצדיקים, כי הצדיקים הם בחינת משיח, שאילו באין כל התפלות להעלותן, בבחינת (ישעיה מח): ותהילתי אחטם לך; שכל התהלות באין לבחינת משיח, שהוא בחינת חטם, בחינת (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'; כי משיח הוא מורח ודאין (כשאר"ל פנהדרין צג), בבחינת (ישעיה יא): והריחו ביראת ה'; הינו בתפלות, שהן בחינת (משלי לא): יראת ה' היא תתהלל; כי הוא מורח ומרגיש בהתפלות שמקבל מהם, את כל אחד ואחד כפי מה שהוא, כי כל הערובים של כל אחד הם בתוך התפלה כנ"ל. נמצא, שהצדיקים הם סובלים צער על ידי התפלות שלנו, שמבלבלין אותן כנ"ל, ובשכיל זה צריך לקבל תוכחתם, אף שמבזין אותנו כנ"ל:

ועל כן אברהם היה איש החסד, והיה משתדל תמיד לעשות חסד, כדי להעלות בחינת המלכות מהם, ועל כן דרף אברהם אחר הארבעה מלכים כדי להכניעם, שהן בחינת הארבע מלכיות דסטרא אחרא, כי אברהם היה שונא ממוץ, כי מאס ממוץ סדום, כמו שכתוב (בראשית יד): אם מחוט ועד שרוך וכו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם; כי אברהם תקן שחרית (ברכות כו), בחינת שחרית הנ"ל, שהוא בחינת השכל התחתון הנ"ל, בחינת חכמה תתאה, שהוא בחינת שחרית כנ"ל, שזוכין לתקן בחינה זאת על ידי שונא כנ"ל. ועל כן יצא מאברהם יצחק וישמעאל, יעקב ועשו, שהם בחינת: כנגד ארבעה בנים דברה תורה: אחד חכם ואחד רשע ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאל, שהם כנגד ארבע מלכיות שבקדשה, בידוע (י). יצחק זה בחינת בן חכם, כי יצחק על שם הצחוק והשמחה, בחינת (משלי י): בן חכם ישמח אב; עשו הוא בן רשע; יעקב הוא בן תם, כמו שכתוב (בראשית כד): ויעקב איש תם; ישמעאל הוא בחינת בן שאינו יודע לשאל, כי ישמעאל עשה תשובה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב טו), ועקר התשובה היא בבחינת שאינו יודע לשאל, הינו לעשות תשובה ולשאל בפרה מהשם ותפלה על שאינם יודעים, שזה עקר התשובה, בבחינת (תהלים סט): אשר לא גזלתי אז אשיב. וזה בחינת: אברהם תקן שחרית, נומריקון: חכם, רשע, תם, שאינו יודע - שהם בחינת הארבע מלכיות כנ"ל. וזה (שמואל א טו): וישפף שמואל את אגג, כי אגג הוא כללות הארבע מלכיות דסטרא אחרא, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק; וזה שפרש רש"י: וישפף - חתכו לד', הינו שחתך והבדיל את הדל"ת - שהיא בחינת מלכות דקדשה, דלית לה מגרמא כלום וכו' כנ"ל - מאגג, שהוא כלליות ארבע מלכיות דסטרא אחרא, והעלה את המלכות דקדשה בשלש רגלים. וזה: וישפף, ראשית בכות: שבעות, ס' בות, פ' סח - כי עקר חיותה מאור הפנים שבשלש רגלים כנ"ל, בבחינת (שמואל ב, יא): ויהי לתשובת השנה, לעת צאת המלכים. תשובת השנה, זה בחינת שלש רגלים, שהם ימי דין, ימי תשובה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ר"ה טו): בפסח נדונין על התבואה, בעצרת וכו', ואז עת צאת המלכים כנ"ל, שמוציאין את בחינת המלכות דקדשה מגליות של הארבע מלכיות, ומעלין אותה אל אור הפנים, המאיר בשלש רגלים כנ"ל:

ועל כן יש ארבע בחינות בכל רגל: בפסח הם ארבע כוסות, בשבעות הוא סדר המשנה, שהוא ארבע פעמים ביד כל אחד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): ביצד סדר משנה וכו', בספות היא ארבעה מינים - הכל כנגד בחינת הד' הנ"ל, בחינת מלכות הנ"ל, שצריך להעלותה אל האור הפנים על ידי שמחות המצוות, שמתקבצין לתוך הרגלים כנ"ל:

ו עקר התגלות החסד הנ"ל, שעל ידי קוצרין וחזקין ומבדילין את הדל"ת הנ"ל מארבע גליות של העכו"ם, הוא על ידי תוכחה; כי על ידי פתיחת פה של המוכיח נתגלה חכמה, ועל ידי

(י) עיין בכוונת התורה. (יא) עיין וזהר צו דף לא, אחרי דף סה.

עלידי בחינות עזות כנ"ל, שעלידיזה מודיע להעביר את העזות דקדשה של ישראל, שעלידי שרואין העביר את הפלאות הנעשין בעולם עלידי תפלות ישראל, עלידיזה יודעין כמה גדול העזות דקדשה של ישראל, שיש להם עזות כזה להתפלל ולעשות פלאות כנ"ל. ועליכן הצדיק, עלידי שרואה העזות והתורה של כל אחד ואחד, עלידיזה יודע את התפלה שכלפלה אותו, מאיזה מהם באה, ועלידיזה יודע להוכיח אותו:

וזהו: מישראל דסכינא - הינו בחינת חכמה תתאה הנ"ל, בחינת מלכות הנ"ל, שהוא למוד הנ"ל, בחינת (במדבר כב): ההספן הספנתי - לשון למוד (בתרומה: המילף אליפנא), בחינת (ויקרא כו): חרב נוקמת, שהיא בחינת מלכות הנ"ל, מישראל - פרש רש"י ערוגה, הינו בחינת זעקת מושל וכו', כמו שכתוב (תהלים מב): באיל תערוג. במאי קטלי לה - פרש רש"י: במאי חותכין אותה, הינו כמה חותכין ומבדילין את המלכות הנ"ל כדי להצילה מנזקה הנ"ל, בבחינת חתכו לארבעה כנ"ל:

והשיב להם: בקרנא דחמרא - הינו עלידי תוכחה, שעלידיזה נתגלה החסד, ובה קוצרין וחותכין את הדל"ת, בבחינות: קצרו לפי חסד כנ"ל. קרנא זה בחינת קול המוכיח, בחינת קרן השופר, בבחינת (ישעיה נח): הרם בשופר קולך והגד לעמי פשעם, הינו תוכחה הנ"ל. חמרא זה בחינת (בראשית מט): יששכר חמור גרם, בחינות (דברי הימים א יב): ומבני יששכר יודעי בינה לעתים; כי עלידי התוכחה מעלין אותה לרגלים, שהוא בחינות בינה לעתים כנ"ל. איתו לה תרי פיעי - לשון צלותא ובעותא, בחינות תפלות. אמרי: הי דחורתא וחי דאבמתא - הינו, שאתה אומר שעלידי תוכחה מעלין את המלכות כנ"ל, הלא איד אפשר להוכיח, כי הלא התפלות באין ביחד, ואיד יודע להוכיח לפי התפלה, כי אינו יודע איזה תפלה של הפשר או להפך:

וזהו: הי דחורתא וחי דאבמתא - הינו איזה תפלה מאיש פשר או להפך. איתי להו תרי גבני - הינו בחינות (איוב י): וכגבינה תקפיאני; הינו בחינות תרי תורות הנ"ל, שהן בחינות קפוי וקל, בחינות פסלת, בבחינות: פסללך, ובחינות: לא תעשה לך פסל כנ"ל. ואמר להו: הי דעוי חורתא וחי דעוי אבמתא - הינו תרי עזות הנ"ל, שהן עזות דקדשה, ועזות דסטרואחרא, שמהן תרי תורות הנ"ל. ולפי העזות יכולין לידע את התפלות כנ"ל, שעלידיזה יכול להוכיח אותם כנ"ל, שעלידיזה חותכין ומבדילין את בחינות המלכות, ומצילין אותה מנזקת מושל, ומעלין אותה לבחינות אור הפנים המאיר ברגלים כנ"ל:

זאת התורה התחיל לומר על פסוק: ויהי מקץ וכו', אף לא סים לכאר זה הפסוק על-פי התורה הזאת, ואמר אחר-כך, שאם היה רוצה לסים פרוש הפסוק, היה צריך לומר עוד תורה בזאת כדי לכאר הפסוק:

ח אמנם, לכאורה איד אפשר לו להוכיח את כל אחד ואחד, הלא כל התפלות באין אצלו ביחד - של הפשרים ושל אותם שאינן פשרים - ואיד יודע איזה תפלה באה מזה או מזה, כדי להוכיח אותו. אף הוא יודע זאת עלידי העזות והתורה של כל אחד ואחד, אם תפלתו היתה כהן אם לאו:

כי יש שני מיני עזות; כי יש עזות דקדשה, שאי אפשר לקבל את התורה כי אם עלידי זה העזות דקדשה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): לא הפישן למד; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ביצה כה): מפני מה נתנה תורה לישראל? מפני שעזין הן; וכמו שאמרו (אבות פ"ה): הוי עז כנמר. ובשביל זה התורה נקראת עז, כמו שכתוב (תהלים כט): ה' עז לעמו יתן (וכמו שפירש"י, וכן בובחם קמו); כי אי אפשר לבוא אל התורה כי אם עלידי עזות דקדשה. וכנגד זה יש להפוך, עזות מן הסטרואחרא, שמושם באין תורות אחרות, שהן תורות שלחן, שהם בחינת פסילים, כי כל מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני (נדרים כ), ויש לו תורה מסטרואחרא, הנקראין פסילים, שהוא הפך מן התורה הקדושה שלחן, שהוא בחינות פסללך, כי היא נקראת פסלת על-שם העתיד, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (פסחים ג): אור, שהוא יקר בעולם הזה, ויהיה קפוי וקל לעולם הבא, שהיא בחינות פסלת, שהוא קפוי וקל וצף למעלה; אבל תורתו היא פסלת אפלו בעולם הזה, ועל-שם זה נקראין פסילים, כמו שכתוב (שמות כ): לא תעשה לך פסל. ומי שיש לו עזות שלחן מן הסטרואחרא, הוא מקבל תורה שלחן, בחינת פסילים כנ"ל. ועלידי העזות שהצדיק רואה בכל אחד ואחד כפי מה שהוא, אם יש לו עזות דקדשה או להפך, עלידיזה הוא יודע אם תפלתו היתה תפלה הפשרה או להפך, כי גם התפלה היא עלידי עזות, כי אי אפשר לעמוד להתפלל לפני השם יתברך כי אם עלידי עזות, כי כל אחד לפום מה דמשער בלבה את גדלת הבורא יתברך שמו, כמו שכתוב (משלי לא): נודע בשערים בעלה; כל חד לפום מה דמשער בלבה (וזהו ורא, דף קפ:), וכל אחד לפי ערכו, שמשער בלבו את גדלת הבורא יתברך שמו, איד אפשר לו לעמוד ולהתפלל לפניו, ובפרט התפלה שהיא פלאות, דהינו שדוד המערכות, שהמערכות מוחיבין כה, וכל בוכב ומזל קבוע על משמרתו ומערכה שלו, כפי מה שפסדום הבורא יתברך שמו שיהיו קבועים ומסדרים כה וכה, והוא בא בתפלתו ורוצה לשדד המערכות ולעשות פלאות. עליכן בשעת התפלה צריך לסלק את הבושה, כמו שכתוב (תהלים כב): כה בטחו אבותינו וכו' בטחו ולא בשו; כי עלידי הבושה שמתביש מאתו יתברך, אי אפשר להתפלל כי אם עלידי עזות כנ"ל:

וזה בחינת (שם עז): אתה האל עושה פלא, הודעת בעמים עזך - שהשם יתברך עושה פלאות עלידי תפלות ישראל, שהם

דנהרדעי, הינו בשבילין דנהורי דעה, בחינות צדקה רחמי, ועקר
הרחמים עלידי הדעת (א):

**ב ומה שחסר מהברכות, הלא היה צריך להיות שבע ברכות,
ושתיים עשרה ברכות, ולפי הנמרא, מהנותן והמפנים אין
פאן רק שבע עשרה ברכות?**

דע, שעקר שלמות הגלגלים, שלמות הצדקה, אינו אלא בשבת.
וזה (תענית ח): שמש בשבת צדקה לעניים, הינו הצדקה אין
לה שלמות אור, אלא עלידי שבת; עלידי שבת מאירה בשמש,
בבחינות (מלאכי ג): שמש צדקה. וזה שמסמך התנא (ב) "יציאות
השבת שתיים שהן ארבע", וסמך לה "פשט העני", כי עקר
התנוצצות אור הצדקה ושלמותה, אינה אלא בשבת, כי עקר
החשיבות הצדקה היא האמונה, בבחינות (בראשית טז): והאמין בזה
וכו', ושבת היא אמונה, שמאמין בחדוש העולם וביחודו, ואמונה
היא מקור הברכות, בבחינות (משלי כח): איש אמונות, רב ברכות,
בבחינות (בראשית ב): ויברך אלקים את יום השביעי. ואין שלמות
להברכות, אלא עד שיקבלו ממקור הברכות, בשביל זה כתיב בהם
שש ברכות ואחד עשר, להורות שאין להם שלמות:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מכות כד): בא דוד והעמידן על
אחד עשר, בא ישעיה והעמידן על שש, בא חבקוק והעמידן
על אמונה. להורות, שאין שלמות להדעת, שהוא התורה, ואין
שלמות לגלגלים אלא עלידי אמונה:

גם שמה שמצינו גבי גלגלים שעקר הליכתם ממערב למזרח, וגלגל
היומי מכריח אותם ממזרח למערב, זה הדבר מצינו גבי צדקה.
מזרח, זה בחינתו הנותן צדקה, בבחינות (ישעיה מג): ממזרח אביא
זרעך, בבחינות (חושע י): זרעו לכם לצדקה; ומערב, זה המקבץ
הצדקה, הינו העני, בבחינות: וממערב אקבצך. וזה יותר ממה
שפעלהבית עושה עם העני, העני עושה עם פעלהבית (מדרש רות
כ"ד), כי עקר התנועה ממערב למזרח, הינו עקר העשיה העני עושה
עם פעלהבית:

ג ודע, שאין קיום אמונה אלא עלידי בחינות ברית, בבחינות
(תהלים פט): ובריתי נאמנת לו. וזה שנאמר ברית בשבת,
כמו שכתוב (שמות לא): ברית עולם ביני ובין בני ישראל וכו'. וזה
(ירמיה לג): אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמתני,
כי חקות שמים וארץ, הינו הגלגלים, תלויים בברית:

מקולו של אדם יכולין לידע את בחינות המלכות שלו, כי יש
בכל אחד ואחד בחינות מלכות, והוא נבר בקולו, כי אין
שני קולות שוין, כי קול של כל אחד ואחד משנה מחברו, ועל-כן
יכולין להכיר את האדם בקולו, כמו שנראה בחוש, כי כפי בחינות
האדם בן הוא קולו, ועלידי הקול יכולין להכיר את בחינות
המלכות שלו, כי יש קול ענות גבורה וקול ענות חלושה (שמות לב),
כפי בחינת המלכות של כל אחד. ועל-כן שאול, שהיה רודף את
דוד על שראה בו שימלה, מצינו שם במקרא, כשנודמנו יחד שאול
ודוד, אמר לו שאול לדוד (שמואל א, כד): הקולך זה בני דוד - שהבין
שאול בהקול, שהוא חזק בבחינות המלכות, ושאל את דוד: הקולך
זה בני דוד - שתמה שאול על קולו של דוד, כי הבין שהוא קול
של מלך ממש, ועל-כן רצה שאול לשאת את קולו, דהינו להגביה
את קולו למעלה מקולו של דוד, אבל לא היה יכול. וזהו (שם):
וישא שאול את קולו ויבך; דהינו שרצה לשאת ולהגביה קולו
כנ"ל, אבל היה הקול נכבה, וזה בחינות ויבך, שהיה הקול נכבה,
קול נמוך של בכיה. על-כן אמר שאול אז אל דוד: ידעתי כי מלך
תמלך; כי ידע זה עלידי הקול כנ"ל:

לא

לשון רבנו זכרוננו לברכה

אמרו לה: אית לן פירא
בדברא, עילי למתא.
איתי פארי, שדא להו. אמר
להו: אפשלי לי חבלי דפארי
ואעילה. אמרו לה: ומי איפא דמפשל חבלי מפארי.
אמר להו: ומי איפא דמיתי פירא מדברא למתא:

א צדקה היא בחינות הגלגלים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה
(שבת קנא:), כי בגלל הדבר הזה, גלגל הוא החוזר בעולם,
ובשביל זה יש בזה שש ברכות ואחת עשרה ברכות, (כמו שאמרו רבותינו
זכרונם לברכה (ב"ב דף טו:): הנותן פרוטה לעני מתברך בשש ברכות, והמפיקו בברכה מתברך
באחת עשרה ברכות) - כנגד שבעה פוכבי לכת, וכנגד שנים עשר מזלות.
כי הצדקה מנהגת כל גלגלי הרקיע, בבחינות: דרך הנשר בשמים
(משלי ל), נשר דא רחמי (וזהו יתרו דף פ:), הינו צדקה (ב"ב י. וזהו נשא דף
קמח:), וזה שאמר שמואל (ברכות נח:): נהירין לי שבילין דרקיע בשבילין

(א) עיין לקמן סי' נו, קה, קיט. (ב) ריש שבת.

ובריתי נאמנת לו, ובשביל זה נתנה מדת חסד לאברהם, כי הוא היה ראש למאמינים וראש לנפולים:

ובשנתגלה החסד, הינו האהבה וההשתוקקות, בבחינות (שיר השירים ב): כי חולת אהבה אני, אזי הוא עושה נפשות,

בחינות (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו, הינו שעושה נקדות לאותיות התורה, כי אותיות בלא נקדות, כגוף בלא נפש, שאין להם שום תנועה ופעולה בלא נפש - כן הצטרפות וזווגן של האותיות בר"א שערים לעשות איזה פעולה, אין להם כח אלא לפי הנקדות, והנקדות הן האהבה והכסופין, בבחינות (שיר השירים א):

נקדות הכסף, והכסופין הן הנפש, בבחינות (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי. ולפי הכסופין כן הנקדות; אם כוסף לרע, עושה הנקדות רעים, ואזי נצטרפים האותיות ונודווגים לעשות פעולות רעות; ואם כוסף לשוב בתשובה, נעשה נקדות טובות, הינו נפשות טובות, ומתנועעים האותיות ונודווגים לעשות פעולות טובות. וזהו (שיר השירים שם): תורי זהב נעשה לך, כדאיתא בזהר (וישב דף קפז): אתערותא דזווגא מסטרא דצפון, ומצפון זהב יאתה (איוב ל). וזהו: תורי זהב נעשה לך, הינו אתערותא דזווגין והצטרפותן של אותיות התורה לפעל איזהו פעולה, אינו אלא על-ידי נקדות הכסף; אין להם שום תנועה אלא על-ידי נקדות, שנעשה על-ידי הכסופין:

וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות כנ"ל, אזי בודאי חסד ואהבה מתגלה, והשתוקקות נתגלה, שהם הנקדות, אזי: תורה יבקשו מפיהו, אזי אותיות התורה בעצמן מבקשים ממנו שיגבר אותם, כדי שיהיה להם נקדות ונפשות:

ו ודע, שלא די לאדם בהשתוקקות בלב בלבד, כי צריך האדם להוציא בשפתיו כסופיו, ועל זה נסדר סדר התפלות, כי על-ידי השתוקקות בלב נעשה נפש ונקדות בכה, וכשמוציא את תשוקתו בפיו, אזי נעשה הנפש בפעל, כי עקר מוצא הנפש היא מפיו, בבחינת (שיר השירים ה): נפשי יצאה בדברך, ובשביל זה: תורה יבקשו מפיהו, מפיהו דיקא. וגם תרגומו של (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חיה - תרגומו: לרוח ממללא, כי עקר הנפש מהדבור:

ח וזהו: יש הכל אשר נעשה על הארץ וכו' (קהלת ח), והו בחינת גלגלי נפשות. כשאדם משתוקק לאיזה דבר, ומוציא השתוקקותו אחר-כך בהכל פיו כנ"ל, אזי נעשה הנפש, והנפש הזאת, הינו הרוח ממללא, הולכת באויר, ומגיע לאדם אחר, ומעוררת את האדם אחר לתשוקה. ולפי התשוקה, לפי הנפש, לפי הרוח ממללא, כן נתעורר האדם; אם התשוקה בא מצדיק לרשע, אזי נתעורר הרשע בהרהורי תשובה, בבחינות: יש רשעים, שמוגיע אליהם כמעשה הצדיקים, ואם להפך, להפך. והכל נעשה על-ידי ההכל פיו, שהוא הנפש, כי זה ידוע לכל, שעקר הדבור הוא, שכלי הדבור מפיו באויר, ואויר הזה פוגע באויר הסמוך לו, והסמוך בסמוך, עד שמוגיע לחברו, ושומע חברו האותיות, וכשהוא מקבל דבורו, הוא מקבל נפשו, ונתעורר לדבר הזה:

ד ודע, שהיסורים שיש לאדם בדרכים, היא בסבת גלגלי הרקיע, כי אין לך דבר מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה. יש כוכבים, שהם מגדלים מיני עשבים באיזהו מקומות שהם מאירים, ויש שהם מחיכים שיהא דרך בני-אדם במקומות שהם מאירים, ויש שהם מחיכים שיהיה מדבר, ויש שהם מחיכים שיהא ישוב במקומות שהם מאירים, ולפי ההתנוצצות הכוכבים על המקום, כן המקום מתנהג. וזהו בחינות (איכה א): דרכי ציון אבלות מפלי באי מועד. מועד, זה בחינות גלגלי הרקיע, שעל-ידם נחשב הזמן. וזהו (משלי ד): דרך רשעים כאפלה, שאין כוכבים ומזלות מאירין להם, ועל-ידיה נכשלים. והכל תלוי בבחיות, בבחינות: אם לא בריתי וכו':

וזהו: כל הדרכים בחזקת סבבה (ירושלמי ברכות פ"ד, מ"ד קהלת), בבחינות (במדבר כב): ההספן הסבבתי (ג), הינו שהדרך תלוי בשמירת הברית. ובשביל זה חייב אדם לפקד את אשתו קדם שיצא לדרך (יבמות כב), כדי שלא יהיה בבחינות (בראשית ו): כי השחית כל בשר את דרכו, הינו שעל-ידי שמירת הברית לא יהיה לו צער בדרך: ה ויש שני בחינות ברית: בחינות אברהם ובחינות אליעזר. אברהם הוא ברית עלאה, שהוא רקיע המבדיל בין מין עלאין למיין תתאין. והוא בחינות כן חורין, בבחינות (קהלת י): אשריך ארץ שמלפך כן חורין. והוא עבד תולדין, בבחינות (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן. כי תחרות תלויה בברית, בבחינות (זכריה ט): בדם בריתך שלחתי אסיריך מבור:

ואליעזר הוא ברית תתאה, בבחינות (שמות כב): כי שמי בקרבך, שמו בשם רבו (ד), שהוא חנוך, מט"ט, בבחינות (בראשית יד): וירק את חניכיו (ה), בבחינות (משלי כב): חנך לגער (ו), בבחינות (קהלת שם): אי לך ארץ שמלפך גער. והוא תחת ברית עלאה, בבחינות (בראשית כד): שים נא ירך תחת ירכי. והוא רקיע המבדיל בין מיין דכין למיין מסאכין, בין אסור והתר, ובין בשר ופסול, ובין טמא וטהור (ז). וזהו בחינות: חנך לגער על-פי דרכו, על-פי דיקא, הינו תורה שבעל-פה:

וברית עלאה הוא שמירת הברית-קדש, וברית תתאה הוא שמירת אסור והתר וכו'. וצריך לאדם להיות לו אלו שני בחינות ברית, הינו שיהא צדיק ולמדן, כי לא עס-הארץ חסיד (אבות פ"ב), צדיק נקרא על-ידי שמירת הברית-קדש (ח), ולמדן - על-ידי אסור והתר:

וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות וכו' (מו"ק י). צריך שיהא צדיק ולמדן. מלאך זה בחינות למדן, בבחינות מט"ט כנ"ל; צבאות, אות הוא בצבא דילה, בבחינות: צדיק אות ברית (ט). ובכל מקום שמופך צדיק, גם ברית תתאה נכלל בו, כי התחתון נכלל בעליון, בבחינת: ירך תחת ירכי:

ו ובי שיהא בבחינת ברית, אזי (אידרא נשא דף קמב) חסד מתגלה בפמא דאמה, בבחינת (תהלים פט): לעולם אשמר-לו חסדי

(ג) עיין סנהדרין דף קה ע"ב שעשה מעשה אישות. (ד) סנהדרין דף לח ע"ב (מוכא ברש"י שם). (ה) עיין נדרים לב. (ו) וזהו בראשית דף לו ע"ב. (ז) עיין תיקון למ"ד. (ח) וזהו נח דף נט ע"ב, ועוד. (ט) עיין ברעיא מהימנא פינתם דף רלו ע"א, ועיין חגיגה דף טז ע"א.

ז ומי שהוא במדרגת אברהם, הינו בחינות בעל-נפש, אזי בודאי כל אכילותיו וסעדוֹתיו בבחינת לחם הפנים, בבחינת (בראשית יז): התהלך לפני. התהלך, זה בחינת רגליו, בחינת פרנסתו, בחינת (דברים יא): ואת היקום אשר ברגליהם (והדשו רבותיו וזכונם לברכה (סנהדרין ק): זה כמונו של אדם, שמעמידו על רגליו). התהלך לפני, שנעשה מהם בחינת פנים. וזה בחינת (שמואל-א כא): לחם חם ביום הלקח, הינו לחם הפנים, הם לחם חם, דרגין דאברהם, שהוא בחינת (בראשית יח): בלחם היום:

ואז כל העכו"ם וכל הפוככים ומזלות שהם תחתיהם, כלם הן טורחין בשביל זה האיש, בבחינת (תהלים ק): שב לימיני, בבחינת אברהם, עד אשית אויבך הדום לרגלך, שהם טורחים בשביל פרנסתך, בבחינת (במדבר יד): לחמנו הם סר צלם מעליהם, כי מראה חמה עמקה מן הצל (ב"ב פד). חמה, בחינת: בלחם היום, בבחינת לחם חם, אבל כשפר צלם, אזי נתעלה ונתראה מראה חמה, דרגה דאברהם, והם נשפלים תחתיו, בבחינת: עד אשית אויבך הדום וכו'. וזהו: התהלך לפני והיה תמים, בבחינת (דברים יח): תמים תהיה עם ה' אלקיך, שלא תצטרך לדרש אחר פוככים ומזלות (י), כי תהיה למעלה מהם:

וזהו (שם טז): ולא יראה את פני ה' ריקם - ברגלים, שאז נתגליו פני ה', בחינת פנים, וכוזה שכל אחד מביא עולת ראיה מיגיעתו שמתנגע כל השנה, על-ידיה נותקן ונתעלה כל לחמו ופרנסתו, בבחינת לחם הפנים:

וזהו שהשיב הקדוש-ברוך-הוא למשה (שמות לו): פני ילכו והניחותי לך, כי משה בקש בפרה, והשיב לו: פני ילכו, שיתקנו בחינת רגליו, בבחינת פנים, אזי יתכפר להם, כי שלחן דומה למזבח שמכפר (תניגה כו). וזהו (שם): פתח במזבח, וסים זה השלחן אשר לפני ה'. לפני דיקא, שיהיה דיקא בבחינת פנים, ואזי מכפר:

ולעתיד יתקים (ישעיה ו): ולא יבנה עוד מוֹדֵי, והיו עיניך ראות את מוֹדֵי, שאזי יתגלה בחינת פנים, כי עכשו פני ה' מסתר בדרך הטבע, בהנהגת המזלות, בבחינת (דברים לא): והסתרת פני מהם והיו לאכל, ועכשו מראה החמה עמקה מן צלם. וזה בחינת (ישעיה יח): צלצל כנפים, שהכנפים וההסתרה שהנהגתו מכנה ומסתר בהם, וזהו הצל שמסתיר אור החמה, ואין זה אלא מחמת שאור החמה אין מאיר בשלמות, ואין זה אלא מראה החמה, מראה דיקא; אבל לעתיד, שאז יתקים: וזרח לכם שמש, שהחמה בתקפה יתגלה, בבחינת: עתיד הקדוש-ברוך-הוא להוציא חמה מנרתיקה (יא), אזי יתקים: ומרפא בכנפיה (מלאכי ג), הינו שלא יבנה עוד מוֹדֵי כנ"ל:

וזהו: מה ששאלו סבי דבי אתונא: אית לן פירא בדברא, עילה לה למתא. פירא, זה בחינת פר ומזון, שהוא בחינת ולאחורי הקדשה, בבחינת: והסתרת פני מהם וכו'. עילה לה למתא, לפני, שיהיה בבחינת לחם הפנים כנ"ל. איתא פארי ושדי להו, ואמר לון: אפשילו לי חבלי. פארי, זה שבת אמונה, כפרוש רש"י (דברים כו): את ה' האמרת וה' האמירך, לשון פאר ושבת, שאנו מפאין את הקדוש-ברוך-הוא, ואנו מאמינים בו, ואומרים ה' אחד. ושדי להו, זה בחינת פריה, בחינת שדי (כ) כנ"ל. וחבלי, זה בחינת אהבת חסד, שמתגלים בפמא דאמה כנ"ל, כמו שכתוב (הושע יא): בחבלי אדם אמשכם, בעבותות אהבה. הינו על-ידי שבת וברית נתגלה אהבה כנ"ל, ועל-ידי האהבה, באים לבחינת לחם הפנים כנ"ל:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

ואת התורה נאמרה על פסוק: ויסב אלקים, אין הסבה אלא סעדה, כדאיתא במדרש (שמות פ' כ), הינו בחינת פרנסה, בחינת פר ומזון, שהוא בחינת פירא, כמבאר לעיל. וגמר באור הפסוק על-פי התורה הזאת לא זכינו לקבל:

ענין מעלת הכסופין דקדשה וכו', הנזכר לעיל בתוך התורה הזאת, שמעתי מפיו הקדוש תחלה בבאור יותר, עם עוד כמה חדושים שלא נזכרו כאן כלל, וכן בענין האמונה ושאר הבחינות שזכרו כאן, שמעתי גם-כן מפיו הקדוש תחלה פסקא פסקא בסגנון אחר קצת, על-כן אעתיקם הנה. וזהו:

ויוגן והצטרפותן של האותיות הוא על-ידי הנקדות, כי הנקדות הם החיות והתנועה של האותיות, וכלי הנקדות, האותיות הם כולם ואין בהם שום תנועה, ועל-כן הנקדות הם בחינת נפש, כי כמו שהנפש הוא חיות האדם, וכל תנועה שאדם מתנועע, הכל הוא על-ידי הנפש, וכלתי הנפש הוא כולם, כן הנקדות הם החיות והנפש של האותיות, וכלי הנקדות הם כולם ואין להם שום תנועה וחיות, רק על-ידי הנקדות הם מתנועעין, ועל-ידי הנקדות נודוֹגין ונצטרפין האותיות. ועקר התהוות הנפש הוא על-ידי ההשתוקקות והכסופין של איש ישראל אחר השם יתברך, כל אחד לפי מדרגתו שהוא נכסף ומשתוקק ומתגעגע להגיע אל מדרגה למעלה ממנה, על-ידי הכסופין אלו נעשה נפש, כמו שכתוב (תהלים פד): נכספה וגם כלתה נפשי, הינו מה שאני נכסף וכלה אחר השם יתברך, מזה בעצמו נעשה נפשי. וזה שאמרו רבותינו וזכונם לברכה (ביצה טו): וינפש - כיון ששבת, וי אברה נפש. הינו, שבתחלת השבת, שצריך לקבל נפש יתרה, אנו זוכרין מאבדת הנפש בחל, ואומרים: וינפש - וי אברה נפש, ומתחילין להתגעגע אחריה, ועל-ידיה בעצמו שאנו מתנועעין אחר הנפש, מזה בעצמו נתהוה הנפש היתרה:

(י) פסחים ק"ג ע"ב. (יא) עיין גדרים דף ה, ע"ב דף ג. (יב) עיין לעיל סימן יא, אות ג.

ומת, אחר קצין בנטיעות. ואלו הארבע בחינות הם בחינות צדיק ורשע, עובד אלקים ולא עבדו, האמורים בפסוק (מלאכי א'): ושבתם וראיתם בין צדיק וכו'. ואלו הארבע בחינות הם נמצאים בכל בני אדם הרוצים לפגם לעבודת ה' ולהתקרב להצדיק והרב שבדור, כי יש מי שהוא נכנס ונתקרב להצדיק, והוא מקבל ממנו דרך ישרה לעבודת ה' לפי מדרגתו וערכו, והוא בחינות צדיק, בחינות רבי עקיבא שנכנס בשלום ויצא בשלום. ויש מי שהוא בחינות הציץ ומת, הציץ ונפגע, הינו שנתלהב לבו מאד, מגדל האור וההתלהבות שהאיר בו הצדיק ביתר שאת למעלה ממדרגתו, ועלידיה יוכל למות, וזה בחינת הציץ ומת, בחינות עובד אלקים. ויש מי שיוצא מדעתו מחמת שעולה למעלה ממדרגתו, והוא בחינות הציץ ונפגע, בחינות לא עבדו, אך עלי-לפנים אפלו הציץ ומת הציץ ונפגע, שניהם הם בחינות צדיק, ועליהם גס-פן נאמר: צדיקים ילכו בם, רק שלא נכנסו ויצאו בשלום כמו רבי עקיבא. ויש מי שמתקרב להצדיק ומקצין בנטיעות וכו' בכל, חס ושלום, והוא נקרא רשע, וזה בחינות אחר. וזה בודאי מינא היתה בלבו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה טו:): על אחר, ועל-פן בהכרח שימצא בהצדיק את שלו, שימצא דבר שקצין בנטיעות עלי-ידו, ועל זה נאמר: ופושעים יפשלו בם, כי הרב בהכרח שיהיה לו שני הכחות אלו בנ"ל:

וזה בחינת מלאך ה' צבאות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה שם (עמוד א') על אחר: מאי חזא? חזא מט"ט דקא יתב וכו', אמר שמע מנה וכו'. רבי עקיבא דרש: ה' צבאות שמו, אות הוא בצבא שלו (ט). ועל-פן צריך הרב, שיהיה לו שני בחינות אלו: בחינות מלאך, הינו מט"ט, ובחינות ה' צבאות, וזהו: דומה למלאך ה' צבאות. ואזי אפשר להנכנס, ונתקרב אליו לקצין בנטיעות עלי-ידו בחינות מלאך, כמו אחר שקצין בנטיעות עלי-ידו שראה מט"ט, שהוא מלאך, שהוא יושב וכו', שעלידיה טעה ואמר שהוא רשות בפני עצמו, חס ושלום, בנ"ל; או לפגם וליצא בשלום, עלי-ידו בחינות ה' צבאות, כמו רבי עקיבא, כי כל צדיק צריך שיהיה למדן בתורה וחסיד במעשים טובים, כי אם אינו למדן, אמרו רבותינו זכרונם לברכה: ולא עס-הארץ חסיד, ולמדן בלבד בודאי אינו כלום, כי אפשר להיות למדן ורשע גמור, ו"לא זכה, נעשה לו סם מות", על-פן צריך שיהיה למדן וחסיד (ט).

ושתי בחינות אלו הם בחינות מלאך ה' צבאות, כי מה שהוא למדן בתורה הוא בחינת מלאך, שהוא מט"ט, כמו שכתוב (בתקונים תקון ל, דף ד'): ויאמר אלקים יהי רקיע ויהי מבדיל בין מים למים - דא מט"ט, שהוא בחינות משנה, המבדיל ומפריש בין מיין דכין ובין מיין מסאבין, בין טמא לטהור, אסור ומותר וכו', וצריך להדמות לקונו, להיות חסיד במעשים טובים, וזה בחינות ה' צבאות. אך מי שטועה וסובר שבחינות למדן לבד הוא העקר, הוא בחינות אחר שקצין בנטיעות, עלי-ידו שפכר שמלאך מט"ט בעצמו הוא רשות, חס ושלום, אך באמת מט"ט בעצמו בלי הקדוש-ברוך-הוא אינו כלום, ואין לו שום רשות - כך התורה בלא מעשים טובים, אינה כלום, אדרבא, לא זכה וכו'.

וזה בחינת: נקודת הכסף (ש"ה א), הינו שעלי-ידו הכסופין נעשין הנקודות, שהם בחינת נפש, הינו שעלי-ידו מה שהוא נכסף ומשתוקק לדבר, אם לטוב או לרע, חס ושלום, אזי, לפי הכסופין נעשו נקודות, ונצטמירין האותיות שבתוך הדבר שהוא נכסף, כי כל דבר יש לו אותיות, אך שהאותיות בעצמן הם בגלם, ואין להם שום ציור בלי נקודות, ולפי הכסופין וההשתוקקות של האדם, כך נצטמירין האותיות עלי-ידו הנקודות, שהם בחינת נפש, שמקבלין עלי-ידו הכסופין. הינו: אם הוא נכסף לדבר טוב, נעשה מהכסופין נפש קדושה, ונעשים נקודות בחינת נקודת הכסף, ואזי נצטמירו האותיות שהיו בגלם, ונעשים בלי לקבל טוב; וכן להפך, חס ושלום, אם נכסף לרע, חס ושלום, נעשים מהכסופין נפשות, שהם בחינת נקודות, ונצטמירו האותיות ונעשים בלי לקבל רע, חס ושלום: כי מפי עליון לא תצא הרעות והטוב (איכה ג), רק כל אחד לפי מה שהוא מציר ועושה בלי לקבל טוב או רע, חס ושלום, עלי-ידו הכסופין וההשתוקקות שלו, עלידיה נעשה הנפש בחינת נקודות, ועלי-ידו הנקודות מתנועעים האותיות, ונצטמירו לטוב או להפך, חס ושלום:

אך כדי שתצא הנפש מבח אל הפעל, צריך לדבר בפה הכסופין וההשתוקקות, שהוא נכסף ומשתוקק, כמו שכתוב (שם ה'): נפשי יצאה בדברו, שעלי-ידו הדבור יוצאת הנפש מבח אל הפעל, כי עלי-ידו ההשתוקקות נתהוה הנפש בבח, ועלי-ידו הדבור שהוא מדבר בפיו ההשתוקקות, נגמר הנפש ויוצאה מבח אל הפעל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מועד קטן יז): אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, תורה יבקשו מפיהו, כי אותיות התורה הם פועלים, כי הם החיות של כל דבר, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית, ואין טוב אלא תורה (ברכות ה), כי הם מנהיגין את כל העולם, אך האותיות בעצמן הם בגלם, ואין להם שום תנועה וחיות, ואין להם שום ציור, ועל-פן יש להתורה שני כחות: זכה, נעשה לו סם חיים (יומא עב, וע' תענית ז) וכו', כי כל אחד לפי מה שהוא נכסף, כך הוא מציר ומפרש אותיות התורה, כי בהתורה כלול אחיות טוב ורע: וצדיקים ילכו בם ופושעים יפשלו בם (חושע ד), הינו כל אחד לפי הכסופין שלו, שממם נעשים נפשות, עלידיה עושה נקודות לאותיות התורה, ונצטמירו האותיות, ונתפרשו לטוב או להפך, חס ושלום, ולפי מה שנצטמירין, כך הם פועלים בעולם. ועל-פן אותיות התורה מבקשים להצטמר מפי צדיק, שהוא מדבר הכסופין דקדשה שלו, שעלידיה מקבלין האותיות נקודות, ונצטמירין לטוב. וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, כי הרב צריך גס-פן שיהיה לו שני כחות שיש להתורה: סם חיים וסם כו', באפן שיהיה אפשר להתקרב אליו לקבל פרצונו, צדיקים ילכו ופושעים יפשלו; אם הוא משתוקק לעבודת השם ותפלה, יוכל לקבל מהרב דרך ישרה לעבד את ה', ואם לאו, ומינא יש בלבו, יוכל גס-פן למצא בהרב דבר שקצין בנטיעות ויכפר בכל, חס ושלום:

וזה בחינת (חגיגה יד): ארבעה שנכנסו לפרדס; רבי עקיבא נכנס בשלום ויצא בשלום, בן-עזאי הציץ ונפגע, בן-זומא הציץ

(יג) שם איתא ארון הוא וכו' ועיין שם בחידושי אנדרות. ובעין יעקב הניסא אות הוא וכו' וכן הוא בוהר ובתיקונים בכמה מקומות. (יד) עיין וזהו פתחם דף ריג ע"ב והאי צדיק חסיד איקרי ועיין מק"מ שם.

וזה בחינת (קהלת ח): יש הכל אשר נעשה על הארץ וכו'. הכל, הוא בחינת הכל פה, שמשם יוצאים הנפשות, ועל-ידיהן יש צדיקים אשר מגיע אליהם כמעשה הרשעים, על-ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכסופין רעים; ויש רשעים, שמוגיע אליהם כמעשה הצדיקים, על-ידי שמתגלגל לתוכן נפש מכסופין טובים. ולפעמים הצדיק מתקן הנפש רעה שמתגלגל אליו, וכן הרשע מקלקל הנפש קדושה שמתגלגל בתוכו, אך בתחלה, בעת שמוגיע הנפש, על זה אמר הכתוב: יש צדיקים שמוגיע וכו', כי בודאי נופלים לו הרהורי עברה בעת שמוגיע אליו נפש רעה מכסופין רעים, אך אחר-כך אפשר שתחטאו, ואפשר שהוא יתקן הנפש. וכן יש רשעים שמוגיע וכו', שנופלים לו בודאי הרהורי תשובה, בעת שהגיע אליו נפש קדושה מכסופין קדושים, אך אחר-כך אפשר שהוא יקלקל הנפש הקדושה, או שתחזירו למוטב:

וזה סוד נפילת אפים, שפונתו להעלות הנפש בבחינת העלאות מיין נוקבין ולעשות יחוד, כי על-ידי הכסופין וההשתוקקות, שזה בחינת העלאות מיין נוקבין, פידוע, מזה בעצמו נעשה נפש, ונתעלה ונעשה יחוד וזווג כנזכר לעיל:

על-ידי הכסופין נעשין הנפשות, שהם בחינות נקדות, ונודגו הנפשות וכו'. וזה בחינות וזווג והצטרפותן של הנקדות, שהם בחינות וזווגי הנפשות. ועל-ידי הנקדות נודגו ונצטרפו האותיות, זה בחינות וזווגי הגופות:

וזה שכתוב (במדבר כג): לא הביט און ביעקב, על דרך שדרשו רבותינו זכרונם לברכה: מחשבה רעה אין הקדוש-ברוך-הוא מצרפה למעשה (קדושין כ, וע' ירושלמי פאה פ"א), וזהו: לא הביט און - ראשית-תבות: ו' א' ב' דה נ' פ' ש' (ביצה כז), שהוא בחינות השתוקקות וכסופין כנ"ל, הינו שהשתוקקות וכסופין רעים אין הקדוש-ברוך-הוא מצרפה, וזה: לא הביט און ביעקב:

וזה שכתוב (תהלים קמח): רצון יראיו יעשה ואת שועתם ישמע וישמעם, הינו שצריכין שני הבחינות, רצון ודבור, כנ"ל. כי הרצון, שהוא הכסופין, פועל שנעשה הנפש בכח, ועל-ידי הדבור יוצא הנפש מבח אל הפעל, ואז נעשה בקשתו, על-ידי שמוציא האותיות לטוב וכו' וכנ"ל. וזהו: רצון יראיו יעשה, כי על-ידי הרצון, שהוא הכסופין, נעשה הנפש בכח, ואז נעשה בקשתו ורצונו בכח, בחינות: רצון יראיו יעשה, ואחר-כך: ואת שועתם, שמדברים בפיהם ההשתוקקות והרצון והכסופין שלהם, על-ידיהן: ישמע וישמעם, כי על-ידי הדבור נגמר הנפש ויוצא מבח אל הפעל, ואז נצטרפו האותיות, ונעשים כלי לקבל טוב, ונתמלא בקשתו בפעל כנ"ל, כי כפי הנפש שעושה בכח או בפעל, כן נעשין נקדות להאותיות, וכן נצטרפין האותיות, וכך הם פועלים ועושים בקשתו ורצונו כנ"ל:

ומחמת שני הבחינות אלו שצריך להיות להצדיק, למדן וחסיד, והם בחינות מלאך ה' צבאות, על-ידיהן נמצא בהצדיק שני כחות שיש להתורה: סם חיים וסם מות, ואפשר להתקרב אליו למצא בו דבר שיקצין בנטיעות או לכנס ולצאת בשלום:

וזהו: אם הרב דומה למלאך ה' צבאות, הינו שהוא למדן בתורה ועובד את ה', ועל-ידיהן הוא מצייר אותיות התורה לטוב, אזי: תורה יבקשו מפינו, שאותיות התורה מבקשין לקבל נקדות ולהצטרף מפינו, הינו על-ידי שפיו ידבר ההשתוקקות והכסופין דקדושה שלו, שעל-ידיהן נגמרין ויוצאין הנפשות, ונעשין נקדות להאותיות, ונצטרפו ונעשין כלי לקבל טוב, כי על-ידי הנקדות נודגו ונצטרפו האותיות כנ"ל:

וזה שכתוב: תורי זהב נעשה לך עם נקדות הכסף. כי זהב הוא בחינות וזווג, כמו שכתוב (איוב ל): מצפון זהב יאתה, ואתערוותא דזווגא מסטרא דשמאלא, שהוא צפון (וזהר וישב דף קפז). וזהו: תורי זהב נעשה לך, שאותיות התורה נודגו ונצטרפין על-ידי נקדות הכסף, כי וזווג והצטרפותן של האותיות היא על-ידי הנקדות, שנעשים מהכסופין וההשתוקקות, שעל-ידם נתהוין הנפשות, שהם בחינות נקדות, כי על-ידי הכסופין נעשה וזווג, כי על-ידי מה שהוא נכסף אל הדבר נעשה נפש, ועל-ידי מה שהוא נכסף לדבר, חוזר הדבר וכוסף אליו, ומזה נתהוה גספון נפש, והנפשות מודגו, ואחר-כך באים לבחינות עבור ולדה. וזהו ענין הכתוב בזהר הקדוש (לך לך דף פח): תאבותה דנוקבא עבד נפש נוקבא, ותאבותה דדבר עבד נפש דבר. כי מה שהוא נכסף הוא בחינות תאבותה דנוקבא, והוא עבד נפש נוקבא, ומה שהדבר חוזר ונכסף אליו, הוא בחינות תאבותה דדבר, ועבד נפש דבר, ואחר-כך באים לבחינות עבור ולדה, כמו שכתוב בזהר שם:

וזה בחינות גלגולי הנפשות, כי הדבור, שמשם יוצאים הנפשות, נעשה על-ידי חתוך האותיות באויר, כי המוצאות מבים זה בזה, וחותרים האותיות באויר, והאוויר מבים זה בזה, עד שמוגיעין לאון השומע. ועל-ידי חתוך האותיות באויר נעשה הדבור, שמשם יוצאין הנפשות, כי האויר הוא החיות של כל דבר, וכלי אויר אי אפשר להיות, והוא בחינות הנפש, והנפשות יוצאים ומתגלגלים:

ובלל הדבר, שמאד יקר הכסופין וההשתוקקות לדבר שבקדושה, כי על-ידם נתהוה נפש, ונגמר על-ידי הדבור כנ"ל, ויוצא ומתגלגל. ולפעמים מתגלגל ובא הנפש דקדושה לתוך הרשע, ונופלים לו הרהורי תשובה, ותוכל להחזירו למוטב, וכן להפך, כמה רעות גורמים הכסופין לדבר רע, חס ושלום, כי הנפש שנתהוה על-ידי כסופין רעים, מתגלגל לפעמים לתוך הצדיק, ותוכל להחטאו, חס ושלום:

במצות צדקה, לרמוז שבשבת נשלם ומאירה הצדקה בנזכר לעיל: שמש בשבת צדקה לעניים, כי עלידי שבת, שהוא בחינות אמונה, נשלם ומאירה הצדקה, ועלידיהם נתמלאו הברכות שהיו חסרים. כי אמונה הוא מקור הברכות, כמו שכתוב (משלי כח): איש אמונות רב ברכות, וכן שבת נאמר בו: כי היא מקור הברכה (בחומר לכה דר"י). וזה שכתוב (תהלים פה): צדק לפניו יהלך וכו', כי יש דרכים רחבים, שהם דרך הכבושה לרבים, וכן יש שבילים, וזה הדרך והשביל נמשך לכאן, וזה - לכאן. ולכל דרך ושביל יש כנגדו בגלגלים דרך ושביל. וכן בין דרך לדרך גדל כאן עשבים, כן יש גם כן נגד כל עשב ועשב בוכב שהוא כנגדו, שהעשב גדל מכחו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' י'): אין לך כל עשב ועשב שאין לו בוכב וכו'. ולפעמים, כשאדם יש לו עובד וצער בדרך, הוא מחמת שפנגד המקום הזה יש שם עובד בהכוכב, שאינו מאיר בשלמות, ועלפן התקנה לזה לתן צדקה קדם שיצא לדרך, כמה שכתוב: צדק לפניו יהלך וישם לדרך וכו', כי עלידי הצדקה יאיר הכוכב, כי עלידי צדקה מאירין הגלגלים כנ"ל, ועלפן עלידי הצדקה שנותן, יכפל עובדו שיש לו בהדרך, שנמשך מהעובד שיש בהגלגלים והכוכבים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (הוריות י'): בוכב אחד יש, שמתעה את הספינות, הינו כשהספינה מגיעה תחת אותו בוכב, אזי הספינה תועה בדרך, מחמת שזה הכוכב אינו מאיר בשלמות:

וזהו הוא בחינות ברית (ט), ועלידי פגם הברית אין לנו מאור השמש, כי אם מראה חמה. ועפ"ם נקראים צל, כמו שכתוב (ישעי' יח): הוי ארץ צלצל בנפים, והם מכסים אור השמש, וזהו בחינות צלצל בנפים, מלשון: ולא יבנה עוד מורדך. וזהו בחינות: מראה חמה עמקה מן הצל, כי אף שישיראל עקר, על כל זה העפ"ם מכסין עליהם, כאלו כל העולם שלהם, ומכסין העולם בדרך הטבע. כי באמת הקדוש ברוך הוא מנהיג העולם, והם מכסים הנהגת השם ותפוך כאלו מתנהג, חס ושלום, עלידי הכוכבים ומזלות בעצמן. אך לעתיד לבוא יעביר אותם, ואז יקים סר צלם, ואז יתגלה אור השמש, בבחינות: וזרחה לכם יראי שמי שמש, הינו שיתגלה אור השמש. וזהו: ומרפא בכנפיה, הינו בחינות: ולא יבנה עוד מורדך. ואז יקים: עד אשית אויבך הדום לרגליך, הינו שהם יהיו למטה, לא כמו שהיו מקדם מראה חמה עמקה. באברהם נאמר: כחם היום, שהוא בחינות שמש, עלידי שפול ונתגלה הברית. התפלה נקראת בחינות רגל (ט). כל זה הענין שמענו תחלה בלי באור וקשר, וכבר מבארים הדברים היטב בהתורה "אית לן פירא" הנ"ל. "נברא דאזיף" ו"ריחא דתבירא" לא זכינו לשמע עליהם תורה, אבל מכלל דבריו שמעתי, שרצונו לגלות תורות על כל המאמרים הנאמרים שם. וגם גלה דעתו, שרצונו היה לגלות תורה גם על כל המעשה הנאמר שם בענין הסבי דבי אתונא בתחלה ובסוף, איך התנהג רבי יהושע בן חנניה עמו, איך בא אליהם וכו', ואיך התנהג עמהם אחר כך. ודבר עמי קצת מענין המעשה הזאת הנאמר שם בגמרא בענין זה, והבנתי שיש לו חדושי תורה על כל זה, אך בעזרת רבינו הרבנים בא השמש בצהריים, ולא זכינו לשמע כי אם מה שנדרפס, תחלה לאל חי:

שיד לעיל. למה שכתוב שם, שלמדן בלבד בודאי אינו כלום וכו', ומי שטועה וסובר, חס ושלום, שלמדן לבד הוא העקר, הוא בחינות אחר שקצין בנטיעות, כי יכול להיות למדן ורשע גמור וכו', כמבאר לעיל, וכן אפלו הצדיק לפעמים כשנזפל ממדרגתו, כידוע שאי אפשר לעמוד תמיד בקביעות על מדרגה אחת, אזי בעת שנזפל ממדרגתו, אם ירצה להחזיק עצמו במדרגתו למדן שנשאר לו, הוא לא טוב, רק צריך להחזיק עצמו ביראת שמים מה שיש לו עדן מהרשימו שנשאר לו. עין בתקונים, ס"ט דף קב: אמר לה: 'כי ביום אכלך ממנו' כתיב. אמר לה: בהוא יומא הציץ ומת. אמר רבי שמעון: בגין דא כתיב: יש הכל אשר נעשה על הארץ אשר יש צדיקים וכו', עין שם והבן:

שלמות כל הדברים היא האמונה, ובלתי האמונה כל הדברים חסרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ט) לענין צדקה: הנותן פרוטה לעני מתברך בשש, והמפסיד - בעשתי עשרה. ובין בנותן צדקה ובין במפסיד העני הנ"ל חסר אחת, כי ראוי להיות שבע ושתיים עשרה, כנגד שבעה בוכבי לכת וכנגד שנים עשר מזלות, כי צדקה הוא בחינות גלגלים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): כי בגלל הדבר הזה יברך - גלגל הוא, שחוזר בעולם. וכמו שהגלגל יש לו שתי תנועות, אחת תנועה הטבעית ממערב למזרח, ואחת תנועה ההכרחית ממזרח למערב, מה שהגלגל היומי חוזר ומתגלגל ממזרח למערב, ומכריח עמו כל הגלגלים - כן לענין צדקה אמרו רבותינו זכרונם לברכה: יותר ממה שבעלי הבית עושה עם העני, העני עושה עם בעלי הבית, שזה בחינות שני תנועות, ממערב למזרח וממזרח למערב, דהינו מהעני לבעלי הבית ומבעלי הבית להעני (וכמבאר לעיל בלשון ויל), כי כל השפע והברכות באים עלידי הגלגלים, כי עלידם מנהיג הקדוש ברוך הוא העולם, כידוע. ועלפן היה ראוי שיהיו הברכות האמורים אצל צדקה שבע ושתיים עשרה, כנגד הגלגלים. אך כזה הורו לנו רבותינו זכרונם לברכה, שהצדקה חסרה ואין לה שלמות, ועדין חסר אחת, הן בנותן והן במפסיד, הינו שחסר האמונה, שבלעדיה הצדקה חסרה עדן, ועלידי האמונה נשלם ומאירה בחינות הצדקה. וזה שכתוב: והאמין בה' ויחשבה לו צדקה, שעלידי האמונה נחשבת הצדקה, כי בלתי האמונה היא חסרה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: שמש בשבת צדקה לעניים, כי שבת היא בחינות אמונה, כי שבת הוא מעיד על יחודו ועל חדוש העולם, כמובא בספרים. ועלידי אמונה, שהוא בחינות שבת, מאירה הצדקה. וזה: שמש בשבת צדקה, שמש, לשון אור. הינו שבשבת, שהוא בחינות אמונה, מאירה הצדקה כנ"ל. וכן התורה, גם כן חסרה בלי אמונה, ועלפן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כד): בא דוד והעמידן על אחד עשר, בא ישעיה והעמידן על שש. נמצא, שחסר גם כן אחד מן המנין, מכון ממש כמו שאמרו אצל צדקה, שש ואחת עשרה, כי התורה חסרה בלי אמונה, וזה שאמרו: עד שבא חבקוק והעמידן על אחת: וצדיק באמונתו יחיה, כי עלידי האמונה נשלם התורה. וזה כונת התנא, שהתחיל במשנה: וציאות השבת שתיים שהן ארבע. ביצד? העני וכו', פשט העני את ידו לפנים, שבתחלת שבת התחיל תכף

הפעם נודה את ה' בגילה ברנה, אשר זכינו לסים סבי דבי אתונא, דברים הסתומים וחתומים באלף עזקאין אין חכמה ואין תבונה, וגם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למצא נלעג לשון אין בינה, נתיב לא ידעו עיט ולא שופתו עינא, מה אדבר והוא אמר ועשה אזנים לתורה הצפונה, עתה בפנינו פרושות אל ה' בבקשה ותפלה ותחנה: ה' יגמר בעדנו להדפיס יתר המאמרים הנוראים, אשר גלה בהם דרכי עבודתו יתברך בדרכים נפלאים, עמודי שש מוסדים על אדני פו על כל פסוקי תנ"ך ועל כל דברי התנאים ואמוראים, גלילי זהב בתרשיש ממלאים, מפנינים יקרים ומפז ממלאים, בזכותם נזכה ללמוד וללמד לשמר ולעשות ולקיים את כל דברי תורתך אשר קבלנו מפי אדון כל הנביאים, ויקים במהרה בימינו ועלו בחר ציון מושיעים. אמן, בן יהי רצון:

לב

לשון רבנו זכרנו לברכה

אדני שפתי תפתח (תהלים נא), והוא בחינת רקודין של חתנה, כי כל זמן שלא נתונה לוויג, היא אתקריאת גער בלא ה' (זוהר בא דף לח:), גימטריא ש"ך דינים, וכד אתמקנת לוויג אתקריאת גערה בה"א, שגמתיקון הדין עלידי ה' אלפין של אהיה שבבינה, כמובא ב"פריעץ חיים", שער עמידה. נמצא, הפלה עדן בבחינות גער, בבחינות ש"ך דינים, וצריך להמתיקה ולתקנה:

וזה געשה עלידי רקודין. כי הרגלין הם בבחינות נצח והוד (א), והם נתנשאים עלידי הלב, הינו עלידי שמחת הלב, כנראה בחוש שעלידי שמחת הלב מרקדן, כמו שכתוב גפי יעקב (בראשית כט): וישא יעקב את רגליו, ופרש רש"י: לבו נשא את רגליו. ולב הוא בינה, כמו שכתוב (ב): בינה לבא, ובה הלב מכין. עלידי צריך לכוון פרקודים [להמשיך] האלפין שבלב עלידי הרגלין להפלה, שהיא בחינת חמש פעמים דין, גימטריא ש"ך, גימטריא גער. ועלידי אור הלב שגמשיך לה, געשית גערה בה"א, וגעשית ה' פעמים "אדני". וזה בחינת: אדני שפתי תפתח, שעלידי השפתיים, שהם נצח והוד, נפתח ונמתק הפלה בבחינת זויג, וגעשית בחינת אדני, שהיא גערה, שהיא ראוייה לוויג:

וזה דאיתא במדרש (בראשית פ' ע'): כשנשא יעקב את לאה, בשעה שהיו מרקדן היו מזמרין היא לוי, לרמוז ליעקב הא לאה. הינו כי לאה היא עלמא דאתפסא (זוהר ויצא קנד), שהיא בחינת לב, כמו שכתוב (תהלים קט): בלבי צפנתי אמרתך, ומשם המתוק של הדינים, בשממשיכון ה"א מהלב. וזה: הא לאה, שצריך להמשיך מלאה האלפין, כדי להמתיק ולתקן את הפלה. גם היו אומרים, שהפלה שמה לאה, שעלידי בחינות עצמה נמתקת:

לג

לשון רבנו זכרנו לברכה

מי האיש החפץ חיים, אהב ימים לראות טוב: (תהלים לד) א הפלל הוא, שצריך לבקש שלום, שיהיה שלום בין ישראל, ושיהיה שלום לכל אדם במדותיו, הינו שלא יהיה מחלק במדותיו ובמאדעותיו, שלא יהא לו חלוק בין בטיבו בין

בעקו, תמיד ימצא בו השם יתברך, הינו (שם נ): בה' אהלל דבר, באלקים אהלל דבר. ועלידי מה ימצא השם יתברך בין בטיבו בין בעקו? עלידי התורה הנקראת שלום, כמה דאת אמר (משלי א): וכל נתיבותיה שלום (א); ועלידי צדיקים, שנקראו גם כן ברית שלום (ב). ומחמת זה יכול לאהב את השלום בכל מקום, הן בטיבו וכו', ויכול להיות שלום בין ישראל, ולאהב זה את זה:

ב וצריך לדעת, שמלא כל הארץ כבודו (ג), ולית אתר פנוי מנה (ד), ואיהו ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (ה). ואפלו מי שעוסק במשאומתן בעבו"ם, לא יכול להתנצל ולומר: אי אפשר לעבד את השם יתברך מחמת עביות וגשמיות, שנופל תמיד עליו מחמת העסק שעוסק תמיד עמהם, כי כבר גלו לנו חכמינו וזכרונם לברכה, שבכל דברים גשמיים ובכל לשונות העבו"ם יכול למצא בהם אלקות, כי בלא אלקותו אין להם שום חיות וקיום כלל, כמו שכתוב (נחמיה ט): ואתה מחיה את כלם. לבר שהחיות ואלקות הזה שם בצמצום גדול ובמנוח, רק כדי חיונו להחיותו ולא יותר, כי הקדוש ברוך הוא צמצם את אלקותו בצמצומים רבים ושונים, מראשית המחשבה עד נקדת המפרץ של עולם הגשמי, ששם מדור הקלפות:

ובכל מה שמשתלשל יותר ומתצמצם יותר למטה, אלקותו מלבש שם במלבושים רבים יותר. וזה שגלו חכמינו וזכרונם לברכה ופתחו לנו פתח, שהמשכיל ידע ויבין, שבכל הדברים גשמיים יש אלקותו וחיותו, כמו שאמרו חכמינו וזכרונם לברכה (מנחות לד:): טט בכתפי שתים, פת באפריקי שתים; להודיע שבכל לשונות העבו"ם יש שם אלקותו המחיה אותה:

וזה שמביא בירושלמי (תענית פ"א): אם יאמר לך אדם היכן אלקיך, תאמר לו: בדרך גדול שברומי, שנאמר: אלי קרא משעיר. נמצא, שזה האדם ששאל היכן אלקיך, בודאי הוא משקע במדור הקלפות, כי הוציא את עצמו מן הפלל וכפר בעקר, שאמר: היכן אלקיך, ונדמה לו שבמקומו אין שם אלקים. בכן תאמר לו: אפלו במקומך, שאתה משקע במדור הקלפות, גם כן שם תוכל למצא אלקותו, כי הוא מחיה את הכל, כמו שכתוב: ואתה מחיה את כלם; ומשם אתה יכול לדבק את עצמך בו יתברך ולשוב אליו בתשובה שלמה, כי לא רחוקה היא ממך (ו), אלא שבמקומך שם רבו הלבושים.

(א) פתח אליהו. (ב) שם. (א) זוהר קרח דף קעו ע"ב. (ב) השממת הזוהר בראשית רנו ע"א. (ג) ישעיה ו. (ד) תקון נז. (ה) רעיא מהימנא פינתם דף רכה. (ו) דברים ל, ועיין שם בפירוש הרמב"ן.

מהלבושים הנשמיים, הינו מלשונות העכו"ם, הינו ממדות רעות, הינו מימי רע, אזי מקבלין אלו אותיות התורה אור רב יותר ממה שהיו מקבלין מתחלה, כי מתחלה לא היו מקבלין אלא כדי חיות הראוי לאותו מקום, כדי שלא להשפיע יותר מהראוי להם, כמו שכתוב בכתבי האר"י: עד דלא ידע בין אורר המן לברוך מרדכי; הינו שנימשיך שפע להקלפות כדי חיינו ולא יותר. (עין ב"פרי"עץ חיים" בכוונות פורים, פרק ו, מבאר שם, שצריכין להמשיך חיות להקדשה הנעלמת בתוך הקלפות, אבל צריכין להמשיך החיות בצמצום גדול, שזהו סוד פונות השכרות של פורים, עין שם.) אבל בשנפשמין האותיות מהקלפות, אזי מקבלין אור רב מלעלא, וזהו: עשי דברו לשמע בקול דברו; בשעושינן ובזנין להתורה, שהיה מתחלה מפזרין ומפזרין בלשונות העכו"ם ובמדות רעות ובימי רע, אזי: לשמע בקול דברו; וזכין למשמע קלין מלעלא, הינו שהדבר, הינו התורה, מקבלין אור רב מלמעלה, וזה שמיעת התורה:

וזה בחינת נעשה ונשמע, שמתחלה עושינן ובזנין לאותיות התורה, שיהא אותיות בולטות ומצטרפות (יומא ע"ג), ואחר-כך: נשמע - זכין למשמע קלין מלעלא, הינו שאותיות התורה מקבלין חיות ואור רב יותר ממה שקבלו מתחלה, בשעושינן מלפשינן בלשונות הגויים ובימי רע:

ד וזה ידוע, שהתורה, הינו המדות, הינו הימים, שורה בהם אהבתו ויתברך שמו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בלק דף קצא: בראשית דף מו): יומם יצוה ה' חסדו; שהחסד, הינו האהבה, כמו שכתוב (ירמיה לא): אהבת עולם אהבתך [על בן משכתיך חסד] וכו', הוא יומא דאזל עם פלחו יומין, הינו המדות. כי המדות הם צמצומים לאלקותו, כדי שנוכל להשיג אותו על-ידי מדותיו, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פ' בא דף מב): בגין דישתמודעין לה; כי בלא מדותיו אי אפשר להשיג אותו. ומחמת האהבה שאהב את ישראל, ורצה שידבקו בו ויאהבו אותו עמו מזה העולם הנשמי, הלביש את אלקותו במדות התורה:

וזה בחינות של תרי"ג מצוות, כי השם ויתברך שער בדעתו, שעל-ידי המצוה הזאת נוכל להשיג אותו, ועל-ידיה צמצם את אלקותו דוקא באלו התרי"ג מצוות. למשל, ששער בדעתו מצות תפלין, שהמצוה הזאת צריך להיות בה, הינו ארבע פרשיות וארבע פתים של עור כתובים ורצועות של עור, כי כך שער בדעתו, שעל-ידי הצמצום הזה נוכל להשיג אותו ולעבדו, ולכן לא צוה שיהיה ארבע פתים של כסף וזהב, כי בן שער ומדד על-ידי אהבתו. נמצא, שעל-ידי אהבתו שאהב את ישראל, הלביש את עצמו במדות התורה. נמצא, שבכל מדה ומדה יש שם אהבה, שהקדוש-ברוך-הוא אהב את עצמו עם ישראל. נמצא, מי שמפשיט את התורה מלבושי הקלפות על-ידי כפית היצר, אזי הוא מקרב אל השלום, כמו שכתוב: וכל נתיבותיה שלום:

וכל מה שאדם הולך ממדרגה למדרגה, הוא מתקרב יותר אל השם ויתברך, ויכול לידע את השם ויתברך בהבנה יתרה, כי כל מה שהמדרגה יותר עליונה, נתמעטו הלבושים ונתמעט הצמצום, ואז הוא מקרב יותר אל השם ויתברך, ויכול לאהב את עצמו עם השם ויתברך באהבה יתרה:

ג וזהו יש שני מיני ימים: ימי טוב וימי רע, כמו שכתוב (קהלת ו): ביום טובה היה בטוב, וביום רעה ראה. הינו, שצריך לאדם להסתפל שם היטב היטב, בודאי ימצא שם ימי טוב, הינו תורה. והימים נקראים מדות, כמו שכתוב (תהלים לט): ומדת ימי; והמדות הם התורה, כי אוריתא פלה הם מדותיו של הקדוש-ברוך-הוא, כי התורה מדברת מאהבה ויראה ושאר המדות, ובה ברא הקדוש-ברוך-הוא עלמין, כמו שכתוב (משלי ח): ואהיה אצלו אמון; אל תקרי אמון, אלא אמן (ב"ר פ"א, וזה שמיני דף לה:). ואותיות התורה הם המחין את כל דבר ודבר, אלא כל מה שהמדרגה היא למטה, שם הם אותיות התורה בצמצום יותר ממה שהיו במדרגה יותר עליונה, ואינם מאירים כל-כך כמו למעלה במדרגה עליונה, כדי שלא להשפיע אור וחיותה יותר מהראוי. נמצא, אפלו במדור הקלפות, הינו בימי רע, שהם מדות רעות ולשונות עכו"ם, [גם] שם יכולין למצא אותיות התורה. אבל מחמת רבוי הלבושים וגדל הצמצום אינם נתראים אותיות התורה, הינו ימי טוב, על-ידי ימי רע והחשך השורה עליהם, אבל מי שכופה את יצרו הרע, הינו הימי רע, הינו המדות רעות, אזי הרע נתבטל לגמרי נגד ימי הטוב שבהם, אזי אותיות בולטות ונתראים ומאירים ביותר, כי מתחלה לא היו מאירין כל-כך, כי לא קבלו אור מלמעלה, כדי שלא יקבלו הימי רע יותר מכדי חיינו, ועכשו שנתבטל הרע ונשארינן אותיות התורה לבד, אזי מקבלין אור רב מלמעלה:

נמצא, זה שבופה את יצרו, הינו שבופה את ימי רע, כשהוא מדבר עם העכו"ם או שרואה מדותיהם, אזי תכף הרע ששוכן על הטוב, הינו אותיות התורה, נתבטל ונפול, ואותיות התורה בולטין, אזי הוא יודע התורה שבאותו הדבר:

וזה שכתוב בזהר הקדוש (דף דף ז): ברכו ה' מלאכיו גברי כח עשי דברו; אלן אנון דמתגברין על יצריהון, אנון דמין למלאכין ממש. עשי דברו - דעבדין להאי דבר; לשמע בקול דברו - אנון זכין למשמע קלין מלעלא. כי התורה נקראת דבר, כמו שכתוב (תהלים קה): דבר צוה לאלה דור, וכל מה שאותיות התורה נתצמצם ונתלבשים בצמצומים ובלבושים יתרים, התורה הוא בהעלם ובאתפסוי יותר, ומי שמפשיט את האותיות התורה מהלבושים, הוא דומה כמי שבונה את התורה. למשל, אותיות התורה, שהיו מפזרין ומפזרין בלשונות העכו"ם, ולא היה שום אדם יודע מהם מחמת הימי רע שהחשיך עליהם והלביש אותם, וכשבא זה האדם, שהוא דומה למלאך ה' צבאות, על-ידי שבופה את יצרו, הינו הימי רע, אזי הרע, הינו לשונות העכו"ם, נכפפין ונתבטלין כנגדו, ואזי נשארינן אותיות התורה בולטין; וכשנפשיטין

מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה ענה עקב לסלוחה (מדרש רבה שיר השירים, הובא בתוספות יבמות קנ: ד"ה המסוליים). נמצא, שהמדרגה הפחותה של עולם היצירה, הוא בחינת דעת לעולם העשיה שתחתיו. נמצא, שיש אדם שאהבתו שיש לו עם השם יתברך במדותיו ובזמן, הוא בחינות אהבה שפדעת שלמעלה מהזמן להאדם שהוא במדרגה פחותה ממנו:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מו"ק י'): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיהו - אם הרב דומה למלאך ה' צבאות; הינו שבופה את יצרו, אזי הוא דומה למלאך ה' צבאות, כמו שפיתוב בזה: ברכו ה' מלאכיו גברי כח - אלן אנון דמתגברין על יצריהון וכו'. כי על-ידיה שפופה את יצרו, אזי אותיות התורה בולטין ומצטרפין, אזי הוא בחינות נעשה ונשמע, כי עושה ובונה אותיות התורה, וזוכה למשמע קול התורה מלעלא. בודאי מזה הרב תורה יבקשו מפיהו, כי בודאי יודע הוא את התורה, אפלו מדברים גשמיים הוא מלקט אותיות התורה. וזה: כי שפתי כהן ישמרו דעת. כהן הוא בחינות חסד. ישמרו דעת - הינו שיתגלה על-ידי הרב הנה האהבה שפדעת, שהוא לפי מדרגתו אהבה שהוא למעלה מהזמן, שהוא: יום אחד יודע לה' וכו'.

ו ייבול כל אדם למעם טעם אור האהבה שפדעת, כל אחד לפי בחינתו, אפלו עכשו בתוך הימים, הינו כשיקשר את לבו לדעתו. כי כל אחד מישראל יודע שיש אלקים בכלל, אבל הרשעים הם ברשות לבן (בראשית רבה נח פ' לד), והמדות והימים הם נכללין בלב, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (וזה תרומה דף קסב, וע' סנהדרין קו'): רחמנא לבא בעי; ובלבד שיכונן את לבו לשמים (ברכות ה:), כי עקרן של המדות הוא הלב. נמצא, כשמקשר את לבו לדעתו, שיודע שיש אלהים (יודע) בכלל, שמלא כל הארץ כבודו, ויודע בידעות התורה, וכשבופה את לבו לדעתו הנה, הינו שלבו ברשותו, אזי נכללין גם-כן המדות שבלבו לדעתו, ואזי מקבלין המדות אור האהבה שפדעת, ורואה ומשיג אור הגנוז לפי בחינתו, הינו שהצדיקים והתורה שהיה גנוז וצפון עד עתה ממנו, כשבופף את לבו להדעת, אזי מקבל הלב, שהוא שרש לכל המדות, ומקבל אור האהבה שפדעת, הוא האהבה שהיה בכח בין הקדוש-ברוך הוא לישראל קדם הבריאה:

וזה: מי האיש החפץ חיים - חפץ הוא בחינת לב, שהחפץ הוא בלב; חיים הוא בחינת דעת, כמו שפיתוב (משלי מז): מקור חיים שכל בעליו. הינו כשמקשר את הלב להדעת, שלבו ברשותו, שבופף את יצרו, אזי לפי בחינתו אהב ימים - הוא ממשיך את האהבה מדעת לתוך הימים ולתוך המדות. לראות טוב - ורואה ומשיג את האור כי טוב וגנוז, שמשיג האור, הינו התורה הגנוזה והצדיקים הגנוזים:

[ושמעתי בשמו שאמר, שבהתורה הזאת כלולים הפגות של לולב, ולא זכיתי לשמע באור הענין, אך עינתי ומצאתי קצת. כי עקר הפגות של לולב הוא להמשיך כל החסדים עד החזה, להאירם אל המלכות. וצריכין לנענע הנענועים כדי

והתורה יש בה שני בחינות: בחינות נגלה וביחינות נסתר, והנסתר הנה הוא אוריתא דעתיקא סתימאה דעתיקא לאתגליא לעתיד לבוא (י). ואז, כשיתגלה התורה הזאת דעתיקא סתימאה, אזי יהיה השלום נפלא בעולם, כמו שפיתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש, ונמר עם גדי וכו', לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה'; כי אזי יתגלה האהבה שפדעתו:

ה כי יש שני מיני אהבות: אחת, שהיא אהבה שבימים, כמו שפיתוב לעיל: יומם יצוה ה' חסדו, יומא דאזל עם בלהו יומין; שפכל יום, הינו שפכל מדה ומדה, יש שם אהבתו של השם יתברך עם ישראל, וזה שפפעל. ויש אהבה שהוא בכח, הינו האהבה שהיה בין ישראל לאביהם שבשמים קדם הבריאה, שהיו ישראל עדין בדעתו ובמחו:

למשל: יש אהבה שהאב אהב את בנו, שכל אדם יכול להשיג זאת האהבה. והתקשרות והאהבה, שיש בין הבן ובין האב, כשעדין הבן במח האב קדם ההולדה - זה ההתקשרות והאהבה אין אנו יכולין להשיג עכשו, כי אין משיגין עכשו כי אם בזמן ובמדות, ואהבה שפדעתו ובמחו היא למעלה מהזמן והמדות, ואינו מלבש בשום לבוש. ולעתיד לבוא, שיתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה, ואז יתקים מאמר חכמינו זכרונם לברכה (תענית לא): עתידים צדיקים להראות באצבע, כמו שפיתוב: זה ה' קוינו לו; כי אז יפוט הקדוש-ברוך-הוא את לבושיו, וימלא הארץ דעה את ה' פמים לים מכסים, ויתגלה האהבה שהיא בדעת, שהיא פנימיות התורה, הינו אלקותו השוכן בתוך התורה והמדות, כי עכשו הלבוש הנה הוא מכסה על אלקותו, הינו על פנימיות התורה. וכשיתגלה הפנימיות, הינו אלקותו, אזי יתרבה השלום, כמו שפיתוב: לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי כי מלאה הארץ דעה - שיתגלה האהבה שפדעת:

וזהו (זכריה יד): והיה יום אחד יודע לה' - שיתגלה האהבה, הנקרא יום, כמו שפיתוב: יומם יצוה ה' חסדו; הינו התורה הפנימיות שהיתה צפונה, כמו שפיתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור כי טוב; ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה יב): כי טוב לגנוז, כי אור התורה הזאת אין העולם פדאי להשתמש בה, והתורה נקרא טוב, שנאמר (משלי ד:): כי לקח טוב נתתי לכם (ע"ז יב); ונקרא אור, כמו שפיתוב (משלי ה:): ותורה אור. ויש גם-כן צדיקים שהם צפונים ומסתרים, שאין העולם פדאי להשתמש בהם, וצדיק נקרא טוב, כמו שפיתוב (ישעיה א:): אמרו צדיק כי טוב (חגיגה שם); ונקרא אור, כמו שפיתוב (תהלים צג): אור זרוע לצדיק. וכשיתגלו הצדיקים הצפונים והתורה הצפונה, אזי יתגלה שלום רב בעולם, שיתחברו כל הפכים יחד, כמו שפיתוב: וגר זאב עם כבש; כי אז יתגלה האהבה שפדעת, הנקרא: יום אחד יודע לה'; הינו האהבה שפדעת, אשר הוא לא יום ולא לילה, הינו שהאהבה הזאת היא למעלה מהזמן ולמעלה מהמדות:

ו ואפלו במדות עצמן, כל אחד לפי בחינתו הוא בחינת דעת לבחינה שתחתיה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה:

(י) עין זוהר בעלותך דף קנב.

ג ובחינה הזאת, הינו: יוסף הוא השליט, הוא בחינת מלאפום, כמו שכתוב (בכל ספרי קבלה ומוכא בשערי ציון בשער תיקון הנפש): ברית - מרובה ליום, אשר הו"ה שלו בנקוד מלאפום (8), כי המלאפום הוא האותיות "מלא פום", להורות שבלי השפע, הינו הפה של הצדיק, הוא מלא מאלקות של השם יתברך. כי לכאורה קשה, למה אנו צריכין לתפלה, והשם יתברך יודע מחשבות? אבל מחמת שהדבור הוא כלי השפע, שבהם מקבלין השפע, כמו שכתוב (דברים א): ויברך אתכם כאשר דבר לכם; הינו לפי הדבור בן השפע; אם הדבור, הינו כלי השפע, הוא בשלמות ובמלאה, אזי יכולין לקבל בהם רב שפע. והדבורים של הצדיק בודאי הוא בשלמות ובמלאה, לכן יכול להמשיך השפע לישראל, ועל-ידיה נקרא בחינת מלא פום, להורות שהפה שלו במלאה ובשלמות:

ד וכל אחד ואחד מישראל יש בו בחינת צדיק מושל, שהוא בחינת מלא פום, כמו שכתוב (ישעיה ט): ועמד (ישראל) כלם צדיקים. וזהו פירוש (תהלים קד): ישראל ממשלותיו, הינו: מי מושל בי - צדיק. כי יש בכל אחד מישראל דבר יקר, שהוא בחינת נקדה, מה שאין בחברו, כמעשה דאביו ואבא אמנא (תענית כא), שהשיבו לו: לא מצית למעבד כעבדא דאבא אמנא וכו', ובחינה הזאת שיש בו יותר מחברו, הוא משפיע ומאיר ומעורר לב חברו, וחברו צריך לקבל התעוררות ובחינה הזאת ממנו, כמו שכתוב (ז): ומקבלין דין מן דין. כי קדם מתן-תורה היה הממשלה ביד השם יתברך, ואחר מתן-תורה נתן הממשלה ליד כל ישראל, כל אחד לפי בחינתו. כי אותיות התורה הם התלבשות רצונו של השם יתברך, כי רצונו של השם יתברך שהמצוות יהיו כד. למשל מצות תפלין, היה רצונו שיהיה בארבע פרשיות ובתים של עור, ולא של כסף, כי בן רצונו. נמצא, שרצונו מלבש בכל התורה. ועכשו, שהתורה מסורה בידינו, גם הרצון של השם יתברך מסורה בידינו, שאנו מושלין, כביכול, להיות רצונו כפי רצוננו, וזה בחינת ישראל ממשלותיו כנ"ל. וזהו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי ר"ה, פ"א): רבות עשית אתה ה' אלקי - קדם מתן-תורה; ואחר מתן-תורה: נפלאותיך ומחשבותיך אלינו, הינו שהכל בידינו. וזהו (תהלים פא): אנכי ה' אלקיך המעלה מארץ מצרים; הינו קדם מתן-תורה היה הכל אנכי, ואחר מתן-תורה: הרחב פיה ואמלאהו - זה בחינת מלאפום, שהוא בחינת: יוסף הוא השליט; הינו מי מושל בי, הינו שהשפע הוא לפי הרחבת הפה ולפי כלי הדבור, כל אחד לפי בחינתו:

ה ומלאפום, הינו בחינת: יוסף הוא השליט, הוא בחינת נקדה עם ואו, כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה, כמו שכתוב (בראשית מא): אחרי הודיע אותך את כל זאת אין נבון וחכם כמותי, הינו חכמה ובינה, ועל-ידיה נעשה יוסף השליט. וחכמה היא בחינת נקדה, הינו יוד, מעין, ובינה הוא נחל הנמשך מן המעין, ועל-שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעין, שהוא יוד:

להמשיך אור משרש החסדים שבדעת אל החסדים המתפשטים בגוף, להוסיף עליהם אור גדול משרשם שבדעת וכו'. עין שם ב"פרי-עץ-חיים" בשער הלולב. וגם מבאר שם, שהכונה בענין הכתוב: יומם יצוה ה' חסדו; ולא אמר יום, אלא יומם, שהוא הולך עם כלם, עין שם. וכל זה מבאר בהתורה הנ"ל על-פי דרכו הנורא של רבנו ז"ל. כי מבאר שם, שעל-ידי כפית היצר זוכה לגלות האהבה, שהוא החסד, שהוא יומא דאזל עם כלו יומין, דהינו שהאהבה, שהוא החסד, מלבש בכל המדות וכו'. ומבאר שם, שיש אהבה שבדעת, שהיא למעלה מהזמן והמדות, ועל-ידי שמקשר לבו לדעתו, שלבו ברשותו וכו', אזי מקבלין המדות אור האהבה שבדעת וכו' כנ"ל. וכל זה הוא סוד פגנות לולב הנ"ל, שהוא להמשיך הארה משרש החסדים שבדעת, שהוא בחינת אהבה שבדעת, לתוך החסדים שבגוף, שהם בחינת כלליות המדות, שבהם מלבשים חסדים, שהם בחינת אהבה כנ"ל. וכל זה כדי להאיר אל המלכות, שהוא האתרוג, הינו כדי לגלות מלכותו לכל פאי עולם, הינו למצא אלקותו בכל לשונות העכו"ם ובכל הדברים גשמיים ובכל מדורי הקלפות כנ"ל, שכל זה הוא בחינת: ומלכותו בכל משלה. וכל זה נעשה על-ידי הצדיק שפופה יצרו, שהוא בחינת הלולב, שהוא בחינת צדיק, פידוע, בחינת: צדיק בתמר יפרח. כי בסכות אנו עוסקין לגלות מלכותו לכל פאי עולם, ואפלו לכל השבעים לשונות העכו"ם, שזהו סוד השבעים פרים שמקריבין בשבילם בסכות. וזהו שאנו אומרים אחר גמילת לולב והקפותיו: למען דעת כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד. וכל זה מבאר בהתורה הזאת, כמבאר לעיל באריכות. ועדין צריכין עינא רבא לבאר כל הפגנות של לולב על-פי התורה הנ"ל פאר היטב. וה' יאיר עינינו בתורתו, שנופה להבין דבריו ורמיוותיו הנוראים והנפלאים]:

לד

לשון רבנו זכרונם לברכה

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש. אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל: (שמות יט)

א פתיב: חרפה שכרה לפי (תהלים טז); הינו החרפות ובזיונות שזכרין לבו של אדם. והתקון הוא על-ידי שמקשר את לבו להנקדה השניך ללבו בעת הזאת, ועל-ידיה נתבטל החרפה השורה על לבו:

ב כי הנה הכלל, שהממשלה ביד הצדיק לפעל פעלות כרצונו, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (מועד קטן טז): צדיק מושל וכו'; מי מושל בי - צדיק. וזהו בחינת (בראשית מב): יוסף הוא השליט; והוא שרש כלליות גשמות ישראל, והם הענפים שלו המקבלים ממנו. ועקר הממשלה - להאיר ולהתעורר לבם לעבודת השם יתברך, כמו שכתוב (דברים לו): שמע ה' קול יהודה ואל עמו תביאנו; הינו להאיר הארת הצדיק בענפים, הינו בלב ישראל, וזהו: ואל עמו תביאנו:

ח נמצא, שצריך כל אחד לדבר בינו לבין קונו, כדי שיאיר בחינת נקדה, בחינת: פי ידבר חכמות, להנאון, שהוא בחינת: והגות לפי תבונות; ועלידידיה נתפטר ערלת לבו, הינו חרפות, הינו אהבות רעות. וגם צריך כל אדם לדבר עם חברו ביראת-שמים, כדי לקבל התעוררות בלבו מהנקדה שיש בחברו יותר ממנו, כמו שכתוב: ומקבלין דין מן דין; כי בזה הבחינה שיש בחברו יותר ממנו, זאת הבחינה הוא בחינת נקדה, ושם, בהנקדה הזאת, שורה האהבה, הנקרא כהן, והנקדה הזאת הוא בחינת צדיק לגבי חברו, והנקדה הזאת מאיר ללב חברו, הנקרא ואו:

ובל הנקדות הללו, הינו הנקדה הנקרא: פי ידבר חכמות, וגם הנקדה שיש בכל אחד מה שאין בחברו, הם ענפים להצדיק, שהוא נקדה כללית של כל ישראל, שהפל צריך לקבל מתחלה מהצדיק, ואחר-כך יקבלו דין מן דין, וכל אחד יקבל מנה ובה. ועלידי שששה בחינות אלו נתפטר החרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזהו: על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה. וזהו בשנולד יוסף הצדיק אמרה רחל: אסף אלקים את חרפתי (בראשית 30); כי בשנתגלה הנקדה ששם אהבה הקדושה, אזי נתפטר החרפות, הינו ערלת לב, הינו אהבות רעות. וזה שכתוב אצל יוסף (שם 38): כי פי המדבר אליכם; ופרש רש"י: כפי פן לבי (38); הינו שהאיר הנקדה שלו בואו שלו, שהאיר 'פי ידבר חכמות' ב'הגות לפי תבונות'. וכתוב בו (שם 38): וידבר על לבם; פרש רש"י: דברים המתשבין על הלב; הינו שהאיר הנקדה כללית שלו בלב כל ישראל:

נמצא, שעלידי שלש בחינות אלו, הינו התקשרות הצדיקים, והם יאירו בו, כי הם הנקדה כללית ישראל, ויעוררו את לבו, וגם עלידי שידבר עם חברו, יכול גם-כן כל אחד ואחד להאיר ולעורר לב חברו. וגם עלידי עצמו, שמדבר בינו לבין קונו, יכול גם-כן לעורר את לבו עלידי 'פי ידבר חכמות', ויסיר ממנו ערלת לב:

וזהו פרוש: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים - הינו בחינת אהבה הקדושה כנ"ל. וגוי קדוש - הינו קדוש, שהוא בחינת נקדה, וואו הוא בחינת לב כנ"ל. עלידי מה תבוא לבחינת אהבה ולבחינת קדוש ואו? עלידי: אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל - כי משה הוא נקדה כללית נשמות ישראל, שבתחלה צריך הכל לקבל מהנקדה כללית, ואחר-כך [צריך] כל אחד ואחד להאיר בחברו מהנקדה שיש בו, וגם יוכל להאיר מנה ובה מהנקדה שבו, שהוא: פי ידבר חכמות, להנאון, שהוא: והגות לפי תבונות; ואז נקרא גוי קדוש, הינו קדוש ואו, שהנקדה מאיר להנאון, ועלידידיה: ואתם תהיו לי ממלכת כהנים; הינו אהבה הקדושה, כי בשתקבל מן כל הנקדות הללו, הן מנה ובה, והן מהנקדות שבכל אחד מישראל, הן מנקדה כללית, ששם אצל כל הנקדות שורה אהבה קדושה, הנקרא כהן, כמו שכתוב: הגני נותן לו את בריתי שלום.

ו בחינת מלאפוס יש בכללות ובפרטות, כי עשרת הדברות עם הלוחות הוא בחינת מלאפוס, שהוא יוד, והלוחות הם ואו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב יד): והלוחות ארפן ששה ורחפן ששה. והתורה עם העולם גם-כן יוד וואו, כי התורה היא יוד, שנקראת (תהלים קיא): ראשית חכמה, והעולם הוא ואו, שנברא בששת ימי המעשה. וצדיק עם ישראל הם גם-כן יוד וואו, כי צדיק הוא יוד, כי הצדיקים הם נקראים חכמי העדה, וישראל הם בחינת ואו, שהם תמכי אוריתא (3), ונקראים (4) ווי העמודים (5). ואצל כל אחד מישראל בפני עצמו יש גם-כן בחינת יוד ואו: יוד - על-שם תפה, כמו שכתוב (תהלים 138): פי ידבר חכמות; ואו - על-שם: והגות לפי תבונות, שהוא בחינת לוחות, שהם ואו כנ"ל, כמו שכתוב (משלי 1): קשרם על גרגרותיך, כתבם על לוח לבך:

ז וכשהלב, הינו בחינת ואו, בחינת לוחות, הוא משקע באהבות רעות, הינו חרפות וביונות, הנקרא ערלת לב (6), אזי הוא בבחינת שכרי לוחות. וחרפה הוא בחינת ערלה, כמו שכתוב (בראשית 32): לא נוכל לתת את אחותנו לאיש אשר לו ערלה כי חרפה הוא לנו. והוא בחינת אהבה גפולה ושבירה, כי ידוע, שהיצר הרע והקלפות נהנים מן שבירת כלים, ומוכא ב"ע"י"ח"ם" (בהיכל הנקודים, שער שבירת הכלים פ"ג), כי שבירת כלי החסד נפלו אל בינה דבריא, הינו: בינה - לבא (6), והאור החסד נשאר ביסוד דאצילות, שהוא בחינת (משלי 1): צדיק יסוד עולם. נמצא, שאהבות רעות באים משבירת כלי החסד, וזה שתרגם אונקלוס: כי חרפה הוא לנו - ארי חסודא הוא לנוא. כי חרפה, הינו ערלת הלב, הינו אהבות רעות, נעשה משבירת כלי החסד, כי זה נראה בחוש, שעל כל פשעים תכסה אהבה (משלי 1), אפלו אם אחד פושע נגד חברו, אזי אינו מתרחקו, כי האהבה מכסה על כל פשעים, וכשמתקלקל ברית האהבה ביניהם, הינו בחינת שבירת כלי החסד, אזי מתרחקו, כי חרפה הוא משבירת כלי החסד כנ"ל וכשהלב הוא משקע בחרפה, הינו בערלת לב, בחינת שכרי לוחות, הינו: חרפה שברה לב; וכשמקשר הלב, הינו בחינת ואו כנ"ל, להיוד, הינו נקדה, שהוא בחינת צדיק, ששם האור האהבה הקדושה שורה, כי אור החסד נשאר ביסוד דאצילות - אזי נתפטר האהבות רעות, הינו החרפות, הינו ערלת לב, כי הצדיק, שהוא נקדה, ששם שורה האהבה הקדושה, יאיר להנאון, שהוא בחינת לב, ונתפטר החרפה, הינו ערלת לב, כי על כל פשעים תכסה אהבה, כי שם שורה אהבה הקדושה:

וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים 32): בקש הקדוש-ברוך הוא להוציא כהנה משם, ובשכיל שהקדים ברפת אברהם לברפת המקום, נטלה משם ונתנה לאברהם, שנאמר: אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק. וזהו בשהקדוש-ברוך-הוא נתן הכהנה לפינחס, אמר: הגני נותן לו את בריתי שלום (במדבר 33); כי הכהנה היא בחינת אהבה, הוא אברהם, שורה במקום ברית שלום, הינו: צדיק יסוד עולם:

(ג) עיין בהקדמת הוזהר דף ח. (ד) שמות כו. (ה) עיין מאורי אור. (ו) דברים י. (ז) פתח אליהו. (ח) עיין מגילה טו ע"ב.

(סוכה נב): כי הגדיל לעשות (שדרשו שם, שהוציר הרע מהגדה בישראל דקא, ובגדולים דקא, כמו שאמרו שם: ובתלמודי חכמים יותר מכלם, ועל שם זה נקרא הנחש והוציר הרע בדרך גדול), שהוא ברוך תמיד אחר גדולי הדור ביותר משאר אנשים, שהוא בונה בנינו על זה השכל החיצוני:

ב ואחר-כך, כשאדם שומר את עצמו משכליות חיצונים, לא זו אף זו, שצריך לחדש השכל בכל עת. וזה בחינת: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית; כי חדוש בראשית הוא חדוש החכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית; כי חדוש השכל היא חדוש הנשמה, כי השכל הוא הנשמה, כמו שכתוב (איוב לב): נשמות שדי תבינם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): מה הקדוש-ברוך-הוא זן את העולם, אף הנשמה זנה את גופה. נמצא, שהנשמה היא מחיה את הגוף, והיא בעצמה השכל, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה וכו'.

ג וחדוש השכל, הינו חדוש הנשמה, הוא על-ידי שנה, כמוכא בזוהר הקדוש (בראשית דף יט, ויקהל דף ריג): חדשים לבקרים רבה אמונתך, כי כשהמחין מתנוגעים, אז על-ידי השנה הם מתחדשים, בנראה בחוש. וזה שאנו מברכין: הנותן לעוף פת, כי היו מתחלה עיפים, ועכשו נתחזקו. ובשעת השנה, המחין, הינו הנשמה, באה בתוך אמונה, בחינת: חדשים לבקרים וכו', כמוכא בזוהר הקדוש (שם):

ד ויש כמה בחינות שנה, כי יש שנה בגשמיות, שהיא נוחא למחין. גם יש בחינת למוד, שהוא נקרא גם-כן שנה לגבי דבקות הפורא, והוא למוד פשטא אוריתא, שהוא בחינת שנה (וזה פנחס רמז: ע' ב"ד וצא פ' טו), כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פנחסין כד): במחשבים הושיבני - זה תלמוד בבלי; וזה בחינת אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות (תהלים צב), ולחשך קרא לילה (בראשית א), ואדם הדבוק תמיד בעבודת הפורא, ונתנוגעים המחין שלו מחמת גדל הדבקות, אזי ילמד פשטא אוריתא, וכשלומד פשטא אוריתא, אזי המחין שלו, הינו נשמתו, באה בתוך אמונה, בבחינת: חדשים לבקרים, ומתחדשים ומתחזקים מעיפותם. וזה בחינת: פשטא מנה, ורקא - שפשטא אוריתא, שהם בחינת: ואמונתך בלילות, הם נוחא למחין, והמחין נתחדשו כבראשונה. וזהו ורקא, דאודריקת לאתר דאתגטילת מתמן:

ה ועקר המחין שמקבלין על-ידי האמונה, אין מקבלין אלא מאור הפנים, כמו שכתוב (משל יז): באור פני מלך חיים. חיים, הם המחין, כמו שכתוב: החכמה תחיה; מקבלין מאור הפנים, דרך האמונה הנקראת מלכות, שהוא בחינת ירושלים, כמו שכתוב (בראשית יד): ומלכי צדק מלך שלם, ותרגומו: מלכא דירושלם, והיא בחינת אמונה, כמו שכתוב (ישעי' א): עיר הצדק קריה נאמנה, והיא בחינת לילה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות, והיא בחינת פשטא אוריתא, כמו שכתוב: במחשבים הושיבני וכו', וכתוב: ולחשך קרא לילה, והוא בחינת מאור הקטן, כמו שכתוב (קהלת ט): עיר קטנה (ו), וכמו שכתוב (בראשית א): את המאור הקטן לממשלת הלילה. ויש כמה בחינות באור הפנים, כי יש מקבלין השכל מאור הפנים של התורה, כי שבעים פנים לתורה, ויש מקבלין מאור פני הצדיקים;

והנקדה הוא ברית שלום, כמו שכתוב ב"עץ-חיים", שהאור החסד נשאר ביסוד דאצילות. [וכשמדבר עם חברו ביראת-שמים, מקבל הנקדה שבלב חברו בלי לבוש, ולפעמים מקבל הנקדה מחברו על-ידי דברים אחרים שמספר עמו, כי יש לפעמים שיכולין לקבל אור והתעוררות לעבודת השם ויתברך מהנקדה של חברו על-ידי שיחת חלין שמדברין עמו, ואז מקבלין אור הנקדה על-ידי התלבשות, כי לפעמים צריכה הנקדה להתלבש, והיא מתלבשת בדבורים אלו, והוא מקבל ממנה]:

לה

לשון רבנו זכרנו לברכה

אשרי העם ידעי תרועה יי באור פניך יחלכון: (תהלים פט) א דע, כי תשובה היא לשוב את הדבר למקום שנפיל משם, והוא בחינת ורקא, המוכא בזוהר הקדוש (תיקונים תיקון כא, דף מג; ודף ס. ותיקון סד, דף פו: ובתיקונים שבסוף זוהר חדש, דף קט:), דאודריקת לאתר דאתגטילת מתמן; ומאן ההוא אתר, הוא חכמה. כי חכמה היא שרש כל הדברים, כמו שכתוב (שם קד): כלם בחכמה עשית. לכן צריך כל אחד לשמר את שכלו משכליות חיצוניות, המכנה בשם פת פרעה. כי עקר החכמה לקנות שלמות, אינם רק חכמות אלקות, ושאר החכמות הם רק חכמות בטלות, ואינם חכמות כלל. וכת היא מרמזת על החכמה שאינה חכמה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הביאי בני מרחוק וכו', ובנותי - אלו גליות שבשאר ארצות, שדעתן אינם מישבת עליהם כבנות. פרעה - לשון בטול, כמו שכתוב (שמות ח): אל תפריעו את העם. וחכמות חיצוניות הם בחינת קנה, כי יש קנה בקדשה, הם חכמות קדושות, כמו שכתוב (משל יד): קנה חכמה (א); וזה לעמדת זה עשה אלקים (ב), הינו קנה שבקלפות, כמו שכתוב (תהלים סח): גער חית קנה, והם חכמות חיצוניות. ישראל הם עם קדוש (ו), וכל אחד ואחד מישראל יש לו חלק אלוה ממעל, שהוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית; (תהלים קד) ועל-שם זה נקראים ראשית, כמו שכתוב (ירמיה ב): קדש ישראל לה' ראשית וכו'. אבל בשעת הולדה, השכל מצמצם אצל כל אחד ואחד, וכשמתיחילין להשתמש בו בהתבוננות עבודת השם ויתברך, אזי שכלו הולך וגדול, כמו שכתוב (מלכים-א, ח): ותרב חכמת שלמה; וכשאדם מכנים בתוך שכלו הקדש מחשבות חיצוניות, הם חכמות חיצוניות, אזי נתמעט קדשת שכלו כפי תפיסת המקום של חכמה חיצונית, שכל חיצוני, בתוך שכל הקדש. והחכמה חיצוני היא נעוץ בתוך השכל הקדש בקנה, ומחסר מקום הקדשה, ועל זה הקנה, הינו זה השכל, מתלקטים ומתחברים כל המדות רעות ומגנות. וזהו (פנחסין כא): כשנשא שלמה את פת פרעה, ירד גבריאלי ונעץ קנה בים. הינו, שגם למעלה, מהשתלשלות הגבורות, שנהו בחינת: ירד גבריאלי, נעשה סוספיתא דדהבא, הינו בחינת קלפות, שהם חכמות חיצוניות, הנקרא גם-כן קנה, ונעץ בים החכמה, שמחסר מקום הקדשה, והעלה עליו שרטון, הינו בחינת מדות מגנות, ועליו נבנה ברוך גדול של רומי, הינו נחש הקדמוני, הברוך אחר קדשה, ועל-שם זה נקרא ברוך גדול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה

(א) עיין זוהר פנחס רלב רלד. (ב) קהלת ז. (ג) דברים ז, יד, כו, כח. (ד) עיין זוהר אחרי דף סח ע"ב. (ה) עיין תענית ח ע"א.

בשהצדיק מסביר לו פנים (ח), אזי מקבל שכל חדש ונשמה חדשה. כי עקר השכל מאור הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו:

ו גם יש כמה בחינות בשנה: כי יש שנה, שהיא בחינת למוד פשטא אוריתא כפי הדבקות, ויש שנה, שהוא בחינת משא-ומתן באמונה, שהוא גס"כ פשטא אוריתא, כי בשעוסק במשא-ומתן באמונה, אזי המחין, הינו נשמתו באה לתוך אמונה בבחינת: חדשים לבקרים, ונתחדשו שם, ונתחזקו מעיפותם. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (בבא בתרא קע"ח): הרוצה להחכים יעסוק בדיני ממונות, הינו הרוצה לחדש את שכלו, הינו נשמתו, יעסוק בדיני ממונות, הינו משא-ומתן באמונה, כי העוסק במשא-ומתן באמונה, הוא בודאי עוסק בדיני ממונות, כי כל דיני ממונות שייך למשא-ומתן, כי אי אפשר לעסוק במשא-ומתן באמונה כי אם בקי בדיני ממונות, שלא יכשל בהם. וזה בחינת (משלי לא): היתה כאניו סוחר; הינו עלידי משא-ומתן, הינו עלידי פשטא אוריתא, אזי: ממרחק תביא לחמה; וממשיך שכל חדש מאור הפנים, כי השכל נקרא רחוק, כמו שכתוב (קהלת י): אמרתי אהבמה והיא רחוקה:

ז אבל בשאדם מכנים שכלו, הינו נשמתו, בתוך האמונה, הינו פשטא אוריתא, הינו משא-ומתן, בבחינת: חדשים לבקרים; אזי צריך לשמר האמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים, כי היא שוכנת בתוך החיצונים, בחינת (יחזקאל ח): זאת ירושלם שמתיה בתוך הגוים וסביבותיה ארצות. וירושלים היא בחינת אמונה, כמו שכתוב: קריה נאמנה; והוא בחינת לילה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות; והוא פשטא אוריתא, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: במחשפים הושיבני, ולחשך קרא לילה; והיא בחינת המאור הקטן, כמו שכתוב: ואת המאור הקטן לממשלת הלילה. וצריך להמשיך בחינת חשמ"ל מעולם הבינה, להלביש את המלכות, הינו אמונה, שלא יינקו ממנה העפ"ם והארצות שסביבותיה, ובשאדם עוסק במשא-ומתן בל"פ באמונה כמו רב ספרא, ומקים (תהלים טו): ודובר אמת בלבבו (בשאר"ל מכות כד) - זו הבחינה נעשה חשמ"ל, הינו מלבוש, סביב האמונה, ואזי אפא מספכת על בנהא (י), שלא יינקו ממנה, והיא: אם לבנה תקרא (משלי ב), ובינה - לבא (הקדמת תיקונים). וזה שמקים: ודובר אמת בלבבו, אזי אפא מספכת על בנהא, שהלב עושה חשמ"ל, הינו מלבוש, סביב האמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב שם): הרוצה שיעסק בדיני ממונות, ישמש את שמעון בן ננס; הינו הרוצה לעסוק במשא-ומתן באמונה, הינו פשטא אוריתא, הנקרא חשך, כמו שכתוב: במחשפים הושיבני, ונקרא אמונה, כמו שכתוב: ואמונתך בלילות, אזי צריך להמשיך חשמ"ל מהלב, הינו שיקים: ודובר אמת בלבבו. והחשמ"ל הזה, הוא מלביש את המאור הקטן, הינו את האמונה, בבחינת: אפא מספכת על בנהא. וזהו: ישמש את שמעון בן ננס; כי שמיעה תליא בלבא (י), כי חשמ"ל לב גימטריא שמע, כמו שכתוב (מלכים א ג): ונתת לעבדך לב שומע; וכן ננס, בחינת אמונה, היא בחינת בן ננס, הינו המאור הקטן:

ח ובשאדם עוסק במשא-ומתן באמונה, עוסק בדיני ממונות, הינו פשטא אוריתא, זהו בחינת הקרבת הקרבן

תמיד והקטרת הקטרת, כי עלידי התמיד עולים חכמה בינה דעת דעשיה ביצירה, וכל הניצוצות הקדושים שבקלפה עולים בסוד אחד-עשר סממני הקטרת, בבחינת מלכות, ובשהאדם עוסק במשא-ומתן, והמשא-ומתן הוא בחינת דיני ממונות, הינו פשטא אוריתא, נמצא בשעת עשיית המשא-ומתן עוסק בפשטא אוריתא, שהם בחינת מט"ט המקנן ביצירה. נמצא, שחכמה בינה דעת שלו בעשיית המשא-ומתן עולים ביצירה, הינו לפשטא אוריתא. וכל ניצוצות הקדשה שיש בתוך העפ"ם והארצות שסביבות ירושלים, עולים לבחינת אמונה, הנקרא ירושלים ומלכות. כשה קם, זה נופל (ח). כי חרבן אמונה הוא נקרא חרבן ירושלים, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קי"ט): לא חרבה ירושלים, עד שפסקו ממנה אנשי אמונה (עין שם, מבאר דבנותם על משא-ומתן באמונה). ובשירושלים, הינו האמונה, הינו משא-ומתן, שהוא פשטא אוריתא, מתגברת - אזי אלו העפ"ם והארצות נופלים, ועולים ממנה כל הניצוצות הקדושים שבתוכם בסוד אחד-עשר סממני הקטרת. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין כ): שלש מצוות נצטוו ישראל בכניסתן לארץ: העמדת המלך, וכריתות זרעו של עמלק, ובנין בית-המקדש. והא בהא תליא, כי העמדת המלך היא בחינת אמונה בנ"ל, וכריתות זרעו של עמלק הם הניצוצות שעולים מבין העפ"ם והארצות, בבחינת אחד-עשר סממני הקטרת, כמו שמוכא במדרש (רות פ' א'): למה נסמכה פרשת כריתות זרעו של עמלק לפרשת משקלת? לומר, שבעון משקלת היה מלחמת עמלק, והינו הך, בידוע. ובנין בית-המקדש הוא בחינת אור הפנים, שהוא בחינת חדוש המחין, חדוש הנשמה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות ל): מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית-המקדש בימיו וכנ"ל:

ט וזה החשמ"ל, הנעשה מבחינת: ודובר אמת בלבבו, ומלביש להאמונה, הוא בחינת רצועות, כי רצועות הם מקיפי מלכות, הינו אמונה. וזה שאמר רב לרב שמואל בר שילת (ב"ב כא): בדר תמחי לינוקא, לא תמחי אלא בערקתא דמסאני. תמחי - לשון טהרה, כמו שכתוב (ישעיה כד): מחיתי כעב פשעיה. ינוקא, הוא בחינת מאור הקטן, היא בחינת שנה. לא תמחי אלא בערקתא דמסאני - הינו רצועות של תפלין, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסוק יז): בשכר שאמר אברהם "מחוט ועד שרוך נעל" וכו' בניו לשני מצוות: לחוט של תכלת ולרצועות של תפלין. ועד שרוך נעל, תרגומו: ערקתא דמסאני; הינו: בשאתה רוצה לשמור את המאור הקטן, הינו משא-ומתן באמונה, שלא יינקו ממנה החיצונים, לא תוכל לשמור את הננס, הינו מאור הקטן, הינו ינוקי, אלא בערקתא דמסאני, הינו רצועות של תפלין. הינו, שתמשיך חשמ"ל מ"בינה לבא" להלביש את האמונה, הינו בחינת: ישמש את שמעון בן ננס כנ"ל, הינו שיקים ודובר אמת בלבבו בשעת עשיית המשא-ומתן, כרב ספרא. ורצועה גימטריא ש"ע, לרבו שעלידי החשמ"ל הזה, שהוא בחינת: דובר אמת בלבבו, נשמר האמונה והנשמה, הינו המחין שבתוכה, ומקבלת מאור הפנים, שהוא ש"ע נהדרין של פנים עליונים, הנמשכין מתקון ואמת, בידוע:

(י) הקדמת התיקונים. (י) תיקון יח. (ח) רש"י פרשת תולדות על פסוק ולאם מלאם יאמין.

ממנו, בעצמים בבטן המלאה (ב), בבחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר; הינו בגלות במדות הרעות של שבועים לשון. כי הקלפה קדמה לפרי, ומי שרוצה לאכל הפרי, צריך לשבר מקדם הקלפה, לכן קדם ההתגלות מכרח הנפש לבוא בגלות, הינו במדותיהם, כדי לשברם ולבוא אחר כך להתגלות:

ב ודע, שכללות של שבועים לשון, של מדותיהן הרעות הללו, היא תאות נאוף; והוא תקון הכללי, מי שמושבר התאות הזאת, אזי בקל יכול לשבר כל התאות. ובשביל זה משה רבנו, לפי שהוא כלל של התגלות התורה, שהוא בחינת דעת, כי התורה נקרא ראשית דעת (משלי א), גם איתא: משה רבינו עולה בגימטריא תרי"ג (ספר הקנה י"ב, רוקח ס"ו, רצו, מגלה עמוקות אופן קי), שהוא כללות כל התורה, ובשביל זה היה צריך לפרש את עצמו מכל וכל, כמו שכתוב (דברים ה): ואתה פה עמד עמדי. ובלעם, שהיה כנגד משה בקלפה, כמו שכתוב (במדבר כד): וידע דעת עליו; גם אותיות בלעם מרמזין שהוא בקלפה כנגד התורה, כי ב היא התחלת התורה, ול היא סוף התורה, וע כנגד ע' פנים, ומ"ם כנגד מ"ם יום שנתנה תורה, ומחמת שהוא בקלפה, לפיכך הוא משקע בתאוה הזאת ביותר, כמו שכתוב (שם כב): ההספן הספנתי (א). גם יוסף, קדם שהיה לו התגלות בתורה, הינו חכמה בינה, כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה; כי אם לבינה תקרא (משלי ב); וקדם שזכה להתגלות התורה, הצריך לבוא בנסיון בצרופ בתוך התאוה הכללית של שבועים לשון הנ"ל, ועל ידי שעמד בנסיון ושבר הקלפה שקדמה לפרי, זכה לפרי, הינו להתגלות התורה, שהיא חכמה ובינה, כמו שכתוב (בראשית מא): אין נבון וחכם פמוד; ובשביל זה דרשו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יב): על פסוק: אחרי לבבכם וכו', (אחרי לבבכם - זהו מינות, ואחרי עיניכם - זו נאוף). גם שמשון הלך אחר עיניו (שם, וסוטה טו), גם בלעם נקרא שתום העין (במדבר כד), מחמת שהוא כלליות מדה רעה של מדות רעות של השבועים לשון:

ג לפיכך כשקורין פסוק ראשון של קריאת שמע, צריך להעצים את עיניו, בבחינת עולמותא שפירא דלית לה עינין (סבא משפטים דף צה, וכמוא בכתבי האר"י ו"ל עיין בשע"ת ס' סא ס"ק ג), כי תקון של הרהורי זנות שפא לאדם - שיימר 'שמע' ו'ברוך שם'. כי תאות נאוף היא באה מעכירת דמים, הינו מוחול, שהיא לילית, שהיא שפחה בישא, אמא דערב רב (ח), שהיא מלכות הרשעה. ומלכותא דשמיא הוא בבחינת גבירא, אשה יראת ה' (ח), שהיא בבחינת ים של שלמה, העומדת על שנים עשר בקר, שהם שנים עשר שבטי יה (וזהו ויחי דף רמא), ובשארם מקבל עליו על מלכות שמים באלו הפסוקים, שכולל את נשמתו בשנים עשר שבטי יה, ומפריש את נשמתו מנשמת ערב רב, הפאים מאשה זונה, שהיא שפחה בישא, שהיא בבחינת (בראשית טו): מפני שרי גברתי אנכי בורחת; שהתאוה בורחת ונפרדת ממנה, ואם אינו משתדל לגרש את האשה זונה, אזי הוא בבחינת (משלי ז): שפחה תירש גברתה:

וזהו שאמר (שם רב לר"ש הנ"ל): דקרי קרי, ודלא קרי להוי צותא לחברו. כי הדבר קשה: הא תינח מי שהוא בר אורין, ועוסק במשאומתן באמונה, אזי המשאומתן הוא טובה אצלו, שהמחין שלו מתחדשין; אבל מי שהוא אינו בר אורין, מה הנאה יש לו שעוסק במשאומתן? דע, מי שהוא עוסק במשאומתן באמונה, הוא עושה טובה לחברו שהוא משרשו, שמחין של חברו מתחדשין בתוך המשאומתן שלו שבאמונה. וזהו: דקרי קרי, מי שהוא בר אורין, אזי טובה לו שנתחדש שכלו בתוך האמונה, ויהיה לו מחין חדשים ללמוד ולדבקות הבורא; ודלא קרי להוי צותא לחברו, הינו שהוא עושה טובה לחברו שמשרשו:

י וזה בחינת תקיעות ראשי השנה, כי ראשי השנה הוא בחינת שנה, כידוע, שהוא בחינת משאומתן באמונה, בחינת פשטא אורייתא, בחינת עוסק בדיני ממונות, ותקיעות הם התעוררות השנה (ט), שהוא חדוש המחין מאור הפנים, ומזה הוא התאדמות פני התוקע, שנתעוררו אורות מפנים עליונים:

וזהו פרוש: אשרי העם ידעי תרועה - הוא בחינת העלאת אחר עשר סממני הקמרת, שבתוך העכו"ם והארצות השוכנים סביבות המשאומתן באמונה, שנתחברים אליו הניצוצות. וזה: ידעי תרועה; ידעי - לשון התחברות, תרועה - מלשון שברה, כי הניצוצות הם משבירת כלים. ה' פאור פניך יהלכון - בחינת משאומתן, כמו שכתוב (דברים לו): שמח וכולון בצאתך. הינו, כשעוסק במשאומתן באמונה, כדי להביא את נשמתו בבחינת: חדשים לבקרים רבה אמונתך, כדי לקבל מאור הפנים חדוש המחין, חדוש הנשמה, על ידי זה עולים כל הניצוצות על ידי אחר עשר סממני הקמרת:

לו

לשון רבנו זכרוננו לברכה

בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי וכו': (תהלים כו)

א וזהו כלל, כי כל נפש מישראל הוא משרש בשבועים נפש של בית יעקב, ושבעים נפש של בית יעקב משרשים בשבועים פנים של תורה (א). וזה לעמדת זה עשה האלקים, שכנגד שבועים נפש של בית יעקב הם שבועים לשון, שכל לשון ולשון יש לה מדה רעה בפני עצמה מה שאין בחברתה, ומחמת המדות האלו הם מרחקים משבועים פנים של תורה, ובשנה נפש של בית יעקב באה בגלות תחת יד שבועים לשונות, הינו במדותיהם הרעים, אזי היא ראמת שבעין קליו, פיולדת שקדם הלדה היא צועקת שבעין קליו (וזהו פנחס דף רמט), כנגד שבעין תבין שבמזמור יענד, שכלא זה אי אפשר לה לילד. וזהו כלל, שכל נפש מישראל, קדם שיש לה התגלות בתורה ובקבוצה, אזי מנסין ומצרפים את הנפש בגלות של שבועים לשון, הינו בתאוותיה, וכשהיא באה במדותיהן בגלות, אזי היא ראמת שבעין קליו, כי התגלות היא בחינת לדה, כי קדם התגלות של תורה, אזי היא בבחינת עבור, שהתורה היא נעלם

(א) עיין לקמן סימן ס, אות טו. (ב) קהלת יא. (ג) עיין סנהדרין קה ע"ב. (ד) הקדמת התיקונים, ובתיקון ג' מתקונים אחרונים. (ה) משלי לא.

כי בשני פסוקים אלו יש י"ב תבות, נגד י"ב שבטי יה, וז"ל מ"ט אותיות, כנגד מ"ט אותיות שבשמות שבטי יה. ובקבלת על מלכות שמים, הוא בחינת ים של שלמה, הוא נפרד מנשמותיהן דערבירב, שהיא שפחה בישא, אשה זונה, ונכלל בנשמות שבטי יה, בחינת אשה יראת ה', אזי הוא בחינת סגירת עינים בשעת קבלת על מלכות שמים, להורות שעל ידי קבלת על מלכות שמים הוא בבחינת עולמותא שפירתא דלית לה עינין, שהיא התאווה שכוללת המדות רעות של שבועים לשונות:

ד וכל זה כשיש לו לאדם הרהור באקראי בעלמא, אזי די לו באמירת שני פסוקים הנ"ל; אבל אם הוא, חס ושלום, רגיל בהרהור של התאווה הפללויות, רחמנא לצלן, ואינו יכול להפריד ממה, אזי צריך גם כן להוריד דמעות בשעת קבלת מלכות שמים, כי איתא (י), שהדמעות הם ממותרות המרה שחרה, ומרה שחרה היא טחול (תיקון טו), שהיא בחינת מלכות הרשעה, אשה זונה, שמשם נשמותיהן דערבירב, וכשמוריד דמעות, אזי נרחין ויוצאין לחוץ המותרות, הינו התאווה נאוף, הבאים מעכירת דמים של טחול ומהמותרות, וכולל נשמתו במלכות שמים. וזה שתרגם יונתן על פסוק (במדבר כה): והמה בוכים פתח אהל מועד - בבין וקורין את שמע, וזה לא עשו אלא כדי להנצל מהרהור של אשה זונה, שהיא קלפה הקודמת לפרי, ולכוא להתגלות התורה:

ה וכל שבא להתגלות התורה, אזי נעשה מההתגלות נשמות חדשות, כמו שכתוב: למעבד נשמתין ורוחין חדתין בתרתין ובתלתין - היא התורה, שיש בה שלשים ושלשים נתיבות החכמה; ובתלתא שבשין - הינו אוריתא תליתאי (שבת פח). נמצא, כשהצדיק מוגלה איזה דבר תורה, אזי מוריד נשמתין חדתין לכל אחד מהשומעין התורה לפי בחינתו ותפיסתו. כי התורה יש לה שני פחות: להמית ולהחיות, כמו שאמרנו: ושמעתם - זכה, נעשית לו סם חיים וכו' (יומא עב; ועין תענית ו), ובתיב (הושע יד): ישירים דרכי ה', צדיקים ילכו בהם וכו'. כך התורה של הצדיק לכל אחד כפי תפיסתו: יש אדם שנעשה לו נשמה חדשה מההתגלות התורה, ויש אדם שהוא, חס ושלום, להפוך, כמו שכתוב: צדיקים ילכו בהם; הכל לפי הפלי שלו, הינו כפי תפיסתו, תפיסת המוחין שלו. דוה הוא כלל גדול, שאי אפשר לשום אדם להשיג ולתפס בדבורו של הצדיק, אם לא שתקן תחלה אות ברית קדש בראוי, ואזי יכול להבין ולתפס בדבורו של הצדיק. דאיתא בזהר: סלוקא דיסודא עד אפא ואמא (י), שהם בחינת חכמה ובינה, שהם י"ה, שהם מוחין. נמצא, כשתקן אות ברית קדש בראוי, אזי המוחין שלו בשלמות, ויכול להבין בדבורו של הצדיק. כפי התקון של כל אחד, כך הוא השגתו:

ו וזה הוא כלל גדול, כי מפי עליון לא תצא (ח) כי אם אור פשוט, אך לפי בחינת פלי המקבל את האור, כך נצטטר האור בתוכו; אם הפלי הוא בשלמות, אזי הוא מקבל בבחינת מאורות מלא, ואם, חס ושלום, הפלי אינו בשלמות, אזי הוא

מקבל בבחינת מארת חסר ואו, כמו שכתוב (משלי ג): מארת ה' בבית רשע (ט). וזה הוא: צדיקים ילכו בהם [וכו'], כי אור הפשוט הבא מלעיל, הוא בחינת קמין וסתים (י), אך לפי בחינת הפלי המקבלים הוא בחינת צירי, שנצטטר האור לפי בחינת הפלי. ועל כן בתיב בכלעם (במדבר כג): הנה ברך לקחתי - בקמין, וברך ולא אשיבנה - בצירי, כי אפלו הלקיחה, שהיא אז בבחינת קמין וסתים, היא בבחינת ברך. ראיה לזה, כי הוא היה רוצה להצטטר לפי בחינת הפלי שלו, שהיא בחינת קללה, ולא היה יכול להשיב ולצטרף ולהצטטר כלל לפי בחינתו. וזה: וברך ולא אשיבנה; ומפני שהיה בשעת לקיחה, הוא בחינת ברך. ומפני מה? לפי שהעיד עליהם הכתוב, שישאל נקראו שבטי יה, כמו (שפרשו) [שפרש רש"י] ו"ל על החנוכי (במדבר כו): שמי מעיד עליהם, שם יה, שהוא בחינת מוחין, כמו שמוכא (בגמרא) [במדרש (ט)], שהעכו"ם היו אומרים: אם בגופם היו מושלים וכו'; לפיכך העיד הכתוב עליהם. וזה שכתוב (דברים יא): ראה אנכי נותן לפניכם - דיקא, כי למעלה [הוא] בבחינת קמין, שקמין וסתים, אבל לפניכם למטה נצטטר האור לפי בחינת הפלי. ובשביל זה יען בלעם לבלק להכשילם בדבר ערוה, כדי לקלקל בליהם. וזה שכתבו חכמי הרפואות, שהפרוס רפואה למשגע. וזה הוא: סלוקא דיסודא עד אפא ואמא, הינו בחינת: שמי מעיד עליהם. וזה: בקרב עלי מרעים, תרין רעין דלא מתפרשין (זהר ויקרא דף טז), הינו המוחין. ואכילתם, שנאמר (שיר השירים ח): אכלו רעים; הינו התחזקותם, הוא בשר קדש, הינו: לאכל את בשרי, שהוא בחינת סלוקא דיסודא, הינו תקונו מגיע עד המוחין, שהם אפא ואמא. והוא תקון הפללי, שעל ידי צירי ואיבי לי המה פשלו ונפלו, שהם בחינת שבועים לשונות. ובשישבר התאווה הזאת, ממילא נופלים כל התאווה רעות:

זאת התורה היא לשון רבנו זכרנו לברכה. ואמר, שהיא סוד פנות קדוש, ויתבאר במקום אחר אם ירצה השם (יב). עוד מציאתי מפתח יד קדש של אדונינו מורנו ורבנו, זכרנו לברכה, מענין התורה הזאת בשנוי לשון קצת, והנדר היה קריע חציו, ומה שנמצא כתוב על הנשאר העתקתי:

וזוהו: צפנת פענח דמגלין... שבועים פנים... תורה... סוד אחר, כמו שכתוב (משלי כה): וסוד אחר אל תגל, כמובא בזהר (בתקונים ח"א לד טו סט), כשמפסיק הנקדה מהדל"ת של אחר, והנקדה היא אות ברית, אזי נעשה אחר. הינו, כשמכנים בריתו בזונה, הנקראת מלכות הרשעה, הנקרא אל אחר. אבל מי שמקדש את עצמו מזאת התאווה, אזי הוא נתקשר במלכות שמים (א'), הנקרא אני, כמו שכתוב: קדשים תהיו כי קדוש אני (ויקרא יט); ובכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, תמצא קדשה (זהר מקץ דף רד). אבל מאן דגלי עריין, הכי איהו אתגלי בין אנון עריין, דאנן אלהים אחרים - תקונים (תיקון טו), דף צג. ובשביל [זה] מוכא בזהר (קדושים פד): פד חזי רבי שמעון נשי שפירין, אמר: אל תפנו אל אלילים; כי נאוף היא עריות, אלהים אחרים, מלכות הרשעה. ובשביל זה, סגלה לבטל הרהורי נאוף, לקרא שמע ישראל וברוך שם כבוד וכו', כמובא על פסוק: ויקרב אל אחיו המדינית וכו' - דף א.

(י) בספר שבילי אמונה, נתיב ד. (י) עיין וזהר משפטים דף ק, ובוהר הרקיע שם, ועיין בבאור האדר"ז קיה. (ח) איכה ג. (ט) כדאיתא בזהר בכמה מקומות. (י) עיין תיקון ע. (יא) שה"ש רבה פ"ד. (יב) עיין בספר חיי מוהר"ן ש"א שאמר זאת על מאמר בקרוב בסיומן קא.

נמצא, שעקר הנפיון והצורף שמנסין לאדם, אין מנסין אותו אלא בנאוף, שהיא כלולה משבעים אמות, שהיא כלולה מסוד אחר, אל אחר. וכשצוה לאלקים, כמו שכתוב (תהלים מב): בן נפשי תערג אליך; וצוה שבועין קליו, לא פחות, אזי נפתחין לו סודות התורה, דמטמין מגלין לה, ומוליד נפשו חדתי, כי מוליד תורה, והתורה היא כלולה מנפשות ישראל, ומגלה הפנים של התורה, כי עד עכשו היתה סתומה בקלפין, כי הקלפה קדמה לפרי, ויכול הצדיק להוריש בתורתו שמוחדש נשמתו חדתי לכל אחד מאנשי מקרביו המקשרים בתורתו, כמוכא בהזמר: למעבד נשמתו חדתי בתרתי ובתלתין, הינו בהתורה המתחלת בבית ומסימת בלמד, ובתלתא שבשין, הינו אוריתא תליתא, הוא עבד נשמתו ורוחין חדתי. והתורה, זכה - נעשה לו סם חיים; לא זכה וכו', כמו שאמרו: ושמחתם וכו'; וכמו שכתוב: צדיקים ילכו בם וכו'; לכל אחד ואחד כפי שמקבל. אבל מאתו לא תצא הרעות, כמו שכתוב (איכה ג): מפי עליון לא תצא הרעות. והברכה והקללה נעשה אצל האדם כפי הכלי שיש לו, כמו שכתוב: ראה אנכי נותן לפניכם ברכה וקללה. לפניכם דיקא, כי מלפני הקדוש ברוך הוא יוצא אור פשוט, הינו אותיות פשוטים, ולפי האדם בן נעשה הצורף: אם הוא אדם טוב, נעשה צורף של ברכה, ואם לאו - להפך. וזה: לפניכם ברכה וקללה - דיקא, כי לפני ה' עדין אין ציור לצורף הזה, אם הוא ברכה אם לאו. וזה שהתמיה את עצמו בלעם על זה: הנה בך לקחתי וברך ולא אשיבנה, בך בקמין. גם לקחתי משמע ברצונו לקח...:

לו

לשון רבנו זכרנו לברכה

דרשו יי ועזו בקשו פניו תמיד: (תהלים קה)

א כי עקר הבריאה היא בגין דישתמודעין לה (וזה בא דף מב), כמו שכתוב (ישעיה מב): לכבודי בראתיו, יצרתיו אף עשיתיו:

ב וגוף ונפש הם בחינת אדם ובהמה, חמר וצורה, חכמה וסכלות, בחינת אור וחשך, כמו שכתוב (קהלת ב): ביותרן אור מן החשך וכו'; וכמו שאמרו (ר"ל ברכות לז): גדולה דעה, שנתנה בין שתי אותיות, שנאמר: כי אל דעות ה', וכתוב (תהלים קח): אל ה' ויאר לנו, וכתוב (שם פב): לא ידעו ולא יבינו. והם בחינת חיים ומיתה, כמו שכתוב (קהלת ט): החכמה תחיה וכו', וכתוב (איוב ד): ימותו ולא בחכמה (איכה ג), וכתוב (איכה ג): במחשבים הושיבני וכו'. והם בחינות שכחה וזכרון, כמו שכתוב (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב, וכתוב (שם צח): זכר חסדו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): השוכח דבר אחד ממשנתו, כאלו מתחייב בנפשו, שנאמר: רק השמר לך ושמר (אח) נפשך מאד פן תשכח. והם בחינת חכמות התורה, שחכמות חיצוניות הם חמר וסכלות ובהמה, כנגד חכמות התורה:

ג וצריך כל אדם להכניע החמר, הינו בחינות מיתה, בחינת סכלות של הגוף של הארבע יסודות, כמו שכתוב בזהר (בראשית דף כז): ויקח ה' אלקים את האדם - מאן נטל לה, מארבע יסודין דילה, דאפריש לה מתאזה דילהון. וזה נעשה

עלידי התענית, שעלידי התענית מחלישין הארבע יסודות, ונתבטל החמר, בחינות החמר - סכלות, חשך, שכחה, בהמה - ונתגבר ונתעלה בחינות השכל והצורה, האור והזכרון, אדם. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): אגרא דתעניתא צדקתא, כי צדקה רמו לאור, כמו שכתוב (מלאכי ג): וזרחת לכם יראי שמי שמש צדקה; והוא התורה, כמו שכתוב בזהר (לך דף עו): שמעו אלי אבירי לב הרחוקים מצדקה - דאנון רחיקין מאוריתא; והוא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר יט): זאת התורה - אדם. וזה אותיות אדם: מ"ם סתומה הוא בחינת תענית, שהוא בחינת עולם הבא, דלית בה אכילה ושתיה (תקון כא); ודלת הוא רמו לארבע יסודין, שגשפלים עלידי התענית, ונתעלה השכל הרמו באלף, כמו שכתוב (איוב לב): ואאלפך חכמה. וזה שכתוב בזהר (בחדקמה דף יג): נעשה אדם - עלידי התענית נתהוה בחינת אדם. כתיב הכא: נעשה; וכתוב התם: ושם האיש אשר עשיתי עמו; מה התם צדקה, אף כאן צדקה. [פרוש, כי בזהר מפרש שם, שעלידי צדקה הוא בדיוקנא דאדם, ולמד שם ממקרא זה: נעשה אדם; כתיב הכא עשה, וכתוב התם: ושם האיש אשר עשיתי עמו וכו', לענין צדקה וכו'. ורבנו ז"ל מביא ראיה מזה לענין תענית, כי צדקה ותענית הם בחינה אחת, כי אגרא דתעניתא צדקתא כנ"ל, ועל-כן מבאר מזה, שעלידי התענית, שהוא בחינת צדקה, נעשין בנדר אדם, שהוא הדעת האמתי של התורה, שהוא בחינת אור ונפש וכו', כי הכנעת החמר והגוף בחינת בהמה וכו', לגבי הנפש, שהוא בחינת אדם, הוא עלידי התענית, שהוא בחינת צדקה כנ"ל]:

ד אבל יש שני בחינות צדקה, כי יש צדקה בחינת לארץ ויש צדקה בארץ ישראל, וצדקת ארץ ישראל היא גדולה ולמעלה מצדקת חוץ לארץ (ב), וכן יש שני בחינות תורה, כי אין דומה התורה היוצאת מהכל שיש בו חטא, להתורה היוצאת מהכל שאין בו חטא (שבת קטז), כי אין הדין נמחק ואין העולם מתקנים, אלא על הכל פה של תינוקות (שם), כמו שכתוב בזהר (בחדקמה דף א): הנצנים נראו בארץ - אליו אבות העולם; עת הזמיר הגיע - פד אתא עדן לקצצא חיבאי מן עלמא; וקול התור נשמע - דא קלא דינוקא דרבאי דלעי באוריתא, כמו שכתוב (שיריהשירים א): תורי זהב; וכתוב (שמות כה): ועשית שנים כרבים זהב. עלידי קלא דינוקא דרבאי נתגלו האבות בעולם להגן. נמצא, כשאתה רוצה שיתגלו עליך האבות בעולם כדי לדחות הדין והחשך, שכחה וסכלות מן העולם, צריך שיהיה לך הכל שאין בו חטא, ועלידי צדקה דארץ ישראל תכלל עצמך באורא דארץ ישראל, שהוא בחינות הכל הקדוש, שאין בו חטא.

וזה פרוש (ויקרא כז): וזכרתי את בריתי יעקוב וכו', פרוש, אימתי יתגלון האבות בעולם, פד הארץ אומר; עלידי אורא דארץ ישראל ועלידי הכל שאין בו חטא, שהיא בחינת הכל פיהם של תינוקות, כי בן נתברכו תינוקות, כמו שכתוב (בראשית מח): הוא יברך את הנערים ויקרא בהם שמי ושם אבותי - שעלידי התינוקות נתגלו האבות להגן. עלידי צדקה דארץ ישראל יכללו

באורא דארץ-ישראל, אור הקדוש, שהוא בחינת הכל שאין בו חטא. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית יא): היושב בתענית נקרא חסיד, שנאמר: גומל נפשו איש חסד; כי התענית הוא גמילות חסדים לנפשו, הינו לתורה, כמו שכתוב (תהלים יט): תורת ה' תמימה משיבת נפש. גלל בן נקרא איש חסיד, כי מבטל הדין והחשך, וממשיך חסדים בעולם:

ה וזה פרוש (סנהדרין צו) שלשה תהירות שהזוהר רבי יהודה בן בתירא מנציבין: הזהר בזקן ששכח תלמודו מחמת אנסו, והזהר בורידין ברבי יהודה, והזהר בכני עמיהא רץ שמהם תצא תורה. כי אלו השלשה בחינות, הם כלם רומזים להתעלות הנפש והשכל והתורה והזכרון. וכן זה, ששכח תלמודו מחמת אנסו, הוא בחינת מיתה וסכלות מחמת שכחה; אבל אנס רחמנא פוטרו (ט), והזהר רבי יהודה לכבודו, שעלידי הפבור יתבטל ממנו השכחה, ויתגלה הנפש, הינו זכרון התורה. כי שרש התורה היא פבור השם יתברך, כמו שכתוב: לכבודי בראתיו וכו', וכמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ו): אין פבור אלא תורה:

ו וזהו: הזהר בורידין ברבי יהודה, כי הדם הוא הנפש שפא בגלגול, וצריך השוחט לבון להעלות הנפש שפדם. גם עקר חסרון הפרנסה שנתמעט בדורות הללו, אין זה אלא עלידי השוחטים שאינם מהגנים. וזה (אבות פ"ג): אם אין תורה, אין קמח. תורה היא בחינת נפש בנ"ל, עלידיזה אין קמח, הפרנסה נתמעט. ובשביל זה החליף נקרא מאכלת, כמו שכתוב (בראשית כב): ויקח את המאכלת, כי יש שוחט הגון מאכיל ומפרנס לישראל, כי השוחט הגון הוא מלביש את הנפש שבחי במדבר, הינו בפבור הברכה שהוא מברך, והפבור הוא בחינת שכינה, כמו שכתוב (ח): מלכות - פה. וזה פרוש (ישעיה לד): חרב לה' מלאה דם; כי השכינה נקראת חרב לה' (כמובא בזה"ק ובפרדס), והיא בחינת דבור, שהוא בחינת חרב פיפיות, לשון פה, כמו שכתוב (תהלים קנח): רוממות אל בגרונם וחרב פיפיות וכו'. וכשהנפש באה בתוך חרב לה', בתוך הדבור, בבחינת מיין נוקבין, אזי השכינה מזדווגת עלידי המיין נוקבין שיש לה, בבחינת: חזי כמה פרא קאטינא (זהר וקרא דף גי). וזה: חרב לה' מלאה דם; מנפשות העולות בה בבחינת מיין נוקבין, ועלידי הזיווג היא מקבלת פרנסה לישראל. וזה פרוש (איכה ח): בנפשנו נביא לחמנו מפני חרב המדבר; הינו פשהשוחט אינו הגון, ואינו מעלה את הנפש בבחינת מיין נוקבין, וכשעומד עם החליף לשחט את החי, הוא עומד ברוצח נפשות, והחליף שלו הוא חרב המדבר, ואינו חרב לה', שהוא חרב המדבר, ויש צער להנפש החי, שצווקת בקול מר (שיר השירים ח): נפשי יצאה - בשציצאת בשביל להכניס בדברו של הברכה, בבחינת מיין נוקבין. וכשיצאתי, בקשתיו ולא מצאתיו, קראתיו ולא ענני - כי אינו שם בשעת הברכה, וחושב מחשבת פגול. עלידיזה מצאני השומרים הפככים בעיר, הפוני פצעוני, נשאו את רידיי מעלי - הינו, שפעלה שהיה להנפש בבחינת חי, גם זה לקח ממנה, כי עכשו אין לה מנוח לכף רגלה. אזי לו להשוחט הזה! אזי להנפש,

שהרג את הנפש, ומסר אותה בכף אויביה, ואין להשכינה מיין נוקבין להמשיך טרף לביתה, ועלידיזה: בנפשנו נביא לחמנו - ביגיעה וטרחא גדולה: וזה שאמרו חכמינו, זכרונם לברכה: קשין מזונותיו של אדם בקריעת ים-סוף (פסחים קיא), כי ים-סוף נקרא לשנים-עשר קרעים (פרקי דר"א פ' מב ובתקון כא), כנגד שתיים-עשרה בדיקות הפסין (ח) שעלידיהם קשים מזונותיו של אדם וכו'. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נח): שלחן דומה למזבח, כי שעור פגמיות החליף בשעור פגמיות המזבח (חולין יז). גם על השחיטה גימטריא תל"ז, וכוונת אפיך תאכל לחם (בראשית ג) - ראשי-תבות גימטריא תל"ז (עם הארבע תבות), לרמוז חסרון הפרנסה עלידי שוחטים שאינם מהגנים. וזה פרוש (תהלים קיא): טרף נתן ליראיו; כי טרף יש לו שני משמעות: לשון טרפה, כמובא בזהר סוף משפטים (דף קכא), ולשון מזון. לרמוז, כשישראל שומרים את עצמם מטרפה, עלידיזה יש להם פרנסה:

וזה פרוש: מנצפך צופים אמרו (שבת קד). מנצפך הוא בחינת ורידין, בחינת רי"ו דין. וצופים, אלו נביאים, שנינקתם מבחינת כרובים, בחינת תינוקות, בחינת הכל שאין בו חטא, בחינת אורא דארץ-ישראל, ששם מקבלין רוח-הקדש, כמובא בזהר (לך דף פה): ויקם יונה לברח תרשישה. ואלו הצופים, הינו אלו שהם בבחינת הכל שאין בו חטא, הם נהירין ב"ורידין", רי"ו דין, במנצפך, ומעלין את הנפש בבחינת מיין נוקבין, וממשיכים שפע. והשפע מכנה בשם א'מ'ר', כי מתחלה היא אור, ואחר-כך נעשה מים, ואחר-כך רקיע. וכשמתקנים את המנצפך, ועושים ממנצפך אדני, כי מ"ריו" נעשה צורת אלה, נעשה אדני. ואדני הוא דבור, הוא השכינה, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח; ומחבל הזה, הינו אדני, יוצא השפע, ונתחלק לכל אחד לפי בחינתו. וזה פרוש (תהלים סח): אדני יתן אמר המבשרות צבא רב - לכל אחד לפי בחינתו:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין קד): אכלי עמי אכלו לחם אדני לא קראו - רב אמר: אלו הדינים; ושמואל אמר: אלו מלמדי תינוקות. מר אמר חדא ומר אמר חדא, ולא פליגי. רב אמר אלו הדינים - הינו רי"ו דין, שאינם מעלין את הנפש בבחינת מיין נוקבין, שאין עושין מ"ריו" דין אדני. רמו לשוחטים שאינם מהגנים, שמקלקלים הדינים, הינו רי"ו דין, מנצפך. הדמים, שהם הנפשות, הם חמש אותיות, כנגד חמשה דמים, כידוע. רמו לחמש בחינות שיש לנפש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): הני חמשה 'ברכי נפשי' כנגד מי וכו'. ושמואל אמר אלו מלמדי תינוקות - שמקלקלים את ההכל שאין בו חטא. כשדבורו והכלו של השוחט אינו בבחינת הכל שאין בו חטא, בחינת אורא דארץ-ישראל, עלידיזה: אכלי עמי - הפרנסה נתמעט. כי כשיש להשוחט בחינת הכל שאין בו חטא, בחינת חרב לה', בחינת צדקה דארץ-ישראל, בחינת נפש, בחינת תורה בנ"ל - גם הנפש, שעולה מחי להמדבר שלו, גם כן נתעלה בבחינות מעלות אלו הנזכר:

(ג) נדרים כו ע"א. (ד) פתח אליהו. (ה) רא"ש חולין פרק א', סימן כד.

גופה דבר-נש (ח). וכל המלשינות והרעות שדוכרים על אדם בא מרוח סערה, מאחר הדברים הנה, כי הוא בחינת: קץ כל בשר (בראשית ו) - שעושה קץ וסוף לכל בשר. ובני-אדם, שהם דנים את כל אדם לכף חובה, וחוקרים תמיד על חובות בני-אדם, הם מבחינת קץ כל בשר, כמו שכתוב (איוב כח): קץ שם לחשך ולכל תכלית הוא חוקר (עיין בווהר מקץ קצנ) - שהוא חוקר תמיד לעשות תכלית וכליון לכל דבר, ולעורר דין ולהלשין ולקטרג, כמו שכתוב (ישעיה נב): והרשעים כים נגרש, כי השקט לא יוכל. וצריך כל אדם לראות לאכפא סמרא דקין כל בשר תחת הדבור של הקדשה, כמו שכתוב בזהר (ויחי דף רלח. ובווהר בלק דף הו): אסרי לגפן עירה - גפן דא פנסת-ישראל, כמו שכתוב (תהלים פ): ופקד גפן זאת; וכמו שכתוב (בראשית מט): וזאת אשר דבר. וכשהוא בופף את רוחו סערה, דהינו שהוא נוטל ממנו כל הדבורים שגפלו לתוכו, אז: יקם סערה לרממה (תהלים ק):

ג וצריך להעלות את הדבור לשרשו, שהוא הזרע, שהם חמש אצבעין שביד שמאל, שהם חמשה גבורות, שהם בחינת חמשת מוצאות הפה. כי עקר הדבור - עלידי חמשת מוצאות הפה, שהם הגבורות, כמו שכתוב (שם ק): מי ימלל גבורות ה'; שעלידי גבורות נעשה הדבור, כמו שכתוב (שם קמח): וגבורתך ידברו; וכמו שכתוב (ירמיה כג): הלוא כה דברי כאש נאם ה'. והתחלת עליות של הדבור הוא מראשו, הינו מהמבחר, האמת שיש בהדבור, שהוא נקרא ראש. כי יש כמה אמת, כמו שאמרו (סנהדרין צג): אמת נעשה עדרים; וכמו שכתוב (תהלים קט): ראש דברך אמת. כי קדם תקונו היה בבחינות (דניאל ח): ותשלך אמת ארצה; ולא היה יכול לדבר שום דבר אמת, מחמת שרוח סערה כלכל אותו, כמו שכתוב (תהלים ק): יעלו שמים ירדו תהומות; וכשמתקנו, אזי אין לו כלבול. וזה בחינות (פסחים א): עקם הכתוב תשע אותיות, שלא להוציא דבר מגנה מפיו. זה רמז, בשרוח סערה שולט, אזי אין ביכולת לדבר בדרך ישר, כי הרוח מכלכל אותו, וצריך לעקם את הדרך:

ד ותקון הדבור הוא עלידי התורה שלומדין בצר לאדם, בעניות ובדחקות, שהוא בחינת לילה*, שאז שלטנותא דקין כל בשר, כמו שכתוב: קץ שם לחשך; וכתוב (בראשית א): ולחשך קרא לילה. וחכמינו זכרונם לברכה אמרו (תנא יב): הלומד תורה בלילה, מושכין עליו חוט של חסד ביום. חסד הוא בחינת פקר דאברהם, כמו שכתוב בזהר (מקץ דף רג ע"א): הפקר אור - דא פקר דאברהם; והאנשים שלחו - אנון מארי דדינין; המה וחמוריהם - אנון וכל סטר מסאבא, וכמו שכתוב (רות ג): שכבי עד הבקר. אזי נופלים כל המקטרגים השולטים על הדבור, ואז הדבור יוצא בשיר ושבת וחלל

ו וזהו פרוש: הזהרו בבני עמיהארץ; כי זה ידוע, שהנפשות הנקבדות [הנעשקות] בתוך הטקלא, האמור בזהר (סבא משפטים דף קנ ובשאר מקומות), בקלפות גנה, וקלפות גנה רוצה שישתקע שם הנפש, אזי היא נותנת אותן בתוך טפת זוגו של עמיהארץ, כדי שיתמנה הנפש ההיא ביותר. נמצא, שבני עמיהארץ הם נפשות יקרות, אלא שהם בצפרים האחוזות בפח (ו). מאין אנו יודעים הדר תפארתם, אלא עלידי תורתם; כשאנו רואים שהם תלמידי-חכמים, בידוע שיש להם נפש יקרה. וכל התורה שהם מגלים, הוא הכל גלוי להשוות, כי הנפש היא [בחינת תורה] כנ"ל, והתורה שהם מגלים בני עמיהארץ, הם בחינת ניצוצות, ועולה להשכינה בבחינת מיין נוקבין, בבחינת: חיו במאי פרא קאתינא. ובשביל זה צריך לכבדם, כי עלידי הכבוד יתגלה ביותר התורה מהתעלמותה, הינו הנפש. כי שרש הכל הוא הכבוד, כמו שכתוב: לכבודי בראתיו וכו'; והנפש משתוקקת להכלל בו בשרשו. וזה: הזהרו בבני עמיהארץ - לכבדם, כדי שישתוקק התורה, שהיא הנפש, להכלל בשרשו, שהוא הכבוד, ועלידי-זה: מהם תצא תורה: וזה פרוש: דרשו ה'. עלידי איזה חכמה תוכל לדרש אותה? הדר מפרש: ועז - הינו עלידי התורה, ולא עלידי חכמות אחרים, שהם סכלות וחשך כנגד חכמות התורה. ועלידי מה תזכה לחכמות התורה? בקשו פניו תמיד - עלידי צדקה של ארץ-ישראל, כמובא במדרש (בראשית רבה פ' מו, קהלת רבה סדר א): אין בקשת-פנים אלא צדקה, כמו שכתוב (תהלים פח): צדק לפניו יהלך; ואין תמיד אלא ארץ-ישראל (שורר טוב תהלים קה, ועיין ראשית חכמה שער התשובה, פ' ו), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה:

לח

לשון רבנו זכרונם לברכה

מרכבת פרעה וחילו ירה בים וכו': (שמות מו)

א כי צריך כל אדם לפשפש את עצמו בכל עת, אם הוא דבוק בהשם ובהפך; והסימן של דבקות הוא תפלין, כי תפלין הם סימן על הדבקות (א):

ב ואי אפשר לבוא לבחינת תפלין אלא שיעלה את הדבור ויתקנהו. כי הדבור, שהוא רוח פיו של הקדוש-ברוך הוא, שהוא בחינת: מלכות - פה (ו), הוא בחינת ים, שכל הנחלים הולכים לתוכו, כמו שכתוב (קהלת א): כל הנחלים הולכים אל הים (ו); והוא בחינת אדני, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח. וכשפונמין הדבור, שהוא אדני, אז עלידי הפנים נעשה מרוח פיו רוח סערה, כי כ"ז אותיות, כל אחד כלול מעשרה, גימטריא ר"ע. ונעשה מבחינת הדבור, הינו מבחינת אדני ר"ע אותיות, סערה; ס"ה הוא אדני, ור"ע אותיות. וזה בחינת (תהלים קמח): רוח סערה עושה דברו - שעושים ומתקנים את הדבור ומעלים אותו מבחינת רוח סערה. ורוח סערה הנה הוא מקטרג הגדול, שממנו באים כל הקטרוגים והנסיונות, והוא אחר הדברים, שהוא יונק מהדבור, כשמוצא פתח לינק, הינו: לפתח חטאת (בראשית ד); וכתוב (מכה ז): שמור פתחי פיד וכו'; וכמו שכתוב בזהר (וירא דף קטז): ויהי אחר הדברים והאלקים נסה את אברהם, והוא מסער

(ו) קהלת מ. (א) עיין חדושי אנדות ברכות דף ו, ד"ה מנין שהקב"ה מניח תפלין. (ב) פתח אליהו. (ג) עיין תיקון יא מתיקונים אחרונים. (ד) עיין תפלין תיקון יח (דף לה ע"ב).

לקוטי

מרכבת פרעה לח

מוחר"ן

להקדוש־ברוך־הוא, כמו שכתוב (תהלים פג): אלקים אל דמי לך; וכמו שכתוב (שם ל): למען יזמרך כבוד ולא ידם; ואז בן יחד בוכי בקר וכו' (איוב לח), וזהו (תהלים קכב): עומדות היו רגלינו; כי הדבור נקרא רגל, כמו שכתוב (ישעיה כא): צדק יקראהו לרגלו; וכמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון. בשעריך ירושלם - עלידי התורה, כפרוש רש"י (והוא מדברי ר"ל מכות י):

ה ובשמעלה את הדבור לשרשו, הינו לגבורות, ומתחיל לדבר בינו לבין קונו בשלהבת הגבורות, ומעורר את עצמו לעבודת השם יתברך, אזי נכנס אור שרש של הגבורות, הינו חמימות הלב*. כי שרש

הגבורות הם בלב, כמו שכתוב (תהלים לט): חם לבי בקרבי בהגיגי וכו', ושם שרש אמתי של האמת של הדבור, כמו שכתוב (שם טו):

ודובר אמת בלבבו, ומתחיל לדבר בחמימות שבלב, דבר אמת שבלב. וכשמדבר בינו לבין קונו דברי אמת שבלבו, בהתעוררות בתשובה, ורואה פחיתותיו וגדלת הבורא, כי עד עכשו השליך חפאתיו אחר כתפיו ולא עין בהם, ועכשו בשידע אותם, אזי נכנס בו בוישה גדולה על גדל פשעיו, כנגד רב ושלטי עקרא ושרשא דכל עלמין (י"א שבכאן צריכין להעתיק חתמה השלישית, וכן הוא בכת"י, והכל עולה בקנה אחד, וע' פ"ח). והבוישה הזאת עדין איננה בפעל, הינו שהבוישה הוא בפנימיות, ואין מתגלה על פניו, כמו שכתוב (תהלים טו): כסתה כלמה פני; כי זאת הבוישה היא קדם התשובה. וזה ידוע, אין דומה בן כפר לבן פרך; כל מה שמקרב ביותר אל המקל, בשתו גדול, וכל מה שידע ביותר בכבוד המקל, הוא בוש יותר מהמקל. וקדם התשובה עדין ידיעתו בקטנות, עלידידות בשתו אינו בפעל על פניו, כי חפאתיו מטממין שכלו וידיעתו, עלידי רוח־שטות שברקבו, כמו

שאמרו (סוטה ג): אין אדם עובר עברה וכו'*. אבל אחר־כך, בשעושה תשובה ומסיר ממנו

המפשות, ונתוסף בו שכלו - אזי הוא מתבייש ביותר, ונתגלה הבוישה על פניו. והבוישה הזאת הוא בחינת אור התפלין, שנתגלה על פניו במצחו, ועקר התגלות הבוישה היא במצח, כמו שכתוב (ירמיה ג): ומצח אשה זונה היה לך, מאנת הכלם. וזה פרוש (משלי ב): אז תבין יראת ה', כמובא בזהר הקדוש (בהקדמת התקונים דף טו):

תפלין הם בחינת אמא על ברא, ואם לבינה תקרא (משלי ב), וזה פרוש: אז תבין; הינו עלידי בינה יתרה שיהיה בהכרת הבורא, עלידידות: יראת ה', הינו בחינת תפלין, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך ויראו ממך - אלו תפלין. כי היראה הוא הבוישה, כמו שכתוב (נדרים ט): יראת ה' על פניכם - זה הבוישה, שהיא על הפנים, הינו בחינת תפלין עלידי בינה, שהיא אמא על ברא:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יא): תפלין נקראין פאר, שנאמר: פארך חבוש עליך. ופאר הוא כלליות הגונו, כי ההתפארות - עלידי כלליות הגונו, כמו שכתוב (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר (ח); כי הם כלולין מגונו סגיאין. וזה שאנו רואים, בשאדם מתבייש נעשה כמה גונו, וכוה יכולים אנו להבין, אם יש לאדם יראת־שמים, הינו בוישה, לאחר תקון החטא, כשאנו מסתפלין על פניו, וגופל עלינו יראה ובוישה, הינו שנמשך עלינו דעת בגדלת הבורא יתברך שמו. וזה פרוש: אז תבין יראת ה'; פרוש, בזה תבין שיש לו יראת ה'. ודעת אלקים תמצא, הינו כשימצא גם לך דעה בגדלת הבורא, הינו בוישה ויראה. וזה בחינת: וראו כל עמי הארץ וכו' ויראו ממך; הינו שנמשך עליהם גם־כן יראה:

ו ומושה זכה לאור התפלין, כמו שכתוב בזהר (בהשמ"ו בראשית רסב): ויתגלו את עדים - דא תפלין, ומושה יקח את האהל - שלקח אותן האורות, מלשון (איוב כט): בהלו נרו עלי ראשי עין בווהר בראשית דף נב: כי תשא דף קצד). וזהו (שמות לד): כי קרן עור פניו; עלישם: קרן אחת היה לו במצחו (חולין ט). זה בחינת תפלין, שהוא במצח, ועלידידות: ויראו ממך אליו; כי האיר עליהם היראה, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' וכו'.

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות יב): העובר עברה ומתבייש בה, מוחלין לו מיד; כי העברה מכניס בפרס רוח־שטות, ועלידי בוישה מחזיר המחין, כמו שכתוב: אז תבין יראת ה' כנ"ל. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (נדרים ט): מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הר סיני; כי אדם הראשון פגם בבחינת תפלין, שהם בחינת עץ החיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו (י); ודבק את עצמו באילנא דמותא, ועלידידות: ויגרש אותו מגן־עדן (בראשית ג), כי עזות־פנים לגיהנם (אבות פ"ח); וכד תב בתויבתא כתיב (שם): ויעש להם כתנות עור - דא תפלין (כמובא בחיבורים, תיקון סט, דף קח):

וזה פרוש (חולין ט): שור שהקריב אדם הראשון, קרן אחת היתה לו במצחו; כי עלידי הקרבן, הינו עלידי התשובה, וזה לבחינת תפלין, שהוא בחינת קרון עור הפנים:

ובין, שהיה מזהמת הנפש (י), כתיב בה (בראשית ד): למה נפלו פניך; שהוא בחינת אור התפלין, שהוא קרון עור הפנים. וקין הביא מפסלת (ח), שראה חוב לכל אחד. ואיתא (במדרש תנחומא פ' בראשית): וישם לקין אות - שזרח לו קרן, הינו כנ"ל. וזה שכתוב בקין (שם): וישב בארץ נוד קדמת עדן. פרוש, שלא זכה לעדן, עלידי שפגם באור התפלין. וזה קדמת, ראשית־תבות: קדמתא דלא מנח תפלין (ט):

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית י): מי שיש בו עזות, בידוע שנכשל באשת איש; כי קין עמד על תאוותו של הבל, כמו שכתוב (שם): ויהי בהיותם בשדה (י). וישראל, שעמדו על הר סיני, פסקה והמתן, הינו והמת הנחש; ועפ"ם, שלא עמדו, לא פסקה והמתן (שבת קמו).

(ה) וזהו יתרו דף צ ע"ב. (ו) עין מנחות דף מר. (ז) תיקון סט. (ח) ב"ר פרשה כב. (ט) עין ר"ה דף י. (י) תיקון סט.

וזה: בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו; רגלי דיקא, כי אין להם רגלים, כמו שכתוב (בראשית א): על גחנך תלך. וזה שכתוב (בזוהר): וישם ה' לקון אות; [פרש רש"י]: החזיר מוראו עליהם, כמו שכתוב: וראו כל עמי הארץ; כמו שכתוב [בזוהר]: פד תב בתיבתא, וישם ה' לקון אות (תיקון סט, דף קח:).

וזה שספר התנא (בכורות נז): ארו נפל במקומנו, ועברו עליו ששה עשר קרנות על חדו. כי ידוע, שהצדיק שעובד את השם בדבקות גדול ובשכל גדול, כשנזכר לאיזה מדרגה פחותה ממנה, אף על פי שזאת המדרגה שהוא עכשו בה, גם היא מדרגה גדולה לערך שאר הצדיקים, אבל מחמת שלפי ערכו הוי לה נפילה, הוא מתבייש בזה המדרגה, כאלו חטא איזה חטא, ועושה תשובה על זה כאלו חטא, וכא על ידי זה לבושה גדולה, הינו בחינת תפלין, בחינת: אז תבין וראת ה'; וכא לבחינת ידיעה חדשה והפירה. ועקר הארת התפלין באים על ידי הלוחות, כמובא (בוזר בראשית ובי תשא ה"ל): כשאמרו ישראל נעשה ונשמע, וכו' לחגירת זינא עלאה. ומשה זכה לקרון עור פנים מאור הלוחות, כי הם המוחין בעצמן, כי על ידי חדוד השכל בתורה נתחדדו המוחין, ונתוסף בו הפירה ומתבייש ביותר. והלוחות הם שרש התורה, ונקראים י"ו, על שם עשרת הדברות, וארפן ואו ורחפן ואו (כ"ב י), והצדיק נקרא ארו בלבנון (א). וזה שספר התנא בשבחו של הצדיק, שהיה צדיק בדורו, ונפל במקומנו, כי בודאי מדרגת התנא היתה גם כן גדולה, אבל לפי ערך הצדיק היתה נפילה. ועברו לשון התגלות, כמו שכתוב (שמות יב): ועבר ה' לגוף את מצרים; ותרגם אונקלוס: ואתגלי י"ו קרנות על חדו - הינו על ידי חדוד שכלו וחדוש שכלו, שקבל על ידי התורה שנקרא י"ו כנ"ל, נתגלה קרון עור הפנים, הינו בושה, בחינת תפלין. גם הקדוש ברוך הוא נקרא מקומו של עולם (ב), וזה פרוש: נפל במקומנו; שנפל להשגות אלקות לפי השגתנו, הגם שגם השגתנו גדולה, אבל לפי ערכו הוי לה נפילה, ששכב בתשובה ומתבייש בהשגתנו. וזה פרוש: בראשית - ירא בשת (ד), כי היראה הוא הבושה. תמן ראשי תמן בת, אלה ראשי בית אבותם (שמות ו), הינו תלת גונון דעינא בתעין (ד), רמו מקום התפלין, ולטוטפות בין עיניו (שם יג), ותלת גונון דעינא ובתעין, הם ארבע פרשיות. וזה פרוש: אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדשי (ישעיה נח). כי שבת - בחינת בושה, רגלך - בתחלה צריך לתקן הדבור, הנקרא רגל. ואידך תתקן הדבור? עשות חפצך ביום קדשי. כי זהמת הנחש גרם שלשים ותשע קללות (ט), שלשים ותשע מלאכות, וצריך כל אדם להמשיך קדשת שבת, לקדש ימי החל, כדאיתא במכילתא: זכור את יום השבת - זכרהו מאחד בשבת; ולפי הקדשה שמקדש ימי החל, כן נדחה זהמת הנחש, קץ כל בשר, שהוא בחינת רוח סערה, ועל ידי זה עולה הדבור. וזה פרוש: עשות חפצך - כשאמרה עושה חפצך, הינו בימי החל, ביום קדשי - ידמה כאלו עכשו יום קדשי. הינו, שתמשיך מקדשת שבת על ימי החל, ותקדישם משלשים ותשע מלאכות. וזה (תנינה יב): תניא רבי יוסי אומר: אזי להם לבריות, רואים ואינם יודעים מה רואים, הארץ עומדת על עמודים - הינו בינה, ארץ החיים, שממנה תוצאות

התפלין כנ"ל, והתפלה נקרא עמוד, על שם (תהלים ק): ויעמוד פינחס. ועמודים - בחינת תפלה, על חמים - הינו על הלב, כמו שכתוב (איכה ב): שפכי כמים לבך נכח פני ה'. ומים על החרים - זו בחינת תורה, שעל ידיה נתעורר חסד אברהם, כי החרים זו תורה, שהוא מרומם, כמו שכתוב (משלי ח): כי מלכים ימלכו. גם אברהם נקרא הר, כמו שכתוב (בראשית יט): ההרה המלט (ט). וחרים על הרוח - הינו רוח פיו של הקדוש ברוך הוא, הינו בחינת דבור, שעל ידי התורה חסד נתעלה הדבור כנ"ל, כמו שכתוב: שכבי עד הפקר. ורוח על סערה - הינו שפחית קץ כל בשר, הוא בחינת אחר הדברים, הוא יונק מהדבור, ונעשה רוח סערה כנ"ל. וסערה על ורועו של הקדוש ברוך הוא - כי הפריות צריכין לקץ כל בשר, כמו שכתוב: והנה טוב מאד - דא מלאכה המות (ב"ר פ"ט), והשתלשלותם מגבורות עלאין, כי הוא טוב מאד. וזהו שסערה בורע. ורוע אלו חמשה גבורות, שמשם חיותו עד זמן בלע המות לנצח (ישעיה כה):

וזה פרוש: מרכבת פרעה וחילו - הינו בחינת תפלין, כמובא בזוהר (יגש דף רי), שפרעה היא אמא, דכל גהירין אתפרעין ואתגליין מנה. ותפלין נקרא מרכבות, כמו שכתוב (דברים ל): רוכב שמים. ושמים, אש ומים, בחינת גונון, כי תפלין הם גהירין מאמא עלאה. ועל ידי מה תזכה לבחינת תפלין? - ירה בים. ירה, הם הגבורות (פרוש: "ירה" עם הכולל גימטריא גבורה); בים, הוא בחינת דבור, כשתקשר ותעלה את הדבור לשרשה, ועל ידי מה תוכל להעלות את הדבור לשרשה? על ידי למוד התורה בלילה, שעל ידי למוד הנה נמשך חוט של חסד, ואז: הפקר אור וכו'; ואז הדבור עולה ונעשה בת אברהם, כמו שאמרו (ב"ב טז): בת היתה לו לאברהם ובכל שמה. בים גימטריא ככל. וזה: ומבחר שלשיו טבעו בים; התורה נקרא אוריתא תליתאי (שבת פח), ומבחר דא אברהם, כמו שכתוב (נחמיה ט): אשר בחרת באברהם. פרוש, על ידי התורה, שעל ידיה נתעורר מדת אברהם, על ידיה נתתקן הדבור, וקץ כל בשר יטבע בנקבא דתהומא רבא. וזו: טבעו בים סוף - סוף הוא בחינת קץ כל בשר, שהוא דבוק בים הדבור, וטבע בנקבא דתהומא רבא, על ידי בקר דאברהם, שנתעורר על ידי התורה כנ"ל:

(ואת התורה היא סוד פגנות תפלין, כמבאר שם בתוך דברי התורה הזאת, וכנרשם מן הצד בהנה איד כל פגנות תפלין בלולין שם, והדברים מוכנים למושפילים. ועדין צריכין באור רחב לבאר הדבר היטב, ואם יהיה אלקים עמדי, יתבאר הדבר במקום אחר בעזרת השם יתברך:

ידע, ששמעתי מפיו הקדוש, שחשב כמה וכמה תורות, ואמר, שכלם הם סוד פגנות תפלין, דהינו התורה "בחצצרות וקול שופר" ו"אנכי ה' אלוקיך" ו"קרא את יהושע וכו'", והתורה "מי האיש החפץ חיים", "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים", "אשרי העם - זרקא", והתורה הזאת: "מרכבת פרעה וכו'", ועוד כמה וכמה תורות גדולות, שאיני זוכר עתה לפרטם, ואמר, שכלם הם סוד פגנות תפלין. אשרי היוזכה להשיגם):

לקומי

ונתתי עשב לט מ מא

מוחר"ן

לט

לשון רבנו זכרנו לברכה

ונתתי עשב בשדה לבהמתך (דברים יא). **עשב** - ראשיתבות: ע'ושה ש'לום ב'מרומו. בשדה, לשון שדוד ושכירה. בשאדם מרגיש איזה רעבון, שמתגבר עליו תאות אכילה, ידע שיש לו שונאים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (א): השם גבולך ש'לום (תהלים קמז), ומי שיש לו רשים מלמטה, בידוע שיש לו רשים מלמעלה (פנחסין קג). כן צריך לשדד ולשבר הבהמיות שלו המתאווה לאכל, כי עקר הרעבון הוא לבהמיות. גם אמרו במדרש (בראשית פ' סג): בא זדון ויבא קלון - דא קלונא של רעב, כמו שכתוב (יחזקאל לו): אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים. נמצא, המחלקת, הינו מה שמחפרין לאדם, בא על-ידי זה בחינת רעב, ורעב הזה, הינו בחינת מחלקת, בחינת חרפה, הוא בחינת ערלה, כמו שכתוב (בראשית לד): כי חרפה היא לנו. והערלה הם שלש קלפות, המסבבים הברית-שלו, וכשמשפרין את הערלה, אזי נתגלה ברית-שלו, וכשיש שלום למטה, יש לו שלום למעלה במרומו, וכשיש שלום למעלה, אזי נתגלה ונתרבה שבע גדול בעולם, כמו שכתוב גבי יוסף (שם מז): תן זרע ונחיה. פרוש אחר: ונתתי עשב - רמז לבנים, כמו שכתוב (איוב ה): וצאצאיד בעשב הארץ. בשדה לבהמתך - הינו: אימתי יהיה לך בנים חיים וקיימים? בשיהיה זיווג בקדשה, ותשבר נפש המתאווה שלך, הינו נפש הבהמיות, וידמה לך באלו בפאך שד (דברים כז). וזה: בשדה - לשון שד, על-ידי זה יהיו לך בני קימא, כי מיתת הבנים זה מחמת גשמות העשוקים בטקלא, בידוע (ב). כי הטקלא, הינו קלפות גנה, היא קרובה אל הנפש הבהמיות, כמובא במשנת חסידים במסכת ההרבה. גם צריך שיהא עקר זיווג בליל-שבת, שאז נכללת בקדשה, ויתפרדו ממנה כל פועלי און. וזה: ואכלת ושבעת - זה רמז על שבת, שאז השביעה, שממנו נתפרכן ששת ימים:

מ

לשון רבנו זכרנו לברכה

איתא בעשרה מאמרות: "אלה מסעי בני ישראל - בשביל שחמאו באלה אלקיך ישראל, בשביל זה יסעו בני ישראל". נמצא, כל הנסיעות של אדם הוא בשביל קלקול האמונה, הינו בחינת עבודה-זרה, כי אם היה מאמין באמונה שלמה, שייכול הקדוש-ברוך-הוא להזמין לו כל צרכו, לא היה נוסע שום נסיעה. נמצא, כי הנסיעה היא קלקול אמונה, הינו בחינת עבודה-זרה. וזה שכתוב בעבודה-זרה (ישעיה ל): צא תאמר לו. צא, זה בחינת נסיעה ומלטול. גם על-ידי טלטול מתקן את הטלטול שגם, בביכול, למעלה, כמו שכתוב (שם כח): והמסכה צרה בהתכנס. גם על-ידי עבודה-זרה נמנע המטר, כמו שכתוב (דברים יא): ועבדתם אלהים אחרים וכו' ולא יהיה מטר. וכשארין מטר, אין שבע, וכשארין שבע, אין שלום, כמו שכתוב (תהלים עב): ישאו הרים שלום לעם, כמו שפרש רש"י, וכשארין שלום, אזי אין איש עוזר לחברו, וכל אחד צריך לנסע

(א) עיין ב"מ דף נב. (ב) עיין זוהר משפטים ק"ג ע"א.

ולמלטל ממקום למקום בשביל פרנסתו. גם הגלות בא על בטול תורה, כמו שכתוב (ישעיה ה): גלה עמי מבלי דעת. ועל-ידי עבודה-זרה בא עצירת גשמים, וכשארין קמח, אין תורה (אבות פרק ג):

מא

לשון רבנו זכרנו לברכה

רקודין הנה איתא בעי-חיים, דף כב: הפרפים, הינו הרגליו, הם נצח הוד, והם עוקבין. ועקב גימטריא שתי פעמים אלקים, שהם דינים, שיש שם אחיזה לחיצונים, בידוע. והפעלה להכריח החיצונים משם, שימשיך לתוך הפרפים הגבורות משרש הבינה, וכשמשך שרש הגבורות מבינה, אז החיצונים בורחים משם, והוא לוקח הבכורה והברכה, שזה בחינת פרפים. ושרש הבכורות נקרא יין, בידוע, וזה יין המשמח. וזה שכתוב ביעקב, בשראה שהוא בחינת פרפים במקום דין, כי שתי פעמים אלקים עם עשר אותיות גימטריא יעקב, אזי המשך שרש הגבורות, בחינת יין המשמח, כמו שכתוב (בראשית כז): ויבא לו יין וישת - שרש של הברכה. נמצא על-ידי רקודין, ששוחתה יין המשמח, שהם שרש הגבורות שבבינה, ונמשכין למטה בתוך הרגליו, הינו שמרד, בזה מגרש החיצונים משם. וזאת התלבוית של הרקוד, והוא אשה ריח ניחוח לה' (במדבר כח); אבל מי שמרד בהתלבוית היצר, זה נקרא חטא של נדב ואביהוא, שכתוב בהם (ויקרא י): ויקריבו אש זרה. נדב ואביהוא הם נצח והוד, והתלבוית שבקדשה נקרא יין המשמח, שעל-ידו נמתקים הבכורות, ואש זרה נקרא יין המשמח, התלבוית היצר, ושם יש, חס ושלו, אחיזה להחיצונים, אשר לא צוה אותם. וזה גם-כן פדיון נפש, כי הממון נקרא עמודים, כמו שכתוב (דברים יא): ואת היקום אשר פרגליהם (פסחים קט). וכשהצדיק העושה הפדיון מניח ידיו על הממון, יכון כי יש יד הגדולה וכו', והינו שלש ידות, ושלש פעמים יד גימטריא מ"ב. ושם מ"ב יש בו שבעה שמות, וכל שם יש בו ו' אותיות, ויכון להמשיך אליו הווי, הינו השבעה שמות, שיש בכל אחד ו' אותיות, להמשיך אותן לתוך הממון הנקרא עמודים, ואז נקרא: ווי העמודים. ואלו עמודים, הינו רגליו, הינו עקבים, הם בחינת דין, כי שתי פעמים אלקים גימטריא יעקב, ויש שם אחיזה להחיצונים. ואין דין נמתק אלא בשרשו, ושרש הדינים בבינה, כמו שכתוב (זוהר ויקרא דף י'): בינה דינין מתערין מנה, אני בינה לי גבורה (משלי ח). ושם מ"ב בבינה. נמצא, כשמשך שם מ"ב לתוך עמודים, אזי הדינין נמתקין בשרשם. וזה פרוש (שמות כז): ווי העמודים וחשיקיהם כסף; פרוש על-ידי חשיקה והתחברות ווי עם עמודים נעשה כסף, חסד, שנמתקין הדינין: עי-חיים פרק יג (היכל הכתרים שער א"א): שם מ"ב בבינה. ואלו המ"ב הם ש"ע נהורין המאירין, ועם ח' חורףא גימטריא בשלום. שם בפרק יד: גימטריא חשמל - מלבוש, שזה החשמל שומר בנדים עליונים מ"עש" של קלפה, כמו שכתוב (ישע' נא): כפגד יאכלם עש. וזה (יומא עא): הרוצה לנפך יין על-גבי המזבח, ומלא גרונם של תלמידי-חכמים. לנפך, הינו מלוכה

שעובדיו לאנהרא בהון מטרוניתא, ולמפשט מנה לבושין דקדוניתא דפשטין, ולקשטא בלבושין דגונין דהירין דרזין דאוריתא, מה כתיב בה: וראיתיה לזכר ברית עולם, דאור רז אתקרי, ובההיא זמנא סלק מנה רגזא דבריה, וחמת המלך שכבה. גם מי שעושה לבוש נאה לצדיק, עלידיה נמתק הדינים. גם זה בחינות תקיעות, כי תקיעה שכרים תרועה, הם האבות אברהם יצחק יעקב, וסימנך "קשת", הינו תקיעה וכו' (וזהר פ' פנחס דף רל:), וזהו פרוש (אויב כב): והיה שדי בצריך, כי שם שדי הם האבות (וזהר שם רלא), כי ש' תלת ענפי האילן, שהם האבות, והם שלשה שמות היחוד: ה', אלקיננו, ה'. שהם י"ד אותיות, והם י"ד של שדי. וראשיתבות של אברהם יצחק יעקב, הם הראשיתבות של י' אלקיננו י'. אין אמר ואין דברים בלי נשמע קולם (תהלים יט), זה בחינת קשת, וקול תלת גונין דקשת:

מג

לשון רבנו זכרנו לברכה

דע, כי הדבורים של הרשע שהוא פר-דעת מולידים נאוף במושומע, כי הוויגים נמשכים מהדעת, כמו שכתוב (בראשית ד): והאדם ידע את חוה אשתו; וכתיב (במדבר לא): כל אשה ידעת איש. אך יש שני מיני וויגים, הינו וויג דקדושה, הוא התקשרות לצדיקים ואל התורה ואל השם יתברך, זה נמשך מדעת דקדושה; ווויגים של עברה נמשכים מדעת דקלפה. והדבור הוא התגלות הדעת, כי אין יודעים מה שבדעת אלא עלידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים יט): ולילה ללילה יחיה דעת. יחיה מלשון דבור, שהדבור מדבר מה שבדעת. וכשרשע מדבר ומוציא מפיו הבלים, מוליד אורים ארסיים של נאוף, והשומע ממנו הדבורים ונושם נשימות, מכניס בגופו אלו האורים. ולפיכך בבליעם, שהוא בחינות דעת דקלפה, כמו שדרשו חכמינו זכרונם לברכה (ספרי פ' וזאת חברה, ובוהר שמות דף כא, בלק דף קצג): על פסוק: לא קם כמשה וכו' - בישאל לא קם, אבל באמות קם, ומנו בלעם. כי משה הוא דעת, ולזה נקרא דורו דור דעה (ויק"ד פ"ט), ולכך בשגטלו מואב עצה ממדין, אמרו להם: אין פחו אלא בפה, כי הפה הוא התגלות הדעת. אמר מואב: אף אנו נבוא עליהם באדם שפחו בפה (א), כי הוא גם כן דעת דקלפה, כמו שכתוב (קהלת ו): את זה לעמת זה עשה אלקים. וזה שכתוב (במדבר כד): וידע דעת עליון; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו), שידע מתי הקדוש ברוך הוא פועם, כי כשהדעת אינו בישוב, אזי יש פעם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים כו): כל הפועם, חכמתו מסתלקת ממנו. ולפיכך כשפעם משה רבנו, עליו השלום, על אנשי הצבא כשבאו ממדין, נסתלק ממנו הדעת, והצריך אלעזר לומר הלכות טבילות פלים. וכשהדעת שלם, אזי אין פעם, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו ולא ישתו ככל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה. ובלעם היה מסתכל בדעת דקלפה, שהוא מותרות של דעת עליון, וכשמשתנה, ידע שהקדוש ברוך הוא בכעס. נמצא, שבלעם הוא דעת דקלפה, ועלידי דבוריו הוליד אורים ארסיים של נאוף. לזה כשבאו

וממשלה, כמו שכתוב (תהלים ב): ואני נסכתי מלפי וכו'. יין, זה בחינת בינה, שרש הבכורה, יין המשמח. מזבח, זה בחינת דינים. תלמידים חכמים, הם בחינת נצח הוד. וזהו פרוש: הרוצה להמליך ולהמשיך ולהמתיק הדינים עלידי שרשם, שהוא יין המשמח, מה יעשה? עצה (סוכה) על זה: ימלא גרונם, עלידי רקודין או עלידי פדיון, כמו שמוכא לעיל. גם עלידי מלוי גרונם נמתק הדינים.

וזה פרוש (סוף ברכות): תלמידים חכמים מרבים שלום בעולם, שעלידם נמשך שם של מ"ב, שהם ש"ע נהירין, ועם ח' חורתא גימטריא בשלום. ותלמידים חכמים נקראים נצח הוד-רגליו, כמו שמוכא במדרש (ס): שוקיו עמודי שש - הם תלמידים חכמים. וגם מזבח נקרא רגליו, כמו שכתוב (תהלים ד): זבחו זבחי צדק; וכמו שכתוב (שם פח): צדק לפניו יחלף. וזה פרוש (שם כ): יתן לך כלבבך; ואימתי? באשר: וכל עצתך ימלא - עלידי מלוי גרונם של תלמידים חכמים, כי תלמידים חכמים נקראים עצות, כמו שכתוב (אבות פ"ו): ונהנין ממנו עצה ותושיה; וכמו שכתוב (שם לט): עצת ה' לעולם תעמוד; שהם עמודי עולם, וכמו שכתוב (ישעיה ד): ה' צבאות יעץ. ה' צבאות הם נצח והוד:

מב

לשון רבנו זכרנו לברכה

וירא בצר להם בשמעו את רנתם וכו' (תהלים ק)

חנה עלידי גנינה נמתקין הדינים, כמו שכתוב בזהר הקדוש (פנחס רטו): הקשת היא השכינה, ותלת גונין דקשת הם האבות, והם לבושין דשכינתא, וכשהיא מתלבשת בלבושין דנהירין, אזי: וראיתיה לזכר ברית עולם, אזי: וחמת המלך שכבה. משל למלך, שפעם על בנו, וכשהמלך רואה המלכה בלבושין דנהירין, אזי מרחם על בנו. ואותיות התפלה היא השכינה, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח - שהדבור הוא שם אדני, ונקרא קשת, כמו שפרש רש"י (בראשית מח): בחרבי ובקשתי - לשון תפלה. וקול הנגינה הם תלת גונין דקשת, שיש בקול אש, מים, רוח, שהם שלשה אבות, שהאבות הם שלשה גונין דנהירין, שבהם וראיתיה לזכר וכו'. נמצא מי שמנגן אותיות התפלה, וקול הנגינה הם בזכות ובבהירות גדול, אזי מלביש את השכינה, הינו האותיות, בלבושין דנהירין, וקדשא בריך הוא רואה אותה, אזי: וחמת המלך שכבה. וזהו שפרש רש"י: בשמעו את רנתם, בזכות אבות, הינו כשהנגינה, שהם תלת גונין דקשת כנ"ל, בבהירות ובזכות גדול. כי התלת גונין הם האבות כנ"ל, והם לבושין דשכינתא, וכשהלבושין נהירין בזכות ובבהירות, נקרא זכות האבות. אזי: וראיתיה לזכר ברית עולם, אזי: וינחם כרב חסדיו, הינו: וחמת המלך שכבה, ונמתק הדינים. גם עלידי אמונת חכמים, שמאמין שכל דבריהם ומעשיהם אינו פשוט, ויש בהם רזין, עלידי כן מלביש את הקשת בלבושין דנהירין, אזי: וראיתיה לזכר ברית עולם. כי הצדיק הוא בחינת קשת, כמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי יהושע בן לוי: הנראה קשת בימך וכו' (כתובות עו). ואיתא בזהר הקדוש (פ' פנחס דף רטו): מי

תמיד, זה בחינות ארץ-ישראל^(א), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה; הינו: צריך לראות שיתפלל תפלתו באוירא דארץ-ישראל, הינו תקון מחשבות זרות שבתפלה, שהם בחינות תפלות כנגד כנ"ל, תקונים על-ידי תמיד, על-ידי בחינות ארץ-ישראל. וזה פרוש (הושע יב): וביד הנביאים אדמה - על-ידי הידים, על-ידי מחאת כף, הדבורים נדברים באדמת קדש (זכריה ב). נביאים - לשון דבור^(ב). גם נתפטר הרג ואבדון מעולם, כי הידים הם בחינות: יהי אור, ויהי אור; ימינא ושמאלא. וכתוב (בראשית א): וירא אלקים את האור וכו', ויבדל בין האור - דא אהרן, ובין החשך - דא קרח (תיקונים תיקון ל, דף עא:). וזה בחינות (ויקרא כו): ונתתי שלום בארץ, וחרכ לא תעבר בארצכם:

אתם נצבים היום (דברים כט) - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו). לפני ה' אלקיכם - זה בחינות ארץ-ישראל, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קי:): כל הדר בארץ-ישראל, כמי שיש לו אלוקי. הינו: על-ידי מה תזכו שתהא תפלתכם באוירא דארץ-ישראל? - ראשיכם שבטיכם וכו'. ומונה עשר בחינות, הינו בחינות מחאת כף; על-ידי מחיאת כפים, התפלה היא באוירא דארץ-ישראל כנ"ל. תפלות כנגד תמידין וכו', הינו בחינות ארץ-ישראל, הינו על-ידי מחאת כפים נתפטר מחשבות עבו"ם, כי כל הדר בחוץ-לארץ, דומה כמי שאין לו אלוקי; וכל הדר בארץ-ישראל, דומה כמי שיש לו אלוקי; ועל-ידי מחאת כף, אזי הוא דר באוירא דארץ-ישראל, ויש לו אלוקי, ונתפטר מחשבות עבו"ם. ותפלה היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות יז): ויהי ידיו אמונה עד בא השמש; ותרגמו: פרישן בצלו. ונגד אמונה, הם הפירות מחשבות עבו"ם, ותקונים על-ידי תמידין, על-ידי ארץ-ישראל, על-ידי מחאת כף. וזה פרוש (ישעיה סב): והיית עמרת תפארת ביד ה'. פרוש: על-ידי יד ה', על-ידי מחאת כף, שנתעורר ידיו של הקדוש-ברוך-הוא כנ"ל, על-ידיה נחתקן הרהורי עבו"ם, כי על-ידי עבו"ם פוגם בתפארת, כמו שכתוב (שם מד): בתפארת אדם לשבת בית. בשמתקן הרהורי, על-ידיה נעשה עמרת תפארת, שנתעמר תפארת בעמרה שעמרה לו אמו (שה"ש ג). פרוש אחר: תפלות כנגד תמידין, פרוש, שעל-ידי התפלה נתגלה סודות התורה, הנקראים כבשוננו של עולם, בבשי דרחמנא, כמו שכתוב (משלי כו): ובכשים ללבושך. (כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק זה: דברים שהם כבשוננו של עולם וכו'). ותמידין הם כבשים, כמו שכתוב (במדבר כח): את הכבש אחד תעשה בבקר וכו'^(ג); ועל-ידי תפלות נתגלה סודות התורה, כמובא על פסוק: כי תעבר בפנים, אתה אני^(ד). פרוש אחר: תפלות כנגד, הינו המחשבות זרות, שהם כנגד, שהם מבלבלין תפלתו; ונקראים מבול, שהם מבלבלין את תפלתו. ותקונו - שיתן צדקה לארץ-ישראל, ועל-ידיה הוא נכלל בארץ-ישראל, אשר עליה נאמר: ארץ לא גשמה ביום זעם (כשהר"ל זבחם קי), ועל-ידיה הוא נצול ממחשבות זרות. וזה: תמידין תקונים - תקונים על-ידי ארץ-ישראל, שנאמר בה: ארץ אשר וכו' תמיד עיני ה' אלקיך בה. גם אוירא דארץ-ישראל מחכים (ב"ב קנח:),

ממלחמת מדין, נאמר (במדבר לא): ויקצף משה על פקודי החיל, ויאמר החייתם כל נקבה, הן הנה היו בדבר בלעם. בדבר דיקא, כי על-ידי דבריו, שהוא התגלות הדעת שלו, הוליד נאוף במדין. ולפיכך כשבאו ממלחמות מדין כתיב (שם): ויקרבו אל משה (ראשי) הפקדים וכו' ויאמרו ונקרב את קרבן ה' וכו' לכפר על נפשתינו לפני ה'. ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת סד), שפקד אמרו: אף-על-פי שמדי עברה יצאנו, מדי הרהור לא יצאנו:

מד

לשון רבנו זכרוננו לברכה

מה שמכין כף אל כף בשעת התפלה - כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (בראשית רבה פ"א): למה התחילה התורה מבראשית? כי העבו"ם יאמרו לנו: גזלנים אתם, שכבשתם ארץ שבעה עממין; בשביל זה: כח מעשיו תגיד לעמו - שהגיד, שכל העולמות הכל מעשי ידיו, ולמי שהקדוש-ברוך-הוא רוצה הוא נותן. וזה: לתת להם נחלת גוים; כי בידו הכל. וכל הדברים נקראים כח מעשיו, כנגד כ"ח אתון דעבדא דבראשית, כנגד כ"ח פרקין דידים. וזה ידוע, כי אוירא דארץ עממין היא טמאה^(א), ואוירא דארץ-ישראל הוא קדוש וטהור, כי הוציא הקדוש-ברוך-הוא מתחת יד העבו"ם ונתן לנו; אבל ארץ עמים, שהיא חוץ-לארץ, שם אויר טמא. וכשאנו מחאן כף אל כף, בזה נתעורר כ"ח אתון דבראשית, כח מעשיו, ונמצא שבידו לתת לנו נחלת גוים, כי הכל של הקדוש-ברוך-הוא, ובוה יש כח בדינו לטהר אויר ארץ העמים, כי נחזר ארץ העמים תחת ממשלת הקדוש-ברוך-הוא, ובידו לתת לכל מי שירצה, כמו שכתוב: לתת להם נחלת גוים. ואז נטהר אויר המקום שאיש הישראלי מתפלל, ושואב אויר הקדוש כמו בארץ-ישראל. גם על-ידי מחיאת כף נתגרש אויר הטמא, כי על-ידי [מחאת] כפים נשמע קול, וקול הנה הוא אויר קדוש, מכ"ח אתון דעבדא דבראשית, מכ"ח פרקין דידים, כמו שאנו רואין בחוש, שנתגרש האויר על-ידי מחאת כפים. ובשביל זה צריך לקבע מקום לתפלתו (ברכות ו), כמו שאנו רואין בחוש, שבגידאדם הבאים למדינה שאינם מרגלים באוירה, על-ידיה הם נחלשים ומתים, אפלו מנה הרעה לנה היפה^(ב). כן הדבר בתפלה, אפלו בשעומד להתפלל במקום שהתפלל צדיק, אף-על-פי-כן קשה לו מאוד להתפלל שם, כי אינו מרגל באוירא של מקום, כל-שכן מנה היפה לנה הרעה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שם): כל הקובע מקום וכו', אלקי אברהם בעזרו; כי על-ידו נבנה עולם מחדש, ובנין עולם על-ידי אברהם, כמו שכתוב (תהלים פט): עולם חסד יבנה: וזה דאיתא בתקונים, תקון עשרין ותריין (דף סו): ובהאי כח, ישראל מתתקפין על אדום. ועוד (שם): צריך לסלקא להאי כח לגבי חכמה. וזה בחינת: כל הקובע מקום לתפלתו, אלקי אברהם בעזרו; כי אברהם הוא ימין, הרוצה להחכים ידדים (ב"ב כה:). ועוד: אלקי אברהם בעזרו - כי אברהם הוא ראשון להשגת ארץ-ישראל, בדאיתא בזהר (לך דף עה:): תקל בתקלא עד דאתגליא לה. וזה פרוש (ברכות כו): תפלות כנגד תמידין תקונים.

(א) עיין שבת פו ע"ב, גיטין ח, ניר נד-נה. (ב) עיין כתובות קי ע"ב. (ג) עיין שוחר טוב ממוזר קה. (ד) רש"י שמות, ו, על 'וארחן אחיך יהיה נביאך'. (ה) עיין זוהר פתחם דף רכו ע"ב. (ו) עיין לקמן ס' עג, ולעיל ס' טו.

ועלידיה נזדבד מחו, הינו מחשבתו. וזה פרוש (בראשית ט):
וראיתיה לזכר ברית עולם. וראיתיה - עלידי בחינות ארץ ישראל,
עלידיה נתעורר ונתתקן ברית עולם, בחינות תפלה, ח"י ברכאן
דצלותא, צדיק חי עלמין:

[כל זה הענין, מתחלת סימן מ"ד עד כאן, מחבר יחד. וכן שמענו
רב דברים אלו בדרוש אחר, אך בכתיבתו הקדושה חלקם
קצת. וכן היה דרכו כמה פעמים, ולא ידעתי מעמו]:

מה

לשון רבנו זכרנו לברכה

מחאת פנים בתפלה - כי עלידיה נתעוררים בחינות פנים,
שמעם בא הדבור, כמו שכתוב (קהלת י): ובעל פנים יגיד
דבר; וכתוב (יחזקאל י): וידי אדם מתחת פניהם. נמצא, שעלידי
שאדם נתעורר בידים שלו, אזי [הפנים] נתעוררים, הינו פני
ראה, שמעם נתהוה הדבור. אבל עדין צריכין להכין ולתקן פה
לקבל את הדבור בתוכו, ועלידי שמעם כף אל כף, עלידיה
נתהוה הפה. כי בכל יד - חמשה אצבעות, והפאות האורות, יד
ימין ביד שמאל, הינו חמשה פעמים חמשה, כ"ה (גימטריא עשרים)
וחמשה; והפאות יד שמאל ביד ימין חמשה פעמים חמשה,
גימטריא גם כן כ"ה (עשרים וחמשה); שני פעמים כ"ה (עשרים וחמשה),
גימטריא חמשים. זה בחינות חמשים פעמים יציאת מצרים שזכר
בתורה, כי עלידי בחינות יוכל יצאו מגלות מצרים (וזה שמות דף מו).
ועקר גלות מצרים, שהיה הדבור בגלות, ובשביל זה היה משה
בבד"ה, ועלידי גאלה נתהוה בחינת פה. נמצא, שעלידי חמשים
שערי בינה נתהוה הפה. וזה בחינת (שמות ד): מי שם פה לאדם -
מי דיקא. נמצא, שעלידי מחאת כף, חמשה אצבעות ימין בחמשה
שפיד שמאל וחמשה שפיד שמאל בחמשה שפיד ימין, נתהוה
בחינת מי, שעלידיה נתהוה פה, כמו שכתוב: מי שם פה לאדם.
והפה מקבל הדבורים מהפני ראה, כמו שכתוב: ובעל פנים יגיד
דבר; וכנפים נתעוררים בהתעוררות ידי אדם, כמו שכתוב: וידי
אדם מתחת פניהם. וכל זה אנו רואים בחוש, שהידיים הם כנגד
פני ראה. ובשביל זה אמרו הפוסקים: גשפר הגף סמוך לגוף -
טרפה (יורה דעה ס' נג), כי בודאי נקב עלידיה הראה:

מו

לשון רבנו זכרנו לברכה

מחאת כף בשעת התפלה, זה בחינות נתינת המטה בין צפון
לדרום (א). כי מטה, הינו בחינות זיווג, בחינות תפלה (תיקון
י' וע' תיקון נח), וצפון ודרום זה בחינות ידים. וזה שהתפלל אבא בגימין
(ברכות ה:), שיהא תפלתו סמוך למטתו, הינו שלא יהיה הפרש בין
התפלה לזיווג. גם עלידי מחאת כף נמתקים הדינים. כי יש שלש
היזות, שהם בחינת שלש ידים: יד הגדולה, יד החזקה, יד הרמה.
ויד ימין זה יד הגדולה, ויד שמאל זה יד החזקה, ובשעת הפאה,
שנתחברים יחד, זה בחינת יד רמה. והדבורים היוצאים, הם יוצאים
מהגרון, גימטריא שלש פעמים אלקים, והם נמתקים עלידי שלש
היזות. וזה פרוש (תהלים קט): נפשי בכפי תמיד וכו'. נפש, זה בחינות

דבור, כמו שכתוב (שיר השירים ה): נפשי יצאה בדבור; הינו בחינות
תפלה, כמו שכתוב (איוב יח): טורף נפשו באפו (ב). בכפי - הינו
בחינות מחאת הכף, עלידיה: ונתורתך לא שכתתי -
ראשיתבות שלו, גימטריא שלש היזות ושלש אלקים, הינו
המתקת הדינים. גם עקר השכחה הוא במחין דקטנות, מבחינות
אלקים, וכשממתיק את אלקים בכפיו, עלידיה: ונתורתך לא
שכתתי. וזה פרוש (תהלים צא): כי בי חשק ואפלטתו. כי בי
גימטריא מ"ב (הקדמת התקונים ו:), הינו שלש פעמים יד גימטריא מ"ב,
שנתגלה החשק שבלב בידים, וזה בחינות מחאת פנים, עלידיה:
ואפלטתו - בחינות המתקת הדינים. גם עלידי מחאת כף מבטל
המחלקת, כי כל המחלקת נמשכים מבחינת קרח על אהרן, שהם
בחינת שמאל וימין (ד), ועלידי מחאת כף גכללים שמאל בימין
וימין בשמאל, ונעשים אחדות. וזה פרוש (תהלים צז): האירו ברקיו
תבל ראתה. תבל זה בחינות מחאת פנים, כי ימין זה ע"ב,
ושמאל זה רי"ו, ועלידי שגכללים זה בזה, נעשה שני פעמים
רי"ו, גימטריא תבל. כי גם ע"ב, שהוא ימין, יש בו שלש פעמים
ע"ב, גימטריא רי"ו, ושלש פעמים ע"ב, זה בחינת כהן גדול וכהן
הדיוט וסגן הכהן. ועלידי שנתראה תבל, הינו מחאת הפנים,
עלידיה האירו ברקיו - נתתקן המחלקת הנקרא ברק, כמו
שכתוב (זכריה ט): ויצא כפרק חצו; וחץ לשון מחלקת, כמו שכתוב
(בראשית מט): וישטמוהו בעלי חצים; ותרוממו: בעלי פלגותא. וזה
פרוש (תהלים מז): כל העמים תקעו כף, לשון התחברות, כי שני
פעמים ע"ב רי"ו, גימטריא תקעו:

(להיות קדם שהעתיקתי תורה זאת מבתיבת ידו הקדושה, כתבתי מתחלה קצת
מענין זה בעצמי, כפי מה ששמעתי, ולהיות קצת דברים מבארים שם קצת
יותר, על-כן העתיקתי גם כן, ושניהם כאחד טובים. וזהו:)

ענין הפאת כף אל כף בשעת התפלה: כתוב ב"פריעץ חיים" (בשער
חזרת עמידה פ"ז בסופו): שלו הייתי ויפרפרני (איוב טז) - של"ו
בגימטריא ג' היזות וג' אלקים. וראשיתבות של: וישם לך ש'לום,
גימטריא של"ו, דהינו שג' פעמים היזות ממתיק ג' אלקים. כי יש
ג' ידים: יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה, והן: יד ימין הוא יד
הגדולה; יד השמאל - יד החזקה; ועלידי חבוקת הידים נעשה
יד הרמה. ועל-כן כשמפכה כף אל כף ומחבר הידים בתפלה,
נמתקין הדינים, כי יד הוא בחינת הויה, יוד אותיות וד' אותיות,
ועלידי ג' הידים, שהוא ג' היזות, נמתקין ג' אלקים, שהם הדינים
היוצאין מהגרון, שהוא בגימטריא ג' אלקים. והוא סגלה לזכרון,
כמו שכתוב (תהלים קט): נפשי בכפי תמיד. נפשי, הינו בחינת תפלה,
כמו שכתוב: נפשי יצאה בדבור; בכפי תמיד, הינו כשמפכה כף
אל כף בשעת התפלה, עלידיה: ונתורתך לא שכתתי; כי
השכחה הוא מחין דקטנות, בחינת אלקים, וכשממתיק הדינים
כנ"ל, אזי הוא במחין דגדלות, ואין לו שכחה. ועל-כן ונתורתך
לא שכתתי - ראשיתבות שלו, דהינו עלידי שממתיק ג'
אלקים בג' היזות כנ"ל, אין לו שכחה. וזה דיקא בשעת התפלה,
כי אז יודע אם הוא במחין דקטנות או דגדלות, כי הדבור הוא
התגלות המחין, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה:

(א) ברכות ה' ע"ב. (ב) עין ברכות ה' ע"ב שמוכא פסוק זה לענין תפלה. (ג) וזה"ק בראשית דף י' ע"א, ובתיקון ל.

לקומי

ואכלתם אכול ושבוע מז

מוחר"ן

מז

לשון רבנו זכרנו לברכה

ואכלתם אכול ושבוע והללתם וכו': (ויאל ב)

מי שהוא משקע בתאות אכילה, בידוע שהוא רחוק מאמת, ובידוע שדינים שורין עליו. גם זה סימן על דלות. גם יבוא לידי בזיונות ובושות, כמו שכתוב (תהלים יב): כרם זלת לבני אדם. כיון שנצרך אדם לבריות, נשתנה פניו בכרום (ברכות ו):

ודע, מי שהוא משפר תאות אכילה, הקדוש-ברוך-הוא עושה על-ידו מופתים, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כ): כתיב: אשר לא ישא פנים, וכתיב: ישא ד' פניו אליך. אמר הקדוש-ברוך-הוא: איך לא אשא להם פנים? אני אמרתי: ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקין על עצמן בכזית וככביצה. נמצא, שנשיאות פנים הוא על-ידי שבור תאות אכילה. וזה פרוש (דברים לא): והסתרתי פני והיה לאכל; פרוש, על-ידי תאות אכילה הוא מסתיר פנים:

והארת פנים הוא תקון ו"אמת", בחינת יעקב, כמו שכתוב (מיכה ו): תתן אמת ליעקב. והוא בחינת תפלין, כי יעקב הוא תפארת, כלליות הגונו, בחינת תפלין הנקראים פאר, כמו שכתוב (יחזקאל כד): פארך חבוש (ב), ועקר עשירות בא מאמת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קד): קשטא קאי. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קט): ואת היקום אשר ברגליהם - זה ממונו, שעליו קאי:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות כד): והיו חייך תלואים - זה התולדה תפלין. גם אמרו (מנחות קג): זה הקונה תבואה מן השוק; הינו שהדלות בא על-ידי פגם התפלין, על-ידי פגם של אמת:

וארץ-ישראל, שעקר קבלתה מבחינת יעקב, כמו שכתוב (בראשית לו): וישב יעקב בארץ, בשביל זה נקראת ארץ החיים (זוהר ויקרא דף מה:), כי תפלין נקראים חיים, כמו שכתוב (ישעיה לח): ה' עליהם יחיו (ג); וזה שכתב: אשר לא במסכנת האכל בה לחם (דברים ח), כי לפעמים אדם אוכל לחם מחמת עניות, ולא מחמת חסרון תאוה לתענוגים אחרים, אבל אם היה לו שאר מאכלים, לא היה אוכל לחם לבד, וזה שבח ארץ-ישראל, שלא מחמת עניות תאכל לחם, אלא מחמת שבור תאות אכילה, כי היא מקבלת הארה והשפעה מבחינת תפלין, מבחינת יעקב, מבחינת אמת, שמשם בא עשירות. נמצא, מה שתאכל לחם לבד, לא מחמת מסכנות, אלא מחמת שבור תאות אכילה:

וזה פרוש (במדבר י): ארץ אכלת יושביה; פרוש, שהיא מקבלת שפעה מבחינת יעקב, כמו שכתוב: וישב יעקב בארץ. וזה פרוש: כי היא שמלתו לעורו - דא עור של תפלין (תיקונים תיקון סט, דף צא:), שבה נכנס בחינת תפלין. [לכאורה אין לזה פרוש, מה חבור יש לענין זה למה שכתוב למעלה. אך נראה פונתו הקדושה, כי למעלה מבאר, שעל-ידי

(א) עיין ברכות יא. (ב) עיין מנחות מד. (ג) עיין זוהר אמור, דף פט ע"ב, ובתיקון נח.

תפלין, שהוא בחינת אמת, בחינת יעקב, שזוכין על-ידי שבירת תאות אכילה, על-ידיה נצולין מדלות ועניות כנ"ל, והיו מה שהביא מקרא זה, כי היא שמלתו וכו' לענין זה. פרוש, כי מקרא זה נאמר על העני והאביון: כי היא כסותה לבדה, היא שמלתו לעורו, ומרמז על עניות השכינה בגלותא, שמשם עקר העניות של ישראל בגלות, כמבאר בתקונים (שם). והיו כי היא כסותה וכו' היא שמלתו לעורו - דא תפלין, הינו שהתפלין הם עקר השמלה המונעת על עניות השכינה וכןסת-ישראל, כי תפלין מכסלין הדלות, כי עקר השפע והעשירות נמשך על-ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת אמת, בחינת תפלין. כך נראה לי לפרש.

וזה פרוש (דברים יא): ונתתי עשב - דא ע"ב שין (תיקון נא, זוהר בראשית דף כה:), דא כלליות הגונו. בשדך לבהמתך - בשתשדך את הבהמיות, אז יתגלה כלליות הגונו, כמו שכתוב: ישא ד' פניו אליך:

ובשפונם באמת, בכלליות הגונו, אזי נעשה מכלליות הגונו בושא, ובא עליו בושא (י), הינו עניות, כמו שכתוב: כרם זלת לבני אדם, נשתנה פניו לכמה גונו, בכרום:

ואנחנו בני-ישראל מקבלין השפע דרך ארץ-ישראל, ושפע ארץ-ישראל היא הארת פני יעקב, הארת התפלין, ובשביל זה כתיב בה (בראשית מט): הנותן אמרי שפך, כי שפך זה בחינת פאר, בחינת תפלין, הינו שהיא נותנת לנו אותיות הארה שקבלה מתפלין. וזה פרוש (קהלת ט): ראה חיים עם אשה. הנותן א'מרי ש'פר - ראשי-תבות אשה. וזה: ראה חיים דיקא, כי תפלין נקראים חיים. וזה: נפתלי אילה שלוחה וכו'; נפתלי - אותיות תפלין:

ובשפוננו אוכלים שפע אמת הבא דרך ארץ-ישראל, ואחר-כך אנו מדברים הלולו של הקדוש-ברוך-הוא בזה הכח, אזי נעשה שמים וארץ חדשה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (הקדמת זוהר דף ה:): לאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי וכו'. כי שמים החדש נעשה על-ידי הארת פני יעקב, והארץ החדשה נעשה על-ידי ארץ-ישראל, שהולכת השפע דרך ארץ-ישראל; נמצא, שברא עכשו שמים ומזלות אחרים; נמצא, שמשנה הטבע, שהיה מטבע במזלות הראשונים, כי עכשו נעשה מזלות חדשים; נמצא, שעל-ידי שבור תאות אכילה נעשה מופתים ופלאות:

[גם זאת התורה כתבתי מתחלה בעצמי, ונמצאו בה כמה דברים מבארים יותר. גם סיום פרוש המקרא "ואכלתם" נחסר כאן בלשונו הקדוש, ומה שחפר זה גלה זה וכו', על-כן העתקתי גם נסחא זאת, שכתבתי בעצמי. וזהו:]

ואכלתם אכול ושבוע והללתם את שם ה' אלקיכם וכו' - כי מי שיצא מתאות אכילה, יכול להיות איש מופת, ומי שהוא משקע בתאות אכילה, סימן שהוא שקרן. וכן אפלו איש צדיק, שכבר יצא מהתאוה, ונפל ממדרגתו, ונפל לתאות אכילה - סימן שיצא שקר מפיו. וכן מורה גם-כן שיש דין עליו למעלה, וגם הוא סימן עניות.

והענין, דהנה פתיב (דברים ח): ואכלת ושבעת וברכת; ולכאורה, מזה טענת היצר הרע לאכל ולשבע למלאת נפשו, ואחר-כך לברך את ה'. אך באמת אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ): פתיב: אשר לא ישא פנים, וכתוב: 'ישא ה' פניו אליך וכו', וכי לא ישא פנים וכו', שאני אמרתי: ואכלת ושבעת וברכת, והן מדקדקין על עצמן מפזות ועד כביצה. והיו רמז נפלא: אם ישראל מדקדקין לבלי לאכל הרבה, רק מפזות ועד כביצה, אזי הם בבחינת: 'ישא ה' פניו; ואז יש נשיאות פנים. אך להפך, חס ושלום, מכלל הן וכו'; כי באשר הם משקעים בתאות אכילה, אזי הסתרת פנים, חס ושלום. והיו (דברים לא): והסתרת פני ויהי לאכל; כלומר, אם הם משקעים בתאות אכילה, אזי: והסתרת פני, חס ושלום:

והנה נשיאות פנים הוא בחינות אמת, כמבאר בפזות על שלש-עשרה מדות, תקון אמת הוא הארת פנים, והיו שאמרנו, כי המשקע באכילה הוא רחוק מאמת, כי הוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת כנ"ל:

והנה כל העולם כלו גזון משפע של ארץ-ישראל, כידוע, וארץ-ישראל בעצמו מקבל השפע מן אמת, שהוא מדת יעקב, כנאמר (מיכה ו): תתן אמת ליעקב; והוא מדת תפארת, שהוא כללות הגזון, והוא בחינות שמים, אש ומים, שהוא גם-כן כללות הגזון:

וזה מרמז בתורה (במדבר י): ארץ אכלת וישביה. דקשה, הן אמת שהמרגלים הוציאו שקר מפיהם, אך איך נכתב שקר שלהם בתורה, שהיא אמת (ח), ובתורה, שבדברים הללו נרמז בהם דבר אמת. ויש לרמז הנ"ל: ארץ אכלת, כלומר שאכילתה והשפעתה הוא מבחינות וישביה, שהוא בחינות וישב יעקב, שהוא מדת אמת כנ"ל, והוא גם-כן בחינות תפלין, שנקראים פאר, שהוא מדת יעקב:

ועל-כן נקראת ארץ-ישראל: אילה שלוחה הנותן אמרי שפר; כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה, כלומר: ארץ-ישראל היא אילה שלוחה לבשל פרותיה, והשפעתה הוא ממדת אמת, שהוא בחינות תפארת, בחינות תפלין, והינו: הנותן אמרי שפר, כי שפר הוא לשון פאר, שהוא בחינת תפלין. ויש לרמז: נפתלי הוא אותיות תפלין:

ועל זה יש לרמז גם-כן (קהלת ט): ראה חיים עם אשה; כי אשה - ראשיתבות: הנותן אמרי שפר; והינו: ראה חיים; כי תפלין נקראין חיים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות מו): ה' עליהם יחיו, ודרשו על תפלין, כי בתפלין נאמר (דברים כח): וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך וכו' (ברכות ו). והינו: ראה חיים, שהוא תפלין, עם אשה - ראשיתבות: הנותן אמרי שפר, שהוא גם-כן בחינות תפלין כנ"ל:

וזהו: ארץ אשר לא במספנת תאכל בה לחם (דברים ח); כלומר, ארץ, שהוא בחינות אמת, ואז הוא בבחינות הארת פנים, וזהו: עין כעין זה בוודי בלק רח.

נמצא, כי האוחז במדת אמת, אזי פרנסתו ברוח, כי ההשפעה ממדת אמת כנ"ל. וזה רמז (שבת קד): קשטא קאי, כי רבותינו זכרונם לברכה דרשו (פסחים קט) על פסוק: ואת כל היקום וכו' - זה ממונו של אדם, שמעמידו וכו'. והיו: קשטא - האוחז במדת אמת, אזי: קאי - זה ממונו שמעמידו על רגליו, ופרנסתו ברוח. אך שקרא לא קאי, כי הוא בהסתרת פנים, שהוא בחינות אמת:

ועל-כן על כל צרה שלא תבוא גזרין תענית, כי מאחר שישאל נתונין בצרה, הם בבחינות הסתרת פנים, בחינות דינים, ועל-כן גזרין תענית, לשבר תאות אכילה. ואזי יהיה בחינות הארות ונשיאות פנים, שהוא בחינות המתקת ובטול הדינים, כנזכר לעיל: וכי לא ישא פנים, שהן מדקדקין וכו':

ובזה תבין נפלאות דברי רבותינו זכרונם לברכה, שדרשו (ברכות כד) על פסוק: והיו חייך תלואים - זה התולה תפלין. גם אמרו (מנחות קג): זה הקונה מן הפלטר. זהו שאמרנו, כי אלו ואלו דברי אלקים חיים, ושיניהם דבר אחד, כי מאחר שהוא תולה תפלין ופוגם בתפלין, שהוא מדת אמת, אזי הוא בהסתרת פנים, ונתמעט השפע שלו, ומזונותיו מצמצמין, וצריך לקנות מן הפלטר. ועל-כן פתיב על ארץ-ישראל (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה, כי דובר שקרים לא יפון לנגד עיני (תהלים קא); אך ארץ-ישראל, שהיא מדת אמת, תמיד עיני ה' בה וכו':

והנה כשהצדיק אוכל לשבע נפשו, ולא מחמת תאוה הגשמיות, אזי הוא בבחינת נשיאות פנים, וגזון ממדת אמת. וכאשר בכח אכילה זו עומד להודות ולהלל לה, אזי יוצאין ממנו דבורי אמת, שהם בחינת יעקב, מדת תפארת, שהוא כללות הגזון, והוא בחינת שמים, אש ומים, וגם-כן בחינת ארץ-ישראל, שהשפעתה גם-כן ממדת יעקב כנ"ל. ועל-כן בכח זה נעשה שתף להקדוש ברוך-הוא לברא שמים וארץ, שהם בבחינת אמת, בדבוריו הקדושים שנוכעים ויוצאים ממנו גם-כן בבחינת אמת כנ"ל. והיו שאמרנו למעלה, כי ארץ-ישראל היא אילה שלוחה, והינו: הנותן אמרי שפר; כי הגזון מבחינות ארץ-ישראל, שהיא אילה שלוחה, שהיא בחינות אמת, אזי: הנותן אמרי שפר - כלומר, שנותנת מעצמה ומכחה אמרי שפר, לשון תפארת, שהם אמרי אמת, ועל-כן יוכל לברא שמים וארץ, שהם גם-כן ממדת אמת כנ"ל, ועליו נאמר (ישעיה נא): ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי; מה אנא עבדי שמיא וארעא במלולא, אף אתם וכו' במלולא כנ"ל (הקדמת הוודי דף ה), כי בדברים האמתיים יוכל לברא שמים וארץ.

[וזה: ולאמר לציון; הינו על-ידי אמרי אמת, שהוא בחינת אמרי ציון, אמרי ארץ-ישראל, שהוא בחינת אמת, על-ידי-זה: עמי אתה - אל תקרי עמי וכו' כנ"ל]. וכיון שיכול לברא שמים וארץ חדשים, יוכל לעשות מופתים בשמים ובארץ, כי השם יתברך מנהיג עולמו על-פי דרך הטבע, והטבע הוא על-פי הנהגת הגלגלים, בידוע, וכיון שהצדיק יכול לברא שמים חדשים, אזי הוא משנה כל הגלגלים, ועושה טבע חדש, ועל-כן בודאי הוא יכול לעשות מופתים, שהם שנוי הטבע. והענין פלא, ודוק:

וזה: ואכלתם אכול ושבוע - כלומר, מה שתאכלו, הן מעט והן הרבה, תשבעו, ולא תהיו משקעים בתאות אכילה - אזי תהיו בבחינת נשיאות פנים, ונוגנין ממדת אמת. ובכח אכילה זו: והללתם את שם ה' אלהיכם - כנ"ל, אזי תהיו שתפין להקדוש-ברוך-הוא לברא שמים וארץ. וזהו: אשר עשה עמכם - דהינו: אל תקרי "עמי", אלא "עמי"; מה אנא וכו'. וכיון שתוכלו לברא שמים וארץ, אזי: להפליא - שתוכלו לעשות נפלאות ומופתים בשמים ובארץ. והינו דסים: ולא יבשו וכו' - כי בחינת הבושה הוא גס-פן כלליות הגונו, כי אול סמקא ואתי חורא (בבא מציעא נח:), ופניו משתנה לכמה גונו, והוא מדת תפארת, ממדות הנפולין. ומה מתקו דברי רבותינו זכרונם לברכה לפי זה (ברכות ו:): כיון שנצרך לבריות, פניו משתנה בכרום, שמשתנה לכמה גונו. כי כיון שנצרך לבריות, והינו מפני שפגם במדת אמת, והוא בהסתרת פנים, שהוא מדת אמת, כללות הגונו כנ"ל, ועל-כן פניו משתנה בכרום לכמה גונו, שהוא גס-פן מדת תפארת, ממדות הנפולין, כי את זה לעמת זה עשה וכו' (י). ועתה המקרא הזה נדרש כמין חמור: ואכלתם אכול ושבוע - בבחינת אמת כנ"ל, ואז תוכלו לעשות נפלאות: אשר עשה עמכם להפליא, כנ"ל. אזי: ולא יבשו עמי לעולם; כי מאחר שאתם בבחינת אמת, כללות הגונו, אינכם צריכין להתביש, שהיא כללות הגונו במדות הנפולין, על-כן: ולא יבשו עמי לעולם. וזהו: ונתתי עשב בשדך לבהמתך ואכלת ושבעת. כמבאר בזהר (בראשית דף כה: ובתיקון נא): עשב הוא ע"ב שי", תלת ראשין, שלשה אבות, שהוא הגונו, והינו: בשדך לבהמתך - שתשדד הבהמיות שלך; ואכלת ושבעת - לאכל ולשבע, רק להסתפק במועט - אזי: ונתתי עשב:

מח

לשון רבנו זכרנו לברכה

על אשר מעלתם בי וכו' במי מריבת קדש מדבר ציון וכו': (דברים לב)

צירי זה בחינת: וייצר - יצירה לטב יצירה לביש; יצירה לשכר יצירה לענש (וזהר בראשית דף כו. א) ובברכות סא), בחינת דין ורחמים. וזה בחינת בינה, ששם נוצר הולד, כמו שכתוב (משל ב): כי אם לבינה תקרא. ושם שני בחינות: חסד ודין, כי משם דינן מתערין (ג). והיא בחינת ספה, כמו שכתוב (תהלים קלז): תספני בבטן אמי. והיא בחינת כח התפלה, מה שמתפללין בכת, כל עצמותי תאמרנה וכו' (תהלים לח). והוא בחינת ספה, כמו שכתוב (איוב י):

בגידים ועצמות תסוככני, כי כח שאדם מכניס בתבות הם כ"ח אתון דעבדא דבראשית, שבהם נברא העולם. ועשרה מאמרות, שבהם נברא העולם (אבות פ"ה), מקבלין כח מכ"ח אתון אלו. והדבורים שאדם מדבר בכת, הם עצמן הדבורים של הקדוש-ברוך-הוא. וזה בחינת (ישעיה נא): ואשים דברי בפיך; כי הם עצמם דבר ה', והם כח מעשיו (תהלים קיא). והמאמרות שבהם נברא העולם, הם בחינת חסד, כמו שכתוב (תהלים פט): כי אמרתי עולם חסד יפנה; והחסד הוא בחינת ספה, בחינת חבוק. וזה: ואשם דברי בפיך - אזי: ובצל ידי פסיתך, שהיא בחינת ספה, שהיא בחינת צל יד, חבוק יד ימין (וזהר פנחס ריד:). אבל הדבורים שאינם דבורים קדושים, אזי גורם שנתעורר ספת נוצרים, ספת עכו"ם, כמו שכתוב (תהלים קמד): אשר פיהם דבר שוא, וימינם ימין שקר, שהוא חבוק דסמרא-אחרא. וזה פרוש (שם לא): תצפנם בספה מריב לשונות - כי כשלושונות של עכו"ם גוברים, חס ושלום, אזי השכינה היא ריב עם קדשא בריך הוא, כמו שכתוב בתקונים (ה) כ"א דף מד:). שמעו הרים ריב, דאיהי ריב על בנהא בגלותא. כי בארץ-ישראל איהי רבי (שם דף מה:), שנתהפך אתון "ריב" ונעשה "רבי". ועקר ארץ-ישראל - על-ידי כח מעשיו, כמו שכתוב (תהלים קיא): כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים. אבל בשפח הזה, הינו בחינת ספה, נפגם, אזי גוברים אמות העולם, גובר ימין שקר, ונעשה מ"רבי" "ריב", אזי איהי ריב על בנהא, שגלו משלחן אביהם ומארצם יצאו:

ובשביל זה ספה, הינו תפלה בכת, היא סגלה לבנים, ובשביל זה תקף אחר סבות - שמיני-עצרת, שהנוקבא עוצרת וקולטת הטפה, שלא תפול (כמבאר בפע"ח בסופו בכונות שמיני עצרת). וזה בחינת: תספני בבטן אמי, הינו בחינת ספה נעשה בחינת עבור. ובשביל זה: ותתפלל חנה על ה' (שמואל"א א) - על דיקא (י), שהיא בחינת ספה. גם ארץ-ישראל סגלה לבנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה טו:). לך לך מארצך, ושם תזכה לבנים. כי נחלת ה' בנים (תהלים קכו), וזה מחמת: שכר פרי הבטן, שכר ספה, בחינת תספני בבטן אמי. כי עקר ארץ-ישראל הוא על-ידי כח מעשיו, כמו שכתוב: כח מעשיו וכו' לתת להם נחלת וכו'. וכח הזה הוא בחינת ספה, כל עצמותי תאמרנה, בחינת: בגידים ועצמות תסוככני, בחינת: ואשם דברי בפיך ובצל ידי פסיתך:

וזה בחינת: הגיד לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך, כי אם עשות משפט (מכאן ו) - זה הדין (כשדר"ל מכות כד), בחינת: שמאלו תחת לראשי (שיר השירים ב), ואהבת חסד - זה בחינת חסדים הפנימיים. והצנע לכת - זה בחינות מקיפים, בחינת ספה. כי דפנות הספה הם שתיים כהלכתן, שהם נצח והוד, ושלשית אפלו טפח (סוכה ו:), שהוא בחינות יסוד. וזה בחינות: והצנע לכת. והצנע - זה בחינות יסוד, מגלה טפח ומכסה טפח (נדרים כ:); ולכת - זה בחינות נצח והוד; עם ה' אלקיך - זה בחינת ארץ-ישראל, כי כל הדר בארץ-ישראל דומה כמי שיש לו אלוקי (כתובות קי:), כי ארץ-ישראל נעשה מבח מעשיו כנ"ל:

(ה) קהלת ו. (א) וברעיא מהימנא בהר, דף קיא. (ב) וזהר ויקרא דף י ע"ב. (ג) וזהר אחרי דף ע"ש ע"ב, ועיין וזהר תולדות דף קלו, ובפירוש אור"ח שם.

ולעיתיד לבוא, שיתנסו אמות העולם עלידי מצות סבה (י), אז נתקנים (צפניה ג): אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה. שפה - ראשיתבות של ש'כר פ'רי ה'פמן, הינו בחינת סבה כנ"ל. גם אז נתהפך ריב לשונות, ולא יהיה בחינת ריב כנ"ל, ויהיה שפה אחת לעבדו שכם אחד. ואז יתגבר אמת, כמו שכתוב (משלי יב): שפת אמת תבון לעד; הינו אפלו עכו"ם יחזרו לעבדו שכם אחד. וזה (בראשית ד): אם תיטיב - שאאת, ראשיתבות: ש'פת אמת תבון; ואם לא תיטיב - ל'פתח ח'פאת ר'ובין, ראשיתבות רחל למפרע, בחזרת אנפיו, בחינת ריב, שהיא ריב בגלותא, דמתגברין אמין דעלמא, ריב לשונות, אשר פיהם דבר שוא וכו':

וזה פרוש: כמי מריבת - זה בחינת מי החסדים, בחינת סבה, שמצלת מריב לשונות, כמו שכתוב: תצננם בסבה מריב לשונות כנ"ל. קדש תרגומו רקם, לשון רקם וציר, בחינת צירי כנ"ל, שממנו יצירת הולד. מדבר צין - לשון ציני הר הברזל, לשון תמרים (סוכה לב), לשון תמורה וחלוף. פרוש, כי הקדוש-ברוך הוא צוה להם שידברו אל הסלע, כדי שילמדו ישראל קל-וחמר על שכר וענש, כפרוש רש"י, והם [פגמו] בהדבור, וגרמו, חס ושלום, התגברות של הריב לשונות, וגרמו התגברות ימין שקר, כמו שכתוב: אשר פיהם דבר שוא וכו'. וזה פרוש: צין, לשון תמורה, תמורת קדש, תמורת צירי, תמורת סבה דקדשה, נעשה סבה בקלפה, חס ושלום. ובשביל זה ענשם: כי מנגד תראה, ושמה לא תבוא, כי ארץ-ישראל הוא מכח מעשיו כנ"ל:

מט

לשון רבנו זכרנו לברכה

לשמש שם אהל בהם והוא בחתן יצא מחפתו וכו':

(תהלים יט)

א כי קדם הבריא תיה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף, ורצה הקדוש-ברוך-הוא שיתגלה מלכותו, ואין מלך בלא עם, והצרך לברא בני-אדם, שיקבלו על מלכותו. והתגלות מלכותו אי אפשר להשיג אלא עלידי המדות, שעלידי המדות משיגין אלקותו, ויודעין שיש אדון מושל ומנהיג. וצמצם את האור אין סוף לצדדין, ונשאר חלל פנוי, ובתוך החלל הפנוי ברא העולמות (כמבואר בע"ח בתחילתו, בהיכל א, ענף ג), והן הן מדותיו. והלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב, כמו שכתוב (שמות לא): ובלב כל חכם לב וכו'; ועקר היצירה היתה בחכמה, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. נמצא, שהלב הוא הציר, כמו שכתוב (שם עג): צור לבבי. ואית יצירה לטב ולביש, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות סא): ויצר - בשני יודין וכו'; והם שני יצירין: יצר טוב ויצר הרע, הינו: מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. כי עקר היצרים הם המחשבות והחכמות שבלב, כמו שכתוב (בראשית ו): כי יצר מחשבות לבו וכו'; וכשאדם חושב במחשבות רעות, הוא מטמטם את החלל של הבריא, ששם התגלות המדות, כי הלב הוא צור העולמים, הינו צור המדות, כי לפי אור להביות הלב של איש הישראלי אי אפשר להתגלות מהמדות, כי אור להביותו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין

תכלית לתשוקתו. וצריך לצמצם ההתלהבות, כדי שישאר בלב חלל, כמו שכתוב (תהלים עב): ולבי חלל בקרבי. ועלידי הצמצום של ההתלהבות יוכל לבוא להתגלות מהמדות, הינו לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה. ומחשבות טובות שבלב הן יצירין טבין, שעלידין נתגלין פעולות ומדות טובות, והינו יצירה לטב; וכשחושב מחשבות רעות, הוא מטמטם הלב, בבחינת ערלת לב, ומקלקל את הבריא, הינו החכמה שבלב. כי היצר הרע הוא טפשות הלב, כמו שכתוב (דברים י): ומלתם את ערלת לבבכם, ותרגומו: ית טפשות לבבון, וטפשות הוא קלקול הבריא, שהיא עלידי החכמה. נמצא, כשאדם חושב מחשבות טובות בלבו איך לעבד את השם יתברך, בזה נעשה לבו בבחינת: צור לבבי, ובבחינת: ולבי חלל בקרבי, שבתוך החלל יתגלו פעולותיו, ועלידי פעולותיו ומדותיו הטובים יתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה. וזה פרוש (תהלים פו): ושרים בחוללים וכו'. ושרים - זה בחינת התגלות מלכות, בחינת: שרה על העולם בלו (ברכות יג), בחינת (זכריה יח): והיה ה' למלך וכו'; בחוללים כל מעיני פך - הינו לפי החלל שנגעשה עלידי מחשבותיו הקדושים, בן התגלות מלכותו:

ב וזה בחינת (דברים יא): ולעבדו בכל לבבכם; איזהו עבודה שבלב, זה תפלה (תענית ב). כי תפלה בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (תהלים עב): ואני תפלה. ועקר התפלה תלוי בלב, שישים כל לבו עליה, שלא יהיה בבחינת (ישעיה כט): בשפתם כבדוני ולבם רחק ממני. כי תפלה שבלב היא בחינת התגלות מלכותו בתוך החלל הפנוי, בתוך המדות, בתוך העולמות:

ג וזה בחינת ה"א, כי דל"ת היתה, ואתחזרת ונעשית ה"א (א); כי דלת הוית - לשון דלה ונעיה. הינו, כשמטמטם לבו בטפשות, ואין עני אלא בדעת (גדרים מא), ואז היא בחינת דל"ת; וכשמקדש מחשבתו, ולית קדשה פחות מעשרה (מנילה כג), והיא בחינת יו"ד (תיקון י) שממשיך לתוך הדל"ת, ונעשית ה':

ד ובשם מקים התפלה את בחינת מלכות בבחינת: ולעבדו בכל לבבכם, זה בחינת: הוא העולה (ויקרא ו); בחינת

(שיר השירים ח): מי זאת עולה - מי עם זאת עולה (הקדמת חוה"ר, ותיקון כא, ל, לח, סט), והם שני פתים: ביתא עלאה וביתא תתאה, שיש לשניהם עליה, כי לא אבוא בעיר עד דבקרבך קדוש. [פרוש, כי רבותינו זכרונם לברכה דרשו (תענית ה) על פסוק זה (הושע יא): בקרבך קדוש ולא אבוא בעיר - נשבע הקדוש-ברוך-הוא, שלא יבנם בירושלים שלמעלה, עד שיבנה ירושלים שלמטה. ואיתא בכתבי האר"י ו"ל, שהפונה עליפי סוד הוא, שבינה אפוא עלאה, ביתא עלאה, היא בחינת ירושלים שלמעלה; ומלכות, ביתא תתאה, היא בחינת ירושלים שלמטה. שאין היחוד שלמעלה, שהוא בחינת עליית ביתא עלאה, נשלם, עד שנבנה ונשלם בחינת מלכות בשלמות, שהיא בחינת עליית ביתא תתאה וכו', עין שם. וזהו מה שכתב רבנו ו"ל: מי עם זאת עולה וכו'; כי בינה לבא (א) היא בחינת ביתא עלאה, בחינת מי; ומלכות היא בחינת ביתא תתאה, בחינת זאת. ועלידי בחינות אלו הנ"ל, הנאמרים בתורה הזאת, עלידיה יש לשני פתים אלו עליה, שהם ביתא עלאה

וביתא תתא, שהם בחינת: מי עם זאת, הינו עלידי שמצמצם אור התלהבות לבו, שלא יתלהב יותר מדי, כדי שיוכל לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה, ומקדש את מחשבתו לבלי לחשב שום מחשבות רעות, רק לחשב תמיד מחשבות קדושות, שהם בחינת יצר טוב, בחינת חכמה שכלל, שעלידיזה מצייר המדות טובות, וזוכה לעשות פעולות ומעשים טובים ומדות טובות, ועלידיזה נתגלה בחינת מלכות, כי נתגלה שהוא מקבל על מלכות שמים שלמה, ואז יש עליה לבחינת מלכות, שהיא ביתא תתא. אזי דיקא עולה גם ביתא עלאה, שהיא בחינת בינה לבא, כי באמת שניהם אחד, ואחת תלוייה בחברתה:

ולבאר הענין קצת, צריכין לחזר ולבאר ענין התורה הזאת. וכלל התורה היא, כי מבאר ב"עץ חיים" בתחלתו, שבשמהם יתברך רצה לברא את העולם, היה אור הקדוש-ברוך-הוא אין סוף, ולא היה מקום לבריאת העולמות, והצדק, כביכול, לצמצם אור האין סוף לצדדין, ונעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה ברא כל העולמות. וכל העולמות נבראו עלידי חכמה, כמו שכתוב: כלם בחכמה עשית; ועקר תכלית בריאת העולמות היה בשביל המלכות, הינו כדי לגלות מלכותו, שזה אי אפשר כי אם עלידי העולמות, כי אין מלך בלא עם, ובשביל זה היה הצמצום של החלל הפנוי, כדי שיהיה מקום לבריאת העולמות, כדי שיתגלה מלכותו יתברך. כל זה מבאר בזהר ובפתיים. ורפנו ז"ל מבאר כל זה בכל אדם. כי כל אחד מישראל הוא חלק אלוק ממעל, ועקר האלקות - בלב, והאלקות שכלב איש הישראלי הוא בחינת אין סוף, כי אור להביותו הוא עד אין סוף, הינו אין סוף ואין תכלית לתשוקתו. ולפי גדל ההתלהבות הלב של איש הישראלי, שהוא עד אין סוף, לא היה אפשר לו לעשות שום עבודה, ולא היה יכול לגלות שום מדה טובה, כי מגדל התלהבותו עד אין סוף אינו יכול לעשות שום דבר, שזהו בחינת מה שבתחלת הבריאה לא היה מקום לבריאה, מחמת שהיה הכל אין סוף כנ"ל, כי בריאת העולמות, הן הן המדות כנ"ל. ועל-כן בהכרח צריך האדם לצמצם אור התלהבות לבו, שהוא עד אין סוף, כדי שיוכל לעבד את השם בהדרגה ובמדה, כי השם יתברך רוצה בעבודתנו, שבעבד אותו בעבודות ובמדות טובות, שזה אי אפשר כי אם עלידי הצמצום כנ"ל. ובשמצמצם את אור להביות לבו, אזי נשאר חלל פנוי בלב, בחינת: ולפי חלל בקרבי (שזהו סוד חלל הפנוי, שהיה בתחלת הבריאה), ובתוך זה החלל הפנוי נתגליו מדותיו הטובות, שהם סוד בריאת העולמות, שהיה בתוך חלל הפנוי הנ"ל. כי המדות הן הן העולמות כנ"ל, הינו כי עלידי הצמצום, שמצמצם את אור ההתלהבות, שעלידיזה נעשה בחינת חלל הפנוי, בחינת: ולפי חלל בקרבי, עלידיזה הוא עובד את השם יתברך בהדרגה ובמדה, ועושה מעשים טובים ומדות טובות, שכל זה הוא בחינת התגלות המדות, שהן העולמות, בתוך חלל הפנוי שכלב. ועקר בריאת העולמות היה עלידי חכמה כנ"ל, וזה הוא בחינת מה שעקר עבודת השם לזכות למדות ומעשים טובים, הוא עלידי ששומר החכמה שכלב, שהוא המחשבה שכלב, שצריכין לשמר מאד המחשבה שכלב, שהוא בחינת חכמת לב,

שזהו עקר היצירה, כי מחשבות טובות הם יצר טוב, ומחשבות רעות הם יצר הרע. הינו, בשחושב מחשבות טובות, שזהו בחינת חכמה שכלב, אזי עלידיזה זוכה לפעולות ומדות טובות, שזהו בחינת התגלות הבריאה, שהיא המדות, בתוך חלל הפנוי, עלידי החכמה שכלב, שהוא בחינת מחשבות טובות שכלב כנ"ל; אבל בשחושב מחשבות רעות, הם ושלו, אזי הוא מקלקל החלל שכלב, שהוא סוד חלל הפנוי, ואזי הוא מטמסם החלל שכלב, בבחינת ערלת לב וכנ"ל. וזהו בחינת קלקול הבריאה, שהיה עלידי החכמה שכלב כנ"ל. וכל עקר העבודה שצריכין לצמצום הנ"ל, ולחשב מחשבות טובות כדי לזכות למעשים טובים ומדות טובות, כל זה הוא בשביל לגלות מלכותו יתברך, ששביל זה היה עקר הבריאה כנ"ל. כי עלידי שזוכה לפעולות ומדות טובות עלידי כל הנ"ל, עלידיזה מקבל עליו על מלכות שמים שלמה, שזהו בחינת התגלות מלכותו יתברך, שנתגלה עלידי בריאת העולמות שבתוך החלל הפנוי, עלידי החכמה וכנ"ל. והכלל, שבריאת העולמות ועבודת השם יתברך בפעולות ומדות טובות, הם בחינה אחת ממש וכנ"ל, והכן היטב. ואז, כשנתגלה מלכותו יתברך עלידי מעשיו ומדותיו הטובים, שנתגלו בתוך החלל שכלבו כנ"ל, זהו בחינת עליית שני הפתים הנ"ל: מי עם זאת, ביתא עלאה וביתא תתא תתא כנ"ל. כי התגלות המלכות זה בחינת ביתא תתא, ותחלת הצמצום, שהוא החלל הפנוי שכלב, זה בחינת ביתא עלאה, שעקר פונת הצמצום היה בשביל עבודת השם יתברך, כדי לזכות לגלות מלכותו יתברך. ועל-כן אין גשלים תקון ועלית ביתא עלאה, עד שעולה ביתא תתא, דהינו עד שנתגלה מלכותו יתברך, שזה עקר תכלית פונת הבריאה. ואז, כשנתגלה מלכותו יתברך, אז דיקא יש עליה לביתא עלאה, כי אז דיקא עולים שניהם יחד, ביתא עלאה וביתא תתא תתא, בבחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה וכו' כנ"ל, כי לא אבוא בעיר עד דבקרבה קדוש - שאין הקדוש-ברוך-הוא נכנס בירושלים שלמעלה, שהיא בינה לבא וכו' כנ"ל, עד שיכנה ירושלים שלמעלה, שהוא בחינת התגלות מלכותו יתברך כנ"ל. וכל זה הוא בחינת תפלה, שהיא עבודה שכלב. כי תפלה שכלב היא בחינת התגלות מלכותו שבתוך חלל הפנוי שכלב כנ"ל. והכן מאד, כי הדברים עמקים מאד מאד, ורפנו ז"ל קצר כאן ודבר הכל ברזו, כמאן דמחוי במחוג, והדברים נכוחים למבין. והעקר לקיים בפשוטו, לשמר עצמו מאד ממחשבות רעות, כי מחשבות רעות הם עקר היצר הרע, בחינת יצירה לביש. על-כן צריכין לשמר מחשבתו מאד, ולהכריח עצמו תמיד לחשב מחשבות טובות, שהם בחינת יצר טוב, ולזכות לעשות עלידי זה מעשים טובים ומדות טובות וכו', ולהתפלל בכונה ולעשות תשובה. ובתחלה צריכין לצמצם התלהבות לבו, שלא יבער יותר מדי, כי צריכין לעבד את השם יתברך בהדרגה ובמדה דיקא, ושאר כל הדברים קדושים וטהורים ועצות נכונות, שיוכלין להוציא מתוך דברי התורה הקדושה הנוראה הזאת. ועוד לאלוק מלין בכל זה, ויתבאר במקום אחר קצת, כי לא יספיקו המון יריעות לבאר דבור אחד מדבוריו הנוראים, ודי בזה בעת. ונחזור לענין ראשון:]

פסח, פה סח (שער הכוונות דף פב), כמו שכתוב (ישעיה ז): השיר יהיה לכם כליל התקדש חג, כי יתער שיר ונגונא בעלמא, בבחינת פ"ה ס"ח, בבחינת (תהלים ז): למען וזמרך כבוד ולא ידם - ולא ידם דיקא, הינו פה סח. כבוד, זה בחינת מלך הכבוד (תהלים כד), בחינת: שרה על כל העולם, בחינת שיר שלעתיד:

ו זה בחינת ציצית, הינו בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא. כי עלידי התגלות מלכות דקדשה יתבטל מלכות דסמרא אחרא, אבל ישראל הדבוקים בה יקבלו חיותם, כמו שכתוב בזהר (בראשית דף נא): ואתם הדבקים בה אלקיכם, שהוא בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא, אף-על-פירכן: חיים בלכם חיים, כי עקר החיות בא משם, בבחינת: דוד מלך ישראל חי וקים (ר"ה כה). וזה בחינת כלה, בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא. אבל ישראל הדבוקים בה, חיים וקיימים. וזה בחינת (יוביא ז): כי אעשה כלה בכל הגוים וכו' (ח). וזה (שמואל ב יג): ותכל נפש דוד (ט). נפש דוד היא בחינת תכלת, דאכלי כלא ושצי כלא. וזה בחינת (ברכות ג): רוח צפון היתה מנשבת בפנור של דוד, והיה מנגן. רוח צפון זה בחינת דינים גבורות, בחינת תכלת. משם הנגינה, בבחינת (ישעיה כד): מכנף הארץ זמרת שמענו. מכנף דיקא, שהוא בחינת תכלת, ושם בחינת: נעים זמירות ישראל. וזה בחינת ה, דל"ת עם יו"ד. דלת זה בחינת ארבע כנפות, בחינת מכנף הארץ; יוד זה בחינת עשרה מיני נגונא, בחינת: זמרת שמענו. וזה פרוש: ועשירית האיפה סלת למנחה וכו' (במדבר כח). כי עקר כח ה"פלה, הינו כח בחינת תכלת, היא מקבלת בבחינת: אפא אופת מאנהא לברתה (הקדמת זוהר דף ב); כי בינה, דינין מתערין מנה (זוהר ויחי דף רכ: ויקרא י: אחרי סה), והיא שרשן, שעל-ידה נמתקין. וזה (בראשית ו): ויתעצב אל לבו - בבחינת דינין מתערין מנה; ויאמר אל לבו לא אוסיף עוד לקלל (שם ח) - בבחינת המתקת הדינים בשרשן. וזה פרוש: ועשירית האיפה. איפה - אי פה. מלכות פה (י) בחינות כבוד אלקים, מלך הכבוד. כד איהי סליקת, מלאכיא שאלין בגינה: אי פה, איה מקום כבודו (זוהר בראשית כד ובתיקון י). ועשירית זה בחינת יו"ד, בחינת קדשה פנ"ל. הינו, בשרוצין להמשיך קדשה לתוך מלכות כדי להעלות אותה בבחינת אי פה - סלת למנחה כלולה בשמן, צריך לחבר שני בתים להיות אחד. ביתא עלאה נקרא סלת למנחה. מנחה, זה בחינת דינים, בחינת (ברכות כו): יצחק תקן תפלת מנחה; סלת, לשון (תהלים קט): סלית כל שוגים מחקד, שביתא עלאה ממתיק ומשפר הדינים פנ"ל, בבחינת (שם קו): מי ימלל גבורות ה' (קא). וצריך שיכלל ביתא עלאה עם ביתא תתאה, הנקרא שמן, בחינת מלכות דוד, כמו שכתוב (שם מה): על כן משיח אלקים אלקיך שמן ששון, ועל-ידיה: רביעת ההין, נעשה מדלתין ההין (ט):

וזה פרוש: לשמש שם אהל בהם. כי הצדיק נקרא שמש, כמאמר חכמינו וברונם לברכה (קדושין עב): עד שלא שקעה שמשו של עלי וכו', וזרח השמש ובא השמש. וזריחתו של הצדיק, הינו השגתו, אינו אלא עלידי ישראל, כמאמר (שמות לב): לך רד כי שחת עמך - כלום נתתי לך גדרה, אלא בשביל ישראל

ובשביל זה נקרא ניסן אביב, אל"ף עם בי"ת, יו"ד עם בי"ת. וזה יחודא עלאה ויחודא תתאה:

ה וזה בחינת השיר שיתער לעתיד, והוא שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע (י), והם עשרה מיני נגונא. זה בחינת הא, שהיא דלת עם יוד. דל"ת, זה בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע; יוד, זה בחינת עשרה מיני נגונא. וזה עלידי התגלות מלכותו, בבחינת שרה על כל העולם, ושרה זה בחינת שיר, בחינת: ושרים כחוללים; וזה בחינת מלכות דוד, שהוא בחינת: נעים זמירות ישראל (שמואל ב כג). וזה פרוש (כ"מ נט): אתתך גוצא - גחן ולחיש; פרש רש"י: שמע עצתה. כי באמת אשה יראת-השם (ד) היא בחינת עצתה. כשהתפלה, הינו בחינת מלכות, בשפלות ובקטנות, בבחינת אתתך גוצא, בבחינת (שיריה שירים ח): אחות לנו קטנה, בחינת (בראשית א): את המאור הקטן, בבחינת עצתו נופלת (סנהדרין כב ע"ש) - צריך להקים אותה, בבחינת (עמוס ט): אקים את סבת דוד. וסבה זו שרה, שפכתה ברוח-הקדש (מגילה יד), ושרה זה מלכות, בבחינת (משלי יט): עצת ה' היא תקום; בבחינת (בראשית א): שני המאורות הגדולים. וזה: ולחיש לה - תקבל עצתה. וזה עליות התפלה שהיא בלחש (ח), שהיא עבודה שכלב:

ו וזה בחינת תשובה, כמו שכתוב (שמואל ב כג): הוקם על - עלה של תשובה (מ"ק מז). ותשובה היא אותיות תשוב ה, שגעשית מדלת ה'. ועקר התשובה תלוי בלב, כמו שכתוב (ישעיה ו): ולבבו יבין ושב. וזה בחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה. עלה של תשובה - עלייתה של תשובה, עם מי. וזהו בחינת (יומא פא): גדולה תשובה, שמנעת עד כסא הכבוד, וזה (שם עב): גדולה תשובה, שמקרכת הגאולה. כי לעתיד, ליום שכלו שבת, יתגלה אוריתא דעתיקא סתימאה (י), כמו שכתוב (ישעיה נח): אז תתענג על ה' - על ה' דיקא, הוא עתיקא סתימאה (זוהר ויחי דף רט ע"ש), וזה עקר ענג שבת. ושבית זה בחינת תשובה, כמו שכתוב (דברים ז): ושבית עד ה' אלקיך. וזה בחינת: גדולה תשובה - בשמעלה תשובה מבחינת: את המאור הקטן, מבחינת: אחות לנו קטנה, לבחינת גדולה, לבחינת (ישעיה ז): והיה אור הלכנה כאור החמה. שמנעת עד כסא הכבוד - הינו שעל-ידיה יגיע וישיג אוריתא דעתיקא סתימאה. וזה כסא הכבוד, שמכסין אותה, בבחינת (משלי כו): ובבשים ללבושך, דברים שהם כבשונו של עולם יהיו תחת לבושך (חגיגה יד), שמכסין אותה בבחינת (משלי כה): כבוד אלקים הסתר דבר. וזה כסא הכבוד, שמכסין מפני כבוד אלקים, ואתה תגיע ותשיג אותה. וזה בחינת בראשית, בי"ת ראשית, הינו שני ראשית, והם ראשי-השנה וניסן, שגם ניסן הוא ראשי-השנה. ואיתא בתקונים (תיקון כא, דף מה): והיא נקראת קבלה, כד איהי בין תרין דרועין דמלכא, ותרין דרועין הם תשרי וניסן (י). והם ימי תשובה, כי גם הוא ימי תשובה, כי בגינסן עתידין לגאל (ר"ה יא), ואין הגאולה אלא עלידי תשובה, כמו שכתוב (ישעיה נט): ובא לציון גואל וכו' (יומא פו). ועקר ידיעת הקבלה, הינו ידיעת סודות התורה, הוא יהיה לעתיד, שאז יתגלה אוריתא דעתיקא, בבחינת תענוג שבת, בבחינת: אז תתענג על ה'. וזה לשון תשרי, לשון שירה; ולשון

(ג) תיקון כא (דף נא ע"ב). (ד) משלי לא. (ה) ברכות כד ע"ב, ל ע"א. (ו) עיין זוהר בהעלותך דף קנב. (ז) עיין תיקון בא הנ"ל. (ח) עיין זוהר בלק דף קצט ע"ב. (ט) שם כתוב ותכל דוד, ופירש רש"י הרי זה מקרא קצר ותכל נפש דוד וכן ת"י וכו'. (י) פתח אליהו. (יא) עיין זוהר ויחי דף רמט. (יב) עיין תיקון כא (נא ע"א).

עוד שמעתי דברים השיכים לתורה הזאת, וזהו:

הרועה שניסד וין על-גבי המזבח, ימלא גרונם של תלמידי-חכמים וין (יובא עא) - כי עקר האלקות הוא בלב, כמו שכתוב: צור לבבי, כמו שכתוב (שמואל א ב): ואין צור באלקיני - אין ציר באלקיני (ברכות י). כי הלב הוא הציר של המדות, הינו החכמה שבלב וכו' פנ"ל. כי קדם הבריאה היה אור הקדוש-פרוד-הוא אין סוף וכו' פנ"ל, עין שם היטב. נמצא, כשהלב בבחינת: ולבי חלל בקרבי, בבחינת: צור לבבי פנ"ל, הוא בחינות בריאת העולם; ולחפף, כשהלב אטום, בבחינת ערלת לב, הוא מקלקל את הבריאה, כמבאר למעלה, עין שם. ועל-כן הצדיק, שלבו פתוח בחכמה, בבחינת: ולבי חלל בקרבי, בבחינת: צור לבבי, על-כן על-ידי זה יוכל לחדש מעשה בראשית ולעשות נסים ונפלאות בעולם, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית. ובטובו - זה הצדיק, שנקרא טוב, כמו שכתוב (ישעיה ג): אמרו צדיק כי טוב (יובא לח); כי לב הצדיק הנ"ל הוא בחינת בריאת העולם פנ"ל. וזה פרוש מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה מט): חמוקי ירכיב כמו חללים מעשה ידי אמן - אלו השיתין, שמנקבין ומחללים עד התהום, הינו בחינות: ולבי חלל בקרבי, כי תהום דא לבא, כמובא בזהר (ט), וזה: חללים מעשה ידי אמן - מעשי ידי אמונתו של הקדוש-פרוד-הוא (כך דרשו שם בסוכה), הינו, שבחינות חללים, הינו שמחללין עד התהום, בבחינת: ולבי חלל בקרבי פנ"ל, זה בחינת בריאת העולם פנ"ל. וזה: מעשה ידי אמן - אמונתו של הקדוש-פרוד-הוא, כי בחינות ולבי חלל וכו', בבחינות חללים שמחללין וכו' פנ"ל, הוא ממש מעשה ידי אמונתו של הקדוש-פרוד-הוא, כי זה הוא בחינות בריאת העולם פנ"ל. ועל-ידי זה יוכל לעשות נסים בעולם פנ"ל. וזהו: שמחללין עד התהום, הינו בחינות נסים, כמו שכתוב (רות א): ותהם כל העיר; שעל דבר נפי הפל תמהין. וזהו: הרועה לנסד וין וכו' ימלא גרונם וכו'; כי גרונם הוא בחינת שיתין, שמחללין עד התהום, הם קנה ולבא (ועל-ידי היין נפתח חלל הלב, בבחינת: ולבי חלל בקרבי, כי חמרא וריחני פקחין (סנהדרין ע)). ועל-כן כל הממלא גרונם וכו', כאלו מנסד וין על-גבי השיתין, שמנקבין ומחללין עד התהום פנ"ל: כאן חסר קצת דברים, כי לא נכתב בזמנו, ונשפח קצת:

שדך לעיל: ישיש בגבור לרוץ ארח וכו' - כי צריך התגברות גדול וכו' לרוץ ארח הזה, שהיו יכולים לילך בזמן שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך וכו', עד כאן לשונו. בעת שאמר זאת התורה, שמעתי אז מפיו הקדוש ענין זה בבאור יותר, שאמר בפרוש ענין זה לענין בנאי-אדם הזוכים לעשות תשובה על העבר. ואמר, שאף-על-פי שזוכים לתקן מה שעבר, אף-על-פירכן עדין היכן הוא אותו הזמן שהיו רחוקים מהשם יתברך, שהיו יכולים לעבד את השם יתברך באותו הזמן, ובדאי צריכים לתקן זאת, דהינו להשלים ולמלא את העבודה שהיו יכולים לעבד את השם יתברך בכל אותו העת שהיו נזופים מלפניו יתברך ורחוקים ממנו.

(ברכות לב). וזהו: אהל בהם. אהל, לשון זריחתו, כמו (איוב כט): בהלו גרו. וזהו: בהם - על-ידי ישראל. וכשישראל, חס ושלום, נכנסין בחכמות חיצוניות של האמות, אזי נופל הצדיק מהשגתו, ונתחפה ונתכסה השגתו. וכשיצאין ישראל מחכמתן של האמות. אזי: והוא כחתן יצא מחפתו - הצדיק יוצא מהחפה והמכסה שהיה לו עד עכשו, ואז: ישיש בגבור לרוץ ארח - כי הצדיקים הם גברי כח עשי דברו לשמע בקול דברו (תהלים ק) (י), כי צריך התגברות כדי לרוץ ארח הזה, שהיו יכולים לילך בזמן הזה, שהיו ישראל נזופים, ועכשו רצים במהירות גדול זה הדרך. והתגברות הזאת היא בחינת ציצית, בחינת תכלת פנ"ל, בחינות מקיפים. וזה: מקצה השמים מוצאו ותקופתו - בחינות מקיפים, ועם בחינת תכלת הזאת מכלים ושצים העכו"ם, בבחינת: כי אעשה כלה בכל הגוים. וזה: ואין נסתר מחמתו - מחמתו זה בחינת פלה, כמו שכתוב (תהלים נט): פלה בחמה פלה ואינמו; ועל-ידי זה זוכים להשגת אוריתא דעתיקא, בבחינת ענג שבת פנ"ל. וזה: תורת ה' תמימה, שהיא תורה דעתיקא, שהיא תמימה עדן, שעדין לא השיגו ממנה כלום. משיבת נפש - זה בחינת שבת, כי בו שבת וינפש וזה טעם למה שולחת הפלה להחתן טלית, כי הצדיק מקבל גבורתו על-ידי ישראל, כמו שכתוב: לשמש שם אהל בהם. וזה שאומרים "עלה" על החתנה, על-שם הוא העולה פנ"ל, כי השמחה היא בלב, כמו שכתוב (תהלים ה): נתתה שמחה בלבי. וזה בחינת: מי זאת עולה - מי עם זאת עולה. ומירות שמזמירין על החתנה, זה ה"א, דל"ת עם יו"ד, שיר פשוט וכו' פנ"ל. וזה שצוהקין "שבת", שעל-ידי זה זוכין לענג שבת, לאוריתא דעתיקא פנ"ל:

ומה שנותנין מעות בשקוראין "שבת", כי באוריתא של עכשו יש ימין ושמאל, ובשמאלה עשר (משלי ג). אבל בעתיקא לית שמאל ולית עשר תמן (זהר נשא קכט), ובשכיל זה, בששומעין ישראל בשורת התורה דעתיקא, נותנין את המעות, כי אין צריך למעות, כי בעולם הבא לית אכילה ושתיה (ברכות י). וזה פרוש (תהלים סח): מלכי צבאות ידדון, (י) הינו הצדיקים, שהם מלאכיו גבורי כח, שהם מרדין במרוצה ובמהירות כדי לרוץ ארח, וזה רקודין. ונות בית תחלק שולל, וישראל הם מחלקים המעות, להורות שאין צריך למעות, ואין שם בבחינת עתיקא שמאל. ב'ית תחלק שולל - ראשייתבות שבת. ענין אחר: להורות ותרנות גדול בזה שמחלקין מעות; להורות, שהפלה היא בחינת ה"א, שמדל"ת געשית ה"א, שעל-ידי זה בא עשירות גדול, בבחינות: והריקותי לכם ברכה עד בלי די, עד שיכלו שפתותיכם וכו' (שבת לב). שמחלקין המעות, מורה שהגיעו לזאת הברכה, עד שהמעות אין חשוב אצלם. וזה פרוש: ועשירית האפה - עשירית, שהוא בבחינת אי פה, הינו שכלו פיהם מלומר די, שיש להם כל-כך עשירות, וזה מחמת שנעשה מרביעית ההין, מדל"ת ה"א פנ"ל:

[מסימן ל"ב עד כאן, כל זה הוא לשון רבנו זכרנו לברכה, לבר באיזהו מקומות שהוספתי שם קצת דברים, כפי מה ששמעתי והבנתי מפיו הקדוש או מפי כתבו, כנרשם כל אחר במקומו:]

(י) עיין זוהר לך לך דף צ. (יד) עיין שבת דף פח ע"ב. (ט) עיין רעיא מהימנא פינחס דף רכו ע"ב.

על-כן אחר שזוכין להתעורר לתשובה, צריכין זריזות גדול בעבודתו ותפלה ולרוץ מאד מאד, כדי שזוכה עלידי זריזות עבודתו לתקן ולהשלים גם חסרון העבודה של הימים שעברו, כי עכשו צריך לרוץ במהירות גדול זה הדרך שהיה יכול לילך בזמן שהיה רחוק מהשם ותפלה. ואמר לאנשיו בזה הלשון: איר דארפט זיך זייער יאגין, איר זאלט נאך קענין עפיים האפין:

נ

לשון רבנו זכרנו לברכה

הצילה מחרב נפשי, מיד כלב וכו' (תהלים כב)

כי כל הפוגם בברית, אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה (תהלים לה); וכשאין מתפלל בבחינת "כל עצמותי", אזי כלבא נחת ואכל קרבנו (א), הינו תפלתו. ובשמתפלל וטועם מתיקות בדבורי התפלה, זאת הבחינה נקראת: כל עצמותי תאמרנה. ואין יכול לטעם מתיקות בתפלה אלא בשתקן פגם הברית, כי מיין מתיקין זה בחינת מיין דרכין (ב), זרע קדש (ג), שמירת הברית. ומי שהוא בבחינת מיין מתיקין, אזי דבוריו מתוקים וטובים, וכשיצאים מפיו ומשמיע לאזניו, כמו שאמרו (ברכות טו): השמע לאונך וכו', אזי נכנסים מתיקות המיין לתוך עצמותיו, בבחינת (משלי טו): ושמועה טובה תדשן עצם. וכשעצמות מרגישין מתיקות הדבורים, זה בחינת: כל עצמותי תאמרנה; ואז אריה נחת ואכל קרבנה, כי עצם זה בחינת אריה (כ"ש בתקונים תיקון ג' בחי"א תקונים האחרונים): אבל מי שפגם בבריתו, הוא בבחינת מיין מרירין, בבחינת (שמות טו): ולא יכלו לשתות מים ממרה; מיין מסאבין, זרע ממא - אזי אין יכול להתפלל בבחינת: כל עצמותי תאמרנה; ואז כלבא נחת, שהוא בחינת מיין מרירין, שצווח הב הב. והוא בחינת מרה דאית לה תרי פיות, והוא בחינת חרב פיות (משלי ה), בחינת גיהנם דאית לה תרי פגות שצווחין הב הב (כ"ש בתקונים שם), וזה בחינת חולאת שקורין "פרעכניש", רחמנא לצלן, ששובר עצמות של אדם, וזה מחמת קלקול המח שבעצמות, בחינת מיין מסאבין, מיין מרירין, שבא החולאת הזאת מחמת תאות נאוף. וזה שגצטוינו בקרבן פסח (שמות יב): ועצם לא תשפרו בו (וכתוב בזהר בא, דף מא): שהיו מקמיין בעצמות "לכלב תשליכון אותו", וזה היה קשה מאד להפצרים, עין שם, כדי שביחינו כל אחד מישראל את עצמו אם בריתו על תקונו, כי בפסח כתיב בו (שם): וכל ערל לא יאכל בו; כי עקר הפסח תלוי במצות מילה, פידוע, וכשהשליכו את עצמותיו לכלבים, וראו אם שלטו בהם הכלבים, חס ושלום, היו יודעים שאין הברית, חס ושלום, על תקונו. וזה מה דאיתא בזהר (פ' קדושים דף א.ב): אל תהיו כסוס כפרד - לענין טמאת הברית - אין הבין; ומביא הפסוק: והכלבים עזי נפש, עין שם, בכך, מי שפגם בבריתו, ישמר את עצמו מכלבים ומחרב. וזה: הצילה מחרב נפשי ומיד כלב (א); אבל: הושיעני מפי אריה. הינו, כשאריה יאכל קרבני, זה לי לישועה. וזהו אצל חרב וכלב פתוח לשון הצלה, ואצל אריה כתיב ישועה. ודע, שעזי-פנים שיש בדור, הן הן הכלבים, כמו

שכתוב (ישעיה נ): והכלבים עזי נפש; והן עומדין וחולקים על תפלת איש הישראלי, שעדין לא תקן בריתו בשלמות. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית יא): צורבא מרבנן דיתיב בתעניתא, ליכול כלבא שירותא. כי בודאי הצדיק אכילתו היא יקר הערך, כי משפיע את נפש דקדשה, כמו שכתוב (משלי י): צדיק אכל לשבע נפשו; והאי צורבא מרבנן דמרעיב את נפשו, ואין יודע להשפיע נפשו, בשביל זה ליכול כלבא שירותא, שגם בהם כתיב: לא ידעו שבעה; כי גם הוא אין יודע איך להשפיע את נפשו היקרה. ובשביל זה נקרא כלב בשם שגל (ראשיהשנה ד), כי הוא בא על תאות המושגל כנ"ל. ודוקא שאין צריך להתענות ומתענה, אזי ליכול כלבא שירותא, אבל מי שצריך להתענות, בודאי צריך להתענות, ומצוה הוא (ה). וזה בחינת: דיתיב בתעניתא - יתיב דיקא; יתיב הוא מורה על הדבר שאין משתנה, כמובא: (עד כאן לשונו ז"ל)

נא

אמר רבי עקיבא: כשאתם מגיעין לאבני שיש מהור, אל תאמרו מים מים, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני: (תנחומי יד)

כי השקר מזיק לעינים בגשמיות וברוחניות, בבחינת (ישעיה ג): ומשקרות עינים; כי כשהעינים בהות, הם משקרין, שאינם מראין הדבר כמו שהוא, כגון: על דבר גדול מראה שהוא קטן, ועל אחד שהוא שנים, הפך מן האמת. כי העינים נעשו בהות מן הדמעות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (שבת קמא): ושבו העינים אחר הנשם - זה הראות, שהולך אחר הכבי. ודמעות הן ממותרי המרה-שחורה, שהטבע דוחה אותם לחוץ דרך העינים. והמרה-שחורה היא שואבת מעכירת הדמים, ועכירת הדמים הוא עלידי השקר, כי אי אפשר לדבר שקר עד שיעבר את דמיו, ואמת אי אפשר לדבר כי אם כשמופק מקדם את הדמים. כי עקר הדבור הוא הנפש, כמו שכתוב (ש"ה ה): נפשי יצאה בדבורי; והנפש הוא הדם, כמו שכתוב (דברים יב): כי הדם הוא הנפש. נמצא, כשאומר שקר, יש לו עכירת הדמים, ומזה באה המרה-שחורה, וממותרי המרה-שחורה נתהוו הדמעות, ועלידיה העינים בהות. וזה בחינת (איוב ג): תקטפים מלוח עלי שית. מלוח זה בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, שבא עלידי שיחה. וזה בחינת: אל תאמרו מים מים, שהוא אזכרה על שקר (כמו שפנים שם, שנאמר: דבר שקרים לא יבון וכו'). מים מים, הם בחינת שקר, שהוא בחינת דמעות, שהם מים מלוחים, כי השותה מים מרה צמאנו, אך השותה מים מלוחים, לא די שאינו מרה צמאנו, אלא שמוסיף צמאנו על צמאנו, עד שצריך לשתות מים אחרים לכבות צמאנו, ועל-כן נקרא השקר מים מים. וזהו: אל תאמרו מים מים, שהוא השקר, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני:

והתחנות השקר, שהוא הרע, שהוא הטמאה, הוא מחמת הרחוק מאחד, כי הרע הוא נגדיות, למשל: כל מה שהוא נגד רצונו של אדם הוא רע, ובאחד אין שיה נגדיות, אלא כלו טוב.

(א) עיין תקוני זוהר, תיקון בא, דף מה ודף סב. (ב) עיין זוהר שמות דף ו ע"ב, ובוודאי נשא קבר - קבה. (ג) ישעיה יג. (ד) עיין רעיא מהימנא פיהם רב"ד ע"ב. (ה) עיין ב"ח או"ח סימן תקעא. * עיין בסוף הספר התורה הזאת בנוסח אחר מכת"י רבינו ז"ל ממש.

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים י:): ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - שיהיה בלוי הטוב והמטיב, כי באחד אין שיקד רע, ועליבן לעתיד לבוא יקום: שפת אמת תבון לעד (משלי יב); כי יהיה אז בלוי אחד, בלוי טוב, כי אמת הוא אחד, למשל: על בלי כסף, בשאומרים עליו שהוא בלי כסף, הוא האמת; אבל בשאומרים עליו שהוא בלי זהב, הוא שקר. נמצא, שהאמת הוא אחד, כי אי אפשר לומר אמת, רק שהוא בלי כסף, לא יותר; אבל השקר הוא הרבה, כי אפשר לומר שהוא בלי זהב וכלי נחשת ושאר שמות. נמצא, שהשקר הוא בבחינת (קהלת י:): בקשו חשבנות רבים. ובשביל זה לעתיד לבוא יתבטל הרע, ויתבטל ההתנגדות, ויתבטל הדמעות, כמו שפיתוב (ישעיה יא): לא ירעו וכו', הינו בטול הרע. וכתוב (שם): וגר זאב עם כבש וגמר עם גדי וכו'; הינו בחינת בטול ההתנגדות. וכתוב (שם כה): ומוחה ה' אלקים דמעה מעל כל פנים; הינו בטול הדמעות, שהם בחינת שקר כנ"ל^(א), כי אז יהיה ה' אחד ושמו אחד, שהוא בלוי טוב, בלוי אמת כנ"ל. ועליבן לעתיד לבוא יתבטל הטמאה, כמו שפיתוב (זכריה יז): ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ, כי אז יהיה בלוי אחד, כמו שפיתוב (איוב יד): מי יתן טהור מטמא לא אחד [פרוש, שעקר אחיות הטהרה והטמאה הוא מבחינת התרחקות מאחד]:

כי קדם הבריא, כשהיה הבריא בכת, כביכול, קדם שהוציא אל הפעל, היה בלוי אחד וכלו אמת וכלו טוב וכלו קדש, אפלו שם טהור לא היה שיקד לומר, כי טהור אין שיקד אלא כשיש טמאה, כמו שפיתוב (יחזקאל יז): וטהרתם מכל טמאותיכם; אבל כשבלוי אחד, אין שם בחינת חשבנות רבים, שהוא עקר הרע והטמאה כנ"ל, כי הטהרה הוא בחינת המצוץ בין הקדש והטמאה, שעלידו נתתקן הטמאה, כמו שפיתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם; והוא בחינת הבחירה, שהוא ממצע בין שני דברים, וזה אין שיקד קדם הבריא, שאז היה בלוי אחד, כי באחד אין שיקד בחירה, שהוא בחינת הטהרה. וכשהוציא הקדש-ברוך-הוא את הבריא מן הכח אל הפעל, אזי נתהוה תכף בחינת הטהרה, כי כשהוציא מן הכח אל הפעל היו שני דברים: בחינת האחד והבריא, ואז שיקד בחירה, שהוא בחינת הטהרה, שהוא ממצע בין האחד, כי הוא סמוך לו, ועדין לא הגיע לחשבנות רבים, שהיא הרע והטמאה, אך הוא רשם וסימן על ההשתלשלות, שיוכל להשתלשל ויגיע, עד שיהיה רע וטמאה. ועליבן כתוב בוחר (בראשית דף מה. ובכמה מקומות), שעקר אחיות הטמאה - מסטרא דשמאלא, כי הטהרה מרמזת שיש טמאה, והוא סימן שישתלשל עד שיהיה טמאה, ועליבן אפשר לזכר ולהעלות הטמאה לטהרה, כי היא בעצמה גשתלשלה מטהרה, כמו שפיתוב: וטהרתם מכל טמאותיכם. נמצא, שעקר אחיות הטמאה מבחינת הטהרה, שהוא בחינת הבחירה כנ"ל. והטהרה הוא בחינת שמאל, בחינת לוי^(ב), בחינת: וטהרת את בני לוי^(ג); ולוי הוא בחינת שמאל, כידוע. ועליבן עקר אחיות הטמאה הוא מבחינת שמאלא, כי שמאל הוא בחינת הטהרה, שממש עקר אחיות הטמאה כנ"ל. וכל זה, הינו בחינת שמאל, בחינת טהרה, בחינת הבחירה, שממש עקר השתלשלות הטמאה, שהוא הרע וההתנגדות, בחינת שקר כנ"ל - כל זה נמשך מבחינת אחר הבריא, אחר שציא הבריא מבח

אל הפעל, שאז היה, כביכול, שני בחינות, דהינו האחד והבריא וכו'ל. נמצא, שעקר אחיות השקר, שהיא הטמאה וכו', הוא מחמת הרחוק מאחד כנ"ל, הינו מבחינת אחר הבריא וכו'ל. ועלידי השגחת השם יתברך, אפלו אחר הפעלה שהוציא הקדוש-ברוך-הוא מבח אל הפעל, כל הדברים הם באחדות עמו, והרע יונק מהשגחת ההשגחה, הינו מאחורי כתפה, כידוע^(ד), והוא רחוק מאחד. ועלידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, כמו שפיתוב (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ; ועלידי השקר, שהוא הרע, מסיר ממנו השגחת השם יתברך, כמו שפיתוב (שם): דבר שקרים לא יבון לנגד עיני; ואין חיותו אלא מאחורי כתפה. נמצא, מי שהוא רוצה שיהיה אחר הישות והפעלה שהוציא מבח אל הפעל, שיהיה בלוי אחד, שיהיה אב וכן באחד, כמו שהיה מקדם, כשהיה בכת - ישמר עצמו משקר, ועלידיהו השגחת השם יתברך עליו, ואז בלוי אחד. וזה שאמר רבי עקיבא: כשאתם מגיעים לאבני שיש טהור. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא יש, ואז שיקד שם טהור כנ"ל; אם תרצה שיהיה כמו קדם הפעלה, שהיה בכת, שיהיה אב וכן באחד. וזהו: כשאתם מגיעין לאבני - הוא בחינת אב וכן פחדא, שהוא בחינת קדם הבריא, שהיה בכת, שהיה הכל אחד. שיש טהור הוא בחינת אחר הפעלה, שהוא בחינת ישות וטהרה. אם תרצו להגיע שיש טהור לאבני - אל תאמרו מים מים, הוא בחינת שקר כנ"ל, שנאמר: דבר שקרים לא יבון לנגד עיני; כי עלידי שקר הוא מסיר מעליו השגחת השם יתברך, והוא רחוק מאחד. אך עלידי אמת, השגחת השם יתברך עליו, ועלידי ההשגחה בלוי אחד, כמו שהיה קדם הבריא כנ"ל. ועליבן שכר עולם הבא עין לא ראתה אלקים זולתך (ישעיה סד, ועין ברכות לד); כי מאחר שיהיה בלוי אחד, לא יהיה עין שיראה, רק אלהים זולתך: ואמר אז, שגם בזה יש קשיא מה שאי אפשר להבין. כי אם-כן איך יהיה חלוק השקר לכל אחד ואחד לפי מדרגתו, ולפי עבודתו ויגיעתו בזה העולם בשביל השם יתברך, כי בודאי גם בהסוף האחרון לא יהיו כלם שווים, ומאחר שיהיה בלוי אחד, איך שיקד חלוק בין אחד לחברו לפי מדרגתו. אך יש בזה סוד שאי אפשר להבינו, והדברים עתיקים:

שיקד לעיל: ובשביל זה השקר מויק לעינים, כי עלידי השקר מסלק השגחת עיני השם יתברך, ופוגם בעינים, שהם בחינת השגחה כנ"ל, כי השקר נמשך מרחוק מאחד, שממש עקר אחיות הטמאה, שהוא הרע, שהוא השקר כנ"ל, ומחמת זה בעצמו פוגם עלידי שקר בהשגחה ומסלק השגחת השם יתברך מעליו, כי עלידי השגחת השם יתברך הכל אחד, אחר הבריא כמו קדם הבריא, ועלידי השקר פוגם באחד, כי השקר רחוק מאחד כנ"ל. עליבן מסלק ההשגחה עלידי השקר, ומפריד, חס ושלום, אחר הבריא מקדם הבריא, שממש עקר אחיות הטמאה כנ"ל. אבל עלידי אמת, שהוא בחינת בלוי אחד, בלוי טוב, עלידיהו ממשיך השגחת השם יתברך, ואז הכל אחד. כי עלידי ההשגחה נכלל אחר הבריא בקדם הבריא כנ"ל. וזהו: אמר רבי עקיבא וכו', כנ"ל. ובה מקשר המאמר הזה היטב, תחלתו בסופו וסופו בתחלתו, וכן באמצעותו, והבן היטב:

(א) עין חקון כב, דף סו. (ב) עין זוהר קרח דף קעו ע"ב. (ג) עין במדבר ח. (ד) עין זוהר חוקת קפר.

נב

רבי חנינא בן חכמינאי אומר: הנעור בלילה, והמהלך בדרך יחיד, ומפנה לבו לבטלה - הרי זה מתחייב

בנפשו: (אבות פ"ג)

בי יש אפיקורסים שאומרים, שהעולם הוא מחייב המציאות, ולפי דעתם הרעה המשבשת נדמה להם, שיש על זה ראיות ומופתים, חס ושלום, ממנהג העולם. אבל באמת הכל יפצה פיהם, כי באמת העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות, כי רק השם יתברך לבד הוא מחייב המציאות, אבל כל העולמות עם כל אשר בהם הם אפשרי המציאות, כי הוא יתברך ברצון יש מאין, וביכולתו וכחו ואפשרותו יתברך היה לבראם או שלא לבראם, על-כן בודאי כל העולם ומלואו הוא אפשרי המציאות. אך מאין נמשך הטעות, שיכולין לטעות, חס ושלום, שהעולם הוא מחייב המציאות, חס ושלום. דע, שזה נמשך מחמת שפאמת עתה, שכבר נאצלו ונמשכו נשמות ישראל, עתה בודאי העולם הוא בבחינת מחייב המציאות, כי כל העולם ומלואו, הכל לא נברא אלא בשביל ישראל, כידוע (א), וישראל מושלין בעולם, ועל-כן בודאי עתה, אחר שנאצלו ונבראו נשמות ישראל, כביכול הוא יתברך מוכרח לברא ולקיים העולם, כי על-מנת בן האציל נשמות ישראל, כדי לברא בשבילם כל העולמות. אך נשמות ישראל בעצמן, כשנאצלו, היו הם בעצמן עם כל העולמות התלויים בהם, הכל היה אפשרי המציאות, כי היה באפשרותו להאצילם ולבראם או שלא לבראם, אך תכף בשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא להאציל נשמות ישראל, אזי היה כל העולם בבחינת מחייב המציאות, כי מאחר שנאצלו נשמות ישראל, אזי כביכול הוא מחייב להמציא העולם, כי על-מנת בן נאצלו נשמות, שכל העולמות יבראו בשבילן, והם ימשלו בכל, והבן היטב. ומה נשתלשל ונמשך הטעות של האפיקורסים, שאומרים שהעולם הוא, חס ושלום, מחייב המציאות, אבל באמת רק השם יתברך לבד הוא מחייב המציאות, אבל כל הדברים הם אפשרי המציאות כנ"ל:

ועקר הפנה שברא כל העולם בשביל ישראל היה, כדי שישאל יעשו רצונו, ושיחזרו וידבקו בשרשו, דהינו שיחזרו ויכללו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, ובשביל זה נברא הכל. נמצא כל מה שישאל עושין רצונו של מקום ונכללין בשרשם, שהוא מחייב המציאות, על-ידיה נכלל כל העולם שנברא בשבילם בחיוב המציאות, כי עקר התכלית שנברא העולם הוא בשביל זה, ורק בשביל זה מחייב השם יתברך, כביכול, לברא ולקיים כל העולמות בשביל ישראל כנ"ל, כדי שיעשו רצונו כנ"ל. ועל-כן אז דיקא, כשעושין רצונו, נכלל העולם בבחינת מחייב המציאות כנ"ל, כי כל מה שעושין רצונו יותר, הם נכללין ביותר עם כל העולמות התלויים בהם בחיוב המציאות, כי על-ידי שעושין רצונו יתברך, הם חוזרין ונכללין בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, ואז נכללין עמהם כל העולמות התלויים בנפשם בחיוב המציאות כנ"ל:

אך לזכות לזה להכלל בשרשו, דהינו לחזר ולהכלל באחדות השם יתברך, שהוא מחייב המציאות, זה אי אפשר לזכות כי אם על-ידי בטול, שיבטל עצמו לגמרי, עד שיהיה נכלל באחדותו

יתברך. ואי אפשר לבוא לידי בטול, כי אם על-ידי התבודדות, כי על-ידי שמתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו, על-ידיה הוא זוכה לבטל כל התאוות והמדות רעות, עד שזוכה לבטל כל גשמיותו ולהכלל בשרשו:

אך עקר ההתבודדות הוא בלילה, בעת שהעולם פנוי מטרדת העולם הזה, כי ביום, על-ידי שרודפין העולם אחר העולם הזה, הוא מבטל ומכלכל את האדם מלהתדבק ולהכלל בהשם יתברך, ואפלו אם הוא בעצמו אינו טרוד, אף-על-פי-כן מאחר שהעולם טרודים אז ורודפים אז אחר הכלי העולם הזה, על-ידיה קשה אז לבוא לידי בטול. וגם צריכין שיהיה ההתבודדות במקום מיוחד, דהינו חוץ מהעיר בדרך יחיד, במקום שאין הולכים שם בגי'אדם, כי במקום שהולכים שם בגי'אדם ביום, הרודפים אחר העולם הזה, אף-על-פי שבעת אינם הולכים שם, הוא מבטל גם-כן ההתבודדות, ואינו יכול להתבטל ולהכלל בו יתברך. על-כן צריך שילך לבדו בלילה, בדרך יחיד, במקום שאין שם אדם, ושם ילך ויתבודד, ויפנה לבו ודעתו מכל עסקי עולם הזה, ויבטל הכל, עד שיופנה לבחינת בטול באמת. הינו, שפתחלה ירבה בתפלות ושיחות בהתבודדות בלילה בדרך יחיד כנ"ל, עד שיופנה לבטל זה הדבר, דהינו לבטל מדה ותאוה זאת, ואחר-כך ירבה עוד בהתבודדות הנ"ל, עד שיבטל מדה ותאוה אחרת. וכן ינהג זמן רב בהתבודדות, בזמן הנ"ל ובמקום הנ"ל, עד שיבטל הכל. ואחר-כך עדין נשאר ממנו איזה דבר וכו', ואחר-כך מבטלין גם זה, עד שלא נשאר ממנו כלום. [פרוש, כי יכול להיות אחר שבטל כל התאוות ומדות רעות, עדין נשאר ממנו כלום, דהינו שעדין לא בטל לגמרי הגאות והנפשות, עד שנחשב בעיניו לאיזה דבר, ועל-כן צריכין להתנגע ולהרבות בהתבודדות הנ"ל, עד שלא ישאר ממנו כלום, שיהיה בבחינת "מה" באמת, עד שיופנה לבחינת בטול באמת.] ואז, כשזוכה לבטול באמת, ואז נכלל נפשו בשרשו, דהינו בו יתברך, שהוא מחייב המציאות, אזי נכלל כל העולם עם נפשו בשרשו, שהוא מחייב המציאות, כי הכל תלוי בו כנ"ל, ואזי נעשה כל העולם על-ידי בבחינת מחייב המציאות, כנ"ל:

ועתה תראה פלאי פלאות, איך כל זה מבאר עתה בהמשנה הנ"ל באר היטב, וזהו: הנעור בלילה - כפשוטו, דהינו שהוא נעור בלילה ומתבודד ומפרש שיחתו בינו לבין קונו. והמהלך בדרך יחיד - הינו כנ"ל, שהולך בדרך יחיד דיקא, במקום שאין בגי'אדם הולכים שם כנ"ל, כי אזי הוא עקר שלמות ההתבודדות: בלילה ובדרך יחיד דיקא, כנ"ל, כי אז דיקא יכולין לבוא לבחינת בטול כנ"ל. וזהו: ומפנה לבו לבטלה - דהינו שפנה לבו מכל עסקי העולם הזה - לבטלה, כדי לזכות לבחינת בטול כנ"ל. ואז זוכה, שיכלל נפשו במחייב המציאות כנ"ל, ואזי נכללין כל העולמות עם נפשו במחייב המציאות כנ"ל. וזהו: הרי זה מתחייב בנפשו - שנכלל כל העולם בבחינת מחייב המציאות עם נפשו, כי על-ידי ההתבודדות הנ"ל זכה לבחינת בטול, עד שנכלל נפשו בחיוב המציאות, ועל-ידיה נכלל כל העולם עם נפשו בחיוב המציאות כנ"ל, ונעשה נפשו וכל העולם בבחינת מחייב המציאות כנ"ל, וזהו: הרי זה מתחייב בנפשו כנ"ל:

שיהא לו חמר ממוגז במוגז השוה, שיהא ראוי לקבל שכל ודירה נאה, הינו היראה, כמאמר (שבת לא:): חבל על מאן דלית לה דרתא, כי צריך שיהא יראת חטאו קודמת לחכמתו (אבות פ"ג). וכלים, הינו תלמידים הגונים שיקבלו ממנו. וכשיש לו כל אלו הכנות, יכול לבוא לשלמות הדעת. ואלו הן חמשה דברים, שנבדל מדעו מן מדענו הראשון - שבמדעו האחד יודע ידיעות רבות, ואין רבוי במדעו. השני - יודע הדברים קדם המצאם, אפלו כשאין להם הויה כלל. והשלישי - שמדעו מקיף דברים שאין להם תכלית. והרביעי - שאין שנוי בידעתו, ואין שנוי כשיודע הדבר בבח, ואחר כך שב פעל. והחמישי - שידעתו אין מוציא הדבר מאפשרותו: עד כאן לשונו ז"ל:

והא לך נסחא שניה, שכתבתי בעצמי קצת מזה, כפי מה ששמעתי, וזהו:

בשאדם זוכה לשלמות הדעת, הינו שזוכה לדעת שאי אפשר לאדם לידע יותר, אזי יש הפרש בין דעת האדם בשלמות לדעת השם יתברך בחמש בחינות, והם מפרשים בפסרים. וצריך האדם להשתדל שיגיע לשלמות הדעת, מה שאי אפשר לאדם לידע יותר, ולא יהיה הפרש בין דעתו לדעת השם יתברך רק בחמשה דברים אלו, שאלו חמשה דברים אי אפשר לשכל אנושי לדעת, אם לא מי שהוא למעלה ממין אנושי. אך לזכות לשלמות הדעת הוא עלידי גרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הרבה למדתי מרבותי, ומתלמידי יותר מכלם; כי עלידי שכל אחד מקשה ושואל, כי כל אחד יש לו מניעה לעבודת השם יתברך, וצריך להשיב לכל אחד על שאלתו, עלידיה נשלם דעתו, ועלידיה זוכה לבנים, כי קטן אינו מוליד, כי אין לו דעת השלם, אך כשזוכה לדעת השלם זוכה לבנים. ועל-כן באברהם, שהוא היה מגיד אנשים ושרה מגיד נשים (כ"ד פ' ל"ט), עלידיה זכה לשלמות הדעת, שלא היה הפרש בין דעתו לדעת השם יתברך, אלא אלו החמשה דברים, ועלידיה זכה להח"א הנ"ל. ועל-כן אברהם אינו מוליד, אברהם מוליד (שם פ' מ"ד), כי עלידי שלמות הדעת, שהוא בחינת ה"א, זכה להוליד:

נד

ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם והנה עמד על היאר. והנה מן היאר עלת שבע פרות וכו': (בראשית

מא)

י' אלקי גדלת מאד, חוד וחדר לבשת. עטה אור בשלמה נוטה שמים בריעה: (תהלים קד)

א כי צריכין לשמור מאד את הזכרון, שלא יפל לשכחה, בחינת מיתת הלב, ועקר הזכרון הוא לזכר תמיד בעלמא דאתי, שלא יהיה בדעתו, חס ושלום, שאין עולם אלא אחד, ועלידי מה שמדבק מחשבתו בעלמא דאתי, עלידיה נעשה יחוד ה' אלקי הנ"ל. (כי ה' אלקים הוא בחינת שם מלא, שהוא בחינת עלמא דאתי, כמובא, וכן מבאר בסכא משפטים דף צח על פסוק זה: ה' אלקי - דא שרותא דמהמנותא, סליקו דמחשבה ועלמא דאתי):

והא לך לשון רבנו זכרנו לברכה מהתורה הזאת, שכתבה בתכלית הקצור. וזהו: **המתהלך בדרך יחיד, הנעור בלילה וכו'.** דע, שעקר הבטול, שאדם מבטל ישותו ונעשה אין, ונכלל באחדות השם יתברך, אין זה אלא עלידי התבודדות. והתבודדות צריך מקום וזמן מיוחד, שלא יבלבלו אותו המונעים. והזמן הוא בלילה, הינו: הנעור בלילה, שאז הכל ישנים. והמקום הוא בדרך יחיד, ולא בדרך הרבים, שלא יפסיקו עובדי דרכים, אלא דיקא בדרך שאין רבים הולכים שם, שם ילך ויתבודד, והינו: והמתהלך בדרך יחיד, ואז יכול לפנות לבו מכל וכל, ויכול לבוא לבטול כל תשבות, והינו: והמפנה לבו לבטלה. ואז, כשנתפטר לגמרי, אזי הוא נכלל באחדות השם יתברך, ואז הוא בא לבחינת מחיב, כי הקדוש ברוך הוא מחיב המציאות, וכל הדברים הם אפשר המציאות. וכשנתפטר ונכלל באחדותו, אזי הוא יוצא מבחינת אפשר, ונכלל במחיב, וזה בחינת: הרי זה מתחייב בנפשו:

נג

גם זה לשון רבנו זכרנו לברכה

עקר הולדה תלוי בה"א, בבחינת (בראשית מו): הא לכם זרע. ואברהם ושרה לא הולידו, עד שהגיעו לה"א הזאת (א). כי עקר הולדה - עלידי הדעת, בבחינת (שם ד): וידע אדם וכו', וקטן אינו מוליד (סנהדרין סח:). ועקר הדעת, הינו שישתמש בדעתו, הינו שיוציא את שכלו מכח אל הפעל, כי גם לקטן יש דעת, אבל אצל הקטן עדן הדעת בבח ולא בפעל, כי לא השתמש בדעתו, ולא הוציא אותו מכח אל הפעל. ומי שהוא שלם בדעתו, שהוציא אותו מכח אל הפעל, והשיג בדעתו מה שאפשר לדעת האדם להשיג בדעתו, אזי הוא קרוב לדעת הקדוש ברוך הוא, ואין חלוק בין דעת האדם לדעת השם יתברך, אלא חמשה דברים, כמובא, ואז דעתו יונק מדעת השם יתברך, שהיא בחינת ה"א, ואז מוליד: ולהשלים את דעתו, שיהא שלם בדעת, אי אפשר אלא עלידי עסק, שעוסק עם בני-אדם לקרבם לעבודת השם יתברך, עלידיה נשלם דעתו, כי הם מחדדין דעתו, בבחינות: ומתלמידי יותר מכלן (מכות י). ובשביל זה תלמידים נקראים בנים (ספרי פ' ואתחנן ע"פ וישננת לבניך), כי עלידם בא ההולדה. ובשביל זה אברהם ושרה טרחו את עצמן לגיר גרים, כי עלידיה השלימו דעתם ונתקדשו להא הזאת, הינו לדעת השם יתברך, וזכו לבנים, כי עלידי גרים נתגדל דעתם, בבחינת: ומתלמידי יותר מכלם. אבל מי שאין שלם בדעתו, והוא רחוק מדעת האדם, כל-שכן מדעת השם יתברך, שהוא בחינת ה"א, ואזי הוא קטן ואין מוליד. וזה הטעם שהצדיקים מונעים את עצמן, ורודפים אחר בני-אדם לקרבם לעבודתו יתברך, אין זה כדי להרבות בבודם, חס ושלום, אלא כדי להשלים דעתם, בבחינות: ומתלמידי יותר מכלם. ובשביל זה ביד הצדיקים לפקד עקרות, כי הם שלמים בדעת, וקרובים לדעת עליון, ואין בין דעתם לדעת השם יתברך אלא חמשה דברים כנ"ל. וחמשה דברים, היא היא דעת השם יתברך, שמושם ההולדה. וזה (ברכות נו): שלשה דברים מרחיבין דעתו של אדם: אשה נאה ודירה וכלים. אשה, הינו החמר מכנה בשם אשה,

מזו, שהוא קדשה גבוהה ממנה, וצריך לעבד השם יתברך באותן העבודות והקדשות הגבוהות מזה:

[היינו, שאפלו הצדיק והחכם, שיש לו מח גדול, עד שיכול להבין את הרמזים שהשם יתברך מרמז לו בכל דבר בכל יום, אפלו בעסקי חל, ועלידיהוה הוא יכול לעבד את השם יתברך בכל הדברים שבועולם, אפלו בעסקי חל, ואם-כן ירצה, חס ושלום, לעסק רק בזה, דהינו בעסקי חל, מאחר שהוא יודע הרמזים שיש בהם, ויכול להתקרב לעבודת השם יתברך עלידם. אבל באמת אינו כן, כי אסור להרבות בעסקי העולם הזה, אפלו למי שיודע ומבין הרמזים הנ"ל, מחמת שני הטעמים הנ"ל: א. מחמת שזאת העבודה בעסקי העולם הזה הוא מקום מסכן מאד וכו' כנ"ל, והב'. מחמת שיש קדשה ועבודה גבוהה מזה, דהינו קדשת התורה והמצוות, ועל-כן אפלו מי שיודע הרמזים הנ"ל, הוא צריך הסתפקות, להסתפק מזה העולם בהכרחיות לבד כנ"ל].

וההסתפקות הוא בחינת: עמה אור בשלמה, הינו בחינת אור מלא, כי הרשעים, שאין להם ההסתפקות, בבחינת (משלי י): ובטן רשעים תחסר; אצלם מארת חסר, בבחינת (שם ג): מארת ה' בבית רשע; אבל בצדיקים, שיש להם ההסתפקות, בבחינת: צדיק אכל לשבע נפשו (שם י); אצלם הוא אור מלא, בבחינת (בראשית א): וירא אלקים את האור כי טוב - אין טוב אלא צדיק, שנאמר (ישעיה ג): אמרו צדיק כי טוב (יומא לה:). ואפלו מזה ההסתפקות גופה צריך להפריש מפניו לצדקה, וזה בחינת: נוטה שמים ביריעה (א), כי ארון הברית, שהוא בחינת עני, היא תחת היריעה, והיריעה משפיע לארון הברית, וזה בחינת צדקה. [פרוש, כי על-ידי צדקה משפיע הנותן להמקבל, על-ידיהוה געשה יחוד צדיק וכנסת-ישראל, שבחינת צדיק משפיע לכנסת-ישראל, שזה בחינת השפעת היריעה לארון הברית, בחינת: נוטה שמים ביריעה, כנ"ל].

ג. והמוזן-עם, שאין להם זה השכל להעמיק בכל זה, להבין הרמזים כנ"ל, געשה אצלם כל זה מפילא, על-ידי שנה וציצית ותפלין ותורה ותפלה ומשא-וימתן. כי השנה היא בחינת לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי בכלליות כנ"ל, בחינת ה' אלקי הנ"ל, כי בשעת שנה הנשמה עולה לעלמא דאתי (ב). וציצית ותפלין הם בחינת גדלת מאד. כי תפלין הם בחינת הגדלת השכל הנ"ל, (כי תפלין הם בחינת מחין, כידוע, הינו בחינת הגדלת השכל להבין כל הרמזים שמרמז לו השם יתברך בכל יום כנ"ל), וציצית הוא בחינת הצמצום הנ"ל, שהוא בחינת מאד הנ"ל, כי תכלת פרסיא דדינא (כ"ש בוהר שלח לך, דף קעה), שהוא בחינת צמצום. ועל-כן ציצית קודם לתפלין, בבחינת (שיריח שירים ב): שמאלו תחת לראשי; ואחר-כך: וימינו תחבקני (ו), [כי שמאל הוא בחינת דין, בחינת צמצום, שהוא בחינת ציצית כנ"ל, וימין הוא בחינת מחין, בחינת תפלין כנ"ל].

ב. ובחינה זו, לזכר תמיד בעולם הבא, דהינו לאדבקא מחשבתא בעלמא דאתי, הוא בכלליות ובפרטיות. בכלליות - כך ראוי להיות מנהג יראי השם: תכף בפקר בהקיצו, קדם שיתחיל שום דבר, וזכר מיד בעלמא דאתי, ואחר-כך געשה זאת בפרטיות. כי כל העולם הזה הוא התלבשות מדרגות התחתונות של הקדשה, הינו בחינת רגלין של הקדשה, בבחינת (ישעיה סו): והארץ הרים רגלי. אף שגם מדרגות העליונות של הקדשה, יש מהם גם-כן התגלות בעולם הזה, אך שאין ההתגלות מתלבש בעצם בזה העולם, כי אם הארה שמאיר בבחינת רגלין. אבל בחינת רגלין מתגלין בעצם בזה העולם. וכל יום יש בו מחשבה דבור ומעשה, והקדוש-ברוך-הוא מצמצם אלקותו מאין סוף עד אין תכלית, עד נקדת המרפז של עולם הגשמי שעומד עליו, ומזמין לו לכל אדם מחשבה דבור ומעשה לפי היום ולפי האדם ולפי המקום, ומלביש לו בזאת המחשבה דבור ומעשה, שמוזמן לו רמזים כדי לקרבו לעבודתו. ככן צריך להעמיק מחשבתו בזה, ולהגדיל בינתו, ולהבין מהו הרמזות בפרטיות, שמלכש בזאת המחשבה דבור ומעשה של זה היום, שהזמין לו השם יתברך, הן מלאכה או משא-וימתן, וכל מה שמוזמן לו השם יתברך בכל יום, צריך להעמיק ולהגדיל מחשבתו בזה, כדי להבין רמזותיו של השם יתברך:

אך ההגדלות השכל בזה צריך להיות במדה, שלא יצא מגבול הקדשה, רק לפי שכל אנושי שלו פן יגדיל המחשבה בזה, וכן לא יסתכל בזה למעלה ממדרגתו כי במפלא ממוך אל תדרש (חגיגה י). וזה: גדלת מאד, חוד והדר לבשת. הינו, כשרוצה לקח דבר מזה העולם, שהוא בחינת חוד והדר לבשת, שהם בחינת רגלין המלכשין בזה העולם*, ויהיה בבחינת גדלת מאד, הינו שההגדלת השכל יהיה במדה ובצמצום. וזה: מאד, שהוא סטרא דשמאלא, שממנו הצמצום. [כמו שכתוב בסבא שם: מאד, דא הוא סטרא דשמאלא]:

ואפלו מי שיודע ומבין בזה, הינו שזוכה להבין הרמזים שמרמז לו השם יתברך בכל דבר, ואם-כן ירצה לעסק רק בזה, הינו שיעסק רק בעסקי העולם הזה, מאחר שהוא מבין הרמזים שהשם יתברך מרמז בהם. אך באמת אינו כן, כי צריך האדם שיהיה לו הסתפקות, להסתפק מזה העולם רק במה שצריך לו בהכרחיות מזה העולם. וזה מחמת שני טעמים: א. מחמת שזאת הקדשה, המלכשת בעסקי העולם הזה, היא בחינת רגלין, והיא קדשה נמוכה, בבחינת (תהלים מט): עון עקבי יסבני; שהקלפות מסבבין אותה תמיד, ורוצין ליגך מהם, על-כן הוא מקום מסכן. ככן צריך להסתפק רק בהכרחיות. ועוד, מחמת שיש עבודה גבוהה

(א) עיין תוספות ה. (ב) עיין זוהר לך לך דף פנ. (ג) עיין מ"ד שה"ש.

וממקרה, וכל הדברים וכל הלמוד - משא ומתן, כי עלידם נתיחד צדיק ובנסת-ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל:

ד וברי לשמר הזכרון הנ"ל צריך לשמר את עצמו שלא יפל לבחינת רע עין, לבחינת מיתת הלב. כי עקר הזכרון תולה בעין, בבחינת (שמות יג): ולזכרון בין עיניך; כי השכחה בא עלידי רע עין, עלידי מיתת הלב, בבחינת (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב. כי רע עין ומיתת הלב הם בחינה אחת, כי שורין דעינא בלפא תליא (כשר"ל ע"ז כח:), ועליכן נבל, שהיה רע עין, נאמר בו (שמואלא כח): וימת לבו בקרבו. ומיתת הלב היא בחינת שברי לוחות. לב הוא בחינת לוחות, בבחינת (משלי ג): כתבם על לוח לבך; ושכחה היא עלידי שברי לוחות, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתברו לוחות הראשונות, לא היתה שכחה בעולם. נמצא, שעקר השכחה היא עלידי רע עין, שהוא בחינת מיתת הלב, שהיא בחינת שברי לוחות, שממש עקר השכחה כנ"ל. ואבשלום, שהיה עינו רעה במלכות אביו, עלידייה נאמר בו מיתת הלב, שנאמר (שמואלב יח): ויקח שלשה שבטים ויתקעם בלב אבשלום. ועליכן לא הניח בן זכר (שם וע' סוטה יא), כי פגם בזכרון, עלידי רע עין כנ"ל. ודוד המלך, עליו השלום, ברח אז ממלכותו מפני אבשלום, וקלל אותו שמעי בן גרא, ואמר (שם טו): אולי יראה ה' בעיני. בעיני דיקא, כי מי שרואה שנופל לרע עין, אם אינו מרגיש בעצמו שיוכל לעמוד בזה להנצל ממנו, צריך לברח ממנו; אבל מי שיוכל לתקן, אזי צריך לתקן. וצריך לראות מהות בחינת הרע עין, כדי לידע השרש שצריך לתקן עלידו, כי יש כמה בחינות רע עין, וכשנפול לרע עין של התנשאות, שעינו צרה בהתנשאות של חכרו, צריך להכניע בהשרש של ההתנשאות, הינו בשרש המלכות, שהוא בחינת משיח, והוא שרש המלכות, בבחינת (שמואלא ב): ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו. והוא בחינת טוב עין, בבחינת (שם טו): יפה עינים וטוב ראי, הנאמר בדרך, שהוא משיח:

וזה שאמר אבא שאול: קובר לשון הנמרא נדה כד: מתים הייתי. כי אבא שאול תניא אבא שאול אומר: השתדל לתקן תמיד את הרע עין, קובר מתים הייתי. פעם הנקרא מיתה, כנזכר לעיל. פעם אחת נפתחה מערה אחת נפתחה מתחתי. ועמדתי בגלגל מערה - הינו בחינת דבקות, עינו של מת עד חטמי. בחינת: כמער איש וליות (מלכיםא ו). בשחורתי לאחרני, אמרו: מתחתי - הינו בחינת אמת, עין של אבשלום הוה: בבחינת (תהלים פח): אמת מארץ

תצמח, כי טוב עין הוא יברך (משלי כב), והפרכות הם בחינת אמת, כמו שכתוב (ישעיה סח): המתברך בארץ יתברך באלקי אמן; וזה שאמר אבא שאול, שעלידי האמת שלו נפתחה לו דבקות. ועמדתי בגלגל עינו של מת עד חטמי - הינו מחמת הדבקות העמדתי עצמי בסכנה לכנס בגלגל עינו של מת, הינו ברע עין, עד שהצרכתי להשתמש בבחינת משיח כדי להכניע את הרע עין. וזה: עד חטמי, שהוא בחינת: רוח אפנו משיח ה' (איכה ד).

ותורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, כי התורה היא בחינת עין החיים, דמוזן לבלא בה (י), הינו שיש לכל אחד די ספוקו ממנה. נמצא, שהיא בחינת הסתפקות. וגם בלמוד התורה בעצמה יש בחינת הסתפקות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): לא עליך המלאכה לגמור; ועליכן למוד התורה הוא בחינת ההסתפקות הנ"ל, ואפלו ההמון שאינם יכולים ללמוד, הם מקימין עסק התורה כמה שקורין קריאת-שמע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט):

ותפלה הוא בחינת הוד והדר הנ"ל, כי תפלה היא חיי שעה (בשאו"ל שבת י), הינו בחינת: הארץ הרים רגלי הנ"ל, הינו בחינת רגלי הקדשה המלכשין בזה העולם כנ"ל:

ומשא ומתן היא בחינת: נוטה שמים פירעה הנ"ל, הינו בחינת יחוד צדיק ובנסת-ישראל הנ"ל, כי צדיק ובנסת-ישראל הם בחינת משא ומתן; הצדיק נקרא משא, כי הוא נושא את העולם, כאשר ישא האומן את היונק (במדבר יא), והוא נושא כל הברכות, כמו שכתוב (משלי י): וברכות לראש צדיק; כמו שכתוב (תהלים כד): ישא ברכה מאת ה'; והוא נושא הטפה ורעיית של כל הנשמות, בבחינת (שם קב): נושא משך הורע, ומשפיע לבנסת-ישראל, והיא נותנת לכל העולם. ועל-שם זה נקראת בנסת-ישראל מתן, על-שם (משלי לא): ותתן טרף לביתה וחק לגעריתה. ויחוד של צדיק ובנסת-ישראל געשה עלידי משא ומתן:

כי כל דבר שבעולם יש בו ניצוצות הקדשה שנפלו בשעת שבידה, ושבידה הוא בחינת אותיות שנשברו ונפלו לכל דבר ודבר מזה העולם. וכל דבר יש לו שעה (י), וצריך לבוא בשעה זו לאדם זה, שהוא משרש אחד עם אותן הניצוצות שיש בזה הדבר, וכשמגיע זה הדבר לאדם זה, והוא מקבל חיות מזה הדבר, הינו מהאותיות הנשברים שיש שם, עלידייה גלגלין האותיות הנשברים בזה האדם, בחיות שלו, ונעשה מהם קומה שלמה, ומתפשט בחיות של כל הגוף, ועלידייה גלגלין האותיות, ויש להם שלמות. וצריך לשהות הדבר אצל זה האדם להשתמש בו, עד שנפסקין האותיות והניצוצות השייכים לשרשו, ואחר-כך יוצא מרשותו לאדם אחר, שהגיע העת שיהיה עליה להאותיות הנשברים, שהם משרש אחד עם האדם האחר, ועליכן יוצא לרשותו. ולפעמים חוזר הדבר ובא לאותו האדם שהיה שלו מתחלה, כי מחמת שלא היה לו אז חלקי נפש-רוח-נשמה אלו, לא היה יכול אז להשלים האותיות אלו, עד עתה שהגיעו לו אלו חלקי נפש-רוח-נשמה, שעלידם יכול להשלים אלו האותיות הנשברים, ובין כך הכרח לשהות אצל אחר. וכשמשלים האותיות אלו, נתוסף לו הארה בנפש-רוח-נשמה שלו, מחמת הארות אותיות אלו, שהגיעו אליו ונשלמו אצלו, ועלידי הארה זו מאיר בשרש נפש-רוח-נשמה שלו, שהוא בצדיק ובנסת-ישראל, שהם שרשי כל הנשמות כנ"ל. ועלידי ההתנוצצות הזאת נתיחד צדיק ובנסת-ישראל, הנקראים משא ומתן כנ"ל. ועל-שם זה נקרא מקח

ובשחזורתי לאחורי אמרו לי: עינו של אבשלום היתה -
הינו שאבשלום נפל לבחינת הרע עין הנה. וזהו:
בשחזורתי לאחורי, הינו אחר התקון, שחזורתי בחינת משיח למקומו,
לבחינת אחורי, כי שם שרש המלך המשיח, בבחינת (שה"ש ז): מלך
אסור ברהמים, ברהימי מחין (תיקון ו דף כא). אסור, הינו בחינת קשר
של תפלין, שהיא בחינת אחורי, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה
(ברכות ז): וראית את אחורי - זה קשר של תפלין. וזה (שמואל א כח):
והיתה נפש אדוני צרורה בצרור החיים, הנאמר בדרך, הינו קשר
של תפלין (י), כי תפלין הם בחינת חיים, כמאמר חכמינו זכרונם
לברכה (מנחות מד): כל המניח תפלין, זוכה לחיים, שנאמר: ה' עליהם
יחיו. ועליהם לא אמרו לו שעינו של אבשלום היתה עד שחזר
לאחוריו, כי אלו היה יודע מקדם מזה, אפשר לא היה מספן
עצמו בלידה לבגס ברע עין כזה, כי הוא סבבה גדולה:

ה וצריך לשמור את העין מבח המדמה, ואפלו מי שהוא טוב
עין, צריך לשמור מזה, כמו שאנו רואים, כי אפלו מי
שיש לו ראייה יפה יכול למעות, עלידי שרואה מרחוק ונדמה לו
להפך מן האמת. עליהם צריך שמירה יתרה לזה. והבחינה המדמה
בא עלידי לשון הרע, כי כח המדמה הוא כח הפהמיות, כי גם
בהמה יש לה זה הכח המדמה. והמוציא דפה הוא נופל לבהמיות,
ועליהם נתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הפהמיות, כי מוציא
דפה הוא כסיל (משלי י), וכשהדעת נסתלק ממנו, נופל מאהבת
השם יתברך, ונופל לאהבת הפהמיות, בבחינת (תושע ד): כי אתה
הדעת מאסת, ואמאסד מבהן לי. כהן, הינו בחינת (ישעיה מא):
אברהם אוהבי, בחינת (תהלים ק): אתה כהן, בחינת: וקמץ הכהן
(ויקרא ה ז). ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח הפהמיות,
בבחינת (שם בחושע): נדמו עמי מבלי הדעת. נדמו, הינו כח המדמה:

ו וזה הכח המדמה הוא מבקש תמיד בלי לשבן שם, ועליהם
הוא מחזיר תמיד לשרות על פי שונה הלכות. ועליהם, אם
הם מחדשים דבר בתורה, הוא חדוש נאה ומתקבל (בלשון אשכנז:
גליד), כי הוא בא מבח המדמה, שהוא מדמה מלתא למלתא, אך
שהרע שבזו הוא יותר מהטוב. ואלו החדושים מוזקים לפרנסה, כי
עלידי חדושי תורה נבראים שמים וארץ, כמו שכתוב (ישעיה נא):
ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, מה אנא עבדי
שמיא וארעא במלולי וכו' (כ"ש בווהר בהקדמה דף ה). ועלידי זה באים
כל ההשפעות והברכות לעולם, כמו שכתוב (דברים כח): ופתח ה'
לך את אוצרו הטוב את השמים וכו'. אך בשהחדושים הם עלידי
כח המדמה, אזי נבראין רקיעין דשוא (בוהר שם), ועליהם בא רעב
לעולם. ואף שיש בהם גססין טוב, שהם דברי תורה, שהם בחינת
שבע, אך מחמת שהרע יותר מהטוב, עליהם הרע גובר והטוב
נתבטל, בבחינת: ולא נודע כי באו אל קרבנה (בראשית מא), שמתגבר,
חס ושלום, בחינת שבע שני הרעב על בחינת שבע שני השבע,
שהוא בחינת התגברות הרע על הטוב, עד שאין גבר הטוב מפני
הרע, בבחינת: ולא נודע וכו' כנ"ל: ומה שמחזיר הכח המדמה
לשרות על פי שונה הלכות, הוא מפני שהוא נברא בערב שבת
בין השמשות, וקדש עליו היום, ולא נברא לו גוף, כמו שכתוב

בוהר (בראשית דף מז, ובפ' תרומה דף קנה): על פסוק: אשר ברא אלקים
לעשות (ח), שמבאר שם, שהקלפות שהם בחינת הכח המדמה
נבראו בערב שבת בין השמשות, ובתוך כך קדש עליו היום,
ונשאו רוח בלא גוף וכו', עין שם. ועליהם זה הכח המדמה,
שהוא בחינת הקלפות, שהוא רוח בלא גוף, הוא מבקש לעצמו
גוף לשרות בו, והולך אצל השוני הלכות, כי הם בוראים הכל
בדברי תורתם, עליהם הוא הולך ושורה אצלם, כדי שיהיה נברא
לו גוף להתלבש בו עליהם. וזה שכתוב (שם בפרשה הנ"ל): ועל
השנות החלום, הינו מה שהחלום, שהוא בחינת כח המדמה,
השתדלותו לשרות על השונה הלכות, כי נכון הדבר מעם
האלהים וממחר האלהים לעשותו. זה בחינת: אשר ברא
אלקים לעשות הנ"ל, שהיה נכון הכל ערב שבת בין השמשות,
וקדש היום, ומחר אלקים לעשותו בלא גוף, ומחמת זה הוא מחזיר
תמיד לשרות על השונה הלכות כנ"ל. וזה: חלום פרעה אחד
הוא (שם), הינו חלום פרעה, שהוא בחינת כח המדמה, כח בטל,
כמו שכתוב (שמות ח): תפריעו את העם, הוא בא מאחד, הינו
מאהבה, (כי אחד הוא בחינת אהבה, כמבאר במקום אחר (י)),
הינו מאהבה נפולה כנ"ל, בחינת: נדמו עמי מבלי הדעת, כי אתה
הדעת מאסת וכו', כנ"ל. נמצא, עלידי הסתלקות הדעת, שבא
עלידי לשון הרע, שהוא בחינת: מוציא דפה הוא כסיל, דהינו
שנסתלק ממנו הדעת, עלידי זה נופל מאהבת השם יתברך
לאהבת הפהמיות, ואז מתגבר עליו כח המדמה, שהוא כח
הפהמיות, ועלידי הכח המדמה נפגם הזכרון ונופל לשכחה:

ועתה בוא וראה מה טוב ומה נעים עתה קשר כל המקרא הנה:
נדמו עמי וכו' הנ"ל. וזהו: נדמו עמי מבלי הדעת -
שעלידי פגם הדעת מתגבר כח המדמה כנ"ל. וזהו: כי אתה
הדעת מאסת ואמאסד מבהן לי - כי עלידי פגם הדעת נופל
מאהבות דקדשה, שהם בחינת כהן כנ"ל, ואז מתגבר עליו הכח
המדמה, בחינת: נדמו עמי וכו' כנ"ל. וזהו ששים שם בפסוק זה:
ותשכח תורת אלכיר - ותשכח ודאי, כי עלידי פגם הדעת,
שעלידי זה מתגבר הכח המדמה, עלידי זה נפגם הזכרון ובא
לשכחה כנ"ל. וזהו: אשכח בנך גם אני - כי עלידי שפגם
הזכרון ונופל לשכחה, עלידי זה אין לו בן זכר, כמו שמוכא לעיל
לענין אבשלום, שלא זכה לבן זכר מחמת זה שפגם הזכרון כנ"ל,
וזהו: אשכח בנך גם אני כנ"ל:

ועליהם גזר פרעה על הזכרים דיקא, כי פרעה הוא בחינת הכח
המדמה, שהוא כח בטל כנ"ל, שהוא מתגבר על הזכרון,
שהוא בחינת בן זכר כנ"ל. כי כח המדמה, כשמתגבר, חס ושלום,
הוא פוגם ומבטל, חס ושלום, את הזכרון כנ"ל. וזהו (שמות א): ויצו
פרעה וכו' כל הבן תילוד היארה תשליכהו - היארה דיקא, כי
יאור מצרים זה פישון (כמובא בפירש"י פ' בראשית), הינו בחינת פי שונה
הלכות (וזה בראשית כז: ובתיקון נח), ששם שורה הכח המדמה כנ"ל, הינו
שרצה לפגם הזכרון, שהוא בחינת בן זכר, עלידי הכח המדמה
השורה על פי שונה הלכות כנ"ל:

(י) עין וזה לך דף פט ע"ב. (ז) עין בהקדמת התיקונים ובתיקון ע. (ח) בראשית ב. (ט) לעיל בסיון ד, אות ד.

הרוח טובה מן הרוח רעה, וכשיצא כל הרוח בבת אחת, יוצא כמו שהוא מערב טוב ורע, ואזי אין נבנה הנגון והשמחה, ואין נכנע המדמה:

וזה בחינת (תהלים קמז): תצא רוחו ישוב לאדמתו. לאדמתו, הינו בחינת המדמה. הינו, כשיצא כל הרוח, אזי חוזר ושוב אל המדמה, כי לא נכנע המדמה, מאחר שאינו יכול ללקט ולברר הרוח טובה, ויוצא כל הרוח המערב טוב ורע. אבל כשיש לו בחינת יד הנ"ל, המלקט ומברר בחינת הרוח טובה מן הרוח רעה, אזי מכניע המדמה, בבחינת: וכיד הנביאים אדמה כנ"ל, כי עקר בחינת הנבואה הוא מבחינת היד הנ"ל, שמברר הרוח טובה מן הרוח רעה, ועל-ידיה מכניע המדמה, שהוא בחינת רוח רעה המערב ברוח טובה כנ"ל. וזה שכתוב (משלי ז): מי עלה שמים וירד, מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה, מי חקם כל אפסי ארץ. מי עלה שמים וירד - זה בחינת המנגן, כי זה המנגן הוא עולה ויורד בפנינה, כי צריך לעלות ולירד במדת הנימין כפי משקל השיר כדי לקבץ הרוח. וזה: מי אסף רוח בחפניו - בחפניו ממש, שהם הידים, כי שם שרש הרוח כנ"ל, שעקר בחינת הרוח הוא בידיים, ששם פקדונות הרוחות כנ"ל. וזה: מי צרר מים בשמלה - מים בחינת לב, כמו שכתוב (איכה ב): שפכי כמים לבך, הינו, שעל-ידיה שמלקט הרוח, הוא צורר מים בשמלה, ששומר הלב שלא ישלט עליו המדמה:

וזה: מי חקם כל אפסי ארץ - שעל-ידיה הוא מקים בחינת רגלין המלבש בזה העולם. אפסי, בחינת רגלין, כמו שכתוב (יחזקאל מז): ויעברני מי אפסים. כי על-ידי נגון ביד הנ"ל, על-ידיה נכנע המדמה, ואזי זוכה לזכרון הנ"ל, שהוא בחינת מה שיודע להבין כל הקמוים שיש בכל דבר שבעולם, שהם בחינת חיות אלקות, בחינת רגלי הקדשה, המלבשים בכל הדברים שבעולם כנ"ל. וזהו: מי חקם כל אפסי ארץ - שמעלה ומקים בחינת רגלי הקדשה המלבשין בזה העולם כנ"ל:

וזהו: ויהי מקץ שנתים ימים. שנתים ימים הוא בחינת מוציאי דבה, הנאמר בהם (במדבר ד): יום לשנה יום לשנה; שעל-ידם נתקלקל ונפגם בחינת אהבה וקדשה, שהוא בחינת: וקמץ הפה כנ"ל. וזה: מקץ - שהוא בחינת פגם ה"קמץ". ופרעה חלם - הינו הפח המדמה כנ"ל. והנה עמד על היאר - היאר זה פישון, הינו בחינת פי שונה הלכות, שמתגבר עליהם הפח המדמה כנ"ל. והנה מן היאור וכו' - הינו שעל-ידם פא שבע שני שבע ושבע שני רעב, הינו טוב ורע כנ"ל. והרע מתרפה וגובר על הטוב, בבחינת: ולא נודע כי באו אל קרבתה.

ותקונו הוא יוסף, בבחינת (בראשית ז): אסף אלקים את חרפתי; שהוא ממתיק את הרע, שהוא בחינת הרעב, בבחינת (יחזקאל לו): אשר לא תקחו עוד חרפת רעב בגוים; והוא בחינת: אסף רוח וכו', בחינת (בראשית מא): איש אשר רוח אלקים בו. וזה שנאמר בו (שם מז): ויוסף ישית ידו על עיניו - שעל-ידי היד נשמר העין מפח המדמה כנ"ל. עין בסבא (משפטים דף צה), מה שדרש על פסוק: ה' אלקי גדלת מאד וכו'.

ולחכמי הפח המדמה הוא על-ידי בחינת יד, בחינת (הושע יב): ביד הנביאים אדמה. ויד הינו בחינת שמחה, בחינת (דברים יב): ושמחתם בכל משלח ידכם. וזה בחינת כלי זמר שמנגנין ביד, שעל-ידיה שורה הנבואה על הנביאים, כמו שכתוב (מלכים ב): קחו לי מנגן וכו', כי הכלי הוא התאספות הרוח, והוא מערב טוב ורע, כי יש עצבות רוח, רוח נכאה (י), רוח רעה, כנאמר בשאול (שמואל א טו): ובעתתו רוח רעה; ויש רוח טובה, כמו שכתוב (תהלים קמז): ורחק טובה תנחני בארץ מישור; והוא בחינת רוח נבואה, רוח-הקדש. אך כשהוא מערב טוב ורע, אינו יכול לקבל נבואות אמת, ועל-כן כתוב בשאול (שמואל א יט): ויתנבא וכו' ויפל ערם; ופרש רש"י: לשון משגע; כי היה מערב ברוח-שטות, עצבות-רוח. וזה שמנגן ביד על הכלי, הוא מקבץ ומלקט ביד את הרוח טובה, רוח נבואה, מתוך עצבות רוח. וצריך להיות יודע נגן, שידע לקבץ וללקט ולמצא חלקי הרוח אחת לאחת, כדי לבנות הנגון, הינו השמחה, הינו לבנות הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא הפך עצבות רוח, כי צריך לעלות ולירד בידו על הכלי שמנגן, כדי לכוון לבנות השמחה בשלמות:

וכשהנביא שומע זה הנגון מהידע נגן, אזי מקבל ממנו רוח נבואה, שקבץ זה בידו מתוך העצבות רוח. וזה: ונגן בידו וטוב לך (שם) - וטוב לך דיקא, שמלקט ומצרף הטוב מתוך הרע. ועקר התקצוצות ונגון הרוח נבואה הוא על-ידי היד, כי שם פקדונות הרוחות, כמו שכתוב (תהלים לא): בידך אפקיד רוחי; וכמו שכתוב (איוב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש. וזה (שם במלכים): והיה כנגן המנגן, ותהי עליו יד ה'.

נמצא, על-ידי שמנגן ביד על הכלי-זמר, על-ידיה מברר הרוח טובה מן הרוח רעה, שזהו בחינת רוח נבואה כנ"ל. וכל זה הוא בחינת הכנעת המדמה, שהוא בחינת הרוח רעה, רוח שטות, שרוצה לפגם ולכלכל את בחינת הרוח טובה, רוח נבואה, והוא נכנע ונתפטר על-ידי השמחה, הנבאה על-ידי המנגן ביד כנ"ל. כי עקר התגברות המדמה הוא על-ידי עצבות, כי המדמה הוא בחינת עצבות רוח, רוח נכאה, רוח רעה, שהוא מכלכל את הרוח טובה, רוח נבואה, שהוא בחינת זכרון הנ"ל, בחינת לאדפקא מחשבתא בעלמא דאתי הנ"ל, ועל-כן אין יכולין לקבל רוח נבואה, רוח-הקדש, כי אם על-ידי שמחה, שהוא בחינת מנגן ביד, כמו שכתוב: והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'; בחינת: ונגן בידו וטוב לך וכו' כנ"ל. וזה המנגן צריך שיהיה יודע נגן כנ"ל. גם צריך שיהיה הכלי בשלמות, כדי שלא תצא כל הרוח המערב טוב ורע בבת אחת, ועל-כן צריך שיהיה יודע נגן, וגם שיהיה הכלי שמנגנין עליו שלם, כדי שיוכל לברר ולכוון הנגון בשלמות כראוי, שהוא בחינת מה שמברר הרוח טובה, שהוא בחינת שמחה, בחינת רוח נבואה, מן העצבות רוח, שהוא רוח רעה כנ"ל. כי כשאין הכלי שלם, או שאינו יודע נגן, ואינו יודע לעלות ולירד בידו לברר הרוח טובה מן הרוח רעה, עליו נאמר (משלי כט): כל רוחו יוציא כסיל, דהינו שמוציא כל הרוח בבת אחת, ואזי בודאי אין נבנה הנגון. כי עקר נעמית הנגון נעשה על-ידי ברור הרוח, (שהוא האויר, שמשם הקול, בידע לחכמי הנגינה), הינו שעקר בחינת הנגון הוא על-ידי ברור

(י) עיין משלי מז, ישעיה נד, סג.

כלל הענין הוא, מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים סו, נדה י:) אין אדם דן גזרה שנה מעצמו, כי יכול להיות שהוא דן גזרה שנה מעצמו, והוא מבח המדמה, שמדמה מלתא למלתא כנ"ל, עין שם. על-כן אסור לדון גזרה שנה, הינו לדמות מלתא למלתא, מעצמו, אלא אם כן קבלה מרבו, ורבו מרבו, עד משה רבנו, עליו השלום, מפי הגבורה, כדי להנצל מבח המדמה, והבן:

נה

לשון רבנו זכרנו לברכה

איתא בגמרא (נדה כד:): **אבא שאול אומר:** קובר מתים הייתי, פעם אחת רצתי אחר צבי, ונכנסתי בקולית של מת וכו'.

א דע, כי לראות במפלתם של רשעים אי אפשר אלא על-ידי בחינת ארץ-ישראל, בבחינת (תהלים ק): שם לימיני עד אשית אויביך הים לרגליך (ס). ימין, זה בחינת ארץ-ישראל, בחינת בנימין, בן ימין, שנולד בארץ-ישראל (כמובא בפירוש פרשת וישלח):

ב ולהמשיך בחינת קדשת ארץ-ישראל עכשו בגלות, שהיא תחת יד הסטרא-אחרא, ואין יכלת בקדשתה להתגלות, אף-על-פי-כן יכולין לגלות ולהמשיך קדשתה אפלו בגלות המור הנה, בבחינת (ויקרא כו): ואף גם זאת בארץ איביהם; הינו אפלו בגלות המור יכולין לגלות בחינת "גם זאת". ועל-ידי מה יכולין להמשיך את קדשת ארץ-ישראל? על-ידי התנוצצות אור זכות אבות, כמאמר הוה"ו (שלח דף קעז): באתר דאית תמן אבות, אית תמן שכניהם; בבחינת (ויקרא שם): וזכרתי את בריתי יעקב וכו', והארץ אזור. בשמתנוצצין אור זכות אבות, אזי נתגלה קדשת ארץ-ישראל, ולא די שהאדם נצול מהרשע, אלא גם רואה בהרשע מה שהרשע רצה לראות בו:

ג כי הרשעים ממשיכים בחינת רע עין על שונאיהם, בחינת (ברכות י:) ולא עוד, אלא שרואה בשונאיו. והאדם נצול מרע עין הנה על-ידי למוד זכות שלמד על הרשע כי גם הקדוש-ברוך-הוא מלמד זכות על הרשע, בשביל להציל את הצדיק מרע עין של הרשע. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שב:) ולא עוד, אלא שזוכה בדיון, שנאמר: מרומ משפטיך מגדוד. וזאת הוכיח שזוכה בדיון, שמלמדיו עליו זכות, על-ידיה נצול הצדיק מרע עין של הרשע, כי לסלק הדיון והמשפט, צריך לזה התגלות הנה, בבחינת (דברים לב): ותאחז במשפט ידי; שלא לשלט על הרשע, וכשנתגלה יד ה', אזי געשה צל, שבו נתכסה הצדיק מארס של הרע עין, בבחינת (ישעיה נא): ובצל ידי כסיתיך. כי הרשעים בגלות המור הנה, עיניהם לטושים בראי מוצק, וארס עיניו מביטים למרחוק, בבחינת (תהלים כב): המה יביטו יראו כי; ועל-ידי הצל כהו מאור עיניו ונחשכים, שאין הארס שלהם יכול להזיק. אבל הצדיקים, שמאור עיניהם בזמן הנה קטן, בבחינת (ישעיה מב): מי עזר כמשלם; ועל-ידי הצל נתחזק מאור עיניהם, בדרך חלושי הראות, שאינם יכולים לראות היטב בשאור חזק וגדול, וצריכים לצל כדי שיוכלו לראות.

וזה בחינת: אופרה נגינתי בלילה עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי (תהלים ע). בלילה, שאז הוא פקדונות הרוחות, בחינת: בידך אפקיד רוחי הנ"ל, אזי הזמן לקבץ הרוח טובה מתוך הרוח רעה, הינו שאז עקר הזמן של ההתבודדות, להתבודד בינו לבין קונו ולפרש שיחתו לפני השם ותפרך, לשוח עם לבבו ולחפש הרוח טובה, דהינו הנקדויות טובות שיש בו עדיו, לבררם מתוך הרוח רעה, שזהו בחינת נגון הנ"ל, שעל-ידיה נשמר הזכרון כנ"ל, דהינו שעל-ידיה זוכה לזכר תכליתו האחרון לעולם הבא, ולחשב תמיד על סופו ולאדבקא מחשבתה בעלמא דאתי תמיד, שכל זה הוא בחינת זכרון כנ"ל. וזהו: אופרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיחה, ויחפש רוחי. אם תדקדק במקרא הזה, תמצא, שבכל המלות האלה, בכלם מבאר כל ענין הנ"ל. אופרה, זה בחינת הזכרון הנ"ל, שצריכין לזכר תמיד בעלמא דאתי. וזה בחינת: נגינתי, דהינו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת ברור הטוב מן הרע כנ"ל. כי על-ידי בחינת נגון ושמחה יכולין לזכר עצמו בעולם הבא, כי שמירת הזכרון הוא על-ידי נגון ביד, שהוא בחינת שמחה כנ"ל. וזהו: בלילה, כי עקר ברור הרוח טובה הוא בלילה, שאז הוא פקדונות הרוחות כנ"ל. וזהו: עם לבבי אשיחה - כי על-ידי בחינת נגון ושמחה הנ"ל, על-ידיה נשמר הלב מבח המדמה כנ"ל, ואז יכול לשפך לבו כמים לפני ה', שזהו בחינת: מי צרר מים בשמלה הנ"ל, בבחינת: שפכי כמים לבך נכח פני ה'. וזהו: עם לבבי אשיחה ויחפש רוחי - שעל-ידיה נתעוררין לשוח עם לבבו מתכליתו הנצחי לעולם הבא, ולחפש ולבקש למצא הנקדויות טובות, בחינת הרוח טובה שבקרבו, כדי לשוב להשם ותפרך על-ידיה, כי עקר התשובה הוא להכניע הרוח רעה ולברר הרוח טובה, פידוע:

וזה בחינת קימה בחצות לילה, כי כנור היה תלוי למעלה ממפתו של דוד, וכיון שהגיע חצות לילה היה מנגן מאליו (כשאור"ל ברכות ג). הינו שפחצות לילה, אז נתעורר בחינות הנגון דקדשה, הנמשך מכנור של דוד, שהוא בחינת ברור הרוח טובה וכו' כנ"ל. ועל-כן אז הזמן להתגבר בעבודת השם, לקום אז לעסק בעבודת השם, לפרש שיחתו לפניו ותפרך, כי אז עקר הברור על-ידי בחינת נגון בבלי הנ"ל, שהוא בחינת כנור של דוד, שמנגן אז כנ"ל. והבן היטב דברים אלו למעשה:

זאת התורה נאמרה בשפת חנכה, ואחר שאמר התורה הזאת אמר: אני אמרתי עתה איה מדליקין נר חנכה, בחינת לאמשכא משח רבות קדשא ולאדלקא בוצינא (וזהו בראשית לא, ויקרא ז, שמיני לו, אמור פה, קד, בחולותך קד), שמן משחת קדש (שמות לו), שהוא הדעת, פידוע. הינו בחינת הגדלת הדעת הנ"ל, שהוא בחינת זכרון הנ"ל - ולא באר יותר:

שך לעיל:

מי אסף רוח בחפניו, מי צרר מים בשמלה וכו', כנ"ל. וזהו (תהלים קמז): ישב רוחו יזלו מים. על-ידי ישב רוחו, שמלקט ומאסף הרוח בידו, על-ידיה יזלו מים, בחינת: מי צרר מים, שהוא בחינת הלב, בחינת: שפכי כמים לבך, כנ"ל, עין שם:

ותחת כפות רגליכם (א). וזה בחינת אפר שיש בבחינת התפלה. ורגל זה בחינת תפלה, בבחינת (תהלים כו): רגלי עמדה וכו'. הרע שבפרט, הינו גופו המגשם וחמרו, יבטל בשעת תפלה, כמו חסידים הראשונים, שהיה להם בשעת תפלה התפשטות הגשמיים (ב):

והרע שבכלל, הינו התפלות של פושעי ישראל שמתפלל עמהם, יבטל הרע שלהם, ויעשה מהרע כפא לקדשה, וזה בחינת אפר שבתפלה. ועפר שבתפלה, הינו שיקשר את עצמו בכלל ובפרט עם נפשו ורוחו ונשמתו של שוכני עפר, ויעורר אותם בתפלתו שיתפללו עמו, בבחינת (ישעיה כו): הקיצו ורגנו שוכני עפר. וזהו (איכה ג): יתן בעפר פיהו, כלומר, שיקשר דבורו עם שוכני עפר כנ"ל. וזהו שאמר אברהם בתפלתו (בראשית יח): הנה נא הואלתי לדבר אל ה', ואנכי עפר ואפר; כי זה צריך לבחינת התפלה:

וזהו נקרא תפלה בצבור, כי אותיות צבר ראשי תבות צדיקים, בינונים, רשעים. בינוני הוא המתפלל, במאמר חכמים וכוונם לברכה (קדושין מ): לעולם יראה אדם את עצמו כאלו חציו זכאי וכו'. צדיקים, זהו בחינת עפר. רשעים, זהו בחינת אפר כנ"ל. ולעורר שוכני עפר - זה יש בפרט ובכלל. בפרט, הינו חלקי נפש-רוח-נשמה שלו, שבאו כבר בגלגול ונתקן. ובכלל, הינו נפש-רוח-נשמה של שוכני עפר אחרים, לעורר אותם שיתפללו עמו:

וזהו בחינת שבועה שבועה הנאמר בפרה, שכל ענינה שבועה, הינו כמובא (בוהר אחרי דף עו: ובמדרש פ' טו): שבועה בפוסין, שבועה כהנים וכו', זהו בחינת תפלה, בבחינת (תהלים קט): שבע ביום הללתיך:

ו גם צריך לתקן בתפלתו בחינת שלש קולות, בבחינת (קהלת ה): קול כסיל ברב דברים, ובחינת (שמות לב): קול ענות אנכי שומע, ובחינת קול, בבחינת (תהלים מד): כל היום כלמתי נגדי וכו' מקול מחרף ומגדף. וזהו בחינת עץ ארז ואזוב ושני תולעת, הנאמר בפרה:

ארז - זה בחינת: קול כסיל ברב דברים; ברב ההנהגות ואמונות בנבואות, שהם בחינת דרכי האמורי, כי פתי יאמין לכל דבר (משלי יד). וזהו בחינת ארז, בבחינת (עמוס ב): ואנכי השמדתי את האמורי, אשר בגבה ארזים גבהו. והגבוהי קומה עליפי הרב הן כסילים, כי מחמת גבה קומתו, העשנים העולים מהלב אל הפה להתבשר בפח ולתהוות מהם מחשבות, העשנים האלו נחלשים ברב הדרך, שיש מהלב אל הפה, מחמת גבה קומתם, ואינם ביכולתם להתהוות מהן מחשבות שכליות, ומחמת זה הגבוהי קומה הם שוטים. וזה בחינת דרכי אמורי, שאין להם שום שכל, מחמת כי בגבה ארזים גבהו, בשביל זה הם מאמינים אמונות רבות בנבואות:

וזהו (תהלים לו): צופה רשע לצדיק ומבקש להמיתו, הינו עם רע עין כנ"ל, וה' לא יעזבנו בידו. בידו דיקא, הינו בהתגלות יד ה' כנ"ל. ועלידי מה נתגלה יד ה'? עלידי: ולא ירשינו בהשפטו - עלידי בחינת: ותאחו במשפט ידי, בחינת: מרום משפטיך, כנ"ל, כי עלידי זהו מאור עיני הרשע, בבחינת (ישעיה כח): שגו בראיה, עלידי פקו פליליה. זהו בחינת משפט, שזוכה בדין, עלידי זהו שגו בראיה, נחשך מאור עיניו, כנ"ל. ועלידי הצל נתחזק מאור עיניו של הצדיק כנ"ל, ויכול לראות למרחוק, בבחינת (תהלים קכא): אשא עיני אל ההרים; וראוה ומשיג צדקתו של השם יתברך, ויכול לידע ולהבין כי ה' הצדיק, אף-על-פי שהרשע זוכה בדין, ואין זה ממדת הצדק, וראוה שהצדק שהקדוש-ברוך-הוא מצדיק את הרשע במשפט, זהו צדקתו של הקדוש-ברוך-הוא (שמות כג), כי לא אצדיק רשע. וזהו: אשא עיני אל ההרים, זהו בחינת צדקתו של הקדוש-ברוך-הוא, בבחינת (תהלים לו): צדקתך כהררי אל, אף-על-פי שמשפטך כבוש בתהום רבה:

ד ועלידי חזק הראיה של הצדיק, שראוה צדקת ה', נתחזק אמונתו ויכול להתפלל, כי לבו נתפשט מעקמימותו, שהיה לו קדם שראה צדקת ה', כי עלידי הצדקות של ה' שראוה, נתפשט הלב מעקמימותו ונתישר, בבחינת (שם): וצדקתך לישרי לב. כי מתחלה נעקם לבו מלהאמין בשלמות בהשם יתברך, כי היה נדמה לו שעות, חס ושלום, הקדוש-ברוך-הוא את הדין; אבל עכשו, שראוה צדקות ה', נתישר לבו בשלמות אמונה, ואז מחזק את עצמו, ומתפלל על צרכיו. כי עקר התפלה היא עלידי אמונה, שפאמין שהכל ברשות הקדוש-ברוך-הוא, אפלו לשנות הטבע, ואין הקדוש-ברוך-הוא מקפח שכר כל בריה, כי צדיק ה'. וזהו בבחינת (תהלים קט): אודך בישר לבב - עלידי ישרת לב, שהיא בחינת אמונה, נעשה בחינת תפלה:

וזהו בחינת פרה אדמה, כמאמר הזהר (חוקת דף קפ:): פרה דקבילת משור. פרה, זהו בחינת תפלה, בבחינת (הושע יד): ונשלמה פרים שפתינו; דקבילת משור, בבחינת הסתכלות, לשון (במדבר כד): אשורנו ולא קרוב; כי עלידי בחינת אשא עיני אל ההרים כנ"ל נעשה בבחינת תפלה. וזהו: אדמה תמימה. אדמה, דא גזירת דינא; תמימה, דא שור תם, דינא רפא (כמ"ש בוהר שם), הינו שראוה שהקדוש-ברוך-הוא מחליש פח הדין, בבחינת: ותאחו במשפט ידי; אשר לא עלה עליה על, דא שלומי אמוני ישראל (גם זה שם בוהר הנ"ל). זהו בחינת חזק אמונה, בבחינת תפלה, שנעשה עלידי חזק הראיה כנ"ל, בבחינת: וצדקתך לישרי לב כנ"ל:

ה וזהו בחינת עפר ואפר הנאמר בפרה, כי בחינת התפלה צריכה לבחינת עפר ואפר, כי צריך להכניע הרע, הן בפרט הן בכלל, תחת הטוב, בבחינת (מלאכי ג): ועסותם רשעים כי יהיו אפר

המלך, אלא בודאי אלו דברים הם דבורי כבוד. ומתבונן בהדבורים
אין לפרש ולצרף אותם, שיתהוו מהם כבוד להמלך. ואין לחשב,
שמה אלו החרפות עליו נאמרים; זה אינו, כי מי הוא, הלא ישותו
נתפטר, ואין כאן אלא המלך בעצמו. וזהו (תהלים כט): ובהיכלו כלו
אומר כבוד - כל האמירות צריך לצרפם להתהוות מהם כבוד.
ובשעת התפלה האדם עומד בהיכל המלך, בבחינת (שם נא): אדני
שפתי תפתח; "אדני" זהו "היכל" (ת"י יח דף לא). כן צריך לעשות
מכל הביונות צדפי כבוד להמלך:

ח ועלידי תפלה בתקונו מתנוצץ אור זכות אבות, בבחינת: חלה
זכות אבות (ע' בוהר שלח הנ"ל [כאות ב]). וזה נעשה עלידי
תפלות בתקונו, כי חלה זכות אבות, עלידי ויחל משה את וכו'
(שמות לב), עלידי בחינת תפלה. ובאתר דאבות תמן, שכינתא תמן,
שהיא בחינת חלה, שהיא "גם זאת", כי גם בחינת חלה, שהיא
שעור מ"ג ביצים, והוא בחינת ירשת ארץ ישראל, כי זאת המצוה
נצטוו שיעשו תכף, כמו שפתיב (במדבר טו): והיה באכלכם מלחם
הארץ תרימו תרומה מראשית עריסותיכם חלה תרימו תרומה (ו);
כי באתר דאבהן תמן, שכינתא תמן, דהיא בחינת חלה, היא
ארץ ישראל. ועלידי בחינת ארץ ישראל, לא די שצול מרע עין
של רשעים, אלא גם רואה בהם מה שהם רצו לראות בו, ועד
עכשו עברו משפיות לבם (נ), שהשיגו יותר ממה שהתאוו, ועכשו,
עלידי ויחל, עלידי חלה זכות אבות, עלידי חלה תרומה, עלידי
ארץ ישראל, נעשה לבם תוחלת ממשיכה מחלת לב (משלי י):

וזהו: קנה אל ה' ושמר דרכו (תהלים לו) - זה בחינת תקון התפלה,
בחינת דריכת הקשת, בחינת התפלה, והן תלת גונון
דקשת, שהם אור האבות המתנוצץ כנ"ל. עלידי: וירוממו
לרשת ארץ - זהו בחינת ארץ ישראל, ועלידי: בהפדת רשעים
תראה - בחינת שב לימיני וכו' כנ"ל. וזהו: שכן ארץ ורעה אמונה
(תהלים שם); עלידי אמונה, שהיא התפלה, עלידי: פא לבחינת
ארץ ישראל:

ט ודע, שלא כל אדם יכול לתקן קולות הנ"ל בתפלתו, כי
לפעמים הקולות הנ"ל בתפלתו הם יוצאים מרשעים
גדולים כל-כך, עד כי כל מי שעומד בנגדם הוא מספן נפשו,
וצריך לזה תפלה גדולה, כמו תפלת משה רבנו עליו השלום.
ואפלו משה רבנו עליו השלום היה ירא מעוג מלך הבשן, כי
אחיות עוג היה סמוך לימין, שהוא ארץ ישראל, עד שאמר
הקדוש ברוך הוא למשה: אל תירא אותו (במדבר כא), כי אמר: הא
ימינא דילי אסתלק, כמובא בזהר (חקת דף קפד), ועוג אחיותו בימין,
שהוא מבני ביתא דאברהם, וארצו סמוך לארץ ישראל, ובשביל
זה היה ירא משה ממנו להתגרות, כל-שכן שאר בני-אדם, שצריך
מאד לפשפש את עצמו, ולהבין שרש הרשע איך אחיותו, אם
יכול להתגרות בו ולשיצאה לו:

וקמני קומה, שהעשנים שלהם נתבשלים היטב, ונעשה מהם
מחשבות שכליות, אבל מחמת ששכלם יותר ממועשיהם
הטובים, בחינת (אבות פ"ג): כל שחכמתו מרבה ממועשיו; עלידי: זה
בשהמחשבה שכליות חוזרת אל לבם, אין פה בלבם להכיל את
השכל, כי עקר חזק הלב הוא עלידי מעשים טובים, עלידי: זה
הם בבחינות (משלי י): לקנות חכמה ולב אין; ועלידי זה השכל
הם מחטיאים. והן הן הפילוסופים, שאין להם לב טוב וטהור (ה),
ואינם בבחינת (תהלים קט): בלבי צפנתי אמרתך למען לא אחטא
לך; ומחמת זה השכל מחטיאים ביותר, והן בחינת (מלכים א ה): אזור
היוצא בקיר. אזור זה בחינת קמני קומה, הם בעלי השכל, אבל
הלב אינו יכול להצפין פה השכל בתוכו, כי לבם חלש וחסר.
ובפרט הנזאפים, העוסקים בחכמת פילוסופיא, שמאד מאד מוזיק
להם, כי לבם חסר, בבחינת (משלי ו): נואף אשה חסר לב. וזהו
אזור היוצא בקיר, הינו בקירות הלב, שהשכל יוצא דרך קירות
הלב, ואין הלב יכולה להכיל בתוכה את השכל, בבחינת: בלבי
צפנתי וכו'. וזהו בחינת: קול ענות אנכי שומע - קול חרופין
וגרופין (נ), שמגרפין כלפי מעלה בחכמתם, בידוע, ועליהם נאמר
(קהלת ז): ואל תתחכם יותר:

ושני תולעת - זהו בחינת קול שלישי, שיש לאדם ביונות וחרפות
משונאים, בבחינת: כל היום בלמתי נגדי ובשתי פני בפתני
מקול מחרף ומגדף. וזהו: תולעת, בחינת (תהלים כב): ואנכי תולעת
ולא איש, חרפת אדם ובזוי עם:

וזהו: שחיטה, שרפה, אסיפה, הנאמר בפרה, שהם שלש בחינות
אלו: שחיטה, זהו בחינת בטול אמונת כסילים, בבחינת
(חושע ה): ושחטה שטים העמיקו; שרפה, זהו בחינת חזק הלב,
שיוכל להכיל את דברי החכמה בתוכו, בבחינת (תהלים לב): חם לבי
בקרב; כי עלידי שגוער דברי השכל בלב, נתחמם הלב, כי
השכל הוא כאש עצור (ו), וזהו שרפה; ואסיפה, זהו בחינת בטול
הביונות של השונאים, בבחינת (בראשית ו): אסף אלקים את חרפתי,
זה בחינת בטול קול שלישי כנ"ל:

ז וכל זה צריך המתפלל לתקן בתפלתו: להעלות את הנזפלים
באמונות כזביות, להעלותם בתפלתו לאמונה אמיתית,
שהיא התפלה, ולקבע בלבם אמונה שלמה, ולתקן את לב
המחקרים החכמי פילוסופיא, שיוכל לבם להכיל את שכלם, שלא
יחטיא אותם, בבחינת: בלבי צפנתי וכו'. וזה נעשה עלידי בנות
הלב שבתפלה, מתקן את לבם. ולחפך כל הביונות והחרפות,
להפך לכבוד:

כי בשאדם עומד בהיכל המלך ומבטל את עצמו מכל וכל, ואין
רואה שום דבר אלא את המלך רואה, בודאי בששומע איהו
חרפה ובזוי, הוא מפרש את החרפה והבזוי לפרוש של כבוד
להמלך, כי איך אפשר שיבוא אחד לתוך היכל המלך ויבזה את

(ד) עין אבות פ"ב, תהלים נא. (ה) כמובא בפרש"י שם. (ו) עין ירמיה כ. (ז) עין ספרי, וחובא בפרש"י שם. (ח) עין תהלים עג.

וזהו שאמר אבא שאול: קובר מתים הייתי - שהיתה השתדלותו תמיד לראות בהפרת רשעים, שבחיהם קרוין מתים (ברכות יח:), פעם אחת רצתי אחר צבי - פי עקר מפתן של רשעים הוא עלידי ירשת ארץ ישראל, עלידי המשכת קדשת ארץ ישראל, בבחינת שב לימיני וכו' כנ"ל, וארץ ישראל צבי היא לכל הארצות (יחזקאל כ). ונבנסתי בקולית של מת - הינו שרצה לתקן קולות הנ"ל. ורצתי אחריו שלש פרסאות - הינו בבחינת התפלה, שהם שלש תפלות, ועלידם מתנוצץ אור שלשת אבות, שהם בבחינת רגלי הפסא, כדי להמשיך אור ארץ ישראל, שהיא בבחינת צבי הנ"ל. וצבי לא תנעתי וקולית לא בלתה - שלא השיג בבחינת ארץ ישראל, בפול קולות הנ"ל. ובשחורתי לאחורי - הינו אחר גמר תפילתי, שאז פוסע האדם לאחוריו שלש פסיעות. אמרו לי: של עוג מלך הבשן היא - ואין כל אדם יכול לתקן קולות פאלו, כי אחיותו בימין, ואפלו משה רבנו היה ירא מפניו, עד שהבטיחו הקדוש ברוך הוא: אל תירא אותו, פמוכא בזהר (שם). ובשביל זה בבחינת רשע כעוג נקרא פליט, כמו שכתוב (בראשית יד): ויבא הפליט - זה עוג (ב"ר לך לך פ' מב וע' נדה סא. ובתוספות שם, וע' מ"ד דברים פ"א), שרצה שיהרג אברהם וישא את שרה. והוא בבחינת: צופה רשע לצדיק - אברהם וכו' - ה' לא יעזבנו בידו, בבחינת: ותאחז במשפט יד, והקדוש ברוך הוא כבש משפטו ממנו זמן רב, עד זמן משה רבנו עליו השלום, ובשביל זה נקרא פליט, בבחינת (איוב כג): ואפלקה לנצח משפטי - שנמלט מהמשפט זמן פביר. ועלידי זה הצדיקים, שהם עושי טוב, זוכים לפני ה', כי קדם בריתות הרשעים היה פני ה' מכסה ומסתר בעושי רע כדי להכריתם, בבחינת (תהלים לד): פני ה' בעושי רע להכריתם; ועכשו, תכף בשרואים בבריתות רשעים, תכף נתגלה פני ה' לעושי טוב. וזהו (שם קה): בקשו פניו תמיד; כי עלידי תמיד, שהוא בבחינת ארץ ישראל (ט), כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אליך ביה, עלידי ארץ ישראל תזכו למצא פני ה', כי עלידי ארץ ישראל תזכו לראות בהבריתות רשעים כנ"ל:

וזהו בבחינת כלליות מלאך סנד"ל במלאך מט"ט שר הפנים, כלליות עשיה ביצירה, עלידי שפופלין הפסוק: כל הנשמה (במובא בכוונות) - בכל נשימה ונשימה צריך להלל את ה' (בראשית רבה פ' יד), ועלידי עין הרע נכפל הנשימה, בנראה בחוש, כשיש לאדם עין הרע, אזי מנהק ופוחק פיו לקבל נשימה בפולה, וכשהנשימה בפולה, גם תהלל צריך לכפל כנ"ל, ובפרט שצריך להלל ולהודות לה', שהציל אותו מעין הרע הזאת, והוא רואה בהפרת רשעים. וזהו בבחינת מט"ט שר הפנים מאיר לעשיה, הינו שעושי טוב זוכין לפני ה' כנ"ל, עלידי בריתות הרע עין שגרמו לכפילת הנשימה: (עד כאן לשון רבנו ז"ל)

נו

וביום הפפורים, בהקריבכם מנחה חדשה ליי שבבעתיכם, מקרא קדש יהיה לכם, כל מלאכת עבדה לא תעשו: (במדבר כח)

א פי יש בכל אחד מן ישראל בבחינת מלכות, וכל אחד לפי בחינתו

(ט) עין מדרש שוחר טוב שם.

ב וצריך כל אחד לבלי להשתמש עם בבחינת המלכות שיש לו להנאתו ולצרכו, שלא תהיה בבחינת המלכות אצלו כעבד למלאת תאוותו, רק שתהיה בבחינת המלכות בבחינת בן-חורין, בבחינת (קהלת י): אשריד ארץ שמלך בן חורין; שהמלכות יהיה אצלו בן-חורין, לבלי להשתמש בו להנאתו. וזה בבחינת מרדכי, בבחינת מר דרור (חולין קל"ט), שהמרות, הינו המלכות, יש לה דרור וחרות, שלא להשתמש בה להנאתו ולצרכו, כי אם להשם יתברך, בבחינת (עובדי א'): והיתה לה' המלוכה; דהינו להשתמש עם המלכות לעבודת השם יתברך, דהינו להזהיר ולהוכיח את כל הנשמות שזכנעים אליו, כל אחד ואחד לפי בבחינת המלכות שיש לו באתגליא ובאתפסא. הן אם הוא מושל בביתו, צריך להזהיר ולהוכיח את בני-ביתו, ואם יש לו ממשלה יותר, מוטל עליו להזהיר יותר ויותר אנשים, לפי בבחינת המלכות שלו:

ג וצריך להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינת (פסחים פו:): הרפנות מקפרת את בעליה. פי כל אחד לפי בבחינת המלכות שיש לו הוא בבחינת צופה, שמטל עליו להזהיר ולהוכיח את האנשים שהם משרשו, שיש לו בבחינת מלכות עליהם.

ואם הוא מזהיר ומוכיח אותם, אזי הוא עושה את שלו, ומציל את נפשו, כמו שנאמר (יחזקאל ג): צפה נתת לבית ישראל וכו', ואתה פי הזהרת רשע ולא שב מרשעו וכו', הוא בעונו ימות, ואתה את נפשך הצלת. אבל אם אינו מזהיר ומוכיח אותם, אזי

חיים הם למוציאיהם - למוציאיהם בפה. למוציאיהם בפה דיקא, שעל-ידי-זה זוכה לחיים בנ"ל. נמצא, על-ידי עסק התורה ממשיכין אריכות ימים, ואז זוכה לדעת, כי הדעת והשכל הוא בעצמו החיות, כמו שכתוב (קהלת ו'): החכמה תחיה את בעליה; כי השכל הוא עקר החיות. ועל-ידי זה הדעת יכולים לקרב ולהוכיח את מי שצריכין להוכיח:

כי יש שני הסתרות, וכשהשם יתברך נסתר בהסתרה אחת, גם-כן קשה מאד למוציא, אך אף-על-פי-כן כשהוא נסתר בהסתרה אחת, אפשר ליגע ולחתר, עד שימצא אותו יתברך, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר ממנו, אבל כשהשם יתברך נסתר בהסתרה תוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו - אזי אי אפשר כלל למוציא אותו, מאחר שאינו יודע כלל מהשם יתברך. וזה בחינת (דברים לא): ואנכי הסתר אסתיר; דהינו שאסתיר ההסתרה, שלא ידעו כלל שהשם יתברך נסתר, ואזי בודאי אינו יכול למוציא אותו יתברך, מאחר שאינו יודע כלל שצריך לבקש אותו יתברך, כי אינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, כי ההסתרה בעצמה נסתרת בנ"ל. אבל באמת אפלו בכל ההסתרות, ואפלו בההסתרה שבתוך הסתרה, בודאי גם שם מלפני השם יתברך, כי בודאי אין שום דבר שלא יהיה בו חיות השם יתברך, כי בלעדי חיותו לא היה לו קיום כלל, ועל-כן בודאי בכל הדברים ובכל המעשים ובכל המחשבות מלפני שם השם יתברך, בביכול. ואפלו אם, חס ושלום, עושין דבר עברה, שהוא שלא כרצון השם יתברך, עם כל זה בודאי יש שם חיות השם יתברך, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול. והתורה היא החיות של כל דבר, נמצא, שבכל הדברים ובכל המחשבות, אפלו מחשבה דבור ומעשה של עברה, חס ושלום, יש שם גם-כן התלבשות התורה, אך שהוא בהעלם ובצמצום גדול, בבחינת הסתרות:

כי עבר ושנה - נעשה לו בהתר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו:), דהינו שעל-ידי העברות הוא מהפך דברי אלקים חיים ועושה צורפים אחרים בתורה, עד שנעשה מאסור התר, כמו שכתוב (ישעיה ה'): הוי האמרים לרע טוב ולטוב רע וכו'. נמצא, שאפלו בתוך העברות מלפני שם חיות השם יתברך, דהינו אותיות התורה, רק שהוא בהעלם, דהינו שמחמת העברות הפך הצורפים של התורה, עד שנעשה מאסור התר, כנזכר לעיל: עבר ושנה נעשה לו בהתר; וזה בחינת הסתרה אחת. וכשהשם יתברך נסתר ממנו בהסתרה אחת, דהינו בחינת הנ"ל שנעשה לו בהתר, גם-כן קשה מאד למוציא, מאחר שכבר נעשה לו בהתר, אבל עם כל זה אפשר ליגע ולחתר עד שימצא אותו יתברך שמו, מאחר שעל-כפנים יודע שנעשה לו בהתר. על-כן, אף שהשם יתברך נסתר ממנו וכבר נעשה לו העברות בהתר, עם כל זה אפשר שישב אל לבו זה בעצמו, דהינו מה שנפל והגיע לבחינת נעשה לו בהתר, ויבקש ויחתר עד שיצא מזה, מאחר שעל-כפנים יודע מזה שנעשה לו בהתר.

הענין עליו (כ"ש שם). ועל-כן הרבנות מקבצת את בעליה, ועל-כן צריך לראות להמשיך אריכות ימים לתוך המלכות, דהינו שידאח שיוכל להזהיר ולהוכיח אותם. אך איך אפשר לו להזהיר ולהוכיח אותם, כי אינו יודע מה שצריך להם וגם אינם אצלו להוכיח אותם, ועל-כן צריכין לזה דעת, כדי לידע איך להוכיחם. ולבוא לדעת הזה הוא גם-כן על-ידי אריכות ימים בעצמו, וזה שאומרים העולם, שאינו יודע מחיו, כי עקר הידיעה הוא מחיים, מאריכות ימים:

כי לבוא לאריכות ימים הוא על-ידי עסק התורה, כי אוריתא שמו דקדשא בריך הוא (תיקון י דף כה:), וכמו שצריכין לקרות את אחד, קורין אותו בשמו, כן שצריכין לקרות את חי החיים כדי להמשיך ממנו חיים ואריכות ימים, צריך לקרות אותו בשמו, בביכול, ושמו הוא התורה בנ"ל. נמצא, שעל-ידי עסק התורה קורין את האריכות ימים. ועל-כן מזהר המלך על עסק התורה ביותר מכל העולם, מחמת שהוא צריך לקרות את האריכות ימים לתוך המלכות בנ"ל. וזה שכתוב בפרשת המלך (דברים יז): והיתה עמו וקרא בו כל ימי חייו, למען יאריך ימים על ממלכתו. וזה: וקרא בו כל ימי חייו - וקרא בו דיקא, הינו שעל-ידי עסק התורה הוא קורא את החיים בנ"ל. וזה: ימי חייו - ימי חייו דיקא, כי בשמקבלין את החיות, צריך לקבלם במדה, כי בלא מדה וצמצום אי אפשר לקבל את החיות מהשם יתברך, מחמת רבוי אור, כי רבוי השמן גורם בבוי הנר, על-כן צריך לקבל החיות במדה. וזה זוכין על-ידי עסק התורה:

כי התורה היא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, והשם הוא הפלי של הדבר, שבשם הזה נגבל החיות של הדבר הזה, כמו שכתוב (בראשית ב'): נפש חיה הוא שמו; שבשם נגבל הנפש והחיות של כל דבר. ועל-כן כשקורין את האדם בשמו, הוא מזמן תכף אצלו, מחמת שבשם נגבל כל הנפש והחיות שלו. וכן התורה הוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, הינו ששם נגבל החיות מחי החיים, כי התורה היא בחינת מדות, כי יש בהתורה אותיות ותבות ופסוקים ופרשיות וסדרים, שהם בחינת מדות, שבהם נגבל החיות במדה, ועל-כן על-ידי התורה, שהוא שמו של הקדוש-ברוך-הוא, שהוא בחינת מדות, יכולים לקבל את החיות, כי על-ידי התורה קורים את החיים, וממשיכין את החיות לתוך המדות, שהם בחינת ימים. וזה שכתוב (תהלים לט): ומדת ימי מה היא; הינו שהתורה, שהיא בחינת מה, כמו שכתוב (דברים י): מה העדות והחקים והמשפטים, היא בחינת מדות וימים בנ"ל, שעל-ידי קורין את החיות לתוך המדות והימים, שבלא זה לא היה אפשר לקבל את החיות, מחמת רבוי אור. וזה: וקרא בו כל ימי חייו - שעל-ידי התורה קורא את החיות לתוך הימים והמדות בנ"ל. ועל-כן צריך לעסק בתורה בפה דיקא, כי שצריכין לקרות את אחד בשמו, צריך לקרותו בפה דיקא, ואי אפשר לקרותו בשמו במחשבה בעלמא. כן אי אפשר לקרות את חי החיים בשמו כי אם על-ידי הפה, ולא על-ידי המחשבה לבדה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין נד:): כי

ועל־ידי־זה זוכין לדעת פנ"ל, על־ידי־זה יכולין להוכיח אפלו את הרחוקים מאד מהשם יתברך, בבחינת הסתרה שבתוך הסתרה פנ"ל:

וזה פרוש: ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים וכו' (אסתר ב). מרדכי - זה בחינת המלכות פנ"ל. ובכל יום ויום - זה בחינת התורה, שעל־ידיה ממשיכין החיות להימים והמדות פנ"ל. חצר בית - זה בחינת חיצוניות ופנימיות, הינו מחשבות ודבורים, שכלם נסתר השם יתברך שם, אף המחשבות והדבורים של הרחוקים מהשם יתברך:

וזה: חצר בית הנשים - מלשון שגשו וקפצו ממקומו של עולם (א), שגתרחקו מהשם יתברך. ויש שכבר היו קצת אצל השם יתברך, אך שכבר שכחו אותו יתברך, וזה: הנשים - לשון שכחה, כמו שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים וכו', שכבר שכחו את השם יתברך. ויש שגם עתה זוכרים את השם יתברך, אך שגשגה גבורתם (ב), ואין לאל ידם להתגבר על יצרם. ובשביל זה נקראים בשם נשים, מחמת שלש בחינות הנ"ל: בחינת שגשו וקפצו וכו', ויש שהם בבחינת שכחה וכו', ויש שהם בבחינת נשגה וגבורתם פנ"ל, ועל־ידי כל זה הם רחוקים מהשם יתברך, והשם יתברך נסתר מהם בבחינת הסתרות הנ"ל. ומרדכי, הינו בחינת המלכות, הוא יכול להוכיח ולהזהיר אותם על־ידי עסק התורה, שהוא בחינת ימים ומדות פנ"ל, שעל־ידי־זה זוכין לדעת, שעל־ידי הדעת הנה מגלין ההסתרה שבתוך הסתרה ועושין ממנה תורה פנ"ל, ואזי אוריתא מכרות קמיהו פנ"ל:

וזה: לדעת את שלום אסתר - שעל־ידי־זה עושה דעת מהסתרה שבתוך הסתרה, שהיא בחינת אסתר, בחינת: הסתר אסתר. וזה: ומה יעשה בה - שעושה מההסתרה בחינת מה, הינו תורה, כמו שכתוב: מה העדות וכו' פנ"ל, כי מזה בעצמו שידע שגם בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נעשה דעת, דהינו תורה, ואזי אוריתא מכרות קמיהו פנ"ל. וזה בעצמו בחינת התוכחה, שמטל עליו להזהיר ולהוכיח פנ"ל, כי גורם על־ידי הדעת שהתורה תוכיח אותם פנ"ל, ועל־ידי התוכחה הזאת הוא ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שלא תהיה בבחינת הרפנות מקברת את בעליה; שזהו כשאין מוכיח את האנשים שיש לו ממשלה עליהם וכו' פנ"ל. אבל על־ידי עסק התורה הנ"ל, שעל־ידי־זה ממשיך חיים ואריכות ימים, בחינת דעת וכו' עד אשר אוריתא מכרות קמיהו ומוכיחה אותם, נמצא שיוצא ידי תוכחה, אזי אין הרפנות והמלכות מזקת לו פנ"ל, כי ממשיך אריכות ימים לתוך המלכות על־ידי התוכחה פנ"ל. נמצא, שעל־ידי אריכות ימים, שהוא בחינת דעת, שממשיכין על־ידי התורה, על־ידי־זה בעצמו ממשיכין אריכות ימים הנ"ל לתוך המלכות פנ"ל:

אבל דע, שיש עוד בחינת הסתרה בתוך הסתרה, דהינו שההסתרה בעצמה נסתרת, שאינו יודע כלל שהשם יתברך נסתר ממנו, דהינו שאינו יודע כלל שנהפך אצלו האסור להתר, רק כל הדברים רעים דומות לו למישור גמור, חס ושלום. הינו אם, חס ושלום, אחר שעבר ושנה עושה יותר עברות, חס ושלום, אזי נסתר ממנו אפלו זאת שידע שנעשה לו כהתר, רק שאינו יודע כלל משום גנוד אסור, והכל הוא ישר בעיניו, וזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה - שההסתרה בעצמה נסתרת פנ"ל. ובאמת גם בתוך ההסתרה שבתוך ההסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו אותיות התורה, כי בלעדיו אין חיות לשום דבר פנ"ל, רק שעל־ידי רפוי העברות הפך דברי אלקים חיים לגמרי, עד שנהפך אצלו מחכמות התורה לפתיות, עד שאינו יודע כלל אפלו זה בעצמו שנעשה לו כהתר פנ"ל, שזה בחינת הסתרה שבתוך הסתרה פנ"ל. על־כן צריך לגלות ההסתרות הנ"ל, וזה על־ידי שממשיך אריכות ימים לתוך המלכות, שהוא בחינת דעת פנ"ל, ועל־ידי זה הדעת יוכל לדע, שאפלו בתוך ההסתרה בעצמה, ואפלו בתוך ההסתרה שבתוך הסתרה, גם שם מלבש השם יתברך, דהינו התורה. ומאחר שידע, שאפלו בתוך ההסתרות יש שם השם יתברך, מזה בעצמו נתגלין ההסתרות, ונעשה מהם תורה. ואפלו מההסתרה שבתוך הסתרה נעשה תורה, כי באמת גם שם מלבש השם יתברך, הינו תורה פנ"ל, רק מחמת שלא היו יודעין שהשם יתברך נסתר שם, זה בעצמו הוא בחינת ההסתרות, ותכף כשיודעין שהשם יתברך נסתר שם, על־ידי־זה בעצמו נתהפכה ההסתרה שבתוך הסתרה, ונעשה ממנה דעת, והחזרה התורה שנסתר כאן לדעת, מאחר שידע שהשם יתברך נסתר שם. וכיון שגחזר ההסתרה שבתוך הסתרה לדעת ונעשה ממנה תורה, אזי התורה בעצמה מוכיחה אותם, בבחינת: אוריתא מכרות קמיהו: עד מתי פתים תאהבו פתי (וזהו שמיני דף לו, אחרי נח, נשא קבו):

כי באמת התורה מכרות וצועקת ומוכיחה תמיד, כמו שכתוב (משלי א): בראש המזות תקרא וכו' עד מתי פתים תאהבו וכו', רק שאינו שומע קול הכרוז של התורה מחמת ההסתרות הנ"ל, ומאחר שנתגלו ונחזרו ההסתרות, ונעשה מהם תורה על־ידי הדעת פנ"ל, אזי תכף כשנעשה מהם תורה, התורה בעצמה מוכיחה אותם: עד מתי פתים וכו' פנ"ל:

וזה שכתוב (שם לא): פיה פתחה בחכמה - שעל־ידי החכמה ודעת הנ"ל, שעל־ידי־זה מגלין ההסתרות ועושין מהם תורה פנ"ל, על־ידי־זה: פיה פתחה; הינו בחינת אוריתא מכרות קמיהו - שהתורה בעצמה פותחת פיה ומוכיחה אותם פנ"ל. נמצא, שעל־ידי עסק התורה, שעל־ידיה ממשיכין אריכות ימים לתוך המלכות, כי על־ידיה ממשיכין החיות לתוך הימים והמדות פנ"ל,

מלכות דקדשה כנ"ל, נתן לו חכמה ודעת כנ"ל, וזה: טוב לפניו, בחינת התורה, כי אין טוב אלא תורה (אבות פ"ו), ולחוטא נתן ענין לאסוף ולכנוס - זה המון, הינו שהמון, שהוא בחינת מלכות דסטרא אחרא כנ"ל, הוא מאסף ממון כנ"ל. וזה: לתת לטוב לפני אלקים - בחינת התורה, שמרדכי, שהוא בחינת מלכות דקדשה, מוציא ממנו כל הממון וכל הניצוצות, ונעשה מזה תורה כנ"ל. כי מרדכי מוציא ממנו כל העשירות, בבחינת (איוב ב): חיל בלע ויקאנו; ועושה מזה תורה, שנקראת אשת חיל (משלי לא):

ו ולפי הגדלת הדעת פן הפרנסה בנקל. כי פרנסה בנקל תולה בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא): שמו העם ולקטו - בשמותא (וזה בשלח דף סב סג), כי כל מי שחסר דעת ביותר, הוא יגע וטורח אחר הפרנסה ביותר:

גם לפי הגדלת הדעת פן גתרפה השלום, כי שלום תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא): וגר זאב עם כבש וכו', כי מלאה הארץ דעה; שיהיה שלום נפלא בעולם, שיוכלו לגור ביחד שני הפכים, מחמת גדל הדעת שיהיה אז. כי על-ידי הדעת נגדל השלום, כי נתבטל הפעם והאכזריות על-ידי הדעת. כי פעם ואכזריות הוא מהעדר הדעת, כמו שכתוב (קהלת ו): פעם בחיק פסילים ינוח; וכל מה שמתרבה הדעת, מתרבה הרחמנות והשלום, ועל-ידי הפרנסה בנקל, בבחינת (תהלים קמז): השם גבולך שלום, חלב חטים ישיביעד:

ז וזה בחינת שבועות, כי שבועות הוא בחינת שכל גדול וגבוה מאוד, שהוא חסד עליון ורחמים גדולים, כי גדל הרחמים תלוי בגדל הדעת כנ"ל, כי בשעת מתן תורה נראה להם בזקן מלא רחמים (מכילתא פ' בשלח ופ' יתרו, והובא בפירוש פ' יתרו), וזקן הוא בשוב-הדעת, וזה תלוי בגדל הרחמים כנ"ל, ועל-ידי שבועות הוא חסד עליון ורחמים גדולים:

וזה בחינת המקנה של שבועות, שהיא בחינת מקנה של שער החמשים, שהוא שער העליון מחמשים שערי בינה (כ"ש בכוונות שבועות), שהוא בחינת שכל ודעת עליון, בחינת חסד עליון ורחמים גדולים כנ"ל. ועל-ידי המקנה מושיע בכל הצרות, כמו שכתוב (ירמיה ד): מקנה ישראל מושיעו בעת צרה; כי הוא חסד עליון, שמושיע מפל הצרות:

ועל-ידי המקנה מטהר מפל הטמאות, כמו שכתוב (יחזקאל לח): וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם וכו', כי אין יסורין בלא עוון וכו' (שבת נה), ועל-ידי המקנה, שמושיע מפל הצרות ומפל היסורים, הוא מטהר מפל הטמאות ומפל החטאים. וזה בחינת מן, בחינת מקנה של שער הגון, שהוא בחינת דעת גדול, כי המן - בחינת דעת:

ד ודע, שהתורה המלבש תוך ההסתרה שבתוך הסתרה היא תורה גבוה דיקא, הינו סתרי תורה, כי מחמת שהיא צריכה להתלבש במקומות נמוכים כאלו, הינו אצל אלו שעברו הרבה, עד שנסתר מהם בהסתרה שבתוך הסתרה, על-ידי חשב השם יתברך מחשבות לבלי להלביש שם פשטי תורה, לכל יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, ויהיה הפגם גדול מאוד, על-ידי הוא מסתיר ומלביש שם תורה גבוה דיקא, סתרי תורה, שהיא תורת ה' בעצמה (ג), כדי שלא יוכלו הקלפות לינק משם הרבה, בבחינת (שמות יב): ועברתי בארץ מצרים, אני ולא מלאך, אני ולא השליח, אני ה' ולא וכו'; כי בארץ מצרים, ששם מקום הקלפות מאד, על-ידי שם דיקא מלבש ומסתיר השם יתברך בעצמו, הינו תורת ה' ממש, סתרי תורה. על-ידי דיקא מההסתרה שבתוך הסתרה, בשחזור ומתפכה לדעת, נעשה ממנה דיקא תורת ה' ממש, כי שם נסתר תורת ה', סתרי תורה כנ"ל:

ה ובנגד מלכות דקדשה יש מלכות הרשעה, הינו מלכות המן-עמלק, כמה שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. וזה לעומת זה, כי מלכות דקדשה הוא בחינת מאסף לכל המחנות (שם ט), כמו שכתוב (קהלת יב): סוף דבר הכל נשמע את האלקים ירא - זה בחינת מלכות, כמה שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות; הינו, שמלכות דקדשה היא בחינת סוף דבר, בחינת מאסף לכל המחנות דקדשה, בחינת מחנה דן, שהוא מאסף לכל המחנות, כי דינא דמלכותא דינא (גיטין י"ב ב"ק קיג), ומלכות דסטרא אחרא הוא מאסף ממון, כי מחמת שהוא ירא שלא יוציאו בלעז מפיו, הינו הניצוצות הקדושות שיש אצלו, על-ידי הוא מתגבר ומאסף ממון, שהם ניצוצי הקדשה, כי הם בחינת הגוין על-ידי שיש בזהב וכסף ונחשת, שהם הממון. וזה בחינת תאות עשירות, שהיא בחינת מלכות. ועל-ידי עמלק, שהוא מלכות הרשעה, רודף את מחנה דן, שהוא בחינת מלכות דקדשה כנ"ל, כמו שכתוב (דברים כה): ויזנב בך וכו' ולא ירא אלקים; דהינו בעת שאין להם פח מלכות דקדשה, שהיא בחינת ירא אלקים כנ"ל, כי מלכות המן-עמלק הוא הפוך מלכות דקדשה, כי מלכות דקדשה הוא בחינת מאסף לכל המחנות דקדשה, ומלכות המן-עמלק, שהוא מלכות הרשעה, הוא בחינת מאסף ממון כנ"ל, כי מתגבר בתאות ממון כדי לתפס כל הניצוצות הקדשה כנ"ל. אך אף-על-פי-כן אינו מועיל לו כלל, כי יש פח במלכות דקדשה, שהוא בחינת מרדכי, להוציא מאתו כל הממון וכל הניצוצות הקדושים שבלע:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי י): כי לאדם שמוטב לפניו נתן חכמה ודעת - זה מרדכי, הינו שמרדכי, שהוא בחינת

(ג) עיין עבודה-זרה דף יט, ולעיל סימן כב, אות י.

וזה בחינת (שבת קד): מאמר פתוח, נאמן פשוט. מאמר פתוח זה בחינת התגלות הדעת, כי הדבור הוא התגלות הדעת, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה. ובמצרים, שהיה הדעת בגלות, כמו שכתוב (שמות ו): ושמי ה' לא נודעתי להם; היה גם הדבור בגלות (וזה ורא דף כה), בבחינת: כבד פה וכבד לשון (שם ה), וכשיצאו ממצרים, שיצא הדעת מהגלות, יצא ונפתח הדבור, וזה בחינת מאמר פתוח, שנפתח הדבור ונתגלה הדעת. ועל-ידי התגלות הדעת נתפשט נאמנות השם יתברך, ונפר שהוא נאמן, מבטיח ועושה, וזה בחינת נאמן פשוט, שנתפשט נאמנותו כנ"ל, אבל במצרים, שהיה הדעת בגלות, לא נתפשט ונתגלה נאמנותו. וזה שפרש רש"י: ושמי ה' לא נודעתי להם - לא נפרתי במדת אמתות שלי, שעל-ידי שלא נתגלה הדעת במצרים, על-ידיה לא נפר נאמנותו כנ"ל, כי החסד תלוי בדעת כנ"ל:

וזה בחינת (שמות טו): לחם מן השמים, הנאמר בפון, לשון מלחמה, כמו שכתוב (תהלים לה): לחם את לחמי, בחינת מחלקת. הינו שהפון, שהוא הדעת, הוא בחינת מחלקת לשם שמים כנ"ל, ועל-פון דתן ואבירם, שחלקו על משה, שהוא הדעת, פגמו גם-כן בפון (והתירו מפניו (מ"ד שמות פ' א, ובפ' כה, והובא בפירש"י בשלח), כי הפון הוא בחינת הדעת, בחינת משה כנ"ל. וזה שכתוב בזהר הקדוש (תצוה דף קפג:), כי מצה היא אסותא, כי מצה, שהיא בחינת מחלקת לשם שמים, בחינת דעת, בחינת שלום כנ"ל, הוא רפואה. כי שלום הוא רפואה, כמו שכתוב (ישעיה טו): שלום שלום לרחוק ולקרוב אמר ה' ורפאתיו; כי עקר החולאת, חס ושלום, הוא מחמת העדר השלום, הינו מחלקת היסודות, שיסוד אחד מתגבר על חברו, ושלום הוא רפואה:

וזה שנקרא מצה לחם עני (דברים טו), כי אין עני אלא מן הדעת (גדרים מא), וזה בחינת חולת, כמו שכתוב (שמואל ב י): מודע אתה בכה דל בן המלך, ומצה היא אסותא כנ"ל, וזה לחם עני, שהוא רפואה להעני כנ"ל:

ט ולבוא למחלקת לשם שמים צריך לזכר ולטהר את השמים, שלא יהיה בבחינת (ישעיה ג): אלביש שמים קדרות. ולזכר ולטהר את השמים היא על-ידי אנהא באמת, כי יש כלב רוח הדופק, שהיא מתחלת התולדה, והוא נושא עליו כל הלחות וכל הדמים וכל המיזות (שקורין ואפסין). והרוח הדופק הזה הולך ונוקש בכל האיברים, ועל-ידי הליכתו ונשיבו בהם הוא מנענע ומנשב ומנפץ אותם מן העפוש, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו, כמו הרוח המנשב בים, שהוא מנפץ ומנשב ומהפך ומגים המים, שלא יתעפשו ולא יתקלקלו. ועקר גשוב הרוח הדופק - בהידים, כי מחמת שהידים עסקניות, צריך לנשב ולנפץ אותם ביותר. ועל-פון הדאקטור, בשמניח ידו על הדפק, יודע כל ענין החולת, מחמת ששם בידים עקר הרוח הדופק של הלב, שהוא נושא הכל עליו כנ"ל. וצריך שילך זה הרוח הדופק תנועה מסדרת בתקונו וכסדורו. ויש נחש, שעל-ידה בא עצבות רוח (ה), הינו בחינת ל"ט מלאכות, שהוא זהמת הנחש, על-ידיה בא עצבות רוח, ועל-ידי עצבות רוח אין הרוח דופק כסדורו, ואזי נעשים האיברים כבדים, מחמת שאין רוח הדופק מנשב בהם כסדר, ואזי הידים בבחינת (שמות יז): וידי משה כבדים, כי עקר הכבדות בהידים, ששם עקר רוח הדופק כנ"ל.

וזה בחינת: אנוכי - יהיבא, כ'תיבא, נאמנים אמריה (שבת קה). שעל-ידי נתינת התורה נפתח המאמר ונתגלה הדעת כנ"ל, ועל-ידיה נתפשט נאמנותו כנ"ל. וזה בחינת: נאמנים אמריה, בחינת נאמן פשוט מאמר פתוח כנ"ל:

וזה בחינת מן - ראשייתבות מ'אמר נאמן, בחינת מאמר פתוח נאמן פשוט כנ"ל, כי הפון הוא בחינת דעת גדול כנ"ל. ועל-פון אכלו בני-ישראל את הפון ארבעים שנה (שמות טו), כי בן ארבעים לפינה (אבות פ"ה):

ח וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין לה): את הפון אכלו ארבעים שנה, והלא ארבעים שנה חסר שלשים יום? אלא ענה שהוציאו ממצרים, מעמו בה טעם מן. כי באמת הפון, שהוא בחינת הדעת, היה ראוי שיאכלו אותו ארבעים שנה בשלמות, כי ארבעים הוא בחינת בינה ודעת כנ"ל, דהינו תכף שיצאו ממצרים ונתגלה הדעת, היה ראוי שיאכלו הפון תכף. ועל זה תרצו רבותינו זכרונם לברכה: ענה שהוציאו ממצרים, הינו המצות, מעמו בה טעם מן, כי השלום תלוי בדעת וכנ"ל, ומחלקת הוא הפך הדעת. אך יש מחלקת שהוא לשם שמים, שהוא באמת דעת גדול מאד, יותר מהדעת של שלום, כי באמת זה המחלקת היא אהבה ושלום גדול, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (קידושין ל): את זהב בסופה - לא זוז משם עד שנגעשו אהבים זה לזה. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ה): מחלקת שהיא לשם שמים, סופה להתקיים; הינו שבאמת היא אהבה כנ"ל, וזה: סופה להתקיים, בחינת אהבה, כמו שכתוב (כמדבר כא): את זהב בסופה כנ"ל. וזה בחינת משה, כי משה הוא בחינת הדעת, שהוא בחינת מחלקת לשם שמים, ועל-פון משה הוא ראשייתבות מ'חלקת ש'מאי ה'לל (ה), שהם בחינת מחלקת לשם שמים. ועל-פון היה גאלת מצרים על-ידי משה, כי עקר הגאלה - על-ידי הדעת, כמו שכתוב (שמות טו): וידעתם כי ה' הוציא אתכם וכו' (ויקרא כ); למען ידעו וכו'. וזה בחינת ענה, דהינו מצות, שהוציאו ממצרים, כי מצה היא בחינת מחלקת, כמו שכתוב (ישעיה מא):

משה לא השיג זאת, כי הם בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים שאי אפשר להשיג. ועל-כן בשמקבלים דבורים מן השמים, מבחינת ידים, בחינת רעמים כנ"ל, אין לגנות אותם, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת מחלקת לשם שמים, שבאמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שאי אפשר להשיג זאת, כי הוא נפלאות תמים דעים, בחינת רעמים כנ"ל:

וזה פרוש (איוב כו): ברוחו שמים שפרה, חללה ידו נחש ברח. הן אלה קצות דרכו, ומה שמין דבר נשמע בו, ורעם גבורתו מי יתבונן. ברוחו שמים שפרה - הינו בחינת הרוח הדופק הנ"ל המושב בידים, שהם בחינת שמים כנ"ל. וזהו בחינת: ברוחו שמים שפרה; כי עלידי הרוח הדופק הנ"ל הוא מוכף ומשפר השמים, שהם הידים, בבחינת: נשא לכבנו אל כפים אל אל בשמים כנ"ל:

וזה: חללה ידו נחש ברח - שעלידיה עושה חלל בהידים, שהיו כבדים וסתומים עלידי העצבות רוח, שהוא זהמת הנחש כנ"ל. ואזי, כשמכבטל בחינת זהמת הנחש, והרוח הדופק מושב כסדר, ואזי נתנשאים הידים ונודפד השמים, ואזי מקבלין מהם דבורים בחינת מחלקת לשם שמים, שזה בחינת דרכי ה', כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים כנ"ל, וזה: הן אלה קצות דרכו - הינו שזה בחינת דרכי ה', בחינת צדיק וטוב וכו', שאי אפשר להשיג כנ"ל, בחינת רעמים, שהם נפלאות תמים דעים כנ"ל:

וזה: ומה שמין דבר נשמע בו ורעם גבורתו מי יתבונן - הינו שבאלו הדבורים שמקבלין מן השמים הנ"ל אין בהם שום גנות, ואסור לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, כי זה בחינת דרכי ה', בחינת רעמים, שאי אפשר להבין ולהשיג כנ"ל. וזה: ומה שמין דבר וכו'; הינו שאין בהם שום גנות, אף אם אין הלכה כמותו, כי ורעם גבורתו מי יתבונן - כי מי יוכל להבין רעם גבורתו, שהם נפלאות תמים דעים, בחינת: ורעם (ה') אל בקולו נפלאות, כי באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים, רק שזה אי אפשר להשיג, כי הוא בחינת דרכי ה' כנ"ל:

וזה פרוש: וביום הפורים - זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (תהלים פט): אף אני בכור אתנהו, עליון למלכי ארץ. בהקריבכם מנחה חדשה לה' - זה בחינת תורה חדשה (ט), תורת ה', שנעשה עלידי בחינת המלכות הנ"ל. בשבועתיכם - זה בחינת הדעת כנ"ל, בחינת מן, בחינת מקוה של שבועות, שהוא מקוה של שער החמשים כנ"ל. ועל-כן נקרא שבועות עצרת, מלשון מלכות, כמו שכתוב (שמואל א ט): זה יעצר פעמי (י). מקרא קדש יהיה לכם - זה בחינת רוח הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, הינו שצריכין לקרות את הקדש, בחינת רוח הדופק הנ"ל, כדי להנצל מזהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבות רוח כנ"ל. כל מלאכת עבדה לא תעשו - לכבול זהמת הנחש, ל"ט מלאכות, עצבון ידים, כמה שכתוב (בראשית ה): זה ינחמנו מפעשינו ומעצבון ידינו; הכל כנ"ל:

וזה בחינת עצבון ידים (י), כי עקר מויק העצבות רוח להידים כנ"ל, וכשהאיברים כבדים, אזי מכבידין יותר על הרוח הדופק ונחלש עוד יותר, ועלידי שנחלש יותר הרוח הדופק, נעשים האיברים כבדים עוד יותר. וכן עלידי שנעשים האיברים עוד יותר כבדים, נחלש הרוח הדופק עוד יותר ויותר, וכן חוזרת חלילה, עד שיוצאת נפשו, חס ושלום. ועלידי האנחה הוא מתיה ומבריא את הרוח הדופק, ונצול מהעצבות רוח, וחוזר הרוח הדופק ומנשב כסדר בכל האיברים, ובפרט בהידים, ועלידיה מוכף את השמים, כי הידים הם בחינת שמים - אש ומים, שהם בחינת יד ימין ויד שמאל. וזה (איוב ג): נשא לכבנו אל כפים אל אל בשמים - שצריך לשא את הלב, הינו הרוח הדופק שבלב, אל הידים כנ"ל. וזה: אל אל בשמים - כי מזה נודפד השמים כנ"ל. וזה בחינת (דברים לב): כי אשא אל שמים ידי - שצריך לשא את הידים, שהיה נעשה מהם בחינת שמים כנ"ל:

ובשמנוכך את הידים, בחינת שמים, עלידי אנחה, שעלידה נושא הרוח שבלב אל הידים, ועלידיה נודפד הידים והשמים כנ"ל, אזי הוא בחינת מחלקת לשם שמים. כי כל הדבורים מקבלין מן השמים, כי שם כל הדבורים, כמו שכתוב (תהלים קט): לעולם ה' דברך נצב בשמים. והדבורים שמקבלין מן השמים, מקבלין מן הרעמים, בחינת (שם יח): ורעם בשמים ה', בחינת (איוב ה): ורעם אל בקולו נפלאות. נמצא, שמקבלין הדבורים מהידים, כי הן הן בחינת שמים, ששם כל הדבורים. ועקר הקבלה - עלידי בחינת רעמים, הינו בחינת רוח הדופק, שנתתקן עלידי אנחה, שעלידו נתנשאים הידים לשמים, כי הרוח הדופק, שהולך ומנשב ומנפץ הכל, ועקר בהידים, זה בחינת רעמים, בחינת: ורעם בשמים ה' כנ"ל; כי הידים הן בבחינת שמים כנ"ל, ושם כל הדבורים, בחינת: לעולם ה' דברך נצב בשמים כנ"ל, נמצא, שמקבלין הדבורים מהידים. וזה בחינת: באשר דבר ה' ביה, הנאמר במשה ובשאר נביאים, כי שם כל הדבורים, ומשם מקבלין אותם כנ"ל:

וכל הדבורים שמקבלין משם, הינו מבחינת ידים, בחינת שמים, בחינת רעמים, אין לגנות את המקבל, אף אם אין הלכה כמותו, מאחר שקבלם מן השמים. ועל-כן באמת אלו ואלו דברי אלקים חיים (עירובין ג), ומה שאין הלכה כמותו, זה אי אפשר לנו להבין ולהשיג, כי זה בחינת רעמים, שמשם קבל הדבורים, שעליהם נאמר: ורעם (ה') אל בקולו נפלאות, דהינו שהם באמת נפלאות תמים דעים (י), ואי אפשר לנו להשיג זאת, כי זה בחינת דרכי ה' שאי אפשר להשיג, הינו בחינת: צדיק וטוב לו, צדיק ורע לו; רשע וטוב לו, רשע ורע לו, שאפלו משה רבנו עליו השלום לא השיג זאת, ועל זה בקש (שמות לב): הודיעני נא את דרכיך (ט). כי צדיק וטוב לו, זה בחינת הצדיק שהלכה כמותו; צדיק ורע לו, זה בחינת הצדיק שאין הלכה כמותו; רשע וטוב לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שהלכה כמותו; רשע ורע לו, זה בחינת הרשע שמקרב להצדיק שאין הלכה כמותו. ואפלו

(י) בראשית ה. (י) איוב שם. (ח) עיין ברכות ג. (ט) עיין ויקרא רבה פרשה יג. (י) עיין זוהר פנחס דף רנו ע"ב.

לקומי

שאלו תלמידיו את רבי יוסי נו

מוחר"ן

נו

לשון רבנו זכרנו לברכה

רש"י:

שאלו תלמידיו את רבי יוסי
בן קסמא: אימתי בן
דוד בא וכו'. אמר להן:
לכשיפל השער הזה ויפנה,
ויפל ויפנה, ויפל; ואין מספיקין לבנותו, עד שבן דוד
בא: (סנהדרין צח)

שאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי יבוא בן דוד וכו':
א דע, כי כל דבור ודבור שניצא מפי הקדוש ברוך הוא, נברא
ממנו מלאך (חגיגה יד), וכל דבור ודבור נחלק לכמה
 ניצוצות, בבחינת (ירמיה כג): כפטיש יפוצץ סלע (א). כמובן נבראו
 כמה וכמה מלאכים, לפי רב הניצוצות. ודבור הכולל את הניצוצות
 נברא מלאך, שהוא שר וראש על המלאכים שנבראו מן הניצוצות,
 והם מחננו. וכל מלאך ומלאך הוא ממנה על אוהו דבר, ואפלו
 כל אילנות ועשבים יש עליהם ממנים, כמה שאמרו חכמינו זכרונם
 לברכה (ב"ר פ"ג): אין לך עשב מלמטה שאין לו מלאך מלמעלה
 וכו'. וכל מלאך מקבל חיותו מהדבור, ומשפיע לתוך הדבר שגמנה
 עליו, הינו לאיזה עשב או דבר אחר שהוא ממנה עליו:

ושני הכחות האלו, הינו כח שיש למלאך לקבל וכח להשפיע,
 מכנים בבחינת ידים; ביד ימין מקבל חיותו, וביד שמאל
 משפיע, בבחינת: ומכה אותו ואומר לו: גדל (שם); והכאה היא
 בחינת שמאל. נמצא, שכל הרפואות תלויים בתורה, בבחינת (משלי
 ה): ולכל בשרו מרפא; כי התורה נותנת כח למלאכים, והמלאכים
 משפיעים לעשבים, ועשבים מרפאים בכח התורה. ומי שפוגם
 באמונת חכמים ופורץ גדרם, אזי אין רפואה למכתו, בבחינת (שבת
 פ): דלמא חויה דרבנן טרקה שאין לו אסותא; כי הפורץ גדרם,
 על-ידיזה מסיר הידים מן המלאכים, לפי בחינת הסרתו מדרך
 דברי רבנו. וזהו (דברים י): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין
 ושמאל - לפי בחינת הסרתו, אם סר מדרך דברי רבנו לימין,
 בזה סר ימין המלאך, ואין לו כח לקבל, ואם סר לשמאל, בזה
 סר יד שמאל מהמלאך, ואין לו כח להשפיע. וכשנפגם איזהו יד
 המלאך, אזי אין לזה האדם אסותא, כי זה העשב, שבו תלוי
 רפואתו, אין לו כח לרפאת, כי אין משפיע לו:

וזה בחינת (דברים כח): מכה אשר לא כתובה בתורה - זהו מיתת
 תלמיד-חכם, הינו המיתה שתלמיד-חכם מיתין איזהו
 אדם, כי חולאת הבאה לאדם על שעבר על דברי רבנו אין לו

רפואה, והוא מת מן החולאת, זה המיתה באה על-ידי מכה אשר
 לא כתובה בתורה, כי דברים שלא נכתבו בתורה נמסרו לחכמים,
 ואנחנו מצוים לשמע מהם, ויש מי שמזלזל דבריהם ואין מאמין
 דבריהם, מחמת שנדמה לו שמדאורייתא אינו כן, ועל-ידיזה נחלה
 במכה שאין לו רפואה ומת בה. ויש יסורין של אהבה, השולטין
 על האדם שהוא צדיק, והוא מכה ביסורין, ואין רפואתו תולה
 ברפואת עשבים, כי הוא איש צדיק, ולא פגם ידי המלאך, והידיים
 הם שלמים. וזה (ש"ה ב): כי חולת אהבה אני, שמאלו תחת לראשי
 וימינו תחבקני. הינו, חולת אהבה יכולה היא לשלט על איש אחר,
 ואין רפואתו תולה בתידיים הנ"ל, כי הידיים בבחינתו הם שלמים,
 בבחינת: שמאלו תחת וכו'.

וזהו בשבא רבי יוחנן לתנא שנחלה ביסורין ואמר לו: חביבין
 עליך יסורין? אמר: לא וכו'. אמר לו: הב לי ירך וכו' (ברכות
 ה). כי רבי יוחנן סבר, שאלו יסורין הן יסורין של אהבה, וזהו
 ששאל אותו: חביבין עליך יסורין? ששאל אותו אם חביב עליו
 היסורין, הינו אם יסורין של אהבה הם. והשיב לו: לא וכו'.
 וכששמע רבי יוחנן שהיפירים לא של אהבה הן, חשב דלמא פגם,
 חס ושלום, בידים הנ"ל, ובשביל זה אין לו רפואה, וזה שאמר
 לו: הב לי ירך, כדי שידע אם פגם בדברי רבנו, חס ושלום, פנ"ל,
 ותקף בשיהב לו ידא אוקמוהו, כי לא היה יסורין של אהבה, ולא
 פגם בידים, בשביל זה היה יכול לחיות ולקום מחליו:

וזהו: ומשך אפירים בכחו, יקום ולא יאמין בחיין (אייב כד). כי
 על-ידי שאין מאמין בתלמיד-חכמים, הנקראים חיים, כמה
 שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות יח): ובניהו בן יהודע בן איש
 חי - צדיקים אפלו במיתתם נקראים חיים, על-ידיזה הוא נופל
 בחולאת אשר לא יאמין בחיין, הינו שאין שום אדם מאמין שיתיה
 מחלי זה, כי אין רפואה למכתו פנ"ל. ותקונו - שיקים אמונה
 הנפולה, ויאמין אמונת חכמים. וזהו: יקום ולא יאמין בחיין - הינו
 זה שלא האמין בחכמים, הנקראים חיים, יקים זאת האמונה
 הנפולה, ועל-ידיזה יקום מחולאת הזאת, שלא האמין עד עכשו
 שום אדם שיש לו שום רפואה על מכתו, ועל-ידי אמונתו יתרפא,
 כי על-ידי אמונת חכמים מתקן בחינות ידים של מלאכים, והם
 מקבלים ומשפיעים כחות לעשבים לרפואתו. וזה: ומשך אפירים
 בכחו, הינו שהמלאכים, הנקראים אפירים (ב), כל אחד ואחד נחזר
 לו כחו, הינו כ"ח פרקין ידים, וממשיכין שפע לכל הדברים
 שנתמנו עליהם, ואז יש לו רפואה פנ"ל, כי דברי חכמים עושין
 ומתקנין בחינת הידים פנ"ל:

(א) עיין שבת דף פח ע"ב. (ב) עיין יומא דף ע"ה ע"ב.

ב וְלִהְיוּ אֲמוּנָה הַנְּפִלָה הִיא עַל־יְדֵי בְּחִינַת יַעֲקֹב, הֵינּוּ עַל־יְדֵי נֶדֶר^(ג), שִׁידֹר אִיזְהוּ נֶדֶר^(ד) (רצונו לומר ויקים מיד), (עיין בהשמות), וְעַל־יְדֵי הַנֶּדֶר יָשׁוּב לְאֲמוּנַת חֻכְמִים. כִּי בִשְׂאֵין לוֹ אֲמוּנַת חֻכְמִים, זֶה בְּחִינַת הַסְתַּלְקוֹת הַחֻכְמִים, בְּחִינַת פְּלֶא, בְּבִחִינוֹת (ישעיה כט): הֵנְנִי יוֹסִיף לְהַפְלִיא אֶת הָעָם הַזֶּה הַפְּלֶא וּפְלֶא וְאֶבְרָה חֻכְמַת חֻכְמִיו; וְדָרְשׁוּ חֻכְמֵינוּ וְזָכְרוּנוּ לְבִרְכָּה (מ"ד איכה א), שְׁזֶה נֶאֱמַר עַל סְלוֹקוֹן שֶׁל חֻכְמִים. וְתִקְוֵנוּ שֶׁל הַפְּלֶא הַזֶּה, הֵינּוּ שֶׁל סְלוֹקוֹן שֶׁל חֻכְמִים, תִּקְוֵנוּ הַפְּלֶא שֶׁל נֶדֶר, בְּבִחִינַת (במדבר ו): כִּי יִפְלֵא לְנֶדֶר נֶדֶר; כִּי עַל־יְדֵי הַנֶּדֶר הוּא עוֹלָה לְשֹׁרֶשׁ שֶׁהַחֻכְמִים מְשֻׁרָשִׁים שָׁם, הֵינּוּ בְּחִינַת פְּלִיאָוֹת חֻכְמָה (ספר יצירה, וע' זוהר בלק דף קצג:), וְיִוָּדַע וּמְכִיר מַעֲלוֹת הַחֻכְמִים, וְעַל־יְדִירָהּ הוּא שָׁב וּמֵאֲמִין בָּהֶם:

וְזֶהוּ בְּחִינַת (ישעיה כח): אוֹדָה שְׁמֶךְ כִּי עֲשִׂיתָ פְּלֶא; וְעַל־יְדִירָהּ: עֲצוֹת מִרְחָק אֲמוּנָה אֲמִן; הֵינּוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת נֶדֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּלֶא, נִתְתַּקֵּן אֲמוּנַת חֻכְמִים, שֶׁעֲצָתָם מִרְחָק, בְּבִחִינַת: מִמִּרְחָק תִּבְּיֵא לַחֲמֹה (משלי לא); כִּי דְבָרֵי־תוֹרָה עֲנִיִּים בְּמִקְוָם וְעִשְׂרִים מִמִּקְוָם אַחֵר (ירושלמי ר"ה פרק ראשון בית דין), שֶׁהַחֻכְמִים לְמַדִּים דְּבָרֵיהֶם מִמִּקְוָמוֹת רְחוֹקִים שֶׁבְּתוֹרָה, שְׁזֶה נִמְסַר לָהֶם לְדָרֶשׁ הַתּוֹרָה לְכָל חֻפְצֵיהֶם בְּשִׁלְשִׁיעֲשִׁירָה מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרָשֶׁת בָּהֶן, וּמִחֲבִיבִין אֲנַחְנוּ לְהֵאֲמִין לְכָל דְּבָרֵיהֶם, בְּבִחִינוֹת: לֹא תִסּוּר מִן הַדָּבָר וְכו'. וַיַּעֲקֹב הוּא בְּחִינַת נֶדֶר, שֶׁהוּא רֹאשׁ לְכָל הַנּוֹדְרִים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (בראשית כח): וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר (ד):

וְזֶהוּ: מִיְדֵי אֲבִיר יַעֲקֹב (שם מט) - בְּשִׁבְלִי לְתַקֵּן יְדֵי הַמֶּלֶאךָ, הַנִּקְרָא אֲבִיר, צָרִיד לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּנֶדֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב כְּנ"ל. כִּי: מִשֵּׁם רוּעָה אֵבֶן יִשְׂרָאֵל - הֵינּוּ עַל־יְדֵי הַנֶּדֶר נִתְתַּקֵּן הָאֲמוּנָה הַנִּקְרָא רוּעָה, בְּבִחִינַת: רוּעָה אֲמוּנָה (תהלים לו), וּבְשִׁנְתִּיתָן הָאֲמוּנָה, נִתְתַּקֵּן הַיָּדִים, בְּבִחִינַת לֹא תִסּוּר כְּנ"ל:

ג וּבְשִׁנְתִּיתָן הַיָּדִים הֵנ"ל עַל־יְדֵי נֶדֶר כְּנ"ל, עַל־יְדִירָהּ מִתְנוּצָצִים בּוֹ אוֹרוֹת הָאֲבוֹת, כִּי נֶדֶר זֶה בְּחִינַת אוֹר יַעֲקֹב, וַיָּדִים הֵם אֲבָרֵיהֶם וַיִּצְחָק, שֶׁהֵם יְמִין וּשְׂמֹאל. וְזֶה בְּחִינַת (שם עח): נֶגֶד אֲבוֹתָם עָשָׂה פְּלֶא; הֵינּוּ שֶׁעַל־יְדֵי פְּלֶא הֵנ"ל מִתְנוּצָצִים בּוֹ אוֹר הָאֲבוֹת. וְזֶהוּ סוֹפֵר־תְּבוּת שֶׁל שְׁמוֹת הָאֲבוֹת בְּק"ם (כִּי סוֹפֵר־תְּבוּת שֶׁל אֲבָרָה'ם, יִצְחָק, יַעֲקֹב, הֵם אוֹתִיּוֹת בְּק"ם) נוֹטְרִיקוֹן: בְּ'שֵׁמֶן ק'דָשִׁי מ'שְׁחִיתִיו (תהלים פט), שֶׁהוּא רִמּוֹ בְּחִינַת נֶדֶר, כִּי כֵן כָּתוּב בְּנֶדֶר יַעֲקֹב (בראשית כח): וְהָאֵבֶן הַזֶּה אֲשֶׁר וְכו', וּכְתוּב (שם לח): וַיִּצַק עָלֶיהָ שֵׁמֶן, הֵינּוּ עַל־יְדֵי הַנֶּדֶר מִתְנוּצָצִים עַל הָאֵדָם אוֹר הָאֲבוֹת:

ד וְעַל־יְדֵי הָאוֹרוֹת הָאֵלוּ עוֹלָה וּמִתְעַנֵּג כְּעֵנֶג שֶׁבֶת, בְּבִחִינוֹת (ישעיה נח): אִזּוֹ תִתְעַנֵּג עַל וְכו' וְהִרְכַּבְתִּידָּךְ עַל בְּמַתִּי אֶרֶץ וְהִאֲכַלְתִּידָּךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב אֲבִיךָ. בְּמַתִּי אֶרֶץ הֵם אֲבָרֵיהֶם וַיִּצְחָק, שֶׁהֵם הַיָּדִים, שֶׁהֵם זְרוּעוֹת עוֹלָם^(ח), וְהִאֲכַלְתִּידָּךְ נַחֲלַת יַעֲקֹב - זֶה בְּחִינַת נֶדֶר הֵנ"ל. וְעַל־יְדֵי הָאֲבוֹת עִם הָאֲמוּנָה הֵנ"ל זוֹכָה לְעֵנֶג שֶׁבֶת, בְּחִינַת שִׁין בֶּת. שִׁין - זֶה בְּחִינַת אֲבוֹת^(י); בֶּת - זֶה בְּחִינַת אֲמוּנָה, בְּחִינַת: בֶּת הִיטָה לְאֲבָרָהּ וְכו' (כ"ב טו: דָּרְשׁוּ שָׁם עַל פְּסוֹק וד' בְּרַךְ אֶת אֲבָרָהּ כָּל, בֶּת הִיטָה לוֹ לְאֲבָרָהּ וּבְכָל שְׁמֹה), בְּחִינַת (משלי כח): אִישׁ אֲמוּנָתוֹ רַב בְּרִכּוֹת:

ה וְעֵנֶג שֶׁבֶת הִזָּה, זֶה בְּחִינַת אֲכִילָה בְּקִדְשָׁהּ, כִּי אֲכִילַת יְמִי הַחַל נִהְיָה מִמֶּנָּה גַם־כֵּן הַסְמָרָא־אַחֲרָהּ, אֲכָל מִאֲכִילַת שֶׁבֶת אֵין חֶלֶק לַסְמָרָא־אַחֲרָהּ כָּלל וּכְלָל. וְזֶה שְׁצוּהָ אוֹתָנוּ עַל אֲכִילַת שֶׁבֶת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שמות טו): אֲכַלְוּהוּ הַיּוֹם כִּי שֶׁבֶת הַיּוֹם לָהּ, כִּי אֲכִילַת שֶׁבֶת נַעֲשֶׂה קִדְשָׁה וְאֵלֶקוֹת גָּמוֹר, בְּלֹא תַעֲרַבֶת סִיגִים כָּלל, וַיְכּוֹל לַפְּעֵל בְּאֲכִילַת שֶׁבֶת מֶה שְׁפֹעֵל בְּתַעֲנִית, הֵינּוּ לְהַפִּיל אוֹיְבָיו לְפָנָיו בְּזִכּוֹת עֵנֶג שֶׁבֶת כְּמוֹ שְׁפֹעֵל בְּצוֹם. וְעַל־שֵׁם זֶה נִקְרָא שֶׁבֶת, כִּי בְּסִגְלָתוֹ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם (תהלים ח):

ו כִּי עַל־יְדֵי הַצּוֹם אוֹיְבָיו נּוֹפְלִים לְפָנָיו, כִּי עַל־יְדֵי הַפֶּעַם, הַבָּא מִהַכְּבֹד, בְּחִינַת כְּבֹד כּוֹעֵם (ברכות סא:), נִתְעוֹרֵר הַמִּקְטָרֵג הַגָּדוֹל, שֶׁהוּא עָשׂוּ הוּא אָדָם^(י), שְׁאֲחִיזוֹתוֹ בְּכֹבֶד (זוהר פינחס דף רלד ותיקון כא), וְהוּא אֲדָמוֹנִי^(ח), שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּבֹד שֶׁהוּא מְלֵא דָם^(ט), וּמִן הַמִּקְטָרֵג הַעֲלִיּוֹן נִתְעוֹרְרִים וְנִשְׁתַּלְשְׁלִים מִקְטָרֵגִים וְצָרִים לְמַטָּה עַל אָדָם הַכּוֹעֵם וְשׁוֹלְטִים עָלָיו, וְאֵינֶם יִרְאִים מִלְּפָנָיו, כִּי עַל־יְדֵי הַפֶּעַם נִדְמָה לָהֶם כְּבִהְמָה, בְּבִחִינַת (תהלים מט): נִמְשַׁל בְּכַהֲמוֹת נִדְמוּ. כִּי עֵקֶר הַמּוֹרָא שְׁמִתִּירָאִין מִן הָאָדָם, בְּבִחִינַת (בראשית ט): וּמּוֹרָאָם וְחִתְקָם, אֵינּוּ אֵלָּא עַל־יְדֵי הַצֶּלֶם אֱלֹקִים שֶׁבְּפָנֵי הָאָדָם, וְעַל־יְדֵי הַצֶּלֶם, הָאָדָם הוּא אָדָם, וּכְשֶׁפָּסַד צֶלֶם, אִזּוֹ יוֹצֵא מִנֶּדֶר אָדָם לְנֶדֶר כְּבִהְמָה, וְאִזּוֹ סֵר מּוֹרָאוֹ^(י), וְעֵקֶר הַצֶּלֶם הַמֵּאִיר בְּפָנֵי הָאָדָם הִיא חֻכְמוֹת הַבּוֹרָא, שֶׁנֶּתֶן לָאָדָם יִתְרוֹן עַל הַכְּבִהְמָה, הִיא הַמֵּאִירָה בְּפָנֵי אָדָם, בְּבִחִינַת: חֻכְמַת אָדָם תֵּאִיר פָּנָיו (קהלת ח); וְעַל־יְדֵי הַפֶּעַם - אִם חֻכֵּם הוּא, חֻכְמָתוֹ מִסְתַּלְקֶת (פסחים טו:), וְאִזּוֹ צֵלָו סֵר וּפָנָיו נּוֹפְלִים, בְּבִחִינַת (בראשית ד): לָמָּה חָרָה לָךְ וְלָמָּה נָפְלוּ פָנֶיךָ; וּכְשֶׁאֵין לוֹ פָּנֵי אָדָם, אִזּוֹ מּוֹרָאוֹ סֵר, כִּי נִמְשַׁל בְּכַהֲמוֹת, וְצָרִיו מִצָּרִים לוֹ. וְעַל־יְדֵי הַצּוֹם וְהַתַּעֲנִית הוּא מִתְקַן אֶת פָּנָיו וּמִחֲזִיר לְעֵצְמוֹ אֶת חֻכְמָתוֹ, שֶׁהוּא צֵלְמוֹ הַמֵּאִיר בְּפָנָיו, וְאִזּוֹ הַכֹּל יִרְאִים מִמֶּנּוּ, וְאִזּוֹ נּוֹפְלִים לְפָנָיו. לְפָנָיו דִּיקָא, כִּי עֵקֶר נְפִילָתָם - מִחֻמַּת הַפָּנִים כְּנ"ל.

(ג) עיין זוהר פינחס רנה. (ד) עיין ב"ר ויצא פרשה ע. (ה) דברים לג. (ו) הקדמת זוהר דף ב ע"ב, בראשית דף כ"ה עב. (ז) בראשית לו. (ח) שם כה. (ט) עיין בברות נה. (י) עיין שבת דף קנא ע"ב.

ביניהם אלא משהו, נזכרין: ויהיה מעשה הצדקה שלום (ישעיה לב); הינו כי אין דומה שלום של התענית שלום של שבת, כי זה אין לו פה, וזה יש לו פה. וזהו החלוק, שבחינת שלום שיש לו פה הוא במעלה על שלום שאין לו פה, כמו מעלת מדבר על חי:

כי החיות הם חיים כמו בני-אדם, אבל האדם יש לו מעלה, שיש לו כח הדבורי. וזהו החלוק בין חמץ למצה, שהחלוק בין חית להא. חמץ הוא בחית, זה בחינת שלום שאין לו פה, בחינת חי, בחינת (איוב ה): וחית השדה השלמה לך; הינו בחינת שלום שאין לו פה, שאין לו כח הדבורי, כמו חיות השדה. ומצה היא בפה, זה בחינת ה' מוצאות הפה, בחינת כח הדבורי כנ"ל. וזה בחינת (בראשית מז): הא לכם זרע, בחינת (הושע י): זרעו לכם לצדקה, בחינת: מעשה הצדקה שלום כנ"ל:

וזהו (משלי יח): מדנים ישבית הגורל. גורל זה בחינת ענג שבת, בחינת (דניאל יב): ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין; שאין יהיה בלוי שבת, וזה: ותנוח, זהו בחינת (שמות כ): וינח ביום השביעי. וגורל הזה, שהוא שבת, מכיל מדנים וצרים כנ"ל. ועוד יש לו כח, שבו נעשה בחינת פה כנ"ל, וזהו: ובין עצמים יפריד - בין התעצמות והתחברות קנה החית לגג החית, הוא מפריד, ונעשה הא מחית, הינו בחינת פה כנ"ל:

וזהו ששאלו את רבי יוסי בן קסמא: אימתי בן דוד בא. והשיב להם: כשיפל זה השער וכו'. ועקר הדבר, שיפל שלשה פעמים, ואין מספיק לבנותו עד שכן דוד בא. כי שער ארם זה בחינת שער דסמרא-אחרא, וכשיפל נפילה אחר נפילה על-ידי בחינות שהבאתי* כנ"ל, אז יבוא בן דוד ויבנה שערי הקדשה. הינו, כשאין אמונות חכמים ואין שומע להם, בבחינת (ישעיה כט): ולמוכיח בשער יקשון; על-ידי-זה באים לחלי עד אין מרפא כנ"ל, בבחינת (תהלים ק): ויגיעו עד שערי מות; אבל כשיש להם אמונה, אזי נפתחים להם שערי הקדשה, בבחינת (ישעיה כו): פתחו שערים וכו' שומר אמונים. וכשזה קם, זה נופל (כ), ואז נופל שער ארם פעם אחת:

והקמת אמונה היא על-ידי נדר, ואז נהר בנהירו דאבהן כנ"ל, ואז נבנה פעם שניה שער דקדשה, בבחינת (תהלים כד): שאו שערים ראשיכם; כי האבות הן הראשים (כ), בבחינת (שמות י): אלה ראשי בית אבותם. וכשזה קם, זה נופל, וזה בחינת נפילת פעם שנית שער של ארם. ועל-ידי הארות האבות וזכה לשבת, להשפית אויב, וזכה לשלום כנ"ל, ואז נבנה פעם שלישי שער דקדשה, בבחינת (זכריה א): ומשפט שלום שפמו בשעריכם; ובבחינת צדקה: אל תדבא עני בשער (משלי כב); ומכניעים השונאים היונקים משער ארם, בבחינת (תהלים סט): ישיחו בי ישרי שער; כי נכנע כבוד כועס, שהיא עשו אדום כנ"ל, שהוא באדרת שער (בראשית כה), וזהו נפילת פעם שלישי שער של ארם:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

וכל זה נעשה על-ידי הצום, כי על-ידי הצום נכנע הכבד לפני המוח, כי ביום שאדם אוכל, אז הכבד נזון תחלה, ואחר-כך הוא שולח להמוח; נמצא, ביום האכילה הגדלה והממשלה להכבד. וכשמתענה, אזי נזון המוח תחלה, והמוח שולח מזון אחר-כך להכבד (א); נמצא, ביום הצום נכנע הכבד לפני המוח, והגדלה והממשלה להמוח. וזהו תקון למה שפגם בתחלה בהחכמה, שהיא המוח, שהיא הצלם המאיר בפניו, ועכשו על-ידי התענית הוא מכניע את הכבד, ונותן הממשלה להמוח, וכשנכנע הכבד, שהוא ראש המקטרגים, אזי נכנעים כל האויבים האחרונים בהכבד. וזה אותיות צום נזכרין: וכתותי מפני צדיו (תהלים סט), שעל-ידי הצום נכנע הכבד ונתתקן מוח החכמה, שהיא הצלם, ומאיר בפני אדם. ועל-ידי הצלם שבפניו, על-ידי-זה: וכתותי מפני צדיו - מפניו דיקא כנ"ל:

אבל כשזוכה לבחינת ענג שבת כנ"ל, אז אין צורך לצום (כ), כי פועל באכילתו מה שפעל על-ידי הצום, הינו להשפית אויב. כי אכילת שבת, קדש היא, וכל זר לא יאכל קדש (ויקרא כב); * ואז נכנע הכבד, ואז נתפטר כחו, בבחינת (תרומו דף קלה): וכל שולטני רגזיו, שהם בחינת כבד כועס, * ונתגדל המוח החכמה ומאיר בלבו ערקין ואתעברו*. ואז: וכלא בפניו, בבחינת ואנפיקא גהירין אהבה, בבחינת (ש"ש י): אהבה בתענוגים, וכל זה מענג שבת הנ"ל:

ז ודע, שלכיל ולחכניע האויבים די הצום או אכילת שבת לבד, אבל לרב השלום צריך גם להרבות בצדקה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה צדקה - מרבה שלום. וזהו שאמרו (ברכות יז): אנרא דתעניתא - צדקתא; ואמרו (תענית ח): שמש בשבת צדקה לעניים. שמש, זה בחינת שלום, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (מכילתא ובספרי פ' תצא ובירושלמי כתובות פ"ד): וזרחת עליו השמש - מה שמש הוא שלום לכל באי עולם וכו'. וזהו שמש, הינו השלום, אינו אלא על-ידי צדקה לעניים:

ח ודע, שיש חלוק בין השלום של התענית של חל ובין השלום של ענג שבת. הינו, השלום של תענית אין לו בחינת דבור, בחינת (בראשית לו): ולא יכלו דברו לשלום; אבל על-ידי ענג אכילת שבת נשלם הדבור לשלום, בבחינת (תהלים קכב): למען אחי ורעי אדברה נא שלום; בחינת (ישעיה נח): ודבר דבר, הנאמר בשבת. כי הפה נשלם באור גדול בשעת אכילת שבת:

וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ט): אין בין חמץ למצה אלא משהו. חמץ, זהו בחינת תקון הפעם על-ידי התענית כנ"ל, בחינת (ישעיה כט): מי זה בא מאדום חמוץ בגדים. אדום זה בחינת כבד הנ"ל, וחמץ זה בחינת הכנעתו, בחינת תענית, בחינת העדר אכילה, בחינת (שמות יב): כל מחמצת לא תאכלו. לא תאכלו - זה בחינת תענית הנ"ל. מצה, זה בחינת אכילת ענג שבת, בחינת (ישעיה סו): למען תמצו והתענגתם וכו'. וזהו: אין בין חמץ למצה וכו'; הינו אין בין התענית לבין אכילת ענג שבת הנ"ל, אין החלוק

(א) עיין בשער תיקוני עונות להאריז"ל. (ב) עיין אדרא וזוטא דף רפ"ב. (ג) מעמי מצות לר"מ הבבלי וכן הובא בשל"ה במסכת פסחים. (ד) רש"י פרשת תולדות על פסוק ולאם מלאם יאמץ. (ה) עיין וזכר פתחם דף רנ"ב. (ו) בעמ' הבא.

שך לעיל, אחר תבת עלידי בחינות שהבאתי:

[בכאן דלג רבנו זכרנו לברכה כמה תבות, שהיו פתויים בלשונו שם בכתובתו הקדושה, וכשנתן לי להעתיק תורה זאת, מחק בכונה כמה וכמה תבות מכתובת ידו הקדושה, כדי שלא אעתיקם, וראיתי שהיה לו בזה כונה שלמה. וכן היה דרכו כמה פעמים בכמה תורות, שהיה מדקדק מאד בשנתן תורתו להעתיקה למחק שם כמה וכמה תבות, שהיו מכרחים להענין מאד, ודלג באמצע, כי לא רצה שיתגלו אלו הדבורים. והמעין היטב באלו המקומות, ויכל להבין שחסר שם באמצע הענין. וגם בתורה הזאת יכולין לראות קצת, כי כתב: וּבְשִׁפְלָ וכו' עלידי בחינות שהבאתי, ואין זה דרך לשונו. אך כל זה היה אצלו כתוב הדור מבאר היטב, אך בכונה מדקדק דלג באמצע, כי כל דבריו הקדושים היו בפלס ומשקל גדול, מה לגלות ומה שלא לגלות, ואפלו תבה אחת יתרה היה מדקדק עליה שלא לדבר או שלא להעתיק, כפי מה שהיה יודע עליפי השגתו העצומה, שאין צריכין לגלות זאת. ועין בסמוך בסימן נח, אות ט, מה שכתוב שם: כי הגדלה של הפשרי הדור היא בחינת כלי אל התחדשות התורה בבחינת* ואלו וכו', ושם נפר החסרון לעינים, ועתה עליפי הנ"ל תבין הדבר, כי שם מחק כמה תבות באמצע התורה. וכן באותה התורה שבסימן נח הנ"ל מחק מקדם גם כן כמה וכמה תבות ועינים בשאר מקומות שאין נפר כלל, וכן אחר כך בסימן נט, שם גם כן מחק באות ה, אחר וזה פרוש: בית והון וכו', שהאבות היו מגידים גרים וכו', שם מחק כמה וכמה תבות, וכן בשאר מקומות באותה התורה. וכן היה בכמה וכמה תורות שנתן להעתיקם כנ"ל, והדברים עתיקים:]

שך לאות א' וב':

המבנה תלמיד-חכם אין לו רפואה למכתו (שבת קט"ו), כי כל הרפואות הם הרפאות, דהינו שלוקחין סם פלוני ועשב פלוני במדה ובמשקל כך וכך, וכן עשב אחר שמשקלו כך וכך, וכן שוקלין מפמה מינים. וכל עשב ועשב יש לו כח אחר, ומערכין אלו המינים ביחד, ועושין מהם הרפאה, וזאת ההרפאה יש לה כח לרפאת החולאת. נמצא, שעקר כח הרפואה - עלידי ההרפאה, שנגעשה לה כח אחר חדש עלידי הכח שקבלה מכל אלו העשבים שנתערבו, וכוה הכח של ההרפאה דוקא מרפאין החולאת. ועל-כן צריך רופא ממחה, שיודע לעשות ההרפאה, אבל מי שאינו ממחה, אף אם יקח העשבים שיש להם כח לרפאת, עם כל זה לא יפעל כלל, כי אין יודע איך להרכיבם:

במו"ב התורה, שהיא רפואה לכל דבר, כמו שכתוב: וּלְכָל בְּשָׂרוֹ מֵרָפָא; אין מי שיודע אותה כי אם חכמי הדור, כי נמסרה להם לדרשה בשלש-עשרה מדות שהתורה נדרשת בהן. אבל מהתורה בעצמה אי אפשר לידע דבר, כי אם עליפי חכמי

הדור, שהם מפרשים אותה, כי התורה עניה במקומה ועשירה במקום אחר, והחכמים מלקטין ומערכין ומרכיבין את התורה, ודורשין אותה במקום למקום בשלש-עשרה מדות, והם גורעין ומוסיפין ודורשין (כ"ב ק"א); ואף שכתוב בהתורה כך, הם גורעים ממנה אות או תבה, ובמקום אחר מוסיפין, וכוה דורשין אותה כפי מה שיודעין, כמו שנמסרה להם. ועל-כן בשפונים בכבוד תלמיד-חכם אין רפואה למכתו, כי עקר כח הרפואה שמקבלין מהתורה, אי אפשר לקבל כי אם עלידי חכמי הדור, כי להם נמסרה לדרש, והם יודעים להרכיב אותיות התורה כנ"ל, שזה עקר כח הרפואה כנ"ל, כי כל העשבים מקבלין כח מהתורה, כמבאר לעיל, ועקר כחם לרפאת הוא עלידי ההרפאה כנ"ל. עליפן העקר תלוי בחכמי הדור, שעלידי שהם יודעים לדרש את התורה ולהרכיב אותיות התורה כנ"ל, עלידיה מקבלין כח כל ההרפאות של כל העשבים שמקבלין כח מהתורה:

על-כן העקר - שיהיה לו אמונת חכמים, ולהזהר בכבודם, לירא מהם מאד. ואף אם נראה לו מהם דבר שאינו מפרש בהתורה כך לפי דעתו, ונדמה לו שהם עושים, חס ושלום, כנגד התורה, הוא צריך להאמין שבודאי הם עושים נכונה עליפי התורה, כי התורה נמסרה להם. כגון שאנו רואים, שמפרש בתורה: ארבעים יבנו (דברים כה); והם אמרו שלשים ותשע מלקות דוקא (מכות כב: ע"ש), כי הם יודעים עליפי הדרשות והמודות, כפי מה שנמסר להם, שצריך דוקא שלשים ותשע מלקות. על-כן צריך להאמין בחכמים, ולהשליך שכל ודעתו, רק לסמוך עליהם, כי להם נמסרה התורה לדרשה כנ"ל:

נח

לשון רבנו זכרנו לברכה

איתא בזהר בראשית (דף ל"ב): תלת נפקין מחד. חד בתלת קומא. חד עאל בין תריין. תריין ינקין לחד. חד יניק לכמה סטריין:

א חינו, כי באר וענן ומן, כלם חזרו בזכות משה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (תענית ט): ואבחד שלשת הרועים בירח אחד - וכי בירח אחד מתו? ותרצו, כי בהסתלקותם של אהרן ומרים נסתלקו ענן ובאר, וחזרו בזכות משה. וכשנסתלק משה בירח אדר, אזי נסתלקו באר וענן ומן, והיו כאלו מתו כל השלש בירח אחד. והיו: תלת נפקין מחד; הינו באר וענן ומן היו בשביל חד, בשביל משה:

ב ומשה, היה נשמתו כלול משלשה אבות, והיה לו כח להמשיך אלו השלשה השפעות. באר מים חיים (א) זה בחינת אברהם, מימי החסד, ואברהם התחיל לחפר בארות; וענן זה בחינת יצחק, בחינת חשך ענן וערפל (ב), בחינת (בראשית כו): ותבהין

(א) בראשית כו. (ב) דברים ה.

עלידי החרב נוקמת כנ"ל זוכה לפי שנים, בחינת לחם-משנה. ושבית משלח הארותיו לכל המדרגות, בבחינת חר יניק לכמה סטריין, ומרפא רפואות הנפש ורפואות הגוף, בבחינת (שמות כא): רק שבתו יתן ורפא ירפא - שתי רפואות עלידי שבת:

ו וזה שהחכם משפיע לחם-משנה הנ"ל, כי עלידי זכותו זכה גם-כן לחלק חברו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (חגיגה טו): זכה - נוטל חלקו וחלק חברו. וכשכא יום השבת, ונפשו נכללת בשבת, בבחינת: כי בו שבת וינפש (שמות לא), אזי נותן לחם-משנה ליום השבת כנ"ל:

ו ועלידי הארת שבת נתעורר העולם לתשובה מאהבה, כי שבת בחינת תשובה, בחינת (דברים ל): ושבית עד ה' אלוקיך; והתשובה היא מאהבה, בחינת: אהבה בתענוגים (שה"ש ו); כי אהבה בא מתענוג שבת, בחינת (ישעיה נח): וקראת לשבת ענג, ותשובה מאהבה זה בחינת לחם-משנה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה: כאן מאהבה, כאן מיראה (סוטה לא. איתא שם: גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה, שנה תלוי לאלף דור, וזה תלוי לאלפים דור) - עלידי תשובה מאהבה עושה חסד לשני אלפים:

ח ואז כל הפשרים שבדור נתרפאים, בבחינת (ישעיה ו): ושב ורפא לו; כי קדם סבלו ופורים, בבחינת (שם ט): אכן חליני הוא נשא. גם נעשים מכבדים בעיני הבריות, בבחינת (ש"ה ו): מה יפית ומה נעמית, עלידי אהבה בתענוגים כנ"ל, כי מקדם היו בבחינת (ישעיה ט): לא תאר ולא תדר לו:

ט ובששה-פשרי דור נתיפים ונתפדים בעיני כל, אזי כל אחד לפי פשרותו יכול להבין, שפבר השפיע חכם הדור ביום השבת לחם-משנה הנ"ל, כי כל אחד ואחד לפי פשרותו, בן מקבל יפי והדר, ונתגדל בן בעיני הבריות. והיפי והגדלה היא ציון וסימן ורשימה על משנה-תורה הנ"ל, בבחינת (תהלים מח): הר ציון ירפתי צפון, הר זה בחינת גדלה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין קו): על נודי הרכם צפון - זה מלכות וגדלה, שהגדלה הוא ציון וסימן על ירפתי צפון, על חמוקי ירכוך (ח), תורה הצפונה (ו), וזהו (ישעיה נח): אם תשוב משבת רגלך; עלידי תשובה הבאה מבחינת שבת נמשך ירפתי צפון, וזהו: רגלך. וכל אחד לפי פשרותו, בן נתצין ונתסמן אצלו, כדי לקבל אחר-כך בתוך הציגנים של הגדלה את ירפתי צפון הנ"ל, כי הגדלה של הפשרי דור היא בחינת פלי אל התחדשות התורה, בבחינת* (ו):

י ואז הפשרי הדור, צריך להם להתבונן מאד בהודו והדר והגדלה הבאה להם, שלא יפלו בגאווה. כי לפעמים, כשהדור אינם שומרים את פיהם, אזי אין יכלת בידם לקבל בחינת שבת הנ"ל, כי שבת תלוי בשמירת הדבור, בבחינת: ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל (שבת קנ:), ואז, כשאינם שומרים את פיהם, אזי אף-על-פי שפקחי הדור משפיעים את השבת, את התשובה הנ"ל, נתקלקל אצלם הארת התשובה, ואז נתקלקל ההוד והדר והגדלה הבאה לכשרי הדור, ונתגאים.

עיני מראות; וכן זה בחינת יעקב, בחינת (תהלים עח): לרעות ביעקב עמו. ומשה, שהיה כלול מאבות, נאמר בו (שמות ב): וישב משה על הפאר; וכתוב בה (שם כד): ויבא משה בתוך הענן; וכתוב בה (שם טו): ויאמר משה אליהם הוא הלחם. הוא דיקא, קאי על משה בעצמו, שבזכותו אכלו הפן. ולעתיד, בשעת התחיה, יקום משה כלול משלשה אבות במקדם, בחינת (קהלת א): מה שהיה הוא שיהיה; בחינת (דברים לא): הנך שוכב עם אבותיך וקם - שיקום בתחיה כלול משלשתן. וזה חר בתלת קימא:

ג ובבחי שהיה כלול מאבות היה לוחם כנגד עמלק, בבחינת (ויקרא כו): חרב נקמת נקם ברית (ג); כי האבות הן ברית, בחינת (שם): וזכרתי את בריתי יעקוב וכו'; ועמלק ממא בריתם, בבחינת (דברים כה): אשר קרך בדרך. וזהו: וחד עאל בין תרין - זהו מלחמת עמלק, שנאמר בו (שמות יז): ואהרן וחור תמכו בידיו מזה אחד ומזה אחד:

ד ובזה שהכניע קלפת עמלק ותקן הברית זכה לבחינת (שמות טו): והיה לחם משנה על אשר ילקטו יום יום. ויוסף, שזכה לברית, בתיב בה (בראשית מא): וירכב אותו במרפכת המושנה; הינו משנה על אשר ילקטו יום יום, שעלידי ברית זוכה לשפע כפולה. וזה תרין ינקין לחד, שבחינת שבת מקבל מיוסף לחם משנה, הינו משנה-תורה (ח), בחינת (משלי ח): ואהיה שעשועים יום יום. ובחינת שבת משפיע לשאר העולמות, בבחינת (ויקרא כה): והיתה שבת הארץ לכם לאכלה. וזה: חר יניק לכמה סטריין:

ה וזהו, כי עלידי הדעת באים תלת הנ"ל, שהם: אכילה ושתיה ומלבושים, כי בו כלולים, בבחינת (משלי ט): לכו לחמו בלחמי; בחינת אכילה, בחינת מן הכלול בדעת התורה. שתיה כלול בדעת, בבחינת (ישעיה נח): הוי כל צמא לכו למים; שהיא פאר, בחינת (משלי ח): ונוזלים מתוך פאך. מלבושים - בבחינת (ישעיה ג): שמלה לכה, קצין תהיה לנו; בחינת ענג, בחינת לבוש, בבחינת (איוב לח): בשומי ענג לבוש. וזהו תלת נפקי מחד:

ועקר קיומו של הדעת - עלידי האבות, שהם: חסד, גבורה, תפארת. חסד, הינו בחינת אברהם, הינו שצריך ללמד חכמתו לאחרים ולקרבם תחת פני השכינה, בבחינת (משלי לא): ותורת חסד על לשונה; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סוכה מט): זה הלומד על-מנת ללמוד; וזה בחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן. גבורה, זה בחינת שמקדים יראת חמאו לחכמתו (אבות ב"ב). תפארת, זהו שמדקדק איד להוציא חכמתו, שלא יהיו נבזים, בבחינת (קהלת י): דברי פי חכם חן. וזהו: חר בתלת קימא:

ובששה-חכמה בקיומה ובשלמותה, אזי הוא בבחינת חר עאל בין תרין, שיכול לחם מלחמות ה', בבחינת (שם ט): טובה חכמה מפלי קרב. ואז, כשמכניע כל הצרים הרודפים אחר חלושי בח שבישראל ומכנים אותם לעבודת השם יתברך, עלידי זה זוכה לחדש חודשין דאורייתא בשבת על חר תרין, בבחינת לחם-משנה, בחינת משנה-תורה, בחינת מוגלה עפה (זכריה ח), בבחינת תרין ינקין לחד כנ"ל, בחינת חרב פיפיות (תהלים קמט).

(ג) עיין וזה בשלה דף סו. (ד) דברים יז. (ה) שיר-השרים ג. (ו) עיין סוכה דף מט ע"ב. (ז) עיין לעיל אחר המאמר בסיומן נז, בד"ה שיד לעיל.

שלמה, כי מבחינת רגלין נתעורר להישיר את בני־אדם לעבודת השם יתברך, בבחינת (שם ט): ישרו בערבה מסלה לאלקינו. מסלה דיקא, שהוא מקום הרגלין. וזהו בחינת (תהלים פד): מסלות בלבכם; שעל־ידי מסלות שבלבכם נתעורר להישיר את בני־אדם השוכנים בערבה ובחשך, להישיר להם דרך לעבודת השם יתברך:

ומחמת שהיכל הנ"ל נעשה מהנפשות אשר היו רחוקים עד הנה, ויש קלפות רבות השוכנים סביבם, בבחינת (יחזקאל ח): זאת ירושלים שמתיה בתוך הגוים; ואפשר עכשו, כשמלביש ההיכל את הלב כנ"ל, אפשר שיתאחזו, חס ושלום, החיצונים בציצר מחשבות לבו של הכשר הזה. עצצה על זה - שיומין מלאכי לבו, שהוא בחינת התלהבות הלב, שהתלהבות הוא בחינת מלאכים, בבחינת (שמות ג): וירא אליו מלאך ה' בלפת אש; ואש הזה הוא שורף אותם. ואז גם היכל הקדש מקבל פח האש, ושורף את הקלפות גם מלהתאחזו בו, בבחינת (שם כד): וכבוד ה' כאש אוכלת:

ב ואש המלאך הזה נעשה מבחינת משפט, שמכלכל דבריו במשפט, שאדם שופט את עצמו. וזהו בחינת (ישעיה טו): כי כאש ה' נשפט. והמשפט הוא בלב, בבחינת (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני־ישראל על לבו תמיד; ואז יוצא לאור משפט הינו שנתלהב הלב, ויושב על פסא, בבחינת (תהלים ט): בונן למשפט פסאו; שהוא בחינת כבוד הנ"ל, בבחינת (ירמיה יז) פסא כבוד. וזהו בחינת (תהלים יז): תמוך אשורי במעגלותיך. אשורי זה בחינת רגלין הנ"ל; במעגלותיך זה בחינת פסא כבוד, בבחינת (מלכים א'): וראש עגל לפסא מאהריו; הינו שהכבוד מלביש את הלב כנ"ל. וזהו בחינת (ישעיה א): קריה נאמנה מלאתי משפט. קריה זה בחינת ירושלים עיר הקדש הנ"ל, מלביש את משפט הנ"ל. וזהו בחינת (ירמיה ג): בעת ההיא יקראו לירושלם פסא ה', ונקוו אליה כל הגוים לשם ה', ולא ילכו עוד אחרי שרירות לבם הרע; כי אש המלאכים שפלב הנ"ל יכניע את לבם הרע:

ג וזהו בחינת שמירת שבת, כמובא בזהר (בהקדמה דף ה:): את שבתותי תשמרו. שבתותי דא עגולא ורבויע דלגו. עגולא - בחינת פסא כבוד הנ"ל, בחינת: וראש עגל לפסא; ורבויע דא משפט, בבחינת (שמות כח): רבויע יהיה כפול, הנאמר בחשן המשפט. כי בחל השכינה מבררת ברורים, ובשבת היא שוכתת, ולעתיד, שיתבטל כל הרע, בבחינת: ולא ילכו עוד בשרירות לבם הרע, אזי יהיה יום שכלו שבת. בן על־ידי עגולא ורבויע הנ"ל, שעל־ידם נתבטל הרע כנ"ל, על־ידיה נהנה בחינת שבתותי, בבחינת עגולא ורבויע:

ד וזהו בחינת בטול האסור בששים. ששים זה בחינת עגולא, בבחינת סמך שהיא עגולא, בבחינת פסא כבוד, בבחינת (איוב ל): ואת מלכים לפסא, בבחינת (שיר השירים ו): ששים המה מלכות. והאסור, שהיא הקלפה, נתבטל על־ידי פסאות למשפט, ואין זכר אלא עגולא, כי זה באתגליא, ורבויע מכסה בעגולא. ועקר הכח של הסמך אינה אלא מרבויע, הינו מהמם, בבחינת (דברים כח): ארבעים יבנו; כי הסמך מקבלת מהמם, שהיא פסאות למשפט.

וזהו בחינת (תהלים נט): חמאת פיו דבר שפתימו וילכדו בגאונם - על־ידי חמא הדבור נלכדים בעון גאונם. וזהו גלות השכינה, הינו הגדלה, שהוא בחינת מלכות, בבחינת שכינה, נפגם ונעשה גאון:

וזהו פרוש (שבת לא): מפני מה ראשיהם של בבליים סגלגלות, מפני שאין להם חיות פקחות. בבליים, הינו הדור הפוגמים בהדבור, בבחינת (בראשית יא): כי שם בלל ה' שפת כל הארץ. וראשיהם - הן כשרי הדור - סגלגלות, הינו סגל גלות. סגל זה בחינת ההוד והמלכות, בבחינת סגלת מלכים (קהלת ב), גלות השכינה כנ"ל, שנפגם אצלם ההוד ונלכדים בגאונם. וזה שהשיב להם: מפני שאין להם חיות פקחות. חיות זה בחינת שבת הנ"ל, בבחינת: מועמיה חיים זכו, בבחינת תשובה הנ"ל, בבחינת (יחזקאל יח): שובו וחיו, בבחינת רפואה, כמו שכתוב (ישעיה לח): ותחלימני ותחיניני - שאין מקבלין חיות, בבחינת שבת הנ"ל, מפקחי הדור, מחכמי הדור הנ"ל, מבחינת משה הנ"ל, כי אי אפשר להם לקבל שבת, בבחינת תשובה, מחכם הנ"ל, אלא על־ידי שמירת הדבור כנ"ל. אבל הדור שהם בחינת בבליים כנ"ל, שאין מקבלין חיות שבת כנ"ל, על־ידיה ראשיהם, שהם כשרי הדור, סגל גלות; ההוד והגדלה אצלם בגלות, הינו שנפגם בחינת מלכות, וזהו גלות השכינה, שנפלים בגלות, חס ושלום:

נט

לשון רבנו זכרנו לברכה

א מי שמושתדל תמיד לקרב בני־אדם לעבודת השם יתברך, צריך לשמר את עצמו, שלא יתאחזו בו הקלפות והרע של אלו בני־אדם. כי זה האיש, המשתדל לקרב ולעשות נפשות, בבחינת (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן, הוא בונה בחינת היכל הקדש. קדש זה בחינת (ישעיה ד): והנותר בירושלם קדוש יאמר לו; הינו זה שבני־אדם נשארים דבוקים ביראה שלמה (א) על־ידי. אף־על־פי שיש כמה וכמה שנפלו מקדשתם, אף־על־פיכך מאלו שנשארו ביראה שלם, על־ידיה: קדוש יאמר לו; וזה בחינת קדש. והיכל, זה בחינת הכבוד שנתקבר השם יתברך, כמובא בזהר (יתרו דף סט): כד אתי יתרו, בדין אתיקר שמא דקדשא בריך הוא. וזה בחינת (תהלים צ): ספרו בגוים את כבודו - שעל־ידי שמקריבים את עצמן לעבודת השם יתברך אלו הרחוקים, זהו כבודו יתברך שמו. והכבוד זהו בחינת היכל, בבחינת (שם כט): ובהיכלו כלו אומר כבוד. והיכל הקדש הזה מושך את עצמו תמיד לשרשו, הינו ללב של עושהו, כי שם שרשו. כי מחמת הדברים שיצאו מעמק לבו של האיש הכשר, נכנסו בלבם וחזרו להשם יתברך:

והיכל הקדש הזה שורה ומלביש את הרוח החיוני שפלב האיש הכשר, כי הרוח הוא בלב, בבחינת (יחזקאל לו): ונתתי לכם לב חדש ורוח חדש; והיכל הקדש יונק חיותו מהרוח הזה, בבחינת (משלי כט): ושפל רוח יתמד כבוד. ועקר הלבשתו לרגלי הרוח, בבחינת (ישעיה מב): ורוח להלכים בה; כי ברוח הזה יש קומה

(א) עיין ב"ר פרשה נז. ובמדבר־רבה פרשה ב, על פסוק נאווה כירושלים.

וזה פרוש (שבת קד): מם וסמך שבלוחות בנם היו עומדים. מם זה רבוע, וסמך זה עגולא הנ"ל, שבלוחות הלב, כמו שכתוב (משלי א): כתבם על לוח לבך - בנם עומדין. בנם זה בחינת שבת, בחינת שמות (לא): אות היא לעולם:

ה וזהו: ונתתי להם בביתי ובחומותי יד ושם טוב מפנים ומבנות (ישעיה נז). יד ושם דיקא, בזכות שמירת שבתותי הנ"ל, הינו עגולא ורבע הנ"ל. יד בחינת רבוע, בחינת משפט הנ"ל, בבחינת (דברים לב): ותאחו במשפט ידי. שם זה בחינת עגולא, בבחינת (תהלים כג): ינחני במעגלי צדק למען שמו. ויד, הינו שהיה לו כח להעמיד תלמידים הגונים, ולהמשיך בהם רוח חכמה, כמו שכתוב (דברים לד): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה ידיו עליו. וכח הזה יהיה לו מבית ה', שמעין החכמה יוצא מבית ה' (ויאל ד), כי בחכמה יבנה בית (משלי כד). ושם, הינו שזוכה לשם טוב, שכל הנפשות יתאוו תאוה להיות נשרשים בשמו, כי השם הוא הנפש, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו; ויתאוו להיות נשרשים בנפשו, בבחינת (ישעיה כז): לשמך ולזכרך תאות נפש. ולשם הזה יזכו מחמת בחינת חומה. וזה בחינת חומה, בחינת מאריך אף, שיכבש פעם. כי עשירות וכבישת פעם - בחינה אחת, ונקראים חומה, כי מי שהוא מקלקל חומה של עשירות, ולוקח לעצמו פעם וחמה, ומחזיקה עושה חמה, כי שניהם מסמרא דשמאלא, כמו שכתוב (ירמיה א): מצפון תפתח הרעה, וכתוב (איוב ל): מצפון זהב יאתה; ועשירות היא חומה, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו ובחומה נשגבה במשכתי; ובכעם כתיב (שם כה): עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצור לרוחו. וכשממשך לאיש עשירות, אזי יש לו חומה, והחומה של עשירות מעצור לכעסו. ולפעמים, בשמתגבר בכעסו ומקלקל החומה של עשירות, נמצא שהפעם מוסיף לעשירות, וכשהיצר מסית לאדם שיכעס, ידע שבזאת השעה ישפיעו לו מלמעלה איזה סך ממון, והיצר רוצה לקלקל זאת ההשפעה. ועקר שמירת השם, שמירת הנפש, אינו אלא שישמור מפעם, כי הפעם פוגם בנפשו, בבחינת (איוב יח): טורף נפשו באפו. אבל כששומר את עצמו מפעם ומגדיל החומה של עשירות, וזכה מגדיל נפשו ושמו, אזי כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו, כי כל הנפשות שרשם בעשירות, בבחינת (דברים כד): ואילו הוא נושא את נפשו. בשביל זה, הגזול ממון ישראל פאלו גזול את נפשו (ב"ק קט), בבחינת (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש. בשביל זה הכל תאבים לקרב את עצמו לעשיר, כי שם שרש נפשם. נמצא, זה שזכה להעמיד תלמידים חכמים, וזכה שיכללו בנפשו נפשות של רבים, בודאי זה טוב מפנים ובנות, כי בנים ובנות הם מועמים, ואלו הם מרבים, וכלם מקבלים חיות ממנו, ובאלו ילדם. וזה פרוש (בראשית יב): ואברכה ואגדלה שמך; ופרש רש"י: ואברכה - בממון, כי עקר גדול השם והנפש הוא עלידי עשירות כנ"ל:

ובל זה נעשה עלידי כסא ומשפט הנ"ל, כי עלידי שמכלכל דבריו במשפט, עלידי זה יכול ללמד לתלמידים חכמות, ולא יזיק להם, כי עקר הלמוד תלוי בזה, שיכלל דבריו

(ד) תהלים קיב. (ה) כמו שפירש רש"י שם.

במשפט (ד), כמו שכתוב (אבות פ"א): חכמים הזהירו בדבריהם וכו', וישתו התלמידים תפאים וכו'. ועלידי הכבוד שנתגדל, עלידיזה נתגדל נפש המגדל את הכבוד, כי הנפש בכבוד, בבחינת (בראשית כט): בסדם אל תבא נפשי וכו'. וכשנתגדל שמו ונפשו, עלידיזה כל הנפשות תאבים להכלל בנפשו ובשמו הנ"ל. וזה פרוש (משלי יט): בית והון נחלת אבות. בית והון זה בחינת: בביתי ובחומותי וכו'. זה הכח מקבל מאבות, שהאבות היו מגזרים גרים, כמו שכתוב גפי אברהם (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו; וכתוב (שם לא): וישב יעקב בארץ מגורי אביו. ואיתא במדרש (בראשית פ' פד): מלמד שיצחק גיר גרים, וזה: מגורי אביו; וכתוב ביעקב (שם לה): ויאמר יעקב אל ביתו ולאשר עמו, הינו הגרים, הסירו את אליהי הנכר:

ו וידע, שיש כמה רשעים שאסור לקרבם תחת כנפי עבודתו, כי הם מורידים את המקרבם מדרגתו, כמו שמצינו גפי משה, שקרב את הערבי, ואחר כך עלידיזה אמר לו הקדוש ברוך הוא: לך רד כי שחת עמך (שמות לב). ואין כח במשפט הנ"ל להכניע הרע שלהם. וכשאין משפט, אזי בא קלקול גדול, הן בפלאכים הנעשים עלידי משפט הנ"ל, הן בעגולא ורבע הנ"ל:

וזה פרוש (שבת לא): מפני מה עיניהם של תרמודיים טרומות? תרמוד זה בחינת רשעים שאין מקבלין גרים מהם (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות טז): אין מקבלין גרים מן התרמודין), וכל המקרבם עיניהם טרומות - זה בחינת קלקול שבת. שין - תלת גונא דעינא; בת - בת עין (תקונא שבעין), בחינת קלקול החומה ובית הנ"ל, שהם בחינת עינים, כי עין על-שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית א): ותפקחנה עיני שניהם (ט); ועל הנפש נאמר (קהלת ו): טוב מראה עינים מהלך נפש. וזה בחינת פגם הפעם, בחינת (תהלים ו): עששה מפעם עיני; וזה בחינת עשירות, בחינת (קהלת ה): ברבות הטובה רבו אוכליה ומה כשרון לבעליה כי אם ראות עיניו. ושאלו את הלל הנשיא: מפני מה עיניהם טרומות - הינו מקלקלין כל הבחינות עיניו הנ"ל, כשמקרבין את שאינו ראויין לקרבן, כגון התרמודיים. והשיב הלל: מפני שדרין בין החולות; הינו שאלו הרשעים הצלחתן כל-כך חזק, עד שאין יכולת בכח המשפט להכניע רשעתן. וזה (תהלים ט): יחילו דרכיו בכל עת, מרום משפטך מגדול. וזה: בין החולות, בחינת יחילו, בחינת הצלחתן, עד שאין משפט כנגדם. וזה ידוע, שצריך משפט כנ"ל, ומחמת שמרום משפט מנגדם, עלידיזה בחינת העינין בקלקול:

(עד כאן לשון רבנו ז"ל)

תלת נפקין מחד שפסימן נח, וזאת התורה של היכל הקדש, שניהם נאמרו כאחד בתורה אחת על פסוק: אשרי העם ידעי תרועה; אך אחר-כך, כשכתבם, חלקם לשני תורות; וכשקבלתי מאתו תורות אלו בכתב, אמר לי: חלקתים לשנים. והבנתי, שהיה לו פונה בזה; וה' יודע בונתו:

ס

האדרא רבא קרישא: (נשא דף קכח)

פתח רפי שמעון ואמר: עת לעשות לה'. אמאי עת לעשות לה', משום דהפרו תורתך. מאי הפרו תורתך? תורה דלעלא, דאיהי מתבטלא אי לא יתעבד בתקוני דא. ולעתיק יומין אתמר. בתיב: אשריד ישראל מי כמוד, ובתיב: מי כמוד באלים ה'. קרא לרבי אלעזר ברה, אותבה קמה, ולרבי אבא מסמרא אחרא, ואמר: אנן כללא דכלא. עד כאן אתתקנו קימין. אשתיקו, שמעו קלא, וארבתן דא לדא נקשן. מאי קלא? קלא דכנופיא עלאה דמתבנפי:

א דע, שיש שבילי התורה שיש בהם התבוננות גדול מאד, שאי אפשר לבוא להתבוננות הזאת כי אם על ידי עשירות, כמו שבפשוטי אוריתא "אם אין קמה, אין תורה" (אבות פ"ג), וצריך שיהיה לו על כל פנים פרנסה, כמו כן להתבוננות הזאת, שהוא גדול מאד, צריך שיהיה לו עשירות גדול מאד, שיהיה לו הון רב, ולא תחסר כל בה, כי צריך כל הון דעלמא להתבוננות הזאת. ובני יששכר, שהיה להם זאת ההתבוננות, בבחינת (ד"א יב) ומבני יששכר יודעי בינה; לא זכו לזה כי אם על ידי עשירות, בבחינת (בראשית מט): יששכר חמור גרם; ותרגומו: עתיר בנכסין. ועל כן משה וכל הנביאים היה להם עשירות גדול מאד, כדי לבוא על ידי להתבוננות הזאת. ומחמת שיש בהתורה התבוננות הזאת, על כן נקראת התורה הון (א):

וכן כל מי שעבר דרך ידם התורה, היה להם עשירות גדול מאד, דהינו משה רבנו, שהביא התורה לישראל, היה עשיר גדול, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב); וכן רפי, שסדר וחתם המשניות; וכן רב אשי, שהיה חתימת התלמוד וסדר את כל התלמוד, שגם כן היו עשירים גדולים מאד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גסין נט, וע' ב"מ פה), כי מחמת שתקנו וסדרו את כל התורה שבפלה, ועבר דרך ידם התורה, על כן היו גם כן עשירים כנ"ל, כי צריך עשירות גדול להתבוננות הנ"ל:

וזה בבחינת (שמות לד): פסל לך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שקלים פה גדרים לח): הפסלת יהיו שלך וכו'. כי כמו שבפשוטי התורה, קדם שמחודשין איזה פשט, צריך לומר מקדם הקדמות, ואחר כך משליכין ההקדמות ובאים אל המכון, כי העקר הוא המכון, וכל הדברים וההקדמות שמקדם הם בבחינת פסלת, שנגסרין ונפסלין סביב המכון; כמו כן בהתבוננות התורה צריך לילך מקדם, ולסבב בכמה סבובים, עד שבאים אל המכון, והעקר הוא המכון, וכל אלו הסבובים הם בבחינת פסלת, והם בבחינת עשירות שעל ידו באים אל ההתבוננות. וזה בבחינת: פסל לך - הפסלת יהיו שלך, משם נתעשר משה, כי זה הפסלת של לוחות הם בבחינת הסבובים, שנגסרין ונפסלין סביב סביב ההתבוננות, והם בבחינת עשירות כנ"ל, שעל ידו באים אל ההתבוננות כנ"ל. וזה אותיות כמון, ראשיתבות: משם נתעשר משה, והיו הוא

בחינת הלוחות, שמשם נתעשר משה, כי הלוחות ארפן ו' ורחפן ו' וכו', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב יד):

ב ולבוא לעשירות הזאת הוא על ידי בחינת תקוני עתיק, בבחינת אריכות ימים, בבחינת זקן, כי צריך אריכות ימים כדי לקבל בתוכו את העשירות של ההתבוננות. ואריכות ימים, הינו שצריך שיראה להאריך ולהגדיל ימיו, כי כל יום ויום, ממקום שמתחיל אצל כל אחד, בודאי בתחלה הוא קצר, הינו שבתחלת היום קשה עליו מאד העבודה שצריך לעשות באותו היום, כגון להתפלל וללמוד וכיוצא, ועל כן היום בתחלתו הוא קצר, כי צריך להתחיל מעט מעט, ואחר כך מתרחב והולך בעבודתו. וצריך האדם לראות להגדיל ולהרחיב ולהאריך כל שעה ושעה שבא אחר כך, להגדילה ולהרחיבה בתוספות קדשה. וכן כשבא יום השני, יהיה הולך ומתרחב בתוספות קדשה יתרה. וכן בכל פעם ופעם יהיו ימיו מתרחבין בתוספות קדשה, וזה בבחינת אריכות ימים:

ואברהם, שזכה לבחינת זקן, בבחינת אריכות ימים, על ידי זה זכה לעשירות, בבחינת (בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים וד' ברוך את אברהם בכל. וזה בבחינת (תהלים קט): מזקנים אתבונן; שעל ידי בחינת זקן הנ"ל בא להתבוננות, שהוא בא על ידי עשירות, שנמשך לתוך אריכות ימים, שהוא בבחינת זקן כנ"ל:

ג ובבחינת זקן, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה בכל פעם כנ"ל, הוא על ידי יראה, שהיראה מביאה תוספות קדשה בכל יום ויום, שעל ידי זה נתארכין ונתרחבין הימים, בבחינת (משלי י): יראת ה' תוסיף ימים; וזה בבחינת (ישעיה ל): יראת ה' היא אוצרו; בבחינת (ברכות סא): עשאה פאוצר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה; כי התחלת הימים הם קצרים, ואחר כך מתרחבין והולכין בתוספות קדשה על ידי היראה כנ"ל. נמצא, שזוכין על ידי היראה לאריכות ימים, שהם בבחינת זקן, בבחינת תקוני עתיק, שעל ידי זה זוכין לעשירות, כי היראה שומרת מהתפך של עשירות, דהינו עניות, שבא על ידי בבחינת: שקר החן והכל היפי:

כי יש כמה מיני חן של שקר, שעושים בעמידה ובאכילה ובדבור עם אנשים, וכן בשאר דברים, ולכל דבר יש חן אחר מיוחד. וכל אלו החזות של שקר הם באים על ידי הכל היפי, בבחינת: שקר החן והכל היפי; דהינו מי שאינו נשמר מיפי הנשים, על ידי זה יש לו תאוות של אלו החזות של שקר, ויראה הוא הפך מזה, כמו שכתוב (משלי לא): שקר החן והכל היפי, אשה יראת ה' היא תתהלל. ועל כן אברהם ויצחק, כשבאו למקומות שלא היו שם יראות, ותכף כשרצו לכנס לשם הרגישו זאת על ידי שהתחילו להרגיש, לפי ערך גדל קדשתם, יפי הנשים, ועל כן הרגישו שאין שם יראה, ועל כן אסרו על עצמן וזוג נשותיהן באחות, כמו שכתוב (בראשית כ): כי אמרתי רק אין יראת אלקים במקום הזה וכו'.

(א) עיין עירובין דף נד ע"ב. (ב) עיין נדרים דף לה.

עשיר קרית עזו; הינו שהעשירות הוא על-ידי בחינת הנשימה, שהוא אויר הקר שמקבלין בכל רגע מן החוץ כנ"ל, וזהו: קרית עזו, בחינת: גשם ממרות עזו (איוב לו):

וזה שפתוב (ירמיה יד): היש בהכלי הגוים מגשמים; כי בהכלי הגוים, שהם בחינת הפסק הנשימה, בחינת הכל היפי הנ"ל, אין שם בחינת גשמים, כי גשמים הם רק על-ידי הנשימה כנ"ל. וזה בחינת (משלי י): הון מהכל ימעט - על-ידי הכל הנ"ל נתמעט ההון. וזה בחינת (שם י): וקר רוח איש תבונה - על-ידי קרירות, שהוא רוח הקר של הנשימה, על-ידי זה זוכין להתבוננות הנ"ל, שבא על-ידי עשירות כנ"ל:

וזה בחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם; כי עקר ההתבוננות - על-ידי הנשימה, בחינת: קר רוח, כנ"ל. כי עקר תקון השכל הוא על-ידי הנשימה, כי עקר השכל שיהיה על תקונו, שיוכל להתבונן, הוא על-ידי השמנים שבגוף, כי השכל הוא כמו נר הדולק, כי הוא דולק על-ידי השמנים שנמשכין אליו, והם כמו שמן שנמשך אל פתילה הדולקת. וכשאין שמנים בגוף, אין השכל יכול לדלק בהתבוננות, ומוזה באים משגעים, על-ידי שגתנבשין לחות הגוף, ועל-ידי זה נתקלקל המוח, על-ידי שאין לו שמנים לדלק. וכל הלחות והשמנים שבגוף הם על-ידי הנשימה, כי אלמלא כנפי ראה דנשבין על לבא, הוי לבא אוקד כל גופא (תקון יג דף כו). נמצא, שעקר קיום שמנונית ולחות שבגוף הוא על-ידי הנשימה, שמקבלת הראה רוח קר מבחוץ לקרר הלב, ועל-ידי זה קיום השכל שיוכל לדלק בהתבוננות כנ"ל. וזה בחינת (משלי כ): נר ה' נשמת אדם; שעקר קיום ותקון נר ה', שהוא השכל, הוא על-ידי הנשימה כנ"ל. נמצא, שעל-ידי ראה זוכין לאריכות ימים, שעל-ידי זה נמשך העשירות, שעל-ידי באים להתבוננות כנ"ל:

ד ושלמות היראה היא בבחינת שלש קוין, בחינות מורא שמנים ומורא רבך ומורא אב ואם. וכשיש חכם הדור, שזוכה לתלמידים הגונים ולבנים הגונים, אזי היראה בשלמות, כי יראת החכם והרב שבדור הוא בחינת מורא שמנים, והתלמידים יש להם יראת הרב, בחינת מורא רבך, והבנים יש להם מורא אב ואם, שעל-ידי שלש יראות אלו היראה בשלמות:

ובחינת יראה של כל אחד מהשלש הנ"ל צריך שיהיה כלול משלש שלש, דהינו מורא של הרב, שהוא מורא שמנים, צריך שיהיה כלול בכל התלת מחין: חכמה, בינה, דעת, כי עקר יראתו של הרב הוא על-ידי התבוננות גדלת הבורא ותפוד שמו, שחוקר ודורש בשכלו. נמצא, שיראתו על-ידי השכל, על-ידי צריך שתהיה היראה מלאה בכל השלשה מחין, בחכמתו ובינתו ודעתו, כלם יהיו מלאים מיראת השם.

ואחר-כך תקן אברהם זאת והמשיך אריכות ימים, כמו שכתוב (שם כא): ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים, בחינת: יראת ה' תוסיף ימים כנ"ל. ואחר-כך קלקלו הפלשתים כל התקונים שתקן אברהם, בחינת (שם כו): וכל הבארות וכו' סתמום פלשתים. ועל-כן כשפא יצחק לשם, הצדק גם-כן לאסר זיווגו באחותו כנ"ל, עד אשר המשיך שם אריכות ימים, שהיא בחינת יראה, שמצלת מזה כנ"ל, ואז התרה לו, כמו שכתוב (שם): ויהי כאשר ארכו לו שם הימים וישקף אבימלך וכו'. ועל-ידי זה שהמשיך אריכות ימים, זכה שם לעשירות, כמו שכתוב (שם): ויזרע יצחק בארץ ההוא וימצא בשנה ההוא מאה שערים וכו', כנ"ל, כי מי שאין לו יראה ואינו נשמר מבחינת הכל היפי, על-ידי זה בא לעניות, כמו שכתוב (משלי י): אל תחמד ופיה בלבבך, כי בעד אשה זונה עד כפר לחם:

כי עשירות והכל היפי הם שני הפכים, כי עשירות הוא מאריכות הנשימה, ויפי הוא מהפסק הנשימה. כי בשעת יציאת הטפה זרעיות, אזי צריך להיות הפסק הנשימה, משני מעמים: א. כדי שלא יתקרה הטפה על-ידי הנשימה, שהוא אויר הקר, שמקבל בכל רגע מבחוץ, כי צריכה לצאת בחמימות, כדי שתהיה ראוי להולדה. והב'. כי מחמת שעוסק בזה הדוחה להוציא ולדחות הטפה, על-כן הוא בהכרח הפסק הנשימה, כי הנשימה הוא מוציא רוח ומכניס רוח, ומחמת שעוסק בזה הדוחה לדחות הטפה, אי אפשר להוציא הרוח, ועל-כן הוא הפסק הנשימה. וזה הרוח וההכל שנכנס מקדם וגשאר שם, הוא מתלבש בהפך הדוחה, ועל-ידי יוצאה הטפה לחוץ, וכפי זכות וצחות ההכל, בן הולד מלבן ומזרז, כי אם ההכל זך ונקי, אזי הטפה שיוצאת, שמולבש שם ההכל הזה, היא גם-כן צחה ונקיה, ואזי הולד גם-כן מלבן ומזרז. ואם יש עכירות בתוך ההכל, אזי נתעפר הטפה גם-כן. וזה בחינת (תהלים קמד): אדם להכל דמה; כי כפי ההכל, בן התהוות הולד. וזה בחינת (שם סב): אך הכל בני-אדם; כי ההכל הוא מלבן ומזרז הולד כנ"ל. וזה בחינת: הכל היפי; כי היפי הוא כפי ההכל כנ"ל. נמצא, שהכל היפי הוא מהפסק הנשימה:

ועל-כן מי שחומד יפי הנשים, נמצא שמקבל בחינת הפסק הנשימה, ועל-כן הוא בהפך מעשירות, שהוא בחינת אריכות הנשימה. כי כל מיני עשירות, דהינו כל מיני דגן וכל האילנות ועשבים וכל מיני מתכות, הם רק על-ידי גשמים, וכן כל האוצרות הם על-ידי גשמים, כמו שכתוב (דברים כח): יפתח ה' לך את אוצרו הטוב לתת מטר ארצך וכו'. והגשמים הם מבחינת הנשימה, שמכניסין ומקבלין אויר מן החוץ, כמו שכתוב (איוב לו): מנשמת אל יתן קרח ורחב מים במוצק. וזה בחינת (משלי יח): הון

שנדרמה להעולם שהם עובדים את השם ועוסקים בתורה ובתפלה, אף-על-פירכן כל עבודתם אין להשם יתברך נחת מהם, כי נשאר כל עבודתם למטה, ואין יכול להתרומם ולהתעלות למעלה. כי עקר החיות הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת י): החכמה תחיה את בעליה; וכשהעבודה היא עם שכל, משימין בה חיות שתוכל להתעלות, אבל בשנופל לבחינת מחין דקטנות, בחינת שנה, אין יכול להתעלות למעלה:

ויש שנפלו לבחינת שנה על-ידי תאוות ומעשים רעים, ויש שהם אנשים בשרים ופיס, רק שנפילתם הוא על-ידי אכילה. כי לפעמים, כשאוכל האדם מאכל שלא נתברר עדן למאכל אדם, על-ידי-זה נופל מחו לבחינת שנה. כי כמו שבגשמיות, יש מאכלים שמרבים שנה, ויש - שממעטים שנה, כמו-כן ברוחניות, יש מאכלים שלא נתבררו, שמפילין לבחינות שנה. וכשאוכל בקדשה ובטהרה, אזי הוא בחינת לחם-הפנים (ח), כי השכל הוא הפנים, כמו שכתוב (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו; אבל בשאין אכילתו בקדשה, אזי אובר פניו, הינו השכל, ונופל לבחינת שנה, כי עקר המאכל הוא להחיות הלב, כמו שכתוב (רות ג): ויאכל וישת וייתב לבו; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' מח): פתא סעדא דלבא. וכשאין המאכל מברר, ואין אוכל אותו בקדשה - אזי מביא רע אל הלב, ועל-ידי רע הלב נתקלקל הפנים, כמו שכתוב (נחמיה ב): מדוע פניו רעים, אין זה כי אם רע לב. וכן להפך, בקשת הפנים, דהינו שיחור ויבקש פניו, הוא תלוי בתקון הלב, כמו שכתוב (תהלים כו): לך אמר לבי בקשו פני. ועל-כן לפעמים על-ידי מאכל שאין מברר, שעל-ידו נתקלקל הלב, על-ידי-זה אובר הפנים ונופל לבחינת שנה, וצריך לעוררו משנתו, ואי אפשר לעוררו בריאם בשמתעורר מעצמו, כי צריך אתערותא דלתתא, רק בשמתעורר מעצמו, אם לא היו מעוררין אותו, היה נשאר יושן יותר. על-כן צריך תכף בשמתעורר להראות לו פניו ולהלביש אותו בפניו שנסתלק ממנו בשעת שנה, וזהו בחינת התעוררות השנה:

ובשרוצין להראות לו פניו ולעוררו משנתו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי-מעשיות, כי יש שבעים פנים לתורה, והם בחינת שבעים שנים, כי כל אחד משנה מחברו, וצריכין להלביש את הפנים דוקא מחמת שלשה טעמים: אחד - כי כמו שמרפאין את העור, צריכין לסגור שלא יראה את האור פתאם, וצריכין לצמצם לו את האור, כדי שלא יזיק לו מה שיראה פתאם, כמו-כן לזה שהיה בשנה ובחשך זמן רב, בשרוצין להראות לו פניו ולעוררו, צריכין להלביש לו את הפנים בספורי מעשיות, כדי שלא יזיק לו פתאם האור. וזה בחינת (תהלים יז): אני בצדק אחזה פניך. צדק הוא בחינת לבושין, בחינת (איוב כט): צדק לבשתי. אזי: אשבעה בהקין תמונתך; כי אז יכול לראות אחר-כך בהקין, דהינו כשמוקצין ומעוררין אותו מהשנה, כי לא יזיק לו האור פתאם כנ"ל. והטעם השני - כי צריך להלביש כדי שלא יתאחזו החיצונים בו. והטעם השלישי - כי החיצונים האוחזין בו לא יניחו אותו לצאת, על-כן צריך להלביש את פניו כדי לשנותו, שלא יהיו מפריין בו, בבחינת (איוב ד): משנה פניו ותשלחנו:

ויראת התלמיד, דהינו מורא רבך, שהוא על-ידי הלמוד שמקבל מהרב, צריכה שתהיה נמשכת בכל חלקי הלמוד, שהוא גם-כן בחינת שלש קוין, הינו בחינת אוריתא תליתאה (שבת פח). ויראת הבן, שהוא מורא אב ואם, צריך להמשיכה בבחינת נחלת אבות, בחינת (משלי יט): בית והון נחלת אבות:

וצריך שתתפשט היראה על כל חלקי עשירות, שהם נחלת אבות כנ"ל, דהינו בחינת שלש קוין, בחינת (כ"ט מב): לעולם ישלש אדם מעותיו: שליש בפרקמטיא ושלש בקרקע ושלש בידו. ושלשה חלקים אלו שיש בעשירות, הם כנגד שלשה פעמים עשירות שנוצר בתורה, כי בכל התורה בלה לא נזכר עשירות, כי אם שלש פעמים אלו, דהינו: אצל סדום, כמו שכתוב (בראשית יד): ולא תאמר אני העשרתי את אברם; ואצל רחל ולא, כמו שכתוב (שם לא): כי כל העשר אשר הציל אלקים וכו'; ואצל שקלים, כמו שכתוב (שמות ל): העשיר לא ירבה:

כי שליש שבפרקמטיא הוא כנגד העשירות שנוצר אצל סדום, כי בסדום כתיב (איוב כח): הנשפכים מני רגל (ג), כי הם רצו לבטל המשא-ומתן, שהוא בחינת רגל, כמו שכתוב (דברים לג): שמה זבלון בצאתך; על-כן צריך דוקא משא-ומתן - וזהו שליש שבפרקמטיא. ושלש שבקרקע הוא כנגד העשירות שנוצר אצל רחל ולא, כי באמת עקר העשירות הוא רק בשביל התבוננות, אבל בלא זה, העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן, וזהו שאמרו: כי כל העשר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו; הינו שכל העשירות הוא רק בשביל נשים וקטני הדעת כמותן; אבל אתה - ועתה כל אשר אמר אליך אלקים עשה; דהינו שאתה צריך להעשירות בשביל התבוננות בגדלת ה' - וכנגד זה הוא בחינת שליש שבקרקע, בחינת (סנהדרין עד): אשה קרקע עולם. ושלש בידו הוא כנגד העשירות שאצל שקלים, שנאמר שם: לכפר על נפשתיכם, בחינת (איוב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:

ה והתגלות היראה הוא על-ידי פקידות עקרות, כי על-ידי לדה נתגלה יראה, בחינת (תהלים מח): רעדה אחזתם שם, חיל פיולדה; כי על-ידי הלדה יוצאין דמים וגבורות, שהן בחינת יראה, ובפרט כשנפקדה עקרה, שהיו הדמים והגבורות נעצרין בלכך עד עתה, על-כן אחר-כך כשיוצאין נתגלה היראה ביותר. וכפי הלדה בן התגלות היראה, כי כשנפקדה עקרה אחת, נתגלה יראה, וכשנפקדו הרבה עקרות, נתגלה היראה ביותר. וזה בחינת חיל פיולדה - כפי הלדה בן התגלות היראה. ועל-כן בראש-השנה היה פקידת יצחק (ר"ה יא), שהוא תקף התגלות היראה מאד, בחינת פחד יצחק (י), כי כשנפקדה שרה נפקדו כמה עקרות עמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' נג). וזה בחינת (בראשית כא): כי ילדתי בן לזקניו; כי על-ידי לדת יצחק, שהוא התגלות היראה, על-ידי-זה נמשך אריכות ימים, בחינת זקן כנ"ל, בבחינת: יראת ה' תוסיף ימים כנ"ל:

ו ופקידות עקרות נעשה על-ידי שמעוררין את בני-אדם משנתם. כי יש בני-אדם, שישנים את ימיהם, ואף

כנ"ל. וזה בחינת ע"י יו"ט: שיחתן של תלמידים חכמים צריכין למוד; דהינו שכל מה שצריכין אל תלמוד, צריכין גם כן אל שיחתו, שהוא בחינת ספורי מעשיות כנ"ל. וזהו (יחזקאל כז): ועלהו לתרופה. ועלהו זה בחינת שיחת תלמידים חכמים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בנמ"ל): ועלהו לא יכל - אפלו שיחת תלמידים חכמים וכו'. וזהו: לתרופה - להתיר פה; הינו בחינת מן המתיר לפיך, כי כשישיחתו היא בבחינת שיחת תלמידים חכמים צריכין למוד, הינו ללמוד וללמד לשמור ולעשות כנ"ל, אזי נשמר מן תלמידים שאינם הגונים, שזהו בחינת מן המתיר לפיך כנ"ל, מנין שאין בותבין וכו' כנ"ל:

ח וזה בחינת מה שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ק) על פסוק זה: ועלהו לתרופה - להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי על-ידיהו שמעורר בני-אדם משנתם על-ידי ספורי מעשיות, שזהו בחינת: ועלהו לתרופה וכו' כנ"ל, על-ידיהו נעשה בחינת: להתיר פה אלמים. כי מקדם, כשהיו בבחינת שנה, ולא היו שומעים התעוררות החכם, ולא היה נשמע לאזניהם דבריו, כי זכא מאן דמלל על אדנא דשמע (וזהו תצוה קפ"ו); אבל הם היו פחדים, ולא היו שומעים כלל, ומחמת זה לא היה אפשר להם לדבר, כי סתם חרש הוא שאינו שומע ואינו מדבר (תרומות פ"א ע"ש, חגיגה ב:), דהינו מחמת שאינו שומע, אינו יכול לדבר. ועכשו, שמעוררו החכם ושומע דבריו, אזי יכולים לדבר. וזה בחינת: להתיר פה אלמים; וזה בחינת (משלי לא): פתח פיך לאדם:

ועל-ידיהו הוא בחינת: להתיר פה עקרות; כי זה הדבור, שהיה מצמצם אצלם כל-כך זה זמן רב, שהיו חרשים ואלמים, עכשו כשיצא הדבור הוא יוצא כח גדול, בבחינת (תהלים ק): גבורי כח עשי דברו; וזה הכח בא לכלי הולדה, בחינת (בראשית כט): בתי וראשית אוני; דהינו במחני הדור, שהם בחינת כלי ההולדה, הם מקבלין זה הכח, בבחינת (ישעיה כ): וקני' ה' יחליפו כח; ועל-ידי נקראין הכליות בפוחות, כי הכליות הם כלי ההולדה, וכשמקבלין במחני הדור זה הכח של הדבור, הם מקבלין על-פי דין ומשפט, כל אחד לפי במחניו פן מקבל הכח. וזה בחינת: פתח פיך לאדם, אל דין כל בני חלוף, בחינת: קני' ה' יחליפו כח. שעל-ידי פתח פיך וכו', על-ידיהו יוצא כח הדבור אל כלי ההולדה, שהם הבמחנים, שמקבלין אותו על-פי דין ומשפט כנ"ל. וצריך לראות, שהיו כלי הדבור סמוכין וקרובין אל כלי ההולדה, כדי שיוכלו לקבל כח הדבור כנ"ל, שלא יהיו בבחינת (ירמיה יב): קרוב אתה בפייהם ורחוק מפליותיהם. ועל-ידי הויה אחת לכלי הדבור ולכלי ההולדה, כי אלו מלאים גידים ועצבים כמו אלו, כי הם בחינה אחת, כי על-ידי כח הדבור נעשה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת: ועלהו לתרופה - להתיר פה אלמים ולהתיר פה עקרות, כי זה תלוי בזה כנ"ל:

ויש כמה בחינות בזה שמלבישין את הפנים, כי יש שמלבישין את הפנים שלו בספור מעשה, ויש שאי אפשר לעוררו בפנים שלו, וצריך להראות לו פנים גבוה, ולפעמים מלבישין גם כן בדבר-יתורה, דהינו שאומרים תורה גבוה, ואי אפשר לאמרה כדמות שהיא, ומלבישין אותה בתורה נמוכה וקטנה ממנה. וזה בחינת (חבקוק א): ה' פעלך בקרב שנים חיהו. חיהו, פרש רש"י: עוררהו. וזהו: פעלך, הינו ספורי מעשיות. בקרב שנים, הינו בחינת מעשיות של השבעים פנים, שהם שבעים שנים כנ"ל⁽¹⁾, הינו שמעוררין אותו על-ידי ספורי מעשיות, שהן בקרב שנים, הינו המעשיות של השבעים פנים כנ"ל. אבל יש שגפלו מכל השבעים פנים, עד שאי אפשר לעוררו בשום פנים, כי אם על-ידי ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שכל השבעים פנים, שבעים שנים, מקבלין חיות משם. וזה בחינת עתיק, בחינת זקן, בחינת הדרת-פנים⁽²⁾, שכל השבעים פנים מקבלין חיות והדור משם. וזה בחינת: ורב חסד⁽³⁾; כי הלומד את תלמידו הלכה אחת, הוא עושה עמו חסד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ): כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע ממנו חסד. ושמעו חכמים זה בחינת הלכות שהתלמיד מקבל מהר. נמצא, שמה שהרבה לומד עם תלמידו, זה בחינת חסד, ועל-ידי כשמעוררו עם איזה פנים של השבעים פנים, שמלביש אותו בבחינת: ה' פעלך בקרב שנים חיהו כנ"ל, הוא בחינת חסד סתם, אבל כשמעוררו על-ידי ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, הוא בחינת⁽⁴⁾: ורב חסד, כי כל הפנים וכל החסדים מקבלין משם:

ז וכשעוסק לעורר בני-אדם, הוא צריך לשמור עצמו מתלמידים שאינם הגונים, כדי שלא יהא נדבק בו מהרע שלהם, שלא יזיק לו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין קל"א): כל המלמד לתלמיד שאינו הגון וכו'. וכן אמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת קח) לכתב על עור בהמה טמאה, שנאמר: למען תהיה תורת ה' בפיך - מן המתיר לפיך. וכשלומד עם אחר, הוא בחינת פתיכה, כי הלשון הוא בחינת (תהלים מה): לשוני עט סופר מהיר; שנחקק ונכתב על לב התלמיד, כמו שכתוב (משלי א): פתכם על לוח לכתב. ועל-ידי צריך שלא יהיו דבריו נכתבין על בחינת עור בהמה טמאה, הינו תלמיד שאינו הגון. אך אי אפשר לבשר-ודם להיות נשמר בעצמו, שלא ישמעו תלמידים שאינם הגונים ממנו. ולזה צריך שיהיה למוד וללמד ולשמור ולעשות, דהינו שעל-ידי למוד עם תלמידו יהיה כאלו עשאו לחברו, וכאלו עשאו לדבר-יתורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צט): כל המלמד בן חברו תורה כאלו עשאו וכו', וכאלו עשאו לדבר-יתורה וכו'. וכשלומד בכונה זו, אזי השם יתברך שומר אותו, שלא יהיו דבריו נכתבין בכח הזכרון של התלמיד שאינו הגון, רק יהיו נשפחין ממנו. וכשעוסק לעורר על-ידי ספורי מעשיות, צריך שיהיה שיחתו וספוריו גם כן בבחינת תלמוד הנ"ל, דהינו ללמוד ולעשות

(1) עיין זוהר נשא דף קל"ח ע"ב, ובספר קול ברמה שם. ועיין זוהר בראשית דף ז ע"ב, ובזוהר בשלח מה ובפירוש הרמ"ז שם. (2) עיין שבת קנב ע"א. (3) ח' שמות לר, במדבר יד. (4) עיין זוהר נשא דף קמ ע"ב.

זוה בחינת זיווג הנשיקין וזיווג הגופני, שזיווג הנשיקין קודם לזיווג הגופני, כמובא בכתבים, כי עלידי כח הדבור, בחינת: להתיר פה אלמים, שהוא בחינת זיווג הנשיקין, עלידיזה נעשה זיווג הגופני, בחינת: להתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת שבירת כלי חרס, ששוכרין בשעת התקשרות הזוגים, להורות, שעכשו שגשגה התקשרות, שהוא בשביל הולדה, שהוא בבחינת הפטחון, בחינת כליות, שהם כלי ההולדה כנ"ל, וזה בחינת (משלי לא): בטח בה לב בעלה; עלידיזה נתפטר ונשפר בחינת הפטחון דסמרא אחרא, ועל זה שוכרין הכלי חרס, בבחינת (ישעיה ל): ותבטחו בעשק ונלוז וכו', ושברה כנכל ויצרים, ולא ימצא במכתתו חרש וכו'. כי הפטחון דקדשה, שגשגה עלידי ההתקשרות כנ"ל, הוא להפך מהפטחון דסמרא אחרא, שהוא בבחינת שבירת כלי חרס כנ"ל. וגם מרמזין להם, שאם לא יתנהגו בקדשה ויבגדו, חס ושלום, בבחינת הפטחון, בבחינת ההולדה, אזי יהיו בבחינת שבירת כלי חרס, שזה נעשה עלידי מבטח בוגד כנ"ל:

וזוה הדבור בא לתוך כלי ההולדה, שהם בחינת פטחני הדור כנ"ל, ועלידי זה נעשה פקידות עקרות, שזהו בחינת ראשיהשנה, שאז נפקדה שרה וכו' כנ"ל. וכל זה הוא בחינת שופר שתוקעין בראשיהשנה, בחינת תקיעה תרועה שברים כנ"ל. ועלידי פקידות עקרות נתגלה יראה כנ"ל. וזה בחינת שופר, כמו שכתוב (עמוס ג): אם יתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו וכו'. וזה בחינת שופר, שהוא קצר מלמעלה ורחב מלמטה, שזהו בחינת (תהלים קיח): מן המצר קראתי יה ענני במרחב יה, כמובא. כי עלידי השופר הוא התגלות היראה כנ"ל, שעלידה זוכין לאריכות ימים, דהינו להרחיב ולהאריך ימיו בתוספות קדשה יתרה בכל עת, שזהו בחינת קצר מלמעלה ורחב מלמטה, בחינת: יראת ה' היא אוצרו, בחינת עשאה באוצר וכו' כנ"ל:

וזוה בחינת תקוני עתיק, שהוא בחינת אריכות ימים כנ"ל, בחינת זקן כנ"ל, כי הזקן גם כן קצר מלמעלה ורחב מלמטה, כמובא בפגנות, שתקוני דקנא הם בחינת: מן המצר קראתי וכו', ענני במרחב וכו'; שמתחלה היא קצרה ואחר כך הולכת ומתרחבת, הינו כנ"ל, כי זקן היא בחינת אריכות ימים כנ"ל, דהינו שמאריכין ומרחיבין ימיו בכל עת בתוספות קדשה כנ"ל, שזה זוכין עלידי יראה כנ"ל, שכל זה הוא בחינת שופר כנ"ל. נמצא, שעלידי השופר, שהוא בחינת התעוררות השנה, ועלידיזה נעשה פקידות עקרות כנ"ל, עלידיזה נתגלה יראה כנ"ל, ויראה מכניע את הכל היפי כנ"ל. וזה בחינת ההכלים של השופר, כי הם בחינת הכל היפי, כי שופר לשון יפי, בחינת: שפרו מעשיכם (מ"ד אמור פ' כט); הינו שעלידי ההכלים של השופר נכנע הכל היפי, כי שופר הוא בחינת התגלות היראה כנ"ל:

וזוה בחינת זיווג הנשיקין וזיווג הגופני, שזיווג הנשיקין קודם לזיווג הגופני, כמובא בכתבים, כי עלידי כח הדבור, בחינת: להתיר פה אלמים, שהוא בחינת זיווג הנשיקין, עלידיזה נעשה זיווג הגופני, בחינת: להתיר פה עקרות כנ"ל. וזה בחינת שבירת כלי חרס, ששוכרין בשעת התקשרות הזוגים, להורות, שעכשו שגשגה התקשרות, שהוא בשביל הולדה, שהוא בבחינת הפטחון, בחינת כליות, שהם כלי ההולדה כנ"ל, וזה בחינת (משלי לא): בטח בה לב בעלה; עלידיזה נתפטר ונשפר בחינת הפטחון דסמרא אחרא, ועל זה שוכרין הכלי חרס, בבחינת (ישעיה ל): ותבטחו בעשק ונלוז וכו', ושברה כנכל ויצרים, ולא ימצא במכתתו חרש וכו'. כי הפטחון דקדשה, שגשגה עלידי ההתקשרות כנ"ל, הוא להפך מהפטחון דסמרא אחרא, שהוא בבחינת שבירת כלי חרס כנ"ל. וגם מרמזין להם, שאם לא יתנהגו בקדשה ויבגדו, חס ושלום, בבחינת הפטחון, בבחינת ההולדה, אזי יהיו בבחינת שבירת כלי חרס, שזה נעשה עלידי מבטח בוגד כנ"ל:

וזוה (מיכה י): אל תבטחו באלוף, משכבת חיקך שמר פתחי פיה. הינו, שאי אפשר שיהיה הפטחון, הינו כלי ההולדה, סמוכין אל הדבור, שהוא בחינת אלת, שהוא ראשי תיבות: להתיר פה אלמים. וזה: משכבת חיקך, הינו שיהיה נעשה מזה הולדה. וזה: משכבת חיקך, בחינת (מלכים א'): ושכבה בחיקך. וזה אי אפשר בייאם עלידי: שמר פתחי פיה כנ"ל:

וזוה (איכה ג): יתן בעפר פיהו אולי יש תקוה. עפר הוא בחינת העדר הדבור, כמו שכתוב (ישעיה כט): ומעפר תשח אמרתך; הינו שצריך לתן בחינת הדבור להתיר פה אלמים כנ"ל, ועלידיזה בא כח הדבור לקונו ה', שהם כלי ההולדה כנ"ל. וזהו: אולי יש תקוה, כדי שגייג הדבור לקונו ה' כנ"ל. וזהו (בראשית כח): והיה זרעך בעפר הארץ; כי ההולדה תלויה עלידי בחינת יתן בעפר פיהו כנ"ל:

וזוה בחינת (דניאל יב): ורבים מישגי אדמת עפר יקיצו; הינו שמקיצין ומעוררין אותן משנתן כנ"ל, וזהו: מישגי אדמת עפר - מבחינת העדר הדבור כנ"ל. וזהו: אלה לחיי עולם - הינו בחינת הדבור, כמו שכתוב (בראשית ב): ויהי האדם לנפש חיה; ותרוממו: לרוח ממללא; הינו בחינת: להתיר פה אלמים; ואלה לחרפות וכו' - הינו בחינת (תהלים כט): חרפה שכרה לבי, בחינת שכחה, שבירת הלב, שהיא בחינת שבירת הלוחות, כמו שכתוב: לוח לבך. ועלידי שבירת הלוחות בא שכחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתפרו לוחות הראשונות לא היתה שכחה; הינו שאותן שאינן ראויין לקבל, שהם בחינת עור פהמה טמאה, נשפך מהם כנ"ל:

רש"י:

אותו הצדיק. חוני המעגל וכו':
אפשר וכו'. בחמיהו: מי איכא
דגים שבועין שנין. כלומר, יש
אדם וישן שבועים שנים בשנה
אחת: לא מען. מענה קמיתא:
יתב. חוני המעגל וכו': אהדרא
לה משוניתא. עלתה סביבו שן
הפלע: אכסי מעינא. דאנשי ולא
אשכחיהו התם: רמבי רמבי.
ולדי ולדות. מעשרת זכר היתה,
וחזר וקא עליה והולידה:

וזה פרוש: אמר רבי יוחנן:
כל ימיו של אותו
הצדיק וכו', אמר: מי איכא
דגים שבועין שנין. יומא חד
הוה קאול בארחתא, חזיה
לתהוא גברא דנמע חרובא.
אמר לה: מכדי חרובא עד
שבועין שנין לא מען, פשיטא
לך דחיות שבועין שנין ואכלת
מנה? אמר לה: אנא עלמא
בחרובא אשבחתה, בי היכי

דשתלי לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבנאי. יתב וקא ברך
רפתא, אתיא לה שינתא ונים. הדרא עלה משוניתא,
ואכסי מעינא, ונים שבועין שנין. בי קם אתער, חזי
לתהוא גברא דאכל מההוא חרובא. אמר לה: ידעת מאן
שתלה לתהוא חרובא? אמר לה: אבוח דאבא. אמר:
ודאי נימי לי שבועין שנין. חזא לחמרה דקא ילדה לה
רמבי רמבי וכו' (תענית כג):

בי חוני המעגל היה גדול מאד, כמו שאמרו שם בסגיא זו,
דכד הוה עיל לבי מדרשא, כל קשיא דהוה להו לרבנן הוה
מפרק להו, בי לא היה שום פנים של תורה נסתר מפניו, ועל-כן
שאל: מי איכא דגים שבועין שנין - הינו שאיד אפשר לכל
לבחינת שנה מכל השבועים פנים, כי אף שאפשר לכל מפנים אחד
או יותר, אבל איד אפשר לכל מכלם:

חזיה לתהוא גברא דנמע חרובא, אמר לה וכו' פשיטא לך
דחיות שבועין שנין ואכלת מנה. חרוב זה בחינת זקן,
בחינת עתיק, בי חרוב הוא ברושים, שהוא בחינת מרדכי, כמו
שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י"ז): תחת הנעצוצין יעלה ברוש
- זה מרדכי. ומרדכי הוא בחינת רב חסד, בי הם במספר השנה,
שהוא בחינת עתיק. הינו שראה אחד שעוסק בספורי מעשיות של
שנים קדמוניות, שהם בחינת עתיק כנ"ל, ושאל אותו: מי פשיטא
לך דחיות שבועין שנין. חיות זה בחינת התעוררות השנה, בחינת
דבור כנ"ל. הינו: כלום בחנת לעורר עלידי ספורי מעשיות של
בקרב שנים:

ואכלת מניה - הינו בחינת מן המתר לפיד, הינו שיהיו דבריד
נשמעים, שיהיו התלמידים הגונים. [הינו ששאל אותו:
איד אתה עוסק לספר ספורי מעשיות גבוהות כאלה של שנים
קדמוניות, שפא ישמעו תלמידים שאינם הגונים, שאינם בבחינת
מן המתר לפיד כנ"ל, וכי כבר נסית ובחנת לעורר עלידי ספורי
מעשיות של בקרב שנים, שהם בתוך השבועים שנים, שהם בחינת
השבועים פנים לתורה, ועלה בידך לעוררם משנתם עלידי-זה, כי
הגיעו דבריד לתלמידים הגונים, שהם בחינת מן המתר לפיד,
בחינת: ואכלת מניה כנ"ל, עד שאתה רוצה עכשו לעסק עוד
בספורי מעשיות הגבוהים יותר, שהם ספורי מעשיות של שנים

קדמוניות, ואיד אין אתה מתירא לספר ספורי מעשיות גבוהים
כאלה, אולי ישמעו תלמידים שאינם הגונים]:

אמר לה: אנא עלמא בחרובא אשבחתה - הינו שאפלו
שאספר ספורי מעשיות של שנים קדמוניות, שהם בחינת
חרובים כנ"ל, אני יכול להביא בחינת שבחה, שהתלמידים שאינם
הגונים, יהיה נשכח מהם כנ"ל. [הינו כמו שמבאר לעיל, שהצדיק
שעוסק לעורר העולם מהשנה עלידי ספורי מעשיות, השם יתברך
שומרו שדבריו יהיו נשכחין מלב התלמידים שאינם הגונים כנ"ל]:

בי היכי דשתלי לי אבהתי, אנא נמי שתלי לבנאי - הינו
כמו שהולידו אותי עלידי ספורי מעשיות הנ"ל,
בבחינת: להתיר פה אלמים, להתיר פה עקרות כנ"ל, הכי נמי
שתלי לבנאי, הינו שעלידי-זה גם-כן נולדים בנינו עלידי-זה כנ"ל.
[פרוש, שאמר לו, שהוא מכרח לספר ספורי מעשיות כאלה
בשביל פקידות עקרות, כי כמו שאבותי עסקו בספורי מעשיות,
ועלידי-זה נמשך ההולדה, בחינת פקידות עקרות כנ"ל, שעלידי-
זה הולידו אותי, כן אני צריך להוליד את בני עלידי-זה, כי עקר
ההולדה נמשך עלידי ספורי מעשיות כנ"ל. וזהו: בי היכי דשתלי
לי אבהתי, הכי נמי שתלי לבנאי, כנ"ל]:

ברך רפתא, אתיא לה שינתא ונים - הינו שאכל סעדתו,
ועלידי האכילה בא עליו שנה ונים, הינו שנפל לבחינת
שנה לפי ערך מדרגתו עלידי האכילה, כמבאר לעיל, שלפעמים
עלידי האכילה יכול לפל לבחינת שנה כנ"ל. הדרא עלה
משוניתא - הינו בחינת הסבובים והדמויות, שמחזירין וסובבין
סביב בשעת השנה. ולא ידע ברייתא - כי העולם אין מכירין
במי שהוא בבחינת שנה, כי נדמה להם שעוסק בתורה ועבודה,
ובאמת הכל הוא בחינת שנה כנ"ל. בי קם אתער - הינו בחינת
התעוררות מלמטה. חזיה להאי גברא דאכל מהאי חרובא -
הינו שראה אותו עוסק בספורי מעשיות הנ"ל. ואכל מהם - הינו
בחינת מן המתר לפיד:

אמר לה: ידעת מאן שתלי להאי חרובא - הינו שמאיוזה זמן
הוא ספור המעשה הזאת, כי אפשר שאחד מספר מעשה
שהיה כבר ובאמת לא היה, כי אם לפני ארבע שנים. אמר לה:
אבוח דאבא - הינו בחינת זקן, בחינת עתיק. הינו שהשיב לו,
שהספורי מעשיות שהוא עוסק בהם, הם ספורי מעשיות של שנים
קדמוניות, שהם בחינת זקן, בחינת עתיק כנ"ל. אמר: ודאי נימי
לי שבועין שנין - הינו שבודאי נפל לבחינת שנה מכל השבועים
פנים, שהם בחינת שבועים שנים כנ"ל:

חזא לחמרה דקא ילדה לה רמבי רמבי - הינו בחינת
עשירות, בחינת: יששכר חמור גרם; כי עלידי-זה נמשך
עשירות גדול כנ"ל, כי עלידי ספורי מעשיות הנ"ל, שעלידי-זה
מעוררין מהשנה כנ"ל, עלידי-זה להתיר פה אלמים להתיר פה
עקרות - שעלידי-זה נתגלה יראה, ועלידי היראה נמשך
אריכות-ימים, בחינת זקן, בחינת תקוני עתיק כנ"ל, ועלידי-זה
נמשך העשירות לתוך האריכות-ימים כנ"ל:

למעט. וכל זה זוכין עלידי אמונת חכמים, שהוא בחינת לא תסור וכו', ואז יוכל להוציא משפטי הנהגות ושרות, בבחינת משפטי אמת, שאינו נוטה לימין ושמאל כנ"ל:

אבל כשפוגם באמונת חכמים, אזי גדון ביגיעת בשר, הינו במותרות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כא): הלועג על דברי חכמים גדון בצואה רותחת, כמו שכתוב: ולחג הרבה יגיעת בשר. והוא מדה כנגד מדה, כי הוא אינו מאמין בדבריהם ומלעיג עליהם, ודבריהם הם אף למותר אצלו, על-כן גדון במותרות. וכל המשפטים הן מן המוח, בבחינת (מלכים א ג): וייראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלקים בקרב לעשות משפט. והמוח הוא לפי המזון, וכשהגוף נקי אזי המוח ברור, ואזי יכול להוציא משפטי אמת, הנהגות ושרות; אבל כשגדון במותרות עלידי פגם אמונת חכמים כנ"ל, אזי עולים עשנים סרוחים אל המוח, ומערבבים ומבלבלין דעתו, ואזי אינו יכול להוציא משפטי אמת, ואזי יוצא משפט מעקל, בבחינת (חבקוק א): כי רשע מכחיר את הצדיק, על-כן יצא משפט מעקל; הינו עלידי שהעשנים סרוחים מסבבין ומקיפין המוח ומבלבלין אותו, עלידי-זה יוצא משפט מעקל, בבחינת (תהלים קמז): משפטים כל ידעום, הינו בלבול המוחין:

ודואג, עלידי שלמודו היה מבחינת אלו המותרות, בבחינת הנאמר בדואג (שמואל א כא): וישם איש מעבדי שאול נעצר לפני ה' וישמו דואג וכו'. ופרש רש"י: עוצר עצמו וכו' לעסק בתורה; כי למודו היה מבחינת עצירות, בחינת מותרות, עלידי-זה לא היה מוציא מלמודו משפטי אמת, רק משפט מעקל. ועל-כן היה דן שאין דוד לבוא בקהל (יבמות ע"ג), וזה היה עלידי שלמודו היה ממותרות כנ"ל:

ב ויש מנהיגים שנקראים בשם רבי, שלמודם מאלו המותרות. ולא די שאינם יכולים אפלו להנהיג את עצמן כנ"ל, ומבל-שפן שאינם יכולים להנהיג את אחרים, והם נוטלים גדלה לעצמן להנהיג העולם. צריך לראות שלא להסמך אותם, שלא לתן להם תקף ועז, שלא יהיו מכנים בשם רבי, כי הם עצמן אינם חייבים בל-פה, כי יש להם יצר הרע גדול להנהיג העולם, אף צריך לשמור מאד שלא לתן להם תקף ועז, כי אלו הנותנים להם תקף ועז ונסמכים עלידם שיהיו נקראים בשם רבי, הם עתידין לתן דין וחשבון.

ועלידי שמסמיכין רבי שאינו הגון, עלידי-זה נחלש כתב-ידנו, ואין לו שום תקף, ונותנין כח בכתב-ידם, ועלידי-זה הם גוזרין שלא יהיה תקף לכתבים שלנו, כי אם לכתבים שלהם, וישראל יהיו מברחין ללמד כתב שלהם, ועלידי-זה גוזרין גם-כן לגרש בני-ישראל ממקום הישוב, שנתישבו שם ישראל כבר, אל מקומות שלא היו שם ישראל מעולם:

וזה: פתח רבי שמעון ואמר: עת לעשות לה' וכו' - דא תורה דלעלא דמתבטלא אי לא אתעבד בתקוני דא, ולעתיק יומין אתמר - הינו תורה דלעלא, שהיא בחינת התבוננות הנ"ל, שהוא מתבטל ואינו יכול להתקיים אם אינו נעשה עלידי בחינת תקונים הנ"ל, שהם בחינת תקוני עתיק, בחינת אריכות-ימים הנ"ל. בתיב: אשריך ישראל מי כמוך, ובתיב: מי כמוך באלים ה' - זה בחינת אתערותא דלתתא, שהוא שבח של ישראל המתעוררים מלמטה, בחינת אשריך ישראל מי כמוך; ואחר-כך הוא אתערותא דלעלא כנ"ל, שזהו בחינת: מי כמוך באלים ה':

קרא לרבי אלעזר ברה וכו' ולרבי אבא, ואמר אנן כללא דכלא - הינו בחינת שלמות היראה, שהוא עלידי בחינת שלשה קוין הנ"ל, בחינת מורא שמים ומורא הרב ומורא אב ואם. נמצא, שעלידי רבי שמעון ורבי אלעזר בנו ורבי אבא תלמידו, נשלם היראה, שעלידי-זה בא אריכות-ימים, בחינת תקוני עתיק כנ"ל. אשריך, שמעו קלא - הינו שאותן שהיו בבחינת שתיקה, בחינת אלקים, ולא היו יכולים לדבר עלידי בחינת שנה כנ"ל. שמעו קלא - הינו בחינת התעוררות השנה, בחינת זכאה מאן דמליל על אדנא דשמע כנ"ל:

וארבעותה דא לדא נקשן - זה בחינת הולדה, בחינת זיווג הגופני. כי עלידי התעוררות השנה, שהוא בחינת להתיר פה אלקים, עלידי-זה להתיר פה עקרות כנ"ל, שזהו בחינת זיווג הנשיקין, שקודם לזיווג הגופני כנ"ל. מאי קלא? קלא דכנופיא עלאה דמתכנפי - הינו בחינת ספורי מעשיות, שמלבישין בהם את הפנים של תורה כנ"ל. כי ההתלבשות הוא בחינת כנף, בחינת (ישעיה ה): ולא יכנף עוד מוריד; ועלידי זה ההתלבשות מעוררין מהשנה ומתחילין לדבר, בבחינת (קהל י): ובעל כנפים יגיד דבר, הכל כנ"ל:

סא

חדי רבי שמעון ואמר: ה' שמעתי שמעך יראתי. אמר: התם יאות הוי למדחל וכו': (שם באידרא נשא דף קכח)

א עלידי אמונת-חכמים יכולין להוציא משפטים לאור. כי משפט הוא עמודא דאמצעייתא (א), הינו בחינת דרך הממצע, שאינו נוטה לימין ולשמאל. וזה זוכין עלידי אמונת-חכמים, שהוא בחינת (דברים י): לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל; ועל-כן עלידי-זה יוצא המשפט ברור כנ"ל, בבחינת משפטי אמת (ב); הינו כי כל הלמודים שהאדם לומד, צריך שיקבל ויוציא מהם משפטי-אמת, שלא יהיה בבחינת משפט מעקל, דהינו שיקבל וילמד מכל הלמודים שלומד משפטי הנהגות, שידע אף להתנהג, הן לעצמו, הן לאחרים שמתנהגים לפי דעתו, כל אחד ואחד כפי בחינתו, כפי הממשלה והרגנות שיש לו, הן לרב או

(א) פתח אליהו. (ב) תהלים יט.

ג ועל־ידי־זה נלקח ממנו חכמת תהלוכי גלגלי הרקיע, לידע כל ההשתנות ועתידות הפאין על־ידי גלגלי הרקיע, ונמסר להם. כי מתחלה זאת החכמה נמסרה רק לנו, כמו שכתוב (דברים ה'): כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת עה'): איזו חכמה ובינה שהיא לעיני העמים? הוי אומר, זה חשוב תקופות ומזלות. כי יש בזה שכל, שישאר הסוד אצלנו אף־על־פי שמודיעין להם החכמה. כי בודאי צריך להודיע להם החכמה, כדי שידעו מחכמתנו שאנו יודעין חכמה זו, כמו שכתוב: כי הוא חכמתכם וכו'; ואם־כן, מאחר שמודיעין להם, אינו סוד, כי הלוא גם הם יודעין. אך יש בזה שכל, שיכולין להודיע להם החכמה, ואף־על־פי־כן ישאר הסוד אצלנו. וזה בחינת: כי הוא חכמתכם ובינתכם לעיני העמים - לעיני העמים דיקא, דהינו שהיא רק לעיני העמים בשעה שמודיעין להם, ותכף אחר־כך אינן יודעין כלל, רק יודעין שהסוד אצלנו, כי אין אנו מודיעין להם זאת החכמה בעצם, שהיא סוד העבור, רק שיש בזה שכל, שיכולין להראות זאת החכמה לעיניהם לבר, למען ידעו שזאת החכמה היא אצלנו, אבל עצם סוד החכמה נשאר אצלנו:

וזהו בחינת סוד העבור, שאינו נמסר רק לגדולי הדור, שיש להם נשמות גדולות. כי תהלוכות הגלגלים הוא על־ידי שכליים, שהם המלאכים, וכל גלגל וגלגל יש לו שכל מיוחד, דהינו מלאך שמתנהג על־ידו, ועל־ידי־זה הוא השתנות הלוח הגלגלים, שזה הגלגל מהלך בחדש וכוה הסדר, וזה הגלגל מהלך בשנה או יותר, ויש גלגל שצריך זמן רב כמה אלפים שנים עד שמספיק. והכל לפי השתנות השכליים, שהם משתנים לפי רחוקם מהעלה, וכמו־כן מתנהגים הגלגלים. וכל אלו השכליים, כלם מקבלים מהמנהיג הכולל, שהוא שכל הכולל, שהיא הנשמה שכלם מתנהגים על־ידה, בבחינת (איו"ב לב'): ונשמת שדי תבינם - שהנשמה שופע השכל בהם. ועל־כן הנשמה נקראת שמים, שהוא כלליות הגלגלים, כמו שכתוב (תהלים י'): יקרא אל השמים מעל - זו הנשמה (סנהדרין צא:); כי הנשמה הוא מנהיג הכולל של כל הגלגלים כנ"ל, ועל־כן הנשמה נקראת גלגלתא, על־שם גלגלי הרקיע שמתנהגים על־ידה. ועל־כן אלו הנשמות הגדולות בקיאות בסוד העבור, כי מי יודע הנגהתם כמו המנהיג. ואלו הנשמות הגדולות צריכין שיהיה להם גוף, בבחינת (ישעיה ד'): פרי הארץ, בחינת אורא דארץ־ישראל. כי בשהאור מתקדש בבחינת אורא דארץ־ישראל, אזי כל הפרות והתבואה הגדל שם, שמהם גזון האדם, ומשם פא הטפה זרעיות - הכל הוא בבחינת ארץ־ישראל, ומשם נקם הגוף בבחינת (תהלים קלט): רקמתי בתחתיות ארץ - בחינת ארץ־ישראל, ואזי הגוף בבחינת פרי הארץ, ואזי ראוי לקבל נשמה גדולה, בבחינת: יקרא אל השמים מעל - זה הנשמה; ואל הארץ - זה הגוף (שם סנהדרין). כי הנשמה לפי הגוף: פשהגוף זך ונקי, יכול לקבל נשמה גדולה, וכן להפך.

כי הסמיכה שפומכין את הרב והכתב, הם מבחינה אחת, כי הסמיכה בידים, כמו שכתוב (דברים לה'): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה, כי סמך משה את ידיו עליו. והוא בחינת הכתב, בחינת יד פותחת. כי הכתב הוא גם־כן מבחינת חכמה, כי אותיות הכתב, בהם נבראו כל העולמות, כמו שכתוב (תהלים לה'): בדבר ה' שמים נעשו וכו'; וכתוב (שם קד'): כלם בחכמה עשית. כי יש בכל אות ואות חכמה, שחיכה חכמתו ויתפרק שהאות היא יהיה בתמונה זו, ועל־ידו יהיה נברא זה העולם בואת התמונה ולהתנהג באותו ההנהגה שיש באותו העולם, וכן שאר העולמות בתמונה והנהגה אחרת, על־ידי תמונת אות אחר, כי כן גזרת חכמתו ויתפרד:

ובשהחכם הראוי לסמיכה נסמך בשם רבי, שהנהגתו בבחינת משפטי אמת כנ"ל, אזי על־ידי הסמיכה, שאזי מקבל חכמתו מבחינת יד ה', בבחינת: ויהושע בן נון מלא רוח חכמה וכו' כנ"ל, אזי מביא הארה וכו' בכתב־ידו, שהוא גם־כן מבחינת חכמה כנ"ל, בבחינת (דברי־הימים א כח'): הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל; שעל־ידי השכל שמקבל מיד ה', שזה בחינת סמיכה, על־ידי־זה מביא הארה וכו' בכתב כנ"ל. וזה בחינת (במדבר יא'): ותנח עליהם הרוח והמה בפתובים; שעל־ידי שנסמכו אז וקבלו הרוח חכמה, על־ידי־זה הביאו הארה בפתובים, הינו בכתב־ידו כנ"ל. ואזי, לא די שאין כתב־ידו נכנע למשפטם, אלא אפלו שכל משפטי הנהגות שלהם, כלם על־ידי כתב־ידו, בבחינת (תהלים קמט): לעשות בהם משפט פתוב:

אבל בשמסמיכין רבי שאינו הגון, על־ידי־זה נחלש כתב־ידו, ונותנין תקף לפתב שלהם, וכל המשפטים צריכים להיות על־ידי פתבים שלהם דוקא, שהוא בחינת משפטים כל ידעום, בבחינת משפט מעקל כנ"ל:

ועל־ידי־זה גוזרין לגרש ישראל ממקום שנתישבו כבר, כי במקום שיששראל יושבין שם מכבר, אפלו בחוץ־לארץ, הוא בחינת קדשת ארץ־ישראל, בחינת (יחזקאל יא'): מקדש מעט; כי על־ידי שיששראל יושבין שם, נתקדש האויר בבחינת אורא דארץ־ישראל. כי על־ידי כתב־ידו נתקדש האויר, בבחינת אורא דארץ־ישראל מחכים (ב"ב קנח: וזהר פנחס דף רמה ובתיקון כב.). כי הכתב הוא בחינת אותיות מחכימות, ועל־ידי תנועות הקלמוס באויר בשעת פתיכה נחקקים בחינת האותיות מחכימות בתוך האויר, ועל־ידו נתקדש האויר בבחינת אורא דארץ־ישראל מחכים; ועל־ידי שפוגמין בכתב־ידו על־ידי הסמיכה שמסמיכין רבי שאינו הגון כנ"ל, על־ידי־זה מגרשין ישראל מן הישוב, במקום שישבו שם מכבר, שהוא בחינת אורא דארץ־ישראל כנ"ל, ומגרשין אותם משם אל מקום מדבר שממה, שאין שם שום קדשה, כי לא ישבו שם ישראל מעולם כנ"ל:

ועל-כן יש מדינות ששכלם עב ומגשם, וכן יש מדינות ששכלם
זך וצלול, והכל לפי המדינה, לפי המזון היוצא ממנה.
ועל-כן על ידי שנתגרשין מבחינת אוירא דארץ-ישראל על-ידי
בחינת הנ"ל, אזי אין יכולין להתרקם גופים זכים, ואין יכולין לקבל
נשמה גדולה, ועל-ידיה נלקח סוד העבור מאתנו:

וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות ק"ב): והיתה ידי אל
הנביאים החוזים שוא וגו' בסוד עמי לא יהיו - זה סוד
העבור; ובכתב בית ישראל לא יכתבו - זה סמיכה; ואל אדמת
בני-ישראל לא יבואו - כמשמעו, הינו כנ"ל, בכתב ישראל לא
יכתבו זה סמיכה; הינו על-ידי סמיכה שמסמיכין בשם רבי את
שאינם הגונים, על-ידיה מחלישין כתב ישראל כנ"ל. וזהו: ואל
אדמת ישראל לא יבואו; הינו שנתגרשין מבחינת אוירא
דארץ-ישראל כנ"ל. וזהו: בסוד עמי לא יהיו - זה סוד העבור;
שעל-ידיה נלקח מאתנו סוד העבור כנ"ל. וכל זה על-ידי
המותרות הנ"ל:

ד ועל-ידיה אין לו עצה שלמה לעולם, ותמיד אינו יכול לתת
עצה לנפשו, והוא תמיד מספק. כי כל עצותיו
בבחינת עצות נבערות (ד), עצת נשים, כי הפגפג של המותרות
עולה אל הלב, בבחינת (יחזקאל ד'): העלו גלוליהם על לבם; ונעשה
לבו ממוגף כמו בית-הכפא, שהוא מקום עצת הנשים, כמאמר רב
עיל"ש (גיטין מה): נשי כל מלי מסדרין בבית-הכפא, ששם כל עצתם:

ה אך מי שפבר נשקע באלו המותרות, יש מים שהוא מטהר
מזאת הפגפג, בבחינת (יחזקאל ו'): וזרקתי עליכם מים
טהורים וטהרתם מכל טמאותיכם ומכל גלוליתם אטחר אתכם;
ואזי בא לעצה שלמה, בבחינת (שם ו'): ולא יחצו לשתי ממלכות
עוד, ולא יטמאו עוד בגלוליהם; שעל-ידי שנטהרין מהגלולין
והפגפג הנ"ל, על-ידיה: ולא יחצו לשתי ממלכות - בחינת
עצות, כמו שכתוב (דניאל ד'): מלכי ישפר עקד; הינו שזוכה לעצה
שלמה, כי על-ידי המים הנ"ל נעשים אצלו עצות שלמות, בבחינת
(משלי ב'): מים עמוקים עצה בלב-איש. ואלו המים הם בחינת
מחלקת, בחינת (במדבר כ) מי מריבה. ועל-כן מחלקת נקרא פלגתא,
בחינת (תהלים סה): פלג אלקים מלא מים; כי מכל מחלקת נעשה
ספר, בחינת שאלות ותשובות. כי המחלקת היא שאלה וקשיא,
שמוקשין ושואלין עליו, והוא שב בתשובה, ועל-ידיה הוא משיב
ומתרץ השאלה, ונעשה מזה בחינת ספר שאלות ותשובות. כי
על-ידי התשובה, על-ידיה נתחדשים אצלו ספרים. כי יש
כמה ספרים עכשו, וגם עתידים להיות עוד כמה ספרים, וכלם
צריכים להעולם. ובתחלה, בשלא היה לו אמונת חכמים, אזי היו
כל הספרים אצלו בלא, כי היה מלעיג עליהם, כמו שכתוב (קהלת
י): עשות ספרים הרבה אין קץ ולהג הרבה וכו'; דהינו שמלעיג
על רבוי ספריהם, ואזי כלם בלא אצלו. ובששב בתשובה על זה,
אזי נתחדש אצלו בכל פעם ספר, כי חוזרים ונחשבים אצלו כל

הספרים שבתחלה היו בעיניו בלא. והכל לפי המחלקת, כי הוא
מסתכל ומתבונן בהמחלקת, מפני מה הם חולקים כך, באילו
הדבורים, ולא באפן אחר, ועל-ידיה מתבונן איד לשוב בתשובה
ולתקן האמונת-חכמים, כי משם נמשך המחלקת, על-ידי שפגם
באמונת-חכמים. ולפי התשובה, לפי המחלקת, כן הוא חוזר ושב
אל אמונת-חכמים, וכמו-כן נתחדש אצלו ספר, כי חוזר ונחשב
בעיניו מה שהיה בתחלה בעיניו בלא. וכן בכל פעם לפי המחלקת
כן התשובה, ששב וחוזר אל האמונת-חכמים, וכמו-כן נתחדש
אצלו ספר אחר, כי חוזר ונחשב בעיניו עוד איזה ספר אחר,
שבתחלה היה מלעיג עליו והיה בעיניו בלא כנ"ל. ועל-כן על-ידי
המחלקת נעשה ספר. וזה בחינת (איוב לא): וספר כתב איש ריבי -
שעל-ידי ריב ומחלקת נעשה ספר:

והש צדיקי הדור, שאמונתם שלמה בודאי, ואף-על-פי-כן יש
עליהם מחלקת, הוא בבחינת (ישעיה נג): והוא חטא רבים נשא
וכו', (שם) ועונותם הוא יסבל; הינו שיש לו מחלקת בשביל העולם.
ועל-ידי המחלקת שיש עליו, על-ידיה מתקן האמונת-חכמים אצל
ההמונים. ויש שיש עליהם מחלקת מחמת שאין להם אמונה
בעצמן, ואינם מאמינים בחדושי-תורה שלהם שהם מחדשים,
ואינם מאמינים שיש להשם יתברך שעשועים גדולים מחדשים
שלהם, ועל-ידיה שאין להם אמונה בחדושים של עצמן,
על-ידיה הם מתרשלין בחדושי-שלהם, ועל-כן בא עליהם
מחלקת, ועל-ידיה הם שבים בתשובה, וחוזרים ונחשבים אצלו
חדושי-שלהם, וחוזרים ומחדשים, ונעשה מזה ספר. ולפעמים
נעשה מזה ספר למעלה, שעל-ידיה שזה שואל ומקשה, וזה שב
בתשובה, ועל-ידיה משיב ומתרץ - על-ידיה נעשה ספר
למעלה, בבחינת (מלאכי ג): אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו ויקשב
ה' וישמע ויכתב ספר:

ו ועל-ידיה נמתקים כל הצמצומים, שהם הדינים. וכל מקום
שיש איזה דין וצמצום, נמתק על-ידיה, על-ידי
תקון אמונת חכמים, שעל-ידיה נתרפין הספרים של התורה
הקדושה. כי כל המתקות של כל הצמצומים והדינים הוא על-ידי
השכל, כי כלם במחשבה אתברירו (ט). שהשכל הוא שרש הדינים,
ושם נמתקים הדינים. כי אין הדין נמתק אלא בשרשו (י), וכל דין
וצמצום צריך שיהיה נמתק בשכל השקד לו, ששם שרשו. ויש
לכל צמצום וצמצום שכל, שעל-ידו נמתק. אך יש חכמה עלאה,
שכל החכמות כלולים שם ומקבלין משם, ועל-כן שם נמתקים כל
הדינים. כי בהשכליים פריטיים אי אפשר להמתיק כי אם בזה
השכל דיקא השקד לזה הצמצום, שהוא שרשו; אבל על-ידי בחינת
חכמה עלאה שכלול מכלם, שם נמתקים כל הצמצומים וכל
הדינים כלם. והתורה שהיא יוצאת מחכמה עלאה, כי אוריתא
מחכמה עלאה נפקת (וזה בשלח דף סב), ואין יכולה לקבל מחכמה
עלאה פריאם כשיש לה שלמות.

(ד) ישעיה יב. (ה) עין זוהר פקודי דף רנ"ב. (ו) עין-חיים שער ג, פרק יא.

הנפֿש הוא בחינת נר, בבחינת (משלי כ): נר ה' נשמת אדם; וכשנכללן יחד נעשה מהם אור, ועל־ידי־זה נעשה שמחה, בחינת: אור צדיקים ישמח:

וזה חדי רבי שמעון ואמר: ה' שמעתי שמעך יראתי, תמן יאות הוי למדחל. כי חבוק אמר נבואה זו על רבי עקיבא וחבריו, שמתו על־ידי שלא היה בהם אהבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סב:), כי הם היו בחינת גבורות וצמצומים, ולא נכללו יחד, ולא נמתקו. ורבי שמעון וחבריו שהיו התקון שלהם, על־כן אמר: אנו בְּחִיבוּתָא תלִיָא, הינו בחינת האהבה וכללות שנכללן יחד, ועל־ידי־זה - ההמתקה והתקון כנ"ל. ומה פא בחינת: חדי רבי שמעון, הינו בחינת השמחה, שנעשה על־ידי הכללות והאהבה, בחינת: אור צדיקים ישמח. פתח ואמר: הולך רביל מנגלה פוד. הולך רביל וכו' דלית רוחה רוחא דקיומא, הינו רוח חכמה; ולא הוה מהימנא, הינו אמונת חכמים כנ"ל, כי על־ידי שאין בו אמונת חכמים, אין בו רוח חכמה, כי גדון במותרות כנ"ל. מנגלה פוד זה בחינת פטול כתב ידנו, שאין מקבלין אור השכל מידי הסמיכה כנ"ל, בבחינת (איוב לו): על פנים פסה אור; כי האותיות צריכות לקבל אור השכל מידי הסמיכה כנ"ל, ועל־ידי פנים אמונת חכמים, שהוא בחינת הולך רביל, על־ידי־זה מנגלה פוד, שנתגלה ונסתלק אור השכל כנ"ל, ועל־ידי־זה - בסוד עמי לא יהיו כנ"ל. ונאמן רוח מכסה דבר, דאית פה רוחא דקיומא - על־ידי בחינת אמונת חכמים, על־ידי־זה מכסה דבר, בחינת: על פנים פסה אור כנ"ל:

סב

לשון רבנו זכרנו לברכה

ויסב אלקים את העם וכו': (שמות יג) (א)

א דע, שעל־ידי אכילתם של ישראל נעשה יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה אפין באפין בבחינת (רות ב): ויאמר בעז לרות לעת האכל גשי הלם. לעת האכל דיקא, הינו על־ידי האכילה; גשי הלם - דא יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה, בחינת (בראשית מד): ויגש אליו יהודא - דא תקרבתא מלפא במלפא (וזה ויגש דף רה, וע"ש בפירוש הרמ"ז), רק האכילה צריך להיות מאכל אחר שנתברר ואין בו שום תערובות, כי מאכל שיש בו תערובות, על־ידי מאכל כזה יוכל האדם לחטא:

ב והפרור של המאכלים הוא על־ידי אמונה. כי האמת, מה שהנביל השם יתברך לשכל האנושי שיוכל להבין, הוא מצוה גדולה לחדד השכל, להבין הדבר על בריו, ועל זה נאמר (אבות פ"ב): ודע מה שתשיב לאפיקורוס. כי יש חלוק בין הקשיות; כי יש קשיא, שיוכל האדם להבין תרוץ על קשיא זו - על זה נאמר: ודע מה וכו'. ויש קשיא, שאינו באפשרי לשכל האנושי להבין תרוץ על קשיא כזה, רק לעתיד לבוא יתגלה התרוץ - אסור לאדם לעין בהם, וכל מי שפוסק על שכלו ומעין בה, על זה נאמר (משלי ב): כל באיה לא ישוּבוּ; כי על קשיא כזה אסור לסמוך על שכלו, רק להעמיד על אמונה.

ושלמות התורה היא על־ידי תורה שבעל־פה, כי תורה שכתב אין לה שלמות כראם על־ידי תורה שבעל־פה, ועל־כן על־ידי הספרים הנ"ל, שנתחדשים על־ידי המחלקת, בבחינת: וספר כתב איש ריבי, בחינת: עשות ספרים הרבה אין קץ, על־ידי־זה נשלם התורה, ואזי התורה בבחינת (שמות כד): לוחות האבן - שמקבלת הארה מבחינת אבן שתיה (י). כי כל דבר שבעולם יש לו צמצום אחר בכמות ואיכות, וכל הצמצומים שבעולם, כלם גרשמים באבן שתיה, שממנו השתת העולם, וכלם מקבלים ממנו, ושם המתקת כל הדינים, כי הוא בחינת חכמה עלאה, בחינת קדשי קדשים. כי השכל נקרא קדש (י), וכלם מקבלים ונכללים בבחינת קדשי קדשים, שהוא בחינת חכמה עלאה, שכלול מכלם, ומשם המתקת כל הדינים, בפרטיות ובכלליות. כי גם בשממתיקין הדיון בפרט באיזה שכל של איזה צמצום, צריכין גם־כן להמשיך פח מהשכל העליון הנ"ל, כדי שיהיה פח לזה השכל הפרטי להמתיק הדיון. וכן בכלליות, להמתיק כל הדינים מאיזה צמצום שיהיה, אי אפשר להמתיק כי אם על־ידי בחינת השכל העליון, בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה (י) כנ"ל. וכשהתורה יש לה שלמות על־ידי הספרים כנ"ל, אזי מקבלת מחכמה עלאה בבחינת לוחות האבן, בחינת אבן שתיה, ואזי משפעת בכל החכמות, ונמתקים כל הדינים, בבחינת (תהלים ב): ישלח עזרך מקדש - שעקר העזר והישועה, שהוא בחינת המתקת הדינים, הוא מקדש, הינו על־ידי השכל שנקרא קדש, פידוע. וזה אותיות שתיה, ראשיתבות: ה' ת'ו' ש'די' י'ענני (לשון המקרא איוב לא: הן תו' שדי יענני וספר כתב איש ריבי), הן תו' שדי - הינו בחינת הרשימות של כל הצמצומים נמתקין על־ידי שבאים בתוך שתיה, בחינת אבן שתיה הנ"ל. וזה יענני - בחינת ההמתקה, בבחינת: ישלח עזרך מקדש כנ"ל. וזה: הן תו' שדי יענני וספר כתב איש ריבי - שעל־ידי וספר כתב כנ"ל, הינו רבוי הספרים שנעשין על־ידי המחלקת כנ"ל, שאז יש להתורה שלמות, ומקבלת משכל הכלל, מחכמה עלאה, שהוא בחינת אבן שתיה כנ"ל, על־ידי־זה הן תו' שדי יענני - בחינת ההמתקה, על־ידי בחינת לוחות האבן, שמקבלין מאבן שתיה כנ"ל:

ז וזהו בחינת מה שנוסעין על ראשהשנה לצדיקים. כי ראשהשנה הוא יומא דדינא של כל השנה, וכל אחד ואחד בא עם קדשתו וצמצומיו אל הצדיק הדור, שהוא בחינת קדשי קדשים, בחינת אבן שתיה, בבחינת (שמואל א ב): כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל (י), שהם הצדיקים, שעליהם נשתת העולם, ועל־ידי־זה נמתקים כל הדינים, על־ידי בחינת אבן שתיה כנ"ל. וזה בחינת אבני יעקב, שנכללו כלם בתוך אבן שתיה (כ"ר ויצא פ' סח, ע' וזה דף נח: וזה רלא), כי הנפשות הם בחינת אבנים, כמו שכתוב (איכה ד): תשתפכנה אבני קדש; וכלם באים ונכללים בתוך הצדיק הדור, שהוא בחינת אבן שתיה, ועל־ידי־זה נמתקים כל הצמצומים כנ"ל:

ח ועל־ידי־זה שנכללים יחד כל הנפשות כנ"ל, על־ידי־זה נעשה שמחה, בבחינת (משלי יג): אור צדיקים ישמח. כי

(י) עין זוהר ויחי דף רלא ע"ב. (ח) עין זוהר אחרי דף סא. (ז) עין יומא לח ע"ב, סנהדרין דף כו ע"ב, (א) עין בסוף הספר מובא התורה הזאת בנוסח אחר מכת"י רבנו ז"ל בעצמו.

ג ועקר שלמות וקשיות אמונה, הינו לקרב דוקא המרחקים, בחינת (צפניה ג): לקרא כלם בשם ה', אפלו עב"ם יקרבו לאמונות ישראל, ולעבדו שכם אחד:

ד ולהשלים את האמונה, הינו לקרב את הרחוקים כנ"ל, צריך מתחלה להעלות ניצוצי אותיות הדבור. וכשנתבררו אותיות הדבור, אזי הופך את עצמו הדבור, ומלקט הניצוצות הקדשה מבין הקלפות, ונשארים הקלפות בלא חיות, ואז העב"ם, שניקתם מהקלפות, פשוטים שאין להם חיות, אזי משליכים את אמונתם, בחינת (ישעיה ב): ביום ההוא ישליך האדם את אלילי כספו ואת אלילי זהבו; ומדביקים את עצמם לאמונת ישראל. וזה בחינת (שם בצפניה): אז אהפך אל העמים שפה ברורה. שפה ברורה, הינו הדבור שנתברר מביניהם, הוא הופך את עצמו אל העמים, כדי ללקט מהם שארי ניצוצות הקדשה, ואז נתקנים: לקרא כלם בשם ה' - שידבקו כלם באמונת ישראל:

ה ולהעלות ניצוצי הדבור צריך לתענית. וזה בחינת (תהלים ק): מדרך פשעם ומעונותיהם יתענו וכו'; אזי: ישלח דברו. כי עקר תקון הדבור הוא על-ידי התענית, כי עקר יניקת הקלפות אינו אלא מאחורי הקדשה, כי מפני הקדשה אי אפשר להם לינק, מחמת בהירות אור; אלא לפעמים נותנים להם מלמעלה במכון כח לינק מפני הקדשה, וכל זה אינו אלא לרע להם, בחינת (קהלת ח): עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. וכל התאוות הם בחינת קלפות, כי התאוות הם מותרות, כי בלא התאוות יכול הגוף להתקיים; נמצא שהם מותרות לקיום הגוף, כמו הקלפות הם מותרות, כי עקר אינו אלא הפרי, והקלפות הם מותרות. וכשמתגברים התאוות על האדם, הוא התגברות הקלפות על הקדשה:

ו ראשי התאוות הם שלשה שרי פרעה: שר המזקים ואופים ומבחים, שהם קנה וושט וורידין (ו), שהם בחינת תאוות אכילה ושתיה, שהם ראשים, שכל התאוות נמשכים אחריהם. ויניקתם מפרעה, שהוא אותיות ערף, הינו מאחורים. ועקר יניקתם מהדבורים, בחינת אחר הדברים, כי הם סמוכים לה, כי קנה וושט וורידין הם סמוכים לחמשת מוצאות הפה, ועקר יניקתם מהדבורים שאינם זכים כלל. וכשראשי התאוות, שהם הקלפות, מתגברים, צריך להדביק ולהסתיר אחורי הקדשה, שלא יינקו. ודבקות אחורי הקדשה היא על-ידי התענית, כמו שכותבים שם הויה בבחינת אחורים, שכותבים מתחלה יוד, ואחר כך פשוטים וכותבים ה"א, חוזרים לאחורים וכותבים יוד הא וכו' - כן התענית, שהוא עקר הכנעתן של השרים הנ"ל, הוא בבחינת דבקות אחורי הקדשה.

ואפלו אלו הקשיות שיש עליהם תשובה, לפעמים נסתמו שבילי השכל, ואינו יודע להשיב, ונזקק בו אפיקורסות, ואינו יודע מה להשיב על אפיקורסות. וזאת האפיקורסות היא לכל אחד לפי בחינתו, יכול להבין בין רב למעט. כי צריך לעבד את השם בשני יצרים, שיהיה היצר הרע כפוף ליצר טוב, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות נד): ואהבת וכו' בכל לכבוד - בשני יצרים; שיהיה לבו שלם עם ה' אלקיו, שלא יהיה לו מחלוקת בין שני יצרים, הינו שלא יהיה לבו חלק עליו, בחינת (הושע י): חלק לבם. ובאמת אם היה יודע האדם ידיעה בלב שלם, שמלא כל הארץ כבודו (ישעיה נ), והקדוש-ברוך-הוא עומד בשעת התפלה ושומע התפלה, ודאי היה מתפלל בהתלהבות גדול, והיה מדקדק מאוד לכוון את דבריו. ובשביל שהאדם אינו יודע זאת ידיעה בלב שלם, בשביל זה אינו מתלהב כלל, ואינו מדקדק כלל. וכל אחד לפי מעוט שכלו וידיעתו, כן התלהבותו ודקדוקו. והידיעה היא מהיצר הטוב שבלב, והסתרת הידיעה היא מהיצר הרע שבלב. והסתרת הידיעה הן הן אפיקורסות וקשיות, שהיצר הרע מקשה את לבו לפל ברעה (משלי כח). והתקון לזה המחלוקת שבלב - לתקן אותו בשרשו. הינו, כי עקר התהוות מחלוקת היצר הרע, שרשו מן המחלוקת שבקדשה, כשהשתלשלה מן דרגא לדרגא, עד שגשתלשל למטה, נתהוה ממנו מחלוקת היצר הרע, בבחינת חלק לבם, ומטיל בו אפיקורסות, ומסתיר ממנו שבילי השכל אשר אינו יודע להשיב. ומחלוקת שבקדשה הוא מחלוקת תנאים ואמוראים שבגמרא, שזה אוסר וזה מתיר, ומהשתלשלותם למטה נתהוה ממנו מחלוקת היצר הרע. וכשמתקן המחלוקת שבקדשה, אזי מפילא נתבטל מחלוקת היצר הרע, כי אין אחיזתו אלא משם:

ותקון המחלוקת שבקדשה הן הלכות פסוקות, כי פסק הלכה הוא השלום והכרעה של מחלוקת התנאים ואמוראים. ועל-ידי למוד הפוסקים הוא נתקשר להשלום שבקדשה ומתקן המחלוקת שבקדשה, ואז נתבטל המחלוקת היצר הרע שבלבו, ואז יוכל לעבד את השם בכל לבבו, בשני יצרים, ונפתחו לו שערי השכל, שיוודע להשיב לאפיקורוס. וכל זה נעשה על-ידי ההכרעה והשלום הנ"ל. וזה אותיות שלום, נוטריקון: ו'דע מ'ה ש'תשיב ל'אפיקורוס, כי על-ידי השלום יודע להשיב על אפיקורסות שבלבו. וזה (תהלים קט): אודך ב'ישר לבב בלמדי משפטי צדקך - לבב דוקא, בשני יצרים. אימתי? כד למדי משפטי צדקך, הינו על-ידי למוד הפוסקים. אבל הקשיות שאין עליהם תרוע, אסור לאדם לעין בהם, רק לחזק את עצמו באמונה. וכשיש לו אמונה בשלמות, יוכל להיות על-ידי אכילתו יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה כנ"ל, בחינת (תהלים לו): ורעה אמונה, הינו בחינת אכילה על-ידי אמונה:

ומתבססא ביממא - כי האמונה מתחדשת אצל האדם בכל בקר, בחינת (איכה ג): חדשים לבקרים וכו'. ומתבססא ביממא - מחמת טרדת עסקי עולם נתפסה האמונה. מתקשטת בקשומין דלא הוו - הינו עקר קשומי האמונה, בשמקרבין אצלה בני-אדם שלא היו מקרבין לה:

ו וכן שהאמונה כל-כך בשלמות, אזי אכילתו היא יקרה מאד, כי נתיחד קדשא בריך הוא ושכינתו, בבחינת: ויאמר בעז לרות וכו'; אזי האמונה היא ממלצת על הרחוקים לפני השם ויתברך, שיקרב אותם בצל כנפיו. וזה היא מליצתה:

כי עקר טעותם של הרחוקים מאמונת השם ויתברך - מחמת שעקר ידיעת אלקותו אינו אלא מגלוי על הסתום, ומחמת שרואים מגלוי שהנהגת העולם הוא על-ידי מערכת המזלות נפלו בטעויות, כל אחד לפי טעותו. ויש חושבים, שהכל על-פי הטבע עולם כמנהגו נזהג; ויש חושבים, שצריך לעבד את האמצעי, כמו שטעו בעגל, שרצו לעשות את העגל אמצעי בינם לבין השם ויתברך, שאמרו: אשר ילכו לפנינו (שמות לב), בחינת אמצעי. ובטעויות כזה רבים נכשלים, ועושים את הסבות אמצעי בינם לבין השם ויתברך, הינו שמאמינים בהשם ויתברך, אבל מאמינים גם-כן באמצעי, ואומרים שצריך לסבות, הינו שמאמינים, למשל, בהסבה של פרנסה, שהוא המשא-ומתן, ואומרים הסבה של משא-ומתן עקר, כאלו, חס ושלום, בלא הסבה של משא-ומתן אין יכלת ביד השם ויתברך לתן להם פרנסה. ובהסבה של הרפואה, שהוא סמים, עושים מהם עקר, כאלו, חס ושלום, בלי הסמים אין יכלת ביד השם ויתברך לרפא. ואין הדבר כן, כי הקדוש-ברוך-הוא סבת כל הסבות ועלת כל העלות, ואין צריך לשום סבה, ועסקנו באלו הסבות צריך להאמין בהשם ויתברך לבר, ולא לעשות מהסבות עקר:

וכשהצדיק מבטל בתפלתו איזה חיוב של מערכת המזלות, אזי נתידע מהגלוי על הסתום, שיש אלקי נמצא, שהוא שומע תפלת הצדיק ומשדד המערכות ומשנה הטבע. וכל זה יהיה לעתיד, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים סח): עתידים צדיקים להחיות את המתים, ושאר נפלאות:

וזה: ויגש אליו יהודא - דא תקרבא דמלכא למלכא. ויאמר כי אדוני - שהשכינה מבקשת רחמים מהשם ויתברך על אלו הרחוקים. ידבר נא עבדך דבר באוני אדני - ולא ישמע עוד אמצעי. ואל יחד אפך בעבדך - על העבר. כי כמוך בפרעה - פרעה לשון התגלות; כי אתה אינך ידוע לבני-אדם אלא מהגלוי, ומחמת שאינך ידוע אלא מהגלוי, לפיכך טעו כל אחד לפי טעותו; אבל בשאתה מבטל רצונך בשביל רצון הצדיק, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (מ"ק טו): הקדוש-ברוך-הוא גזור וצדיק מבטל; אזי ידעו מהגלוי על הסתום, בשרואים שמערכת המזלות מחיבים איזה גזרה וצדיק מבטל, אזי ידעו שיש אלקי נמצא, שהוא עושה רצון הצדיק. וזה: מה פרעה גזור ואינו מקיים - פרעה, הינו מערכת המזלות הגלויים לכל גזרתם, אף אתה גזור ואינך מקיים - כי הצדיק מבטל:

כי עקר זכות התענית אינו אלא בשאנו חושבים השעות שהתחיל להתענות. למשל, בשמתענה שני ימים - היום השני, שהוא נחשב ביותר, אין מחמת עצמו, אלא מחמת שאנו חוזרים ליום ראשון, אזי נחשב יום שני לזכות יותר:

גם כי עקר כל הדברים הן התחלה, כי כל התחלות קשות (מכילתא פ' יתרו, והובא בפירוש"), מחמת שיוצא מהפך להפך, אבל אחר התחלה הוא נכנס מעט בהרגל, ואינו קשה עליו כל-כך. וכן בכל יום ויום שהולך למרחוק מהתחלה, כן נקל הדבר, שנכנס מעט בהרגל. נמצא, שעקר כח העבודה של כל ימים אינו אלא ההתחלה, שאנו צריכין לחזר לאחורי, ליום ראשון, שהתחיל להבין ולהתענות (ג), שהוא תחלת התשובה, שהיה קשה עליו ההתחלה, שיוצא מהפך להפך, ובכל יום חזר לאחוריו לקבל כח מהתחלה. ומחמת שאלו השירים הנ"ל הם סמוכים להדבור, וכשמתגברים אזי ממשיכין את הדבור לגלות מצרים, בחינת מצר הגרון, בחינת (תהלים סט): נחר גרוני, ואינו יכול לדבר שום דבור לפני השם ויתברך, ועל-ידי התענית שמרעב את עצמו הוא ממשיך מימי החסדים ללחלח הגרון, ואז יוכל לדבר:

וזה בחינת (בראשית יב): ויהי רעב בארץ - רעב הינו בחינת תענית, שמרעב את עצמו, וזה הוא דבקות אחורי הקדשה, כי הויה אלקים בחינת אחורים - מספר רעב. [כי שם הויה באחורים, דהינו י' י"ק יק"ו יק"ק, עולה ע"ב, ושם אלקים באחורים, כזה א אל אלקי אלקים עולה ר', ושניהם יחד עולים רע"ב]. וירד אברהם מצרימה - הינו הורדות מימי החסדים ללחלח מצר הגרון, להוציא את הגרון מבחינת נחר גרוני, בבחינת (שם): הלוד ונסוע הנגבה, ללחלח הנגיבה, להתקים (ישעיה נח): קרא בגרון אל תחשך. ואז, בשנתדבקין אחורי הקדשה, שאי אפשר להקלפות לכנס לשם ולינק, ואז נתגלין הפנים של הקדשה, ואז: ויראו אותה שרי פרעה (בראשית שם) - הינו, שאלו השירים הנ"ל רואים את יפי הוד הדבור; ויהללו אותה אל פרעה. וכל זה הוא מבין מהשם ויתברך כדי להוציא בלעם מפהם, בחינת: עת אשר שלט האדם באדם לרע לו. וזה: וינגע ה' את פרעה. וזה (משלי לא): אשה יראת ה' היא תתהלל, בחינת: ויהללו אותה אל פרעה, אין זה אלא בשביל: תנו לה מפרי ידיה, הינו להוציא גיצויות הקדשה מביניהם; כשהיא מוציאה כל חיותה מבין הקלפות, אזי משליכין כל העב"ם את אליליהם ופונים בלם לאמונת ישראל לקרא בלם בשם ה'. וזה עקר קשומי האמונה, שיקרבו אחרים לאמונתה:

וזה בחינות (סבא משפטים דף צח): עולימתא שפירתא דלית לה עינין. עולימתא שפירתא - זה בחינת אמונה, בחינת (ש"ה י): יפה את רעיתי, בחינת: ורעה אמונה; דלית לה עינין - הינו אלו הקשיות הנ"ל, שאין לעין בהם וצריך לחזק באמונתו. גופא ממירתא ואתגלי - כי היא טמירה, כי אם תשאל את המאמין איזה טעם באמונה, ודאי אינו יודע להשיב לך טעם, כי אמונה אינו שיד אלא בדבר שאינו יודע טעם. ואף-על-פירכן: ונגליא - הינו שאצל המאמין הדבר גלוי, כאלו רואה בעיניו את הדבר שהוא מאמין בו מחמת גדל אמונתו השלמה. נפקת בצפרא

וזהו: ויפס אלקים וכו'. איתא במדרש (שמות פ' כ): ויפס לשון סעודה, הינו לשון הסבה וחסמים - אחד מחמשה (כמו שפירש"י שם). הינו חמשת מוצאות הפה, שעליהם כל העכו"ם פונים לאמונת ישראל לעבדו שכם אחד, כמו שכתוב: אז אהפך אל כל העמים שפה ברורה וכו'. עלו בני ישראל מארץ מצרים - ממצר הגרון. הינו, עלידי עלות בני-ישראל מראשי התאוות הנ"ל, ממצר הגרון הנ"ל, עלידי הדבור מחזיר את העכו"ם לאמונת ישראל. וזה עקר קשויי האמונה, בחינת מתקשטא בקשוייין דלא הוו. עלידי אמונה בשלמות, אזי התרה אכילה, בחינת ויפס:

(עד כאן לשונו ו"ל)

שיק לאות ב: וזה: "שלום" ראשי-תבות: וידע מ'ה ש'תשיב לאפיקורוס; כי עלידי השלום יודע להשיב על אפיקורסות שבלבו פנ"ל - עין שם. וגם עלידי השלום שיש בין ישראל בין אחד לחברו, גם עלידיה נחבטלין האפיקורסות, כמבאר במקום אחר (ח). וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ' דה): חבור עצבים אפרים הנח לו (הושע ד) - שפשיש שלום בין ישראל, אפלו עובדין פוכבים ומזלות, מוחלין להם; אבל: חלק לבם עתה יאשמו (שם ט) - כי עלידי המחלקת באין בפירות פנ"ל, וכל אחד אוהו בדתו, מאחר שאינם באים ומתועדים יחד לדבר אחד עם חברו להפכו לדעתו; ואפלו יבואו יחד וידברו זה עם זה, לא ישוב מדעתו, מחמת הנצחון של המחלקת. אבל כשיש שלום, אפלו עובדין עבודה-זרה מוחלין להם, כי עלידי השלום בודאי יתבטל העבודה-זרה והאפיקורסות שיש לכל אחד מהם, עלידי שידברו זה עם זה וישיבו זה את זה מדעותיו הרעות והתפירות, ובודאי יבואו לאמונה שלמה וישרה עלידי השלום, פנ"ל וכמבאר במקום אחר (ח):

גם זה שיק לאות הנ"ל:

מהמחלקת נעשה הלכות, כמבאר בתהלה לדוד, עין שם היטב. מבאר שם, שההלכות הם תקון המחלקת, כי חזיר ומהפך הצרופי אותיות של המחלקת להלכות, כמבאר שם. עין שם מה שכתוב שם, שהצדיק לומד אלו הצרופין של המחלקת, ועושה מהם צרופ הלכה וכו', עין שם. וזהו בחינת מה שמבאר כאן, שצריכין ללמד הלכות, דהינו פוסק, בשביל תקון המחלקת, והבן:

שיק לאות ה: גם כי עקר כל הדברים הן התהלה, כי כל התהלות קשות מחמת שיוצא מהפך אל הפך וכו' פנ"ל. ועליבן בכל פעם ופעם שנוסע להצדיק, צריך שיראה שיבוא בכל פעם מחדש, לא כמו שכבר היה אצל הצדיק ועכשו הוא בא פעם שנית, רק כמו שלא היה מעולם אצל הצדיק, ויהיה אצלו כמו שבא עכשו מחדש פעם ראשון. כי עקר הוא ההתהלה, כי כל התהלות קשות פנ"ל; נמצא שעקר כח העבודה של כל הימים

אינו אלא ההתהלה פנ"ל, עין שם, וכפי הכח וההתלהבות של ההתהלה בן הולך ומתנהג בעבודתו, כי עקר היא ההתהלה פנ"ל. עליבן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, כי פן ואולי לא היתה התהלתו כראוי, ואם-כן גם כל עבודתו אינה בשלמות כראוי, כי הכל מתנהג כפי ההתהלה. עליבן צריך להתחיל בכל פעם מחדש, ולבוא להצדיק מחדש בכח התלהבות גדול והתנבחות חדש לעבודת השם יתברך, כדי שתהיה עבודתו כראוי כפי כח ההתהלה פנ"ל. וכן בכל פעם ופעם צריך לחשש חששא זו, פן לא התחיל עדן כראוי, וצריך להתחיל ולבוא להצדיק בכל פעם מחדש:

סג

סוד פונת המילה

כי ברית נקרא בלשון תרגום אמה, וכמו שמזכר בלשון זה בגמרא (שבת קח:), והוא בחינת אמה בת ששה טפחים (א), שהברית כלול מהם. והוא בחינת (ישעיה ו): שרפים עומדים ממעל לו, שש כנפים שש כנפים לאחד (ב), שש כנפים, הם בחינת הששה טפחים הנ"ל, והם נחלקים לשלש, הינו בחינת (שם): בשתיים יכסה פניו, ובשתיים יכסה רגליו, ובשתיים יעופף:

כי פנים הוא בחינות וטפח לו על פניו (ב"ק לב:). ובשתיים יכסה פניו הוא בחינות שני טפחים, בחינות מגלה טפח ומכסה טפח הנאמר בברית, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גירסא ב:), וכן בשתיים יכסה רגליו הוא בחינת וטפח לו בסגולו (ב"ק שם), והוא גם-כן בחינת שני טפחים פנ"ל, מגלה טפח ומכסה טפח. ובשתיים יעופף הוא בחינת עופות שגבראו מן הרקק (חולין כו:), בחינות טופח עלימנת להטפח (יומא עח, גיטין טו, ע"ז ס:):

וכל הששה טפחים כלם כלולים ומנחים בברית, כי הששה טפחים הנ"ל הם בחינת ששת ימים שבהם עשה ה' את השמים ואת הארץ, בבחינת (תהלים לט): הגה טפחות נתת ימי; כמו שכתוב (שמות כ): ששת ימים עשה ה' וכו' וינח ביום השביעי; הינו שכל הששת ימים, בחינת הששה טפחים, הניח כלם ביום השביעי, שהוא שבת, שהוא בחינת ברית, כמו שכתוב (שם לא): ברית עולם ביני ובין בני-ישראל:

וזה בחינת בראשית - בראשית (תיקון יא). בחינת ששת ימים, ששה טפחים הנ"ל, שכלם מנחים וכלולים בברית. וזה: בראשית - ברית אש (תיקון ג דף יח), הינו ברית שהוא כלול משישה ימים, ששה טפחים, שש כנפים. וזה ברית אש, בחינת שרפים בשש כנפים, שהן בחינת ששה טפחים פנ"ל. כי גם אש יש לה ששה כחות, וכמבאר גם למחקרים שיש ששה כחות באש, הינו: מתיך ומקפא, מבשל ושוהר, משחיר ומלבין. וכן עוף יש בו ששה כחות, כי עלידי העפופה הוא נעלם ומתגלה, קרוב ורחוק וכו':

(ד) לעיל בסיון כו. (ה) שם. (א) עירובין ג ע"ב. (ב) עין זוהר פינחס רלו.

ומכסה פנים של פעם, ולפעמים מכסה פנים של רצון והשגחה כנ"ל. ולחסם הפנים הוא בחינת ברית, כמו שכתוב (ויקרא כד): ביום השבת יערכנו לפני ה' וכו' ברית עולם, ונאמר בהם (שמות כה): ועשית לו מסגרת טפח. ועל-כן נקראת הבחינה המקבלת הששה טפחים הנ"ל "מטפחת", כמו שכתוב (רות א): הכי המטפחת; כי זה היה בקשטה, כמו שכתוב (שם): ופרשת בגדיך על אמתך; שבקשה הנפנים הנ"ל, שהן בחינת הששה טפחים כנ"ל, על-כן: ויאמר לה הכי המטפחת, וימד לה שש שעורים, שהן בחינת ששה טפחים, שש כנפים הנ"ל:

ויש נחש, ונמלה בתוך פיה. וזאת הנמלה אין לה נחא בודאי, מחמת שהיא בתוך פיה של נחש. והנחש פעמים הולך ופעמים מעופף. והחלוק שבין הליכה לעפפה - כי בעפפה יוכל לעוף ולפרח ברגע הרבה, אבל בהליכה הוא הולך מעט מעט בדרך ההולך, שהוא תנועה כבדה. ובכל הדבורים רעים שמדברים, ובפרט בשחם נוגעים על צדיקים וגדולים, באלו הדבורים הם עושים כנפים להנחש שיוכל לעופף, כי על-ידי דבורים קדושים עושים כנפים דקדשה, בבחינת (קהלת י): ובעל כנפים יגיד דבר; אבל באלו הדבורים רעים עושים כנפים להנחש, והם נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל. כי הדבור יוצא מכנפי ראה, על-כן נעשה ממנו בחינת כנפים להנחש, כי הדבור יוצא משית עוקאין דקנה הוא נגד השש כנפים של הקדשה הנ"ל:

והנחש הם אלו החכמים להרע, החוקרים פילוסופיא ואפיקורסות, כמו שכתוב (ירמיה ד): חכמים המה להרע, ולהיטיב לא ידעו; שהם רק חכמים להרע, שאם ירצו להשתמש בחכמתם, להיטיב לא יוכלו. והם בחינות הנחש, בחינות (בראשית א): והנחש היה ערום מכל חית השדה. ועל-ידי דבורים רעים עושים כנפים להחכמים אלו, שהם בחינת הנחש, שיוכלו לעוף ולפרח, הינו שמעופפת ומתפשטת חכמתם ואפיקורסות שלהם בעולם, ומזיק מאד להעולם. וגם בחקירותם בעצמם הם מעופפים, כמו מי שיש לו שכל מעופף, הינו ששכלם מעופף במהירות, ונפתח להם חכמתם מאד. אבל אם אין להנחש כנפים, הינו שאין להם דבורים רעים כנ"ל, אזי אין להנחש רק בחינת הליכה, הינו שאין להחכמים להרע הנ"ל רק מה שחוקרים בינם לבין עצמן, ואינם מעופפים בעולם, הינו שאין מתפשט ומעופף חכמתם בעולם, ואינם יכולים להזיק להעולם, רק למי שסמוך אליהם, כגון תלמידיהם וחבריהם, אבל ברחוק מהם אינם יכולים להזיק. כמו ההולך, שהולך רק מעט ואינו יכול למהר למרחוק כמו המעופף. וגם בינם לבין עצמן אין שכלם מעופף, הינו שאין נפתח להם החכמה כל-כך, ואינם מעופפים ומהירים בחכמות שלהם, רק חוקרים בחכמתם מעט מעט, כמו ההולך. וגם מה שמזיקים לאחרים בחכמתם הוא רק בבחינת הליכה, שאינו מעופף ונכנס בעמק לתוך המוח והלב, רק שנדבק קצת להמוח, אבל אינו נכנס בעמק לתוך הלב והמוח. אבל בשיש להם, חס ושלום, כנפים מדבורים רעים כנ"ל, אזי שכלם מעופף כנ"ל, וגם מזיק למרחוק, כמו המעופף, שמעופף בשעה אחת למרחוק, וגם שמעופף חכמתם המשבשת ונכנס ונדבק בהמוח והלב בעמק גדול מאד:

והצדיק, שהוא בחינת ברית, בחינות (משלי י): צדיק יסוד עולם, הוא כלול מבחינות הששה טפחים הנ"ל, שנהלקים לשלש בחינות של שתיים שתיים, הינו שכל בחינה מהשלש הוא בחינת מנלה טפח ומכסה טפח, כי הוא בחינת מנלה טפח ומכסה טפח נגד עצמו, וזה בחינת בשתיים יכסה פניו. וכן הוא בחינת מנלה ומכסה וכו' נגד העולם, וזה בחינת בשתיים יכסה רגליו. וכן הוא בחינת מנלה ומכסה נגד השם יתברך, וזה בחינת בשתיים יעופף. כי לפעמים הוא אצל העולם בחינת מנלה, שמנלה ומקרב עצמו אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה, שנתכסה ונתעלם מהם, שמתרחק מהם מאד; ולא די שמתרחק מהם ומתרחם מהם ואינם יכולים להתקרב אליו, אלא שנופלים עליו קשיות ותמיהות, עד שנתעקם ונתבלבל מהם מחמת שמתרחק מהם מאד וקשה עליו קשיות ופליאות, וזה בחינת מכסה טפח. וזה בחינת ובשתיים יכסה רגליו - רגליו לשון המשכה, כמו (שמות יא): וכל העם אשר ברגליו - ההולכים אחר עצתך^(א), הינו שבהמשכה, שממשיך העולם אליו, הוא בחינת מנלה טפח ומכסה וכו' כנ"ל, כי מחמת שמוח הצדיק בעצמו אי אפשר לקבל ממנו, על-כן הוא צריך להתכסות ולהתלבש עצמו בדברים קטנים, כדי שיוכל להתגלות, שיוכלו העולם לקבל ממנו. וזה בחינת מנלה טפח ומכסה טפח - שמה שמכסה ומתלבש עצמו הוא בחינת מנלה, שעל-ידיה הוא מנלה עצמו אליהם, כי בלא זה לא היה אפשר להתגלות אליהם. ולפעמים הוא בחינת מכסה ממש, שמתכסה ומתעלם מהם, ונתרחק ונפלא מהם כנ"ל:

וכן אצל השם יתברך צריך להיות בחינת מנלה ומכסה וכו'. כי צריך לדבק ולקרב עצמו להשם יתברך, באלו כפיכול השם יתברך נגלה ומתקרב אליו. אבל כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך, צריך להתרחק יותר, הינו כל מה שמתקרב יותר, צריך לידע שהוא רחוק מאד מהשם יתברך, כי אם יחשב וידמה בדעתו שכבר נתקרב להשם יתברך וידע בידיעות השם יתברך, זה סימן שאינו יודע כלום, כי אם היה יודע קצת מהשם יתברך, היה יודע שהוא רחוק מאד ממנו, כי כל מה שמתקרב יותר להשם יתברך ויודע יותר, הוא יודע שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל. וזה דבר שאי אפשר לפה לדבר ולהסביר זאת, כי גדלת הבורא אין שעור. וזה בחינת (ישעיה נב): שלום לרחוק ולקרוב, בחינות מנלה טפח ומכסה וכו', שכל מה שמתקרב, מתרחק כנ"ל. וזה בחינת ובשתיים יעופף. יעופף בתרגומו משמש, הינו בחינות מנלה טפח ומכסה וכו' של השמוש, שמשמש ועובר השם יתברך כנ"ל. ובשתיים יכסה פניו - זה בחינת מנלה טפח ומכסה טפח אצל עצמו, כי פנים לשון פעם, כמו שכתוב (שמות לג): פני ילכו^(ב); וגם פנים לשון רצון והשגחת השם יתברך, כמו שכתוב (במדבר י): יאר ה' פניו אליך. והצדיק הוא לפעמים מקבל על עצמו יסורין בשביל העולם, והוא כמו חלוף, שמחליף עם השם יתברך ההשפעה וההשגחה, שאינו רוצה זאת ההשפעה וההשגחה, ומכסה פני השגחה זו, ומקבל על עצמו יסורין, כי הוא בוחר בהשפעה והשגחה רוחניות. ואותה ההשפעה שהלכה לה, נתפזרה בין העולם. וזה בחינת מנלה טפח ומכסה וכו', שלפעמים מנלה פנים של רצון והשגחה

שהוא בין ההליכה והעפירה, ואזי יש לה נחא להנמלה דשכב בין שנה כנ"ל:

שארי בחבורא וסים בפרודא, הינו שאלו המחקרים, שהם חכמים להרע, שהם בחינות הנחש כנ"ל, חכמתם וחקירתם הוא - שארי בחבורא, שתחלת חקירתם מתחלת מהמחברים, מחבור חמר וצורה, וסים בפרודא, שמסתקמת חכמתם בשכליים הנפרדים. כי בן דרך כל חקירתם, להתחיל מחבור החמר והצורה, ועולים ממדרגה למדרגה, מתחלה מחמר וצורה של הגשמיים, ואחר כך מחמר וצורה של הדקים יותר, ואחר כך מחמר וצורה של עלה ועלול, עד שמוגיעים ומסיימים בשכליים הנפרדים, ורוצים להשיג בחקירתם האנושית, המטעית והמשפשת, כידוע להמחקרים בעצמן, הם רוצים להשיג על ידי חקירותם הללו, מחבור חמר וצורה, את שכליים נפרדים, וזה: שארי בחבורא וסים בפרודא:

סד

ויאמר יי אל משה בא אל פרעה כי אני הכהנתי את לבו ואת לב עבדיו למען שתי אתתי אלה בקרבנו. ולמען תספר באוני כנגד ובן כנגד את אשר התעללתי במצרים ואת אתתי אשר שמתי בם וידעתם כי אני יי וכו'. הנני מביא מחר ארבה בגבולך: (שמות י') (א)

א כי השם יתברך מחמת רחמנותו ברא את העולם, כי רצה לגלות רחמנותו, ואם לא היה בריאת העולם, על מי היה מראה רחמנותו, ועל כן ברא את כל הבריאה מתחלת האצילות עד סוף נקדת המרפז של עולם הגשמי כדי להראות רחמנותו. וכאשר רצה השם יתברך לברא את העולם, לא היה מקום לבראו, מחמת שהיה הכל אין סוף, עליבן צמצם את האור לצדדיו, ועל ידי הצמצום הזה נעשה חלל הפנוי, ובתוך החלל הפנוי הזה נתהוו כל הימים והמדות, שהם בריאת העולם (כמ"ש בעין חיים בתחלתו):

וזה החלל הפנוי היה מכרח לבריאת העולם, כי בלתי החלל הפנוי לא היה שום מקום לבריאת העולם כנ"ל. וזה הצמצום של החלל הפנוי אי אפשר להבין ולהשיג בראם לעתיד לבוא, כי צריך לומר בו שני הפכים: יש ואין, כי החלל הפנוי הוא על ידי הצמצום, שכביכול צמצם אלקותו משם, ואין שם אלקות בכיכול, כי אם לא בן אינו פנוי, והכל אין סוף, ואין מקום לבריאת העולם כלל; אבל באמת לאמתו, בודאי אף על פי כן יש שם גסבן אלקות, כי בודאי אין שום דבר בלעדי חיותו, ועל כן אי אפשר להשיג כלל בחינת חלל הפנוי עד לעתיד לבוא:

והנמלה המנח בתוך פי הנחש, הוא בחינות חכם הדור, שהוא חכם הישר והצדיק ובעל מדות טובות. ומחמת שהוא חכם גדול וקדשה ונכנס באלו החכמות, אזי כשאלו החכמים נכנסים בחקירתם לחקר באלו החכמות, אזי יש לו צער גדול מאד, ויש לו מלחמה גדולה עמהם, הינו עם בחינת הנחש הנ"ל, כי מתגברים עליו מאד בלבולים ואמונות כזביות, והוא בחינת מבטח בוגד, שמתגבר עליו בפחון בוגד, שאינו בפחון שלם ואמת בראי, שזהו בחינת אמונות כזביות. וזהו בחינות (משלי כה): שן רעה ורגל מועדת מבטח בוגד; הינו שזה המבטח בוגד היא בחינות שן רעה את החכם, שהוא הנמלה שבתוך פיה כנ"ל, כי מחמת שהוא חכם ונכנס בעבודת השם, מתגברים עליו אלו הפלבלים והאמונות כזביות ביותר, וצריך לו תמיד מלחמה גדולה עמהם:

ובין כשהנחש הולך ובין כשהוא מעופף, יש לו צער גדול ומלחמה גדולה, רק שבודאי בעת העפירה צערו גדול יותר מאד. ואין לו שום נחא בין כשהוא הולך בין כשהוא מעופף, רק שיש ממצע בין ההליכה ובין העפירה, והוא בעת שפוסק העפירה ומוריד עצמו מן העפירה ממעלה למטה, בדרך המעופף בעת שרוצה לשלשל ולהוריד עצמו למטה, ואזי יש להנמלה הנ"ל נחא, כי אזי אינו הולך ואינו מעופף. הינו, כי יש כמה עתים שהחכמים נחים ואינם חוקרים, כגון בעת שנה ואכילה, ואזי יש נחא להחכם, שהוא בחינת הנמלה שבתוך פיה, כי החכם הוא בחינת נמלה כמו שכתוב (משלי י'): לך אל נמלה עצל, ראה דרכיה וחכם, כי זה החכם מלמד דעת ודרכי ה' אל העם:

וזה סוד מה שאמר הפסא (וזה משפטים דף צה): מאן הוא נחש? דפרח באוירא ואזל בפרודא, בין כך ובין כך אית נחא לחד נמלה דשכב בין שני. הינו בחינות הנחש הנ"ל. דפרח באוירא - שפריחתו על ידי האוירים, הינו על ידי דבורים רעים, שנעשה לו מהם כנפים. ואזל בפרודא - הינו שאין לו רק בחינות הליכה, כשכנפים דקדשה הם בתקונו ואין להנחש כנפים מדבורים רעים, אזי אין לו רק בחינת הליכה. וזה: ואזל בפרודא, בחינות (יחזקאל א): וכנפיהם פרודות מלמעלה; הינו בחינות כנפי הקדשה, אזי: ואזל, שאין לו רק בחינות הליכה, כי בחינות הליכה יש לו תמיד, כי הבחירה חפשית להמחקרים לחקר בכל עת שירצו, רק שאין יכולים לעופף בבחינה הנ"ל כשאין להם כנפים מדבורים רעים, ואין להם רק בחינת הליכה כנ"ל. בין כך ובין כך, הינו בחינת הממצע בין ההליכה והעפירה כנ"ל, וזה נקרא בין כך ובין כך,

(א) עיין בסוף הספר מובא התורה הזאת בנוסח אחר מכת"י רבינו ז"ל בעצמו.

ברא את כל הבריא. נמצא, שהחלל הפנוי מקיף את כל העולם, והשם יתברך, שהוא סובב כל עלמין, מסבב גם על החלל הפנוי, ועל-כן שיד לומר ממלא כל עלמין, הינו כל הבריא שנוברא בתוך החלל הפנוי, וגם סובב כל עלמין, הינו שמסבב גם על החלל הפנוי, ובאמצע מפסיק החלל הפנוי, שפככול צמצם משם אלקותו:

והנה על-ידי אמונה, שמאמינים שהשם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, ומאחר שהוא סובב כל עלמין, אס-כן שגם החלל הפנוי בעצמו נהיה מחכמתו יתברך, ובודאי באמת לאמתו יש שם אלקותו יתברך, רק שאי אפשר להשיג זאת ולמצא שם השם יתברך כנ"ל, על-כן הם עוברים כל החכמות והקשיות והאפיקורסות הפא משם מחלל הפנוי, כי יודעים שבודאי אי אפשר למצא להם תשובה, כי אם היה מוצא עליהם תשובה, הינו שהיה מוצא בהם את השם יתברך, אס-כן לא היה חלל הפנוי, ולא היה אפשר להתהוות הבריא. אבל באמת לאמתו בודאי יש עליהם תשובה, ובודאי יש שם אלקותו יתברך. אבל על-ידי חקירות נשקעים שם, כי אי אפשר למצא שם את השם יתברך, מאחר שהוא בחינת חלל הפנוי, רק צריכין להאמין שהשם יתברך סובב גם עליו, ובודאי באמת גם שם יש אלקותו יתברך:

ועל-כן ישראל נקראים עבריים, על-שם שהם עוברים באמונתם על כל החכמות, ואפלו על החכמות שאינם חכמות, הינו האפיקורסות השנית הפא מחלל הפנוי כנ"ל. ועל-כן השם יתברך נקרא אלקי העבריים (שמות ג), מלשון (יהושע כד): עבר הנהר (ג), לשון צדדין, הינו שאלקותו מסבב גם על החלל הפנוי, הפא על-ידי הצמצום, שצמצם האור לצדדין. ועל-כן ישראל נקראים עבריים, שעל-ידי אמונתם, שמאמינים שהשם יתברך אלקי העבריים כנ"ל, הם עוברים על כל החכמות ועל מה שאינם חכמות, הינו האפיקורסות השנית כנ"ל. ועל-כן בודאי מזה האפיקורסות השנית, בודאי צריך לזהר יותר ויותר לברח ולהמלט משם לבלי לעין ולהביט בדבריהם כלל, כי חס ושלום, בודאי ישקע שם, כי עליו נאמר: כל באיה לא ישובו וכו' כנ"ל:

ג אך דע, אם יש צדיק גדול, שהוא בחינת משה, הוא צריך דוקא לעין בדברי האפיקורסות אלו, ואף שאי אפשר לישבם כנ"ל, על כל זה על-ידי עיונו שמעין שם הוא מעלה משם כמה גשמות שנפלו ונשקעו בתוך האפיקורסות הזאת. כי אלו המבוכות והקשיות של האפיקורסות הזאת הפא מחלל הפנוי, הם בבחינת שתיקה, מאחר שאין עליהם שכל ואותיות לישבם כנ"ל; כי הבריא היתה על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים א): בדרך ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאם. ובהדבור יש חכמה, כי כלל הדבור הוא רק חמשת מוצאות הפה, ועל-ידם נהנו כל הדברים של כל הבריא, וכמו שכתוב (שם ט): כלם בחכמה עשית. והדבור הוא הגבול של כל הדברים, כי הגביל חכמתו בהאותיות, שאותיות אלו הם גבול לזה, ואותיות אלו הם גבול לזה.

ב ודע, שיש שני מיני אפיקורסות: יש אפיקורסות, שבא מחכמות חיצוניות, ועליו נאמר (אבות פ"ב): ודע מה שתשיב לאפיקורוס; כי האפיקורסות הזאת יש עליה תשובה, כי זאת האפיקורסות בא מחכמות חיצוניות, שהם באים ממותרות, מבחינות שבירת כלים, כי מחמת רבוי האור נשתפרו הכלים, ומשם נהנו הקלפות, כידוע. וחכמות חיצוניות באים משם, הינו משבירת כלים, ממותרות פסלת הקדשה. כמו אצל האדם יש כמה מיני מותרות ופסלת, כגון צפרנים ושער וזעה ושאר פסלת ומותרות, כן כל חכמה חיצונה בא ממותרות ופסלת ידועה של הקדשה, וכן כשוף בא ממותרות ופסלת ידועה. ועל-כן מי שנופל לאפיקורסות הזאת, אף שבודאי צריך לברח ולהמלט משם, אך אף-על-פי-כן מי שנופל לשם, אפשר לו למצא הצלה לצאת משם, כי יוכל למצא שם את השם יתברך אם יבקשהו וידרשהו שם, כי מאחר שהם באים משבירת כלים יש שם כמה ניצוצות הקדשה וכמה אותיות שנשברו ונפלו לשם, כידוע, ועל-כן יוכל למצא שם אלקות ושכל לישב הקשיות של האפיקורסות הזאת הפא מחכמות חיצוניות, שהם באים ממותרות משבירת כלים, כי יש שם חיות אלקות, הינו שכל ואותיות שנשברו ונפלו לשם. ועל-כן האפיקורסות הזאת יש עליה תשובה, ועליו נאמר: ודע מה שתשיב לאפיקורוס:

אבל יש עוד מין אפיקורסות, והם החכמות שאינם חכמות, אלא מחמת שהם עמקים ואינם משיגים אותם, ומחמת זה נראים בחכמות. כמו, למשל, כשאחד אומר סברא שקר בגמפ"ת [נמרא, פרוש רש"י, תוספות], ומחמת שאין למדן לישב הקשיא שבא על-ידי סברא זו, על-ידי-זה נדמה שאמר סברא וחכמה גדולה, אף שבאמת אינו סברא כלל, כן יש כמה מבוכות וקשיות אצל המחקרים, שבאמת אינם שום חכמה, והקשיות במלים מעקרא, אך מחמת שאין בהשכל אנושי לישבם, על-ידי-זה נדמים לחכמות וקשיות. ובאמת אי אפשר לישב אלו הקשיות, כי אלו הקשיות של אפיקורסות הזאת באים מחלל הפנוי, אשר שם בתוך החלל הפנוי אין שם אלקות, כביכול, ועל-כן אלו הקשיות הפאים משם מבחינת חלל הפנוי, אי אפשר בשום אופן למצא להם תשובה, הינו למצא שם את השם יתברך, כי אלו היה מוצא שם גם-כן את השם יתברך, אס-כן לא היה פנוי, והיה הכל אין סוף כנ"ל. ועל-כן על האפיקורסות הזאת נאמר (משלי ב): כל באיה לא ישובו; כי אין שום תשובה על האפיקורסות הזאת, מאחר שבא מחלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו, כביכול:

רק ישראל על-ידי אמונה עוברים על כל החכמות, ואפלו על האפיקורסות הזאת הפא מחלל הפנוי, כי הם מאמינים בהשם יתברך בלי שום חקירה וחכמה, רק באמונה שלמה, כי השם יתברך ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין (ג), נמצא שהוא כביכול בתוך כל העולמות וסביב כל העולמות. וצריך להיות הפרש כביכול בין המלוי והסבוב, שאם לאו, אס-כן הכל אחד, אך על-ידי בחינת החלל הפנוי, שמשם צמצם אלקותו, כביכול, ובתוכו

(ב) רעיא מהימנא פנחס דף רכה. (ג) רש"י בראשית למ, על פסוק איש עברי.

וְזֶה פֶּרוּשׁ הַמִּשְׁנָה: כָּל יָמֵי גְדֻלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים, וְלֹא מִצָּאֵתִי לְגֹנֶף טוֹב מִשְׁתִּיקָה; וְלֹא הַמְדֵּרֵשׁ הוּא הָעֵקֶר, אֲלֵא הַמַּעֲשֶׂה; וְכָל הַמְדֵּרֵשׁ דְּבָרִים, מִבֵּיא חֲטָא (אבות פ"א). כָּל יָמֵי גְדֻלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְכו'. בֵּין הַחֲכָמִים, הוּא בְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי, שְׂנֵת־הוּא וְנַעֲשֶׂה בֵּין הַחֲכָמִים עַל־יְדֵי הַפְּרוּד וְהַמְחַלֶּקֶת שֵׁשׁ בִּינֵיהֶם כַּנ"ל. וְזֶה בֵּין הַחֲכָמִים דִּיקָא, הֵינּוּ שֵׁשׁ פְּרוּד וּמְחַלֶּקֶת בִּינֵיהֶם, כִּי אִם הָיוּ כָּלֶם אֶחָד, אֵין שְׂקָד לִזְמַר בֵּין הַחֲכָמִים. וְעַל־יְדֵי הַמְחַלֶּקֶת נַעֲשֶׂה בְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי, וּבִתְוֹךְ הַחֲלָל הַפְּנוּי הָיָה נַעֲשֶׂה בְּרִיאַת הָעוֹלָם, הֵינּוּ הַיָּמִים וְהַמְדוּת:

וְזֶה: כָּל יָמֵי גְדֻלְתִּי - שֶׁהָיִיתִי מְגֻדֵּל יָמִי וּמְדוּתִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם, בֵּין הַחֲכָמִים - בֵּין הַחֲכָמִים דִּיקָא, בִּתְוֹךְ הַחֲלָל הַפְּנוּי כַּנ"ל, כִּי שֵׁשׁ נַעֲשֶׂה כָּל הַבְּרִיאָה כַּנ"ל. וְזֶה גְדֻלְתִּי - שֶׁהִגְדַּלְתִּי יָמִי וּמְדוּתִי מִקְטָנוּת לְגְדֻלוּת. וְזֶה שֶׁקִּרְאָם יָמִי, כִּי הֵם יָמִים שְׁלֹו, כִּי הוּא בּוֹרֵא אֶת הָעוֹלָם וְכו' כַּנ"ל. וְזֶה: וְלֹא מִצָּאֵתִי לְגֹנֶף טוֹב מִשְׁתִּיקָה - כִּי שֵׁם, בְּחֲלָל הַפְּנוּי, אֵין טוֹב מִשְׁתִּיקָה כַּנ"ל, כִּי אִסּוּר לִכְנֹס לְשֵׁם כִּי אִם מִי שֶׁהוּא בְּבִחִינַת שְׁתִּיקָה, בְּחִינַת מִשְׁה כַּנ"ל. וְזֶה שֶׁאָמַר: כָּל יָמֵי גְדֻלְתִּי בֵּין הַחֲכָמִים וְלֹא מִצָּאֵתִי וְכו', כִּי עַל־יְדֵי שֶׁאֲחִזּוּ בְּמִדְהָה זֶה בְּבִחִינַת שְׁתִּיקָה, כְּמוֹ שֶׁאָמַר שָׂאִין טוֹב מִשְׁתִּיקָה, עַל־כֵּן הָיָה מְגֻדֵּל יָמָיו וּמְדוּתָיו שֵׁם בְּחֲלָל הַפְּנוּי, כִּי אִסּוּר לִכְנֹס לְשֵׁם כִּי אִם מִי שֶׁהוּא בְּבִחִינַת שְׁתִּיקָה כַּנ"ל. וְזֶה: וְלֹא הַמְדֵּרֵשׁ הוּא הָעֵקֶר אֲלֵא הַמַּעֲשֶׂה, וְכָל הַמְדֵּרֵשׁ דְּבָרִים מִבֵּיא חֲטָא - כִּי כָּל מְדֵרֵשׁ וְדְבָרֵיהֶם, שֶׁאֵלּוּ הַחֲכָמִים מְדַבְּרִים, אֵין הָעֵקֶר הַמְדֵּרֵשׁ בְּלִבָּהּ, אֲלֵא הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁנַּעֲשֶׂה וְיִבְרָאוּ עַל־יְדֵי דְבָרֵיהֶם אֶת הָעוֹלָם כַּנ"ל; אֵל תִּקְרִי עִמִּי אֲלֵא עִמִּי כַּנ"ל. אֵךְ כָּל הַמְדֵּרֵשׁ דְּבָרִים מִבֵּיא חֲטָא, כִּי מִרְבּוּי הָאוֹר נִתְהַווּ הַקְּלָפוֹת כַּנ"ל:

ה וְדַע, שֶׁעַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן שֶׁל הַצִּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁה, הוּא מַעֲלָה אֶת הַנִּשְׁמוֹת מִן הָאִפִּיקוֹרְסוֹת הַזֹּאת שֶׁל הַחֲלָל הַפְּנוּי שֶׁנִּפְלֹו לְשֵׁם. כִּי דַע, שֶׁכָּל חֲכָמָה וְחֲכָמָה שֶׁבַּעֲוֹלָם יֵשׁ לָהּ זְמַר וְנִגּוֹן מִיָּחָד, שֶׁזֶה הַזְמַר מִיָּחָד לְחֲכָמָה זֶה, וּמִזֶּה הַזְמַר נִמְשָׁכֶת הַחֲכָמָה הַזֹּאת. וְזֶה בְּחִינַת (תהלים מז): וְזָמְרוּ מִשְׁכָּבִיל; שֶׁכָּל שֶׁכָּל וְחֲכָמָה יֵשׁ לוֹ זְמַר וְנִגּוֹן, וְאִפְלוּ חֲכָמַת הָאִפִּיקוֹרְסוֹת יֵשׁ לָהּ נִגּוֹן וְזְמַר הַמִּיָּחָד לְחֲכָמָה הָאִפִּיקוֹרְסוֹת. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוּתֵינוּ וְזָרָנָם לְבָרְכָה (תנ"ך טו:): אַחֵר מֶה הָיוּ בָּהֶּ? וְזָמְרָא יוֹנִי לֹא פֶסֶק מִפְּמָה, וּבִשְׁתֵּיהֶם קָם מִבֵּית־הַמְדֵּרֵשׁ, כְּמֶה סִפְרֵי מִינִין נֹפְלִין מִמֶּנּוּ. כִּי זֶה תְּלוּי בֹּתָה, כִּי עַל־יְדֵי זְמַר הַנ"ל שֶׁלֹּא פֶסֶק מִפְּנוּי, עַל־יְדֵי־זֶה הָיוּ הַסִּפְרֵי מִינִין נֹפְלִין מִמֶּנּוּ, כִּי זֶה הַזְמַר הָיָה מִיָּחָד לָזֶה הָאִפִּיקוֹרְסוֹת וְהַמִּינּוֹת שֶׁהָיָה לוֹ.

אֲבָל בְּהַחֲלָל הַפְּנוּי, שֶׁהוּא מְקִיף כָּל הָעוֹלָמוֹת כַּנ"ל, וְהוּא פְּנוּי מִכָּל, כְּבִיכּוֹל, כַּנ"ל, אֵין שֵׁם שׁוֹם דְּבוּר, וְאִפְלוּ שֶׁכָּל בְּלֹא אוֹתִיּוֹת כַּנ"ל. וְעַל־כֵּן הַמְּבֻכּוֹת הַבָּאִים מִשֵּׁם, הֵם בְּבִחִינַת שְׁתִּיקָה. וְכְמוֹ שֶׁמֻּצֵּינוּ בַּמִּשְׁה (מנחות כט), בְּשִׁשָּׁאֵל עַל מִיתַת רַבִּי עֲקִיבָא: זֶה תוֹרָה וְזֶה שְׂכָרָה, הִשִּׁיבוּ לוֹ: שְׁתַּק! כִּךְ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה. הֵינּוּ, שֶׁאֵתָה צָרִיךְ לִשְׁתַּק וְלִבְלִי לִשְׁאֵל תְּשׁוּבָה וְתִרּוּן עַל קִשְׁיָא זֶה, כִּי כִךְ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַדְּבוּר, עַל־כֵּן אֵתָה צָרִיךְ לִשְׁתַּק עַל שֶׁאֵלָה זֶה, כִּי הוּא בְּבִחִינַת עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה, שֶׁאֵין שֵׁם דְּבוּר לִישֵׁב אוֹתָהּ. וְכְמוֹ־כֵן אֵלּוּ הַקִּשְׁיוֹת וְהַמְּבֻכּוֹת שֶׁבָּאִים מִחֲלָל הַפְּנוּי, שֶׁאֵין שֵׁם דְּבוּר וְלֹא שֶׁכָּל כַּנ"ל, עַל־כֵּן הֵם בְּבִחִינַת שְׁתִּיקָה, וְצָרִיךְ רַק לְהֶאֱמִין וּלְשְׁתַּק שֵׁם. וְעַל־כֵּן אִסּוּר לִכְנֹס וּלְעֵין בְּדְבָרֵי הָאִפִּיקוֹרְסוֹת וְהַמְּבֻכּוֹת אֵלּוּ כִּי אִם צָדִיק שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁה, כִּי מִשְׁה הוּא בְּחִינַת שְׁתִּיקָה, בְּבִחִינַת שְׁנִיקָא כְּבִדְרָפָה (שמות ד), בְּחִינַת שְׁתִּיקָה שֶׁהוּא לְמַעַלָּה מִן הַדְּבוּר. וְעַל־כֵּן הַצִּדִּיק שֶׁהוּא בְּחִינַת מִשְׁה, בְּחִינַת שְׁתִּיקָה, יִכּוֹל לְעֵין בְּדְבָרֵי הַמְּבֻכּוֹת אֵלּוּ, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁתִּיקָה כַּנ"ל, וְצָרִיךְ דִּיקָא לְעֵין, כִּדִּי לְהַעֲלוֹת הַנִּשְׁמוֹת שֶׁנִּפְלֹו לְשֵׁם כַּנ"ל:

ד וְדַע, כִּי מְחַלֶּקֶת הִיא בְּחִינַת בְּרִיאַת הָעוֹלָם. כִּי עֵקֶר בְּרִיאַת הָעוֹלָם - עַל־יְדֵי חֲלָל הַפְּנוּי כַּנ"ל, כִּי בְּלֹא זֶה הָיָה הַכָּל אֵין סוּף, וְלֹא הָיָה מְקוֹם לְבְּרִיאַת הָעוֹלָם כַּנ"ל, וְעַל־כֵּן צִמְצַם הָאוֹר לְצִדְדִין, וְנַעֲשֶׂה חֲלָל הַפְּנוּי, וּבִתְוֹכּוֹ בְּרָא אֶת כָּל הַבְּרִיאָה, הֵינּוּ הַיָּמִים וְהַמְדוּת, עַל־יְדֵי הַדְּבוּר, כְּנֹפֶר לְעֵיל: בְּדָבָר ה' שְׁמַיִם נַעֲשׂוּ וְכו'. וְכֵן הוּא בְּחִינַת הַמְּחַלְקוֹת, כִּי אֵלּוּ הָיוּ כָּל הַתְּלַמִּידֵי־חֲכָמִים אֶחָד, לֹא הָיָה מְקוֹם לְבְּרִיאַת הָעוֹלָם, רַק עַל־יְדֵי הַמְּחַלֶּקֶת שְׂבִינֵיהֶם, וְהֵם נִחְלָקִים זֶה מִזֶּה, וְכָל אֶחָד מוֹשֵׁךְ עֲצָמוֹ לְצַד אַחֵר, עַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה בִּינֵיהֶם בְּחִינַת חֲלָל הַפְּנוּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת צִמְצוּם הָאוֹר לְצִדְדִין, שֶׁכֵּן הוּא בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַל־יְדֵי הַדְּבוּר כַּנ"ל:

כִּי כָּל הַדְּבָרִים שֶׁכָּל אֶחָד מֵהֶם מְדַבֵּר, הַכָּל הֵם רַק בְּשִׁבְלִי בְּרִיאַת הָעוֹלָם, שֶׁנַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי בִּתְוֹךְ הַחֲלָל הַפְּנוּי שְׂבִינֵיהֶם, כִּי הַתְּלַמִּידֵי־חֲכָמִים בּוֹרְאִים אֶת הַכָּל עַל־יְדֵי דְבָרֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁפְּתוּב (ישעיה נא): וְלֹאֲמַר לְצִיּוֹן עִמִּי אֵתָה - אֵל תִּקְרִי עִמִּי, אֲלֵא עִמִּי; מֶה אֲנִי עֲבָדִי שְׁמִיָּא וְאַרְעָא בְּמַלּוּלִי, אִף אֵתָם כֵּן (כמ"ש בזהר בהקדמה דף ה). אֵךְ צָרִיךְ לִזְהַר שֶׁלֹּא לְדַבֵּר יוֹתֵר מִדִּי, רַק כְּפִי צָרִיךְ בְּרִיאַת הָעוֹלָם, לֹא יוֹתֵר. כִּי עַל־יְדֵי רַבּוּי הָאוֹר, שֶׁלֹּא הָיוּ הַכְּלִים יִכְוָלִים לְסַבֵּל רַבּוּי הָאוֹר, נִשְׁתַּבְּרוּ, וּמִשְׁבִּירַת הַכְּלִים הָיָה הַתְּהוּוֹת הַקְּלָפוֹת; כֵּן אִם אֶחָד מְרַבֵּה לְדַבֵּר, מִזֶּה גּוֹרֵם הַתְּהוּוֹת הַקְּלָפוֹת, כִּי הוּא בְּחִינַת רַבּוּי הָאוֹר, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָיוּ שְׂבִירַת הַכְּלִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הַתְּהוּוֹת הַקְּלָפוֹת:

על־ידי־זה עולים ויוצאים כל הנשמות שנפלו בתוך האפיקורסות
הזאת של חלל הפנוי, כי נגזרו הוא בכחיות ראש אמונה, הינו
אמונה העליונה על הכל, שעל־ידי נגזר ואמונה זו נתבטלים כל
האפיקורסות, ונכללים ונתבטלים כל הנגזרים בתוך הנגזר הזה,
שהוא למעלה מן הכל, שממנו נמשכים כל הנגזרים כנ"ל:

ו וזה: ויאמר ה' אל משה בא אל פרעה כי אני הכבדתי
וכו'. פרעה הוא בחינות חלל הפנוי, כי פרעה לשון
בטול, מלשון (שמות ה'): תפריעו את העם; וגם פרעה לשון התגלות,
הינו בחינות חלל הפנוי, שהוא בטל ופנוי מכל, ובתוכו התגלות
כל הבריאה כנ"ל. ושם, בחלל הפנוי, יש כבודות לב, כי אי אפשר
להשיג בחינות החלל הפנוי כנ"ל, וכל החכמות הפאים משם, יש
בהם כבודות לב, שנשארים בקשיא על השם יתברך, ואי אפשר
למצא שם השם יתברך, מחמת שפנה אלקותו משם כביכול, כדי
שתוכל הבריאה להתהוות כנ"ל. ועל־כן ויאמר ה' אל משה בא
וכו' - שמשה דיקא יבוא אל פרעה, בחינות החלל הפנוי, כי
אסור לכנס לשם כי אם בחינות משה כנ"ל, כי אי אפשר למצא
שם את השם יתברך כנ"ל:

וזה: כי אני הכבדתי את לבו ואת לב עבדיו. עבדים הם
בחינות ההקדמות של כל החכמות, כי כל חכמה יש לה
הקדמות, והם נקראים עבדים ומשמשים להחכמה, הינו שכל
החכמות וההקדמות הפאים משם, מחלל הפנוי, יש בהם כבודות
לב, שנשארים בקשיא כנ"ל. וזהו: למען שתי אתי אלה בקרב
- הינו שמה שהכבדתי את לבו וכו', שאי אפשר למצא שם את
השם יתברך, זה היה למען שיתי וכו', כדי שאשית בקרב
האותיות של הבריאה, הינו כדי שתוכל הבריאה להתהוות שם,
בתוך החלל הפנוי, שצמצם ופנה אלקותו משם, כביכול, כי אם
לא היה מצמצם אלקותו משם, לא היה מקום לבריאה כנ"ל. וזה:
ולמען תספר וכו' - כי שם, בתוך הבריאה שנתנה בתוך חלל
הפנוי, שם תוכל לספר ולדבר, כי יש שם אותיות ודבור, שעל־ידם
נתנה הבריאה כנ"ל:

וזה: באני בנגד ובן בנגד - כי עקר כלל הבריאה היתה בשביל
רחמנותו כנ"ל, והבריאה היתה על־ידי הדבור כנ"ל. נמצא,
שבכל דבר שנברא בתוך החלל הפנוי יש שם צמצום רחמנותו,
כי השם יתברך צמצם רחמנותו וברא את הדבר הזה בתבנית
ודמות הזה כפי הרחמנות שלו, שמדת רחמנותו יתברך חיבה שזה
הדבר יהיה כד, כי הרחמנות - שרש כל הבריאה, כי הכל נברא
כדי לגלות רחמנותו כנ"ל. וזה: ולמען תספר באני בנגד ובן בנגד
- עד כאן רחמי האב על הבן (ד) (כמו שפירש רש"י בראשית כא על פסוק אם
תשקור לי ולעני ולנכדי), כי כמה שהוא אחר הבריאה, שם תוכל לספר
ולדבר ולהשיג צמצום רחמנותו שיש בכל דבר. עד כאן רחמי
האב וכו', הינו שבדבר הזה יש פליקד רחמנותו, ובדבר הזה יש
פליקד רחמנותו.

נמצא, כל חכמה וחכמה לפי בחינתה ומדרגתה, כן יש לה זמר
ונגון השיק ומיחד אליו:

ובן מדרגה למדרגה, כי בחינת החכמה שבמדרגה היותר עליונה
יש לה זמר ונגון יותר עליון לפי בחינתה. וכן למעלה מעלה
עד ראשית נקדת הבריאה, שהיא תחלת האצילות, ושם אין
למעלה מפנה, ואין מקיף לאותה חכמה שיש שם כיראם אור
האינסוף המקיף לחלל הפנוי, שבתוכו כל הבריאות והחכמות.
ובודאי גם שם יש בחינת חכמה, אך החכמה שיש שם באור
אינסוף אי אפשר לידע ולהשיג אותה, כי אינסוף הוא השם
יתברך בעצמו, וחכמתו אי אפשר להשיג כלל, ואין שם רק בחינת
אמונה, שמאמינים בו יתברך, שאורו האינסוף מסבב כל עלמין
ומקיף הכל:

ואמונה יש לה גם כן זמר ונגון המיחד לאמונה, וכמו שאנו
רואים, שאפלו אמונות עכו"ם בדברי טעותם יש לכל
אמונה של עכו"ם נגון מיחד, שמזמרין בו ועורכין בו בבית
תפלתם, כן להפך בקדשה; כל אמונה יש לה זמר ונגון. ואותו
הזמר המיוחד לאמונה הנ"ל, שהוא אמונה העליונה מכל המיני
חכמות ואמונות שפעולם, הינו אמונה בהאור אינסוף עצמו
הסובב כל עלמין כנ"ל, אותו הזמר הוא גם כן למעלה מכל
הנגינות וזמירות שפעולם, השיכים לכל חכמה ואמונה. וכל
הזמירות והנגונים של כל החכמות נמשכין מזה הזמר והנגון,
שהוא למעלה מכל הזמירות והנגונים של כל החכמות, כי הוא
הזמר השיק להאמונה בהאור אינסוף עצמו, שהוא למעלה מן
הכל:

ולעתיד לבוא, שיהפך לכל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם
ה' (צפניה ג), והכל יאמינו בו יתברך, אז יתקיים (שיר השירים
ה'): תבואי תשורי מראש אמונה. מראש אמונה דיקא, הינו בחינת
אמונה עליונה זו הנ"ל, שהוא ראש לכל האמונות כנ"ל. וזה תשורי
דיקא, הינו הנגון והזמר השיק לראש אמונה זו כנ"ל. ולבחינת
זמר של אמונה העליונה הזאת אין מי שיזכה כי אם צדיק הדור
שהוא בחינת משה, שהוא במדרגת אמונה זו, שהוא בחינת
שתיקה, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה הנ"ל. הינו, שהיה עדין
למעלה מהדבור כנ"ל, כי משה הוא בחינות שתיקה כנ"ל:

וזה (שמות טו): אז ישיר משה. ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (סנהדרין
צא): שר לא נאמר, אלא ישיר; מכאן לתחית המתים מן
התורה, שעתיד משה לשיר לעתיד לבוא גם כן. כי כל השירות,
בין של עולם הזה בין של לעתיד לבוא, הוא רק אצל משה,
שהוא בחינות שתיקה, שזכה לזמר ששיק לאמונה העליונה על
הכל, ששם נכללין כל הזמירות, כי כלם נמשכים מפנה. וזה
שפירש רש"י: ישיר - יוד על־שם המחשבה נאמרה. הינו בחינות
כך עלה במחשבה הנ"ל, בחינות משה, בחינות שתיקה כנ"ל.
ועל־כן, על־ידי נגון של הצדיק שהוא בחינות משה כנ"ל,

בשדה אשר יקצרון והלכת אחריהן הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעה, וצמת והלכת אל הכלים ושתי מאשר ישאבון הנערים: (רות ב)

א דע, כי יש שדה, ושם גדלים אילנות ועשבים יפים וגאים מאד. וגדל יקר יפי השדה וגדוליו אי אפשר לספר; אשרי עין ראתה זאת. ואילנות ועשבים הם בחינת נשמות קדושות הגדלים שם. ויש כמה וכמה נשמות ערמות, שהם נעים וגדים מחוץ לשדה, וממתינים ומצפים על תקון, שיוכלו לשוב ולכנס אל מקומם. וגם אפלו נשמה גדולה, שבה תלויים כמה נשמות, לפעמים בשהיא יוצאת לחוץ, קשה לה לחזור לשם. והם כלם מבקשים ומצפים על בעליהשדה, שיוכל להתעסק בצדק תקונם. ויש נשמה, שתקונה עלידי מיתה של אחד או עלידי מצוה ועבודה של אחד:

ומי שרוצה לחגור מתניו להכניס עצמו להיות הוא הבעליהשדה, צריך להיות איש אמור ותקיף וגבור-חיל וחכם וצדיק גדול מאד, כי צריך להיות אדם גדול ומפלג במעלה מאד. ויש אחד, שאינו יכול לגמור הענין כראם עם מיתתו, ואפלו לזה צריך להיות גדול מאד, כי יש כמה וכמה גדולים, שאפלו עם מיתתם לא יועילו. רק אם יש אדם גדול ומפלג במעלה מאד מאד, יכול לגמור מה שצריך בחיים חיותו, כי הרבה יסורין ודברים קשים עוברין עליו, אך עלידי גדלותו ומעלתו עובר על כלם, ועושה פעולות השדה כמו שצריך. וכשזוכה לתקן הנשמות ולהכניסם, אזי טוב ויפה מאד להתפלל, כי אזי התפלה על תקונה:

וזה הבעליהשדה הוא משגיח ומשתדל תמיד להשקות האילנות ולגדלם, ובשאר תקוני השדה, ולהרחיק האילנות זה מזה הרחקה הראוי, שלא יכחיש אחד את חברו, כי לפעמים צריך להראות למקרב גדול הרחקה גדולה, כדי שלא יכחיש את חברו:

ב ודע, שכשהנשמות עושין פרות, שעושין רצונו של מקום, אזי מאירין עיני בעליהשדה, ויכולין להיות צופין ורואין במקום שצריך, וזה בחינת (במדבר כג): שדה צופים; אבל בשאין עושין רצונו יתברך, חס ושלום, אזי נתחשבים עיניו, חס ושלום. וזה בחינת שדה-בוכים (אהלות פ' יח מ"ק ה: ע"ש), כי בכי הוא קלקול הראות, כמו שכתוב (קהלת יב): וישבו העבים אחר הגשם, ודרשו רבותינו וזכרונם לברכה (שבת קנא:): זה הראות, שהולך אחר הפכי. וכשעיניו מאירות וצופות בבחינות שדה צופים הנ"ל, אזי יכול להסתפל בכל אחד ואחד להביא אל התכלית, הינו שיכול להסתפל בהדבור של כל אחד אם אינו על תקונו בשלמות, מחמת שרחוק מהתכלית עדיו, אזי הוא מביא אל התכלית, ואז הדבור בהגן בשלמות:

וזה: את אשר התעללתי במצרים וכו' - זה בחינת הקלפות שבאים מרובי האור משבירת כלים. כי התעללתי - פרש רש"י: שחקתי. הינו שעשיתי שחוק ועוללות בעולם, הינו בחינת הקלפות, שהן כנגד הקדשה רק כמו מי שמדמה ומשחק ומעקם עצמו לחברו, כי הם רק פקוד המשחק ומדמה עצמו לאדם (ה). וזהו: ואת אתתי אשר שמתי כם - כי יש שם אותיות, כי הם באים מרובי אור, משבירת כלים כנ"ל. על-כן וידעתם כי אני ה' - כי שם תוכלו להפיר את ה', כי יש שם ניצוצי הקדשה ואותיות כנ"ל, הינו שאפלו בתוך בחינת השחוק, בחינת הקלפות, הינו בחינת אפיקורסות הראשונה, שבא מבחינת רבוי אור כנ"ל, גם שם תוכל להפיר את ה', כי עליו נאמר: ודע מה שתשיב לאפיקורוס כנ"ל, כי אפשר למצא שם אותיות וניצוצות לישבם, כי הם באים משבירת כלים, כנזכר לעיל:

וזה: ויבא משה אל פרעה וכו', הנני מביא מחר ארבה בגבולך. מחר הוא בחינת לעתיד לבוא, כי מחר לקבל ש"כר (עירובין כב), בחינת (בראשית ל): וענתה בי צדקתי ביום מחר, הינו בחינת קבול הש"כר לעתיד לבוא, ואז יבינו בחינת החלל הפנוי, שהוא עלידי הצמצום, איך אפשר להיות שבאמת יש שם אלקות ואף-על-פי-כן הוא חלל הפנוי כנ"ל, וזהו בעצמו הקבול ש"כר, כי עקר הקבול ש"כר לעתיד הוא, ששינוי השגות ויבינו מה שהיה אי אפשר להבין בעולם הזה, ואז ידעו שהחלל הפנוי הוא בבחינת ארבה, כהוא קמצא דלבושה מנה ובה (כ"ד פ' כא), (פסוקא בכל ספרי קבלה, שנהו בחינת סוד חלל הפנוי). לבוש הוא בחינת הצמצום של חלל הפנוי, שעל-ידו בחינת הלבושין, ובינו שהוא מנה ובה, שבאמת יש שם אלקות, ואף-על-פי-כן הוא בחינת לבוש, בחינת צמצום, בחינת חלל הפנוי:

וזה בחינת וענתה בי צדקתי ביום מחר. צדקתי - בחינת לבושין, בחינת (איוב כג): צדק לבשתי; שאז, ביום מחר, שיהיה הקבול ש"כר, יתגלה סוד בחינות הלבושין, בחינת הצמצום של החלל הפנוי כנ"ל, כי אז יתגלה ראש אמנה הנ"ל, בחינת: תבואי תשורי מראש אמנה, בחינת הנגון העליון של ראש אמנה הנ"ל, שעל-ידו נתבטל כל המבוכות של חלל הפנוי כנ"ל. וזה: הנני מביא מחר ארבה - ראשייתבות: א'בן ר'וח ה'וא ב'אנוש (איוב לב); בחינת נגינה, שהוא בחינת רוח; הינו, שאז יתגלה הנגון והזמר של ראש אמנה כנ"ל, ועל-ידו יתבטלו כל האפיקורסות, אפלו של חלל הפנוי כנ"ל:

סה

ויאמר בעז אל רות הלא שמעת בתי אל תלכי ללקט בשדה אחר וגם לא תעבורי מזה וכו'. עיניך

טובות גדולות, כי בודאי כל היסורין באים בכונה מהשם יתברך לטובתו, אם להזכירו שישב בתשובה, אם למרק עוונותיו, ואם-כן היסורין הם טובות גדולות, כי פגנת השם יתברך הוא בודאי רק לטובה. נמצא, שבכל הרעות והיסורין שיש לאדם, הם ושלום, אם יסתכל על התכלית, הינו פגנת השם יתברך, לא יהיה לו יסורין כלל, רק אדרבא, יתמלא שמחה מגדל רב הטובה, שישתכלל בתכלית היסורין הללו, כי התכלית הוא בלו טוב, בלו אחד בנ"ל. ובאמת אין שום רע בעולם, רק בלו טוב:

אך עקר הצער שיש לאדם מהיסורין שעוברים עליו, הם ושלום, הוא רק מחמת שלוקחין מהאדם הדעת, עד שאין יכול להסתכל על התכלית, שהוא בלו טוב, ואז מרגיש צער וכאב היסורין, כי בשיש לו דעת ומסתכל על התכלית, אינו מרגיש כלל הצער של היסורין בנ"ל. ובהו תבין דבר נעלם ונסתר, מה שנטבע בגוף האדם, בשיש לו יסורין גדולים, רחמנא לצלן, כגון למשל בשחיתות איוה איבר לאדם, הם ושלום, אזי סותם ועוצם את עיניו בחזק. כי זה אנו רואים בחוש, בשאדם רוצה להסתכל על דבר שהוא רחוק ממנו, אזי סותם את עיניו, ומצמצם ומכווץ הראות כדי לכונן הראות אל הדבר הרחוק שרוצה לראות. וזה מחמת כי הראות הוא משרת ושלוח של המוח להביא הדבר שרואה לתוך המוח:

כי עקר הראיה היא הידיעה, דהינו לידע מהות הדבר שרואה, והידיעה היא במוח, ובשרוצה המוח לידע זה הדבר שעומד בפניו, אזי הוא שולח את הראות, והראות הולך ורואה הדבר ומביאו לתוך המוח, ואז יודע מה שרואה. ועליכן בשמעבדין דבר לפני אדם במהירות גדול, אינו יודע מהות הדבר, אף שבאמת ראה הדבר בעיניו ממש, עם כל זה מחמת המהירות לא היה פנאי להביא הדבר לתוך המוח, ועליכן בשעהדבר רחוק ממנו, אין כח בהראות לילך לשם ולהביאו לתוך המוח, מחמת שהדברים אחרים שרואה מן הצד מבלבלים אותו, וכן מחמת הפזיז שנתפזר הראות, על-ידי-זה הוא נקלש, ואין בו כח להביא הדבר שרואה לתוך המוח; עליכן צריך לסתם את עיניו ולצמצם הראות ולכונו אל הדבר שצריך, כדי שלא יבלבלו דברים אחרים, וגם כדי שיתחזק כח הראות ולא יהיה קלוש, ואז יוכל לראות הדבר מרחוק בנ"ל. כמובן בשרוצים להסתכל על התכלית, שהוא בלו טוב, בלו אחד - צריך לסתם את עיניו ולכוון ההסתכלות אל התכלית:

כי אור התכלית הזה היא רחוקה מהאדם, ואי אפשר לראותו בראם בסתימו דעיניו, שצריך לסתם את העינים לגמרי ולסגורם בחזקה מאד, אף גם לדחוק בהאצבע, כדי לסתמם לגמרי, ואז יוכל להסתכל על התכלית הזה. הינו שצריך לסתם את עיניו מחזו דהאי עלמא לגמרי, להעלים עיניו ולסגורם מאד, לבלי להסתכל כלל על תאוות עולם הזה והבליו, ואז יוכל לראות ולהשיג אור התכלית הזה, שכלו טוב, ואז יתבטלו היסורין בנ"ל, כי עקר היסורין - מחמת שרחוק מהתכלית בנ"ל.

כי כל דבור ודבור הוא עולם מלא, ובשאדם עומד להתפלל ומדבר דבורי התפלה, אזי הוא מלקט ציצים ופרחים ושושנים נאים. באדם ההולך בשדה, ומלקט שושנים ופרחים נאים אחת, עד שעושה אגדה אחת, ואחר-כך מלקט עוד אחת לאחת ועושה אגדה אחרת ומתפרם יחד, וכן הולך ומלקט ומקבץ כמה וכמה אגדות יפים ונאים; כמובן הוא הולך בתפלה מאות לאות, עד שמתחברים כמה אותיות ונעשה מהם דבור. וכן עושה בתבות שלמות, ואחר-כך נתחברין שתי התבות. ואחר-כך הולך ומלקט יותר, עד שגומר ברכה אחת. ואחר-כך מלקט יותר ויותר, והולך מאבות לגבורות, ומגבורות לקדושות, וכן הולך להלן יותר. מי יפאר גדל פאר הלוקטים והקבוצים, שאדם מלקט ומקבץ בדבורי התפלה:

ובשהדבור יוצא, והדבור הוא יוצא מהנפש, כמו שכתוב (בראשית ו: ויהי האדם לנפש חיה, ותרגומו: לרוח ממללא; והדבור בא ונשמע לאזניו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות טו): השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיו; אזי הדבור מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפוד ממנו. ותכף בשיוצא אות ראשונה, כגון אות ב"ת מתבת ברוך, אזי מבקש ומתחנן מהנפש לכל תפוד ממנו: כי איך תוכל להתפוד ממני, לגדל ההתקשרות והאהבה שיש בינינו. כי אתה רואה את יקר יפיי ויווי והדרי ותפארתתי, ואיך תוכל לנתק עצמך ממני ולפרד מאתי. הן אמת שאתה צריך לילך יותר כדי ללקט עוד סגלות יקרות וחמודות גדולות, אבל איך תוכל לפרד ממני ולשפח אותי; על-פל-פנים תראה, שבכל מקום שתלך ותבוא לשם, לא תשפח אותי ולא תפרד ממני. מפל-שפן בשגומר תבה אחת, אזי כל התבה מבקשת כל הנ"ל, ומלפפת ומחבקת אותו, ואינה מנחת אותו לילך מאתה בנ"ל:

ובאמת הוא צריך ומכרח לדבר עוד הרבה דבורים וכמה ברכות וענינים עד גמר התפלה, עליכן הכלל - שצריך לעשות אחד מפל התפלה בלה, ובכל דבור שמדבר, יהיה נמצא שם כל הדבורים של התפלה, ומהתחלת התפלה עד הסוף יהיה הכל אחד. ובשעומד בהדבור האחרון של התפלה, יהיה עדין עומד בתבה ראשונה של התפלה, כדי שעל-ידי-זה יוכל להתפלל כל התפלה בלה, ואף-על-פירכן לא יתפרד אפלו מאות ראשונה של התפלה:

ג ודע, שבחינה זו, הינו בחינת אחד, זה הוא בחינת התכלית, כמו שכתוב (זכריה יד): ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד. וביום ההוא, הינו התכלית, והוא בחינת בלו טוב, כי אחד הוא בלו טוב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים י) על פסוק זה: ביום ההוא יהיה ה' אחד וכו' - אטו האדנא לאו אחד הוא? אלא האדנא מבכרין על הרעה דין אמת, ועל הטובה - הטוב והמיטיב, אבל לעתיד יברכו על הכל הטוב והמיטיב. נמצא, שבחינת אחד הוא התכלית, והוא בלו טוב, כי התכלית הוא בלו טוב, כי אפלו כל הצורות והיסורין והרעות העוברים על האדם, הם ושלום, אם יסתכל על התכלית - בודאי אינם רעות כלל, רק

ועל-כן נמבע בנפש האדם לסתם עיניו בשעת יסורין כנ"ל, כדי לברח מהיסורין ולבטלם על-ידי ההסתכלות על התכלית, שהוא בלוי טוב, שההסתכלות הזאת אי אפשר כי אם על-ידי סתימת העינים כנ"ל. ואף שהאדם אינו יודע בלום מה הוא עושה, אף-על-פי-כן הנפש יודעת הכל, ועל-כן מטבעה לסתם העינים בשעת יסורין כנ"ל:

ד והנה באמת בשעת בטול, שנתבטל אל התכלית, שהוא בלוי טוב, בלוי אחד, אזי באמת נתבטל היסורין כנ"ל. אך אי אפשר להיות תמיד קבוע בבחינות הבטול, כי אם פן יצא מגדר אנושי, ועל-כן מוכרח שיהיה הבטול בבחינות רצוא ושוב. על-כן בשחזור השכל מהבטול אל המוח, שהוא כלי השכל, אזי אי אפשר להמוחין, שהם הפלים, לקבל זה השכל של בחינות בטול, כי הוא בחינות אין סוף, שהוא בחינות התכלית, שהוא בלוי אחד, בלוי טוב. ומחמת זה מרגיש המוח הצער של היסורין, כי עקר ההרגשה של כל היסורין והכאבים, חס ושלום, הוא בהמות, כי מהמוח יוצאין צנורות לכל האיברים בלם, ועל-ידיהם מרגיש המוח הכאב באיזו איבר שהוא:

ודע, שאחר-כך, בשחזור מהבטול אל הפלים, דהינו המוחין, אזי מתגברין היסורין ביותר ממה שהיו מקדם. בדרך שני אנשים שמתאבקים ונלחמים ונתגברים זה בנגד זה; שבשעת רואה שחברו מתגבר עליו, אזי הוא מתחזק מאד ומתגבר ביותר. כמזכר בשוראין הפעלידינים שהוא רוצה להתגבר על היסורין ולבטלם על-ידי הבטול אל התכלית כנ"ל, אזי הם מתחזקים ומתגברים ביותר, ועל-כן אחר-כך, כששב מהבטול, אזי היסורין הם גדולים יותר מקדם, כי הם מתגברים בנגדו, מחמת שרוצה לברח מהם וכנ"ל:

אך אחר-כך מקלים היסורין ומתנחמין עליהם על-ידי התחדשות התורה, שזוכין על-ידי היסורין, כי על-ידי היסורין בא לבחינת בטול כנ"ל, ואחר-כך, אף-על-פי ששב מהבטול, אף-על-פי-כן מהרשימו שנגשאר מהבטול, על-ידיהם נעשה התחדשות התורה, כי על-ידי הבטול שנתבטל אל התכלית והשיג שכל היסורין הם טובות גדולות מאד, על-ידיהם נתמלא שמחה. והשמחה הוא כלי אל חדושין דאורייתא, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שאמרו ישראל נעשה ונשמע, ירדו ששים רבוא מלאכים ונתנו שני בתרים בראש כל אחד, וכשחטאו וכו', ועתיד הקדוש-ברוך-הוא להחזיר לנו, שנאמר: ושמחת עולם על ראשם. נמצא, שהשמחה היא בחינת נעשה ונשמע, שהוא בחינת קבלת התורה:

ועל-ידי התחדשות התורה, שזוכין על-ידי הרשימו של הבטול כנ"ל, על-ידיהם מקררין היסורין אחר-כך, כי על-ידיהם מכבין צמאון הנפש, כי הרגשת היסורין הוא בחינת צמאון הנפש, כי צמאון הוא על-ידי מליחות, ומליחות הוא בחינת יסורין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה): נאמר ברית במלח, ונאמר ברית ביסורין. כי הנפש היא בת השכל, כי עקר גדול הנפש הוא על-ידי השכל, שמגדלה ומתקנה, וכמו שכתוב (משלי יט): גם בלא דעת נפש לא טוב. וכשהשכל בשלמות, אזי הוא עושה פרות, אבל כשנפגם השכל, אזי הוא בחינת ארץ פרי למלחה (תהלים קז). והמליחות הוא בחינת היסורין, שמרגישין על-ידי שאין השכל בשלמות כנ"ל, והוא בחינת צמאון הנפש כנ"ל. ועל-ידי ההתחדשות התורה הנ"ל, על-ידיהם מקררין היסורין ומכבין הצמאון, בבחינות (ישעיה נח): הוי כל צמא לכו למים. וזה בחינות (תהלים צד): אשרי הגבר אשר תיפסנו יד ומתורתך תלמדנו; כי על-ידי היסורין זוכה להתחדשות התורה כנ"ל. וזה סימן שפעל על-ידי היסורין וקבלם בראוי, כשזוכה אחר-כך לחדושין דאורייתא, שזה סימן שזוכה לבחינות בטול אל התכלית על-ידי היסורין, ועל-ידיהם זכה לחדושין דאורייתא על-ידי הרשימו כנ"ל:

והפעל-השדה הנ"ל, בשעיניו מאירות בבחינות שדה-צופים, אזי יכול להסתכל בכל אחד ואחד אם הוא קרוב אל התכלית. וכשרואה באחד שרחוק מהתכלית, אזי אין תפלתו עדן בשלמות בראוי כנ"ל, כי אינו יכול לעשות אחד מכל התפלה, וכשעומד בסוף התבה, שוכח תחלת התבה, ואינו יכול לכלל תפלתו בבחינות אחד כנ"ל. והפעל-השדה הנ"ל מסתכל בו ומביא אל התכלית, שהוא בלוי אחד כנ"ל, ואזי יכול לעשות אחד מכל התפלה, ואף-על-פי שעומד בסוף התפלה, עדן הוא עומד בתחלת התבה של תחלת התפלה כנ"ל:

וזה בחינות (שבת קד): מנצפ"ד צופים אמרו. ומסיק שם, שהצופים תקנו הי בתחלת תבה והי בסוף תבה. צופים זה בחינות הפעל-השדה, בשעיניו בבחינות שדה-צופים כנ"ל, אזי יכול לתקן ולהסתכל על אותם שהם סמוכים אל התכלית, וכשעומדים בסוף התפלה, עדן הם בתחלת התבה כנ"ל. ועל אותם שהם רחוקים מהתכלית, והם בחינות סוף תבה, כי כשהם בסוף התבה, הם בסוף התבה ממש כנ"ל, והצופים מתקנים אותם ומביאים אותם אל התכלית כנ"ל. וזה בחינות: שכחום וחזרו ויפסדום; הינו שמחמת שהם רחוקים מהתכלית, שכחו תחלת התבה, כי אינם פוללים תפלתם בבחינת אחד כנ"ל, וחזרו ויפסדום ותקנו אותם, שיהיה בלוי אחד כנ"ל:

בנ"ל:

וזה בחינת: עתיד הקדוש-ברוך-הוא לעשות מחול לצדיקים לעתיד לבוא, וכל אחד מראה באצבעו וכו' (תענית לא). מחול, זה בחינת השמחה, שהיא כלי לקבלת-התורה בנ"ל, וכל זה על-ידי הבטול, שעל-ידי הוריקה של הרשימו מן הבטול, משם באה התורה על-ידי הכלים, כמו שמבאר שם. וזה בחינת מראה באצבעו. מראה, זה בחינת המראה והוריקה של הרשימו, שמשם באה התורה. וזה בחינת מראה באצבעו, בחינת התורה, שהיא בחינת (שמות לא): אצבע אלקים:

סו

ויהי נא פי שנים ברוחך אלי. ויאמר וכו' אם תראה אותי לקח מאתך יהי לך בן וכו' (מלכים ב)

והנה נתקנים אחר-כך באלישע פי שנים. נמצא, שהיה אלישע מתפלל בכונה יותר מאליהו רבו, כי כל הנסים והגדלות שעשה אלישע, בלם היו על-ידי תפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה כו) על פסוק: ספרה נא לי את כל הגדלות אשר עשה אלישע - ואלישע כי עבד, בתפלה הוא דעבד:

א דע, שאפשר שיהיה התלמיד גדול מהרב, דהינו שיהיה לו פי שנים ברבו, ואף-על-פי-כן הכל יהיה בכחו של רבו. וזה בחינת: ויהי נא פי שנים ברוחך אלי - ברוחך דיקא, שעל-ידי בחינת הרוח עצמו של אליהו רבו יהיה לו פי שנים כמותו. כי איתא, שיש להצדיק בחינת שני רוחות: רוח לעלא, רוח לתתא, כמו שכתוב (בראשית ו): אלה תולדות נח נח; נח לעלא, נח לתתא [כמו שכתוב שם בזהר נח (דף נט): על פסוק זה. עין שם בתוספתא, וזה לשונו: למה נח תרי זמנא, אלא כל צדיק וצדיק די בעלמא אית לה תרין רוחין: רוחא חד בעלמא דין, ורוחא חד בעלמא דאתי, והכי תשבח בכלהו צדיקי וכו', עין שם], דהינו שיש לו בחינת חיות למעלה וחיות למטה, והרוח והחיות שלמעלה הוא גדול מאד מאד. והתלמידים הם עם הצדיק משרש אחד, רק שהם תלויים בו בענפים באילן, שהאילן יונק חיותו משרשו, והענפים יונקים החיות דרך האילן. ויש בזה כמה בחינות, כי יש תלמידים שהם בבחינת ענפים, ויש שהם בבחינת עלים, וכן שארי הבחינות. ובשעת הסתלקות הצדיק, אזי הוא משיג הרבה יותר ממה שהשיג בחייו, כל אחד לפי מדרגתו, כמו שמצינו ברבי שמעון בן יוחאי באדרא וברבנו הקדוש ובשאר צדיקים:

ודע, שזהו על-ידי שבשעת הסתלקות, אזי יורד וכו' למטה בחינת הרוח והחיות דלעלא, ואזי נתחבקין ונתאחדים יחד הרוח דלתתא עם הרוח דלעלא. כי באמת שניהם אחד, ותכף בשנתגלן זה לזה, נתאחדין מאד באחדות גדול. ומחמת שהרוח דלעלא אינו יכול להיות בזה העולם, כי טבעו אינו יכול לסבל כלל זה העולם, על-כן נסתלק לעלא, ועל-ידי-זה נסתלק הצדיק, כי בשנסתלק למעלה הרוח הנ"ל, נסתלק עמו הרוח דלתתא, מחמת שנתאחדו מאד באחדות גדול בנ"ל.

וזה פרוש: ויאמר בעז אל רות. בעז הוא השכל, כמו שכתוב (קהלת ו): תחכמה תעז לחכם. רות היא בחינת הנפש, שממנה יוצא הדבור של התפלות והשירות והתשבחות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): למה נקרא שמה רות? שממנה יצא דוד, שרזה להקדוש-ברוך-הוא בשירות ותשבחות. הלא שמעת בתי - כי הנפש היא בת השכל בנ"ל. וזהו: הלא שמעת, הינו השמע לאזניך מה שאתה מוציא בפיך, הינו הטה אזניך ושמע בקשת הדבור ותחנוניו, שמבקש ומתחנן לכל תתפרד ממנו בנ"ל:

וזהו: אל תלכי ללקט בשדה אחר - בנ"ל, כי כל האותיות והדבורים הם לקוטים יקרים, שמלקטים בשדות עליונים בנ"ל, והדבור מבקש מהנפש לכל תלך מאתו ללקט לקוטים אחרים בנ"ל. אך זה אי אפשר, כי צריך לילך וללקט יותר בנ"ל, אף וגם ולא תעבורי מזה - הינו שאפלו בשתלך לתבה אחרת, אל תעבר מתבה ראשונה בנ"ל, וזה נעשה על-ידי שזוכה אל התכלית בנ"ל. וזה: עיניך בשדה אשר יקצרון - הינו בחינת ההסתכלות על התכלית, כי הקצירה היא תכלית החרישה והוריעה. הלא צויתי את הנערים לבלתי נגעד - זה בחינת סתימת העינים, שצריך לסגרם, ולחבר הראות לכונן אל התכלית בנ"ל, כי בלא זה אי אפשר להסתכל על התכלית בנ"ל. וזה: הלא צויתי את הנערים - לשון צותא והתחברות, שצריך לצות ולחבר הראות בנ"ל. והענינים נקראים נערים, כי הם משרתי השכל בנ"ל, כי הראות הוא שליח ומשרת להשכל בנ"ל:

וזהו: לבלתי נגעד - בחינת נגעי הנפש. כי בשהראות נתפזר ורואה כל מה שלפניו, הינו שאינו סותם וסוגר עיניו מחוץ דהאי עלמא בנ"ל, זהו בחינת נגעי הנפש. וצריך לצות ולחבר את הנערים, דהינו הראות, לכלי להסתפל מן הצד על הבלי עולם הזה, לבלתי לנגע את הנפש, ואזי יוכל להסתפל על התכלית בנ"ל, ואזי, על-ידי ההסתכלות על התכלית, נתבטלין כל היסורין בנ"ל. אך אחר-כך, כששכ מהבטול, מתגברין היסורין ביותר בנ"ל, שזה בחינת צמאון הנפש בנ"ל:

וזה: וצמת והלכת אל הכלים ושתית מאשר ישאבון הנערים - פי לכבות הצמאון הוא על-ידי התחדשות התורה, שמקבלין המחין, שהם הכלים של השכל, על-ידי הרשימו שגשאר מהבטול בנ"ל, ומשם שותה הנפש לכבות צמאונה בנ"ל. וזה: ושתית מאשר ישאבון הנערים - כי הנערים, שהם עיני השכל, הם שואבין התחדשות התורה מהרשימו שגשאר מההסתכלות על התכלית בנ"ל, ועל-ידי-זה נתבטלין היסורין אחר-כך ומכבין צמאון הנפש בנ"ל:

וזה בחינת הנגעדן, בחינת משה ואהרן. גן הוא בחינת הנפש, בחינת (ירמיה לא): והיתה נפשם כגן רוח. עדן הוא בחינת התכלית, כי עדן עין לא ראתה (כמו שאמרו ח"ל ברכות לד), בחינת בטול

דהינו שמא תדע ומעצמו תרגיש ההסתלקות כנ"ל, ואז תזכה לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. כי בכל עת של ההסתלקות, מאיזה בחינה שהוא, אזי הוא בחינת ירידת והתגלות הרוח דלעלא בבחינה הנ"ל, רק שהתגלות הוא כפי בחינת ההסתלקות, ובשעת ההסתלקות לגמרי יורד ונתגלה לגמרי כנ"ל. וזה בחינות הקבלת פני רבו, שצריך להשתדל תמיד להקביל פני רבו, כי פן ואולי עכשו הוא עת של בחינת ההסתלקות, ואם יזכה, יקבל אז הארה גדולה בבחינת פי שנים כנ"ל. וכשמקבל פי שנים, אזי אפשר שיתפלל בכונה ויעשה עבודות וצדקות יותר מרבו; והכל על-ידי בחינות רוח של רבו, בבחינת: ויהי נא פי שנים ברוחך אלי - ברוחך דיקא כנ"ל. (ומי שאינו יודע זאת, אינו יודע מהו אמריה, כי אמריה הוא דבר חדוש. גם אינו יודע להוציא מבח אל הפעל):

ב פי קדם שמוציאין מבח אל הפעל, אזי הכח והפעל נקשרים ביחד, ואין הפרש ביניהם, כי סוף מעשה במחשבה תחלה, דהינו כשאדם רוצה לעשות איזה דבר, כגון לבנות בית, צריך לחשב תחלה במחשבתו איך יהיה ציור בגן ביתו, ואז כשנגמר במחשבתו דמות ביתו, אזי מתחיל לבנותו. נמצא, שסוף המעשה במחשבה תחלה, וקדם שהוציא מבח אל הפעל, אזי סוף המעשה נקשר עדין בתחלת המחשבה, ואין הפרש והבדל ביניהם כלל. וצריך לראות להוציא מבח אל הפעל, ואזי נפתחין ונבדלין הכח והפעל:

ויש הפרש והבדל בין תחלת המחשבה, שהיא בחינת כח, ובין סוף המעשה, שהיא בחינת פעל. וזה בחינת אלף, כי א היא שתי יודין וואו באמצע, שהיא בחינת פתח. ואלו השני יודין, הם בחינת יו"ד בראש ויו"ד בסוף, שהם בחינות כח ופעל, הינו בחינת הי"ד של שם העצם, שהוא שם הויה ברוך הוא, שהוא יו"ד בראש, שהוא בחינת מחשבה תחלה, בחינת כח. והיו"ד השני היא בחינת יו"ד של הכנוי, שהוא שם אדני, שהוא יו"ד בסוף, בחינת סוף מעשה, בחינת פעל. ובתחלה שני יו"דין אלו הם נקשרין יחד, ואין הבדל ביניהם כנ"ל, ואחר-כך, כשמוציאין מבח אל הפעל, הם נפתחין ונבדלין כנ"ל. וזה בחינת הוואו שבתוך האלף, שהוא בחינת פתח, הינו מה שגפתחין ונבדלין אלו השני יו"דין, שהם בחינות כח ופעל כנ"ל:

וואת הנאו שבתוך האלף הוא בחינת הוואו אותיות שיש בין שני היו"דין של שני השמות הנ"ל, כזה: יאקדונקי. כי יש שלש אותיות אצל היו"ד של שם העצם, שהוא בחינת תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל היו"ד של שם הכנוי, שהוא בחינת סוף מעשה.

ועל-כן הוא דבר גדול מאד להיות בשעת ההסתלקות הצדיק, אפלו מי שאינו תלמידו, כי מחמת שאז יורד ונתגלה למטה הרוח דלעלא, נמצא שנתגלה אז הארה גדולה מאד, על-כן הוא טובה גדולה לכל מי שנמצא אז שם, והוא טובה להם לאריכות ימים, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה ה'): על פסוק (תהלים מ): ויחי עוד לצחצח וכו', כי יראה חכמים ימותו. אבל להתלמידים מגיע הארה גדולה מאד אז ביותר, כי מחמת שהם תלויין בהצדיק ויונקים משרש אחד, נמצא שזה החיות דלעלא הוא חיותם ממש, ונתאחדים ונתחבקים גם-כן עם זה הרוח באחדות גדול, כי הוא רוחם וחיותם ממש כנ"ל. ועל-ידיה, אם זוכה, יכול לקבל פי שנים. כי הצדיק שהגיע זמנו להפטר מן העולם, נסתלק על-ידי האחדות שנתאחד עם הרוח דלעלא כנ"ל; אבל התלמידים, שעדין לא הגיע זמנו, אזי אדרבה, נשאר אצלם הרוח דלעלא, לגדל האחדות שנתאחד מאד עם הרוח דלתתא, כי אי אפשר להם להתפרד עוד זה מזה. נמצא, שהצדיק נסתלק על-ידיה, על-ידי שמושה עמו הרוח דלעלא את הרוח דלתתא, והתלמידים מגיע להם פי שנים על-ידיה, כי נשאר אצלם בחינות הרוח דלעלא, כי נתאחד מאד עם הרוח דלתתא כנ"ל:

אך כמה בחינות יש בתלמידים, ומי שמקשר מאד בהצדיק כמו ענפים באילן ממש, דהינו שהוא מרגיש בעצמו כל עליות וירידות שיש להצדיק, אף-על-פי שאינו אצל הצדיק, כי ראוי לו להתלמד להרגיש בעצמו כל עליות וירידות של הצדיק, אם הוא מקשר באמת בראוי כמו ענפים באילן, כי הענפים מרגישים כל העליות וירידות שיש להאילן, ועל-כן בקיץ הם גדלים ויש להם חיות, כי האילן יונק חיותו משרשו על-ידי הגידין שיש בו, שיונק דרך שם חיותו משרשו, דהינו שיש בו חללים שיונק דרך שם חיותו. ועל-ידיכן בחורף, שנתפיש הלחלוחית ונתפוזר החללים, על-ידיה נתפוצים גם כל הענפים, ומחמת זה נופלים העלים אז, וכן להפך בקיץ כנ"ל:

ומי שהוא מקשר אל הצדיק כמו-כן, דהינו שהוא מרגיש כל העליות וירידות של הצדיק, כי יש כמה וכמה בחינות של עליות וירידות, כי יש כמה וכמה בחינות ההסתלקות, כי יש בחינות ההסתלקות הנפש, ויש ההסתלקות השם, שהוא גם-כן בחינות ההסתלקות, כי השם הוא הנפש, וכמבאר במקום אחר (לקמן סי' רס), שזה בחינות מסירת הנפש ממש, עין שם. ויש ההסתלקות מדרגא לדרגא, שהוא גם-כן בחינות ההסתלקות. והתלמיד שמקשר כל-כך, שמרגיש בעצמו כל העליות וירידות של רבו, אזי יכול לזכות לפי שנים בעת ההסתלקות כנ"ל. וזה בחינות: אם תראה אתי לקח, דהינו שתראה אותי לקח ונסתלק; מאתך - מאתך דיקא,

שהידידים נפתחין ונפרין בין ימין לשמאל כנ"ל. וזה: את ידיך - בחינת שני יו"דיו הנ"ל (כמ"ש בוהר ובתיקונים בהקדמה דף ז: ומוכא בפ"ח בשער המורות פ"ה ע"ש); אל תקרי ידך, אלא יודיך, כי הידידים הם בחינת שני יו"דיו הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שזה בחינות שתי הידידים ימין ושמאל כנ"ל:

וזהו: פותח את ידיך - סופיתבות חתך, כמובא, הינו בחינת שהידידים נפתחין ונפתחין, ונפר בין ימין לשמאל כנ"ל, בחינת אף ידי יסדה ארץ וכו' כנ"ל. וזה חתך בגימטריא שתי פעמים רוח (כמובא בפ"ח שם), הינו בחינת שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת שני היו"דיו, שני הידידים כנ"ל, כשנפתחין ונפתחין כשמוציאין מבח אל הפעל כנ"ל. וזהו פותח את וכו', בבחינת פתח הנ"ל. וכל זה נעשה על ידי המתקנת החרון-אף, בבחינת רוח אפינו משיח ה', כנ"ל. וזה: פותח את ידיך - ראשיתבות: אפי, הינו בחינת רוח אפינו וכו' הנ"ל, כי על ידי בחינת רוח אפינו וכו' נפתחין ונפתחין הידידים, שהם בחינת שני הרוחות כנ"ל:

וכל המצוות והעברות תלוין גם כן בזה, בבחינת התפתחות הידידים הנ"ל, בחינת כח ופעל כנ"ל, כי יש בהם גם כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינת (אבות פ"ב): הסתפל בשלשה דברים ואי אתה בא לידי עברה. לידי עברה דיקא, כי עקר העברה, חס ושלום, נעשה על ידי בחינות הידידים הנ"ל. ובתחלה העברה בכח, שחושב לעשותה, חס ושלום; ואחר כך, כשמוציאה מבח אל הפעל ועושה אותה, חס ושלום, אזי הוא רשע גמור וחשוב כמת, כי רשעים בחינת קרוין מתים (ברכות יח:). וזה בחינת (תהלים פח): כמו חללים שוכבי קבר וכו'; הינו הרשעים, שהם בחינת קרוין מתים. וזהו: מיך נגורו - נגורו לשון חתך, כמו שפרש רש"י, הינו שהעברה נעשה על ידי בחינת חתך הידידים, בחינת: פותח את ידיך - סופיתבות חתך. ומגפילת חתך והתפתחות הידידים אלו שבקדשה, נעשה העברה בבחינות: והמה מיך נגורו - לשון חתך כנ"ל. ועל כן מועיל תשובה על עברה, כי עקר התשובה היא חרטה, שמתחרט על העברה, בחינות (נדרים כב): פתח חרטה, שזה בחינות פתח כנ"ל, בחינות: פותח את ידיך כנ"ל:

ג ולחוציא מבח אל הפעל הוא על ידי שלמות הדבור. וצריך שיהיו אותיות הדבור בשלמות, וזה נעשה על ידי בחינות עלמא דאתי, שעל ידי זה נשלמין אותיות הדבור, כי לעתיד לבוא יהיה הדבור בשלמות, כי אפלו העפ"ם יקראו את השם יתברך עם הדבור, כמה שכתוב (צפניה ג): כי אז אהפך אל העמים שפה ברורה לקרא כלם בשם ה' וכו'. נמצא, שיהיה להדבור שלמות:

כי עכשו הדבור חסר ואינו בשלמות, מאחר שאין כל העולם קוראין להשם יתברך עם הדבור; אבל לעתיד יקראו כלם להשם יתברך עם הדבור, אפלו עפ"ם, ועל כן אז יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה, מאחר שהכל יקראו להשם יתברך עם הדבור; נמצא שיש להדבור שלמות.

כי בכל דבר שבעולם יש שלש בחינות, שהם מקום וציור וזמן, שהם בחינת שלש אותיות הנ"ל. כגון כשאדם רוצה לבנות בית, צריך לחשב באיזה מקום לבנותו ובאיזה זמן ובאיזה ציור יהיה נבנה הבית, וכן בכל דבר שבעולם. וכן אחר כך בסוף המעשה, דהינו כשעושה את הדבר, יש גם כן שלש בחינות הנ"ל, שהם מקום וציור וזמן. וזה בחינות שלש אותיות שיש אצל יו"ד בראש, שהיא תחלת המחשבה, וכן יש שלש אותיות אצל יוד בסוף, שהיא בחינת סוף המעשה, שהם בחינת הנאו שבין שני היו"דיו כנ"ל:

וזה בחינת שתי הרוחות הנ"ל, שהם רוח דלעלא ורוח דלתתא כנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, שבתחלה הם נקשרים יחד, ואחר כך נפתחין ונבדלין כנ"ל. כי בחינת שתי הרוחות הנ"ל נעשין על ידי המתקנת חרון-אף, כי יש בחינת חרון-אף אצל השם יתברך, כבכול, ואצל בני-אדם. וכשיש חרון-אף, חס ושלום, הוא בחינות עשן שיוצא מנחיריו, כמו שכתוב (תהלים יח): עלה עשן באפו. וזה העשן מוזק לפרנסה [שעל ידיה מוציאין מבח אל הפעל, כי על ידי שיש לו פרנסה ואינו נצרך לבריות זוכה לאמת, בחינות עלמא דאתי, בבחינות: אשרי שאל יעקב בעורו שברו על ה' אלקיו; שעל ידי זה מוציאין מבח אל הפעל בדלקמן], כי העשן מוזק לעינים, בבחינת (משלי י): בעשן לעינים, שהם בחינת פרנסה, בחינת (תהלים קמה): עיני כל אליך ישברו וכו'. כי פעם מוזק לפרנסה, כמו שמוכא במקום אחר, שפעם מפסיד העשירות (עין לעיל בסיון נט). וצריך לשבר ולהמתיק החרון-אף, דהינו להמתיק העשן ולבררו, עד שיהיה נעשה ממנו בחינת רוח, דהינו רוח אורי, שנעשה מהתבררות העשן:

וזה הרוח, שהוא המתקנת העשן של החרון-אף, הוא בחינת משיח, בחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה'. וכל זמן שלא בא בחינת זה הרוח אל בחינת הידידים, עדין הוא קדם התוהו, כי עקר התוהו הוא בבחינת הידידים, שהם כלי העשייה, ששם הוא עקר התגלות בחינת הרוח, בבחינת (תהלים לא): בידך אפקיד רוחי, ובבחינת (איוב יב): אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש:

ואחר כך, כשנתגלה הרוח בבחינת הידידים, עדין שני הרוחות הנ"ל, שהם בחינת כח ופעל, בחינת שני הידידים - ימין ושמאל, הם שניהם ביחד עדין, דהינו שעדין לא נפתחו ונתפרדו הידידים, ששם התגלות שתי הרוחות כנ"ל. כי עדין הכח והפעל נקשרים יחד, ואין הבדל ביניהם כלל, ואז אין נפר בין ימין לשמאל כנ"ל, ואז עדין בחינת קדם הבריאה, דהינו קדם שמוציאין מבח אל הפעל, שאז הן נקשרין יחד כנ"ל:

ואחר כך, כשמוציאין מבח אל הפעל, אז הוא גמר הבריאה, ואז נפתחין הידידים, ונפר בין ימין לשמאל, בבחינת (ישעיה מח): אף ידי יסדה ארץ וימיני מפתח שמים; כי אז יש הפרש והפר בין הכח והפעל, שהם בחינת שתי הידידים, שתי הרוחות, כנ"ל. וכל זה נעשה על ידי המתקנת חרון-אף כנ"ל. וזה בחינת: אף ידי - אף דיקא כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמה): פותח את ידיך -

שהוא צריך לעשות אותה התנועה בשביל אותו האמת. נמצא שהוא מכסה השקר באמת, נמצא שיש לו הרבה אמת יותר מדי:

כי העקר האמת אינו רק אחד, דהינו להתפלל באמת לאמתו בשביל השם יתברך לבדו, אבל זה האמת של שקר הוא הרבה מאד, כי יש בזה כמה גונון וכמה מיני אמת שמוצא לעצמו לחפות על השקר. וזהו: כיון שנצרך האדם לבריות - שאז נופלים עליו פניות ושקרים כנ"ל - אזי משתנה פניו לכמה גונון. פניו זה בחינת האמת, שהוא בחינת פנים, בחינת (תהלים כד): מבקשי פניו יעקב סלה; בחינת (מכה ז): תתן אמת לעקב; דהינו שהאמת שלו, שהוא בחינת פנים, נשתנה לכמה גונון, דהינו שיש לו כמה מיני אמת שמלביש בו השקר, דהינו שמוצא לעצמו אמת, שפונתו בשביל כך או בשביל כך; נמצא שנשתנה הפנים, שהוא אמת, לכמה גונון, כי העקר האמת אינו אלא אחד כנ"ל:

וזה פרוש (תהלים קמו): אהללה ה' בחיי; הינו כשאין נצרך לבריות, וזה בחיי - בחיי דיקא, הינו שאני חי מחיים שלי, שאינו נצרך לחיות שום אדם, כי הנצרך לבריות חיי אינם חיים (ביצה זב), הינו שאינם חיים שלו, כי הוא חי מאחרים, אבל כשאני נצרך לבריות, ואני חי חיים שלי, אזי אוכל להללו ולהתפלל לפניו באמת כנ"ל, וזהו: אהללה ה' בחיי - דיקא, כנ"ל. וזהו (שם): כיון שנצרך האדם לבריות, עולם חשך בעדו וכו' (עין למטה):

ובשיש אמת, אזי הוא מפלת הרשעים, כי עקר מפלת הרשעים לעולם הבא הוא על ידי האמת שיתגלה אז, כמו שכתוב (משל יב): שפת אמת תפון לעד - בוננת לעד לא פתיב, אלא תכון, כי לעתיד לבוא יתגלה האמת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהו תשא דף קפח: ובתקון סג), ועל ידי האמת שיתגלה לעתיד, על ידי זה יהיה מפלת הרשעים, בבחינת (דברים ז): ומשלם לשונאיו אל פניו להאבדו. פניו זה בחינת אמת כנ"ל, שעל ידי זה משלם לשונאיו ומאבדן מן העולם, כמובא בזהר הקדוש (א). וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (עירובין כב), שפכיוכל הם כמשא על פניו, כי הפנים, שהוא בחינת האמת של השם יתברך, אינו יכול לסבל את הרשעים, ובשנתגלה בחינת הפנים, דהינו האמת, אזי הוא מפלת הרשעים כנ"ל, ועל ידי זה יהיה מפלתם לעתיד, כי אז יתגלה האמת כנ"ל:

ועל כן כשזוכין לאמת בעולם הזה כנ"ל, על ידי זה נתגלה בחינת הפנים כנ"ל, ואזי ממשיכין בחינת עולם הבא בתוך העולם הזה, ואזי נעשה מפלתם על ידי האמת גם בעולם הזה, כמו שיהיה בעולם הבא כנ"ל. ועל ידי זה ממשיכין שלמות אותיות הדבור שיהיה לעתיד, בחינת שפה ברורה, בתוך העולם הזה. כי בחינת שפה ברורה נעשה על ידי מפלתם, שעל ידי זה נתהפכין כלם אל השם יתברך כנ"ל:

וכל זה יהיה לעתיד, כי עקר גדלתנו ותפארתנו יתגלה לעתיד לבוא, שאז ידעו ויראו הכל את גדלתנו, כי אז יראו הכל את גדלת ותפארת הצדיקים והפזרים; אשריהם, אשרי חלקם, מה רב טובך הצפון להם (א). ולהפך - מפלת הרשעים, כמה שפתיב (מלאכי ג): ועפותם רשעים וכו', כי אז יהיה יומא דדינא רבא, שיהיה האדם נדון על כל מעשה, על כל פרט ופרט, ולא יותרו לו על שום דבר קטן, כי אין שכחה לפניו יתברך, והכל יהיה נזכר לו אז (ב):

ואזי, כשהיה מפלת הרשעים, וישובו ויראו בין צדיק לרשע וכו' (כמו שכתוב: שם במלאכי: ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע, בין עובד אלקים לאשר לא עבדו), כי אז דיקא, ביומא דדינא, יראו החלוק בין צדיק לרשע וכו', ואזי יתהפכו כלם להשם יתברך על ידי זה, ויקראו כלם בשם ה', בבחינת: אז אהפך אל כל העמים וכו', כנ"ל, ואזי יהיה הדבור בשלמות, בחינת שפה ברורה כנ"ל. נמצא, שעל ידי מפלת הרשעים שיהיה לעתיד, על ידי זה יהיה נשלם הדבור אז כנ"ל. אבל צריכין להמשיך בחינת עלמא דאתי גם בעולם הזה, דהינו שיהיה מפלה לרשעים גם בעולם הזה, וזה נעשה על ידי אמת:

ועקר האמת הוא, כשאין האדם נצרך לבריות, כי כיון שנצרך האדם לבריות, משתנה פניו ככרום לכמה גונון (ברכות ו), כי מי שהוא נצרך לבריות, קשה לו מאד להתפלל בפרים, וטוב ונוח לו להתפלל ביחיד, כי בפרים נופלין עליו פניות גדולות ושקרים, שעושה תנועות ושקרים בתפלתו בשביל בני אדם, מאחר שהוא נצרך להם. ואפלו מי שאין נצרך לבריות בשביל פרנסה, כי מתפרנס משלו, אף על פי כן יש שהוא נצרך לבריות בשביל כבוד או בשביל דבר אחר, דהינו שיש לו תאוה של כבוד וחשיבות וכיצא. נמצא שהוא נצרך לבריות, שהוא צריך לכבוד וחשיבות שלהם. ואזי, כשהוא נצרך לבריות, באיזה בחינה, יוכל לפל בשקר גדול בתפלתו, דהינו לעשות תנועות בשקר בשביל בני אדם כנ"ל:

ויש מי שהוא איש כשר קצת וירא את ה' במקצת, ומתבייש בעיניו לעשות שקר מגנה בתפלתו בשביל אחרים, ומתפון להתפלל באמת, אבל האמת הוא הרבה מאד יותר מדי, וגם זה אינו אמת, כי לא נמצא הרבה אמת, כי האמת הוא רק אחד, כמו שמובא במקום אחר (לעיל בהתורה אר"ע בסי' נא), דהינו מחמת שהוא בוש בעיני עצמו להתפלל בשקר גמור כנ"ל, על כן הוא רוצה לכסות על השקר ולהלביש השקר באמת, דהינו למשל, שחפץ לעשות איזהו תנועה או המחאת כפ בשביל אחר, אבל הוא מתביש בזה שיעשה שקר בתפלתו בשביל בני אדם, על כן הוא גונב דעת עצמו, ומסבב לו היצר הרע סבובים במחשבתו, עד שנתגלגל הדבר במחשבתו, שהוא צריך באמת לעשות תנועה זו בתפלתו או להכות כף אל כף, דהינו שמוצא לעצמו איזה אמת,

(א) תהלים לא. (ב) עיין קהלת יב כי את כל מעשה וגו' ובתרגום שם, ובתנינה דף ה ע"א. (ג) מקץ דף קצו.

ואף שאין האדם מרגיש זאת, אף-על-פי-כן הוא בדרקות גדול, כי כל מחשבה שבעולם שיש לאדם, כלם מכרחים לבוא בתוך הדבור בשעת המחשבה, רק שהוא בדרקות מאד. ולכן כל עשייה שעושה האדם צריכה לבוא בתחלה בתוך הדבור, כי כל הדברים צריכים לבוא בבחינות מחשבה דבור ומעשה. נמצא שעלי-ידי הדבור נגמר המעשה ויוצא מוכח אל הפעל, כי קדם שיוצא המעשה מוכח אל הפעל צריכה לבוא תחלה בבחינות דבור. על-כן, כדי להוציא מוכח אל הפעל, צריכים להשלים אותיות הדבור כנ"ל. ולהוציא הדבור בשלמות ממצר הגרון, דהינו להמשיך בחינות נקודות אל האותיות, ואזי כשיוצא הדבור בשלמות, יוצא הדבר מוכח אל הפעל כנ"ל:

ולחמשיך נקודות אל האותיות, הוא עלי-ידי החשק והכסופין, שחושקין לעשות המצוה או שאר דבר שבקדשה שאיש ישראלי חושק לעשות, בבחינות (שרהשירים א): נקודות הכסף, שעלי-ידי הכסופין והחשק נעשין נקודות, כי אי אפשר לעשות שום דבר כי אם עלי-ידי חשק, דהינו למשל כשמדבר איזה דבור, צריך שיהיה לו מתחלה חשק לדבר. וכן כשעושה איזה פעלה, אם לא היה לו חשק מתחלה לעשותה, בודאי לא היה עושה אותה, ועל-כן כל דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, כגון לנסע להצדיק או שאר דבר שבקדשה שהאדם צריך לעשות, נותנין לו מתחלה חשק, כדי שעלי-ידיה יעשה הדבר:

ועקר גדל החשק נעשה עלי-ידי המניעה שמומנין לו. כי כשאיש ישראלי צריך לעשות דבר הצריך לו ליהדותו, בפרט כשצריך לו לעשות דבר גדול הצריך ליהדותו, שכל יהדותו תלוי בזה, כגון לנסע לצדיק אמת, אזי מומנין לו מניעה; וזאת המניעה היא בשביל החשק, כדי שעלי-ידיה יהיה לו חשק יותר לעשות אותו הדבר, כי עלי-ידי המניעה שמונעין את האדם מן הדבר, עלי-ידיה נעשה התגברות החשק מאד. כמו, למשל, כשמראין לקמן דבר הנחמד לו, ותכף ומיד חוטפין ממנו ומחביאין ממנו, אזי הוא רודף מאד אחר האדם, ומבקש וחושק מאד לאותו הדבר. נמצא, שעקר החשק נעשה עלי-ידי שחטפו ממנו והחביאו את הדבר. כמו-כן מונעין את האדם במניעות מהדבר הצריך לו, כדי שעלי-ידיה יהיה לו חשק יותר, בבחינות (משל ט): ולחם סתרים יגעם, שכל מה שהדבר נמנע ונסתר מן האדם ביותר, הוא חושק אליו ונעים לו ביותר, שמזה בא תאוות והתגברות החשק אל עברה, חס ושלום, רחמנא לצלן, כי מחמת שהעברה נמנעת מאד מן האדם, כי אנו מצוים ומוזהרים ומפקדים עליה שלא לעשותה, נמצא שהיא נמנעת מאד מאתנו, על-כן יש התגברות החשק אליה כנ"ל, בבחינות: ולחם סתרים יגעם. כמו-כן בקדשה, כשיש מניעה לאדם, החשק מתגבר ביותר:

וזה בחינת (ישעיה נח): ודבר דבר, הנאמר בשבת. הינו, שצריך להמשיך בחינות דבור של שבת, שהוא בחינות עלמא דאתי, בתוך הדבור של עולם הזה, להשלים הדבור בעולם הזה. כי עקר שלמות הדבור הוא מבחינות שבת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנ): שלא יהא דבורך של שבת כדבורך של חל; כי בשבת הוא שלמות הדבור, כי שבת הוא בחינות עולם הבא כנ"ל, וצריך להמשיך דבור של שבת בתוך הדבור של חל, כנ"ל:

וזהו בחינת אל הויה ביצירה (ח), שעלי-ידי בחינת אל, שהוא בחינת אמת, בחינת (במדבר כג): לא איש אל ויכו; שהוא בחינת יעקב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי יח): מניין שקראו הקדוש-ברוך-הוא ליעקב אל? שנאמר: ויקרא לו אל אלקי וכו'; כי יעקב בחינת אמת כנ"ל. וזה האמת, שהוא בחינות עלמא דאתי, תלוי בפרנסה, כי כשיש לו פרנסה ואין נצרך לבריות ויכל להתפלל באמת כנ"ל. וזה בחינת (תהלים קמ): אשרי שאל יעקב בעזרו, שברו על ה' אלקיו; כששברו על ה' אלקיו ואין נצרך לבריות - אזי אל יעקב בעזרו, כי אל יעקב הוא בחינת אמת כנ"ל. ואזי, כשזוכין להמשיך בחינות עלמא דאתי, בחינות אמת, בחינות פנים, בתוך העולם הזה, אזי נעשה מפלת הרשעים כנ"ל:

וזה בחינת הויה במלוי ההין, כי הי היא בחינת שלום שכו, כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין כא) על פסוק (יוחאל ב): הנה וחי. וחי זה שלום שכו לרשעים בעולם הבא, וזה בחינת אל הויה, דהינו אל שהוא בחינות אמת, שעלי-ידי נעשה שלום שכו לרשעים, שהוא בחינות הויה במלוי ההין כנ"ל, צריך להמשיכה בתוך העולם הזה, שהוא בחינות ודבר דבר, להמשיך דבור של שבת בתוך ימי החל כנ"ל, שהם בחינות יצירה, בבחינות (תהלים קלט): ימים יצרו ולא אחד בהם, דהינו שימי החל הם בחינות יצירה, כשאין אחד בהם, שהוא בחינות שבת. וצריך להמשיך לבחינות יצירה, שהוא בחינת ימי החל, את בחינות אל הויה, שהוא בחינות עלמא דאתי, בחינות שבת. וזה בחינות (ח): מלכות - פה, שעלי-ידיה נשלמים אותיות הדבור כנ"ל:

ד ובשנשלמין אותיות הדבור כנ"ל, צריך לראות להוציא הדבור בשלמות, כי לפעמים נתחבין אותיות הדבור במצר הגרון, ואי אפשר להוציא הדבור בשלמות, שזה בחינות מה שקורין בלשון אשכנז: היצריק. וצריך לראות להוציא הדבור ממצר הגרון, שיוכל לדבר בשלמות, דהינו להמשיך נקודות אל האותיות, כי בלא נקודות אי אפשר לדבר שום אות, כידוע בחוש; ואזי, כשממשיכין נקודות אל האותיות, ומוציאין הדבור בשלמות, אזי יכולין להוציא מוכח אל הפעל. כי כל המחשבות שיש לאדם, כלם באים בתוך הדבור, כדאיתא בזהר (ח): רחוישי מרחשן שפותיה.

נעשית על-ידי הרקיע, שהוא בחינת מניעה כנ"ל, עד שיש נחשק שהוא בחינת קמץ, קמץ וסתים, שהוא בחינת נקדות קמץ, שהוא למעלה מכל הנקדות, כי הנחשק קמץ וסתים מאד:

ובלל הדברים האלה, שכל מה שהאדם חושק באמת, בודאי יוכל לגמרו ולהוציאו מבח אל הפעל, ולא יוכל למנעו מזה שום מניעה ואנס, רק צריך שיהיה החשק גדול מאד, כפי מעלת הנחשק. וזה יוכל להבין מהמניעה בעצמה, שפשוטה המניעה מתגברת ומשתמחת ועומדת לפניו ומונעת אותו מאד, ידע ויבין מזה שהנחשק גדול מאד כנ"ל. ועל-כן צריך להתגבר, שיהיה לו חשק גדול מאד מאד, כפי הנחשק וכפי המניעה כנ"ל, ואז בודאי יוכל לגמרו כנ"ל:

כי אין להאדם לפטר את עצמו ולמצא לעצמו תרוע על-ידי המניעה לומר, שהוא חפץ לעשות אותו הדבר, רק שאי אפשר לו מחמת המניעה והאנס, ועל-כן יהיה נחשב לו כאלו עשה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשה - כאלו עשה; כי באמת בודאי כשיש לו אנס, נחשב כאלו עשה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה:

אבל כל זה נאמר על מי שרוצה לצאת בזה, אזי יוצא בה, כי מה לו לעשות, כי יש לו אנס; אבל מי שאינו רוצה לצאת, רק שהוא רוצה המצוה בעצמה או הדבר שבקדשה שרוצה לעשות, הוא חפץ בהדבר עצמו, אם-כן מה מועיל לו, מה שמקלין לו שנחשב כאלו עשה, כי אינו מקרר דעתו כלל בזה, כי הוא תאב וחפץ ומתגעגע מאד לעשות המצוה בעצמה, ולא לצאת עם ה'כאלו', שנחשב כאלו עשה, כי באמת ראוי לאיש ישראלי, שיגמור חפצו ורצונו בכל דבר שבקדשה מבח אל הפעל:

ואזי, כשחושק מאד באמת, ואינו מקרר דעתו כלל בזה שנחשב עליו כאלו עשה, אזי בודאי יגמר הדבר ויוציאו מבח אל הפעל, וישבר ויבטל כל המניעות ואנסים, כי הם לא באו רק בשביל החשק, וכשיש לו החשק הראוי לאותו המניעה כפי גדל מעלת הנחשק, אזי מפילא נתבטל האנס והמניעה כנ"ל:

וזה בחינת (דברים כו): וירד מצרימה - אנוס על פי הדבור (ה). שפשהדבור יורד במצר הגרון, שזה בחינת גלות מצרים, אזי הוא אנוס על פי הדבור, הינו שיש לו אנס ומניעה על-ידי שאין נקדות להאותיות, ואינו יכול להוציאו ממצר הגרון, שמוזה באין כל המניעות ואנסין כנ"ל. וזהו בחינת אנוס על פי הדבור, שעל-ידי שאין הדבור בשלמות, על-ידי זה הוא אנוס, כנ"ל:

ובל מה שהדבר הנחשק גדול ביותר, המניעה יותר גדולה. כי יש חשק וחושק ונחשק, דהינו האדם החושק, והדבר הנחשק, והחשק שחושקין לדבר הנחשק. וכפי מעלת הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל-כן, כשהנחשק גדול מאד, נמצא שצריך שיהיה לו חשק גדול מאד, אזי יש לו מניעה גדולה ביותר, שעל-ידי זה החשק גדול ביותר, כי כל מה שהמניעה יותר גדול, החשק מתגבר ביותר כנ"ל. ועל-כן ראוי לאדם לדעת, כשיש לו מניעות גדולות מאד מאיזה דבר שבקדשה, ידע ויבין מזה שזה הדבר שרוצה לעשות, הוא נחשק גדול מאד ודבר יקר מאד, שמחמת זה המניעה גדולה מאד כנ"ל, ובפרט כשרוצה לגסע לצדיק האמת, כי יש צדיקים הרבה, אבל יש בחינות נקדות האמת בין הצדיקים, שפשוטים להתקרב אליו, שבוה תלוי הכל, אזי יש להאדם מניעות גדולות רבות מאד, ומזה בעצמו יבין האדם גדל מעלת הנחשק כנ"ל:

וזהו הכלל, שכל המניעות הם רק בשביל החשק, כדי שעל זה יהיה לו חשק גדול ביותר כנ"ל, ועל-כן כשאדם חושק ביותר, בודאי יוכל לעשות הדבר, ויוכל להוציאו מבח אל הפעל, כי על-ידי החשק נעשין נקדות, שעל-ידי זה מוציין מבח אל הפעל כנ"ל, כי החשק משבר המניעה, כי עקר המניעה אינו אלא בשביל החשק כנ"ל, ועל-כן כשאדם חושק ביותר כפי המניעה, מפילא נשבר המניעה:

וזה בחינת ט' נקדין, ט' רקיעין, כי הנקדות הם בחינות רקיעין, שהם בחינות מניעות, כי המניעה היא בחינת רקיע, שהיא בחינת מסך, שמפריש ומסך לפני האדם ומונעו מן הדבר, כמו שכתוב (בראשית א): ויהי רקיע, ויהי מבדיל; שהרקיע הוא בחינת מניעה, שמפריש ומבדיל בין החושק והנחשק. ועל-כן גם הארץ נקראת רקיע, כמה שכתוב (תהלים קלז): לרוקע הארץ על המים; כי גם הארץ היא שטח המבדיל ומפריש. ועל-כן הט' נקדין הם בחינת ט' רקיעין, כי הנקדות נעשין על-ידי החשק כנ"ל, ועקר החשק על-ידי המניעה, שהיא בחינת רקיע כנ"ל:

ויש ט' נקדין, ט' רקיעין (ו), כי יש כמה בחינות בהנחשק, כי יש נחשק למעלה מנחשק, ולפי גדל מעלות הנחשק, כן צריך להיות גדל החשק. ועל-כן יש לו מניעה גדולה כנ"ל, שעל-ידי זה נעשה הנקדה כנ"ל. וזה בחינת תשע נקדין, תשעה רקיעין, שהם מקמץ עד שורק, שהם נקדה למעלה מנקדה, רקיע למעלה מרקיע, דהינו נחשק למעלה מנחשק. שלפי גדל הנחשק צריך שיהיה גדל החשק, שהיא בחינת הנקדה, שהיא בחינת רקיע, כי הנקדה

(י) עיין בהקדמת התקונים ובתיקון יח. (ח) הגדה של פסח.

בבחינת (תהלים כד): מלך הכבוד, כי הכבוד הוא בחינת מלכות. וכשפוגם באכילה, אזי נפגם הכבוד, ואין לו פנים, בבחינת (דברים לא): והסתרת פני והיה לאכל - שעלידי תאות אכילה, חס ושלום, הוא הסתרת פנים. אבל עלידי מעוט אכילה, שמשבר תאות אכילה, עלידיה הוא נשיאות פנים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כ): 'ישא ה' פניו אליך וכו'; וכי לא אשא פנים לישראל, שאני אמרתי ואכלת ושבעת וברכת, והם מדקדקין מפניות ועד כפיצה. נמצא, שעלידי שבור תאות אכילה, שמדקדקין מפניות ועד כפיצה, עלידיה הוא נשיאות פנים. וזה בחינת (יחזקאל כא): וידבר אלי זה השלחן אשר לפני ה'. לפני ה' דיקא, בחינת הארת פנים עלידי השלחן, דהינו עלידי אכילה בקדשה כנ"ל:

ג וכשפוגם בתאות אכילה, ועלידיה נפגם הכבוד, ואין לו פנים כנ"ל, עלידיה מתגברין עזי פנים, דהינו שנופל הכבוד, שהוא בחינת מלכות, ואזי נוטלין כבוד העזי-פנים שפדור, כי עזות מלכותא בלא תנא (סנהדרין קח), הינו בשאין בחינת מלכות, בחינת השלחן שבקדשה, בשלמות כנ"ל, אזי מתגבר העזות, שהוא מלכותא בלא תנא, בלא פתר מלכות כנ"ל:

וזה בחינת (ישעיה נ): והפליבים עזי נפש לא ידעו שבעה; הינו עלידי תאות אכילה, בחינת (משלי י): בטן רשעים תחסר. וזהו: לא ידעו שבעה - הפך צדיק אוכל לשבע נפשו (שם); עלידיה מתגברים העזי-פנים, שהם בחינת פליבים עזי נפש, בחינת (סוטה מט): פני הדור כפני הפלב. וזהו: (שם בפסוק, והפליבים עזי נפש תי"ל) המה רעים לא ידעו הבין - שהם נעשים רעים ומנהיגים אל הדור, כי הכבוד נפל אליהם, ויש להם כל הכבוד. אבל כשמשברין תאות אכילה בבחינת: צדיק אוכל לשבע נפשו; עלידיה הוא נשיאות פנים, ואזי אין שום פקידות ושררה להעזי-פנים, כי יניקתם הוא רק מהסתרת פנים, עלידי תאות אכילה כנ"ל. וזהו (משלי יח): ושבע ילין כל יפקד רע. ושבע ילין - זה בחינת צדיק אוכל לשבע נפשו; עלידיה כל יפקד רע - שאין שום פקדה והתמנות להרע, דהינו להעזי-פנים וכו"ל:

ד וכשנופל המלכות והכבוד להעזי-פנים כנ"ל, אזי היא בחינת צדק, כי אות צדיק הוא יוד נון, והיוד היא בהחזרת פנים מן הנון (כזה: צ), שהיא בחינת מלכות, בחינת (תהלים עב): לפני שמש יגון שמו (א), הינו בחינת הסתרת פנים, דהינו שאין להכבוד פנים כנ"ל. וזה בחינת דלת, דהינו שהכבוד והמלכות אולא ונדלדלה ונפלה אל הסטרא-אחרא, שהן העזי-פנים כנ"ל. וזה בחינת הקוף, הינו כשהמלכות והכבוד אולא ונדלדלה, היא בקוף בפני אדם, דהינו שנתארך רגל ההא, ונעשה קוף, דהינו שנתארך מהרגל למטה, בבחינת (משלי ח): רגליה יורדות מות, ויונקים ממנה, כי הכבוד והמלכות נפל ביניהם כנ"ל, ואזי היא בחינת: רגליה יורדות מות; דהינו שקיים מלכות דקדשה צריכין לקבל מהם, ועלי-פן כשישראל צריכין לפעל איזה תקיפות לצדק קיום דתנו הקדוש, צריכין לקבל הכח והממשלה ממלכות העבו"ם:

וזהו: ביון שנוצרך לבריות, עולם חשך בעדו (ביצה לב). חשך לשון מניעה, כמו שכתוב (בראשית לט): ולא חשך ממוני, ולא חשכת את בנך וכו' (שם כב). הינו כשנוצרך לבריות, אזי יש לו מניעות. וזה עולם חשך בעדו, הינו כשהוא בין העולם, אזי יש לו מניעות, וקשה לו להתפלל פאמת כנ"ל, כי כשנוצרך לבריות, נוח וטוב לו יותר להתפלל ביחיד כנ"ל. אבל מי שאינו נוצרך לבריות, שאינו צריך להם לשום דבר, יוכל לעמוד בין אלפים אנשים להתפלל פאמת להשם יתברך לבדו, מאחר שאין נוצרך לשום בריה, לא לפרנסה ולא לכבוד ולא לשום דבר, רק שברו על ה' אלקיו:

וזה סוד (ברכות יח): מעשה בחסיד אחד שהקניטתו אשתו, והלך ולן וכו', ושמע שתי רוחות שמספרות זו עם זו. וספורם היה על אודות פרנסה, כמובא שם בגמרא. שהקניטתו - זה בחינת החרון-אף; שתי רוחות - זה בחינת שתי רוחות הנ"ל, הנעשין עלידי המתקת החרון-אף, דהינו כשמוציאין מבח אל הפעל כנ"ל. וזה תלוי בבחינת פרנסה, שעלידיה מוציאין מבח אל הפעל כנ"ל:

ולא גלה יותר, אף כל התורה הזאת מרמזת במאמר זה:

סו

ויבן יי אלקים את הצלע אשר לקח וכו' ויבאה אל האדם: (בראשית ב)

חד אמר: מלמד שנתן ביה בינה יתרה. וחד אמר: מלמד שקלעה לחיה והביאה אל האדם: (נדה מה):

א הנפש היא יקרה מאד, וצריך להיות זהיר בה ולשמרה מאד. עלי-פן צריכין לזהר מאד כשבא איזה כבוד חדש לאדם, כי הכבוד הוא אם כל חי, והוא שרש כל הנפשות, וכשהנפש מסתלקת, היא מסתלקת אל הכבוד, שהוא שרשה, בבחינת (ישעיה נח): כבוד ה' יאסף; שהסתלקות ואסיפת הנפשות הם לתוך הכבוד, כי שם שרשם כנ"ל:

ועלי-פן כשבא כבוד חדש לאדם, צריך לזהר ולהשמר, כי אולי בא הכבוד, חס ושלום, בשביל הסתלקות, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד, שהיא שרשה כנ"ל. אך מדה טובה מרבה, ועלי-פן על-פירב בא הכבוד לטובה, דהינו, כשבא נפש חדשה אל האדם, אזי היא באה מלכשת בהכבוד, שהיא אם כל חי כנ"ל. ועלי-פן כשבא כבוד חדש לאדם, על-פירב הוא לטובה, דהינו שבא נפש חדשה לאדם עלידיה הכבוד. והכלל, שהכבוד הוא שרש הנפשות. ועלי-פן לפעמים בא כבוד חדש לאדם בשביל הסתלקות איזה נפש, חס ושלום, כדי שתסתלק הנפש אל הכבוד כנ"ל. אבל על-פירב בא הכבוד לטובה, דהינו שבא נפש חדשה להאדם עלידיה הכבוד, שהוא שרש כל הנפשות כנ"ל. עלי-פן צריכין לזהר מאד לקבל הכבוד בקדשה גדולה, לשמו יתברך לבד, כי הכבוד הוא שרש כל הנפשות כנ"ל:

ב וצריך לראות, שיהיה פנים אל הכבוד, כי עלידי תאות אכילה, אזי נפגם הכבוד ואין לו פנים. כי שלחנו של אדם היא בחינת פתר מלכות (יומא עב: ערש"י), והוא בחינת כבוד,

ה וצריך להעלות את הכבוד והמלכות מהם, וזה נעשה עלידי צדקה, בבחינת (משלי י): צדקה תציל ממות (ב), דהינו, שעלידי צדקה מעלין אותה מבחינת רגליה יורדות מות, ועושין מצדק צדקה, כי צדקה היא בחינת חמשה חסדים, כי הצדקה היא בחינת חסד, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה מט:): אין הצדקה משתלמת אלא לפי חסד שבה, שנאמר: זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד, ועלידי בחינת החמשה חסדים, עלידיה מוסיפין ה, ונעשית מצדק צדקה. וכנגד זה נזכר בתורה חמש פעמים צדקה, כנגד החמשה חסדים, שהוא בחינת צדקה כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה מא): מי העיר ממזרח צדק וקראהו לרגלו. מי העיר ממזרח - זה בחינת צדקה, בבחינת (שם מג): ממזרח אביא זרע, בחינת (הושע י): זרעו לכם לצדקה וכו'. עלידיה: צדק וקראהו לרגלו - הינו, שעלידי הצדקה, אזי הצדק קורא את הרגליו, שמעלין את הרגליו מבחינת: רגליה יורדות וכו' כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה נח): והלך לפניך צדקך; דהינו, שהצדק יוכל לילך, הינו בחינת שמעלין הרגליו, שהם כלי ההליכה. וזה: והלך לפניך. לפניך דיקא, כי מעלין את הכבוד והמלכות אל אור הפנים כנ"ל:

ו ואזי, כשמעלין את הכבוד והמלכות, אזי יוצא הכבוד מן הסמטא אחרא, מבין העזיפנים הנ"ל, וחוזר הכבוד אל המביני מדע, הפך גפילת הכבוד אל העזיפנים, שהם נקראים: המה רעים לא ידעו הבין, ועכשו חוזר אל המביני מדע:

ואזי, כשחוזר הכבוד אל המביני מדע, בתחלת ממשלתם נעשה מחלקת, כי עקר יניקת האויבים הוא מן המביני מדע, דהינו מן המוח, בבחינת (דברים לב): מראש פרעות אויב; הינו שמן המוח שבראש, משם נתגליו כל האויבים והשונאים, כי יש בהמוח מותרות, שמן אלו המותרות שבמוח יוצאין השערות, ומהם יונקים האויבים, והם יונקים עד שפלה כל המותרות שבמוח, ואזי אין להם יניקה ונופלים. וזה בחינת קריחת ראש זקנים, כי בסבי מוחא שקיט ושכיך (כ"ש באדר דף קכח:), הינו שדעת הזקנים צח וצלול, ואין להם מותרות במוח, ועלפן נופלים השערות, כי אין להם יניקה כנ"ל:

ועלפן, עלידי הפרוד שבין השונאים, עלידיה יש להם אריכת זמן וקיום ביותר, כי הם יונקים עד שיכלה כל המותרות שבמוח, ואזי, כשיכלה המותרות ויהיה הדעת צח וצלול, אזי יפלו, כי לא יהיה להם עוד יניקה, ועלידי הפרוד שיש ביניהם אין להם כח לינק הרבה, ויונקים מעט מעט, ועלפן עלידיה מאריכין זמן יותר, עד שיגמרו לינק כל המותרות. אבל כשמתחברין השונאים יחד, אזי יונקים הרבה, ואזי יונקים במהרה כל המותרות ונופלים כנ"ל:

וזה בחינת שערות קלועין, שנמצאין בבגדיהם, שקורין קאלטינים, שהעולם חוששין לקצצם, רק שיפלו מאליהם. הינו, כשיש הרבה מותרות במוח, אזי מטבע בטבע האדם, שיצאו שערות

קלועין, כדי שעלידי קלועותן והתחברותם יינקו ביותר ויקבלו, ויוכלו לינק כל המותרות הרבה שבמוח, ועלפן אין נקצצין קדם ומנם, כי יוכלו להזיק להמוח, עלידי שישאר בתוכו המותרות, עלידי שלא יהיה השערות קלועין לינק אותן. וזה בחינת: מלמד שנתן בה בינה יתרה. בינה יתרה, הינו בחינת מותרות המוחין, שמושם יונקין השערות, שמושם יניקת האויבים כנ"ל. וזה: וחד אמר: מלמד שקלעה לחזה וכו'. הינו הקד ולא פליגי, כי עלידי מותרות שבמוח, שזה בחינת בינה יתרה כנ"ל, מזה פא שערות קלועין, בחינת שקלעה לחזה כנ"ל. [כי הכבוד הוא בחינת חיה, שהיא הצלע הנ"ל, שהיא בחינת (בראשית ג): אם כל חי כנ"ל]. וזה בחינת (שמואל"א כח): ואת נפש איכך יקלענה בתוך פה הקלע; בחינת שערות קלועין הנ"ל, הינו בחינת התחברות השונאים, שעלידיה הוא מפלתם כנ"ל:

ו ואזי, כשפא הכבוד חדש אל האדם ומלכש בתוכו נפש דקדשה כנ"ל, צריך לראות להוליד את הנפש בנקל, בלי קשוי הולדה, כי הכבוד היא אם כל חי כנ"ל, והנפש מלכשת בה כעבר במעי אמו. ולפעמים כשיש, חס ושלוש, בחינת קשוי לילד, יכולין להסתלק שניהם, חס ושלוש, האם והולד, דהינו הכבוד והנפש. או לפעמים נסתלק אחד מהם, חס ושלוש, כפי ענין הקשוי לילד. וצריך לראות להוליד בנקל, בלא קשוי:

ואחר כך, כשנולד הנפש, צריך לגדל את הנפש. ושתי בחינות אלו, דהינו ההולדה והגדול, נעשין עלידי יראה ואהבה, שהם בחינת שתי ידיים - יד הגדולה ויד החזקה - כי ההולדה נעשית עלידי היראה, בבחינת (תהלים מח): רעדה אחזתם שם, חיל ביולדה; ואחר שנולד, אזי מגדלין אותה עלידי האהבה, בבחינת (בראשית ב): אלה תולדות השמים והארץ בהבראם, הינו בהבראם, שהוא לאחר הבריאה וההולדה, אזי מגדלין אותה עלידי בחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, בחינת יד ימין. וזה: בהבראם - באברהם, כמובא (בר' פ' י"ב), הינו כנ"ל:

וזה בחינת (דברי הימים א כט): ואתה מושל בכל, הינו בחינת הממשלה והמלכות, בחינת מלך הכבוד הנ"ל, ששם מלכש הנפש. וכידך כח וגבורה, וכידך לגדל ולחזק לכל, הינו בחינת שתי הידיים כנ"ל. וכידך כח וגבורה - זה בחינת יד החזקה; וכידך לגדל ולחזק - זה בחינת יד הגדולה, שעלידי בחינת שתי הידיים אלו מולדין ומגדלין הנפש המלכשת בהכבוד כנ"ל. וזה בחינת הצדקה שנותנין אצל ואתה מושל בכל (כמו שמוכא בפנות), כי עלידי הצדקה מוציאין ומעלין את הכבוד והממשלה כנ"ל. וזה בחינת (איוב כט): כבודי חדש עמדי וקשתי ביד תחליף. הינו, כשמגיע כבוד חדש אל האדם, אזי צריך להחליף ולהעביר הקשוי עלידי בחינת ידי הנ"ל. וזה: וקשתי ביד תחליף, שעלידי הידיים חולפת ועוברת הקשוי לילד כנ"ל. וזה בחינת חלופ שם אק"ק, שהוא שם בוכ"ו, שהוא בגימטריא ידך, שעלידו ההולדה, כידוע. ועין בפנות של ואתה מושל בכל:

תלמודו הנ"ל, זה געשע על ידי מה שמתפללין בלא לב, וכמו שכתוב (שם בשעיה כט): בשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממני, לכן הנני יוסף להפליא את העם הזה הפלא ופלא, ואבדה חכמת חכמיו ובינת נבניו תסתתר. ועל כן, על ידי שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, שעל ידי זה חוזר ונתגלה חכמתו כנ"ל, על ידי בחינת הרעמים כנ"ל, נמצא שבוה בעצמו מתקן הפגם שגרם על ידי שהתפלל בלי פונת הלב, דהינו שגרם הסתלקות החכמה מן הזקנים כנ"ל, כי עכשו, על ידי הכבוד שנותן להם, חוזר ונתגלה חכמתם כנ"ל. ועל כן אזי, על ידי זה בעצמו, יוצאין מים קרים ומחיה את נפשו, שהיתה עיפה על ידי פגם התפלה כנ"ל:

וזה בחינת (אויב ט): ירעם אל בקולו נפלאות; הינו שקול הרעמים מתקנין את בחינת הנפלאות, שהוא בחינת הסתלקות החכמה מן הזקנים, כמו שכתוב: הנני יוסף להפליא הפלא ופלא ואבדה חכמת חכמיו וכו'. ועל ידי הרעמים נתתקנין, וחוזר ונתגלה חכמתם כנ"ל:

ואזי, בשמחין הנפש על ידי מים קרים הנ"ל, מחיין גם את העצמות. כי פגם הנפש הוא פגם העצמות, כמו שכתוב (תהלים י): כי נבהלו עצמי ונפשי נבהלה מאד. כי על ידי שאין מתפללין בכונת הלב, שעל ידי זה הוא עיפות הנפש, על ידי זה הוא פגם העצמות. כי צריך להתפלל להרגיש דבורי התפלה בכל עצמותיו, בבחינת (שם טז): כל עצמותי תאמרנה; ועל ידי המים קרים, שעל ידי זה מחיה הנפש, על ידי זה מחיה העצמות, בבחינת (אויב כא): ומח עצמותיו ישקה. וזה בחינת (משלי כה): מים קרים על נפש עיפה, ושמיעה טובה מארץ מרחק. שמועה טובה זה בחינת קול הרעמים, ששמיעין עצמן בטוב, שהם מתקנין התרחקות הנפש מן הכבוד, וזה בחינת: שמועה טובה מארץ מרחק, שזהו בחינת מים קרים על נפש עיפה, שהם באים מן הרעמים, שהם בחינת שמועה טובה כנ"ל. וזה בחינת (שם טז): שמועה טובה תדשן עצם; שעל ידי בחינת שמועה טובה, שהיא בחינת רעמים, שמשם בחינת מים קרים, שהם מחיין ומבריאין הנפש כנ"ל, על ידי זה נתתקנין ונתדשנין העצמות, בבחינת: ומח עצמותיו ישקה כנ"ל. וזה: תדשן עצם, כנ"ל, כי תקון הנפש הוא תקון העצמות כנ"ל:

(מן תבת "ואזי בשמחין הנפש" עד כאן לא נכתב בראוי)

וזה בחינת: (במדבר כח) וביום הבפורים - בחינת הלדת הנפש בלי קשוי לילד, בחינת (ירמיה ד): צרה במבכירה, שהוא בחינת קשוי לילד, וגם הוא בחינת גדול הנפש, בחינת (זכריה יב): בהמיר על הכבוד, שהוא צער הגדול. מקרא קדש - זה בחינת שהכבוד, שהוא בחינת קדש, כמו שכתוב (שמות כט): ונקדש בכבודי, קורא את הרגליו, בבחינת: צדק יקראהו לרגלו כנ"ל. (והשאר לא באר):

ח ולפעמים יש עיפות אל הנפש, על ידי שנתרחקה מאמה, דהינו הכבוד כנ"ל, וצריך להחיותה ולהבריאה על ידי מים קרים, בבחינת (משלי כה): מים קרים על נפש עיפה; הינו שמתפללין בלא לב, על ידי זה נתרחק הנפש מן הכבוד, בבחינת (ישעיה כט): בשפתיו כבדוני ולבו רחוק וכו'. כי פונת הלב זה בחינת הנפש, כמו שכתוב (תהלים כה): אליך ה' נפשי אשא, ופרוש רש"י: לבי אכזב. אבל פשהלב רחוק מדבורי התפלה, אזי הוא בחינת התרחקות הנפש, שהוא בחינת הלב, מן הכבוד, בבחינת: בשפתיו כבדוני ולבו רחוק; ואזי יש עיפות אל הנפש, וצריך להבריאה על ידי מים קרים כנ"ל:

ומים קרים מקבלין על ידי בחינת רעמים, ורעמים געשין על ידי מה שנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ח): הזהרו בזקן ששכח תלמודו, שצריך לזהר ולכבדו, ועל ידי זה געשין רעמים, ומשם באים מים קרים להחיות הנפש כנ"ל:

כי הרעמים געשין על ידי שיוצאין אדים וקיטורים חמים ובאים בתוך הענן ונתלהבים שם, ועל ידי זה נקרע הענן, ומזה נשמע קול הרעם. ופעולות הרעמים, שעל ידי זה נתחלקין המים של כל מקום ומקום כפי הצורך להשקותו, במדה ובמשקל, כפי הראוי לפי המקום, בבחינת (תהלים קד): מקול רעמד יחפזו, יעלו הרים ירדו בקעות, אל מקום זה יסדת להם. כמו כן בשנותנין כבוד לזקן ששכח תלמודו, והשכחה הוא בחינת ענין דמכסין על עיניו, וכשנותנין לו כבוד, והכבוד הוא בחינת אש, בבחינת (שמות כה): וכבוד ה' באש אוכלת; והוא בא בתוך הענן, בבחינת (שם טז): וכבוד ה' נראה בענן; הינו בתוך בחינת הענין דמכסין על עיניו, ואזי נקרע הענן, ומזה געשין בחינת רעמים, בבחינת (תהלים כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים, שעל ידי הכבוד געשין רעמים כנ"ל. ואזי יוצאין מים רבים, דהינו שנתגלה דעת הזקן, על ידי שנקרע הענן המכסה על העינין כנ"ל, בבחינת (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה וכו' פמים לים מכסים; וזהו בחינת מים רבים הנ"ל, והם בחינת מים קרים, שעל ידין מחיין ומבריאים את הנפש כנ"ל:

ועל ידי אלו הרעמים נתחלקין מימי הדעת לכל אחד ואחד בראוי לו, לפי מה שצריך לקבל מים קרים להחיות את נפשו. וזה החלוק שבין הלומד מן הספר לשומע מפי צדיקי אמת, כי בשלומד מן הספר, אינו יודע השעור שצריך ללמוד להחיות נפשו, אבל בששומע מפי הצדיק, אזי משפיע לו בחינת מים קרים לפי הראוי לו, לפי מדרגתו, על ידי בחינת הרעמים כנ"ל:

ואלו המים קרים מחיין ומתקנין את הנפש, שהיתה עיפה על ידי שנתרחקה מן הכבוד, על ידי שהתפלל בלא פונת הלב כנ"ל, כי הסתלקות החכמה מן הזקנים, הינו מבחינת זקן ששכח

סח

כל הנפשות תאבדים ומתאווים לממון, ולא לממון בלבד מתאווים ואוהבים אותו, אלא אפלו להאדם שיש לו הממון, דרך בני-אדם למשך אליו ולהאב אותו מחמת שיש לו ממון, כמו שאנו רואין בחוש, וכמו שכתוב (משלי יד): ואוהבי עשיר רבים. וזה מחמת שהנפש באה ממקום עליון, שהממון בא ומשתלשל ומתהוה משם, כי בודאי התחלת המקום שמשלשל משם הממון, הוא בודאי בחינת קדשה ושפע קדש, ואחר-כך נתגשם למטה, בדרך ההשתלשלות, ונתהוה ממון, ועל-כן הנפש תאבה לממון, מחמת שהנפש באה ממקום שהממון בא משם. אך צריך לבלי להתאוות להממון, כמבאר כבר כמה פעמים גדל גנות תאות ממון, רק להתאוות ולהאב המקום שהממון בא ומשתלשל משם כנ"ל. ובבחינה זו רבי מכבד עשירים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין פו), מחמת שיש להם ממון שהוא בא ממקום גבוה כנ"ל:

ודע, שראוי שכל ישראל יהיו להם ממון, אך יש מדה אחת שמפסדת ומאבדת מהם הממון, והיא מדה רעה מגנה, שקשה מאד להנצל ממנה. ואפלו אם ירצה אחד להנצל ממנה, ובפרט בשביל תאות הממון, כדי שלא תפסיד לו את הממון, עם כל זה המדה רעה הזאת מתגברת עליו בילדותו ובקטנותו, ועל-ידיה מפסדת ממנו הממון שהיה ראוי שיהיה לו:

והמדה רעה הזאת היא מדת הפעם, שעל-ידיה מפסיד ומאבד הממון הראוי לו, כי בבחינת שרש ההשתלשלות, שמשלשל הממון ממקום שמשלשל משם, הוא בחינה אחת עם הפעם ממש, ועל-כן הפעל-דבר, בשרואה שמשלשל ויורד שפע לאדם שיהיה לו ממון, אזי יורד ומזמין לו פעם, ועושה לו מבחינת ההשפעה והשתלשלות שיורד אליו שיהיה לו ממון, עושה לו ממנו פעם, כי הפעם הוא ממש בחינה אחת וענין אחד עם הממון במקום שרש ההשתלשלות, ואין ביניהם שום הפרש, כי שניהם יורדים מגבורות, ונמשכין ממקום אחד ממש, בבחינת (אויב לו): מצפון זהב יאתה; וכתוב (דמיה א): מצפון תפתח הרעה, הינו בחינת פעם, כמו שכתוב (קהלת יא): והסר פעם מלבך והעבר רעה מבשרך:

כי הממון והעשירות היא בחינת חומה, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה גשגבה וכו'. והפעם הוא קלקול החומה, כמו שכתוב (שם כה): עיר פרוצה אין חומה איש אשר אין מעצר לרוחו. והפעל-דבר, בשרואה שיורד לאדם השתלשלות שפע של ממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל, אזי הוא עושה לו מזה ההשתלשלות פעם, שמזמין לו דבר לכעס, ונתקלקל בחינת החומה על-ידי הפעם כנ"ל, כי הפעם והממון הם בחינה אחת בשרש ההשתלשלות כנ"ל, ועל-כן בקל מהפך לו ההשתלשלות שפע של ממון, שהוא בחינת חומה, לכעס, שהוא הפך החומה, ועושה לו מחומה חמה, שמהפך הממון לכעס כנ"ל. כי תחלת שרש השתלשלות הממון הוא מקום שהנפש באה משם, בבחינת (דברים כד): ואילו הוא נושא את נפשו, הנאמר על ממון של שכיר יום, וכמו שכתוב (איכה ח): בנפשו נביא לחמנו, ועל-כן הנפש מתאוה ותאב לו כנ"ל. ועל-ידי פעם מאבד נפשו, בבחינת (אויב לו): מורף נפשו באפו, כמובא בזהר (תצוה דף קפב):

ודע, שאפלו אם כבר הגיע לו השפע, ונתהוה ממנה ממון, וכבר יש לו הממון, שהוא בחינת חומה כנ"ל, על כל זה לפעמים הפעל-דבר מגרה אותו בכעס גדול כל-כך, עד שמפסיד ומאבד ממנו אפלו הממון שיש לו כבר, אף שהיה ראוי שלא יוכל אז להפסיד לו הממון על-ידי הפעם, מאחר שכבר נתהוה מהשתלשלות השפע ממון, ושוב אי אפשר להתהפך לכעס, ואדרבא, הממון שיש לו, שהוא בחינת חומה, ראוי שיגן עליו, שלא יוכל להפסיד לו ולהזמין לו פעם, שהוא הפך בחינת חומה, על כל זה יש פה ביד הפעל-דבר להתגבר על האדם בכעס גדול כל-כך, שיפסיד ממנו אפלו הממון שיש לו כבר. כי כשהממון יורד לאדם, הוא בבחינת (תהלים קיא): מורף נתן ליראיו, והוא מהפכו לכעס, ונעשה מזה מורף נפשו באפו כנ"ל. השם ישמרנו ויגאלנו ממדה המגנה הזאת, אמן בן יהי רצון:

סט

דע, שהגזול את חברו ממון, בזה הוא גזול ממנו בנים, הינו שהגזול נוטל מהגזול בנים. כי עקר הממון של האדם בא לו על-ידי פת-זוגו^(א), כי על-ידי אור נפשה, מזה בא לו הממון. הינו, על-ידי שמתנוצץ ומתפשט אורות מאור נפשה, אלו האורות הם בחינת הממון, כי הממון הוא ממקום הנפש, כמבאר במקום אחר^(ב), ונפש היא בחינת נקבה, פידוע בכתבי האר"י, כי היא הבחינה האחרונה מן נפש-רוח-גשמה:

ובן כלל נפש-רוח-גשמה שלה הוא בחינת נפש גנדי, כי כלל המדרגה התחתונה היא בחינת נפש, בחינת נקבה, גנדי מדרגה שלמעלה הימנה. על-כן, על-ידי בחינת הנקבה פת-זוגו, שהיא בחינת הנפש אצלו, על-ידיה בא לו הממון, כי עקר הממון תלוי בה, כמבאר במקום אחר. כי היא בחינת רגליו, כמו שכתוב בזהר (וירא קכב): רגלי חסידיו ישמר - דא אתתא, וכתוב (דברים יא): ואת כל היקום אשר ברגליהם - זה ממנו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים קטז); כי עקר הממון בא מבחינת נפש, בחינת נקבה, בחינת רגליו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סב): השרוי בלא אשה, שרוי בלא חומה, הינו בלא ממון, כי חומה היא בחינת הממון, כמו שכתוב (משלי יח): הון עשיר קרית עזו וכחומה גשגבה וכו'. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"מ נט): אוקירו לגשיכו פי היכי דתתעתרו^(ג). וכל אדם ואדם, כאשר הוא בא לעולם, הוא בא עם פת-זוגו המיוחדת לו ועם סכום ממון הקצוב לו, שיהיה לו בזה העולם, וכמה פרות, הינו בנים, שיהיו לו בזה העולם. והם בחינת אילן וענפים ופרות. הינו, שאור נפשה הוא בחינת עקר האילן, שממנו יוצאים ומתפשטים ענפים, הינו התנוצצות והתפשטות אורה, הינו בחינת הממון כנ"ל, הוא בחינת ענפים של האילן, ועל הענפים אלו גדלים הפרות, הינו הבנים. נמצא, כשאחד גזול מחברו ממון, הוא גזול ונוטל ממנו ענפים של האילן שלו, הינו התנוצצות אור נפשה, שממש הממון כנ"ל. על-ידי זה הוא גזול ונוטל ממנו נפש בניו ובנותיו, שהם תלויים וגדלים ויונקים מאור הענף הזה, כי הם הם הפרות הגדלים על הענפים אלו, וכשנוטל הענף נוטל הפרות:

(א) עיין זוהר תורע דף נב. (ב) לעיל בס' נפ, סח, ובלקו"ת סימן מו. (ג) עיין תיקונא שבועין קכו.

וזה שכתוב (אסתר ה'): ויספר להם המן את כבוד עשרו ורב בניו, כי זה תלוי בזה, וכמו שכתוב (איוב כא'): עתקו גם גברו חיל, זרעם נכון לפניהם וצאצאיהם לעיניהם. עתקו גם גברו חיל - זה עשירות, על-ידי זה זרעם נכון וכו'. וזה שאמרו רחל ולאה (בראשית לא'): כי כל העשר אשר הציל אלקים מאבינו לנו הוא ולבנינו. לנו ולבנינו דוקא, כי עקר העשירות - על-ידי האשה, ובה תלויים הבנים בנ"ל, כי האשה היא עקר בחינת האילן, והעשירות הם הענפים של האילן, והבנים הם הפרות הגדלים בענפים האלו בנ"ל. וזה סוד שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק קט): הגזיל את חברו, כאלו גזול ממנו נפש בניו ובנותיו:

ודע, שאם זה הגזול עדין לא היה לו בנים, יוכל לגזול ממנו שלא יהיה לו, על-ידי שגזול ונוטל הענף בנ"ל. ואפלו אם כבר יש להגזול בנים, יוכל להזיק לו שימותו בניו, חס ושלום, כי אם עדין הבנים צריכים לאמן, הינו לענפים שלה, כמו שיש פרות שלא נגמרו כל צרכן וצריכים לינק עוד מהענף, ועל-כן, כשזה נוטל הענף הוא מזיק הפרות, הינו הבנים, הצריכים לינק עוד ולקבל מהענף, הינו מהתנוצצות אור אמן בנ"ל. והכל לפי הגזולה, והכל לפי האילן והענפים והפרות. כי יש כמה וכמה שנויים בין האילנות עצמן ובין מהות ואיכות הענפים ובין רבוי הענפים, ובין הפרות, בכלן יש שנויים רבים. כי יש אילן, שיש לו ענפים רבים ופרות מועטים, וכן להפך, ענפים מועטים ופרות רבים. וכן בין מהות הענפים עצמן: יש אילן, שיש לו ענף אחד, אבל הוא יקר מאוד, ויש שיש לו עשרה ענפים, וכלם אינם שווים רק עשרה זהובים. בן יש כמה עניים, שיש להם בנים רבים, ואין ידו משגת אלא זוז אחד, הינו שכל הענפים שלו הם פחותים, ואינם רק בערך זהב אחד, או שיש לו ענפים מועטים ופחותים. וכן להפך, יש עשיר גדול, מחמת שהענף שלו הוא יקר מאוד, או שיש לו ענפים רבים ויקרים, ועם כל זה יכול להיות שלא יהיו לו רק בנים מועטים, בנ"ל במשל האילנות. והנה נתפס, למשל, אילן אחד עם שלשה ענפים, וכל ענף מיוחד לו, שראוי להוציא שני פרות. נמצא, שראוי שיהיה לו שלשה בנים. וכן נאמר, למשל, שכל ענף הוא בבחינה וערך שיהיה לו מאה אדומים. נמצא, שראוי להיות לו שלש מאות אדומים משלשה ענפים הללו. נמצא, אם גזול ממנה מאה אדומים, הוא גזול ונוטל ממנו ענף אחד. נמצא, שנוטל ממנו שני בנים:

אבל דע, שבה יש חלוק גדול, אם הפרות ראויים לצאת מהענפים בזה אחר זה, נמצא שאף שזה גזול ממנו ענף אחד ונוטל ממנו שני בנים, אף-על-פי-כן עדין ראויים לו להתקים יתר הבנים של הענפים הנשארים, כי לא הוזק בהנשארים, כי לא נטל מהם כלום. אבל אם היו ראויים לצאת בבת-אחת, בבחינת (ח) ששה בכרם אחד, על-כן אף שזה לא גזול ממנו כ"א מאה אדומים, שהם בחינת ערך ענף אחד של שני פרות, עם כל זה קלקל אור כלם, מאחר שכלם היו ראויים לצאת בבת-אחת, וזה נטל וחסר מהם אורם, ואין להם שלמות. על-כן יוכל להזיק לו

(ד) שמות-רבה פרשה א.

כאלו המאה אדומים לבד שנוטל ממנו, לפל ממנו כל הבנים. וכן יש בענין זה כמה וכמה שנויים, לפי הגזלה ולפי האילן והענפים והפרות, במהותם ובמותם. והכלל, כי היא צריכה תמיד להשלים אותה, וכל זמן שאין לה שלמות, אי אפשר לה להוליד. ועקר שלמותה - על-ידי המזון, כי הוא בחינת התנוצצות אורה בנ"ל. וזה שכתוב (ישעיה א'): למדו היטב, דרשו משפט, אשרו חמוץ, שהפסוק מזהיר לעשות משפט ולחזק את הגזול, להציל עשוק מיד עושקו, כדי להציל נפש בניו ובנותיו בנ"ל. וזה: למדו היטב וכו' - שמה שתעשו משפט ותצילו גזול מיד גזולו, על-ידי זה תעשו טובה להבנים, שהם בחינת למודי ה', כמה שכתוב (שם נד): וכל בן-הגד למודי ה'. וזה: למדו היטב - שההטבה תהיה להבנים, שהם בחינת למודי ה'. וזה סוד פונת הגמרא (ב"ק ק): הגזיל את חברו שוה פרוטה, יוליכו אחריו אפלו למדי. והוא פליאה נשגבה מאד, למה תפסו מדי דוקא. אך דע, שהגמרא היא געלמת ונסתרת מאד, וזה פונתם האמת: הגזול וכו' יוליכו אחריו אפלו למדי, הינו למודי ה', הינו הבנים, שצריך להחזיר לו אפלו הבנים שגזול ממנו, על-ידי שגזול את ממונו, וזה: למדי, בחינת למודי ה' הנ"ל:

ודע, שלפעמים אף שנוטל ממנו מזון, עם כל זה לא יזיק לבניו ולא יחסר אור נפשה. כי ברוחניות הנפש מרגשת הכאב והצער הגדול שיש לה כשזה הגזול, שהוא כמו רוצח נפשות ממש, בא לחסר אורה ולגזול נפש בניה, ועל-כן היא מצמצמת אורה וממשיכת ומכונצת עצמה, ומקצצת לעצמה חלקי נפשה, כדי שזה הגזול לא יוכל לינק ממנה ולחסר אורה, עד שלפעמים לא יוכל הגזול להתגבר עליה לקבל מאורה, ואף שגזול ונטל המזון ממנו, עם כל זה כבר התגברה הנפש וצמצמה ומשכה וקצצה אורה, ולא הניחה לקבל מאורה. וזה המזון שלקח הגזול, אינו מזון כלל, רק עפרא בעלמא, מאחר שאין בו אור כלל, והמזון הזה הוא בבחינת (איוב כח'): עפרות זהב, בבחינת (ד"ה ב ט): אין כסף נחשב, מחמת שאין בהכסף והזהב שום אור, כי התגברה ולא הניחה לקבל מאורה. וכמו שיש דגמית בעולם הזה, כי יש אילנות במדינת אוגריין, שפשאדם בא לטלם, הם ממשיכין ומקטינים עצמן, ואינם מניחים לטל אותם:

וזה בחינת קדושין, כי כשאין שלמות בדבר, יש שם אחיזת הסטרא-אחרא והקלפות, והנפש בחינת נוקבא, היא בין הקלפות, כי היא מתפזרת ונדחת ביניהם תמיד, בבחינת (משלי ה'): רגליה יורדות מות. ועל-כן כשהיא רואה זה הכסף או שוה כסף, שהוא בחינת שלמות אורה בנ"ל, ביד זה האיש שבא לקדש אותה ולהשלימה, על-ידי זה תאבה אליו ונכספת לו, שהוא ישלים אותה ויקבץ נדחיה מבין הקלפות, להוציא רגליה ממות. וזה בחינת קדושין בכסף, כי על-ידי שנשלם אורה על-ידי הכסף, ואין בה חסרון, על-ידי זה היא מתקדשת מטמאתה, ויוצאה מבין הקלפות, ועל-כן היא מקדשת ונקנית אליו על-ידי הכסף הזה, כי הכסף הוא שלמות אור האשה בנ"ל.

חברו הנגזל. כי מאחר שהתגבר וגזל ממון חברו, שהוא אור נפש בתיווגו כנ"ל, על-כן לפעמים נמשכת היא בעצמה גם-כן אחר הממון שגזל זה הגזלן מפעלה, ועל-כן לפעמים הגזלן גזל גם אשת חברו, על-ידי הממון שגזל ממנו בידים או על-ידי חמדה:

כי דע, כי גם על-ידי חמדה ותאוה והשתוקקות שיש לו לממון חברו, גם על-ידי זה יוכל לגזלו, כי המחשבה יש לה תקף גדול, כמבאר במקום אחר (לקמן בס' קצנא) (ח), ועל-כן יוכל להיות, שיהיה להאדם ממון גזלה, אף שלא גזל בלום בידים. וזהו האסור הלאו החמור שבפשיטת הדברות: לא תחמד, כי החמדה בעצמה היא אסור חמור מאד, רחמנא לצלן, כי יש פה בהחמדה לגזל ממנו ממנו ונפש בניו ובנותיו כנ"ל. ועל-כן יש אסור אפלו במחשבה לשלח יד בפקדון, כמו ששינוי בבכא-מציעא (דף מג:). החושב לשלח יד בפקדון, כי הפלגתא היא רק אם חיב על זה כמו השולח יד ממש, אבל אסור יש בודאי לכלי עלמא כנ"ל:

והנה, לפעמים הגזלן הוא בבחינת ממאס באשת נעורים וחומר אשת חברו כנ"ל, ולפעמים רוצה בשניהם, שרוצה את ממנו וחפץ גם בשל חברו. וזה בחינת מכנים צרה בתוך ביתו, והנביא הזהיר על זה, כמו שכתוב (מלאכי ב): ובאשת נעוריה אל תבגד, כי שגא שלח. הפונה: אם אין די לך בחלקך, ואתה שוגא את ממונה, שאינו מספיק לך, על-כן שלח. הינו, שתעשה תקנה לזה, שתתן צדקה, שהיא בחינת שלח, כמו שכתוב (קהלת יא): שלח לחמד על פני המים; כמה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (נחשון א): אם רואה אדם שמוזנותיו מצמצמין, יעשה מהם צדקה. כי מה שמוזנותיו מצמצמין, הוא מחמת התגברות הקלפות על הנפש, בחינת נוקבא, בבחינת: רגליה יורדות מות. ועל-ידי שמתגברים הקלפות עליה, הם יונקים ממנה ומחפסים אותה, ועל-ידי זה אין לו ממון. אבל על-ידי צדקה הוא מוציאה מבין הקלפות, כי צדקה תציל ממות (משלי י), הינו ממה שהיה מקדם "רגליה יורדות מות". ועל-כן על-ידי צדקה יוכל לתקן ממנו, בחינת אשת נעוריו, ולא לבגד בה, וזה: כי שגא שלח:

ודע, שעל-ידי צדקה יוכל לתקן ממון גזלה שיש לו, הינו שגזלו על-ידי חמדה, כי גזלה ממש אין לה תקון עד ששייב את הגזלה, וכן אם גזל את הרבים, צריך לעשות בהממון שגזל צרכי רבים, אבל אם יש לו ממון גזלה על-ידי חמדה כנ"ל, זה יכול לתקן על-ידי צדקה, שעל-ידי צדקה יתקנים כך. הינו, שיתקנים אצלו ממנו, אף שהיא של גזלה על-ידי החמדה. וזה שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (קדושין עא) על פסוק (מלאכי א): וישב מצרף ומטהר כסף וטהר את בני לוי וזקק אתם כזהב וכסף והיו לה' מגישי מנחה בצדקה - צדקה עשה הקדוש-ברוך-הוא על משפחה שנטמעה נטמעה. הינו, שעל-ידי צדקה נתתקן הגזלה, שהוא בחינת משפחה שנטמעה, כי הוא בחינת גזל נפש בניו ובנותיו ונטיל אשת חברו כנ"ל. על-כן הוא בחינת משפחה של תעורבות, ועל-ידי צדקה נתתקן שיתקנים כך, כמו שאמרו: משפחה שנטמעה - נטמעה. וזה: וישב מצרף ומטהר כסף וזקק אתם כזהב וכסף. הינו, שייצרף ויזקק הכסף ויהיב, שהוא של גזלה כנ"ל, שהוא בחינת משפחה שנטמעה, כנ"ל:

וזה לשון קדושין - שמתקדשת ומזמנת עצמה לצאת מן הטמאה, ולקבל קדשה על-ידו. ובכל המשא-ומתן שהוא נושא ונותן ומרויח, הוא משלים אורה בזה ומקבץ נדחיה, כי הוא צריך להשלים אורה תמיד, כי הוא בחינת הנקת האילן והענפים והפרות, שעל-ידי שהוא מיניקם ומשלימם, על-ידי זה האילן מגדל ענפים, הינו שמתנוצץ אורה, והענפים עושים פרות כנ"ל. וזה שנותן לה כתבה תקף אחר הקדושין, ומבטיח לה בכתבה: ואנא אפלה ואוקיר ואזוין ואפרנס יתך - שמבטיח לה להשלים אורה תמיד על-ידי הממון, כנ"ל:

וזה בחינת ירשה, ששיקד לבנים. כי בשהפרות יוצאין, לפעמים עדין צריכין לענפיהם לינק מהם כנ"ל. ועל-כן בשנפטר, ואינם יכולים לינק עוד, כי נפסק הנקת האילן, על-כן הם מקבלים יורשים הממון השיקד להם להשלים אורם, והיא מקבלת השאר מה שראוי לה לאורה, וזה בחינת הכתבה שנוטלת:

ולפעמים אין צריכין הבנים לקבל עוד אור מהענפים, ואף-על-פי-כן נוטלים ירשה. וזה מבחינה אחרת, כי בשהבנים יוצאים לעולם, יוצא תקף עמהם בתיווגם וממזגם ובניהם, הינו האילן והענפים והפרות, והאב מקבץ אורם. ועל-כן אפשר שיהיה גם-כן לאב ממון בשביל בניו, על-ידי שמקבץ חלקי אור שלהם. ועל-כן לפעמים הם נוטלים ירשה, אף שאינם צריכים לאמן, לקבל אור מענפיה, אבל הם נוטלים ממון שלהם, שקבץ אביהם על-ידם מחלקי אור שלהם, ובאמת לא היה ראוי לחלק הירשה בשונה, כי בודאי אינו שוה חלקי אורם, אבל אי אפשר למסור משפט זה לבית-דין שלמשה, כי אין יודע חלוקים אלו כי אם היודע תעלומות, והוא באמת מסדר אחר-כך בראוי ונוטל מזה ונותן לזה:

ודע, שעל-ידי זה שגזל את חברו, הוא בא להרהורים. כי בודאי הוא מתדבק ונכסף לאשת חברו שגזלו, על-ידי הממון שנטל ממנו, שהוא אור נפשה כנ"ל. וכן היא מהרהרת אחריו, על-ידי שמשק איתה אליו, על-ידי שמשק לעצמו אור נפשה. ועל-כן אמרו רבותינו וזכרונם לברכה (סנהדרין פא): היורד לאמנות חברו, באלו בא על אשת-איש, שנאמר: ואת אשת רעהו לא טמא וכו'; כי הוא בא ומטמא ממש אשת רעהו על-ידי הגזלה כנ"ל. ולפעמים יאבד הגזלן בתיווגו שלו על-ידי הגזלה, כי מאחר שנתן עינו בממון חברו, הינו באור בתיווגו, אם-כן הוא ממאס בשלו ופונה את עצמו משלו, ואינו רוצה בחלקו, בממון שלו, באור בתיווגו שלו, על-כן היא גם היא פונה את עצמה ממנו ומתרחקת ממנו, כמו שהוא התרחק את עצמו ופנה ממנה, וכמו שאמרו רבותינו וזכרונם לברכה (ירושלמי ברכות פרק ט): משל לאשה, שהיא ממתנת לאיש. כל זמן שהיה בדתו להנשא לה, היתה יושבת וממתנת לו. כיון שהפליג את דעתו ממנה, אף היא הלכה ונשאת לאחר. על-כן אם אין להגזלן אשה, יוכל לאבד בתיווגו שלו:

וגם יוכל הגזלן לפעמים לגזל מחברו אפלו הבתיווג של הגזלן, והכל לפי תקף וחזק תאותו וחשקו והתגברותו על ממון חברו בהרהור ובמעשה, עד שאפשר שיתגבר ויקח גם בתיווג של

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הנושא אשה לשם ממון הוין לה בנים שאינם מהגנים (קדושין ע); כי בשנשאה לשם ממון ופונה עצמו להממון, הוא שוטה וכסיל, כי לב חכם לימינו ולב כסיל לשמאלו (קלות י). הינו, שהחכם בשנשאה אשה הוא פונה לימינו, הינו להתורה, שהוא בחינת ימין, כמו שכתוב (דברים לז): מימינו אש דת למו. הינו, שנשאה אשה בשביל התורה, כדי שילמד תורה בטוהרה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות ק): הלומד תורה בטוהרה נושא אשה וכו'. אבל לב כסיל לשמאלו, שנשאה אשה בשביל ממון, שהוא בחינת שמאל, כמו שכתוב (משלי א): בשמאלו עשר וכבוד. ונמצא, בשנשאה לשם ממון הוא כסיל, ופוגם ואובד דעתו, ועל-כן הוין לה בנים שאינם מהגנים, מאחר שפגם הדעת, שמשם באים הבנים:

ודע, שעלידי שפונה עצמו להממון, מזה געשים שונאים. כי עקר התגברות השנאה הוא בא מבליבול ועכירת המוח, כי אהבה תלויה בדעת ושכל, וכמו שכתוב (איוב לט): הקשיח בניה ללא לה, כי השוה אלוק חכמה. הינו, שאין לה אהבה על בניה, זה בא מחמת שאין לה חכמה, ועל-כן בשיש לו עכירת המוח, מזה יונקים ומתגברים השונאים. וכפי הבלבול והעכירות של המוח עלידי תאות ממון, בן התגברות השונאים. ולפעמים געשים מזה שונאי חנם, כי לפי תאותו ופגיתו לממון, בן געשה כסיל, וכן נתעבר מחו, וכן מתגברים השונאים. וכל זמן שהעכירות בתוך המוח, אזי השונאים המתגברים משם, הינו מהעכירות המוח, הם גם-כן שונאים בדעת ובמוח, שיש להם טעם על שנאתם, אף שהדעת הזה הוא בחינת עכירות המוח, כי עקר השנאה הוא רק מעכירת המוח, עם כל זה יש להם על-כפליים טעם על שנאתם, מאחר שהעכירות עדין בתוך המוח:

אבל דע, שלפעמים חושק בל-כך לממון, ונעשה בל-כך כסיל, עד שאין המוח יכול לסבל כלל העכירות, עד שייצא בבחינת שערות, כי שערות הם מותרי מחין, פידוע. ואז גם השונאים הבאים משם, הינו מהעכירות הזאת, מבחינת מותרי מחין, מבחינת שערות, הם שונאי חנם, כי אין להם שום טעם על שנאתם, מאחר שאינם באים אפלו מהעכירות שבתוך המוח, רק מיותרי מחין, מבחינת שערות. על-כן אין להם שום טעם ודעת, אפלו של עכירת מוח, על שנאתם, והם רק שונאי חנם. וזה בחינות (תהלים סט): רבו משערות ראשי שונאי חנם, כי שונאי חנם באים מבחינת שערות, מותרי מחין בל:

אבל החכם, אף שיש לו גם-כן מותרי מחין, בחינת שערות, דע, שהחכם בחינות מותרי מחין ושערות שלו הם בחינת שער, בימין על השין, שפותרי מחין שלו הם בחינת שערות, שפותח בהם שיערי החכמה והמדע לעבודת השם ויתברך, כי מחמת שמחו בעצמו, אי אפשר להעולם לסבלו לקבל מאורו, הוא צריך להתלבש ולהתכסות עצמו ולהשפיל עצמו לדברים קטנים ונמוכים, כדי שיוכלו העולם לקבל ממנו, כדי שיפתח להם שיערי החכמה

והמדע לקרבם להשם ויתברך, בבחינת (משלי יד): שחו רעים לפני טובים, ורשעים על שערי צדיק; שפדי לשחות ולהכניע הרעים לפני הטובים, צריך להביא הרשעים על שערי צדיק בל. וזהו אצל הצדיק בחינת מותרי מחין, בחינת שערות. נמצא, שהשערות של החכם הם בחינת שער בימין, אבל אצל הרשע הכסיל הם שערות ממש, בשמאל. וזה בחינת: לב חכם לימינו, ולב כסיל לשמאלו:

ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בקדושין ע): הנושא אשה שאינה הוגנת לו, אליהו בופתו וכו'. כי בשנשאה אשה שאינה הוגנת לו, בודאי אינו מתרצה בחלקו, בממון, באשת געוריו, ובחר במה שאינו שלו, שאינה הוגנה לו, ועל-דירה הוא בחינת מותרות, בחינת שערות בל. על-כן אליהו ממנה על זה לענשו, כי הוא בעל שער (מלכים ב א), שממנה על זה, על בחינת שערות, לעשות בהם דין. ועל-כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): אליהו בופתו, והקדוש-ברוך-הוא רוצעו. זה בחינת מחין ובחינת מותרי מחין. בופתו - בחינת מחין, בחינת תפלין, בחינת (שיר-השירים י): מלך אסור ברהמים, ברהימי מחין, שהם בחינת תפלין, כמובא (י); רוצעו - זה בחינת מותרי מחין, בחינת רצועות, שהן בחינת מותרי מחין:

וזאת התורה של חמר אפור גולה והתורה שבסימן סח הקודם, מענין פגם הפגם, שפסיד העשירות - שני התורות אלו יש להם חבור ושכחות זה לזה, כמובן למשפיל, והם מחברים יחד בתוך התורה של היכל הקדש, שבסימן נט, כי שם הובאו שני ענינים אלו בקצור בתוך המשך התורה ההיא, עין שם היטב:

ע

ויהי ביום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל: (ויקרא ט)

כי כל הדברים הם על הארץ, כמו שאנו רואין בחוש, שהכל גדל מן הארץ, וכל הדברים והבריות הולכים ומנחים על הארץ, ואי אפשר שיפסקו ויתרחקו מהארץ, אם לא עלידי כח המכריח, הינו עלידי שיש מי שמכריח הדבר, ונוטלו ממקומו מהארץ ומרחיקו ממנה, וכפי כח המכריח, בן נתרק הדבר מהארץ, ואחר-כך, בשנפסק כח המכריח, חוזר הדבר להארץ. כגון: אם זורק אדם דבר למעלה, אזי עלידי כח מכריח הדבר ומפסיקו מהארץ, וכפי כחו, בן מכריח הדבר וחוזקו למעלה יותר. ואחר-כך, בשנפסק כחו, שהוא כח המכריח, חוזר הדבר ונופל להארץ. כי הארץ יש לה כח המושך, וממשכת כל הדברים לעצמה, כי אם לאו, לא היו יכולים להתקיים עליה, כי היה ראוי לפל ממנה, מחמת שהיא בדורית, וכל בני העולם עומדים סביבה, פידוע, אך שיש לה כח המושך. ועל-כן, בשנפסק כח המכריח, וחוזר הדבר ונופל למטה להארץ, כל מה שמתקרב יותר למטה, הוא פורח ונופל למטה במהירות יותר, זה מחמת שמתקרב להפח המושך של הארץ, על-כן נופל במהירות יותר למטה.

(י) עין מ"ד במדבר פרשה כב. (ז) בחקני וזה תיקון ו, ובתיקון ו שבסוף התיקונים.

וזה שכתוב (דברים י): לא מרבכם חשק ה' בכם כי אתם המעט, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (חולין פט והובא בפרש"י שם): לא וכו', רק מחמת שאתם ממעיטין עצמכם וכו' חשק ה' בכם, כי מחמת שהם ממעיטין ומקטינים עצמן, עלידי זה הם בבחינת עפר, שיש לו פח המושך, בחינת משכן, שמושך האלקות בנ"ל, ועליכן חשק ה' בכם. וזה בחינת (ישעיה ט): אשפן את דפא, כי עלידי שפלות, שמושים עצמו כעפר, עלידי זה יש לו פח המושך להמשיך השם יתברך אצלו, שזהו בחינת המושך בנ"ל:

וזה בחינת הכבוד הנאמר אצל המושך, כמו שכתוב: ונקדש בכבודי (שמות כט), וכמו שכתוב: וכבוד ה' מלא את המושך (שם ט), כי כל הכבוד שיש לכל אדם שבעולם, מקטן ועד גדול, כלם הם מקבלים רק מזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, בחינת משכן, שממנו נמשך הכל. כי כל הכבוד והגדלה הוא רק אצל זה הצדיק, וכלם מקבלים ממנו, כמו שכתוב (מגילה לא): כל מקום שאתה מוצא גדלתו, שם אתה מוצא ענותנותו. נמצא, שבמקום השפלות והקטנות, שם שורה כל הכבוד והגדלה, כמו שכתוב: אשפן את דפא, ועליכן כל הראשים שבעולם מקבלים כבודם מזה הצדיק, שהוא בחינת עפר. וכן התחדשות הכבוד, כי בכל פעם נתחדש הכבוד, שזה הממנה בא להתמנות אחר, ונתחדש הראשיות והכבוד, הוא הכל עלידי זה הצדיק, כי כפי הקמתו את המושך בכל פעם, שמושם בא הכבוד, בבחינות: וכבוד ה' מלא את המושך בנ"ל, בן נתחדש כל הכבוד והראשיות בנ"ל:

וזה: ויהי פיום השמיני קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל. כי בשחצדיק צריך לקרות את ראשי העם, הוא קורא אותם בזה שהוא מקים את המושך, ששם הכבוד בנ"ל, ועלידי זה קורא אותם, כי כלם באים אליו לקבל הכבוד ממנו. וזה: פיום השמיני, שהקים משה את המושך, עלידי זה: קרא משה לאהרן ולבניו ולזקני ישראל, שהם כלל ראשי העם, מקטן ועד גדול. כי עלידי הקמת המושך קרא את כל ראשי העם, שהם בחינת אהרן ובניו וכו' בנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה א), שניסן ראשיהשנה למלכים, כי אז היה הקמת המושך, שמושם נמשך הכבוד של מלכים, של כל הממנים והראשים בנ"ל. ועליכן היה הקמת המושך בראש-חדש ניסן דוקא, כי זה בחינת ראש חדש, שעלידי זה נתחדשים כל הראשים בנ"ל. וזהו בחינת: ראש-חדש ניסן - ראשיהשנה למלכים, בנ"ל:

עא

דע, שקשה מאד להיות מפרסם, כי מה שהוא מפרסם הוא מזיק לו מאד, כי לפעמים צריך לסבל יסורין בשביל רבים, כמה שכתוב (ישעיה נב): ובחברתו נרפא לנו, כי מאחר שהוא מפרסם, עליכן הוא בבחינות (שם): לכן אחלק לו ברבים, עליכן צריך לסבל יסורין בשביל רבים, כי עליו נאמר: ובחברתו נרפא לנו. רק שיש כמה בגי'אדם, שצריכים להיות מפרסמים, ועושים אותם דוקא מפרסמים. אבל יש צדיקים, שמקבלים מעצמם יסורים עליהם בשביל ישראל, וכוה מחליפין השפע, כמבאר למעלה בסיומן סג על פסוק: ובשתים יכסה פניו, עין שם:

והצדיק הוא בחינת עפר הנ"ל, כי הצדיק הוא יסוד עולם, כמו שכתוב (משלי י): וצדיק יסוד עולם; וכל הדברים עומדים עליו, ויש לו פח המושך להמשיך כל הדברים אליו. כי זה הצדיק הוא רק יחיד בעולם, שהוא יסוד עולם, שכל הדברים נמשכים ממנו, ואפלו כל הצדיקים הם רק ענפים ממנו, כל אחד לפי בחינתו. יש שהוא בחינות ענף ממנו, ויש שהוא בחינות ענף מן הענף. כי זה הצדיק היחיד בעולם הוא ענו ושפל ומשים עצמו כעפר, בבחינות (בראשית יח): ואנכי עפר ואפר, ועליכן הוא יסוד עולם, הינו בחינת עפר, שכל הדברים הם עליו בנ"ל. וזה שאנו מבקשים: ונפשי כעפר לכל תהיה; הינו שיהיה לה פח המושך להמשיך הכל אליו כעפר בנ"ל. וזה הצדיק ממשיך כל השפעות לעולם, בבחינות (איוב כח): ועפרות זהב; שכל ההשפעות נמשכין מבחינות עפר, מהצדיק הנ"ל, ועליכן אם נותנין צדקה לזה הצדיק, הוא מתברך מיד, כי הוא בחינת זריעה על העפר, שמצמחת כפול בפלים, בבחינות (הושע י): זרעו לכם לצדקה וקצרו לפי חסד; אבל אם נותן צדקה למי שאינו בחינת עפר כלל, אינו עושה פרות. וזה שקלל ירמיה את אנשי ענתות: בעת אפך עשה בהם - הכשילים פעניים שאינם מהגנים (ב"ק טו), הינו שאינם בבחינת עפר כלל, ועליכן הצדקה שנותנים להם אינה בחינת זריעה כלל. והנה היה ראוי שימשכו כל בגי'אדם לזה הצדיק, שהוא בחינת עפר, שיש לו פח המושך בנ"ל, אך עלידי פח המכריח מפסיקין ומרחיקין ממנו, הינו, שיש בגי'אדם, שעלידי דבורם ומעשיהם הם מכריחים את בגי'אדם להפסיקם ולהרחיקם מהצדיק הנ"ל, ולפי פח המכריח, בן מרחיק מהצדיק בנ"ל, ואחר-כך, בשיפסיק פח המכריח, יחזר וימשיך עצמו ויתקרב להצדיק שהוא בחינת עפר בנ"ל. כי בשיפסיק המכריח, ישוב להעפר, להצדיק הנ"ל שיש לו פח המושך בנ"ל. ועליכן יש בגי'אדם שהם רחוקים מאד מהצדיק, מחמת שהם עדין בפח המכריח, המרחיק אותם, אבל אחר-כך, בשיפסיק פח המכריח, יחזרו ויתקרבו בנ"ל. וזה שאנו רואין, בשיפסוד נוסע להצדיק, כל מה שמתקרב למקום הצדיק יותר, יש לו חשק יותר, מחמת שמתקרב יותר להפח המושך בנ"ל:

וזה בחינת משכן, כי משכן היה לו פח המושך, להמשיך אלקות למקום שהיה עומד שם, בחינת (שיר-השירים א): משכני אחר-כך נרוצה. אחר-כך נרוצה דיקא, כי כל מה שמתקרב יותר אליו, הוא רץ ביותר בנ"ל, מחמת הפח המושך בנ"ל, וכמובא במדרש (שמות פ' לא), שהמושך הוא לשון משכון, שהוא משכון לישראל, שתשרה שכינה אצלו אפלו אם יחמאו, חס ושלום, כמו שכתוב (ויקרא כו): ונתתי משכני בתוכם ולא תגעל נפשי אתכם. נמצא, שעלידי המושך השכינה שורה בישראל, הינו בנ"ל, כי משכן לשון משכני וכו', שיש לו בחינת פח המושך, להמשיך אלקות למקום שהיה עומד שם בנ"ל. ועליכן אי אפשר להקים את המושך, אלא הצדיק שהוא בחינת עפר, בחינת משה, שהיה ענו מפל האדם, כמו שכתוב (שמות ט): ויקם משה את המושך. ואחר לא היה יכול להקימו, כי דוקא זה הצדיק שהוא בחינת עפר, בחינת פח המושך, יכול להקים המושך, שהוא בחינת פח המושך, להמשיך האלקות בנ"ל:

עב

לפעמים בא לאדם הרהור תשובה, ונעשה באותו שעה איש כשר, ואחר-כך רוצה לעשות עבדא, באשר שנתעורר לבו לתשובה. כן רוצה לנסע להצדיק. ואחר-כך, כשנסע, מתגבר עליו היצר הרע ונופל מתשוקתו שהיה לו תחלה. ואחר-כך, כשפא להצדיק, מתגבר עליו היצר הרע עוד יותר ואובד כל חשקו. אל יקשה בעיניך זאת ואל יבהלוך רעיוניך על זה. כי דע, שזה נמשך מחמת כי בתחלה, כשפא לו הרהור תשובה, מחמת הטוב שהתעורר בתוכו, אזי על-ידי מעשיו באותו שעה המית יצרו ונתבטל יצרו הרע שהיה לו, כי המית בזה ההרהור תשובה והעבדא של אותו השעה, ואחר-כך, כשרוצה לנסע, מתגבר עליו יצר הרע אחר. כי כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו (כשה"ל סוכה נב), ויש לו עתה יצר הרע גדול ממה שהיה לו תחלה. על-כן, אם אינו מתחזק נגדו, אזי מתגבר עליו זה היצר הרע החדש, ונופל מתשוקתו שהיה לו תחלה, כי צריך התגברות חדש ביותר נגד זה היצר הרע החדש שבא לו כנ"ל:

כי יש כמה בחינות ביצר הרע. כי יש בני-אדם נמוכים מגשמים, שהיצר הרע שלהם הוא גם-כן יצר הרע נמוך ומגשם, והרב היצר הרע שלהם הם הדמים בעצמם, הינו הדם שבחלל השמאלי, שהוא בתקפו, ועקר בלבולים שלהם מעכירת ומבלבול הדמים. ובאמת, מי שיש לו דעת צח כל שהוא, היצר הרע הזה הוא אצלו שמות גדול וישגועו, ואין צריך שום התגברות לנצח אותו. ואפלו מה שנחשב בעיני ההמוני לנפיון גדול, כגון הנפיון של תאוה נאוף, הוא אצלו שמות, ולא נחשב לו לשום נפיון כלל (א). כי מי שיש לו שום דעת ויודע מעט מגדלת אדונינו הבורא יתברך שמו, כמה שפתיב (תהלים קלח): כי אני ידעתי כי גדול ה' ואדונינו מכל אלהים. ואי אפשר להסביר זה, לא בכתב ולא בעל-פה (ב), כי גדלת השם יתברך הוא רק לכל חד לפום מה דמשער בלבה, כמו שפתיב בזהר הקדוש (וירא קב): נודע בשערים בעלה - לכל חד לפום מה דמשער בלבה. ומי שזוכה לשער בלבו את גדלת השם יתברך, בודאי אצל זה אינו נחשב שום דבר לנפיון, ואין צריך שום התגברות על זה. רק שיש בחינת יצר הרע, שהוא מלאך הקדוש, ואף-על-פי-כן הוא יצר הרע, וצריך להתגבר ולהמלט מאד ממנו. הינו בחינות גבורות, בחינות דינים. וזה הברידעת יש לו זה היצר הרע הנ"ל, הינו גבורות ודינים, וצריך להתגבר עליו ולהמתיק הדינים, שהיה רק בלו טוב, כי מי שנקלל במקום שצריך להקלל, הינו באי-סוף, שם בלו טוב, ואין שם דין, חס ושלום, על-כן צריך להיות בלו טוב ולהמתיק כל הגבורות והדינים, שהם היצר הרע שלמעלה. ובזה פגם דוד בכתב-שבע, כי

בודאי חלילה לומר שדוד חטא בגשמיית מחמת תאוה, חס ושלום, כי כבר אמר דוד בעצמו: ולפי חלל בקרבי (תהלים קט), שהרג כבר את היצר הרע הגשמי בתכלית והכניע הדם שבחלל השמאלי. ואף שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת נז): כל האומר דוד חטא אינו אלא טועה וכו', אף-על-פי-כן אפלו זה הפגם הקטן והחטא קל שנעשה, כמובא, גם זה בודאי לא היה חס ושלום מחמת תאוה, מחמת עכירת הדמים, חס ושלום, שמשם בא תאוה זו של נאוף. רק הפגם שלו היה למעלה בגבורות, שלא המתיק היצר הרע שלמעלה, הינו הגבורות והדינים. וגם זה היה בדקות גדול, כי ראוי היה בת-שבע לדוד וכו'. וזה שנאמר בדרך (דה"א כב): לא תבנה בית לשמי כי דמים רבים שפכת, הינו שלא המתיק הגבורות, על-כן לא זכה לבנות הבית. ואף שמלחמת ה' נלחם, עם כל זה למעלה למעלה, בתכלית המעלה, במקום שצריך להקלל, הינו באי-סוף, שם בלו טוב, וצריך להיות רק טוב בלי שום דינים כלל:

וזה בחינת (ת"י תיקון ע, דף קכג): אפלו כתר עליון אכמא איהו לגבי עלת העלות, בחינת (תהלים פב): לא ידעו ולא יבינו בחשכה

יתהלכו, בחינת* (א) הקדשה (שלמעלה), *שהוא היצר הרע של הצדיקים הקדושים הנ"ל. וכן שלמה המלך, עליו השלום, שנשא בת פרעה ונשים נכריות רבות, בודאי לא יעלה על הדעת, שהיה מהיצר הרע הגשמי, כי היה חכם אמת, כמו שפתיב (מלכים"א ח): ויחכם מכל האדם וכו'. וכבר מנח כלל בדינו, שמי שהוא חכם אמת קצת, אינו נחשב אצלו זאת התאוה לשום נפיון. אפלו אם תתבע אותו אשה יפה במקום סתר, שיהיה בידו למלאת התאוה, הוא אצלו רק שמות וישגועו, ואינו נחשב לו לנפיון כלל. ומה שנאמר בתורה שבח יוסף הצדיק שעמד בנפיון, יש בזה סוד. ועקר הנפיון בבחינת הנ"ל, בבחינת המתקת הגבורות, לנצח היצר הרע של מעלה, אבל לא לנצח היצר הרע הגשמי, שזה אינו נפיון כלל. וכן מה שפגם שלמה, לא היה רק בבחינת זה כנ"ל:

(*) וגם למעלה (בביבול) אצלו יתברך מצינו בחינת יצר הרע הנ"ל, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ר פ"ב ומובא בפרש"י): בתחלה עלה במחשבה לברא את העולם במדת הדין, שזה בחינת יצר הרע כנ"ל, ואחר-כך כביכול שבר היצר הרע ושתף מדת רחמים וכו', ומזה הפח נשתלשל ונמשך פח למטה לשבר את היצר הרע, כי לולא זאת לא היה פח לשבר היצר הרע. וכן מבאר לשון זה בגמרא (יומא סט), שאמרו שם: זו היא גבורת גבורתו, שכובש את יצרו, שנותן ארך אפים לרשעים. ומצא מבאר שם ענין הנ"ל, שמה שהשם יתברך כובש מדת הדין ומאריך אפו, הוא בחינת שבירת היצר הרע אצלו יתברך (ח). ועין בזהר בכמה מקומות, שם מוכן ומבאר, שבחינת מדת הדין הוא (ש"ש) (ח) בחינת היצר הרע:

מעלה, אבל לא לנצח היצר הרע הגשמי, שזה אינו נפיון כלל. וכן מה שפגם שלמה, לא היה רק בבחינת זה כנ"ל:

(א) עיין שבחי הר"ן סימן נא, ובשחות הר"ן סימן א. (ב) עיין שחות הר"ן סימן א. (ג) עיין לעיל אחר המאמר בסימן נז, בד"ה שיד לעיל. (ד) עיין רש"י שם בנ"ה הנ"ל. עיין ב"ב מז כאדם שמסיתין אותו וניסח וכו', הוא שטן הוא יצר"ר וכו'. ועיין סוכה נב ע"ב שבביבול הוא ית' בעצמו מתחרט על בריאת היצר"ר וכו'. וכ"ז לשבר את האוון, כפי' המהרש"א בחידושי אגרות כב"ב שם. והכלל שבבחי' מדת הדין משתלשלים בחי' המלאכים העומדים לשמאל, עד שנשתלשל גם בחי' השטן, כמ"ש (איוב א) ויבא גם השטן בתוכם, והוא שטן הוא יצר"ר, כי משם נמשך שורש היצר"ר שכלב האדם, שע"ז יש לו בחירה. (ה) עיין זוהר בראשית דף מט ע"ב, ובזהר ויצא דף קמח, ובזהר שמות דף כו ע"ב, ובתיקון כא בענין פרה אדומה, ושם ב"ב ס' גבורה תמן ס"ם דאיתו יצר"ר, וכן מבאר בכתבי הארז"ל במקומות הרבה, ועיין מאורי אור.

מחו מאד. בן אלו ההרהורי זנות שיש לרב העולם, בפרט כשרואה בעיניו, בגון בעת שנודמן לפניו אשה, וכשהוא רוצה להיות איש בשר, ואינו רוצה אלו ההרהורים, ואזי מנגע ראשו ורוצה לסלק המחשבות אלו ממנו, ויותר ויותר הם מתגברים עליו כנ"ל. ובאמת, מי שיש לו דעה, הוא אצלו שטות גדול, ואינו נחשב אצלו אפלו לשום מעלה מה שאינו נופל עליו ההרהור מזה, ואינו צריך כלל לזרק ולנגע ראשו כלל, וכמו שאצל רב בניאדם הוא שטות ושגגון אלו ההרהורי עבודה זרה, בן אצלו שטות ההרהורי זנות. ועל-כן איתא בזהר (קדושים פר'), שרבי שמעון בר יוחאי פד חזא נשין שפירין, אמר: אל תפנו אל האלילים, כי הם בחינת אלילים, וכמו שהרהורי עבודה זרה הם שטות נגלה לכל העולם, בן אלו ההרהורי זנות הם שטות ושגגון:

על-כן עקר התקנה - מי שפבר גלבר בזה ויש לו אלו המחשבות, הן ההרהורי זנות, הן ההרהורי עבודה זרה, חס ושלום, אין לו תקנה, רק שיקדש ויטהר גופו, כדי שיזדקק ויטהר דמיו, וילך אצל חכם האמת, ויורה לו דרכי התשובה, דרכי החכמה, עצות נכונות על כל דבר - אז יבנע לבבו הערל, ושב ורפא לו. אבל כל זמן שעדין לא נתקדש ונטהר גופו, אין שום תקנה מה שמתגבר ומתאמץ, ויש לו יסורים גדולים לסלק המחשבה, כי יותר ויותר הם מתגברים כנ"ל:

גם עצבות הוא מוזיק מאד, ונותן פח לזה היצר הרע העב הגשמי. על-כן אדרבא, אם רוצה להיות ירא ה' ורוצה להתפלל ואינו רוצה באלו המחשבות רעות, צריך שלא להשגיח עליהם כלל, ושלא יכפת לה מה שעומדים לפניו, ורק יעשה את שלו במה שהוא עוסק - בתורה או תפלה או משא ומתן - ולא ישגיח עליהם כלל. וכמו ששמעתי מעשה באחד, שבשעה שעמד להתפלל, היה מזדמן ועומד לפניו בדמיונו עב"ם ערל, והיה לו יסורים גדולים מזה, וכל מה שרצה להתגבר ולסלק המחשבה, התגברה עליו יותר. ויעץ לו חכם, שלא יכפת לה, ויעמד העב"ם, ואף-על-פי-כן יעשה את שלו ויתפלל, ובה יסתלק ממנו. אך זה עצה לפי שעה, כל זמן שלא נתקדש גופו עדין, והעקר לקדש ולטהר עצמו כנ"ל, וילך לחכם, ויתן לו עצה נכונה על כל דבר כנ"ל:

עג

לשון החברים

בי תעבר במים אתה אני: (ישעיה מג)

דהנה התורה סתים וגלוי, והקדוש-ברוך-הוא גם-כן סתים וגלוי, דהינו מה שנגלה לנו הוא הלבוש וחיצוניות, ומה שנסתר ממנו הוא הפנימיות. והנה כל אדם צריך לרז את עצמו להשיג הפנימיות, מה שנסתר ממנו. אך איך יוכל להגיע אל הנסתר ממנו? - בתפלה לשמה, שיקשר המחשבה אל הדבור של התפלה בקשר אמין וחזק, כי הקדוש-ברוך-הוא מתאנה לתפלתו של צדיקים (חולין ס:), ולמה? כי הקדוש-ברוך-הוא חפץ חסד הוא (א), ורוצה תמיד להשפיע השפעות וברכות, ואין השפעה יכולה לירד, רק עלידי בלי הנקרא אני, שנאמר (במדבר י): ואני אברכם.

ועל-כן מי שיש עליו דינים, חס ושלום, ויש לו איזה צרה, רחמנא לצלן, צריך לראות ולהשתדל מאד להנצל מהיצר הרע אז, כי עקר היצר הרע הוא מהדינים, כי אפלו היצר הרע העב והגשמי של עכירות הדמים, בודאי יש לו שרש למעלה הימנו, וזה היצר הרע שלמעלה ממנו יש לו גם-כן שרש, כי יש כמה בחינות ביצר הרע, *ויש יצר הרע שאינו מגשם כל-כך, שאינו מעכירת הדמים, אך הוא בחינת קלפה דקה. וגם זה היצר הרע, אינו היצר הרע של הקדושים בעלי חכמה ודעת, כי אצלם הוא רק היצר הרע שלמעלה, שהוא מלאך הקדוש, שהוא בחינת גבורות ודינים, והוא תכלית השרש העליון של כל היצרים רעים, מהיצר הרע העליון עד היצר הרע התחתון המגשם והמזהם, השומה והפתי והסכל, עכירת הדמים. על-כן כשיש על אדם דינים, מאחר שמתגבר עליו גבורות ודינים, שהוא השרש של כל היצר הרע, על-כן אז מתגבר עליו מאד היצר הרע שלו, וצריך השתדלות והתחזקות על זה:

ותדע, שהיצר הרע של רב העולם, שהוא עכירת הדמים, הוא שטות ושגגון וסבלות גדול, כמה שאמרו (פסוק א): אין אדם עובר עברה אלא אם-כן נכנס בו רוח שטות. כי באמת יש רוח שטות של עברה, שהוא חכם גדול יותר מכל העולם, ואף-על-פי-כן הוא רוח שטות, אך זה הרוח שטות של רב העולם הוא שטות ממש, אויל, פתי ומשגע. וחלוא תראה, שיש כמה בניאדם, שיש להם ההרהורי עבודה זרה, ויש שבשעה שעומד להתפלל, בא לנגדו דמות עבודה זרה, ואף שידע בעצמו שאין בה ממש, אף-על-פי-כן מתגבר עליו מאד, ומצטמר ועומד לפניו זה הדמות, וקשה לו מאד להעביר זאת מדמיונו ומחשבתו. ועתה ראה, היש לך שטות גדול ושגגון יותר מזה?

ובודאי מי שמתגברים עליו אלו הדמיונות, קשה לו מאד להנצל מהם ולהעבירם ממחשבתו, וכל מה שמתגבר ומנגע וזורק ראשו הנה והנה, מתגברים עליו הדמיונות אלו יותר ויותר, כי זה טבע וסגלת של אלו היצרים הרעים המזהמים. כל מה שרוצים להתגבר על אלו המחשבות, יותר ויותר הם מתגברים, כי הוא כמו שאדם בורח מדבר, ומסתפל מן הצד בלאחר יד על זה הדבר שברח ממנו, ואזי הדבר הזה מתגבר עליו ביותר, כי לא הסיח דעתו מזה, רק אדרבא, שמסתפל בכל פעם לאחריו על זאת המחשבה, והבן זה; וכמו שידוע לכל מי שגלבר בזה, ויש לו אלו המחשבות רחמנא לצלן, ובה יכול כל אדם להבין שהוא שטות ושגגון גדול, והוא רק מעכירת הדמים, מעכירת ובלבול המוח:

כי זה ידוע לכל, שעבודה זרה אין בה ממש, ואף-על-פי-כן קשה לו מאד לסלק מחשבתו מהם, מחמת שפבר נתעבר ונתבלבל

וּתְפַקְחָנָה עֵינֵי שְׁנֵיהֶם, וּפְרֹשׁ רַשִׁ"י: עַל־שֵׁם הַחֲכָמָה נֶאֱמַר. וְזֶה מִה שֶׁאָמַר הַכְּתוּב (שם א'): וַיֵּרָא אֱלֹקִים אֶת הָאוֹר כִּי טוֹב, וְאֵין טוֹב אֶלָּא תוֹרָה (ברכות ח):

וְשֵׁנִי בְּחִינַת אֱלֹהֵי הַנִּשְׁתַּחֲוִיָּה וְשִׁמְחַת־תּוֹרָה, שֶׁהֵן בְּחִינַת יִצְחָק וְיַעֲקֹב, כִּי הוֹשִׁיעַנָא רַבָּא הוּא בְּחִינַת דְּבוּר בְּלֹא דַעַה, וְהוּא בְּחִינַת עֲרֵבָה, כִּי עֲרֵבָה דּוּמָה לְשִׁפְתַיִם (תנחומא פ' אמור, וזהו צו דף לב, פנחס רנו), כְּדֹאִיתָא בּוֹהֵר הַקְדוּשָׁה (קדושים דף פה:); אֵינִי מֵאֵן דְּלַעֲי בְּאוֹרֵיתָא וּמִגִּמְגוּמָה בְּהַ גִּמְגוּמָא דְלֹא יָדַע, כֹּל מְלָה וּמְלָה סֻלְקָא לְעֵלָא, וְקִדְשָׁא בְּרִיד הוּא חֲדִי בְּהֵאֵי מְלָה, וְקָבִיל לֵה וְנִטַּע לֵה סַחְרִינִין דְּהֵאֵי נִחְלָא, וְאִתְעַבְדוּ מֵאֲנֹן מִלִּין אֵילִנִין רַבְרַבִּין, וְאִקְרוּן עֲרֵבֵי נִחְלָא. וְשִׁמְחַת־תּוֹרָה הוּא בְּחִינַת דְּבוּר בְּדַעַה, וְהוּא הַחִיּוּת שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בּוֹהֵר (שם): וְכֵאֵין אֲנֹן דִּידְעֵי אוֹרְחוֹי דְּאוֹרֵיתָא וּמִשְׁתַּדְּלֵי בְּהַ בְּאֶרֶח מִישׁוֹר, דְּאֲנֹן נִטַּעִין אֵילָנָא דְּחִיּוּן לְעֵלָא דְּכֵלָא אֶסְתָּא וְכוּ'. וְזֶה שֶׁכְּתוּב (מלאכי א'): שְׁמֹשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכִנְפֶיהָ; כִּי שְׁמֹשׁ הוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבוּר בְּדַעַה, וְהוּא בְּחִינַת אֵילָנָא דְּאֶסְתָּא. וְזֶה מֵאֲמַר הַכְּתוּב (תהלים פד): שְׁמֹשׁ וּמִגִּן ה' אֱלֹקִים (ע); כִּי בְּחִינַת יִצְחָק וְיַעֲקֹב הֵם בְּחִינַת דִּין וְרַחֲמִים. וְזֶה פְּרוּשׁ (ישעיה ה'): וְהִנֵּה אוֹר הַלְבֵנָה כְּאוֹר הַחֲמָה; כִּי הַלְבֵנָה הוּא בְּחִינַת יִצְחָק (ח), וְהַחֲמָה הוּא בְּחִינַת יַעֲקֹב (ט):

וְסִימָן שֶׁיָּדַע אָדָם אִם הוּא בְּבְחִינַת דִּינָא דְּמִסְאָבָא וְאִם הוּא בְּבְחִינַת דִּינָא קְדִישָׁא, סִימָן לְדָבָר - תְּפִלָּה. כְּשֶׁאֵין בּוֹ בְּטוֹל תְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּה (ברכות ח): אִיזְהוּ יִסְוִרִין שֶׁל אַהֲבָה? כֹּל שֶׁאֵין בּוֹ בְּטוֹל תְּפִלָּה, שֶׁנֶּאֱמַר: בְּרוּךְ אֱלֹהִים אֲשֶׁר לֹא הִסִּיר תְּפִלָּתִי וְחֲסִדּוֹ מֵאִתִּי. וְתְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת פָּנִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה לח): וַיִּסַּב חֲזָקִיָּה פָּנָיו וַיִּתְּפֹלֶל; וְזֶה שֶׁכְּתוּב (תהלים ל): הִסְתַּרְתָּ פָּנֶיךָ הַיּוֹמִי נִבְהַל. וְזֶה מִה שֶׁפְּרֹשׁ רַשִׁ"י: לִפִּי שְׁהִיו לִי צִנִּי הַדּוֹר אוֹמְרִים: מֵאֲבִימֶלֶךְ נִתְעַפְּרָה שְׁרָה, בְּחִינַת סְטְרָא דְּמִסְאָבָא, וְהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא צִר קִלְסַתֶּר פָּנִים שֶׁל יִצְחָק דּוּמָה לוֹ, וְהִיו הַכֹּל מוֹדִים שֶׁאֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. פְּרוּשׁ, שֶׁהִדִּין הוּא בְּחִינַת דִּינָא קְדִישָׁא, וּמִסְטְרָא דְּאֲבִרְהָם הוֹלִיד יִצְחָק. וּבְבְחִינַת דִּין זֶה, שֶׁהוּא הַנֶּפֶשׁ, יֵשׁ שְׁתֵּי בְּחִינּוֹת: יַעֲקֹב, הוּא הַדְּבוּר, וּבְחִינַת עֲשׂוֹ, הוּא הַסִּיגִים, וְהוּא בְּחִינַת (ויקרא ח): נֶפֶשׁ כִּי תִחְטָא. וְזֶה פְּרֹשׁ רַשִׁ"י: אֵלֶּה תוֹלְדוֹת יִצְחָק בֶּן אֲבִרְהָם - יַעֲקֹב וְעֲשׂוֹ. וּכְשָׁבָא אֶל בְּחִינַת יַעֲקֹב, הוּא הַחֲכָמָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית כו): וַיַּעֲקֹבֵנִי זֶה פְּעַמִּים, וְתִרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: וְחֲכָמֵנִי - אִזְּ נִתְרַפָּא בְּחִינַת הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: שְׁמֹשׁ צִדְקָה וּמִרְפָּא בְּכִנְפֶיהָ; וְזֶה שֶׁכְּתוּב (תהלים יט): תּוֹרַת ה' תְּמִימָה מְשִׁיבַת נֶפֶשׁ. וְהַדְּבוּר בְּלֹא דַעַה נִקְרָא צִדְקָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים נח): צִדְקָה תִּדְבְּרוּן; וּכְשָׁבָא אֶל בְּחִינַת יַעֲקֹב, הִיא הַחֲכָמָה, נִקְרָא צִדְקָה, וְזֶה פְּרוּשׁ הַפֶּסֶק (ישעיה סג): אֲנִי הַמְדַּבֵּר בְּצִדְקָה רַב לְהוֹשִׁיעַ; דְּהִינּוּ הַנֶּפֶשׁ, שֶׁהִיא מִקְדָּם בְּלֹא יָדְעָה, וְנוֹשֵׁעַ עַל־יְדֵי הַצִּדְקָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת דְּבוּר בִּידְעָה. וְזֶה פְּרוּשׁ הַפֶּסֶק (משלי א): רִפְאוּת תְּהִי לְשִׁרְךָ; שֶׁהִיא מִדַּת מַלְכוּת, וּכְשָׁבָא אֶל בְּחִינַת חֲכָמָה, נִתְקַן הַנֶּפֶשׁ וּמַעֲלָהּ לְשִׁרְשׁוֹ. כִּי טַפַּת הַזֶּרַע נִמְשָׁכֶת מִהַמּוֹחַ, וּמִחָא חֲכָמָה (ו), וְכֹל הַעֲבוּדוֹת שֶׁצִּדְקָה הָאָדָם לְעַבְדֵי הַבּוֹרָא, הוּא רַק שְׁיִתְגַּלָּה כְּבוֹדוֹ.

וְהַכְּלִי הַנִּלְנֵה גַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי כָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, כְּשִׁמְחַת־פִּלָּל בְּאֶפֶן שְׁמֹקֶשֶׁר הַמַּחֲשָׁבָה לְהַדְּבוּר, כִּי כָל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרָא צִדְקָה, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה ס): וְעַמּוּךְ כָּלֶם צִדְקִים. וְהַצִּדִּיק נִקְרָא אֶלֶף, מִלְשׁוֹן: אֱלוֹפֵינוּ מִסְבָּלִים (תהלים קמד); וְהַזֶּן נִקְרָא דְּבוּר, כִּי הַדְּבוּר הוּא מַלְכוּת, עַל־דֶּרֶךְ: מַלְכוּת - פֶּה (ב), וּמַלְכוּת נִקְרָא נוֹן, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים עב): יִגוֹן שְׁמוֹ, וּפְרֹשׁ רַשִׁ"י: לְשׁוֹן מַלְכוּת. וְהַיּוֹד גַּעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַמַּחֲשָׁבָה שְׁמֹקֶשֶׁר לְהַדְּבוּר בְּנִל, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה נִקְרָא יוֹד, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שמות מו): אִזְּ יִשִּׁיר מִשְׁהָ, וּפְרֹשׁ רַשִׁ"י: יוֹד עַל־שֵׁם הַמַּחֲשָׁבָה נֶאֱמָרָה. וְנִגְמַר הַכְּלִי הַנִּקְרָא "אֲנִי", וְהַשְׁפַּע יוֹרֵד, וְנִשְׁלָם חֶפֶץ הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ, כִּי חֶפֶץ חֶסֶד הוּא, וּלְפִיכָה הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מִתְאֵהָ לְתַפְלָתוֹ:

וְיָדוּעַ הוּא, כִּי מִי שֶׁמִּקְבֵּל תַּעֲנוּג מֵאַחֵר, נִקְרָא נִקְבָּא, רוּצָה לִזְמֹר לְגִבְהָ. וְנִמְצָא, כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מִקְבֵּל תַּעֲנוּג מִיִּשְׂרָאֵל מִתְּפִלָּתוֹ, כְּבִיכּוֹל גַּעֲשֶׂה נִקְבָּא לְגַבִּי יִשְׂרָאֵל, וְזֶהוּ שֶׁכְּתוּב (במדבר כח): אִשָּׁה רִיחַ נִיחוּחַ לָהּ; כִּי עַל־יְדֵי רִיחַ הַנִּיחוּחַ, שְׁמִקְבֵּל הַשֵּׁם יִתְבַּרְךָ מִתְּפִלוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל, גַּעֲשֶׂה בְּסוֹד אִשָּׁה. וְנִקְבָּה תְּסוּכָב גִּבְר (יִרְמְיָה לא). אִם־כֵּן מִהַפְּנִימִיּוֹת גַּעֲשֶׂה חִיצוֹנִיּוֹת. (וְעַן לְעֵיל בְּהַתּוֹרָה "אוֹר הַנֶּהוּ" (סימן מו), שֵׁם מְבֹאֵר גִּמְדָּן עֵינֵן זֶה):

וְזֶהוּ פְּרוּשׁ הַפֶּסֶק: כִּי תַעֲבֹד בְּמִים - וְתַעֲבֹד מִלְשׁוֹן הַתְּגִלוֹת, כְּמֹה שֶׁכְּתוּב (שמות יב): וְעַבְדֵּה לְגִנְף אֶת מִצְרַיִם, וְתִרְגָּם אוֹנְקְלוֹס: וְיִתְגַּלִּי ה' וְכוּ', וְאֵין מִים אֶלָּא תּוֹרָה (ב"ק י). וְהַפְּרוּשׁ הוּא, כְּשֶׁתִּרְצָה שְׁיִתְגַּלָּה לָךְ הַנִּסְתָּר מִתְּוֹרָה - אֶתְּךָ אֲנִי, כְּלוֹמֵר, תִּרְאֶה שֶׁתַּעֲשֶׂה הַכְּלִי שֶׁנִּקְרָא אֲנִי בְּנִל:

עַד

רוּמָה עַל הַשָּׁמַיִם אֱלֹהִים עַל כָּל הָאָרֶץ כְּבוֹדָךְ: (תהלים נ) הִנֵּה כָל אָדָם צִרִיד לְרַפָּאת נֶפֶשׁוֹ, דְּהִינּוּ לְהַעֲלוֹתָהּ לְמָקוֹם שְׁרָשָׁהּ. וּבְמֹה? דְּהִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי דִינִים (א): א' דִּינָא דְּמִסְאָבָא, בְּחִינַת נַחֲשׁ הַטִּיל וְהִמָּא בְּחִינַת (שבת קמו). וְיֵשׁ דִּינָא קְדִישָׁא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי א): אֲשֶׁר יֵאָהֵב ה' יוֹכִיחֵה:

וְהַתְּחִלַּת הַתְּקַרְבוֹת הוּא הַתְּרַחֲקוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּה (תענית ח): כָּל הַמַּצְדִּיק אֶת עַצְמוֹ מִלְּמִטָּה, מַצְדִּיקִים עָלָיו אֶת הַדִּין מִלְּמַעְלָה; וְהוּא בְּחִינַת מוֹחִין דְּקִטְנוֹת, וְהוּא בְּחִינַת (בראשית כח): אֲבִרְהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק. כִּי אֲבִרְהָם הוּא חֶסֶד וְיִצְחָק הוּא גְבוּרָה, פֶּחַד יִצְחָק (שם לא), וְחֶסֶד זֶה מִלְּבָשׁ בְּגָבוּרָה, הִנָּה הוּא דְּכָתִיב (תהלים ב): בְּגִבוֹרוֹת יִשַׁע יִמִּינוּ, וְזֶה שֶׁנֶּאֱמַר (שם קי): כִּי גִבֹר עָלֵינוּ חֲסִדּוֹ. וְזֶהוּ, כִּי יִצְחָק הוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית כא): צָחוֹק עֲשֶׂה לִי אֱלֹקִים; וְהוּא בֹא מִבְּחִינַת שְׁרָה, מִדַּת מַלְכוּת, כְּמוֹ שֶׁפְּרֹשׁ רַשִׁ"י (שם יז, וְהוּא מִגִּמְגוּ בְּרִכּוֹת יז), שֶׁשְׁרָה עַל כָּל הָעוֹלָם, וְדִינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא (גִּטִּין יז). וְהַמַּלְכוּת נִקְרָא צִדְקָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ת"י דף ח): צִדְקָה מַלְכוּתָא קְדִישָׁא, וּמִלְכֵי צִדְקָה מְלָךְ שְׁלָם (בראשית יד). וְזֶהוּ בְּחִינַת קִטְנוֹת, וְהוּא בְּחִינַת: וְתִכְהִינּוּ עֵינֵינוּ מִרְאוֹת (שם כו); וְהוּא בְּחִינַת חֶסֶד - וְלַחֲשֹׁךְ קָרָא לִילָה (שם א); וְהוּא בְּחִינַת נֶפֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה כו): נֶפֶשִׁי אוֹתִידָה בְּלִילָה (ב). וְצִדְקָה כָּל אָדָם לִילָה מִקִּטְנוֹת לְגִדּוּלָתוֹ, וּכְשָׁבָא לְגִדּוּלָתוֹ הוּא בְּחִינַת (בראשית א):

(ב) פֶּתַח אֱלִיהוֹ. (א) עֵינֵן זוֹהַר דָּף רַבֵּן ע"ב. (ב) עֵינֵן זוֹהַר לָךְ לָךְ דָּף פֶּה. (ג) עֵינֵן זוֹהַר בְּרֵאשִׁית דָּף כ, פְּקוּדֵי דָף רַבֵּן ע"ב, וּבְהַקְדַּמַּת הַתּוֹקֵנוֹם. (ד) עֵינֵן מוֹד בְּמִדְבַר פְּרִשָּׁה ב. (ה) עֵינֵן מוֹד וִיצָא פְּרִשָּׁה סח. (ו) פֶּתַח אֱלִיהוֹ.

שנקראת שרה על־שם ששרה על כל העולם כולו, ומלכות הוא בחינת דין, בחינת דינא דמלכותא דינא, ועקר הדין הוא, כשהוא בבחינת מחין דקטנות, שאז נקראת המלכות צדק, כידוע, כי צדק מלכותא קדישא, בחינת: ומלפי צדק מלך שלם; ואז, כשהמלכות היא בבחינת צדק, אז הוא בחינת מחין דקטנות, בחינת דינים, שמושם נמשך הדין של יצחק, שהוא בחינת חשך, בחינת: ותכהין עיניו מראות, שהוא בחינת לילה, בחינת: ולחשך קרא לילה. והוא בחינת נפש, בחינת: נפשי אויתך בלילה. וצריך כל אדם ללך מקטנות לגדלות, ולהמתיק הדין, שבא מבחינת מחין דקטנות. וכשבא לבחינת מחין דגדלות, זהו בחינת: ותפקחנה עיני שניהם; ופרש רש"י: על־שם החכמה נאמר; כי עקר ההמתקה הוא על־ידי חכמה, בחינת מחין דגדלות, דהינו על־ידי ידיעת התורה, כי התורה נקראת אור, [בחינת (משלי ו): ותורה אור], וכמו שכתוב:

וירא אלקים את האור כי טוב, ואין טוב אלא תורה; הינו, כי התורה היא בחינת אור, שהיא הפך החשך, שהוא בחינת דין כנ"ל, כי על־ידי ידיעת התורה נמתק הדין כנ"ל. וסימן שידע האדם אם הוא בבחינת דינא דמסאבא ואם הוא בבחינת דינא קדישא, סימן לדבר - תפלה. כשאין בו בטול תפלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: איזה יסורין של אהבה, כל שאין בו בטול תפלה, שנאמר: ברוך ה' אשר לא הסיר תפילתי וחסדו מאתני. וזה שכתוב: הסתרת פניך הייתי נבהל. פנים זה בחינת תפלה, כמו שכתוב: ויסב חזקיהו פניו וכו' ויתפלל הינו, כשהוא הסתרת פנים, חס ושלוש, דהינו בטול תפלה, חס ושלוש, אז הוא דין קשה, חס ושלוש, בחינת: הסתרת פניך הייתי נבהל, כנ"ל:

נמצא, שיצחק הוא בחינת דינא קדישא, שנמשך מצד החסד, בחינת: אברהם הוליד את יצחק כנ"ל. וזה מה שפרש רש"י על פסוק זה: לפי שהיו ליצני הדור אומרים: מאבימלך נתעברה שרה; הינו בחינת סטרא דמסאבא, הינו שהדין של יצחק, שנולד משרה, נמשך מסטרא דמסאבא, חס ושלוש, שהוא בחינת אבימלך, ועל־כן צר הקדוש־ברוך־הוא קלסתר פנים של יצחק דומה לאברהם, והיו הכל מודים שאברהם הוליד את יצחק. פרוש, שהדין הוא בחינת דינא קדישא, ומסטרא דאברהם, בחינת חסד, נולד יצחק כנ"ל:

והמתקת הדין של יצחק - על־ידי החכמה, שהוא ידיעת התורה כנ"ל, זה בחינת יעקב שנולד מיצחק. כי מבחינת הדין הזה, בחינת יצחק, שהוא בחינת הנפש כנ"ל, נולדים שתי בחינות, שהם בחינת יעקב ועשו. יעקב הוא בחינת החכמה, בחינת דבור בידיעה, שהוא בחינת המתקת הדין של יצחק, ועשו הוא בחינת הפנים והפסלת גמור, שמושלת־שלין ויורדין מבחינת הדין, והוא בחינת: נפש כי תחטא. והיו: אלה תולדות יצחק בן אברהם, ופרש רש"י: יעקב ועשו. הינו כנ"ל. כי המתקת הדין של יצחק הוא על־ידי בחינת יעקב, שהוא בחינת דבור בידעיה, כי יעקב הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: ויעקבני, ותרגם אונקלוס: וחכמני.

והחכמה נקרא כבוד, כמו שכתוב (מלאכי א): ואם אב אני איה כבודי. ואב נקרא חכמה, כמו שכתוב (בראשית מא): אברך, פרש רש"י: אב בחכמה; ועל־ידי חכמה נתחדשו העולמות, כי קדשא בריך הוא באוריתא ברא עלמין, והתורה נקרא חכמה, וישראל עלו במחשבה תחלה (בר פ"א), וכשבא הנפש אל החכמה, אזי נתחדש העולם, ויעקב הוא בחינת שמים. וזה פרוש הפסוק: רומה על השמים אלקים - כשהוא מעלה בחינת נפש, שהיא בחינת אלקים, דינא קדישא, לבחינת יעקב, שהוא שמים, בחינת חכמה, אז: על כל הארץ כבודך, שנתגלה כבודו:

ואת התורה שבסימן זה לא שמעתי מפיו הקדוש, והוא מלשון החברים כנ"ל. והמעין יראה בעיניו, שהלשון מנגמם מאד וחסר הרבה, וגם מה שנכתב, הוא שלא בסדר. על־כן אמרתי לבאר קצת, כפי מה שהבנתי מדברים אלו הנכתבים כאן. והוא:

כי צריך כל אדם לרפאת נפשו, דהינו להעלותה למקום שרשה, וזה על־ידי שמתנגע בתורה, עד שזוכה לידע אותה ולהבינה. כי יש שני מיני דינים: כי יש דינא דמסאבא, בחינת: נחש הטיל זחמא בנה; ויש דינא קדישא, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח. והיו בחינת התרחקות, שהוא התחלת ההתקרבות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקים עליו את הדין מלמעלה. דהינו, כשאדם רוצה להצדיק את עצמו ולהתקרב להשם יתברך, אזי מצדיקים עליו את הדין, דהינו שנמשכים עליו דינים ויסורים. ואלו הדינים והיסורים נראין כהתרחקות, כאלו רוצים להרחיקו מעבודתו, חס ושלוש, ובאמת זה ההתרחקות הוא עקר ההתקרבות, כי אלו הדינים וההתרחקות הם לטובתו, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח; כדי שיעמד בנפיון הזה, ויתגבר ויתאמץ להתקרב יותר. (ועין במקום אחר ⁽¹⁾ שהמניעות הם בשביל החשק, ועוד מבאר מזה בכמה מקומות.) ועל־כן זה הדין הוא בחינת דינא קדישא, רק שהוא בחינת מחין דקטנות, שמושם עקר אחיזת הדין, כידוע:

וזהו בחינת: אברהם הוליד את יצחק; כי אברהם הוא בחינת חסד, ויצחק הוא בחינת גבורה, בחינת פחד יצחק. הינו, שזה הדין הקדוש, שהוא בחינת יצחק, הוא נולד נמשך מאברהם, שהוא בחינת חסד. כי באמת בזה הדין מלבש חסד גדול, כי הוא לטובתו, בחינת: את אשר יאהב ה' יוכיח כנ"ל. וזה בחינת: בגבורות ישע ימינו - שבתוך הגבורות והדינים מלבש בהם ישע ימינו, בחינת חסד. כי זה הדין נמשך מחסד, בחינת: אברהם הוליד את יצחק כנ"ל. וזהו בחינת: כי גבר עלינו חסדו - שהגבורות הם חסדים באמת כנ"ל, כדי שיתקרב על־ידיה יותר להשם יתברך כנ"ל. אבל צריך כל אחד לראות להמתיק זה הדין, כי הדינים הם מבחינת מחין דקטנות, וצריך כל אדם ללך מקטנות לגדלות, ועל־ידיה ומתיק את הדין, שהוא בחינת יצחק, כי יצחק הוא בחינת דין, בחינת אלקים, כמו שכתוב: צחוק עשה לי אלקים; כי יצחק נולד משרה, שהיא בחינת מלכות, כמו שפרש רש"י,

(1) לעיל בסימן סה, אות ד.

וכו'. והכבוד נתגלה עלידי החכמה, כמו שכתוב: ואם אב אני איה כבודי. ואב הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב: אברך, ופרש רש"י: אב בחכמה. וזה פרוש הפסוק: רומה על השמים אלקים. שמים זה בחינת יעקב (במקום אחר), כשהוא מעלה בחינת נפש, שהוא בחינת אלקים, דינא קדישא, לבחינת יעקב, שהוא בחינת שמים, בחינת חכמה, אזי: על כל הארץ כבודך - אזי נתגלה כבודו כנ"ל:

עה

יברכנו אלקים וייראו אתו כל אפסי ארץ:

דהנה יש מדת נצחון ומחלקת ומלחמה. ומהיכן בא מדה זו? מדמים שעדין לא עבד בהם השם יתברך, כמו שכתוב: ויו נצחם, ופרש רש"י: דמים. ולא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה לישראל אלא השלום וכו' (עוקצין פ"ג), ובמחלקת יש בחינת העושה שלום, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין. למשל, כשנפול לאדם איזה קשיא, הוא בחינת מחלקת, והתרוץ הוא בחינת העושה שלום, והוא העלאת מיין נוקבין. ולפעמים שלום עושה שלום במקום אחר, והוא העלאת מיין נוקבין למקום אחר. ותורה ותפלה הוא גם-כן בחינת העלאת מיין נוקבין, שהוא שלום, כמו שכתוב: בורא נוב שפתים שלום. ועושה שלום ובורא את הכל. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה, והעולמות הם אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות, ועלידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה נעשה צורף מהניצוצות ונעשה עולם. וזה: ונתתי שלום בארץ, כי מהארציות נתעלה הניצוצות ונעשה שלום. וזהו: ולאמר לציון עמי אתה; אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי וכו'. כי הוא גם-כן כמו בורא במלולו שמים וארץ כנ"ל:

ובחינה זאת נעשה בכל יום עד ביאת משיח, עד: וביום ההוא יעמדו רגליו על הר הזיתים, שהוא בחינת רגליו. ותורה ותפלה הם גם-כן בחינת עמידה. תורה, כמו שכתוב: ואתה פה עמד עמדי; ויתיצבו בתחתית ההר. ותפלה - ויעמד פינחס ויפלה. והוא בחינת רגליו, ועלידי בחינת רגליו ותורה ותפלה נתקברו, בחינת: ויעמדו רגליו על הר הזיתים, כמו שכתוב: צדק לפניו יתלך; וצדק הוא תורה ותפלה, כמו שכתוב: צדק תדברון. וזה פרוש: שותא דינוקא בשוקא דאבוה דאמא (סוכה ט):

כי עלידי הדבורים של תורה ותפלה נעשה בחינות שוקין ורגליו, ובדבר ה' שמים נעשו, לכן יש ניצוצות, שנפלו בכל דבר: במאכל ובמשותה ובמלבוש. והתענוג שיש מן הדבר מאכל ומשותה הוא הניצוצות, והניצוצות הם אותיות, וקדם שמוציא אל הדבור, הם בחינת דם, והוא בחינת נפש, כמו שכתוב: כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא. וכשיצאה לדבור הוא בחינת: נפשי יצאה בדבור; וקדם היא בחינת: צולע על ירכו; ובהוצאה אל הדבור הוא בחינת: ויכן את הצלע. ומפני שניצוצות הנ"ל קדם הדבור, אין להם צורף, והם בבחינת שברים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו, ובהוצאו אל הדבור הוא בצורף, והוא בחינת שלום. נמצא, שצריך בהניצוצות הנ"ל לדבר בדברי תורה ותפלה, ולא בדברים אחרים.

כי יש דבור בלא דעה ויש דבור בדעה, ושני בחינות אלו הן בחינת הושענא-רבא ושמחת-תורה, שהן בחינת יצחק ויעקב, כי הושענא-רבא הוא בחינת דבור בלא דעה, שהוא בחינת ערבה, כי ערבה דומה לשפתים, כי איתא בזהר הקדוש: אית מאן דלעי באוריתא ומגמגם בה בגמגומא דלא ידע, כל מלה ומלה סלקא לעלא, וקדשא בריך הוא חדי בהאי מלה, ונטע לה סחרנין דההוא נחלא, ואתעבדו מאנון מלין אילנין רברבין, ואקרון ערבי נחל. נמצא, שערכי נחל הם בחינת דבור בלא דעה. וזהו בחינת הושענא-רבא, שהוא בחינת דין, בחינת פחד יצחק, שנמשך ממחין דקטנות, ועל-כן הדבור בלא דעת עדין. אבל שמחת-תורה הוא בחינת דבור בדעה, והוא החיות של הנפש, כדאיתא בזהר: ופאין אנון דידעין אורחוי דאוריתא, ומשתדלי בה באורח מישור, דאנון נטעין אילנא דחיי לעלא דכלא אסותא. וזה בחינת יעקב, שהוא בחינת חכמה, בחינת מחין דגדלות, שהוא בחינת רפואת הנפש, בחינת: שמש צדקה ומרפא בכנפיה; כי שמש הוא בחינת יעקב, [כמו שכתוב (בראשית לב): ויזרח לו השמש], שהוא בחינת חכמה, בחינת דבור בדעה, שהוא בחינת התורה, בחינת שמחת-תורה, שהוא בחינת אילנא דאסותא כנ"ל. וזה בחינת: שמש ומגן ה' אלקים. ה' אלקים זה בחינת רחמים ודין, בחינת יעקב ויצחק, שהם בחינת שמש ומגן. וזה בחינת: והיה אור הלבנה כאור החמה; כי הלבנה היא בחינת יצחק, והחמה היא בחינת יעקב, וצריך להמתיק הדין של יצחק, שהוא בחינת לבנה, עלידי בחינת שמש, שהוא בחינת יעקב, עד שיהיה אור הלבנה כאור החמה, ואז נעשה מצדק צדקה, בחינת: שמש צדקה ומרפא. כי כשהמלכות בבחינת דין, נקראת צדק, וכשממתיקין אותה עלידי בחינת יעקב, אזי היא בבחינת צדקה, בחינת שמש צדקה, שהוא בחינת דבור בדעה, בחינת: אני ה' מדבר בצדקה ורב להושיע; כי הנפש שהיה מקדם בבחינת דין, בבחינת צדק, בבחינת מחין דקטנות, בחינת דבור בלא דעה, כשעולה מצדק לצדקה, זהו המתקנה וישועתה, בחינת: מדבר בצדקה ורב להושיע וכו' נ"ל. וזהו בחינת: תורת ה' תמימה משיבת נפש. תורת ה' תמימה, הינו חכמת התורה, בחינת דבור בדעה. זהו עקר ההמתקה, שהוא בחינת רפואת הנפש, בחינת משיבת נפש וכו' נ"ל. וזהו בחינת: רפאות תהי לשרך, שנאמר בשבח התורה. לשרך זה בחינת מלכות, בחינת: ששרה על כל העולם, שמשם נמשך הדין של יצחק, והתורה היא הרפואה וההמתקה של הדין הזה כנ"ל. כי כשבא לחכמת התורה, נתתקן הנפש ומעלהו לשרשו. כי טפת הזרע של הולדת הנפש נמשכת מהמח, ומחא חכמה, כי ישראל עלו במחשבה תחלה, והמחשבה היא חכמה, שהיא שרש נפשות ישראל ושרש כל העולמות, כי שרש כלם הוא חכמת התורה, כי באוריתא קדשא בריך הוא ברא עלמין, והתורה נקראת חכמה, כמו שכתוב (משלי ח): אני חכמה וכו'. וכשיזכה הנפש לחכמת התורה, זהו בחינת חידוש העולם, כי חידוש כל העולמות היה עלידי חכמה, שהוא התורה כנ"ל. ואזי, כשיזכה לחכמה, אזי נתגלה כבודו יתברך, שזהו עקר התכלית של כל עבודות האדם, כי תכלית כל העבודות, שצריך האדם לעבד את הבורא יתברך, הוא רק כדי שיתגלה כבודו, [כמו שכתוב (ישעיה מג): לכבודי בראתיו

[על-ידי שבירת כלים, פידוע], והעולמות הן בחינת אותיות, ונתפזרו לכמה ניצוצות. ועל-ידי העלאת מיין נוקבין של תורה ותפלה נעשה צרוף מהניצוצות והאותיות, ונעשה עולם, והוא בחינת שלום, כי קדם שמכנים אלו הניצוצות והאותיות תוך דבורי תורה ותפלה, אין להם שום צרוף וחבור, והם בבחינת שכרים ומחלקת, כי כל ניצוץ מתגבר על חברו, וכשמכניסם אל הדבור דקדשה, הוא מצרפם ומחברם, שזהו בחינת שלום. כי על-ידי הדבור דקדשה של תורה ותפלה נעשה העלאת מיין נוקבין, שעל-ידיה נעשה שלום כנ"ל, שעל-ידיה נותקנין ונתחדשין כל העולמות הנפולין, ונחשב כאלו בראן מחדש:

וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תקדמת הוזהר דף ה'): ולאמר לציון עמי אתה - אל תקרי עמי, אלא עמי, בשתפי מה אנא בורא שמים וארץ במלולי, אף אתה בן וכו'. כי בודאי הוא בורא שמים וארץ בדבורי תורה ותפלה, כי חוזר ומחדש ומתקן העולמות הנפולין כנ"ל. וזה בחינת (ויקרא כו'): ונתתי שלום בארץ; כי מהאמציות נתעלן הניצוצות ונעשה שלום, שזהו עקר תקון הבריאה כנ"ל. על-כן צריכין לדבר רק דבורים קדושים, ולא דברים אחרים, כדי להעלות הניצוצות הנ"ל, לתקן כל העולמות:

כי עקר הבריאה היתה על-ידי הדבור, כמו שכתוב (תהלים לו'): בדבר ה' שמים נעשו; ועל-ידי השבירה נפלו ניצוצות בכל הדברים: במאכל ובמשתה ובמלבוש ובכל התענוגים שבעולם. כי התענוג שיש בהדבר שאוכל ושותה וכיוצא בזה, הוא מהניצוצות שנפלו לשם, והניצוצות הם אותיות כנ"ל, וקדם שמוציאם אל הדבור הם בבחינת דם, שהוא בחינת נפש, כמו שכתוב (ויקרא יז'): כי נפש כל בשר דמו בנפשו הוא; וכשמוציאם על-ידי הדבור, זהו בחינת (ש"ה ה'): נפשי יצאה בדברי; ואז מעלה הניצוצות ומחברם יחד, ועושה שלום ביניהם. וזהו שאמרנו למעלה, שעל-ידי הדמים שלא עבד בהם את השם יתברך, מזה בא נצחון ומחלקת, כי עקר הנצחון והמחלקת הוא מבחינת הניצוצות הנפולין הנ"ל, קדם שמחברם ומתקנם, שאז הם בבחינת מחלקת כנ"ל, ואזי הם בבחינת דמים כנ"ל. ועל-כן צריך לעבד את השם יתברך בכל הטפי דם שנמצאים בו, דהינו שידבר הרבה בתורה ותפלה, עד שיהיה נעשה מכל הדמים דבורים של תורה ותפלה, כי הדבור הוא מהנפש, שהוא בחינת דמים כנ"ל, ואזי מבטל כל הנצחון והמחלקת הנמשך מהניצוצות הנפולין הנ"ל, שהם הם בחינת הדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך כנ"ל:

ובחינה זאת של ברור הניצוצות נעשה בכל יום עד ביאת המשיח, עד שיתקנם (זכריה יד'): ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזיתים (במובא בבכ"י האר"ל). כי עקר תקון הניצוצות הוא בבחינת רגליו (במובא במקום אחר), כי תורה ותפלה הם בחינת עמידה, שהוא בחינת רגליו. תורה, כמו שכתוב (דברים ה'): ואתה פה עמוד עמודי, וכתוב (שמות יט'): ויתיצבו בתחתית ההר. ותפלה, כמו שכתוב (תהלים ק): ויעמד פינחס ויפלל. וזה בחינת (שם פה): צדק לפניו יהלך. צדק הוא בחינת הדבור של תורה ותפלה, כמו שכתוב (שם נח): צדק תדברון, על-ידיה נותקנין הרגליו, בבחינת: צדק לפניו יהלך; ועל-ידיה זוכין לבחינת: ועמדו רגליו ביום ההוא וכו'.

וזהו פרוש הגמרא (סוכה ג' תענית כה'): לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע, שהוא בחינת צולע על ירכו, כי מבח שהוציא הניצוצות בדברים אחרים, נשאר בבחינת צולע על ירכו. וצריך לדבר בתורה או בתפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס. וזה פרוש הפסוק: והיו לבשר אחד - שיהא הגוף אחד עם הדבור, עד שיהא כאפס. ובמה הוא בא לדבר זה? ביראה! כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ב י'): גוף קשה, פחד שוכרו. ופחד הוא פחד יצחק, הוא יראה:

וזה פרוש הפסוק: יברכנו אלקים וייראו אותו. כלומר: כי הברכה, כשהיה בבחינת יראה, כל אפסי ארץ. כלומר: כל ארציות נעשים אפס, כמה שכתוב: והיו לבשר אחד:

ובתורה ותפלה יש שני גונים: מחשבה וצעקה. והוא בחינת משה ודוד. כי הצעקה בחינת: חכמות בחוץ תרנה, ובמחשבה בחינת: חמוקי ורכיך. במשה כתיב: ויצעק משה, וכתוב: וילך וידבר וכו'. כלומר, שהיה מקהיל קהלות פרבים, וזה בחינת: חכמות בחוץ תרנה. ובדוד כתיב: במקלות ברכו אלקים, והוא גם-כן: חכמות בחוץ תרנה:

גם זאת התורה, הלשון אינו מתקן ומסדר כלל, גם חסר הרבה. וכל אשר מצאה ידי להבין מדברים אלו בעזר השם יתברך, הכרחתי לחזר ולכתבם במהדורא תנינא. וזהו:

יברכנו אלקים וייראו אותו כל אפסי ארץ (תהלים סו):

כי יש מדת נצחון ומחלקת ומלחמה. ומדה זאת באה מדמים שעדין לא עבד בהם את השם יתברך, כי עקר מדת הנצחון הוא מהדמים, כמו שכתוב (ישעיה סג'): וזו נצחם, ופרש רש"י: דמים. וצריך כל אחד לבטל מדת הנצחון והמחלקת, ולרדף אחר השלום, כי לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה אלא השלום (עוקצין פ"ג). וזה זוכין על-ידי שידבר הרבה בתורה ותפלה, על-ידיה יזכה לשלום. כי בשיש מחלקת, צריכין לעשות שלום, וזה העושה שלום הוא בבחינת העלאת מיין נוקבין, כי בשנופל לאדם איזה קשיא, הוא בחינת מחלקת, כי חלוק לבו ואינו מבין הדבר, כי נראה לו כאלו הדברים סותרין זה את זה וחולקין זה על זה. והתרוץ הוא בחינת העושה שלום, כי על-ידי התרוץ הוא עושה שלום בין הדברים הנראים כחולקים וסותרים זה את זה, וזהו בחינת העלאת מיין נוקבין. [כי עקר בחינת העלאת מיין נוקבין הוא בחינת השתוקקות ואהבה, שמעורר אחד לגבי חברו, כגון כשאחד משתוקק להשם יתברך או לנסע לצדיק אמת, זהו בחינת העלאת מיין נוקבין, שעל-ידיה מתחברין ומתקשרין להשם יתברך ולצדיקיו. נמצא, שזה העושה שלום, שמכנים אהבה בלב כל אחד לגבי חברו ומקרבם יחד ועושה שלום ביניהם, זהו בחינת העלאת מיין נוקבין]. ולפעמים, זה השלום עושה שלום במקום אחר, והוא בחינת העלאת מיין נוקבין למקום אחר:

וכל הדבורים שמדברים בתורה ותפלה, הם בבחינת העלאת מיין נוקבין, פידוע, שהוא בחינת שלום, כמו שכתוב (ישעיה נז): בורא ניב שפתים שלום. וזה עקר תקון הבריאה, כמו שכתוב: עושה שלום ובורא את הכל. כי בשעת בריאה נפלו עולמות למטה

יידע הוא בחינת אור החוזה. [כי עקר הידיעה, לידע מה שרואה, הוא עלידי בחינת אור החוזה, שהיא בחינת מה שחוזר הכח הראות לעיניו. ועליכן לפעמים האדם רואה איזה דבר בעיניו ממש, ואף-על-פי-כן אינו יודע מה הוא רואה, כגון: כשמעבירין איזה דבר לפני עיניו במהירות גדול, וזה מחמת שלא היה פנאי שיחזר הכח הראות לעיניו, ויציר הדבר בדעתו עד שידע אותו, וכמבאר בסימן סה, אות ג, עין שם. נמצא, שהידיעה, מה שידע מה שהוא רואה, זה בחינת אור החוזה:]

ודע, שהסתכלות עושה כלי, דהינו גבול וזמן. כי מקדם ראותו הדבר הוא בלא גבול, וכשרואה הדבר, נעשה לו גבול. וזהו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יובא עד): ויענף וירעיק ויאכילך את המן, כי אינו דומה מי שרואה ואוכל וכו'. מכאן שסומא אין לו שבע. כי מי שאינו רואה, אין לו גבול כנ"ל. ומסקנא דגמרא: מאי קרא? טוב מראה עינים מהלך נפש; כי בכח הראות עושה הלך לנפשו, והוא הגבול:

וזהו בחינת מעלת הבטחון, כי הבטחון הוא בחינת הסתכלות, שמסתכל וצופה בעיניו להשם יתברך לבד ובטוח בו, בבחינת (תהלים קמח): עיני כל אליך ישברו. כי עלידי ההסתכלות בבטחון גם-כן עושה כלי, דהינו גבול וזמן, כי ההשפעה יורדת מלמעלה תמיד, אך שהיא בלא זמן, כי לפעמים דבר שצריך לו עכשו, יבוא בשנים או שלש שנים, אך עלידי הסתכלות בבטחון עושה להשפעה גבול וזמן, שתבוא השפעה בעת וזמן שהוא צריך. וזה פרוש הפסוק: עיני כל אליך ישברו, עלידי זה: נותן להם את אכלם בעתו. פרוש: בהסתכלותו בעיניו להשם יתברך, דהינו בחינת בטחון, בחינת: עיני כל אליך ישברו, עלידי זה נותן להם את אכלם בעתו. בעתו דיקא, דהינו בעת וזמן שהוא צריך, כי הבטחון, שהוא בחינת הסתכלות, עושה כלי וגבול וזמן כנ"ל:

וזה בחינת מעלת התקרבות לצדיקים. כי יש בחינת: צמאה נפשי (שם מב), דהינו כמו מי שהוא צמא מאד, ששותה אפלו מים הרעים; כמו-כן גם בעבודת הבורא יתברך. יש בגי' אדם, שהם תמיד בבחינת צמאון, ולומדים ועובדים עבודתו תמיד, והם תמיד בבחינת צמאון, כי נפשו שוקקת תמיד לעבודת השם יתברך, אך שהוא בלא זמן ושכל, כי לפעמים בטולה של תורה היא קיומה (מנחות צט), כמה שכתוב (תהלים קט): עת לעשות לה' הפרו תורתך; וזהו מעלת התדבקות בצדיקים, כי הם עושים גבול וזמן, לכל יהיה בבחינת צמאון. וזה פרוש הפסוק: צמאה נפשי לאלקים לאל חי - זה בחינת צמאון כנ"ל. מתי אבוא - ולא יהא בבחינת צמאון. ואראה פני אלקים - ואראה דיקא, דהינו שאזכה שתהיה העבודה בבחינת ראיה, שאזי הוא בבחינת גבול וזמן פראוי כנ"ל, ואזי אינו בבחינת צמאון כנ"ל:

על-כן בכל יום ויום צריך התחדשות המחין, כמה שכתוב (איכה ג): חדשים לבקרים וכו'; וכמה שכתוב: המחדש בטובו וכו'. [כי חדוש המחין, דהינו שזוכה לשכל חדש, ושכלו הולך וגדול בכל פעם, זהו בחינת ראיה. כי ידיעת השכל הוא בחינת ראיה,

(וזה בחינת שותה דינוקא וכו', עין לעיל - זה אינו מבין כלל). כי קדם התקון, דהינו קדם שמוציא הניצוצות אל הדבור דקדשה, אזי הם בבחינת: צולע על ירכו (בראשית לב); שהוא בחינת פגם התגליון, ואחר-כך, כשמוציאם אל הדבור ובונה מהם דבור דקדשה, זהו בחינת (שם ט): ויבן את הצלע - שמתקן בחינת צולע על ירכו. וזהו בחינת (מגילה כב): לוי הטיח דברים כלפי מעלה ואטלע - זה בחינת צולע על ירכו, כי מחמת שפגם בהדבור, על-כן אטלע, כי נשאר בבחינת צולע על ירכו, שהוא בחינת פגם הדבור כנ"ל:

וצריכין לדבר בתורה ותפלה, עד שיהיה הגוף בטל ואפס, וזהו בחינת (בראשית ט): והיו לבשר אחד - שהיא הגוף אחד עם הדבור (שהוא בחינת חנה, כמו שכתוב (תהלים יט): ולילה ללילה יתנה, כמבאר במקום אחר (א)), שהיא בחינת הצלע הנ"ל, בחינת: ויבן את הצלע, שעל זה נאמר: והיו לבשר אחד, דהינו שיתבטל הגוף לגמרי כאין וכאפס עלידי דבורי תורה ותפלה, ולבוא לזה, לבטל הגוף לגמרי, הוא עלידי יראה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב י): גוף קשה, פחד שוברו. ופחד הוא בחינת (בראשית לא): פחד יצחק, דהינו יראה:

וזה פרוש הפסוק: יברכנו אלקים - זה בחינת שלום, כי לא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה, אלא השלום. וייראו אותו - הינו יראה, שעלידי זה נתבטל הגוף לגמרי, עלידי דבורי תורה ותפלה כנ"ל. וזהו: כל אפסי ארץ, הינו שכל הארציות נעשים אפס ואין, כי נתבטלים לגמרי כנ"ל. אזי זכין לברכה, שהוא בחינת שלום, בחינת: יברכנו אלקים וכו' כנ"ל:

(ובתורה ותפלה יש שני גוונים: מהשכבה וצעקה וכו' - גם זה לא הבנתי כלל):

עו

ויהי אחר הדברים האלה והאלהים נסה את אברהם:

(בראשית כב)

איתא בתקוני זוהר (תיקון ע, דף קיח): מסטרא דימינא מחא חורא ככספא, הדא הוא דכתיב: זרע אברהם אלהי:

חנה, בהסתכלות יש אור הישר ואור החוזה: דהתפשטות הראות הוא אור הישר, ובהגיע לראות דבר שחפץ הוא אור החוזה. [כי עקר כח הראות - מחמת שבכח הראות הולך ומתפשט ומכה בדבר הנראה, וחוזר הכח הראות, מחמת ההכאה, לעינים, ונצטיר הדבר בעינים, ואז העינים רואין את הדבר הנראה, כמבאר היטב (לעיל סימן יג, אות ד, עין שם). נמצא, שיש בכח הראות בחינת אור הישר ואור החוזה, כי כח התפשטות הראות מעיניו להדבר הנראה, זהו בחינת אור הישר, והכאת הראות בדבר הנראה, שעלידי זה חוזר הדבר לעיניו ונצטיר בעיניו, שעלידי זה עקר הראיה כנ"ל, זהו בחינת אור החוזה, שחוזר ושכח הראות לעיניו כנ"ל:]

והשם יתברך, ברוך הוא, אף שאינו נתפס בשום מדה, אך כדי לשפר האזן נאמר בו גם-כן (תהלים קלח): כי רם ה' ושפל יראה וגבוה ממרחק יידע. יראה הוא בחינת אור הישר; ממרחק

בדחילו ורחימו, נתגלה בחינת י"ה (תיקון י), וכשלומד הלכה באופן זה, בורא עולם אחר, וכשלומד כל המסכתא, נעשה מטרונתא, והחלכות הן עלמין דילה (בהקדמת התיקונים דף יד:), כי אין מלך בלא עם. וזה: והיה ה' למלך על כל הארץ - שנתגלה מלכותו:

מבאר למען, שחסר כאן רבו כפלו, כי עקר המכון חסר מן הספר, ולא זכיתי לעמוד בכל על דברים אלו.

עח

ויתן עז למלכו וירם קרן משיחו: (שמואל"א, ב)

הנה יש בזה בחינת משיח, ורוח הקדש, ויחוד קדשא בריהוה ושכינתה, ותחיה. כי תחלת הבריאה היה כדי שיתגלה מדת מלכותו, ומחמת גדל הארתו לא היה באפשרי לקבל, והכרח להתצמצם בתוך עולמות. וזה (תהלים קמח): מלכותך מלכות כל עולמים; הינו שמדת מלכות התלבש בתוך עולמות, כדי שנוכל לקבל. ואין מי שיקבל על מלכותו, לכן יוצאות נפשות ישראל, שיקבלו על מלכותו, כי אין מלך בלא עם. ומאין יוצאות נפשות ישראל? מעולם הדבור. וזהו (ש"ה ה): נפשי יצאה בדבור; הינו שנפשות ישראל יוצאות מעולם הדבור. והדבור הוא בחינת מלכות, כמו שאמר אליהו: מלכות פה. ובחינת שכינה גם כן, כי שוכנת אתם תמיד בלי הפסק רגע, כמו שכתוב (ויקרא לו): השוכן אתם בתוך (א) טמאותם; והוא בחינת (ב) אם הבנים, הינו, כמו שהאם הולכת תמיד עם בניה ואינה שוכחת אותם, כן הדבור, שהוא בחינת שכינה, הולכת עם האדם תמיד. וזהו (ירמיה לא): כי מדי דברי בו זכור אזכרנו; הינו כמו שאמרנו, שהדבור זוכרת אותו תמיד והולכת עמו אפלו במקום הטנפת. וזהו בחינת גלות השכינה, שהדבור, שהוא בחינת השכינה, בגלות, ונתאלם, כמו שכתוב (תהלים לט): נאלמתי דומיה. וזהו (תהלים נח): האמנם אלם צדק תדברנו; הינו כי צדק זה מלכותא קדישא, כנודע (ו), ומלכות הוא הדבור כנ"ל, כשהוא בגלות הוא אלם:

ולכן במה שפגם יתקן, הינו דברי דברים, כמו שאמר הכתוב (חושע י): קחו עמכם דברים - שיתודה תמיד בכל לבו נכח פני אדני; אזי: ושוב אל ה' - שישבו כל הדברים שפגם אל שרשו.

וזהו בחינת יחוד קדשא בריהוה ושכינתה, כי מיחד הדבור, שהוא בחינת השכינה כנ"ל, אל ה'. וזהו גם כן שאמר הכתוב (ישעיה מ): ונגלה כבוד ה', וראו כל בשר יחדו כי פי ה' דבר; הינו, כשמיחד הדבור עם ה', שהוא יחוד קדשא בריהוה ושכינתה כנ"ל, אזי: ונגלה כבוד ה'. כבוד זו שכינה, כנודע. הינו, שנתגלה ונתגדל הארת השכינה, שהוא בחינת מלכות:

כי עכשו נקטן אורה ונחלש כחה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (ז), שהשכינה צונחת: סמכוני באשיות וכו', כי חולת אהבה אני; הינו אהבת ישראל, שאני שוכן אתם אפלו בתוך טמאותם, וזהו גלות השכינה. אבל כמו שאמרנו, [שעלידי] שיתקן פרוצות מלכות ויחד הדבור, שהוא בחינת מלכות ובחינת שכינה, עם ה', יתגלה ויתגדל אורה של פרוצות מלכות.

שיודע ומבין הדבר על בריו, באלו רואה אותו בעיניו בראיה יפה, וכמו שכתוב (בראשית א): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, כמובא בדברי רבנו כמה פעמים]:

ובבחי הראות יש שתי בחינות, כי מי שפח הראות שלו יפה, יכול לראות מרחוק, ואין צריך להתקרב אל הדבר שצריך לראות, אבל מי שאין בוח הראות שלו חזק, הוא צריך להתקרב להדבר שרוצה לראות ולהסתכל בו יפה. כן בעבודת השם יתברך, יש מי שמחו צח, ויכול להתפלל או ללמד בלי עיון, ויש מי שצריך להעלות במחשבתו מקדם שידבר, ואם ידבר מקדם שיעלה במחשבתו, יהיה הדבור בלא מחשבה, והוא בחינת אחר הדברים. וזהו בחינת מחין דקטנות, שהם בחינת דינים, ומי ששכלו צח, הוא בגדלות המחין, והוא בחינות רחמים וחסדים, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לג): גדולה דעה, שנתנה בין שני שמות, שנאמר: כי אל דעות ה'. ואל הוא חסד, כמו שכתוב (תהלים נב): חסד אל כל היום; וה' הוא רחמים, כמו שכתוב (שם קט): רחמיוך רבים ה':

אך אי אפשר להתפלל בשכל צח עד שישבו בתשובה שלמה על חטאיו, כמו שכתוב (דברים ל): ואל ה' את לבבך, ותרגמו: ויעדי ה' ית טפשות לבך. ובאיזה תשובה נאמר? בתשובה מאהבה, שלא ישאר שום רשם כלל, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (יומא פו): שובו בנים שובבים ארפא משוכתם; דקשה שובבים משמע דמעקרא בלא שום רשם, וארפא משמע שישאר רשם. ומשני: כאן מאהבה, כאן מיראה. כי מאהבה אין נשאר שום רשם, ויש לו שכל צח, ויכול להתפלל בלי עיון, ובכל יום ויום יכול להתחדש מחו:

וזה פרוש הפסוק: ויהי אחר הדברים. פרוש: אדם שהוא תמיד בשונה, שאינו יכול לבוא להתחדשות המחין, שהוא בקטנות המחין, שהוא בחינת אלקים, דינין, שזהו בחינת אחר הדברים כנ"ל. והאלקים נסה - הינו לנסות ולהרים את בחינת המחין דקטנות, שהם בחינת אלקים, זה זוכין על ידי בחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, כי על ידי תשובה מאהבה זוכין למחין דגדלות, שהם בחינת חסדים ורחמים כנ"ל. וזהו: והאלקים נסה - את אברהם, שעל ידי בחינת אברהם מנסין ומרימין את המחין דקטנות, שהם בחינת אלקים, וזוכין למחין דגדלות כנ"ל. וזה פרוש הזהר הקדוש: מסטרא דימינא מוחא חורא. פרוש: ממדת אהבה נעשה שכלו צח כבסר, הדא הוא דכתיב: זרע אברהם אוהבי; כי המח נקרא: זרע אברהם אוהבי, שהיא מדת אהבה, שממדה זאת בא לשכל צח כנ"ל:

עז

והיה יי למלך על כל הארץ: (זכריה יד)

דהנה הכלל הוא, שכל מה שאנו עושים, הן התפלה והן למוד, הוא כדי שיתגלה מלכותו יתברך. כי ההכל פה הוא בחינת ה, והקול הוא בהמשכה, הוא בחינת ו, וכשלומד או מתפלל

(א) עיין יומא טז וז"ל נשא פו. (ב) תהלים קיג. (ג) פתח אליהו. (ד) בתיקון ו' מה"א תיקונים אחרונים.

ממעלת הדבור דקדשה, כי הדבור דקדשה הוא בחינות השכינה, והוא בחינות רוחו של משיח, בחינות רוח הקדש, בחינות תחייה, בחינות יחוד קדשא בריך הוא ושכינתה. וכל זה מבאר מתוך דברי התורה הנ"ל, רק שאין הדברים מסדרים בראוי, ואין הלשון מתקן. אף-על-פי-כן בלם נכוחים למבין וישרים למוציא דעת:

גם מבאר מתורה זאת, שהדבור הולך עם האדם אפילו במקומות המטנפים, כמו האם, ההולכת עם הולד לכל מקום שהוא הולך, ועל-כן נקרא הדבור אם הנבים. וזהו: כי מדי דברי בו זכור אוקרנו עוד; הינו שאפילו אם האדם מנח, חס ושלום, במקום שהוא, אפילו בשפל המדרגה מאד, אפילו במקומות המטנפים, אף-על-פי-כן על-ידי הדבור יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך. דהינו, שאפילו אם הוא במקום שהוא, אם יתחזק גם שם לדבר על-פלגנים דבורים קדושים של תורה ותפלה והתבודדות, יכול להזכיר את עצמו בהשם יתברך, אפילו שם במקומות הנמוכים, שהם בחינות מקומות המטנפים, אפילו אם נפל למקום שנפל, כי הדבור אינו מניח אותו לשכח את השם יתברך, בבחינות: כי מדי דברי בו זכור אוקרנו עוד; שכל זמן שיש בו הדבור של השם יתברך, שהוא הדבור דקדשה, זה הדבור אינו מניח אותו להיות נשכח מהשם יתברך, כי הדבור זכור ומזכיר אותו להתחזק בהשם יתברך במקום שהוא. והכן הדבר היטב, מגדל בך הדבור, והוא עצה נפלאה ונוראה למי שחפץ באמת, לכל יאבד עולמו לגמרי, חס ושלום:

עוד מבאר מזה גדל מעלת עסק התורה הקדשה, שהוא עקר החיים של האדם, כי אלמלא בנפי ראה דגשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא, וכנפי ראה הוא בחינות התורה בנ"ל. הינו כי יש באדם שני מיני תבערות מדורת אש - לטוב ולהפך; ושניהם אינם טובים:

כי לפעמים לב האיש הישראלי בוער מאד מאד להשם יתברך ביקד יקוד אש, אבל הוא יותר מדי, עד שהיה אפשר להיות אוקיד כל גופא. ואף-על-פי שבושר להשם יתברך, אף-על-פי-כן מאחר שהוא יותר מדי, אינו טוב. ואי אפשר לקרר ולצמצם ההתלהבות הזאת, שיהיה במדה, בראם על-ידי התורה, כי בשיעסק בתורה, תגן התורה עליו ותציל אותו, שיופה לצמצם ההתלהבות שיהיה בראוי. וכן יש, חס ושלום, להפך. כי לפעמים בוער האדם אל תאוות עולם הזה בלי-פך, עד שגם-כן היה אוקיד כל גופא, חס ושלום, אבל בשלומד תורה היא מגנת עליו ומצלת אותו גם מהתלהבות האש הרע הזה של התאוות, שהיה רוצה לשרפו לגמרי, חס ושלום:

נמצא, שבלא התורה, חס ושלום, לא היה האדם מתקים בלל, כי היה נשרף ומתבטל מרבוי התבערות שיש בכחו לימין יותר מדי או לשמאל, חס ושלום. וזהו: אלמלא בנפי ראה, שהיא התורה, דגשבי על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא - על-ידי שני מיני תבערות הנ"ל, ורק התורה מצלת מזה בנ"ל. והכן הדברים למעשה:

וזהו (משלי טו): באור פני מלך חיים; הינו [שעל-ידי] שיתן הארה בפרצוף מלכות יכול לחיות, כי שואב חיים ממדת מלכות שהוא שרשו בנ"ל:

וגם זהו בחינת רוח הקדש, כי מה שאדם חי, אינו כי אם מחמת שנושם נשימות. ומה היא נשימה? שמוציא ומכניס הרוח. וזהו בחינת (יחזקאל א): החיות רצוא ושוב. ולכן בשאדם דבוק למלכותא קדישא ומדבר תורה או תפלה, מוציא ומכניס רוח הקדשה. וזהו (שם לו): ורוח חדשה אתן בקרבכם - הינו קרב שלכם, בשואב נשום נשימה של קדשה, אזי: ורוח חדשה אתן - הינו רוח הקדש:

וזה (בראשית א): ורוח אלקים מרחפת על פני המים; הינו בשלומד תורה, כי מים זו תורה (ח), פידוע, אזי: ורוח אלקים, שהוא רוח הקדש, מרחפת, וחופף עליו ושואב רוח חיים, כי בלא תורה אי אפשר לחיות, כמו שכתוב (בתקוני זוהר תיקון יג דף כו): אלמלא בנפי ראה דגשבי על לבא הוי לבא אוקיד כל גופא. וראה דא מיא (והר פנחס דף ריח), ומיא דא תורה. כי בשאיש הישראלי בוער בלבבו להשם יתברך, היה באפשרי להיות אוקיד כל גופא, אבל בשיתלבש באותיות התורה או תפלה, מגנת ומצלת עליו. וכן, חס ושלום, להפך, בשבוער אל תאוות עולם הזה, הוי אוקיד גם-כן כל גופא, אבל בשאחר-כך לומד תורה או עושה מצוה, היא מגנת ומצלת עליו, ויכול לחיות, כי שואב רוח חיים, שהוא רוח הקדש, ממדת מלכות, שהוא שרשו. ולכן רשעים בתייהם קרויים מתים (ברכות יח), כי מחמת שנפסק מחבל דקדשה, מאין יהיה לו חיות? ושואב רוח של שטות, כי דבוק אל מלך זקן וכסיל (קהלת ד), וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ג): אין אדם עובר עברה, אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות. אבל להפך, נכנס בו רוח הקדש:

ורוח הקדש הוא בחינות מלכות, כמו שאמר הכתוב (אסתר ח): ותלבש אסתר מלכות, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יד): שלבשתה רוח הקדש; ובחינת תחיה גם-כן, כמו שפרש רש"י על פסוק (בראשית מה): ותחי רוח יעקב - ששרתה עליו רוח הקדש. וזהו בחינה של משיח, כי כתוב אצל (ישעיה יא): לא למראה עיניו ישפט וכו', אלא הכל ברוח הקדש, כי אזי יתקן פרצוף מלכות בשלמות, ונתקבץ כל הבחינת מלכות אל שרשו. והיתה לה' המלוכה (עובדיה), והיה ה' למלך על כל הארץ (זכריה יד), ונוכל להפיר את בוראנו למעלה מכל העולמות, בלא שום לבוש וציור ותמונה. וזהו (תהלים טו): כי ה' וכו' מלך גדול על כל הארץ; הינו, בשמדת מלכות יהיה גדול ויתעלה אורה מחמת תקון מעשינו, אזי נוכל להפיר את בוראנו על כל, דהינו למעלה מכל העולמות, ולא כמו עכשו, כי עכשו הוא בהתלבשות עולמות בנ"ל:

וזהו: ויתן עז למלכו. הינו, בשיתן עז והארה למדת מלכות, אזי: וידם קרן משיחו; כי כל אחד יתקן בחינות משיח שלו וילך ממדרגה אל מדרגה מעט מעט, עד שיתקן הארת פרצוף מלכות בשלמות, וזהו בחינות משיח בנ"ל. [גם דברים אלה אינם מסדרים יפה, וחסר בהם גם-כן. וכפי הנראה, המכון מהם, שמדבר

עמ

במח ביי ועשה מוזב שכן ארץ ורעה אמונה: (תהלים יז)

הנה הכלל - שצריך כל אדם לראות, שמצדו לא יהיה עכוב משיחא, דהינו לעשות תשובה שלמה ולתקן מעשיו. ובכל צדיק וצדיק, מי שהוא צדיק באמת, יש בו התגלות משיח, ואף-על-פי שאין בו התגלות משיח, יש בו מדה של משיח, שהוא בחינת משה, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כח): משיח דא משה, כמו שאפרש. כי משה מסר נפשו בעד ישראל, כי ידע שפלותו באמת, וידע חשיבותו וגדלותו ישראל, כמו שכתוב (במדבר י): והאיש משה ענו מאד מפל האדם; ומחמת זה מסר נפשו וחייתו בעדם. לכן מי שהוא צדיק באמת וידע שפלותו ויכיר חשיבותו ישראל, יכול למסר את נפשו בעדם. ואימתי יכול לראות שפלותו? בשבת. כי בשבת נאמר (שמות יז): ראו כי ה' נתן לכם את השבת; כי שבת הוא שין בת. שין - תלת גוגין דעינא; ב"ת - בת-עין. ועל-כן בשבת יכול לראות שפלותו. וזהו: שבו איש תחתיו, הנאמר בשבת (שם), הינו תחת מדרגתו, שפל ממה שהוא, ועל-כפנים אל יצא איש ממקומו; הינו למעלה ממדרגתו, בגון: עושה מעשה זמרי ומבקש שכר בפנינם (סוטה כב:). ואימתי יכול לראות שפלותו בשבת? בשעושה תשובה שלמה, שהיא שבת, כמו שכתוב (דברים ו): ושבת עד ה' אלקיך, אתנו דדין פאתנו דדין: כי יש שני תשובות. אחת: יש בני-אדם, שעושין משא-ומתן והולכין בהכלי עולם הזה, ובאמצעות נופל לו הרהורי תשובה, ואחר-כך חוזר למקומו הראשון, וזהו בחינות (יחזקאל א): החיות רצוא ושוב, שאין לו ניהא, כי פעם טמא ופעם טהור, פשר ופסול, אסור ומותר, וזהו בחינות ששת ימי חל. אבל תשובה שלמה הוא בחינות שבת, שיש לו ניהא, כי בא שבת - בא מנוחה (א); שיש לו מנוחה מכל וכל, ונדרה הרע לגמרי:

ותדע נאמנה, שתשובה שלמה הוא בחינות שבת, כי איתא במדרש רבה (בראשית פ' כב): כשפגע אדם הראשון לקין ושאל לו: מה געשה בדינך, והשיב לו שעשה תשובה, אמר: אם כך תקיף חילא דתשובה. פתח ואמר: מזמור שיר ליום השבת. ולבאורה, מה ענין שבת אצל תשובה. אבל לפי דברינו מכון היטב, כי בשעושה תשובה שלמה, ונדרה הרע לגמרי, ויש לו ניהא - זהו בחינות שבת ובחינת שדי ובחינת מט"ט. כי מה הוא שדי - שאמר לעולמו די (תנינה יב ב"ר פ' מז), ובחינות שבת גס"פן, כמו שכתוב (בראשית ב): וישבת ביום השביעי מפל מלאכתו, ואמר די. ובחינת מט"ט הוא גס"פן בחינת שדי, פגודע. וזהו שכתוב בזהר הקדוש (בראשית דף כז) על פסוק "ויקח את האדם ויניחיהו בגן עדן וכו'": ויקח - מאן נטל לה? אלא נטל לה מארבע יסודין דילה וכו'. בזמנא דרב בתויבתא ומתעסק באוריתא, קדשא בריה הוא נטל לה מתמן. ועלה אתמר: ומשם יפרד - אפריש נפשה מתאוה דילהון וכו'. לעבדה - בפקודין דעשה, ולשמרה - בפקודין דלא תעשה וכו'. ואי עבר על אוריתא, אתשקיה ממיריו דאילנא רע, דאיהו יצר הרע. ואם תיבין בתויבתא, אתמר בהון: ויזרחו ה' עץ, דא עץ החיים, ובה וימתקו הפנים. ודא משה משיח, דאתמר בה:

(א) רש"י בראשית ב. פסוק ב.

ומטה האלקים בידו. מטה דא מט"ט, מסמרה חיים ומסמרה מיתה, עד כאן לשונו. וזה כמו שפרשנו, הינו בשעושה תשובה שלמה, שידחה הרע לגמרי ונעשה פלו טוב, זהו בחינות משה משיח, דאתמר בה: ומטה האלקים בידו, הינו שהיה בידו להפך [מרע לטוב]. ומטה דא מט"ט, מסמרה חיים ומסמרה מיתה, כי מט"ט הוא בחינות משנה, שזה בחינות ששת ימי החל, שהם בחינות ששה סדרי משנה, שכלולים מששה בחינות: פשר ופסול, טמא וטהור, אסור ומותר, פגודע:

ועל-כן אלו בני-אדם שאינם קבועים עדן בעבודת הבורא ויתברך ואין תשובתם שלמה עדן, רק לפעמים נופל לו הרהור תשובה ומתחיל קצת בעבודתו ויתברך, ואחר-כך נופל מזה וחוזר למקומו, ואחר-כך הוא חוזר ונתעורר, וחוזר ונופל, וכן משתנה בכל פעם מטוב לרע ומרע לטוב - זאת התשובה היא בחינות ששת ימי החל, שהם בחינות פשר ופסול וכו' פנ"ל. כי הוא גס"פן פעם פשר ופעם פסול, פעם טמא ופעם טהור וכו', כי אין לו ניהא. אבל בשעושה תשובה שלמה, זהו בחינות שבת, כמו שפרשנו. וזהו בחינת משה משיח, שהיה בידו להפך מרע לטוב, ונדרה הרע לגמרי, וזהו בחינות שדי, ויש לו ניהא מכל וכל. ובחינת מט"ט גס"פן בחינות שדי, אף-על-פי שאמרנו שבת בחינות מט"ט הוא משנה, זהו ששת ימי החל, אבל בשבא שבת - בא מנוחה, וישבת מפל מלאכתו; וזהו בחינת שדי [אזי נכלל מט"ט בבחינת שדי]. היוצא לנו מזה - ששעושה תשובה שלמה, שהוא בחינת שבת, כמו שאמרנו, על-ידיהו יכול לראות שפלותו פנ"ל: וזה הוא: במח ביה' - לשון השקט ובטח, שיש לו מנוחה מפל וכל ועשה מוזב - הינו שנתהפך מרע לטוב גמור. שכן ארץ - הינו בחינות נפש, כמה דאת אמר (תהלים קמג): נפשי פארץ וכו'; הינו שהנפש יש לו ניהא, מחמת שעשה תשובה שלמה פנ"ל. ובשעושה תשובה שלמה, הוא בחינות שבת, ויכול לראות שפלותו, וחשיבותו וגדלותו ישראל. וזהו: ורעה אמונה - הינו שיכול להיות כמו רעיא מהימנא, שיכול למסר את נפשו בעד ישראל:

שדך לעיל, לענין שפלות, שהוא בחינות: שבו איש תחתיו; דהינו שמחזיק עצמו שפל למטה תחת מקומו ומדרגתו:

שוב שמעתי משמו, זכרנו לברכה, בענין זה, שעל-ידיהו שזוכין לראות שפלותו באמת, על-ידיהו אין שום אדם יכול להוציא ולדחותו ממקומו, דהינו לקפח פרנסתו, חס ושלום, כי מאחר שהוא ענו ושפל באמת, הוא בבחינת אין, ואינו תחת המקום כלל, על-כן בודאי אין יכולין לדחותו ממקומו. וזהו: שבו איש תחתיו, אל יצא איש ממקומו. הינו, על-ידי שזוכין לשפלות, שזהו בחינות: שבו איש תחתיו, שמחזיק עצמו תמיד בשפלות למטה תחת מקומו ומדרגתו פנ"ל, על-ידיהו: אל יצא איש ממקומו; כי שום אדם לא יוכל להוציא ממקומו, דהינו לדחותו מפרנסתו, חס ושלום, פנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנדרין פא): כל היורד לאמנות חברו, באלו בא על אשת איש וכו'; כי מאחר שיורד לאמנות חברו ורוצה לדחות חברו ממקומו

ומפרנסתו, נמצא שהוא רוצה לפגם בחינת שפלות הנ"ל, בחינת: שבו איש תחתיו וכו' פנ"ל, ועל-כן הוא כאלו בא על אשת איש, כי אשת ראשית-תבות: שבו איש תחתיו; הינו שפוגם בבחינת ענוה ושפלות, שהוא בחינת: שבו איש תחתיו, שעל-ידי-זה: אל יצא איש ממקומו, פנ"ל:

פ

י' עז לעמו יתן, י' יברך את עמו בשלום: (תהלים כט)

הנה ידוע, שגדול השלום, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (עוקצין פ"ג), שלא מצא הקדוש-ברוך-הוא כלי מחזיק ברכה, אלא השלום. ומה הוא השלום? שמחבר תרי הפכים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (וזהו ויקרא דף יב:) בפסוק: עושה שלום במרומיו, כי זה המלאך - מאש, וזה - ממים, שהם תרי הפכים, כי מים מכבה אש, והקדוש-ברוך-הוא עושה שלום ביניהם ומחברם יחד. והוא בחינת יוסף, כי יוסף מחבר תרי הפכים - חסדים וגבורות. לכך נאמר ב'יוסף (בראשית לו): ויבא יוסף את דבתם רעה - הוא בחינת גבורות, כי שמאל דוחה (סוטה מז). את אחי אנכי מבקש (בראשית שם) - הוא בחינת חסדים, כי ימין מקרבת (סוטה שם). ובתיב (בראשית מב): ויוסף הוא השליט - הוא בחינת גבורות; הוא המושביר לכל עם הארץ - זה בחינת חסדים. ונאמר אצלו (שם מא): ויקראו לפניו אברהם, ופרש רש"י: אב בחכמה ורך בשנים; שהוא מחזיק דגדלות וקטנות [שהם בחינות חסדים וגבורות, בידוע]:

וזהו בחינת קדוש השם, כי קדוש השם הוא גם-כן בחינת חסדים וגבורות, כי מתחלה הוא נתלהב בשלהובין דרחימוותא, והו בחינת חסדים, ואחר-כך מתגבר על יצרו ומוסר את נפשו למות על קדוש השם, והו בחינת גבורות, שזהו בחינת שלום, בחינת יוסף פנ"ל. ולכך אפלו פושעי ישראל הערו את נפשם למות על קדוש השם, כי ישראל עלה במחשבה וכו' (כ"ד פ"א), ואפלו פושעי ישראל, אך שעדין הוא מכנה בשם ישראל, יש להשם יתברך תענוג גדול ממנו, כמו שכתוב (ישעיה כט): ישראל אשר בך אתפאר; וכשרוצין להפריד אותו מבחינה זו ישראל, שהיא בחינת ו', כנודע, ואי אפשר לקרותו בלא ואו שניה, שהוא בחינת יוסף, ותכף ומיד נתעורר בו בחינה זו למסר נפשו פנ"ל:

[פרוש, כי כל אחד מישראל, אפלו פושעי ישראל, כל זמן ששם ישראל נקרא עליו, כי נקרא פושעי ישראל (כמבאר בסיון יד וי), אף-על-פי שחטא, ישראל הוא (סנהדרין מד). ומאחר שנקרא עדין בשם ישראל, שהוא בחינת ו' פנ"ל, על-כן יש בו בחינת יוסף גם-כן, כי ואו אי אפשר לקרותה בלא ו' שניה, הינו שיישראל, שהוא בחינת ו', מקשר בו ו' שניה, שהוא בחינת יוסף, (כי ישראל ויוסף כחדא אזלי, בידוע^(א)). נמצא, שבכל אחד מישראל מקשר בו בחינת יוסף, שהוא בחינת שלום, בחינת קדוש השם פנ"ל. ועל-כן תכף כשרוצין להעבירו על דת, חס ושלום, להפרידו מבחינת ישראל, נתעורר בו תכף בחינת יוסף, שמקשר בישראל, שהוא בחינת מסירת-נפש על קדוש השם, דהינו שלהובין דרחימוותא והתגברות על יצרו למות על קדוש השם, שזהו בחינת

שלום, בחינת יוסף, פנ"ל]. כלל העולה - שיוסף הוא בחינת השלום, והשלום הוא כלי שעל-ידו בוא יבוא כל ההשפעות והברכות לישראל. וכונתו יתברך שמו בזה, כדי שיוכל כל אדם הישראלי לדבר דבורים של קדשה לפני השם יתברך. ומה הוא קדשה? - חכמה, כי חכמה נקרא קדשה, כנודע (ב). וזהו כשאדם מדבר בתורה ותפלה בחכמה ושכל, ומבין ושומע מה ידבר, נקרא קדשה, ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה, כי נכנה מזה מחזין, שהיא חכמה, והדבור, שהוא בחינת ירושלים. וזה בחינת (תהלים קמז): בונה ירושלים ה', כי ירושלים הוא בחינת דבור, כמו שכתוב (בראשית יד): ומלכי צדק מלך שלם, ותרגם אוגקלוס: מלך צדק דירושלים. וצדק הוא בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נח): צדק תדברון; וה' הוא בחינת מחזין, כנודע. אימתי הוא נכנה? כשנדחי ישראל, רוצה לומר מי שהיה נדחה מבחינת ישראל, ואחר-כך בונים:

ונחזור לעניננו, שעל-ידי השלום יכול לדבר דבורים בקדשה ובטהרה פנ"ל, והשלום הוא מחבר תרי הפכים פנ"ל, הינו חסדים וגבורות, הינו היות, שהוא חסדים, כמו שכתוב (תהלים מב): יומם יצוה ה' חסדו. ואלקים הוא גבורות, כי אלקים הוא מלכות, כמו שכתוב (שם עד): ואלקים מלכי מקדש, ודינא דמלכותא דינא (גיטין י). ולכן גם-כן נאמר ב'יוסף (בראשית מא): ומבלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו. ידו הוא בחינת מחזין, כמו שכתוב (תהלים קלד): שאו ידיכם קדש; וקדש הוא ראשית, וראשית הוא חכמה מחא; ורגלו הוא בחינת גבורות, כמו שכתוב (ישעיה מא): צדק יקראוהו לרגלו; וצדק הוא הדבור, ודבור הוא בחינת גבורות, כמו שכתוב (תהלים קמה): וגבורתך ידברו. נמצא, שכתוב אצל יוסף חסדים וגבורות פנ"ל, ויוסף הוא השלום מחבר תרי הפכים להיות אחד, ויבוא ישועות וברכות בגשמיות וברוחניות, כמו שכתוב (ישעיה יב): ושאבתם מים בששון מפעני הישועה, ותרגם אוגקלוס: ותקבלון אלפן חדת; הינו שעל-ידי התשועה יבוא תורה ואלפן חדת מאת הבורא יתברך, לכל אחד לפי מדרגתו:

וזה פרוש הפסוק: ה' עז לעמו יתן, ה' יברך את עמו בשלום. הינו כמו שפרש רש"י, כשה' יברך ברכות על-ידי כלי שלום, אזי - עז, שהיא התורה, גם-כן לעמו יתן, הינו: ותקבלון אלפן חדת:

[נראה באור הענין, כי על-ידי השלום יכולין לדבר דבורים בקדשה, כי השלום מחבר תרי הפכים, חסדים וגבורות, שזהו בחינת יוסף, בחינת מסירת נפש על קדוש השם פנ"ל, ועקר הקדשה הוא חכמה ומחזין דקדשה, כי חכמה נקרא קדש, בידוע, כי קדש הוא בחינת ראשית, כמו שכתוב (ירמיה ב): קדש ישראל לה' ראשית תבואתה, כי כל ראשית הוא קדש בכל מקום, וראשית הוא בחינת חכמה, כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה. וכשאדם זוכה לדבר דבורים קדושים של תורה ותפלה, ומכנים כל מחו וחכמתו ודעתו בתוך הדבורים, דהינו שמקשר מחשבתו היטב להדבורים, ומבין ושומע מה שהוא מדבר, והו בחינת קדש, ויש להשם יתברך תענוג גדול מזה.

(א) עיין וזהו וישב דף קפב ע"ב. (ב) עיין וזהו אחרי דף סא.

וזהו בחינת שלום, שהוא בחינת התחברות חסדים וגבורות, כי הוא מחבר ומקשר התכמה והמחין, שהם בחינת חסדים בנ"ל, להדבור, שהוא בחינת גבורות בנ"ל. וזהו בחינת יוסף בנ"ל, ועליו נאמר ביוסף: ומפלעדיך לא ירים איש את ידו ואת רגלו, כי יוסף הוא כלול מבחינת ידיו ורגליו, שהם בחינת התכמה והדבור, כי ידיו זה בחינת חכמה, בחינת קדש, כמו שכתוב: שאו ידיכם קדש, ורגליו זה בחינת הדבור וכו' בנ"ל. עליו צריכין לעסק בתורה ובעבודת השם במסירת נפש, ובפרט בשעת התפלה, שעקר שלמות התפלה הוא להתפלל במסירות נפש, שיכנו למסר נפשו על קדוש השם, כי מסירת נפש על קדוש השם בודאי מרצה כל אחד מישראל, אפלו הקל שפקלים בנ"ל (וכמו שכתב ראינו בחוש בדורות שלפנינו, שכמה אנשים קלים ופחותים מסרו נפשם ומתו על קדוש השם, אשרי להם). ותכף בשמירה למסר נפשו על קדוש השם, נתעורר בחינת שלום, בחינת יוסף בנ"ל, ועליו ידוע יכולין לדבר, דהינו לקשר המחשבה אל הדבור, שזה עקר הקדשה בנ"ל, שזוכין לזה על ידי שלום בנ"ל. וזהו: בנה ירושלים ה'. ירושלים היא בחינת הדבור וכו' בנ"ל, ה' הוא בחינת מחין בנ"ל. הינו לכות לקשר המח' אל הדבור, שזהו בחינת בנה ירושלים ה', שהמחין בונין הדבור דקדשה - זה זוכין על ידי: נדחי ישראל יבנם. זה בחינת מסירת נפש על קדוש השם, שכל הנדחין מקדשת ישראל, בשרוצין להעבירם על דת, חס ושלום, אזי נתעוררין תכף, ומסורים נפשם על קדוש השם. נמצא, שעל ידי קדוש השם נכנסין כל הנדחין מקדשת ישראל לתוך הקדשה, שזהו בחינת: נדחי ישראל יבנם, ועל ידי זה: בנה ירושלים ה'; כי קדוש השם הוא בחינת שלום, שעל ידי זה יכולין לקשר המחשבה אל הדבור, שזהו בחינת: בנה ירושלים ה' בנ"ל:

נמצא שיוצא לנו מזה עצה נפלאה לעבודת השם, ובפרט בשעת התפלה, ששואדם רואה שאינו יכול להתפלל כלל ולקשר המחשבה אל הדבור, אזי יזכיר את עצמו, שהוא בודאי מרצה למות על קדוש השם, כי אף על פי שהוא כמו שהוא, אפלו אם הוא בדיקטא התחנתנה מאד, אף על פי כן אם היו רוצים להעבירו על דת לגמרי, חס ושלום, בודאי היה מוסר נפשו על קדוש השם, כי על זה מרצה אפלו פושעי ישראל למות על קדוש השם, ולא לעבר על דת, חס ושלום, כאשר ראינו בחוש פעמים אין מספר וכו' בנ"ל. ותכף בשמירה את עצמו שרוצה למסר נפשו על קדוש השם, על ידי זה יתעורר בחינת שלום, בחינת יוסף, שהוא בחינת התחברות המח' והדבור בנ"ל, ועליו על ידי זה יוכל להתפלל ולקשר המחשבה אל הדבור וכו' בנ"ל. וכן שמעתי מפיו הקדוש, שאמר זאת בתוך שיחתו הקדושה לדבר פשוט, שצריכין להתפלל במסירת נפש:

פא

עלו זה בנגב ועליתם את החר (במדבר י); ופרש רש"י: פסלת ארץ ישראל:

הכלל הוא, שהדבורים של צדיק, שמדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ ישראל, כי ארץ היא בחינת נפש, כמו שכתוב:

(תהלים קמג): נפשי כארץ וכו'; ונפש הוא בחינת דבור, כמו שכתוב (שיר השירים ה): נפשי יצאה בדבור; וכשהצדיק מדבר בתורה או בתפלה, נקרא ארץ ישראל, והדבורים שהוא מדבר עם המוניעם בשיחת חליו, הוא נקרא פסלת ארץ ישראל. ולמה מדבר שיחת חליו? כדי לקשר את המוניעם אל הדעת, שהוא בחינת ה', דאיתא בגמרא: אין הר (צ"ל לבנון, ע' גיטין נה, וע' ילקוט פ' ואתחנן בשם ילמדנו) אלא בית המקדש, שנאמר: החר הטוב הזה והלבנון; ובית המקדש הוא בחינת דעת, דאיתא בגמרא (ברכות ל): כל מי שיש בו דעת, כאלו נבנה בית המקדש בימיו; שבית המקדש נתן בין שתי אותיות, ודעת נתן בין שתי אותיות, כי על ידי תורה ותפלה אי אפשר לקשרם אל שרשם, מחמת שהם רחוקים מן האמת, כדאיתא בתלמי המלך (מגילה ט), כשהשיב שבעים ושנים זקנים לכתב לו ספר תורה, וכתבו כלם: אלקים ברא בראשית וכו'. כי הוא רחוק מן האמת, והצרכו להפך את הצורפים; כך הצדיק, שרוצה לקשר את המון עם הרחוקים מן התורה האמתית, צריך לדבר עמם שיחת חליו ולהלביש בהם התורה, רק שהוא מדבר בצורפים, ונקרא פסלת ארץ ישראל, כי אף שהם פסלת ארץ, אף על פי כן יש בהם תורה, שהיא בחינת ישראל:

וזה פרוש הפסוק: עלו - הינו שאתם המוניעם עולים. זה בנגב - זה הוא בחינת הצדיק, כמו שכתוב (קהלת יב): כי זה כל האדם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ל), שכל העולם לא נברא אלא לצות לזה; הינו הצדיק הוא בנגב, הינו פסלת ארץ ישראל, הינו שיחת חליו, ועל ידי זה יכול לקשר אתכם. ועליתם את החר - הינו הדעת הנ"ל:

ועוד, כי לפעמים הצדיק נופל ממדרגתו, וכשפא אחד מן המוניעם ומדבר עמו דברים של הכלי העולם, והצדיק נהנה ממנו, אז הוא מחיה להצדיק, והצדיק פא למדרגתו, ואחר כך יכול הצדיק להעלותם לבחינת הדעת. וזהו: עלו זה - הינו, כשהצדיק צריך לעלות למדרגתו, צריך אתה להיות בנגב, הינו לדבר עמו שיחת חליו, כדי להחיותו, ועל ידי זה: ועליתם את החר - שיוכל אז הצדיק לקשר אתכם לבחינת דעת, הנקרא הר, בנ"ל:

פב

איתא בגמרא: הנעלבים ואינם עולכים, שומעים חרפתם ואינם משיבים, עליהם הכתוב אומר: ואהבו בצאת השמש בגבורתו: (שבת פח):

הנה נודע, כי יש שלש קלפות: רוח סערה, וענן גדול, ואש מתלקחת (א). וקלפת גנה היא בין השלש קלפות ובין הקדשה, ולפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים נכללת בקלפה, והיא בבחינת נשמת העשוקים, ודי למכין (ב). וזהו בחינת סדרי בראשית, שלש שני ערלה, בנגד השלש קלפות הנ"ל, ורבעי הוא בנגד גנה. והוא בחינת חשמ"ל, כי לפעמים נכללת במ"ל אורות.

וזהו סוד מילה, כי יש שלש עורות, הם שלש קלפות, ועוד דק רבעי, בחינת גנה:

(א) האמורים ביהקאל א. (ב) עיין סכא משפטים דף קיג.

בלא פא. גמצא, שיש בהאלף-בית ששה פאין. ויש פעמים פ' גימטריא ת"פ, כמנין לילית. והנה חס ושלום, בשארע לאדם מקרה בלתי טהור, הוא על-ידי הקלפה הנ"ל, פידוע. והנה הקלפה הנ"ל יונקת מן האלף-בית כמנין שמה, הינו מן הפאין הנ"ל, ונעשה מן פא אף. לפיכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י'): איש ואשה, זכו - שכינה שרויה ביניהם; לא זכו, הינו שהוא בלתי טהור - איש אוכלתו. פי דע וראה, כי האותיות עצמן של הפאין (הינו א, ב, ג, ד, ה, ו, ז, ח, ט, י) הם גימטריא "אש", ונקמין בו. ובשנותן צדקה בסתר, פודה הניצוצות הקדושות מן הקלפה, ונעשה מן האף פא. וזהו: מתן בסתר יכפה אף - מלשון כופה עליו כלי (שהוא לשון הפיכה). וזה: יכפה אף, שפופה והופך ה"אף" ונעשה פא, [והוא פלאי]:

פד

איתא בגמרא: במה הארכת ימים? אמר לו: ותרן הייתי בממוני (מנלה כח). לבאר זה צריך לידע מה דאיתא בזהר הקדוש (פ' נשא דף קכג), וזה לשונו: תא חזי לשת ימי בראשית, לכל חד אית לה פרצופה דההוא דרגא דאנהוג לה, ולא תשכח יום דלית בה טוב וכו', וכל יומא אית לה גדר מלבר, דלא יעול כל ברגש ליהוא טוב, כגון חשך דכסאי לנהורא וכו'. ובגין דא, מאן דאיהו חיבא ויעול למנדע רזין דאורייתא, במה נחשים ועקרבים מבבלבלין מחשבתה, דלא יעול לאתר דלאו דילה. אבל מאן דאיהו טוב, כל אילין נטירין אנון למימרה, וקטגור נעשה סגור, ויעלון לה לטוב הגנוז, וימרון: מרגא, הא ברגש טוב וצדיק וירא-שמים בעי לעילא קדמך וכו'. תהוא טוב גנוז יומא לון: פתחו לה בהאי תרעא דאתקרי אהבה, או בהאי תרעא דאיהו תשובה; כל צדיק יעול בפום דרגא דילה:

ואין טוב אלא תורה (ע"ז יט), ובשארם רוצה להגות ולחשב בתורה, הינו ברזין דאורייתא, אנון נטירין ונחשים ועקרבים מבבלבלין מחשבתה, ואלו הם המחשבות שבאין לאדם. ובשארם רוצה וחושק עד מאד, ופותרין לו, כנ"ל בזהר הקדוש, אזי כל יום ויום אצלו גדול עד מאד, כי רואה ומשיג הטוב הגנוז, הינו רזין דאורייתא, השקד לאותו היום:

וזה ששאל התנא: במה הארכת ימים - הינו באיזה מדה מן המדות נכנסת להטוב הגנוז, והארכת הימים שקד להיות גדולים כנ"ל. והשיב לו: ותרן הייתי בממוני - שזו היא מדת אברהם אבינו, והיא תרעא דאיתקרי אהבה, והוא סטרא דימינא. ואיתא בתקוני זהר (תיקון ע, דף קיח): מסטרא דימינא, מחא חורא ככספא. הינו, שכל המקמרגים וכל הנחשים ועקרבים, הינו המחשבות זרות שמבבלבלין מחשבתה, נעשין חורא ככספא. ולכך נאמר באברהם (בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים, הינו שהיו כל הימים שלו שלמים וגדולים, כי מסטרא דימינא מחא חורא ככספא, ומן הקטגור נעשה סגור, והיה יכול לבוא בכל יום אל הטוב הגנוז השקד לו:

וכל החרפות הבאים לאדם הם משלש קלפות הנ"ל, ומפני זה אמרו אחי דינה לאנשי שכם (בראשית לד): לא נוכל לתת את אחתנו לאיש אשר לו ערלה, כי חרפה היא לנו. וגם יהושע, אחר מל את ישראל שנית, אמר (יהושע ח): היום גלתי את חרפת ישראל; כי עקר החרפות באים מבחינת ערלה, שהיא בחינת שלש קלפות הנ"ל (ג). ועל-כן כשנולד יוסף, אמרה אמו (בראשית ל): אסף אלקים את חרפתי; כי בהתגלות בחינת יוסף, שהוא בחינת קדשת הברית, בחינת מילה, כנודע, נאספו החרפות, הינו השלש קלפות כנ"ל. וזהו פונת רחיצת מים חמין בערב-שבת-קדש, כי אז קלפות נגה נכללת בקדשה, ואז חפצים גם השלש קלפות לעלות לאחו בקדשה, ואז יורדים בחינת (ש"ה ח) שלהבת יה, ומכנה אותן שלא יאחזו בקדשה, והוא בחינת מים חמין. והוא פונת נטילת צפרנים בערב-שבת-קדש, כנודע:

וזהו פרוש הגמרא: הנעלבים ואינם עולכים - ואז הוא בחינת ח"ש, הוא שתיקה; שומעין חרפתם ואינם משיבים - כנ"ל; ועושין מאהבה - כי לפעמים שתיקה של האדם כדי לעשות יסורים לשכנגדו, ואז הוא בחינה זו נכלל בקלפה, אבל כשהוא מאהבה, אז הוא בחינת ח"ש נכללת בקדשה. עליהם הכתוב אומר: ואהביו כצאת השמש בגבורתו - היא בחינת שלהבת יה, כנ"ל:

[פרוש, שעל-ידי ששומעין חרפתם ואינם משיבין, על-ידי-זה דוחים בחינת השלש קלפות הנ"ל, שהם בחינת ערלה, בחינת חרפה כנ"ל, ונכללים בבחינת חשם"ל על-ידי השתיקה, שהיא בחינת ח"ש, כי הוא דוחה החרפה על-ידי שאינו רוצה לריב ולחרף את חברו, שזהו בחינת מ"ל, בחינת מילה, שהיא בטול הערלה, שהיא בחינת חרפה, בחינת שלש קלפות הטמאות הנ"ל. וזהו חשם"ל - ח"ש מ"ל. הינו השתיקה, שהיא בחינת מילה, בחינת בטול החרפה, שהיא בחינת ערלה כנ"ל. וזהו: ועושין מאהבה - כי זאת השתיקה, שהיא בחינת חשם"ל, זהו בחינת נגה הנ"ל, שיש בה שני בחינות: לפעמים נכללת בקדשה, ולפעמים נכללת בקלפה, בתוך השלש קלפות הנ"ל, שהם בחינת חרפה כנ"ל. הינו, כי לפעמים הוא שותק לחברו כדי לעשות לו יסורים ביותר, גמצא שבזאת השתיקה הוא מחרף את חברו ביותר, ואז נכללת השתיקה, בחינת נגה, בקלפה, בבחינת חרפה כנ"ל; אבל כשעושה מאהבה, ששותק מאהבה, מחמת שאינו רוצה לבייש ולחרף את חברו, אזי בחינת נגה נכללת בקדשה, ועל-כן עליהם הכתוב אומר: ואהביו כצאת השמש בגבורתו, זהו בחינת שלהבת יה הנ"ל, שעל-ידי-זה נכלל נגה בקדשה, בבחינת חשם"ל כנ"ל]:

פג

מתן בסתר יכפה אף (משלי כא):

דע, כי בהאלף-בית יש ששה פאין. דהינו: אלף אי אפשר לקרות בלא פא. גם כף, ד, פ, ה וקוף, גם-כן אי אפשר לקרא אותן

פה

לשון רבנו זכרנו לברכה

פוסעים בו פסיעה קמנה - כי מתחלה המלכות היא אצל זעיר אנפין, בבחינת אושית פסיעה לבר, כמובא בזהר הקדוש (בלק דף רג: וכמבאר בבתי האר"ל). סועדים בו - פרוש, כשאנו רוצים לתקנה ולגדלה, בבחינת סעד ועזר כנגדו, שיהא פנים בפנים. ולכרך שלש פעמים - פרוש, שצריך להאיר את נצחיהודיסוד דזעיר אנפין, כי משם עקר בנינה. צדקתם תצחיר - פרוש, על ידי מה מתברכין נצחיהודיסוד דזעיר אנפין? על ידי המחין שהוא מקבל, כמובא. והמחין הם ארבע: חכמה, בינה, חסד וגבורה, והם מלבשים בנצחיהודיסוד דבינה. וזה בחינת: כאור שבעת הימים, שהם סוד שין של שלשה ראשין, ושין של ארבעה ראשין: (עדיפאן לשונו ז"ל)

פו

פוסעים בו פסיעה קמנה סועדים בו לכרך שלש פעמים וכו'

הנה ידוע, כי בימי החל הוא שליטת החיצונים, וערב שבת קדש בין השמשות אין להם שליטה כלל, כמו שמוכא בזהר הקדוש: כד אתקדש יומא, כדן יתפרדו כל פועלי און. ועקר שליטה שלהן בימי החל הוא בבחינות רגליו, שאין מניחין לאדם לילך בדרך השם ויתברך. דאיתא בגמרא (ברכות ז'): הני ברבי דרבנן דשלחי מניה, ובשבת קדש חוזרין להם כח ההליכה, כמו שכתוב (ישעיה נח): אם תשוב משבת רגלך; הינו כמו שאמרנו, שבשבת קדש יכול לילך בדרך השם ויתברך. אך למשל, תינוק, כשמתחיל לילך, עדין צריך סעד לתמוכו, ואף על פי כן אינו יכול לילך במרוצה, רק פסיעות קטנות, וצריכין לחזק אותו. כך בשאדם מתחיל בשבת לילך בדרך השם ויתברך, צריך עוד סעד לתמוכו, והסעד הזה הוא בחינת אמת, ובחינת אמת הזה הוא בחינת רגל שלישי, כדאיתא בגמרא (שבת קד): קשטא קאי, ושבת הוא בחינת אמת, כדאיתא (בבב' דמאי פ"ד), אפלו עס-הארץ ירא לשקר בשבת. וכשמדבק את עצמו במדה זו, הוא סעד לתמוכו ובחינת רגל שלישי. אך עדין צריכין לכרך את השלש רגלים הנ"ל ולתן כח בהם, כדי שיוכלו לילך היטב. והוא על ידי צדקה שעושה בשבת, הינו שנותן לאדם על שבת או שמאכסן עני על שלחנו. כי יש שני מיני צדקה: יש צדקה שעושים בימי החל, וצדקה שעושים בשבת קדש. וצדקה הוא בחינות שמש, כמו שכתוב (מלאכי ג'): שמש צדקה וכו'; וצדקה שעושים בימי החל הוא כנגד שמש שבזמן הזה, וצדקה של שבת, שהוא מעין עולם הבא, היא כנגד שמש העתידה להתחדש לעתיד לבוא, שהוא כאור שבעת הימים. ושמש שהוא בחינות צדקה, הוא נותן כח לבחינת רגליו, שנאמר (פס'): צדק לפניו יתלך; הינו שצדקה עושה לו הליכה. וגם נאמר (בראשית לב): ויזרח לו השמש, ופרש רש"י: לו - לצרכו, לרפאתו מצליעתו. נמצא, בזה שעושה צדקה בשבת, שהוא בחינת אור השמש כאור שבעת הימים, הוא הנותן כח לבחינת שלש רגליו

הנ"ל. וזהו פרוש: פוסעים בו פסיעה קמנה - הינו שבשבת פוסע עדין פסיעה קמנה כנ"ל. סועדים בו - הינו על ידי בחינת שבת, שהוא בחינת אמת כנ"ל, הוא עושה לעצמו סעד ורגל שלישי. לכרך שלש פעמים - הינו שלש רגלים הנ"ל. ולתן כח בהם שיוכלו לילך כראוי, הוא על ידי: צדקתם תצחיר כאור שבעת הימים - הינו שיתן צדקה בשבת כנ"ל, שהיא בחינת שמש העתידה להתחדש כאור שבעת הימים כנ"ל:

פו

תתן אמת ליעקב, חסד לאברהם: (מכה ז')

הענין הוא, כי אנו רואין בחוש תכף כשאדם רוצה לילך בדרך הישר, מתעוררין עליו דינים. והסברא הוא להפך. אך, כי יש שני מיני יראה: יראת הענש ויראת הרוממות. יראת הענש נקרא צדק, ויראת הרוממות נקרא אמונה. כי מחמת שהוא מאמין באמונה שלמה שהשם יתברך הוא רב ושלט, עקרא ושרשא דכל עלמין, הוא ירא מפניו; וידוע הוא, כי אי אפשר לבוא לאמונה רק על ידי יראת הענש, כי מחמת שהוא ירא מהענש, מאמין שהשם יתברך הוא תקיף ובעל היכולת ובעל הפחות כלם, ומה בא לאמונה יותר גדולה. נמצא, תכף כשרוצה לילך בדרך הישר, צריך להיות לו יראה, הנקרא צדק, ובצדק פתיב (תהלים ט): והוא ישפט תבל בצדק - לפיכך מתעוררין עליו הדינים. אך כשאדם אל האמת, הינו אל היראה, הנקרא אמונה, אז כל הדינים נמתקין בשרשן. וזהו: תתן אמת ליעקב - הינו להיראה, כי יעקב הוא יראה, מלשון (משלי כב): עקב ענוה יראת ה'. אז בודאי: חסד לאברהם - כי אברהם נקרא מי שבא לדבק את עצמו להשם ויתברך, מלשון: אבא רם. וזה שכתוב (בוהר בלק דף קצח): והיה צדק אזור מתניו ואמונה אזור חלציו; הינו צדק והינו אמונה? אלא עד לא אתחברת אמת בהדה אקרי צדק, כיון דאתחבר אמת בהדה אקרי אמונה, וכל טיבו וכל נהורא שריא בה:

פה

המכסה שמים בעבים, המכין לארץ מטר: (תהלים קמו)

הנה ידוע, כי ההשפעות והברכות אי אפשר להם לבוא לעולם אלא על ידי הצדיק, כי הצדיק יש לו ידים בזה לקבלם, והינו אהבה ויראה, כי הם הידים לקבל בהם כל ההשפעות וכל הברכות. וצריך הצדיק בזה לגנו האהבה והיראה, כדי שלא יקטרגו המקטרגים עליו ויגזלו ממנו ההשפעות. וזהו: המכסה שמים בעבים - הינו אש ומים. הינו, כשהצדיק יכול לכפות שמים, הינו אש ומים, הינו האהבה והיראה שלו, אזי: המכין לארץ מטר - הינו שיוכל להמשיך כל הברכות, שהם בחינת מטר. אך כשהצדיק הוא מפרסם גדול, אזי המקטרגים יודעים ומשגיחים עליו היטב, ואינם מניחים לו להוריד השפע, והקדוש ברוך הוא נותן בלב צדיק אחר להחזיק עליו במחלקת כדי לכפותו ושיוכל להוריד השפע. וזהו מחלקת שהוא לשם שמים (כ), הינו לשם צדיק, שהוא מכנה בשם שמים, מחמת שיש לו אהבה ויראה, הינו לשם שמים, האהבה ויראה, וכדי להכין מטר, שהוא בחינת השפעות וברכות:

פט

וּתְחַפְּרֵהוּ מִעַט מַאֲלָקִים, וְכְבוֹד וְהַדָּר תַּעֲמִידֵהוּ: (תהלים ח)
 הִנֵּה יְדוּעַ, כִּי כָל מֶה שֶׁחָסַר לָאָדָם, הֵן בְּרוּחָנִי הֵן בְּגִשְׁמִי, הַחֲסֵרוֹן
 הוּא בְּהַשְׁכִּינָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱלֹקִים. וְזוֹהוּ: וּתְחַפְּרֵהוּ -
 בּוֹדָאֵי מִעַט מַאֲלָקִים; הֵינּוּ הַחֲסֵרוֹן בּוֹדָאֵי מַאֲלָקִים, הֵינּוּ
 בְּהַשְׁכִּינָה. אֵךְ כְּשִׁידַע זֹאת, שֶׁהַחֲסֵרוֹן הוּא לְמַעַלָּה וּלְמַטָּה, בּוֹדָאֵי
 יִהְיֶה לוֹ צַעַר גָּדוֹל וְעִצְבוֹת, וְלֹא יוּכַל לַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׂמְחָה,
 לְכֹךְ צָרִיךְ לְהִשָּׁב לְעִצְמוֹ: מֶה אֲנִי וּמֶה חַיִּי? כִּי הַמֶּלֶךְ בְּעִצְמוֹ
 מְסַפֵּר לִי הַחֲסֵרוֹן שְׁלוֹ, וְכִי יֵשׁ כְּבוֹד גָּדוֹל מִזֶּה? מִתּוֹךְ כֹּךְ בָּא
 לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְנִתְחַדְּשׁוּ הַמּוֹחִין שְׁלוֹ. וְזוֹהוּ: וְכְבוֹד וְהַדָּר
 תַּעֲמִידֵהוּ - הֵינּוּ עַל־יְדֵי כְבוֹד וְהַדָּר שֵׁשׁ לוֹ, שֶׁהַמֶּלֶךְ בְּעִצְמוֹ מְסַפֵּר
 לוֹ הַחֲסֵרוֹן, תַּעֲמִידֵהוּ בְּמּוֹחִין חֲדָשִׁים:

צ

אֲנֹכִי אֶשְׁמַח בִּי, יִתְמוּ חַטָּאִים מִן הָאָרֶץ: (תהלים קד)

הִנֵּה יְדוּעַ, כִּי כָל הַחֲסֵרוֹנוֹת שְׂבָאִים לָאָדָם, הֵן בְּאִין מַחֲמַת
 הַשְׁכִּינָה, שֶׁנִּפְּלוּ נִיצוּצוֹת וְנִחְסְרוּ מִהַשְׁכִּינָה, כִּידוּעַ. וְהַתְקוּן
 הוּא עַל־יְדֵי שְׂמִינִיּוֹת אֶת עִצְמוֹ בְּאֵלְקוּי, אֲזִי נִשְׁלָמוּ כָל הַחֲסֵרוֹנוֹת
 מִהַשְׁכִּינָה, וְנִתְעַלָּה כָל הַנִּיצוּצוֹת. וְזוֹ: אֲנֹכִי אֶשְׁמַח בָּהּ, יִתְמוּ
 וְנִשְׁלָמוּ כָל הַחַטָּאִים - הֵינּוּ הַחֲסֵרוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מלכים א'):
 וְהִיטִי אֲנִי וּבְנֵי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים. מִן הָאָרֶץ - הֵינּוּ אֶרֶץ הָעֲלִיּוֹנָה,
 בְּחִינַת הַשְׁכִּינָה:

צא

וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ: (שמות יז)

כִּי יֵשׁ כְּמֶה מִיְּנֵי אֱמוּנָה. יֵשׁ אֱמוּנָה, שֶׁהוּא רַק בְּלֹב. וְהַעֲקָר שְׁצָרִיךְ
 לְהִיּוֹת לָאָדָם אֱמוּנָה כְּלִכָּךְ, עַד שִׁיתְּפֹשֵׁט בְּכָל הָאֵיבָרִים, כְּמוֹ
 שְׂמוּכָא בְּכַתְבֵי הָאֶרֶץ, שְׁצָרִיךְ לְהַגְבִּיחַ יָדָיו בְּשַׁעַת נִמְלִיחַ נִגְדֵּי
 הָרָאשׁ, כְּדִי לְקַבֵּל הַקִּדְשָׁה. נִמְצָא, שְׁצָרִיךְ לִזְה אֱמוּנָה בְּהִידָּם,
 לְהֵאֱמִין שֶׁמַּחֲמַת שְׂמִינִיּוֹת יָדָיו כְּנִגְדֵּי הָרָאשׁ מְקַבֵּל הַקִּדְשָׁה, כִּי בְּלֹא
 אֱמוּנָה אֵינּוּ בָּלוּם, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קט): כָּל מִצּוֹתֶיךָ אֱמוּנָה.
 וְכִשְׁשׁ לוֹ אֱמוּנָה כּוֹז, בֹּא מִן הָאֱמוּנָה אֵל הַשֶּׁכֶל, וְכָל מֶה שֶׁמַּחֲזִיק
 אֶת עִצְמוֹ בְּאֱמוּנָה, בֹּא אֵל שֶׁכֶל יוֹתֵר, כִּי הַדָּבָר שֶׁהָיָה צָרִיךְ
 מִתְחַלָּה לְהֵאֱמִין, עֲכָשׁוּ בְּשָׂא אֵל אֱמוּנָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, מִבֵּין הַדָּבָר
 הָרָאשׁוֹן בְּשֶׁכֶל: וְזוֹ שֶׁכְּתוּב בְּמִשָּׁה: וַיְהִי יָדָיו אֱמוּנָה - שֶׁהָיָה
 לוֹ אֱמוּנָה כְּלִכָּךְ גְּדוֹלָה, עַד שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט בְּכָל הָאֵיבָרִים, שֶׁאֲפָלוּ בְּיָדָיו
 הָיָה הָאֱמוּנָה כְּלִכָּךְ גְּדוֹלָה, עַד בֹּא הַשָּׁמֶשׁ - הֵינּוּ לְהַשְׁכֵּל שֶׁל
 הַדָּבָר, וְשִׁמְשׁ הוּא בְּחִינַת חֲכָמָה, כְּמוּכָא אֲצִלָּנוּ (לעיל בסיון א):

צב

עַל־יְדֵי מֶה שֶׁאָדָם נֵעַ וְנֵד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ יוּכַל לְהַחֲיוֹת מֵתִים, כְּמוֹ
 שֶׁכְּתוּב בְּאַלְיָשָׁע, בְּשִׁהֲחִיָּה אֶת בֶּן הַשּׁוֹנִמִּית כְּתִיב בָּהּ
 (מלכים ב'): וַיִּלֶּךְ אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה, וּמוּכָא בְּתַקּוּנִים (תקון יג, דף
 כו:): אֲלֵמָלָא כְּנָפֵי רָאָה דְּנִשְׁכְּבִי עַל לְבָא, הוּי לְבָא אוֹקִיד כָּל גּוֹפָא.
 וְהָרָאָה וְהִלָּב הֵם בְּחִינּוֹת יַעֲקֹב וְיוֹסֵף, כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אֱמֶת,
 כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מִיכָה י): תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב; וְאֱמֶת הוּא בְּחִינַת תּוֹרָה

(ס), כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (מלאכי ב'): תּוֹרַת אֱמֶת; וּבִתְחִלָּתָהּ יֵשׁ חֲמוּשָׁה סִפְרִים,
 כְּנִגְדֵּי חֲמוּשָׁה כְּנָפֵי רָאָה (תקון כה); וְיוֹסֵף הוּא בְּחִינַת לֵב, כִּי יוֹסֵף
 נִקְרָא צִפְנִת פֶּעֱנַח (מקץ מא), וְכְתִיב (תהלים קט): בְּלִבִּי צִפְנִתִּי וְכוּ'.
 וְכִשְׁבוּעֵר הָאֵשׁ שֶׁכְּלָב, הָיָה אוֹקִיד כָּל גּוֹפָא, וְעַל־יְדֵי שֶׁחֲמוּשָׁה
 כְּנָפֵי רָאָה נָעִים וְנִדָּם, מְנַשְּׁבִי עַל לְבָא וּמַשְׁכִּים הַחֲמוּמִיּוֹת שֶׁכְּלָב.
 לְכֹךְ נִמְצָא בְּיַעֲקֹב (כ"ד וישב פרשה פד): בְּקֶשׁ יַעֲקֹב - הֵינּוּ הָרָאָה -
 לְיִשָּׁב בְּשִׁלּוֹה, קִפְץ עָלָיו רְגָזוֹ שֶׁל יוֹסֵף; הֵינּוּ הַחֲמוּמִיּוֹת שֶׁכְּלָב.
 נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי מֶה שֶׁאָדָם, שֶׁהוּא בְּחִינַת תּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (במדבר
 ט): זֹאת הַתּוֹרָה אֲדָם, נֵעַ וְנֵד אֲפָלוּ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יוּכַל לְשַׁכֵּךְ אֶת
 הָאֵשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת דִּינִים, וְיוּכַל לְהַחֲיוֹת מֵתִים, שֶׁהָיָה חַיִּים:

צג

כָּל הָעוֹשֶׂה מִשְׁאֵי־וּמִתָּן בְּאֱמוּנָה, מְקִים מִצּוֹת עֲשֵׂה שֶׁל וְאַהֲבָה,
 שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ לְכָל מִצְוֹת עֲשֵׂה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּתַקּוּנִים (תקין כא)
 עַל פְּסוּק: וַעֲשֵׂה לִי מִטְעָמִים כַּאֲשֶׁר אֶהְבֵּתִי - מִפְּקוּדֵי דְעֵשֶׂה.
 וְכִידֵּי מְקִימֵין מִצְוֹת וְאַהֲבָה, דְּאִיתָא בְּגִמְרָא (יומא פו) עַל פְּסוּק
 וְאַהֲבָה, שֶׁתִּרְאֶה שִׁיתְּאֲהֵב שֵׁם שְׁמִים עַל יָדֶךָ. כִּידֵּי? אָדָם קָרָא
 וְשִׁנָּה וְשִׁמּוּשׁ תְּלִמִּיד־חֲכָמִים, וְעַסְקוּ בְּנִחַת עִם הַבְּרִיּוֹת, וּמִשְׁאֵי
 וּמִתְּנֵן בְּאֱמוּנָה - מֶה הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים? אֲשֶׁרִי מִי שֶׁלְּמַדוּ תּוֹרָה
 וְכוּ'. נִמְצָא שֵׁם שְׁמִים מִתְּאֲהֵב עַל־יָדוֹ, וּמְקִים מִצְוֹת שֶׁל וְאַהֲבָה,
 שֶׁהוּא שְׂרֵשׁ כָּל הַמִּצְוֹת (ס), גַּם בְּמִשְׁאֵי־וּמִתָּן בְּאֱמוּנָה בֹּא לְמַדְרַגָּה
 שֶׁלְּמַעַלָּה מִהֶזְמֵן, כְּדִיתָא בְּגִמְרָא (שם) בְּמַסְקָנָא: וְעַל־יְדֵי הַכְּתוּב
 אוֹמֵר: יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בָּךְ אֶתְפָּאֵר. וְיִשְׂרָאֵל הוּא בְּמַחְשְׁבָה, כְּמֵאֲמַר
 חֲכָמֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָּה (כ"ד פ"א): יִשְׂרָאֵל עָלָה בְּמַחְשְׁבָה, וּמַחְשְׁבָה
 הוּא לְמַעַלָּה מִהֶזְמֵן. וְגַם עַל־יְדֵי מִשְׁאֵי־וּמִתָּן בְּאֱמוּנָה יוּכַל לְהַתְפַּלֵּל
 בְּשֶׁכֶל צַח, כִּי תִפְּלֶה הִיא גַּם־כֵּן לְמַעַלָּה מִהֶזְמֵן, כִּי הוּא דָּבָר
 הַעוֹמֵד בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם (ברכות יז), וְגַם מַחֲמַת שְׂבָא לְאַהֲבָה, מִכָּח
 זֶה בֹּא לְגִדְלוֹת הַמּוֹחִין וְיוּכַל לְהַתְפַּלֵּל בְּשֶׁכֶל צַח:

צד

זָכַר חֲסִדוֹ וְאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל רָאוּ כָל אַפְסֵי אֶרֶץ
 אֶת יִשׁוּעַת אֱלֹקֵינוּ: (תהלים צח)

הַעֲנִין הוּא כֹךְ, שֶׁכָּל הָעוֹלָמוֹת לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא בְּשִׁבּוּל יִשְׂרָאֵל,
 דְּכְתִיב (ישעיה מג): לְכַבֹּדִי כְּרִאֲתוֹ וְיִצְרָתוֹ אֶף עֲשִׂיתִיו; דְּהֵינּוּ
 כְּרִיאֲתָהּ וְיִצְרָתָהּ עֲשִׂיהָ לֹא נִבְרְא אֶלָּא לְכַבֹּדִי, וְכַבֹּדִי הֵינּוּ יִשְׂרָאֵל,
 דְּכְתִיב (שמות כה): וְשִׁכְנִתִּי בְּתוֹכְכֶם, וְדִרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵנָם לְבִרְכָּה
 (עין ש"ה [מס' תענית] דף ס): בְּתוֹכּוֹ לֹא נִמְצָא, אֶלָּא בְּתוֹכְכֶם. מִלְּמַד,
 שֶׁהַקְדוּשָׁה־בְּרוּךְ־הוּא מְשַׁרְה שְׁכִינָתוֹ בְּתוֹךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל. נִמְצָא
 כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נִקְרָא לְבוּשׁ, וּלְבוּשׁ נִקְרָא כְּבוֹד, כִּי רַבִּי יוֹחָנָן
 קָרָי לְמֵאנָה מְכַבְּדוּתָא (שבת קנ): נִמְצָא כָּל הָעוֹלָמוֹת לֹא נִבְרְאוּ אֶלָּא
 בְּשִׁבּוּל יִשְׂרָאֵל, כְּדִי לְהַשְׁפִּיעַ לָהֶם רַב טוֹב, וְכִשְׂאִינָם יוּכָלִים לְקַבֵּל
 מַחֲמַת עוֹנוֹתֵיהֶם, יֵשׁ לוֹ צַעַר, שֶׁנִּמְצָא (ישעיה מג): בְּכָל צָרָתָם לוֹ
 צָר. אֵךְ מַחֲמַת בְּהִירוֹת אוֹר הַחֲסֵד אֵי אֲפָשָׁר לְקַבֵּל כְּמוֹת שֶׁהוּא,
 וְצָרִיךְ לְצַמְצוֹם הַקְדוּשָׁה, הֵינּוּ בְּשִׁרְוֶה לְהַשְׁפִּיעַ רַב טוֹב, צָרִיךְ
 לְדַבֵּר: יִהְיֶה כֹךְ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים ז): בְּדָבָר ה' שְׁמִים נִעֲשׂוּ;
 וְהֵאֱמִינִי הֵם צִמְצוּמִים: עַד כָּאן אוֹת א, עַד כָּאן אוֹת ת.

על־ידי קפה של שרצים שתלוי מאחוריו, על־ידי־זה מחזיק את עצמו בבחינת מה ואפס ואין, וכשם־סיר מִנּוּנוּ מה, שאין מחזיק את עצמו למה, אלא שהוא מתנאה, אזי נשאר פה, הינו שבגיראדם פותחים את פיהם ואומרים: חזר לאחור־ך, ומבזים אותו: (עד כאן לשונו ו"ל)

צו

וּמִם רָשָׁע לְצַדִּיק וְחֵרֶק עָלָיו שָׁנִי. יי' יִשְׁחַק לוֹ בִּי רָאָה בִּי יָבֵא יוֹמוֹ וְכו': (תהלים לו)

הַעֲנִין הוּא כֶּה. דְּקָשָׁה, מֵאִין יָבֵא מִחֲשָׁבָה זָרָה לְצַדִּיק, שְׂרוּצָה לְהַתְּפַלל בְּדַבְּרוֹת גְּדוֹל, הֲלוֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכוּנָם לְבָרָכָה (יומא לח): הָבָא לְטָהָר מִסִּיעִין אוֹתוֹ. אֵלָּא הַעֲנִין הוּא כֶּה, כִּי מַעַת הַשְׁבִּירָה נָפְלוּ הַנִּיצוּצוֹת מִכָּל הָעוֹלָמוֹת, וְעַל־ידי תְּפִלוֹת הַצַּדִּיקִים עוֹלִין מֵעַט מֵעַט, מִדְּרָגָה אַחֵר מִדְּרָגָה, וְכַשְׁצִדִּיק עוֹמֵד לְהַתְּפַלל וּמִדְּבָק אֶת עֲצָמוֹ לַמִּדָּה שֶׁהוּא בָּהּ עֵתָהּ, נוֹפֵל לוֹ מִחֲשָׁבָה זָרָה מֵעֵין אוֹתָהּ מִדָּה. וְכַשְׁבָּא לַמִּדְּרָגָה יוֹתֵר גְּדוֹלָה, נוֹפֵל לוֹ הַמִּחֲשָׁבָה זָרָה מֵעֵין הַמִּדָּה הַזֹּאת שֶׁהוּא בָּהּ עֵתָהּ. וְהַצַּדִּיק צָרִיךְ לִידַע מֵאִיזָה מִדָּה וּמֵאִיזָה עוֹלָם הִיא זֹאת הַמִּחֲשָׁבָה זָרָה, וְצָרִיךְ לִידַע בְּמָה לְהַעֲלוֹתָהּ לְאוֹתוֹ עוֹלָם וְלֵאמֹר הַמִּדָּה שֶׁהוּא עֵתָהּ בָּהּ. אֵךְ לִפְעָמִים הַצַּדִּיק רוֹצֵה לְהַעֲלוֹתָהּ, וְאִינוּ יָכוֹל. הַטֶּעַם הוּא, כִּי נוֹפֵל לוֹ מִחֲשָׁבָה זָרָה מִמִּדְּרָגָה עֲלִיוֹנָה, שֶׁלֹּא בָּא עֲדִין לַמִּדְּרָגָה זֹה, לִכֵּן אִי אֲפָשָׁר לוֹ לְהַעֲלוֹתָהּ, כִּי יֵשׁ לוֹ עֲדִין מִדְּרָגָה תַּחְתּוֹנָה מִזֶּה, הֵינּוּ מִדְּרָגָה שֶׁהוּא בָּהּ עֵתָהּ:

אֵךְ קָשָׁה, לְמָה בָּאָה לוֹ מִחֲשָׁבָה זָרָה קִדְּם וּמִנָּה? דַּע, כִּי יֵשׁ קִבְלָה בִּידֵי, כִּי בְּשֵׁשׁ מַחֲלָקֶת עַל אִיזָה צַדִּיק, נוֹפֵל מִחֲשָׁבָה זָרָה מֵעֵין אוֹתָהּ מַחֲלָקֶת לְצַדִּיק אַחֵר, וּמִחֲמַת שְׂרוּצָה לְהַעֲלוֹתָהּ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאִינוּ מַעֲלָה אוֹתָהּ, מִשְׁפָּר בְּכַח הַרְצוֹן כָּל בְּעָלֵי הַמַּחֲלָקֶת:

וְזֶה פְּרוּשׁ הַפֶּסֶק: וּמִם רָשָׁע - הֵינּוּ מִחֲשָׁבָה זָרָה. לְצַדִּיק, וְחֵרֶק עָלָיו שָׁנִי - הֵינּוּ שְׂרוּצָה לְהַעֲלוֹתָהּ. וְה' יִשְׁחַק לוֹ בִּי רָאָה בִּי יָבֵא יוֹמוֹ - הֵינּוּ שֶׁעֲדִין לֹא בָּא לַמִּדְּרָגָה הַמִּחֲשָׁבָה זָרָה זֹה. אֵךְ מֵאִין יָבֵא לוֹ הַמִּחֲשָׁבָה זָרָה זֹה? וּמִפְּרָשׁ: חֶרֶב פְּתָחוּ רִשְׁעִים; וּפְרָשׁ רִשְׁ"י: חֶרֶב - לְשׁוֹן מַלְחָמָה; הֵינּוּ שֶׁנִּתְעוֹרֵר מַחֲלָקֶת עַל אִיזָה צַדִּיק. חֶרֶבָם - הֵינּוּ הַמִּחֲשָׁבָה זָרָה שֶׁל אוֹתָהּ הַמַּחֲלָקֶת. תְּבוּאָה בְּלֶפֶם - הֵינּוּ בָּלֵב צַדִּיק זֶה. וְעַל־ידי שְׂרוּצָה לְהַעֲלוֹתָהּ, בְּכַח הַרְצוֹן הַזֶּה - וְקִשְׁתוֹתֶם תִּשְׁבְּרֶנָּה; בְּלוֹמַר, הַמַּחֲלָקֶת הַזֹּאת:

צו

אֱלֹקִים אֵל יִדְמִי לָךְ, אֵל תִּתְּרֵשׁ וְאֵל תִּשְׁקֹט אֵל: (תהלים פג)
הַעֲנִין הוּא כֶּה. דִּידוּעַ הוּא, שֵׁשׁ מְקוֹם לְמַעֲלָה, שֶׁנִּקְרָא אֱלֹדֵד וּמִידֵד, שֶׁמִּשְׁשׁ הַשְּׁפַע יוֹרֵד לְעוֹלָם. כִּי הַשְּׁנֵי אוֹתוֹת א"ל הֵם דֵּד, וְהַשְּׁנֵי אוֹתוֹת מ"י הֵם דֵּד (כמ"ש בלש"ת לְהַאֲרִי" פ' בַּעֲלֹתֶךָ). וְהַשְּׁפַע נִקְרָאתָּהּ הֵא, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מז): הֵא לָכֶם זֶרַע; וְגִשְׁלָם הֵשֵׁם אֱלֹקִים מִשְׁלָם. אֵךְ לִפְעָמִים יֵשׁ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים הַסִּתְּלָקוֹת הַשְּׁפַע, וְנַעֲשֶׂה מִן הָא דָּלָת, עַל־שֵׁם דָּלִית לָהּ מִגְרָמָה בְּלוּם, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לִזְרוֹ אֶת עֲצָמוֹ שֶׁנַּעֲשֶׂה מִן הַדָּלָת הֵא.

אֵךְ בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הַרְבֵּים הַדְּבּוּר גַּם־כֵּן בְּגִלּוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם צו): סִפְרוּ בְּגוֹיִם אֶת כְּבוֹדוֹ, וְהֵינּוּ הַדְּבּוּר עִם יִשְׂרָאֵל בְּגִלּוֹת. לְכָךְ נֶאֱמַר (ישעיה ט): וְנִגְלָה כְּבוֹד ה' וְרָאוּ כָּל בָּשָׂר וַיִּחְדּוּ כִּי פִי ה' דִּבֵּר, וְהֵינּוּ בְּשִׁנְאָלוֹ יִשְׂרָאֵל, אִזּוֹ הַדְּבּוּר גַּם־כֵּן כְּכִיכּוֹל יִהְיֶה עִם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְכוּנָם לְבָרָכָה (סנהדרין לו): חֵיב כָּל אָדָם לומר: בְּשִׁבְלִי נִבְרָא הָעוֹלָם, וְחֵיב לְתַקְּנוֹ. וּמִהוּ הַתְּקוּן? הַעֲנִין הוּא כֶּה, שֶׁיִּרְאֶה שֶׁיַּעֲלֶה כָּל הַנִּיצוּצוֹת שֶׁכָּבֵל דְּבָר, וְהַנִּיצוּצוֹת הֵם אוֹתוֹת, נִמְצָא מַעֲלָה אוֹתוֹת. וְהַאֲוִתוֹת נַעֲשִׂים דְּבּוּרִים, וְעַל־ידי הַדְּבּוּר נִשְׁפָּע רַב טוֹב לְיִשְׂרָאֵל:

אֵךְ כִּיצַד יִכּוֹלִין לְהַעֲלוֹת נִיצוּצוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ? הַעֲצָה הוּא כֶּה: כְּשִׁיסְתַּפֵּל בְּדָבָר מָה, תִּכְפֹּר יֵאֱמִין בְּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה שֵׁשׁ בְּדָבָר הַזֶּה אוֹתוֹת וְנִיצוּצוֹת, וּמִן הָאֱמוּנָה הַזֶּה נַעֲשֶׂה זִ"ל, שֶׁנֶּאֱמַר (תהלים א): וְכָל מַעֲשָׂהוּ בְּאֱמוּנָה. וְהַעֲשִׂיָּה הִיא שֵׁשֶׁת יָמֵי הַחֹל, וְהָאֱמוּנָה הִיא הַשְּׁבִיעִית, וְאַחֲרֵי־כֵן יִצְרָף אֶל הָאֱמוּנָה הַחֲכָמָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ד"א כח): דַּע אֶת אֱלֹקֵי אֲבִיךָ. וְ"אֱלֹקֵי אֲבִיךָ" הִיא בְּחִינַת אֱמוּנָה, כְּמוֹ: מַעֲשֶׂה אֲבוֹתֵהֶם בְּיָדֵיהֶם (חולין ג), שֶׁאֵינוּ מֵאֱמִינִים בּוֹ יִתְבָּרֵךְ שֶׁהוּא אֱלֹקֵי אֲבוֹתֵינוּ, שֶׁזֶהוּ הַעֲקָר; וְ"דַע" הִיא הַחֲכָמָה וְהַשְּׁכָל, וְחֲכָמָה הִיא יו"ד, כְּמוֹ שֶׁפֶּרֶשׁ רִשְׁ"י (שמות טו): אִזּוֹ יִשִּׁיר - שֶׁר לֹא נֶאֱמַר, אֵלָּא יִשִּׁיר. יו"ד עַל־שֵׁם הַמִּחֲשָׁבָה נֶאֱמַרְתָּה. וּמִהִי"ד וְהִי"ן הַנ"ל נַעֲשֶׂה עֵין, כִּי ז' פְּעָמִים י' בְּגִימַטְרִיא ע'. וְעוֹד, הַעֵין הוּא חֲכָמָה, כִּי חֲכָמִי הַעֲדָה נִקְרָאִים עֵינֵי הַעֲדָה (במדבר טו), וּמִפְּיָלָא, בְּשֵׁשׁ לוֹ עֵין כֹּהֶ, כְּשֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּדָבָר מִהָעוֹלָם, בְּוֹדָאֵי נִתְעַלֵּין הַנִּיצוּצוֹת, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שמות כח): וַעֲשִׂיתָ צִיץ זָהָב טָהוֹר. צִיץ - מִלְשׁוֹן הַסִּתְּכָלוֹת (א), כְּשֶׁהוּא טָהוֹר כְּנ"ל בְּאֱמוּנָה וּבְחֲכָמָה, אִזּוֹ: וּפְתַחַת עָלָיו פְּתוּחֵי חוֹתֶם; הֵינּוּ שֶׁתַּפְתַּח עַל־ידי עֵין כֹּהֶ הַנִּיצוּצוֹת הַחֲתוּמִים כָּכֵל הַדְּבָרִים וְתַעֲלָה אוֹתָם קִדְּשׁ לָהּ. וְהַנִּיצוּצוֹת הֵם אוֹתוֹת, וּמֵאוֹתוֹת נַעֲשֶׂה דְּבּוּרִים, וְעַל־ידי הַדְּבּוּרִים מִשְׁפִּיעַ רַב טוֹב לְיִשְׂרָאֵל. וְכַשְׁמַעֲלָה נִיצוּצוֹת מִהַדְּבָר, אִזּוֹ הַדְּבָר הַזֶּה נַעֲשֶׂה אַפֶּס, כִּי הַנִּיצוּצוֹת הֵם הַחַיּוֹת שֶׁל הַדְּבָר:

וְזֶה פְּרוּשׁ שֶׁל הַפֶּסֶק: זָכַר חֲסִדוֹ - זָכַר, לְשׁוֹן הַשְּׁפָעָה. הֵינּוּ, בְּשְׂרוּצָה לְהַשְׁפִּיעַ חֲסִד לְיִשְׂרָאֵל, אִזּוֹ יִצְרָף וְאֱמוּנָתוֹ לְבֵית יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא הַחֲכָמָה, שֶׁנֶּאֱמַר (משלי כד): בְּחֲכָמָה יִבְנֶה בֵּית. בְּוֹדָאֵי רָאוּ כָּל אַפְסֵי אֶרֶץ - הֵינּוּ הָאֶרֶצִּיּוֹת שֶׁל הַדְּבָר נַעֲשֶׂה אַפֶּס. וְאֵת - הֵינּוּ הָאוֹתוֹת מֵא' עַד ת', הֵינּוּ הַנִּיצוּצוֹת, נַעֲשֶׂה יְשׁוּעוֹת אֱלֹקֵינוּ - כִּי מִהַנִּיצוּצוֹת נַעֲשֶׂה דְּבּוּרִים, וְעַל־ידי זֶה מִשְׁפִּיעַ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ רַב טוֹב לְיִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ יְשׁוּעוֹת אֱלֹקֵינוּ, כִּי זֶה תַּעֲנוּגוֹ:

צה

לְשׁוֹן רַבְּנוּ וְכוּנָם לְבָרָכָה

בְּשִׁפְרָנֵי הַדּוֹר וּמִנְהִיגֵי הַדּוֹר נִתְנָאִים, אִזּוֹ הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא מְקוֹם עֲלֵיהֶם בְּגִירָאֲדָם שֶׁיִּחַלְקוּ וְיִדְבְּרוּ עֲלֵיהֶם, כְּדִי שֶׁלֹּא יִזְוָחוּ דַּעְתָּם עֲלֵיהֶם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ וְכוּנָם לְבָרָכָה (יומא כב): אִין מְמַנִּים פְּרָנִם עַל הַצְּבוּר אֵלָּא־אִם־כֵּן קָפָה שֶׁל שְׂרָצִים תִּלְוִי מֵאַחֲרָיו. וְזֶה פְּרוּשׁ סוֹד, שֶׁמּוֹבָא בַּעֲזֵי־חַיִּים, שֶׁעַר אֶרֶץ אֲנָפִין, פֶּרֶק יב: אַחֲרָיו דְּמ"ה, תְּסִיר מ"ה, נִשְׁאָר פ"ה. פְּרוּשׁ:

(א) עֵין זוֹדֵר וִיקְהֵל דָּף ריו ע"ב, שֶׁלַח דָּף קעה.

היגו, בשאתה רואה, שמשם "אלהים" נעשה אותיות "אל דמי", דהינו שנעשה מן ההא דלת, אמר לך: אל תחרש ואל תשקט אל - שתראה שתעורר בחינות "אל" על-ידי התפלה בשתי בחינות הנ"ל, ותעשה על-ידיה מן הדלת הא כנ"ל, ונעשה אל בחינת דד ומ" בחינת דד. והא היא השפע, כי הא בשלשה ציורין שלה גימטריא חלב, עם שני הכללות, בידוע לידועי חן (א):

צה

הענין מה שנאמר בגמרא כמה פעמים: נתן בו עיניו ונעשה גל של עצמות (ברכות נח, שבת לד, ב"ב עה, סנהדרין ק). מה הלשון "נתן עיניו בו"? ומה "נעשה גל של עצמות"? אך הנה האדם אינו רואה עד היכן הפגם מגיע אם עבר עברה, והצדיק רואה, כי הצדיק יש לו עיני ה', כמו שכתוב (תהלים לד): עיני ה' אל צדיקים; שהצדיק יש לו עיני ה', ועיני ה' המה משוטטות בכל הארץ (זכריה ה, דה"ב מו). נמצא, הצדיק רואה עד היכן הפגם מגיע. והוא פרוש הגמרא: נתן עיניו בו - כלומר שיהיה רואה בעיניו של צדיקים, ונעשה גל של עצמות - גל מלשון התגלות, ועצמות מלשון (ישעיה לב): עוצם עיניו מראות ברע; דהינו שהוא רואה מה שפגם, שהיה נסתר ממנו מקדם. ואין ענש גדול מזה, כשאדם רואה מה שפגם:

צמ

ואתחנן אל יי בעת ההוא לאמר: (דברים ג)

דהנה האדם צריך להתפלל בדבקות גדול להשם יתברך, אך אם לפעמים יש עת, שאינו יכול להתפלל בדבקות, אל יאמר: איני מתפלל כלל, מאחר שאינו יכול לכוון כראוי ולהתפלל בדבקות, והתפלה אינה מקבלת; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לד): על רבי חנינא בן דוסא, שהיה מתפלל וכו'. אמרו לו וכו'. אמר להם: אם שגורה תפילתי בפי, יודע אני שהוא מקבל, ואם לאו - יודע וכו'. והוא על-דרך שאמרנו: אם בדבקות, שאין התפלה שגורה ומרצה בפיו - מקבלת; ואם לאו - חס ושלום להפך. אף-על-פי-כן אל יאמר האדם בן, אלא יתפלל תמיד. ואם לא יוכל להתפלל בדבקות כראוי, יתפלל בכל בחו. כי בעת שיתפלל בדבקות כראוי, אזי יעלה כל התפלות עם התפלה ההיא שהתפלל כראוי. וזה: ואתחנן אל ה' - תמיד, בין בדבקות בין שלא בדבקות. בעת ההוא לאמר - הינו בעת שאזכה להתפלל בדבקות, שהוא בחינת: שגורה תפילתי בפי. והינו: בעת ההוא לאמר - שהדברים נאמרים ומרצים בפיו מחמת שמתפלל בדבקות, או יעלה כל התפלות שהתפלל עד עתה כנ"ל:

ק

הנה הצדיקים אשר בכל דור ודור, בלם קדושים ובתוכם ה', ומידוע אנו רואין בחוש הראות, שיש בהם צדיקים, אשר מוגם וטבעם טובה מאד, וטובים המה לכל; ויש אשר הוא צדיק אמת, ואין מזגו וטבעו נוחה עם המון-עם, ולפעמים נראה ממנו כעם וקפידה. הנה ידוע, שכל צדקת הצדיקים הוא לוקח מאור התורה, כי היא המורה-דרך, וממנה לקחה צדקתו.

וכיצד עושין מן הדלת הא? הענין הוא כך: דהנה כתיב (תהלים ט): לי גלעד ולי מנשה אפרים מעז ראשי יהודה מחקקי. הפרוש הוא כך, כי קדם בריאת העולם השם יתברך עדן וקשט את עצמו בתפלתו ובמעשים טובים של צדיקים, שצפה שיהיו צדיקים, שעל-ידי מעשים טובים שלהם ימשלו בתפלתם ויפעלו כל מה שירצו, על דרך: צדיק מושל יראת אלקים (שמואל ב כב) (א):

וכל אחד מישראל יכול לבוא למדרגה זו, למשל בתפלתו, אלא שיש שני מניעות: האחת היא קדם התפלה, הינו שעומד להתפלל בגדלות, שהוא מרחם גדול, או מחמת שהוא עמל ויגע בעבודת הבורא, ומחמת זה אי אפשר שיהיה ממשלה לתפלתו; רק צריך לשבח כל זאת, ויהיה נדמה לו כאלו היום נברא, והוא יחיד בעולם. והוא בחינת מנשה, לשון גשיון ושכחה. וזה שכתוב (בראשית מא): כי נשני אלקים את כל בית אבי - זה היחוס; ואת כל עמלי - שעמל בעבודת הבורא. והמניעה השנית היא בתוך התפלה, כי מחמת עוונות הראשונים במזיד, או שהרהר במזיד, נופלים לו מחשבות זרות בתפלתו, ומחמת המחשבות זרות אי אפשר למשל בתפלתו. על-כן צריך לשבר המחשבות זרות על-ידי מחשבות קדושות של התפלה, ועל-ידיה הזדונו, דהינו המחשבות זרות, נעשין לו בזכיות. והוא בחינת אפרים, כמו שכתוב (שם): כי הפני אלקים בארץ עניי. פרוש, כי הדבר שהיה בעניות מקדם, דהינו חרב ויבש, ועל-ידי המחשבות קדושות נעשין לו בזכיות:

ובשמתפלל בשתי בחינות אלו, מנשה ואפרים הנ"ל, ובודאי בא לידי ענוה ושפלות, ומן הענוה נמשך היראה, כמו שכתוב (משלי כב): עקב ענוה יראת ה'; נמצא מתפלל גם-כן ביראה. והיראה נקראת מלכות, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (אבות פ"א): אלמלא מוראה של מלכות וכו'. נמצא, שהתפלה יש לה בחינת מלכות, ויש להתפלה כזו בחינת ממשלה, וזה תענוג של השם יתברך, ונתמלא רצון הבורא. ומה מתחלה, שלא היה התענוג הזה, רק שהשם יתברך צפה למרחוק, שיהיו צדיקים שיתפללו באופן זה, ומזה התענוג נברא העולם בעשרה מאמרות, כל-שכן עכשו, שבא התענוג הזה, שהשם יתברך מחדש את עולמו בעשרה מאמרות, כמו שכתוב: ובטובו מחדש בכל יום תמיד מעשה בראשית:

וזה פרוש הפסוק: לי גלעד - לשון גל עד, שנתגלה התענוג שהיה להשם יתברך קדם בריאת העולם, שעדן וקשט בתפלתו של צדיקים, כשהיה לו השתי בחינות של מנשה ואפרים כנ"ל. מעז ראשי - הינו שיגביר המחשבות קדושות. יהודה - הינו התפלה, כמו שכתוב (בראשית כט): הפעם אודה. מחקקי - ופרש רש"י: לשון שררה ומלכות, הינו שיהיה להתפלה ממשלה, ויתגלה התענוג הנ"ל, ויתחדש עולמו בעשרה מאמרות כנ"ל. ועשרה מאמרות הנ"ל הם יו"ד; יו"ד ודל"ת הנ"ל - נעשה הא. ועשרה מאמרות נמשך מחסד, שנאמר (תהלים עט): אמרתי - דהינו המאמרות - עולם חסד יבנה. וחסד נקרא אל, שנאמר (שם כב): חסד אל כל היום. והוא פרוש הפסוק: אלהים אל דמי לך -

(א) עיין מועד קטן דף מו ע"ב. (ב) עיין מאורי אור, ערך חלב; ועיין בעין-חיים שער הכללים פרק ג.

בתורה עד שמשגיח חכמות התורה, שאני הוא בבחינת אנפין נהירין, אז נכנעין המדות והתאוות של העב"ם, שנאחזין בבחינת אנפין חשוכין כנ"ל. וזהו בחינת (דברים לב): יצב גבולות עמים למספר בני ישראל. למספר הוא לשון ספיר ונהיר, בחינת (שמות כד): לבנת הספיר. הינו: אחר אנפין נהירין, שהם בחינת מספר בני ישראל, אחריהם: יצב גבולות עמים, שהם בחינת אנפין חשוכין כנ"ל:

ובכל אדם ואדם בעצמו יש בחינת אנפין נהירין, שהם בחינת קדשת ישראל עם קדוש, הרחוקים בשרשם מכל המדות והתאוות, ויש בו אחיות השבועים עב"ם, שהם בחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת התאוות ומדות רעות, שכלם הם מבחינת השבועים עב"ם, שהם אנפין חשוכין, כמו שכתוב (תהלים ק): ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם; שהינו שמערכ במדות רעות שבו, שנמשכין מן הגוים כנ"ל. וכשאדם עובר עברה, חס ושלום, אז העברה והעיון נחקק על עצמותיו, כמו שכתוב (יחזקאל לב): ותהי עונותם על עצמותם, ואי אפשר לו לצאת מזה בריאם על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל התאוות והמדות, שהם בחינת אנפין חשוכין, שמשם נמשכין כל העברות, חס ושלום. כי צריך האדם להתניע בתורה ולהמית עצמו עליה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג): על פסוק (במדבר יט): זאת התורה אדם כי ימות באהל - אין התורה מתקיימת אלא במו שממית עצמו עליה, דהינו עצמיותו, שהם בחינת המדות רעות והתאוות רעות, שממם כל הפגמים החקוקים על עצמותיו כנ"ל. כי צריך להתניע בתורה, עד שיופה להבין אותה, דהינו שיצא מבחינת אנפין חשוכין, שהם בחינת חשכות והסתרת הידיעה, לבחינת אנפין נהירין, שהם בחינת ידיעת והשגת התורה כנ"ל:

ואז נקרא אדם, בחינת: זאת התורה אדם; הינו על ידי התורה נקרא אדם, בחינת: אתם קרויים אדם, ואין העב"ם קרויים אדם; כי עקר שם אדם זוכין על ידי התורה, שהיא בחינת אנפין נהירין, שהיא ההפך מכל המדות והתאוות רעות, שעל שם זה נקראים אדם, בחינת: זאת התורה אדם. אבל העב"ם, הרחוקים מחכמות התורה, מאנפין נהירין, כי הם בחינת אנפין חשוכין, כי הם משקעים בכל המדות רעות ותאוות רעות, על כן אין קרויים אדם וכנ"ל:

כי עקר בחינת אדם הוא בחינת השכל האמתי שזוכין להשיג, דהינו חכמות התורה הקדושה. כי יש שלש שכליות: דהינו שכל פשוט, שהוא בחינת חכמה, בחינת (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. וכשלומד ומבין, זה נקרא בינה, ואחר כך, בשיועד התורה, זה נקרא דעת, בידוע. ושלש שכליות אלו הם בחינת ידים לתורה: בחינת יד הגדולה ויד החזקה ויד הרמה, שבהם מתקבלת התורה. ואלו השלשה שכליים הם בחינת שלש פעמים י"ק, כי י"ק הם חכמה ובינה, שהם תרין רעין דלא מתפרשין (וזהו ויקרא ד האינו רצ), שהם כלילים בכל אחד מהשלש שכליות הנ"ל. ושלש פעמים י"ק הוא גימטריא אדם. נמצא, שעקר שם אדם הוא בחינת השכל האמתי, דהינו חכמות התורה, שהוא בחינת אנפין נהירין, בחינת הרחקת ושכירת כל התאוות ומדות רעות כנ"ל:

והנה הצדיק אשר השיג מאור גדול ממאור התורה, ומעשיו גם כן בשוים לפי השגתו בתורה, אזי צדקתו ותורתו, שניהם מתישבים בשוכה ונחת, לפיכך דעתו נוחה עם הבריות. והצדיק אשר אור חכמת התורה שהשיג גדלה מאד ממעשיו, אזי התורה מרתחת בו האש הקדושה של התורה, ואי אפשר שתהא דעתו נוחה עם הבריות, ומערכת עם המוניעם כמו הצדיק הנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ד): האי צורבא מרבנן דרתח, אורייתא דקא מרתחא בה, לפי שגדלה תורתו מאד כנ"ל:

קא

בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי צרי ואיבי לי המה בשלוי ונפלו: (תהלים כו)

הענין הוא כך. כי ביה ה' צור עולמים (ישעיה כו) - הינו בראשית ברא, כי בתורה, שנקראת ראשית, ברא עולמים (בר פ"א). כי יו"ד הוא השכל של התורה, והא הוא אותיות של התורה, שהוא חמשה חמשי תורה, בחינת חמשת מוצאות הפה. והינו ביה ה' צור עולמים, הינו בהתורה, שהיא בחינת י"ק כנ"ל, ברא כל העולמים כנ"ל. וכתוב (יחזקאל לד): אדם אתם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סא): אתם קרויים אדם, ואין עב"ם קרויים אדם; כי יש ע' אנפין נהירין, ויש ע' אנפין חשוכין. כי יש שני פחות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (יומא עב): על פסוק: וזאת התורה אשר שם משה: זכה - געשה לו סם חיים; לא זכה - געשה לו סם מות. סם חיים הוא אנפין נהירין, סם מות הוא אנפין חשוכין, כמו שכתוב (איכה ג): במחשבים הושיבני עולם. ומן אנפין חשוכין יש לעב"ם יניקה, וכל עב"ם יש להם כל המדות רעות, רק כל אמה ואמה פרוד אל מדה אחת יותר מכל המדות. וזה (דברים לג): הופיע מהר פארן וכו', שרצה הקדוש ברוך הוא לתן התורה לכל הפרואים, וכל אחד ואחד לא רצה לקבלה, מחמת ששמעו שאותה מדה שהם פרוקים אחריה אסרה תורה (ספרי פ' זאת הברכה, ע' וזהו בלק קצנ):

וכל מי שיש בו מדות רעות, הוא נכנע תחת אותם העב"ם, שהם פרוקים ומקשרים לאותם המדות רעות. וזהו (אבות פ"ג): כל הפורק ממנו על תורה, נותנין עליו על מלכות ועל דרך ארץ; הינו שעבוד בגשמיות, שזהו בחינת על מלכות, וגם דרך ארציות, דהינו המדות רעות של העב"ם, שזהו בחינת על דרך ארץ. כי על ידי שפרק ממנו על תורה, שהיא בחינת ע' אנפין נהירין, על ידיה מתגברין עליו בחינת ע' אנפין חשוכין, שהם השעבוד והמדות רעות של העב"ם, שזהו בחינת על מלכות ועל דרך ארץ כנ"ל. אבל כל המקבל עליו על תורה, מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ; הינו מי שלומד בעיון, שמעין ומבין חכמות התורה, שזהו בחינת אנפין נהירין, בחינת (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו, על ידיה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ, כי נתבטל ממנו השעבוד והתאוות והמדות רעות שלהם, שהם בחינת אנפין חשוכין, על ידי שקבל עליו על תורה, שהיא בחינת אנפין נהירין כנ"ל. כי כל מה שאדם משיג בשכלו הוא בחינת אנפין נהירין, ומה שאינו משיג הוא בחינת אנפין חשוכין. ועל כן, בשזוכה לעין

וכו'. וכיון שראה משה שבני ראובן ובני גד מניאין [לב] בני ישראל מנחלת אבותם, בשביל זה קרא להם: תרבות אנשים חטאים (במדבר לב), ותרנג אונקלוס: תלמידי גבריא חיביא. הדבר הזה קבלתם מרבניכם, שרבכם גזל מכם הלכות, והלכות הם נחלת אבות כנ"ל, ועתה גם אתם הולכים בדרכי אבותיכם, ורצונכם לגזל מישראל נחלת אבותם. ובפרק קמא דבבא-בבא (ח): ומצדיקי הרבים כפוכים - אלו מלמדי תינוקות, ועכשיו שראה שהם מחיבים רבים, שמניאין לב בני-ישראל, מסתמא גם רבם אינם מצדיקי הרבים, אלא מחיבי הרבים. בשביל זה קרא להם: תרבות אנשים [חטאים], ותרנג אונקלוס: תלמידי גבריא חיביא:

קד

איתא במדרש: בשביל שאמר משה לבני גד: תרבות אנשים חטאים, נענש, שכן בנו עבד לפסל מיכה (הובא בספר חסידים סי' קלו, ובראשית-חכמה שער ענוה, פרק ח). והדבר קשה: מה ענין זה של תרבות אנשים חטאים לענש שלו, שיעבד בן בנו עבודה זרה? והתרוין, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (כתובות קי'): כל הדר בחוץ-לארץ, באלו אין לו אלוה; ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת צו'): החושיך בכשרים לוקה בגופו; ומשה היה חושיך אותם, שבני ראובן ובני גד אינם רוצים בארץ-ישראל שום חלק, נמצא שאין להם אלוה, בשביל זה נענש בבן בנו שלא היה לו אלוה, כי הם כשרים היו בדבר, כי רצו לטל חלק בארץ גם-כן, כמובא:

קה

עזי וזמרת יה ויהי לי לישועה: (שירת הים - שמות טו)

הנה העולם צריכין רחמים גדולים, הן ברוחניות הן בגשמי. וכל אחד מבקש רחמים, ואינו יודע היכן הוא. והרחמים הוא לעיני כל, כמו שכתוב (דברים ה'): לא רחוקה היא ולא בשמים וכו'; והנה איתא בזהר (נשא דף קלו'): אית רחמים ואית רחמים. אית רחמים פשוטים (א) דזעיר אנפין, ואית רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, כמו שכתוב (ישעיה נד): וברחמים גדולים אקבצך. ואנו צריכין רחמים, אך בעונינו הרבים פדור הזה אין מי שיתפלל בך, שיוכל להמשיך הרחמים, מחמת שאין מי שיפיר גדלת הבוהא בל-בך, מפני גדל הגלות והדחקות, והקדוש-ברוך-הוא בעצמו צריך להתפלל על זה, כדאיתא בגמרא (ברכות י): מניין שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל? שנאמר: ושמתים בבית תפילתי. תפלתם לא נאמר, אלא תפילתי. מכאן, שהקדוש-ברוך-הוא מתפלל. ומה מתפלל? יהי רצון וכו'. ובמה יכול לבוא שהוא יתברך יתפלל? עלידי תורה. כי בכל אדם יש בו חלק מפללות כל העולמות וצורפים, ובכל מה שהוא מדבק את עצמו, לשם הוא מקשר חלקו. וכשהוא הולך אחר שרירות לבו ותאותו, הוא מקשר חלקו והאותיות והצורפים לסמרא-אחרא, חס ושלום, ומתפללים האותיות והצורפים, והדעת גם-כן מתפללת, והוא גלות השכינה.

וזהו: בקרב עלי מרעים - זה בחינת תרין רעין דלא מתפרשין, שהם בחינת י"ק, שהוא חכמת התורה, בחינת אדם. צריך לאכל את פשרי - הינו לאכל ולהמית העצמות שלי, כי אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה כנ"ל. ואזי ממיאל: צרי ואיבי לי המה בשלו ונפלו - כי כל הצרים והאויבים, שנאחזין באנפין חשוכין, נכשלים ונפלים, כי נתפלים בחינת האנפין חשוכין, וזוהי לאנפין נהירין, שהוא חכמות התורה, שהוא בחינת י"ה, בחינת תרין רעין דלא מתפרשין, שעל שם זה דיקא נקראין ישראל אדם כנ"ל, ואז כל הצרים והאויבים שנאחזין באנפין חשוכין, בתאוות ומדות רעות, נכשלים ונפלים, כי זכה לאנפין נהירין כנ"ל:

קב

אתה תהיה על ביתי ועל פיד ישק כל עמי: (בראשית מא)

הענין הוא, כי כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא, לא ברא אלא לכבודו (אבות פ"ו), כדי לגלות מלכותו, ועלידי זה נכפפין הקלפות תחת השכינה. ובאיה ענין נתגלה מלכותו? בשמשפיע רב טוב לישראל, אז מודים כל אחד ואחד כי מלכותו בכל משלה (תהלים ק). ובמה יכולים להוריד השפע? עלידי התפלות, כי התבות הם בלים לקבל השפע, ועליבן כל אחד וזהר בתפלתו, שיתפלל באפן שיוכל לעורר השפע בעולם, עלידרך שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין ה'): חייב כל אדם לומר: בשבילי נברא העולם:

ובאיה ענין יוכל לעורר השפע בעולם? ביראה. כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו'): כל מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעין. ויש שני מיני יראה: האחד - יראה עליונה, שבאה לאדם לפעמים, מתי שתרגצה, ועל יראה כזו אין שבר; ויש יראה, שבאה לאדם מבח אדם עצמו, ויראה זו נקרא: צדיק מושל יראת אלקים (שמואל-ב כג); וביראה כזו התפלה נשמעת, ושפע יורד לעולם, ונתגלה מלכותו:

וזהו: אתה תהיה על ביתי. ביתי הוא יראה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (שבת לא'): חבל על דלית לה דרתא וכו'. רוצה לומר, כשהצדיק מושל ביראת אלקים, עלידי זה: ועל פיד ישק כל עמי, ותרנג אונקלוס: ועל מימר פמך, הינו התפלה, יתון כל עמי, הינו שיתעורר השפע בעולם. וזהו: רק כפסא - הינו מעוט המלכות, כי "רק" הוא מעוט; "כפסא" הוא מלכות. אנדל ממך - הינו מעוט המלכות, שעתה היא במעוט, נתגדל ממך. כי מבח התפלה, שהיא ביראה, מוריד שפע בעולם, ונתגדל מלכותו, כנ"ל:

קג

איתא בגמרא (סנהדרין דף מא'): כל המונע הלכה מפי תלמיד, באלו גזלו מנחלת אבות, שנאמר: תורה צוה לנו משה מורשה

וְכָל מִי שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת, אֵין בּוֹ מִדַּת רַחֲמָנוּת, וְכֵמוֹ שֶׁכְּתוּב (קהלת ו'): **כַּעַם בַּחִיק בְּסִילִים יִנוּחַ. לִכֵּן כָּל מִי שֶׁאֵין בּוֹ דַּעַת, אִסּוּר לָרַחֵם עָלָיו, כִּמוֹ שֶׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבָרְכָהּ (ברכות לז), כִּי אֵין בּוֹ מִדַּת רַחֲמָנוּת. וְכִשְׁשֵׁב בְּתִשּׁוּבָה שְׁלָמָה, יֵשׁוּבוּ חֻלְקֵיו מִכְלָלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת וְהָאוֹתִיּוֹת וְהַצְרוּפִים גִּסְכֵּן לְמִקּוֹמָן, וְאִזּוּ הַדַּעַת שְׁלָם וּמִתְעוֹרֵר רַחֲמָנוּת, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דברים ט'): וְשֵׁב ה' אֱלֹקֶיךָ אֶת שְׁבוּתְךָ (עין תרגום שם), דִּהְיִינוּ הַחֻלְק מִכְלָלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת אֲשֶׁר שָׁם שְׁבוּי, אִזּוּ: וְרַחֲמֶךָ, כִּי הַדַּעַת שְׁלָם, כִּמוֹ שֶׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבָרְכָהּ (מגילה יב): עַל הַפֶּסוּק: וּבִגְלוֹתָ לֹא הָלַךְ, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁהוּא בְּמִקּוֹמוֹ דַּעַתוֹ שְׁלָם. וְעַקֵּר הַתִּשּׁוּבָה תוֹלָה בַּתּוֹרָה:**

וְהִנֵּה בְּכָל דָּבָר שֶׁבִקְדָּשָׁה יֵשׁ בּוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: עֲבוּר, וַיִּנְקָה, מַחִין. כִּי כָּל זְמַן שֶׁהַדָּבָר בָּכָה, נִקְרָא עֲבוּר, [כִּי הוּא נִגְעָלָם, וְכִשְׁבָּא מִכָּח אֶל הַפֶּעַל נִקְרָא] לָדָה וַיִּנְקָה, וְכִשְׁפִּשְׁט הַדָּבָר לַעֲשׂוֹת הַפֶּעַל הַצְרִיכָה, אִזּוּ נִקְרָא מַחִין, וְכִשְׁלֹמֵד תּוֹרָה גִּסְכֵּן צְרִיכִין לְהִיּוֹת בּוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הֵנ"ל, כִּי בְּשִׁיּוּשָׁב לְלַמֵּד וְנוֹתֵן מַחֲשֵׁבֵתוֹ וְלָבוֹ בְּהַתּוֹרָה וּמִתְעַלֵּם בָּהּ, נִקְרָא עֲבוּר, כִּי הוּא מִתְעַלֵּם בָּהּ כְּעֶבֶר בְּמַעֵי אָמוֹ, וְכִשְׁלֹמֵד הַתּוֹרָה וּמִבֵּין בָּהּ, נִקְרָא לָדָה וַיִּנְקָה, כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב (משלי ה'): דִּדְיָה יִרְוֶךְ בְּכָל עֵת. וְאַחֲרֵיכֶּה, בְּשִׁמְכִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר וְרוֹצֶה לְחַדֵּשׁ בָּהּ, נִקְרָא מַחִין, כִּדְאִיתָא בְּגִמְרָא (ירושלמי ר"ה פרק ראשון ב"ה) עַל פֶּסוּק: מִמֶּרְחֵק תִּבְיֵא לְחִמָּה, כִּי הַתּוֹרָה נִקְרָא עֲגִיבָה בְּמִקּוֹמָה וְעִשְׂרִיהָ בְּמִקּוֹם אַחֵר, שֶׁצָּרִיךְ לְהִבְיֵא רְאִיָּה מִמִּקּוֹם אַחֵר, וְלִבְּרָה נִקְרָא חֲכָמָה, עַל־דִּרְדֵּר (קהלת ט'): אִמְרָתִי אַחֲכָמָה וְהִיא רַחוּקָה מִמֶּנִּי. נִמְצָא, בְּשִׁמְכִין דָּבָר מִתּוֹךְ דָּבָר נִקְרָא מַחִין, הֵינּוּ חֲכָמָה, וְכִשְׁלֹמֵד בְּאִפֶּן זֶה, אִזּוּ הִיא תִּשּׁוּבָה גְּמוּרָה, וּמִקְשֶׁר הָאוֹתִיּוֹת וְהַצְרוּפִים שֶׁבְּחֻלְקוֹ מִכְלָלִיּוֹת הָעוֹלָמוֹת אֶל שְׂרָשֵׁן וְאֶל מִקּוֹמָן, וְנַעֲשֶׂה בְּרִיָּה חֲדָשָׁה, וְאִזּוּ הַדַּעַת שְׁלָם, וּמִתְעוֹרֵר רַחֲמָנוּת:

וְהִנֵּה עַל דֶּרֶךְ מִשְׁלִי: בְּשִׁישׁ שְׁנֵי פְעִלֵי רַחֲמִים, הָאֶחָד אֵינוֹ יוֹכֵל לָרַחֵם רַק בְּדָבָר מוֹעֵט, וְהַשֵּׁנִי, בְּשִׁשְׁהוּא מִרְחָם, פּוֹעֵל בְּרַחֲמָנוּת שְׁלֹו יִשׁוּעָה שְׁלָמָה. עַל־כֵּן, מִי שֶׁצָּרִיךְ לָרַחֲמִים, לָמָּה לוֹ לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּרַחֲמָנוּת שֶׁל רֵאשׁוֹן, וְלֹא יִהְיֶה רַק יִשׁוּעָה מוֹעֵטָת. מוֹטָב שִׁיתְּפַלֵּל הַבְּעַל־הַרְחָמִים הָרֵאשׁוֹן לְבַעַל־הַרְחָמִים הַשֵּׁנִי, וְיַפְעֵל בְּרַחֲמִים שֶׁל הָרֵאשׁוֹן יִשׁוּעָה שְׁלָמָה. כִּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים הַפְּשׁוּטִים שְׁלֹו, מִתְּפַלֵּל וּמִרְחָם עַל יִשְׂרָאֵל בְּרַחֲמִים גְּדוֹלִים, וְכִשְׁלֹמֵד תּוֹרָה, בְּנוֹכַח, נִתְעוֹרֵר הַרְחָמָנוּת, שֶׁהוּא הַדַּעַת, וְהַתְּפִלָּה. וְהוּא: עֲזִי - וְאֵין עֹז אֶלָּא תּוֹרָה (א), וְעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁיִּלְמַד בְּנוֹכַח, נַעֲשֶׂה: זְמֶרֶת יָהּ - הֵינּוּ הַתְּפִלָּה וְהַרְחָמִים שֶׁל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אִזּוּ: וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה:

גַּם זֹאת הַתּוֹרָה הִיא מִלְשׁוֹן הַחֲבֵרִים, וְלֹא נִכְתְּבָה בְּבִאּוּר הַיֵּטִב. אֶךְ אַחֲרֵיכֶּה שִׁמְעִיתִי מִפִּי הַקְדוּשׁ בְּעֶצְמוֹ עֲנִין תְּפִלַּת ה' הַמְּבֹאֵר בָּאֵן. וְהוּא:

כִּי יֵשׁ אֶצְל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַחֲמִים פְּשׁוּטִים וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים, (כִּמוֹ שֶׁכְּתוּב בְּהַר הַקְדוּשׁ, כ"ל). וְהִנֵּה לְמִשְׁלַל, בְּשִׁישׁ בְּעִיר שְׁנֵי עֲשִׂירִים,

אֶחָד יֵשׁ לוֹ עֲשִׂירֹת פְּשׁוּטִים, וְהַשֵּׁנִי הוּא עֲשִׂיר גְּדוֹל מְאֹד וּמִפְּלָג בְּעֲשִׂירֹת עֲצוּם וְהוּן רַב מְאֹד מְאֹד, אֲשֶׁר אִי אֶפְשָׁר לְהַעֲרִיךְ עֲשִׂירֹתוֹ, וְהַצָּרִיךְ אָדָם אֶחָד לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, הָעוֹלָה לְסָד רַב, וְהוּא אֵינוֹ יוֹכֵל לְהַתְקַרֵּב לְבִקֵּשׁ מִבְּקֵשׁוֹ כִּי אִם לְהַעֲשִׂיר הַקָּטָן בְּמַעֲלָה, כִּי לְהַעֲשִׂיר הַגְּדוֹל אִי אֶפְשָׁר לוֹ לְבֹא אֵלָיו; אֲבָל זֶה הָעֲשִׂיר הַקָּטָן, אֶפְשָׁר־לִי שֶׁהוּא רוֹצֶה לַעֲזוֹר לוֹ בְּכָל יְכָלָתוֹ, אֶפְשָׁר־לִי כִּי לֹא יוֹכֵל לְקַבֵּל מִבְּקֵשׁוֹ מִמֶּנּוּ, כִּי אֵין בִּיכָלָתוֹ לְמַלְאֵת מִשְׁאֲלוֹתָיו שֶׁל זֶה הָאִישׁ, כִּי מִשְׁאֲלוֹתָיו גְּדוֹלִים מִיכָלָתוֹ. עַל־כֵּן עֲצָה הַיְעוּצָה לָזֶה הָאִישׁ הַצָּרִיךְ יִשׁוּעָה, שִׁיעוּשָׁה כִּךְ: שִׁילֵךְ לָזֶה הָעֲשִׂיר הַקָּטָן, שֶׁבָּקַל יוֹכֵל לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו וּלְעוֹרֵר רַחֲמִים אֵלָיו, שִׁיבֹוא אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ: הִנֵּה אֲנִי נִצָּרֵךְ לִישׁוּעָה גְּדוֹלָה, וְאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁאַתָּה חַפֵּץ לָרַחֵם עָלַי, אֲבָל אֵין בִּיכָלָתְךָ לְמַלְאֵת מִשְׁאֲלוֹתִי, עַל־כֵּן מִבְּקֵשִׁי מִמֶּךָ, כִּי הֲלוֹא אַתָּה רוֹצֶה לָרַחֵם עָלַי, יִהְיֶה זֹאת הַרְחָמָנוּת שֶׁלְּךָ עָלַי, שֶׁאַתָּה תִּלְךְ לְהַעֲשִׂיר הַגְּדוֹל מְאֹד לְבִקֵּשׁ רַחֲמִים מִמֶּנּוּ, שִׁימְלֵא מִשְׁאֲלוֹתִי, כִּי לַעֲצֵם עֲשִׂירֹתוֹ הַגְּדוֹל הוּא יוֹכֵל לְמַלְאֵת מִשְׁאֲלוֹתִי בְּכַפְלֵי כַּפָּלִים, רַק שֶׁאֲנִי אֵינוֹ יוֹכֵל לְכַנֵּס וְלְבֹא לְאִישׁ גְּדוֹל כָּזֶה, אֲבָל אַתָּה יוֹכֵל לְבֹא אֵלָיו; תִּרְחַם עָלַי כָּזֶה, לְבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ עֲבוּרֵי שִׁימְלֵא מִשְׁאֲלוֹתִי, וְכֵזֶה תוֹשִׁיעֵנִי בְּיָדָי כָּל צָרָתִי יִשׁוּעָתִי בְּשִׁלְמוֹת:

כִּמוֹכֵן הוּא מוֹשֵׁב בְּבִיכּוֹל, שֶׁאֲנִי מִבְּקָשִׁים אֶצְל הַרְחָמִים פְּשׁוּטִים, שִׁיעוֹרְרוּ רַחֲמִים אֶצְל הַרְחָמִים הַגְּדוֹלִים, וּמִשָּׁם יִקְבְּלוּ רַחֲמִים לְהוֹשִׁיעֵנִי כָּל צָרָתִי בְּשִׁלְמוֹת. וְהוּא בְּחִינַת תְּפִלַּת הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא, שֶׁאִמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנוּם לְבָרְכָהּ: מִנּוּן שֶׁהַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא מִתְּפַלֵּל, הֵינּוּ שֶׁבִּיכּוֹל בְּחִינַת הַרְחָמִים פְּשׁוּטִים מִבְּקָשִׁים וּמִתְּפַלְלִים וּמִתְעוֹרְרִים הַרְחָמִים הַגְּדוֹלִים, כִּי אֲנִי אֵין בְּנוֹ כַּח כִּי אִם לַעֲזוֹר הַרְחָמִים פְּשׁוּטִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת רַחֲמִים סֵתֵם דוֹעִיר אֲנִפִּין, אֲבָל אֵלֹו הַרְחָמִים יֵשׁ לָהֶם גְּבוּל, וְכִפִּי מִדַּת הַרְחָמִים הַפְּשׁוּטִים הָאֵלֹו, חֵם וְשִׁלּוּם אִי אֶפְשָׁר לְהוֹשִׁיעַ לָנוּ. עַל־כֵּן אֲנִי צָרִיכִין לְבִקֵּשׁ, שֶׁהַרְחָמִים סֵתֵם, שֶׁאֲנִי מְעוֹדְרִין בְּתְּפִלָּתִינוּ אֶצְל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁאֵלֹו הַרְחָמִים בְּעֶצְמָם יִתְּפַלְּלוּ וַיַּעֲזְרוּ הַרְחָמִים הַגְּדוֹלִים, שִׁיְהִיָּה נִמְשָׁךְ עֲלֵינוּ רַחֲמִים רַבִּים מִשָּׁם, וְעַל־יְדִידִיָּה יִהְיֶה לָנוּ יִשׁוּעָה בְּיָדָי, וְהוּא בְּחִינַת תְּפִלַּת הַקְדוּשָׁה בְּרוּךְ־הוּא כְּנ"ל. וְהֵבֵן הַיֵּטִב, כִּי הֵם דְּבָרִים נִפְלְאִים וְנוֹרָאִים מְאֹד:

עוֹד שִׁמְעִיתִי, שֶׁהוּא פְּרוּשׁ הַפֶּסוּק: אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ (במדבר יב). דְּלִכְאוּרָה תְּמוּנָה מְאֹד כְּפָל תִּכְתַּב נָא, אֶךְ עֲתָה מְבֹאֵר הַיֵּטִב, שְׁמוּשָׁה רַבִּנוּ, עָלָיו הַשְׁלֹום, בִּקֵּשׁ זֹאת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּעֶצְמוֹ, בְּבִיכּוֹל, יִתְּפַלֵּל וּיִבְקֵשׁ מִעֲצָמוֹ שִׁירְפָא אוֹתָהּ. וְעֲתָה מִה מְתוּק מְדִבֵּשׁ הַתִּכְתּוּב הַמְּקָרָא הַזֶּה, וְהוּא: אֵל נָא - הֵינּוּ שְׁמוּשָׁה רַבִּנוּ, עָלָיו הַשְׁלֹום, הַתְּפִלָּל לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ וַאֲמַר לוֹ: אֵל, נָא, וּבִקֵּשׁ וְהַתְּפַלֵּל בְּעֶצְמוֹ מִלְּפָנָיו, רַפָּא נָא לָהּ - הֵינּוּ כְּנ"ל, שְׁמוּשָׁה הַתְּפִלָּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבִקֵּשׁ אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּעֶצְמוֹ יִתְּפַלֵּל וּיִבְקֵשׁ: רַפָּא נָא לָהּ. וְעֲתָה מְדַקְדֵּק וּמְבֹאֵר הַיֵּטִב כְּפָל תִּכְתַּב נָא:

המחין ומשכיל עצמו לגדלות המחין, אזי: ביום רעה ימלטהו ה' - נמתקין כל הדינים. ואם לא יכול בעצמו לבוא לגדלות המחין, עצה לזה, שישכיל אחרים, ועל-ידיה נתעורר גם אצלו:

קו

כי תצא למלחמה על איביך וכו' ושכית שכיו: (דברים כא)
פרוש: כי תצא למלחמה על איביך - שהוא היצר הרע. ונתנו ה' אלקיך בידך - כלומר היצר הרע יתן, כמו ימסר, את ה' אלקיך בידך, על-דרך: צדיק מושל ביראת אלקים (שמואל ב כג).
 (ס). נותנת התורה עצה על זה: ושכית שכיו - כלומר: עם מה שהוא רוצה להתגבר עליך, הינו בגדלות, בזה התגבר עליו, הינו שתאמר לו: איך אני מושל בשיש לי גאון, ואין הקדוש-ברוך-הוא שורה עמי. ודי למבין:

קח

ובחי אלקים רוח נשפרה: (תהלים נא)

הנה ידוע, כי עולה באה על הרהור הלב, כמו שכתוב (יחזקאל כ): העולה על רוחכם (מ"ד וקרא פ"ו); הינו שעולה באה על הרהורי הלב, ששם משכן הרוח, ואין השם יתברך מצרף מחשבה למעשה, בר מהרהורי עב"ם (קדושין ט). והרהור עב"ם ש"ך אצל כל אדם, הינו מה שמתחיל להתפלל בדבקות או מתבודד את עצמו, ובאמצע התפלה או ההתבודדות נופל ממדרגתו, והו בחינות הרהורי עב"ם, כי כל הנפילות באין מחמת קלקול האמונה, וכשנתקלקל האמונה, נמצא מחזיר פניו מהשם יתברך, כמו שכתוב (ישעיה א): נזורו אחור; והשם יתברך גם-כן מסתיר פניו ממנו. נמצא הוא אחור באחור:

וצריך להביא על זה עולה. ובהינות עולה הוא כשמשפר את רוחו בקרבן ומתביש וחושב בעצמו: איך נפילתי ונשלכתי משמים לארץ, שהייתי במקום גבוה כזה, ועכשו נפילתי והחזרתי פני מהשם יתברך ונשארתי אחור באחור. ומרחם על עצמו, כי אין רחמנות גדולה מזו. וצריך לזה נסירה, כמו שהיה אצל אדם הראשון, שנבראו דו פרצופין, אחור באחור (ברכות סא), ואחר-כך ננסר והיה פנים בפנים. והנסירה הוא בחינת שם חת"ך, כמו שכתוב בפגנות: פותח את יד'ך - סופר-תבות חתך, הינו שחזקת ומנסר את עצמו. והשם חת"ך נעשה על-ידי שמשפר את לבו, כי כשמשפר את לבו, בודאי מאנח ומוציא רוח ומכניס רוח, והוא תרין רוחין. ושני פעמים "רוח" גימטריא חתך, והו בחינות נסירה, ובא אל בחינות פנים בפנים, והו בחינות עולה. והו: ובחי אלקים, הינו בחינות עולה, הוא רוח נשפרה, כנ"ל:

(מס'ין עג"כ תעבר" עד כאן, הוא לשון החברים. גם יש בהם כמה דברים קטנים שנאמרו קדם ארץ-ישראל, ועל-פירכב הלשון אינו מתקן כלל, עד שבכמה מקומות קשה לעמוד על המבין. ובכל מקום שמצאה ידי לתקן, תפנתי קצת, והשאיר הנחתי כמו שהוא, כי הלשון איך שהוא, יוצא מהם על-כפליהם דברי מוסר הרבה והקדמות נפלאות ועצות נוראות להתקרב אליו יתברך):

ובלל הדברים האלה הוא, שעל-ידי התורה זוכין לתשובה, דהינו להשיב כל הדברים וכל הצרופים והאותיות, שנדחו בעוונותיו למקום שנדחו ונתגרשו ממקומם, שעל-ידי זה לא היה הדעת מושב, כי כל זמן שאינם במקומם, אין הדעת מושב וכו' כנ"ל, כי על-ידי העוונות נתגרשין ממקומם חלקי האותיות והצרופים שבכל העולמות כפי שרש נשמתו, וזה בחינת גלות השכינה, ועל-ידיה אין הדעת מושב כנ"ל, ומחמת זה אין יכול לעורר רחמים כנ"ל. וצריך לעשות תשובה. ועקר התשובה הוא על-ידי התורה, שהיא עניה במקומה ועשירה במקום אחר, ומקרב ומקשר על-ידיה כל האותיות והצרופים שנתרחקו ממקומם, ומשיב כלם למקומם, ואז הדעת מושב, וזכה לעורר רחמים. פי עקר הרחמים תלוי בדעת, כי כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו וכו' (וכמבאר מזה כמה פעמים במקומות אחרים בדברי רבנו ז"ל, עין שם). נמצא, על-ידי תורה זוכין לתשובה, ונשלם הדעת, ואז זוכין לעורר רחמים אצלו יתברך. ועקר הרחמנות הוא, שאנו מעוררים רחמים אצלו יתברך, שבאלו הרחמים יעורר בעצמו את הרחמים הגדולים, שאין אנו יכולים להגיע אליהם, רק הוא בעצמו יתברך צריך להתפלל על זה כנ"ל, דהינו שברחמיו הפשוטים שאנו מעוררים, על-ידי אלו הרחמים ירחם עלינו ויעורר בהם הרחמים הגדולים שלו, שהם רחמים גדולים דעתיקא סתימאה, ומשם יהיה לנו ישועה בודאי:

וזהו: עזי - אין עז אלא תורה, שעל-ידיה זוכין לתשובה ולדעת, שעל-ידיה מעוררים רחמים אצלו יתברך, עד שהוא בעצמו כביכול מתפלל עלינו כנ"ל. וזהו: וזמרת י"ק. וזמרת י"ק דיקא, הינו תפלת ה'. אז: ויהי לי לישועה ונדא, כי על-ידי זמרת י"ק, שהוא תפלת ה', שמתפלל ברחמיו הפשוטים לעורר רחמיו הגדולים, אז בודאי יקבל ישועה שלמה כנ"ל, כי רחמיו הגדולים אינם נפקדים לעולם, וכשהשם יתברך ירחם עלינו באלו הרחמים, בודאי אין שום עון ופגם שיהיה חוצץ בפני אלו הרחמים הגדולים, ובודאי יהיה לנו ישועה בשלמות, אמן ואמן:

קו

אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו יי: (תהלים מא)

איתא, דאין עניות אלא מן הדעת (דברים מא), ועל זה צריך רחמנות, כי אין רחמנות גדולה מזה. ועניות זה בכללות ובפרטות. בכללות - על איש שאין לו שכל בעבודת הבורא, וצריך הבעל-שכל להשפילו; ובפרטות - על האיש עצמו, כי יש זמן שאין לו שכל, והוא נקרא קטנות המחין, וצריך לחזק את עצמו לבוא לגדלות המחין, וכשבא לגדלות המחין, נמתקין כל הדינים, וממשיך עליו חסדים ורחמים. וזה מאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות לא): גדולה דעה, שנתנה בין שני אותיות, שנאמר: כי אל דעות ה'. פרוש, כשיבוא לגדלות המחין, נתעורר עליו רחמים וחסדים משני אותיות: אל, הוא חסד, על-דרך (תהלים נב): חסד אל כל היום, וה', הוא רחמים, על-דרך (שם קט): רחמיו רבים ה'. והו פרוש הפסוק: אשרי משכיל אל דל - הינו כשהוא בקטנות

קט

יֵשׁ הֶבֶל אֲשֶׁר נַעֲשֶׂה עַל הָאָרֶץ, אֲשֶׁר יֵשׁ צַדִּיקִים שְׂמִינִיעַ
אֱלֹהִים בְּמַעֲשֵׂה וְכוּ': (קהלת ח)

פְּרוּשׁ: הֶבֶל, הֵינּוּ הֶבֶל פֶּה הֵיחָא מִהַגְרוֹן, מִגְנוּחֵי דְקַנְנָח, כֹּל
אֶחָד לְפִי עֲרַבּוּ, צַדִּיקִים יִלְכוּ וּפּוֹשְׁעִים יִכְשְׁלוּ. יֵשׁ רִשְׁעָה
כֹּל יָמָיו, וּמִתְאַנֵּחַ וְנָה עַל הָעֵבֶר; וְיֵשׁ, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, צַדִּיק מַעְקָרוֹ,
וְתוֹהָא עַל הָרָאשׁוֹנוֹת, וְנָה וּמִתְאַנֵּחַ גַּם־כֵּן:

וְהִנֵּה יֵשׁ שְׁנֵי חֲבָלִים: חֶבֶל דִּקְדָּשָׁה, וְכַנְגֵּדוֹ - דְּטַמְאָה. וְהַבְחִירָה
חֲפָשִׁית, מִי שְׂמִקְדָּשׁ עֲצָמוֹ, מִקְשָׁר עֲצָמוֹ בְּחֶבֶל דִּקְדָּשָׁה,
וְלַהֲפֹךְ חֶסֶם וְשָׁלוֹם, מִי שְׂמִטְמָא עֲצָמוֹ, מִקְשָׁר עֲצָמוֹ בְּחֶבֶל דְּטַמְאָה.
וְהִנֵּה, הִנֵּה וְהִתְאַנְחָה הוּא בְּחִינַת מִיתָה בְּגוּף וְנֶפֶשׁ. בְּגוּף - כְּמוֹ
שְׂאֵמְרוֹ רַבּוּתֵינוּ וְזִכְרוֹנָם לְבָרְכָה (בְּרֻכּוֹת נח): אֲנַחְהָ שׁוֹבֶרֶת גּוּפוֹ שֶׁל
אָדָם; וּבְנֶפֶשׁ גַּם־כֵּן - כִּי יָדוּעַ מַה שְׂכַתּוֹב (תְּהִלִּים קד): תּוֹסֵף רוּחָם
יִגְוִעוּ; כִּי קֵדָם הַמִּיתָה נְתוּסָף רוּחָם, וְאִזִּי יִגְוִעוּ; כְּמוֹכֵן הִנֵּה
וְהִתְאַנְחָה, אִם תִּדְקֹק וְתַעֲזֵן בֶּה אֵיךְ הִיא נִמְשַׁכֶּת אֶל הַגְרוֹן, הִיא
בְּבַחֲיִנַת: תּוֹסֵף רוּחָם; כִּי לְפִי שְׁעָה קִלְהָ נְתוּסָף רוּחוֹ, וְכַמְעַט רִגְעַ
תִּגְוֶעַ וְתִאֲסָף. וְהִנֵּה מִי שְׂמִתְאַנֵּחַ וְנָה עַל עֲבֻרֹת שְׂבִידוֹ וְרוֹצָה
לְשׁוֹב בְּתִשְׁבּוּכָה, אִזִּי בְּאֲנַחְהָ זֶה הוּא נִגְוֶעַ וְנִאֲסָף מִן הָרַע שֶׁהִיָּה
בִּידוֹ, בְּבַחֲיִנַת: תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוִעוּ, וְנִדְבֵק אֶל הַקְדָּשָׁה. וְכֵן לְהַפֹּךְ,
חֶסֶם וְשָׁלוֹם, מִי שְׁנָה וּמִתְאַנֵּחַ עַל הַטּוֹב שְׂבִידוֹ וְרוֹצָה לְדַבֵּק עֲצָמוֹ
בְּטַמְאָה, אִזִּי נִגְוֶעַ וְנִאֲסָף רוּחוֹ דִּקְדָּשָׁה, וְנִדְבֵק אֶל הַטַּמְאָה:

וְהִנֵּה: יֵשׁ חֶבֶל - הֵינּוּ הֶבֶל פֶּה מִהַגְרוֹן וְהִתְאַנְחָה, שֶׁהוּא נָה
וּמִתְאַנֵּחַ. יֵשׁ צַדִּיקִים - שְׁתוּהִין עַל הָרָאשׁוֹנוֹת, וְיוֹצֵא הֶבֶל
מִפִּיהֶם מִהִתְאַנְחָה, וּמִנִּיעַ אֱלֹהִים בְּמַעֲשֵׂה הָרִשְׁעִים - כִּי נִדְבֵקִין
אֶל הַסְטֵר־אֲחֵרָא וְהַטַּמְאָה. וְיֵשׁ רִשְׁעִים - שְׁנֵהִים וּמִאֲנָחִים,
וּמִהֶבֶל שְׂוִיצָא מִפִּיהֶם מִנִּיעַ אֱלֹהִים בְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים - כִּי
נִפְסָקִין מִהַטַּמְאָה וְנִדְבֵקִין אֶל הַקְדָּשָׁה. וְהַכֹּל - כִּי אֵת זֶה לְעֻמַּת
זֶה, וְצָרִיךְ לְהִיּוֹת לֹא חַיּוֹת מִחֶבֶל מֵאֶחָד שְׂבִשְׁנֵיהֶם, וְתַכְף שֶׁהוּא
נִפְסָק מִחֶבֶל זֶה, הוּא נִדְבֵק בְּחֶבֶל שְׂכַנְגֵּדוֹ. עַל־כֵּן טוֹב לְהַרְגִּיל אֵת
עֲצָמוֹ לְהִתְאַנֵּחַ עַל מַעֲשֵׂי שְׂאִינִים טוֹבִים, וְלִכְסֹף וְלִהְשִׁתוֹקֵק בְּתַקְפָּה
אֲנַחְתוֹ לְשׁוֹב לְהִשָּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי אֲנַחְהָ זֹאת נִפְסָק מִחֶבֶל
דְּטַמְאָה וְנִתְקַשָּׁר בְּחֶבֶל דִּקְדָּשָׁה כְּנ"ל:

עוֹד מִצָּאֵתִי מִכְּתַב־יָד הַחֲבָרִים מַעֲנִין זֶה, וּמִבְּאֵר שֵׁם בְּבִאוֹר
יֹתֵר מִגְדֵּל מַעֲלֵת יִקְרַת הָאֲנַחְהָ דִּקְדָּשָׁה. כִּי מִבְּאֵר
שֵׁם, שֶׁהִתְאַנְחָה שְׂמִינִיעַ הָאָדָם עַל עֲוֹנוֹתָיו אוֹ עַל מַעוֹט הַשְּׁנִיתוֹ,
הוּא יֹתֵר טוֹב מִכְּמָה סְגוּפִים וְתַעֲנִיּוֹת. כִּי בְּתַעֲנִיּוֹת אֵינּוּ מִשְׁבֵּר רַק
הַגּוּף לְבַד, אֲבָל בְּאֲנַחְהָ מִשְׁבֵּר כֹּל הַגּוּף וְגַם מַחֲלִיף אֵת הַנֶּפֶשׁ
וְהַחַיּוֹת שֶׁלֹּא מִרַע לְטוֹב, כִּי הֶבֶל שֶׁל הָאָדָם הוּא חֶבֶל הַמִּקְשָׁר

הַנֶּשְׁמָה לְמִקּוֹם שְׂרָשָׁה, לְטוֹב אוֹ לְהַפֹּךְ חֶסֶם וְשָׁלוֹם, וּכְשִׂמְתָּאֲנַח
הוּא בְּבַחֲיִנַת: תּוֹסֵף רוּחָם יִגְוִעוּ, וְאִזִּי נִפְסָק מִחֶבֶל שֶׁהִיָּה מִקְשָׁר
מִתְחַלָּה, וְנִתְקַשָּׁר לְחֶבֶל אַחֵר כְּפִי הָאֲנַחְהָ וְכוּ', וְכַנ"ל:

קִי

לֹא יְמוּשׁ סִפְרָה הַתּוֹרָה הִזָּה מִפִּיד: (יְהוֹשֻׁעַ א)

כִּי הַתּוֹרָה הִיא רוּחָנִיּוֹת, וְאֲשֶׁר זֶה יֵשׁ פְּעֻלָּה, וְשִׁכְלוֹ רוּחָנִי, יִכּוֹל
לְתַפֵּס כֹּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְלֹא יִשְׁכַּח דְּבָר. כִּי דְבַר רוּחָנִי אֵינּוּ
תּוֹפֵס מְקוֹם, וְיִכּוֹלָה הַתּוֹרָה לְהִתְפַּשֵּׁט וְלִשְׁכַּח בְּשִׁכְלוֹ. אֵךְ מִי שֶׁהוּא
מִגִּשָּׁם דְּבָרֵי הַתּוֹרָה וְעוֹשֶׂה מִמֶּנָּה מַמְשׁוּת, אִזִּי יֵשׁ לָהּ שְׁעוֹר
וְקִצְבָה כְּמָה הוּא יִכּוֹל לְתַפֵּס בְּשִׁכְלוֹ וְלֹא יוֹתֵר, וְאִם יִרְצֶה לְהַשְׁיֵג
יֹתֵר, אִזִּי יִדְחָה מַה שְׂכַבֵּר נִכְנָם בְּשִׁכְלוֹ, בְּדֶרֶךְ כֹּל דְּבַר גִּשְׁמִי,
אִם הוּא כְּבֵר מְלֵא, אִם יִמְלֵאֵנוּ יוֹתֵר, יִדְחָה מַה שֶׁהִיָּה בּוֹ כְּבֵר,
וּמִזָּה בֹא הַשְׁכָּחָה:

וְהִנֵּה: לֹא יְמוּשׁ סִפְרָה הַתּוֹרָה. יְמוּשׁ - מִלְשׁוֹן מַמְשׁוּת, כְּמוֹ
שְׂכַתּוֹב (שְׁמוֹת י): וְיִמֹּשׁ חֶשֶׁד. כְּלוֹמֵר: הַזֶּהר שֶׁלֹּא תִהְיֶה
מַמְשׁוּת וְנִשְׁמִיּוֹת בְּדִבְרֵי הַתּוֹרָה. מִפִּיד - כְּלוֹמֵר מִחֻמַּת פִּיד,
שְׂוִיצָא מֵאֲתָד, יִהְיֶה לָהּ מַמְשׁוּת וְנִשְׁמִיּוֹת, תִּזְהַר מִזָּה. וְזֶה שְׂאֵמְרוֹ
רַבּוּתֵינוּ וְזִכְרוֹנָם לְבָרְכָה (ב"מ פה), שֶׁהִתְעַנָּה רַב יוֹסֵף אֲרַבְעִים יוֹם
שִׁיתִּיקִים לְמוֹדוֹ, אַחֲוֵי לָהּ: לֹא יְמוּשׁוּ מִפִּיד. וְשׁוֹב הַתְעַנָּה וְכוּ',
אַחֲוֵי לָהּ: וּמִפִּי זֶרַעַד וְכוּ'. כְּלוֹמֵר, שֶׁלֹּא יְמוּשׁוּ וְיִגְשְׁמוּ מִפִּיד, וְאִזִּי
יִתְקִים תִּלְמוּדוֹ, כִּי לֹא יִהְיֶה שְׂכַחָה, כִּי דְבַר רוּחָנִי אֵינּוּ תּוֹפֵס
מְקוֹם, וְדוּק:

קִיב

רֹאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (שְׁמוֹת ל) - רֹאשֵׁי־תַבּוֹת רַבִּי. וְלַהֲפֹךְ: רִשְׁעִים
בְּחֶשֶׁד יִדְמוּ (שְׁמוּאֵל א ב) - רֹאשֵׁי־תַבּוֹת רַבִּי:

קִיב

צַהַר תַּעֲשֶׂה לְתַבָּה וְאֵל אִמָּה
תְּכַלְכְּנָה מִלְמַעְלָה וּפְתַח
הַתַּבָּה בְּצִדָּה תִּשְׁמִים תַּחְתָּיִם
שְׁנֵים וְשְׁלִישִׁים תַּעֲשֶׂה: (בְּרֵאשִׁית ו)

הִנֵּה יָדוּעַ, כִּי: סְבִיב רִשְׁעִים יִתְחַלְכוּן (תְּהִלִּים יב); כִּי הַסְטֵר־אֲחֵרָא
מִסְבֵּכַת הַקְדָּשָׁה, כִּי אֵת זֶה לְעֻמַּת זֶה עֲשֶׂה, וּבְכַרְט מִי
שְׂכַבֵּר נִמְשָׁד אַחֵר עֲבֻרֹת, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, וְנִמְשָׁד אַחֵר הַסְטֵר־אֲחֵרָא,
וְשֵׁם מְקוֹמוֹ, חֶסֶם וְשָׁלוֹם, וְהֵם מִסְבֵּבִין אוֹתוֹ מִכָּל צַד, וְכַאֲשֶׁר יַעֲזוֹר
רוּחוֹ לְשׁוֹב אֶל הַשֵּׁם, קִשָּׁה לֹא מֵאֹד לְהִתְפַּלֵּל וּלְדַבֵּר דְּבוּרִים לְפָנָי
ה', כִּי הֵן מִסְבֵּבִין אוֹתוֹ מִכָּל צַד, לְכָל אֶחָד לְפִי עֲנִינוֹ כְּנ"ל.

מעצמו, רק שדבר אחר, כגון השמש וכיוצא בה, יוכל להאיר בו. והינו: ואל אמה - כי הדבור נקרא אמה. אמה ראשיתבות: אש מים - שהדבור כלול מהם - והה"א הוא חמשת מוצאות הפה. והינו: ואל אמה - שתדבר דבורים אשר תכלנה מלמעלה - מלשון (תהלים פד) בלטה נפשי, שיהיה נכספין להם למעלה, שיהיו דבורי אמת המאירים, ואזי: ופתח התבה בצדה תשים. וצדה היא מלשון (בראשית כה): ציד בפיו, והינו היצר הרע והסטרא-אחרא. וזה, שתזכה לעשות פתח בהסטרא-אחרא והחשך המסבבין מכל צד. כלומר, שאתה צריך לזהר לעשות פתח מכון ממש בצדה, כלומר כנגד הסטרא-אחרא, שנקראת צדה, כי כמו התגבורות הצדה והסטרא-אחרא, כן לפי זה מכון ממש אתה צריך לעשות פתח התבה, הינו דבורי אמת כנ"ל, והבן היטב:

ועקב הכונה, שבאשר הוא משקע בתכלית התגבורות החשך והקלפה, והוא כלוא ומסגר בתוך החשך אפלה, המסבבת ומקפת אותו מכל צדי צדדים בכמה סבובים, ורחמנא לצלן, ואין לו שום פתח ותקנה ותחבולה לצאת מתוך החשך, אזי עקר עצתו - שימשך עצמו להאמת, ויביט על האמת לאמתו, ויבקש רק האמת האמתית, וכנגד זה אין שום חשך וסבוב שיחשיך לו, כי האמת הוא השם יתברך בעצמו, והוא בחינת: ה' אורי, וכיון שה' אור לו, אין שום חשך שיחשיך אותו, ובדאי יזכה לראות הפתחים לצאת מהחשך, בבחינות: פתח דברך יאיר מבין פתחים כנ"ל, והבן היטב. והעקר - שבתפלתו ותחנתו ובקשתו, אף-על-פי שאי אפשר לו לדבר שום דבור בתפלה ותחנונים מוגדל החשך והבלבול המסבב אותו מאד מאד מכל צד, אף-על-פי-כן על-פלגנים יראה לדבר הדבור באמת, באיזה מדרגה נמוכה שהוא. כגון למשל, שיאמר "ה' הושיעה" באמת, אף-על-פי שאינו יכול לדבר בהתלהבות והתעוררות כראוי, אף-על-פי-כן יאמר הדבור באמת כפי מה שהוא, ועל-ידי הדבור האמת יזכה לראות הפתחים שבתוך החשך, ועל-ידי-זה יזכה לצאת מחשך לאור ולהתפלל כראוי וכנ"ל: (ועין לעיל כל זה בהתורה "תהמות וספיו", בספר ט)

גם בזה שיזכה לבקע פתח לצאת, יזכה גם אחרים עמו, לעורר לתשובה רשעים אחרים, להוציאם מהחשך והגלות שהם אסורים שם. וזהו גם-כן בחינת: ופתח התבה בצדה תשים - שתעשה פתח באותם שהם מן הצד, כלומר שהם מצד אחר, ולא מצד הקדשה, רק מסטרא-אחרא, והוא יעשה פתח לעורר לבם להשיבם לצאת מהחשך. ואזי: תחתים שנים ושלישים - הינו השלשה עולמות כנ"ל, תעשה - כי אתה תקימם באמת, כנ"ל:

ויש בכלל דברים הנ"ל ענינים גבוהים בענין התפלה, לכל אחד לפי מדרגתו. ובענין זה נכלל ענין פוכבים ומולות, איך נעשים בבחינת התפלה, והוא נותן שפע לכל דבר, וענין מה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (כ"ד פ"י): אין לך כל עשב שאין לו פוכב וכו', כי הוא משפיע לכל בדבוריו האמתיים. וענין נסחאות התפלה - כי יש שנים-עשר שערים, בידוע, וצריך להעלות תפלתו לשער השבט שלו, כי אם יגיע לשער שבט אחר, לא יוכל לעלות.

ומחמת שאי אפשר לו להוציא דבור לפני אלקים בדחילו ורחימו וחיות כראוי, לכן כל הדבורים והתפללות שהוא מדבר, לא יוכלו לבקע המחצות והמסכים המבדילים לעלות למעלה, ונשארים למטה, תחת המסכים, עד אשר יזכה וישוב באמת, וידבר דבורים הראויין להתקבל בדחילו ורחימו מעמקא דלבא בהתעוררות גדול, אזי מבקע הדבור המאיר את כל המחצות והמסכים המבדילים, ויעלו עמו כל הדבורים שהיו מנחים למטה עד הנה. אך איך יזכה לזה? העקר, שהכל תלוי בו, הוא אמת - לילך בדרך אמת לפי מדרגתו, כי חותמו של הקדוש-ברוך-הוא אמת (שבת נה יומא סט), והוא יסוד הכל, כי אמת הוא ראש, תוך סוף, וכיון שהוא במדרגת אמת, אזי כביכול נתלבש בו אור השם יתברך בעצמו, אשר חותמו אמת, ואז נאמר עליו: ה' אורי וישעי (תהלים כו). וכיון שה' אור לו, יוכל למצא פתחים הרבה לצאת מהחשך והגלות שהוא סגור שם. כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא לח: מנחות כט:): הבא לטמא - פותחין לו; יש לו פתחים הרבה (א). וכיון שנמצא שם פתחים, היה יכלת לצאת, רק הכסיל בחשך הולך (קהלת ב), ולא יראה הפתחים לצאת, והוא אסור וקשור שם, ולא יתנו לו לצאת, עד אשר יזכה לדבר דבורי אמת לפני ה', אזי הדבורים מאירים, וה' אור לו כנ"ל, ואזי: פתח דברך יאיר מבין פתחים (תהלים קט), כי הדבורים המאירים, הינו דבורי אמת כנ"ל, הם מראין לו הפתח. והינו דסים: מבין פתחים - כי הפתחים הנתונים בחשך, ולא יראו לצאת, יבינו ויראו הפתח לצאת מהחשך, כמו שכתוב (ישעיה מט): לאמר לאסורים צאו, לאשר בחשך הגלו. אך צריך שיהיה האמת אמת גמור, ברור וצלול, בלי שום דפי. והמשפיל המבין, יש לו להתפלל כל ימיו, שיזכה פעם אחד כל ימי חייו לדבר דבור אחד של אמת לפני ה' כראוי. ויש בזה כמה מדרגות, ומי שזוכה לבחינות אמת האמתית, אזי ה' אור לו, ואזי הוא מאיר בעצמו, כי נתלבש בו אור ה'. אך מי שעדיין לא הגיע למדרגה עליונה של אמת, ועל כל זה הוא במדרגה של אמת, אף כי אינו מאיר בעצמו, מאחר שלא הגיע לאמת הנכון, על כל זה האמת הועיל שיוכל להאיר בו. וגם בזה מדרגות וענינים, יבינם המשפיל בעצמו:

והנה ידוע, שיש שלשה עולמות: עולם-המלאכים והנגלים והגשמי, והשם יתברך מחיה ומקים בלם ברצונו. ומי שזוכה לאמת, וה' אור לו, כביכול, הוא מקים העולם ונותן שפע לכל השלשה עולמות. והינו דכתיב: צהר תעשה לתבה - כלומר, שתדבר דבורי אמת המאירים. ועל זה פרש רש"י: יש אומרים אכן טוב וכו', ויש אומרים חלון. והו' שאמרנו, כי יש שתי מדרגות. מי שהוא במדרגת אמת האמתית, הוא מאיר בעצמו, וזה: יש אומרים אמרי אמת, שהם אכן טוב שמאיר מעצמו. ויש אומרים שהם אמרי אמת, אך לא במדרגה הנ"ל, והם חלון, כי יוכל אחר להאיר בו כמו בחלון, כי זה החלוק שבין אכן טוב לחלון, כי האכן טוב מאיר מעצמו, והחלון אין מאיר

במבאר בגמרא הנ"ל, אף-על-פי-כן אם היה זוכה לראות הפתחים שיש בהטמאה בעצמה, היה יכול לעלות משם דרך הפתחים של חברו הגבוה ממנו, שנפל עליהם, כי הירידה והנפילה של חברו נחשב אצלו עליה כנ"ל. אבל אי אפשר לזכות לראות הפתחים שיש שם ולעלות משם עליהם, כי אם עלידי האמת, עלידי שירגיל עצמו לדבר בתפלתו הדבור באמת כפי מה שהוא, אף-על-פי שהחשק והמניעות והבלבולים מסבבין ומקיפין אותו מכל צד ומצדי צדדים, ומבלבלין אותו מאד מאד, עד שאינו יכול להתפלל כלל, אף-על-פי-כן על-כל-פנים יראה לדבר הדבור באמת באיזה מדרגה שהוא כנ"ל, וכן יראה להמשיך את עצמו תמיד אל האמת לאמתו וכנ"ל, ועל-ידי-זה יזכה שיאיר לו השם ויתברך בעצמו, ויראה הפתחים שיש שם, ויזכה לצאת מחשק לאור גדול וכנ"ל, עין שם היטב היטב:

ואמר לי אז, שעל-ידי עצה זאת יכולין להיות איש בשר באמת כל ימי חייו, כי תמיד, איך שהוא, יכולין להחיות את עצמו ולהחזיק את עצמו על-ידי-זה, עלידי האמת, שהוא אור השם ויתברך בעצמו, אשר גם כל חשק לא יחשיק ממנו (ו), כי אין שום טמאה וסטרא-אחרא בעולם שלא יהיה שם פתחים לצאת משם, רק שאין רואין אותן מחמת גדל החשכות שיש שם. אבל עלידי האמת מאיר לו השם ויתברך בעצמו, ויזכה לראות ולמצא פתח תקוה גם בעמק נפילתו, לצאת מאפלה לאורה ולהתקרב אליו ויתברך באמת תמיד. אמן ואמן:

קיג

ונפרעין מן האדם מדעתו ושללא מדעתו: (אבות פ"ג)

בי שמעתי בשם הפעל-שם-טוב, כי קדם כל גורדין שבעולם, חס ושלום, מאספין כל העולם, אם מספמין להדין ההוא, ואף את האיש בעצמו, שנגזר עליו הדין, חס ושלום, שואלין אותו, אם הוא מסכים - אזי נגמר הדין, חס ושלום. והענין, כי בודאי אם ישאל לו בפרוש על עצמו, בודאי יכחיש ויאמר שאין הדין בו, אך מטעין אותו ושואלין אותו על פיצא בו, והוא פוסק הדין, ואזי נגמר הדין. וכענין שמצינו בדרך המלה, עליו השלום, בבוא אליו נתן הנביא וכו' וספר לו מעשה האורח (שמואל"ב יב), ענה ואמר: חי ה' וכו' ואת הפכשה וכו'; אזי נפסק הדין על דוד באשר יצא מפיו. וזהו: ונפרעין מן האדם מדעתו - כלומר, ששואלין דעתו, ואף-על-פי-כן הוא שללא מדעתו, כי אינו יודע שהדין הוא עליו:

והענין הוא עמק מאד, איך שואלין כל אדם, כי בכל הדבורים וספורים שאדם שומע, ימצא שם דברים גבוהים ורמים, וצריך לזהר בזה מאד, לבלי לגמר הדין עד שישנה וישלש, כי הוא סגנת נפשות. והדברים עתיקים, כי יש בזה, בענין ספורי דברים, ענינים גבוהים. וזה (ברכות ה:): חביבין עליך יסורין? אמר לו: לא הן וכו'. הב לי ירך, יחב לה ידא ואוקמה. כלומר: אם אין אתה חפץ בהם, הב לי ירך על זה, שאין אתה רוצה בהם באמת, אזי יחב לה ידא ואוקמה:

וזהו (במדרש כד): דרך בוכב מיעקב וקם שבט מישראל. וקם - אין עמידה אלא תפלה (ברכות ו:). והינו: שבט מישראל - שצריך להעלות תפלתו לשער שבטו. והינו: דרך בוכב מיעקב, כנ"ל, ובוה נעשה זיוג למעלה. ודרך הוא בחינות זיוג, מלשון (בראשית ו:): כי השחית כל בשר את דרכו. והינו שצטער אבא בגימין כל ימיו על תפלתו שתהא סמוכה למפתו (ברכות ה:), כי איש למטה אבותיו תשלחו - שצריך לשלח התפלה למטה אבותיו, הינו לשבט שלו כנ"ל, והינו: שתהא סמוכה למפתי - למטה שלו. ועל מפתי שתהא נתונה בין צפון לדרום, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (ב"ב כה:): הרוצה להחכים - ידרים; להעשיר - יצפין. ובכל דבר, טוב הממצע, כידוע, כי טוב תורה עם דרך-ארץ (אבות פ"ב) (הינו חכמה ועשירות). והינו בין צפון לדרום, שתהא ממצע בין שניהם, התפלה שהוא בחינת מפתו כנ"ל. (הינו בין חכמה ועשר, שהן בחינת צפון ודרום, כנ"ל: הרוצה להחכים - ידרים, ולהעשיר - יצפין). וזהו: ופתח התבה בצדה תשים - שתתפלל דבורי אמת, שיעלו למקומם לשער שבט שלו. והינו: בצדה תשים - שתשים הפתח התבה, הינו דבורי אמת של התפלה, בצדה - בצד שלה, בשער שבטו המוגיע לו. והענין עמק:

(עין כל זה בסיומן ט' הנ"ל)

שך לעיל, למה שכתוב שם: כי באמת יש שם פתחים הרבה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הבא לממא - פותחין לו, יש לו פתחים הרבה. וכיון שנמצא שם פתחים (הינו הפתחים שנפל עליהם), היה יכלת לצאת, רק הפסיל בחשק הולך וכו', עין שם: ואז בששמעתי מפיו הקדוש כל הענין הנ"ל, דברתי עמו, זכרונם לברכה, שלכאורה קשה על זה, כי הלא רבותינו זכרונם לברכה אמרו שם (במנחות כט:): מפני מה נברא העולם הזה בה' מפני שדומה לאכסדרה (פרש רש"י: שפתוח מתחתיו), שכל הרוצה לצאת - יצא (פרש רש"י: שכל הרוצה לצאת ממנו לתרבות רעה - יוצא). ומאי מטעמא תליא כרעה? דאי הדר בתשובה מעילי לה (ופרש רש"י: מעלין לה בפתח העליון, בין רגל שבתוכו לגגו). וליעילו בהך? לא מסתיעי מלתא וכו' (ופרש רש"י: וליעילו בהך, פתח התחתון דנפק בה. לא מסתיעא מלתא, דהבא לטהר בעי סיעא מפני יצר הרע, הלכך עבדי לה סיעא פתח יתרה). נמצא מבאר כאן, שאי אפשר לצאת מהטמאה ולשוב בתשובה עלידי הפתח שנפל דרך שם, כמבאר היטב בגמרא ופרוש רש"י הנ"ל. ולכאורה זה סותר למה שכתוב למעלה, שיכולין לצאת מהטמאה עלידי הפתחים שיש בהטמאה בעצמה, כנ"ל:

ואמר: יפה הקשית. והשיב בלאחר יד, שיש בזה דברים בגו, כי אם יזכה לראות הפתחים שיש שם, הוא יכול לצאת דרך הפתחים של נפילת חברו. כי הירידה והנפילה של זה הוא בחינת עליה של זה, והבן. הינו, לפעמים מה שנחשב נפילה וירידה אצל חברו, שהוא במדרגה גבוהה יותר, נחשב אצלו בחינת עליה לגבי מדרגתו השפלה. על-כן, אף-על-פי שאי אפשר לעלות דרך הפתחים שנפל הוא בעצמו דרך שם, רק דרך פתח הגבוה יותר,

קיד

המכסה שמים בעבים, המכין לארץ מטר וכו': (תהלים קמו)
 כי טוב מאד מעלת הצדיקים הגנוזים, שהן יכולין לקבל שפע ורב
 טובה להמשיך להעולם, ואינם שואלים עליהם ואינם מקטרגים
 עליהם, מחמת שהם גנוזים ואינם מפרסמים. אך אפלו מי שהוא
 מפרסם, בשיש עליו מחלקת, הוא תועלת לזה, כי המחלקת מכסה
 עליו, ועל ידיה יכול להמשיך שפע להעולם, ולא ימחו ויקטרגו
 עליו. וזה: המכסה שמים בעבים. שמים הוא בחינת הצדיק,
 על-שם אש ומים, הינו אהבה ויראה, ועל-שם זה נקרא הצדיק
 שמים, וזה: המכסה שמים בעבים - מלשון עביות וגשמיות,
 שמכסה את הצדיק בעביות וקשיות, שמקשין וחולקין עליו,
 ועל ידי כפוי המחלקת והקשיות האלו: המכין לארץ מטר - כי
 על ידיה יוכל להמשיך שפע בלי קטרגו כנ"ל. וזה: צופה רשע
 לצדיק וכו' (תהלים לו) - שהרשע, שחולק על הצדיק, הוא רק צופה,
 הינו צפוי וכפוי על הצדיק, כדי שיוכל להמשיך שפע כנ"ל, אך:
 ומבקש להמיתו - שהרשע מבקש לעקר ולהמית, חס ושלום,
 את הצדיק. ה' לא יעזבנו בידו: (זה הענין מבאר לעיל בסימן פח בשני לשון
 קצת, ועני עוד מזה לקמן סימן רח):

קמו

ויעמד העם מרחק ומשה נגש אל הערפל אשר שם
 האלקים: (שמות כ)

כי מי שהוא הולך בגשמיות כל ימיו, ואחר-כך נתלהב ורוצה
 לילך בדרך השם יתברך, אזי מדת הדין מקטרג עליו ואינו
 מניח אותו לילך בדרך השם יתברך, ומזמין לו מניעה. והשם
 יתברך חפץ חסד הוא (א), ומסתיר את עצמו, כביכול, בהמניעה
 הזאת (עני למטה). ומי שהוא ברדעת, הוא מסתכל בהמניעה ומוצא
 שם הבורא ברוך הוא, כמו דאיתא בירושלמי (תענית פ"א): אם יאמר
 לך אדם: היכן אלקיך? תאמר לו: בברך גדול שבארם, שנאמר:
 אלי קרא משעיר. ומי שאינו ברדעת, בשרואה המניעה, חוזר תכף
 לאחוריו. ומניעה היא בחינת ענין וערפל, כי ענין וערפל הינו חשך,
 חשך הוא לשון מניעה, כמו שפתיב (בראשית כב): ולא חשכת. וזה
 פרוש הפסוק: ויעמד העם מרחק - כי בשרואין הערפל, הינו
 המניעה כנ"ל, עומדין מרחוק. ומשה, שהוא בחינת דעת כל
 ישראל, נגש אל הערפל אשר שם האלקים - הינו אל המניעה,
 שבה בעצמה נסתר השם יתברך: עוד שמענו בזה מפיו הקדוש,
 שהוסיף לבאר הענין הנ"ל, מה שהשם יתברך בעצמו מסתיר את
 עצמו בתוך המניעה כנ"ל, ואמר, כי השם יתברך אוהב משפט
 (ב), וגם הוא אוהב ישראל; אך אהבתו שהוא אוהב את ישראל
 היא גדולה יותר מהאהבה שהוא אוהב את המשפט (ג), ועל-כן
 בשמדת הדין מקטרג על מי שאינו ראוי להתקרב להשם יתברך,
 לבלי להניחו לכנס לדרך החיים להתקרב לצדיק האמת ולדרך
 האמת, והשם יתברך הוא אוהב משפט, על-כן הוא יתברך מכרח,
 כביכול, להסכים להזמין לו מניעות למנעו מדרך החיים, כפי
 הראוי לו לפי מעשיו הרעים על-פי הדין והמשפט, כי הוא יתברך

אינו יכול לדחות את הדין, כי הוא יתברך אוהב משפט כנ"ל.
 אך מאחר שבאמת הוא יתברך אוהב ישראל, ואותה האהבה של
 ישראל היא גדולה יותר מהאהבה של המשפט כנ"ל; מה עושה
 השם יתברך? כי הוא מכרח, כביכול, להסכים על המניעות למנעו
 מן האמת, מחמת הדין והמשפט שעליו, כי הוא אוהב משפט
 כנ"ל; אבל אף-על-פי-כן באמת לאמתו רצונו וחפצו יתברך,
 שאף-על-פי-כן יתקרב האדם אליו יתברך, כי הוא אוהב ישראל
 יותר מהמשפט כנ"ל. על-כן השם יתברך נותן רשות להזמין לו
 מניעות, אבל הוא יתברך בעצמו מסתיר את עצמו, כביכול, בתוך
 המניעות, ומי שהוא ברדעת יכול למצא את השם יתברך בתוך
 המניעות בעצמו, כי באמת אין שום מניעה בעולם כלל, כי בתקף
 המניעות בעצמן נסתר השם יתברך, ועל ידי המניעות בעצמן
 דיקא יכולין להתקרב להשם יתברך, כי שם נסתר הוא יתברך
 כנ"ל. וזהו: ומשה נגש אל הערפל - שהוא המניעה, כי שם
 האלקים - כנ"ל:

קמו

הנזותן צדקה נצול מעברות. כי כל המרחם על הבריות,
 מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא); וכל מי שאין בו דעה,
 אסור לרחם עליו (ברכות לו); וכיון שמרחמין עליו, בהכרח נותנין לו
 דעת, ואזי נצול מלבוא לידי עברה, כי אין אדם עובר עברה
 אלא-אם-כן נכנס בו רוח שטות (סוטה ג); אבל בשיש לו דעה, נצול
 מעברות. אמר, כן יהי רצון:

קיו

הענין שקשה לישן במוצאי-שבת - כי במוצאי-שבת מתחיל
 התגלות אליהו, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (עירובין
 מנ): שאין אליהו בא בשבת ולא בערב-שבת, ובמוצאי-שבת יוכל
 לבוא, ועל-כן מאז מתחיל התגלות אליהו, ואמרו רבותינו זכרונם
 לברכה (ערוך פ"ח): אין אליהו בא אלא לרחק המקרבין בורע ולקרב
 המרחקין בורע; והינו לרחק השקר ולקרב האמת, וכמו שאמרו
 רבותינו זכרונם לברכה בזהר (תשא דף קפח), דשאל האי מינא: פתיב:
 שפת אמת תבון וכו', והשיב לו רבי אלעזר: פוננת לא פתיב,
 אלא תבון, כי האמת עתיד להתקיים, דהינו כשיבוא אליהו ומשיח,
 עני שם. וכאשר יבוא אליהו, ובנימו וישע יהודה וישראל (א), אזי
 יקום: שפת אמת תבון; וירחק המקרבין בורע, עד עכשו שהוא
 בשקר, ויקרב המרחקין בורע, שהם בחינת אמת. וזה: לרחק
 המקרבין ולקרב המרחקין; הינו לרחק השקר ולקרב האמת, כי
 אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קד): שקר מקרבין מלה, ואמת
 מרחקין מלה, והבן. והנה אליהו יבוא לרחק השקר, שהוא מבחינת
 הנחש, הנקרא ארור (בראשית ג), והנחש הביא מיתה לעולם, והשנה
 הוא אחד מששים במיתה (ברכות נו), וכיון שבמוצאי-שבת מתחיל
 התגלות אליהו, נדחה השקר, שהוא הנחש, לכן קשה לישן, כי
 אמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין מט): עשרה קבין שנה ירדו
 לעולם; תשעה נטלו עבדים, ועבד הוא בחינת ארור (בראשית ט); כנען
 עבד עבדים, והוא בחינת ארור (שם), בחינת הנחש. וכיון

(א) מיכה ו. (ב) ישע' סא, תהלים לו. (ג) עין זוהר אמור צט ע"ב. (ד) זוהר בראשית דף כה ע"ב כו ע"ב.

לרחם עליו. נמצא זה החולה שצריך לרחמים, צריך שיהיה לו רחמים על אחרים, וזה תלוי בדעת בנ"ל, ושבת הוא בחינות דעת, כי כל ימות החל פתיב (במדבר יא): שמו העם ולקטו - בשטותא, כמו שכתוב בזהר (בשלח דף סג), אבל בשבת נמשך הדעת לכל אחד. וזה שאמרין המבקרים להחולה: יכולה היא שתרחם. הינו שהשבת, שהוא בחינות דעת, יכולה שתרחם - לשון נוכח, הינו שתרחם אתה, שיהיה לך רחמים על אחרים, על ידי הדעת שיש לך מבחינות שבת, וכיון שיהיה לך רחמים, בודאי ירחמו עליך מן השמים, כי כל המרחם וכו' בנ"ל:

קב

הענין מה שצריכין לנסע להצדיק, ולא די בספרי מוסר, מפרש בתורה (שמות יז): ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע; כי אף שאמר לו לכתב בספר, אף על פי כן לא הסתפק בזה, וצוה לו: ושים באזני יהושע - שידבר עמו פה אל פה. כי העקר - מה ששומעין מפה הצדיק, וכמו שאמרו במדרש (דברים פ' ג') על פסוק: שמע ישראל היום אתה עובר את הירדן וכו', וזה לשונו: מה ראה לומר להם כן 'שמע ישראל'? רבני אמרי: למה הדבר דומה? למלך שקדש מטרונה בשני מרגליות. אברה אחת מהן. אמר לה המלך: אברה אחת, שמרי את השניה. כך קדש הקדוש ברוך הוא את ישראל בנעשה ונשמע. אברו את נעשה, שעשו את העגל. אמר להן משה: אברתן נעשה, שמרו נשמע. הוי: שמע ישראל. עד כאן לשון המדרש. ועל כן בשלומד מתוך הספר, שהוא בחינת עשיה, שהוא בחינת נעשה, אין בזה כלל פלג לעורר אותו, כי ישראל אברו את הנעשה; אבל כששומע מפה הצדיק, הוא בחינת נשמע, שזה הכתר נשאר להם לישראל בנ"ל:

קכא

אז אמרתי הנה באיתי במגלת ספר פתיב עלי. לעשות רצונך וכו' (תהלים מ)

בשארם רואה ולומד בספר, ובכל מקום שהוא רואה ולומד מוצא את עצמו, הינו שלוקח לעצמו מוסר ורואה פחיתותו ושלמותו, בכל מקום באיזה ספר שהוא בא ומעין שם, זה סימן שחפץ לעשות רצונו ותבדק. וזה: אז אמרתי הנה באיתי במגלת ספר פתיב עלי - זה סימן: לעשות רצונך אלכני חפצתי בנ"ל:

קכב

וגם נצח ישראל לא ישקר: (ש"א טו)

כי זה ידוע, שמדת הנצחון אינה סובלת האמת, כי אף אם יראה לעינים דבר אמת, ידחה אותו מחמת הנצחון, וזה מברר מאד. אך לא כמדת בשר ודם מדת הקדוש ברוך הוא, כי הקדוש ברוך הוא אף בהנצחון הוא אמת, ואינו משקר, חס ושלום. וזהו: וגם נצח ישראל לא ישקר:

שפמוציא שבת הוא בחינת התגלות אליהו, ונדרה בחינת הנחש, שהוא בחינת: כנען עבד עבדים, נדרה השנה, שידרה לעבדים. ועל כן אליהו בגימטריא בן - הפך בחינת עבד. ועוד, כי אם אין דעת - הבדלה מניין? (ירושלמי ברכות פ"ה) נמצא, שפמוציא שבת, שיש הבדלה, הוא בבחינת דעת, כי אם אין דעת וכו', ועל כן קשה לישן, כי השנה הוא הסתלקות הדעת:

ק"ח

בשלומד איזה דבר, טוב לפרש הדבר בלשון אשכנז שמכין, [והוא טובה להעולם]. והענין - כי כל צדיק הדור הוא בחינת משה, שהוא בחינת משיח, כמו שכתוב (בראשית מט): עד כי יבא שילה; הינו משיח, ו"שילה" בגימטריא "משה" (א). ועל כן קראו התנאים אחד לחברו משה, כמו שכתוב (שבת קא): משה שפיר קאמרת. וכשמחדש דבר בתורה, אלו הדברים של החדוש הם בבחינת משה משיח, כמו שכתוב בזהר (וישב דף קצב): ורוח אלקים - דא רוחא דמשיח; מרחפת על פני המים - הינו התורה. וזהו שאמרנו, כי החדושי תורה שמחדש, הם בעצמם בבחינת משיח, כי שם רוחו מרחפת. והינו רוח פיו (ב), רוח ממללא (ג):

ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (ד) כי משיח סבל מרעין עבור כל ישראל, כמו שכתוב (ישעיה נג): והוא מחלל מפשעינו. בן כל צדיק הדור הוא גספן סובל יסורין בשביל כלל ישראל, להקל מעליהם, כי הוא בבחינת משיח בנ"ל. וכתוב בזהר (תצא דף רפ): והוא מחלל מפשעינו - דאתעבד חל בגינהו. וזהו: דסבל מרעין. והינו מה שאמרנו, שצריכין לפרש הדבר בלשון שמכין, כי על ידי זה נעשה בבחינת חל, כי כשמפרש בלשון, הוא דרך חל לערך גדל קדשת הדברים במקומם, כפי מה שיצאו מפי הצדיק בגבהי מרומים, ועל ידי זה הוא מחלל, דאתעבד חל, ובכחינה זו סבל מרעין לכפר על ישראל. אך כל זה הוא מפשעינו דיקא, כי מחמת פשעינו אין אנו משיגין הדברים רק בדרך חל בנ"ל, והוא סבל מרעין. אך לגבי אנשים הרמים אינם צריכים לזה, כי הם משיגים הדברים כמות שהם, כמו שיצא מהצדיק:

ק"ט

הנכנס לבקר את החולה בשבת, אומר: יכולה היא שתרחם: (שבת יב)

כי בשארם צריך לרחמים, השם יתברך שולח לו רחמנות, שהוא ירחם על אחר, ועל ידי זה מרחמין עליו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): כל המרחם על הבריות, מרחמין עליו; וכמו שכתוב (דברים יז): ונתן לך רחמים ורחמך. ומדת הרחמנות תלוי בדעת: מי שיש לו דעה, יש לו רחמנות. כי כעס, שהיא הפך הרחמנות, הוא מחמת כסילות, כמו שכתוב (קהלת י): כעס בחיק כסילים יגות. ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לא): כל מי שאין בו דעה, אסור לרחם עליו; כי אם אין בו דעה, אין בו רחמנות, כי כעס בחיק כסילים יגות, על כן אסור לרחם עליו, כי כל המרחם, מרחמין עליו בנ"ל, אבל אם אין בו רחמנות, אסור

(א) ירמיה כג. (ב) וזה בראשית דף כה ע"ב. (ג) תהלים לג. (ד) תרגום נפש חיה - בראשית ב. (ה) עיין פנהדרין צח וברש"י שם. ועיין זוהר ויקהל דף ריב.

קבג

העקד והיסוד, שהפל תלוי בו - לקשר עצמו להצדיק שבדור, ולקבל דבריו על כל אשר יאמר כי הוא זה, דבר קטן ודבר גדול, ולכלי לנמות, חס ושלום, מדבריו ימין ושמאל, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (ספרי פ' שופטים): אפלו אומר לך על ימין שמאל וכו'; ולהשליך מאתו כל החכמות, ולסלק דעתו פאלו אין לו שום שכל בלעדי אשר יקבל מהצדיק והרב שבדור, וכל זמן שגשאר אצלו שום שכל עצמו, אינו בשלמות ואינו מקשר להצדיק. וישראל בעת קבלת התורה היו להם חכמות גדולות, כי אז היו עובדי עבודה-זרה שבימיהם, שהיה טעיתם על-פי חכמות וחקירות גדולות, בידוע, ולולי שהיו ישראל משליכין מעצמן החכמות, לא היו מקבלים התורה, כי היו יכולין לכפר בכל, חס ושלום, ולא היה מועיל להם כל מה שעשה משה רבנו עמהם, ואפלו כל האותות והמופתים הנוראים שעשה לעיניהם לא היה מועיל להם, כי גם עתה נמצאים אפיקורסים, הכופרים על-ידי שמות וטעות חכמתם. אך ישראל עם קדוש ראו האמת והשליכו החכמות והאמינו בה' ובמשה עבדו, ועל-ידיה קבלו התורה. והינו שתרגם אוגקלוס (דברים לב): עם נבל ולא חכם - עמא דקבילו אוריתא ולא חכמו, כי עקר קבלת התורה היה על-ידי ולא חכמו, הינו על-ידי שהשליכו מאתם כל החכמות כנ"ל. וזה: נבל - ראשיתבות: לב נתיבות, שהוא כלליות התורה, והיא החכמה האמתית, אשר אצלה כל החכמות בטלים. והינו נבל, שהיא בחינת התורה, הנקראת נובלות החכמה העליונה (ב"ר פ' יז). (ובוא וראה, שעתה מבאר ומלשב התרגום הזה, שהוא פליאה גדולה, וכל העולם תמהים עליו: מה ענין תבת נבל לתרגמו על קבלת התורה? אך עתה מה נמצא לך דברי התרגום האלו) (א). והעקר העבודה - להיות תם וישר, וראאליקים וסר מרע, בלי שום חכמות. ושלמה המלך, עליו השלום, אחר שכתוב בו (מלכים א ה): ויחכם מכל האדם; אמר (משלי ל): כי בער אנכי מאיש, ולא בינת אדם לי; וכן אמר אסף (תהלים עג): ואני בער ולא אדע, בהמות הייתי עמך; וכן פתיב (משלי כא): אין חכמה ואין תבונה ואין עצה לנגד ה'.

קבר

שיר מזמור למנצח - זמרו למי שמנצחין אותו ושמת (פסחים קט): כי בשמדר לפני הקדוש-ברוך-הוא ומפרש שיחתו בטענות ובקשות, רוצה לנצח את הקדוש-ברוך-הוא, כביכול, והשם יתברך יש לו תענוג מזה. על-יכן שולח לו דבורים, שיוכל לנצח אותו, כביכול, כדי לקבל התענוג. כי בלא זה בודאי לא היה אפשר לבשר-ודם לנצח את הקדוש-ברוך-הוא, אך השם יתברך עצמו שולח ומזמין לו דבורים וטענות לנצח אותו כנ"ל:

קבה

ויאמר משה אבלוהו היום, כי שבת היום ליי וכו' (שמות טז) ולמדו רבותינו ז"ל (שבת קיז): מכאן, שחייב לאכל שלש סעודות בשבת, כי תלתא "היום" פתיבי. נמצא, שעל כל סעודה משלש סעודות פתיב "היום", לרמוז שלא לאכל בסעודה של שבת, רק בשביל היום. כי לפעמים אוכלים בשביל שרעב מאתמול,

ולפעמים בשביל שלא יהא רעב למחר, אך בכל סעודה משלש סעודות של שבת לא יאכל כי אם בשביל היום, הינו סעודה זו לא בשביל קדם ולא בשביל אחר-כך. [זה הענין לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, רק מפי אחר שאמר משמו, וכתבתיו כמו ששמעתי. אחר-כך נודמן, שדברתי עמו ז"ל מענין זה, ופקפק בעצמו על זה ואמר: הלא אכילת שבת יקרה מאד מאד, וכמבאר בכל דברי רבותינו וזכרונם לברכה, שבשבת צריכין דוקא לאכל ולשתות ולהרבות במעשרים. והבנתי, שאין פונתו במאמר זה הנ"ל למעט באכילת שבת, חס ושלום, ותכן פונתו במאמר זה לא באר לי כלל, כי לא זכיתי לדבר עמו עוד במאמר זה. רק אחר-כך שמענו מפיו הקדוש ז"ל כמה וכמה תורות על ענין מעלת קדשת אכילת שבת, שיקרה מאד, ואמר בפרוש, שצריכין בשבת להרבות במאכל ובמשתה בפשוט, כי אכילת שבת היא בלה אלקות, בלה קדש וכו'. עין בהתורה "שאלו את רבי יוסי בן קסמא" בסימן נו, ולקמן בסימן רעז, מה שכתוב שם, שעקר כבוד שבת הוא האכילה, עין שם ועוד בכמה מקומות (א):

קבו

בזהר, בכמה מקומות ששבתו החבריא את רבי שמעון בר יוחאי, איתא: וי לדרא בד תסתלק, פוק עין ותשבח (א). והוא בחינת (שמות לא): שבת וינפש - כיון ששבת, וי אבדה נפש (ביצה טז). הינו, שמחמת גדל התענוג של הנפש יתרה שבא בשבת, על-יכן מתחילים תכף להתנגע ולהצטער על אבדת הנפש במוצאי-שבת; כן החבריא, מחמת גדל התענוגים והשעשועים שקבלו מרפם, רבי שמעון בר יוחאי, על-יכן תכף ומיד התחילו להתנגע, ועלה על לבם צער ההסתלקות שיהיה להם. בכל מקום ששבתו החבריא את רשב"י על שגלה להם סוד נפלא, תמצא שאחר-כך אמר להם עוד חדושי-תורה:

קבו

הבגדים הם בסוד החשמ"ל, שהוא שמירת, ועל-יכן הבגדים יהיו שלמים תמיד, ולא קרועים, כי הוא קלקול השמירה. הבגדים בעצמן תובעין את האדם אם לא נזהר בשמירתן לכבדן כראוי ולהחזיקן בנקיות: (גדל אזהרה זאת, לשמר את הבגדים מכתמים, עין לעיל בסימן כט)

קבה

איתא בגמרא (יומא סט): לענין היצר הרע דעברה, דהינו של תאות המושגל: כחלינהו לעינה ושבקוהו. נמצא, שאף-על-פי שפמו את עיני היצר הרע של נאוף, אף-על-פיהן נשאר. וזה בחינת מה שנמצא לפעמים פאנשים הפשרים קצת, שמחמת שגוגע יראת השם בלבם, הוא משפיל עיניו ואינו מסתכל בגשים, ואף-על-פיהן הוא גונב את העין בלא-חריד ומסתכל מן הצד, והוא בחינת: כחלינהו לעינה דיצרא - שמשמא עיני היצר הרע; שרוצה להסתכל, והוא מסמא עיניו על-ידי שמוגע עצמו מלהסתכל, ואף-על-פיהן נשאר היצר הרע, כי מסתכל מן הצד בלא-חריד:

(א) ועיין שוחר טוב תהלים קט בתמימות קבלו ישראל את התורה וכו' ע"ש. (א) ועיין בספר נגיד ומצוה להאריז"ל וכן במשנת חסידים שכתב להדיא שאע"פ שיאכל בשבת יותר מהצורך אינו חולק לחיצונים כמו בחול אלא כולו נבלע באיברים. (א) עיין ח"א דף פג ו-צב, ובח"ב כג סח פו פז פט.

קבט

ארץ אכלת יושביה: (במדבר יג)

בשמן קרב להצדיק, אף שאינו מקבל ממנו כלל, הוא גם כן טוב מאד, והאמונה לבדה, שמאמין בהצדיק, מועיל לעבודת השם ותרפד. כי טבע האכילה - שהמוזן נתהפך לזון, כגון בשהחי אוכלת צומח, כגון עשבים, נתהפך העשבים לחי, כשנכנסין בתוך מעיה, וכן מחי למדבר, כשהמדבר אוכל החי, נתהפך החי למדבר. ולכל מקום שנכנס לשם המזון שנתחלק להאיברים, נתהפך למהות האיבר ממש שנכנס לשם, כגון החלק מהמוזן הנכנס לחמח, נתהפך לחמח, והנכנס ללב, נתהפך ללב, וכן לשאר האיברים. וזהו: ארץ אכלת יושביה - כי ארץ היא בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ל): שכן ארץ ורעה אמונה. וזהו: אכלת יושביה - כי שנכנס לארץ, שהיא בחינת אמונה, נאכל אצלה, הינו שנתהפך למהותה, הינו כשדבוק להצדיק ומאמין בו, שהוא בחינת ארץ, נאכל להצדיק ונתהפך למהות הצדיק ממש:

וכן ארץ ישראל בעצמה יש לה גם כן הכח הזה, ועליה אמרו רבותינו ז"ל (כתובות קא): כל היושב בארץ ישראל שריו בלא עון, שנאמר: העם היושב בה גשוא עון; כי היא ארץ אוכלת יושביה, שהיושב שם נאכל אצלה ונתהפך למהותה הקדושה. ועליה אפלו המהלך ארבע אמות בארץ ישראל מבטח לו שהוא בן עולם הבא, כמו שאמרו רבותינו ז"ל שם:

וזהו גם כן ענין המבאר במקום אחר (לעיל בסיון קא) על פסוק: בקרב עלי מרעים לאכל את בשרי - שכלל הענין שם, כשאני רוצה שיקרבו תרין רעין דלא מתפרשין, אני צריך לאכל את בשרי, הינו להכניע החמר. וזהו: לאכל את בשרי - לאכל דיקא, שצריך שהנפש תאכל הבשר, שתתהפך למהותה. וזהו (ש"ה ח): אכלו רעים; הינו תרין רעין דלא מתפרשין, שהם המוחין הקדושים, שצריכים שהמוח והדעת הקדושה יאכל את הגוף, דהינו שהגוף יתהפך למהות הנשמה הקדושה, שהוא המוח והדעת (כמבאר במקום אחר), שזהו בחינת אכילה, שהמוזן נתהפך לזון כנ"ל. וזהו: שכן ארץ ורעה אמונה; הינו שאתה תהיה רעה ומזין את האמונה, הינו שתהיה נאכל להאמונה כנ"ל, בחינת המזון שנתהפך לזון:

אך אף על פ"כ העקר תלוי ברצון: אם רצונו חזק מאד להתקרב להשם ותרפד ולעבד אותו, רק שקשה לו לשבר תאוות גופו, אזי עליהם התקרבות ואמונת הצדיקים הוא בחינת אכילה ונאכל להצדיק, הינו שנתהפך למהותו כנ"ל; אך אם אין רצונו כלל לעבד את השם, לא יועיל לו שום התקרבות לצדיקים, והוא בחינת מזון שאינו נתהפך לזון, כגון: אם אוכל אכילה, שאין הטבע סובלת אותו, אזי אינו מתעבד ואינו מתהפך לזון, רק הגוף מקיא אותו. כן הוא בחינה זו ממש, כי אינו נאכל כלל להצדיק, אף שמקרב

אצלו, כי הצדיק אינו יכול לסבלו ומקיא אותו. והוא בחינת הכתוב בארץ ישראל (ויקרא יח): באשר קאה את הגוי; דהינו שאינה יכולה לסבלו להיות נאכל אצלה שיתהפך למהותה, רק היא מקיאה אותו; השם יצילנו:

קל

כל הגדול מחברו, יצרו גדול ממנו: (סוכה נב)

עלידי ענוה נצול מנאוף וזוכה לשמירת הברית, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סוטה ד): כל המתנאה, לסוף נכשל באשת איש, שנאמר: ואשת איש נפש יקרה תצור. וזה פרוש הסמיכות (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד וכו', לפסוק: ותדבר אהרן ומרים במשה; כי הם דברו על אודות האשה הפושית אשר לקח, כי פושית עלישם יפיה נקראת (א), והם אמרו שלקחה לשם יפי (ב), ועליהם דברו על הפרישות, כי הם לא רצו להאמין שאפשר להיות פרוש. ועל זה השיבה התורה וסמכה תכף: והאיש משה ענו מאד מפל האדם - כי עלידי שהיה ענו מפל האדם, היה אפשר לו להיות פרוש לגמרי, ולא היה לו יחודא תתאה כלל. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין יט): תקפו של יוסף - ענותנותו של בעז; תקפו של בעז - ענותנותו של פלטי בן ליש. כי הוא תלוי בענוה, כי עלידי ענוה נצול מפגם הברית. וזה שאמרו: כל הגדול מחברו - שיש לו גדלות, יצרו גדול ממנו - שמתגבר עליו היצר הרע בתאוות נאוף, כי זה עקר היצר הרע, כמובא בזהר (ויקרא דף טו): עקרא דיצרא בישא לגלגא עריין:

קלא

צריך להתירא ולפחד מן הכבוד, כי כבוד הוא סכנה גדולה, סכנות נפשות, כי הוא דן את כל הדינים, כמו שכתוב (תהלים כד): מלך הכבוד, כי כבוד הוא בחינת מלכות, הדן את הכל. ואזי הכל חוקרים ושואלין: מי הוא זה מלך הכבוד; אם הוא ראוי לזה. וזה שכתוב (שמות כט): ונקדש בכבודי - אל תקרי: בכבודי, אלא: במכבדי (ובחס קמ"ו), כי עלידי הכבוד יוכל לגרם לו מיתה, חס ושלום, ואזי הוא נשקל במאזנים, אם חס ושלום, יפגם בהכבוד פחוט השערה, שלא יקבלו כמו שצריך, אזי, חס ושלום, כף חובה מכרעת. וזה נקרא: מאזני צדק (ויקרא יט), כי צדק מלכותא קדישא (א), שהוא בחינת כבוד, מלך הכבוד כנ"ל. והינו מאזני צדק, כי אז נשקל במאזנים:

קלב

יש צדיק, שהוא מפרסם גדול במדינה אחת, ובמדינה הסמוכה אינו חשוב כלל, ושוב במדינה אחרת הוא מפרסם. הוא ענין הכתוב בזהר (תצא דף רפ): מעין דנפק מאתר חד, ואזלי מתחות לארעא, עד שנובע ויציא ברחוק במקום אחר, ואף במקום שהולך תחות ארעא, הוא משקה שרשי אילנא:

(א) ספרי, ומוכא בפירוש רש"י שם. (ב) עיין חוקני. (א) עיין תיקונים מאמר פתח אליהו.

קלג

וארח צדיקים באור נגה, הולך ואור עד נכון היום: (משל)
(ד)

כי השמש בעצמה מאירה במקומה בשנה בתחלת היום ובאמצע היום, רק המניעה הוא מחמת הארץ, המפסקת בין בני-אדם ובין השמש, על-כן אין האור מתפשט בליך בתחלת היום, רק מקצת מקצת, עד שנתפשט על הארץ. כן הצדיק, הוא בעצמו מאיר תמיד, רק המניעה מחמת המקבלים, והמניעה הוא מחמת הארץ המפסקת, הינו העולם הזה, כי בני-אדם משקעים בעולם הזה, ועל-כן אינם יכולים לקבל אור הצדיק:

והוא ענין שאמרו בגמרא (עירובין כא) על פסוק: מגלה עפה - בד עיפת לה וכו', בד קלפת לה וכו'. נמצא כל העולם בלו בורת אחת משלשת אלפים ומאתים מתורה. נמצא, שהתורה גדולה ורחבה מאד, רק שהורת הקטן, שהוא העולם, עומד בפני מאור העינים ומונע מלראות אור הגדול של התורה, אף שכל העולם הזה הוא רק ורת קטן נגד התורה, שהיא גדולה מאד ורחבה מני ים (א"יב יא). ולכאורה קשה: איך יוכל דבר קטן כזה להפסיק ולחצץ בפני דבר גדול כזה, שגדול כמה אלפים פעמים במותו, כי כל העולם הזה בלו קטן מאד בנגד התורה, שגדולה בנגדו אלפים פעמים. אך הוא כמשל המובא, כמו ממבע קטנה, אם תחזיק אותה נגד עיניך, ימנע מלראות הר גדול, אף-על-פי שההר גדול אלפים פעמים כמו המטבע הקטנה, אך מחמת שהמטבע עומדת נגד עיניו, על-כן חוצצת בפני ראית העינים, עד שאינו רואה הדבר הגדול ממנו כמה פעמים. כן בשמונע ובא אל העולם הזה, נשאר שקוע שם בהבלי עולם, ונדמה לו שאין טוב מזה, והעולם הזה הקטן והמועט מונע אותו מלראות אור גדול ומפלג של התורה, שהוא גדול כמה אלפים פעמים בנגדו בנ"ל. והוא ממש משל השמש, שהארץ מפסקת מלראות אור גדול של השמש, אף שהשמש גדול כמה פעמים כמו הארץ, והוא כמשל הנ"ל, כמובא:

וזהו: וארח צדיקים באור נגה - באור נגה ממש, כמו השמש שמאירה תמיד, רק שהמניעה - מחמת הארץ המפסקת בנ"ל, אף שהארץ קטנה נגד השמש, וכמשל הנ"ל, כן הצדיקים מאירים תמיד, רק שהארץ, הינו העולם הזה, מפסיק מלראות אור הגדול שלהם. ואף שאורם גדול מאד, והעולם הזה בלו בכלל הוא קטן ופחות מאד נגד אורם הגדול, עם כל זה הוא מפסיק ומונע מלראות אורם, כמשל המטבע הנ"ל. וכל זה מחמת שהעולם עומד בפני עיניו וחוצץ בפניו, עד שאינו יכול לראות אור התורה והצדיקים, הגדול ממנו אלפים פעמים. אבל אם יסלק המפסיק הקטן מנגד עיניו, דהינו שיטה עיניו מן העולם, ולא יסתכל על העולם, רק ירים ראשו ויגביה עיניו ויסתכל למעלה מן העולם המפסיק וחוצץ, אזי יזכה לראות אור הגדול והמפלג של התורה והצדיקים. כי באמת אורם גדול אלפים ורבות פעמים מכל העולם הזה והכליו בנ"ל, רק שהעולם הזה עומד לפני עיניו ואינו מגיח אותו כלל להטות עיניו להסתכל למעלה על אור התורה והצדיקים, כמשל המטבע הקטנה הנ"ל ממש, העומדת

בפני העינים ומפסקת מלראות הר גדול וכו' בנ"ל. אבל בקל יוכל לסלק המטבע מנגד עיניו, ותכף יראה החר הגדול ממנו. כמו-כן ממש לענין העולם והתורה, שבהעברה בעלמא יכול להעביר העולם מנגד עיניו, ואז יזכה לראות אור הגדול של התורה והצדיקים, שמאירין בכל העולמות כלם באור גדול מאד. והכן מאד. וכן שמעתי בשם הפעל-שם טוב, שאמר: אזי ואבוי, כי העולם מלא מאורות וסודות נפלאים ונוראים, והיד הקטנה עומדת בפני העינים ומעכבת מלראות אורות גדולים:

קלד

עבודה גדולה לומר תורה אפלו ליחיד, כל-שפן לרבים. כי צריך לזהר מאד, שלא יאמר דבר שאינו ראוי לשכל המקבל, כי הוא בחינת נאוף, שמשליך טפי השכל באתר דלא אצטרך, ונקרא לבטלה, כי אינו מוליד אצלו בלום. ולפעמים נקרא נאוף ממש, שמוליד ומציא פסול ופגום, הינו שהמקבל עושה על-ידיה דבר שאינו צריך לו לפי מדרגתו. ועל-כן, על-ידי שאומר תורה, יוכל, חס ושלום, להתגבר עליו היצר בתאות נאוף, ועל-כן צריך לזהר מאד, כשאומר תורה ברבים, שדבוריו יתחלקו, שלא ישמע כל אחד ביאם מה שצריך לו, לא יותר. ואף שאומר בפני רבים לבלם בשנה, עם כל זה לא יכנס בלב כל אחד ואחד ביראם הנוגע לו וצריך לו, וכמו שכתוב בזהר (יתרו דף סח): וישמע יתרו - והלא בלא עלמא שמעו? אלא יתרו שמע וכו', עין שם. וזהו: ופאה מאן דמלל על אדנא דשמע (וזהר תצוה דף קפג). וזה שאמרו (סוכה ב): כל הגדול מחברו - הינו שהוא גדול, ועל-ידיה אומר תורה, אזי יצרו גדול ממנו בנ"ל - כי יוכל להתגבר עליו היצר הרע בתאות נאוף בנ"ל, וצריך להשמר ולפלס דבוריו בנ"ל:

קלה

כי אקח מועד אני מישרים אשפט: (תהלים עה)

סגולה להנצל מגדלות - לכבד את הימים טובים ולקבל יום-טוב בשמחה ובהרחבת הלב כפי יכולתו. כי משה רבנו, עליו השלום, על-ידי שזכה לארבעים ותשעה שיערי בינה, זכה להיות ענו מאד מכל האדם (במדבר יב), ויום-טוב מחין דאמא, שהיא בינה, ועל-כן כשמקבל את היום-טוב, שהיא בינה, זוכה לענוה, כי יום-טוב בגימטריא סג עם ה' אותיות, כמובא בפגנות, שהוא הפך גם רוח (עין תקונים מן ו"ח). כי יום-טוב מבטל הגדלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לגבי גדלות, ועל-כן כשמקרב להצדיק נתבטל הגדלות, כי על-ידי אור הגדול של הצדיק נתבטל לגמרי. והוא בחינת (א"יב כט): ראוני גרים ונחבאו; הינו על-ידי שרואים פני הצדיק נחבאים הקטנים, כי הקטנות נתבטל לפני גדלות. ועקר כח קדשת יום-טוב הוא תלוי בצדיקים, כמו שכתוב (ויקרא כג): אלה מועדי ה' אשר תקראו אתם במועדם, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה כה): אל תקרי אתם, אלא אתם. נמצא, שהימים טובים תלויים בצדיקים, ועל-כן כשמקבל ומכבד את הימים טובים ומקבל אור הגדול של יום-טוב, שהוא בחינת צדיק בנ"ל, נתבטל הגדלות שלו, כי הקטנות בטל לגבי גדלות. ועל-כן חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, כי עקר כח יום-טוב תלוי בצדיקים:

אנג מלך עמלק נאמר (ש"א טו): וישסף שמואל את אנג. ופרש רש"י: חתכו לארבע, שחתך הארבע מלכיות דסמרא-אחרא, לכל יהיה להם כח וממשלה מהמלכות דקדשה, שהיא בחינות דל"ת, כי העלה המלכות דקדשה מהם. וזה נעשה ביום טוב כנ"ל. וזהו: וישסף. ו"ו יו"ד הוא פעלה, ושרש התבה הוא שם"ף. והוא ראשי-תבות: שבועות, סבות, פסח, שהם הימים טובים, שאז יוצא המלכות דקדשה, כי הימים טובים הם ימי דין, שהיא בחינת יראה, בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. ועל כן נאמר בעמלק (דברים כה): ויוצב בך כל הנחשלים וכו' ולא ירא אלוקים; כי עקר כחו היה מחמת שלא העלו את המלכות דקדשה, מחמת שלא להם יראת-אלוקים, שהיא בחינת מלכות כנ"ל. ועל כן בכל יום טוב יש ארבע מצוות: בפסח - ארבע כוסות, בסבות - ארבעה מינים, בשבועות - למוד התורה, שהוא בארבע בחינות: או ראה ויספרה, הכינה וגם חקרה (איו"ב כה, ועין בראשית רבה פרק כה, תשא פ' ט), כנגד המלכות שהיא בחינת דל"ת, שיוצאת ביום טוב מבין הקלפות כנ"ל. והתלמידים חכמים הם בחינת מלכות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (גיטין סב): מאן מלכי - רבנן, כי הם מעלים את המלכות, על כן עקר קדשת יום טוב נעשה עליהם. וכשמקבלים קדשת יום טוב, יש לו ענה ושפלות כנ"ל. וזהו (משל כב): עקב ענוה יראת ה'; כי יראה הוא בחינת מלכות כנ"ל. ואברהם אבינו טרח גספן על זה, ורדף ארבעת המלכים להעלות מהם המלכות, ויצא ממנו יצחק וישמעאל, יעקב ועשו - כנגד ארבעה בנים: אחד חכם וכו' (מן "עוד שמענו" עד כאן, כל זה מבאר

היטב לעיל בהתורה "מישראל דספינא", בסיון ל, עין שם)

ועל ידי זה נפתח רחמה של המקשה לילד, כמובא בעץ-חיים (שער לה פ"ג): כשם שיש צירים ודלתות לבית, כך יש צירים ודלתות לאשה (בכורות מה), ומהשתי דלתין נעשה צורת סתומה, ששם נוצר הולד וכו', עין שם. וצריך לחתך הם לשני דלתין, כדי שיצא הולד. וזהו: וישסף - חתכו לארבע, שחתך המ"ם לשני דלתין, והבן:

(באור ענין זה של המקשה לילד יתבאר במקום אחר)

קלו

אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו: (אבות פ"ב)

זהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: הוי דן את כל אדם לכף זכות (שם פ"א). כי כשיש מחלוקת על אדם, צריך לחקור למצא זכות בחברו כמה שחולק עליו, כדי לדנו לכף זכות. כי המחלוקת לא ימנע משני פנים: או מחמת שחברו גדול ממנו במעלה, ועל כן חולק עליו על שלא הגיע למדרגתו, ואזי צריך להשתדל שיגיע הוא גספן למדרגת חברו, בכדי שיהיו שניהם שווים, ואזי לא יהיה מחלוקת; או לפעמים להפך, שהוא גדול מחברו, והמחלוקת - מחמת שחברו מתקנא בו על שלא הגיע למדרגתו, ועל כן צריך לדנו לכף זכות, וכזה הוא מעלה חברו לכף זכות, ואז הם במקום אחד, הינו במדרגה אחת, ואזי בודאי לא יהיה מחלוקת, כי המחלוקת הוא רק מחמת שהם משנים זה מזה: או שחברו גדול ממנו או שהוא גדול מחברו, כנ"ל, אבל אם יהיו שניהם במקום אחד, במדרגה אחת, בודאי לא יהיה מחלוקת, כי בדבר אחד אין שני מחלוקת.

וכזה מושב שפיר מה שהקשו בגמרא (סוכה כו): על רבי אלעזר שאמר: משבח אני את העצלנים ברגל, שנאמר: ושמחת בחגך; והאמר רבי יוחנן: חייב אדם להקביל פני רבו ברגל, שנאמר: מדוע את הולכת וכו', עין שם היטב. כי אף שהוא ברחוק מאה פרסה מרבו ביום טוב, ולא אול ואתי ביומה, על כל זה הוא מחייב להקביל פני רבו ברגל, הינו שפיר פני רבו ברגל, הינו שייכבד את היום טוב ויקבל אור הגדול של יום טוב, שהוא בחינת פני רבו וכו', כי עקר קדשת היום טוב תלוי בצדיקים כנ"ל, וכשמקבל את היום טוב, הוא מקבל פני רבו ממש, ועל ידי זה נתבטל הגדלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לגבי גדלות כנ"ל:

וזה פרוש: כי אקח מועד - כשאקבל את הימים טובים, אני מישרים אשפט - הינו שאזכה לענוה, שהוא בחינת מישרים אשפט, כמו שאמרו חז"ל (חולין פט): מאי דכתיב: האמנם אלם וכו', מה יעשה וכו'. יכול אף בדברית-תורה? תלמוד לומר: צדק תדברון. יכול אפלו אם הגים דעתו? תלמוד לומר: מישרים תשפטו בני-אדם. וזה: כי אקח מועד אני מישרים אשפט - על ידי שאקבל את המועדים, על ידי זה אזה לענוה, שהוא בחינת מישרים אשפט כנ"ל. וזהו גספן ענין המבאר במקום אחר על פסוק: ארץ אכלת וישביה (לעיל בס' קבט), כי הקטנות בטל לגבי גדלות ונאכל ונתהפך למהות הצדיק. עוד שמענו בענין זה: אם הוא מקשר להצדיק, ויכל להרגיש קדשת יום טוב, כי הצדיק הוא בחינת קדשת יום טוב כנ"ל. והסימן על זה, אם הוא מקשר להצדיק, הוא אם יש לו שפלות, כי טבע הקטנות - שיתבטל לפני גדלות כנ"ל. ועקר ההתקשרות הוא אהבה, שיאהב את הצדיק אהבה שלמה, כמו שכתוב (בראשית מד): ונפשו קשורה בנפשו, ותרוממו: חביבא לה בנפשה, וכמו שכתוב (ש"א יח): ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד. ואהבתו את הצדיק יהיה יותר מאהבת נשים, כמו שכתוב (ש"ב א): נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים. אזי, על ידי ההתקשרות להצדיק, יכול לקבל קדשת יום טוב כנ"ל, כי עקר יום טוב תלוי בצדיקים:

כי עקר בחינת יום טוב הוא להעלות בחינת מלכות דקדשה מבין הקלפות, לבטל מלכות ארבע מלכיות דסמרא-אחרא, כי מלכות נקראת דל"ת, בגין דלית לה מגרמה כלום, כי אין מלך בלא עם, ונמצא דלית לה מגרמה כלום. והמלכות דקדשה, שהיא בחינות דל"ת, נפלה ונעשה ממנה ארבע מלכיות דקלפה, וביום טוב צריך להעלות המלכות דקדשה מהארבע מלכיות דסמרא-אחרא. וזהו שכתוב (שם יא): ויהי לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים. פרוש: יום טוב נקרא תשובת השנה, כי כל הימים טובים הם ימי דין, כמו שכתוב (ר"ה טו): בארבעה פרקים העולם נדון: בפסח וכו'; וצריך לשוב בתשובה, ועל ידי זה יוצא המלכות מבין הקלפות ונתבטל ממשלתם, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (יומא פו): גדולה תשובה, שמקרב את הגאולה, שנגאלין על ידי תשובה מהמלכות דקלפות. וזהו: לעת תשובת השנה לעת צאת המלכים; שאז יוצא מלכות דקדשה, שהיא בחינת דל"ת, מבין הקלפות, ונתבטל כח הארבע מלכיות דסמרא-אחרא. ועקר - לבטל כח מלכות עמלק, כי היא פוללת הארבע מלכיות, כמו שכתוב (במדבר כד): ראשית גוים עמלק. ועל כן כשהרג שמואל את

וזהו: אל תדון את חברך עד שתגיע למקומו. הינו, שתשתדל שתהיה עמו במקום אחד, במדרגה אחת, מאחד משני פנים הנ"ל, ואזי בודאי לא יהיה מחלוקת, כי בדבר אחד אין שני מחלוקת. ובזה שמעלה את חברו לכף זכות, יוכל להיות שחברו יחזר בו, ולא יהיה שוב מחלוקת, או שיהיה לו מפלה, כי יוכל להיות שגחלים אתה חותה על ראשו (א) בזה שאתה מעלהו לכף זכות. וזהו: הוי דן את כל אדם לכף זכות - דן דיקא, כי הוא בחינת דין ומשפט ממש. כי ידוע, שקדם שעולין לאיזה מדרגה, דנין את האדם. ועל"כ, בזה שאתה דן אותו לכף זכות ואתה מעלהו למדרגה יותר גבוהה, דנין אותו, וכפי שיצא המשפט בן יקום:

קלז

חלקי יי אמרתי לשמר דברייך: (תהלים קט)

הינו שהחלק אלקי ממעל שיש לי אומר לי ומלמד אותי לשמר דברייך:

קלח

לך אומר לבי בקשו פני פרש רש"י: בשליחותך (תהלים כו):

כי עקר האלקות - בלב, כמו שפיתוב (שם עג): צור לבבי, כמבאר אצלנו במקום אחר (לעיל בס' מט), ומי שהוא בר לבב (שם כד), בבחינת (שם קט): ולפי חלל בקרבי, יוכל לידע עתידות עלידי מה שהלב אומר לו, שהוא דברי ה' ממש. וזהו: לך אומר לבי בקשו פני; לך - בשליחותך פנ"ל, כי מה שהלב אומר, הם דברי ה' ממש פנ"ל, והבין:

קלט

צדק לפניו יחלף וישם לדרך פעמיו: (תהלים פה)

כי יקרא דשפתא הוא: כי בחל, שיש שליטת החיצונים, כשהאדם עושה מצוה, אזי יונקת הקלפה מהרגלין של המצוה, כי כל מצוה היא קומה שלמה, ואזי אין להמצוה ההיא בחינת רגלין לעלות בהם ולילך לפני הקדוש-ברוך-הוא, כי הקלפה לקחה הרגלין [בבחינת (משלי ה): רגליה יורדות מות]. וכשבא שבת ונתפטר שליטת החיצונים, אזי עולים הרגלין מהמצוה, שהיו בתוך החיצונים בחל, שינקו מהם, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא. וזהו (ישעיה נח): אם תשיב משבת רגליך - שעלידי שבת תשיב ותחזר הרגלין להוציאם מבין החיצונים, ואזי עולה המצוה והולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא, והקדוש-ברוך-הוא משתעשע בה, אף אם געשית עלידי קטן שבקטנים, ובלי בונה ושלמות הראוי להמצוה, עם כל זה יש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול מהמצוה. כמו האב, שיש לו תענוג גדול בשבנו מתחיל להלך, אף שאינו הולך בראוי, עם כל זה משתעשע מאד ממנו. כך הקדוש-ברוך-הוא משתעשע מאד מכל אחד מישראל בשעושה מצוה. והנה ההולך במדבר במקום שאין דרך, אינו יכול לעשות דרך בבושה עלידי פעמי רגליו כי אם בשילך הרפה. והמצוות נקראים צדק, כמו שפיתוב (תהלים קט): כל מצותיך צדק. וזהו: צדק לפניו יחלף - כשהמצוה הולכת לפני הקדוש-ברוך-הוא, אזי: וישם לדרך פעמיו - הקדוש-ברוך-הוא עושה מפעמי רגליו דרך, שהוא נאמר על דרך שהיא בבושה לרבים, כי מחמת גדל התענוגים והשעשועים שיש

(א) משלי כה. (א) וזה פרשת נח דף נט ע"ב.

קמ

ביר כל אדם יחתום לדעת כל אנשי מעשהו: (איוב לו)

כי הצדיק בעצמו אי אפשר להשיגו, כי אין בו שום תפיסה, כי הוא למעלה משכלו. רק עלידי אנשי המקרבין אליו יוכל להבין מעלת הצדיק, כי עלידי שרואין אנשי, שהם אנשי מעשה וראים ושלמים, ובהם יש להם תפיסה והשגה, כי העולם אינם רחוקים עדין מהם בל"כ כמו מהצדיק בעצמו, על"כ מי שרוצה האמת, אפשר לו לידע מעלת הצדיק עלידי אנשי. וזהו כמו משל החותם, שהפכת החקוק עליו אי אפשר לקרותו, מחמת שהאותיות בהפך, רק עלידי שמבין ומצירין החותם על שעוה, רואים האותיות והצירורים החקוקים על החותם, ומבינים כתב החותם. וזהו: וביר כל אדם יחתום. הצדיק נקרא "כל אדם", כמו שפיתוב (קהלת יב): כי זה כל האדם. וזה: לדעת כל אנשי מעשהו. עלידי אנשי מעשה של הצדיק תוכל לידע אותו, כמשל החותם פנ"ל, וגם הצדיק הוא בחינת חותם, כמו שפיתוב: וצאצאיו חתם באות ברית קדש; וצדיק הוא מאן דנטר ברית (א):

קמא

אם יזכה שירגיש באמת כאב חמאיו, הינו כשימול את ערלת לבבו - כי כל זמן שלבו ערל ואטום, אי אפשר לו להרגיש באמת, רק כשימול את ערלת לבבו, ויהיה לו חלל בלב, ואזי ירגיש לבבו באמת גדל כאבו, ויצטער ויתחרט באמת, ואזי מגדל החרטת ירגישו גם כל הלבבות של כל הטפות שנמשכו ממנו, ולכל מקום שנמשכו, ירגישו שם במקום שהם, הן אותם שנמשכו ממנו ונתהוה מהם בניו ממין בני-אדם, והן אותם שנמשכו ממנו למקום אחר, חס ושלום, וגם שם יש להם לב ושאר איברים. ואזי, כשימול את לבבו וירגיש לבבו גדל כאבו, ויתחיל להצטער ולהתחרט באמת, אזי ירגישו שם כל הלבבות של הטפות, ויתודע להם האמת היאד הם מטלים במקום טגופות בשאול תחתיות. כי מתחלה נדמה להם שטוב להם, כי הן מוזקי עלמא, רק אחר-כך, כשנמשכו לבבם עלידי שנמשכו לבב אביהם, אזי מרגישין היכן הם, ומתחילין לקונן ולהצטער, ונעשה שם רעש גדול ביניהם. וזהו (דברים ה): ומל ה' אלקיך את לבבך ואת לבב זרעך; הינו כשימול ה' את לבבו, ימול גם לבב זרעו. ולהיכן שנמשך הזרע, הן למין בני-אדם, אזי מחיכים בניו, שירגישו גם-כן הרעור תשובה עלידי שנמשכו לבב אביהם, וכן אם נמשך למקום אחר, חס ושלום, אזי ימולו שם הלבבות וירגישו פנ"ל. והזמן המסגל לזה הוא חדש אלול, כי אלול ראשי-תבות: את לבבך ואת לבב; הינו שימול ה' את לבבו ואת לבב סתם, התלוי בו, להיכן שנמשך פנ"ל. הינו הלב של הטפות לאיזה מקום שנמשכו, אם שנמשכו ונתהוה מהם בניו מין בני-אדם, והן שנמשכו, חס ושלום, למקום אחר, וגם הם בניו והם תלויים בו. ועל"כ כשנפטר האדם, הם הולכים אחר המטה ומקוננים עליו, כמו בניו ממש ממין אדם, אך שזה שהם הולכים ומקוננים אחריו הוא לו לבזיון ולחרפה גדולה, רחמנא לצלן. רחמנא לצלן מענשים הללו, בידוע:

קמב

מי שאי אפשר לו ללמוד כלל, כגון שהוא עס־הארץ, או שאין לו שום ספר, או שהוא במדבר, רק שלבו בוער בו ונכסף מאוד ללמוד ולעבוד את השם, אזי מה שהלך חומד ללמוד, זה בעצמו הוא בחינת למוד מתוך הספר. כי נמצאו בעולם שני צדיקים, שמדברים זה לזה, והם ברחוק מקום זה מזה כמה מאות פרסאות, הינו שזה הצדיק מקשה קשיא בתורה, והצדיק השני שם במקומו, ואומר דבר שהוא תרוץ על הקשיא של הצדיק הראשון. וכן לפעמים זה מקשה וזה מקשה, והקשיא של האחד הוא תרוץ על קשיא של חברו, ועל־ידיהם הם נדברים זה לזה, וזה אין שום אדם שומע, כִּי־אם הקדוש־ברוך־הוא בעצמו. וזהו (מלאכי ג): **אז נדברו יראי ה' איש אל רעהו** - הינו שהם אינם מדברים זה לזה, רק הם נדברים ממילא, על־ידי שזה מקשה וזה מתרץ. וזה אין שום בריה שומע כִּי־אם השם יתברך, וזהו: **ויקשב ה' וישמע** - כי רק הוא יתברך שומע, ומחבר הדברים זה לזה וכותבם בספר הזכרון, וזהו: **ויכתב ספר זכרון**. וזה הספר, שנכתבין עליו דבריהם, הוא בחינת לב שיש למעלה, שם נכתבין דבריהם, בבחינת (משלי ג): **כתבם על לוח לבך**. וזה שלבו בוער בקרבו וחושק ללמוד, רק שאי אפשר לו, הוא מקבל לב מלב שלמעלה, שהוא בחינת ספר זכרון הנ"ל, ומשם מקבל לבו חשק, והוא בחינת למוד מתוך הספר ממש, וזה שכתוב: **ויכתב בספר זכרון לפניו לִיראי ה' ולחשבי שמו**, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): **אפלו חשב לעשות מצוה, ונאנס ולא עשאה, מעלה עליו הכתוב כאלו עשאה**. כי זה בעצמו שלבו נכסף וחושב לעשות, רק שאי אפשר לו, הוא נחשב לעשיה, כי מקבל חשקו מלב של מעלה, שהוא בחינת ספר זכרון. וזהו: **ויכתב בספר זכרון לפניו לִיראי ה' ולחשבי שמו**, הינו שזה הספר זכרון, שנגעשה משני הצדיקים הנ"ל, הוא בשביל יראי ה' וחשבי שמו, שהם החפצים וחושקים לעשות מצוות וללמוד תורה, רק שיש להם מניעות ואנשים, ואינם יכולים ללמוד, שהם מקבלים על־ידי חשק לבם החזק, מזה הספר שהוא בחינת לב כנ"ל: **ועליהם אברהם, שהיה ראש לגרים, ולא היה לו ממי ללמוד, ולא היה לו רק הלב, שחשק מאד לעבודת הבורא, קבל גם־כן מזה הלב של מעלה, שנקרא ספר הזכרון, ואז לא היו שום צדיקים בעולם, והיה נכתב על הלב מה שחדשו הנשמות קדם הבריאה. ועליהם נקרא אברהם אבינו צור, כמו שכתוב (ישעיה נא): הביטו אל צור חצבתם** - זה אברהם, כמו שפרש רש"י שם, כי הוא בחינת (תהלים עג): **צור לבבי**, כי לא היה לו רק לב חושק להשם יתברך, ועליהם כל הגרים נקראים על שמו, ונקראים (תהלים מז): **נדיבי עמים עם אלקי אברהם, בחינת (שמות לה): נדיב לב**, כי אין להם רק מה שלבם נכסף להשם יתברך, כמו אברהם:

קמג

מעלת המקבל עצה מחכמי הדור, כי הוא המתקת הדינים. כי כשצריך לעצה ואינו יודע איך לעשות, היא בחינת צמצום, כי נתמצצם שכלו, ואינו יודע איך לעשות, והוא בחינת דינים, כידוע.

ועל־ידי שהחכם נותן לו עצה, הוא מרחיב לו ומאיר בו חכמתו, וזה בחינת חסדים, כי חסד הוא נהירו דחכמתא, כמו שכתוב בזהר הקדוש (קד לך דף צד): **אל נהירו דחכמתא; וכתוב (תהלים נב): חסד אל כל היום**. גם כתיב: **תשועה ברב יועץ** (משלי יא), והצדיק נקרא רב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ט): **משה אידי דנפיש זכותה ברבים דמי**. גם אם מקבל עצת הצדיק, אף שאחר־כך לא עלתה לו יפה מעצתו, אזי יודע שהיה רק מהשם יתברך, אך אם לא היה מקבל עצת הצדיק, היה אפשר שתגיע לו רעה בלי גורדין של מעלה, רק שהוא בעצמו משך על עצמו, כמו שכתוב (משלי יט): **אולת אדם תסלף דרכו, ועל ה' יועף לבו**. אך אם קבל עצת הצדיק, יודע שהוא רק על־פי משפט שלמעלה:

קמד

לשון רבנו זכרנו לברכה

אין אדם מת וחצי תאותו בידו: (מ"ר קהלת סדר א)

כי אצל הצדיק אין חלוק בין החיים ובין לאחר מיתה, כי גם לאחר מיתה הוא עובד את השם יתברך. ואין זה החלוק אלא אצל זה האדם שנמשך אחר תאוות אכילה ושתיה כל ימיו, ולאחר מיתה אין אוכל ושותה, זה נקרא מת, והמיתה נפרת אצלו. ויש ימים שהתורה אכילה ושתיה, כמו שאמרו חז"ל (פסחים סח): **חציו לה' וחציו לכם**. והצדיק, אפלו בואת החצי הוא כובש את יצרו ואוחז את תאותו בידו. וזהו: **וחצי תאותו בידו** - אפלו זאת החצי שהתר לו, אפלו בזה הוא אוחו תאותו בידו. בודאי זה אין מת, אלא תמיד חי, אפלו לאחר מיתה, ואין חלוק אצלו בין מיתה לחיים, כי תמיד הוא עובד השם:

קמה

אין אדם מת וחצי וכו':

זה בחינת מחלקת, בתרגומו (בראשית מז): **ורבו בעלי חצים** - בעלי פלגתא. ומי שאוחז תאותו ממחלקת, בודאי כאלו לא מת. כמו שבקש דוד: **אגורה באהלך עולמים** (ירושלמי שקלים פ"ב). וכי אפשר לדור בשני עולמות? אלא שיהיו אומרים דבר הלכה משמו (א), ואז כאלו לא מת. אבל על־ידי מחלקת, מצינו שלא אמרו הלכה משמם, כמו אחרים ויש אומרים (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בהוריות יג):

עין שם:

קמו

עדות ה' נאמנה וכו' (תהלים יט):

כי הדבר קשה, איך התורה, הנקראת אשה, יכולה להעיד, הלא אשה פסולה לעדות. והתרוץ על זה, שהיא מחבימת פתו, בשביל זה יכולה להעיד, כמו שמוכא בחשן־משפט הלכות עדות, סימן לה, סעיף יד: **תקנת קדמונים היא, דבמקום שאין אנשים רגילים להיות, נשים נאמנות**.

וזה ידוע, שעקר תאוות הם בפתר, בבחינת (משלי ט): **מים גנובים ימתקו וכו'**, ואין בני־אדם רגילים שם. אבל התורה היא

(א) מימרא זו איתא נמי בבבלי יבמות צו. אלא דשם בירושלמי הנידסא וכי עלתה על דעתו של דוד שיהא חי וקים לעולמים אלא וכו' - מבואר מזה ביותר דע"י שאומרים וכו' הוא חי וקים לעולם ואינו מת.

למעלה עד אין סוף. וזה שאמרו רבותינו ז"ל (תנחומא ד' א, שח"ש רבה סדר א, ירושלמי שבת פ"א, וע"ש בפני משה): מזה שעשתה ענוה עקב לסלותא, עשתה חכמה עטרה על ראשה, שנאמר: עקב ענוה יראת ה', ראשית חכמה יראת ה'. נמצא, שעקב הענוה היא יראה, וכן ראשית חכמה היא גם כן יראה. נמצא, שיש יראה למעלה מיראה, כי היראה בעצמה יש לה גם כן יראה, וכן למעלה למעלה עד אין סוף כנ"ל:

קמט

חצות לילה אקום להודות לך על משפטי צדקך: (תהלים קיט)
חצות הוא מסגל כמו פדיון, כי הוא המתקת הדינים, כי צדק - דינא, ומשפט - רחמי (א). וזהו: על משפטי צדקך - הינו שצדק גובר על משפט. התקון לזה: חצות לילה אקום. ועקר חצות הוא תמיד אחר ששה שעות מתחלת הלילה, הן בקיץ והן בחורף, ואז מתחיל זמן חצות. ונמשך עד גמר אשמורה שנייה, דהינו שתי שעות. ובפקר טוב להסתפל על השמים, ועלי ידיהוה נמשך הדעת (ע' בווה"ק, פ' בשלח נו):

קנ

דמות דיוקנו של אביו ראה: (סוטה לו: תנחומא פ' וישב)
הוא דבר נסתר מאד, איך הדמות נראתה והוא בעצמו אינו יודע, כי בודאי יעקב לא ידע. ומעלת הנסיון, אף שראה דמות דיוקנו, הם דברים נסתרים ומכוסים מבני אדם:

קנא

סגלה לזרע של קנא - שיאמרו שניהם, האיש ואשתו, קדם הוויג פרשת "ובראשי חדשיכם" (במדבר כח). וכן בששתינוק חולה, חס ושלום, יאמרו אז גם כן האיש והאשה פרשת "ובראשי חדשיכם". כי "מארת" חסר ואו, שהוא החיות של כל דבר, וכן "כלת משה", חסר ואו גם כן (וזהו דף רלו, וע' זוהר פנחס דף רנד). וכל זה הוא סוד פנימת הלכנה, שמשם נמשך בחינת מארת חסר ואו, שהוא אסכרה לרביי, חס ושלום (א). כי הוא"ו הוא החיות של כל דבר (ב), ועל כן חסרון הוא"ו מרמז על חסרון החיות כנ"ל, ומשם נמשך מיתת הבנים קטנים, חס ושלום. ובראשי חדש מתחלת הלכנה להתמלאת ולהתתקן, בידוע, כי אז הגיעה לתכלית הפגם והחסרון, ואזי תכף מתחיל התקון והמלוי. וזהו: כלת - ראשיתבות: בפרה לכל תולדותם; שבראשי חדש נתתקן ונמתק בחינת כלת משה, שהוא בחינת הלכנה, כי אזי מתחלת להתמלאת כנ"ל, ואז נמשך מבחינת כלת משה בפרה לכל תולדותם כנ"ל, שנמשך בפרה וסליחה והמתקה על כל תולדותם של ישראל, שיהיה נמשך עליהם חיים טובים וארפים. ועל כן פרשת ובראשי חדשיכם סגלה לבנים כנ"ל:

קנב

בשבא נשמה קדושה לעולם עם הענפים השיכים לה, אזי הקלפה מסבכת אותה. רק נשאר פתח נגד אמונה, שפגג האמונה הפתח פתוח. ומחמת פגם הענפים, חס ושלום, משליכין אותם משם, דהינו שמשליכין אותם מן האמונה, ואזי אין יכולין לכנס,

עומדת שם וקוראת אותו (שם): מי פתי יסור הנה וכו' (וזהו אחרי דף נח), ומחמת תשוקת תאותו אינו שומע קריאתה, ואחר גמר תאותו הוא מרגיש תכף קריאתה ומתחרט תכף על העברה. וזאת החרטה, זה בחינת מחימות פתי, כי בשעת העברה היה בו רוח שטות, ואחר גמר העברה הטה אונן לאמריה של התורה, והחכים ומתחרט. בשביל זה התורה, אף על פי שהיא אשה, יכולה להעיד, כי היא עומדת במקום שאין אנשים רגילים שם, כנ"ל: (מסיון קמד עד כאן - לשון רבנו זכרנו לברכה)

קמו

בשם שמי שהוא עזות פנים אין לו חלק בתורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (הגינה יד): דבר צוה לאלף דור - שפקש הקדוש ברוך הוא לתן התורה לאלף דורות. ראה שאין העולם מתקנים, ונתנה לעשרים ושישה דורות, ועמד ושתלן וכו', והן הן עזי פנים שבדור. נמצא, שהעזי פנים אינם בכלל קבלת התורה, כי הם מהתתקע"ד [משע מאות שבעים וארבעה] דורות שלא היו ראויים לקבל התורה. וכן אמרו רבותינו ז"ל (נדרים כ): מי שיש בו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הרסיני. נמצא, שהעזות פנים אין לו חלק בתורה. כמו כן, מי שהוא איש שפל ונבזה, ואין בו שום עזות דקדשה, אין לו גם כן חלק בתורה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בצה כח): מפני מה נתנה תורה לישראל? מפני שהן עזין. כי צריך שיהיה בו עזות דקדשה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (אבות פ"ה): הוי עז כנמר. ועל ידי עזות דקדשה שיש בו הוא מקבל עזות דקדשה מהשם יתברך, והוא בחינת (תהלים סח): תנו עז לאלקים, אל ישראל הוא נותן עז ותעצומות לעם. תנו עז לאלקים - זה בחינת אתערותא דלתתא, שעלי ידיהוה שיש לנו עזות דקדשה לעמד כנגד כל הקמים עלינו למנע אותנו מעבודתנו, חס ושלום, ואנו מתגברין בעזות גדול כנגדם, שזהו עזות דקדשה, עלי ידיהוה אנו נותנין, כביכול, עז וכח למעלה, בבחינת: תנו עז לאלקים; ועלי ידיהוה נתעורר למעלה בחינת עזות דקדשה, ונשפע עלינו, בבחינת: אל ישראל הוא נותן עז ותעצומות לעם - שהשם יתברך משפיע עלינו עזות דקדשה ונותן לנו עז ותעצומות לעמד כנגד העזות דסטרא אחרא של כל העזי פנים שבדור, שאי אפשר לעמד כנגדם בראש על ידי עזות דקדשה, כי כשאין לו עזות דקדשה, בודאי יכסלו אותו המונעים מתורתו ועבודתו, כי אין לאדם חלק בתורה כשאין לו עזות דקדשה כנ"ל. וצריך לפלס דרכיו איד להתנהג עם העזות, לבלי להיות, חס ושלום, עזות פנים, כי היא מדה רעה מאד כנ"ל, ואף על פי כן יהיה לו עזות דקדשה. ומדת הענוה הוא ענין אחר לגמרי, ועקר מדת הענוה - כשיהיה במדרגה שיוכל לכתב על עצמו כמו משה רבנו, עליו השלום (במדבר יב): והאיש משה ענו מאד. זהו מדרגת הענוה בתכלית, וכמו שפצינו באמוראים, שאמר רב יוסף (סוטה מט): לא תתני ענוה, דאיפא אנא:

קמח

מדת היראה בעצמה היא יראה מהשם יתברך, ואם כן יש לה גם כן יראה. וזאת היראה היא גם כן יראה מהשם יתברך, ואם כן יש לה גם כן יראה. וכן נכלל יראה אחת בחברתה למעלה

דהינו להתקרב אל שרשם, שהוא הנשמה הנ"ל. כי לפעמים משליכין ומפילין אחד מן האמונה, בעין מה שמצינו שאמרו רבותינו ז"ל (וזהו אחרי דף עב) על ארץ ישראל, על המתים שאינם ראויים לקבר בארץ ישראל: ותבואו ותטמאו את ארצי ונחלתי וכו'. והנה סתימת הפתח הנ"ל, דהינו האמונה, על ידי פגם הענפים בנ"ל, הוא רק לפי שעה, ואחר כך נפתח הפתח בבתחלה, הינו שבעת שצריכין להשליך לחוץ את מי שאין ראוי להתקרב, אזי הקלפה המסבכת הנ"ל, שיש בה פתח בנגד אמונה בנ"ל, היא מתגברת ומתקרבת ומתפשטת גם על הפתח הנ"ל, ואזי אין יכול לבס, ותכף אחר כך חוזר הפתח ונפתח בבתחלה. וכשיש, חס ושלום, רבוי פגמים הרבה, שעל ידיה יש כח להסבוב הנ"ל להתפשט על הפתח לבלי להניח לבס בנ"ל, אזי מתיראין וחוששין שלא יסתם הפתח לגמרי, חס ושלום, על ידי התגברות הקלפה המסבכת, ואזי מעמידין שם בפתח הנ"ל ירא שמים, שהוא בעצמו עומד לשמר שלא יבסו שם, ואף על פירכין הוא תועלת נגד הקלפה המסבכת הנ"ל, שאי אפשר לה להתקרב ולהתפשט על הפתח, מחמת הירא שמים שעומד שם. ועל ידי מסירת נפש, דהינו שמוסר נפשו בשביל לגסע ולהתקרב להצדיק, על ידיה אפשר לדבק עצמו אליו. אך אי אפשר שיאיר אליו חכמה, דהינו המוח בעצמו. והשם יתברך ימחר הגאולה בכלל ובפרט:

עין בזה תרומה (דף קמ: קמא), הובא בפרדס, שער התמורות, פרק ב: בארעא קדישא מתתקנא בלא וכו'; עין שם היטב מה שכתוב שם: פריסא קלישא, שנפרס על הפתח. ועל פי הסוד הנ"ל הוא בחינת הירא שמים, שהוא בחינת: פריסא קלישא, וכמבאר שם בזה: למעל אי אפשר, וגם הקלפה אי אפשר לה להתפשט על הפתח מחמת הפריסא קלישא, עין שם, והוא ממש מה שכתוב לעיל בענין הירא שמים. ודוק היטב ותבין גפלאות. וגם עין בספר "טוב הארץ", ששם מדבר גם כן מענין ארץ ישראל, והבן הדבר היטב לדמות מלתא למלתא, כי הכל אחד עם הנ"ל:

קנג

ענין קבלת פני תלמיד חכם - כי הלכנה אין לה אור מעצמה כלל, רק היא מקבלת אור מהשמש. הינו, על ידי שהלכנה היא במראה מלפשת, על ידיה מקבלת אור מהשמש, ומתנוצץ ממנה אור להאיר על הארץ. אך אם היה גשמה עב וחשוך, בלתי מלפשת, לא היתה יכולה לקבל אור השמש כלל. וכן התלמיד והרב הם בחינת חמה ולכנה, כמבאר במקום אחר (ס). ואם התלמיד יש לו פנים, הינו בחינת אנפין נהירין, בחינת מראה מלפשת, אזי יכול לקבל פנים, לקבל אור פני הרב, ואזי ראוי שהרב יתראה עצמו בתוך פני התלמיד המקבל פניו, כמו בכל מראה מלפשת, שכל העומד בנגדה רואה את עצמו בתוך המראה, בן מתיב גם כן כאן, שהתלמיד יקבל פני הרב, הינו שיקבל פני הרב לתוכו, שיתראה בתוכו פני הרב. וזהו קבלת פנים, הינו קבלת פנים ממש בנ"ל. וזהו דוקא אם יש להתלמיד פנים, הינו אנפין נהירין, שהם בחינת מראה מלפשת בנ"ל. אך אם אין לו פנים, הינו שהוא בחינת אנפין חשוכין, אזי אין יכול לקבל פנים, בנזכר לעיל לענין חמה ולכנה. ובדאי אין מתראה

בתוכו פני הרב, כמו העומד נגד כל דבר עב וחשוך. ועל ידיה אפשר לדעת אם הוא משקע בתאות ממו, כי אם אין רואה את עצמו בו, יודע שהוא בבחינת אנפין חשוכין, שהוא בחינת המשקע בתאות ממו, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון ב, עין שם). וכן כל אחד נגד חברו אפשר לו לדעת על ידיה, כי כל אחד שניצא מתאות ממו יותר מחברו, נקרא בנגדו צדיק, כמבאר במקום אחר (שם). וזה שכתוב (דברים ה): פנים בפנים וכו'; הינו בשעת מתן תורה היו ישראל בבחינת אנפין נהירין, והיו יכולים לקבל פנים דקדשה, הינו שיתראה בתוכם פנים דקדשה בנ"ל. וזהו: פנים בפנים - שפנים דקדשה היה בתוך פניהם, בחינת קבלת פנים בנ"ל. וזהו: דבר ה' עמכם - שהדבור היה מדבר עם כל אחד, ויוצא מכל אחד מישראל, מאחר שנכלל בתוכו פנים דקדשה בנ"ל. אך מי שהוא עזות פנים, אין לו פנים דקדשה, ואינו יכול לקבל פנים בנ"ל. ועל פני אמרו רבותינו וכו' (נדרים ב): כל מי שיש לו עזות, בידוע שלא עמדו רגלי אבותיו על הרסיני:

קנר

דע, כי יש יראות גפולות, וכל היסורין והדינים שיש לאדם, כלם הם מהיראות הגפולות, שנפלו לתוך זה הדבר שהוא מתפחד, ויש לו יסורין מפניו. והם בחינת (שבת עז): חמש אימות, אימת חלש על הגבור, שאף שהוא נגד הטבע שהגבור יפחד מהחלש, אך שהוא מחמת היראה העליונה, שנפלה ונתלבשה באלו הדברים. ועל פני הם במספר חמש, בנגד חמש גבורות, שהם חמש אותיות מנצפך בפולים. וצריך להעלות היראות הגפולות לשרשם, למקומם. ומקום היראה היא בלב, כמו שפרש רש"י: דבר המסור ללב של אדם, נאמר בו: ויראת (קדושים יט). והיראה צריכה להיות עם דעת, כי בלא דעת נאמר (איוב ד): הלא יראתך בסלתך. והדעת צריך להיות בלב, כי גם עפ"י יש לו דעת, אך הוא בלא לב. אך עקר הדעת - כשהוא בלב, כמו שכתוב (דברים ה): וידעת היום והשבות אל לבבך; כמו שכתוב (שם כט): ולא נתן לכם לב לדעת - דיקא, וכשמחבר הדעת שפלב עם היראה, ששרשה ומקומה בלב, אזי נאמר (משלי ב): אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא. והנה בתיב (שם כט): מלך במשפט יעמיד ארץ; הינו על ידי משפט מעמיד ומעלה היראה, שהיא בחינת ארץ, כמו שכתוב (תהלים ע): ארץ יראה. ומשפט הוא מה שהאדם שופט ודן עצמו על כל דבר ודבר שעושה, טרם שידניו אותו למעלה, ועל ידי מה שהוא בעצמו שופט את עצמו נצול מדין שלמעלה, כי כשיש דין למטה אין דין למעלה (מ"ד שופטים פ"ה). וכיון שאין עליו דין, אין צריכה היראה לפל ולהתלבש למטה, ואין צריך לירא משום דבר, ואין לו רק יראה העליונה, יראת הרוממות: (עין כל זה לעיל, בהתורה "מי שרצה לטעם טעם אור הננו", בסיון טו, שם מבאר כל זה באריכות).

קנה

עצבות הוא מדה דעה מאד. ומה שהאדם אינו נוסע להצדיק, הוא מחמת עצבות וכבדות, וכן מה שאינו מתפלל בראוי, הוא מחמת עצבות ועצליות, הינו מחמת חסרון אמונה, כי בודאי אם היה לו אמונה שלמה, והיה מאמין שהשם יתברך עומד עליו ושומע כל דבור ודבור שיוצא מפיו, ומאזין לקול תפלתו, בודאי לא

אֶרֶד־אֲפִים כִּנ"ל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ ז"ל (פְּנִינֵי קַיָּא): וַיִּמְהַר מֹשֶׁה וַיִּקְדֹּ אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ. מַה רָּאָה? אֶרֶד־אֲפִים רָאָה. הֵינּוּ כִנ"ל, כִּי מַחֲמַת שְׂרָאָה בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, שֶׁהוּא תְלוּי בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּנ"ל, עַל־כֵּן וַיִּקְדֹּ אֶרְצָה, שֶׁהִיָּה לְבוּ בּוֹעֵר לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְזַכּוֹת לְאֶרֶד־אֲפִים כִּנ"ל. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ שָׁם: וְחָד אָמַר: אֵמֶת רָאָה. מִר אָמַר חֲדָא וּמִר אָמַר חֲדָא, וְלֹא פְּלִיגִי. כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, כַּמְבָּאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (א). וּמִסִּיק שָׁם בְּגִמְרָא: שָׁמַע מִנָּה אֶרֶד־אֲפִים רָאָה, כִּי עָקֵר הוּא בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים כִּנ"ל. וְצִרְיָד כָּל אָדָם לְבַקֵּשׁ מִהֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, שִׁיְהִיָּה לוֹ כַּפּוּפִין וְנִגְעוּגִים לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְגַם שִׁיְהִיָּה גִעְגּוּעִים לְכָל הַצִּדִּיקִים לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְהוּא סִגְלָה לְהַפְעֵם וְלַעֲצָבוֹת, כִּי כָּל הַפּוֹעֵם, כֹּאֲלוֹ עוֹבֵד עֲפו"ם (שַׁבַּת קה), אֲבָל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, הִפָּךְ הַפְעֵם. וְזֶה שֶׁקֹּדֶם קְרִיאַת־שְׁמַע, שֶׁהוּא אֵמֶת הַיְחוּד, אָנוּ מְבַקְשִׁים: וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמֵמִיּוֹת לְאֶרְצֵנוּ, הֵינּוּ שְׂאֵנוּ מְבַקְשִׁים וּמִתְנַגְעִים לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְעַל־יְדֵי־זֶה זֻכִּים לְאֵמֶת, הֵינּוּ קְרִיאַת־שְׁמַע, שֶׁהוּא אֵמֶת:

קנו

לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי וְכו': (תהלים נא)

כִּי מַה שֶׁמְדַבְּרִים בֵּינוּ לְבִין קוֹנֵנוּ הוּא בַּחֲנִינֵת רִוּח־הַקֹּדֶשׁ. וְדוּד הַמֶּלֶךְ, עַל־יוֹ הַשְׁלוֹם, שֶׁהִיָּה מַעֲלָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד, יִסַּד מִזֶּה סֵפֶר תְּהִלִּים. וְכֵן כָּל אֶחָד לְפִי בַּחֲנִינֵנוּ הוּא בַּחֲנִינֵת רִוּח־הַקֹּדֶשׁ, כְּמוֹ שֶׁתּוֹב (תהלים לו): לֵךְ אָמַר לִבִּי, כְּמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַש"י: לֵךְ - בְּשִׁבְלֶךְ וּבְשִׁלְחוֹתָי, אָמַר לִי לִבִּי. שֶׁכָּל הַדְּבָרִים שֶׁהֵלֵךְ אֹמֵר, הֵם דְּבָרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ מִמֶּשֶׁ, וְהוּא בַּחֲנִינֵת רִוּח־הַקֹּדֶשׁ. וְצִרְיָד לְחִדָּשׁ תְּמִיד, לְבַקֵּשׁ בְּכָל פֶּעַם בְּתַחֲנוּגִים וְדְבָרֵי רְצוּיִים חֲדָשִׁים. וְלִזְכּוֹת לָזֶה, צִרְיָד טְהֵרַת הַלֵּב, וְטְהֵרַת הַלֵּב הוּא עַל־יְדֵי שְׁמִתְלֵהֵב וּבּוֹעֵר לְבוּ לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, עַל־יְדֵי־זֶה נִטְהָר הַלֵּב. כִּי נִגְדֹ שְׁמִתְלֵהֵב וְנִבְעֵר לַעֲבֹרָה אוֹ לְתַאֲוָה רָעָה, חֵם וְשְׁלוֹם, שְׁמִיָּה נִטְמָא לְבוּ, נִגְדֹ זֶה צִרְיָד שִׁיְתֵּלֵהֵב וְיִבְעֵר לְבוּ לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ *, וְעַל־יְדֵי זֶה יִטְהַר לְבוּ, כְּמוֹ שֶׁתּוֹב (במדבר לא): כָּל דְּבָר אֲשֶׁר יָבֹא בְּאֵשׁ תַּעֲבִירוּ בְּאֵשׁ. וּבְשִׁישׁ לוֹ טְהֵרַת הַלֵּב, אֲזִי זֹכֶה לְדַבֵּר בְּכָל פֶּעַם דְּבָרִים חֲדָשִׁים, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת רִוּח־הַקֹּדֶשׁ. וְזֶה: לֵב טָהוֹר בְּרָא לִי אֱלֹקִים, אֲזִי: וְרוּחַ נְכוֹן חֲדָשׁ בְּקִרְבִּי, שִׁיְזַכֵּה לְחִדָּשׁ דְּבָרִים חֲדָשִׁים, שֶׁהֵם בַּחֲנִינֵת רִוּח־

הַקֹּדֶשׁ כִּנ"ל:

וְלִבּוֹא לְהַתְּלַהֲבוֹת וְחִמּוּמִיּוֹת לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, הוּא עַל־יְדֵי תְנוּעָה. כִּי תְנוּעָה מְעוֹרֵר חִמּוּמִיּוֹת, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ רוֹאִין בְּחוּשׁ, אִם יוֹרֵק חֵץ וַיִּתְחַב בְּרָאשׁוֹ שְׁעוֹה, אֲזִי יִמָּס הַשְׁעוֹה מַחֲמַת הַחִמּוּמִיּוֹת הַבָּא עַל־יְדֵי תְנוּעָה. וְכֵן כְּשֶׁאָדָם הוֹלֵךְ הֵנָּה וְהֵנָּה, עַל־יְדֵי תְנוּעָתוֹ הוּא מוֹצֵעַ. (וְעָקֵר תְּנוּעָה הוּא מִהַמְחִשָּׁבָה, כִּי מִתְחַלֶּה הַמְחִשָּׁבָה נֹחַה וְשִׁקְטָה, וְאַחֲרֵי־כֵן מִתְחַלֶּה הַמְחִשָּׁבָה לְהַתְּנוּעַע מִמְּחִשָּׁבָה

הִיָּה לוֹ שׁוֹם עֲצָבוֹת וְעֲצָלוֹת וּכְבֻדּוֹת בְּתַפְלָתוֹ, וּבּוֹדָאֵי הִיָּה מִתְפַּלֵּל בְּרָאוּי; אֵךְ עָקֵר בְּלָבוֹל הַתְּפִלָּה הוּא בֹא מַחֲמַת חֶסֶד אֵמֶת, וְעַל־כֵּן נֹפֵל עַל־יוֹ עֲצָלוֹת וְעֲצָבוֹת וּמְבַלְבֵּל אֶת תְּפִלָּתוֹ. כִּי עָקֵר הַעֲצָבוֹת וְהַעֲצָלוֹת הוּא מַחֲמַת חֶסֶד אֵמֶת. כְּמוֹ לְמִשְׁל, בְּשִׁמְנוּיָחִין חֲטָה בְּאֶרֶץ טוֹבָה, אֲזִי הוּא גְדֹל וְצוֹמֵחַ יָפֶה, וְאִינוּ מוֹזִיק לוֹ שׁוֹם רִוּחַ וְלֹא זִיקִים וְרַעֲמִים, וְזֶה מַחֲמַת שִׁישׁ כַּח הַצּוֹמֵחַ וְכַח הַגּוֹדֵל, עַל־כֵּן אִינוּ מוֹזִיק לוֹ שׁוֹם דְּבָר. אֲבָל בְּשִׁנְתָּנִים הַחֲטָה בְּאֶרֶץ שְׂאִיָּה טוֹבָה לְזִרְעָה, אֲזִי הוּא נִרְקֵב בְּאֶרֶץ, מַחֲמַת שְׂאִין לוֹ כַּח הַצּוֹמֵחַ וְכַח הַגּוֹדֵל. וְאֵמֶת הִיא בַּחֲנִינֵת כַּח הַגּוֹדֵל וְכַח הַצּוֹמֵחַ, כְּמוֹ שֶׁתּוֹב (אסתר א): וַיְהִי אוֹמֵן אֶת הַדָּסָה - לְשׁוֹן גְּדוֹל, וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוּרֵם לְבִרְכָּה (שַׁבַּת לא): אֵמֶת - זֶה סֵדֶר זִרְעִים. וְעַל־כֵּן בְּשִׁישׁ לוֹ אֵמֶת, שֶׁהִיא בַּחֲנִינֵת כַּח הַגּוֹדֵל וְכַח הַצּוֹמֵחַ, אֲזִי אִין מוֹזִיק לוֹ שׁוֹם דְּבָר, וְאִינוּ יֵרָא מִשׁוֹם אָדָם וְשׁוֹם דְּבָר, וּמִתְפַּלֵּל בַּחֲנִינֵת בְּרָאוּי, וְנוֹסֵעַ לְהַצִּדִּיק, כִּי אִינוּ מִתְּיָרָא וּמִתְפַּחַד מִשׁוֹם עֲנִין שֶׁפְּעוֹלָם; אֲבָל בְּשִׁישׁ חֶסֶד בְּאֵמֶת, אֲזִי אִין לוֹ כַּח הַגּוֹדֵל וְכַח הַצּוֹמֵחַ, וְאִינוּ הוּא נִרְקֵב מִמֶּשֶׁ, כְּמוֹ הַחֲטָה חֲנ"ל, וְעַל־כֵּן יֵשׁ לוֹ עֲצָבוֹת וְעֲצָלוֹת וּכְבֻדּוֹת, וְהוּא נִרְקֵב מִמֶּשֶׁ. וְזֶה בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, הֵינּוּ מַה שֶׁאִינוּ יֵרָא מִשׁוֹם דְּבָר וְאִינוּ מִשְׁנִיחַ עַל שׁוֹם כְּפֹל וּכְפֹל בְּעִבּוּדָתוֹ, רַק עוֹשֶׂה אֶת שְׁלוֹ, זֶה בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, שְׂאִין שׁוֹם דְּבָר יִכּוֹל לְבַלְבֵּל אוֹתוֹ, כִּי לֹא אֲכַפֵּת לֵה שׁוֹם דְּבָר, רַק עוֹשֶׂה אֶת שְׁלו בְּעִבּוּדָתוֹ אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. כִּי אֶרֶד־אֲפִים הוּא תְלוּי בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, כִּי כָּל זְמַן שִׁישׁ עִבּוּד־זִרְהָ בְּעוֹלָם, חֲרוּן־אָף בְּעוֹלָם (ספרי פ' ראה); אֲבָל עַל־יְדֵי אֵמֶת, שֶׁהוּא הִפָּךְ עִבּוּד־זִרְהָ, נִתְפַּטֵּל חֲרוּן־אָף, וְזוֹכִין לְאֶרֶד־אֲפִים, שֶׁהוּא הִפָּךְ חֲרוּן־אָף, הֵינּוּ שְׂזוּכָה עַל־יְדֵי אֵמֶת לְאֶרֶד־אֲפִים, שִׁיְאִרִּיק אִפּוֹ עַל כָּל דְּבָר בְּלָבוֹל וּמִנִּיעָה שְׁעוֹבֵר עַל־יוֹ בְּתַפְלָתוֹ וְעִבּוּדָתוֹ, שִׁיְסַבֵּל הַכֵּל, וְלֹא יִתְעַצֵּב וְלֹא יִתְעַצֵּל עַל־יְדֵי־זֶה כָּלָל, רַק יַעֲצֹר רוּחוֹ וְלֹא יִכְפֹּת לֵה כָּלָל, וְיַעֲשֶׂה אֶת שְׁלו בְּעִבּוּדָתוֹ, וְיַעֲבֹר עַל הַכֵּל, וְלֹא יַחֲוֹשׁ עַל כָּל הַבְּלָבוֹלִים וְהַמִּנִּיעוֹת כָּלָל, שֶׁכָּל זֶה הוּא בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, שְׂזוֹכִין עַל־יְדֵי אֵמֶת, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת כַּח הַגּוֹדֵל וְכַח הַצּוֹמֵחַ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הוּא גְדֹל וְצוֹמֵחַ וּמַצְלִיחַ בְּעִבּוּדָתוֹ, כִּי לֹא יוֹכֵל לְבַלְבֵּלוֹ שׁוֹם מוֹנֵעַ לְהַפִּילוֹ בְּעֲצָבוֹת וְעֲצָלוֹת, חֵם וְשְׁלוֹם, וְלִמְנַעַע עַל־יְדֵי־זֶה, חֵם וְשְׁלוֹם, רַק יַעֲשֶׂה אֶת שְׁלו בְּזִרְיוֹת וּשְׁמִחָה, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל כָּל הַבְּלָבוֹלִים כָּלָל, שֶׁכָּל זֶה הוּא בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, בַּחֲנִינֵת כַּח הַגּוֹדֵל וְכַח הַצּוֹמֵחַ, כִּנ"ל. וְדַע, שֶׁאֶרֶד־אֲפִים תְלוּי בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כִּי שָׁם זֻכִּים לְבַחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים. כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, כְּמוֹ שֶׁתּוֹב (תהלים לו): שֶׁכֵּן אֶרֶץ וְרַעָה אֵמֶת; וְכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חו"ל (בְּחֻבוֹת קַיָּא): כָּל הַדֵּר בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, דּוֹמָה כְּמִי שִׁישׁ לוֹ אֱלֹקִים. נִמְצָא, שֶׁאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, וְעַל־יְדֵי אֵמֶת זֻכִּין לְבַחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים כִּנ"ל, וְהֵינּוּ שְׂלֹא יוֹכֵל לְבַלְבֵּלוֹ שׁוֹם מוֹנֵעַ וּכְפֹל מִעִבּוּדָתוֹ כִּנ"ל. נִמְצָא, שֶׁעָקֵר עִבּוּדָת אִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי זֻכִּין עַל־יְדֵי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בַּחֲנִינֵת אֵמֶת, בַּחֲנִינֵת אֶרֶד־אֲפִים, בַּחֲנִינֵת כַּח הַגּוֹדֵל וְכַח הַצּוֹמֵחַ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זֻכִּין לְהַתְּחַזֵּק בְּעִבּוּדָתוֹ, וְלִבְלִי לְהַסְתַּכֵּל עַל שׁוֹם מוֹנֵעַ וּמַעֲכָב וּמְבַלְבֵּל, שְׂאִי אֲפִשֵּׁר לְזַכּוֹת לְעִבּוּדָת הַשֵּׁם בְּאֵמֶת בִּירָאִם עַל־יְדֵי־זֶה וְכִנ"ל. וְעָקֵר גְּדֹל הַהִשְׁתַּקְּקוֹת וְהַהִתְלַהֲבוֹת שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, עַל־יוֹ הַשְׁלוֹם, שֶׁהִיָּה מִתְלַהֵב לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כָּל־כֶּךָ, הִיָּה רַק בְּשִׁבְלֵי מִדָּה זֹאת שֶׁל אֶרֶד־אֲפִים, מַחֲמַת שְׂרָאָה שֶׁשָּׁם בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל זֻכִּין לְבַחֲנִינֵת

החרטות נבער לבו פתאם. אך לאו כל אדם שוה בזה, כי יש בני-אדם שאינו בא לו התלהבות מאלו החרטות, רק ממקום אחר:

קנט

דע, שיש אמצעי, והיא השכינה, שהוא אמצעי בין בני-אדם ובין השם יתברך, כביכול. וידוע, שיש חלוק בין למוד התורות, שלא כל אדם ואדם לומד בבחינה אחת, ומי שזוכה ללמוד להשכינה, שלמודו עולה להשכינה, אזי השכינה מקבלת הלמוד התורה ומעלה להשם יתברך, ונמשך מזה שפע, הינו שפע רוחניות ושפע גשמיות. כי בהתורה יש אש ומים, וכשהשכינה, שהיא בחינת אמצעי, מקבלת התורה, אזי עולה פה האש למעלה, ונמשך ממנו שפע למעלה, לכל העולמות ולכל המלאכים ושרפים וכו', וזה הוא שפע רוחניות. וכח המים נעשה מזה שפע גשמיות, ויורד לזה העולם. וזה הוא בחינת ימין ושמאל שיש בהתורה, הינו: ארך ימים בימינה, ובשמאלה עשר וכבוד (משלי א); כי ארך ימים הוא לעולם שכלו ארך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קידושין לב:), והוא בחינת שפע רוחניות, שהיא בחינת ימין, שזאת השפע היא לעולם שכלו ארך, שהם עולמות העליונים. ועשר וכבוד, שהוא שפע גשמיות, היא בחינת שמאל. אך לא כל אדם זוכה לזה, שיהיה למודו עולה להשכינה, כי לזה צריך שיהיה אדם יקר, ושיהיה למודו רק להשכינה, הינו לאוקמא שכינתא מעפרא, ולא כל אדם זוכה ללמוד זה, ואף אם לומד ביראת-שמים, וגם אם אומר שלמודו לאוקמא שכינתא מעפרא, עם כל זה מי יודע אם ראוי לכה, שיהיה למודו להשכינה. וכשאין למודו עולה להשכינה, אזי, כשהתורה יוצאת ואי אפשר לה לעלות אל מקום מכונה, וטבעה הוא להגביה את עצמה ולעלות, ובתוך כך נעשה לילה, ואזי יוצאין כל גרדיני נימוסין וכו', המבארים בזה הקדוש (מקץ דף תג:), והם מבינים עליה, ונזכרת למטה, ומתפזרת למטה לכל העולם, וכל בני עולם שואבים מהאוויר, וכלם שואבים מזאת התורה שנתפזרה למטה באוויר, בהקיץ או בשנה. ולפי מהות האדם שמוגה לו מהתורה הזאת, בן נעשה ממנה, כי אדם בשר וירא-שמים, אפלו מקטני הערך, או אדם גדול וצדיק, כששקבלין מהתורות אלו שנתפזרו, אזי נעשה אצלו מזה מ"ל תורה (הקדמת התקונים, ובתקונים מוהר חדש, ובילקוט ישעיה כו), ומגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק להתורה, והכל לפי מדרגת המקבל, לקצת געשים מאלו התורות חדושין דאורייתא, כי כששקבל מבמה תורות של כמה בני-אדם, נעשה אצלו צרופין חדשים, ויוכל להשיג השגות מזה וחדושין דאורייתא, ולקטנים, שאינם יכולים להשיג ולחדש, מגיע להם מזה התעוררות חדש וחשק נמרץ להתורה, שהוא גס"פ בחינת חדושין, שנתחדש החשק וההתעוררות אצלו. וזה כשמוגיע לבני-אדם בשרים והגונים. אך כשמוגיע לבני-אדם שאינם בשרים, אזי נעשה הפך מזה, שנעשה אצלו מאלו התורות ל"ט מלאכות, שמוגיע לו אדרבא חשק נמרץ והתעוררות חדש ליגיעות ופריחת ועבודת העולם הזה, שהוא ההפך ממש מ"ל תורה, הינו ל"ט מלאכות, שהוא בחינת (בראשית א): בועת אפיק תאכל לחם. וזה הוא בחינת ימין ושמאל שיש בהתורה כנ"ל, הינו כשמוגיע לאדם בשר, נעשה מזה מ"ל תורה כנ"ל, הינו בחינת ימין, ולהפך נעשה ל"ט מלאכות, זה הוא בחינת שמאל, כי בלמוד

למחשבת. הינו, מתחלה כשישב על מקומו, היה מחשבתו לישב, ואחר-כך, כשרוצה לילך, מתחיל מחשבתו להתנועע ממחשבה הראשונה לחשב לילך, ועל-ידי-כן מוריד חמימות. ועל-כן כשאדם ישן, צריך לכפות עצמו, כי מחמת שהמחשבה נוחה ושקטה, אין לו חמימות). וכמו-כן ברוחניות, כשהמחשבה חושבת בגדלת הבורא יתברך ובתורתו הקדושה, ומתנועע ממחשבה למחשבה, על-ידי התנועה מוריד חמימות ובוהר לבו להשם יתברך. וכן עקר חמימות יסוד האש הוא מה שמקבל מתנועת הפוכים, כי יסוד האש הוא למעלה מיסוד האוויר וסמוך לגלגלים, וכן כל גלגל מקבל מגלגל שלמעלה הימנו. על-כן על-ידי שמצדיק הרבים, הינו על-ידי שמקרב בני-אדם לעבודת השם יתברך, או על-ידי שדן כל אדם לכף זכות, שגם זה נקרא מצדיק הרבים, על-ידי-זה מוריד גס"פ חמימות והתלהבות להשם יתברך, כמו שכתוב (דניאל יב): ומצדיקי הרבים כפוכים; והוא מקבל החמימות ממה שלמעלה ממנו, ויוכל להוריד חמימות לאחר גס"פ, כמו הפוכים, שמקבלים מלמעלה ומורידים למטה. אבל מי שאינו מקבל החמימות ממי שלמעלה, אף שמביא חמימות לאחר, הוא רק לפי שעה, והוא עצמו מתקרר. כמו הפרול המלכין, שמשליכין למים, שהפרול עצמו מתקרר, וגם המים שנתחמם הוא רק לפי שעה. [מן ו"לכוא להתלהבות" עד כאן לא נכתב יפה בסדר, כי לא שמועתי זה הענין מפיו הקדוש בעצמו, רק מפי אחר בשמו. ועקר הענין עין לעיל בהתורה "עתיקא טמיר וסתים" בסימן כא, שם מבארים הקדמות אלו באריכות. והכלל - שתנועת השכל מוליד חם בלב, דהינו על-ידי שזוכה להשגת הדעת הקדוש, על-ידי קדשת שבועת הנרות וכו', כמבאר שם, על-ידי-זה זוכה להתלהבות הלב להשם יתברך, כמו שכתוב שם, עין שם. ועל-ידי התלהבות הלב זוכה לגרש הרוח הממאה, רוח שטות, כנזכר לעיל, ועל-ידי-זה מטהר לבו כנ"ל. ואז זוכה לדבר דבורים חדשים בכל פעם שמתבודד, שהם בחינת רוח-הקדש ממש, כנ"ל]:

קנו

אם יתדבק עצמו לדברי התורה היוצאים מפי הצדיק, תמה אני, איך אפשר אחר-כך לסבל ולחפץ חיי העולם הזה. וזהו (אבות פ"ה): כל הנזהר מדברי-תורה, נוטל חיו מן העולם. והבן היטב:

קנה

כמה בני-אדם ספרו, שראו לפעמים אש בוער מרחוק, וקרכו לשם - ולא היה בלום; וכן נתראה גס"פ לפעמים בדרך, וגם על הים לפעמים נתראה כך. וכבר נודע, שזה בא מן האדים העולים מן הארץ. ויש אדים, שיש להם כח של גפרית, ועולים איזה אדים ונתקצצים זה עם זה, ומכה עליהם רוח קר מלמעלה, ונופלים למטה ומתחילין לבער לפי שעה. כמו-כן יש כמה בני-אדם, שלפעמים נבער לבו להשם יתברך ומתחיל בעבודת השם יתברך, ולאחר שעה נתפטר וחוזר לקדמותו, ולפעמים נמשך חצי יום או איזה ימים או איזה שבועות, אך לא לצמצא ולא לזמן מרבה. וזה בא מרשעים, הינו ממה שהרשעים מלאים חרטת. ואלו החרטות מתקצצים ובאים לאיזה אדם, וכפי מספר החרטות הבאים לו, בן נמשך הזמן שבוהר לבו להשם יתברך, כי מאלו

וגדלה, כי הרוצה להחכים - ידרים; להעשיר - יצפין (ב"ב כה:). נמצא, בשרוצה להחכים, עומד לדרום, על-כן אי אפשר לו להעשיר, כי בשהוא בדרום, אזי איננו בצפון, ועשירות בצפון, וכן להפך. כי אם הוא בתכלית העניויות, שהוא אין ממש, אזי אינו עומד בשום צד, כי אי אפשר לו לומר עליו שהוא בצפון או בדרום, מאחר שהוא אין ואפס ממש, על-כן אפשר שיהיה תורה וגדלה במקום אחד, כגון משה רבנו, עליו השלום, ורבנו הקדוש:

קסג

לפעמים מנח הדבור ומוכן לצאת, ואינו יוצא דרך הפה, כי אם דרך הערך (וממש אפשר לשמע כמה פעמים, שהדבור אינו יוצא דרך הפה, רק דרך הערך). כי יש שלש קלפות, והקלפות רוצים תמיד לתפס הדבור לעצמם, בפרט דבור הקדוש מאדם גדול, כי אצלם כל הדבורים יפים ונאים וחשובים, ורוצים לתפסם, מפלישין בשהדבור נאה באמת, כי המצרים, שהיו כלם שחורים, אלו לא היתה שרה ופתתאר בליכא, גם-כן היתה חשוכה בעיניהם מאד, והדבור הוא בחינות שרה, לכל אחד לפי ערכו. יש שהוא בחינות שרה לאמתי (ברכות י), שהוא מושל בדבור שלו על עיר ומדינה, ויש שהוא בחינות שרה על כל העולם כולו, ויש שהוא שורר בביתו. אך אצלם, שהם בחינות מצרים, שכלם שחורים ושפלים, כל הדבורים חשובים ורוצים לתפסם. כי השלש קלפות הם שר האופים ושר המשקים ושר הטבחים, שהם תאוות אכילה ושתיה. ו"פרעה" הוא אותיות "הערף", שעומד אחורי הקדשה, ותכף שרואין השלשה שרים הנ"ל, שהם שרי פרעה, את שרה, שהוא הדבור, אזי יפה ונאה בעיניהם, ותופסים אותו לפרעה, כמו שכתוב (בראשית י): ויראו אותה שרי פרעה ויהללו אתה אל פרעה; כי השלשה שרים הנ"ל הם קנה וישט וורידיו, ותופסין הדבור להערף. והנה בשהדבור הוא דבור הקדוש, בחינות שרה, שהיה שכינה עמה, אף שהיה צר לאברהם מאד מאד בעת שנלקחה, עם כל זה ידע ובטח בה, שהוא טובה גדולה שנתפסה לשם, שנעשה מזה נחת גדול להשם יתברך, שהוא בחינות: עת אשר שלט האדם באדם לרע לו (קהלת ח), שלקחה משם ניצוצות הקדושים, בידוע. אבל אם הוא דבור פשוט, חס ושלום, אפשר שיתפסו אותו לשם, וכמעט, חס ושלום, ושתקע שם, אם לא שיבאו צדיק אמת, שיש לו בח להוציאו משם. ויש אדם, שנעשה מכלו וממנו דבור, שנעשה שיחה בפי חבריו, והכל דוברין ממנו, והוא הולך נע ונד ומתפורר בפי כלם, ואצל כל אחד ואחד שבא לשם יש לו ענויים וצרות משנות, כי אצל כל אחד יש לו פרעה לפי בחינתו, וכשבא לפי אדם גדול, שם פרעה מלך ומצרים מדינה, ושלשה שרים, אף בשהם תופסים הדבור ונופל אליהם, צר לו מאד, עם כל זה יש לו נוחא, שאפשר לו למצא שם ניצוצות הקדושים, ויהיה טובה מזה. אך בשבא לפי אנשים שפלים, וישם בשתופסים הדבור להערף, והוא נופל שם, וישם מדבר שממה, ציה וערכה, לא עבר בה איש, אין לו עם מי לפגוע, צר ומר מאד.

הנפש הולכת נעה ונדה ומתפוררת בפזר הנפש בפי כמה אנשים, והוא עוף ורעב וצמא במדבר, ואין לה אכל להשיב נפשה הרעבה והצמאה, ואוכלת את עצמה, בבחינות: איש בשר זרועו

התורה העולה להשכינה נעשה מהימין ושמאל, מאש ומים, שפע רוחניות ופשע גשמיות, וכוזה הלמוד שאינו יכול לעלות אל השכינה כנ"ל, ונתפורר באויר כנ"ל, נעשה מהימין ושמאל, מהאש ומים, טל או ל"ט מלאכות, לפי מהות המקבלים כנ"ל. ודבר זה הוא מבאר בגשמיות ממש, כי בשהאדם לומד, יוצאים הכלים ואדים מפיו, ואפלו אם לפעמים אינו מוציא דבור מפיו, עם כל זה בשעה שיושב על הספר ומעיין, יוצאים הכלים ואדים ממנו, ויש בהם חמימות ולחות, בידוע בטבע. ואלו הכלים והאדים שיוצאים, הם בחינות אש ומים, וכשאינם יכולים לעלות אל המקום הצריך להם, ואזי בלילה מכה עליהם הנ"ל, הינו בחינות הגרדיני גימוסין וכו' שיוצאין בלילה כנ"ל, ונתפוררים באויר, ובגיראדם שואבין מהאויר, ואזי שואב כל אחד מכלות התורות האלו, שנתפוררו באויר. וכן באמת טל בגשמיות, יש בו גם-כן שני בחות - טוב ורע, להמית ולהחיות, ונעשה גם-כן מהאדים העולים מן הארץ, ובלילה יש קרירות, ומכה עליהם הרוח קר מלמעלה, ונופלים למטה, ונעשה מהם טל, והוא חיות כל העשבים, ובהמות האוכלות ממנו נעשים שמנים; ויש מינים, שמזיק להם מאד הפל, וגם לבגיראדם האוכלים מהפל מזיק להם, ומגיע מזה דבר ומיני חלאים, חס ושלום. נמצא, שיש בהפל שני בחות - להמית ולהחיות כנ"ל. כן נעשה מהתורות הנ"ל על-ידי בחינות הנ"ל, שהם ממש בבחינת הפל הגשמי, נעשה מזה ט"ל, וצדיקים ילכו כם וכו', כנ"ל:

[אחר שאמר תורה הוואת, ענה ואמר: אבל לא מצאתי מקרא או איזהו מאמר רבותינו זכרונם לברכה למצא בו דברים אלה; אפשר ויצא אחד, שייכל למצא דברים אלה באיזה מקרא או מאמר רבותינו זכרונם לברכה. והזכיר אז מה שאמר רבי יהושע (סוטה כז): מי יגלה עפר מעניד, רבן יוחנן בן זבאי, שהיית אומר: עתיד דור אחד וכו', שאין לו מקרא מן התורה, והלא רבי עקיבא תלמידך מוצא לו מקרא מן התורה]:

קס

הדפך דופק ונוקש באדם. לפעמים הוא נוקש באדם ומזכיר אותו לעבודת השם יתברך, בבחינות (ש"ה ח): קול דודי דופק; ולפעמים הוא מזכיר את האדם לעברה, חס ושלום, כי הדפך בא מן הגשימה, והגשימה בא מן האויר על-ידי הדבור, וכפי הדבור, כן נעשה הדפך, אם לטוב או להפך:

קסא

המחלקת מגביה ומרים את האדם, כי האדם עץ השדה (דברים ט). והנה עץ המנח על הארץ, אי אפשר לו להגביה את עצמו כי אם על-ידי שבאין עליו מים שוטפין, אזי המים מרימין ונושאין את העץ, והמחלקת נקרא מים, כמו שכתוב (תהלים נב): סבוגי כמים כל היום, הקיפו עלי יחד:

קסב

בימי המגיד, זכרוננו לברכה, היה איש עשיר ומיחם, והיה מתנגד לאנשי המגיד. וספרו לו אנשיו מזה האיש, ואמר להם, שיראו לקרב אותו אליו, ולהשתדל בזה מאד, ולהתפלל להשם יתברך שיעזר להם. וכן עשו, עד שעזרם ה', שהביאו אותו להמגיד ו"ל, ונעשה איש בשר וראשמים, אך התחיל לירד מנכסיו. ואמר המגיד ו"ל, שאלו שניהם אי אפשר שיהיו במקום אחד, הינו תורה

זכה - נעשה לו סם המות. ועל"כן אם יאמרו לו התורה בעצמה כמו שהיא, ימות בלי ספק, כי אצלו, שלא זכה, נעשה סם מות, על"כן ההכרח להלביש לו פנימיות התורה בדברי תורה אחרים. ולפעמים גם זה אינו יכול לקבל, אף אם ילבישו בדברי תורה אחרים, על"כן מלבישין התורה בספורי דברים חיצוניים, למען יוכל לקבל הרפואה הגנוזה שם, כי גם התורה בעצמה מלבשת עתה בספורי מעשיות, מחמת שלא היה אפשר למסרה כמות שהיא:

קסה

ואהבת לרעך כמוך, אני יי: (ויקרא יט)

הינו שתקבל באהבה כל הרעות והיסורים הבאים עליך, כי ראוי שתדע, שלפי מעשיך, אחר כל היסורים והרעות שיש לך, עדן הוא מתנהג עמך ברחמים, כי היה מגיע לך יותר ויותר, חס ושלום, לפי מעשיך. וזהו: ואהבת לרעך - שתאהב הרע שבא לך, הינו הרעות והיסורים הבאים עליך, חס ושלום, תקבלם באהבה, כי כמוך - כמו שאתה הוא, הינו לפי מעשיך, אני ח' - בעל הרחמים, עדן אני מתנהג עמך ברחמים, כנ"ל:

קסו

בשהעולם אצל הצדיק, אז יש לו ממשלה. כי אלישע, פעם נכתב עליו איש האלקים, ופעם - אלישע סתם. ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (וזהר בשלח דף מד): בשהיו בני הנביאים אצלו, היה נקרא איש האלקים, ובשהיה לבדו נקרא אלישע סתם:

קסז

דע והאמן, כי השפתים ששוכתים אצל התלמיד-חכם האמת, הם כמו תענית:

קסח

בשבא לאדם גדלות, סימן שיבוא לו צרה, חס ושלום, כמו שכתוב (משלי מז): לפני שבר גאון. וכן בשווא שפל, סימן שיבוא לכבוד גדול, כמו שכתוב (שם מז): ולפני כבוד ענוה:

קסט

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם: (דברים י)

כי בשיש צרות, חס ושלום, הן צרות בכלליות או בפרטיות, אי אפשר לרקד, כי בשיש דינין, מוסרין אותן לשלוחי הדין, והם נקראים רצים (וזהר בראשית דף מג), והם בחינת רגליו, ואזי הרגליו כבדים מחמת הדמים שנתפשטו לשם, הינו הדינין, כי דמים בחינת דינים. ובשגולד הדין, אזי יוצאין הדמים מהרגליו, כי בשעת לדה יוצאין הדמים מרגלי האשה, ועל"כן נצטננו רגליה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסוק יא): ועקר הלדה - על"די שיוצאין הדמים מהרגליו, הינו שיוצאין הדינין מהרגליו, כי בשעת עבור הוא בחינת דין (א), כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות כט): בשעה שאתה מתמלא עליהם עברה באשה עברה. נמצא, שעבור הוא בחינת דין, ולדה הוא בחינת המתקת הדין, כי אז, בשעת לדה, יוצאין הדמים מהרגליו, שעל"די יזה עקר הלדה כנ"ל (ועין מזה בלקוטי תנינא, בסיון ב).

יאכלו (ישעיה ט); ובדמיון האיש, שגבר עליו הקרירות מאד, ואין לו שום כסוי לחמם עצמו ולהתעטף בו, והוא מכפל ומחבק ומכוץ עצמו, כמו-כן הנפש, אין לה שום כסוי להתעטף ולכסות עצמה, והיא בחינת: נפשם בהם התעטף - שמתעטפת מעצמה מזה ובה, וכל"כך נתעלפה, עד שאפלו אם נותנין לה דבר מאכל, אינה יכולה לקבל לאכל, כמו החולה שמטל ומן רב בחליו, עד שנתעלף כל"כך, שאי אפשר לו לקבל שום מאכל, ובשנותנין לו, הוא דוחה ואינו יכול לקבל; ומה נעשה, ואנחנו נרמנו לעצמנו שלא שמענו לעצות טובות שנתן לנו השם יתברך (כי פנו אלי ערף, ולא פנים). ואז הוא חבוש בבית-האסורים, כי נתפס ונאסר שם. ולפעמים מגביהו למעלה ומעלהו לשמים, ואחר"כך משליכו מאד למטה, כי העליה לא היתה בסדר, רק בדרך השלכה בלאחר"יד למעלה, ועל"כן נשלך למטה, כמו שכתוב (תהלים ק): יעלו שמים ירדו תהומות. השם יתברך ישלח רפואת הנפש, כי בטחנו שיהיה הכל נכון, ויטיב אחריתנו, אמן. (כל זה שמעתי מפיו הקדוש, אבל אחר"כך, בשראה דברים אלה אצלי בכתב, אמר, שדברים אלה לא כתבתם יפה בראוי. ואמר, שכל דברים אלה מקשרים למאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נד): ארבעה צריכין להודות, שהם מבארים במזמור קז. וכפי הנראה ומוכן מדבריו, שכל ארבעה הנ"ל, שהם הולכי מדברות וחבושים בבית האסורים וחולה ויורדי-הים - הכל מרמז על צרות הנפש, כמבאר לעיל בענין צרות הנפש, שהולכת נעה ונדה, עוף ורעב וצמא במדבר וכו', וזה בחינת תעו במדבר וכו'. וכן מדבר מענין חלי הנפש, שכל"כך נתעלפה, עד אשר אפלו אם נותנין לה דבר מאכל וכו' - וזה בחינת: כל אכל תתעב נפשם, שמדבר מחולה. וכן מדבר מענין חבוש בבית-האסורים, ומענין: יעלו שמים ירדו תהומות, שזהו בחינת יורדי הים. ומבאר פונתו הקדושה, שמרמז כל הארבעה צריכין להודות, על ענין צרות הנפש בעבודת השם, שיש עליה מחלקת רבים, ורבים קמים עליה, וסובלת ענויים ויסורים ומלמולים גדולים וצרות משונות וכו' כנ"ל, והשם יתברך מציל אותה בכל פעם מפל הצרות, ועל זה אנו תובים להודות תמיד. והשם יתברך יפנו להבין פונתו הקדושה. (ועין ענין זה בהתורה "ויסב אלהים", בסיון סב):

קסד

לענין ספורי דברים של הצדיק האמת. למשל: רופא שנחלה והכרח למסר את עצמו ליד הדאקטיר הגדול, והרופא רוצה שיתן לו רפואות כפי מה שהוא יודע, להוציא לו שן ולגלחו, אבל הדאקטיר יודע רפואות יקרים וחשובים שצריך לתן לו. כן יודמן, שיבוא איש להתלמיד-חכם וצדיק הדור, שהוא רופא חלי הנפשות, ורוצה שיתן לו הצדיק רפואות, הינו הנהגות ודרכים, כפי מה שהוא יודע; אבל באמת הצדיק יש לו רפואות ודרכים ישרים, שצריך להנהיגו לרפואתו. והנה לפעמים ההכרח לתן להחולה איזה סם, אשר אם יתנו לו הסם בעצמו כמו שהוא, ימות החולה בלי ספק, על"כן ההכרח לערב הסם בדברים אחרים. כן יש אנשים שאי אפשר לגלות להם פנימיות התורה הצריך לרפואתו, כי התורה היא רפואה, כמו שכתוב (משלי ג): רפאות תהי לשרך; כי בהתורה יש שני כחות: סם חיים וסם מות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (וימא עב): זכה - נעשה לו סם חיים; לא

קעא

ורבים מישיני אדמת עפר יקיצו, אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם: (דניאל יב)

על-ידי שנתעורר שכל חדש בעבודת השם, מה שלא היה נודע עד עתה, על-ידיהם רבים מישיני אדמת עפר יקיצו, אך אלה לחיי עולם ואלה לחרפות לדראון עולם, כי צדיקים ילכו בם (הושע יד), שעובדין עם זה השכל את השם יתברך, ופושעים יפלו בם, שאינם עובדים בזה את השם יתברך, רק שעל-ידיהם הם מבזין ומחרפין את העולם, על שהם יודעין מזה השכל החדש, והעולם אינם יודעין מזה. וכמו ששמעתי: לחרפות ודראון עולם, הינו לחרף ולבזות העולם, כי אינם משתמשין עם זה השכל החדש, רק לבזות ולחרף העולם, על-ידי שהם יודעים מזה, והעולם הם ריקים וחסרים מזה:

קעב

כל החסרונות שיש לאדם, הן בנים או פרנסה או בריאות, הכל הוא מצד האדם עצמו, כי אור השם יתברך שופע עליו תמיד, אך האדם על-ידי מעשיו הרעים עושה צל לעצמו, שאין מגיע עליו אור השם יתברך, ולפי מעשיו בן נעשה הצל המונע אור השם יתברך, ומגיע לו החסרון לפי המעשה שעל-ידה נעשה הצל. והנה הצל הוא מדבר גשמי שעומד נגד דבר רוחני (הינו שהוא רק ממונ), כמו גשם עץ ואבן נגד אור הלכנה והחמה עושה צל, וכן לקוי חמה ולכנה על-ידי צל הארץ, וכן החמה בעצמה נגד מה שלמעלה ממנה, הוא גשמי ונעושה צל נגדו. ועל-כן האדם, כפי גשמייותו וכפי מעשיו בן עושה צל בעצמו, שמונע ממנו אור ונפגע של השם יתברך. אבל אם האדם מבטל עצמו, ואינו כלל מזה העולם, אזי אינו עושה צל, ומקבל אור השם יתברך. ועקר אור השם יתברך הוא הכבוד, כי כל מה שברא הקדוש-ברוך-הוא, לא ברא אלא לכבודו, כמו שכתוב (ישעיה מב): לְכַבֹּדִי בְּרֵאשִׁית וכו'. וזה: מלא כל הארץ כבודו (שם ו); הינו אם הוא מלא כל הארץ, שאינו כלל מזה העולם, אזי מקבל אור השם יתברך, שהוא הכבוד. וזה (משלי א): כְּבוֹד חֲכָמִים יִנְחָלוּ; כי החכמה מאין תפוצא (איוב כח), ועל-כן החכמים, שהם אין, זוכים לכבוד, על-ידי שאינם עושים צל להפסיד, כי אין להם שום גשמייות כנ"ל. ובשששים יתברך מראה פנים שוחקות - חיים וטובה לעולם, ולהפך - להפך, חס ושלום. וכן הצדיק, בשמראה פנים שוחקות, הוא טוב, וכן להפך. וזה: ראה נתתי לפניכם היום את החיים ואת המוות, את המות וכו', הינו לפניכם שלכם:

קעג

על-ידי הפתח יכול הצדיק האמת להכיר הנפש ופנימיות הנפש של הפתח, והאמונה ושרש האמונה שלו. כי יש בחינת שרש האמונה, כי האמונה בעצמה יש לה חיות ושרש, דהינו שיש עולם אמונה, שמשם נלקח האמונה, ועולם האמונה יש לו גס-פן אמונה בהשם יתברך, וזה בחינת שרש האמונה, שהיא בחינת פנימיות האמונה, והיא בחינת פנימיות הנפש, כי הנפש

ועל-כן בעת הדין והצרה, חס ושלום, אי אפשר לרקד, כי אז אי אפשר להגביה הרגליו, כי הרגליו הם כבדים בשעת התגברות הדין, מחמת שהדמים, שהם בחינת דינו, נמשכין אז לתוך הרגליו כנ"ל. אבל כשיוצאין הדמים, שהם הדין, מהרגליו, דהינו כשנמתקין הדין, אזי הרגליו קלים, ואזי יכולה השמחה להתפשט שם, עד שירקד מחמת השמחה. ולהמתיק הדין הוא על-ידי שהאדם דן את עצמו, דהינו על כל מה שעושה, ידן וישפט בעצמו את עצמו על כל דבר, אם כך ראוי לו לעשות, ויפושט במעשיו ויתקנם כראוי על-פי דין ומשפט התורה, ועל-ידיהם שהאדם דן וישפט את עצמו, על-ידיהם ממתיק ומבטל הדין שלמעלה, כי כשיש דין למטה, אין דין למעלה (ועין מזה לעיל, בסיון טו). ואז, כשנמתק הדין, אזי יוצאין הדמים מהרגליו, ואזי יכולה השמחה להתפשט ברגליו, עד שזוכה לרקוד. וזהו: וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹ. וְהָיָה - לְשׁוֹן שְׂמִיחָה (ב). עֲקֵב - הם הרגליו. הינו: לזכות לשמחה, עד שהעקבים, שהם הרגליו, ישמעו השמחה, זה זוכין על-ידי: את המשפטים האלה ושמרתם ועשיתם אתם - שתשמרו לעשות בעצמכם המשפטים והדינים, שעל-ידיהם נתבטל הדין שלמעלה כנ"ל, ואז: וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמָעוֹ השמחה בהרגליו, על-ידי שיוצאים משם הדינים כנ"ל. עוד מצאתי, שזהו בחינת: וְשָׁמַר ה' לְךָ אֶת הַבְּרִית. כי כשתזכה לשמחה, אזי השם יתברך בעצמו ישמר לך את הברית, דהינו שיתנה בעורף לשמר את הברית קדש, כי עקר פגם הברית הוא על-ידי עצבות, בידוע, כי פגם הברית בא על-ידי הקלפה הידועה, שנקראת לילית על-שם שמייללת תמיד, שזהו בחינת עצבות. ועל-כן עקר שמירת הברית זוכין על-ידי שמחה, כי על-ידי שמחה זוכין שהשם יתברך בעצמו יעזר לו לשמר את הברית קדש כנ"ל:

קע

י' מה רבו צרי, רבים וכו': (תהלים א)

כי כל אחד לפי גשמתו ולפי עבודתו, כך יש לו יסורים. יש שיש לו יסורים מבניו ומאביו ומשכנו, ויש שהוא במדרגה גדולה ממנו, ויש לו יסורים משכנים רחוקים, ויש גדול ממנו, ויש לו יסורים מכל העיר, ויש גדול מאד, ויש לו יסורים מכל העולם. וכל אחד, על-ידי היסורים נושא עליו האנשים שיש לו יסורין מהם, כי כשיש לו יסורין מהם, הוא נושא אותם עליו. אך איך אפשר לחמוך לשא עליו כל-כך אנשים? אך על-ידי היסורין נכנע גופו, כי כל היסורין נקראים צרות, על-שם שהם מצרין ומעיקין להגוף, וכשנכתת הגוף על-ידי הצרות, על-ידיהם מאירה ונתגדלה הנפש, כי בהכנע החומר, תגדל הצורה, וכמו שכתוב בזהר (שלה קסח): אַעֲא דְלֹא סִלַּק בַּה נִוְרָא, מבטשין לה; גופא דלא סלק ביה נהורא דגשמתא וכו'. ועל-כן נקראת צרה, לשון צורה, כי על-ידי הצרה נכנע הגוף ומאירה הצורה. נמצא, שעל-ידיהם שיש לו יסורין וצרות, מאירה הצורה, הינו הנפש, והנפש אפשר לה לשאת עליה כמה וכמה אנשים. וזה: ה' מה רבו צרי - כל מה שנתרפין צרי, רבים קמים עלי - כי על-ידיהם אני נושא ומקים ומרים רבים לשרשם:

קעו

צָרִידָה האָדעם למהר מאד לגרש מקרב הרוח־שטות, מה שלבו מלא מרוח־שטות הדבוק בו, וזה על־ידי שנתקשר להצדיק האמת. והתקשרות הינו אהבת נפש, מה שאוהב להצדיק מאד, ועל־ידי־זה נכלל לבו בלב הצדיק. ולפי שלבו מלא מרוח־שטות, והרוח הוא האויר, וטבע האויר לבקש לו מקום פנוי לצאת שם, כמבאר אצל המחקרים, וכשמוצא האויר מקום פנוי לצאת שם הוא בוקע ושובר במהירות ובבהלה, ועל־כן כשנכלל לבו בלב הצדיק, ולב הצדיק הוא חלל, בבחינת: ולבי חלל בקרבי (תהלים קט); ועל־כן האויר של הרוח־שטות הדבוק בלבו, שלבו מלא מזה האויר, הוא בוקע ושובר לבו בבהלה ובורח לחוץ, מחמת שמצא מקום פנוי בלב הצדיק, ועל־כן על־ידי שנגרש במהירות הרוח־שטות מקרבו, על־ידי־זה יש לו לב נשבר, כי נשבר לבו על־ידי מהירות ובהלות־הרוח שטות לצאת כנ"ל, ועד כאן לא מצא לפי שעה מקום לצאת, ועל־כן נשבר הלב:

קעו

וַיֹּאמֶר יי סלחתי בְּדַבְּרְךָ (במדבר יד) - ראשיתבות בּוֹסִי. בְּדַבְּרְךָ - דָּבָר ראשיתבות: דְּשִׁנָּה בְּשִׁמְן רֹאשִׁי. כי יש צדיקים אמתיים, שיש להם פה, בְּשִׁשּׁוֹתֵינִי וְיִין לַפְעָמִים, למחל עוונות על־ידי־זה, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא עו), שִׁינִי יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת: זֶכֶה - נַעֲשֶׂה רֹאשׁ, וְכַשְׁנַעֲשֶׂה רֹאשׁ, שְׁהוּא בְּחִינַת מַחִין, על־ידי־זה הוא יכול לכפר עוונות, כמו שכתוב (משלי טו): וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרְנָה. וְזֶהוּ: וַיֹּאמֶר ה' סלחתי בְּדַבְּרְךָ, כי "דָּבָר" הוא ראשיתבות: דְּשִׁנָּה בְּשִׁמְן רֹאשִׁי כנ"ל, שְׁהוּא בְּחִינַת שְׁלֵמוֹת הַמַּחִין (שְׁהֵם בְּחִינַת שְׁמוֹת ל): שִׁמְן מִשְׁחַת קֹדֶשׁ, בְּחִינַת (תהלים קלג): בְּשִׁמְן הַטּוֹב עַל הָרֹאשׁ, בְּיָדוּעַ). וְזֶהוּ: וַיֹּאמֶר ה' סלחתי בְּדַבְּרְךָ, שְׁהוּא ראשיתבות בּוֹסִי כנ"ל. וְזֶהוּ: סלחתי בְּדַבְּרְךָ, שְׁהַסְלִיחָה בְּדַבְּרְךָ דִּיקָא, כְּפִי בְּחִינַת דְּשִׁנָּה בְּשִׁמְן רֹאשִׁי שְׁאֵתָה זֹכֶה, הֵינּוּ כְּפִי הַמַּחִין שְׁזֹכָה הַצַּדִּיק הָאֵמֶת עַל־ידי שְׁתִּית הַיֵּין, כְּמוֹכֵן זֹכֶה לַסְלִיחוֹת עוֹנוֹת, כִּי עֵקֶר הַסְלִיחָה - עַל־ידי הַחֲכָמָה וְהַמַּחִין הַקְדוּשִׁים שֶׁמִּקְבֵּל בְּבְּחִינַת: וְאִישׁ חָכֵם יִכְפָּרְנָה כנ"ל. וְזֶהוּ: דְּשִׁנָּה בְּשִׁמְן רֹאשִׁי בּוֹסִי רוּיָה (תהלים כג), בְּחִינַת: בָּאֵנוּ בְּאֵשׁ וּבַמִּים וְתוֹצִיאֵנוּ לָרוּיָה (שם טו); כִּי כֵן הָיָה אֶצֶל הָעֶגֶל (שמות לב): וַיִּשְׂרָף אֶת הָעֶגֶל וְכו' וַיִּזֶר עַל־פְּנֵי הַמִּים. הָאֵמֶנָם אֵלֶם (תהלים נח) - שְׁנַעֲשֶׂה הָאֵמֶנּוֹת אֵלֶם, שְׁאֵין לוֹ דְּבוּר לְהַתְפָּאֵר, כִּי צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת דְּבוּר לְהָאֵמֶנּוֹת, שְׁיֻכַּל לְהַתְפָּאֵר לְמַעַלָּה, וְנַעֲשֶׂה אֱלֹקִים. כִּי י"ה הֵם הַמַּחִין, וְזֶה תְּלוּי בְּשִׁמִּירַת הַבְּרִית, כִּי שְׁכֵמִי יֵה עֵדוּת לְיִשְׂרָאֵל - עַל פְּנֵי הַבְּרִית (כְּמוֹכָא בְּפִרְשׁוֹ רַשִׁי פִּינְחָס). בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ. מַלְכוּתָהּ הוּא בְּחִינַת כְּבוֹד, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (תהלים קמה): כְּבוֹד מַלְכוּתָךְ יֹאמְרוּ; וְהוּא בְּחִינַת רְצוֹן, כִּי רְצוֹנוֹ שֶׁל אָדָם זֶהוּ כְּבוֹדוֹ (ירושלמי פאה פ"א), וְכִשְׁהָאָדָם מְסַתְּפֵק וּמִתְרַצֶּה בְּרְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רַק כְּמוֹ שְׁהוּא יִתְבָּרַךְ רְצָה, אִזִּי מִמְּלִיכָה מַלְכוּתָהּ, כִּי עֵקֶר הַמַּלְכוּת - מִהֲרָצוֹן כנ"ל. וְזֶהוּ: בְּעֶלְמָא דִּי בְּרָא כְּרַעוּתָהּ וַיִּמְלִיךְ מַלְכוּתָהּ - כִּי עֵקֶר הַמַּלְכוּת הוּא מִהֲרָצוֹן כנ"ל. אֲבָל בְּשִׁרְצָה הָאָדָם אִיזָה רְצוֹן אַחֵר, חוּץ מִרְצוֹן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ,

וְהָאֵמֶנָה הֵם בְּחִינָה אַחַת, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (ישעיה כו): נִפְשֵׁי אֹיִתָךְ בְּלִילָה; וְכֵתִיב (תהלים צב): וְאֵמֶנָתְךָ בְּלִילוֹת; וְעַל־ידי הַכְּתֵב אֶפְשָׁר לְהַפִּיר הַנֶּפֶשׁ וּפְנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, שְׁהוּא בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הָאֵמֶנָה כנ"ל, בְּבְּחִינַת: אֲנֹכִי, שְׁאֵמְרוּ חֻמֵּינוּ וְכוּנָם לְבָרְכָה (שבת קח): אֲנִי נִפְשִׁי כְּתִיבַת יְהִיבִית, הֵינּוּ שְׁהַכְּתֵב נוֹתֵן נִפְשׁוֹ בְּחוּץ הַכְּתֵב, וְגַם פְּנִימִיּוֹת נִפְשׁוֹ, כִּי אֵיתָא בְּזֵהר הַקְדוּשׁ: אֲנִי - נוֹטְרִיקוֹן: אֲנִי נִפְשִׁי יְהִיבִית - דָּא שְׁכִינָתָא חִיצוֹנִיּוֹת, אֲנֹכִי - דָּא שְׁכִינָתָא פְּנִימִיּוֹת.

נִמְצָא, שְׁהַכְּ"ף מְרַמֵּז עַל בְּחִינַת שְׁכִינָתָא פְּנִימִיּוֹת (א), וְכֵן אֵיתָא בְּ"עֵינִי" לְעֵינֵי הַתְּלַבְּשׁוֹת הָעוֹלָמוֹת, שְׁהַכְּתֵר הֵיא פְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, וְהַכְּ"ף הֵיא בְּחִינַת כְּתֵר, כְּמוֹכָא לְעִיל (ב), כִּי הַשְׁכִּינָה הֵיא בְּחִינַת נֶפֶשׁ, בְּיָדוּעַ. נִמְצָא, שְׁעַל־ידי הַכְּתֵב, שְׁהוּא בְּחִינַת כְּ"ף, נִתְגַּלָּה וְנִרְאָה בְּחִינַת פְּנִימִיּוֹת הַנֶּפֶשׁ, פְּנִימִיּוֹת הָאֵמֶנָה, כנ"ל. וְהַדְּבוּר, שְׁמִדְּבָר עִם הַצַּדִּיק הָאֵמֶת, הוּא כְּמַעַלָּה גְּדוּלָּה מִהַכְּתֵב, כִּי הַכְּתֵב אֵינוֹ רַק פְּעֻלַּת הַנֶּפֶשׁ, וּמִתּוֹךְ הַפְּעֻלָּה יֻכַּל הַצַּדִּיק לְהִבִּין מַהוּת הַנֶּפֶשׁ, וְהַדְּבוּר הוּא הַנֶּפֶשׁ בְּעֶצְמוֹ, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (ש"ה ח): נִפְשִׁי יֵצֵא בְּדַבְּרוֹ. וְאַף־עַל־פִּי שְׁהַדְּבוּר הוּא דָּבָר שְׁאֵין בוֹ מִמֶּשׁ, אַף־עַל־פִּיכֵן, מִחֲמַת שְׁהוּא צַדִּיק אֵמֶת, וְהַדְּבוּר הוּא מַהוּת הַנֶּפֶשׁ בְּעֶצְמָהּ, עַל־כֵּן יֻכַּל לְרֹאוֹת מַהוּת הַנֶּפֶשׁ בְּעֶצְמָהּ:

קעד

בְּשִׁהְדִּינִין, חֵם וְשָׁלוֹם, גּוֹבְרִים עַל הָאָדָם, אֵין לְהַמְתַּפְּלֵל עֲבוּרוֹ לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ, שְׁלֹא יִתְגַּבְּרוּ הַדִּינִין, חֵם וְשָׁלוֹם, וְכְמוֹ דְּאֵיתָא (א), שְׁנָח לֹא קָרָא לוֹ אֲבִיו שֵׁם בְּעַת לְדָתוֹ, מִשּׁוּם שְׁהִיָּה אִזִּי הָעוֹלָם בְּדִינִין, וְעַל־כֵּן לֹא רָצָה אֲבִיו לְתֵן לוֹ שֵׁם, כִּי עַל־ידי הַשֵּׁם יִהְיֶה נֶכֶד וּמִסִּים בֵּין הַמַּקְטָרִגִּים, וְיֻכַּלּוּ הַדִּינִים לְהַתְגַּבֵּר עָלָיו. וְזֶהוּ בְּשִׁהַתְּפִלָּה מִשָּׁה רַבְּנוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, עַל מְרִים, לֹא הַזְכִּיר שְׁמָהּ, רַק אָמַר סָתֵם: אֵל נָא רַפָּא נָא לָהּ (במדבר יב); כִּי מִחֲמַת שְׁהִיָּה הַדִּינִין גּוֹבְרִים עָלֶיהָ, לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר שְׁמָהּ בְּפִירוּשׁ כנ"ל, וְאַף־עַל־פִּיכֵן הָעֵלִים שְׁמָהּ בְּרַמְזוֹ נִפְלָא בְּחוּץ תְּפִלָּתוֹ, כִּי נָא רַפָּא בְּגִמְטְרִיא מְרִים יוֹכְבֵּד, מְכוֹן מִמֶּשׁ, הֵינּוּ שֵׁם הַחוּלָּה וְשֵׁם אִמָּהּ, שְׁצָרִיד לְהַזְכִּיר עַל הַחוּלָּה בְּשִׁמְתַּפְּלִין עָלָיו, אֵדךְ לֹא רָצָה לְהַזְכִּיר בְּפִירוּשׁ, כנ"ל:

קעה

עֵקֶר מַעַלַּת הַבְּכִיָּה הוּא בְּשִׁהִיא מִחֲמַת שְׁמִיחָה וְחֲדוּהָ, וְאַפְלוֹ הַחֲרָטָה טוֹב מְאֹד שְׁתִּהְיֶה מִחֲמַת שְׁמִיחָה, שְׁמִרְבַּ שְׁמִיחָתוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא מִתְחַרֵּט וּמִתְנַגַּע מְאֹד עַל שְׁמִרְדַּ נְגִדוּ פִּימִים הָרֵאשׁוֹנִים, וּמִתְעוֹרֵר לוֹ בְּכִיָּה מִחֲמַת רַב הַשְׁמִיחָה, וְזֶה עֵקֶר מַעַלַּת הַבְּכִיָּה, שְׁתִּהְיֶה מִחֲמַת שְׁמִיחָה. וְזֶה בְּכִיָּה הוּא ראשיתבות: בְּשִׁמְךָ יִגִּילוֹן כָּל הַיּוֹם (תהלים פט) - שְׁעֵקֶר הַבְּכִיָּה, שְׁתִּהְיֶה מִחֲמַת שְׁמִיחָה בְּשִׁמּוֹ יִתְבָּרַךְ. כִּי בְּכִיָּה הוּא מִתְעוֹרֵר מִשֵּׁם ס"ג, שְׁהוּא בְּכִיָּה, וְעַל־כֵּן בְּכִיָּה בְּגִמְטְרִיא הַמְּלוּי שֶׁל ס"ג, כְּמוֹכָא בְּכֵתְבֵי הָאֶרֶץ, הֵינּוּ שְׁהַתְעוֹרְרוֹת הַבְּכִיָּה תִּהְיֶה מִשְׁמִיחָה, כִּי בִינָה - לְבָא, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב: הֵלֵב מִבִּין; וְעֵקֶר הַשְׁמִיחָה הֵיא בְּלֵב, כְּמוֹ שְׁכֵתוֹב (תהלים ד): נָתַתְּ שְׁמִיחָה בְּלִבִּי; וּמִשֵּׁם צָרִיד שְׁתִּהְיֶה הַתְעוֹרְרוֹת הַבְּכִיָּה כנ"ל, וְעַל־ידי־זה נִמְתַּק הַבְּכִיָּה. וְהֵבִין:

(א) עֵינִי לִקְ"ת לְהַאֲרִיז'ל פִּרְשֵׁת יִתְרוֹ וּבִשְׁנָע' אוֹת כ'. (ב) בְּסִימֵן ג', אוֹת ב'. (א) עֵינִי וְזֶה נַח דָּף סט. וּבִלְקִ"ת לְהַאֲרִיז'ל פִּרְשֵׁת בְּרֵאשִׁית.

וזה בחינת (תהלים ק): עושי דברו לשמע בקול דברו; ואיתא בזהר (לדף דף ז'): זכין למשמע קלין מלעלא; הינו עלידי "עושי דברו", שמתקנין הדבור, עלידיזה "לשמע בקול דברו" - שנתעורר הקול להתיחד בדבור, וזכין למשמע קלין וכו'. (ויש בזה עוד דברים נפלאים בענין שמעית קול גנינה וקול בלויזמר.) וזה (ישעיה נא): ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה. הינו שנמצא בתוך הששון ושמחה תודה, בחינת ודוי דברים, וקול זמרה, כנ"ל:

קעט

דע, שפגנר כל מיני מחלקת, הן בגשמיות הן ברוחניות, שאינו יכול להתפלל או לעשות מה שצריך בעבודת השם, כי הכל בכלל מחלקת, שעומדים וחולקים עליו ורוצים לבטל דעתו ורצונו מה שרוצה לעשות, וכדי לבטל המחלקת מאיזה בחינה שתהיה ולעשות שלום, על זה צריך תענית. וזה מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): מרבה צדקה - מרבה שלום. צדקה הוא בחינת תענית, כי עקר התענית הוא צדקה, כמאמר חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): אגרא דתעניתא צדקתא; כי בחינת המחלקת הוא רצון אחר, שעומדים עליו לבטל רצונו, וסגלת התענית איתא בזהר (אחרי דף סח) "בעצם היום הזה תענו את נפשתיכם", שמעלת התענית לאכנעא לבא לאדבא רעויתא דלבא לקדשא בריך הוא, שעלידי התענית נכנע ונחלש הלב, ונתפטר כל הרצונות האחרים שלו מפני רצון הקדוש-ברוך-הוא, לאדבא רעויתא דלבא וכו'. ועל-כן עלידיזה נתפטר המחלקת, שהוא בחינת רצונות אחרים שלא כרצונו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ב): בטל רצונך מפני רצונו, כדי שיתפטר רצון אחרים מפני רצונך, ועלידי התענית כבר נתפטר רצונו מפני רצון השם יתברך כנ"ל, על-כן נתפטר רצון אחרים מפני רצונו, ונתפטר המחלקת, ונעשה שלום, כנזכר לעיל: מרבה צדקה - מרבה שלום. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ר"ה יח): צום הרביעי וצום החמישי וכו' יהיו לששון ולשמחה. קרי לה צום וקרי לה ששון וכו', אלא כשאין שלום - צום. הינו כשאין שלום ויש מחלקת, אזי צום, כי צריך לזה תענית כנ"ל, ועלידי התענית נעשה שלום:

ואזי, כשיש שלום - ששון ושמחה, כי עלידי התענית נבנה קומת וחיית השמחה, כי מעלת התענית - שמעורר ומחיה מתים, הינו הימים שעברו בחשך, ואין להם שום חיות, כי כל יום ויום נמשך עליו שפע מלמעלה, וכשעושה בזה היום מצוות ומעשים טובים, אזי מחיה היום וממשיך לו חיות ושפע רב מלמעלה; אך אם, חס ושלום, אינו עושה בו מצוות, אזי אינו יורד עליו שפע מלמעלה כי אם בצמצום גדול מאוד, רק כדי חיינו בצמצום, וכשהוא נוטל זה היום ועושה בו, חס ושלום, רע, אזי מוריד ומיניק ומוציץ השפע המעט שיש בזה היום, עד שמוציץ גם עצם החיות שיש להיום בעצמו, מלבד השפע הפא מלמעלה דבר יום ביומו, כי כל יום הוא בריאה, ויש לו חיות עצמו מלבד השפע, והוא מוציץ גם חיותו העצמי של היום, עד ששאריו הימים הללו פגרים מתים, כמו משל התינוק היונק משדי אמו, כל זמן שיש לה חלב - יונק החלב, וכשנפסק החלב - מוציץ דמה וחיותה ממשי, אך עלידי התענית הוא מעורר ומחיה הימים הללו, והכל לפי התענית.

עלידיזה נעשה מלכות אחרים של העפונים, וכפי הרצון האחר, בן נעשה איזה מלכות לאיזה עפונים, כי צריך האדם לבטל רצונו לגמרי נגד רצון השם יתברך, שלא יהיה לו שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם יתברך, הן שיהיה לו ממון ובנים, הן לאו, חס ושלום, והן כל שאר הרצונות, לא ירצה שום רצון אחר, רק כמו שרוצה השם יתברך:

יתגדל ויתקדש שמה רבא. יתגדל - תגי דל, שהוא: תגי, בתר, דל בחינת יעקב, שהוא עקב בחינת דל, ובחינת ישראל הוא בחינת תגי, כי שרית עם אלקים וכו' (בראשית לב). ויתקדש - ת"ק שדי. רבא - באר. ומשביע לכל חי רצון:

(כל אלו הדברים לא נכתבו מהם כי אם ראשי-פרקים, כי בשעת אמירת אלו הדברים הנוראים, לא זכינו שיתקרא לנו היטב, כדרכו תמיד, רק אמרם במהירות בדרך רמז בעלמא, ורמז לנו כאן כל הכונות של קדיש המבארים בכונות האר"י ז"ל, וכנ"ל. ואין אתנו יודע עד מה באור הדברים האלה):

קעה

דע, כי צריך דוקא ודוי דברים, כי צריך לפרט את החטא, וצריך להתודות בדבורים בכל פעם על כל מה שעשה. ויש לזה מניעות רבות; לפעמים נשפח מאתו החטא, ויש שיכבד עליו מאוד וקשה לו להוציא הדבור להתודות, ועוד מניעות רבות. וצריך לזה שמחה של מצוה, כגון חתונה של מצוה או שאר מצוה בשמחה. כי שמחה הוא קומה שלמה מרמ"ח איברים ושמ"ה גידים, ועל-כן כשהוא שמח או מרקד, צריך לראות שיעבר בכל השמחה, מראש ועד עקב, כי לפעמים השמחה רק בגלגל, ולפעמים בלב או בהמחין, בחינת (ישעיה לח): ושמחת עולם על ראשם; אך עקר השמחה - שיעבר בכל השמחה, הינו בכל הקומה שיש בהשמחה. וצריך לזה מצוות רבות, כי שרש נקדות כל המצוות היא השמחה, כי (תהלים יט): פקודי ה' ישרים משמחי לב; וכל מצוה מתרי"ג מצוות, יש לה איבר מהשמחה, כל מצוה לפי בחינתה, ועל-כן אם פגם באיזה מצוה, הן מצות עשה או לא תעשה, אזי כשישמח ועובר והולך בקומת השמחה, אזי כשפוגע בזה האיבר, שהוא כנגד אותה מצוה שעבר, אי אפשר לו לשמח שם, מחמת שפגם שם, באותה המצוה שנקדשה שמחה כנ"ל, ואדרבא, יש לו דאגה, שהוא הפך השמחה, בבחינת (שם לח): אדאג מחטאתי; ועל-כן עלידיזה מרגיש ונוכח החטא שעשה מקדם. אך עלידי רבוי המצוות, כי אפלו פושעי ישראל מלאים מצוות כרמון (תנינה כו), עלידיזה נתפטר הדאגה של החטא, המונעת השמחה, כי רבוי אור השמחה של רבוי מצוות שלו נתלהב, ומבטל המניעות של החטא, ואזי יכול להתודות, ועלידי ודוי דברים נתתקן עולם הדבור, כמבאר במקום אחר (לעיל בסיון עח), כי פגם החטא - בנפש, והנפש הוא בחינת הדבור, בבחינת (שם"ה ח): נפשי יצאה בדברו; ועל-כן צריך להתודות בדבורים דוקא, לתקן ולבנות פגם הדבור, כמו שכתוב (הושע יח): קחו עמכם דברים ושובו אל ה', ועין במקום אחר (שם). ועלידי שנתקן ונבנה הדבור עלידי ודוי דברים, עלידיזה נעשה יחיד קדשא בריך הוא ושכינתה, שנתעורר הקול דלעלא ונתחד עם הדבור, כי צריך התעוררות תחתון, הינו לבנות הדבור, ועלידיזה מתעורר ומתאווה הקול, ומתיחד עם הדבור.

שביצירה, נמתק על-ידי שם של מ"ב אב"ג וכו', כי מ"ב בגימטריא שלש פעמים יד, ובעולם הבריאה נמתק על-ידי שם אק"ק ושם יק"ו, ששניהם גם-כן גימטריא מ"ב, שלש פעמים יד, ולמעלה, בעולם האצילות, נמתק על-ידי מ"ב אותיות של שם מ"ה, הינו: פשוט ומלוי ומלוי דמלוי, שכלם יחד הם מ"ב אותיות, שלש פעמים יד. וצריך לראות שלא יהיה קמצץ, שלא ישאר אצלו דינין, ולזה צריך חכמה יתרה, לדעת כמה זה צריך לתן שלא ישאר אצלו דינין:

קפא

בשמתקשרים בקשר איזה אנשים על איש אחד, אפלו אם הוא אדם חשוב יותר מהם, על-בליזה יכולים להפילו, כי נתקבצים חלקי הכבוד שיש לכל אחד מהם, ועל-ידי זה נתפטר חלק כבוד שלו, ונופל על-ידם, בבחינת (איוב כט): ראוני גערים ונחבאו, שהקטנות בטל לפני גדלות, כי חלקי הכבוד שלהם, בשנתקבץ ונתקשר יחד, הוא גדול מחלק כבוד שלו לבדו, אם לא שזה האיש שחולקין עליו הוא גדול במעלה מאד, עד שחלק כבוד שלו יותר מכל חלקי כבוד שלהם ביחד, אזי אדרבא, נתפטרם הם לפניו בבחינת: ראוני וכו', כנ"ל; אבל אם אין גדול כל-כך, יכולים להפילו על-ידי הקשר, אפלו אם כל אחד מהם נמוך ממנו, רק שלא יהיו רשעים, כי קשר רשעים אינו מן המנין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנדרין כו), כי רשעים אין להם חלק בכבוד, אבל אם אינו רשע ויש לו חיות מהנפש - יש לו חלק בכבוד, ויוכלו להפיל מי שחולקים עליו על-ידי הקשר כנ"ל: ועל זה התפלל יעקב, שלא יזיק מחלקת קרח למשה רבנו, עליו השלום, ואמר (בראשית מט): בקהלם אל תחד כבודי; הינו שלא יתיחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם, שיש לכל אחד מהם, כי הם היו קרואי מועד אנשי שם חשובים, וכשלא יתיחד ויתקשר חלקי הכבוד שלהם, בודאי יוכל משה לעמוד נגדם להפילם. ומה שאמר: כבודי - כי יעקב הוא בחינת הכבוד, כי הוא בחינות הנפש, כמו שכתוב (שם מו): כל הנפש הבאה לבית יעקב; וכשמפילין איזה אדם, עקר הנפילה - שנופל לתאות נאוף, השם יצילנו:

כל הדברים, שדוברין על הצדיק האמת ועל אנשיו, הם טובות גדולות מאד בגשמי וברוחני, וכמו שאיתא במדרש (תנחומא פ' נצבים) על פסוק: אתם נצבים, שנסמך לפרשת קללות לומר, שכל הקללות הן הן המציבין אתכם:

קפב

דע, שכל מה שהעולם מדברים בפסירה בכל ימי הפסירה, הם מדברים רק מהפסירה של אותו היום, ומי שהוא מבין, יוכל לשמע ולדע זאת; אם יטה אונן היטב לספורי דבריהם, ישמע שהם מדברים רק מהפסירה של אותו יום:

קפג

דע, שהצדיקים שפדור הם יושבין בעגול, דהינו סדר ישיבתם, שהם יושבים בעולם כל אחד ואחד במקומו, הוא על סדר העגול, ואף שיש שאר בגי'אדם ביניהם, שמפסיקין ומקלקלין סדר

ויש להבינו בגשמיות, כי בשמתענה, נמצא אין לו חיות וכח מזה היום, מאחר שאינו אוכל ושותה בו, ואף-על-פירכן עובר את השם. נמצא, שעובר השם בפח שיש לו מאתמול, כי בלא זה מאין לו כח. נמצא, שעובר היום בפח של אתמול, על-כן מביא חיות באותו היום של אתמול. ואחר-כך, בשמתענה עוד, ואז צריך מספיק לו כח של אתמול, כי כבר נחלש הגוף, ואז צריך להשתמש בפח של ימים הקודמים למפרע עוד, נמצא שמביא בכל פעם חיות והארה לימים הראשונים שנפלו ומתו, עד שאפשר להתענות כל-כך, שיצטרך להשתמש בפח של הימים שניק משרי אמו, ואזי מחיה ומאיר כל הימים. [ועל-כן על-ידי התענית נבנה קומת השמחה, שהיא החיות ונקדות של כל המצוות, כמבאר במקום אחר (א)]. (זה הענין לא באר היטב. והעקר - שעל-ידי התענית, על-ידי מה שמוציא הפח של כל יום ויום שעבר, ומכניס אותו בעבודת השם, ומחיה כל הימים המתים שפגם בהם כנ"ל, על-ידיזה נבנה השמחה כנ"ל). וזה שכתוב (תהלים צ): שמחנו בימות עניתנו. עניתנו - לשון תענית, הינו שתהיה השמחה בימות התענית, כי כפי ימי התענית, כן מחיה הימים הראשונים במצוות ומעשים טובים שלו, וכן נבנה השמחה כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): כשיש שלום - ששון ושמחה, כי כשיש שלום, הינו על-ידי התענית כנ"ל, על-ידיזה ששון ושמחה כנ"ל, בחינת: שמחנו בימות עניתנו, כפי ימי התענית כן השמחה. גלמי ראוי עיניך וכו' ימים יצרו (תהלים קלט). כל יום הוא יצירה בפני עצמו. ולו אחד בהם - זה יום-הכפורים, כמו שפרש רש"י שם, שהוא תענית שמחיה כל הימים, כי יום-הכפורים הוא כללות כל הימים, ועליו נאמר: בעצם היום הזה תענו את נפשתיכם; הינו הרצונות, כמו שכתוב בזהר הנ"ל: לאכללא פלא גופא ונפשא ולאחבתנעא בהאי יומא ויהא רעותא דילהון בקדשא בריך הוא וכו'. כי נפש הוא בחינת רצון, והעקר - להכניע הרצון. וזה: בעצם היום הזה - על-ידי פנימיות העצמיות של היום, שהוא כלול מכל הימים, תענו וכו', כנ"ל:

קפ

בענין סגלת הפדיון. מעות הם בחינת דינין, כמו שכתוב: ואת כל היום אשר ברגליהם - זה ממונו של אדם, שמעמידו על רגליו (פסחים קטז). נמצא, המעות הם בחינת רגלין. וזה בחינת (ישעיה מא): צדק יקראהו לרגלו. וצדק מלכותא קדישא (א), ומלכות הוא בחינת דינין, כי דינא דמלכותא דינא (ב), ועל-כן מעות הם בחינת דינין. וצריך להמתיק הדינין בשרשן, ושרש הדינין כבינה, כמו שכתוב (משלי ח): אני בינה, לי גבורה. ועל-כן על-ידי שמוניחין הדינים על המעות נמתקין הדינין, כי יש כבינה שלש ידים, הינו שיש שם שתי ידים: יד הגדולה ויד החזקה, וכללות הידים הוא יד הרמה. ועל-כן על-ידי שפא המעות, שהוא הדינין, להידיים, שהם בחינת שלש ידים שבינה, נמתקין הדינין בשרשן, כי שרשן הוא בינה, ששם השלש ידים הנ"ל, וצריך להמתיק הדין שבוה העולם העשיה על-ידי השלשה ידים שיש בכל עולם ועולם מהשלשה עולמות שלמעלה מזה העולם העשיה, הינו: אצילות, בריאה, יצירה; וכשממתיק הדין של עולם העשיה בשלש ידים

(א) לעיל בסיון קעה. (א) פתח אליהו. (ב) גיטין י"ד.

רב ושלום, ויש יראה למטה ממנה, הינו שבא ליראה על-ידי יראות תחתונות, על-ידי שירא מחיה או משר או מפקד אחר, על-ידי זה הוא נזכר וכן ליראת השם. ויראה הראשונה, שהיא על-ידי התבוננות השכל בגדלתו ורוממותו, היא בחינות א. כי היראה היא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלקלא מוראה של מלכות וכו', והיא בחינות דלת, בגין דלית לה מוגרמה כלום, כי אי אפשר לבוא ליראה כי אם על-ידי התבוננות השכל בגדלתו, והשכל נקרא יוד, כמו שכתב רש"י: אז ישיר משה, שראוי לכתב שר משה, אלא יוד על-שם המחשבה נאמרה, והמחשבה מהשכל להיראה הוא בחינת ואו, וזה א. והיראה השנייה, שהיא באה מדברים תחתונים, היא בחינת אד, כי היא בחינת דלי דלת, שאינה נמשכת מהשכל, אלא מהדברים תחתונים, ועל-ידי היראה זו אינו נמשך רק השפעות בעולם, כי הוא בחינת העלאת מיין נוקבין, כמו כשאחד צריך לחברו ומבקש ממנו, ועל-ידי הבקשה פועל אצלו הדבר, מחמת שדבוריו ובקשתו שהכניע עצמו לחברו ובקש ממנו, נעשו אלו הדבורים בחינת העלאת מיין נוקבין, ופועלים הבקשה אצל חברו להשפיע לו מה שצריך. כן מה שמעלה היראה מהדברים התחתונים, נעשה מזה בחינת העלאת מיין נוקבין, ונמשכין השפעות בעולם:

וזה בחינת (בראשית ב'): ואד יעלה מן הארץ - על-ידי היראה התחתונה זו, שהיא בחינת אד כנ"ל, על-ידיה: והשקה את כל פני האדמה - כי על-ידיה נמשכין השפעות כנ"ל, וכשנמשך השפע, צריך לעשות כלי לקבל השפע, שלא יינקו החיצונים ממנו, והכלי היא בחינת מם סתומה, וזה אותיות אדם:

ועל-ידי ההשתוקקות והרצון לנסע להצדיק, נעשה רשם הכלי, כמו אמן, כשרוצה לעשות כלי, צריך לציר ולחקק מתחלה רשם וציור הכלי, ואחר-כך עושה הכלי, כן בזה הרצון לנסע נעשה הציור ורשם הכלי, ואחר-כך, כשבא אליו, נעשה הכלי. וזה (שמואל"א טו): אדם יראה לעינים - על-ידי יראה לעינים, הינו היראה התחתונה, שמקבל על-ידי מה שרואה בעינים כנ"ל, על-ידיה נעשה בחינת אדם, הינו שנמשכין השפעות על-ידי אד, שהוא בחינת יראה זו כנ"ל, והמם הוא הכלי לקבל השפע כנ"ל, אבל על-ידי היראה העליונה הנ"ל, שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו, על-ידיה אשתלם שמא קדישא דקדשא בריך הוא כנ"ל. וזה: וה' יראה ללכב - שעל-ידי יראה ללכב, שהוא בחינת יראה עליונה הנ"ל, שהיא באה מהשכלת הלב ברוממותו ותבדך כנ"ל, על-ידיה נשלם שם ה', כמו שכתוב בזהר הנ"ל: כד ישראל אשתלמו בעובדיהו שמא קדישא אשתלם; ועקר השלמות היא היראה כנ"ל. וזהו: וה' יראה ללכב - כי על-ידי יראה עליונה הנ"ל, שהיא בחינת יראה ללכב, נשלם שם ה' כנ"ל:

[זה המאמר שמעתי בשמו, שהוא שיד על פסוק: וילכו מחיל אל חיל, יראה אל אלקים בציון (תהלים פד); ואיני יודע הפרוש, אך כפי הנראה יש שיכות לסוף המקרא לענין מאמר הנ"ל, עין שם מה שכתוב בסופו, שעל-ידי ההשתוקקות לנסע להצדיק נעשה ציור ורשם הכלי וכו'.

העגול, אך דע, שאלו בני-אדם הם בבחינת אינו מן הישוב, ואינם נחשבים כלל, ואזי נשארים הצדיקים יושבים בסדר עגול, והקדוש-ברוך-הוא על כלם, והוא בחינת ראש בית-דין, כי אלו הצדיקים שיושבים בעגול הם בחינת בית-דין, שמהם יוצא המשפט לכל אחד ואחד, הן לזכות הן לחובה, וכן פרנסה יוצאת מהם, שהם מחלקין הפרנסה לכל אחד ואחד פראוי לו:

והעקר הוא, שיהיה אהבה ביניהם, ואהבה הינו, שיהיה האהבה חזקה בלי-כח, עד שיהיו רואים זה את זה תמיד, כי מחמת גדל האהבה אינם יכולים לסבל כלל שלא יראו אחד את חברו תמיד. גם יש אהבה, שיכולים לסבל שלא יראו זה את זה, ואף-על-פירכין הוא אהבה שאוהבין את עצמן מרחוק, וגם זה הוא בחינת רואין זה את זה, כמו שאומרין העולם על דבר השנאוי, שאינו יכול לראותו, אבל כשהם אוהבים זה את זה, הוא בחינת רואים זה את זה, שהוא בחינת אהבה כנ"ל:

וזה בחינת (סנהדרין ט): סנהדרין היתה יושבת בגין עגלה. סנהדרין זה בחינת הצדיקים, שמהם יוצאין כל המשפטים וכל הפרנסה כנ"ל, וזה בחינת בגין, שמשם יוצא מונוות ופרנסה, וישיבתם בעגול כנ"ל, וכל זה כדי שיהיו רואין זה את זה, כמו שכתוב שם בגמרא, הינו בחינת אהבה, שהיא בחינת ראייה כנ"ל:

קפד

כשאחד מדבר עם חברו ביראת-שמים, נעשה אור ישר ואור חזר, ולפעמים מקדים האור חזר קדם האור ישר, כשהמקבל יש לו מזה קטן ואין יכול לקבל דברי חברו, כי אז, קדם שמקבל חברו ממנו, שזהו בחינת אור ישר, קדם לזה מקבל הוא מחברו, ואזי האור חזר קדם לאור ישר:

כי כשמדברין עם חברו ביראת-שמים, אף שאין חברו מקבל ממנו, אף-על-פירכין הוא מקבל התעוררות מחברו, כי על-ידי ההפאה, שיצאו הדבורים מפיו לחברו, על-ידיה חזר האור אליו (וזהו בחינת אור חזר ממש המוכא בכתבים, עין שם). כמו מי שמכח בפתל, שחוזר הדבר אליו, כמו-כן כשמדבר לחברו, אף-על-פי שאין חברו מקבל ממנו, אף-על-פירכין הוא בעצמו יכול להתעורר מהם על-ידי ההפאה, שיצאו הדבורים לגבי חברו וזהו בו וחזרו אליו, ועלי-כן אם היה מדבר אלו הדבורים בינו לבין עצמו, יכול להיות שלא היה מתעורר מהם כלל, ועל-ידי שדברים לחברו נתעורר מהם, אף שחברו לא נתעורר, כי חזרו אליו על-ידי בחינת ההפאה כנ"ל. (וזה בחינת אור חזר, שהוא על-ידי בחינת ההפאה, כמבאר בכתבים, והבן):

קפה

איתא בזהר: כד ישראל אשתלמו בעובדיהו, כפיכחל שמא קדישא אשתלם וכו' (ויקרא דף ד'). ועקר השלמות היא היראה, כמו שכתוב (דברים י'): מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה; ועל-כן נקראת יראה סוף דבר, כמו שכתוב (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלהים ירא; כי היא שלמות כל הדברים. ויש שני מיני יראות: יש מי שהוא ירא מה' מגדלתו ורוממותו בגין דאיחיו

שְׁמוֹשֶׁלֶם הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ מִדָּה בְּמִדָּה, הוּא בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל, כְּמָה שֶׁכָּתוּב (איוב כ'): וַיִּגְלוּ שָׁמַיִם עֲוֹנוֹ, וְאֶרֶץ מִתְקוֹמָמָה לוֹ. אֶרֶץ הֵינּוּ בְּחִינּוֹת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, הִיא מִתְקוֹמָמָה לוֹ וְשֵׁם נִתְּנָהּ עֲוֹנוֹ, כִּי שֵׁם מִדְּקָדְקִין לְשֵׁלֶם לֹאִישׁ כִּמְעַשְׂהוּ מִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה. וְזֶה שֶׁכָּתוּב עַל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל (במדבר י'): אֶרֶץ אֲבֹלֹת יוֹשְׁבֶיהָ - רֹאשִׁיתָבוֹת: אֵתָהּ תִּשְׁלֶם לְאִישׁ כִּמְעַשְׂהוּ, כִּנְ"ל. וְעַל־כֵּן הַיּוֹשְׁבִים שָׁם בְּאַרְצֵי־יִשְׂרָאֵל יֵשׁ לָהֶם עַל הָרֵב יִסּוּרִין, מַחֲמַת שְׁמִמְהֵרִין שָׁם לְשֵׁלֶם לְאִישׁ כִּמְעַשְׂהוּ:

קפח

דַּע, שְׁצָרִיד לְנַסֵּעַ לְהַצְדִּיק לְחֹזֵר עַל אֲבֵדָתוֹ, כִּי קִדְּם שְׂיִצֵּא הָאָדָם לְאוּרֵי הָעוֹלָם, מִלְּמִדִּין וּמִרְאִין לוֹ כֹּל מֵה שְׁצָרִיד לַעֲשׂוֹת וְלַעֲבֹד וְלַהֲשִׁיג בְּזֶה הָעוֹלָם, וְכִיּוֹן שְׂיִצֵּא לְאוּרֵי הָעוֹלָם מִיָּד גִּשְׁפַּח מֵאֵתוֹ, כִּמּוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹנָם לְבִרְכָּהּ (נדה ל:), וְהַשְׁכָּחָה הִיא בְּחִינַת אֲבֵדָה, כִּמּוֹ שְׁקָרְאוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזִכְרוֹנָם לְבִרְכָּהּ אֵת הַשּׁוֹכֵחַ אוֹכֵר, כִּמְאֻמָּרם ו"ל (אבות פ"ה): מִהֵרִי לְשִׁמְעַע וּמִהֵרִי לְאִבֵּד וְכו'. וְצָרִיד לְחֹזֵר וּלְבַקֵּשׁ אֲבֵדָתוֹ, וְהַאֲבָדָה שְׁלֹו הִיא אֲצֵל הַצְדִּיק, כִּי הַצְדִּיק חוֹזֵר עַל אֲבֵדָתוֹ עַד שְׁמוּצָאָהּ, וְאַחֵר שְׁמוּצָאָהּ, חוֹזֵר וּמְבַקֵּשׁ אַחֵר אֲבֵדוֹת אַחֵרִים, עַד שְׁמוּצָא גַם אֲבֵדָתָם, עַד שְׁמוּצָא הָאֲבֵדוֹת שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, עַל־כֵּן צָרִיד לְבֹא לְהַחֲכֵם לְבַקֵּשׁ וּלְהַכִּיר אֲבֵדָתוֹ, וְלָשׁוּב לְקַבְּלָהּ אֲצֵלוֹ, אֵד הַצְדִּיק אֵינוֹ מְשִׁיב לוֹ הַאֲבָדָה עַד שִׁדְרָשְׁנוּ אִם אֵינוֹ רַמְאִי וְשִׁקְרָן, כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב: עַד דִּרְשׁ אַחִיד וְהִשְׁכַּחְתוּ לוֹ - עַד שֶׁתִּדְרֹשׁ אֵת אַחִיד אִם אֵינוֹ רַמְאִי (כ"מ כו):

קפט

צָרִיד לְזַהֵר מְאֹד מַעֲצָבוֹת וְעַצְלוֹת, כִּי עֵקֶר גְּשִׁיכַת הַנֶּחֱשׁ הוּא עַצְבוֹת וְעַצְלוֹת בְּבְחִינַת (ישעיה סח): וְנָחַשׁ עֵפֶר לְחִמּוֹ. עֵפֶר הִיא בְּחִינַת עַצְבוֹת וְעַצְלוֹת, שֶׁהֵם בָּאִים מִיִּסּוּד הָעֵפֶר, כִּמּוֹכָא בְּסִפְרִים:

קצ

וַיַּעֲנֵנו כָּל הָעָם יַחְדָּו וַיֹּאמְרוּ כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה, וַיֵּשֶׁב מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל ה'. וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה הִנֵּה אֲנִכִּי בֹא אֵלֶיךָ בְּעֵבֶר הָעֵנָן בְּעֵבֹר יִשְׁמַע הָעָם בְּדִבְרֵי עַמֶּךָ וְגַם בְּךָ וְכו', וַיִּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל ה': (שמות יט)

וְהוּא תְּמוּנָה וְנִפְלֵא מְאֹד, כִּי מֵה הֵם דִּבְרֵי הָעָם שְׁנִית, שְׁעֲלִיהֶם נֹאמַר: "וַיִּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם"; כִּי לֹא נִמְצָא בְּכָתוּב שׁוֹם מַעֲנֵה וּדְבָרִים, שֶׁהִשְׁכִּיחוּ הָעָם שְׁנִית אַחֵר מַעֲנֵה הָרִאשׁוֹן: "כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר" וְכו', וְזֶה שׁוֹב: "וַיִּגֵּד מֹשֶׁה אֶת דִּבְרֵי הָעָם אֶל ה'". אֵד דַּע, כִּי יִשְׂרָאֵל טָעְנוּ וַאֲמָרוּ עַל מֵה שְׁאִמְרוּ לָהֶם מֹשֶׁה לְקַבֵּל אֵת הַתּוֹרָה, עָנוּ הֵם: כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה', כְּלוּמֹר, כָּל אֲשֶׁר יִדְבֵּר ה' אֲנִי מְכַרְחִים לַעֲשׂוֹת, כִּי מֵאַחֵר שְׂיִצֵּא הַדְּבֹר מִפִּי ה' לַעֲשׂוֹת זֹאת הַמַּצְוָה, הִרִי אֵין שׁוֹם בְּחִידָה, וְהִרִי אֲנִי מְכַרְחִים כִּמְעַשְׂיָנוּ, וְזֶה: כָּל אֲשֶׁר דִּבֶּר ה' נַעֲשֶׂה - בּוֹדָאִי, כִּי אֵין שׁוֹם בְּחִידָה שְׁלֵא לַעֲשׂוֹת, מֵאַחֵר שְׂיִצֵּא מִפִּי ה'.

וְזֶהוּ בְּחִינַת: יִרְאֶה אֶל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן. צִיּוֹן זֶה בְּחִינַת צִיּוֹן וְרָשָׁם הַכְּלִי, שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַהִשְׁתַּקְקוֹת וְכו' כִּנְ"ל, שְׁעֲלִידִיּוֹה וְכִיּוֹן אַחֲרֵיכֶךָ לְהִתְקַרֵּב לְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ, בְּחִינַת: יִרְאֶה אֶל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן; הֵינּוּ עַל־יְדֵי צִיּוֹן וְרָשָׁם הַכְּלִי, שְׁנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַהִשְׁתַּקְקוֹתוֹ הַגְּדוֹלָה בְּתַחֲלָה:

וַאֲמַר רַבֵּנוּ ז"ל, שְׁכָל מִי שֵׁישׁ לוֹ יִגִּיעוֹת וּטְרָחוֹת יוֹתֵר בְּתַחֲלַת הַהִתְקַרְבוֹת לְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ, דִּהְיִנוּ שֵׁישׁ לוֹ מְגִיעוֹת רַבּוֹת וְגִדּוּלוֹת, כִּנְגֵן מֵאֲבִיו וְאִשְׁתּוֹ וְחֻתָּנוֹ אוֹ מִשְׁאֵר בְּנֵי־אָדָם, שְׁמוֹנְגִיעִים וּמַעֲבִיבִים אוֹתוֹ מְאֹד, וּמְגִיעוֹת מַחֲמַת מָמוֹן, וּשְׂאָרֵי מְגִיעוֹת וְעֹבּוֹבִים וּכְלָבּוּלִים, שְׁמִשְׁתַּמְחִים לִפְנֵיו וּמוֹנְעִים אוֹתוֹ מְאֹד, וְהוּא צָרִיד לְהִתְנַגֵּעַ וּלְטַרַח מְאֹד לְשִׁבְרָם - כָּל אֵלוֹ הַיִּגִּיעוֹת וְהַטְּרָחוֹת שֵׁישׁ לוֹ בְּתַחֲלַת הַהִתְקַרְבוֹת, הֵם טוֹבָה גְּדוֹלָה לְהָאָדָם, כִּי עַל־יְדִיּוֹה וְכִיּוֹה אַחֲרֵיכֶךָ לְקַבֵּל הַרְבֵּה קִדְשָׁה וְטְהָרָה, כִּי עַל־יְדֵי הַיִּגִּיעוֹת שֶׁבְּתַחֲלָה נַעֲשֶׂה הַכְּלִי, וְכָל מֵה שֵׁישׁ לוֹ יוֹתֵר יִגִּיעוֹת וּטְרָחוֹת וְכו', יֵשׁ לוֹ כְּלִי גְּדוֹל בְּיוֹתֵר לְקַבֵּל אַחֲרֵיכֶךָ בְּתוֹכוֹ שֶׁפַּע קִדְשָׁה וְטְהָרָה לְהִתְקַרֵּב לְהָשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת: יִרְאֶה אֶל אֱלֹקִים בְּצִיּוֹן, כִּנְ"ל]:

קפו

מֵה שְׁמִסְפְּרִין מוֹפְתִים מְהַצְדִּיקִים שְׁבַמְדִּינוֹת קִיר"ה (דיו"ט), הוּא מַחֲמַת שְׁאֲנִשְׁיָהֶם הֵם אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים וּמֵאֲמִינִים בְּהַצְדִּיקִים, כִּי עַל־יְדֵי אֲמוּנָה שֶׁהֵם מֵאֲמִינִים בְּדִבְרֵי הַצְדִּיק, עַל־יְדִיּוֹה נִתְּנָלִין מוֹפְתִים. כִּי בְּאֵמַת הַצְדִּיק בּוֹדָאִי מְלֵא מוֹפְתִים, וְכִשְׁהוּא מֵאֲמִין בְּהַצְדִּיק וְנוֹתֵן עֵינָיו וְלִבּוֹ עַל דִּבְרֵי הַצְדִּיק, עַל כָּל דְּבֹר וְדְבֹר, כִּי מֵאֲמִין שְׁכָל דְּבָרָיו אֵמַת וְצִדֵּק וּבְכֻנָּה מְכֻנָּה, אִזִּי אַחֲרֵיכֶךָ, כִּשְׁבֵּא לְבִיתוֹ, כָּל מֵה שְׂיִאֲרַע אוֹתוֹ, הוּא מְסַתְּפֵל הַיֵּטֵב עַל כָּל דְּבֹר שְׂיִאֲרַע לוֹ, וּמְכִין לְמַפְרַע בְּדִבְרֵי הַצְדִּיק, שְׁדַּבֵּר עִמּוֹ בְּהִיּוֹתוֹ אֲצֵלוֹ, שְׁזֶה הִיּוֹתָה כְּנוֹת הַצְדִּיק שְׁרָמּוֹ לוֹ בְּתוֹךְ דְּבָרִים שְׁדַּבֵּר עִמּוֹ, וְכֵן כָּל דְּבֹר וְדְבֹר שְׂיִזְדְּמֵן לוֹ, הוּא מוּצָא הַכָּל בְּדִבְרֵי הַצְדִּיק לְמַפְרַע, שְׁרָמּוֹ לוֹ שִׁיחִיָּה כֵן, נִמְצָא שְׁנַעֲשֶׂה וְנִתְּנָלָה הַמוֹפְתִים עַל־יְדִיּוֹה. וְכֵן מְצִינוּ אֲצֵל הַנְּבִיאִים, שְׁבַעַת שְׁאִמְרֵי הַנְּבִיאִי הַנְּבִיאָה, הִיּוֹתָה בְּרָמּוֹ, וְלֹא הִיוּ מְבִינִים נְבִיאָתוֹ בְּפִרְשׁ עַל מֵה בְּרָמּוֹ, וְאַחֲרֵיכֶךָ, כִּשְׁנִתְקַיֵּם דִּבְרֵי הַנְּבִיאִי, הִיוּ יוֹדְעִין לְמַפְרַע שְׁנִתְקַיֵּם דִּבְרֵי הַנְּבִיאִי שֶׁהִתְנַבֵּא וְרָמּוֹ עַל זֶה מִקִּדְּם, וְהִבִּינוּ דִּבְרֵי הַנְּבִיאִי לְמַפְרַע, שֶׁהִתְנַבֵּן עַל זֶה. וְכִמּוֹ שְׁמַצִּינוּ בְּדִנְיָאֵל, שְׁמַרְמֹז עַל סוֹף קֶץ הַנֶּאֱלָה, וְעַתָּה הַדְּבָרִים סְתוּמִים, כִּמּוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם (יב): סֵתֵם הַדְּבָרִים וְחַתֵּם, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ עֵתָה אֵיד בְּרָמּוֹ שָׁם וְזֵמן הַנֶּאֱלָה; אֲבָל לַעֲתִיד, אִם יִרְצֶה הָשֵׁם, כִּשְׂיָקִים הַדְּבָרִים וְיִגִּיעַ קֶץ הָאֵמַת וְיִבֹּא מְשִׁיחֵנוּ, אִזִּי יִדְעוּ לְמַפְרַע אֵיד שְׁמַרְמֹז בְּדִבְרָיו וְזֵמן הַקֶּץ. וְכֵן מְצִינוּ בְּכִמְהָ נְבִיאִים:

קפו

וּלְךָ ה' חֶסֶד, כִּי אֵתָהּ תִּשְׁלֶם לְאִישׁ כִּמְעַשְׂהוּ: (תהלים סב)
הֵינּוּ שְׁהוּא חֶסֶד גְּדוֹל מֵאֵת הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ, שְׁהוּא מְשִׁלֵּם לְאָדָם מִדָּה כִּנְגֵד מִדָּה, שְׁעֲלִידִיּוֹה הוּא מְכִין לְפִשְׁפֶּשׁ כִּמְעַשְׂיוֹ וְלִידַע הַחֲטָא שְׁפָגַם בּוֹ וְלָשׁוּב בְּתִשְׁבָּה. אֵד דַּע, שְׁעֵקֶר מֵה

שאינו בביכול חלק אחד מאלפי אלפים מהשגחת הבורא ברוך הוא, במה גדול ערכו, שיכול לתפס במקומו המועט עולמות אין מספר, ואפלו על עכו"ם נאמר: ולב מלכים אין חקר, על שנותן לב לכל מדינה ומדינה, ותופס ומשער בדעתו כל המדינות שתחתיו, עם כל האדם אשר עליו וכל הנמצא בה. ומעתה הוי דין אלפי אלפים קל-וחומר, לשער בדעתו מגדלות הבורא ברוך הוא:

נמצא, שעקר גדלות המלך ותענוגו וממשלתו הוא רק בלב, שיועד בלבו שהוא מלך על כל המדינות האלה ומושל בכלם כרצון לבו וחפצו, ומעתה תבין מעצמך, שלזה אפשר שיהיה לו כל הש"י עולמות בלבו, כי הלב יכול לתפס במקומו עד אין חקר ואין מספר כנ"ל, ויהיה לו כל התענוגים והשעשועים, וחברו, אף-על-פי שיושב אצלו, לא ירגיש כלום, כי לבו חסר מכל זה, מכל הטובות והשעשועים שיש לחברו הצדיק בתוך לבו, אשרי לו, כי עקר הרגשת תענוג ושעשוע עולם הוא וכל הש"י עולמות - הכל הוא בלב כנ"ל:

קצב

דע, שדבור אמת, שיוצא מפי הצדיק האמת, אפלו במלי דעלמא, הוא יקר מדברי-תורה של צדיק אחר, כי בהדבר-תורה של האחר יכול להיות שם תערובות הרבה, אבל זה הדבור, היוצא מפי הצדיק האמת, הוא רק אמת לבד, וכיון שהוא רק אמת, ואין בו שום תערובות, אין יקר ממנו, ומי ששומע דבור מפי הצדיק האמת, שהוא דבור אמת, ובפרט בשרואה אותו אז, בבחינות (ישעיה 6): והיו עיניו רואות את מורדו, הוא מקבל בחינות הפנים של הצדיק ובחינות שכלו ונשמתו, כי זה הצדיק מניח שכלו בתוך זה הדבור שמחדש, והוא מקבל זה הדבור, נמצא שמקבל שכלו:

וזה גם-כן בחינות הנשמה, כי הנשמה היא בחינת השכל, במה שכתוב (איוב לב): ונשמת שדי תבינם; וכן מקבל פנים שלו, כי הדבור שהוא מדבר הוא אמת, ואמת הוא הפנים של כל הפנים דקדושה, בבחינות (תהלים כד): מבקשי פניו יעקב סלה, בחינות (מכה 6): תתן אמת לעקב. נמצא זה שמקבל דבור מפי הצדיק, מקבל פניו ושכלו ונשמתו, ונחקק ונצטיר בדעתו דמות דיוקנו של הצדיק, שהוא הפנים והשכל והנשמה:

אך שצריך לשמר משכחה, כי שכחה משכחת הכל ממנו, הינו כל מה שנצטיר בדעתו מהדבור כנ"ל, על-ידי השכחה נשכח ועובר ממנו כל הנ"ל; ואפלו אם יכתב הדבר בספר לזכרון, כשכחינת השכחה מתגברת, נופל בחינת השכחה גם על הספר הנכתב, הינו כשחם ושלום נפטר החכם שחדש הדבור, ואז מתגבר בחינות שכחה, בבחינות (תהלים לא): נשכחתי כמת מלב, ואז שורה שכחה אפלו על ספר הנכתב:

ועל זה נאמר תבן: וישב משה את דברי העם אל ה' - שהשיב להקדוש-ברוך-הוא טענת ישראל. מיד השיב לו הקדוש-ברוך-הוא: ויאמר ה' אל משה הנה אנכי בא אליך - דיקא - בעבור ישמע העם בדברי עמך - דיקא, הינו שלא אדבר הדברות רק עמך לבד, כמו שכתוב: אנכי ה' אלוקיך, לא יהיה לך וכו', וכן כלם, ולא לנכח לישראל, והם רק ישמעו בדברי עמך, ועל-ידי-זה יהיה להם כח הבחירה לעשות כרצונם, ועל זה נאמר: ויגד משה את דברי העם אל ה'. הינו שמושה טען את דברי העם אל ה', הינו מה שמענו העם תחלה, טען הוא עתה אל ה' על עצמו, כי תקנת את ישראל שיהיה להם הבחירה על-ידי שלא תדבר רק עמי לבד, אבל את עצמי לא תקנת, כי מעתה לא יהיה לי כח הבחירה, מאחר שתדבר עמי. וזה: ויגד משה את דברי העם אל ה'. הינו מה שדברו העם וטענו תחלה, טען הוא עתה אל ה', כי מה תהא עלי, כי לא יהיה לי בחירה. השיבו ה': ויאמר ה' אל משה לך אל העם וקדשתם היום ומחר, ולא צוה לו השם יתברך רק שני ימים, ומשה הוסיף יום אחד מדעתו (שבת פו), וכן לדעת הקדוש-ברוך-הוא, כי כן היתה דעתו יתברך, כמו שבאמת לא נתנה תורה עד שלשה ימים, וכוה היה תלוי בחירת משה לקבל את התורה או שלא לקבל, כי לא היה אפשר לקבל את התורה רק אחר שלשה ימים כמו שהיה באמת, ואם לא היה מוסיף יום אחד, לא היה מקבל את התורה, והשם יתברך לא אמר לו רק שני ימים, והוא הבין מדעתו ובחר לו לקבל את התורה והוסיף יום אחד, שעל-ידי-זה היה קבלת התורה, וכוה היה תלוי עקר הבחירה של משה במה שהוסיף יום אחד מדעתו:

קצא

דע, שאפשר שישב אחד אצל חברו במקום אחד בגן-עדן, ולזה יהיו כל התענוגים והשעשועים וכל הש"י (שלוש מאות ועשר) עולמות, וחברו לא ירגיש כלום, ולא יהיה לו שום תענוג. כי שמות לרוב וארץ לעמק, ולב מלכים אין חקר (משלי כה); וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת יא): אם יהיו כל הימים דיו, ואנשים - קלמוסים וכו', אין מספיקין לכתב חללה של רשות, שנאמר: שמות לרוב וכו'. נמצא שלב מלכים גדול הרבה מרוב השמות ועמק הארץ, שתופסים כל-כך מקום במה וכמה אלפי אלפים פרסאות, והלב והמח שנקטנים מאד במקומם, הם תופסים הכל, עד שיכול לתן לב על כל מדינה ומדינה ולתפס ולהצטיר בלבו כל מדינה ומדינה ותכונות השמים ויותר ויותר מזה, כי לב מלכים אין חקר. ראה והבן וחכם גדלת הבורא, איך המועט מחזיק את המרבה, שחתיכת לב קטן כזה ומח קטן כזה יתפס במקומו דברים גדולים כאלה, וזה רק מחמת שנמצא שם האלקות:

כי עקר האלקות הוא בהלב, כמבאר במקום אחר (לעיל בס' מט). ומעתה בין וחכם: אם בהלב, שנמצא שם רק בחינות אלקות,

ודמות, ואינו ממש הדבר בעצמו; בן הדבור, אף שבו נצטיר הדמות, עם כל זה אינו אלא ציור ודמות, הינו מדרגה התחתונה שלו, הינו דבור, והבן. וזה בחינת: אש שחורה על-גבי אש לבנה (ירושלמי שקלים, פ"ו), בחינת מחין, בחינת: ונוזלים מן לבנון - מן לבנא דמחא (וזה פנחס דף רלה:), וזה בחינת (שיר השירים א): שחורה אני ונאורה, כי מה שהוא שחור ושפל אצל העליון, הינו מדרגה התחתונה שלו, הוא נאה ועליון אצל התחתון:

קצו

דע, שהמחשבה יש לה תקף גדול, ואם יחזק ויגבר מחשבתו על איזה דבר שבעולם, יוכל לפעל שיהיה כך, ואפלו אם יחזק מחשבתו מאד שיהיה לו ממוץ - בנודאי יהיה לו, וכן בכל דבר, רק שהמחשבה תהיה בבטול כל ההרגשות. והמחשבה תקיפה בל-כך, עד שאפשר למסר נפשו במחשבתו ממש, דהינו שיגיש צער המיתה ממש, על-ידי שיקבל על עצמו בדעתו שהוא מרצה למסר נפשו על קדוש השם באיזה מיתה שתהיה, ואפשר לחזק ולגבר המחשבה בל-כך, עד שבשעה שמקבל במחשבתו שהוא מרצה למסר נפשו למות על קדוש השם, אזי יגיש צער המיתה ממש. וזה שאמר רבי עקיבא (ברכות סא): כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, מתי יבוא לידי ואקימנו, עכשו וכו'. הינו, שבשעת קריאת-שמע, שהיה רבי עקיבא מקבל על עצמו ארבע מיתות בית-דין, היה מקבל על עצמו מסירת נפשו במחשבה חזקה ותקיפה כזו, עד שהיה מצטער ומרגיש ממש יסורי המיתה ממש, כאלו סוקלין ושורפין אותו ממש בלי שום הפרש. וזה: כל ימי הייתי מצטער מתי יבוא וכו', הינו שממה ששערת וקבלתי בדעתי מתי יבוא לידי ואקימנו למסר נפשי על קדוש השם, מזה לבד הייתי מצטער ומרגיש וסובל יסורי המיתה ממש כנ"ל; עכשו, שבא לידי בפעל, ולא אקימנו?! הלוא תמיד הייתי סובל זה הצער ממש מהקבלה במחשבה לבד. וכשמחזק המחשבה במסירת-נפש בל-כך כנ"ל, יוכל למות ממש מזה הצער כאלו היה מת מזה המיתה בפעל, כי אין הפרש בין המיתה בפעל להצער שמרגיש מהמיתה במחשבה כנ"ל. על-כן צריך למנע ולהרחיק עצמו לכלי לשאר שם בעת שמרגיש שקרוב שתצא נפשו, שלא ימות בלא עתו, חס ושלום:

קצד

מי שרוצה כבוד, הוא שומה. כי למשל, שר גדול שלח פקיד לעיר אחד מהעירות שלו למקום רחוק, והפקיד הנ"ל לקח לעצמו שם כל הכבוד, כי הערלים לא ידעו שהוא עבד השר, וסברו שהוא בעצמו השר, וכשהיו צריכים אליו היו נופלים לפניו רגליו, ונותנים לו כל הכבוד, והיו קוראים אותו עם כל הפנויים של כבוד השיכים להשר. פעם אחד בא השר בעצמו לשם, ובא הפקיד לפניו, ושאל לו על עסקי המדינה ומדוע אלו הערלים אינם עובדים עבודתם. וקרא לשומר אחד, ושאל אותו השר על עסק העיר, והערל השומר לא הכיר את השר, רק את הפקיד. ותקף נפל לרגלי הפקיד, וחלק לו כל הכבוד השקד להשר, והשיב לו על עסק שאלתו. אזי נתהפכו פני הפקיד בשולי קדרה, ונתפיש מאד, כי אין בזיון גדול מזה, שבפני השר נותנים לו כבוד הזה:

יש עצה לזה - לציר לפניו דמות דיוקנו של החכם בשעת הלמוד בשלומדין דבריו, כמובא בירושלמי (שקלים פ"ב), שצריך לציר בשעת הלמוד כאלו התנא עומד לפניו, כי בהספר של החכם נרשם ונצטיר שם דמות החכם, כי אלו הדבורים והאותיות הנרשמים ומצטרין בהספר, הם שכל החכם ונשמתו ונחיות פניו; נמצא ששכלו ונשמתו ופניו, שהוא דמותו ממש, הוא כאלו האותיות והתבות; על-כן נמצא בכל ספר וספר דמות דיוקנו של החכם שחדש אלו הדבורים, כי בפי דמותו, דהינו שכלו ונשמתו ופניו של החכם, בן נצטרין האותיות בספר, כי אם היה להחכם דמות אחר, הינו שכל ופנים ונשמה אחרת, היה מחדש ומציר אותיות אחרים בהספר, כפי השכל שהיה לו, שהוא דמותו. נמצא שיש בכל ספר דמות דיוקנו של החכם. ובשזוכה לזכרון לזכר דברי החכם כמו שאמרם החכם, או על-ידי מה שחזר מאה ואחת פעמים, שעל-ידי זה וזכרו, אז כשאומר זה הדבר בשם החכם, נצטיר לפניו דמות דיוקנו של החכם, והרי הוא כאלו אמרו החכם בעצמו, אך שיהיה הזכרון באמת בכח הזכרון, שאז נחקק בדעתו דמות דיוקנו ממש כנ"ל. וזה (אבות פ"ד): הלומד ילד, למה הוא דומה וכו'. כי זה הלומד עם התלמיד הוא ממש ככותב בדיו על הגיר ומציר אותיות שכלו שם, בן הוא מציר בדעת התלמיד שכלו ודמותו ממש כנ"ל. אך שיש בהלמוד בחינות, הינו שיש בחינות הלומד ילד, הינו כשהתלמיד שומע הדבר מפי הרב ממש ובעת שחדש הרב זה הדבר, שאז הוא בחינות ילד, כי החדושים נהנים על-ידי מה שמעלה את הנפשות בבחינות עביר ומחדש אותם, כמבאר לעיל (ס"ג), ונמצא שהוא בחינות ילד, כאלו נולד היום, ואז דומה לדיו כתובה על גיר חדש, שנחקק ונצטיר שם היטב בלי טשטוש, הינו שאז יוכל להצטיר ולחקק בדעתו היטב ויוכל לזכרו. אבל הלומד זקן, שאינו שומע מפי החכם בעצמו, או אפלו מפיו לאחר כך שלא בשעת החדוש, ואז לא נתחדש נשמתו בבחינת עביר כנ"ל, ואז הוא בחינות זקן כמו שהיה מקדם, ואז דומה לדיו כתובה על גיר מחוק, שהכתב מטשטש שם, בן החדוש שמחדש החכם, אף שנכתב ונחקק בדעתו, עם כל זה לא נצטיר היטב שם ויוכל לשכחו. וזה בחינות (ברכות נח): דיו לעבד להיות פרב - לעבד דיקא. עבד הוא מי שזוכר מה שמקבל מרבו על-ידי שחזר מאה ואחת פעמים כנ"ל, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (תענית טז): עובד אלקים - זה החזר פרקו מאה ואחת פעמים, ועל-ידי הזכרון זוכה להיות פרב, כי נודמן לו דמות דיוקנו של רבו, וכאלו רבו אמרו אז כנ"ל, כי נחקק ונצטיר היטב בדעתו פנים ודמות רבו כדיו כתובה על הגיר כנ"ל. וזה בחינות דיו לעבד וכו', בחינת דיו כתובה כנ"ל (וכן מובא בזה הדבר תרוקח דף קכט. ע"ש). כי מה שנצטיר דמותו אצל התלמיד, הוא בחינות דיו, כי לא נצטיר אלא דמות דיוקנו, כי זה כלל, שכל ההתלבשות שמתלבש דרגא בדרגא אינו מתלבש אלא מדרגה אחרונה שבדרגא העליונה, הינו בחינת רגליו של העליונה, והוא מדרגה הראשונה אצל דרגא התחתונה, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מה שעשתה חכמה עטרה לראשה, עשתה ענוה עקב לסולתא; ועל-כן לא נצטיר אלא הדמות, והוא כמו דיו, שאף שנצטיר בו הצורה ממש והדמות כנ"ל, עם כל זה אינו רק ציור

במעלת הענוה, עד שאפלו לשון הרע לא הויק לענונותו. וזה שכתוב (במדבר יב): ותרבר וכו' במושה וכו'. נמצא, שהיה פגם לשון הרע בעולם, אף-על-פירכן - והאיש משה ענו מאד, כי היה במעלה גדולה בלבד בענוה, שאפלו פגם לשון הרע לא הויק לו לענוה שלו:

קצח

בשאלה צועק להשם יתברך, אומרים לו לפע, כמו שכתוב (שמות י): מה תצעק אלי, דבר אל בני ישראל ויסעו:

קצט

דע, שיש המתקה להנצל מענש של אלמן, שלא תמות אשתו, חס ושלום, והוא על-ידי שמרגישין טעם מתיקות בהתורה, על-ידי-זה נצולין מזה הענש לבלי להיות אלמן, חס ושלום. וזה אותיות אלמן - ראשי-תבות: מה נמצא לחכי אמרתך (תהלים קיט); שעל-ידי שמרגישין מתיקות בהתורה, נצולין מהענש הזה. וגם הכתוב מסים: מדבש לפי - שעל-ידי זה המתיקות שמרגישין בהתורה ממתיקין הדין של מיתת אשתו, חס ושלום, כי דבש בגימטריא אשה, כמובא בכתבים:

ר

הפעם שהצדיקים שבזמן הזה הם עשירים, ובזמנים הקודמים היו רפם עניים ואביונים, זה מרמז במשנה (אבות פ"ד): כל המקום את התורה מעני, סופו לקימה מעשר. והצדיקים שבזמן הזה הם הם הצדיקים שהיו בזמנים הקודמים בסוד הגלגול, וכבר קימו התורה מעני, על-ידי זוכים עתה לקימה מעשר:

רא

מרמז בתרגום, שבפסח צועקין בהתפלה, כמובא על פסוק: קול נתנו בבית ה' ביום מועד (איכה ב) - פקל עמא דמצלין בחגא דפסחא, עין שם בתרגום:

צדקה תציל ממות (משלי י) - ראשי-תבות מצת:

סגולה לחלי נופל, רחמנא לצלן, לפור צדקה. פור נתן לאביונים (תהלים קיב) - ראשי-תבות נפל:

רב

כל מי ששכלו קטן ביותר, צריך לחלק לו כבוד ביותר. כי כל מה ששכלו יותר קטן, הוא יותר חפץ בכבוד, וכמו שאנו רואים בחוש, שהנשים מקפידין מאד על כבודם, ורוצים מאד את הכבוד, וזה מחמת שהנשים דעתן קלה וקטנה מאד:

רג

מספורי דברים של הנשים יכולים לידע מעמד השכינה, איך היא אוהבת בעת. וזה שכתוב אצל מרדכי (אסתר ב), שהיה מתהלך לפני חצר בית הנשים לדעת את שלום אסתר, ואסתר היא השכינה. כי מרדכי היה משיג זאת, לידע שלום השכינה, מחצר בית הנשים - על-ידי ספורי דבריהם:

כמו כן עקר הכבוד הוא רק מהדבור, כי איבר מהאדם, כגון יד, אינה יכולה לחלק לו כבוד, כי גם אינו נכר בהיד בעצמה תבנית האדם, וכן אפלו פני האדם אינו מיוחד להאדם בעצמו, כי נמצא גם חיה שיש לה פני אדם, כגון קוף, ואין זה גדר האדם, ועל-ידי אינו מקבל כבוד כי אם מהדבור, שבוה מבדל האדם מחי. ועל-ידי, מאחר שעקר הכבוד הוא בהדבור, והדבור הוא היכל המלך, כי "היכל" גימטריא "אדני", בחינת הדבור, כמו שכתוב (תהלים נא): אדני שפתי תפתח (ע' תיקון יח); אם-כן רוצה לקבל כבוד בהיכל המלך, ואין בזיון גדול מזה, כידוע בחוש, שבודאי יתבייש העבד מאד בשיחלקו לו כבוד גדול לפני המלך, כנזכר לעיל במשל הנ"ל:

קצה

בצר הרחבת לי (תהלים ד) - הינו, שגם אפלו בהצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לנו. כי אם יסתפל האדם על חסדי ה', יראה שאפלו בעת שהשם יתברך מצר לו, גם בהצרה בעצמה השם יתברך מרחיב לו ומגדיל חסדו עמו. וזה: בצר הרחבת לי; הינו אפלו בתוך הצרה בעצמה נתת לי הרחבה בתוכה, מלבד מה שאנו מצפים שהשם יתברך יושיענו בקרוב מכל הצרות ויטיב עמנו מאד, אך אפלו גם בהצרה בעצמה מרחיב לנו:

קצו

ובשאלתה מתפלל, אל תעש תפלתך קבע, אלא רחמים ותחנונים וכו' (אבות פ"ב). כי אסור לאדם לעמוד עצמו על שום דבר, הינו שאסור להתעקש בתפלתו שהקדוש-ברוך-הוא יעשה לו דוקא את בקשתו, כי זה הוא כמו לוקח דבר בחזקה, בגולה; רק צריך להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך ברחמים ותחנונים; אם יתן השם יתברך - יתן, ואם לאו - לאו, כמובא במקום אחר (א). וזה: אל תעש תפלתך קבע, מלשון גולה, כמו שכתוב (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש. הינו, שכל מה שהוא מבקש, הן פרנסה או בנים או שאר צרכים, אסור להתעקש ולעמוד עצמו בתפלתו, שדוקא יעשה הקדוש-ברוך-הוא את תפלתו, כי זה הוא תפלת קבע, שלוקח הדבר בחזקה, בגולה, רק יתפלל רחמים ותחנונים כנ"ל:

קצז

דע, שלשון הרע של העולם מזיק ופוגם את העניויות. שעל-ידי לשון הרע שהעולם מדברים, על-ידי הפגם הזה אי אפשר להצדיקים להיות עניים. כי פגם לשון הרע מפריד בין ענוה לחכמה, ועל-ידי-זה נפגם הענוה, ואי אפשר להיות ענו; ואפלו אם יהיה ענו, הוא בלא חכמה. וזה ידוע, שענוה בלא חכמה אינה כלום, כי בודאי אין זה מעלת הענוה להראות עצמו בכפיפת ראש בדרך שטות באלו הוא ענו, כי זה ענוה פסולה, ועקר הענוה - כשהיא בחכמה, ועל-ידי פגם לשון הרע נעשה פריד בין ענוה לחכמה, ועל-ידי-זה אי אפשר להיות ענו. וזה היה מעלת משה רבנו, עליו השלום, ששבחה התורה אותו, שהיה בלבד גדול

רד

מעלת הצדקה ידוע, בפרט בשנותיו לתלמידים, כמובא, שהמעות שנותנין לתלמידים הוא בחינת המכי אוריתא. אבל באמת זה המעות שנותנין לתלמידים הוא בחינת תורה ממש, ואין עברה יכול לכבות זה המעות שנותנין לתלמידים, כי אין עברה מכבה תורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה כא), וזה המעות הוא בחינת תורה ממש כנ"ל. וזה: **מעות** - ראשיתבות: ואין עברה מכבה תורה. ועוד יש בענין זה דברים הרבה, כי בעת שגלה זאת ספר איזה מעשה בענין זה, אך לא זכינו לכתב כי אם דברים אלה:

רד

תקון למקרה לילה, רחמנא לצלן - לומר עשרה קפיטל תהלים באותו היום שארע לו, חס ושלום. כי יש כח באמירת תהלים להוציא הטפה מהקלפה שלקחה אותה, כי תהלים בגימטריא "לילות" עם החמש אותיות של שמה, שהיא הממנה על זה, כידוע. וצריך לבון בשעת אמירת תהלים, שתהלים בגימטריא תפ"ה, שהוא מכון במספר השני שמות: אל אלקים במלואו, כזה: אלה למד, אלה למד הי יוד מם, שעלידי השני שמות אלו יוצאה הטפה מהקלפה, כי הטפה היא בחינת חסד וגבורה, כידוע, כי יש בה כח אש ומים, חמימות ולחות, שהם בחינת חסד וגבורה, ועלידי השני שמות אל אלקים הנ"ל, שהם בחינת חסד וגבורה, כידוע, שהם גימטריא תהלים כנ"ל, עלידי זה מוציאין הטפה ממש, וזה צריך לבון בשעת אמירת תהלים. ועלפן צריך לומר עשרה קפיטל, כי יש עשרה מיני זמרה, שהם בחינת העשרה לשונות שנאמר בהם ספר תהלים, כמובא (בגמרא פסחים ק"ו. ובהר"ק, שהם: אשרי ולמנצח ומשכיל והללויה וכו', עין בפרוש רש"י. ויש כח בכל לשון ולשון של העשרה לשונות הנ"ל לבטל כח הקלפה הנ"ל, כי כל אחד מאלו הלשונות הם הפך הקלפה הנ"ל, כי אשרי הוא לשון ראיה והסתכלות - הפך הקלפה הנ"ל, שעקר כחה מקלוקל הראות, מבחינת: ותכהין עיניו מראות, בבחינות: יהי מארת - חסד, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ת"י תקון מדר דף ע"ט:) דא לילית. נמצא, שעקר כחה מקלוקל הראיה, ואשרי שהוא לשון ראיה היא הפך ממנה. וכן משכיל, כי היא בחינת משכיל, ומשכיל הוא הפך מזה. וענין זה עין במקום אחר (לעיל בס"י), כי עקר כחה להחטיא את האדם במקרה, חס ושלום, הוא עלידי לשון תרגום, שהוא בחינת משכיל עלידי תרגום, שהוא מערב טוב ורע, לפעמים משכיל ולפעמים משכיל, עין שם. וכן הללויה - הפך הקלפה, ששמה לילית על-שם שהיא מיללת ביללה תמיד, והלל הפך לילה, כי אותיות "הללי" הם הפך "לילה" - והשאר לא פרש. גם הטפה באה מהדעת, שהוא בחינת חסד וגבורה, כידוע, כי גם הטפה היא בחינת חסד וגבורה כנ"ל, וידוע שהדעת היא בחינת חמשה חסדים וחמש גבורות, עלפן צריך לומר עשרה קפיטל. וזה בחינת (תהלים לב): לדוד משכיל אשרי נשוי פשע - ראשיתבות נאף, שהוא נכנע עלידי בחינת לדוד משכיל, דהינו תהלים:

בסופו:

רד

תעיתי בשעה אבד בקש עבדך וכו': (תהלים קי"ט)

כי יש חלוק גדול בעברה שעושה האדם, חס ושלום, בין אם נתעורר תכפזימדי ושב בתשובה, או אפשר לו בקל לחזור למקומו, כי עדין לא נתרחק הרבה מהדרך הטוב. כי בשעושה עברה, חס ושלום, אזי הולך ונוטה מהדרך הישר אל דרך אחר מקלקל, ושם יוצאים מאותו הדרך כמה וכמה נתיבות ודרכים תועים ומקלקלים מאד, שכשמתחילין לילה, חס ושלום, באותו הדרך הרע, אזי תועים ונבוכים באלו הדרכים, עד שקשה לשוב ולצאת משם. אבל השם יתברך דרכו לקרות את האדם תכף בשוואה שהוא תועה מדרך השכל, וקוראו שישבו לאחוריו, ולכל אחד קורא לפי בחינתו: יש שקוראו ברמזה, ויש בקריאה ממש, ויש שבועט בו ומכנהו, וזהו הקריאה שלו, כי אוריתא מכרות קמיהו: עד מתי פתיים תאחבו פתי, והתורה הוא השם יתברך בעצמו, שהוא קורא אותם ומבקשם שיחזרו אליו. ועל כן בשעדין לא נטה הרבה מדרך הישר, אזי אפשר לו בקל לשוב, מחמת שהוא מכיר עדין את הקול ורגיל בו, כי זה סמוך היה אצל השם יתברך והיה שומע קולו קול התורה, ועדין לא שכח את הקול, ועדין לא תעה הרבה באלו הדרכים האחרים התועים והנבוכים, ועלפן בקל אפשר לו לשוב. והוא כמשל הרועה, שכאשר שה אחד תועה מהדרך, אזי תכף הוא קורא אותו, וכשהשה עדין לא תעה הרבה מהדרך, אזי הוא מכיר הקול והולך אחריו תכף; אבל כשכבר נטה הרבה מהדרך, אזי כבר שכח את הקול ואינו מכיר בו, וגם הרועה מואש עוד מלבקשו, מחמת שזה זמן רב שהלך ותעה מאתו. כן כשכבר האריך זמן, חס ושלום, ברשעו, ונטה ותעה הרבה מהדרך הישר לאלו הדרכים המקלקלים והתועים והנבוכים והמבלבלים, אזי קשה לו לשוב כנ"ל:

ידע, שאלו הדרכים המקלקלים והתועים, כשאדם תועה בהם, חס ושלום, הרבה מאד, אפשר לפעמים שיתעה מאד וילך באלו הדרכים הנבוכים, ואזי דיקא מרב תעותו בהם, ויתהפך וישבו עד שיהיה סמוך למקומו הראשון, ולא יהיה רק הרחק מעט בינו לבין מקומו הראשון, ובקל, עלידי נסיון קל, ישוב עוד למקומו. אבל כשהשם יתברך קוראו ומזמין לו הנסיון, אינו מכיר בקול ואינו חושש לשוב למקומו.

הנ"ל. ומה היה הסתלקות הפעל-שם טוב, כי אמר שישתלק ממעשה הש"צ, ימח שמו, כי אצל הש"צ, ימח שמו, היו כמה גדולי הדור ולומדים מפלגים, שהטעה אותם, כמפרסם, והם יצאו מן הכלל ודברו רעות על כלל תורה שבכל-פה, וזה היה מחמת שבא להם גבורות קשות, ולא המתיקו אותם מחמת בחינה הנ"ל, ועל-כן דברו דבורים רעים על הכלל, ואלו הדבורים נפלו על גדול הדור, והפעל-שם טוב זכרוננו לברכה היה אז גדול הדור, ומה נסתלק. וכמו שאומרים בשם הפעל-שם טוב זכרוננו לברכה, שאמר, שנעשו לו שני נקבים בלבו על-ידי המעשה של הש"צ, ימח שמו, ומה נסתלק וכנ"ל. כי בשמך דברים על תורה שבכל-פה, או בשמך דברים על הצדיק הדור בעצמו, הוא דבר אחד ממש, כי עקר תורה שבכל-פה הוא תלוי בצדיק הדור, כמו שכתוב (וזהו יצא דף קנ"ג): שכינתא בין תרין צדיקאי יתבא, שהוא התורה שבכל-פה, כמובא במקום אחר (עין בהתורה תהלה לדוד בס"י יב). וכן התלמיד-חכם הוא בעצמו התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כב): כמה טפשי וכו' דקימי מקמי אורייתא וכו'; אבל כשהצדיק ממתיק דבורים שלהם, אזי הוא חוזר ועושה מהדבורים תורה, כמובא במקום אחר (שם בס"י יב), ואזי עושה תורת חסד, הינו ללמד לאחרים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה מ"ט): על פסוק: ותורת חסד על לשונה - זה הלומד על-מנת ללמדה, כי בודאי כשעושים תורה מדבורים אלו, אפשר לו ללמד אחרים עמה, ונמצא שהוא תורת חסד, וזהו ממתיקים:

רח

לשון רבנו זכרוננו לברכה

צופה רשע לצדיק ומבקש וכו' (תהלים לו)

פרוש: מה שרשעים עושים וסורים לצדיקים ורודפים את הצדיקים, זה סבה מאת השם יתברך כדי שיתבונן הצדיק ויפשפש במעשיו. נמצא, שהרשע הוא כמו צופה, כשומר העיר שנקרא צופה, בן הרשע הוא שומר את הצדיק מכלל בגשמיות. פרוש אחר: מעט המחלקת שיש על צדיקים היא מוכה להם, כי המחלקת היא כמו מכסה להם, שלא יתגלו ויתפרסמו ביותר מפני הצדק. וזה פרוש: צופה רשע לצדיק - צופה לשון מכסה, כמו שכתוב (שמות כח): וצפית אותו וזה; אבל אלו הרשעים מרבים במחלקת, מרבים במכסה, עד שאין כח בצדיקים לסבל מחלקתם וישנאתם של הרשעים. וזהו: ומבקש להמיתו - כמו שמכסין את אדם מראשו ועד רגליו, עד שאי אפשר לו להנשים, בן אלו הרשעים, הן מכסין ומרבים בצפויים במחלקת ומבקשין להמיתו, אבל: וה' לא יעזבנו בידו:

רט

לשון רבנו זכרוננו לברכה

תפלות בנגד תמידין תקנום: (ברכות כו)

פי ידוע, שיש לכל אדם תפלות רעות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות סג לפי נוסחת העין יעקב): נגבא על מחתרתא רחמנא קריא. נמצא אחר-כך, כשעומד להתפלל תפלה הראוי להתפלל, אזי בא התפלה רעה ומבלבלת אותו.

וזה הוא החלוק שבין עולמים לזקן, כי מי שעדין בבחירתו ועדין לא הוקין בחטאיו, אפשר לו יותר לשוב מהזקן, מחמת שעדין הוא סמוך, ולא שכח את הקול הקריאה. וזה: תעיתי כשה אבד - הינו שתעיתי מהדרך הישר כשה אבד הנטה מהדרך כנ"ל, על-כן אני שואל מלפניך: בקש עבדך, כי מצויתך לא שכחתי - הינו שתמהר לבקשני כל זמן שאני זוכר עדין את הקול הקריאה של התורה והמצוות. וזהו: בקש עבדך, כי מצויתך לא שכחתי - שתמהר לבקשני תכף, כי מצויתך לא שכחתי עדין, ועדין אני מכיר את קול הקריאה של המצוות, שהם התורה. על-כן בקשתי - שתרחם עלי לבקשני מהרה מיד, כל זמן שעדין לא שכחתי את מצויתך, ודיינו שעדין אני מכיר את קול הקריאה של התורה והמצוות, כי בשחם ושלום האדם נזקן בחטאים, קשה מאוד לבקשו, כי כבר שכח את קול התורה והמצוות, ואינו מכיר בקול הקריאה, על-כן צריך האדם לבקש מהשם יתברך, שימהר השם יתברך לבקשו להחזירו אליו כל זמן שלא שכח עדין לגמרי את קול התורה והמצוות כנ"ל. וזהו מה שבקש דוד המלך עליו השלום: בקש עבדך, כי מצויתך לא שכחתי, כנ"ל:

רו

כל הדבורים הם בחינת גבורות, כמו שכתוב: וגבורתך ידברו (תהלים קמח), וכמו שכתוב בפתכים, שהם גבורות שפדעת בוקעין ויוצאין בהפה, ונעשה מהם ה' מוצאות הפה; נמצא שכל הדבורים הם בחינת גבורות, וצריך להמתיקם. והמתקן הוא על-ידי למוד התורה ודבורים טובים שמדברים, על-ידי-זה ממתיקים הדבורים שהם בחינת הגבורות:

ידע, שלפעמים יוצאין גבורות קשות, רחמנא לצלן, והם באים בזה העולם לגדולי הדור מחמת שיש להם דעת גדול, על-כן כשיוצאין, הם ושלום, גבורות קשות, באים בדעת הגדולים, ושמם בוקעין ויוצאין מהפה, ונעשה מהם דבורים כנ"ל. ואזי הדבורים הם בחינת גבורות קשות, וצריך לראות להמתיקם. וכשאין ממתיקים הגבורות הקשות, הם ושלום, מחמת שאין להם כח להמתיקם או שהם אז במדרגה קטנה, שאי אפשר להמתיקם, מחמת שפגמו אז באיזה פגם וחסא, כי אפילו צדיקים וגדולים לפעמים הם פוגמים ושוגים באיזה דבר, כי אין צדיק בארץ וכו' (קהלת י), ומחמת שהם אז בבחינה זו, אינם ממתיקים הגבורות הקשות, שהם הדבורים, ואזי, כשאינם ממתיקים הדבורים, שהם גבורות קשות, אזי מתחילין לדבר באלו הדבורים דבורים רעים על הכלל או על הפרט, או שמדברים על צדיק הדור, ואזי כל הדבורים שלהם, שהם גבורות קשות, באים ונופלים על צדיק הדור, הם ושלום. והצדיק הדור צריך לראות להמתיק אלו הגבורות קשות, שהם הדבורים הנ"ל, ועל-ידי שהוא דן אותם לכף זכות כזה שמדברים עליו, נמצא שהוא מטה כלפי חסד, ובהו ממתיקם, או על-ידי שמקבל היסורים שהם מדברים עליו, מקבלם באהבה, על-ידי-זה הוא ממתיק גם-כן דבורים שלהם, שהם הגבורות הקשות כנ"ל. אבל אם אין כח, הם ושלום, בצדיק הדור להמתיקם, אזי יוכל ללל ממדרגתו מאד, הם ושלום, על-ידי אלו הגבורות הנ"ל שבאים עליו, או שישתלק, הם ושלום, על-ידי-זה, ואז על-ידי הסתלקותו, נשמתו ממתיקת אלו הגבורות הקשות

ב"ח הדבור בא עלידי התקשרות לצדיקים, כמוכא (ס): פה אתקריאת מסטרא צדיק: (מסימן ר"ט עד כאן, לשון רבנו ז"ל)

ריג

דע, שיש שם, שששקדושיכרודיהוא רוצה להסתיר ולכסות את האדם מן הפעלדבר להציל אותו ממות שגגור עליו, אוי הוא מסתיר ומכסה אותו בזה השם, ואזי הפעלדבר משוטט ומחפש סביבות זה האדם לבקש לו מקום שיוכל להכנס תחת המסתר והמכסה להזיק לזה האדם, אך תכף בשמביט עליו, נסתלק ואין לו פח מחמת זה השם. אבל דע, שששחם ושלום מוצא מקום לכנס תחת המסתר והמכסה לשלט על האדם, אוי אדרבא, מקבל עוד הפעלדבר יותר פח מזה השם, וזה בחינת מה שכתוב בזהר הקדוש (פנחס דף רלו), שראה פנחס המ"ם של מות משוטטת אז, הינו כי המ"ם היא בחינת הסמדימם המשוטט סביב סביב כנ"ל. ודע, שהשם הנ"ל הוא שם סאל, ויצא מפסוק: אתה סתר לי (תהלים לב), מראשיתבות, והמם של מצר תצרני הוא בחינת המ"ם הנ"ל, בחינת הסמדימם המשוטט סביב המכסה והמסתר הנ"ל לשלט על האדם כנ"ל, ואם חס ושלום מוצא מקום לשלט, אוי מקבל יותר פח מזה השם, כי נצטרף המ"ם להשם סאל הנ"ל, ונגעשה צרופ שמו "סמאל". עלפן צריך להפסיק בין תבות "אתה סתר לי" לתבת "מצר", כדי שלא לעשות צרופ שמו, חס ושלום. ואזי, בששולט על האדם, חס ושלום, ומקבל עוד פח מזה השם כנ"ל, אוי נעשה מהשם הנ"ל: סוף אדם למות (ברכות ז), שהוא ראשיתבות שם סאל הנ"ל. אבל בשמשמרין את עצמן בכח השם הנ"ל, אוי השם הוא מכסה ומסתר, בחינת: אתה סתר לי, וגם מצר תצרני ותשמרני:

ריד

בדורות הראשונים, בששיו יודעים יום מיתתם, היו עוסקים בתורה כל היום, ולא היה שליטה להפעלדבר עליהם, ועכשו מצינו בניאדם שמתו באמצע למודם. דע, שאם הלמוד כהגון, בודאי אין לו שום פח, אבל אם אין הלמוד כראוי, בפרט למוד גמרא, אם אין הלמוד כראוי, אוי הוא מקבל יותר פח מהלמוד, כי תלמוד בגימטריא אותיות של שמה "לילית", עלפן יש פח בלמוד התלמוד או להכניע אותה או להפך, חס ושלום:

רטו

דע, שיש עשרים וארבעה מיני פדיונות, כי יש עשרים וארבעה פתידינים (ס), וכנגד כל ביתדין וביתדין יש פדיון מיוחד להמתיק הדין שיש שם. עלפן לפעמים אינו מועיל הפדיון שעושים, כי לא כל אחד ואחד יודע כל העשרים וארבעה פדיונות; ואפלו אם יודע אותם, אינו עושה כלם; ועלפן בשאינו עושה הפדיון המיוחד לאותו הדין, עלידיזה אינו מועיל. אך דע, שיש פדיון אחד שכולל את כל העשרים וארבעה פתידינים, ויכול להמתיק כל העשרים וארבעה פתידינים, ולזה הפדיון צריך את רצון, בחינת התגלות מצח הרצון, כמו בשפת במנחה, בחינת: ואני תפילתי וכו', עת רצון וכו' (תהלים סט).

וזה בחינת: תפלות כנגד, שהיא מתנגדת לו, והתקון לזה - הכנסת אורח תלמידהכס, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה: אורח מברך (ברכות מז), ואורח הוא בחינת (משלי ד): ואורח צדיקים כאור נזה; וכתוב (שם י): ברכות לראש צדיק, שהוא בחינת שמונהעשרה ברכות שבתפלה (וזה פנחס רמז ובתיקון מז). נמצא, שעלידו בא התקון התפלה. וזה פרוש: תמידין תקנום - זה בחינת הכנסת אורח תלמידהכס, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): המארח תלמידהכמים בתוך ביתו, פאלו הקריב תמידין:

רי

לשון רבנו זכרוננו לברכה

עלידי משאומתן באמונה הוא מקים ואהבת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (יומא פו): ואהבת - שיהא שם שמים מתאהב על ידי וכו'. וכששמים ואהבת, עלידיזה יהיה לו פרנסה בלא יגיעה וטרח, כי אמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים קח): קשין מזונותיו בקריעת יםסוף, וקריעת יםסוף היה עלידי זכות אברהם, בחינת ואהבת, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה: וישב הים לפנות בקר - דא בקר דאברהם (ס). נמצא בששהגיע עת הבקר, בחינת אברהם, אוי יצא מקשוי לקל, כי עד הבקר היה קשה לפניו קריעת יםסוף, נמצא עלידי משאומתן באמונה אחוז בבחינת ואהבת, בחינת אברהם, אוי אין קשין לו מזונותיו:

ריא

לשון רבנו זכרוננו לברכה

מה שהעולם נוסעין על ראשיהשנה לצדיקים - כי עקר המתקת הדינין אינו אלא עלידי קדשת וטהרת המחשבות, כי שם שרשם. (כמ"ש) [כמוכא בזהר]: בלא במחשבה אתבררו (א). ואי אפשר לבוא למחין זכים אלא עלידי התקשרות לצדיקים, (כמוכא בזהר) [כמו שכתוב]: ויקח משה את עצמות יוסף, משה הוא בחינת מחין, ויוסף הוא בחינת צדיק, הינו שאין שלמות למחין אלא עלידי התקשרות לצדיקים. וראשיהשנה הוא מקור הדינים של כל השנה, וצריך לטהר את מחשבתו כדי להתמיתקם, ובשכיל זה נוסעין לצדיקים, כדי לזכות לקדשת המחשבה:

ריב

לשון רבנו זכרוננו לברכה

זה בחינת מחאת כף אל כף, כי עלידיזה מביטין בתמונת ה'. כי תמונת ה', הינו דמיונות שאנו מדמין אותו: רחום וחנון ושאר כנויים ודמיונות שאנו קורין אותו, כל אלו הדמיונות גלו הנביאים, ונביאים זה בחינת דבור התפלה, כמו ניב שפתים, וכשאנו מדברים בשפתינו את התמונות והדמיונות ומוחאין בכפים, אוי נתקים (הושע יב): ביד הנביאים אדמה; כי הנביאים הם הדבורים, והכפים הם יד הנביאים, ואזי הדמיון נתגלה, בבחינת: ויבד הנביאים אדמה; ונתקים (במדבר יב): ותמונת ה' יביט. גם מחאת כף זה בחינת (יהואל י): וידי אדם מתחת כנפיהם, כי הכנפים הם הדבורים, בבחינת (קהלת י): ובעל כנפים יגיד דבר:

גם נכלל התפלה בתוך תורה שבכתב ותורה שבעלפה, שהם שני ידים: יד פותחת ויד חותמת:

להסתיר את עצמו, ומה בא שלפעמים פתאם האדם נוסע לאיזה מקום רחוק, והוא כדי להסתיר את עצמו, ואף-על-פי שהוא אינו יודע מזה, עם כל זה הנפש יודעת מזה, על-כן בא לו רצון לנסע לשם. ולפעמים כשבא לשם הוא נתפרסם שם ביותר, ואז יוכל להזיק לו מאד, חס ושלום, ומה היה הסתלקות צדיק גדול מאד, שפתאם רצה לנסע לארץ-ישראל, והוא היה בעצמו יודע מזה, שהיה צריך להסתיר את עצמו, ונסע על המדינה, והיה פרסום גדול, ונסתלק באותו הדרך. וכן ארע בזמננו בסמוך, השם יצילנו:

ריט

בצע אמרתו (איכה ב) - בוע פורפירא דילה (מדרש שם). כי בודאי אין הבית המקדש יכול לסבל בבודו וגאותו ויתברך, כמו שכתוב (מלכים א' ח): הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, אף כי הבית הזה וכו'. רק מחמת אהבת ישראל צמצם והלביש את גאותו כדי להשרות שכינתו בבית המקדש כדי לגלות מלכותו. וזה בחינת (תהלים צ): ה' מלך גאות לבש - שכתוב בלשון מלכותו הלביש וצמצם את גאות שלו, כדי שנוכל לסבל קבלת על מלכותו עלינו. אבל כשישראל חטאו לפניו, אזי כביכול הראה וגלה השם ויתברך את גאותו וגאונו, ולא רצה להלבישו ולצמצמו עוד, וממילא נחרב הבית המקדש, כי לא היה יכול לסבל כנ"ל. וזה: **בצע** אמרתו - בוע פורפירא דילה, שקרע את הלבוש שלו, הינו שקרע את הלבוש והצמצום הנ"ל בחינת גאות לבש הנ"ל, וממילא נחרב הבית המקדש, כי מאחר שקרע ובטל את הצמצום והלבוש, שוב אין הבית המקדש יכול לסבל גאותו וגאונו, כי הן השמים ושמי השמים לא יכלכלוך, כנ"ל. עוד שמעתי בשמו לענן הנ"ל, שהלביש וצמצם את גאותו כדי לגלות מלכותו, שהזכיר אז מה שאמר ביום שלפניו. והענין, שיראה בחינת מלכות הוא בחינת הכנעה, וזה שכתוב (דברים י): מה ה' אלקיך שואל מעמך, כי אם ליראה - שהשם יתברך מקטין את עצמו, כביכול, ושואל מהם יראה, כי "שואל מעמך" הוא בחינת הכנעה ושבירות, כמו השואל ומבקש מחברו. כי יראה הוא בחינת מלכות, כמו שכתוב (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות (במובא בבר פקח פעמים), ומלכות הוא בחינת עני והכנעה, כי אין מלך בלא עם, שזהו בחינת עניות דליות לה מגרמה כלום (במובא במקום אחר), הינו שמדת המלכות אין לה מצד עצמה כלום, כי אם על-ידי העולם נתגלה מדת המלכות, כי אין מלך בלא עם. נמצא, שמדת המלכות, שהיא בחינת יראה, היא בחינת עני והכנעה. ועל-כן בשעת מתן תורה, שרצה השם יתברך לגלות מלכותו ויראתו, הכניע את עצמו השם יתברך לישראל, כביכול, ובקש מהם שיקבלו מלכותו, והבטיח להם כמה הבטחות, כמו שכתוב (שמות יט): ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש וכו', שכל אלו ההבטחות הם בחינת הכנעה, וכל זה היה בשביל לגלות מלכותו ויראתו, כמו שכתוב (שם כ): ובעבור תהיה יראתו על פניכם וכו', כי כל זה היה בשביל היראה, שהיא בחינת מלכות כנ"ל, כי השם יתברך מקטין את עצמו בשביל לגלות מלכותו כנ"ל. וזהו: ה' מלך גאות לבש. ה' מלך, הינו כשרצה השם יתברך לגלות מלכותו, אזי גאות לבש, שהלביש וצמצם את גאותו והקטין את עצמו כביכול כנ"ל:

אך אפלו הצדיקים, לאו כל אחד יודע זה הפדיון, ולא נמצא כי אם חד בדרך שידע זה הפדיון, ופעמים אפלו בשנה הצדיק עושה פדיון, אף-על-פי-כן אינו מועיל, וזה מחמת כי גם למעלה תאכזר מאד לפדיון כזה, כי לא בכל פעם בא להם מלמטה פדיון כזה, שייכל להמתיק כל העשרים וארבעה בתי-דין בבתי-אחת, ועל-כן כשבא להם זאת ההמתקה, הם משתמשים עמה לצורך דבר אחר, והינו שעל-ידי זה הפדיון וההמתקה נעשין גרים, כי כל זמן שיש עבדים בעולם, חרונ-אף בעולם (א), וכשממתיקין הדין והחרון-אף, נמתק העבדים ונעשין גרים. וזה היה עבודת משה רבנו, עליו השלום, כל ימי חייו וגם לאחר מותו, כי השתדל לקרב הערכים כדי לעשות גרים, וגם במותו נקבר מול בית-פועור כדי להמתיק העבדים, כדי שיהיו נעשין גרים, ועל-כן נסתלק בשבת במנחה, שאז הוא עת רצון, כדי להמתיק כל העשרים וארבעה בתי-דין כנ"ל, כדי לעשות גרים, כי כל עבודת משה - להמתיק החרון-אף של העבדים לרצון, ועל-כן משה עומד בין "שמד" לרצון, כי מספר משה הוא ממצע בין מספר "שמד" למספר רצון, כי הוא עומד תמיד להמתיק השמד להפכה לרצון כנ"ל. ועל-כן מצינו במדרש, שרבי אליעזר הגדול (ע' ב"ר וצא פ"ע ובמ"ד קהלת) גיר גרים, וזה מחמת שהיה גלגול בנו של משה, כי עליו נאמר: ושם האחד אליעזר, כמובא (מ"ד במדבר פ' יט), ועל-כן בכח זה גיר גרים. וכן יתרו, מחמת שהיה חותן משה, על-ידי זה נתגיר, כמו שכתוב (שמות יח): וישמע ויתרו חותן משה, כי מחמת שהיה חותן משה, זה גרם לו שישמע ונתגיר, כי כל עבודת משה בחייו, ועכשו לאחר מותו, הוא רק לעשות גרים, כנ"ל:

רמז

דע, כי הפילוסופים קורים להטבע אם כל חי, ואנחנו על-ידי תפלותינו אנו מבטלים הטבע, כי הטבע מחיב כה, ועל-ידי התפלה נשתנה הטבע. וזה בחינת ח"י ברכות התפלה חוץ ברכת המינים, שעל-ידי חי ברכאן מבטלין הטבע אם כל חי, ומכניעין ומבטלין המינים והאפיקורסים:

ריו

זכרו תורת משה (סוף מלאכי) - ראשית-תבות תמוז, חסר ואו. כי אז, בתמוז, צריכים להמשיך הזכרון לתקן השכחה, כי אז נתהוה השכחה, כי על-ידי הלוחות שנשתפרו בחדש תמוז נתהוה השכחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד): אלמלא לא נשתפרו הלוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל, ועל-כן חסר ואו מתמוז כנ"ל, כי מאחר שנשתפרו הלוחות נסתלק הוא, כי הלוחות הם בחינת ואו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב יד): הלוחות ארכן ששה ורחבן ששה. גם זמן מתן תורתנו - ראשית-תבות תמוז. כי בתמוז נתנו הלוחות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ד), וגם כאן חסר ואו, מחמת שאז נשתפרו הלוחות, שהם בחינת ואו, כנ"ל:

ריח

דע, שלפעמים כשנגזר על האדם, חס ושלום, איזה גזרה, ואף-על-גב דאיהו לא חזי, מזהה חזי (מגילה ג), ומחמת זה רוצה

רואה כלל; מפלשפן שראוי לילך אחר עצמו, דהינו מאחר שבמים הקודמים הזריח לו קצת והיה מתחזק ומתעורר לבו להשם יתברך, אף שעכשו נפל מזה ונסתמו עיניו ולבו, עם כל זה ראוי שיאחז ביםים הקודמים וילך אחריהם, דהינו כמו שאז היה מתעורר לבו להתחזק בעבודתו יתברך, בן גם עכשו יחזק לבו מאד, וילך אחר ההתעוררות והזריחה שהיה לו אז, אף שעכשו נפל מזה כנ"ל, עד אשר בקצת ימים יעורר ה', ויחזר ויזרח לו אורו יתברך, אמן:

(עין בסוף הספר מה שצריך לזה).

רכב

בשחצדיק צריך לבקש מאת השם יתברך, יכול להיות שלא ימלאו בקשתו, כי זמנין דשמע וזמנין דלא וכו' (וזה וירא דף קה:). אבל יש צדיק שיכול לגור ולומר: אני אומר שיהיה בן. וזה בחינת (במדבר ו): כה תברכו וכו' אמור להם - הינו שאני אומר שיהיה בן: יברכה ה' וישמרך וכו', אמן:

רכד

אפילו הרחוקים מן הצדיק, הם מקבלין חיות והארה מן הצדיק עלידי שמכסה עליהם, כמו האילן, שיש לו ענפים וקלפה ועליו, וכלם שואבין חיות מן האילן, ויש עשבים שרחוקים מן האילן, ונדמה שאין מקבלין חיות מהאילן, ובאמת גם הם מקבלין חיות ממנו, כי האילן מנין עליהם ומצילן מן השמש; בן יש אצל הצדיק בחינת עליו וענפים וכו', כמו שמבאר במקום אחר (בס"ו אות א), ואפילו הרחוקים מקבלין חיות ממנו עלידי שמכסה עליהם, כמו האילן כנ"ל:

רכה

דע, כשהראה בשלמות, עלידייה הפטחון בשלמות. כי עקר הפטחון בשלמות הוא עלידי השכל, כמו שכתוב (תהלים קמה): עיני כל אליך ישרו. עיני, זה בחינת השכל, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: עלישם החכמה נאמר; ולפי השכל בן הוא הפטחון, כי יש כמה מעלות ומדרגות בפטחון עד אין סוף, בבחינת (ישעיה כו): פטחו בה' עדי עד, והכל לפי השכל כנ"ל. ועקר השכל - עלידי הראה, כי עקר השכל הוא עלידי הלחלוחית העולים אל המוח, שהם בחינת השמן, והמח היא הפתילה, והנשמה שבמח הוא האור, נמצא שעקר קיום השכל הוא עלידי הלחלוחית שבגוף כנ"ל, והלחלוחית הוא עלידי הראה, כמובא (כת"ז ת"ג דף כו:): אלמלא כנפי ראה דמנשבי על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא. וזה בחינת (שמות כה): והיו הכרובים פורשי כנפים על הכפרת - כפרתא דלבא (וזה פתח דף רלד). נמצא, שעלידי הראה נתקנים הלחלוחית, שלא יתיבש עלידי הלב, ועלידייה קיום השכל, שהוא בחינת נר דולק עלידי הלחלוחית כנ"ל, ועלידי השכל עלידייה נעשה הפטחון כנ"ל; נמצא ששלמות הפטחון הוא עלידי שלמות הראה כנ"ל. ואזי יכולין לעשות מהצפוצה, דהינו הקול היוצא מהקנה, שהוא רק קול פשוט וצפוצה, שיהיה נעשה דבור עלידי חמשה מוצאות הפה

גם שמעתי, שאמר אז דברי צחות לדרשן אחד, שישב על שלחנו אז: בצע אמרתו - שאומר תורה בשביל בצע וממון. עוד מעין הנ"ל. שמעתי בשמו, שאמר על פסוק: אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו (ירמיה כג) - כי כשאדם מקטין את עצמו, אז השם יתברך גם כן מקטין את עצמו, אבל כשהאדם מתגאה ומתגדל, אזי השם יתברך גם כן מראה גאותו וגדלו. וזהו: אם יסתר איש במסתרים - כשהאדם מקטין ומסתיר את עצמו במסתרים, דהינו שפסתיר ומעלים ומקטין את עצמו בענוה ושפלות, אזי: ואני לא אראנו - שאני גם כן מראה עצמי אליו בבחינת לא, שהוא בחינת אין ואפס, בחינת ענוה ושפלות, וכנ"ל:

רכ

דע, כי יש כמה דברים יקרים בעולם: החכם הוא יקר מאד, וכן גבור, וכן עשיר ומושל, דהינו מי שיש לו איזה התנשאות. ודע, שאצל כל אחד מהם יכולים לפעל ולהושע מצער, שאם יש לו איזה צער, חס ושלום, וילך אצל אחד מהם ויספרו לפניו, עד שיעורר רחמים אצלו עליו, מזה יוכל להושע:

רכא

עלידי שנותנין מעשר נצול משונאים, כי השם יתברך מכסה אותו בידו ומצילו, כי האלקים יבקש הנדרף, ואפלו צדיק רודף את הרשע (מ"ד אמור פ' כו). וזה בחינת (ישעיה נא): ובצל ידי פסיתיך - שהשם יתברך מכסה עליו בצל ידו ומצילו, וכשהנדרף צדיק, שהוא סמוך להשם יתברך, אזי הוא יתברך מצילו בידו, כי הוא סמוך להשם יתברך; אבל כשהנדרף רשע, נמצא שהוא רחוק מהשם יתברך, ואף על פירכיו השם יתברך מצילו, כי האלקים יבקש וכו', אזי, כפיכחול, השם יתברך מגדיל ידו ומושיטה ומחפה עליו, אף שהוא רחוק מהשם יתברך. ועלידי מעשר נעשה בחינת יד הגדולה, כי יד הגדולה הוא בחינת הסתפקות, כמו שכתוב (במדבר יא): הצאן ובקר ישחט להם ומצא להם, אם את כל דגי הים וכו' ומצא להם; ותרנגם אונקלוס: היספק להון. והשיבו השם יתברך: היד ה' תקצר. נמצא, שבחינת יד הגדולה היא יכולה להספיקם. נמצא, שבחינת הסתפקות הוא בבחינת יד הגדולה, ועלידי מעשר הוא בבחינת הסתפקות, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו, כי יש לו מנה - מבקש מאתים וכו', וכל מה שיש לו אין מספיק לו, אבל במעשר בתיב (מלאכי ג): הביאו את כל המעשר אל בית האוצר ובחנוני נא בזאת וכו' עד בלי די; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לב:): עד שיכלו שפתותיכם מלומר די. נמצא, שעלידי מעשר נעשה בחינת הסתפקות, שהוא בחינת יד הגדולה כנ"ל, ועלידייה השם יתברך מושיט ידו ומכסה עליו ונצול משונאים כנ"ל: שויתי ה' לנגדי תמיד - בחינת מתנגד:

רכב

צריך להיות תמיד בשמחה ולעבד ה' בשמחה. ואפלו אם לפעמים נופל ממדרגתו, צריך לחזק עצמו ביםים הקודמים, שהיה מזריח לו איזה הארה קצת. כמו שאנו רואים, שכמה סומים מחזיקים עצמן באיש אחד שאינו סומא, ומאמינים בו והולכים אחריו, וגם הסומא מאמין למקלו, שהולך אחר מקלו אף שאינו

הנגונים הנ"ל, שיניקתם מקלקול הראות כנ"ל, על-ידי שבת, שהוא בחינת תקון הראות בשלמות כנ"ל:

רבו

שמעתי בשמו, שפפר בשם צדיק אחד, שדרש בבית-הכנסת, שמה שאומרים בשעוברין על הקוצרים: ה' יעזר! (כ"פ*)

- כי יש רשעים, שהם מגלגלים בעשבים הגדלים על הגנות, ואין להם עליה, כי אין קוצרין אותן העשבים. וזה בחינת (תהלים כבט): יהיו כחציר גגות וכו', שלא מלא כפו קוצר וכו', ולא אמרו העוברים ברפת ה' וכו'. כי אין קוצרין אותן, ואין אומרים עליהם ברפת ה' בשעה שעוברין עליהם, ועל-כן אין להם עליה. אבל אותה התבואה שקוצרין, אומרים העוברים ברפת ה' כנ"ל, ועל-ידיה יש לה עליה:

רכב

דע, שבשקדוש-פרודיה הוא מסתפל בנשמה, שתוכל להחזיר בגיראדם בתשובה ולעשות גרים, אזי הוא יתברך בעצמו בביכול מבקש ורואה שיהיה מחלקת עליו, כי אין מקבלין גרים לימות המשיח ולא בימי שלמה (יבמות כד) משום שלחן מלכים, כי אז אינן מתגוררין מאהבה, רק מחמת שרואין גדלת ישראל. ועקר הגרים הוא בשמתיגורין בעת שישאל סחופים בעני ודחק, כמו שכתוב (ישעיה נד): מי גר אתך - בענייתך וכו' (שם בנמרא). ועל-כן בהכרח שיהיה מחלקת על מי שמחזיר בגיראדם למוטב ומגור גרים, כדי שלא יהיה לו שום שלוח, כי אז מי שמתקרב אליו הוא באמת, ואזי יכול לגיר גרים באמת, לא משום שלום ונחת, כנ"ל. וזהו: וישב יעקב בארץ מגורי אביו, ואיתא במדרש (בראשית פ' טד): מגורי אביו - שהיה מגיר גרים כמו אבותיו, כמו מגורי אביו. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם): וישב יעקב - בקש יעקב לישב בשלוח, מיד קפץ עליו רגזו של יוסף; הינו מחמת שיעקב היה מגיר גרים, בחינת מגורי אביו, על-ידיה לא היה יכול לישב בשלוח, כדי שיהיו הגרים באמת, ואם יהיה לו שלוח, לא יוכל לעשות גרים, כי אין מקבלין גרים לימות המשיח כנ"ל:

רכט

דע, שיש עצים, שבשעושין מהם מטה הם מסגלים להולדת בנים ולגדלם, וכן להפך, יש שאינם מסגלים וכו'. וזה מרמז בפסוק: שאול שאל האיש לנו ולמולדתנו (בראשית מג), ואיתא במדרש (בראשית פ' צא): אפלו עצי ערסותינו גלה לנו. כי על-ידי עצי המטה, על-ידיה סגלת ההולדה כנ"ל:

רל

דע, מי שיש לו עינים לראות, יכול לראות ולהביר בפנים של התלמיד מי הוא רבו, ובלבד שראה רבו פעם אחת, כי (קהלת ח): חכמת אדם תאיר פניו; נמצא בשהתלמיד מקבל חכמת רבו, הוא מקבל פניו. ובשביל זה צריך להסתפל בפני רבו בשעה שמקבל חכמתו, כמו שכתוב (ישעיה ל): והיו עיניך רואות את מוריד; כי החכמה היא בפנים כנ"ל, ועל-כן כשמתפלל בפני התלמיד יכול לידע מי הוא רבו כנ"ל:

שמחתכים הדבור, כי עקר ההבדל שיש בין אדם לחי הוא על-ידי חתוך הדבור, שהוא גדר האדם שהוא מדרב, בבחינת (שמות ד): מי שם פה לאדם; ועקר ההבדל הוא חתוך הדבור, דהינו שהאדם עושה מהצפונה והקול חתוך האותיות והדבור, כי גם בהמות ועופות יש להם קול וצפונה, רק שאין להם חתוך האותיות והדבור, וזהו גדר האדם, שיכול לחתך הדבור כנ"ל:

ולבוא לבחינת גדר אדם הוא על-ידי צדקה, בבחינת (בראשית א): נעשה אדם; וכתוב (רות ב): שם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו' - מה התם צדקה, אף כאן צדקה, כמו שכתוב בזהר (חובא לעיל כס' לו). הינו, שעל-ידי צדקה נעשה בחינת אדם, שהוא בחינת דבור כנ"ל. וזהו (ר"ה ו): בפיך - זו צדקה, כי על-ידי צדקה נעשה הפה, דהינו הדבור, שהוא בחינת גדר האדם, בבחינת: מי שם פה לאדם. ועקר הצדקה הוא על-ידי הבטחון, בבחינת (תהלים לו): בטח בה' ונעשה טוב; כי אם אין לו בטחון, אינו יכול לעשות צדקה בראוי, כי מתירא שיחסר לו מה שנותן לצדקה, ועקר הצדקה הוא על-ידי בטחון, שבטח בה' שלא יפסיד ולא יחסר על-ידי הצדקה כלל, כי השם יתברך יברכו בגלל הדבר הזה וכו'. נמצא, שעל-ידי הבטחון, שהוא על-ידי השכל, על-ידיה עושין צדקה, ועל-ידיה נעשה הדבור כנ"ל. וזה בחינת (תהלים סט): נחר גרוני פלו עיני, הינו בשאין השכל בשלמות, בחינת פלו עיני, דהינו השכל, ואזי אין לו בטחון כנ"ל, בחינת פלו עיני מיחל לאלקי, אזי נחר גרוני, הינו שאין לו חתוך הדבור כנ"ל. אבל בשיש לו בטחון ועושה צדקה כנ"ל, אזי יכול לעשות מקול הצפונים דבורים כנ"ל. וזה בחינת (קהלת יב): ויקום לקול הצפור וישחו כל בנות השיר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנב), שכל השירות דומות עליו בשיחה, הינו שיהיה נעשה מצפונים ושירות שיחה ודבור כנ"ל. וזהו בחינת מה שמספרין על הפעל-שם טוב וזכרונם לברכה, שהיה שומע דבורים מקול הכנור, כי היה עושה מצפונים דבורים כנ"ל:

רבו

מה שהרשעים על-פירב הם מזמרים נגונים של יללה ועצבות, כי הם בחינת נשמת ערבירב, ואמא דערבירב היא לילית, שהיא מיללת תמיד, ועל-כן הם עושים נגונים של יללה כנ"ל. ומה שדרב בגיראדם למשך אל נגונים הללו, כי יניקתם מבחינת: ועיני לאה רבות (בראשית כט), מבחינת קלקול הראות, בבחינת מארת חסר, כמו שכתוב (שם א): יהי מארת - חסר, דא לילית (ת"ו תיקון מד דף עט:), ועקר הנגון הוא מבחינת שכט לוי, שהיו מנצחים בשיר, שהם מבני לאה, ואז בשנולד לוי נאמר (שם כט): הפעם ילדה אישי אלי, כי על-ידי שנולד לוי, שהוא סטרא דנגונא (זהר שמות דף יט), על-ידיה בחינת ההמשכה, שילוח וימשך אליה, ועל-כן נגינה שהוא נשתלשל ויורד משם, מבחינת ועיני לאה רבות, יש לו פח למשך, בבחינת הפעם ילדה כנ"ל. וכשמזמרים אלו הנגונים הנ"ל בשבת, על-ידיה מעלין אותם, כי בשבת נשלם האור, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות מג): פסיעה גסה נוטלת מאור עיניו וכו' ומהדרא לה בקדושא דבי שמשא. נמצא, שבשבת האור בשלמות, בבחינת פוסעים בו פסיעה קטנה; ואזי מעלין

רלא

בשעה שאומרים "וצבא השמים לך משתחוים", ראוי להתפלל על כל דבר, כי כל הרפואות - עלידי כחות הגלגלים, שהם צבא השמים, וכל אחד נותן כח באיזה סם ועשב השיך לו, ומהם מקבלים הסמים והעשבים כח לרפואת, וכשצריכים רפואה מתחברים כמה כחות מהגלגלים, שזה נותן כח בעשב זה, וזה בעשב אחר, וכיצא, ומתחברים כלם ועושין מהם הרפכה לרפואה. עליכן טוב לבקש מהשם יתברך בעת שאומרים וצבא השמים וכו', שאז באים כלם להשתחוות ולתן שבח והודיה אליו יתברך, שיצוה השם יתברך להם, שימשיכו אלו הכחות הצריכים לרפואתו בתוך חתיכת לחם או בדבר אחר, ויתרפא ממילא; אמן, כן יהי רצון:

(עין ענין זה באריכות בלקוטי תננא, בסימן א)

רלב

בשעה שאומר: הללו את ה' מן השמים וכו', הללוהו כל מלאכיו, הללוהו כל צבאיו וכו'; אזי האדם קורא לכלם ומצוה לכלם, שיהללו את ה'. ומזה ראוי לאדם להתעורר לתפלה בכונה הלב, מאחר שבתפלתו קורא לכל העולמות להללו ולשבחו יתברך:

רלג

בשמתנבירים על האדם מחשבות רעות והרהורים, והוא מתחזק ומתגבר עליהם ומנצח אותם, יש להקדוש-ברוך הוא תענוג גדול מזה, והוא יקר מאד בעיני השם יתברך, במשל שיש אצל המלכים לפעמים ביוםא דפגרא, הם מניחין כמה חיות שניצחו זה עם זה, והם עומדים ומסתכלים, ויש להם תענוג גדול מן הנצחון; כמוכן המחשבות הם באים מבחינת החיות (א), ומחשבות קדושות הם בחינת חיות טהורות, ומחשבות רעות הם בחינת חיות טמאות, ומניחים בכונה מלמעלה שניצחו זה עם זה, ויש להקדוש-ברוך-הוא תענוג גדול כשהאדם מתגבר על החיות טמאות ומנצח אותם. הכלל, שאי אפשר בשום אופן בעולם שיהיו שני מחשבות ביחד בפעם אחד. עליכן בקל יכולין לגרש מחשבות רעות, רק בשב ואל תעשה, דהינו שלא לחשב אותו המחשבה, רק לחשב איזה מחשבה אחרת: בתורה או עבודה או אפלו משאומתן, כי אי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד בשום אופן. וכבר במקום אחר (לעיל בס' עב), שאין צריכין לעשות מלחמה ולנענע ראשו אנה ואנה כדי לגרש המחשבות רעות, כי אין זה מועיל כלל, אדרבא, עלידייזה מתגברים יותר, רק לבלי להשגיח עליהם כלל, רק לעשות את שלו במה שהוא עוסק, בתורה או תפלה או משאומתן, ולבלי להסתפל לאחוריו כלל, ועלידייזה ממילא תסתלק:

רלד

דע, שספורי מעשיות מצדיקים, הינו ממה שארע להם, הוא דבר גדול מאד, ועלידייזה נטהר מחשבתו. אבל אי אפשר לספר מעשיות של צדיקים, כי אם מי שיכול להדמות עצמו להשם יתברך, דהינו שיכול להבדיל בין אור וחשך כמו השם יתברך,

בביכול. כי כנגד כל מעשה של צדיק, יש כנגדו רע, דהינו שיש כנגדו מעשיות של רשעים, שגם להם ארע ביוצא בזה, כגון שמוצינו, שפינחם עשה דבר גדול שפרח באויר, וכנגד זה יש מעשה של רשע, שגם בלעם פרח באויר, וכן ביוצא בזה, כי הרע לעומת הטוב. וההפך הוא רק מי שיכול להבדיל בין אור וחשך, זה יודע גדל ההבדל וההפך שבין מעשיות של צדיקים למעשיות של רשעים, כי זה מסטרא דקדושה עלידי תפלתו, כמו שכתוב באל"שע (מלכים ב' ח): ספרה נא לי הגדלות; הינו שעשה הנסים עלידי תפלה (מגילה כו); אבל מעשיות של רשעים הם עלידי תפולות או כשוף או דבר אחר מסטרא אחרא. נמצא, שעקר ההפך יודע רק זה שיודע להבדיל בין אור לחשך, הינו בין רע לטוב. וגם מי שאין לו זה הדעת להבדיל וכו', אבל יש לו אמונה שלמה, שמאמין ההבדל שיש ביניהם כנ"ל, גם זה יכול לספר מעשיות של צדיקים, אבל צריך שתהיה האמונה אמונה שלמה ברורה מאד, עד שעלידי האמונה יהיה דומה לו כאלו רואה הדבר שמאמין בעינים ממש, בחינת סתים וגלוי, כמובא במקום אחר (לעיל בס' סב). וזה שמוכא במדרש (בראשית פרשה ב): להבדיל בין האור ובין החשך: אור - אלו מעשיהם של צדיקים; חשך - אלו מעשיהם של רשעים. הינו, שמעשיות של צדיקים הם בחינת אור, ולהפך מעשיות של רשעים הם בחינת חשך, ומי שיכול להבדיל בין אור לחשך, יכול לספר מעשיות של צדיקים כנ"ל. ועלידייזה נטהר מחשבתו, גם נצול מצרות. כי בלפול הדעת הוא בחינת מחין דקטנות, ומזה באין צרות, כי מחין דקטנות הם בחינת דינין, וספורי מעשיות של צדיקים הם בחינת מחין דגדלות, כמו שכתוב: ספרה נא לי את הגדלות; בחינת המאור הגדול, ועלידייזה מטהר מחשבתו ממחשבות רעות, שהם נמשכין ממחין דקטנות, ועלידייזה ממתיק הצרות והדינים, שכלם הם מבחינת מחין דקטנות כנ"ל. גם צריך לידע איך לספר המעשה. כי בכל מעשה יש צמצום, וגם כשרוצה לטהר מחשבתו עלידי ספור המעשה של הצדיק, נמצא שנעשה אצלו מהמעשה ומהספור, שהוא דבור, נעשה אצלו מחשבה, ובדאי צריך שיהיה זה הצדיק שמספר ממנו גבוה ממנו, כדי שיהיה מעשיות של אותו הצדיק בבחינת מחשבה אצלו, עליכן צריך לידע ממי לספר ואיך לספר, ואזי נטהר מחשבתו ויכול לעלות אל עולם המחשבה, שזה נקרא עלית העולמות, כי המחשבה גבוה מאד, ומי שרוצה לבגס אל עולם המחשבה, צריך לשתק, ואפלו אם ידבר אז דבור הגון, הוא מפסיד המחשבה, כי המחשבה הוא דבר גבוה מאד, שאפלו דבור הגון מפסידה. וזה בחינת (מנחות כט): שתק, כך עלה במחשבה - שלעלות אל המחשבה צריך לשתק. ואפלו אם ישתק ולא ידבר כלל, עם כל זה יש בלבולים שמבלבלין המחשבה ומונעין אותה, ועל זה צריך טהרת המחשבה, וזה עלידי ספורי מעשיות כנ"ל. ולכזות לזה, שיוכל להדמות אליו יתברך להבדיל בין אור וחשך כנ"ל, הוא עלידי השגחה, הינו שיצא מטבעיות, שזה בחינת בלליות הקדושה. וזה זוכין עלידי ארץ-ישראל, כי ארץ-ישראל הוא בלליות הקדושה שבכל הקדושות, כי שם כל העשר קדושות, ועליכן נאמר בארץ-ישראל (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה; כי שם הוא רק השגחה, בחינת (שם כו): השקיפה ממעון קדשך. וזה (תהלים לו): שויתי

רלט

על-ידי מחלקת אי אפשר לדבר. כי עקר הדבור הוא משלום, כמו שכתוב (תהלים קכב): אדברה נא שלום. ועל-כן צריך כל אחד קדם התפלה לקבל על עצמו מצות עשה ואהבה לרעהו, כמו, כדי שעל-ידיה שיש אהבה ושלום, על-ידיה יוכל לדבר בתפלה; אבל בשאין שלום ויש מחלקת, אי אפשר לדבר. ועל-כן אפלו אם אחד רוצה שלום, רק שהם חולקין עליו, עם כל זה אין השלום בשלמות, על-כן אי אפשר לדבר ולהתפלל, אף שהוא איש שלום, מאחר שהם חולקין עליו. וזה שאמר דוד המלך, עליו השלום (שם קב): אני שלום, כי אני איש שלום ומצדי היה שלום עם כלם, ועם כל זה: וכי אדבר המה למלחמה, הינו שאף שאני שלום, עם כל זה אי אפשר לדבר מחמת המלחמה והמחלקת שהם חולקין עלי כנ"ל. והנה כל הדבורים הם משלום כנ"ל, ועל-כן מי שהוא בבחינת שלום, יכול לידע כל הדבורים של כל העולם, כמו הקדוש-ברוך-הוא שנקרא שלום, שהוא יודע כל הדבורים של כל העולם, כמו שכתוב (עמוס ד): ומגיד לאדם מה שחו; כי כל הדבורים באים משלום כנ"ל. וזה אותיות שלום - ראשי-תבות: ומגיד לאדם מה שחו:

כל הדבורים באים מחמימות, ומי שיש בו חמימות הרבה, מדבר הרבה, וכן מי שנתקרב ואין בו חמימות, אין יכול לדבר, כי הדבור הוא מחמימות, כמו שכתוב (תהלים לט): חם לבי בקרבי כהגיגי תבער אש דברתי בלשוני; והוא שלהובא דנורא וכו'.

רמ

כל ההשפעות וכל הדברים הם באים רק מהצדיק האמת. ועל-כן בשמקרב להצדיק האמת, יוכל לקבל בקל את מה שצריך לו, הן עשירות או בנים; אבל כשהוא רחוק מהצדיק, אזי בא לו בקשי גדול, כי כל אחד מקבל עשירות או בנים לפי המזל שלו, והמזל מקבל ההשפעה מהצדיק, כי משם באים כל ההשפעות, ועל-כן כשהוא רחוק מהצדיק, אזי המזל צריך לעשות לו פח גדול כדי לקבל ההשפעה מהצדיק, מחמת שהוא רחוק ממנו. ועל-כן נמצא בזה חלוקים רבים, לפעמים מגיע לאדם עשירות והוא מת מזה, ונשאר העשירות ליורשין, ולפעמים הוא מת על-ידיה שמוקבל עשירות וגם אובר את העשירות, וכן חלוקים רבים. והוא כמו, למשל, כשאחד רוצה להגביה משא כבד, והוא מכנים כל כחו להגביה המשא מחמת שכתבה מאד, ולפעמים מגביה המשא, אבל מחמת גדל הכח שהכנים בזה, נעקרו ונתלשו מעיו בקרבו, עד שמת מחמת זה. אבל יכול להיות שאף-על-פי-כן נשאר המשא בידו, ולפעמים מחמת שנתלש בקרבו, נפל גם המשא מידו. נמצא שזה מת מחמת שהגביה המשא וגם המשא לא נשארה אצלו אפלו לבניו; כמו-כן בהנ"ל, מחמת שהמזל צריך לעשות לו פח גדול כדי לקבל מהצדיק ההשפעה, מחמת שהוא רחוק ממנו, מחמת זה יכול להיות בזה חלוקים כנ"ל. אבל המקרב להצדיק, אזי אין המזל צריך לעשות לו פח, מחמת שהוא קרוב אצלו. אבל עם כל זה, לפעמים יכול להיות שאדם יתקרב להצדיק האמת, ועל-ידיה אובר העשירות. דע, כי זה מחמת שהוא רואה דבר

ה' לנגדי תמיד; הינו כשאני רוצה להשוות ולהדמות עצמי להשם יתברך כנ"ל, אזי: לנגדי תמיד; הינו בחינת ארץ-ישראל, כמו שכתוב במדרש (תהלים קח): אין תמיד אלא ארץ-ישראל, שנאמר: תמיד עיני ה' אלקיך בה. ודע, שיש שם, שבשרוצין לעשות מלך משתמשין בזה השם. והשם הוא קמה (א) - ראשי-תבות: השקיפה ממעון קדשך. וזה בחינת (דניאל ב): מהעדה מלכין ומתקם מלכין. וזה שנאמר ביוסף (בראשית לו): והנה קמה אלמתי:

רלה

דע, שמי שהולך ונחלק ונופל, ואזי העולם שוחקין ממנו, והוא מתביש מזה, זה בא על-ידי שפגם בשמחת יום-טוב. כי יום-טוב נקרא רגל, וגם נקרא מועד, ועל-ידי שפגם בשמחת יום-טוב, נעשה מזה רגל מועד, על-כן רגלו מועדה ונפל. וזה השחוק ששוחקין הוא בחינת השמחות נפולות מפגם שמחת יום-טוב, ועל-כן מתביש, כי עבודה זרה נקרא בשם (הושע ט), והמבינה את המועדות כאלו עובר עבודה זרה (פסחים קיח), על-כן באה עליו בושה. ולפעמים הוא לו לכפרה, ולפעמים אין נתכפר לו בזה, רק כדי להזכירו שישבו:

רלו

מי שנוהג רבנות בכשרות ובתמימות כראוי, על-ידיה זוכה שיעלה לגדלה לסוף ימיו, וכל מה שנחשב לגדלה באותו הדור, הוא עולה לגדלה זו. כגון בדור הזה, שעקר הגדלה והכבוד הוא כשמחזיקין אותו לצדיק מפרסם, אזי זוכה שיתקבל בסוף ימיו למפרסם גדול, אף שבאמת אינו כן, רק שהוא איש בשר פשוט, ונותנין לו שכר קדם שיוצא מן העולם, ואחר-כך וכו'.

רלו

עקר הנגון והפלישיר הביא לוי לעולם, כמוכא בזהר (שמות דף יט), שעקר הנגון מסמרא דלואי. וזה שאמרה לאה: הפעם ילדה אישי אלי (בראשית כט) - שעתה הפעם שנולד לוי, שעל-ידו בא בחינת הנגון וכלי שיר לעולם, הפעם ילדה אישי אלי בודאי, כי התחברות שני דברים הוא על-ידי נגון וכלי-שיר, והכן. וזה בחינת בלי-זמר שמנגנין על חתנה. שרים רדפוני חנם (תהלים קט) - ראשי-תבות רחש. (זה הענין הם דברי צחות, שאמר על עצמו. שהיו נהגין לתן לו "רחש" המגיע להרב, ופעם אחת עמדנו לפניו בעת שהיה חתנה בעיר, ואמר אז ענין הנ"ל, מענין בלי-זמר שמנגנין על החתנה כנ"ל (כי כן היה דרכו בקדש, שעל-פירב היה אומר תורה מעין מה שהיה נעשה ונדבר אז באותה העת, כאשר יתבאר מזה במקום אחר), ואז היו משיחים לפניו מענין "רחש" המגיע לו. ענה ואמר: בודאי מגיע לי רחש, שרים רדפוני חנם):

רלה

כשאני אנשים מחלקים ביניהם על איזה ענין, וכשיבוא השלישי, אף שאינו יודע כלל מענינם, אזי יסבים עם אחד יותר מעם חברו - זה מחמת שהאחד סמוך לשרשו יותר מחברו, כי בודאי אי אפשר שהיו שוים לו באחד, כי אין שני אנשים שוין, ואם-כן בודאי אחד סמוך יותר, ומזה בא שהוא מסבים עם זה, והכן:

יקר גבוה מאד, ואף-על-פי דאיהו לא חזי, מוֹלָה חזי (מגילה ז), ומחמת שהמזל רואה דבר יקר ונעלה מאד, על-ידי-זה משליך העשירות מאצלו, כמו מי שנושא משא של נחשת, ורואה זהב ואבנים טובות ויקרים, אזי משליך הכל ורץ וחוטף את הדברים היקרים; כמו-כן מחמת שנתקרב ורואה יקר מכו ומפני-הוא, אזי משליך המזל העשירות בלא-חרדי; מפל-שכן בשזוכה שירגיש גם בעצמו, שההתקרבות להצדיק הוא יקר מכל העשירות שבעולם, אזי בודאי אינו משגיח על ממון ואינו רוצה כלל עשירות:

רמא

בשיש דינים, חס ושלום, אזי המדת הדין היה מכלה את האדם, חס ושלום. אבל המדת הדין אין לה כח לכלות לגמרי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ט): חצי כלים והם אינם כלים. אבל האדם יש לו כח לכלות לגמרי את חברו, חס ושלום, ועלי-כן בשיש דינים על אדם אחד, חס ושלום, ובא אדם אחר ועומד וחולק עליו, אזי מדת הדין מסתלק ממנו, כי הם רוצים יותר שינקם בו האדם, כי יש לו כח כנ"ל. על-כן מי שהוא צדיק גדול ומשגיח בתקון העולם, הוא חולק לפעמים בכונה על צדיק אחד כדי לסלק מעליו מדת הדין כנ"ל, כי יסמכו עליו שהוא ינקם יותר, אבל אחר-כך הוא עושה ברחמים, ואינו עושה יסורים לאותו הצדיק. וזה פרוש: פינחס בן אלעזר וכו' השיב את חמתי וכו' בקנאו את קנאתי בתוכם ולא כליתי וכו' (במדבר כה). הינו שפינחס השיב את חמת ה' וסלק מדת הדין מישראל על-ידי שהוא לבש נקמה לנקם בהם, על-כן נסתלקו הדינים כנ"ל. וזה מחמת כי הדינים אינם יכולים לכלות וכו', על-כן הם רוצים יותר בשאדם רוצה לנקם כנ"ל. וזה: ולא כליתי את בני-ישראל בקנאתי; הינו שבוה מודיע לנו התורה גדל הטובה שעשה פינחס לישראל בקנאו את קנאתו ויתפרד ולבש נקמה לנקם בהם, שבוה עשה להם טובה גדולה. והטעם הוא, כי ולא כליתי את בני ישראל בקנאתי, הינו שבקנאתי, במדת הדין שלי, איני מכלה את בני-ישראל, כי מדת הדין אין בה כח לכלות כנ"ל, אבל האדם בשנוקם יש לו כח לכלות לגמרי, חס ושלום, על-כן עשה פינחס טובה נפלאה לישראל במה שלבש קנאה לנקם בהם, כי על-ידי-זה רפתה מישראל כח הדינים, בחשכם שפינחס ינקם בהם ביותר, כי פינחס הוא אדם שיש לו כח לנקם יותר לכלות לגמרי, חס ושלום, וכנ"ל, ועל-כן על-ידי-זה השיב פינחס את חמתי וסלק מדת הדין כנ"ל. אבל באמת פינחס בודאי היה רחמן, ובודאי אחר-כך הקל הדינים מעליהם:

רמב

דע, שיש בחינת אריך אנפין בקלפה (ע"ח שער הקלפות, פ"ג), ומי שפוגע באשה מבחינה זו, קשה לו להנצל מהרהור, ואף אם יעצים עיניו, אף-על-פי-כן בכל צד שיפנה תודמן לו, כי היא בחינת אריך אנפין של הקלפה, שהם פנים ארכים, ועל-כן בכל צד שיפנה תודמן לו. ודע, שצדקה הוא סגלה גדולה ומועלת מאד להנצל מהרהורי נאוף, אך אף-על-פי-כן אסור לסמוך על זה ולהיות מערב עם הנשים ולהרבות שיחה עמהם, חס ושלום, רק שאינו מוסיף לו

כל-כך. וזהו (אבות פ"א): ויהיו עניים בני ביתך, ואל תרבה שיחה עם האשה; הינו שאף שאמה עושה צדקה ועניים הם בני ביתך, אף-על-פי-כן אל תרבה וכו' כנ"ל. אבל אין האסור רק שלא ירבה, אבל מה שהוא מכרח, אין מוסיף לו, וזה נעשה על-ידי הצדקה, שהיא מצלת מהרהורים של נאוף, שהם בחינת אבי אבות הטמאה, בחינות מת, וצדקה מצלת מהם בבחינת (משלי י): וצדקה תציל ממות, השם יצילנו:

רמג

דע, שיש צדיק גדול מאד, שאין העולם יכול לסבל קדשתו, על-כן הוא מתעלם מאד, ואין רואים ממנו שום קדשה ופרישות ותררה, זה מחמת גדל קדשתו מאד. וזה בחינות: כל השירים קדש, ושיר-השירים קדש-קדשים (ידים פ"ג). נמצא, ששיר-השירים הוא קדוש מאד, יותר הרבה מכל הספרים. והנה מצינו, ששלמה המלך, עליו השלום, חבר שלשה ספרים: משלי, קהלת ושיר-השירים. ובאמת משלי וקהלת הם כלם מלאים מוסר ויראת-שמים מאד, ומצינו בהם תבות קדשה וטהרה כמה פעמים, אבל בשיר-השירים אינו נמצא תבות קדשה וטהרה כלל. פוק עין ותשכח, שבכל ספר שיר-השירים אין נמצא שם בכל הספר שום תבות קדש וטהור. וזה מחמת גדל עצם קדשתו אינם רואים שם שום קדשה, על-כן אינו נמצא שם תבות קדשה וטהרה כלל:

רמד

מי שהוא מערב בין העפוי"ם, דהינו שיש לו עסקים ומשא-ומתן עמהם, צריך לשמר עצמו מאד מאד שלא יוסיף לו, כי בקל יוכל להתפס ברשתם, חס ושלום, לחלק עצמו ממדרגת יהדותו שיש לו, כי לא די להאדם שהוא בעולם הזה השפל, אשר מלאכים אין להם כח לעמוד בזה העולם, כמו שמצינו, שפעם אחת באו מלאכים בזה העולם ונלכדו מאד (וזה בראשית דף נח). אבל באמת ישראל יש להם כח יותר ממלאכים, והם יכולין לעמוד בזה העולם ולהתגבר על העולם הזה ולהדבק בהבורא ויתפרד שמו, אבל להיות גס-פן מערב עם העפוי"ם, זה קשה מאד, על-כן צריך לשמר עצמו מאד מאד להיות פתור חזק כל ימות ממדרגת בשרותו ויהדותו:

רמה

דע, שיש חדרי תורה. ומי שזוכה להם, בשמחתחיל לחדש בתורה, הוא נכנס בהחדרים, ונכנס מחדר לחדר ומחדר לחדר, כי בכל חדר וחדר יש כמה וכמה פתחים לחדרים אחרים, וכן מאותן החדרים - לחדרים אחרים, והוא נכנס וממיל בכלם, ומלקט משם אוצרות וסגלות יקרות וחמודות מאד, אשרי חלקו. אבל דע, שצריך לזהר מאד לכל ימעה בעצמו, כי לא במהרה זוכין לזה, כי יש כמה וכמה חדושים שאינם באים משם, רק מהיכלי התמורות, כי את זה לעמת זה עשה אלקים. ואף שגדמה לאדם להשגה גדולה, אף-על-פי-כן גם שם יש חדושים נאים שגדמן להשגות. וגם בזה יש כמה בחינות, כמו, למשל, בשבותבין תבת אדם, יודעין שנה מרמו על דמות האדם, אבל הוא רק ברמו

לברכה (פסחים סו): כל המתנאה, חכמתו מסתלקת ממנו. אך צריך לזה חכמה יתרה, כי בודאי גדלות הוא אסור גדול מאד, ואם יתנאה באמת, בודאי חכמתו תסתלק ממנו לגמרי, ולא יבוא להשגה, ויהיה נעשה שומה ממש, אך צריך לזה אמונת יתרה איך להתנהג בזה, שיהיה לו גדלות רק כדי לשפח חכמתו שמקדם, שהוא צריך לשפח בנ"ל, ואף-על-פי-כן יהיה ענו באמת:

רמו

איתא בזהר הקדוש (רעיא מהימנא צו, דף כו:), ש"תיקון" הנאמר בש"ס הוא בחינת מחסר תקון, דהינו שנחסר הגון של תיקון ונעשה תיקון. ודע, שזאת הגון פשוטה, כשנחסרת מהתיקון ונעשה בחינת תיקון בנ"ל, אזי היא נשפלת ונכפפת, ונעשה מזה בחינת "קינות" שהוא אותיות "תיקון", רק שהגון נכפפת בנ"ל. השם יגאלנו ויתתפכו הקינות לתיקון ויתתקן התיקון הנ"ל:

רמח

דע, שספורי מעשיות מצדיקים הוא דבר גדול מאד, כי עלידי ספורים מצדיקים נתעורר ונתלהב הלב בהתעוררות גדול להשם יתברך בחשק נמרץ מאד, כי הרשימו שעשה אותו הצדיק שמספרין ממנו עלידי עבודתו את השם יתברך, זאת הרשימו נתעוררת בעת שמספרין מהצדיק, והיא מעוררת להשם יתברך בהתעוררות גדול:

רמז

עקר הגבורה - בהלב. כי מי שלבו חזק, ואינו מתירא משום אדם ומשום דבר, יכול לעשות גבורות נוראות ולכבש המלחמות עלידי חזק ותקף לבו, שאינו מתירא ורץ לתוך תקף המלחמה. וזה בחינת (אבות פ"ד): איזהו גבור הכובש את יצרו. וזה בחינת גבורות שמשון, שנאמר בו (שופטים י"ג): ותחל רוח ה' לפעמו במחנהו דן בין צרעה ובין אשתאל; שבאותן המקומות צלחה עליו רוח ה' ולכש גבורה, דהינו שבא לו חזק ותקף גבורה בלב, ועלידיהו עשה גבורות נוראות:

רנ

דע, שכל מיני צער וכל היסורים אינם רק מחסרון הדעת, כי מי שיש לו דעת, ויודע שהכל בהשגחה מהשם יתברך, אין לו שום יסורין, ואינו מרגיש שום צער, כי ה' נתן וה' לקח (איוב א). ואף-על-פי שיש יסורין שבהכרח מרגישים אותם, כגון היסורים שבאים מחמת ההרפכה, כמו יסורים שיש מיציאת הנשמה מן הגוף, והם יסורי החולה שבאים מחמת שמתחלת הנשמה להתפשט מן הגוף, ומחמת שנקשרה הנשמה בגוף בקשר אמיץ וחזק, על-פני בהכרח מרגיש היסורים בעת הפרוד, אף-על-פי-כן היסורים קלים מאד ונוחים להתקבל בעת שיודע בדעת ברור שהכל בהשגחה מהשם יתברך, ומכל-שכן שאר מיני צער ויסורין, שאין מרגישין כלל בשיש לו דעת בנ"ל. ועקר הצער מהיסורין, הוא מחמת שנוטלין ממנו הדעת כדי שירגיש היסורין:

בעלמא, כי אין כתוב שם ציור האדם; ויש שמצירין על הניר ציור האדם, ויש נגלה יותר קצת דמות האדם; ויש שמנסרין ציור האדם מחתיכת עץ, ויש נתגלה עוד יותר ציור האדם; אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם ממש, רק האדם בעצמו הוא האדם באמת; כמזכר יש כמה חדושים של תורה, שהם רק כמו פנקס וכמו שפותבין תבת אדם לכד, כי התורה היא בחינת אדם, כמו שכתוב (במדבר יט): זאת התורה אדם; ויש שהוא נכנס לפנים מזה, אבל אף-על-פי-כן אין זה אדם בנ"ל, רק כשזוכין אל התורה בעצמו, והו בחינת אדם באמת, וזהו: זאת התורה אדם - זאת התורה דיקא. הינו, רק זאת התורה האמתית הוא בחינת אדם:

ודע, שכל אדם קדם שמשויג בתורה השגה של אמת, צריך לילך בהכרח דרך אלו היכלות התמורות, אבל הכלל - שאסור לטעות בעצמו לספר שכבר בא אל ההשגה הראוי, כי אם יספר כן, ישאר שם, חס ושלום; אבל כשידע שעדין לא התחיל לכנס לחדרי תורה האמתיים, אזי יתחזק בעבודת השם, וירבה בתפלות ויפציר, עד שיפתחו לו שערי הקדשה באמת, ואז יראה ההפך:

ואפלו אם עשה עבדות ותעניתים וסגופים בשביל השם יתברך ואחר-כך זכה לחדושים, אף-על-פי-כן אל יעמד על זה לספר שהם השגות של אמת הנ"ל, כי אפלו להדמויות של היכלי התמורות צריך עבדות ותעניתים, ואפלו בתאוות עולם הזה יש דגמא לזה, כגון, למשל, כשעושים שחוק וקומעדיע, אזי נוסע אחד ומכריז וחושב כל הדברים שיעשו על הקומעדיע, ואף שהוא תאוה לשמע, אף-על-פי-כן אין זה השחוק בעצמו. וכן כשבא להתדרר שעושים שם הקומעדיע, יש שם מציר על הטבלא כל הדברים שיעשו שם, וגם זה אינו הדבר בעצמו. ואפלו כשבאים לשם לפנים, עומד לץ אחד ועושה כמעשה קוף, וכל הדברים שעושה הבעל קומעדיע הוא עושה אחריו בליצנות, וגם זה אינו הדבר בעצמו, ועקר הוא השחוק בעצמו שעושים שם. וכמזכר תבין הנמשל מעצמו, כי יש מי שנדמה לו שנקנס לפנים ולפני ולפנים, ועדין עומד בחוץ לגמרי, כי לא התחיל להשיג השגה של אמת:

והצדיק הגדול מאד, אף כשזוכה להשיג השגות גדולות של הקדשה באמת, אף-על-פי-כן אינם נחשבים בעיניו לכלום, לגדל עצם הכרתו את גדלות הבורא יתברך. עליבן הוא משתדל ומתחזק בכל פעם, שיתחיל השם יתברך להראות לו אור התורה, כאלו לא התחיל להשיג כלל מימיו:

רמו

לפעמים צריך האדם שיהיה לו גדלות, כמה שכתוב: ויגבה לבו בדרכי ה' (דה"ב ח); והוא מועיל כמו תענית, כי כשצריך לבוא להשגה ולעלות לאיזה מדרגה, אזי צריך לשפח את חכמתו שמקדם; וכמו שמצינו (ב"מ פה), שרבי זירא התענה כדי לשפח תלמוד בבלי, כי היה צריך לבוא להשגה יותר גדולה, שהיא תורת ארץ-ישראל. והגדלות מועיל כמו התענית הנ"ל, כי עלידי הגדלות שוכח גסידן את חכמתו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם

העבים אחר הגשם - זה הראות, שהולך אחר הבכי. נמצא, שהדמעות הם לוקחים חלק הראות, והראות נמשך לתוכם. נמצא, שהדמעות הם חלקי ההשגחה והראות, כי הדמעות לוקחים הראות כנ"ל:

וזה: ומוריד שני דמעות - הינו שממשיך חלקי ההשגחה. לים הגדול - הינו בחינת העכו"ם המושלך על ישראל, בחינת (ישעיה נז): והרשעים כים נגרש; ואזי נעשה בחינות גדול, בחינת השגחה, בחינות תפלה שהיא בחינת גדול כנ"ל. וזהו: וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו; הינו שממשיך השגחה מסוף העולם מקץ האחרון, עד סופו - לעשות סוף וקץ מהעכו"ם המושלך בישראל, בחינות: קץ בא הקץ, כנ"ל:

וזה בחינת דמעות שבוכין בעת הצער, כי מאחר שיש לו יסורין וצער, על-כן הוא צריך לבחינות השגחה, כדי שיהיה לו ישועה כנ"ל, ועל-כן מוריד דמעות כדי להמשיך עליהם חלקי ההשגחה והראות, כי ההשגחה והראות נמשך לתוך הדמעות, בבחינות: ושב העבים אחר הגשם - זה הראות, שהולך אחר הבכי; הינו שהם מחסרים הראות ונוטלים חלק מהראות, נמצא שהראות נמשך לתוך הדמעות כנ"ל:

וזה בחינות: ויבך חזקיהו בכי גדול, הנאמר בעת שחלה (ישעיה לח). בכי גדול דיקא, כי המשיך לתוך הבכי את הראות וההשגחה, שזה בחינות גדול, בחינות תפלה וכו' כנ"ל. וזה מה שנאמר בדרך בעת שביכה על צערו (שמואל א כ): עד דוד הגדיל - שהגיע בכיתו לבחינות השגחה, בחינות גדול כנ"ל, כי עלידי ההשגחה נצולים מבפני מיני צער ויסורין כנ"ל:

רנא

דע, שעלידי מלחמות, הינו מחלקת, עלידיה נופלים מחשבות של רשעים על אנשים פשרים, הינו מחשבות של כפירות, שנופלים עליהם עלידיה. והתקון לזה - למסר המלחמה על ה', שה' ילחם המלחמה, עלידיה מבטל מחשבות רשעים הנ"ל. אבל דע, שעלידי צדקה שלהם יש כח במחשבתם להתקיים אפלו אם ימסר המלחמה לה', כי יש צדקות שרשעים נותנים, כי מצינו שאפלו מלכי עכו"ם נותנים צדקה ועושים טובות, כמו שכתוב (משלי כח): לחונן דלים יקבצנו, כמו שפרש רש"י, עין שם:

ודע, שאיש אמת, דהינו שעושה מצוות בשלמות ובכל הדקדוקים בינו לבין קונו, כמו שמדקדק לעשות המצוה בפני בני-אדם, שזה בחינת אמת, שהכל אחד אצלו, בין בשעושה מצוה לפני ה' ובין בשעושה בפני בני-אדם - זה האיש האמת יש לו כח להמשיך לעצמו כל הצדקות, כי אלו הצדקות הנ"ל שהם עושים, היא עומדת רחוקה מהם, ואינה אצלם, כי דרך הצדקה למשך עצמה לאמת, ומחמת שהם רחוקים מאמת, הצדקה רחוקה מהם, וזה האיש אמת מושך לעצמו כל הצדקות, כי הצדקה נמשכת רק אחר האמת. וזה בחינת (ישעיה נט): וצדקה מרחוק תעמוד, כי בשלה ברחוב אמת; הינו שהצדקה עומדת מרחוק, זה מחמת שגבול ברחוב אמת, כי מחמת שאין אמת, על-כן הצדקה רחוקה מהם כנ"ל:

וזה עקר צער של ישראל שיש להם בגלות, הכל הוא מחמת שגבולו מהדעת ותולין הכל בפטע ובמקרים ובמזל, ומחמת זה יש להם צער ויסורין כנ"ל, וזה בא להם מחמת שהם שרויין בין העכו"ם ולמדו מהם, מחמת שרואין שעתם מצלחת מאד, וישראל גבזים ושללים, על-כן הם לומדים מהם ותולין הכל בפטע ומקרה, ומחמת זה בעצמו יש להם יסורים, כי אלו היה להם דעת שהכל בהשגחה, לא היה להם יסורים כלל כנ"ל. ובאמת ישראל הם למעלה מהפטע, רק בשלהם חומאים, חס ושלום, אזי נופלים אל תחת הפטע, כמו העכו"ם שהם תחת המזל והפטע, ואזי יש להם גלות וצער, חס ושלום. ועקר הצער והגלות שלהם הוא רק עלידיה בעצמו שאין להם דעת ותולין בפטע. ובשהקדוש-ברוך-הוא רוצה לרחם על ישראל ולהושיעם מגלותם ולעשות קץ וסוף מהמצר להם, אזי ממשיך עליהם השגחה, ואזי מכניע ומבטל הפטע והמזל שהיה מחיב שיהיו ישראל נתונים תחת ידם, ואזי מחיב המצר להם, וישראל עולים עליהם עלידי ההשגחה:

ודע, שזאת ההשגחה הוא ממשיך מסוף העולם, כי לעתיד, בעת הקץ, יתבטל הפטע לגמרי, ולא יהיה רק השגחה לבד, כמה שכתוב (ישעיה נא): כי שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה. הינו, שיתבטל הפטע, שהיא על-פי מערכת הכוכבים ומזלות, וזהו נמלחו, הינו שיתבטלו ויתערבבו כל המזלות, ולא יהיה שום מזל, רק השגחה לבד, ואז יהיו ישראל למעלה. ועל-כן גם עתה, בשלהם יתברך רוצה לעשות קץ וסוף מאיזה עכו"ם ושהיו ישראל למעלה, אזי ממשיך עליהם השגחה מקץ סוף העולם, שאז לא יהיה רק השגחה, ועלידי זאת ההשגחה נתעלים ישראל, ונעשה קץ וסוף מהעכו"ם שהיה מצרה להם. וזה בחינת (יחזקאל י): קץ בא הקץ; הינו כשהקדוש-ברוך-הוא רוצה להביא קץ על העכו"ם, אזי ממשיך השגחה מקץ האחרון כנ"ל:

ותפלה הוא בחינת השגחה למעלה מהפטע, כי הפטע מחיב כה, ותפלה משנה הפטע, והוא בחינות גדול, בחינת (דברים ה): כי מי גוי גדול אשר לו אלקים קרובים אליו כה' אלקינו בכל קראנו אליו; כי זה גדלתנו, שהשם יתברך שומע תפלתנו ומשנה הפטע עלידי השגחתו ויתברך, וכמו שכתוב (מלכים ב, ח): ספרה נא לי את הגדלות אשר עשה אלישע; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבלי ח): ואלישע דעבד - ברחמי הוא דעבד. נמצא, שתפלה, שהיא בחינת נסים והשגחה, הפך הפטע, היא בחינת גדול:

וזה פרוש מה שהשיב אובי טמא לרב קמינא: מאי גוהא? בשעה שהקדוש-ברוך-הוא זוכר את בניו, שהן שרויין בצער בין העכו"ם, מוריד שני דמעות לים הגדול, וקולו נשמע מסוף העולם ועד סופו (ברכות נט). הינו כשהקדוש-ברוך-הוא זוכר שהן שרויין בצער בין העכו"ם - בין העכו"ם דיקא, כי זה עקר הצער מה שהן שרויין בין העכו"ם ולמדו מהם ונפלו מהדעת ותולין בהמזל והפטע, וזה עקר הצער שלהם כנ"ל, ואזי מוריד דמעות וכו'. הינו שממשיך עליהם השגחה, כי דמעות הם בחינות השגחה, כמה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא): על פסוק (קהל יב): ושב

שנוי כנ"ל, והשנוי הוא רק אצל המקבילים שנשתנו פניהם לכמה גוונים, ויש שנשתנה פניו מחמת גדלות שיש לו, באשר שאינו ראוי לו שיצטרך לבריות, ויש מחמת קטנות - על שהוא נצטרך לבריות, ויש שנשתנה פניו מחמת שמחה, ששמוח על שנותנים לו, וגם בזה יש שנויים, כי יש מי ששמוח מאד על שנותני לו. נמצא, שהשנויים הוא רק אצל המקבילים, כל אחד לפי בחינתו בן נשתנו פניהם כנ"ל. אבל הצדקה היא רק בזה אחד לבד, כי היא בחינת אמת, בחינת שמש, ועל-כן מושכת עצמה לאמת כנ"ל. ויעקב, שהוא בחינת אמת, כמו שכתוב (מכ"ה י): תתן אמת לעקב, נאמר בו (בראשית לב): ויזרח לו השמש, הינו בחינת ולנו תהיה צדקה כנ"ל, כי שמש היא בחינת צדקה כנ"ל: וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה; הינו שיעקב על-ידי האמת היה לו בזה להמשיך ולהזריח לעצמו כל הצדקות, שהם בחינת שמש. וזה: ויזרח לו השמש - לו דיקא, בחינת ולנו תהיה צדקה כנ"ל:

בגמרא (יבמות צו:): מעשה שנחלקו בבית המדרש, עד שנקרע ספריתורה מחמתן. ואמר: תמה אני, אם לא יהיה בית זה עבודה זרה. נמצא, שעל-ידי מחלוקת נעשה עבודה זרה וכפירות. וזה שכתוב (תהלים קכ): אשר חשבו רעות בלב כל יום יגורו מלחמות - שעל-ידי המלחמות, הינו מחלוקת, על-ידו חשבו רעות בלב, על-ידיהם באים מחשבות רעות, הינו כפירות כנ"ל:

והתקון לזה - למסור המלחמה לה', שה' ילחם המלחמה כנ"ל. וזה בחינת שתיקה, הינו שצריך לשתק להם, רק לסמוך על ה' שהוא ילחם בשבילנו. וזה בחינת (שמות יד): ה' ילחם לכם ואתם תחרישון. ועל-ידי השתיקה זו נתעלה המחשבה, כי נתפסל מחשבות רעות של כפירות כנ"ל. וזה בחינת: שתק, כך עלה במחשבה (מנחות כט), שעל-ידי השתיקה נתעלה המחשבה כנ"ל:

אך בשגם הם שותקים, אזי יכולים, חס ושלום, לקלקל התקון שנעשה על-ידי שתיקתו, וזה בחינת (תהלים קכט): על גבי חרשו חורשים - לשון שתיקה, בחינת: ואתם תחרישון; הינו ששתיקתם עולה על גבו כנ"ל. וזהו: האריכו למעניתם - זה בחינת הצדקה שלהם, בחינת (בראשית ל): וענתה בי צדקתי; הינו שעל-ידי הצדקה שלהם הם יכולין, חס ושלום, להתגבר, ששתיקתם יעלה, חס ושלום, על שתיקתנו, בבחינת: על גבי חרשו חורשים וכו'. ומחמת זה אין מועיל העצה הנ"ל, דהינו למסור המלחמה לה', שהוא בחינת: ה' ילחם לכם ואתם תחרישון, כנ"ל. אך האיש האמת מושך לעצמו כל הצדקות, ונתפסל בזה הצדקה שלהם, ואזי ממילא נתפסל מחשבתם הרעה, ונתפסל כל הכפירות כנ"ל:

רנב

בשיש אחדות בין הצדיקים, אין הצדקה מזקת. כי על-פי הטבע כשנותני צדקה, נחסר מאתו מה שנתן, אבל על-ידי האחדות שבין הצדיקים יוכל לתן צדקה ולא יחסר כלל. וכן על-ידיהם יכולים שיהיה להאדם מסירת נפש באמת, ואף-על-פי כן לא יזיק לו, וישאר בחיים:

וזה שכתוב: וצדקה תהיה לנו כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו באשר צונו (דברים י). הינו כשיהיה לנו בחינת אמת, דהינו לשמר לעשות כל המצוות לפני ה' לבדו בכל הדקדוקים, כמו שעושה בפני בני-אדם, שזה בחינת אמת כנ"ל, וזה: כי נשמר לעשות את כל המצוה הזאת לפני ה' אלקינו באשר צונו וכו' - לפני ה' אלקינו דיקא, הינו שנשמר לעשות כל המצוות לפני ה' לבד, בינינו לבין קוננו, בכל הדקדוקים והפרטים. וזהו: באשר צונו - הינו בכל הדקדוקים, באשר צונו השם יתברך, הינו בחינת אמת הנ"ל, שגם כשעושה המצוה לפני השם יתברך לבד, הוא מדקדק בכל הדקדוקים וכו' כנ"ל, ואז: וצדקה תהיה לנו. לנו דיקא, הינו שנמשיך לעצמנו כל הצדקות, כי דרך הצדקה למשך לאמת כנ"ל. נמצא כשיהיה האיש אמת מושך לעצמו הצדקות, אזי אין להם בזה הצדקה, ואין בזה במחשבתם להתקם כנ"ל:

ומה שצדקה נמשכת לאמת, כי צדקה הוא בחינת אמת (א), כי אמת הוא אחד, כי אחד הוא רק אחד, כי לפני אחד מה אתה סופר (ספר יצירה), ואם יש שני וכו', אינו אחד. וכן האמת הוא רק אחד, כי כשאומרים על איזה דבר האמת, אי אפשר לומר כי אם אחד, דהינו האמת כמו שהוא, אבל שקר אפשר לומר על דבר אחד דברים רבים, כמבאר במקום אחר. (לעיל בסיומן נא, עין שם מה שמבאר שם, כי על כלי כסף אי אפשר לומר האמת כי אם אחד, דהינו שהוא כלי כסף לבד, אבל אם ירצה לומר שקר, יכול לומר הרבה, כי יוכל לומר שהוא כלי זהב או נחשת או שאר שמות, וכן בכל הדברים שבעולם אי אפשר לומר האמת כי אם דבר אחד כמו שהוא, אבל השקר הוא הרבה כנ"ל. נמצא, שאמת הוא אחד. ועין שם עוד דברים נפלאים מענין האמת שהוא אחד, עין שם):

ועל-כן קדש-א-בריהוה ואוריתא וישראל כלל אחד, כי השם יתברך אמת, ותורתו אמת, וישראל אמת, וכיון שכלם אמת - הכל אחד, כי באמת אין בו שום שנוי, כמו שכתוב (מלאכי ג): אני ה' לא שניתי, ואתם בית יעקב לא כלייתם; כי השם יתברך אמת, והוא אחד בלי שנוי, חס ושלום, כנ"ל, והשנוי הוא רק אצל המקבילים, כי כפי המקבל בן נתינתו אצלו השנוי, אבל השם יתברך אין בו שום שנוי, חס ושלום. וזה בחינת שמש, כי השמש הוא רק בזה אחד לבד, והשנוי הוא אצל המקבילים, כי כמה שנויים נתינים על-ידי השמש, כגון להתיד ולהקפות, לקרר ולחמם ושאך הפחות, כמבאר במקום אחר, וזה רק מחמת המקבילים, כגון כשישמש באה על שעה - מתכת אותו, זה מחמת שהשעה אינו קשה באמת, ועל-כן נתינתו אצלה הכח להתיד, וכן בשאר הפחות, אבל השמש הוא רק בזה אחד לבד:

וזה בחינת צדקה, שהיא בחינת שמש, בחינת אמת כנ"ל, בחינת (מלאכי ג): וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה. וזה שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י): ברום זלת לבני אדם - כיון שצריך אדם לבריות, פניו משתנו לכמה גוונים, כי על-ידי הצדקה באים כמה שנויים, והכל הוא רק מחמת המקבילים, אבל הצדקה, שהוא בחינת אמת, בחינת שמש כנ"ל, הוא רק בזה אחד לבד, ואין בזה

רנג

דַּע, שְׁמַעוּט שְׁנָה הוּא מְמַעַט תַּאֲוֹת נְאוּף, כִּי יֵשׁ אִישׁ בְּאֶדֶם מִתְחַלֵּת הַתּוֹלָדָה, שְׁמַהֲאֵשׁ הַזֶּה בּוֹעֵרִין בְּאֶדֶם כָּל הַתְּבַעְרוֹת שֶׁל כָּל הַתַּאֲוֹת, וְגַם כָּל הָאֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה שְׁנוֹתֵנִין לְהַגּוֹף, הָאִישׁ הַזֶּה הוּא מְכַלֵּה וְשׁוֹרֵף הַכֵּל, וְעַל־יְדֵי מַעוּט שְׁנָה הָאִישׁ הַזֶּה נִחְלָשׁ וְאִין לֹא כַח לִבְעֵר, אֲדָּ שְׁמַזִּיק לְהַמּוֹחַ מַעוּט שְׁנָה, וְכֵן רַבּוּי שְׁנָה, בְּשִׁהָאֶדֶם מְכַרִּיחַ עֲצָמוֹ לִישֵׁן הֶרְבֵּה, גַּם זֶה מַחְלִישׁ וּמַמַּעַט הָאִישׁ הַנִּ"ל, וְגַם זֶה מִזִּיק לְהַמּוֹחַ, רַק בְּשִׁהָאֶדֶם יֵשׁן בְּמִדָּה בְּרָאוּי, אִין תַּאֲוֹת הַמִּשְׁגָּל בְּתַקְפָּה וּבְחָה, כִּי לֹא נִחְלָשׁ הָאִישׁ הַנִּ"ל: [כָּל זֶה שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ שִׁיחוּתֵינוּ הַקְדוּשִׁים, וְתִכֵּן בְּנֵנוּ בָּזֶה לֹא בָּאָר הַיָּטִב, אֲדָּ כְּפִי מַה שֶׁהִבְנֵיתִי מִשִּׁיחָתוֹ, הַכּוֹנֵה - שְׁאִין מוֹעִיל שׁוּם עֲצָה לְמַעַט תַּאֲוֹת נְאוּף עַל־יְדֵי אֵיזָה תַּחְבּוּלָה, כִּי מִזִּיק לְהַמּוֹחַ, כִּי הִיָּה אֶפְשָׁר לְהַחֲלִישׁ הַתַּאֲוָה עַל־יְדֵי מַעוּט שְׁנָה אִין רַבּוּי שְׁנָה, אֲכָל שְׁנִיָּהֶם מִזִּיקִים לְהַמּוֹחַ, עַל־כֵּן אִין חֲכָמָה וְאִין עֲצָה בְּנֵנוּ זֶה, רַק לְהִתְחַזֵּק לְהִיָּוֵת גְּבוּר לְכַבֵּשׁ אֶת יָצְרוֹ, וְה' יַעֲזֹר לּוֹ לְסַלֵּק תַּאֲוָה זֹאת מֵאֵתוֹ]:

רנד

עֵינִים הֵם דְּבָרִים עֲלִיוִנִים וְגִבּוֹהִים מְאֹד, וְהֵם רוֹאִים תְּמִיד דְּבָרִים גְּדוֹלִים וְנִזְרָאִים, וְאִם הִיָּה הָאֶדֶם זֹכֶה לְעֵינִים בְּשָׂרִים, הִיָּה יוֹדֵעַ דְּבָרִים גְּדוֹלִים רַק מִמָּה שֶׁעֵינָיו רוֹאֹת, כִּי הֵם רוֹאֹת תְּמִיד, אֲדָּ שְׁאִין יוֹדֵעַ מַה רוֹאֵה. כְּמוֹ, לְמִשְׁלַל, בְּשִׁמְעֵבִירִין דְּבָר לִפְנֵי עֵינֵי הָאֶדֶם בְּהַעֲבִירָהּ וּבְמַהֲרִית גְּדוֹל, וְאִין אִין הָאֶדֶם יוֹדֵעַ מַה רָאָה, וְהִנֵּה אֵף שֶׁבִּשְׁעָה שֶׁהַעֲבִירוֹ הַדְּבָר לִפְנֵי עֵינָיו בּוֹדָאִי רָאָה אוֹתוֹ בְּרָאִיָּה גְּמוּרָה, עִם כָּל זֶה אִין יוֹדֵעַ מַה רָאָה, כִּי אֵף שֶׁעֵינָיו רָאוּ הַדְּבָר בְּשִׁלְמוֹת, עִם כָּל זֶה מַחֲמַת הַמַּהֲרִית לֹא הִיָּה פְּנָאִי בְּכַדִּי שִׁיבִיא הָרְאוֹת לְהַדְעַת שִׂידַע מַה רָאָה, כִּי לִידַע הַדְּבָר שֶׁרָאָה זֶה תִּלּוּי בִּדְעַת, וְלֹזֶה צְרִיךְ קִצָּת זְמַן, שִׁישְׁהָא קִצָּת הַדְּבָר הַנִּרְאָה לִפְנֵי עֵינָיו, בְּכַדִּי שִׁיבֹא וְיִוָּשִׁיט כַּח הָרְאוֹת לְהַדְעַת אֶת הַדְּבָר הַנִּרְאָה, כִּדִּי שִׂידַע בְּהַדְעַת מַה רָאָה, וּמַחֲמַת הַמַּהֲרִית לֹא רָאָה הַדְּבָר רַק בְּכַח הָרְאוֹת, אֲכָל לֹא הִיָּה זְמַן לְהוֹשִׁיט הַדְּבָר לְהַדְעַת, וְעַל־כֵּן אִינוּ יוֹדֵעַ מַה רָאָה. וְכֵן הָאֶדֶם רוֹאֵה בְּעֵינָיו תְּמִיד דְּבָרִים גְּדוֹלִים (הֵינּוּ מִרְאוֹת וְחִזְיוֹנוֹת), אֲדָּ שֶׁהוּא כְּמוֹ שְׁמַעֲבִירִין לִפְנֵי בְּהַעֲבִירָהּ בְּעֵלְמָא וּבְמַהֲרִית גְּדוֹל, עַל־כֵּן אִינוּ יוֹדֵעַ מַה רָאָה כְּנ"ל, וְהִבֵּן:

רנה

בְּשִׁהָאֶדֶם הוּא מֵאֲמִין בְּהַצְדִּיק כָּלִי שׁוּם דַּעַת, אֶפְשָׁר לּוֹ לִפְלִי מַהֲאֲמוּנָה, כִּי מֵאֲמוּנָה לְבַד אֶפְשָׁר לִפְלִי; אֲכָל אִם יֵשׁ לּוֹ גַּם דַּעַת, שְׁמַכִּין גַּם בְּהַדְעַת, אִין אִי אֶפְשָׁר לּוֹ לִפְלִי:

רנו

שֵׁם אֲתָה מְסַגֵּל עַל הַיָּם לְהַכְנִיעַ הַגּוֹלִים, וְהַסּוֹד - בְּשׁוּא גִלְיוֹ אֲתָה תִּשְׁבַּחֶם (תַּהֲלִים פ"ט (א)).

רנו

כִּי תִבֹּא בְּכֶרֶם רַעֲדָה וְכו', עַל־כֵּי מַעֲשֵׂה וְכו', שֶׁהִנִּיחָה לּוֹ אֲמוֹ צֹאָה, שְׁמִי שְׁאִינוּ יָכוֹל לְסַבֵּלוֹ, לֹא יִנִּיחָנוּ לְהִיָּוֵת אֲצִלּוֹ, וְאִם לֹא, וְצִמְרָד לַעֲזֹר מִהֲרַחוּקִים עַל הַקְּרוֹבִים אֲצִלּוֹ וְכו' (וַיִּתְּבֹאֵר

(א) עֵין וְזוֹדֵר נִחַ דָּף ס"ט, וּבִמְקוֹמֵי שֵׁם.

בְּמַקּוֹם אַחֵר). כִּי בְּשִׁהָאֶדֶם יוֹתֵר מִצְרָפוֹ, זֶה הַמַּאֲכָל מִזִּיק לּוֹ, כִּי כָּל דְּבָר יֵשׁ לּוֹ שְׂרָשׁ שֵׁשׁ לּוֹ חַיּוֹת מְמַנּוּ, כְּגוֹן הַסַּמִּים יֵשׁ לָהֶם חַיּוֹת מְמַה שֶׁהָאֶדֶם לֹקַח אוֹתָם לְרַפּוּאָה, וְכֵן הַמַּאֲכָלִים יֵשׁ לָהֶם חַיּוֹת מְמַה שֶׁהָאֶדֶם אוֹכֵל אוֹתָם וּמַקְבֵּל חַיּוֹת מֵהֶם, מְמַה יֵשׁ חַיּוֹת לְהַמַּאֲכָלִים; אֲכָל בְּשִׁהָאֶדֶם יוֹתֵר מִצְרָפוֹ, אִין לֹזֶה הַמַּאֲכָל מִמִּי לְקַבֵּל חַיּוֹת, מֵאַחֵר שְׁאִין הָאֶדֶם צְרִיךְ אֵלָיו, וְהוּא דוֹמָה בְּאֵלּוֹ הַנִּיחוֹ הָאֶדֶם לְתוֹךְ כָּלִי, שְׁבִדָּאִי אִינוּ מַקְבֵּל חַיּוֹת מִשָּׁם, וְעַל־כֵּן הַמַּאֲכָל מְבַקֵּשׁ לּוֹ חַיּוֹת לְהַחֲיוֹת עֲצָמוֹ, וְאִין הוּא מוֹצִיא הַחַיּוֹת שֶׁל הָאֶדֶם, וְעַל־יְדֵיזֶה הוּא מִזִּיק לְהָאֶדֶם, וּמַחֲמַת זֶה נִצְטָרְפִין עֲמּוֹ אֲפִלּוּ שְׂאֵר הַמַּאֲכָלִים וּמִזִּיקִים לּוֹ. וְזֶה: וְאֲכַלְתָּ בְּנֶפֶשׁ שֶׁבָעָד - לֹא יוֹתֵר. וְזֶה: וְאֵל כָּלִיד לֹא תִתֵּן, הֵינּוּ שֶׁלֹּא תֵּאֲכַל יוֹתֵר מִצְרָפָה, שְׁנֵה דוֹמָה בְּנֵנוּת לְתוֹךְ הַכָּלִי, מֵאַחֵר שְׁאִין צְרִיךְ לּוֹ כְּנ"ל:

רנח

בְּשִׁיָּשׁ מַחֲלַקֵּת עַל הָאֶדֶם, יָכוֹלִים לְהַטּוֹת אוֹתוֹ מִדֶּרֶךְ הַשֵּׁם וַיִּתְּבֹאֵר וּלְהַפִּילּוֹ מִמִּדְרַגָּתוֹ, חֵם וְשָׁלוֹם. וְזֶה שֶׁהַתְּפֹאֵר דּוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם (תַּהֲלִים ק"ט): רַבִּים רוֹדְפֵי יָצְרִי, מַעֲדוֹתֶיךָ לֹא נִמְיָתִי - שְׂאֵף שְׁהִיָּה עָלָיו מַחֲלַקֵּת רַבִּים, עִם כָּל זֶה לֹא נִמָּה מִדֶּרֶךְ הַשֵּׁם וַיִּתְּבֹאֵר:

רנט

בְּשִׁהָאֶדֶם מִתְבּוֹדֵד וּמִפְרָשׁ שִׁיחָתוֹ וְצַעְרוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם וַיִּתְּבֹאֵר, וּמִתְנוּדָה וּמִתְחַרֵּט עַל גְּדֹל הַפְּגָמִים שֶׁעָשָׂה, אִין גַּם הַשְׁכִּינָה בְּנֵנוּ מִפְרָשֶׁת לִפְנֵי שִׁיחָתָהּ וְצַעְרָהּ וּמִנַּחֲמַת אוֹתָהּ, כִּי כָּל פָּגַם וּפָגַם שְׁפָגַם בְּנִשְׁמָתוֹ, פָּגַם אֲצִלָּה גַם־כֵּן, כְּבִיכּוֹל. וְזֶה בְּחִינַת (דְּבָרִים כ'): אֶת ה' הָאֱמֶרֶת וְה' הָאֱמִירָה וְכו'. וְהִיא מְנַחֲמַת אוֹתוֹ שֶׁתְּבַקֵּשׁ תַּחְבּוּלוֹת לְתַקֵּן כָּל הַפְּגָמִים:

רס

הַשֵּׁם הוּא הַנֶּפֶשׁ, כְּמוֹ שְׁמַבְאָר בְּהַתּוֹרָה "הִיכַל הַקֹּדֶשׁ" (בְּס' נ"ט), עֵין שֵׁם, בְּבִחִינַת (בְּרָאשִׁית ב'): נֶפֶשׁ חַיָּה הוּא שְׁמוֹ, עֵין שֵׁם. וְיֵשׁ בְּבִחִינָה זֹאת מְסִירַת נֶפֶשׁ. כִּי יֵשׁ עֲשָׂרָה הַרְגֵי מְלָכוֹת, שְׁמִסְרוּ נֶפֶשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם בְּשִׁבְלֵי יַחֲוֹד קִדְשָׁא־בְּרִיךְ־הוּא וְשִׁכְנִיתָהּ, כִּידוּעַ, שֶׁעָקֵר הַיַּחֲוֹד עַל־יְדֵי מְסִירַת־נֶפֶשׁ, וְהֵם רָאוּ בְּאוֹתָן הַדּוֹרוֹת, שְׂאִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן וְלַעֲשׂוֹת יַחֲוִדִים לְמַעַלָּה כִּי אִם עַל־יְדֵי נִשְׁמוֹתֵיהֶם, עַל־כֵּן מְסִרוּ נֶפֶשָׁם עַל קְדוּשַׁת הַשֵּׁם, כִּי בְּשִׁהָאֶדֶם עוֹלוֹת לְמַעַלָּה עַל־יְדֵי מְסִירַת נֶפֶשׁ, אִין הֵם חוֹזְרִים לְהַשְׁכִּינָה, כִּי מִשָּׁם יֵצְאוּ, כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם חֵלֶק אֱלֹהִים מִמַּעַל מִשָּׁם, שֶׁהֵם חֵלְקֵי הַשְׁכִּינָה מִשָּׁם, בְּבִחִינַת: הַעֲמִסִּים מִנִּי בְטָן (יִשְׁעִיָּה מ"ו); וְכִשְׁהֵם חוֹזְרִים לְהַשְׁכִּינָה, אִין הַשְׁכִּינָה מִתְּפַאֲרָת: חֲזִי בְמָה בְּרָא קְאֲתִינָא לְנִבְדָּה (וְזוֹר וִיקְרָא י'), וְאִין מִתְעוֹרֵר הַשְׁתַּקְקוֹת עָלָיו, וְנַעֲשֶׂה יַחֲוֹד, כִּידוּעַ. וְלַפְעָמִים בָּא לְצִרְדָּה זֶה הַרְגִּיָּה, חֵם וְשָׁלוֹם, שְׁנִיחָתָהּ, חֵם וְשָׁלוֹם, כְּמָה וְכְמָה נִפְשׁוֹת מִיִּשְׂרָאֵל, כִּדִּי שִׁיחָתָהּ יַחֲוֹד עַל־יְדֵי נִפְשׁוֹתֵיהֶם הַעוֹלוֹת לְמַעַלָּה, כִּי לַפְעָמִים צְרִיכִין אֵל הַיַּחֲוֹד הֶרְבֵּה נִפְשׁוֹת מְאֹד, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן בָּא הַרְגִּיָּה, חֵם וְשָׁלוֹם:

וְכֵן עַל־יְדֵי אֲבֵדַת הַשֵּׁם, הֵינּוּ מִפְרָסֶם, דְּהֵינּוּ שֵׁשׁ אֶחָד שֶׁהוּא מִפְרָסֶם וְאִינוּ מִפְרָסֶם, דְּהֵינּוּ שֶׁהוּא מִפְרָסֶם כְּפִי כָּל וְהַכָּל מִדְּבָרִים מְמַנּוּ, וְאֶף־עַל־פִּיכֵן אִינוּ מִפְרָסֶם, כִּי אִינוּ חֲשׁוֹב כָּלִל.

רסג

דע, שחלי הקדחת, רחמנא לצלן, בא עלידי מה שאדם אוכל
אכילה יתרה, כי בשאוכל יותר ממה שצריך, הוא בחינת
מאכל בהמה, כי גדר האדם לאכל רק כפי מה שצריך, וכשאוכל
יותר הוא מעשה בהמה, שאוכלת ולועסת כל היום, ועלידיה
בא קדחת, רחמנא לצלן. וכן כשנודמן להאדם בתוך מאכלו
ניצוצות, שלא נתבררו עדין ממאכל בהמה למאכל אדם, עלידי
זה בא גם כן חלי הנ"ל, (אם לא מי שהוא אדם גדול מאד, שיכול
לדלו מדרגה שלמה ולהעלות המאכל למעלת מדבר), כי בשאוכל
מאכל בהמה כנ"ל, נמצא שיוצא מגדר אדם לגדר בהמה. וזה
בחינת (תהלים טו): הרפכת אנוש לראשנו; הינו שגדר אנושי למעלה
ממנו, כי הוא למטה מגדר אדם, כי ירד לגדר בהמה כנ"ל, אזי:
באנו באש ובמים - זה בחינת חלי הקדחת, רחמנא לצלן, שהוא
אש ומים, חמימות וקרירות:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (בבבא בתרא פ"א, ובתנא דבי אליהו רבא
פ"א, שם איתא לשון זה): בשעה שאמר הקדוש ברוך הוא לאדם
הראשון: ואכלת את עשב השדה, נודעו איבריו. אמר: אני
וחמור נאכל באבים אחד. נודעו איבריו זה בחינת חלי הקדחת,
שבא עלידי אכילת עשב השדה, עלידי מאכל בהמה כנ"ל. וזה
שאמרו: ביון ששמע בועת אפיק תאכל לחם נתישבה דעתו, כי
חלי הקדחת זה בחינת פגם הדעת, כי עקר הדעת הוא עלידי
חבור אש ומים. וזה: ביון ששמע בועת אפיק וכו', כי רפואת
החלי הנ"ל הוא עלידי זעה, ועלידיה נתישבה דעתו - הוא
בחינת מה שנתרפא מחלי הנ"ל, שהוא שלמות הדעת כנ"ל:

רסד

צדקה היא תקון הברית. כי פגם הברית הוא, כי הוא היה צריך
להשפיע בקדשה למקום שצריך להשפיע, והוא סלק
ההשפעה משם והמשיכה, חס ושלום, למקום אחר, ועל כן התקון
עלידי הצדקה, שעלידיה חוזר ומשפיע לשם, אל הקדשה,
ועלידיה נתתקן. וזה בחינת: ויבאו האנשים על הנשים, הנאמר
בנדרת המשכן (שמות לה). הינו בחינת זיווג שנעשה עלידי הצדקה
של נדרת המשכן כנ"ל. ועל כן כשנותן לעני שאינו הגון, אזי
אדרבא, הוא נפגם יותר, כי חוזר ומשפיע למקום שאינו צריך.
ועין במקום אחר (לעיל בס' לא, ובס' נד), שמבאר גם כן שצדקה הוא
תקון הברית:

רסה

טעם על שבירת כלי חרס בשעת התקשרות השדוק, כי (כ) אלו
נשמות של הזיווג הם למעלה אחד (א), אך למטה
ההתקשרות וההתאחדות שלהם הוא בהעלם, כי אין יודעין
מהתאחדות שלהם עד השדוק, ואזי נתגלה ההתקשרות שלהם,
שהיה עד עתה בהעלם. אך זה ההתגלות של ההתקשרות,
שנתגלה בעת התנאים, הוא בבחינת: והחיות רצוא ושוב (יחזקאל
א); כי בשעת השדוק נתגלה ההתקשרות, ותכף ומיד נתעלם, כי
אחר כך נתפרדו ונתרחקו, כי עדין היא אסורה עליו עד החפה.
נמצא, שבשעת השדוק נתגלה אור האחדות שלהם, שהיה עד

ויש אחד שאינו חפץ בזה, רק שאבד את המפרסם, דהינו אבדת
השם, שהיא הנפש, דהינו אף על פי שאין רצונו שלא יהיה
מפרסם, אף על פי כן אבד אותו, כמו שאדם אובר דבר שלא
ברצונו, דהינו שאבד את השם, שהוא בחינת מפרסם שיש לו
שם בעולם. אבל יש אחד שעושה זאת ברצונו ובדעתו, שמוסר
את נפשו על קדוש השם, דהינו המפרסם שלו, שהוא בחינת שם
כנ"ל, שהוא בחינת נפש כנ"ל, ומחמת זה אף על פי שהוא
מפרסם, אף על פי כן אינו מפרסם כלל, כי אדרבא, הוא להפך,
כי הכל דוברים עליו ובודים עליו בזבים שלא עלה על דעתו,
ויש לו שפיות דמים ממש מזה, ועושה זה ככונה, כי הוא בחינת
מסירת נפש ממש, כי השם הוא הנפש כנ"ל, וגם יש לו
שפיות דמים מזה כנ"ל, והוא מציל את ישראל בזה ממה שהיה
ראוי לבוא עליהם, חס ושלום, בשביל היחוד כנ"ל, ועלידי מסירת
שמו, שהוא נפשו כנ"ל, הוא מציל אותם כנ"ל:

רסא

כשנזפל אדם ממדרגתו, ידע שפגם השמים הוא, כי התרחקות -
תחלת התקרבות, על כן נפל, שיתעורר יותר להתקרב
להשם יתברך. ועצתו - שיתחיל מחדש לפגם בעבודת השם, באלו
לא התחיל עדין כלל מעולם. וזה כלל גדול בעבודת השם,
שצריכין ממש בכל יום להתחיל מחדש: (ועין ענין זה עוד בכמה מקומות
בספרי רבנו ז"ל, כמה צריך האדם להתחזק בעבודת השם ולכלי לכל משום דבר
שבעולם, רק להתחיל בכל פעם מחדש. עין היטב בענין זה, ויערב לך לעד.)

רסב

דע, שעלידי התחדשות התורה נעשה נהרות, כי כשמתחיל
לחדש בתורה, אזי מתחיל לנבע מעין בבחינת (ויאל ה): ומעין
מבית ה' יצא, שהוא השכל, כמו שכתוב (משלי כד): בחכמה יבנה
בית. וזה המעין בתחלה הוא צר וקטן, ואחר כך מתרחב ומתפשט
יותר ויותר, עד שנעשה ממנו נהרות, והכל באים לשמות מאלו
הנהרות:

על כן מי שרוצה לחדש חדושוין דאורייתא שיש בהן ממש, הוא
צריך לבנות מקדם, כי כשנעשין נהרות הנ"ל והכל באים
לשמות מהם, אזי יבואו גם כן קלפות וסמרא אחרא, חס ושלום,
לשמות גם כן משם, על כן צריך לבנות מקדם, ואזי עושה עלידי
הכבי נהרות, בבחינת (איוב כח, עין רש"י שם): מכבי נהרות חפש;
שעלידי הכבי מתקן נהרות, ומשם שותין די ספוקם כל הקלפות
וסמרא אחרא. ואחר כך, כשעושה נהרות מחדושוין דאורייתא
שמתחדש אחר כך, אזי יכול להמשיכם רק למקומות שצריך, שלא
ישתו ממנו זרים. ועל כן חבור ההלכות והחדושוין נקרא מסכת,
זה בחינת (תהלים קב): ושקני בכבי מסכתי; שצריך למסד המשקה
בכבי, כי צריך לבנות מקדם כנ"ל:

וזה בחינת (תהלים קלו): על נהרות ככל, שם ישכנו גם בכינו - זה
בחינת תלמוד בכלי, שנעשה אצל הישיבות, שמהם נעשין
נהרות כנ"ל. וזהו: גם בכינו - כי צריך לבנות מקדם, בבחינת:
ושקני בכבי מסכתי, כנ"ל:

בחינת: ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית כנ"ל. וזהו בחינת סוֹן (א), שאז הוא זמן מתן תורה, ראשיתבות: ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית וכו', כנ"ל (א):

רסו

שבועות הוא רפואה להראה, כי חמשה כנפי ראה כנגד חמשה חמשי תורה (תקון כה), ובשבועות מקבלין התורה, וכולין לקבל חיות חדש:

רסח

כשאין האדם מסתפל על התכלית, למה לו חיים. והנה הנפש מתגעגעת תמיד לעשות רצון יוצרה, ובשרואה שאין האדם עושה רצונו יתברך, חס ושלום, אזי היא מתגעגעת מאד לחזור לשרשה, ומתחלת להמשיך עצמה להסתלק מגוף האדם, ומזה נחלה האדם, על ידי שגחלש פח הנפש, על ידי שממשכת עצמה ממנו מחמת שאין ממלא רצונה, כי היא רוצה רק שיעשה רצון המקום ברוך הוא. ומה שהאדם חוזר לבריאותו על ידי רפואות, הוא מחמת שהנפש רואה, שזה האדם יכול לכך עצמו לעשות הפך תאוותו ורגילותו, כי הוא מרגל באכילת לחם ושאר מאכלים, ועכשו בופה תאוותו ומקבל רפואות וסמים מרים בשביל בריאותו, ומחמת שהנפש רואה שהוא יכול לכך תאוותו בשביל איזה תכלית, על כן היא חוזרת אליו, כי היא מצפה שיכף תאוותו בשביל התכלית האמתי - לעשות רצון יוצרו יתברך:

רסט

לשון רבנו זכרנו לברכה

מדירת הצדיק נבר מעשה הדור. וסימן לדבר: והיא יושבת תחת תמר (שופטים ד), ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (מגילה יד): מה תמר אין לו אלא לב אחד, אף ישראל כן: (עד כאן לשונו ז"ל)

ער

כמו שיש התעוררות מאדם לחברו, כגון בשרואין שאחד אומר בקשות וסליחות בהתעוררות כלב גשבר, אזי חברו מתעורר ממנו גם כן, כי מתעורר מחברו ומתחיל להסתפל על עצמו, ונתעורר גם כן ומתחיל לומר גם כן בקשות בהתעוררות הלב; כמו כן יש אצל האדם עצמו התעוררות מזה ובה, שמתעורר מתוך דברי עצמו, דהינו שאומר בקשות ותחנונות בהתעוררות וצועק: וי לי! ובתוך כך נתעורר מזה ומתחיל להסתפל על עצמו: היכן אני, ומי צועק כך, הלוא וי לי, לי ממש. ומתחיל שנית לצעק וי לי, לי דיקא. ואף שבתחלה נדמה לו כאלו גם כן אומר באמת בראוי, עם כל זה אחר כך רואין ההפך בין קדם לאחר כך. והבן:

רעא

צריך שיהיה להאדם עזות דקדשה, כמבאר בכמה מקומות, כמו שכתוב (אבות פ"ה): הוי עז כנמר, וכמוכא לעיל. ואפלו נגד הרב בעצמו צריך שיהיה לו עזות, שיעז פניו לדבר עמו כל מה שצריך, ולא יתביש. וזה שאחד מקרב יותר, הוא רק על ידי

ענה בהעלם, ותכף ומיד נתעלם כנ"ל, בבחינת: והחיות רצוא ושוב כנ"ל. ובשביל זה שוברין כלי חרס בשעת התקשרות השדוק, כי כתיב (שם): והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק, פרוש: כאור היוצא מן החרסין; דהינו הניצוץ שיוצא בשעה ששוברין כלי חרס, שהוא רק לפי שעה. ועל כן בשעת התקשרות השדוק, שאז אור האחדות שלהם נתגלה בבחינת רצוא ושוב כנ"ל, על כן שוברין כלי חרס, זה מרמו על סוד: והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק כנ"ל. (ועין עוד טעם על זה לעיל בסימן ס, ובלקוטי תנינא בסופו):

רסו

דע, שמיתות בהמות וחיות בלא זמן הוא על ידי שאינן נוהרין במצות סבה בראוי, כי סבה בחינות אמא דמסככא על בגין (תקונים ד"ג), בחינות: אם לבינה תקרא (משלי ב). וזהו בחינות ההבדל שבין גדר אדם לגדר בהמה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): ברכי נפשי את ה', ואל תשכחי כל גמוליו - שעשה לה ידים במקום בינה, אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה למטה. וזהו ההפך שבין גדר אדם לבהמה - שהאדם יונק מדדי אדם, שהוא במקום בינה, בחינות: אם לבינה תקרא, בחינות סבה; אבל הבהמה יונקת מדדי בהמה שהם למטה. ועל כן כשפוגם במצות סבה, אזי נופל מבחינות דדי אדם, שהם במקום בינה, בחינות סבה, ואזי נופל לבחינת דדי בהמה ויונק משם; נמצא, שיונק משפע של הבהמה, ועל כן יונק את חיותם, ועל ידי זה הם מתים, על ידי שנוטל מהם את השפעתם. ולפי הפגם שפגם בסבה, כן הוא נפילתו, וכן נוטל את השפע של הבהמות, וכמו כן גורם מיתות הבהמות והחיות. וזהו בחינת: ולמקנהו עשה סבות (בראשית ג) - כי הסבה הוא בשביל מקנהו כנ"ל:

גם העוסקין בבגין, מוזיק להם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה יא): כל העוסק בבגין, מתמסכן; כי צריך לבנות הבית בחכמה ושכל, ואזי אין מוזיק לו הבגין, ואזי ראוי לו לבנות בית, כמו שכתוב (משלי כד): בחכמה יבנה בית ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו (א) (כי יש לו מקום להקנים השפע). אבל בשבונה בלא שכל, אזי מוזיק לו, ועל כן מתמסכן, כי זה עגשו על שפגם בחכמה, כי היה ראוי לו לבנות הבית בחכמה כנ"ל, ועל כן עגשו שמתמסכן, שזה בחינות פגם החכמה, בחינות: חכמת המסכן בוזיה (קהלת ט). ועל כן על ידי הסבה, שהיא בחינת שכל, בחינות: אם לבינה כנ"ל - על ידי זה יכול לבנות בית בבחינת: בחכמה יבנה בית וכו' כנ"ל:

וזה בחינת: ויעקב נסע סכותה ויבן לו בית (בראשית שם), כנ"ל:

וזה בחינת שבועות, כי שבועות וסבות הם אחד, כי התורה יוצאת מבינה שהיא בחינת סבה, כמו שכתוב (משלי א): ואל תש תורת אמוך, בחינת אם לבינה, שהוא בחינת סבה כנ"ל:

ועל כן תכף אחר סבות הוא שמחת תורה, כי מבחינת סבה משם יוצאת התורה. נמצא על ידי שנקנסו בסבה נעשים בעצמם בבחינות התורה, כי משם יוצאת התורה כנ"ל, ואז מתחלת התורה, שהוא בראשית, בחינות בית, הינו בית דבראשית,

(א) עיין סנהדרין צב. (ב) צ"ל סיון ביוז ואו, כי כן מבואר בש"ע אה"ע סימן קכו סעיף ז, ור"ל בפסוק זה מרמז ענין סיון שני פעמים, כי ויעקב נסע סכותה ר"ת סיון, היינו הוי"ו יו"ד של ויעקב, כי הוא איתו משרש התיבה ע"כ צריכין לצרף עמה גם חידו. וכן נסע סכותה ויבן ר"ת סיון וי"ב כנ"ל. (ג) לב ר"ת לו בית, לב זו התורה, כי ב"ת מבראשית למ"ד מלעני כל ישראל היינו כלל התורה (זה מצאתי מכת"י ו"ל).

ערה

דע, שכל מצוה ומצוה שעושים, געשע מִפְּנֵי נר אחד (א).
 וכשנסתלק האדם, אם היא גשמה גדולה, שהיא יקרה מאד
 בעיני השם ותפודה, אזי נותנין לה להיות מחפש בגנוי דמלכא,
 שיחפש ויקח לו מה שירצה מגנוי המלך ותפודה, וזהו תכלית כל
 תענוגי עולם הבא. ולחפוש צדיקין גרות, כמו שאמרו רבותינו
 זכרונם לברכה (פסחים י'), שחפוש בגרות, ולמדו מפסוק: נר ה'
 נשמת אדם חופש כל חדרי בטן; והגרות געשין מן המצוות כנ"ל,
 בבחינת: נר מצוה (משל י'), ואצל אלו הגרות מחפשת הנשמה אחר
 ההסתלקות בגנוי דמלכא. וזה בחינת: במתים חפשי - כיון שמת
 אדם, געשע חפשי מן המצוות (שבת קמא:), חפשי הינו בחינת החפוש
 שגעשע מן המצוות, כי המצוות הם גרות שעל-ידם החפוש כנ"ל.
 אבל יש צדיק שממית עצמו בחייו, וגם בעודו בחיים הוא מחפש
 בגנוי אביו:

רעו

דע, כי אכילת שבת אינה בשביל שביעה כלל, רק בגין דיתפרכון
 בלח שְׂתֵּא יומין, כמובא בזהר (יתרו דף פח), כי מאכילת שבת
 נשפיעין ונתפרכין כל ששת הימים. כי עקר השביעה - בשבת, כי
 סומא אין לו שבע, כמו שלמדו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ער):
 מפסוק: המאכילך מן בפרך למען ענתך וכו'; ופסיעה גסה נוסלת
 מאור עיניו של אדם ומהדר לה בקדושא דבי שמישי (ברכות מג:).
 נמצא, שעקר שלמות מאור עינים הוא בשבת, ועל-כן אז השביעה,
 כי השביעה - על-ידי ראית עינים כנ"ל. וזה: פוסעים בו פסיעה
 קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים; הינו שבשבת פוסעים
 פסיעה קטנה, שעל-ידי זה המאור עינים בשלמות, שעל-ידי זה
 השביעה כנ"ל. ועל-כן מה שפועדים בו שלש פעמים, הוא רק
 לברך, דהינו בגין דיתפרכון כל שְׂתֵּא יומין כנ"ל, אבל בשביל
 שבת עצמו לא היה צריך לאכל כל-כך שלש פעמים, כי בשבת
 השביעה, רק הוא לברך כנ"ל:

רעו

דע, כשיש מחלקת על האדם, אין לעמוד עצמו כנגד השונאים
 לומר: כמו שעושה לי בן אעשה לו כנגדו; כי זה גורם
 שהשונא יבוא למבקשו, לראות בו, חס ושלום, מה שהוא רוצה
 לראות בו, רק אדרבא, ראוי לדון אותם לכף זכות, ולעשות להם
 כל הטובות, בחינות: ונפשי בעפר לכל תהיה - כמו העפר, שהכל
 דשין עליה, והיא נותנת להם כל הטובות: אכילה ושתיה וזהב
 וכסף ואבנים טובות - הכל היה מן העפר; כמו-כן אף-על-פי שהם
 חולקים עליו ומבקשים רעתו, אף-על-פי-כן יעשה להם כל
 הטובות, כמו העפר כנ"ל. והוא כמשל, כשאחד חותר תחת בית
 חברו, אם הוא יעמוד עצמו ויחתר גס-פן כנגדו, אזי בודאי בקל
 יבוא החותר למבקשו, אבל כשאחד חותר, וחברו עומד בפנים
 ושוף עפר ועושה תל כנגדו - אזי מפיר מחשבתו, ואינו יכול
 השונא לעשות מבקשו; כמו-כן אין לעמוד כנגד השונאים לעשות
 כנגדם, שזהו בחינת שחותר גס-פן כמו השונא, שעל-ידי זה יבוא
 למבקשו בקל.

שיש לו עזות יותר, ומחמת זה מדבר עמו יותר. אך זה תלוי בזה,
 שזה שיש לו עזות לדבר, הוא מחמת עבודתו, שהוא עושה ועובד
 הרבה את ה', ומחמת זה יש לו עזות לדבר עם הרב, ומחמת
 זה שהוא מדבר עמו, על-ידי זה עושה ועובד הרבה, על-ידי
 שמתעורר ביותר על-ידי שמדבר הרבה עמו. נמצא, שזה תלוי
 בזה. וכן יש כמה דברים בעולם שהם תלויים זה בזה, ואין יודעין
 מהיכן ההתחלה, כי כל אחד מתחיל מחברו, כי זה תלוי בזה
 כנ"ל:

ערב

היום אם בקולו תשמעו (תהלים צה). זה כלל גדול בעבודת השם,
 שלא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום, הן בעסק פרנסה
 והצטרכותו צריך שלא יחשב מיום לחברו, כמובא בספרים, וכן
 בעבודתו ותפודה לא ישים לנגד עיניו כי אם אותו היום ואותו
 השעה. כי כשרוצין לנגד בעבודת השם, נדמה להאדם כאלו הוא
 משא כבד, ואי אפשר לו לשא משא כבד כזו, אבל כשיחשב
 שאין לו רק אותו היום, לא יהיה לו משא כלל, וגם שלא ידחה
 את עצמו מיום ליום לאמר: מחר אתחיל, מחר אתפלל בכונה
 ובכח כראוי, וכיוצא בזה בשאר העבודות, כי אין לאדם בעולמו
 כי אם אותו היום ואותו השעה שעומד בו, כי יום המחרת הוא
 עולם אחר לגמרי. היום אם בקולו תשמעו - היום דיקא. והבן:

רעג

דע, שיש בנים שמולידים בזה העולם, אבל יש בני עליה גדולים
 מאד, שמולידים נשמות, שהם למעלה מהנשמות המתלבשים
 בפנים הנולדים בעולם, כי כל הנשמות שהם בעולם הם ששים
 רבוא, ואף שיש יותר, הם רק מהתחלקות הניצוצות, אבל בכלל
 הם רק ששים רבוא. אבל אלו הנשמות הנ"ל הם למעלה מששים
 רבוא נשמות שמתלבשים בזה העולם, כי הם אינם ראויין כלל
 להתלבש בזה העולם, ואפלו כשבאין בזה העולם, הם אינם
 נחשבים מזה העולם כלל. וזה בחינות בני משה, שכתוב בהם:
 ובני רחביה רבו למעלה, ודרשו חכמינו זכרונם לברכה (ברכות י):
 למעלה מששים רבוא; כי הם לא היו נחשבים בכלל הששים
 רבוא, כי הם היו למעלה מהם, כנ"ל:

רעד

דע, שיש רשעים, שעובדים ויגעים כל ימיהם כדי לעקר עצמן
 מהשם ותפודה ומתורתו לגמרי, כי הנקדה הקדושה של
 קדשת ישראל שיש עדן בתוכם, אף-על-פי שהם רשעים גמורים,
 היא מבלבלת אותם ומביאה בהם הרהורי תשובה ויראה מאימת
 הדין הגדול, ומחמת זה אין להם תענוג מהעברות והתאוות
 שלהם, על-כן הם מתאווים ויגעים כדי שייגיעו לכפירה גמורה
 בדעתם, חס ושלום, באפן שלא יהיה להם עוד צד ספק לנשוא
 אל האמת. אבל צריכים לזה יגיעה גדולה מאד מאד כמה וכמה
 שנים, רחמנא לצלל, רחמנא לשזבן, כי היהדות שבהם אינה מנחת
 אותם, ומבלבלת אותם תמיד. ודע, שיש מהם, כשמגיעין ובאין
 למה שהתאוו, דהינו לכפירה גמורה, חס ושלום, בלי שום ספק
 אל האמת, אזי תכף ומיד מתים מן העולם, ואז רואין האמת:

אז נותנת הארץ בהם כח, אבל בזמן אחר, אפילו אם יקחו אותן הרפואות בעצמן, אין להם זה הכח, ועליכן לוקחין רפואות בחדש איר, שהוא "מייא":

ועקר הוא ארץ־ישראל, כי כל הארצות מקבלין מתמצית ארץ־ישראל. וארץ־ישראל יש לה שתי בחינות: לפעמים נקראת ארץ כנען, ולפעמים נקראת ארץ סתם. הינו כשיש מחלקת, אזי נקראת ארץ כנען, בחינת פאן עני, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (פסחים ג) על פסוק: ולא יהיה כנעני - אין פאן עני. נמצא כנען הוא בחינות פאן עני, וזה עלידי מחלקת, כי מחלקת אחת דוחה מאה פרנסות (ג):

וזה בחינות (בראשית יג): ויהי ריב בין רועי מקנה אברהם ובין רועי מקנה לוט, והכנעני אז בארץ - שעלידי הריב והמחלקת, עלידיזה והכנעני וכו', כי אזי נקראת בחינת ארץ כנען כנ"ל. אבל כשיש שלום, אזי היא נקראת בחינת ארץ סתם, ואזי היא בחינת (תהלים טו): ארץ נתנה יבולה - שנותנת בחותיה לכל יבול הארץ, ואזי יש כח לכל הרפואות כנ"ל. ועליכן אותיות אייר ראשיתבות: איבי ישובו יבשו רגע (שם ו) (ג); כי אזי הם כל הרפואות, שהם בחינת שלום, בחינת: ארץ נתנה יבולה, כנ"ל, שהוא הפך המחלקת, שהיא בחינת ארץ כנען כנ"ל:

ודע, שעקר כבוד שבת היא האכילה, כמו שכתוב: אכלוהו היום (שמות טז); כי אכילת שבת יקרה מאד, כי הוא פלו אלהות, פלו קדש, וכמבאר (לעיל בס' טו). ועליכן מצוה גדולה להרבות בסעדת שבת, והוא תקון לחלול שבת, כי מחלול שבת אי אפשר לזהר, כי בקל אפשר להכשל בחלול שבת, חס ושלום:

והתקון הוא עלידי האכילה של שבת, כי חלול שבת הוא בחינות חלל, בחינת הסתלקות, בחינות: כי ימצא חלל באדמה (דברים כא); ומי שמתה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין כב), ושבת היא בחינת אשתו ראשונה, כמו שאמרו רבותינו ז"ל (בראשית רבה פרשה יא), שאמרה שבת לפני הקדוש־ברוך־הוא: לכל נתת בן־זוג, ולי לא נתת. והשיבה השם יתברך, שפנסת־ישראל הוא בן־זוג שלה. נמצא, שחלול שבת הוא בחינות פסיעות קצרות, בחינות פסיעותיו מתקצרות כנ"ל:

והנה מצינו להפך, כי הלוא אדרבא, רבותינו זכרונם לברכה אסרו לפסע בשבת פסיעה גסה (שבת קנז), וצריך דוקא לפסע בשבת פסיעה קטנה. אך דע, כי בחל, כשעושין מצוה, וכל מצוה היא קומה שלמה, יש מקומות שהפטר־אחרא יונקת מהם, והן הרגלן של המצוה, שמשם יניקת הפטר־אחרא, בבחינות (משל): רגליה יורדות מות; ובשבת עולין הרגלן מן הקלפות, בבחינות (ישעיה נח): אם תשיב משבת רגלך; שבשבת משיבין הרגלן של מצוה אל הקדשה, ואזי מתחלת לילך לפני השם יתברך.

אבל עלידי בחינת עפר, בחינת ונפשי בעפר כנ"ל, עלידי זה מפיר מחשבת השונא כנ"ל, ואזי כורה שחת בה ופל, כי נופל ונשאר בהשחת שפורה על חברו עלידי העפר שנשפך עליו, כי חברו עומד ושוף עליו עפר כנגדו כנ"ל, עלידי בחינת ונפשי בעפר כנ"ל:

וכל זה פשהחלקים הם רשעים, אבל פשהחלקים עליו צדיקים, בודאי פונתם הוא רק לטובה, שמרימין ומנשאים אותו עלידיזה, וממתקים דינים מעליו, והוא כמו אחד שחופר עצמו תחת חברו ומשליך לו מתנה טובה, וכמו שמוצינו פניו זה בצדקה, שפמה תנאים השליכו צדקות בהצנע, כדי שלא ידע המקבל (כתובות טו), בן זאת המחלקת של צדיקים הוא שנותנין לו טובה בהעלם והצנע כנ"ל:

וזה שפיש דוד (תהלים צב): בקמים עלי מרעים וכו'. כי יש תמר בקדשה, בחינת (שם): צדיק בתמר יפרח; וכנגדו תמר בסטרא־אחרא, בחינת שאור בכפותכת (ס), וכותבת היא תמרה, הינו התמר שפסטר־אחרא, כי שאור הוא כללות ותקף הדינים, כי הוא בחינת אלקים ברבוע ובמלוי, כמובא, ועליכן נקרא תמר, לשון תמורה, הינו הפטר־אחרא, שהיא נקראת תמורה, כי תמורת חכמה - אולת; תמורת חיים וכו', כמובא (בספר יצירה). ושרש הדינים והפטר־אחרא הוא מחלקת שפקדשה, כי הפטר־אחרא הוא בחינת מחלקת, ושרשם - מחלקת שפקדשה, ואין הדין נמתק אלא בשרשו, ועליכן עלידי מחלקת של צדיקים, שהיא מחלקת שפקדשה, עלידיזה נמתקים הדינים בשרשן כנ"ל, ועלידיזה צדיק בתמר יפרח, כי נמתק ונתפטר התמר דסטרא־אחרא עלידי המחלקת, שהיא בחינת המתקת הדינים בשרשן. נמצא, שמחלקת של צדיקים היא טובה גדולה, רק מחמת שמשם נשתלשל ונאחו הפטר־אחרא והדינים, שהם מחלקת גמורה, עלכן אפשר שידמה שהמחלקת של צדיקים היא גס־בן מחלקת גמור של שנאה, חס ושלום, מחמת שהם נאחזין שם כנ"ל, אבל באמת הוא רק לטובה:

וזה שפיש דוד, כשיהיה עליו מחלקת של צדיקים, שלא ישמע מן המחלקת רק טובות, כי בודאי פונתם לטובה כנ"ל. וזה: בקמים עלי מרעים, הינו מחלקת של צדיקים, שהם אחים ורעים, בחינת תרין רעין דלא מתפרשין (וזה ויקרא עא), כי בודאי הם אוהבים גדולים, וכשהם יקומו עלי: תשמענה אזני צדיק בתמר יפרח - שלא ישמע מן המחלקת כי אם הטובות שעושין לו בזה, שהוא בחינת צדיק בתמר יפרח, בחינת המתקת הדינים כנ"ל, ולא ימעה, חס ושלום, שהיא מחלקת גמורה, חס ושלום, כנ"ל, כדי שלא לתן להם אחיזה בזאת המחלקת, כי זאת המחלקת הוא רק לטובה כנ"ל:

גם כל הרפואות פאין מן הארץ, ועליכן בעת שהארץ נותנת יבולה, שנותנת כח בכל האילנות והעצמים, דהינו בזמן החגיגה, שהוא בחדש איר, אזי יש כח יותר בכל הרפואות, כי

(א) לשון זה חובא בסידור הארז"ל וכבר ביארו בזה המקובלים. ועיין בשו"ת חתם סופר חלק או"ח סימן קצ"ו. (ב) כמובא בשו"ת דף רמב. (ג) כמובא בדין מאמר ו' ובמגלה עמוקות אופן קבא.

רעט

דע, שיש שאומרים תורה מלמטה למעלה, והיא מלמטה רחבה מאד, שלמטה מרחיבין הדבר ומגדילין אותו מאד, ולמעלה הוא קצר, והולך ומקצר ועולה, עד שלמעלה מעלה הוא קצר מאד מאד. כי למעלה לא נשאר ממנה כלום, רק מעט מעט, כי בודאי יש שם איזה ניצוץ הקדוש. אבל יש להפך, שאומרים תורה מלמעלה למטה, ויש למעלה היא רחבה מאד מאד, וכל מה שיוֹרֶדֶת למטה, מתקצרת ויוֹרֶדֶת, עד שלמטה היא קצרה מאד, והיא רק מעט מעט למטה, אבל למעלה היא רחבה מאד. וכן בהתעוררות מלמטה צריך שיהיה מלמטה קצר, בבחינות (תהלים סו): ודבר פי בצר לי, בבחינת שופר, שהרחב הוא למעלה והקצר הוא למטה אצל תפה. וזה בחינות: ודבר פי בצר לי; הינו שיהיה הצד הצר והקצר אלי, אצל פי, בבחינות שופר כנ"ל, וכמו שמצינו אצל דוד בכל תפלותיו, שהתחלה היה מן המצר והדחק, שהיה צר לו מאד, כגון מחמת שנפל עליו צרות אכשולם או צרת נבל וכדומה, ואחר כך בא באותו תפלה לתוך רוח הקדש:

רפ

דע, מי שצריך לדון לפני דינים בדין תורה, זה לו ענש ונקמה שהתורה נוקמת בו, כי באמת כל המשא-ומתן הוא תורה, כי, למשל, הדין "המחליף פרה בחמור" הוא תורה, ומכל-שכן בשעושי' הדבר בעצמו הוא בודאי תורה, (וכמו שמספרין כל זה בשם הפעל'שם טוב, וכו' וכו'). ועל-כן בשעושי' משא-ומתן, צריך שיקשר מחשבתו רק בהתורה והדינים המלכשין שם, ומי שעוקר המשא-ומתן מן התורה, ונופל אל המשא-ומתן בעצמו, ואינו מקשר מחשבתו אל התורה המלכש שם, אזי ענשו - שאחר כך הוא צריך לדון בדין תורה, ואזי צריך לחזר ולהביא כל הדברים וכל המחשבות וכל העסקים שהיה לו בשעת המשא-ומתן מתחלתו ועד סופו, צריך להביא הכל אל התורה, דהינו שצריך לחזר ולספר הכל לפני הדינים, והם פוסקים על זה דין תורה:

נמצא, שחזר ונעשה מכל דברי המשא-ומתן תורה, והוא לו נקמה, שהתורה נוקמת בו על אשר עקר הדינים המלכשים בהמשא-ומתן מן התורה, ונפל אל המשא-ומתן בעצמו, כאלו אין שום תורה בהמשא-ומתן, על-כן ענשו - שצריך לבוא לפני דין תורה, ואזי צריך להביא כל דברי המשא-ומתן ולעשות מהם תורה, ואזי מראים לו שכל המשא-ומתן הוא תורה, כי עכשו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל, כי בודאי הוא צריך להביא כל הדברים, אפלו כל המחשבות, לפני הדינים, כי אם חסר איזה דבור או איזה מחשבה - יתקלקל הדין תורה, וצריך דוקא להביא הכל כל מה שעבר בשעת המשא-ומתן לפני הדינים, והם עושי' מזה דין תורה, נמצא שחזר ונעשה מהמשא-ומתן תורה, ומראין לו שאין הדבר כמו שהוא סבר מתחלה שאין בהמשא-ומתן תורה, כי הלוא ראה בעיניו, שכל דברי המשא-ומתן כלם הם תורה, כי עכשו נעשה מהכל דין תורה כנ"ל:

והנה בודאי בתחלת ההליכה אינה יכולה לעשות דרך כבושה, רק הוא עדין שביל דקיק, פעמי הרגליו, אך הוא כמשל התינוק בשמתחיל לילך, שבתחלה אינו יכול להלך יפה, אך האב, מחמת גדל אהבתו ושעשועיו עם בנו, הוא עושה מפעמי הרגליו דרך, כמו שאנו רואין, כשהתינוק עושה איזה דבר קטן או מדבר איזה דבור, אף שאינו חכמה כלל, עם כל זה מחמת אהבת האב ושעשועיו מזה הוא מחבב הדבר ומגדילו ומרחיבו ועושה מזה דבר גדול; כמו-כן השם יתברך, כשהמצוה מתחלת לילך או כשאדם עושה איזה דרך חדש להשם יתברך, אף שבתחלה הוא שביל דקיק, עם כל זה מחמת גדל שעשועיו יתברך מזה, הוא עושה מפעמי רגליו דרך כבושה. וזה בחינות (תהלים פה): צדק לפניו יחלף. צדק, הינו המצוות, כמה שכתוב (שם קט): כל מצותיך צדק; כשמתחלת המצוה לילך לפניו יתברך, אזי: וישם לדרך פעמיו - שהוא יתברך עושה דרך כבושה מפעמי הרגליו, שהם רק שביל דקיק, ומחמת שעשועיו הוא משים לדרך רחב וכבוש את פעמיו, שהם רק שביל דקיק כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי אכילת שבת, שמושם מקבלין כח הרגליו בבחינת (שבת קכב): דוק בכפי ותשכח ברגליו; שעל-ידי האכילה מקבלין הרגליו כח, ואזי נעשה מפעמי הרגליו, שהם רק שביל דקיק, פסיעות קטנות, נעשה מהם דרך כבושה כנ"ל. וזה בחינות: פוסעים בו פסיעה קטנה, סועדים בו לברך שלש פעמים. הינו שבשבת פוסעים פסיעה קטנה. והוא תמוה, לכאורה, כי הלוא אדרבה, מי שמתה אשתו הראשונה, פסיעותיו מתקצרות, ושבת הוא בחינות אשתו הראשונה כנ"ל, והיה ראוי שיהיו בו פסיעות גדולות ורחבות. אך סועדים בו לברך וכו' - הינו שאוכלים סעדת שבת, ועל-ידיה באמת נתתקנין הפסיעות קטנות ונתרחבין ונעשה מהם דרך כבושה, בבחינת: וישם לדרך פעמיו כנ"ל; ועל-כן על-ידי אכילת שבת נתתקן חלול שבת, שהוא בחינות פסיעות קצרות כנ"ל, כי על-ידי אכילת שבת נעשה מפסיעות קצרות רחבות, ונעשה מהם דרך כבושה כנ"ל:

רגל הוא רפואה להראה, כידוע לחכמי הרפואות:

אזיה לי כי גרתי משך (תהלים קכ). היה דרכו לכון בתפלתו, שמצמער על שהיה מתירא מיראות הנפולות, שהם באים מש"ך דינים, וזה: כי גרתי משך. תכור הוא גם-כן שתי פעמים ש"ך, כמובא:

רעה

דע, שעל חליף טוב יכולין לראות כל הפלים של בית-המקדש איזה פנים יש להם. וזה שכתוב, כשאמר יצחק לעשו שיבדק הספין וישחט יפה: שא נא בליך (בראשית כו) - רמז על פלים של בית-המקדש, שהם נראים על הספין היפה כנ"ל. וכן איתא במדרש (בראשית פ"ה סח), שכליך רמז על פלים של בית-המקדש, כמו שאמרו שם: בליך - זה בכל, שנאמר: ואת הפלים הביא בית אוצר אלהיו; נמצא, שכליך מרמז על פלים של בית-המקדש:

כקנאו את קנאתי (במדבר כה) - בחינת הצדיק שאינו מקנא שום צדיק, לא בעולם הזה ולא בעולם הבא, רק אותו לבדו יתברך:

זה נקרא צאתה, נגד עבודת התורה שהיא בחינת ויששכר באהליך, כי אף-על-פי-כן עבודת התורה למעלה יותר, וכן כל מדרגה ומדרגה נגד המדרגה שלמעלה ממנה נקראת המדרגה שלמעלה "צאתה" נגד המדרגה שלמעלה, שהיא נקראת "אהליך", ואפלו מי שעובד השם יתברך בדבקות, עם כל זה נגד המדרגה שלמעלה ממנה עוד, נקרא אפלו דבקות בחינת צאתה, וזהו: כי תצא, הינו בחינת משא-ומתן כנ"ל. וזהו: למלחמה על איביך - כי אז הוא שעת מלחמה עם האויבים כנ"ל, כי צריך לברר ולהעלות הניצוצות מהם כנ"ל. וזהו: ונתנו ה' אלהיך בידך - זה בחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י'): ויהי ידיו אמונה, כי על-ידי אמונה מעלין הניצוצות כנ"ל. וזהו: ושבת שבי - זה בחינת התורה, כמו שכתוב (תהלים סח): עלית למרום שבת שבי, כנ"ל:

רפא

אפלו אדם פשוט, אם ישב עצמו על הספר ויסתכל על אותיות התורה, יכול לראות חדשות ונפלאות, הינו שעל-ידי הסתכלותו היטב היטב על אותיות התורה יתחילו האותיות להאיר ולהצטרף בבחינת אותיות בולטות ומצטרפות שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא ע"ג), ואז יראה נפלאות צרופים חדשים, ויכולין לראות בהספר מה שבעל-המחבר לא פן לזה כלל, וזה אפשר אפלו אדם פשוט, כי אדם גדול יכול לראות זאת בלא יגיעה, רק אפלו אדם פשוט לגמרי יכול להשיג ולראות חדשות כנ"ל, אם ישב עצמו ויסתכל על אותיות התורה כנ"ל, אך שלא יעמיד הדבר לנפשו, כי יכול להיות שאז דוקא לא יראה כלל, אך אף-על-פי-כן יכול להשיג לזה אפלו אדם פשוט כנ"ל:

רפב

דע, כי צריך לדון את כל אדם לכף זכות, ואפלו מי שהוא רשע גמור, צריך לחפש ולמצא בו איזה מעט טוב, שבאותו המעט אינו רשע, ועל-ידי-זה שמוצא בו מעט טוב ודן אותו לכף זכות, על-ידי-זה מעלה אותו באמת לכף זכות, ויכול להשיב בתשובה. וזה בחינת (תהלים לו): ועוד מעט ואין רשע והתבוננת על מקומו ואיננו; הינו שהפסוק מזהיר לדון את הכל לכף זכות, ואף-על-פי שאתה רואה שהוא רשע גמור, אף-על-פי-כן צריך אתה לחפש ולבקש למצא בו מעט טוב, ששם אינו רשע. וזהו: ועוד מעט ואין רשע - שצריך אתה לבקש בו עוד מעט טוב, שיש בו עדין, ששם אינו רשע, כי אף-על-פי שהוא רשע, איך אפשר שאין בו מעט טוב עדין, כי איך אפשר שלא עשה איזה מצוה או דבר טוב מימיו, ועל-ידי-זה שאתה מוצא בו עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, ואתה דן אותו לכף זכות, על-ידי-זה אתה מעלה אותו באמת מכף חובה לכף זכות, עד שישב בתשובה על-ידי-זה. וזהו: ועוד מעט ואין רשע - על-ידי שמוצא בהרשע עוד מעט טוב, ששם אינו רשע, על-ידי-זה: והתבוננת על מקומו ואיננו - הינו בשתבונן וסתכל על מקומו ומדרגתו, ואיננו שם על מקומו הראשון, כי על-ידי שמוצאין בו עוד מעט טוב, איזה נקדה טובה, ודין אותו לכף זכות, על-ידי זה מוציאין אותו באמת מכף חובה לכף זכות, וזהו: והתבוננת על מקומו ואיננו, כנ"ל, והבן:

והכל לפי הפנים, כי יש אחד שאין ענישו רק שצריך לדון, אבל זוכה בדיון, רק שמראין לו שפנים כנ"ל; אבל יש אחד שעקר יותר המשא-ומתן מן התורה, אזי ענישו יותר, שגם אינו זוכה בדיון. כי באמת בשעושיין משא-ומתן, צריך שיהיה רק חיצונית המחשבה בתוך המשא-ומתן, אבל פנימיות מחשבתו צריך לקשר אל התורה כנ"ל:

גם צריך אמונה בהמשא-ומתן, דהינו שישא ויתן באמונה, ויהיה הדבור דבור אמת, כמה שאמרו (שבת לא): נשאת ונתת באמונה? כי משא-ומתן הוא בחינות שמשאין ומרימין הדבר, ונותנין ומשיבין אותו למקומו. כי יש קדשות נפולות, הינו בחינות ניצוצות שנפלו, ועל-ידי משא-ומתן מנשאין ומרימין אותן, ונותנין אותן למקומן, וזה בחינות משא-ומתן כנ"ל:

ועקר ברור הניצוצות מן הקלפות הוא על-ידי אמונה, כי דרך האמונה לשכן תמיד אצל אלו הקדשות הנפולות, בבחינות (יחזקאל ה'): זאת ירושלים בתוך הגוים שמתינה וסביבותיה ארצות. ירושלים היא קריה נאמנה, בחינות אמונה, היא שוכנת בתוך הגוים וסביבותיה וכו', כי היא ביניהם תמיד כנ"ל, ועל-ידי אלו הניצוצות שנפלו, הם נדבקים ונתאחזין סביבות האמונה, והיא מעלה אותם משם, ועל-ידי צריך לעשות משא-ומתן באמונה, שעל-ידי האמונה מעלין הניצוצות כנ"ל, שזה עקר בחינות משא-ומתן - להעלות הניצוצות כנ"ל:

וזה בחינות פנימיות חכ"ד [חכמה, בינה, דעת] דעשיה, שעולה אל היצירה, ומלכות דעשיה עולה מן הקלפות. יצירה היא בחינת וא", שהיא בחינת התורה (כמובא בזהר הקדוש), ועל-ידי שמקשר פנימיות מחשבתו בשעת עשיית המשא-ומתן אל התורה כנ"ל, והו בחינת פנימיות המחין דעשיה, הינו של המשא-ומתן, שהוא בחינות עשיה, שעולה אל היצירה, דהינו התורה כנ"ל, ומלכות דעשיה, הינו בחינות האמונה שבמשא-ומתן כנ"ל, עולה מן הקלפות, כי היא מבררת הניצוצות מהם ועולה מהם, ועל-ידי שעלה חכ"ד דעשיה ליצירה, על-ידי-זה יש מקום למלכות לעלות לעשיה, גם על-ידי-זה שעולה חכ"ד ליצירה, דהינו על-ידי שמקשר מחשבתו אל התורה, על-ידי-זה מקבלת האמונה כח לברר הניצוצות מן הקלפות ולעלות מהם, כי בלא זה הפח היה אפשר שיתאחזו גם הם בעצמן בהאמונה, חס ושלום, אך על-ידי שמקשרין פנימיות המחשבה אל התורה, מקבלת כח לעלות כנ"ל, ואזי נעשית מלחמה, כי צריך ללחם עמהם להוציא הניצוצות מהם:

וזה פרוש: כי תצא למלחמה וכו' (דברים כא). כי תצא - זה בחינות משא-ומתן, בחינת (דברים לו): שמח וכולון בצאתך וכו'. כי משא-ומתן נקרא בחינת צאתה, כי אף-על-פי שכולון ויששכר שוים, מחמת שכולון היה מספיק ליששכר, ונאמר עליו שמח וכולון, על כל זה נקרא צאתה, ויששכר - אהליך, כי אף-על-פי-כן עבודת התורה היא פנימיות יותר, והיא למעלה מעבודת המשא-ומתן, אף-על-פי שגם המשא-ומתן היא עבודה גדולה, כי הוא מספיק את התלמיד-הכם, ונאמר עליו שמח וכולון, על כל

פיו כלל, מחמת גדל העצבות והמרה-שחורה והפברות שנופל עליו, עלידי שרואה גדל עצם רחוקו מהשם ותברך. אבל בשהוא מחיה את עצמו עליפי העצה הנ"ל, דהינו שאף-עלפי שידע בעצמו שיש לו מעשים רעים וחטאים הרבה מאוד, והוא רחוק מאד מאד מהשם ותברך, אף-על-פירכן הוא מחפש ומבקש ומוצא בעצמו עדיו איזה נקודות טובות כנ"ל, ומחיה ומשמת את עצמו בזה, כי בודאי ראוי להאדם להגדיל שמחתו מאד בכל נקדה ונקדה טובה מקדשת ישראל שמוצא בעצמו עדיו, ואזי בשמחה ומשמת את עצמו עלידי-זה כנ"ל, אזי הוא יכול להתפלל ולומר ולהודות לה:

וזה בחינת (תהלים קמ): **אומרה לאלקי בעודי - בעודי דיקא**, הינו עלידי בחינת העוד שלי, שאני מוצא בעצמי בחינת: עוד מעט ואין רשע כנ"ל, עלידי אותה הנקדה, עלידי-זה אוכל לומר ולהודות לה' כנ"ל. וזהו: **אומרה - אומרה דיקא**, הינו זמירות ונגונים שנעשין עלידי שמלקט הנקודות טובות כנ"ל:

[וזהוהיר רבנו, זכרוננו לברכה, מאד לילך עם התורה הזאת, כי הוא יסוד גדול לכל מי שרוצה להתקרב להשם ותברך, ולכל יאבד עולמו לגמרי, חס ושלום. כי רב בני-אדם שרחוקים מהשם ותברך, עקר רחוקם הוא מחמת מרה-שחורה ועצבות, מחמת שנופלים בדעתם מחמת שרואים בעצמם גדל קלקולם שקלקלו מעשיהם, כל אחד כפי מה שידע בעצמו את נגעי לבבו ומכאוביו, ומחמת זה הם נופלים בדעתם, ורבו מיאשים עצמן לגמרי, ועלידי-זה אינם מתפללים בכונה כלל, ואינם עושים אפילו מה שהיו יכולים לעשות עדיו. עליפן צריך האדם להשפיל מאד על דבר זה, כי כל הנפילות שבדעתו, אף-על-פי שהוא מחמת מעשים רעים שעשה באמת, עם כל זה הנפילה שבדעתו והעצבות והמרה-שחורה שנופל עליו עלידי זה, הכל הוא רק מעשי בעל-דבר, שמחליש דעתו כדי להפילו לגמרי, חס ושלום. עליפן צריכין להתחזק מאד לילך עם התורה הזאת לחפש ולבקש בעצמו בכל פעם איזה מעט טוב ונקודות טובות וכו' כנ"ל. ועלידי-זה יתיה וישמח את עצמו, ויצפה לישועה עדיו, ויכול להתפלל ולומר ולהודות לה', בבחינת: **אומרה לאלקי בעודי כנ"ל**, ועלידי-זה יזכה לשוב באמת אל ה' כנ"ל]:

ודע, שמי שיכול לעשות אלו הנגונים, דהינו ללקט הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפילו בהפושעי ישראל כנ"ל, הוא יכול להתפלל לפני העמוד, כי המתפלל לפני העמוד, הוא נקרא שליח-צבור, וצריך שיהיה נשלח מכל הצבור, דהינו שצריך שיקבץ כל נקדה טובה שנמצא בכל אחד מהמתפללין, וכל הנקודות טובות יהיו נכללין בו, והוא יעמוד ויתפלל עם כל הטוב הזה, וזהו שליח-צבור, וצריך שיהיה בו בחינה גבוהה כזו, שעלידי-זה יהיו כל הנקודות תאבים אליו, ויהיו נכללין בו.

וכן צריך האדם למצא גם בעצמו. כי זה ידוע, שצריך האדם לזהר מאד להיות בשמחה תמיד ולהרחיק העצבות מאד מאד (כמבאר אצלנו כמה פעמים), ואפילו בשמתחיל להסתכל בעצמו ורואה שאין בו שום טוב, והוא מלא חטאים, ורוצה הבעל-דבר להפילו עלידי-זה בעצבות ומרה-שחורה, חס ושלום, אף-על-פירכן אסור לו לפל מזה, רק צריך לחפש ולמצא בעצמו איזה מעט טוב, כי איך אפשר שלא עשה מימיו איזה מצוה או דבר טוב, ואף שבשמתחיל להסתכל באותו הדבר הטוב, הוא רואה שהוא גם-כן מלא פצעים ואין בו מתם, הינו שרואה שגם המצוה והדבר שבקדשה שזכה לעשות הוא גם-כן מלא פניות ומחשבות זרות ופגמים הרבה, עם כל זה איך אפשר שלא יהיה באותה המצוה והדבר שבקדשה איזה מעט טוב, כי על-כל-פנים איך שהוא, על-כל-פנים היה איזה נקדה טובה בהמצוה והדבר טוב שעשה, כי צריך האדם לחפש ולבקש למצא בעצמו איזה מעט טוב כדי להחיות את עצמו ולבוא לידי שמחה כנ"ל, ועלידי-זה שמחפש ומוצא בעצמו עדיו מעט טוב, עלידי-זה הוא יוצא באמת מכף חובה לכף זכות, ויוכל לשוב בתשובה, בבחינת: עוד מעט ואין רשע, והתבוננת על מקומו ואיננו כנ"ל. הינו כמו שצריכין לדון אחרים לכף זכות, אפילו את הרשעים, ולמצא בהם איזה נקודות טובות, ועלידי-זה מוציאין אותם באמת מכף חובה לכף זכות, בבחינת: עוד מעט וכו' והתבוננת וכו' כנ"ל, כמו-כן הוא אצל האדם בעצמו, שצריך לדון את עצמו לכף זכות, ולמצא בעצמו איזה נקדה טובה עדיו, כדי לחזק את עצמו שלא יפל לגמרי, חס ושלום, רק אדרבא, יתיה את עצמו וישמח את נפשו במעט הטוב שמוצא בעצמו, דהינו מה שזכה לעשות מימיו איזה מצוה או איזה דבר טוב, וכמו-כן צריך לחפש עוד, למצא בעצמו עוד איזה דבר טוב, ואף שגם אותו הדבר הטוב הוא גם-כן מערב בפסלת הרבה, עם כל זה יוציא משם גם-כן איזה נקדה טובה:

וכן יחפש וילקט עוד הנקודות טובות, ועלידי-זה נעשין נגונים, כמבאר במקום אחר (במאמר ידיו מקץ כס' נד), בבחינת מנגן בכלי זמר, שהוא בחינת שמלקט הרוח טובה מן הרוח נכאה עצבות רוח, עין שם. [והכלל, כי נגינה דקדשה היא גבוהה מאד מאד, פידוע, ועקר הנגון נעשה עלידי ברור הטוב מן הרע, שעלידי שמבררין ומלקטין הנקודות טובות מתוך הרע, עלידי-זה נעשים נגונים וזמירות, עין שם היטב]:

ועל-פן עלידי שאינו מניח להפיל את עצמו ומחיה את עצמו כמה שמחפש ומבקש ומוצא בעצמו איזה נקודות טובות ומלקט ומברר אלו הנקודות טובות מתוך הרע והפסלת שבו וכו' כנ"ל, עלידי-זה נעשין נגונים כנ"ל, ואזי הוא יכול להתפלל ולומר ולהודות לה'. כי זה ידוע, שבשהאדם נופל בדעתו מחמת גשמיותו ומעשיו הרעים, שרואה שהוא רחוק מאד מאד מן הקדשה באמת, אזי עליפירב אינו יכול להתפלל כלל מחמת זה, ואינו יכול לפתח

ומי שיכול לעשות נגונים הנ"ל, דהינו שיכול לדון את כל אדם לכף זכות, אפלו את הקלים והרשעים, כי משתדל לחפש ולבקש למצא בכלם נקודות טובות כנ"ל, שעל-ידיה נעשין נגונים כנ"ל, זה הצדיק שאוחז במדרגה זאת, הוא יכול להיות חזן ושלח-צבור, דהינו להתפלל לפני העמוד, כי הוא יש בו בחינה זו, הצריכה להשלח-צבור ההגון באמת, שצריך שיהיה בו בחינה, שיהיו כל הנקודות טובות האבים אליו ויהיו נכללין בו כנ"ל, כי הוא יכול לקבץ כל הנקודות טובות שנמצא בכל אחד מישראל, אפלו בפושעי ישראל, כנ"ל:

ודע, שיש בכל דור ודור רועה, והוא בחינות משה, שהוא רעיא מהימנא, וזה הרועה הוא עושה משפן, ודע, שתינוקות-של בית-רבן מקבלים הכל פיהם שאין בו חטא מזה המשפן, ועל-כן התינוק בשמחיל לקרות ולהבנם בתורה, הוא מתחיל מן ויקרא אל משה (ב"ר צו' פ' ו'), שהוא אלף ועירא, כי ויקרא מדבר מגמר הקמת המשפן, שאז קראו השם יתברך והתחיל לדבר עמו מהמשפן, ועל-כן מושם מתחילין התינוקות, כי מושם מקבלין הכל פיהם כנ"ל, ומושם מתחילין לקרות ולהבנם לתוך התורה:

ודע, שכל הצדיקים שבדור, כל אחד ואחד הוא בחינת רועה, כי בכל אחד ואחד יש בו בחינת משה, וכל אחד ואחד

תם ונשלם ספר ראשון. תהלה לאל אחרון וראשון:

ואלה מוסר על הראשונים. לקומים חדשים שלקמתי מהחברים. מפיהם ומפי כתבם שלא הובאו בראשונים:

שמעתי בשמו איזה דברים יקרים מתורה נפלאה, אך כפי הנראה שחסר מהם הרבה, אך אף-על-פי-כן ארשם מה ששמעתי:

רפג

דע, כי יש שני צדיקים שהם משרש אחד, ואף-על-פי-כן יש ביניהם מחלוקת, זה מחמת שאחד משנה מדתו שבשרשו, וזה בחינת מחלוקת שבין שאול ודוד, כי כתיב (תהלים כג): אך טוב וחסד ירדפוני; ואיתא בזהר הקדוש (תרומה קסח): הינו טוב הינו חסד, אלא טוב - טובה כליל בגבה; חסד - דאיתפשט לבר. וזה בחינת שני צדיקים, ששניהם משרש אחד, רק שזה בחינת טוב, שטובה כליל בגבה, דהינו שאינו מגלה תורתו לאחרים, והשני הוא בחינת חסד, דאיתפשט לבר, שמגלה תורתו לאחרים, שזהו בחינת חסד, בחינת: ותורת חסד על לשונה, (עי' טובה כט): ועל-ידיה יש ביניהם מחלוקת:

וזה בחינת המחלוקת שהיה בין שאול ודוד, ששניהם היו צדיקים גדולים, ואף-על-פי-כן היה ביניהם מחלוקת, הינו מחמת

לפי בחינתו הוא עושה בחינת משפן, שמשם מקבלין התינוקות הכל פיהם כנ"ל, וכל אחד לפי בחינתו, לפי בחינת המשפן שהוא עושה, כמובן יש לו תינוקות שהם מקבלין מושם. נמצא, שיש לכל אחד ואחד מצדיקי הדור סך תינוקות שהם מקבלין הכל פיהם ממנו, כל אחד לפי בחינתו כנ"ל. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת לג:), שתינוקות נתפסין על עון הדור, שנאמר: ורעי את גדיתיך על משפנות הרועים - שמתמשכנין על הרועים, וזהו: על משפנות הרועים, שהם מקבלין הכל פיהם מבחינת המשפנות של הרועים, דהינו הצדיקים שבדור, שכל אחד עושה משפן כנ"ל:

אך לידע כל זאת, דהינו לדעת כל צדיק וצדיק איזה הם התינוקות השייכים לו, וכמה הם מקבלין ממנו, ולידע כל הבחינות שיש בזה, והדור שיבוא מהם עד הסוף - דע, מי שיכול לעשות נגונים הנ"ל, הוא יכול לידע כל זה, וזהו סוד מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במשנה (שבת יא): באמת אמרו, החזן רואה היכן התינוקות קוראים. החזן, דהינו מי שיכול לעשות הנגונים הנ"ל, שהוא יכול להיות חזן ושלח-צבור להתפלל לפני העמוד כנ"ל, הוא רואה ויודע היכן התינוקות קורין, הינו אצל איזה צדיק הם מקבלין הכל פיהם, שעל-ידו הם קוראין ונכנסין בהתורה כנ"ל:

בחינות הנ"ל, כי זה היה בחינת טוב, וזה היה בחינת חסד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין ג): דוד דגלי מסכתא כתיב בה: וראיך יראוני וישמחו; שאול דלא גלי מסכתא כתיב בה: אלא כל אשר יפנה ירשע. הינו כנ"ל, כי שאול דלא גלי מסכתא, זהו בחינת טוב, דטובה גניז בגוה, אבל דוד דגלי מסכתא, שהיה מלמד תורתו לרבים, זהו בחינת חסד, דאיתפשט לבר, בחינת: ותורת חסד על לשונה. ומחמת זה היה ביניהם מחלוקת, כי המחלוקת הוא בחינת רעמים, כמובא במקום אחר (בס' נז), ואיתא שהרעמים נעשין על-ידי שיוצאין אדים חמים כמו אש, והעננים שואבין אותן האדים חמים, ומחמת ששואבין אותם האדים הרבה, עד שאין יכולים להחזיקם בתוכם, על-ידיה נבקע הענן, ומזה נעשין רעמים. וזה בחינת מחלוקת הנ"ל, כי מחמת שהתורה שהיא בחינת אש, כמו שכתוב (ירמיה כג): הלוא כה דברי פאש וכו' - היא עצורה בלבו פאש בוערת, מחמת שאינו מגלה אותה, על-ידיה בוקעת ויוצאת בבחינת רעמים, שהוא בחינת מחלוקת כנ"ל.

רפו

(שמעתי משמו מכבר מה שאמר על פרשת שפטים ושטרים, ונשכח הרב, וזהו היצא משם, מה שאנו זוכרים עדן): כי יש ג' ע'דן, והם שני בחינות: ג' ג'דן, והם בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה, כי עקר תענוג ג'דן הוא השגת חכמת אלקות, הינו חכמה עלאה וחכמה תתאה, שהם בחינת ג'דן כ"ל. אך לזכות לזה אי אפשר כי אם על ידי השערים, כי יש שערים, הינו בחינת שערי ג'דן, שעל ידיה זוכין לכנס לג'דן, דהינו להשגת חכמה עלאה וחכמה תתאה, אך אלו השערים גנוזים וטמונים בארץ, בחינת (איכה ב): טבעו בארץ שעריה; וצריכים לזה בעל הבית על הארץ, שיהיה מושל בארץ, שיוכל להוציא ולהקים ולהעמיד השערים שנטבעו בארץ:

ודע, שעל ידי למוד פוסקים זוכין להיות מלך ומושל בארץ, ואז יכולין להעמיד ולהקים השערים שנטבעו בארץ. וזה בחינת (משלי כב): מלך כמשפט יעמיד ארץ. במשפט דיקא, הינו על ידי משפט, שהוא משפטי ודיני התורה, דהינו למוד פוסקים, שמכירים משפטי ודיני התורה, על ידיה נעשה מלך ומושל, ועל ידיה יוכל להעמיד ארץ, ואז מעמיד ומקים ומגלה השערים שנטבעו בארץ, שעל ידיה זוכין לג'דן כ"ל:

וזהו: שפטים ושטרים תתן לך בכל שעריך וכו' לשבטיך (דברים יז). "שבטי" ראשיתבות טבעו בארץ שעריה (הינו השערים שנטבעו בארץ), וזהו: שפטים ושטרים תתן לך וכו'; כי השופטים ושטרים, שהם בחינת המנהיגים והמושלים בארץ. וזהו שופטים דיקא, כי העקר על ידי משפטי התורה, בחינת פוסקים, בחינת: מלך כמשפט יעמיד ארץ, על ידיה נתגליו השערים שנטבעו בארץ. וזהו: תתן לך בכל שעריך לשבטיך, כי השופטים ושטרים מקימים השערים שנטבעו בארץ:

וזהו: בכל שעריך לשבטיך, כי הם מקימין ומגליו השערים שנתעלמו, בחינת טבעו בארץ שעריה; הם מקימין אותם על ידי המשפט שלהם, דהינו למוד פוסקים, בחינת: מלך כמשפט יעמיד ארץ, כ"ל:

פרוך הנותן ליעף כח ולאיזן אונים, אשר עד בזה עזרנו ברחמי העצומים להתחיל ולגמר דבריו הראשונים, אשר הובאו בפרך הנורא הזה ספר לקוטי מוהר"ן. אפרסמונא דכיןא תליסר נהרין, צפנת פענח כל צפונות בו מתגליו ומתבארין, בשבילי דנהרדעא בן כל שבילי החכמה האמתית ויראת שמים ועצות דקדושה לה נהירין, הנמצא בזה איש אשר רוח אלקים בו דמגליו לה דמטמריין, כל דבריו בגלילי אש וקוקין דגור ובעורין. קומו וברכו את ה' אלקיכם מן העולם ועד העולם דגלי לן נהורין. עזרת אבותינו הוא מעולם מגן ומושיע להם ולבניהם אחריהם לדרי דרין, בען נחוי קדה ונצלי קדם רחמנא, דיהוי בסעידנא, להתחיל ולגמר ספר לקוטי מוהר"ן תננינא. אנא ה' הושיעה נא. באשר זכינו לסדר אותם בן נופה לעשותם עדי נשוב לציון ברננה, ובמהרה ביימינו יקים תבואי תשורי מראש אמנה. אמן, בן יהי רצון:

וזה בחינת (ע"י יט): שיחתן של תלמידי חכמים צריכין למוד, הינו כל השיחות של התלמידי חכמים, שמושיחין וחולקין זה על זה, לזה צריכין למוד, כי עקר המחלוקת הוא מחמת חסרון הלמוד, מחמת שאין מלמד תורתו לאחרים, וטובה גניז בגוה כ"ל. נמצא, שהמחלוקת של צדיקים, הוא נמשך מהתורה כ"ל. אבל יש מחלוקת של הרשעים, שאינו נמשך מהתורה כלל, וזהו שהיה קובל דוד לפני השם יתברך (תהלים קיט): ברו לי ידים שיחות אשר לא בתורתך, שהם משיחין וחולקין עלי שלא על פי התורה כלל:

וזה שבקש דוד (שם כב): אך טוב וחסד ירדפוני, שבכל עת שיהיה עלי רדיפות ומחלוקת, שיהיה המחלוקת רק משם, מבחינת טוב וחסד, כ"ל:

רפד

שמעתי בשמו, שהוכיח את אחד שאמר לו, שאין לו פנאי ללמוד מחמת שעוסק במשא ומתן, אמר שאף על פי כן ראוי לו לחטף איזה זמן לעסק בתורה בכל יום. ואמר, שזהו מה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (שבת לא), ששואלין את האדם: קבעת עתים לתורה? קבע הוא לשון גזלה, כמו שכתוב (משלי כב): וקבע את קבעיהם נפש; הינו ששואלין את האדם, אם גזל מן הזמן שהוא טרוד בעסקיו, אם גזלת מהן עתים לתורה, כי צריך האדם לחטף ולגזל עתים לתורה מתוך הטרדא והעסק:

רפה

מעמה כי טוב סחרה (משלי לא) הינו תקף בשמועמין טעם התורה של הצדיק האמת, שוב לא יכבה בלילה נרה, הינו אף על פי שאחר כך ימנע ולא יתקרב אליו ויהיה רחוק ממנו (שזהו בחינת לילה וחשך), אף על פי כן לעולם יאיר לו אור התורה, שטעם קצת ממנה בהיותו אצלו. וזהו: טעמה כי טוב סחרה - תקף בשמועמין כי טוב סחרה, שהוא התורה של הצדיק, שהסחרה שלו, הינו התורה שלו, טעמה טוב, אזי שוב לעולם לא יכבה בלילה נרה - כי תמיד תאיר לו אור התורה שטעם אצלו, אפלו בלילה, הינו בעת ההתרחקות, שהיא בחינת לילה, כי לא יכבה בלילה נרה לעולם ועד:

דברים השומדים ברזמו של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה' ע

זאתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש
אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לי

השליט", הוא בחינת נקודה עם ואו. כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה כמו שכתוב (בראשית מ"א):
מן המעין. ועל - שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעין, שהוא יוד; ושם המשכות,
ובינה הוא נחל הנמשך מן המעין. ועל - שם המשכות,

מיס עמוקים דברי פי חש נחל נזע סוקר חכמוס (ממלי יח"ד)
פראשית מ"א):

ספר לוקוטו מורהר"ן

תנינא, האי תנא הוא דקתנא. ממנו יתד ממנו פנה. אשר כבד
יצא לאור מעשהו בספר לקוטי מוהר"ן קדמאה אשר יצא
ראשונה. עוד הוסיף שנית ידו להאיר עיני בני ישראל
עדת מי מנה. לגלות חדושים נפלאים ונוראים
אחרי אשר נגמר הכרך הראשון, הלא המה
המאמרים האלה הנדפסים בכרך הנורא
הזה הנוסע אחרונה, אשר שאבנו ממעיני
הישועה נחל נובע מקור חכמה. תורת ה'
תמימה. אשר ילכו בני ישראל מזמים
ימימה. ישוטטו לבקש את דבר ה'
ותורה יבקשו מפיהו מיום ה' שמה.
טוב עין הוא יברך וישפיע משובו
לעם סגלה. הפליא עצה הגדיל
תושיה נורא עלילה. הלוא הוא
כבוד אדוננו מורנו ורבונו הרב
הקדוש המפורסם בוציא עלאה
רבא ויקרא אור הגנוז והצפון
כבוד קדשת שמו מורנו הרב רבי
נחמו זכר צדיק וקדוש לברכה לו
דומיה תהלה. מפיו יקרא אלינו
כל הדברים האלה בעת אשר
יאספו בני ישראל אליו בזמן
הקהלה. תכתב זאת לדור אחרון עד
כי יבא שילה:

יפוז קח שטוב ברום של עולם

הקדמה

זו ספר תולדות אדם, אמרות טהורות, אשר שמענו מפי רבנו הקדוש, אור הגנוז והנעלם, מורנו הרב רבי נחמן זכר צדיק לברכה, אשר כבר יצא לאור מאמריו הנוראים בספר לקוטי מוהר"ן הנדפס כבר, ואלה דבריו האחרונים, אשר הוסיף לחדש ולגלות אחרי אשר נגמר ספר הנ"ל, ואת אשר נשמע לאזנינו מפיו הקדוש מיום ההוא והלאה עד הסתלקותו נכתב בספר הזה. וזאת לדעת, כי כל דברי הספר הזה, וכמו כן כל דברי הספר הראשון אשר נדפס כבר, כלם הם דברים עליונים, עמוקים ורחבים מני ים, ואלה המעין לבוא עד תכונתם, וגם לפי פשוטן של דברים קשה מאד להבין הדברים בכתב, כי הם דברים עמוקים מאד מאד, אשר היה מן הנמנע לבארם בכתב תכן פונתם, אפילו לפי פשוטן של דברים. כי כל מאמר ומאמר וכל ענין וענין מחדושי רבנו זכרנו לברכה יש בהם נסתרות רבות מאד, כי כלם הם גלגלים ממקום גבוה ועליון מאד מאד, והם כלליים גדול מאד, ובכל מאמר ומאמר נכללין בו כמה וכמה ענינים נפלאים ונוראים, מאמר אחד מתחלק לכמה טעמים ולכמה ענינים שונים, ואף על פירכין אחד היגיעה קצת יוכל המעין להבין קצת פשוטן של דברים, וגם יוכל להבין קצת דבר מתוך דבר, אבל תכן הדברים בשרשם גבהו מדעתנו, ואי אפשר לנו להאריך ולספר בעצם גדלת רבנו, וזכר צדיק לברכה, מגדל המחלקת אשר היה עליו בחייו. ומשכיל על דבר יבין מאליו מעט מעט, באשר ישם עיניו ולבו על דברי רבנו זכרנו לברכה, ישכיל ויבין מעט עצם תקף רום קדשתו ואת יקר תפארת גדלתו. ויתר מזה, אם יזכה יבחין לעתיד. סתום הדברים עד יערה עלינו רוח מפורם:

זה ספר תולדות אדם, אמרות טהורות, אשר שמענו מפי רבנו הקדוש, אור הגנוז והנעלם, מורנו הרב רבי נחמן זכר צדיק לברכה, אשר כבר יצא לאור מאמריו הנוראים בספר לקוטי מוהר"ן הנדפס כבר, ואלה דבריו האחרונים, אשר הוסיף לחדש ולגלות אחרי אשר נגמר ספר הנ"ל, ואת אשר נשמע לאזנינו מפיו הקדוש מיום ההוא והלאה עד הסתלקותו נכתב בספר הזה. וזאת לדעת, כי כל דברי הספר הזה, וכמו כן כל דברי הספר הראשון אשר נדפס כבר, כלם הם דברים עליונים, עמוקים ורחבים מני ים, ואלה המעין לבוא עד תכונתם, וגם לפי פשוטן של דברים קשה מאד להבין הדברים בכתב, כי הם דברים עמוקים מאד מאד, אשר היה מן הנמנע לבארם בכתב תכן פונתם, אפילו לפי פשוטן של דברים. כי כל מאמר ומאמר וכל ענין וענין מחדושי רבנו זכרנו לברכה יש בהם נסתרות רבות מאד, כי כלם הם גלגלים ממקום גבוה ועליון מאד מאד, והם כלליים גדול מאד, ובכל מאמר ומאמר נכללין בו כמה וכמה ענינים נפלאים ונוראים, מאמר אחד מתחלק לכמה טעמים ולכמה ענינים שונים, ואף על פירכין אחד היגיעה קצת יוכל המעין להבין קצת פשוטן של דברים, וגם יוכל להבין קצת דבר מתוך דבר, אבל תכן הדברים בשרשם גבהו מדעתנו, ואי אפשר לנו להאריך ולספר בעצם גדלת רבנו, וזכר צדיק לברכה, מגדל המחלקת אשר היה עליו בחייו. ומשכיל על דבר יבין מאליו מעט מעט, באשר ישם עיניו ולבו על דברי רבנו זכרנו לברכה, ישכיל ויבין מעט עצם תקף רום קדשתו ואת יקר תפארת גדלתו. ויתר מזה, אם יזכה יבחין לעתיד. סתום הדברים עד יערה עלינו רוח מפורם:

הלא כה דברי המעתיק והמסדר, יגדיל תורה ויאדיר:

הק' נתן בן אדוני אבי מוהר"ר נפתלי הירץ יצ"ו מנעמראב רבתי. חתן הרב הגאון החסיד המפורסם מוה' דוד צבי יצ"ל, שהיה אב"ד דק"ק שאריגראד ובק"ק קרעמיניץ והגליל ובק"ק מאהלוב יצ"ו:

וזהו זה הספר הקדוש נדפס כבר במאהלוב תקף אחר הסתלקותו, ואידי דחביבא אדוניו להו, וכעת נדפסו שנית בתוספות כמה מעלות טובות, באשר יראה המעין בעיניו. גם הוספנו בסוף הספר כמה דברים נפלאים, שלקטתי מתוך שיחותיו הקדושים, ששמעתי רבם מפיו הקדוש בעצמו, וקצתם שמעתי מפי אחרים, ששמעו מפיו הקדוש בעצמו. ולאשר נפשי יודעת מאד גדל העמקות שיש בשיחותיו הקדושים, וכמה הלכתא גברותא יכולין ללמוד מהם, וכמה עצות נפלאות בעבודת השם ובהלכות דרך-ארץ יכולין ללמוד מדבריו, מי שיש לו מח בקדקדו ומסתפל על האמת, על-כן אמרתי: לא אמנע הטוב להדפיס כמה דברים משיחותיו הקדושים. וכבר נדפסו כמה שיחות קדושות שלו בספרים הנדפסים כבר, וכעת הוספתי ללקט עוד כמה דברים בהנה, ומחמת הוצאות הדפוס ואפסית הפנאי, כי ימים הנוראים הפאים עלינו לטובה ממשימשין וכאין, על-כן היה מן הנמנע להדפיס כל השיחות הקדושות הכתובים אצלי, ואם ירצה השם עוד חזון למועד להדפיס הכל, כי מרחוק נראה לי עד היכן מגיע כל דבור ודבור שיצא מפיו הקדוש בקדשה ובטהרה, וכבר ראיתי, שתהלה לאל השיחות שהדפסנו כבר הצליחו וגם עשו פרי, עין ראיה ותאשרם, והוטבו מאד בעיני כל החפצים באמת. והשם יתברך יופנו לילך בדרך האמת לקים את כל דבריו אשר הרבה לדבר עמנו בכמה אפנים, הן בדרך דרוש אשר דרוש ברבים, הן בדרך שיחה עם כלל המון אנשים, או שיחות רבות שהרבה לדבר עם כל אחד בפני עצמו, בכמה גלגלים גלגל עמנו – הכל באשר לכל כדי להטות לבבנו אליו ויתברך לעבדו באמת ובתמים. מי יתן אפוא, שנוכח למלאת רצונו באמת; אמן, בן יהי רצון:

השמה

אחד היה אברהם (יחזקאל לב) - שאברהם עבד השם רק על-ידי שהיה אחד, שחשב בדעתו שהוא רק יחידי בעולם, ולא הסתפל כלל על בני העולם, שספרים מאחרי ה' ומונעים אותו, ולא על אביו ושאר המונעים, רק כאלו הוא אחד בעולם, וזהו: אחד היה אברהם. וכן כל הרוצה לכנס בעבודת השם, אי אפשר לו לכנס כי אם על-ידי בחינת שיחשב שאין בעולם כי אם הוא לבדו יחידי בעולם, ולא יסתפל על שום אדם המונעו, כגון אביו ואמו או חותנו ואשתו וכיוצא, או המניעות שיש משאר בני העולם, המלעיגים ומסיתים ומונעים מעבודתו ויתברך. וצריך שלא יחוש ויסתפל עליהם כלל, רק יהיה בבחינת: אחד היה אברהם - כאלו הוא יחיד בעולם כנ"ל:

תקעו

בחדש שופר בכסה ליום חגנו: (תהלים פא)

א בי איש הישראלי נברא, שיהיה לו ממשלה על המלאכים (א), וזה התכלית והסוף של ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת פרק ב): עתידין צדיקים, שיהיה מחצתן לפני מלאכי השרת, שנאמר: בעת יאמר לעקב ולישראל מה פעל אל, שהמלאכים יצטרכו לשאל מיישראל, בשריצו לידע מה פעל אל. וצריך כל אחד לראות, שיבוא לזה התכלית, שיהיה לו ממשלה על מלאכים, אך צריך לשמר עצמו מאד, ולראות שיהיה לו כח לעמוד בממשלה זו, שלא יקנאו בו מלאכי השרת ויפילו אותו, חס ושלום (ב), כי המלאכים מתקנאים מאד באדם כזה, שיש לו ממשלה עליהם, כמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנינא טו): על כמה גדולים, שפקשו מלאכי השרת לדחפו:

ב והעצה על זה, לקשר עצמו עם נשמות ישראל, ועלידי התתקשרות נצול מהם. וזה בחינת (אויב כו): מאחז פני כסא, שצריך לאחז עצמו בשרשי הנשמות, החצובות מתחת כסא הכבוד, שהיא בחינת (בראשית ג): אם כל חי (ג). וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח): בשעה שעלה משה למרום, אמרו מלאכי השרת: מה לילוד אשה בינינו. אמר להם: לקבל תורה בא. אמרו: אשר תנה הודך על השמים וכו'. אמר הקדוש ברוך הוא למשה: החזר להם תשובה. אמר: אני מתירא, שלא ישרפוני בהבל פיהם. אמר לו: אחז בכסא כבודי וכו'; הינו שנתן לו השם יתברך עצה לאחז ולהתקשר בשרשי הנשמות, שהם בחינת כסא הכבוד, אם כל חי, כנ"ל, שעלידיה יתיה נצול מן קנאת המלאכים כנ"ל:

וזה בחינת (בראשית ב): ויבן ה' אלקים את הצלע אשר לקח מן האדם וכו'. ויבן ראשי תבות: ותקעתי יתר במקום נאמן (ישעיה כב); שהוא בחינת ממשלה, כמו שתרגם יונתן על זה הפסוק: ואמנינה אמרפל מהימן משמש באתר קים; הינו בחינת ממשלה הנ"ל, שיהיה לה קיום כנ"ל. וזהו בחינת הצלע, שהיא בחינת חוה, אם כל חי, בחינת כסא הכבוד, שרשי הנשמות כנ"ל, שעלידיה יש כח לעמוד בממשלה זו כנ"ל:

וזהו: אשר לקח מן האדם, הינו האדם העליון, כמו שכתוב (יחזקאל א): ועל הכסא דמות כמראה אדם וכו'. וביארה אל האדם, הינו אל האדם התחתון, שעלידיה יש כח לאדם התחתון לעמוד בממשלה זו כנ"ל. וזהו שאמר רב עמרם חסידא אל המלאך (קדושין פא): אנא בשרא ואנת אש, ואנא עדיפנא מנך.

בשרא ראשי תבות: ששים רבוא בברם אחד (ה), דהינו בחינת שרשי הנשמות, שעלידיה יש לו כח שיהיה לו ממשלה על המלאכים, בחינת: אנא עדיפנא מנך, כנ"ל:

ג ולקשר עצמו לשרשי הנשמות של ישראל צריך לידע מקור כל הנשמות ומקור חיותם, מהיכן כל נשמה ונשמה מקבלת חיות, והעקר לידע כל מפרסמי הדור, כי אם אינו יכול לידע ולקשר עצמו בפרטיות עם כל נשמה ונשמה, צריך לקשר עצמו עם כל מפרסמי ומנהיגי הדור, כי הנשמות נחלקים תחתם, כי כל מפרסם ומנהיג הדור יש לו כמה נשמות פרטיות השיכים לחלקו, וכשמקשר עצמו עם המפרסמים, הוא מקשר עם כל פרטי נשמות ישראל. אך צריך לידע ולהפיר את המפרסמים, כי יש כמה מפרסמים שהם בשקר, והם רק עלידי עזות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנחסין קה): עזות מלכותא בלא תנא:

ד ולהפיר את המפרסמים, איזהו על ידי עזות, הוא עלידי בנן ירושלים, שהוא בחינת הלב (ה), כי ירושלים בחינת יראה שלם (מ"ד וירא פ' ג, ועי' מ"ד במדבר פ"ב ע"פ נאח כירושלים), הינו שלמות היראה, התלויה בלב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (קדושין כב): דבר המסור ללב נאמר בו ויראת:

אך יש שלש מדות, שהם מחריבי ירושלים, דהינו הלב, הינו שמפסידין היראה התלויה בלב. והשלש מדות הם: תאות ממון ותאות אכילה ותאות משגל, כי שלש מדות אלו הם בלב, ועל-כן הם מפסידים היראה שבלב. ממון שרשו בלב, בבחינת (משלי ו): ברפת ה' היא תעשיר, ולא יוסף עצב עמה; בחינת (בראשית ו): ויתעצב אל לבו; אכילה, בחינת (תהלים קד): ולחם לבב אנוש יסעד; תאות משגל גם-כן בלב, כי עקר התאוה עלידי החמימות, הבא מהדם שפחלל הלב. ומחמת שהם בלב, על-כן הם מפסידין היראה שבלב, שהוא בחינת ירושלים:

וזה פרוש (ברכות ג): שלש משמרות הוי הלילה וכו'. לילה זה בחינת חשך, הינו מניעות, והם בחינת שלש משמרות, הינו בחינת שלש מדות הנ"ל. וזהו: משמרה ראשונה - חמור נוער, בחינת תאות ממון, בחינת (בראשית כט): יששכר חמור גרם; ותרגומו: עתיר בנכסין. שניה - בלבים צועקים. זה בחינת תאות אכילה, כמו שכתוב (ישעיה נז): והכלבים עזי נפש לא ידעו שבעה. שלישית - תינוק יונק משדי אמו, ואשה מספרת עם בעלה; זה בחינת משגל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות יג): ראוה מדברת וכו'. וזהו: תינוק יונק משדי אמו; כי תאוה זו לפי הניקה: אם התינוק יונק מחלב אשה חצופה, אזי מתגבר בו תאוה זו, כי דם נעפר ונעשה חלב (בכורות ו), ועל-כן בשהיא חצופה, אזי מזיק להתינוק חלב הנעשה מעכירת דמיה, ונולד לו חמימות בלב, שהוא התגברות תאוה זו. וכן להפך, כשיונק חלב אשה בשרה, אזי לבו חלל בקרבו, ואין לו חמימות, רק מעט המכרח למצוות הבורא יתברך שמו.

(א) עיין תיקון ע' דף קלו. (ב) עיין וזה"ח ש"ש ע"פ שחורה אני ונאווה כו'. (ג) עיין מדרש הנעלה חיי שרה קכ"ה ע"ב. (ד) מ"ד ש"ש בפסוק הנד יפה. עיין תיקון בא. (ה) עיין תיקון בא, מב.

ראשייתבות: כי אין מחסור ליראיו (תהלים לד); ואזי נמשכת
נבואה, ואפלו קטנים יכולין להתנבאות, בבחינת (יואל א): ונבאו
בניכם ובנותיכם:

ז אף צריך לזהר מאד מהתמנות, כי זה הזוכה ליראה יש לו
השתוקקות להתמנות, כי מי שיש בו יראת-שמים דבריו
נשמעין (ברכות ו), ומחמת שדבריו נשמעין, הוא משתוקק להתמנות,
אבל צריך לשמור עצמו מאד מהתמנות, כי ההתמנות מפסיד
השפעת הנבואה, בחינות המלאך הנ"ל, הנעשה עלידי היראה.
וזה שאמר יהושע למשה, כשאמר לו: אלדד ומידד מתנבאים
במחנה (במדבר יא) - אדוני משה בלאם. פרש רש"י (והוא בסנהדרין יז):
הטל עליהם צרכי צבור והם פלים וכו'; כי צרכי צבור, הינו
התמנות, מכלה ומפסיד הנבואה הנ"ל, כי נעשה מאותיות "מלאך"
בלאם:

ח ועלידי השפעת הנבואה, אף-עלפי שאין מי שיתנבא, רק
שיש בחינת השפעת הנבואה בעולם, עלידייה
נגאלת ונפדית התפלה, כי התפלה היא גבוה מאד, ובני-אדם
מזולזין בה, וכשעומדים להתפלל, חפצים לפטר התפלה מעליהם,
כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): כרם זלת לבני אדם -
אלו דברים העומדין ברומו של עולם, ובני-אדם מזולזין בהם וכו';
ועלידי הנבואה נגאלת התפלה מן הגלות, בבחינת (בראשית ב): כי
נביא הוא ויתפלל בעדך. שעלידי נבואה התפלה בשלמות, כי
התפלה היא בחינת (ישעיה נא): בורא נבי שפתים, בחינת נבואה:

ט ובשנאאלת ונפדית התפלה, אזי נופל כל הדאקטירי, כי אין
צריכין לרפואות, כי כל הרפואות הם עלידי
עשבים, וכל עשב ועשב מקבל פח מכוכב ומזל המיוחד לו, כמו
שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד בראשית פ' י): אין לך פל עשב
ועשב שאין לו כוכב ומזל, שמפנה אותו ואומר לו: גדל. וכל כוכב
ומזל מקבל פח מכוכבים שלמעלה ממנו, והעליון - מהעליון ממנו,
עד שמקבלים פח מהשרים העליונים, כמו שאמרו (בתקו"ז תיקון מה, דף
כב:): כל כוכביא ליון דא מן דא, סהרא לוי מן שמשא וכו', כי
גבוה מעל גבוה וכו' (קהלת ה), והם כלם בחינת לוויים זה מזה וזה
מזה, עד שמקבלים ולוין מהשרים העליונים, והשרים מקבלים
מהעליונים מהם, גבוה מעל גבוה, עד שכלם מקבלים משרש הכל,
שהוא דבר ה', כמו שכתוב (תהלים לב): בדבר ה' שמים נעשו וברוח
פיו כל צבאם; ועליפן פשוטין לתפלה, אין צריכין לרפואות
העשבים, כי התפלה היא בחינת דבר ה', שהוא שרש הכל. וזה
בחינת נביא, ראשייתבות: בדבר יי שמים נעשו; כי האלה הוא
רקיע, המבדיל בין מים למים (תיקון

ה, ותיקון מס*), כי עלידי נבואה זוכין * פרוש, ועליפן תבת שמים היא
במקום הא' שכתבת נביא כי הא'
היא רקיע וכו' כנ"ל:

דברו וירפאם וימלט משחיתותם. ישלח דברו וירפאם, הינו
שמקבלין כל הרפואות רק עלידי דבר ה', דהינו תפלה. אזי:
וימלט משחיתותם, הינו עשבים, בחינת (מנחות עא) הקוצר לשחת,
כי אין צריכין לרפואות העשבים כנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז ד): לא היה דוד ראוי
לאותו מעשה, שאמר (תהלים קט): ולבי חלל בקרבי. כי לבי
חלל בקרבי - ראשייתבות חלב, הינו שעלידי חלב פשרה לבו
חלל בקרבו, ואין מתגבר בו תאוה זו, ועל פן דוד, שהיה בבחינת
זו, לא היה ראוי לאותו מעשה, ולהפך, חלב אשה חצופה מוליד
חמימות הרבה, בחינת: חם לבי בקרבי (תהלים לב) ראשייתבות
חלב וכנ"ל:

וזהו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שם בברכות): ועל כל משמר
ומשמר יושב הקדוש-ברוך-הוא ושואג בארי; הינו על הפסד
היראה, בחינת: אריה שאג מי לא יירא (עמוס ג); כי שלש מדות
הנ"ל, שהם בחינת שלש משמרות, הם מפסידין בגין ירושלים,
הינו שלמות היראה, התלויה בלב כנ"ל:

ה ולתקן שלש מדות אלו הוא עלידי הדעת, שצריכין להמשיך
הדעת אל חלב, בבחינת (דברים ד): וידעת היום והשבות
אל לבבך; שצריך להמשיך הדעת אל חלב, ועלידייה נחתקן
שלש מדות הנ"ל. כי הדעת הוא בחינת תלת מחין, תלת חללי
דגלגלתא, והם בחינת שלש רגלים, כי כל רגל הוא בחינת
התחדשות המחין, שנמשך שכל חדש לתקן שלש מדות אלו, הינו,
בכל רגל משלש רגלים נחתקן מדה אחת משלש מדות הנ"ל.
עליפן צריכין לזהר מאד בכבוד יום-טוב, ולקבל השלש רגלים
כראוי:

כי עלידי מצות השלש רגלים, עלידייה זוכין לתקן השלש מדות
הנ"ל, כי בפסח נחתקן תאות ממון, כמו שכתוב (שמות יב): וחי'
נתן את חן העם בעיני מצרים וישאילום - בעלי-פרחם (ברכות ט),
כי הם לא רצו כלל, כי אז נחתקן תאות ממון. בשבועות נחתקן
תאות משגל, בבחינת: דם נעפר ונעשה חלב (י). בסוכות נחתקן
תאות אכילה, כי סכות נקרא חג האסיף (שמות כג), שאוסף כל מיני
מאכל, וזהו בחינת תקון תאות אכילה, כי אינו דומה מי שיש לו
פת בסלו למי שאין לו וכו' (יומא עד:). וזה בחינת (במדבר טו): קרואי
מועד אנשי שם. אנשי שם זה בחינת שלש מדות הנ"ל, שכל
אחד ואחד נקרא בחינת שם. ממון - כמו שכתוב (שמות כ): בכל
מקום אשר אזכיר את שמי אבוא אליך וברכתיך, בחינת: ברכת
ה' היא תעשיר וכו', כנ"ל. אכילה - כמו שכתוב (רות ד): וקרוא
שם בבית לחם. משגל - בחינת (אסתר ב): כי אם חפץ בך המלך
ונקראה בשם. וגם היראה שכלב היא גם-כן בחינת שם, בבחינת
(דברים כח): ליראה את השם הנכבד. וזהו בחינת: קרואי מועד אנשי
שם, שצריכין לקרות את המועדות, דהינו השלש רגלים, לתקן
את השלש מדות הנ"ל, שהם בחינת אנשי שם כנ"ל:

ו ועלידי בגין ירושלים, דהינו תקון שלמות היראה שכלב,
עלידייה נברא מלאך, שמשפיע נבואה לכלי
הנבואה. כי הנבואה באה מבחינת כרוכים, בבחינת (במדבר י): וישמע
את הקול מבין שני הכרוכים; וכרוכים הם אנפי זוטרי (י) וזהו בראשית
דף יח:), והם נשפעים מן המלאך, בבחינת (בראשית מח): המלאך הגואל
אותי מכל רע ויברך את הנערים; שהם אנפי זוטרי, בחינת כרוכים
(מ). וזה המלאך שרשו מיראה, כי זה אותיות מלאך -

(י) כמובא בכוונות ספירה ושבועות ומובא ג"כ בבאר היטב ס' תצ"ד סק"ח ע"ש (פ"ח). (ז) סוכה דף ה' ע"ב. (ח) עין זוהר ויחי רכח ע"ב ובוהר בלק קפו.

חולאת שהוא באדם בתולדה מאביו ואמו, ואינו נתגלה אלא לעת זקנותו, ובשעת צמיחת וגדול החולאת, אזי החולאת נסתר ונעלם מעין כל חי, ואין שום אדם יודע ממנו, רק שיש מחושים שגולדים באדם אז, בעת גדול החולאת, שהם סימנים על החולאת. וכן ברפואת העשבים יש גם-כן חלוקים; שיש חולאת, שיוכל להתרפאות עלידי עשב אחד, ויש חולאת גדול מזה, שצריכין לרפואתו מרפאים, להרכיב כמה עשבים לרפואה, ויש שצריכין רפואות ממרחקים לרפואתו. ויש חולאת שאין מועיל לו שום רפואה, כי כח החולאת גדול מכח העשבים, ובתחלת צמיחת החולאת, קדם שגנצמח ונתגלה, היו יכולין לרפואת אותו בקל, רק שאז היה נעלם ונסתר מעיני כל, ואין יודע ממנו רק השם ותפוד לבד. אבל כשאוחזין בבחינת דבר ה', בחינת תפלה כנ"ל, שאז מקבלין הרפואה מכל הדברים שבעולם, אפילו מלחם ומים, בבחינת: בכל מתרפאין כנ"ל, אזי יכולין להתרפאות אפילו בעת צמיחת החולאת, בעת שהוא נסתר מעין האדם, מאחר שאין צריך לרפואות כלל, רק רפואתו עלידי לחם ומים כנ"ל. עליבן גם אז, הינו בעת שעדיין לא נתגלה החולאת, יוכל גם-כן להתרפאות עלידי לחם ומים שאוכל אז:

וזהו בחינת (שמות טו): כל המחלה אשר שמתי במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך. והקשו כל המפרשים: אם לא ישים, מה צריך לרפואה? אכל לפי הנ"ל מישב היטב. פרוש: כל המחלה וכו' לא אשים עליך, הינו שלא יבא אותך לידי מחלה כלל, כי ירפא אותך מקדם, בעת צמיחת המחלה. וזה: כי אני ה' רופאך - אני ה' דיקא. הינו בעת צמיחת המחלה, שאז אין יודע ממנו, רק אני ה', אז ארפא אותך עלידי בחינת דבר ה', בחינת תפלה, ולא יבוא לידי מחלה כלל, כי יתרפא מקדם בעת צמיחתו כנ"ל. וכל זה תלוי בתקון התפלה כנ"ל, ותקון התפלה הוא עלידי שיוצאין משלש עבודות הנ"ל:

וזהו בחינת: ויאמר אם שמוע וכו' והישר בעיניו תעשה, והאזנת למצותי, ושמרת כל חקיו (שם) - זה בחינת תקון השלש עבודות הנ"ל. והישר בעיניו תעשה - זה הפך בזוי אנשים, כי כשמבזה אנשים נאמר (איוב לו): ישר על אנשים ויאמר חמאתי וישר העויתי וכו', כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא פו), והאזנת למצותי - זה בחינת תקון הברית, בבחינת (בראשית כא) וימל אברהם את יצחק בנו בן שמונת ימים כאשר צוה אתו אלקים. ושמרת כל חקיו - זה בחינת תקון אמונה, הפך עבודה זרה פגם אמונה, שנאמר עליהם (ירמיה י):

* וגם כשנולד ונצמח המחלה כגון כשאין זוכה להתרפאות מקדם, אזי גם-כן יוכל להתרפאות עלידי בחינת דבר ה' גם ממחלה גמורה, בבחינת: וברך את לחמך וכו' והסירותי מחלה מקרבך, הינו מחלה גמורה, כי עלידי דבר ה' יוכל להתרפאות לעולם בכל דבר שבעולם כנ"ל:

וזהו בחינת: ועבדתם את ה' אלקיכם, וברך את לחמך ואת מימך, והסירותי מחלה מקרבך (שמות כג). ועבדתם את ה' - עבודה זו תפלה (ב"ק צב). אזי: וברך את לחמך ואת מימך והסירותי מחלה וכו'; הינו שיהיה לך רפואה עלידי לחם ומים, עלידי שיתברכו מן שרש הכל, דהינו דבר ה', בחינת תפלה, ויהיה ללחם ומים כח לרפואת כמו עשבים. כי התחלקות הכחות, שזה העשב יש לו כח לרפואת חולאת פלוני וזה חולאת פלוני, וכיוצא בזה - כל חלוקי כחותם הוא רק למטה, אבל למעלה בשרש הכל, דהינו דבר ה', הכל אחד, ואין חלוק בין לחם ומים ובין עשבים, וכשאוחזין בהשרש, דהינו דבר ה', בחינת תפלה, יכולין להמשיך כחות הרפואה לתוך לחם ומים, ויהיה לו רפואה עלידי לחם ומים, בחינת: וברך את לחמך וכו' והסירותי מחלה וכו' כנ"ל:

י אף יש שלש עבודות שהם מפסידין עבודות התפלה, והם שלש מדות, הינו: א. אל תהי בו לכל אדם (אבות פ"ד) - שלא לבזות שום אדם; ב. עבודה זרה - ואפילו קלקול האמונה, שאין האמונה בשלמות, הוא גם-כן בחינת עבודה זרה; ג. שמירת הברית - הינו מי שאין שומר הברית כראוי:

כי כל שלש מדות אלו הם בחינת עבודות דסמרא אחרא, ומפסידין עבודת התפלה. בזוי אנשים הוא בחינת עבודה, כמו שמצינו באחי יוסף, על שבזו אותו ולא האמינו שהוא יהיה מלך, עלידי זה נפלו לבחינת עבודות, ואמרו לו: הננו לך לעבדים (בראשית נ). עבודה זרה - כמו שכתוב (שמות כ): אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים; כי ארץ מצרים מלאה גלולים ועבודה זרה, ועליבן נקראים בית-עבדים, בחינת עבודת הנ"ל (ט). שמירת הברית - מי שפוגם בו הוא גם-כן בבחינת עבד, בחינת חם, שנאמר בו (בראשית ט): ארור כנען, עבד עבדים יהיה לאחיו:

וצריך לצאת משלש עבודות אלו, דהינו משלש מדות הנ"ל, ואז זוכין לעבודת התפלה, ואז יכולין להתרפאות בכל דבר שבעולם, אפילו בלחם ומים, כנ"ל:

וזה פרוש (פסחים כח): בכל מתרפאין, הינו בכל דבר שבעולם יכולין להתרפאות, ובתנאי - חוץ מעבודה זרה וגלוי-ערויות ושפיכות דמים, דהינו שלש מדות הנ"ל, שהם בחינת שלש עבודות כנ"ל, הינו כשיצא משלש מדות אלו, אזי: בכל מתרפאין - אפילו בלחם ומים כנ"ל. כי כשהוא חוץ משלש עבודות הנ"ל, ואז זוכה לעבודת התפלה, אזי יכול להתרפאות בכל דבר שבעולם כנ"ל:

יא ודע, שיש חלוק בין החולאת. כי יש חולאת שהוא בחינת צומח, כמו שזרעין גרעין בארץ והוא נרקב, ויוצא ממנו שמנונית ונעשין גידין, ונתוספין אלו על אלו, עד שנעשה השרש, וממנו יוצא כמו ענפים, ומאלו ענפים עוד ענפים אחרים, עד שצומח הפרי. כמו כן יש חולאת שגדל באדם כמה שנים. ויש

המלוה הגדול, שכל צבא השמים וכל הכחות, כלם הם בחינת לוין ממנו, בבחינת (נחמיה ט): וצבא השמים לך משתחוים - שכל צבא השמים הם משתחוים ונכנעים לשרשם, שהוא בחינת דבר ה', בחינת הבעלת-תפלה כנ"ל. וזה: וצבא השמים לך משתחוים - ראשיתבות מלוה, כי כלם הם בחינת לוין זה מזה וזה מזה, עד המלוה הגדול, שהוא בחינת הבעלת-תפלה, שהוא המלוה הגדול, כי הוא בבחינת השרש העליון, שהוא דבר ה' כנ"ל:

ועל-כן יכול להפיר בהמפרסמים שהם רק על-ידי עזות, כי אין אדם מעז פנים בפני בעל-חובו (ב"מ ג), ועל-כן עזותם נופל לפני הבעלת-תפלה, שהוא המלוה הגדול כנ"ל, כי כלם הם בחינת לוין ממנו כנ"ל. וזה בחינת (שמות לג): כי מצאת חן בעיני ואדעך בשם - שעל-ידי בחינת נשיאות חן, שהוא בחינת: וצבא השמים לך משתחוים, שכלם מקבלים ולוין ממנו, שעל-ידי זה נישא חן בעיניהם, בבחינת: כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו כנ"ל, על-ידי זה: ואדעך בשם - שתוכל לדעת ולהפיר כל המפרסמים בעלי השם, כי מי שהוא מפרסם ויש לו שם על-ידי עזות, הוא נופל לפניו כנ"ל. גם ואדעך בשם זה בחינת הנפשות, בחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו, כי על-ידי המפרסמים הוא מקשר עם כל הנפשות כנ"ל, שזה בחינת: מאחו פני כסה, דהינו התקשרות לשרשי הנפשות, שהם בחינת כסא הכבוד כנ"ל:

יד ואזי יכולין לעשות ראשי-השנה. כי כשאדם יושב לדבר בחברו, זה בחינת ראשי-השנה, שהוא יומא דדינא, שהוא יושב ודן את חברו. וצריך לזהר מזה מאד, ולהסתכל על עצמו היטב אם הוא ראוי לזה לשפט את חברו, כי המשפט לאלקים הוא (ד), כי רק הוא יתברך לבדו ראוי לשפט את האדם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"א): אל תדין את חברך עד שתגיע למקומו; ומי הוא שיכול לידע ולהגיע למקום חברו, כי אם השם יתברך, שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (כ"ד וצא פ' סח, הובא בפרש"י (י) פרשת כי תשא), וכל אחד ואחד יש לו מקום אצלו יתברך, ועל-כן הוא לבדו יתברך יכול לדון את האדם, כי הוא יתברך בעלת-הרחמים, ובודאי הוא מקים בנו: הוי דן את כל האדם לכף זכות (אבות פ"א):

ואנו רואין רחמנותו במה שקבע לנו ראשי-השנה, שהוא יום הדין, בראשי-החדש, כי זה הוא חסד גדול, כי איך היינו מרימין פנינו לבקש פפרה מאתו יתברך, על-כן עשה עמנו חסד וקבע יום הדין ראשי-השנה בראשי-החדש, שאז בביכול הוא יתברך בעצמו מבקש פפרה, בבחינת: הביאו עלי פפרה, הנאמר בראשי-החדש (כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (יד) שבועות ט), ועל-כן אין לנו בושח ביום הדין לבקש פפרה, מאחר שהוא יתברך בעצמו מבקש אז פפרה, כנ"ל. גם על-ידי שהשם יתברך בעצמו בביכול פא לדי זה שיצטרך לומר: הביאו עלי פפרה; הינו שעשה דבר שהצרך להתחרט עליו ולומר: הביאו עלי וכו', על-כן אין לנו בושח לבוא לפניו בחטאינו לבקש עליהם פפרה ולהתחרט עליהם, כי גם הוא יתברך עשה דבר שהצרך להתחרט עליו כנ"ל.

וזה שאמר חזקיה: והטוב בעיניך עשיתי (ישעיה לח), ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י'), שסמך גאלה לתפלה ונגז ספר הרפואות. והכל אחר, כי על-ידי שסמך גאלה לתפלה, הינו שגאל את התפלה מן הגלות כנ"ל, על-ידי זה נגז ספר הרפואות. כי כשנגאלת התפלה, אז נופלים כל הרפואות כנ"ל, כי נתרפאין על-ידי דבר ה' כנ"ל, ואזי כל הדאקטורים מתביישין ברפואות שלהם, כי אזי אין בם לשום רפואה, כי כל העשבים חוזרים כחם לתוך התפלה, שהוא בחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון כנ"ל. כי כן חובת כל העשבים וכל שיח השדה, כשאדם עומד להתפלל, שאזי הוא בבחינת דבר ה', שהוא שרשם העליון, אזי הם מחזירין כחם לתוך התפלה, שהוא שרשם העליון, וכשאדם מתפלל על איזה חולאת, אזי אותן העשבים, שיש להם כח לרפאת אותו החולאת, הם מחזירים להחזיר כחם לתוך התפלה, שהיא שרשם, בחינת דבר ה' כנ"ל:

וזה בחינת (בראשית כד): ויצא יצחק לשוח בשדה - שתפלתו היתה עם שיח השדה, שכל שיח השדה חזרו כחם, ונתנו אותם בתוך תפלתו, שהיא שרשם כנ"ל:

יב וזה בחינת התנצצות משיח. כי כל הדברים נחלקים זה מזה במראה טעם וריח. בשביל זה הדבר המגדל כל הצמחים נקרא בשם מטר, ראשיתבות: מראה, טעם, ריח. ועקר הוא הריח, כי אין הנשמה נהנית אלא מהריח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות מג): איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו ולא הגוף? הוי אומר זה הריח. ועקר התפלה היא מהנשמה, בבחינת (תהלים קד): כל הנשמה תהלל יה. ומשיח מקבל כל התפלות, כי משיח הוא בחינת חטם, בבחינת (איכה ה): רוח אפינו משיח ה'; שמקבל כל הריחות, שהם בחינת התפלות, כי יניקת התפלה שהיא מהנשמה, היא מהריח כנ"ל. וזה בחינת (ישעיה מח): ותהלתי אחטם לך; בחינת חטם כנ"ל. ובשביל זה נקרא משיח, כי הוא יונק ומקבל משיח השדה (יא), דהינו כל הריחות שבאים בתוך התפלה, שהיא בחינת חטם, בבחינת: ותהלתי אחטם וכו'; ומשיח מקבל אותם בבחינת: רוח אפינו משיח ה', כנ"ל:

יג וזה בחינת נשיאות חן, בבחינת: ותהי אסתר נשאת חן בעיני כל ראייה (אסתר ב) - שכל אחד ואחד נדמה לו כאמתו (מגילה י) כי זה הבעלת-תפלה הוא בבחינת דבר ה', שהוא השרש העליון, שכל הכחות וכל צבא השמים, כלם מקבלים ממנו, ועל-כן כל צבא השמים וכל השרים העליונים, כל אחד ואחד נדמה לו כאמתו, הינו שהוא נושא חן בעיניהם, וכל אחד ואחד נדמה לו שהוא עוסק עמו לבד, כי כלם מקבלים ממנו:

ואזי יכול להפיר המפרסמים שהם על-ידי עזות, כי עזותם נופל לפניו. כי כשזוכה לתפלה, שהיא בחינת דבר ה', שהוא השרש העליון, שכל השרים העליונים וכל צבא השמים, כלם מקבלים כחם ממנו, אזי הם כלם בחינת לוין אצלו, בבחינת: כל פוכביא לוין דא מן דא וכו'. נמצא, שכלם הם בחינת לוין, עד השרש העליון, שהוא דבר ה', שהוא בחינת הבעלת תפלה, שהוא

(יא) עיין זוהר בראשית כה. (יב) דברים א. (יג) בפסוק הנה מקום אתי. (יד) חולין דף ס' ע"ב.

ב

א ימי חגכה הם ימי הודאה, כמו שכתוב: וקבעו שמונת ימי חגכה אלו להודות ולהלל וכו'. וימי הודאה זה בחינת שעשוע עולם הבא, כי זה עקר שעשוע עולם הבא - להודות ולהלל לשמו הגדול ותפוד ולחפיר אותו ותפוד, שעלידיה סמוכים וקרובים אליו ותפוד, כי כל מה שיודעין ומכירין אותו ותפוד ביותר, סמוכין אליו ביותר, כי שאר כל הדברים ותפודו לעתיד בלם, בבחינת: כל הקרפנות בטליו, חוץ מקרבן תודה (מ"ד צו פ"ט, אמור פ' כו ע"ש), שלא ישאר לעתיד, רק בחינת תודה והודאה, להודות ולהלל ולדעת אותו ותפוד, כמו שכתוב (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים, שזה כל שעשוע עולם הבא:

ב ובחינת תודה, שהוא שעשוע עולם הבא, זה בחינת הלכות, כי ההלכות שזוכין ללמד, בפרט מי שזוכה לחדש בהם, זה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (נדה עז): כל השונה הלכות בכל יום, מביט לו שהוא בן העולם הבא. כי בשנתחדש הלכה, נתחדש שכל ידיעה, והדעת הוא עקר שעשוע עולם הבא כנ"ל:

וזה בחינת (ברכות נד): ארבעה צריכין להודות, דהיינו תודה, שהם מפרשין במזמור ק"ז, שפים בסופם: מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה'. חסדי ה' זה בחינת הלכות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צו): כל המונע תלמידו מלשמשו, באלו מונע ממנו חסד, שנאמר: למס מרעהו חסד; ושמוש חכמים זה בחינת הלכות, שהם בבחינת (ישעיה נה): חסדי דוד - שהלכה כמותו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (פנחסין צג): וה' עמו - שהלכה כמותו. והוא: וה' עמו, הינו ששמוך וקרוב להשם ותפוד, בחינת שעשוע עולם הבא, שהוא בחינת הלכות כנ"ל:

ובשביל זה מכנה התורה בשם הלכה, כי תורה מביאין פשיטאין מצרה, כי בשנפלין לאיהו צרה, חס ושלום, אזי עקר הצרה בלב, כי הלב יודע ומרגיש הצרה ביותר, כמו שכתוב (משלי יד): לב יודע מרת נפשו; כי הלב מבין (ברכות סא), ועליבן הוא מרגיש הצרה ביותר. ואזי, בשעת הצרה, מתפנסים כל הדמים ועולים אל הלב, כמו פשיט צרה באיהו מקום, חס ושלום, אזי מתפנסים בלם אל החכם שיש שם, לקבל ממנו עצה. כמוכן נתקבצים כל הדמים ועולים אל הלב, לבקש עצה ותחבולה כנגד הצרה. ואזי הם שוטפים על הלב, ואזי הלב בצרה ובדחק גדול, כי לא די שהלב דואג בעצמו, כי הוא מרגיש הצרה יותר מבלם, אף גם הדמים שוטפין עליו ומצדין לו מאד. ועליבן פשיט, חס ושלום, צרה לאדם, הלב דופק בדפיקות גדולות, כי הוא מבקש לנגע מעצמו ולהשליכם מעליו, ועליבן הוא דופק בדפיקות גדולות בשעת הצרה, חס ושלום; ואחר כך, פשיטאין מהצרה, אזי חוזרין תהלוכות הדמים לילך בסדר בתוך שבילי הגוף. ועליבן התורה, שהיא באה פשיטאין מהצרה, היא מכנה בשם הלכה, על-שם תהלוכות הדמים, שהולכין בסדר פשיטאין מהצרה כנ"ל:

נמצא, שאנו רואין גדל רחמנות שלו, עליבן הוא לבדו ותפוד ראו לדין את העולם, כי הוא ותפוד יודע מקום כל אחד ואחד, כי כל המקומות הם אצלו ותפוד, כי הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל. כי אף-על-פי שאנו מוצאים מקומות שהיה בהם השראת השכינה, כגון בבית המקדש, אין הפונה, חס ושלום, שנתצמצם שם אלקותו ותפוד, חס ושלום, כמו שאמר שלמה (מלכים א' ח): הנה השמים ושמי השמים לא יכללוך, אף כי הבית הזה וכו'; רק מחמת שהיה שם דברים נאים, כי בבית המקדש היה ציורא דעבדא דבראשית וציורא דגן עדן (ע' בחקדמת התקונים), עליבן המשיך לשם קדשתו ותפוד, אבל הוא ותפוד אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועליבן הוא ותפוד יכול לעשות ראשיהשנה, שהוא יום הדין, כי הוא מקים: אל תדין את חבדך עד שתגיע למקומו, כי הוא מקומו של עולם כנ"ל. וזה בחינת (תהלים צג): לביתך נאווה קדש, ה' לארד ימים; הינו שהשם ותפוד המשיך רק קדשתו לבית המקדש, מחמת שהיו שם דברים נאים, אבל הוא ותפוד בעצמו אין העולם מקומו, רק הוא מקומו של עולם, ועליבן: ה' לארד ימים, הינו שהוא ותפוד יכול לעשות ראשיהשנה, שהוא יומא אריכתא (ע' ביצה ד' ודף ו' ובש"ע א"ח סי' שצג) כנ"ל. ומי שאוחז בבחינת כסא הכבוד, בבחינת שרשי הנשמות, הוא גם-כן בחינת מקומו של עולם, בבחינת (שמואל א' ב): וכסא כבוד ינהילם, כי לה' מצוקי ארץ וישת עליהם תבל. דהיינו עלידי בחינת כסא הכבוד, שרשי הנשמות, עלידיה הוא מקומו של עולם, בחינת: וישת עליהם תבל; ועליבן הוא יכול לעשות ראשיהשנה כנ"ל:

וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת הממשלה הנ"ל, בחינת: ותקעתיו יחד במקום נאמן כנ"ל. בחדש - זה בחינת התחדשות המחין שבשלוש רגלים, בבחינת (תהלים קד): עשה ירח למועדים - שכל המועדים והרגלים הם עלידי חדוש הירח. שופר זה בחינת הלב, שגזון משופרא דשופרא (וזהו פנחס דף רטו: רכא: וע' תיקונים תקון כא, מט), גם שופר הוא בחינת יראה, בבחינת (עמוס א): היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו. גם שופר הוא בחינת נבואה, בבחינת (ישעיה נח): הרים בשופר קולך. גם שופר הוא בחינת תפלה, בבחינת (תהלים קח): מן המצר קראתי יי וכו', וזה בחינת מצר השופר ומרחב השופר. גם הוא בחינת שית השדה, שחוזרין בהם לתוך התפלה, בבחינת: ויצא יצחק לשוח בשדה כנ"ל, וזה בחינת שופר, בבחינת (יהושע ו): במשך בקרן היזבל - ראשי-תבות: ויצא יצחק לשוח בשדה, כנ"ל. ועלידי כל הבחינות אלו - בפסח ליום חגגו; הינו ראשיהשנה, כי עלידיה יכולין לעשות ראשיהשנה, כנ"ל:

בענין הנבואה הנ"ל יש קשיא, כי המלאך המשיפיע הנבואה, דהיינו בחינת המלאך הגואל וכו', כנ"ל, הוא למטה מבחינת מקום הנבואה, כי המלאך הנ"ל הוא בחינת השכינה, כמובא, והיא בבחינת למטה מנצח והוד, שמשם הנבואה. אך יש בזה דברים כגו, דהיינו בשתי עולה למעלה מהם, אזי היא דיקא משיפיע נבואה, ואין לנו עתה עסק בזה:

ג ומוזה באה הולדה בנקל. כי בשעה שאשה פורעת לילד ירכותיה מצטננות (כשאר"ל סוטה יא:), ועלידיה נעשה ההולדה, כי הדמים עולין למעלה, ואזי נדחק המקום שם, ואזי הם דוחים את הילד לחוץ, ואחר כך חוזרים הדמים למקומם, שזה בחינת תודעה הלקה, שהוא בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרים לילך פסדר כנ"ל. כי גם ההלקה היא בחינת הולדה, כי יש תמכי אוריותא, שנותנים ממון ללומדי תורה, ובתחלה הם מחסרים ממונם מעצמם, כי כשנותנים הממון להתלמידים, נחסר אצלם, שזה בחינת ירכותיה מצטננות, כי דמים תרתי משמע (א); אבל אחר כך, עלידי ממונם שפחזקין התלמידים, ונולד הלקות שהם בחינת חסד, אזי עלידי השפעת החסד חוזר ונתמלא החסרון. וזה בחינת שעשוע עולם הבא, בבחינת (ישעיה ל): והיה אור הלכנה כאור החמה, הנאמר לעתיד (ב), כי הלכנה טבעה קר, בחינת חסרון וקריעות, ועתידה להתמלא כאור החמה, בחינת מלוי החסרון, שזה בחינת הולדה, בחינת הלקות, שהם בחינת שעשוע עולם הבא כנ"ל. וזה בחינת (בראשית ב): אלה תולדות השמים והארץ בהבראם - באברהם (ב"ר פ' יב), הינו חסד, כי ההולדה - עלידי בחינת הלקות, שהם בחינת חסד כנ"ל. וזה בחינת (תהלים ק): מזמור לתודה הריעו ליי פל הארץ. לתודה - אותיות תולדה. הריעו ליי פל הארץ - ראשייתבות הלקה, כמובא. כי ההלקות, בחינת תודה, הם בחינת הולדה כנ"ל:

וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה י): אסא חלה את רגליו, על שעשה אנגריא בתלמידים חכמים (סוטה י), כי עלידי שעשה אנגריא בתלמידים חכמים ובטל אותם מן ההלקות, עלידיה חלה את רגליו, כי ההלקות הם בחינת תקון וקיום הרגלין, כי ההלקות הם בחינת תהלוכות הדמים, שחוזרין והולכין פסדר כנ"ל, ואסא שפגם בזה ובטל את התלמידים חכמים מן ההלקות, על-כן חלה את רגליו:

ד ובשזוכין לבחינת תודעה הלקה, עלידיה נתגלה אור האמת ומאיר בהדבור, כי מתחלה, כשהדמים שוטפין על חלב, הוא בחינת פגם האמת, בבחינת (משל כט): אנשי דמים ישנאו תם, אבל אחר כך בשיוצאין מהצרה, שזה בחינת תודעה הלקה, אזי מאיר האמת, בבחינת (מכה י): תתן אמת לעקב, חסד לאברהם. חסד לאברהם - הינו הלקות כנ"ל - עלידיה מאיר האמת ומשלים הדבור, כי עקר שלמות הדבור - עלידי אמת, כי קושטא קאי וכו' (שבת קד), ואפלו שקר אין לו קיום רק עלידי אמת (כמו שפרש רש"י (במדבר יג) על פסוק: וגם זבת חלב ודבש וכו') (ג):

נמצא, שעקר קיום ושלמות הדבור הוא עלידי האמת, שהוא מאיר בהדבור עלידי שלשה שמות, בבחינת (תהלים ג): אל אלהים יי דבר. כי אלו שלשה שמות הם מקור האמת, ועלידיהם מאיר האמת בהדבור, דהינו ברבוע הדבור, הינו בחינת ארבעה חלקי הדבור. כי יש רבוע הדבור, ועל-כן כשהיו ישראל בגלות, והיה הדבור בגלות (ד), נאמר במשה (שמות ד): לא איש דברים אנכי גם מתמול גם משלשום גם מאז דברך וכו'. זה בחינת רבוע הדבור, ארבעה חלקי הדבור. כי יש דבור של צדקה, בבחינת

(ישעיה סג): מדבר בצדקה, שזהו בחינת היתרון שיש לאדם על החי, שהוא הדבור, שהוא גדר האדם, והוא בחינת צדקה, שהוא גומל חסד עם הבריות, שזה גדר האדם, שדרפו לגמול חסד, מה שאין בן החי. וזה שנאמר: נעשה אדם, וכתוב: וישם האיש אשר עשיתי עמו היום וכו'. מה התם צדקה אף באן צדקה (הקדמת חוהר דף ג'): שעלידי צדקה נקרא אדם, כי הצדקה, שמשם הדבור, הוא גדר האדם כנ"ל. וזה בחינת: לא איש דברים אנכי, הינו הדבור של צדקה, בחינת (תהלים קב): טוב איש חונן ומלוה וכלכל דבריו, דהינו גמילות חסד וצדקה. ויש דבור של תשובה, בחינת (חושע ד): קחו עמכם דברים ושובו אל ה'. וזה בחינת: גם מתמול, בחינת דבור של תשובה, כמו שכתוב (תהלים ז): ותאמר שובו בני אדם כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול. ויש דבור של עשירות, דהינו עשירים קרובים למלכות, שהם בחינת (בראשית ז): שלשת השרונים, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (חולין צב): שלשה שרי גאים, דהינו עשירים קרובים למלכות (כמו שפרש רש"י שם), שיש להם בחינת דבור, בבחינת (משל כב): חן שפתיו רעהו מלך, הינו הדבור של קרובים למלכות. וזה בחינת: גם משלשום, בחינת שלשת השרונים הנ"ל, הינו הדבור של עשירים קרובים למלכות. ויש דבור של מלכות, בחינת מלכות פה (ח). וזה בחינת: גם מאז דברך, בחינת (תהלים צג): נכון כסאך מאז:

והאמת מאיר ברבוע הדבור הנ"ל עלידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל אלקים יי, שהם בחינת: תפלה ותורה ושדוכים וזווגים. אל זה בחינת תפלה, כי "אל" על-שם הכח, שהוא תקון ובעל היכלת, ועלידי התפלה נקראין ישראל בשם אל, בבחינת (מגילה יח): מנין שקראו הקדוש ברוך הוא לעקב אל? שנאמר: ויקרא לו אל וכו'. כי עלידי התפלה, כביכול, אנו לוקחין לעצמנו הכח ממנו יתברך, כי אנו מבטלין גזרותיו, נמצא שיש לנו הכח, ועל-כן נקראין ישראל "אל" עלידי התפלה, על-שם הכח כנ"ל. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי תענית): לא איש אל ויכוב - לא איש הוא, שעשה דברי אל ככוב. כי עלידי התפלה מבטלין גזרותיו יתברך, ואזי ישראל נקראין אל. ומשם מאיר הדבור, בבחינת (תהלים קמה): וגבורתך ידברו; דהינו עלידי הכח וגבורה, שזה בחינת אל על-שם הכח, מאיר הדבור עלידי האמת, כי התפלה היא רק עלידי אמת, כמו שכתוב (שם): קרוב ה' וכו' לכל אשר יקראוהו באמת. אלקים זה בחינת תורה, כמו שכתוב (שמות ד): ואתה תהיה לו לאלקים, ותרגמו לו לרב. וזהו: הוא יהיה לך לפה - שבחינת אלקים, בחינת תורה, הוא מאיר לפה, דהינו להתדבור, כי הרב מורה דרך ישר לתלמידיו בתורתו, שזה בחינת (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה, והוא בחינת אמת, בבחינת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפייה. ה' זה בחינת שדוכים, בבחינת (בראשית כד): מה יצא הדבר, בחינת (משל יט): ומה אשה משפלת. והוא בחינת אמת, בבחינת (בראשית שם): אשר הנחני בדרך אמת. ועלידיה נשלם הדבור, כי עשרה קבין שיוחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים, ואחד כל העולם פלו (כשור"ל קידושין מט:); וכל זמן שאין התקשרות, אין להדבור שלמות, אבל כשנתקשרין,

(א) מגילה יד ע"ב. ועיין חידושי אגרות שבת קלט ד"ה כי כפיכם (ב) עיין פסחים סח ובסנהדרין צא ע"ב. (ג) עיין הקדמת חוהר דף ב' ע"ב. (ד) עיין זוהר וארא כה ע"ב. (ה) פתח אליהו.

הפשוט, שזה יקר מאד בעיניו יתברך, ועל-כן הלכה כמותם. וגם כדי שלא להרבות מחלקת בישראל, כי אם לא כן, כל יחיד ויחיד יאמר בדרתו, ואין לדבר סוף, ויתרבו מחלקת בישראל (ע' ב"מ נט:), שאין זה רצונו יתברך, כי רצונו רק בבחינת אחדות הפשוט, כי בשנתגלה בחינת אחדות הפשוט למטה, גם למעלה נתגלה אחדות הפשוט יתברך, בבחינת: אתה אחד ושמו אחד, ומי בעמך ישראל גוי אחד בארץ. שעל-ידי אחדות שנתגלה בישראל למטה, נתגלה אחדותו הפשוט יתברך למעלה:

וזה בחינת מעשה דרבי אליעזר הגדול בתנור של עכנאי (ב"מ נט:), כי רבי אליעזר הלכה כמותו בכל מקום (שם), והיה רוצה להראות שזכה לשלמות הדבור, דהינו שלמות רבוע הדבור, שזוכין לזה על-ידי הלכות כנ"ל, ועל-כן אמר: חרוב יוכיח, אמת המים יוכיח, כחלי בית המדרש יוכיחו, בתקול יוכיח. כי אלו ארבעה דברים הם בחינת רבוע הדבור, דהינו ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. כי הצדיקים הם גבורי כח עושי דברו, כמובא בזהר הקדוש (לד"ד דף ז', ע' ש) שם עושים ומנהיגים עם הדבור פרצונם, ועל-כן רצה רבי אליעזר להראות שיש לו שלמות רבוע הדבור, ועל-כן יכול לעשות עם הדבור פרצונו, דהינו לשנות הטבע פרצונו על-ידי שלמות דבורו, והראה זאת בארבעה דברים, שהם בחינת רבוע הדבור:

חרוב יוכיח - זה בחינת הדבור של צדקה, כי חרוב הוא בחינת צדקה, כי חרוב נוטעין אותו רק לדורות, כמו שאמרו בגמרא (תענית כז:): אגא עלמא בחרובא אשתפת, כי היכי דשתלי לי אבהתי, אגא נמי שתלי לבנאי. נמצא, שהחרוב הוא רק לדורות, כמו הצדקה שהיא לדורות, כמו שאמר רבי היא (שבת קנא:): כי אתא עניא אקדם לה רפתא, כי היכי דלקדמו לבניך וכו', גלגל הוא שחזור בעולם. אמת המים - זה בחינת תשובה, בבחינת (איכה ב:): שפכי כמים לבך נחל פני ה'. כחלי בית-המדרש - זה בחינת עשירים, שהם כחל שהכל פוזין בו, כי אוהבי עשיר רבים (משלי יד:), וחבל פוזין אל העשירים. וזהו: כחלי בית-המדרש, בחינת (תהלים לד:): דורשי ה' לא יחסרו כל טוב; דהינו הצדיקים דורשי ה', שכל טוב נמשך מהם. אך צדיקים מהני וכוותיהו אעלמא, אדידהו לא (חולין פז:), כי הצדיקים בעצמן אין להם כלום, רק ממשיכין כל טוב אל העולם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על רבי חנינא בן דוסא (שם): כל העולם נזון בשביל חנינא בני, וחנינא בני די לו בקב חרובין וכו'. ועל-כן העשירים נקראין כחלי בית-המדרש, שהם כחל שהכל פוזין אליו על-ידי עשירותם, וכל טוב שיש להם נמשך להם מבחינת בית המדרש, הינו בחינת: דורשי ה' לא יחסרו כל טוב, שמהם נמשך כל ההשפעות כנ"ל. בתקול - זה בחינת מלכות, כי הקול יוצא משת עזקאין דקנה, בחינת מלכות, בחינת (מלבי"ם י:): שש מעלות לפסא (ע' זוהר נשא קכא: פתח דף רלח, ובתיקון כב), נמצא, שהראה רבי אליעזר בארבעה דברים אלו, שיש לו שלמות רבוע הדבור, דהינו בחינת ארבעה חלקי הדבור הנ"ל. אבל אף-על-פי-כן לא השגיחו על זה, כי יחיד ורבים - הלכה כרבים, כי זה יקר בעיני השם יתברך, שזה בחינת התגלות אחדות הפשוט

נתחברים ונשלמים חלקי הדבור. נמצא, שעל-ידי שלשה שמות הנ"ל שהם: אל אלקים יי, שהם בחינת: תפלה, תורה, שדוכים - נשלם הדבור על-ידי האמת, הינו רבוע הדבור, שנשלם על-ידי האמת כנ"ל:

ה ושלמות הדבור הוא בחינת לשון-הקדש, כי כל לשונות העמים הם חסרים, ואין להם שלמות, כי נקראין לשון עלגים (ישעיה לב), ואין שלמות רק ללשון-הקדש. ולשון-הקדש הוא מקשר לשבת, בבחינת (שם נח): ודבר דבר - שלא יהא דבורך של שבת בדבורך של חל (שבת קיג), בבחינת (במדבר ו:): כזה תברכו - בלשון-הקדש (סוטה לח), שבלשון הקדש נכלל ברכה וקדשה, כי הלשון-הקדש מקשר לשבת, שנאמר בו ברכה וקדשה, כמו שכתוב (בראשית ב:): ויברך ויקדש וכו'. ועל-כן, על-ידי שלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן על-ידי שלמות הדבור, שהוא בחינת לשון-הקדש, על-ידי-זה ממשיכין השמחה של שבת לששת ימי החל:

כי ימי החל הם בחינת עצבות, ואפלו המצוות שעושין בימי החל הם בחינת עצבות, כי מט"ט שלמותה בימי החל (ת"ז תי"ח, דף כז:), ומט"ט הוא בחינת עבד, בחינת עצבות, אבל שבת הוא בחינת בן, ואז ניהא לעלאין ותתאין, ונתעורר שמחה, ואזי נתרוממן ונתעלין כל המצוות של ששת ימי החל מן העצבות, ונמשך עליהם מנוחה ושמחה, בבחינת (בראשית ח:): ויולד בן ויקרא שמו נח לאמר, זה נחמנו מבעשינו ומעצבון ידינו; הינו בחינת שבת, שהיא בחינת בן, בחינת נח, ניהא דעלאין ותתאין (ע' תיקון ע' בסופו, ובוהר בראשית נח: נט:), שהוא מנחם ומשפח הפל מן העצבות, בחינת: זה נחמנו וכו'. ובשזוכין לבחינת לשון-הקדש, שהוא מקשר לשבת, אזי ממשיכין על-ידו את הקדשה והשמחה של שבת לששת ימי החל, כי מחמת שהלשון הקדש מקשר לשבת, על-כן נמשך על-ידו השמחה של שבת לששת ימי החל. וזה: אל אלקים יי דבר (עם התבות) מספר שמחה, כי על-ידי שלמות הדבור, שהוא לשון-הקדש, נמשך שמחה כנ"ל:

ו ועל-ידי-זה שממשיכין קדשה של שבת לששת ימי החל, על-ידי-זה נתגלה האחדות הפשוט יתברך. כי בששת ימי החל הם פעולות משתנות, שבכל יום נברא פעולה משנה, וזה כנגד השכל האנושי, להבין זאת בשכל האנושי, שפעולות משתנות יהיו נמשכין מאחד הפשוט יתברך ויתעלה, כי בשכל האנושי אי אפשר להבין זאת. רק על-ידי שבת, שאנו זוכין שנותן לנו השם יתברך מתנה גדולה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת יז:): מתנה טובה יש לי בבית גנזי ושבת שמה, על-ידי-זה נתגלה אחדות הפשוט. כי שבת מורה על אמונת היחוד, שאנו מאמינים שכל הפעולות משתנות נמשכין מאחד הפשוט יתברך, שברא כלם בששת ימי החל ושבת בשבת. נמצא, שעל-ידי שבת נתגלה אחדות הפשוט יתברך, והתגלות אחדות הפשוט זאת הבחינה יקרה מאד אפלו אצלו יתברך, כמו שמצינו: יחיד ורבים - הלכה כרבים (ברכות פו ו. לז), כי מחמת שהם רבים, שכל אחד יש בו דעה משנה, בחינת פעולות משתנות, וכשהם מספימים יחד לדעת אחד, נמצא בחינת פעולות משתנות נעשה בחינת אחדות

בשזוכה לרפואה, אזי מתנחמין בלם, ונמשך שמחה לכלם, בבחינת (ישעיה נז): וארפאהו ואשלם נחמים לו ולאכליו; שעלידי רפואתו נמשך נחמה לכל האכלים הנ"ל, הינו שמחה בנ"ל:

ודע, שמזמור לתורה הוא מסגל למקשה לילד, דהינו לומר אותו. כי מזמור לתורה - ראשיתבות מל, בחינת שבעין קלין של היוצרת שצווקת קדם הלדה, פמוכא (י). ויש במזמור זה קס"ח אותיות. קס"ח הוא חסד בא"ת ב"ש, שעלידי החסד, בחינת הלכות, ההולדה בנקל בנ"ל. ויש מ"ג תבות בזה המזמור, כי קשוי לילד הוא עלידי שיש קלפה שהיא אומרת: גזר, גם לי גם לך לא וכו' (מלכים א ג), כי אינו רוצה שיצא לאור העולם, וכנגד זה יש מ"ג תבות בזה המזמור, כנגד בחינת גם הנ"ל, כי המזמור הזה הוא סגולה למקשה לילד בנ"ל:

ג

בשחלה רבי אליעזר הגדול, אמר לרבי עקיבא: חמה עזה בעולם (סנהדרין קא), כי לא היה אז מי שיוכל להמתיק הדין, כי היה צריך לפרדיון להמתיק הדין, ולא נמצא. כי באמת אחר ההמתקה והפרדיון, אז דיקא טוב לרפאת החולה עלידי רפואות, כי אזי דיקא, אחר הפרדיון וההמתקה, יש רשות לרופא לרפאת:

כי הנה באמת, איך יכול הרופא לחגור מתניו לרפאת החולה עלידי רפואות וסמים, הלוא אינו יודע הסם הצריך לרפואות אותו החולה, כי יש סמים הרבה שהם מסגלים לרפואות החולאת, אך בנדאי החולה אינו יכול להתרפאות כי אם עלידי סם פלוני המיוחד לרפואתו, כפי שנגזר למעלה, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז נה), שגוזרין למעלה, שיתרפא עלידי סם פלוני, ועלידי איש פלוני, ביום פלוני. ואם כן, איך יכול הרופא להכניס עצמו לרפאת, הלוא אינו יודע הסם שנגזר למעלה. אבל אחר ההמתקה והפרדיון, אז יכול לרפאת:

כי מה שצריך שיתרפא דיקא עלידי סם פלוני ואיש פלוני, הוא מחמת מדת הדין, שכפי מדת הדין נגזר שימשך החולאת עד אותו הזמן ויום פלוני, ועליכן נגזר שלא יוכל להתרפאת כי אם עלידי סבות אלו, דהינו סם פלוני ואיש פלוני, כדי שימשך החולאת עד יום פלוני, כי כפי הזמן שצריך שימשך החולאת, כך גוזרין הסבות לרפואתו, כדי שלא יוכל להתרפאת עד שיזדמנו יחד סבות אלו: סם פלוני ואיש פלוני, באפן שלא יהיה לו רפואה כי אם ביום פלוני; אבל בשעושים פרדיון וממתיקין הדין, ואזי נתבטל הגזרה, אזי קדם שגוזרין דין אחר, כי בשנמתק דין זה אזי גוזרין דין אחר, ובין כך ובין כך, דהינו אחר המתקת הדין הראשון קדם שגוזרין דין אחר, אזי יכול הרופא לרפאת החולה עלידי סמים, כי אזי אין דין, ואזי יוכל להתרפאת עלידי איזה סם שיהיה, כי אין צריך דוקא סם פלוני וכו' מאחר שאין דין בנ"ל:

נמצא, שאי אפשר לרופא לרפאת כי אם עלידי פרדיון, שצריכין לעשות פרדיון תחלה להמתיק הדין, ואז דיקא יש רשות לרופא לרפאת בנ"ל:

מבחינת פעולות משתנות בנ"ל, שזה בחינת שבת בנ"ל. והוא שאמר הקדוש ברוך הוא: נצחוני בני; הינו שבחינת בן שלהם נצח, כי זה שרבים מסכימים לדעת אחר, זה בחינת שבת, בחינת בן, בנ"ל:

וזה בחינת: עבדו את ה' בשמחה (תהלים ק). הינו להמשיך שמחה לבחינת עבד, בחינת מט"מ, בחינת ששת ימי החל בנ"ל. והוא: דעו כי ה' הוא אלקים, בחינת אחדות הפשוט, שכל השנויים הם אחד, שזה נתגלה עלידי שנמשך השמחה של שבת לששת ימי החל, שהם בחינת עבד בנ"ל:

וזה בחינת חנפה. כי ימי חנפה הם ימי הוראה, שהוא בחינת שעשוע עולם הבא, בחינת הלכות, שעלידיה זוכין לשלמות הדבור, עלידי התגלות האמת בנ"ל. והוא בחינת השמן של גר חנפה, בבחינת (דברים ז): תמיד ואוריד לאיש חסידך; שעלידי החסידים, דהינו בחינת הלכות, נתגלה אור האמת, בחינת: תמיד ואוריד. וזה בחינת השמן, שהוא בחינת אור האמת, בחינת (תהלים מז): שלח אורך ואמתך. וצריך לתנו סמוך לפתח (שבת כא:), בחינת: פתחי פיד (מכא ז), הינו הדבור, כי האמת מאיר בהדבור בנ"ל, בבחינת (תהלים קט): פתח דברך יאיר; ואזי נמשך השמחה של שבת לששת ימי החל, עלידי לשון הקדש, שהוא שלמות הדבור. וזה בחינת: חנפה - חנו כ"ה, בחינת שבת נחא, שבו מקשר לשון הקדש, שהוא בחינת: פה תברכו - בלשון הקדש, בנ"ל. והשמחה של שבת מאיר לששת ימי החל, שהם גם כן בחינת חנפה, בחינת חנוך, מט"מ, עבד, ששלטנותה בימי החל, בבחינת: זה ינחמנו ממעשנו ומעצבון ידינו; בחינת שמחה של שבת, שנמשך לששת ימי החל בנ"ל:

וזה: ויהי מקץ שנתים ימים (י). מקץ - הינו סוף, בחינת הלכות, שהם שעשוע עולם הבא, שהוא בסוף. וזה: שנתים ימים, כמאמר רבותינו זכרונם לברכה (חגיגה ה:): על האי בר בי רב דחד יומא שהיה מצטער, עד שדרש לו רבי יוחנן: ואותי יום יום ידרשון, שיום אחד בשנה חשוב שנה, וזה: שנתים ימים, בחינת תימים שגזשכין לשנים עלידי למוד הלכות, בחינת יום יום ידרשון בנ"ל: (וגמר פרוש הפסוק על פי התורה הנ"ל לא זכינו לשמע)

ובשעה שהלב בצרה, גם הראה בצרה. כי הראה היא קיום הגוף, כי הראה מקימת הלחה לבנה וממשכת הלחלוותי להגוף, כי הגוף יש לו תנועות שהם מיבשין הגוף, כי התנועות מיבשין, ועליכן עקר הקיום - עלידי הראה, שממשכת לחלוותי. וכשהלב בצרה, שאז הדמים עולין ושוטפין על הלב, ואזי הלב דופק בדפיקות גדולות, אזי הראה מנשבת נשיבות גדולות, ואזי נתיבש הראה, ועלידיה נתיבש הגוף, חם ושלום. ושמן הוא רפואה להראה, כמו שאומרים העולם, כי השמן מלחלה, הינו בחינת השמן הנ"ל, שהוא בחינת תקון הצרה בנ"ל. ובתחלה, כשהצדיק בצער ובצרה, כמה וכמה נשמות שבעולם הזה ועולם הבא מקוננין ומתאבלין על צערו, וגם השכינה מקוננת, כי אפלו על דמים של רשעים השכינה מקוננת, קל וחומר על דמן של צדיקים, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מז); אבל

נמצא, שהמצוות ומעשים טובים וכל עבודת השם הם בחינת הולדה, וקדם ההולדה כמה קלין וכמה חבלי וצירים יש להולדת קדם שמוולדת ההולדה, ובפרט מבפירה, דהינו הולדה ראשונה של אשה, שאז קשה עליה מאד, כמו שכתוב (ירמיה ד): צרה במבפירה; שזה בחינת ההתחלה, בחינת: כל התחלות קשות כנ"ל:

וצדקה היא תמיד התחלה, בבחינת (דברים טו): פתוח תפתח; שאפלו בשיש פתח והתחלה, הצדקה היא פותחת יותר ויותר ומרחבת הפתח יותר, כי כל דבר ודבר מעבודת השם, כשרוצין לפניו באותו הדרך ואותו העבודה, צריכין לפתח שם פתח לפניו באותו הדרך, וזה בחינת: כל התחלות קשות, מחמת שבהתחלה צריכין לשפר ולפתח פתח מחדש, על-פני קשה מאד. וסגלת כח הצדקה - להרחיב ולפתח הפתח יותר ויותר, שבשעושים אותו פתח באיזה עבודה ונותנין צדקה, אזי הצדקה פותחת ומרחבת הפתח יותר ויותר, כי צדקה היא ההתחלה של כל ההתחלות, כי היא פותחת ומרחבת כל הפתחים כנ"ל. וגם בצדקה עצמה יש התחלה, דהינו בשמתחילין לתן צדקה, שזה בחינת: ואת הערכים צויתי כנ"ל, ועל-פני התחלת הצדקה היא קשה וכבדה מאד, כי היא בחינת התחלה של כל ההתחלות כנ"ל:

ג אך התועלת של הצדקה גדול מאד מאד, כי הצדקה מועלת תמיד, כי צרכי הגוף הם רבים מאד, ואפלו ההכרחיות הם רבים וגדולים מאד: אכילה ושתיה ומלבושים ודירות, שיכולין לבלות ימיו ושניו אפלו על ההכרחיות לבד, והם מונעין את האדם מאד מעבודת הבורא, ואף-על-פי שגם הם בעצמן הם גם-כן עובדת הבורא יתברך, כי הם בחינת אתערותא דלתתא, כי בעבדא דלתתא אתער לעלא (ט), כי על-ידי כל עסקים ומלאכות שעושים בגיראדם, על-ידיה נתרור אותו הציור של אותו המלאכה למעלה במעשה בראשית, ומביא חיות והארה לאותו הציור של אותו המלאכה של מעשה בראשית שלמעלה, שהוא מכון כנגד אותו העסק והמלאכה שהאדם עושה למטה בעולם הזה, כי על-ידי העסקים והמלאכות שעושים נעשה על-ידיה בחינת משפן:

כי כל המלאכות כלולים בל"ט מלאכות, שהם אבות מלאכות, אבות מכלל דאבא תולדות (ב"ב ב), כי כל מיני מלאכות ועסקים שעושים, כלם כלולים בל"ט מלאכות, שהם האבות, והשאר הם תולדות. ול"ט מלאכות הם כנגד מלאכת המשפן, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת מט): אבות מלאכות ארבעים חסר אחת - כנגד מי? כנגד מלאכת המשפן. וצירא דמשפנא כצירא דעבדא דבראשית (תק"ז דף יב. בהקדמה), והאדם עושה המלאכה, וצירא דגופא כצירא דמשפנא (בהקדמת החינוך שם). נמצא, שעל-ידי האדם שעושה המלאכה והעסק, על-ידיה נעשה בחינת משפן, כשעושה המלאכה והעסק בראוי, כמו שצריך לעשות, ועל-ידי זה נותן חיות והארה למעשה בראשית, והוא קיום העולם. נמצא, שגם זה הוא עבודת הבורא:

וזהו ורפא ירפא (שמות כא) (עם שתי התבות) מספר פדיון נפש. כי עקר הרפואה - על-ידי פדיון דוקא, על-ידי שממתיקין הדיון. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ט): מכאן שנתנה תורה רשות לרפא לרפאת. מכאן דיקא, הינו אחר הפדיון, אז דיקא יש לו רשות להרפא לרפאת, כי קדם הפדיון אין רשות להרפא לרפאת, כי צריך להתרפאת על-ידי סם פלוני וכו' כנ"ל, רק אחר הפדיון וההמתקה, אז יש לו רשות לרפא כנ"ל:

גם החלוק שבין הנקודות של ורפא ירפא הוא כי ורפא בחולם, ורפא בצירי, הינו כי חולם הוא בחינת המתקה, כמובא בכתבי האר"י ז"ל, שחולם גימטריא שלש היות, שהם ממתיקין שלשה אלקים שבגרון, שהם מחין דקמנות, שיורדין בגרון, ונמתקין על-ידי שלש היות, גימטריא חלם. ואזי, אחר ההמתקה - ורפא בצירי, בחינת (ירמיה ח): הצרי אין בגלעד אם רפא אין שם, הינו בחינת רפואות, שאחר ההמתקה, שהוא בחינת ורפא בחולם, אזי דיקא יכולין להתרפאת על-ידי רפואות, שהוא בחינת ורפא בצירי, כנ"ל:

ד

וביום הפורים, בהקריבכם מנחה חדשה ליי בשבעתיכם, מקרא קדש יתיה לכם כל מלאכת עבודה לא תעשו: (במדבר כח)

א ואת הערכים צויתי לכלפלך: (מלכים"א, ח) - זה בחינת צדקה. כי בתחלה, בשמתחילין להתנדב לצדקה, אזי צריכין לשפר את האכזריות שלו להפכו לרחמנות, וזהו עקר עבודת הצדקה, כי מי שהוא רחמן במבוע ונותן צדקה מחמת רחמנות שבמבוע, אין זה עבודה, כי יש גם כמה חיות שהם רחמנים במבועם, רק עקר העבודה - לשפר האכזריות להפכו לרחמנות. וזה בחינת: ואת הערכים צויתי לכלפלך; כי העורב הוא במבועו אכזרי, ונתהפך לרחמנות לכלפל את אליהו. כמו כן צריכין בצדקה כנ"ל. וכל הנדיבי לב, כל מי שהוא נדבן, צריך לילך ולעבר בתחלה דרך בחינה זו, בחינת: ואת הערכים הנ"ל, דהינו שבתחלה צריכים לשפר האכזריות שלהם, מה שיש להם אכזריות בתחלה, להפכו לרחמנות, להתנדב לצדקה, כנ"ל:

ב ובחינה זו, דהינו התחלת הצדקה, היא קשה וכבדה מאד. כי כל העבודות וכל התשובות, כל מה שרוצין לעשות איזה עבדא בעבודת השם, כמה קלין של אוי ואבוי וכמה גניחות וכמה כפילות וכמה חמיות (הינו תנועות משנות שעושים וראי ה' בעבודתם) צריכין לעשות קדם שעושים איזה עבדא. ועקר בהתחלה, שאז קשה מאד, כי כל התחלות קשות (מכלתא פ' יתר, והובא בפירש"י שם), וצריכין כמה קלין וכמה גניחות וכו' קדם שמתחילין איזהו התחלה. וגם אחר-כך, לאחר ההתחלה, גם-כן אינו בא בנקל עבודת השם, וצריכין כמה יגיעות וכמה תנועות כנ"ל קדם שזוכין לעשות איזה עבדא שיהיה לה הדור. אך ההתחלה קשה מאד כנ"ל, כי עקר תולדותיהן של צדיקים - מעשים טובים (תנחומא פ' נח, והובא בפירש"י שם),

חס ושלום, ובאלו מתנהג הכל על-פי הטבע, חס ושלום, אין שך יראה כלל, כי אין שך וענש כלל, חס ושלום, מאחר שהכל מתנהג רק כפי חייב הטבע, חס ושלום. נמצא, שעקר היראה - על-ידי התגלות הרצון:

ו וְהַתְגַּלּוּת הַרְצוֹן הוּא עַל-יְדֵי יָמִים טוֹבִים, כִּי כָל אֶחָד מֵהַיָּמִים טוֹבִים מִכְרִיו וְקוּרָא וּמְגַלָּה אֶת הַרְצוֹן, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק עַל פִּי רְצוֹנוֹ בְּלִבּוֹ, בְּבַחֲיַנֵּת (ויקרא כב): מִקְרָא קֹדֶשׁ, שֶׁהַיּוֹם-טוֹב קֹדֶשׁ קוּרָא וּמִכְרִיו אֶת הַרְצוֹן בְּנֶ"ל, כִּי בְּכָל יוֹם-טוֹב וְיוֹם-טוֹב עֲשֵׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עִמָּנוּ אוֹתוֹת נִוְרָאוֹת, שֶׁהֵם הַפֶּךְ הַטָּבֵעַ, שֶׁעַל-יְדֵיהֶם נִתְגַּלָּה הַרְצוֹן, שֶׁהַכֹּל בְּרְצוֹנוֹ, וְאִין שׁוֹם חַיִּיב הַטָּבֵעַ כָּלָל. בְּפֶסֶח - יְצִיאַת מִצְרַיִם, שֶׁהוּא צִיָּאָנוּ מִמִּצְרַיִם בְּאוֹתוֹת נִוְרָאוֹת; בְּשַׁבּוּעוֹת - מִתֵּן תּוֹרָה, שֶׁנֶּתַן לָנוּ הַתּוֹרָה בְּאוֹתוֹת נִוְרָאוֹת; בְּסִפּוֹת - הַקֹּף עֲנִי כְבוֹד. וְעַל-כֵּן כָּל יוֹם-טוֹב וְיוֹם-טוֹב מִכְרִיו וְקוּרָא אֶת הַרְצוֹן בְּבַחֲיַנֵּת מִקְרָא קֹדֶשׁ בְּנֶ"ל. וְעַל-כֵּן הַיָּמִים-טוֹבִים נִקְרָאִים רְגֵל, שֶׁהֵיא בַּחֲיַנֵּת יִרְאָה בְּנֶ"ל, כִּי עַל-יְדֵי יוֹם-טוֹב, שֶׁהוּא הַתְגַּלּוּת הַרְצוֹן, עַל-יְדֵיהֶם נַעֲשֶׂה יִרְאָה בְּנֶ"ל:

אֲדָּךְ לֹא תִמִּיד שׁוֹמְעִין אֶת קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם-טוֹב, שֶׁמְגַלָּה אֶת הַרְצוֹן בְּנֶ"ל, וְזֶה נִכָּר בְּשִׁמְחַת יוֹם-טוֹב, כִּי כָל אֶחָד לְפִי מֵה שֶׁמִּרְגִּישׁ וְשׁוֹמֵעַ אֶת קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם-טוֹב, שֶׁמִּכְרִיו וְקוּרָא אֶת הַרְצוֹן, כְּמוֹכֵן יֵשׁ לוֹ שִׁמְחַת יוֹם-טוֹב, כִּי בְּשִׁנְתֻּגְלָה הַרְצוֹן, שֶׁהַכֹּל בְּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, אִין יוֹדְעִים, שֶׁכָּל הַשְּׁעִבּוּדִים וְהַגְּלוּת וְכָל הַהִכָּפְדוֹת שֶׁל הַעֲבוּ"ם, שֶׁהֵם מִכְּבִידִים עֲלֵינוּ - עַל כָּלָם יִנָּקֶם בָּהֶם הוּא יִתְבָּרֵךְ וְיִגְאֻלָּנוּ מִיָּדָם. אֲבָל בְּשִׁפּוּבִים, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהַכֹּל עַל-פִּי חַיִּיב הַטָּבֵעַ, אִין שֶׁךְ נִקְמָה בָּהֶם, מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק עַל-פִּי סֵדֵר הַטָּבֵעַ, חַס וְשָׁלוֹם. וְזֶה בַּחֲיַנֵּת (תהלים נח): יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חָזָה נָקָם, פֶּעֱמִיו יִרְחֹץ בְּדָם הַרְשָׁע. פֶּעֱמִיו דִּיקָא, הִינּוּ עַל-יְדֵי שְׁלֹשׁ פֶּעֱמִים בְּשִׁנָּה (דברים יז), שֶׁהֵם הַיָּמִים-טוֹבִים, שֶׁעַל-יָדָם נִתְגַּלָּה הַרְצוֹן, עַל-יְדֵיהֶם: יִשְׁמַח צְדִיק כִּי חָזָה נָקָם וְכו', בְּנֶ"ל, וְכִמו שֶׁכְּתוּב (תהלים נח): וַיֹּאמֶר אֲדָם אֶךְ פָּרִי לְצִדִּיק, אֶךְ יֵשׁ אֱלֹקִים שׁוֹפְטִים בְּאַרְץ. דְּהִינּוּ, שֶׁנִּתְגַּלָּה שִׁישׁ אֱלֹקִים שׁוֹפֵט בְּרְצוֹנוֹ, וְיֵשׁ פָּרִי לְצִדִּיק, וְכֵהֶם יִנָּקֶם, וְעַל-יְדֵיהֶם: יִשְׁמַח צְדִיק. וְזֶה בַּחֲיַנֵּת שִׁמְחַת יוֹם-טוֹב, עַל-יְדֵי הַתְגַּלּוּת הַרְצוֹן, שֶׁנִּתְגַּלָּה בְּיוֹם-טוֹב עַל-יְדֵי קוֹל הַקְּרִיאָה, שֶׁהַיּוֹם-טוֹב מִכְרִיו וְקוּרָא אֶת הַרְצוֹן בְּנֶ"ל, אֲדָּךְ לֹא כָּל אֶחָד וְאֶחָד שׁוֹמֵעַ קוֹל הַקְּרִיאָה הַנֶּ"ל שֶׁל יוֹם-טוֹב, כִּי יֵשׁ חַיּוֹת רְעוּת דּוֹרְסִים וְטוֹרְפִים, וְהֵם חֲכָמֵי הַטָּבֵעַ, שֶׁמִּרְאִין בְּחֻמָּתָם הַמְּטָעִית שֶׁהַכֹּל עַל-פִּי הַטָּבֵעַ, וּבְאֵלּוּ אִין שׁוֹם רְצוֹן, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִפְלוּ הָאוֹתוֹת נִוְרָאוֹת שֶׁעֲשֶׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, מְשִׁימִים הַכֹּל בְּתוֹךְ דְּרֹךְ הַטָּבֵעַ. וְהַחֲכָמִים הַלְלוּ הֵם בַּחֲיַנֵּת חַיּוֹת רְעוּת, וְהֵם דּוֹרְסִים וְטוֹרְפִים רַבִּים מִבְּנֵי עִמָּנוּ, שֶׁמְטָעִים גַּם-כֵּן אַחֲרֵיהֶם וְסוֹבְרִים כְּמוֹתָם, בְּאֵלּוּ הַכֹּל עַל פִּי חַיִּיב הַטָּבֵעַ, חַס וְשָׁלוֹם, וְכִשְׁהֵם מִתְגַּבְּרִים, אִין קוֹל שֶׁאֲנָתָם עוֹלָה וּמִתְגַּבֵּר עַל קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם-טוֹב, שֶׁקוּרָא אֶת הַרְצוֹן, וְאִין גִּשְׁבַּת שִׁמְחַת יוֹם-טוֹב, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עָקֵר שִׁמְחַת יוֹם-טוֹב - עַל-יְדֵי הַתְגַּלּוּת הַרְצוֹן בְּנֶ"ל.

אֲפֹרָעֵל-פִּירְכֵּן אִם הָיָה שׁוֹפֵעַ עֲלֵינוּ חֶסֶד, לֹא הִינּוּ צָרִיכִים לְכָל זֶה, כִּי הֵלֵא אִיךְ בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם כְּלוּ אַחֲרֵי הָעֵדֶר הַגָּמוּר, שֶׁלֹּא הָיָה שׁוֹם הָיָה שִׁיחָה עַל יְדֵה אַתְעָרוּתָא דְלִתְמָא, וְאֲפֹרָעֵל-פִּירְכֵּן בָּרָא עוֹלָמוֹת בְּאֵלּוּ. וְהַכֹּל בְּחֶסֶד, בְּלִי אַתְעָרוּתָא דְלִתְמָא כָּלָל, בְּבַחֲיַנֵּת (תהלים פט): עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה. וּמֵאַחַר שֶׁהוּא יִתְבָּרֵךְ הָיָה יָכוֹל לְבָרָא עוֹלָמוֹת בְּאֵלּוּ בְּלִי אַתְעָרוּתָא דְלִתְמָא כָּלָל, רַק עַל-יְדֵי חֶסֶד, בְּוֵדָאֵי הוּא יָכוֹל לְהַחֲיוֹת וְלָקִים הָעוֹלָמוֹת רַק עַל-יְדֵי חֶסֶד, וְלֹא הִינּוּ צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת כָּלָל שׁוֹם עֶסֶק וּמְלָאכָה, וְאִפְלוּ הַהִכָּרְחִיּוֹת הִיוּ נַעֲשִׂין עַל-יְדֵי אַחֲרִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (ישעיה סא): וְעָמְדוּ זָרִים וְרָעוּ צֹאנֶכָם, וּבְנֵי נֶכֶר אִפְרִיכִם וְכִרְמִיכִם, וְאַתָּם כְּהִנֵּי ה' תִּקְרְאוּ. כְּהִנֵּי ה' דִּיקָא, בַּחֲיַנֵּת חֶסֶד, בַּחֲיַנֵּת: עוֹלָם חֶסֶד יִבְנֶה, הִינּוּ שִׁיחָיו נִקְרָאִים כְּהִנֵּי ה', בַּחֲיַנֵּת חֶסֶד, שֶׁאִין צָרִיכִים לַעֲשׂוֹת שׁוֹם מְלָאכָה, רַק הָעוֹלָם מִתְקִים בְּחֶסֶד בְּנֶ"ל. אֲדָּךְ בְּשִׁתְּחָסֵד נִתְעַבֵּב, חַס וְשָׁלוֹם, וְאִין מְשַׁפֵּעַ עֲלֵינוּ חֶסֶד, אִין צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת בְּשִׁבְלִי אַתְעָרוּתָא דְלִתְמָא בְּנֶ"ל:

וְזֶה בַּחֲיַנֵּת (תהלים סב): וְלֹךְ ה' הַחֶסֶד, כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׁהוּ. הִינּוּ כְּשִׁתְּחָסֵד נִתְעַבֵּב אֲצִלּוֹ יִתְבָּרֵךְ, שֶׁזֶה בַּחֲיַנֵּת: וְלֹךְ ה' הַחֶסֶד - שֶׁהַחֶסֶד נִתְעַבֵּב אֲצִלּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְאִין מְשַׁפֵּיעַ עֲלֵינוּ, אִין: כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׁהוּ; הִינּוּ כְּפִי הַעֲשִׂיּוֹת וְהַעֲסָקִים שֶׁעוֹשֶׂה, כֵּן הוּא יִתְבָּרֵךְ מְשַׁלֵּם. כִּי צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת דִּיקָא, מִחֻמָּת שֶׁהַחֶסֶד נִתְעַבֵּב אֲצִלּוֹ יִתְבָּרֵךְ וְאִינוּ מְשַׁפֵּיעַ עֲלֵינוּ, אֲבָל אִם הָיָה מְשַׁפֵּעַ עֲלֵינוּ הַחֶסֶד, לֹא הִינּוּ צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת כָּלָל, וְאִין הָיָה נִתְקִים: כִּי אַתָּה תִשְׁלַם לְאִישׁ כְּמַעֲשָׁהוּ, בְּאֵלּוּ הוּא עוֹשֶׂה, כִּי אִין צָרִיכִין לַעֲשׂוֹת כָּלָל כְּשִׁשְׁפֹּעַ חֶסֶד בְּנֶ"ל:

ד אֲדָּךְ צָרִיךְ לְקַבֵּל הַחֶסֶד בְּהִדְרָגָה, כִּי רַב הַחֶסֶד אִי אֲפָשֶׁר לְקַבֵּל, כִּי הִיוּ בְּטָלִים בְּמִצְיָאוֹת מִחֻמָּת רַב הַחֶסֶד, כִּי אִין יָכוֹלִין לְקַבֵּל רַב טוֹבָה (תענית כג), וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת כְּלִי וְצִנּוֹר לְקַבֵּל עַל-יְדֵי הַחֶסֶד. וְזֶה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי יִרְאָה, כִּי עַל-יְדֵי יִרְאָה נַעֲשֶׂה חִקְיָה וְצִנּוֹר לְקַבֵּל עַל-יְדֵי הַחֶסֶד, בְּבַחֲיַנֵּת (בראשית כט): וּמַחֲזִיק מִבֵּין רַגְלָיו. רַגֵּל הוּא בַּחֲיַנֵּת יִרְאָה, שֶׁהֵיא בַּחֲיַנֵּת סוּף, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (סוף קהלת): סוּף דְּכָר הַכֹּל נִשְׁמַע, אֶת הָאֱלֹהִים יִרָא; הִינּוּ שֶׁעַל-יְדֵי יִרְאָה, שֶׁהֵיא בַּחֲיַנֵּת רַגֵּל, נַעֲשֶׂה חִקְיָה וְצִנּוֹר לְקַבֵּל בְּתוֹכּוֹ אֶת הַחֶסֶד. וְזֶה בַּחֲיַנֵּת (במדבר יז): וְהָיָה פָּרַח מִטָּה אֲהֵרֶן לְבֵית לֵוִי; הִינּוּ שֶׁהַחֶסֶד, בַּחֲיַנֵּת אֲהֵרֶן, צָרִיךְ לְקַבֵּל עַל-יְדֵי הַכֹּל, שֶׁהוּא בַּחֲיַנֵּת יִרְאָה, סִטְרָא דְלֵוִי. וְזֶה בַּחֲיַנֵּת (תהלים ס): בְּגִבּוֹרוֹת יֵשַׁע יָמִינוּ:

ה וְעָקֵר הִירְאָה נַעֲשֶׂה עַל-יְדֵי הַתְגַּלּוּת הַרְצוֹן, בְּבַחֲיַנֵּת: רְצוֹן יִרְאִיו יַעֲשֶׂה (תהלים קמח), שֶׁעַל-יְדֵי הַתְגַּלּוּת הַרְצוֹן נַעֲשֶׂה יִרְאָה, הִינּוּ עַל-יְדֵי שִׁנְתֻּגְלָה שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג בְּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, כִּי הוּא יִתְבָּרֵךְ בָּרָא הַכֹּל בְּרְצוֹנוֹ, בְּלִי שׁוֹם חַיִּיב כָּלָל, וּמַחֲיָה וּמִקְיָה הַכֹּל בְּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרֵךְ, וְאִין שׁוֹם חַיִּיב הַטָּבֵעַ כָּלָל, עַל-יְדֵיהֶם נַעֲשֶׂה יִרְאָה, כִּי אִין יֵשׁ שֶׁכֶר וְעִנְשׁ, וְשֶׁךְ לְהַתִּירָא מִפְּנֵי יִתְבָּרֵךְ, כְּמוֹ שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְכִרְכָּה (ברכות ד): וַיִּירָא יַעֲקֹב מְאֹד - אָמַר: שָׁמָּה יִגָּרֵם הַחֲטָא; אֲבָל כְּשֶׁאִין נִתְגַּלָּה הַרְצוֹן, וְסוֹבְרִים שִׁישׁ חַיִּיב הַטָּבֵעַ,

וזה בחינת (שם עד): שאנו צורריך בקרב מועדיך, שמו אותם אותות - ששאנת הצוררים, דהינו קול החיות רעות, שהם חכמי הטבע, נכנס בקרב המועדים ממש, הינו בתוך קול הקריאה של יום טוב, שמכריו וקורא את הרצון כנ"ל, ושאנת הצוררים נכנס בתוכם ממש, ושאנים בקולם שהכל רק עלפי חייב הטבע, חס ושלום, כפי סדר אותות השמים. וזה: שמו אותות אותות - שמשמים אותות השמים לאותות, שאומרים שהכל רק עלפי אותות השמים, כפי חייב הטבע, חס ושלום:

ו והכנעתם של אלו החיות רעות, חכמי הטבע, הוא עלידי חכם גדול שבקדשה, שיכול לקשר כל הרצונות בשרש הרצון, ששם הוא בחינת הסתלקות משה, כידוע (וזהר פ' יתרו פח: וע' וזהר נשא קכט), והוא בחינת מצח הרצון, בחינת (שמות כח): והיה על מצחו לרצון. וצריך לקשר כל הרצונות שיש בעולם לשרש הרצון, ועלידיה הוא מתגבר ומכניע וסותר דעות חכמי הטבע, שבופרים ברצון:

אך כנגד זה יש בחינת מצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, כי כל דבר יש לו שרש, ושרש חכמת הטבע הוא בחינת מצח הנחש, בחינת (שמואל א יז): ומצחת נחשת על רגליו, הנאמר בגלות, הינו בחינת מצח הנחש כנ"ל, כי גלות היה בופר, והיה רוצה להראות שכל הסבות הכל עלפי הטבע, חס ושלום, שזה בחינת מצח הנחש כנ"ל, וזהו: רגליו, בחינת סבות, כמו שכתוב (בראשית ל): ויברך ה' אותך לרגלי - בסבותי, כי כן הוא הפרוש שם, שיעקב אמר ללבן, שהשם יתברך היה מסבב אליו הברכה עלידו ובסבתו. נמצא, שרגל הוא בחינת סבות. רק שיעקב תלה כל הסבות בהשם יתברך כנ"ל, וגלות היה תולה כל הסבות שלו במצח הנחש, דהינו בחיב הטבע. וזהו: ומצחת נחשת על רגליו, כנ"ל:

ולפעמים מתגבר בחינת מצח הנחש בפעל, דהינו עלידי איש פרטי, שיונק חכמתו ממצח הנחש, שהוא שרש חכמת הטבע, והוא מראה בחכמתו שהכל עלפי הטבע, חס ושלום, ויש שנכנס בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, בתוך החכם שבקדשה, וחכמה זו של מצח הנחש מתחלת לבנם עמו מעיון לעיון, עד שנכנס בעיון דק מאד, עד שרוצה להטיל פגם, חס ושלום, בשרש הרצון ולכפר שם, חס ושלום, באלו אין רצון כלל, חס ושלום:

ח ודע, שזה המצח הנחש יניקתו מזקני הדור, ממאריכי ימים שבדור, כשאין בהם שלמות, מזה יונק מצח הנחש כנ"ל, כי זקן - זה קנה חכמה (קדושין לב:), וצריך האדם, כל מה שמזקין, כל מה שנתוסף וכא לו יום מימי חייו, להוסיף בכל יום יום שבה אחר כך תוספות אור קדשה ודעת, וכמו שאמר רבותינו זכרונם לברכה (קנים פ"ג): זקני תלמיד חכמים, כל זמן שמזקינן דעתן מתישבת עליהן; כי צריכין בכל יום יום שבה אחר כך להוסיף בו קדשה ודעת, כמו שכתוב (בראשית א): ויקרא אלקים לאור יום - שכל יום צריך שיאיר ביותר כנ"ל:

אבל כשהזקנים, המאריכי ימים שבדור, פוגמים את ימיהם, ואין מוסיפין אור קדשה ודעת בכל יום יום, מזה יונק מצח הנחש, חכמת הטבע כנ"ל, (כי מנפילת הימים של הזקנים, אשר אין דעתם מתישבת כנ"ל, מפגם הדעת הזה של אלו הזקנים יונק מצח הנחש, שהוא חכמת הטבע) ומתגבר, חס ושלום, דעת חכמת הטבע, שבופרים ברצון עלידי נפילת הדעת והימים, שגופלים מהזקנים המאריכי ימים שאינם פראוי, כנ"ל. וזהו בחינת (איוב יד): קצר ימים, שבע רגו; הינו שתי הבחינות כנ"ל. קצר ימים זה בחינת הזקנים שאינם פראוי, שאין מוסיפין קדשה ודעת בכל יום, שזהו עקר הזקנה והאריכות ימים כנ"ל, וכשהזקנים פוגמים את ימיהם ואין מאריכין את ימיהם בקדשה ודעת כנ"ל, זה בחינת קצר ימים, ומזה יונק מצח הנחש, שהוא הפך מצח הרצון, וזהו: שבע רגו - הפך הרצון כנ"ל. אבל כשהזקנים פראוי, בחינת: זקן - זה קנה חכמה וכו' כנ"ל, עלידיה מתגבר התגלות הרצון, בבחינת (ישעיה ט): זקן ונשוא פנים - שעלידי זקן שבקדשה מתגבר הרצון, שהוא בחינת נשוא פנים, כי נשיאת פנים [הוא] בחינת רצון, כמו שאמר אלישע ליהורם (מלכים ב א): לולי פני יהושפט אני נשא אם אביט אליך ואם אראך - שאלישע לא היה לו שום רצון ליהורם, רק עלידי נשיאת פנים של יהושפט, עלידיה נתרצה אליו. נמצא, שנשיאות פנים הוא בחינת רצון, וזה בחינת זקן ונשוא פנים, כנ"ל:

ט וצדקה מועיל לזה, שעלידי הצדקה מתקנין ומעלין פגם נפילת הימים והדעת של הזקנים מאריכי ימים שאינם פראוי, שמוזה יניקת מצח הנחש כנ"ל, בבחינת (קהלת יא): שלח לחמך על פני המים, כי רב המים תמצאנו - שבה הצדקה מוצאין רב המים, דהינו במאריכי ימים, כי עלידי הצדקה מעלין ומתקנין הפגם שלהם כנ"ל. וזהו: שלח לחמך על פני המים, הינו שתתן צדקה, והפתוב מבטיחך, שההפסד שאתה מפסיד ממונה שפזרת לצדקה תרווח ותמצאנו רב המים, במאריכי ימים כנ"ל, כי עלידי הצדקה מעלין פגם נפילת הדעת של המאריכי ימים, שמוזה הוא יניקת מצח הנחש כנ"ל, ומוציאין כל הניקה והחיות של מצח הנחש, חכמת הטבע, ומתגבר בחינת מצח הרצון. כי עקר עבודת הצדקה היא בבחינת: ואת הערכים צייתי וכו' כנ"ל, דהינו מה שצריכים בהתחלה לשפר האכזריות, להפכו לרחמנות, ומזה בעצמו מתגבר בחינת הרצון, כי מזה ובה אבא ליזיל בה נרגא (סנהדרין לט), מאחר שמתגבר ומהפך אכזריות שבטבעו לרחמנות, עלידיה נתרפה הרגו לרצון:

ואזי כשנכנע מצח הנחש ונתגלה בחינת מצח הרצון, אזי נכנסים וגופלים קול החיות רעות, ונשמע קול הקריאה של יום טוב, שהוא התגלות הרצון כנ"ל. ואזי, כשנתגלה הרצון, נעשה יראה כנ"ל. ועלידי היראה יכולין לקבל החסד כנ"ל. וכששופע החסד, אזי אין צריכין לעשות שום עסק ומלאכה כנ"ל, כי אזי נתקנים: ועמדו זרים ורעו צאנכם וכו' ואתם כהני ה' תקראו וכו' כנ"ל. וכל זה נעשה עלידי הצדקה כנ"ל. נמצא, שתועלת הצדקה גדול מאד:

עורב, בחינת: ואת הערכים צויתי וכו' כנ"ל, כי עלידי הצדקה הוא מוציא החיות של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור כנ"ל:

ודע, שאפלו בשמכניעין וסותרין דעות חכמי הטבע ומשפילין אותם, אף-על-פירכן אם אין התגלות הרצון חזק ותקף, דהינו שעדין יש ספק ברצון, שאינו מברר בברור חזק שמתנהג רק על-פי הרצון, אף-על-פי שחכמת הטבע נכנעת, אף-על-פירכן מאחר שהרצון אינו חזק, עדיו יש יכלת, חס ושלוש, למצח הנחש, חכמת הטבע, שיחזור ויתעורר ויתגבר בבתחלה, וגם על זה צריכין פח הצדקה, כי הצדקה מועלת תמיד ועומדת תמיד כנגד מצח הנחש כנ"ל:

רש"ם:

וחינא תהא אכן טבא לתוך חים, והדרא לה תנינא: הכי גרסינן אתא תהא תנינא, רגש וקא בעי למבלע לספינתא. אתא פושקנצא. עורב נקבה: וקמעה לרישא דתנינא. אתהפכו מיא והוו דמא. מרב דם, שהיה גדול הרבה: הדר קא בעי לטבועי לספינתא, אתא תהא פושקנצא וקמלה, ואזל פר אמוראי ושקלה לתהא אכן טבא, ותלינחו להנחו צפרי, לנפות אם יחיו, וחיו: ופרחו להו כהדי. תהא אכן:

וזה פרוש: רב יהודא הנדואה משתעי: ומנא חדא הנה אזלינא בספינתא וחינא תהא אכן טבא דהדר לה תנינא, ונחת פר אמוראי לאתויה. אתא תנינא, קא בעי בלע לספינתא. אתא צפרא פושקנצא, פסקה לרישה. אתהפכו מיא והוו דמא. אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה. הדר אתי, קא בעי בלעה לספינתא. הדר אתי צפרא (פושקנצא),

פסקה לרישה, שקלה לתהא אכן טבא, שדיה לספינתא. הנה צפרא מליחי בחדן, אותבינהו עליהו, שקלוהו ופרחו להו בחדה: (ב"ב עד):

ומנא חדא אזלינא בספינתא - זה בחינת שרש הרצון, ששם קבורת משה, שנסתלק בשרש הרצון כנ"ל. וזה בחינת ספינתא, בחינת (דברים יג): כי שם חלקת מחוקק ספון. וחינא תהא אכן טבא דהדר לה תנינא - הינו בחינת: אכן שלמה רצונו, בחינת הרצון הנ"ל. דהדר לה תנינא - זה מצח הנחש, שמוסב ומתגבר על הרצון כנ"ל. ונחת פר אמוראי לאתויה - הינו בחינת החכם שבקדשה, בחינת (משל י): אמר לחכמה אחותי את, שהחכם שבקדשה רצה להתגבר ולהעלות הרצון, לקשרו לשרש הרצון כנ"ל. אתא תנינא קא בעי בלע לספינתא - הינו שבא בחינת מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, ורצה לבלע הספינה, בחינת שרש הרצון, בחינת: כי שם חלקת מחוקק ספון, כי מצח הנחש רצה להתגבר גם בשרש הרצון, להטיל פגם וכפירה שם, חס ושלוש, כנ"ל.

י ועל-פן בשרצה יעקב לעשות רצון בעשו, אמר: ולקחת מנחתי מיד, כי על-פן ראיתי פניך בראות פני אלהים ותרצני (בראשית לג). כי גם מה שנותנין לעבו"ם, הוא גם-כן בחינת צדקה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב ט): ונוגשיך צדקה; ועלידי צדקה נעשה רצון כנ"ל. וזהו שאמר לו: ולקחת מנחתי מיד, הינו צדקה, בחינת (מלאכי א): מגישי מנחה בצדקה. כי על-פן ראיתי פניך בראות פני אלקים, הינו כמו בראות פני אלקים, שהוא בחינת (דברים ט): שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה', דהינו ימים טובים, שעלידם נתגלה הרצון, (ועקר התגלות הרצון עלידי ימים-טובים הוא עלידי הצדקה כנ"ל); כמו-כן יהיה נעשה אצלו רצון עלידי הצדקה, וזהו: ותרצני, כנ"ל. (כי מאחר שהמנחה והצדקה שנתן לעשו היא בחינת צדקה ממש, בחינת: ונוגשיך צדקה, נמצא שעלידי-זה נתגלה הרצון העליון, שהוא נתגלה עלידי צדקה כנ"ל, ומשם נשתלשל הרצון למטה ונעשה רצון גם בעשו):

יא וזה בחינת מלחמת דוד וגלית (שמואל-א, י), כי גלית היה רוצה להראות בחכמתו שהכל על-פי הטבע, כי היה יונק ממצח הנחש, בבחינת: ומצחת נחשת על רגליו, שתלה כל הסבות בחיוב הטבע, שהוא בחינת מצח הנחש כנ"ל. ועל-פן חרף מערכות אלקים חיים (שם), כי היה רוצה להראות שהכל עלידי מערכת השמים, כפי חיוב הטבע, חס ושלוש:

ודוד היה איש חיל (שם), ועמד כנגדו ואמר, שפבר היה לו מעשה כזו: ובא הארי והדוב - דהינו חיות רעות הנ"ל הדורסים ומורפים, שהם חכמי הטבע כנ"ל. ונשא זה מהעדר - הינו מהעדר הגמור, שנשא וסלק זאת מהעדר הגמור, דהינו שפבר בזה שהשם יתברך ברא הכל ברצונו אחר העדר הגמור, רק שהכל על פי חיוב הטבע, חס ושלוש. ויצאתי אחריו והפתיו - הינו שהייתי מתגבר עליו והכנעתי והשפלתי אותו. ויקם עלי - הינו שאחר-כך התגבר עוד כנגדי. והחזקתי בזקנו - הינו שהכנתי, שכל כחו ויניקתו עלידי מצח הנחש, שיונק מזקני הדור שאינם בראוי כנ"ל, ועל-פן החזקתי בזקנו, שהחזקתי ותפסתי שם, בשרש יניקתו בזקני הדור. והפתיו והמיתיו - שהכנעתי והשפלתי את חכמי הטבע, חיות רעות, עלידי שהחזקתי בזקנו, בשרש יניקתם כנ"ל. ועל-פן: והיה הפלשתי באחד מהם - כי הוא גם-כן בחינה זו ממש, שכל כחו ממצח הנחש, בחינת: ומצחת נחשת וכו' כנ"ל, ועל-פן גם הוא כמותם, ואוכל להכניעו ולהפילו. וזה שכתוב (שם): ותטבע האבן במצחו - הינו במצח הנחש, שהכניעו עלידי בחינת (משל יא): אכן שלמה רצונו, בחינת רצון כנ"ל. וזה בחינת שהזהיר ישי את דוד בלכתו לשם: ואת ערפתם תקח. זה בחינת עורב, בחינת צדקה. כי עקר עבודת הצדקה - בבחינת

והנה פרח מטה אהרן לבית לוי; הינו בחינת השפעת החדר על-ידי היראה, שנעשה על-ידי התגלות הרצון, כנ"ל:

יב וזה בחינת רפואות, כי הוא רפואה לכל המכות, כי כל בחינות אלו הם בחינת רפואות. צדקה היא רפואה, בבחינת (מלאכי א): צדקה מרפא בכנפיה. וכן - זה קנה חכמה (קדושין לב), הוא בחינת רפואה, בבחינת (משלי יב): לשון חכמים מרפא. רצון הוא בחינת רפואה, כמו שכתוב (ישעיה סא): ה' שלחני לחפש לגשברי לב, לקרא שנת רצון. מלאכת מעשה בראשית הוא רפואה, כמו שכתוב (ד"ה ב כד): ותעל ארוכה למלאכה בידם:

כי רפואות המכה היא על-ידי כמה בחינות. שבתחלה צריכין שיפתח פי המכה, אחר-כך צריך בח המושך, שימשך ויציא הלחה והדמים המקלקלים מתוך המכה, אחר-כך צריכין להדחיק כל הדמים, שלא יהיה בהם שום קלקול ועכירות, כדי שיוכלו הדמים לילך ולסבב כל סדר סבובם בסדר, בלי שום עכוב. כי בשדמים הולכים ומסבבים בגוף בדרבם, בשבאים למקום שיש בו קלקול, דהינו במקום המכה, נתעכבים שם, ושם נתעכב ונמשך כל עכירות וקלקול שיש בהדמים, כי בן הדרך - שבמקום המקלקל, שם נתעכב כל מיני עכירות וקלקול שיש בהדמים, ואזי נתעכבים שם הדמים, ואין יכולים לסבב סבובם בסדר הלוחם ומרוצתם, כי יש להדמים סדר תהלה, שהולכים ומסבבים הגוף כך וכך פעמים בשעה, וכיצא, וכשיש בהם עכירות, נתעכבים במקום המקלקל כנ"ל, ואינם יכולים לסבב בסדר, על-כן צריכין להדחיקם ולכבדם. אחר-כך צריכים לסגר פי המכה:

וכל אלו בחינות רפואות נעשים על-ידי בחינות הנ"ל, כי צדקה היא בחינת פתיחת פי המכה, בבחינת: פתוח תפתח. חכמה היא בחינת בח המושך, בבחינת (איוב כח): ומשך חכמה מפנינים -

מלפני ומלפנים (וכמו שדרשו רבותינו וכוונם לברכה (ירושלמי שבת פרק המצניע) על פסוק:

וקרה היא מפנינים - מלפני ולפנים, עין שם), שבחינת חכמה מושכת ומוציאה הקלקול מלפני ולפנים, מפל מקומות הפנימיים. רגל, שהוא התגלות הרצון, על-ידי נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים, כדי שיוכלו הדמים לסבב סבובם בסדר. וזה בחינת רגל, בחינת (מלכים

א, א): עין רגל - עין כובם, כמו שפרש רש"י שם. הינו, שעל-ידי רגל ויוס-טוב, שהוא התגלות הרצון, על-ידי נעשה בחינת הדחת וכבוס הדמים כנ"ל, ואזי יכולים הדמים לסבב בסדר. ובשביל זה נקרא הרגל חג - לשון סבוב, כמו שכתוב (ישעיה טז):

היושב על חוג הארץ - על סבוב הארץ, כי על-ידי הדחת וכבוס הדמים, על-ידי נעשה הם מסבבים בסדר כנ"ל. מעשה בראשית -

דהינו בחינת: עולם חסד יבנה, כי על-ידי בחינות אלו הנ"ל וזכין להשפעת החדר, שיתקיים העולם בחדר, בחינת: ואתם כהני ה' תקראו כנ"ל, ועל-ידי בחינה זו, בחינת כהן, חסד - על-ידי נסגר פי המכה, בבחינת (ויקרא יז): והסגיר הכהן את הנגע; שעל-ידי בחינת חסד, בחינת כהן, נסגר המכה לגמרי ונתרפא בשלמות:

אתא פושקנצא - הינו עורב, פסקה לרישה. פרוש, שבא בחינת עורב, דהינו צדקה כנ"ל, כי עקר עבודת הצדקה בבחינת עורב, בחינת: ואת הערכים צויתי וכו'; להפך אכזריות לרחמנות, ועל-ידי זה מתגברים על מצח הנחש, חכמת הטבע כנ"ל, כי מנה ובה אבא ליזיל בה נרגא כנ"ל. וזהו שאתא פושקנצא, דהינו עורב, בחינת צדקה, ופסקה לרישה, שחתך ראש הנחש, בחינת מצח הנחש, שהכניעו והרגו על-ידי הצדקה כנ"ל. אתהפכו מיא והו' דמא - הינו שעל-ידי נעשה שהכניע מצח הנחש, שרש חכמת הטבע, על-ידי נכנעו ונפלו קול שאגת החיות רעות, הדורסים וטורפים רבים מבני עמנו כנ"ל, ואזי נשמע קול הקריאה של יוס-טוב, שהוא התגלות הרצון, ואזי: ישמח צדיק כי חזו נקם וכו' כנ"ל. וזהו: אתהפכו מיא - הינו שאגת החיות רעות, בחינת (איוב א): ותכו כמים שאגתי. וזהו דמא - זה בחינת: ישמח צדיק כי חזו נקם, פעמיו ירחץ בדם הרשע, כנ"ל. כי על-ידי הכנעת קול שאגת החיות רעות, על-ידי נעשה: ישמח צדיק כי חזו נקם וכו', כי נשמע קול הקריאה של יוס-טוב כנ"ל:

אתא תנינא חברה, שקלה ותליא לה ואחיה - שבא בחינת מצח הנחש, ושקלה לאבן טוב הנ"ל, שנטל את האבן טוב, בחינת: אבן שלמה רצונו, ותליא לה, הינו שהטיל בו ספק, וזהו: ותליא לה, כמו דבר התולה בספק, שהטיל ספק ברצון, שהוא בחינת אבן טוב הנ"ל, ועל-ידי זה: ואחיה - שחזר ותיח חכמת הטבע, מצח הנחש, כי חכמת הטבע חזרה ונתגברה על-ידי שהיה ספק ברצון כנ"ל. וזהו: הדר אתי קא בעי בלעה לספינתא - שחזר ובא התנין מצח הנחש לבלע הספינה, בחינת שרש הרצון, חס ושלום, כנ"ל. הדר אתי צפרא פושקנצא, פסקה לרישה - הינו שחזר ובא העורב, בחינת צדקה כנ"ל, ופסקה לרישה, שהרג את מצח הנחש והכניעו, כי תמיד מכניעין את מצח הנחש על-ידי הצדקה כנ"ל. ושקלה לתהוא אבן טובא ושדיה לספינתא - כי אחר שהכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע, לגמרי, אזי נטל את האבן טוב, בחינת הרצון, בחינת: אבן שלמה רצונו, ושדיה לספינתא - שהשליכו לשרש הרצון, ששם מקשרין כל הרצונות כנ"ל:

הנה צפרי מליחי בחדן, אותבינהו עליהו, שקלוהו ופרחו לחו. פרוש, שהיה עמנו צפרי מליחי, הינו נפשות ישראל מבני עמנו שטעו אחריהם, אחרי חכמי הטבע, שהם בחינת חיות רעות, שדורסים וטורפים רבים מבני עמנו כנ"ל:

וזהו: צפרי מליחי, כי הם בצפרים האחויות בפח (קהלת ט). וזהו מליחי - לשון ממלח, הינו מבלבל (א), כי גם הם נתבלבלו על-ידי חיות רעות הנ"ל, וטעו גם-כן אחריהם, ועכשו פרחו להו ויצאו לשלום על-ידי האבן טוב הנ"ל, על-ידי בחינת הרצון שנתגלה עתה כנ"ל. ואזי, בשנתגלה הרצון, אזי נעשה יראה, ועל-ידי יראה מקבלין החדר כנ"ל. וזה גם-כן בחינת פרחו, בחינת:

(ג) עין רש"י שמות ל, פסוק לה.

בבחינת (דברים כח): והפלא ה' את מכתד מכות גדלת ונאמנות וחלים רעים ונאמנים. ונאמנים דיקא, כי הם באים עלידי פגם אמונה, כי עלידי נפילת האמונה באים מכות מפלאות, שאין מועיל להם לא רפואות ולא תפלה ולא זכות אבות. כי כל הרפואות הם עלידי עשבים, והם גדלים רק עלידי אמונה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח): אין הגשמים יורדין אלא בזכות אמונה, שנאמר: אמת מארץ תצמח, וצדק משמים נשקף. שפשיש אמונה, אז יורדין גשמים וצומחים עשבים, ואזי יש רפואות, אבל עלידי נפילת האמונה אין גשמים, ואזי אין רפואה. גם עקר כח הרפואה שיש בכל עשב ועשב הוא על-פי הסדר שיש להורעים, לפי המקום ולפי הזמן. כי יש עשב, שעקר כחו לרפואת הוא רק בשקוצרין אותו עד שלא הביא שלישי, ואחר-כך אין כח לאותו עשב לרפואת. וכן יש עשב, שכחו רק בשננומר עד שנופל מאליו, וכיוצא בזה, כפי הסדר של הזמן שיש להם. וכן יש סדר לפי המקום - שבמקום זה גדל זה העשב, ובמקום אחר גדלים עשבים אחרים, ועקר כחם לרפואת הוא רק על-פי הסדר שיש להם לפי הזמן והמקום. וסדר הורעים הוא עלידי אמונה, בבחינת (שבת לא): אמונה זה סדר ורעים, שעלידי אמונה נעשה הסדר של הורעים לפי הזמן והמקום, שעלידי-יה יש להם כח לרפואת, ועליבן עלידי נפילת האמונה אין מועיל רפואות. וכן תפלה הוא גם-כן בבחינת אמונה, כמו שכתוב (שמות י): ויהי ידיו אמונה, ותרגמו: פרישן בצלו. וכן זכות אבות נתגלה גם-כן רק עלידי אמונה, בבחינת (ש"ה ב): הנצנים נראו בארץ. הנצנים אלן אבהן, כמו שכתוב בזהר הקדוש (בהקדמה, דף א'), הם נראין ונתגלין בארץ, שהיא בבחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה, בבחינת: עפר מאנא דכלהו (ת"י ת"י ע, דף קד'). עליבן עלידי נפילת האמונה אין מועיל לו לא רפואה ולא תפלה ולא זכות אבות, כי כל אלו הם בבחינת אמונה כנ"ל:

וגם אין מועיל להתחלה קול צעקה של אה ונגיחות, שלפעמים מועיל להתחלה אלו הקולות, שמרחמין עליו עלידי קולות הללו, אבל עלידי נפילת האמונה גם זה אין מועיל, כי הנגיחות וצעקת אה הנ"ל הם קול בלא דבור, וקול - זה בבחינת אבהן, כי הקול כלול מאש מים רוח (תיקון סט), שהם בבחינת תלת אבהן, והם נראין ונתגלין רק עלידי אמונה, שהיא בבחינת עפר מאנא דכלהו. ועליבן עלידי נפילת האמונה אין מועיל לו גם הקולות הנ"ל:

וגם עלידי-יה בעצמו אין מועיל לו רפואה, כי עקר הרפואה היא עלידי התמזוגות היסודות, כי יש ארבעה יסודות: אש, מים, רוח, עפר, וצריך לזה חכם גדול, שידע על-פי דאקטיריי למוג היסודות שיש בכל אחד ואחד מן העשבים, כפי הרפואה שצריך זה החולה, לפי קלקול היסוד, שנתקלקל ונחלש אצל זה החולה. (גם בהכרעת הקול יש בבחינת התמזוגות היסודות), ועליבן עלידי פגם אמונה, שעלידי-יה נפגם בבחינת הארבעה יסודות, כי כלם מתגלין רק עלידי בבחינת עפר, שהיא מאנא דכלהו, עליבן אין לו רפואה:

וזה פרוש: וכיום הפבורים - זה בבחינת התחלה, בבחינת צרה כמכבירה. ואיזהו התחלה? בהקריבכם מנחה חדשה לה' - הינו התחלת הצדקה, בשמתחילין מחדש לתן צדקה. וזה בבחינת מנחה חדשה, בבחינת צדקה חדשה, בבחינת התחלת הצדקה. כי מנחה בבחינת צדקה: כמו שכתוב: מגישי מנחה בצדקה. ועלידי הצדקה נתתקן בבחינת זקן כנ"ל, וזהו: בשבעתיכם - זה בבחינת זקן, כי בסיני נדמה להם כזקן (כשפירש"י ב"ב אנוכי), כי עלידי בבחינת מנחה חדשה, שהוא בבחינת התחלת הצדקה, נתתקן בבחינת זקן, שהוא בבחינת שבעות כנ"ל, ואזי נתבטל יניקתו של מצח הנחש, שיונק מזקני הדור שאינם בתקונו כנ"ל, ונשמע קול הקריאה של יום-טוב, שמגלה את הרצון כנ"ל. וזהו: מקרא קדש יהיה לכם - הינו קול הקריאה של יום-טוב, שהוא התגלות הרצון, שזה בבחינת מקרא קדש כנ"ל, שהוא נשמע עתה עלידי הצדקה, שמכניע את מצח הנחש, חכמת הטבע, כנ"ל. ואזי, עלידי התגלות הרצון, כל מלאכת עבודה לא תעשו - כי עלידי התגלות הרצון נעשה יראה, ועלידי יראה נשמע חסד, ואזי אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקנים העולם בחסדו, בבחינת: עולם חסד יבנה, ואזי: ועמדו ורים ורעו צאנכם וכו', ואתם כהני ה' תקראו, כנ"ל. וזהו: כל מלאכת עבודה לא תעשו - כי אין צריכין לעשות שום מלאכה ושום עסק, כי נתקנים העולם בחסדו, בבחינת: ואתם כהני ה' תקראו, כנ"ל:

יש חלוק בין החיות רעות ובין המצח הנחש, כי חכמי הטבע, שהם בבחינת חיות רעות, הם החכמים שאוחזים בחכמת הטבע להנאתם, כי יש להם הנאה מזה, כדי להחזיק דעת ושקר שלהם וכיוצא. אבל החכם, שהוא בבחינת מצח הנחש, הוא רשע וכופר בלי שום הנאה, שאין לו שום הנאה מחכמתו, רק הוא (כמו רשע ירא, שהוא) רשע וכופר בלי שום הנאה כנ"ל:

כלל המאמר בלו אחד, וכלו קשור זה בזה, שהצדקה היא קשה מאוד בהתחלה, אבל התועלת של הצדקה גדול מאוד, כי עלידי הצדקה אין צריכין לעשות שום מלאכה ועסק, כי נתקנים העולם בחסדו, כי עלידי הצדקה מוציין יניקת מצח הנחש שיונק מזקני הדור, ואזי נשמע קול הקריאה של יום-טוב שמגלה את הרצון, ואזי נתגלה יראה, כי עקר היראה - עלידי התגלות הרצון, ועלידי היראה נעשה כלי וצנור לקבל על ידו השפעת החסד, כי בלא הכלי והצנור אי אפשר לקבל את החסד, רק עלידי היראה, שהוא צנור וכלי, על ידה מקבלין את החסד, ואזי מתקנים העולם בחסדו, ואז אין צריכין לעשות שום מלאכה, כי נתקנים: ועמדו ורים ורעו צאנכם וכו', כנ"ל:

ה

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: (תהלים פא)

א העקר הוא האמונה, וצריך כל אחד לחפש את עצמו ולחזק את עצמו באמונה. כי יש סובלי חלאים, שיש להם מכות מפלאות, והם סובלים החלאים רק בשביל נפילת האמונה,

ב והתקון לזה הוא, שצריכין לחתור ולמצא המים שמשם גדלה האמונה. ואלו המים הם בחינת עצות, שמשם גדלה האמונה, בבחינת (ישעי' כח): אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחק אמונה אמן; שעלידי העצות גדלה האמונה:

ועצות הם בחינת עמק הלב, הינו כשנתקלקל ונופל האמונה, עד שאין מועיל אפילו קול צעקה, שהוא קול בלא דבור כנ"ל, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בבחינת (איכה ב): צעק לבם אל ה', שהוא צעקת הלב לבד, בלי קול, בבחינת (תהלים קל): מפעמקים קראתיו ה' - מעמקא דלבא. ועמק הלב זה בחינת עצות, בבחינת (משלי ב): מים עמקים עצה בלב איש. ועלפן כשאין מועיל קול צעקה מחמת גפילת האמונה, אזי צריכין לצעק מן הלב לבד, בלי קול, רק מעמקא דלבא, ועלידיה נתגלן העצות כנ"ל, שהם בחינת: מים עמקים עצה וכו'.

ועלידי העצות שנתגלן בעולם, (דהינו שיודעין בעולם לתן עצה לנפשם, כל אחד ואחד מה שצריך), עלידיה גדלה האמונה, בבחינת: עצות מרחק אמונה אמן, כנ"ל. ואזי חוזר ונתתקן כל הבחינות הנ"ל, כי העצות הם בחינת פלא, בחינת: אודה שמך כי עשית פלא עצות מרחק וכו', ועלידיה נתתקן ומקבל רפואה להמכות המפלאות, שהם בחינת: והפלא ה' את מבתך וכו'. גם תפלה היא בחינת פלאות, בחינת (שמות טו): נורא תהלות עושה פלא. וכן זכות אבות, בבחינת (תהלים עח): נגד אבותם עשה פלא:

וזהו: ואנכי תרגלתי לאפרים (הושע יא) - זה בחינת עצות, כמו שכתוב (שמות יא): העם אשר ברגליך - ההולכים אחר עצתך. קחם על זרועתיו - זה בחינת זכות אבות, שהם זרועות עולם (א). ולא ידעו כי רפאתים - כי באמת עלידיה נעשה רפואה כנ"ל:

וזהו בחינת בריאת העולם, ברישא חשוכא והדר נהורא. חשך זה בחינת העדר העצה, בבחינת (איוב לח): מי זה מחשיך עצה במליו; ואחר כך, כשנתגלה העצה, שהוא בחינת עמק, בחינת מים עמקים, זה בחינת (שם יב): מגלה עמקות מני חשך. וכל מה שנתגלה יותר האור, דהינו העצה, ונדרה החשך, שהוא העדר העצה, נתגדל האמונה ביותר:

כי עקר גדול האמונה הוא בבחינת (תהלים צב): ואמונתך בלילות; דהינו כל מה שגדחה והולך חלק מהלילה ונתקרב אל אור היום, נתגדל האמונה ביותר, וכן הולכת ונגדלת מעט מעט, כפי מה שגדחה מהלילה ונתקרב יותר אל היום, עד שבאור היום, אז נתגדל האמונה בשלמות, בבחינת (איכה ג): חדשים לבקרים רבה אמונתך. ואז, באור היום, הוא עקר צמיחת הרפואה, בבחינת (ישעי' נח): אז יבקע כשחר אורך וארכתך מהרה תצמח. נמצא, שעלידי התגלות העצה, שהיא בחינת התגלות האור מן החשך, דהינו שגדחה החשך, שהוא בחינת לילה, ונתגלה האור, בחינת יום,

(א) דברים לב. (א) עיין הקדמת התקונים.

עלידיה נתגדל האמונה כנ"ל, ועלידיה עקר הרפואה, בבחינת: אז יבקע כשחר אורך וארכתך וכו'.

וזהו מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: מאי טעמא עזי מסגן ברישא והדר אמרי? בביתו של עולם, ברישא חשוכא והדר נהורא (שבת עז:). עזי זה בחינת אמונה, בחינת (תהלים צב): לבש ה' עז התאזר, בחינת (ישעי' יא): והיה צדק אזור מתניו, ואמונה אזור וכו'. והדר אמרי - אמרי בחינת הרפואה, בחינת (שם נז): אמר ה' ורפאתיו; וזהו "אמר", ראשיתבות: אש מים רוח, שמשם הרפואה. הינו מפני מה עקר הרפואה עלידי אמונה, כי צריך להקדים אמונה בתחלה, ואחר כך זוכין לרפואה? והשיב: בביתו של עולם, ברישא חשוכא והדר נהורא. הינו, כי זה הוא בחינת בריאת העולם, שברישא חשוכא וכו', כי עקר גדול האמונה - עלידי העצה, שהיא בחינת: מגלה עמקות מני חשך; כי אין האמונה נגדלת בשלמות, רק באור היום, ועלפן צריכין לקבל הרפואה רק עלידי אמונה, כי צמיחת הרפואה היא רק באור היום, בבחינת: אז יבקע כשחר אורך וכו', כנ"ל:

ג ולדלות ולגלות המים הנ"ל, דהינו העצות, לזה צריכין איש תבונות, בבחינת: מים עמקים עצה בלב איש, ואיש תבונות ידלגה. וזה שכתוב (דברים לב): כי גוי אבד עצות המה, ואין בהם תבונה; כי כשאין תבונה, עצתו אבודה, כי התגלות העצה - עלידי איש תבונה כנ"ל. ואיש תבונות הוא מי שיש לו נשמה, בבחינת (איוב לב): ונשמת שדי תבינם:

וצריך לזכר ולצחצח הנשמה, וזה נעשה עלידי שממשיך המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, שזה בחינת שדי, שהוא בחינת צמצום, כי שדי - עלשם שאמר לעולמו די (כמובא בפרש"י פ' מקץ, וע' ב"ר פ"ה ופ' מו, חגיגה יב), ועלידיה מצחצח הנשמה. וזהו: ונשמת שדי תבינם - שעלידי בחינת שדי, דהינו המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, עלידיה מצחצח הנשמה, ואזי הוא איש תבונות כנ"ל. כי עלידי המשכת רוחניות אלקות לתוך צמצומים, דהינו לתוך גופים, עלידיה נכפל ונתרבה פרנסתו, כי כשממשיך רוחניות אלקות לתוך צמצומים, דהינו לתוך גופים, זה בחינת בריאה, כי נעשה עתה בריאה חדשה עלידי חבור רוחניות אלקות עם הגוף והצמצום, שזה עקר הבריאה, ואזי תכף כשנעשה איזה בריאה, אזי השם יתברך נותן פרנסה תכף, כי השם יתברך מפרנס מפרני ראמים עד ביצי כנים (ע"ז ג), ותכף שיש בריאה, תכף השם יתברך נותן פרנסה, כי הנשמה לבד אינה צריכה פרנסה, וכן הגוף לבד אינו צריך גספן פרנסה, ועקר צורך הפרנסה הוא רק כשנתחבר הנשמה עם הגוף, דהינו שתופא דנפשא ובשרא (א), אז צריכין פרנסה, ועלפן עלידי שממשיך רוחניות אלקות לתוך צמצומים וגופים, שזה בחינת בריאה, בחינת שתופא דנפשא וגופא, עלידיה נתרבה ונכפל פרנסתו, כי תכף כשיש בריאה, נותן השם יתברך פרנסה כנ"ל.

על עם דל, והם מתנאים על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל, רק הם מתנאים מעצמם על הדור בחנם, והם מקבלין חרב הגאולה, בבחינת (דברים לז): ואשר חרב גאותך - עלידי הגרים הנ"ל, שהם מכניסין גאולה בישראל כנ"ל, ומושלים על עם דל בחנם, ויש להם כח אפלו להעניש את מי שאינו רוצה להכניע עצמו תחת ממשלתם, וכל זה עלידי חרב הגאולה הנ"ל. ובאמת אין זה נקרא מעניש, אלא מוזהב, כי הן מוזהבין עלמא. וזה: קשים גרים לישראל כספחת, בחינת ספחים שגדלים מאליהם, הינו שעלידי הגרים נוטלין גאולה מנהיגי הדור, שגדלים מאליהם, ומתנאים מעצמן על הדור בחנם, כי לא נתן להם גדלה מן השמים כלל כנ"ל, ועל-כן נקראים גרים, על-שם (תהלים סג): יגירוהו עלידי חרב, כי עלידי הגרים נעשה חרב הגאולה כנ"ל:

ו עלידי הגאולה של אלו המנהיגי הדור, עלידיהם הם מגבירים תאות נאוף בעולם, בבחינת (משלי ו): ואשת איש נפש יקרה תצוד; שעלידי גאולה מתגבר תאות נאוף (ו), שהיא בחינת חותם דסמרא-אחרא, בחינת (ויקרא טו): החתנים בשרו מזוב; כי עלידי חרב הגאולה דקדשה מתגברים על תאות נאוף, בבחינת (תהלים מה): חגר חרפך על ירך; אבל עלידי חרב הגאולה של אלו המנהיגים הנ"ל, שמקבלים מהגרים כנ"ל, מתגבר, חס ושלום, תאנה זו כנ"ל:

ו ולחנצל מזה הוא עלידי המגנים שבדור. כי יש מגני-ארץ, שהם מגנים עלינו ומצילין אותנו, כי הם מכניעין החותם דסמרא-אחרא, שנעשה עלידי הגאולה כנ"ל, בבחינת (איוב כא): גאולה אפיקי מגנים סגור חותם צר, שהם סוגרין ומכניעין חותם דסמרא-אחרא, שהיא בחינת תאנה הנ"ל, שנעשה עלידי גאולה כנ"ל. ועלידי שהם מכניעין זאת התאנה, שהוא בחינת חותם דסמרא-אחרא, עלידיה נעשה בחינת תפלין, מחין, שהם בחינת חותם דקדשה, בחינת (שיר-השירים ח): שימיני כחותם על לךך כחותם על זרועך (ע' תיקון א, ותיקון כב):

כי עקר תקון המחין - עלידי שבירת תאות נאוף, כי עקר המוח עלידי לחות הגוף, כי המוח הוא כמו נר דולק, והלחות שבגוף הם עולין להמוח, ונעשין שמנים אל המוח. נמצא, שעקר המחין - עלידי לחות ושמנונית הגוף. על-כן עלידי שמכניעין תאות נאוף, ואין יוצאין לחות ושמנונית הגוף לחוץ, עלידיה עולין הלחות אל המוח ונעשה שמנים, שזה עקר המחין. על-כן עלידי המגנים הנ"ל, שמכניעין תאנה זו, על-כן הם עושין עלידיה בחינת תפלין, מחין, כנ"ל, כי הם מעלין לחות הגוף מבחינת החתים בשרו, ועושין מזה מחין, בחינת תפלין, כי תפלין הם התנוצצות המחין, ועל-כן נקראו התפלין יקר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה טו): ויקר - אלו תפלין, כי התפלין נעשין עלידי תקון תאות נאוף, שהיא בחינת: אשת איש נפש יקרה תצוד, כנ"ל. ועל-כן נקראין התפלין פאר (י), כי נעשין עלידי תקון הגאולה וההתפארות, שמביאין הגרים כנ"ל. וזה בחינת (שמות ג): ומושה היה רעה - משה הוא הדעת, בחינת מחין, תפלין, הוא רועה דקדשה, הפך רועה זונות (משלי כב).

וזה בחינת (ברכות סג): כל המשתף שם שמים בצער - דהינו שממשיך ומשתף רוחניות אלקות לתוך הצמצום, שהוא בחינת צער, אזי כופלין לו פרנסתו, כי עלידיה נתרבה הפרנסה כנ"ל. שנאמר: והיה שדי בצריך, וכסף תועפות לך. שדי זה בחינת הצמצום, בחינת המשכת רוחניות אלקות לתוך הצמצום, בחינת משתף שם שמים בצער - עלידיה: וכסף תועפות לך, הינו רבוי הפרנסה כנ"ל, ועלידי הפרנסה הוא מצמצם נפשו, כי אכילת הצדיק הוא רק בשביל הנשמה, כמו שכתוב (משלי יג): צדיק אוכל לשבע נפשו, ושביעת הנפש זה בחינת הצמצום, שמצמצם נשמתו עלידי אכילתו, בבחינת (ישעיה נח): והשביע בצחצחות נפשו. ואזי, כשמצמצם נשמתו, אזי הוא איש תבונות, בחינת: ונשמת שדי תבינם כנ"ל. ועלידיה נתגלין העצות כנ"ל, ומשם גדלה האמונה וכו' כנ"ל:

ד ודע, שעלידי נפילת האמונה, עלידיה נעשה ונתחזק אמונות כזביות, אמונות העבודה-זרה וכיצא, כמו שכתוב (יחזקאל כ): אמלאה החרבה, בשעה קם זה נופל וכו' (ע' מגילה ו). כי עקר קיום וחזק אמונות כזביות הוא מנפילת האמונה הקדושה, וכשמעלין האמונה הנפולה, מזה נעשין גרים, כי עלידי שגלוקטין ונבררין נפילת האמונה, שמשם יניקת אמונתם, עלידיה נחלש כח אמונתם, ואזי הם חוזרים לאמונתנו הקדושה ונעשין גרים:

ולפעמים נעשין גרים בכח ולפעמים נעשין גרים בפעל הינו, או שנעשין גרים ממש בפעל, שבאין עכ"ם ומתגירין, או שנעשה רק בכח, שעלידי שמעלין אמונה הנפולה ונחלש אמונתם, עלידיה נתגלה להם במקום שהם האמונה הקדושה, ומאמינים שם, במקום שהם, שיש יחיד קדמון יתברך, בבחינת (מלאכי א): בכל מקום מקטר ומגש לשמי. וזה תלוי כפי חזק האמונה כזביות שהיה מתחלה, הינו, כשהאמונה כזביות היתה חזקה בתחלה, אזי אחר כך, כשמשררין אותה ומעלין האמונה הנפולה דקדשה משם ונעשין גרים, אזי נעשין גרים בפעל ממש, וכשהאמונה כזביות לא היתה חזקה כל כך בתחלה, אזי כשנשברת ומהפכין אותה אל הקדשה, אזי אין נעשה ממנה רק גרים בכח:

ה והנה הכלל - שעלידי שמעלין אמונה הנפולה, עלידיה נעשין גרים, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-כן הם מוזהבין לישראל, בבחינת (קידושין ע): קשים גרים לישראל כספחת. ספחת - הינו מכות, בחינת מכות מפלאות הנ"ל, שנעשין עלידי נפילת האמונה כנ"ל, ומחמת שאלו הגרים נעשין מלקיטת נפילת האמונה, על-כן הם קשים כספחת, כנ"ל:

ואלו הגרים הם מכניסין גאולה בישראל, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תניא ה): במסותרים תכבה נפשי מפני גוה - מפני גאותן של ישראל, שנתנה לעכו"ם. נמצא, שהגאולה דקדשה של ישראל נפלה אליהם, ועל-כן כשהזוירים עכו"ם ומתגירין, הם מביאין עמהם גאולה שהיתה אצלם כנ"ל, ומכניסין בישראל גאולה: ועלידיה נוטלין חרב הגאולה מנהיגי הדור, שמתנאים על הדור בחנם, כי יש מנהיגים שמתנהגים ברבנות ומושלים

וזה בחינת שבעה רועים דקדושה, בחינת משה היה רועה, בחינת תפלין, שין של שלשה ראשים, שין של ארבעה ראשים, שהם בחינת שבעה רועים הנ"ל. וזה בחינת שדי של תפלין, זה בחינת הצמצום, שצריך כל אחד ואחד לצמצם את מחו ושכלו, שלא להניח את המוח לצאת חוץ לגבול שיש לו, שלא יהיה מושטט המוח במה שאין לו רשות לפי מדרגתו, בבחינת (הנינה י): במפלא מן אל תדרש, במכסה מן אל תחקר, שזהו בחינת שדי, בחינת צמצום, כי שדי - שיש די באלקותו לכל בריה (כמובא בפירוש"י פ' ד, ה) הינו שכל בריה יש לו די וגבול באלקותו ותבדק, שאסור לו לילך בשכלו כי אם עד הגבול, לא יותר, כי כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בשכלו לפי ערכו, שאפלו בקדושה אסור לו לצאת חוץ לגבול שיש לו, בחינת: במפלא מן אל תדרש וכו', בחינת (שמות יט): פן יהרסו אל ה' לראות וכו' (*). וזה בחינת (שם א): ושמתיך בנקרת הצור, הנאמר במשה בעת שזכה לראות ולהשיג מה שהשיג, הינו שהבטיחו השם יתברך להגן עליו, שיהיה נסתר בנקרת הצור, דהינו בחינת צמצום, שלא יצא המוח לשוטט חוץ לגבול שהיה לו:

וזה בחינת: ה' יתן אמר המבשרות צבא רב (תהלים סח). ה' יתן אמר - זה בחינת אמרות מזהירות הנ"ל, בחינת הרשימה של המוח, שזה בחינת מלאך פנ"ל. וזהו: המבשרות צבא רב - הינו מלאכים פנ"ל. וזה בחינת מה שמוכא בכתבי האר"י ז"ל, שצבאות הוא הנעלם של שדי, כי הנעלם של שין דלת יוד הוא בנמטריא "צבאות" עם הפולל, במבאר שם. הינו שהנעלם של שדי, דהינו בשפחית שדי, שהוא המוחין, נסתלק, בחינת הסתלקות המוחין בשעת שנה, ואין נשאר רק הרשימו, שהוא בחינת נעלם של שדי, אזי זאת הרשימו, שהיא בחינת נעלם של שדי, היא בבחינת צבאות, בחינת מלאך פנ"ל:

וזה בחינת (דניאל י): ושער ראשה בעמר נקא. שער ראשה זה בחינת התנצצות המוחין, כי השערות יוצאין מן המוחין, וכשהמוחין נקיים וזכים, אזי נעשה גם מהרשימו בחינת מלאך. וזהו: בעמר נקא. עמר ראשייתבות: עשה מלאכיו רוחות (תהלים קד), בחינת מלאכים, שנעשין עלידי הרשימו, כשהמוחין נקיים וזכים פנ"ל. אבל כשאין המוחין נקיים וזכים, אזי נעשה מבחינת שערות בחינת (ישעיה י): ושעירים ירקדו שם, בחינת חלום עלידי שד. וזה בחינת אדם ובהמה, בחינת חלום עלידי מלאך וחלום עלידי שד. כי חלום עלידי מלאך זה בחינת "אדם", בחינת (בראשה א): נעשה אדם בצלמנו כדמותנו. כדמותנו - זה כח המדמה, שהוא בצלמנו, בבחינת מלאך, בחינת חלום עלידי מלאך, כי בשעת שנה המוח מסתלק, ואין נשאר רק בחינת כח המדמה, וכשהמוחין זכים, אזי גם הכח המדמה שנשאר הוא בבחינת מלאך, בחינת: כדמותנו בצלמנו - שהכח המדמה הוא בצלמנו, בבחינת מלאך פנ"ל, בחינת חלום עלידי מלאך, וזה בחינת אדם, כמו שכתוב: נעשה אדם וכו'. אבל חלום עלידי שד זה בחינת בהמה, בבחינת (חבקוק ב): וישד בהמות יחיתן:

וזה בחינת (תהלים מט): אדם ביקר כל ילין - הינו כשאינו לן וישן ביקר, בבחינת תפלין פנ"ל, הינו שאינו מופקד המוחין, בבחינת תפלין, אזי: נמשל כבהמות נדמו - הינו אז הכח המדמה, בבחינת בהמה, בחינת חלום עלידי שד, שזה בחינת בהמה פנ"ל:

וזה אותיות מלאך ראשייתבות: כי לאלקים מנגי ארץ (שם מז); כי עלידי מנגי ארץ נעשה המלאך, עלידי שמתקנן המוחין והתפלין פנ"ל, שעלידיה נעשה בחינת חלום עלידי מלאך פנ"ל:

י אבל יש גם להמאכלים חלק בחלום, כי מן המאכלים עולים עשנים אל המוח, ונצטטרין מהם חלומות בשנה. עליפן צריכין לחזק את המלאך, כדי שלא יהיה נפגם החלום עלידי המאכלים, כי כשאין חזק המלאך, אזי נפגם החלום עלידי המאכלים, בבחינת חלום עלידי שד, חס ושלום:

ח ועלידיה נעשין דבורים כשרים, להחיות ולהשיב את הנשמות הנפולות, כי יש נשמות שנפלו, שצריכין להחיות ולהשיב אותם בכל מיני מטעמים המשיבין את הנפש, בבחינת (שיר השירים ב): סמכוני באשישות, רפדוני בתפוחים, כי חולת אהבה אני; ועלידי תקון וזכוד המוחין, שנעשה עלידי מנגי ארץ פנ"ל, מזה נעשה אמרות מזהירות להחיותם. כי עקר התגלות המוח הוא בהדבור, כמו שכתוב (משלי ב): מפיו דעת ותבונה; ועליפן כשהמוחין זכים, נעשין דבורים כשרים, ובהם משיבין את הנשמות הנפולות, בבחינת (שם כז): שבעה משיבי טעם; הינו עלידי תפלין מוחין, שהם בחינת שבעה רועים, עלידם נעשין שבעה משיבי טעם, הינו בחינת דבורים כשרים הנ"ל, שבהם משיבין הנשמות שנפלו, שהם בחינת (שם כד): שבע ופול צדיק וקם. וזהו בחינת (תהלים יב): אמרות ה' אמרות מזהירות מןק שבעתים; הינו בחינת האמרות מזהירות שנעשין עלידי זכוד המוחין, בחינת תפלין, שהם בחינת שבעה רועים, שעלידיה נעשה שבעה משיבי טעם פנ"ל, וזהו: מןק שבעתים, פנ"ל:

ט וזה בחינת חלום עלידי מלאך (ח), כי אלו המאמרות מזהירות הם בחינת מלאך, בחינת חלום עלידי מלאך, כי הדבור הוא הרשימה של המוח, כי מה שנרשם ונעלם במוח נחקק ונרשם בהדבור, וכשהמוחין זכים, שעלידיה נעשין אמרות מזהירות פנ"ל, אזי גם כשנסתלק המוח בשעת שנה, ואין נשאר רק הרשימה של המוח, שהוא בחינת דבור, אזי גם הרשימה זכה, בבחינת חלום עלידי מלאך. וזה בחינת שאחר הסתלקות משה בא שר צבא ה' ואמר: עתה באתי (יהושע ח). הסתלקות משה זה בחינת הסתלקות הדעת, בחינת שנה, שאז הדעת מסתלק, ואין נשאר רק הרשימו,

(*) פירוש, כל אחד ואחד יש לו גבול וצמצום בדיעת אלקותו, לפי ערכו ומדרגתו. כי מה שנחשב לחקטן במעלה בחי' במופלא ממנו, שהוא למעלה ממדרגתו, וצריך לצמצם שכלו שם, זה אצלו בחי' במופלא ממנו. והאדם הנדול ממנו במעלה הנבונה, הוא יכול להשיג זאת, רק שהוא יש לו צמצום וגבול אחר גבוה ממנו, ששם הוא צריך לצמצם שכלו. וכן אדם הנבונה עוד יותר, גם זה אינו נחשב אצלו בחי' במופלא ממנו, רק שיש לו צמצום וגבול נבונה עוד יותר. וכן בכל אדם ואדם לפי מדרגתו. נמצא שכלל אדם וכל בריה יש לו צמצום וגבול מיוחד בהשגת אלקותו ית' לפי מדרגתו, שער זה הגבול מותר לדרוך מחשבתו להשיג ממנו ית' לא יותר. וזה בחי' שדי, שדור"ל שיש די באלקותו לכל בריה. הינו שכל בריה ובריה יש לו די וגבול וצמצום באלקותו, הינו שכל בריה ובריה יש לו די וצמצום וגבול מיוחד בפ"ע בדיעת אלקותו כפי מדרגתו, וזהו שיש די באלקותו לכל בריה. (ח) עיין ברכות נה ע"ב.

ומכניע את השדים, שעליהם נתקלקל החלום על-ידי המאכלים כנ"ל:

ועקר חזק המלאך הוא בניסן, כי ניסן ראש השנה למלכים (ר"ה ב), ואז נתחדש כל ההתמנות של כל אחד ואחד, ואז נותנין לכל המלאכים ההתמנות שלהם, ואז נתחדש הרצון של השם יתברך, בחינת (היאל ה): וכמצביה עבד בחיל שמיא; כי אז נותנין לכלם ההתמנות שלהם פרצונו יתברך, ואז יש להמלאכים שמחה, ונתחזקין. כי אז, בניסן, הוא זמן הגאולה, כי בניסן נגאלו, וזה ידוע, שעקר גלות מצרים היה לתקן חטא אדם הראשון, שהיו שדים מחממין אותו והוליד שדין וכו' (עירובין יח: ב"ר פ' כ), והחמום הוא על-ידי חלישות המלאך כנ"ל, ומחמת זה היה גלות מצרים; ובניסן נגאלו, ונתתקן חטא אדם הראשון אז. נמצא, שבניסן נתחזק כח המלאך, שזה בחינת תקון חטא אדם הראשון, שנתתקן בניסן, בעת גאלת מצרים כנ"ל. וזה שכתוב (שמות י): והוצאתי את צבאותי - בחינת מלאכים, שיצאו ונגאלו בניסן (ו), כי אז נתחזקו ונתתקנו כנ"ל. ועליהן עקר התחדשות הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, הוא בניסן, כי אז הוא זמן תקון וחזק שלהם כנ"ל. אבל גם בכל השנה יכולין לחדש הרצון על-ידי השמחה, כי על-ידי השמחה נותנין חזק בהמלאכים כנ"ל, ואזי נתעורר שמחה בהמלאכים כאלו נתחדש הרצון, בחינת: וכמצביה עבד בחיל שמיא, באותו היום, כאלו קבלו ההתמנות שלהם באותו היום. אבל עקר התחדשות הרצון הוא בניסן, ואזי הוא עקר חזק שלהם. ואזי, בניסן, היה ראוי שיתפטר הטמאה הנ"ל לגמרי, מאחר שנתתקן ונתחזק כח המלאך, כנ"ל:

יא אבל יש שבא טמאה הנ"ל מבחינה אחרת. כי דע, שעל-ידי רבנים ודנינים שאינם בשרים, שעושין עוות הדין, על-ידי-זה בא טמאה הנ"ל, חס ושלום, כי על-ידי עוות המשפט, שהוא בחינת (תהלים קכב): כסאות למשפט, נופלין בחינת אהבות מן המרפכה, כי כסאות למשפט, שהוא בחינת המרפכה, שם הוא בחינת אהבה קדושה, בבחינת (ש"ה ג): מרפבו ארנמן, תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים. וכשנפגם המרפכה, בחינת כסאות למשפט, על-ידי עוות הדין - אזי נופלים משם אהבות נפולות, ועל-ידי האהבות הנפולות בא, חס ושלום, החמום והטמאה הנ"ל. ועוות המשפט געשה על-ידי בחינת תפלין רעים:

כי יש בחינת תפלין, מחין, שיש בהם פסלת, כי התפלין, מחין, געשין על-ידי שמעלין הלחות ושמנונית הגוף מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדושה, בחינת תפלין מחין כנ"ל. ויש לחות שצריכין לצאת, בבחינת טפת עשו וישמעאל, וכשמעלין בחינת אלו השמנונית מבחינת החתים בשרו אל המוח, אזי נתערב פסלת בהמחין והתפלין, ועל-ידי-זה געשה קלקול המשפט, בבחינת (חבקוק א): רשע מבחיר את הצדיק; הינו הפסלת, שמתערב ומסבב את המוח, על-ידי שמעלין בחינת טפת עשו וישמעאל אל המוח, על-ידי-זה נתקלקל המשפט. והיו: עליהן יצא משפט מעקל, הינו קלקול המשפט כנ"ל, כי המשפט - על-ידי המוח, כמו שכתוב בשלמה (מלכים א ג): כי ראוי כי חכמת אלקים בקרבו לעשות משפט;

כי יש שבגה אקלימים, ועל כל אקלים יש מלאך ממנה, בחינת (זכריה ד): שבגה עיני ה' המה משוטטים בכל הארץ, ועליהן בכל אקלים גדלים פרות אחרים, כפי הממנה, ועליהן הם נחלקים לשבגה אקלימים, כנגד בחינת שבגה רועים, שהם בחינת תפלין, שמשם געשין בחינת המלאכים כנ"ל; והשפע בשיוורדת, מקבל אותה תחלה המלאך הממנה שם, ואחר-כך יורדת דרך השדים השוכנים באויר, שהם מקבלים את השפע בדרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד, ואחר-כך יורדת השפע למטה, לאותו המקום והשדה שהשפע הולכת לשם, ואחר-כך מקבל המלאך את השפע (ה), בבחינת (היאל ה): אנת הוא מלכא וכו', שנאמר שם על האילן דמזון לכלא בה וכו'. וזה בחינת (קהלת ה): מלאך לשדה געבד; שהמלאך מקבל השפע מן השדה, דהינו בשששפע באה למטה, אז מקבל אותה המלאך. וכל אלו מקבלין מבחינת שדי, ועליהן כלם נקראים על-שם שדי, כי שד - על-שם שדי, וכן שדה - על שם שדי, וכן העובד השדה נקרא על-שם שדי, כמו שכתוב (ישעיה כח): יפתח וישדד אדמתו. וכשבחינת המלאך חזק, אזי אין השדים מקבלין השפע רק דרך מעבר לבד, ואין יונקים ממנה רק כדי חיותם לבד. אבל בשנחלש חס ושלום, כח המלאך, אזי הם מקבלין לעצמן כח המלאך, ואזי המאכלים הגדלים על-יהם, נתערב בהן כח הש"ד, כי הם קבלו לתוכן ממש את כח המלאך. נמצא, בשגדלים המאכלים, הם גדלים על-ידי תערובת כח הש"ד, וכשאוכלין אלו המאכלים, געשה מהם חלום על-ידי שד, חס ושלום, ולא זו אף זו, כי גם הם יכולין לטמא את האדם, חס ושלום, בשנה בטמאה תידוע, חס ושלום, כי המלאך הוא בחינת אש, כמו שכתוב (יחזקאל א): מראהם כנחלי אש בוערות במראה הלפידים, וכשנחלש כח המלאך, ואזי השדים מקבלין לעצמן כח המלאך, אזי הם מחממין על-ידי האש הזה ומטמאין, חס ושלום, בטמאה הנ"ל. ועליהן צריכין לחזק את המלאך, וחזק המלאך הוא על-ידי שמחה, בבחינת (משלי טו): לב שמח ייטיב פנים, זה בחינת המלאך, בחינת (ישעיה סג): ומלאך פניו הושיעם - שנתחזק על-ידי לב שמח. ועליהן מקום המלאכים נקרא שחקים, על-שם שחוק ושמחה, כי עקר חזק המלאכים - על-ידי שמחה כנ"ל:

וזה בחינת השמחה של תפלין, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה, שרב (ירמיה) היה ברח טובא, ואמר: תפלין קא מנחנא (ברכות ל, ועין תר"י שם). הינו, כי על-ידי תפלין, מחין, געשה בחינת המלאך כנ"ל, ועליהן צריך שמחה, כדי לתן חזק להמלאך כנ"ל. ועליהן בשחלם לאדם חלום לא טוב, התקון הוא תענית (ו), כי תענית הוא בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים ז): שמחנו כימות עניתנו; שעל-ידי תענית געשה שמחה, ועל-ידי השמחה נותנין חזק להמלאך ומתקנין ומכניעין את בחינת החלום רע, שהוא בחינת חלום על-ידי ש"ד, שבא על-ידי שאין חזק בהמלאך כנ"ל. ועליהן מי שאין רוצה להתענות על החלום, אומרים לו המיטיבין: לך אכל בשמחה לחמך (קהלת ט); הינו שיהיה אכילתו בבחינת שמחה, שעל-ידי-זה מחזק את המלאך

(ה) עיין וזהר תרומה קנ. (ו) עיין שבת יא. (ז) עיין מכלתא פרשת בא.

לקוטי

תקעו אמונה ה

מוחר"ן תנינא

נמשכין גידין לכל אלו החושים, וכל אלו החושים נמצאים בבחינת ראש-השנה, שהוא בחינת ראש ומחין בנ"ל:

חוש הראיה בראש-השנה הוא בבחינת (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה; בראש-השנה גדון מה יהא בסופה (כמוכא בפירש"י שם), שבראש-השנה רואה ומשגיח על כל השנה מה יהא בסופה, והוא בחינת חוש הראיה. שמייעה הוא בחינת מה שהשם יתברך שומע קול צעקות ותפלות ותרועת עמו ישראל ברחמים. ריח זה בחינת (ישעיה יא): והריחו ביראת ה', בחינת: ובכן תן פחדך ה' אלקינו על כל מעשיך, ואימתך על כל מה שפראת. טעם זה בחינת (בראשית כו): ונעשה לי מטעמים באשר אהבתי - מפקודין דעשה (תקו"ז תי"א), הינו מה שהשם יתברך טועם בראש-השנה כל המעשים טובים של ישראל, והוא בחינת חוש הטעם. מישוש הוא בידים, כמו שכתוב בעבודת-הזרה (תהלים קטו): ידיהם ולא ימישון; כי המישוש הוא בידים, והוא בחינת שידו פשוטה לקבל שבים מראש-השנה עד יום-הכפורים (ר"ה יח), וזה בחינת חוש המישוש:

נמצא, שבראש-השנה הוא תקון המחין בנ"ל, ועל-ידי תקון המחין נעשין בחינת תפלין דמכסין על מחא, כי תפלין הם התנוצצות המחין. והוא בחינת עשרת ימי תשובה, כי תשובה היא בחינת (ירמיה טו): אם תוציא יקר מזולל, והוא בחינת תפלין, שנקראו יקר, כמו שאמרו: ויקר אלו תפלין, בנ"ל. (כי התפלין נעשין על-ידי תקון המחין, שהם נעשין על-ידי שמתקנין ומעלין מבחינת החתים בשרו לבחינת חותם דקדושה, בחינת מחין תפלין בנ"ל. והוא בחינת: אם תוציא יקר מזולל, שהוא בחינת תשובה, והכן - נראה ל:)

וביום-כפור, אז הוא גמר תקון חותם דקדושה, שהוא בחינת תפלין, הפך חותם דסמרא-אחרא בנ"ל, בבחינת: וביום צום כפור יחתמו. הינו, שבעשרת ימי תשובה נעשה בחינת תקון התפלין בנ"ל, וביום-הכפורים אז הוא גמר תקונם, כי אז נגמר גמר תקון חותם דקדושה, שהוא בחינת תפלין בנ"ל:

סכה זה בחינת תקון המלאך, כי סוכה בגימטריא מלאך, בחינת חלום על-ידי מלאך, שנעשה על-ידי תקון המחין והתפלין בנ"ל. ועל-כן סכות הוא זמן שמחתנו, בחינת שמחה של תפלין, לתן חזק להמלאך כדי שלא יזיקו המאכלים לקלקל את החלום בנ"ל, כי סכות הוא חג האסיף, שאוסף כל מיני מאכל, ועל-כן אז צריכין שמחה לחזק את המלאך, שזהו תקון המאכלים בנ"ל, ועל-כן סכות הוא זמן שמחתנו בנ"ל:

שמיני עצרת זה בחינת מלכות, בחינת (שמואל א ט): זה יעצר בעמי, הנאמר במלך, שזה בחינת תקון המשפט, בבחינת (תהלים עב): משפטיך למלך תן, הינו בחינת תקון המשפט המבאר למעלה, שעל-ידיה נתפטר טמאה הנ"ל, בנ"ל. והוא בחינת מה שמוכא בכתבים, שבשמיני עצרת הנקבא עוצרת הטפה, הינו בחינת תקון טמאה הנ"ל, שנתתקן בחינת החתים בשרו על-ידי בחינת הנ"ל, ונעצרת הטפה בקדושה, ואינה גשחתת, בבחינת החתים בשרו, חס ושלום:

ועל-כן כשנפגם המוח, נתקלקל המשפט. ועל-ידי קלקול המשפט, בחינת משפט מעקל, על-ידיה בא, חס ושלום, טמאה הנ"ל, בנ"ל. וזה מעקל אותיות עמלק, שעל-ידו בא הטמאה הנ"ל, בבחינת (דברים כח): אשר קרך בדרך:

וזהו (במדבר כד): וירא את הקיני - וירא את עמלק, שהם סמוכים זה לזה בתורה, כי טמאה הנ"ל, שהיא טמאת עמלק, היא באה על-ידי גרים, ככל המבאר למעלה. וזה בחינת "מראה" בחלום (כמו שקורין זאת הטמאה "מראי"). "מראה" ראשית-תבות: רשע מכתיר את הצדיק, שעל-ידיה בא טמאה זו בנ"ל, על-ידי שנעשה עוות המשפט בנ"ל:

יב ואזי, כשבא טמאה הנ"ל על-ידי עוות המשפט, אין תקון רק על-ידי קשור המרכבה, שצריכין לקשר המרכבה, בחינת: מרעבו ארנמן, שהם רפאל וגבריאל וכו', שהם מלאכי המרכבה, כמוכא, שצריך לקשרם, לתקן פגם המרכבה הנ"ל, שמושם באין האהבות הנפולות בנ"ל. ועל-כן קדם השנה נתתקן מקדמונים לומר קשור המרכבה, דהינו: מימיני מיכאל, ומשמאלי גבריאל וכו', כי על-ידי קשור המרכבה נצולין מטמאה הנ"ל:

יג וזה בחינת: תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת: היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו (עמוס ג), בחינת חרדת הגוף, בחינת קרירות, בחינת (משלי י): וקר רוח איש תבונה; שעל-ידיה הוא תקון האמונה, על-ידי איש תבונה בנ"ל. תרועה זה בחינת: ומשה היה רעה, בחינת תפלין, הפך רועה זונות בנ"ל. שברים זה בחינת חלומות צודקים ואמתיים, בחינת (שופטים י): את מספר החלום ואת שברו, דהינו חלומות צודקים ואמתיים. גם שברים הוא בחינת תקון המשפט, בחינת (תהלים נא): לב נשבר (עי' תיקון כא, דף מט); דהינו מה שהלב נשקה לכבות חמום הלב, שהוא כמו נור דלוק, בחינת (תהלים קד): ישברו פראים צמאם; כי על-ידי קלקול המשפט, שמוזה נופלין אהבות נפולות בנ"ל, ועל-ידיה הם מחממין הלב ומטמאין, חס ושלום, בנ"ל, כי הלב הוא מקום המשפט, כמו שכתוב (שמות כח): ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו; וכשיש קלקול המשפט, הם מחממין הלב על-ידי האהבות הנפולות, ועל-כן צריך להשקות את הלב, לכבות חמום הנ"ל. וזה בחינת שברים, בחינת לב נשבר, בחינת: ישברו פראים צמאם; דהינו שהלב נשקה, ונכבה חמום הנ"ל, שזה בחינת תקון המשפט: יד וזה בחינת: ראש-השנה, יום-כפור, סבות, שמיני-עצרת. כי ראש-השנה הוא בחינת תקון האמונה, בבחינת (תהלים טב): אף אמונתך בקהל קדושים, כי אז נתקבצין כל הקהלות הקדושות, ועל-ידיה נתלקטין ונתקבצין כל לקוטי האמונה, בבחינת: אף אמונתך בקהל קדושים בנ"ל, ועל-ידיה נעשה תקון המחין בנ"ל:

וזהו ראש-השנה - ראש דיקא, כי נעשה ונתתקן בחינת מחין בנ"ל. וזהו בחינת החמישה חושים של המוח, שכלם נמצאים בבחינת ראש-השנה, כי יש חמישה חושים בהמוח, שהם: ראיה, שמייעה, ריח, טעם, מישוש - וכלם נמשכין מהמוח, כי מהמוח

מהישיבה של רבם רב הונא, הו' נפצי גלימיהו, דהינו הלבושין, בחינת גדלות, כמו שכתוב (תהלים צ): ה' מלך גאות לבש; הינו שהיו מנפצין ומסלקין בחינת הגאון, פי על ידי הישיבה של הרב עם התלמידים נתתקן חותם דקדשה, שהוא הפך הגאון כנ"ל. וזהו גלימיהו, גלמי ראשיתבות: יי מלך גאות לבש (תהלים צ), בחינת הגאון כנ"ל, שהם הכניעו וסלקו אותה. וזהו: וסלק ענני, זהו בחינת תקון הברית, שמסלקין ומעלין בחינת החתים בשרו לבחינת מחין תפלין כנ"ל. וזהו: וסלק ענני, בחינת (בראשית ט): והיתה הקשת בענן, בחינת תקון הברית כנ"ל. וזהו: ענן - ראשיתבות: נדיבי עמים נאספו (תהלים מז), בחינת גרים: פי על ידי תקון הגרים נעשה תקון הברית כנ"ל. ואז, כשנעשה תקון הברית, דהינו שמעלין בחינת החתים בשרו לבחינת מחין, אזי נעשה בחינת תפלין דמכסין על מחא (ע' תיקון סט, דף קס"ו). וזהו: וכסי ליומא, דהינו שמשא, הינו בחינת תפלין דמכסין על מחא, שהוא בחינת שמשא, בחינת משה, בחינת (ב"ב עה): פני משה בפני חמה, פי משה הוא הדעת, וכנ"ל:

ובשנתתקן המוח בבחינת משה, בחינת תפלין כנ"ל, אזי גם בבחינת הסתלקות משה, דהינו כשנסתלקין המוחין, אזי גם הרשימה שנשא, שהיא בחינת שנה, היא טובה גם כן מאד, בבחינת (קהלת ה): מתוקה שנת העובד - ראשיתבות משה:

פי לפעמים נסתלקין המוחין אצל הרב, וכן אצל התלמידים, פי אין המוחין קבועים תמיד, ובשעת ההסתלקות, אזי הוא בחינת הסתלקות משה, שהוא הדעת, בחינת שנה, ועל ידי תקון המוחין, על ידי הישיבה כנ"ל, אזי גם בשעת ההסתלקות הדעת, שהוא בחינת הסתלקות משה, בחינת שנה, אזי גם בחינת השנה מתוקה וטובה, בבחינת: מתוקה שנת העובד כנ"ל, פי על ידי תקון המוחין בבחינת משה, על ידי זה הוא תקון השנה, בבחינת חלום על ידי מלאך כנ"ל. וזהו: מתוקה שנת העובד. מתוקה דיקא, בחינת מיין מתיקין, בחינת תקון הברית, שהוא בחינת מיין מתיקין (כמובא בנ"א) בליקוטי הראשון כסי' נ', הפך פנים הברית, שהוא בחינת מיין מרירין, שהוא בחינת פנים טמאה הנ"ל, חס ושלום; אבל על ידי תקון המוחין כנ"ל, על ידי זה השנה מתוקה, בבחינת מיין מתיקין, בבחינת תקון הברית כנ"ל. וזהו: אם מעט ואם הרבה יאכל, הינו שאין מזיק לו האכילה, שעל ידיה בא, חס ושלום, טמאה הנ"ל בחלום בשנה כנ"ל, פי נתתקן בחינת השנה על ידי תקון המוחין כנ"ל, פי על ידי תקון המוחין, גם השנה שהיא בחינת הסתלקות הדעת, היא גם כן טובה ומתוקה מאד כנ"ל:

פי באמת צריכין דיקא לסלק את המוח, פי צריכין להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, פי צריך שיהיו מעשיו מרבין מחכמתו (אבות פ"ג), ולא המדרש הוא העקר, אלא המעשה (שם פ"א), ועל פי צריכין לסלק כל החכמות ולעבד את ה' בפשיטות, בלי שום חכמות. לא מפניא חכמות של שטות, של סתם בני אדם, אלא אפלו חכמות גמורות, אפלו מי שיש לו מוח גדול באמת, כשמוגע לאיזה עבודה, הוא צריך להשליך כל החכמות ולעסוק בעבודתו ויתברך בפשיטות.

מו וזה בחינת רבי עם תלמידים, שבשש רבי אמתו עם תלמידים, על ידי זה נעשה ונתתקן גם כן כל הבחינות הנ"ל, פי על ידי קבוצת התלמידים אצל הרב, על ידי זה נתקבץ ונתלקט חלקי האמונה. ועל פי נקרא למוד הרב עם התלמידים ישיבה, על שם קבוצת חלקי האמונה, שהוא בחינת (שמות מז): ארץ נושבת, בחינת (תהלים לו): שכן ארץ ורעה אמונה, הפך: ארץ לא זרועה (ירמיה ב), שהיא בחינת פנים אמונה כנ"ל. פי הרב הוא משגיח על חלקי האמונה של כל אחד ואחד לקבצם ולהעלותם, בבחינת (תהלים קא): עיני בנאמני ארץ לשבת עמדי. לשבת עמדי - בחינת ישיבה, בחינת ארץ נושבת, וכנ"ל:

ועל פי הגרים שנגעשו על ידי קבוצת האמונה, כמבאר לעיל, על פי הם נקראים על שם ישיבה, כמו שכתוב (במדבר כד): וירא את הקיני ויאמר איתן מושבך. וזהו: איתן תניא דמסייע לך, כמובא בתקונים (ת' כא, דף מר), פי למוד הישיבה הוא מסייע לגרים, פי הם נתגדלו על ידי בחינת הישיבה כנ"ל, פי על ידי רבי עם תלמידים, שהוא בחינת ישיבה, על ידי זה נעשו גרים, על ידי שנתקבצין ונתלקטין חלקי האמונה כנ"ל. נמצא, שבחינת אמונה נתתקן על ידי רבי עם תלמידים:

גם נתחדש ונתתקן המוח, פי מוח התלמידים נתתקן ונתחדש על ידי הרב, וגם מוח הרב נתחדש על ידי התלמידים, כמו שאמרו (מכות י): ומתלמידי יותר מכלם:

ועקר זמן הקבוצת הוא בראש השנה, שהוא בחינת ראש, שאז הוא בחינת תקון המוחין כנ"ל, והם מאירין ומחזקין זה את זה, הינו פי גם בהרב עם התלמידים כשמתקבצים, יש כל בחינות החמשה חושים של המוח. חוש הראיה זה בחינת מה שרואין את הרב, בבחינת (ישעיה ו): והיו עיניך רואות את מוריד, שהוא דבר גדול. שמינה הוא בחינות (איוב לו): ויגל אונם למוסר; דהינו מה שכל אחד ואחד שומע המוסר של הרב. ריח זה בחינת הטרחות והיגיעות שיש לכל אחד ואחד בשביל לנסע ולילך ולבוא אל הרב, וזה בחינת ריח, בחינת (שח"ש י): וריח אפך, בחינת (קהלת ב): אף חכמתי עמדה לי - חכמתי שבאף עמדה לי (מ"ד קהלת סדר ב, ע"ש כמ"ב), דהינו על ידי טרחות ויגיעות, פי אי אפשר לקבל מהרב פי אם על ידי טרחות ויגיעות, וזהו בחינת חוש הריח:

מעים זה בחינת מה שכל אחד מועם ומרגיש מתיקות אמרי נעים של הרב. משיש זה בחינת ידים כנ"ל, זה בחינת ההוצאות שיש לכל אחד, מה שכל אחד מוציא יגיע כפו על הוצאות לבוא להרב, וזה בחינת משיש, בחינת ידים, בחינת יגיע כפו כנ"ל. נמצא, שגם כאן נתתקן בחינות החמשה חושים כמו בראש השנה, והם מאירין ומחזקין זה את זה. שלפעמים נחלש בחינות החמשה חושים של ראש השנה, ונתתקן על ידי אלו החמשה חושים של הרב עם התלמידים, וכן להפך. גם בחינת תפלין, שהוא חותם דקדשה, נתתקן על ידי, בבחינת (ישעיה ח): חתום תורה בלמדי:

וזה בחינת מה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה (כחובות קו. ע"ש): כד הו' קמו רבנן ממתיבתא דרב הונא, הו' נפצי גלימיהו, וסלק ענני (ט) וכסי ליומא (דהינו שמשא). הינו, כשהיו קמים התלמידים

(ט) בנב' איתא וסליק אבא, אך המכוון שהאבק כסה על אור התורה כמו ענן. ועיין בחידושי מהר"ש כתובות, שכתב שם ח"ל: ונראה דה"ק דכי מכסי במערכה מחמת עננים וכו' הו' אמרי קמו ממתיבתא דר"ה, כלומר דמו כמאן דקמו, ומזכירין אותו לשבח לומר שהיה לו תלמידים הרבה (ואפשר שהוא על דרך כמו (נחום א) וענן אבק רגליו).

העבד אתו, הינו בן שעושה מעשה עבד כנ"ל, על-ידי-זה: וחמלתי עליו, כי על-ידי-זה השם יתברך מרחם עליו, מחמת שרואה אהבתו חזקה בל-כך, ומראה ומגלה לו בחינת צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל. וזהו (מ"ש שם): ושבתם וראיתם בין צדיק לרשע וכו', דהינו שזוכה להשיג על-ידי-זה צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, כנ"ל:

וזה בחינת תקון המשפט, כי זוכה להשיג צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, שזה נראה כעוונת המשפט, ועכשו, כשזוכה להשיג ולהבין זאת, זה בחינת תקון המשפט. נמצא, שעל-ידי רבי אמת עם תלמידים, געשין ונתתקנין כל הבחינות הנ"ל:

מזו וזהו בחינת הראה. כשהראה בשלמות, געשין גס-כן כל הבחינות הנ"ל, כי הראה היא קר ולח. קר זה בחינת: וקר רוח איש תבונה, בחינת תקון האמונה על-ידי איש תבונה כנ"ל. לח זה בחינת הלחלוות והשמנונית העולה אל המוח, ונעשה בחינת מוחין תפלין, כנ"ל:

גם כשהראה בשלמות, זה בחינת תקון השנה, כי השנה על-ידי הראה, כי הראה היא קר ולח, ועל-ידי קר ולח, על-ידי-זה עקר השנה. ועל-כן בשעת גשמים, אז הוא זמן שנה, כי אז ערב לאדם השנה מאד, וזה מחמת שהגשמים הם קר ולח, קרירות ולחות; וכן בבקר השנה ערכה גס-כן, כי אז יורד הטל, ואזי גס-כן הוא קר ולח, ועל-כן השנה ערכה אז גס-כן. נמצא, שעל-ידי הראה, שהיא קר ולח, הוא בחינת תקון השנה:

גם ראה, על-שם שהיא מאירת עינים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין מט). וזהו בחינת שמחה, בחינת (משלי טו): מאור עינים ישמח לב; הינו בחינת תקון השמחה, שהוא חזקת הפלאה כנ"ל:

גם הראה בשלמות זה בחינת תקון המשפט, כי מקום המשפט הוא בלב, כמו שכתוב: ונשא אהרן את משפט בני ישראל על לבו; ועל-ידי קלקול המשפט, שעל-ידי-זה נופלין אהבות נפולות מן המרכבה כנ"ל, על-ידי-זה בא חמום הלב כנ"ל. נמצא, שחמום הלב זה בחינת קלקול המשפט. והראה מנשבת על הלב ומקררת החמום, שזהו בחינת תקון המשפט:

וזה בחינת (תהלים קמו): ישב רוחו יזלו מים. הינו, על-ידי נשיבת הרוח של הראה, שהיא מנשבת על הלב ומקררת חמום הלב, על-ידי-זה נעשה בחינת תקון המשפט. וזהו: יזלו מים, בחינת (עמים ה): ויגל כמים משפט, שהוא בחינת תקון המשפט כנ"ל. וזהו ראה, על-שם שהיא מאירת עינים כנ"ל, זה בחינת (פסחדרין ו): אין לדון אלא מה שענינו רואות, שזהו בחינת תקון המשפט. וזהו: "מאירת" - ראשיתבות: תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, הינו בחינת תקון המשפט, שהוא תקון המרכבה, ששם האהבה דקדשה, בבחינת: מרכבו ארמון תוכו רצוף אהבה מ'בנות ירושלים, כנ"ל. וזה בחינת (חושע ו): ומשפטך אור יצא, וכמו שאנו אומרים: ותוציא כאור משפטנו, הינו על-ידי הראה, שהיא מאירת עינים, על-ידי-זה הוא בחינת תקון המשפט, בחינת: ותוציא כאור משפטנו:

וצריך אפלו להתנהג ולעשות דברים שנראה כמשגע בשביל עבודת השם, בבחינת (משלי ה): באהבתה תשגה תמיד, שבשביל אהבת השם צריכין לעשות דברים הנראין כמשגע, כדי לעשות מצוותיו ורצונו יתברך, כי צריכין להתגלגל בכל מיני רפש וטיט בשביל עבודת השם ומצוותיו יתברך, ולא דוקא מצוה ממש, אלא כל דבר שיש בו רצון השם יתברך נקרא מצוה. כי יש תרי"ג מצוות, ואלו התרי"ג מצוות יש להם ענפים רבים, וכל דבר שיש בו רצון השם יתברך, שעושין בו נחת לאביו שששמים, הוא בחינת מצוה, וצריך לגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות איזה רצון ונחת להשם יתברך:

ואזי כשההבתו חזקה בל-כך להשם יתברך, עד שמסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לרפש וטיט בשביל עבודתו יתברך, כדי לעשות לו יתברך איזה נחת, אזי הוא טובה להמחין, כי אזי זוכה להשיג אפלו מה שהוא למעלה מהמחין, מה שגם משה בחייו לא השיג, הינו בחינת: צדיק ורע לו, רשע וטוב לו (ע' ברכות ו), שזה בחינת עוונת המשפט, כי זה נראה כעוונת הדין, חס ושלום, שגם משה בחייו לא השיג זאת, הינו גם כשהמחין בשלמות, ואינו נסתלק, שזה בחינת משה בחייו, כי הסתלקות המחין, בחינת שנה, זה בחינת הסתלקות משה כנ"ל, וקיום המחין, בעת שהמחין קמים ואינם נסתלקין, זה בחינת משה בחייו, וגם אז אין יכולין להשיג השנה הנ"ל, דהינו להשיג מפני מה יש צדיק ורע לו וכו'; אבל על-ידי ששהבתו חזקה בל-כך להשם יתברך, שמשליך ומגלגל עצמו ברפש וטיט בשביל עבודתו יתברך, ועושה עבדות כעבד ממש בשביל אהבתו יתברך, אזי זוכה להשיג גם מה שבחינת משה בחייו, דהינו בעת קיום המחין, אין יכולין להשיג, דהינו צדיק ורע לו, רשע וטוב לו:

כי יש בחינת בן, שהוא מחפש בגנויא דמלכא כמו בן (ע' זוהר בדר קא), ויש בחינת עבד, שאין לו רק לעשות עבודתו שנתנו לו, ואסור לו לשאל שום מעם וחקירה על עבודתו, כי הוא מחיב רק לעשות את שלו, דהינו עבודתו שנתנו לו לעשות. אבל יש בן, שהוא אוהב בל-כך את אביו, עד שמחמת האהבה הוא עושה מעשה עבד, מה שעבד פשוט צריך לעשות, והולך וקופץ בתוך הפוללות הגדולה (שקורין פאסי), בתוך קשרי המלחמה, ומגלגל עצמו בכל מיני רפש וטיט כדי לעשות נחת-רוח לאביו, מה שאפלו עבד פשוט לא היה עושה עבודות כאלו, ואזי, כשאביו רואה אהבתו החזקה בל-כך, עד שמשליך עצמו לעבדות גמור בשביל אהבתו, אזי הוא מגלה לו גם מה שאין נמסר אפלו לבן, כי אפלו הבן, שהוא מחפש בגנויא דמלכא, אף-על-פיי-כן יש מקומות שגם הבן אסור לבגס לשם, הינו, שיש השגות שגם הבן אינו משיג אותם, אבל על-ידי שהבן מסלק כל חכמתו ומשליך עצמו לעבדות כנ"ל, על-ידי-זה אביו מרחם עליו ומגלה לו מה שאינו נמסר אפלו לבן, הינו שנתגלה לו בחינת צדיק ורע לו, רשע וטוב לו, שגם משה בחייו לא השיג זאת:

וזהו בחינת (מלאכי ג): וחמלתי עליהם כאשר יחמל איש על בנו העבד אתו. העבד אתו דיקא, הינו בחינת בן שמשליך עצמו לעבדות, שמסלק כל חכמתו ועושה מעשה עבד, וזהו: בנו

כנ"ל, ואף-על-פי-כן: חזיננהו להני גמרי דקא מלחשי, דהינו שגם לבתר תריסר ירחי שתא, שהוא ניסן, או גספן עדן היו בוערים הנחלים, הינו בחינת חמום חלב, שעלידי החמימות בא טמאה הנ"ל, חם ושלום. ובאמת בניסן הוא חזק המלאך כנ"ל, והיה ראוי שיתפטר או הטמאה הנ"ל לגמרי - כי אתינא לקמה דאמימר, אמר: הנחו עשפא דסמטרי הו, הינו, שהמאכלים הנ"ל, שהם בחינת עשפא כנ"ל, של סמטרי הו, שהיה כלול בהם שני כחות: סם חיים וסם מות, דהינו כח המלאך וכח השד כנ"ל. כי קדם תקון המאכלים, אזי נתערב בהן כח השד כנ"ל, ואזי הם בחינת סמטרי, סמטרי, כי הם כלולים משני כחות: כח המלאך וכח השד כנ"ל. וזהו: הנחו עשפא דסמטרי הו, כנ"ל:

הנחו גמרי דרתמא הו. רתמא הינו רתם, כמו שפרש רש"י, זה בחינת תקון המרפכה, בחינת (מיכה א): רתם המרפכה. הינו, שהודיע לו אמימר, שהחמימות בא מפגם המרפכה, עלידי עוות המשפט כנ"ל, שלזה אין תקון כי אם עלידי קשור המרפכה, בחינת: רתם המרפכה. וזהו דיתמא - ראשיתבות: תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים; שמנפילת האהבה הזאת בא החמימות הנ"ל, ואין תקון כי אם עלידי בחינת: רתם המרפכה, הינו קשור המרפכה, בחינת: מרפכו ארגמן תוכו רצוף אהבה מבנות ירושלים, כנ"ל:

וזהו: תקעו בחדש שופר. תקעו זה בחינת: היתקע שופר בעיר ועם לא יחרדו, בחינת חרדת הגוף, בחינת: וקר רוח איש תבונה. הינו בחינת איש תבונה, שעלידו נתתקן האמונה כנ"ל. בחדש שופר - הינו בהתפארות חדש, דהינו התפארות וגאון חדשה שנתגלה. הינו בחינת גרים, שהם מכניסין גאון בישראל, שנעשין עלידי שמעלין האמונה הנפולה כנ"ל. וזהו: בכסה ליום חגנו. בכסה - זה בחינת תפלין דמכסין על מחא, כי מהגאון הנ"ל נעשה תפלין, עלידי המגניארג, שהם מתקנין ומעלין פגם הגאון, שהיא בחינת: החתים בשרו, ועושין מזה בחינת חותם דקדשה, בחינת תפלין כנ"ל. וזהו: ליום חגנו - הינו ראשיהשנה, שהוא בחינת ראש ומחין, שאז נעשין כל הבחינות הנ"ל. כי חק לישראל הוא - חק לשנא דמוזנא (ביצה טז), בחינת תקון המאכלים כנ"ל. משפט לאלקי יעקב - זה בחינת תקון המשפט, הכל בנוכר לעיל:

שקד לעיל, לפסוק וחמלתי עליהם וכו':

ובאמת הוא דבר גדול מאד להשליך מאתו כל החכמות ולהתנהג בפשיטות, לעשות מעשה עבדות לעבדו ויתברך בעבדות בתמימות, בלי חכמות, כי זה בחינת סתרי תורה, שהתורה נסתרת ונעלמת שם, כי פשעושה עבדות פשוטים, ובאמת בודאי יש בהם תורה גבוה מאד, רק שאין יודעין מה שיש בהם. נמצא, שהתורה שיש בהם הוא נסתר ונעלם, בחינת סתרי תורה. וסתרי תורה הוא בחינת (שה"ש י): חמוקי ירכיך - מה ירך

וזה פרוש: אמר רב אשי: אמר לי הונא בר נתן, זמנא חדא הנה קאזלינן במדברא, והנה אטמא דבשרא בהדן. פתחנא ונקרינא ואנחנא אעשפא. אדמיתין ציבי, חלם אטמא, וטוינן. כי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא, חזיננהו להנחו גמרי דהו קא מלחשי. כי אתאי לקמה דאמימר, אמר לי: החו עשפא סמטרי הו, הנחו גמרי דרתמא הו:

(ב"ב עד):

הינו, שספר שפעם אחד הלך במדבר - זה בחינת תקון האמונה, בבחינת (ירמיה ב): לכתך אחרי במדבר בארץ לא זרועה. ארץ לא זרועה זה בחינת פגם האמונה, שעלידיה נתקלקלו הזרעים כנ"ל, ולכתך אחרי במדבר זה בחינת תקון האמונה, שהאמינו בו יתברך והלכו אחריו במדבר, ותקנו בחינת ארץ לא זרועה, דהינו נפילת האמונה כנ"ל. והנה אטמא דבשרא בהדן. אטמא בשרא זה בחינת גרים, שהם ערלי בשר^(ז), שעלידם בא בחינת: החתים בשרו, כנ"ל. וזהו: אטמי בשרא - בחינת ערליבשר ובחינת החתים בשרו, כנ"ל. כי עלידי עליית האמונה הנפולה נעשין גרים, שעלידם מתגבר, חם ושלום, חותם דסמטרא-אחרא, בחינת: החתים בשרו, כנ"ל:

ופתחין - הינו שתקנו בחינת החתים בשרו ונעשה בחינת חותם דקדשה, שהוא בחינת (שמות כח): פתוחי חותם קדש לה, הינו בחינת תקון המחין כנ"ל. ונקרינן - זה בחינת: ושמתיך בנקרת הצור, בחינת צמצום המחין, שלא לצאת חוץ לגבול כנ"ל. ואנחנא אעשפא - עשפא זה בחינת כלליות המאכלים, כמו שכתוב (בראשית ט): כורק עשב נתתי לכם את כל; נמצא, שכלליות המאכלים הם בחינת עשפא. וזה: ואנחנא אעשפא - הינו אחר שהיינו מתקנים את המחין כנ"ל, הנחנו עצמנו אעשפא, הינו על המאכלים, לתקן את המאכלים, שלא יזיקו ויפגמו את החלום, חם ושלום. ותקון זה, הינו תקון המאכלים, נעשה עלידי חזק המלאך, שנתחזק עלידי התחדשות הרצון, עלידי השמחה כנ"ל:

וזהו: אדמיתין ציבי - זה בחינת: וכמצפיה עבד בחיל שמיא, בחינת התחדשות הרצון. הינו, שהיינו רוצים להביא הרצון, בחינת התחדשות הרצון, שהיה חזק המלאך, שעלידיה הוא תקון המאכלים כנ"ל. וזהו: אדמיתין ציבי חלים - הינו שבתוך שהיינו עוסקים בתקון המאכלים עלידי התחדשות הרצון, חלם לנו חלום. וזהו: חלים, לשון חלום. גם חלים הוא לשון התקשרות והתחברות, כי החלום היה מחבר משני כחות: מבח המלאך וכח השד, מחמת שעדין לא נתתקנו המאכלים כנ"ל. וזהו: וטוינן - לשון תענית (ע' דניאל ו, פסחים קז), הינו שהיינו מתענים. כי התענית מביא שמחה, שהוא תקון החלום כנ"ל:

כי הדרן לבתר תריסר ירחי שתא - הינו פשחורנו ובאנו לחדש ניסן, שהוא אחר שנים-עשר חדשי השנה, כי ניסן תחלת החדשים, והוא ראשיהשנה למלכים, ואז הוא חזק המלאך

עם הרחמנות, שלקטן כזה צריכין לרחם לתן לו חלב דיקא, ולגדול - מאכל הצריך לו, וכן על כל אחד ואחד צריכין לרחם בזה שצריך לו:

ב ורחמן כזה הוא רק משה רבנו, כי הוא היה מנהיג ישראל, והוא יהיה המנהיג לעתיד, כי מה שהיה הוא שיהיה וכו' (קהלת א). כי משה רבנו היה לו רחמנות באמת על ישראל, ומסר נפשו בשביל ישראל, והשליך נפשו מנגד, ולא היה חושש על עצמו כלל. כי השם יתברך אמר לו (שמות לב): ואעשך לגוי גדול; והוא לא השגיח על זה כלל, רק אמר: אם תשא חטאתם וכו' (שם); כי הוא היה רחמן ומנהיג אמת, והיה עוסק ביישובו של עולם, שיהיה העולם מיושב מבני-אדם, כי עקר האדם הוא הדעת, ומי שאין לו דעת, אינו מן הישוב ואינו מכנה בשם אדם כלל, רק הוא בחינת חיה בדמות אדם. ומשה רבנו היה לו רחמנות, והיה עוסק ביישוב העולם, שיהיה העולם מיושב וממלא מבני-אדם, הינו בני דעה כנ"ל, כי הוא פתח לנו אור הדעת, כמו שקתוב (דברים ד): אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים, כי משה פתח את הדעת וגלה לנו כי יש אלקים שליט בארץ:

ג כי עקר הרחמנות הוא בשישראל עם קדוש נופלן, חס ושלום, בעוונות, רחמנא לצלן, כי זהו הרחמנות הגדול מכל מיני רחמנות, כי כל היסורים הקשים שבעולם אינם נחשבים כלל כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלום, כי בשישראל נופלים בעוונות, חס ושלום, זהו משאוי כבד מאד, שאי אפשר לשא כלל המשאוי הכבד הזה, בבחינת: כמשא כבד יכבדו ממני (תהלים לח):

כי מי שיודע קדשת ישראל, מאין הם לקוחים, ויודע רחוקות ודקות של ישראל - הוא יודע, שישאלם הם רחוקים לגמרי מעוון, ואין עוון שיד להם כלל לא, לפי גדל קדשתם משרשם וגדל דקותם ורחוקותם, ועל-כן כל היסורים שבעולם אינם נחשבים למשאוי כנגד המשאוי הכבד של עוונות, חס ושלום, רחמנא לצלן. ואפלו פשיש לאדם יסורים, אם אין בהם עוונות, אינם נחשבים ליסורים כלל. וזה בחינת (שבת נח): אין יסורין בלא עוון, שפשאין בהם עוון, אינם יסורים כלל, כי עקר היסורים הם רק בשנופלים בעוונות, חס ושלום, וזהו עקר הרחמנות, לרחם על ישראל עם קדוש, להוציאם מהמשאוי הכבד של עוונות. ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, בכל עת שגפלו ישראל באיזה עוון, היה מוסר נפשו עליהם והתפלל בעדם, כגון במרגלים וכיוצא, כי ידע, שלפי קדשת ישראל ודקותם, הם רחוקים מעוון ואי אפשר להם לשא כלל המשאוי הכבד של עון כנ"ל:

ובאמת, מהיכן באים לעוונות, חס ושלום, הוא רק על-ידי שאין לו דעת, כי אין אדם עובר עברה אלא-אם-כן נכנס בו רוח שמות (פסוק ג), וזהו הרחמנות הגדול מן הכל, שצריכין לרחם עליו להכניס בו דעת, בבחינת (תהלים מא): אשרי משכיל אל דל; כי אין עני אלא מן הדעת (דברים מא), וצריכין לרחם עליו להכניס בו דעת:

בסתר, אף דברי-תורה בסתר, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה מט), ועל-ידיה נעשה תקון המשפט, בבחינת: חמוקי ורכיך כמו חלאים וכו', שהם השתיין שמחוללין ויורדין עד התהום (בשרד"ל שם ע"א בסוכה), בבחינת (תהלים לו): משפטיו תהום רבה; הינו בחינת המשפט שגפל עד התהום. ועל-ידי העבדות הנ"ל, שהם בחינת סתרי-תורה, בבחינת: חמוקי ורכיך, בבחינת: שתיין, שהם מחוללין עד התהום, הם בוקעין ויורדין עד התהום ומעלין את המשפט מנפילתו, מבחינת: משפטיו תהום רבה, בבחינת (תהלים מב): תהום אל תהום קורא, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כה): בשמנסכין את המים בחג, תהום אומר לחברו: אבע מימך. הינו, שהתהומות קורין זה לזה, שיישובו ויחזרו המשפט שגפל אליהם, כדי שיחזרו ויתתקן המשפט, בבחינת: ויגל במים משפט. וזהו: אבע מימך, בבחינת: ויגל במים משפט, הינו שייבעו ויחזרו המשפט שגפל אליהם, שיתתקן בבחינת: ויגל במים משפט, כנ"ל. נמצא, שעל-ידי עשיות ועבדות בפשיטות נעשה תקון המשפט:

ו

על-ידי זעה טובה (כגון בשמזיעין על-ידי דבר שבקדשה), על-ידיה נעשה שמחה, בבחינת (דברים מז): ושמחת בחגך, בבחינת שמחה של יום-טוב. (ולאו דוקא יום-טוב ממש, אלא כל יום שהוא בבחינת טוב, נקרא יום-טוב.) כי השמחה - על-ידי הדמים, כי העצבות - מן הטחול, וטחול היא עכירות הדמים, וכשמתגבר, חס ושלום, עכירת הדמים של הטחול, על-ידיה באין חלשות, חס ושלום, כי כשהעכירת הדמים הוא במדה בטחול, אזי אדרבא, הוא טובה מה שהטחול מקבל העכירת הדמים, כי נשארין הדמים זכים; אבל כשהעכירת הדמים של הטחול מתגבר, חס ושלום, נעשין חלשות, חס ושלום. והרפואה היא זעה, כי על-ידי הזעה יוצא הארס שיש בהדמים העכורים, שהם הפילו אותו למשכב, חס ושלום, ואזי נשארין הדמים זכים. ואזי זוכה לשמחה, כי עקר העצבות - על-ידי הטחול, שהוא עכירת הדמים כנ"ל, ועכשו שיוצאין עכירת הדמים על-ידי זעה, נעשה שמחה וכו'. וזה אותיות ויעה - ראשי-תבות: זה היום עשה יי (תהלים קיח); הינו בבחינת שמחה של יום-טוב, שנעשה על-ידי זעה טובה כנ"ל:

וזה שאנו רואין, שהחולה תכף בשמזיע נמשך עליו שמחה, כי על-ידי הזעה נעשה שמחה, כנ"ל:

ז

ויהי מקץ שנתים ימים, ופרעה חלם וכו': (בראשית מא)

א בי מרחמם ינהגם (ישעיה מט) - הינו מי שהוא רחמן, הוא יכול להיות מנהיג. וצריך לידע איך להתנהג עם הרחמנות, כי על רשעים או על רוצחים וגולגלים אסור לרחם. וכן מי שאינו יודע איך להתנהג עם הרחמנות, אזי יוכל לרחם על תינוק של ארבעה ימים, לתן לו מאכל הצריך לגדול, ולא לקטן כזה, כי קטן כזה צריכין לווננו רק על-ידי חלב דוקא, על-כן צריך לידע איך להתנהג

ד ואפלו בשמוע זמנו להסתלק, והנשמה עולה ומתדבקת במקום שעולה, בעולמות עליונים, אין זה תכלית ושלמות, שתהיה הנשמה רק דבוקה למעלה, רק עקר השלמות של הנשמה היא, שבעת שהיא למעלה תהיה למטה גם-כן. על-כן צריך שישאיר אחריו ברכה, בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה גם-כן בעת שנסתלק למעלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב קטז): אשר אין חליפות למו - חד אמר בן, וחד אמר תלמיד; כי התלמיד מקבל דעת הרב. גם הבן, בודאי אין מעלה בשנשאר בן רשע, חס ושלום, והעקר להשאיר בן שיהיה בחינת תלמיד גם-כן, שיקבל ממנו שכלו ודעתו. ולאידך מאן-דאמר די בתלמיד לבד, כי מאחר שעקר הוא כדי שישאר דעתו בעולם, על-כן די גם בתלמיד לבד, כי זהו עקר השלמות, שישאר דעתו בעולם הנה גם בעת ההסתלקות, כשהנשמה עולה למעלה:

בי מי שיודע קצת בידעתו ותברך, הוא יודע שעקר התענוגים והשעשועים של השם ותברך הוא רק שאנחנו מעולם הנה השפל נגדל ונקדש שמו ותברך, וזהו עקר התענוגים והשעשועים של השם ותברך, כמו שכתוב: ואבית תהלה מגושי עפר מקרוצי חמר וכו'; כי השם ותברך יש לו שרפים וחיות ואופנים ועולמות עליונים, שהם עובדים אותו ותברך, ואף-על-פי-כן עקר התענוג והשעשוע שלו - כשעולה למעלה העבודה של עולם השפל הנה. ועל-כן צריכין להשאיר אחריו בן או תלמיד, כדי שישאר דעתו למטה, שישאר בבני עולם הנה השפל, כי כשנשאר דעתו למטה על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא בעצמו ממש נשאר בעולם:

ובל אדם יכול לקים זאת, להעמיד תלמידים. כי כששנים מדברים יחד ביראת-שמים, אזי כשאחד מאיר לחברו באיזה דבור, נחשב חברו אצלו בחינת תלמיד. ולפעמים נעשה להפך, דהינו, כשאחר-כך הוא מקבל מחברו איזה דבור, אזי נעשה הוא בבחינת תלמיד לגבי חברו. וצריך כל אדם לזהר להשתדל ולעסוק בזה, כי לא תהו בראה לשבת יצרה (ישעיה מה); כי צריך כל אחד לעסוק בישובו של עולם, שיהיה העולם ממלא מבני-אדם, כמו שכתוב (בראשית א): ומלאו את הארץ, כי זה עקר ישוב העולם, כשהעולם ממלא מבני-אדם, הינו מבני דעה, כי מי שאין בו דעת, אינו אדם כלל כנ"ל:

[הינו, כמו שהאדם מצוה להעמיד בנים בעולם בשביל קיום העולם, בן הוא מצוה להכניס דעת ויראת-שמים בבניו ובתלמידים, כי זה עקר המצוה, שמצוה להעמיד תולדות לקיים העולם, כי העקר - להעמיד תולדות ממין בני-אדם דוקא, ולא מין בהמות וחיות בדמות אדם. על-כן כל זמן שאין מאיר הדעת בבני-אדם, ואינם יודעים ומרגישים אלקותו ותברך וממשלתו, אינם בכלל בני-אדם, מאחר שאין בהם דעת לדעת את ה', שהיה עקר גדר האדם, ועל-כן נחשב העולם כהוה וכהוה, ועל זה נאמר: לא תהו בראה לשבת יצרה; כי צריכין לישב את העולם, שיהיה מישב העולם מבני-אדם דוקא, דהינו מבני דעה, שיודעין את השם

ותברך. וזהו גם-כן מצות: ומלאו את הארץ; שצריכין למלא את הארץ בבני-אדם, הינו שכל אדם מצוה שידבר עם חברו ביראת-שמים כדי להכניס דעת בחברו, שזה עקר ישוב העולם, שיהיה העולם מישב מבני-אדם, הינו מבני דעה, שיודעין את השם ותברך, כנ"ל]. על-כן צריך כל אחד לעסוק בזה - להכניס דעת ויראת-שמים בחברו, שעל-ידיה נעשה חברו בחינת תלמיד אצלו, ואזי, כשימלאו ימיו ויגיע זמן ההסתלקותו, אזי יתלבש בזה הדבור שהכניס בחברו, ויהיה נחשב כאלו הוא בעצמו ממש קים בזה העולם, כמו שכתוב: אשר אין חליפות למו - חד אמר בן, וחד אמר תלמיד. נמצא, כשנשאר בן או תלמיד אחריו, אזי יש חליפות למו, הינו כי יש לו חליפין, מאחר שנשאר דעתו אחריו על-ידי בן או תלמיד כנ"ל:

בי עקר הוא הדעת, וכשנשאר הדעת אחריו על-ידי בן או תלמיד, נחשב כאלו הוא ממש נשאר קים בעולם. וזה חליפות - ראשית-תבות: פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות (תהלים מט); כי עקר הוא הדעת, שהוא בחינת: פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות, שהוא עקר ההשארה והחליפות שנשאר מן האדם אחריו, דהינו מה שהיה מדבר חכמה ותבונה עם חברו והכניס בו דעת אמת ויראת-שמים כנ"ל. ועל-כן פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות - ראשית-תבות "חליפות", כי זה עקר החליפות וההשארה כנ"ל:

ובאמת בן ותלמיד הוא כלו חד. כי הבן הוא גם-כן תלמיד כנ"ל, וגם התלמיד הוא בחינת בן, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין צט: וע"ש גם ב"ב יט): כל המלמד בן חברו תורה, כאלו עשאו; כי נחשב כאלו עשה את הגוף של התלמיד גם-כן, כי מקדם לא היה נקרא בשם אדם כלל, מאחר שלא היה בו דעת ולא היה רק דמות אדם, נמצא, שעל-ידי שלמד עמו תורה והכניס בו דעת, על-ידיה נעשה אדם, על-כן נחשב כאלו עשאו ממש, על-כן גם התלמיד הוא בחינת בן:

ה אמנם, מי שרוצה לדבר עם חברו ביראת-שמים כנ"ל, הוא צריך שיהיה לו יראת-שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין אצל חברו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ו): כל מי שיש בו יראת-שמים, דבריו נשמעין; וגם כדי שיתקיימו דבריו אצל חברו, כי לפעמים מדבר אחד עם חברו, ותכף ומיד עובר והולך הדבור מלב חברו, ואינו מתקיים אצלו כלל. על-כן צריך לזה יראת-שמים, כי מי שיראת-חטא קודמת לחכמתו, חכמתו מתקיימת (אבות ב"ב), הינו שיש קיום לדבריו אצל חברו. נמצא, מי שרוצה להכניס דעת בחברו, הוא צריך שיהיה לו יראת-שמים, כדי שיהיו דבריו נשמעין וכדי שיתקיימו דבריו. וזהו: אשר אין חליפות למו, ולא יראו אלקים (תהלים נה); הינו כשאין נשאר דעתו אחריו על-ידי בן או תלמיד, שזה בחינת חליפות כנ"ל, זה סימן שלא יראו אלקים, כי על-ידי יראה נשאר דעתו אחריו כנ"ל:

צפנת ליראיד, כי הם הם רב טוב הצפון וטמון וסתום מעין כל. וזהו: מה רב טובך - מה דיקא, כי הם בחינת מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת (ב), בחינת תכלית הידיעה אשר לא נדע. וזה בחינת שפע הכתר, כי כתר הוא בחינת מקור, כמו שכתוב (שופטים ב): כתר את בנימין וכו'.

ז וזה החכם שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל, בחינת שפע הכתר, הוא צריך שיהיה לו בחינת כל, בחינת (ד"ה א, כט): כי כל בשמים ובארץ, ותרוממו: דאחד בשמיא וארעא (וזה בראשית לא ובתיקון כב). הינו שיהיה אוהו ומקים שני העולמות, עולם העליון ועולם התחתון, שהם בחינת שמים וארץ, כי הצדיק והחכם הנ"ל, הוא צריך שיהיה אוהו בשניהם, לקים את כל אחד ואחד בבחינתו:

כי יש דרי מעלה ויש דרי מטה, דחינו עולם העליון ועולם התחתון, בחינת שמים וארץ, וצריך הצדיק להראות לדרי מעלה, שאינם יודעים כלל בידיעתו ותרבו, שזה בחינת השגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: איזה מקום כבודו; ולהפך צריך להראות לדרי מטה, שאדרבא, מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו). כי יש שוכני עפר, שהם בני-אדם המנחים במדרגה התחתונה, ונדמה להם שהם רחוקים מאד ממנו ותרבו, וצריך הצדיק לעוררם ולהקיצם, בבחינת (שם כב): הקיצו ורננו שוכני עפר, ולגלות להם שה' עמם, והם סמוכים אליו ותרבו, כי מלא כל הארץ כבודו, ולחזקם ולעוררם, שלא יהיו מראשין עצמן, חס ושלום, כי עדין הם אצל השם ותרבו וקרובים אליו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת כל, שיש להצדיק, בחינת: כי כל בשמים ובארץ, דאחד בשמיא וארעא, הינו שהוא אוהו ומקים שני העולמות: עולם העליון הוא אוהו ומקים בבחינת מה, בחינת איזה מקום כבודו, ועולם התחתון הוא מקים בבחינת מלא כל הארץ כבודו:

[ועין לקמן (ס' סח), שם מבאר גם-כן ענין זה בבאור יותר קצת. והכלל - שהצדיק, עקר שלמותו - בשיש לו שני הבחינות הנ"ל, דחינו, שידע איך לדבר וללמד ולהאיר בכל אחד ואחד, בדרי מעלה ודרי מטה, בעליונים ובתחתונים, בשמים ובארץ, שהם בחינת גדולים וקטנים, הינו שלהגדולים במעלה, בני עליה, בחינת דרי מעלה, צריך שיהיה כח להצדיק להראות להם ולגלות להם, שעדין אינם יודעים כלל מהשם ותרבו, בחינת: מה חמית מה פשפשת וכו'; וזה הלמוד וההשגה הוא צריך להאיר ולהכניס בהגדולים במעלה, שהם בחינת דרי מעלה. ולהפך, יש בני-אדם שמנחים במדרגה התחתונה מאד, עד שהיו מראשין את עצמן לגמרי, חס ושלום, כי נדמה להם שהם רחוקים מאד מהשם ותרבו, וכבר אבד נצחם ותוחלתם מה' - צריך הצדיק שיהיה לו כח לעוררם ולהקיצם, שלא יהיו מראשין עצמן בשום אופן בעולם, יהיה איך שיהיה, ולהראות להם ולהאיר בהם, כי עדין ה' עמם ואצלם וקרוב להם, ואפלו בתוך הארץ ממש, אפלו אם נפל לשאול תחתיות, חס ושלום, אף-על-פי-כן שם דיקא נמצא כבודו ותרבו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת כל, שיש להצדיק וכו', כנ"ל]:

ו על-ידי-זה שעוסקים לדבר אחד עם חברו להכניס בו דעת ויראת שמים ולהעמיד תלמידים כנ"ל, על-ידי-זה נכנסין אורות המקיפים, דחינו שזוכה להבין ולדע מה שלא היה מבין ויודע מתחלה (ס). כי מה שאדם מבין ומשיג בשכלו, זה בחינת פנימי, כי זה השכל נכנס לתוך שכלו; אבל מה שאין יכול לפנים לתוך שכלו, דחינו מה שאי אפשר לו להבין, זה בחינת מקיפים, כי זה הדבר מקיף סביבות שכלו, ואי אפשר לו להכניסו בפנים בתוך שכלו, כי אי אפשר לו להבין זאת, מחמת שהוא בחינת מקיף אצלו. וכשעוסק לדבר עם בני-אדם, ומכניס בהם דעתו, נמצא שנתרונן מחו מהשכל והדעת שהיה לו, אזי על-ידי-זה נכנס השכל המקיף לפנים, כי על-ידי שנתרונן שכלו על-ידי שהכניס דעתו בחברו, על-ידי-זה נכנס המקיף לפנים, וזוכה להבין בחינת השכל המקיף, דחינו שמבין מה שלא היה יכול להבין מתחלה כנ"ל:

ויש כמה בחינות במקיפים, כי מה שמקיף לזה, הוא בחינת פנימי אצל חברו שהוא במדרגה למעלה ממנו, וכן למעלה מעלה. ויש שכל, שהוא בחינת מקיף לזה, ואצל אחר זה השכל הוא נמוך אפלו מבחינת פנימי, מחמת שהוא במדרגה גבוה ממנו הרבה, ועל-ידי שמדבר אחד עם חברו ביראת-שמים ומכניס בו דעתו, על-ידי-זה נכנס מקיף שלו לפנים כנ"ל. וכן למעלה מעלה, שכל אחד לפי בחינתו ומדרגתו נכנס מקיף שלו לפנים, על-ידי שמדבר עם חברו ותלמידו ומכניס בו דעתו כנ"ל. וזהו (דברים ה): כי קרוב אליך הדבר מאד, בפיך ובלבבך לעשותו. כי קרוב אליך הדבר מאד - הינו לקרב אליך הדבר שהוא בבחינת מאד, בחינת מקיפים, שהם נעלמים ורחוקים מאד מן האדם, ולקרבתם אליך להכניסם בפנים - זה תלוי בפיך ובלבבך לעשותו. בפיך ובלבבך זה בחינת: פי ודבר חכמות והגות לפי תבונות; הינו שיגלה חכמתו ותבונתו לתלמידיו כנ"ל. וזהו: לעשותו - בחינת באלו עשאו הנ"ל, ועל-ידי-זה יוכל להכניס ולקרבת המקיפים, שהם בחינת מאד, להכניסם לפנים, כנ"ל. ולמעלה מן הכל הם המקיפים העליונים של חכם הדור, שהוא הרבי שבדור, שעל-ידי שזה הרבי והחכם שבדור עוסק לדבר עם תלמידיו ומכניס בהם דעתו, על-ידי-זה נכנסים המקיפים שלו לפנים. והמקיפים שלו הם בחינת אריכות ימים ושנים, כי המקיפים שלו הם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך (קדושין לט: חולין קמב), כי שם הוא למעלה מהזמן, כי כל הזמן של כל העולם הזה בלו, מה שהיה ומה שיהיה, הוא בלו אין ואפס נגד יום אחד, ואפלו נגד רגע אחד, של עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך. ושם אין שום זמן, כי הוא בחינת למעלה מהזמן, רק סדר הזמנים שיש שם הם בחינת השגות של המקיפים, שיש מקיפים שהם בחינת ימים, ויש מקיפים שהם בחינת שנים, בחינת: תקופות הימים (שמואל א), תקופות השנים (שמות לד, ודברים כד); ואלו המקיפים שיש שם, הם בחינת סדר הזמנים שם, והשגות מקיפים הללו, זה עקר התענוג והשעשוע של עולם הבא; אשרי מי שזוכה להשיגם. וזה בחינת תכלית הידיעה, כי תכלית הידיעה אשר לא נדע, כי השגות אלו המקיפים, שהם בחינת שעשוע עולם הבא, זה בחינת (תהלים לא): מה רב טובך אשר

והיה בא על קשיא יותר חזקה ורחבה מבתחלה, עליבן אמר לו השם יתברך "שתק" על התרוץ, הינו שישתק ולא יגלה את התרוץ, כדי שלא יבוא על קשיא יותר חזקה מבתחלה. וזהו: כך עלה במחשבה, הינו שתתקף בשמגלין את השכל הפנימי, אזי עולה במחשבה שכל אחר חדש, כי נכנס * (משה היה למעלה מן מקור אחר לפניו, ועליבן צריכין המחשבה, לכך היה יודע את לשתק, כדי שלא יבוא למקיפים התרוץ, כי השיג בחינת (סתרי) שאין צריכין להשיגם בנ"ל, וזהו: [פתריי*] אותיות. והדברים סתומים, שתק, כך עלה במחשבה, * בנ"ל: כי לא באר היטב ענין זה):

וזה פרוש: הווי מתונים בדין, והעמידו תלמידים הרבה, ונעשו סוג לתורה (אבות פ"א). הווי מתונים בדין - זה בחינת שצריך החכם הנ"ל להיות לו מתינות, לידע איך לדבר עם כל אחד ואחד, שלפני בחינת דרי מעלה יגלה להם ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו'; ולפני דרי מטה יגלה ההשגה של מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת דין, בחינת משפט, בחינת (תהלים עה): כי אלהים שופט, זה ישפיל וזה ירים - שהגבוהים הוא צריך להשפיל, להראות להם שאינם יודעים כלל בידיעתו ויתברך, והקטנים, בחינת שוכני עפר, צריך להרים, לעוררם ולהקיצם שלא יתאשו, כי מלא כל הארץ כבודו, בנ"ל:

וזהו: והעמידו תלמידים הרבה - כי בשזוכה להשגה כזו, להאיר בגדולים וקטנים וכו' בנ"ל, בודאי יעמיד תלמידים הרבה, כי כלם צריכים אליו, כי יש לו כח ללמד עם כלם בנ"ל:

וזהו: עשו סוג לתורה - בחינת (אבות פ"א): סוג לחכמה שתיקה; כי צריך לעשות סוג לדבריו, לשתק לפעמים, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה, בנ"ל. כי עלידי שזוכה להעמיד תלמידים הרבה, עלידי זה הוא זוכה להשיג את המקיפים, דהינו שמשיג ומבין מה שלא היה יכול להשיג מתחלה, עליבן הוא צריך לעשות סוג לדבריו ולשתק לפעמים, כדי שלא יכנס במקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש

ואלו השני בחינות של דרי מעלה ודרי מטה, דהינו השגה של בחינת מה והשגה של בחינת מלא כל הארץ כבודו, הם בחינות השגה של בחינת בן והשגה של בחינת תלמיד, כי אף-על-פי שכן ותלמיד כלו חד בנ"ל, כי הבן הוא גס-בן תלמיד, בנ"ל, והתלמיד הוא גס-בן בחינת בן, כי נחשב כאלו עשאו בנ"ל, אף-על-פי-כן יש הפרש בין בן לתלמיד, כי הבן שהוא תלמיד הוא במעלה יתרה מתלמיד לבד, כי הבן הוא כלו נמשך מן האב, מראשו עד רגלו, ואין בו שום שיעור שאינה נמשכת מפות האב, עליבן בחינת ההשגה של הבן גדולה יותר במעלה מהשגה של בחינת התלמיד:

ח גם זה החכם הדור הנ"ל צריך לידע איזה מקיפים שהוא צריך להמשיכם ואיזה מקיפים שאין צריך להמשיכם, ובשביל זה יש דברים שאין רשאים לגלותם בפני התלמידים, כי אם יגלה אותן הדברים, יכנסו מקיפים אחרים בתוך שכלו בנ"ל, ולפעמים אין צריך לקבל אלו המקיפים, כמו למשל, בשהרב מדבר עם תלמידו איזה פשט בגמפ"ת [גמרא, פרוש, תוספות], ובתוך דבריו הוא בא על איזה קשיא, ואותו הקשיא היה בתחלה בבחינת מקור אצלו, כי לא ידע ממנה בתחלה, ותכף כשנזכר בשכלו זאת הקשיא, הוא אומרה בפני תלמידו, ובתוך כך כשנסביר לו הקשיא, נופל בשכלו תרוץ על הקשיא, נמצא שחזר ומשיג מקור אחר, שהוא תרוץ על הקשיא, ואזי אומר גם התרוץ בפני התלמיד, אך כשמגלה גם התרוץ בפני התלמיד, אזי נכנס בו עוד מקור אחר, ואז עלידי זה השכל שבא עליו עתה, הדרא קשיא לדוכתא, ואדרבא, עתה הקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה. נמצא, שעלידי שגלה התרוץ בפני התלמיד, שעלידי זה נכנס בו מקור אחר, דהינו שכל חדש, עלידי זה חזרה הקשיא למקומה ביתר עז, כי עתה הקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה:

כמו כן יש בהשגות, שיש דברים שאסור לגלותם, כי אם יגלה זה התרוץ בפני התלמיד, יכנס בו מקור חדש, שעלידו יהיה הקשיא חזקה ורחבה יותר מבתחלה, עד שיוכל לבנם בהשגות מקיפים שהם למעלה מהזמן, שאין הזמן מספיק לבאר הקשיות והתרוצים שיש שם, כי הם למעלה מהזמן, כי כל מה שהוא מגלה איזה שכל, קשיא או תרוץ, נכנס בו שכל חדש, שהוא בחינת מקור בנ"ל. עליבן אם לא יהיה נזהר בדבריו, לדקדק איזה דבר לגלות ואיזהו דבר שלא לגלות, עלידי זה יהיה נכנס בקשיות ותרוצים שאין הזמן מספיק לבארם, כי הם בחינת מקיפים, שהם למעלה מהזמן בנ"ל. עליבן מכרח החכם לעשות סוג לדבריו, לדקדק ולזהר מה לגלות ומה שלא לגלות, באפן שלא ישיג רק אותן המקיפים שצריך להשיג, ולא יבוא להשיג מקיפים שאין צריך להשיג:

וזה בחינת מה שאמר רבותינו זכרונם לברכה: כשעלה משה למרום, מצאו להקדוש-ברוך-הוא שהיה קושר בתרים לאותיות. אמר לו: רבוננו של עולם! מי מעפב על ידך? אמר לו: עתיד אחד לעמוד, ועקיבא בן יוסף שמו, שיהיה דורש על כל קוץ וקוץ תלי תלין של הלכות. אמר לו: רבוננו של עולם! ראוי שתנתן תורה על ידו. אמר לו: שתק! כך עלה במחשבה (מנחות כ"ט). ולכאורה קשה, מה אמר לו השם יתברך שתק וכו', הלא כבר אמר הקשיא, ומה זו שתיקה, מאחר שבכך הקשה מה שהקשה, אך תכף כשאמר משה הקשיא, נפל בשכלו תרוץ על הקשיא, אך אם היה אומר את התרוץ, היה נכנס בו מקור אחר,

ליעקב ולישראל מה וכו', בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת מה, שזוהו בחינת הארת הרצון כנ"ל:

ומה שמתגלה הארת הרצון בעת האכילה דוקא - דע, כי מי שרוצה לחגור מתניו להיות מפרנס, לתן פרנסה להתלויים בו, הוא צריך שיהיה איש-חיל, ולא יהיה ההפך, שקורין: "רע-מזל" "שלימזל", כי צריך שיהיה לו קצת ממזלה, כי כל הפרנסה נמשך מהמלכות (ה), כמו שכתוב במלך: (דניאל ד) אילנא די חיות די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה, אנת הוא מלכא:

ועל-כן מי שרוצה לקבל פרנסה, צריך שיהיה לו קצת ממזלה, כדי שיהיה לו איזה שיכות עם המלכות. וזה בחינת (ה) (א): לעת האכל גשי הלם - אין הלום אלא מלכות (זכרים קב), כי צריך שיהיה לו ממזלה, בחינת מלכות, לעת האכל, כי על-ידיה נמשך הפרנסה כנ"ל:

ועל-כן כשהבעל חוגר מתניו נגד אשתו, ומחביב עצמו לפרנסה, כמו שכתוב בפתחה: ואנא אפלה ואוקיר ואזון וכו', אז נותנים לו קצת ממזלה, כמו שכתוב (בראשית א): והוא ימשל בך; כי על-ידי הממזלה הוא יכול להמשיך הפרנסה כנ"ל:

ובן כל השרים - כל מי שצריך לתן פרנסה יותר לאנשים רבים התלויים בו, הוא צריך שיהיה לו יותר ממזלה, כדי שיוכל להמשיך הפרנסה על-ידי המלכות כנ"ל:

והמלכות מקבל הפרנסה מן בחינת הידים שיש בים החכמה, דהינו הרמזים, שהם בחינת ידים, כמו שכתוב (משלי א): נטיתי ידי ואין מקשיב, ופרש רש"י דהינו רמזים, כי כשהחכם מגלה חכמתו, לפעמים אומר איזה דבור, שמרמז בו רמזים לתלמידיו, דהינו מה שאי אפשר לכאר בפיו בפרוש, רק על-ידי הרמזים שיש בהדבור הם מכינים בנותו. ואלו הרמזים הם בחינת ידים, בחינת: נטיתי ידי כנ"ל, וזהו בחינת הידים שיש בים החכמה, בבחינת (תהלים קד): זה הים גדול ורחב ידים:

ומאלו הידים מקבל בחינת המלכות את הפרנסה, בבחינת (שם קמח): פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון, הינו שהפרנסה נמשכת מבחינת הידים הנ"ל. וזהו: ומשביע לכל חי רצון - בחינת הארת הרצון, שמתגלה בתוך הפרנסה כנ"ל, בבחינת: ואתה נותן להם את אכלם בעתו, כנ"ל. כי מחמת שהמלכות מקבל הפרנסה מידיים אלו שיש בים החכמה, על-כן מתגלה שם, בתוך האכילה והפרנסה, הארת המקיפים, שהם בחינת הארת הרצון כנ"ל, כי המקיפים מאירים בים החכמה שמגלה החכם כנ"ל:

וזה בחינת: זה הים גדול ורחב ידים וכו', לוינתן זה יצרת לשחק בו. לוינתן זה בחינת מלכות, כמו שכתוב (ישעיה כז): לוינתן נחש בריח, לוינתן נחש עקלתון, ופרש רש"י: מלכות. וזהו: לשחק בו - בחינת שחקים, ששם שוחקין מן (חגיגה יב), דהינו פרנסה. הינו, שהמלכות בחינת לוינתן מקבל הפרנסה מן הידים שיש בים החכמה, שזוהו בחינת: זה הים גדול ורחב ידים, כנ"ל, וכשמוגש הפרנסה להמלכות, שם היא נשחקת ונכתשת לתן לכל אחד ואחד חלק פרנסה כפי מה שראוי לו.

וזהו בחינת החלוק שבין גבואת משה רבנו לשאר נביאים, כי משה ראה באספקלריא המאירה, והם ראו באספקלריא שאינה מאירה (יבמות כט), שזוהו בחינת החלוק שבין השגת דרי מעלה להשגת דרי מטה, שהם בחינת בן ותלמיד. כי משה השיג בחינת (שמות לג): כי לא יראני האדם וחי, זה בחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', שזוהו ההשגה של דרי מעלה, בחינת בן; וישעיה, שהיה במדרגה קטנה ממשה, אמר (ישעיה ו): ואראה את ה' - זה בחינת ההשגה של דרי מטה, בחינת תלמיד, בחינת מלא כל הארץ כבודו; כי אף-על-פי שידע ישעיה שיש השגה של בחינת מה, אף-על-פירכן אמר לפי מדרגתו, שהוא היה בבחינת ההשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה' (ז):

נמצא, שבן ותלמיד הם בחינות דרי מעלה ודרי מטה, הינו ההשגה של מה, בחינת: מה חמית מה פשפשת, בחינת: איה מקום כבודו, בחינת: כי לא יראני האדם - זה בחינת ההשגת הבן, השגת דרי מעלה, והשגה של מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', זה בחינת ההשגת התלמיד, השגת דרי מטה, כי הבן שהוא נמשך בלו ממנו האב, על-כן זוכה להשגת אביו ממש, שהוא בחינת מה, שהוא ההשגה של הרבי והחכם שבדור כנ"ל; אבל התלמיד אין מקבל רק בחינת ההשגה של דרי מטה, שהוא בחינת מלא כל הארץ כבודו וכו', כנ"ל:

ז וצריך לכלל העולמות, עליון בתחתון ותחתון בעליון, שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, וכן התלמיד יהיה כלול מבחינת בן, כדי שיהיה להם יראה. כי הבן, שהוא בבחינת ההשגה של מה, בחינת: מה חמית וכו', ואם-כן לא יהיה לו יראה כלל, מאחר שאינו רואה כלל כבודו ותבדק, ועל-כן צריך שיהיה הבן כלול מבחינת תלמיד, להראות לבחינת בן גם-כן קצת מההשגה של בחינת התלמיד, דהינו בחינת מלא כל הארץ כבודו, כדי שיהיה לו יראה. וכן התלמיד, שהשגתו בחינת מלא כל הארץ כבודו, ואם-כן יוכל להתבטל במציאות, ועל-כן צריך להראות לו קצת מההשגה של בחינת הבן, דהינו בחינת מה, כדי שלא יתבטל במציאות, ויהיה לו יראה:

י ועל-ידי כלליות בן ותלמיד, על-ידיה מי שהוא איש-חיל, ואינו ההפך (שקורין: רע-מזל, שלימזל), הוא יכול לקבל בעת האכילה הארת הרצון, דהינו שיאיר לו הרצון בעת האכילה, וישתוקק ויכסף מאד אליו ותבדק ברצון מפלג, בלי שום ידיעה, שלא ידע כלל מה הוא רוצה. וזה בחינת (תהלים קמח): ואתה נותן להם את אכלם בעתו. בעתו זה בחינת הארת הרצון הנ"ל, בחינת (במדבר כג): בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי שבת, פ"ב): עתידין צדיקים שיהיה מחצתן לפנים ממלאכי השרת. מחצה זה בחינת מקיפים, שהם המחצה של השכל, ולעתיד יהיה מחצות המקיפים של הצדיקים למעלה ממקיפים של מלאכי השרת, ואז יהיה השגתם בחינת מה, בחינת: מה פעל אל. וזאת ההארה של בחינת מה, הוא בחינת הארת הרצון, שהוא למעלה מן הכל, והוא מתגלה בעת האכילה, בבחינת: ואתה נותן להם את אכלם בעתו - בעתו דיקא, בחינת הארת הרצון, שהוא בחינת מה, בחינת: בעת יאמר

בי ישראל עם קדוש, לפי גדל רוחניותם ודקותם אין יכולין לשא עליהם המשא של עון אפלו יום אחד, על-כן אנו צריכין את בית-המקדש, שיכפר עלינו בכל יום. ומעת אשר חרב בית-המקדשנו אין אנו יכולים לנקות עצמנו מן העוונות, כי אין מי שיכפר בעדנו; ומשה רבנו, עליו השלום, שידע כל זאת, על-כן מסר נפשו על ישראל, ובקש: סלח נא לעון העם הזה וכו', כי ידע שבזה החטא תלוי חרבן הבית, שהוא כולל כל החטאים כנ"ל, וכשזכה לפעל בקשתו, מזה נעשה בחינת חנפת-הבית, בחינת חנפה, הפך חרבן הבית. וכן כל אחד, כפי מה שזכה לפעל בקשת סלח נא ביום-הכפורים, שעל-ידיה נחתקו פגם חרבן הבית, כמו-כן נעשה בחינת חנפת-הבית, בחינת חנפה. נמצא, שחנפה נעשה על-ידי סלח נא, כנ"ל, ועל-כן רמז משה רבנו, עליו השלום, צרף "חנוכה" בפסוק סלח נא, כי "סלח נא לעון העם הזה כנגדל חסדך וכאשר נשאתה" וכו' - הוא ראשית-בית "חנוכה", כי חנפה נעשה על-ידי סלח נא וכו', כנ"ל. וכן כל הבחינות הנ"ל, כלם כלולים בבית-המקדש, כי בית-המקדש כלול מבחינות בן ותלמיד, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית טו): למה נקרא שמו הר המוריה? שממנו הוראה יוצאה לישראל - זה בחינת תלמיד. גם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מדרש שה"ש ע"פ ערשנו רעננה): למה נקרא שמו חדר המפות? שעל-ידו פרים ורבים ישראל - זה בחינת בן. ועל-כן בית-המקדש במקום הגן (שמואל"ב כד), זה בחינת פרנסה, שנמשך על-ידי כלליות בן ותלמיד, כנ"ל. וזה בחינת לחם-הפנים שהיה בבית-המקדש, זה בחינת האכילה והפרנסה, שנמשך על-ידי כלליות בן ותלמיד, שבו נתגלה אורות המקיפים, שהם בחינת אור הפנים כנ"ל, כי אור הפנים זה בחינת ש"ע נהורין, כידוע, וש"ע הוא שתי פעמים "חקף", כמובא. וזה בחינת (תהלים קד): להצהיל פנים משמן ולחם לבב אנוש יסעד, הינו שבתוך האכילה מתגלה הארת המקיפים, שהוא בחינת אור הפנים, בחינת: להצהיל פנים משמן ולחם וכו'. ועל-כן מצות חנפה בשמן, כי חנפה הוא בחינת חנפת-הבית, שעל-ידיה נמשך פרנסה ונתגלה אור הפנים, שזה בחינות לחם הפנים, בחינות: להצהיל פנים משמן ולחם וכו', כנ"ל. וזה בחינות (במדבר ו): יאר ה' פניו אליך ויחנך ויחנך - זה בחינות חנפה, שעל-ידו נתגלה אור הפנים, בחינת: יאר ה' פניו וכו', כנ"ל. ומשה רבנו זכה לסוד חנפה על-ידי שמסר נפשו בשביל ישראל ונתן לבו עליהם להסתפל בצרתם, כי הוא היה רחמן ומנהיג אמתי כנ"ל, ועקר צרת ישראל הוא המשא של עוונות, חס ושלום, כנ"ל, ועל-כן בקש עליהם סלח נא כנ"ל, ועל-ידיה נעשה בחינת חנפה, בחינת חנפת-הבית, שבזה תלוי תקון כל הבחינות הנ"ל, כנ"ל. וזהו חנוכה - חנוכה (י), הינו כ"ה בכסלו. בסליו (י) הוא אותיות: ויאר יי כי סר לראות (שמות א); כי משה רבנו נתן לבו להסתפל בצרתן של ישראל. וזהו: כי סר לראות - לשון סר וועף (מלבי"ם ב) (י). ועקר צרתן הוא המשא של עוונות, חס ושלום, כנ"ל, והשם יתברך בשראה שהוא נותן לבו על זה, קראו אליו ויאמר: משה משה,

וזהו: לשחק בו - בחינת שחקים, ששם שוחקין מן, כי הפרנסה, שהיא בחינת מן, נשחקת ונכתשת אצל בחינת המלכות, שהוא בחינת לויתן, שמקבל הפרנסה מבחינת: זה הים גדול ורחב ידים, הינו מן הידים שיש בים החכמה, שהם בחינת רמזים כנ"ל. וזהו: כלם אליך ישברון לתת אכלם בעתו; כי הכל מסתכלין ומצפין על פרנסה, והמלכות מלקט ומקבץ כל אלו הבטחונו של כל באי עולם, מה שכלם מצפין ומסתכלין על פרנסה, ועם אלו הבטחונו עולה המלכות ומקבל פרנסה מן ידים הנ"ל. וזהו: כלם אליך ישברון, הינו על-ידי הבטחונו הנ"ל, שכלם ישברון אליו, ומצפין ומסתכלין על פרנסה, על-ידיה נמשך הפרנסה על-ידי המלכות כנ"ל. וזהו: לתת אכלם בעתו - בעת דיקא, בחינת הארת הרצון, שמתגלה בתוך הפרנסה, שהוא בחינת: בעת יאמר ליעקב ולישראל מה פעל אל, בחינת: ואתה נותן להם את אכלם בעתו, בחינת: פותח את ידך ומשפיע לכל חי רצון, כנ"ל:

וזהו: כי ימינך וזרועך ואור פניך כי רציתם (תהלים מד). ימינך וזרועך - זה בחינת הידים הנ"ל, שבהם מתגלה הארת המקיפים, שהוא בחינת הארת הרצון כנ"ל. וזהו: ואור פניך כי רציתם, כי המקיפים הם אור הפנים, וזהו: כי רציתם, כי הם בחינת הארת הרצון, כנ"ל:

וזהו: אשריד ארץ שמלפך בן-חרין ושריד בעת יאכלו (קהלת י) (ה). חרות זה בחינת יוכל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, כי יוכל הוא אותיות: וכל בניה למודי יי (ישעיה נד), דהינו כלליות בן ותלמיד, כי בניה זה בן, למודי ה' הם תלמידים, ומכלליות בן ותלמיד, שהוא בחינת יוכל, בחינת חרות, משם מקבל המלכות הפרנסה כנ"ל. וזהו: אשריד ארץ שמלפך בן חורין - שמלכות מקבל הפרנסה מבחינת חרות, בחינת יוכל וכו' כנ"ל. וזהו: ושריד בעת יאכלו, בעת, זה בחינת התגלות הרצון, שמתגלה בשעת אכילה, בחינת: בעת יאמר וכו' כנ"ל (י). וזה בחינת (תענית ה): אין מסיחין בסעדה, כי אז, בשעת סעדה, מאיר הארת הרצון, שהוא בחינת הארת המקיפים, שהם בחינת שתיקה, בחינת: שתק, כך עלה במחשבה, כנ"ל:

יא וזה בחינת חנפה. כי ענין חנפה, דע, כי כל אחד ואחד כפי מה שזכה לפעל בקשתו ביום-הכפורים, דהינו בקשת סלח נא, בן יש לו חנפה, כי על-ידי סלח נא נעשה חנפה, כי משה רבנו בקש (במדבר יד): סלח נא לעון העם הזה, על חטא המרגלים, ועל-ידי חטא המרגלים גרמו חרבן בית-המקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית כט), שהשם יתברך אמר להם: אתם בכיתם בכיה של חנם, אני אקבע לכם בכיה לדורות; כי אותו הלילה, ליל תשעה באב היה, שבו נחרב בית-המקדש, ומשה רבנו בקש על זה סלח נא, כי בזה החטא והפגם תלויים כל העוונות, כי על-ידיה הפגם נחרב בית המקדש. ובזמן שפית המקדש היה קיים, היינו נקיים מעוונות, כמו שכתוב (ישעיה א): צדק יליו בה, ופרש רש"י, כי תמיד של שחר היה מכפר על עברות של לילה, ותמיד של בין-הערבים היה מכפר על עברות של יום,

הכל תלוי ביראה, כי צריך שיהיה לו יראה, כדי שיהיו דבריו נשמעין, וכדי שיתקיימו דבריו כנ"ל, ועל כן בשחזורים את החדוש, שאזי בא בחינת המלכות לקבל משם פרנסה, ומלכות הוא בחינת יראה כנ"ל, ועל ידי זה נתעורר יראה של החכם הנ"ל, על כן נופל יראה על זה שמעין בהחדוש:

וזה פרוש: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע שהיו באין בספינה, והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע געור. נודעו רבי יהושע, וננער רבי אליעזר. אמר לו: מה זה, יהושע, מפני מה נודעו? אמר לו: מאוד גדול ראיתי בים. אמר לו: שפא עיניו של לויתן ראית, שנאמר: עיניו כעפעפי שחר (ב"ב ע"ד):

רבי אליעזר ורבי יהושע - זה בחינת בן ותלמיד. רבי אליעזר - זה בחינת בן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', בחינת: כי לא יראני האדם, בחינת: עין לא ראתה אלקים וזלתי (וכו', כנ"ל). וזה בחינת רבי אליעזר, כי אליעזר - ראשייתבות: עין לא ראתה אלקים וזלתי יעשה וכו', שזה בחינת בן כנ"ל. רבי יהושע - זה בחינת תלמיד, שהשגתו הוא בחינת מלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה', שזהו בחינת ההשגה של דרי מטה, שצריך לעוררם ולהקיצם שלא יתיאשו עצמן כנ"ל, בבחינת: הקיצו ורגנו שוכני עפר, ולהראות להם כי מלא כל הארץ כבודו. וזה בחינת רבי יהושע, כי יהושע הוא ראשייתבות: יחיו מתיד נבלתי יקומו הקיצו ורגנו שוכני עפר. ומשה רבנו, שהוא בחינת חכם הדור, שהוא מאיר בן ותלמיד כנ"ל, על כן היה לו בן שהיה שמו אליעזר, ותלמיד ששמו יהושע. כי אליעזר בן משה הוא בחינת רבי אליעזר הגדול הנ"ל, כמובא במדרש (במדבר פ' יט) על פסוק: ושם האחד אליעזר - האחד המיוחד, כי משה רבנו בקש על זה, שיהיה רבי אליעזר מיוצאי חלציו, ונתקיים בן:

וזה: מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע וכו'. מעשה הוא מה ש"ע, כמובא בפתחים, הינו בחינת מקיפים הנ"ל, שהם בחינת שע נהרין של אור הפנים, בחינת מה כנ"ל. וזה: שהיו באין בספינה, הינו שרבי אליעזר ורבי יהושע, שהם בחינות בן ותלמיד, היו מהלכין בים החכמה, ששם מתגלין אורות המקיפים: וזה בחינת ספינה, לשון ספון וטמון, בחינת המקיפים, שהם ספונים וטמונים מעין כל, (כי הם בחינת: מה רב טובך אשר צפנת ליראך, כנ"ל). וזה בחינת (משלי לא): היתה פאניות סוחר - לשון סוחר סוחר, בחינת מקיפים, שהם בחינת ספינה, כנ"ל:

וזה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע געור. כי השגת רבי אליעזר, שהוא בחינת בן, הוא בחינת שנה, בחינת: עין לא ראתה וכו', בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו' כנ"ל. אבל השגת רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, בחינת דרי מטה, הוא בחינת געור, בחינת: ואראה את ה', בחינת: מלא כל הארץ כבודו, בחינת: הקיצו ורגנו שוכני עפר. וזה: והיה רבי אליעזר ישן, ורבי יהושע געור, כנ"ל:

ויאמר הנני - הנני לכהנה, הנני למלכות, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד שמות, פ"ב), הנני לכהנה - זה בחינת חנפת הבית, כי משה שמש בשבעת ימי המלוואים, כמו שכתוב (תהלים צט): משה ואהרן בכהניו (ובחם קב), גם כהן הוא בחינת כלליות בן ותלמיד, כי כהן נאמר (ויקרא י): להורות את בני ישראל; להורות - לשון הוראה, זה בחינת תלמיד. גם להורות - לשון הריון, בחינת בן. הנני למלכות - זה בחינת מלכות הנ"ל, שעל ידי נמשך הפרנסה, שבו נתגלה אור הפנים כנ"ל. וזה בחינת (בראשית יד): ומלכי צדק מלך שלם הוציא לחם ויין, והוא כהן לאל עליון. מלכי צדק מלך שלם - זה בחינת מלכות. הוציא לחם ויין - הינו בחינת פרנסה, שנמשך על ידי המלכות כנ"ל. והוא כהן - זה בחינת כהנה הנ"ל, שהוא בחינת כלליות בן ותלמיד, שמשם נמשך הפרנסה על ידי המלכות, כנ"ל:

יב וזה בחינת מוג הראה; כשהראה היא במגו השנה, היא כלולה מכל הבחינות הנ"ל. כי הראה היא מאירת עינים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין מט) - זה בחינת תלמיד, שהשגתו בחינת: ואראה את ה', גם על ידי הראה בא שנה (כמבואר לעיל בס' ה) - זה בחינת השגת הבן, שהשגתו בחינת מה, בחינת: מה חמית וכו', שזהו בחינת שנה, בחינת (ישע' סד): עין לא ראתה אלקים וזלתי. ורוח החיים שבתוך הראה זה בחינת מקיפים הנ"ל, בחינת (קהלת א): סובב סובב הולך הרוח, בחינת (איוב ד): ורוח על פני יחלף, בחינת אור הפנים:

וכשהשמנים של הראה הם במגו השנה, על ידי זה מאיר אור הפנים, בבחינת: להצחיל פנים משמן; הינו על ידי השמנים של הראה מאיר אור הפנים, בחינת מקיפים. והידים הנ"ל שיש בים החכמה כנ"ל, בהם נתגלה אור הפנים, בחינת מקיפים, שהם בחינת הארת הרצון, בבחינת: פותח את ידך וכו', כנ"ל. וזהו בחינת חת"ך, שהוא סופיתבות של פותח את ידך, שהוא השם של הפרנסה, כמובא. חת"ך שתי פעמים "רוח", הינו שבאלו הידים הנ"ל נתגלה בחינת המקיפים, שהם בחינת: סובב סובב הולך הרוח, בחינת: ורוח על פני יחלף, כנ"ל. וזה בחינת (יחזקאל י): וידי אדם מתחת כנפיהם - זה בחינת כנפי הראה, ששם סובב הרוח, בחינת מקיפים, שמשם נמשך בחינת הארת הידים כנ"ל:

וזה בחינת: רוח איש יכלכל מחלהו (משלי יח). רוח איש - זה בחינת רוח החיים הנ"ל, שהוא בחינת: סובב סובב הולך הרוח, בחינת מקיפים, שמשם נמשך פרנסה וכלכלה, בחינת: יכלכל וכו', כנ"ל:

יג ועל כן בשמענים ומדברים מאיזה חדוש שחדש החכם שבדור, אזי נופל יראה על זה שמדבר ומעין בהחדוש. כי בשחזורים את החדוש, אזי נתעורר ונתגלה ים החכמה, שמשם מקבל המלכות את הפרנסה, ואזי בא בחינת המלכות להמשיך פרנסה, ועקר היראה היא במלכות, כי מלכות היא מקור היראה, כמו שאמרו (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. ואזי נתעורר היראה של החכם שחדש זה החדוש, כי

לקומי

תקעו תוכחה ח

מוחר"ן תנינא

גדולה מכלם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז כז), ויש עוד צרוף של חכמה, שהוא מרמז בפסוק (דברים לו): ויהושע בן נון מלא רוח חכמה כי סמך משה את ידיו עליו, בסופיתבות יש צרוף חנוכה, כי בזה הפסוק מרמז כל הבחינות של המאמר הנ"ל: "מלא" זה בחינת: ומלאו את הארץ, המבאר לעיל, וכן "רוח חכמה" - כי סמך משה ידיו וכו', כל זה מבאר לעיל במאמר הנ"ל. גם בענין היראה, כי יש חמש גבורות, שהם חמש אימות, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת ע"ז), ויש אלה וארבע מאות וחמש גבורות, המוכא בזהר הקדוש (במדבר דף קל"ז), שגבוללים הגבורות זה בזה עד אלה וארבע מאות וחמש. וכל אלו הדברים לא באר כלל, כי אלו הדברים נאמרו וכו':

התורה הזאת מדברת מכל העשר ספירות שפע הפתר, חכמה ובינה, ידים, גם יראה. גם אמרו רבותינו זכרונם לברכה (כתובות צ"ז): המונע הלכה מפי תלמיד, כאלו מונע ממנו חסד, ופורק ממנו יראת-שמים. גם בן ותלמיד - בן, איתא בזהר הקדוש (יהו דף ע"ט): מזה שמו, דא חכמה; מזה שם בנן, דא תפארת. תלמידים, הם למודי ה', דא נצח הוד. כל, דא יסוד, ומלכות הנ"ל. ראה, היא איברים הפנימיים. ויש ספירות שמדבר מהם כמה פעמים. (אשרי אונים שכתב שומעות. אשרי העם שכתב לו וכו').

ח

תקעו בחדש שופר בפסח ליום חגנו, כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב: (תהלים פא)

א אף-על-פי שתוכחה הוא דבר גדול, ומטל על כל אחד מישראל להוכיח את חברו, כשרואה בו שאינו מתנהג כשורה, כמו שכתוב (ויקרא י"ט): הוכח תוכיח את עמיתך, אף-על-פירכן לאו כל אדם ראוי להוכיח, כמו שאמר רבי עקיבא (א) (ערכין מ"ז): תמה אני, אם יש בדור הזה מי שיכול להוכיח. ואם רבי עקיבא אמר זאת בדורו, כל-שכן בדור הזה של עכשו:

כי כשהמוכיח אינו ראוי להוכיח, אזי לא די שאינו מועיל בתוכחתו, אף גם הוא מבאיש ריח של הנשמות השומעים תוכחתו, כי על-ידי תוכחתו הוא מעורר הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שהוא מוכיחם. כמו כשמונה איזה דבר שיש לו ריח שאינו טוב, כל זמן שאין מזוין אותו הדבר, אין מרגישין הריח רע, אבל כשמתחילין להזיז אותו הדבר, אזי מעוררין הריח רע; כמזיבן על-ידי תוכחה של מי שאינו ראוי להוכיח, על-ידיה מזוין ומעוררין הריח רע של המעשים רעים ומדות רעות של האנשים שמוכיחם, ועל-כן הוא מבאיש ריחם, ועל-ידיה הוא מחליש את הנשמות שלהם, ועל-ידיה נפסק השפע מכל העולמות התלויים באלו הנשמות. כי עקר יניקת הנשמה הוא מהריח, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות מ"ג): מזין שמכריזין על הריח? שנאמר: כל הנשמה תחלל יה. איזהו דבר שהנשמה נהנית ממנו, ולא הגוף? הוי אומר: זה הריח.

נודעו רבי יהושע, ונגער רבי אליעזר. נגער רבי אליעזר - זה בחינת כלליות בן בתלמיד, כי צריך לכלל בן בתלמיד, להראות לבחינת בן בחינת ההשגה של התלמיד, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל, וזהו: ונגער רבי אליעזר, הינו שרפי אליעזר, שהוא בחינת בן, בחינת שנה כנ"ל, נכלל בבחינת תלמיד, שהשגתו בחינת געור כנ"ל:

אמר לו: מה זה, יהושע - מה דיקא, זה בחינת השגה של בחינת בן, שהוא בחינת מה כנ"ל. זה בחינת כלליות תלמיד בן, כי התלמיד צריך שיהיה נכלל בבחינת בן, שהוא בחינת מה, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה (דברים י'): מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה. מה דיקא, כי צריך שיהיה נכלל בבחינת מה, כדי שיהיה לו יראה כנ"ל. וזה: מה זה, יהושע - הינו שרפי אליעזר הביא את רבי יהושע לבחינת השגה של מה, כדי שיהיה רבי יהושע, שהוא בחינת תלמיד, נכלל בבן כנ"ל:

מפני מה נודעו. אמר לו: מאור גדול ראיתי בים - שראה אור גדול בים החכמה. אמר לו: שמה עיניו של לויתן ראיתי וכו' - לויתן זה בחינת מלכות, בחינת: לויתן זה יצרת לשחק בו, כלם אלקיך ישברון וכו', כנ"ל. הינו, שהשיב לו, שראה עיניו של לויתן, דהינו מה שבחינת מלכות מלקט ומקבץ כל הבטחונו של כל באי עולם, שכלם עיניהם תלויות ומצפין על פרנסה, ומלכות, בחינת לויתן, מקבץ כל אלו הבטחונו, ונכנס עמיהם לים החכמה לקבל משם פרנסה. ועל-ידיה נודעו רבי יהושע, כי נפל עליו יראה, מחמת שנכנס בים החכמה, ששם נתגלה בחינת מלכות, שבא לקבל פרנסה, שזה בחינת עיניו של לויתן, כנ"ל, ועל-ידיה נופל יראה, כי מלכות הוא מקור היראה, כנ"ל:

וזה: ויהי מקץ שנתים ימים ופרעה חלם וכו'. שנתים ימים - זה בחינת תקופות הימים, תקופות השנים הנ"ל, שהם בחינת עולם הבא, שהוא יום שכלו ארך, שהוא למעלה מהזמן, ששם סדר הזמנים הוא בחינת מקיפים כנ"ל, שהם כל התענוגים והשעשועים של עולם הבא כנ"ל. ופרעה זה בחינת יובל, כמובא בזהר (ויגש דף ר"ז), דכל נהורין אתפרעין ואתגלגל מנה: (והשאר לא באר) וזה בחינת קבורת משה, שהוא בחינת המקיפים, שהם סמונים מעין כל. וזה: עליונים נדמה להם למטה ותחתונים נדמה להם למעלה, הנאמר בקבורת משה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סו"ט), זה בחינת כל הנ"ל, בחינת: כי כל בשמים ובארץ; שצריך הצדיק שזוכה לאלו המקיפים הנ"ל שיהיה לו בחינת כל, כנ"ל, להראות לעליונים שהם למטה, שאינם יודעים כלל בידעתו ותרבו, בחינת: מה חמית וכו'; ולהפך, תחתונים נדמה להם למעלה, כי הם משיגים שמלא כל הארץ כבודו, בחינת: ואראה את ה':

עוד יש בזה דברים נעלמים הרבה, ולא באר רק קצת, קצת ראשי-פרקים. כי משה רבנו היה ענו (במדבר י"ב), וענוה

כנ"ל. וזהו בחינת: מושכין עליו חוט של חסד, הנאמר במוכח הראוי, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תמיד כח): המוכח את חברו לשם שמים, מושכין עליו חוט של חסד, שנאמר: מוכח אדם אחרי חן ימצא. כי חוט של חסד זה בחינת שנקלע ונשור ונעשה חוט מהנימין, שעל אלו הנימין (שקורין ספריים) יתנגן הנגון והשיר הזה של לעתיד, שהם ע"ב נימין, כנגד שם י"ק יק"ו יקו"ק, שהוא בחינת שיר פשוט כפול וכו', כמובא בתקונים (ח' כא), שהוא עולה בלו ע"ב, ועל אלו הנימין יתנגן השיר הזה שלעתיד בשיחודש את עולמו, בבחינת (תהלים פט): עולם חסד יבנה, שאז יתער שיר פשוט וכו'. וזהו בחינת חוט של חסד הנ"ל, הנאמר במוכח הראוי, הינו בחינת החוט הנעשה מהנימין הנ"ל, שעליהם יתנגן השיר הזה בשיחודש העולם, בחינת: עולם חסד יבנה, כנ"ל. וזהו: מושכין עליו חוט של חסד - זה בחינת החמשה, שמושכין ופושטין את הנימין כדי לנגן עליהם שיר הנ"ל. נמצא, שעלידי קול המוכח הראוי, הוא נותן ריח טוב בהנשמות, כנ"ל:

ב אף לבוא לזה, לבחינת קול הנ"ל, הוא עלידי תפלה. כי עקר התפלה היא רחמים ותחנונים (כמבואר בפ"ב דאבות), ועקר הרחמים תלוי בדעת, כמו שכתוב (ישעיה יא): לא ירעו ולא ישחיתו בכל הר קדשי, כי מלאה הארץ דעה את ה' פנים לים מכסים. כי לעתיד יגדל הדעת, ואז לא יהיה שום הזק ואכזריות, כי יתפשט הרחמנות עלידי הדעת, כי עקר הרחמים תלוי בדעת. ולפעמים, כשהספרא אחרא יונקת מן הרחמנות, אזי הם ממושכין לעצמן הרחמנות, ואזי נתמעט הרחמנות אצלנו, ואפלו מעט הרחמנות שנשארה הוא בבחינת אכזריות, כי עלידי שהם יונקים מן הרחמנות, נתקלקל הרחמנות ונעשה אכזריות, כי רחמי רשעים אכזרי (משלי יב), ועלכך גם מעט הרחמנות הנשארה אצלנו הוא בבחינת אכזריות, כי נתקלקל עלידי שהם יונקים מן הרחמנות, חס ושלום, כנ"ל. וזה בחינת (איכה ד): גם תנים חלצו שר - זה בחינת רחמנות דספרא אחרא, בחינת: כשוד משדי (ישעיה יז); כי שדי הוא בחינת רחמנות דקדושה, בבחינת (בראשית מז): ואל שדי יתן לכם רחמים, שהוא בחינת תפלה, שהוא שדוד המערכות. ועלידי שר משדי, בחינת הרחמנות דספרא אחרא, בחינת: גם תנים חלצו שר - עלידי זה: בת עמי לאכזר, כי עלידי זה שהם יונקים מן הרחמנות, עלידי זה גם מעט הרחמנות הנשארה אצלנו נפגם ונעשה אכזריות, כנ"ל. ועלידי זה שנתקלקל הרחמנות ונעשה אכזריות, נפגם הדעת, בבחינת: כל הפועם, חקמתו מסתלקת ממנו (פסחים סו); ואזי נקטן הדעת, ונעשה בבחינת מחין דקטנות, ואזי הם יונקים, חס ושלום, מפגם הדעת, בבחינת (בראשית ג): והנחש היה ערום; הינו דעת דספרא אחרא, שיונק עלידי נפילת הדעת דקדושה, שנפגם עלידי אכזריות וכעס, כנ"ל. ומזה בא, חס ושלום, תאות נאוף, כי המוח הוא מחצה פרוסה בפני תאוה זו, כי אין אדם עובר עברה אלא אם כן נכנס בו רוח שמות (פסוק ג); אבל בשחמח ודעת שלם, הוא מגן בפני התאוה הזאת.

ועלכך עלידי זה המוכח, שהוא מכאיש ריחם, עלידי זה נחלשת הנשמה, שניקתה מהריח כנ"ל, וממילא נפסק השפע מכל העולמות התלויים בהם. אבל כשהמוכח ראוי להוכיח, אזי אדרבא, הוא מוסיף ונותן ריח טוב בהנשמות עלידי תוכחתו, כי התוכחה צריכה להיות בבחינת התוכחה של משה, שהוכיח את ישראל על מעשה העגל, שעלידי תוכחתו נתן בהם ריח טוב, בבחינת (שיר השירים א): נרדי נתן ריחו, הנאמר על מעשה העגל. עוב לא נאמר, אלא נתן, כמו שפרש רש"י שם וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בגמרא (שבת פח): כי עלידי תוכחה של משה על מעשה העגל הוסיף ונתן בהם ריח טוב, שהוא בחינת מזונא דנשמתא. כי עקר יניקת הנשמה היא מהריח כנ"ל, כי עלידי קול המוכח שהוא ראוי, עלידי זה הוא נותן ריח טוב בהנשמות, שהוא בחינת מזונא דנשמתא כנ"ל. כי יש מזונא דנשמתא ומזונא דגופא (ג), ועלידי מזונא דגופא נחלש מזונא דנשמתא, כי עלידי מזונא דגופא, דהינו עלידי אכילה ושתיה, עלידי זה מגדילין את בחינת עקב דספרא אחרא, בבחינת (תהלים מא): אוכל לחמי הגדיל עלי עקב. כי עלידי האכילה נתחזקין העקבים והרגלין, בבחינת (שבת קנב): דק בכפי ותשפח בנגרי. ואז, כשנתגדל, חס ושלום, עקב דספרא אחרא, עלידי זה נחלש, חס ושלום, בחינת עקב דקדושה, שהוא בחינת (משלי כב): עקב ענוה יראת ה', שהיא בחינת ריח, בבחינת (ישעיה יא): וריחו ביראת ה', שהוא מזונא דנשמתא. והתקון לזה הוא עלידי בחינת קול, כי בחינת קול הוא משקה את הגן, ששם גדלים כל הריחות והיראות, בבחינת (בראשית ג): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן. נהר היוצא מעדן וכו' - זה בחינת קול, בבחינת (תהלים צג): נשאו נהרות קולם; וזה בחינת (בראשית ג): את קולך שמעתי בגן ואירא, כי זה הקול משקה את הגן, שעלידי זה גדלים שם כל הריחות, שהם בחינת יראה כנ"ל, שזהו בחינת מזונא דנשמתא כנ"ל, כי עלידי זה הקול נכנע בחינת עקב דספרא אחרא, כי זה הקול הוא בחינת (שם כו): הקל קול יעקב; ועלכך זכה יעקב לבחינת הריח, בבחינת (שם): ראה ריח בני בריח שדה, הנאמר ביעקב, והוא מכניע עקב דספרא אחרא, בבחינת (שם כח): וידו אוחות בעקב עשו. וזה הקול הוא בחינת קול המוכח הראוי, בבחינת (ישעיה נח): הרם בשופר קולך והגד לעמי פשעם וכו'; כי המוכח, שרוצה להוכיח את ישראל ולהגיד להם פשעם וחטאתם, הוא צריך לזה הקול, כדי שלא יבאיש ריחם עלידי שמעורר עוונותיהם כנ"ל. עלכך צריך לזה הקול, כי עלידי זה הקול הוא מוסיף ונותן בהם ריח טוב, כי עלידי זה הקול גדלים כל הריחות, כי זה הקול משקה את הגן וכו' כנ"ל. וזהו: הרם בשופר קולך - בשופר דיקא, כי זה הקול המשקה את הגן, שהוא בחינת: ונהר יוצא מעדן, הוא בחינת קול הנגון של השיר שיתער לעתיד, בשיחודש את עולמו, שהוא בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע. וזהו בשופר - ראשיתבות: פשוט, כפול, שלוש, רבוע - שהוא בחינת השיר שלעתיד, שהוא בחינת הקול המשקה את הגן, שעלידי זה הקול דיקא הוא יכול להוכיח. וזהו: הרם בשופר קולך - בשופר דיקא,

התפלה של הפעל"כ הנ"ל, היא יורדת בקרב ממש, כי עלידה הוא מוציא ומקיא עצמות חיותו ממש, מקרב ומבטנו, בחינת: מבטנו יורישנו אל, כנ"ל. וזה בחינת (שם ער): אתה פוררת בעוד ים, שפרת ראשי תנינים על המים; כי עלידי מטה עז הנ"ל הוא משבר ראשי תנינים על המים, הינו הסטרא-אחרא והנחש, שהיתה יונקת מן הרחמנות והדעת, שהיא בחינת: כמים לים מכסים, בחינת: והנחש היה ערום, כנ"ל. ועלידי מטה עז הנ"ל, הינו התפלה של הפעל"כ, בחינת פינחס, עלידידה הוא מוציא קדשת הדעת והתפלות שבלע, ומשבר ראשי תנינים על המים כנ"ל, כי התפלה של הפעל"כ, שהיא בבחינת דין, בבחינת: ועמד פינחס ויפלל - היא עומדת בבית הפליעה של הנחש, ועלידידה הוא מכרח להקיא ולהוציא הכל כנ"ל. וזהו צרף ויפלל - ראשיתבות: והשליך לפני פרעה יהי לתנין (שמות י); כי צריכין להשליך מטה עז, שהיא בחינת התפלה הנ"ל, להתנין, בבחינת: והשליך לפני פרעה יהי לתנין; שמשליכין בכונה המטה עז לפני הסטרא-אחרא כדי שיהיה להתנין, הינו כדי שיכלע התנין את התפלה הזאת, כי עלידידה מוציאין ממנו כל הקדשות שבלע, כי היא עומדת בבית הפליעה שלו כנ"ל:

וזה בחינת: וישמע יתרו - מה שמועה שמע ובא? קריעת ים-סוף ומלחמת עמלק (ובחיים קטו). כי עמלק טמא את ישראל בפגם תאות נאוף, כמו שכתוב (דברים כח): אשר קרד בדרך, בחינת מקרה-לילה, חס ושלום, שבא עלידי בחינת עמלק, כי עמלק יונק מבחינת הדעת, בבחינת (במדבר כד): ראשית גוים עמלק, שזה בחינת: והנחש היה ערום כנ"ל, שעלידידה בא, חס ושלום, טמאת התאווה הזאת כנ"ל, וזה בחינת מלחמת עמלק. והתקון לזה הוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת: אתה פוררת בעוד ים, שפרת ראשי תנינים על המים; הינו בחינת מטה עז הנ"ל, שעלידידה מוציאין ממנו מימי הדעת שבלע מן הקדשה כנ"ל. ועלידידה: וישמע יתרו, הינו בחינת גרים, כי עלידי מטה עז הנ"ל, שהוא בחינת קריעת ים-סוף, בחינת: אתה פוררת בעוד ים וכו', שהוא מתקן ומכניע מלחמת עמלק כנ"ל, עלידידה געשין גרים, בחינת וישמע יתרו, כי מוציאין ממנו גם עצמות חיותו, שהוא בחינת גרים כנ"ל:

ד וזה בחינת רעמים. כי עלידי גרים שנגעשין עלידי מטה עז הנ"ל, עלידי שהסטרא-אחרא מכרחת להחזיר כל הקדשה שבלעה, עם עצמות חיותה כנ"ל, עלידידה נתרבה ונתגדל כבודו ויתברך בבחינת (תהלים צו): הכו לה' משפחות עמים, הכו לה' כבוד ועז. וזה בחינת רעמים, בבחינת (שם כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים. מים רבים, זה בחינת מימי הדעת, בחינת (ישעיה יא): כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים; הינו בחינת מימי הדעת, שיוצאין מן הסטרא-אחרא וחוזרין אל הקדשה, שעלידידה געשין גרים, ונתגדל כבודו ויתברך, שזהו בחינת רעמים, בחינת: אל הכבוד הרעים, כי הרעש והפרסום שנתפרסם כבודו ויתברך עלידי הגרים, זה בחינת רעמים, שהם קול רעש גדול. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נט): מאי רעמים? ענני דשפכי מים להרדי. ענני דשפכי מים, זה בחינת הסטרא-אחרא, שהיא בחינת

כי יש שלשה מחין, וכל אחד ואחד הוא בחינת מחצה פרוסה בפני זאת התאווה; ומאלו השלשה מחין נמשך שלשה מיני רחמנות, כי יש שלשה מיני רחמנות, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק (בראשית כא): אם תשקר לי ולניני ולנכדי - עד כאן רחמי האב על הבן (ב"ר ורא פ' נד, והובא בפרש"י שם), שהם בחינת שלשה מיני רחמנות, והם נמשכין משלשה מחין, כי מה הבן - ממוח האב (תיקון יח). וזה בחינת שלש תפלות ביום, כי כל תפלה ותפלה הוא בחינת מוח מיוחד מאלו השלשה מחין, שהם בחינת שלשה מיני רחמנות התלויים במוח, כי עקר התפלה היא רחמים ותחנונים כנ"ל, ועליכן כשהדעת נפגם, חס ושלום, כנ"ל, מזה בא, חס ושלום, תאות נאוף כנ"ל, ואזי, בשנפגם הרחמנות והדעת, אזי אי אפשר להתפלל בבחינת רחמים ותחנונים, ואזי התפלה בבחינת דין, וכשהתפלה בבחינת דין, אזי הסטרא-אחרא בולעת את התפלה, חס ושלום, כי עקר יניקת הסטרא-אחרא היא מבחינת דינים, שהם מחין דקטנות, בחינת אלקים, כידוע, ועליכן הם נאחזין, חס ושלום, בתפלה זו שהיא בחינת דין, ובולעין אותה, חס ושלום:

ג ואזי, כשהתפלה בבחינת דין, אז צריכין פעל כח גדול, שיוכל להתפלל תפלה בבחינת דין. כמו פינחס בעת שקנא על מעשה זמרי, כמו שכתוב (תהלים ק): ועמד פינחס ויפלל; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין מד): שעשה פלילות עם קונו; הינו תפלה בבחינת דין, כי קנא על מעשה זמרי, שהוא בחינת (איוב לא): כי היא זמה והוא עזן פלילים; הינו שהוא עוזן שצריכין לזה תפלה בבחינת דין, שהוא בחינת פלילים, בחינת: ועמד פינחס ויפלל. כי כשיש פגם תאות נאוף, חס ושלום, שאז התפלה בבחינת דין, והסטרא-אחרא בולעת אותה, חס ושלום, אז צריכין פעל כח גדול, שיתפלל תפלה בבחינת דין, כמו בעת שהיה מעשה זמרי, שהצדק פינחס להתפלל תפלה בבחינת דין:

כי כשהפעל"כ מתפלל תפלה בבחינת דין, ואזי הסטרא-אחרא רוצה לבלע אותה, כי היא בולעת תמיד התפלות שהם בבחינת דין כנ"ל, ואזי, כשהיא רוצה לבלע זאת התפלה של הפעל"כ, שהיא בבחינת דין, אזי זאת התפלה היא עומדת בבית הפליעה שלו, בבחינת (שם מא): בצוארו ילין עז; הינו התפלה של הפעל"כ הנ"ל, שהוא בחינת מטה עז, היא עומדת לו בצוארו, בבית הפליעה שלו, ואזי הוא מכרח לתן הקאות, הינו שהסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא כל הקדשות של הדעת והרחמנות והתפלות שבלע, בבחינת (שם ס): חיל בלע ויקאנו. ולא די שהוא מקיא ומוציא כל הקדשה שבלע, אף גם הוא מכרח להקיא ולהוציא עצמות החיות שלו ממש, בבחינת: מבטנו יורישנו אל; הינו שמוציא ומקיא עצמות חיותו ממש:

וזהו בחינת גרים שמתגדין, שהם היו תחלה מעצמות הסטרא-אחרא ממש, ועכשו חוזרין אל הקדשה, כי הסטרא-אחרא מכרח להקיא ולהוציא עצם חיותו ממש, שזהו בחינת גרים כנ"ל:

וזה בחינת (תהלים ק): מטה עזך ישלח ה' מציון רדה בקרב איביך. בקרב דיקא, בחינת: מבטנו יורישנו אל, כי מטה עז, הינו

והביאותים אל הר קדשי, ושמחתים בבית תפלת, עולותיהם וזבחייהם. וכשנתכפרין העוונות, זה בחינה שהעננים כלים והולכים, בבחינת (שם מד): מחיתי כעב פשעיד וכענן חטאתיד וכו'; ואזי הוא בחינת זריחת השמש, שמשם הרפואה, כי עקר החולאת היא בחינת העוון, שהוא בחינת עון וחשך, שמהשיך אור השמש, שהוא בחינת רפואה; וכשנסלח העוון, הוא בחינת שהענן כלל, ואז השמש זורחת, ואזי בא רפואה כנ"ל. וכל זה בא על-ידי התפלה, שהיא מכפרת עוונות כנ"ל:

ועיקר התפלה, שעל-ידיה נסלח העוון ונצולין מהחולאת, הוא בא על-ידי שנתוסף שכן מישראל, כי כל מה שנתוסף שכן מישראל, נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד. וזה בחינת הקבוצין של ישראל, כי כל מה שנתקבצין ונתרבה ביותר נפשות ישראל ביחד, נתרבה ונתגדל ביותר מאד מאד בית התפלה, כי שלש אבנים בונות ששה בתים, ארבע אבנים בונות עשרים וארבעה בתים, חמש - מאה ועשרים בתים וכו', עד שאין הפה יכול לדבר, והלב לחשב, כדאיתא בספר יצירה. נמצא, שכל מה שנתוסף אכן אחת, נתרבה הבתים ביותר מאד מאד ככפלי כפלים כנ"ל. והנפשות הם בחינת אבנים, בבחינת (איכה ד): תשתכנה אבני קדש וכו', והבתים זה בחינת: כי ביתי בית תפלה. נמצא, שכל מה שנתוסף ונתרבה נפש אחת להקבוצין של ישראל, נתרבה ונתגדל מאד בית התפלה, כי עכשו, כשנתוסף עוד נפש אחד להקבוצין, נעשין צרופים אחרים חדשים הרבה מאד מאד כפלי כפלים כמה וכמה פעמים כנ"ל, ועל-כן כשנתוסף שכן מישראל, כגון במקום שדורים שם יהודים, כשנתוסף עליהם עוד שכן מישראל, אזי נתרבה ונתגדל התפלה במאד מאד, כי נתוסף נפש אחת להקבוצין כנ"ל. ועל-ידי רבוי התפלה, על-ידיה סליחת העון, שהוא בחינת רפואה כנ"ל:

וזה בחינת (ישעיה לו): וכל יאמר שכן חליתי; כי על-ידי שנתוסף שכן, על-ידיה נצולין מהחולאת כנ"ל, כי העם היושב בה נשוא עון - כי על-ידי השכן נתרבה התפלה, ואזי הוא בחינת נשיאות עון כנ"ל, ועל-ידיה בא רפואה, ונתבטל החולאת כנ"ל: [ודע, שלפעמים הוא בחינת נשוא-עון על-ידי הקבוצין כנ"ל, ולפעמים הוא בחינת, חס ושלום (שם נז): אכן חלינו הוא נשא; כי כשאין בני הקבוצין זכאים, אזי אין זוכים לבחינת נשוא-עון, ואז הצדיק מוכרח לקבל על עצמו יסורין בשביל ישראל, ואין נצולים מחולאת רק העולם, אבל לא הצדיק, חס ושלום, כי הוא מקבל יסורים בשביל ישראל, בחינת: אכן חלינו וכו'; אבל כשהם זכאים ותפלתם הגונה, אזי הוא בחינת: העם היושב בה נשוא עון, ואז נצול גם הצדיק מחולאת, בבחינת: וכל יאמר שכן חליתי, העם היושב בה נשוא עון, כנ"ל]:

ז ועל-ידי התפשטות הנבואה, על-ידיה נתרבה ונתתקן בחינת כח המדמה, בבחינת (הושע י): וביד הנביאים אדמה; כי עקר תקון וברור המדמה הוא כשהוא ביד הנביאים, וכשנתתקן המדמה, על-ידיה נתרבה האמונה האמתית דקדשה, ונתבטל אמונות כזביות.

(איכה ג): סבת כענן לך מעבר תפלה, הינו הקלפות המעכבים את התפלה - בשחזורים ושופכים מימי הדעת שבלעו, זה בחינת: ענני דשפכי מים; ואז נתגלה כבודו יתברך, בבחינת: וכבוד ה' נראה כענן (שמות טז), וזהו בחינת רעמים כנ"ל. ועל-כן צורף גרים הוא ראשיתבות: רעם גבורתו מי יתבונן (איוב כו), כי גרים הם בבחינת רעמים כנ"ל:

ה ועל-ידי התגלות הכבוד, על-ידיה בא התפשטות הנבואה. כי הנבואה באה מבחינת שרשי נפשות ישראל, שהם בחינת שבעים נפש, בבחינת (דברים י): בשבעים נפש ירדו אבותיך - ראשיתבות נביא. ושרש הנפשות הוא בחינת כבוד, בבחינת (בראשית מט): בסדם אל תבא נפשי, ובקהלם אל תחד כבודי. ועל-כן על-ידי התגלות הכבוד, שהוא בחינת שרש הנפשות, על-ידיה בא התפשטות הנבואה:

וזה בחינת (שבת צב): אין הנבואה שורה אלא על חכם, גבור ועשיר; כי כל בחינות אלו הם בבחינת כבוד, שמשם נמשך הנבואה. חכם - בבחינת (משלי ג): כבוד חכמים ינחלו. גבור - בבחינת (תהלים כד): מי זה מלך הכבוד, ה' עזו וגבור. עשיר - בבחינת (בראשית לא): ומאשר לאבינו עשה את כל הכבוד הזה:

וזה בחינת (ברכות ג): אזי לי שהתרחתי את ביתי, ושרפתי את היכלי, והגליתי את בני לבין אמות העולם. התרחתי את ביתי - זה בחינת פגם התפלה, כמו שכתוב (ישעיה נז): כי ביתי בית תפלה. ושרפתי את היכלי - זה בחינת פגם הכבוד, בחינת (תהלים כט): ובחיקלו כלו אומר כבוד. והגליתי את בני - זה בחינת בטול הנבואה, שבאה מנפשות בני-ישראל, בחינת: בשבעים נפש ירדו אבותיך מצרימה. כי גלות בני-ישראל הוא בחינת בטול הנבואה, שבאה מנפשות כנ"ל:

ו וזה בחינת רפואה, כי כל בחינות הנ"ל הם בחינת רפואה. כי התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת זריחת השמש, בבחינת (ישעיה ס): וכבוד ה' עליך זרח; ועל-ידי זריחת השמש בא רפואה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב טז): אדלי יומא אדלי קצירי, כמו שכתוב (מלאכי ג): וזרחה לכם יראי שמי שמש צדקה ומרפא. כי רוח-נבואה שנתפשט על-ידי התגלות הכבוד, זה בחינת הרפואה הבאה על-ידי זריחת השמש, בבחינת (משלי יח): רוח איש יכלכל מוחלו. ועקר התגלות הכבוד הוא על-ידי התפלה הנ"ל, שעל-ידיה העננים, שהם הסמרא-אחרא והקלפות, כלים והולכים, ואז נעשין גרים, ונתגלה הכבוד כנ"ל:

וזה בחינת סליחת העון, שבא על-ידי רבוי התפלות, שעל-ידיה השמש זורחת, שעל-ידיה בא רפואה. כי העון הוא בחינת עון, שמהשיך אור השמש, כי טבע העוונות הם בחינת חשך, כמו שכתוב (ישעיה כט): והיה במחשך מעשיהם; וזה בחינת החולאת, כי עקר החולאת באה מעוונות, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת נח): אין יסורין בלא עון, שנאמר: ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עונם; כי העוונות הם בחינת עננים, שמהשיכים אור השמש, שעל-ידיה הרפואה, ועל-ידי התפלה נתכפרין העוונות, כי התפלה מכפרת, כי היא במקום קרבן (י), כמו שכתוב (ישעיה נז):

בי עקר האמונה תלויה בכח המדמה, כי במה שהשכל מבין אין שיעור אמונה, ועקר אמונה היא רק במקום שהשכל נפסק ואינו מבין הדבר בשכלו, שם צריכין אמונה, וכשאנו מבין הדבר בשכלו, אזי נשאר רק בבחינת כח המדמה, ושם צריכין אמונה. נמצא, שעקר האמונה היא בבחינת המדמה, ועליהן עלידי התפשטות הנבואה, שעלידיה נתרברר ונתתקן המדמה, עלידי זה נתתקן האמונה האמתית דקדשה כנ"ל. כי יש עשרה מדרגות בנבואה (ח), והם כנגד עשרת הדברות, שהם בחינת עשרה מדרגות של נבואה, כמו שכתוב (דברים ח): פנים בפנים דבר ה' עמכם. דבר ה' זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קלח:). ועלידי עלידי נבואה, שהוא בחינת עשרה מדרגות, בחינת עשרת הדברות, וזכין לאמונה בהשם יתברך, להאמין שהכל ברא ה' בעשרה מאמרות. נמצא, שעקר תקון האמונה הקדושה היא עלידי בחינת רוח-נבואה:

ח ועלידי צריכין לחפש ולבקש מאד אחרי מנהיג אמתי להתקרב אליו, כי כל מנהיג ומנהיג יש לו בחינת רוח-נבואה, וגם עכשו, שבטלה הנבואה, אף-על-פי-כן בהכרח שיהיה להמנהיג בחינת (במדבר יד): רוח אחרת, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שעלידיה זכה להיות מנהיג, כי בלא זה, מפני מה יזכה זה דיקא להיות מנהיג, ולא אחר. אך באמת כל מנהיג ומנהיג של ישראל יש לו בחינת רוח אחרת, כי המנהיג הוא בחינת (במדבר כו): איש אשר רוח בו, אשר יוציאם ואשר יביאם; כי המנהיג המוציא והמביא את ישראל, בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, אשר מחמת זה נעשה הוא דיקא מנהיג לישראל. וזה הרוח אחרת שיש להמנהיג, הוא בחינת רוח-הקדש, רוח-נבואה. אף-על-פי שעכשו אין נמצא רוח-נבואה, רוח-הקדש ממש, אף-על-פי-כן בודאי יש לו בחינת רוח אחרת, הנמשך מן הקדשה, מה שאין נמצא בשאר ההמון, שזהו גם-כן בחינת רוח-הקדש, אף-על-פי שאינו רוח-הקדש ממש לידע עתידות, אף-על-פי-כן הוא בבחינת רוח-הקדש, רוח-נבואה:

ועלידי בחינת הרוח-הקדש שיש להמנהיג האמתי, שהוא בחינת רוח-נבואה, עלידיה כל המתקרבים אליו נתחזק ונתתקן אצלם האמונה האמתית דקדשה, כי כל מי שזוכה להתקרב למנהיג האמתי, עלידי התקרבותו אליו נתתקן ונתברר אצלו בחינת המדמה, עלידי בחינת הרוח-נבואה של המנהיג, כי עקר תקון המדמה הוא עלידי בחינת רוח-נבואה כנ"ל, ועלידי תקון המדמה נתתקן ונתברר האמונה הקדושה כנ"ל, עלידי כל המתקרבים למנהיג אמתי וזכין לאמונה ישרה דקדשה:

אבל באמת צריכין לחפש ולבקש מאד מאד אחר מנהיג אמתי בזה, וצריך לבקש מאד מהשם יתברך, שיזכה להתקרב למנהיג אמתי, כדי שיזכה לאמונה אמתית בשלמות, כי בשמתקרבין, חס ושלום, למנהיג של שקר, עלידיה באין, חס ושלום, לאמונות כזביות, כי מנהיג של שקר הוא בחינת גביא השקר, בחינת (מלכים א כב): רוח שקר; ועלידיה אדרבא, נתקלקל המדמה, ובאים לאמונות כזביות, כי עקר תקון האמונה היא עלידי בחינת רוח-נבואה שיש להמנהיג אמתי, שעלידיה נתברר

המדמה, ועלידיה נתתקן האמונה כנ"ל. אבל בלא בחינת נבואה אין המדמה ברור ומתקן, ואזי המדמה מערב ומבלבל את האדם באמונות כזביות. וזה בחינת זהמת הנחש, כי ערוב ובלבול המדמה, שמערב ומבלבל באמונות כזביות, זה בחינת זהמת הנחש, כי כל המנחשים והקוסמים, כלם הם עלידי כח המדמה שאינו מברר ומתקן, שמערב ומבלבל אותם באמונות כזביות של שמות ושקר, שהם זהמת הנחש. ועלידי ישראל שעמדו על הר סיני, פסקה זהמתו (שבת קמז), כי שם זכו כלם לנבואה, עלידי משה רבנו, רבן של כל הנביאים, שהיה מנהיג האמתי שלהם, ועלידיה נתברר ונתתקן המדמה אצלם, וזכו לאמונה שלמה בה', ועלידי פסקה זהמתו, זהמת הנחש, שהוא אמונות כזביות, כי זכו לשלמות אמונה ישרה דקדשה עלידי ברור המדמה, שזכו עלידי רוח-נבואה כנ"ל:

וזה בחינת ה' דהששי, הנאמר במעשה בראשית, כמו שכתוב: ויהי ערב ויהי בקר יום הששי, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח), שכל העולם היה תלוי עד ששה בסיון, שקבלו ישראל את התורה. כי עקר חדוש העולם, דהינו לידע שהעולם מחדש והשם יתברך ברא את העולם ברצונו, הוא תלוי באמונה, כי עלידי שכל אי אפשר להבין חדוש העולם, ועלידי האפיקורסים כופרים בזה, מחמת שאי אפשר להבין זאת בשכל, כי עקר חדוש העולם הוא רק עלידי אמונה, כי אנו מאמינים בה' שהוא יתברך ברא את העולם מחדש, כי באמת חדוש העולם היה עלידי בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים ג): וכל מעשהו באמונה. נמצא, שעקר חדוש העולם תלוי באמונה, ועלידי היה העולם תלוי עד קבלת התורה, כי אז זכו לאמונה שלמה, עלידי רוח-נבואה כנ"ל, ועלידי אז דיקא נתגלה חדוש העולם, כי עקר חדוש העולם תלוי באמונה, כנ"ל:

ט ועלידי אמונה יהיה חדוש העולם לעתיד. כי התקצצות החסדים, שעלידם יהיה חדוש העולם, בבחינת (תהלים עט): כי אמרתי עולם חסד ויפנה, הוא עלידי אמונה, בבחינת (שם צב): להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות. אמונתך בלילות - זה בחינת האמונה, שהיא תלויה בכח המדמה, שהוא בחינת לילה, בחינת חלום לילה (ח), שבא עלידי המדמה. ועלידיה: להגיד בבקר חסדך, הינו בחינת חסד הנ"ל, שעלידו יהיה חדוש העולם לעתיד כנ"ל. וזה בחינת (איכה ג): חדשים לבקרים רבה אמונתך. רבה אמונתך - הינו אמונה, עלידיה יהיה חדוש העולם, בחינת: חדשים לבקרים, בחינת: להגיד בבקר חסדך וכו', כנ"ל:

י וכשיהיה חדוש העולם לעתיד, אז יתנהג העולם עלידי נפלאות, הינו עלידי השגחה לבד, שהיא בחינת נפלאות, שלא בדרך הטבע. כי חדוש העולם לעתיד הוא בבחינת ארץ-ישראל, כי עקר ארץ-ישראל הוא עלידי בחינת (תהלים קיא): כח מעשיו הגיד לעמו וכו', כמו שפרש רש"י על פסוק: בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ, ופרש רש"י שבשביל זה פתח ב'בראשית', משום כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, כדי שלא יאמרו אמות העולם: לסטים אתם וכו', עלידי פתח ב'בראשית', כי הוא יתברך בראוה וכו'.

יא וזה בחינת ראש השנה, כי בראש השנה אז התפלה בבחינת דין ומשפט, כי המשפט לאלקים הוא (י), ועל ידי זה מוציאין כל החיות של הסטרא אחרא, שינק מדעת ומתפלות ישראל. וזה בחינת (תהלים פא): כי חק לישראל הוא, משפט לאלקי יעקב. חק לשנא דמוזנא, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה על פסוק זה (בצח טו), הינו שמוציאין כל המזון והחיות מהסטרא אחרא, כי הוא מכרח להוציא ולהקיא הכל על ידי בחינת משפט לאלקי יעקב, הינו על ידי התפלה שהיא בבחינת דין ומשפט, שהיא בבחינת מטה עז, שעל ידי זה הוא מקיא כל הקדשה שבלע מן הדעת ומתפלות ישראל כנ"ל. וזה בחינת תשרי, בחינת: אתה פורדת בעוד ים, שפרת ראשי תנינים על המים (תהלים עד). ים שפרת ראשי תנינים - ראשיתבות הוא צורף תשרי:

ואז, בשמחור קדשת הדעת שבלע, אז הדעת והמח בשלמות. וזהו בחינת ראש השנה, ראש דיקא, בחינת תקון הראש והמח על ידי מטה עז הנ"ל. ובשמוציאין מהסטרא אחרא מה שבלע, אז מוציאין גם עצמות חיותו, שהוא בחינת גרים. וזהו בחינת תשרי, בחינת (שמות כג): ואתם ידעתם את נפש הגר כי גרים הייתם וכו' - ספייתבות "תשרי". ועל ידי גרים נתגלה הכבוד, ונתפשט הנבואה, ונתתקן האמונה הקדושה, ונתפטר אמונות כזביות. וזה בחינות תקיעה, תרועה, שברים. תקיעה זה בחינת התגלות הכבוד, בבחינת (ישעיה כב): ותקעתיו יתד במקום נאמן, והיה לכסא כבוד. תרועה זה בחינת רוח נבואה, בבחינת (במדבר כג): ה' אלקי עמו ותרועת מלך בן, ותרעומו: ושכינת מלכותו בהן; הינו השקאת השכינה, בחינת נבואה. שברים זה בחינת בטול אמונות כזביות, בבחינת (שמות כג): שבר תשבר מצבותיהם (כמובא בתקון יח, ובתקון כא), הינו בחינת בטול אמונות כזביות ותקון האמונה הקדושה, בחינת (תהלים קמח): עיני כל אליך ישברו. ועל ידי אמונה זוכין לחדוש העולם, וזה בחינת תשרי, כי בתשרי נברא העולם (ר"ה י), וחדוש העולם יהיה בבחינת ארץ ישראל, בחינת השגחה, וזה בחינת ראש השנה, בבחינת: תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה וכו'. ואז יתער שיר חדש כנ"ל, וזה בחינת תשרי, בבחינת (ש"ה ד): תבואי תשורי מראש אמונה:

יב וזה בחינת הראה. בשמחור הראה בשלמות, נמצאין בה כל הבחינות הנ"ל, כי זה הפעל כח הנ"ל, שמתפלל תפלה בבחינת דין, שעל ידי זה מוציא כל הקדשה מהסטרא אחרא, בחינת: ויעמד פינתם ויפלל, הוא בחינת ציר נאמן לשולחיו, כי הוא מוסר נפשו בשביל ישראל. וזה בחינת הראה, בבחינת (משלי כה): בצנת שלג ביום קציר בן ציר נאמן לשולחיו; וצנה וקרירות הוא בחינת הראה, כי הראה מקרר חמימות הגוף, כי אלמלא בנפי ראה דגשבין על לבא, הוי לבא אוקיד כל גופא (תקון יג, דף כז):

שלמות הדעת הנ"ל הוא בבחינת הראה, כי עקר הדעת והמחין הוא על ידי שמנונית הגוף. כי השכל דולק כמו נר על ידי שמנונית הגוף, והראה היא מעלה שמנונית הגוף אל המח על ידי הנשימה של הראה. גם על ידי הנשימה נתקנים כל השמנוניות של הגוף, שעל ידי זה עקר קיום השכל.

נמצא, שעקר ארץ ישראל הוא על ידי כח מעשיו, על ידי שיודעין שהשם יתברך ברא את העולם. ולעתיד יחדש הקדוש ברוך הוא את כל העולם בלו בבחינה זו של ארץ ישראל, כי אז יתגלה שהשם יתברך ברא הכל, ואז יחדש כל העולם בלו בבחינת ארץ ישראל. ועקר קדשת ארץ ישראל הוא, ששם הוא השגחתו יתברך תמיד, בבחינת (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בה מראשית השנה ועד אחרית שנה; ולעתיד, שיחדש את כל העולם בלו בבחינת ארץ ישראל כנ"ל, אז יתנהג כל העולם בלו על ידי השגחה לבר, כמו ארץ ישראל, ואז יתפטר הטבע לגמרי, ויתנהג העולם על ידי השגחה לבר, שהוא בחינת נפלאות, שלא כדרך הטבע. ואז יתער שיר חדש, בחינת (תהלים צח): שירו לה' שיר חדש, כי נפלאות עשה; הינו השיר שיתער לעתיד, שהוא נגון של השגחה, בחינת נפלאות, כי אז יתנהג העולם על ידי השגחה ונפלאות:

כי יש נגון של בחינת דרך הטבע, וזה בחינת (שם יט): השמים מספרים כבוד אל, ומעשי ידיו מגיד הרקיע; שהוא בחינת הנגון והשיר של דרך הטבע, של תכונות השמים, הינו בחינת השירים ותשפחות שמשבחין להשם יתברך על ההנהגה של עכשו, שמנהיג העולם בדרך הטבע; אבל לעתיד יתער שיר חדש של בחינת נפלאות, בחינת השגחה, כי אז יהיה ההנהגה על ידי השגחה לבר. ושיר החדש הזה שיתער לעתיד, הוא בחינת שיר פשוט, כפול, משלש, מרבע, שעולה ע"ב, בחינת חסד, שעל ידי יהיה חדוש העולם לעתיד, בחינת: עולם חסד יבנה. ושיר הזה הוא בחינת קול הנ"ל, שהוא מושקה את הגן, שעל ידי קול הזה יכולין להוכיח, בבחינת: הרם כשפר קולך והגד וכו', כנ"ל:

נמצא, שעל ידי תפלה זוכין לבחינות הנ"ל, שעל ידי זה באין לבחינות קול הנ"ל, שעל ידי זה יכולין להוכיח כנ"ל, כי על ידי תפלה הנ"ל נעשין גרים, ונתגלה הכבוד, ועל ידי זה נתפשט הנבואה, ועל ידי נבואה זוכין לאמונה, ועל ידי אמונה יהיה חדוש העולם לעתיד, וחדוש העולם הוא בבחינת ארץ ישראל, הינו בבחינת השגחה כמו ארץ ישראל, ואז יתער השיר של השגחה ונפלאות, ושיר הזה הוא בחינות קול הנ"ל:

וזה בחינת: וירא מנוחה פי טוב ואת הארץ כי נעמה, ויט שכמו לסבל, ויהי למם עובד (בראשית מט). מנוחה זה בחינת נבואה, כמו שכתוב בברוך בן גרית (ירמיה מה): ומנוחה לא מצאתי - זו נבואה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא פ' בא, ורובא בפירש"י שם). ואת הארץ - הינו ארץ ישראל. ויט שכמו לסבל - זה בחינת נגון, בחינת שיר חדש הנ"ל, בחינת: בפתח יסא; ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ערכין יא): אין יסא אלא לשון שירה, שנאמר: שאז זמרה ותנו תף; ועל ידי הנגון, בחינת שיר חדש, על ידי זה נתתקן הריח כנ"ל, שהוא בחינת משיח, בחינת (איכה ד): ריח אפינו משיח ה'. וזהו: ויהי למם עובד - זה בחינת משיח, כמו שכתוב (רח ה): ברוך ה' אשר לא השבית לך גאל וכו' ותקראנה שמו עובד. וזה בחינת למם - בחינת מסמס, שממסמסין בדרך שיש לו ריח, כדי שיהיה הריח גורף, כי על ידי בחינות הנ"ל נתתקן הריח, שהוא בחינת משיח כנ"ל:

לקוטי

תקעו תוכחה ח

מוחר"ן תנינא

ונקבונה, ונחת עלה אצווארה. בעא למשלפה, משכונה שנה
להאי גיסא ולהאי גיסא. משה כמה הוי, עשר אמין. שקל
נרנא בת עשר אמין, ושור עשר אמין, ומחיה בקרסלה,
וקמלה (ברכות נד):

כי עוג היה אחיותו בימין, כמובא (וזה חקת, דף קפד), והיה יונק
מבחינת הדעת דקדשה, כי מסמרא דימינא מחא חורא
בכספא (תקן ע, דף קח), ועלפן רצה להתגבר על ישראל. וזה שאמר:
מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי:

מחנה ישראל - זה בחינת קדשת המחנה של ישראל, בחינת
(דברים כג): והיה מחנה קדוש. ועקר קדשת מחנה ישראל
הוא על ידי שמירה מתאונת נאוף, מבחינת מקרה לילה, חס
ושלום, כמו שכתוב שם בפרשה. ועקר השמירה מתאונה זו הוא
על ידי בחינות תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שכל אחד ואחד
הוא מחנה פרוסה בפני תאנה זו כנ"ל. וזהו: מחנה ישראל כמה
הוי, תלתא פרסי - הינו עקר הקדשה של מחנה ישראל, שיהיו
קדושים מתאנה זו, ממקרה לילה, חס ושלום, הוא על ידי בחינת
תלתא פרסי, הינו תלת מחין, שהם מחנה פרוסה בפני התאנה
החיה כנ"ל:

אזיל ואעקר טורא בת תלתא פרסי, ואשדי עליהו.
טורא זה בחינת התפלה, בבחינת: והביאותים אל הר
קדש, ושמוחתים בבית תפלתו. וזהו: בת תלתא פרסי, כי התפלה
נמשכת גם כן משלש המחין, שהם בחינת מחצות פרוסות, שמשם
נמשך שלשה מיני רחמנות, שהם בחינות שלש תפלות ביום כנ"ל,
הינו שהסמרא אחרא, שיש לה יניקה מן הדעת, חס ושלום, בחינת
עוג, היא רוצה לעקר, חס ושלום, תפלות ישראל, להמשיכם
אליהם ולכלעם, חס ושלום, כנ"ל. וזהו שאמר: ואשדי עליהו, כי
עקר רצונו הוא רק להמשיך אליו תפלות ישראל להתאחו בהם,
אבל אחר כך, כשהם אצל, חס ושלום, אזי מרצה לחזר
ולהשליכם על ישראל, כי מאחר שבכר ינק מהם, אזי אף על פי
שהוא מעצמו מחזיר ומשליכם לישראל, עדין הם פגומים על ידי
שיש לו יניקה מהם, כי רחמי רשעים אכזרי כנ"ל, ועלפן כשהוא
יונק, חס ושלום, מהרחמנות ומתפלות ישראל, אף על פי שהוא
נותנם מעצמו לישראל, אף על פי כן הם פגומים על ידי אחיותו
בהם כנ"ל. וזה שאמר: ואשדי עליהו, כי אחר כך שיעקרום
ויכלעם, חס ושלום, הוא רוצה לחזר ולהשליכם לישראל, כי כבר
הם פגומים על ידי כנ"ל. [כי מאחר שהסמרא אחרא לא נכנעת,
רק מעצמה היא מחזרת לישראל, עלפן הם פגומים; אבל
כשמוציאין ממנו בעל כרחו, על ידי מטה עז כנ"ל, אזי
הסמרא אחרא נכנעת לגמרי, ואז חוזר הכל אל הקדשה בשלמות,
והבן - נראה לי]:

אזל עקר טורא בת תלתא פרסי ואותבה ברישה - הינו
שהתגבר ועקר תפלות ישראל, שהם בחינת טורא בת
תלתא פרסי כנ"ל. ואותבה ברישה - שהמשיך התפלות, שהם
בחינות דעת ורחמים, לתוך הראש והמח שולו, שזה בחינת:
והנחש היה ערום, כנ"ל.

ועלפן נקראין המחין גשמה, בבחינת (איוב לב): וגשמת שדי
תבינם; כי עקר המח והדעת - על ידי הנשימה כנ"ל.
וזה בחינת (משלי ב): גר ה' גשמת אדם, כי השכל הוא גר דולק
על ידי השמנונית שבגוף, שמתקמין ועולין אל המח על ידי
הנשימה של הראה; נמצא, שעקר קיום הדעת - על ידי הראה:
גרים הנ"ל זה בחינת: הכל נחת הכל סלק, הנאמר בהראה,
כמובא (בת"ו תי' סט, דף צו), כי יש הכלים בעולם, שהם בחינת
(ירמיה י, נא): הכל המה מעשה תעתעים, הינו הכלי עולם של שמות.
וכשמקבלין אלו הכלים ומכניסין אותם בתוך תורה ותפלה, ונעשה
מהם הכלים דקדשה, זה בחינת גרים, כי מהכל מעשה תעתועים
נעשה הכל דקדשה של תורה ותפלה, שזה הוא בחינת גרים. וזה
בחינת: הכל נחת הכל סלק, הנאמר בהראה, שמקבלת הכל
ומוציאה הכל, הינו בחינת גרים, הנעשין על ידי שמקבלין הכלים
של העולם, שהם בחינת: הכל המה מעשה תעתעים, ומעלין אותן
לבחינת הכל דקדשה על ידי תורה ותפלה כנ"ל:

התגלות הכבוד הנ"ל זה בחינת (משלי א): כבוד את ה' מהונך
- אל תקרי מהונך, אלא מגורוך⁽¹⁾, והגורן יוצא
מהראה:

התפשטות הנבואה הנ"ל, זה בחינת הרוח של כנפי ראה,
שהוא בחינת רוח נבואה, בחינת (שמואל ב, כג): רוח
ה' דבר בי:

תקוין המדמה הוא בבחינת הראה, כי שנה ודמיון הוא תלוי
בהראה, כי עקר שנה ודמיון הוא על ידי קר ולח, ועלפן
בעת הגשמים או גופל שנה על האדם, והראה היא קר ולח,
שעל ידי זה בא שנה ודמיון, הינו הדמיונות הפאין לאדם בעת
השנה, שזה בחינת כח המדמה:

חדוש העולם בבחינת הראה, זה בחינת (תהלים קד): תשלח רוחך
יבראון ותחדש פני אדמה, בחינת הרוח של כנפי ראה.
והחדוש העולם הוא בבחינת השגחה, בחינת ארץ ישראל, וזה
בחינת הראה, בבחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין
מב): למה נקרא שמה ראה? שמאירת את העינים - זה בחינת:
תמיד עיני ה' אלקוד בה וכו', הנאמר בארץ ישראל, שהוא בחינת
השגחה כנ"ל. נגון ושיר חדש הנ"ל בבחינת הראה, זה בחינת:
קרא בגרון אל תחשך, כשפר הרים קולך; והגורן הוא הראה כנ"ל,
ושם הוא בחינת הנגון כנ"ל, שהוא בחינת כשפר וכו' כנ"ל:

תקוין הריח והיראה, שהוא מוונא דנשמתא, שנתתקן
על ידי כל בחינות הנ"ל, הוא בבחינת הראה, כי צורף
הראה הוא ספייתבות: ה' רועי לא אחסר (תהלים כג), ה' רועי
לא אחסר, זה בחינת מוונא דנשמתא, וזהו: לא אחסר - בחינת
(שם לד): כי אין מחסור ליראיו, הינו בחינת יראה, שהיא בחינת
ריח, שהוא מוונא דנשמתא כנ"ל:

וזה פרוש מאמר רבותינו זכרונם לברכה על עוג מלך הפשן:
אמר: מחנה ישראל כמה הוי, תלתא פרסי. אזיל
ואעקר טורא בת תלתא פרסי, ואשדי עליהו. עקר טורא
בת תלתא פרסי, ואותבה ארישה. איתי עלה קומצא

(1) עיין משלי ג' בהנה בריש"י שם. וכן הובא בבאה"ט או"ח ס' נג בשם הפסיקתא. אמנם בפסיקתא עצמה איתא ממה שחנך אם נתן לך קול ערב וכו'.

וזהו בחינת שופר, בחינת הרם כשפר קולך כנ"ל. והדר מפרש איך זוכין על ידי התגלות הכבוד, שהוא בחינת תקעו, לבחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש, שהוא בחינת בחדש שופר - וזהו: בפסח ליום חגנו. בפסח - זה בחינת נבואה, בחינת (בראשית ה'): המכסה אני מאברהם אשר אני עושה, שנה בחינת נבואה, בחינת (עמוס א'): כי לא יעשה ה' אלקים דבר כי אם גלה סודו אל עבדיו הנביאים. ליום חגנו - הוא ראש השנה, זה בחינת אמונה, שנתתן על ידי תקון כח המדמה, שהוא בחינת חג, בבחינת (ישעיה מד'): ובמחנה יתארהו. יתארהו - הינו תארים ושכחים, שהם בחינת כח המדמה, כי כל התארים והשכחים שאנו מדמין אותו יתברך, הם בבחינת המדמה, כי בפנימיות השכל הוא יתברך מפשט לגמרי מכל השכחים והתארים. נמצא, שכל השכחים והתארים הם בבחינת המדמה. ועלין כשהמדמה מברר ומתקן, אז יכולים לסדר שכחים ותארים לו יתברך, כי בשאין המדמה מתקן, אזי אין יודעים כלל לתאר אותו יתברך בכוכל בשכחים ותארים, כי כל השכחים והתארים הם בבחינת המדמה כנ"ל. וזה בחינת חג, בחינת: ובמחנה יתארהו. ועל ידי זה נתתן האמונה, שהיא בחינת ראש השנה, כי עקר ראש השנה, שאז הוא חדוש העולם, כי בחדש נברא העולם, הוא תלוי באמונה כנ"ל:

וזהו: בפסח ליום חגנו - כי עקר תקון המדמה והאמונה היא על ידי נבואה כנ"ל, ועלין ראש השנה, שהוא בחינת אמונה, עקר ראש השנה תלוי בסיון, שהוא קבלת התורה, שעל ידי זה נתתן האמונה כנ"ל. ועל ידי תקון המדמה והאמונה, שנתתן על ידי נבואה, בחינת: בפסח ליום חגנו - על ידי זה זוכין לבחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל, שהוא בחינת בחדש שופר. וכל זה נמשך מבחינת התגלות הכבוד, בחינת תקעו כנ"ל, כי על ידי התגלות הכבוד זוכין להתפשטות הנבואה וכו' כנ"ל. וכלל כל הבחינות האלו נעשין על ידי בחינת: כי חק לישראל הוא משפט לאלהי יעקב, שהוא בחינת מטה עז הנ"ל, כנ"ל, שעל ידי זה נעשין כל הבחינות הנ"ל, כנ"ל:

ט

אל אשר יהיה שמה הרוח ללכת ולכו: (יחזקאל א)

איתא בתקוני זוהר (תקון י, דף כח): פלהו ערקין דלפא מתנהגין בחר רוחא, הדא הוא דכתיב: אל אשר יהיה הרוח ללכת וכו'. דהינו הרוח היוצא מפני הראה, כי אלמלא כנפי ראה הנשכין על לפא, הוי לפא אוקיד כל גופא (שם בת"י). כי על ידי הרוח מכבין הנר ומדליקין הנר, כנראה בחוש, שלפעמים נכבה הנר על ידי הרוח המנשב, ולפעמים מדליקין הנר שנכבה על ידי הרוח שמנשבין בו, כי כבוי הנר הוא על ידי שנופל על הנר עפרוריות, ונפרדין חלקי האש שיש בו מיסוד האש, ואינם יכולים לבער, ועלין כשהמנשבין בו, אזי הרוח מנפח מן הנר העפרוריות, ועל ידי זה חוזרים ונתחברים ונתקשרים חלקי האש, ומתחילין לדלק. [וכן לפעמים מכבין הנר על ידי הרוח, שמנפח ומפריד האש מהנר].

איתי קומצא - זהו בחינות התפלה של הבעל-בחי, שהיא בבחינת קמוץ ודין, בחינות מטה עז הנ"ל. ונקבות - זה בחינת: נקבת במטיו ראש פרוו (חבקוק ג). כי על ידי התפלה, שהיא בבחינת קמוץ ודין של הבעל בנ"ל, שהוא בבחינת מטה עז, על ידי משפין ומכניעין אותו כנ"ל. כי היא עומדת בבית הבליעה שלו, בבחינת: בצוארו ילין עז. וזהו: ונחת אצנארה - שהיא עומדת בצוארו, בבחינת: בצוארו ילין עז, כנ"ל. וזהו: בעא למשלפה - כי הוא מכרח להוציא ולהקיא כל הקדשות של התפלות והדעת שבלע, בבחינת: חיל בלע וקאנו כנ"ל. וזהו: משכונה שנה וכו' - כי לא די שהוא מקיא ומוציא קדשות תפלת ישראל וכו', אף גם מבטנו יורישנו אל; הינו שמכרח להוציא עצמות חיותו ממש, שנהו בחינת גרים. וזהו בחינת: משכונה שנה, בחינת: מעיו עשת שן (ש"ה ח), הינו שמכרח להוציא עצמות חיותו מתוך קרבו ומעיו, בבחינת: מבטנו יורישנו אל, בחינת: רדה בקרב אויבך, כנ"ל. משה במה הוי, עשר אמין - משה הוא בחינת נבואה, כי משה רבן של כל הנביאים. וזה בחינת עשר אמין, בחינת עשרה מדרגות של נבואה. כי על ידי מטה עז הנ"ל, שעל ידי נתגלה הכבוד כנ"ל, על ידי זה זוכין לנבואה כנ"ל. שקל נרנא בת עשר אמין - נרנא זה בחינת כלימלאכה של מעשה בראשית, וזהו: בת עשר אמין - בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת כלימלאכה של מעשה בראשית, כי על ידי נבואה זוכין לאמונה, שהיא בחינת עשרה מאמרות, שהם כלי מלאכה של מעשה בראשית, כי על ידי אמונה מאמינים בחדוש העולם, שהשם יתברך ברא הכל בעשרה מאמרות כנ"ל. ועל ידי אמונה זוכין לחדוש העולם שלעתידי, ואז יתער שיר חדש הנ"ל:

וזהו: ושור עשר אמין - זה בחינת השיר שלעתידי, שהוא שיר פשוט וכו', שהוא יוד אותיות, בחינת עשר אמין. וזהו: ושור - זה בחינת (שיר השירים ב): מדלג על ההרים, מקפץ על הגבעות. הרים וגבעות הם בחינת ריחות, בבחינת (שם ד): אלך לי אל הר המור ואל גבעת הלבונה; הינו הריחות הגדלים בגן על ידי קול הנגון שהוא משקה את הגן כנ"ל. וזה בחינת: מדלג על ההרים מקפץ וכו' - זה בחינת הנגון הנ"ל, שעל ידי גדלים הריחות, שהם בחינת הרים וגבעות. וזהו: מדלג וכו' - זה בחינת המדות של הנגון, שקורין "מאסין", שהם נעשין על ידי דלוג וקפיצה על הנימין שבפנור. וזהו בחינת ושור עשר אמין, הינו בחינת הנגון הנ"ל, שהוא בחינת: מדלג על ההרים וכו' כנ"ל, כי על ידי בחינות הנ"ל זוכין לזה הנגון. וזה הנגון הוא בחינת הקול הנ"ל, בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטרא אחרא, וזהו: ומתיה בקרסלה וקמלה - שהכה והכניע עקב דסטרא אחרא על ידי בחינת קול הנגון הנ"ל, שהוא בחינת קול יעקב, שהוא מכניע עקב דסטרא אחרא, בבחינת: וידו אוחות בעקב עשו, כנ"ל: וזה פרוש: תקעו בחדש שופר. תקעו - זה בחינת התגלות הכבוד, בחינת: ויתקעתי יתד במקום נאמן, והיה לכסא כבוד. בחדש - זה בחינת חדוש העולם, בחינת שיר חדש הנ"ל.

וְלִבּוֹא לְשִׁמְחָה הוּא עַל־יְדֵי מַה שְּׁמוּצָא בְּעֶצְמוֹ אִיזָה נִקְדָּה מִזְכָּה עַל־כָּל־פְּנִים, כְּמִבְאָר עַל פְּסוּק: אֲזַמְרָה לֵאלֹקֵי בְּעוֹדִי (בְּלִקְוִטִי הֶרְאִשׁוּ, בְּסִימָן רַבִּב), עֵינִי שָׁם. וְעַל־כָּל־פְּנִים יֵשׁ לוֹ לְשִׁמְחָה בְּמַה שְּׁזָכָה לְהִיטֵּת מִזְרַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁלֹּא עָשִׂינִי גוֹי, וְכִמּוֹ שְׂאֵנִי אֲמִירִין: בְּרוּךְ אֱלֹקֵינוּ שֶׁבְּרָאֵנוּ לְכַבּוֹדוֹ, וְהַבְדִּילָנוּ וְכוּ', וְנָתַן לָנוּ תוֹרַת אֱמֶת וְכוּ'. מִכָּל זֶה וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה רָאוּי לוֹ לִקַּח לוֹ שִׁמְחָה לְשִׁמְחָה דַּעְתוֹ כִּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת (שְׁכֵת עוֹ): בְּדִיחָא דַּעְתָּהּ, שֶׁהוּא דִּבְרַר גְּדוֹל, דְּהֵינּוּ שְׁמִקְשָׁר הַשְּׁמִיחָה לְמַחֲוָה וְדַעְתוֹ, וְאִזִּי הַמֶּלֶךְ מִשְׁחָרָר, וְיֵשׁ לוֹ יְשׁוּבָה־הַדַּעְתָּה כִּנ"ל, וְגַם לְמַעֲלָה נַעֲשֶׂה מִזֶּה יַחֲדָה גְּדוֹל עַל־יְדֵי בְּדִיחָא דַּעְתָּהּ:

יא

דַּע, כְּשֶׁהָאָדָם מִתְפַּלֵּל בְּשִׁדָּה, אִזִּי כָּל הַעֲשָׂבִים בָּלֵם בְּאֵין בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וּמִסִּיעֵין לוֹ, וְנוֹתֵנִין לוֹ כֹּחַ בְּתִפְלָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת שְׁנִקְרָאת הַתְּפִלָּה שִׁיחָה, בְּחִינַת (בְּרֵאשִׁית ב): שִׁיחַ הַשִּׁדָּה, שֶׁכָּל שִׁיחַ הַשִּׁדָּה נֹתֵנִין כֹּחַ וְסִיעָה בְּתִפְלָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת (שֵׁם כד): וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשִׁדָּה - שֶׁתְּפִלָּתוֹ הִיטָה עִם סִיעָה וְכֹחַ הַשִּׁדָּה, שֶׁכָּל עֲשָׂבֵי הַשִּׁדָּה נִתְּנוּ כֹּחַ וְסִיעָה בְּתִפְלָתוֹ כִּנ"ל, שֶׁבְּשִׁבְלִי זֶה נִקְרָאת הַתְּפִלָּה שִׁיחָה כִּנ"ל. וְעַל־כֵּן בְּקִלְלָה נֶאֱמַר (דְּבָרִים יא): וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ; כִּי כָּל יְבוּל הָאָרֶץ צָרִיכִין לִתֵּן כֹּחַ וְסִיעָה בְּתוֹךְ הַתְּפִלָּה, וְכַשִּׁישׁ פָּגָם וְעָכָב עַל זֶה, אִזִּי נֶאֱמַר: וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ; כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁאִינוּ מִתְפַּלְל בְּשִׁדָּה, נֹתֵנִים גַּם־כֵּן יְבוּל הָאָרֶץ סִיעָה בְּתִפְלָתוֹ, דְּהֵינּוּ כָּל מַה שְּׁסִמּוּךְ אֶל הָאָדָם, כְּגוֹן אֲכִילָתוֹ וְשִׁתְיָתוֹ וְכִיּוֹצֵא, רַק כְּשֶׁהוּא בְּשִׁדָּה, שְׂאִזִּי סִמּוּךְ לָהֶם בְּיוֹתֵר, אִזִּי כָּל הַעֲשָׂבִים וְכָל יְבוּל הָאֲדָמָה נֹתֵן כֹּחַ בְּתִפְלָתוֹ כִּנ"ל. וְזֶה יְבוּל - רֵאשִׁית־תְּבוֹת: וַיֵּצֵא יִצְחָק לְשׁוֹחַ בְּשִׁדָּה - שֶׁכָּל יְבוּל הַשִּׁדָּה הַתְּפִלָּה עֲמוּ, כִּנ"ל: (וְהַעֲנֵן מִבְּאָר הַיֵּטֵב בְּמִאמָר "תִּקְעוּ בַחֲדָשׁ שׁוֹפָר", הַמִּתְחִיל בְּדָף א', עֵין שָׁם).

א/ עֵין שָׁם.

יב

בְּשִׁאֲדָם הוֹלֵךְ אַחֵר שֶׁכָּלוּ וְחִכְמָתוֹ, יוֹכֵל לִפְלֵל בְּמַעֲשֵׂי וּמִכְשׁוֹלוֹת רַבִּים, וְלִבּוֹא לְיְדֵי רַעוּת גְּדוֹלוֹת, חֵם וְשִׁלּוּם. וְיֵשׁ שְׁקָלְקְלוֹ הַרְבֵּה, כְּגוֹן הִרְשָׁעִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד הַמִּפְרָסְמִים, שֶׁהִטְעוּ אֶת הָעוֹלָם, וְהַכֵּל הָיָה עַל־יְדֵי חִכְמָתָם וְשִׁכְלָם. וְעַקֵּר הַיְהִידוּת הוּא רַק לִילֵךְ בְּתַמִּימוּת וּבְכַפִּישִׁיטוּת, בְּלִי שׁוּם חִכְמָתוֹ, וְלַהֲסַתְפֵּל בְּכָל דִּבְרַר שְׁעוֹשָׂה, שֶׁהִיָּה שֵׁם הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְלִבְלִי לְהַשְׁגִּיחַ כָּלָל עַל כְּבוֹד עֲצָמוֹ, רַק אִם יֵשׁ בְּזֶה כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יַעֲשֶׂה, וְאִם לֹא - לֹא, וְאִזִּי בּוֹדָא לֹא יִשְׁלַל לְעוֹלָם. וְאֲפִלּוּ בְּשִׁנּוּפֵל, חֵם וְשִׁלּוּם, לְסַפְקוֹת, וְיֵשׁ שְׁנִפִּילָתוֹ גְּדוֹלָה מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, שְׁנוּפֵל לְסַפְקוֹת וְהַרְהוּרִים, וּמִהֲרָה אַחֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, אֶפְרַיִם־כֵּן הַנְּפִילָה וְהַיְרִידָה הִיא תְּכִלִּית הַעֲלִיָּה. כִּי דַע, כִּי שְׂרַשׁ כָּל הַבְּרִיאָה הוּא הַכְּבוֹד, כִּי כָּל מַה שֶּׁבְּרָא הַקְּדוֹשׁ־בְּרִוךְ־הוּא לֹא בְּרָאוּ אֱלֹא לְכַבּוֹדוֹ, כְּמֹו שְׁפָתוֹב: כָּל הַנִּקְרָא בְּשִׁמִּי וְלְכַבּוֹדִי בְּרֵאשִׁיתוֹ וְכוּ' (יוֹמָא לז). וּמֵאֲחֵר שֶׁהַכָּל נִבְרָא בְּשִׁבְלִי כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרֵךְ, נִמְצָא שֶׁכְּבוֹדוֹ יִתְבָּרֵךְ הוּא שְׂרַשׁ כָּל הַבְּרִיאָה, וְאֶפְרַיִם־כֵּן שֶׁכָּלוּ אַחֵר, עַל כָּל זֶה בְּהַבְּרִיאָה יֵשׁ חֲלָקִים, וּבְכָל חֲלָק וְחֲלָק מִהַבְּרִיאָה יֵשׁ בּוֹ בְּחִינַת כְּבוֹד מִיַּחַד, שֶׁהוּא שְׂרַשׁוֹ כִּנ"ל.

וּמִנְהִיגֵי הַדּוֹר הֵם בְּחִינַת רוּחַ, כְּמֹו שְׁפָתוֹב (בְּמִדְבָר כו): אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ - שִׁיּוּדָע לְהִלָּךְ נִגְדַּר רוּחוֹ שֶׁל כָּל אַחֵר (א); וְיִשְׂרָאֵל הֵם בְּחִינַת לִבָּא, כִּי יִשְׂרָאֵל הֵם לִבָּא דְכָל עֲלָמָא (זוֹהַר פִּנְחָם רכא:), וְצָרִיכִין מִנְהִיגֵי הַדּוֹר לְנִשְׁבַּב בְּבְחִינַת רוּחָם עַל כָּל אַחֵר מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם לִבָּא דְעֲלָמָא, לְנִפְחַ מֵהֶם הַעֲפָרִירוּת, דְּהֵינּוּ מְרַה־שְׁחוּרָה שְׁנוּפֵל עֲלֵיהֶם, שְׁעַל־יְדִיָּזָה אִינוּ יוֹכֵל הָאִישׁ הַיִּשְׂרָאֵלִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת לֵב, לְדַלֵּק וְלִכְעַר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ. גַּם יֵשׁ רִשְׁעִים שֶׁהֵם בְּחִינַת עֲרִכְרִב, וּבְשֶׁהֵם נּוֹפְלִים עַל הַלֵּב, דְּהֵינּוּ עַל יִשְׂרָאֵל, זֶה גַּם־כֵּן בְּחִינַת עֲפָרִירוּת, שְׁעַל־יְדִיָּזָה אִין יוֹכֵל לְכַעַר כִּנ"ל. וְעַל־כֵּן צָרִיכִין מִנְהִיגֵי הַדּוֹר לְנִפְחַ הַעֲפָרִירוּת מִן הַלֵּב, דְּהֵינּוּ מִכָּל אַחֵר מִיִּשְׂרָאֵל, וְחוּרִין וְנִתְחַפְּרִין חֲלָקֵי הָאִישׁ שֶׁכָּבֵל אַחֵר וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, וְנִתְקַשְּׂרִין יִשְׂרָאֵל בְּיַחַד, וְנַעֲשִׂין בְּחִינַת לֵב. וְכָל אַחֵר וְאֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נַעֲשֶׂה בְּחִינַת לֵב לְמִקּוֹם שֶׁצָּרִיךְ שִׁיְהִיָּה שֵׁם בְּחִינַת לֵב, וְחוּר וְכוּעַר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ כִּנ"ל:

אֲךָ לְפַעְמִים, כְּשֶׁמִּנְשָׁב רוּחַ סַעְרָה, אִזִּי הוּא מִכְעִיר הָאִישׁ מְאֹד חוּץ מִן הַמִּדָּה; כְּמֹו־כֵּן לְפַעְמִים יֵשׁ, שְׁמִנְשָׁב בְּהָאָדָם בְּחִינַת רוּחַ סַעְרָה, וּמִכְעִירוֹ בְּיוֹתֵר חוּץ מִן הַמִּדָּה, שֶׁזֶה בְּחִינַת הַרִיסָה, בְּחִינַת (שְׁמוֹת יט): פֶּן יִהְרָסוּ לַעֲלוֹת אֶל ה' וְכוּ'; כִּי בְּמִפְלֵא מִפְּקֹד אֶל תִּדְרַשׁ (חֲגִיגָה יג), וְאִסּוּר לְהִרְסַת לַעֲלוֹת אֶל ה' מַה שְּׂאִינוּ רָאוּי לוֹ לְפִי בְּחִינָתוֹ. עַל־כֵּן כְּשֶׁרֹּאֶה אָדָם שְׁבוּעַר בְּיוֹתֵר חוּץ מִהַמִּדָּה, יַדַּע שֶׁזֶה מִבְּחִינַת רוּחַ סַעְרָה כִּנ"ל. וְאִלְיָהוּ הָיָה יוֹכֵל לְהַכְנִיעַ זֹאת (ע) זוֹהַר פִּנְחָם דף רכו: וְכוּעַר חֲדָשׁ עַל רוּחַ), וְזֶה בְּחִינַת: אִישׁ אֲשֶׁר רִכַּב עַל סוּסֵי אִשׁ בְּסַעְרָה - שֶׁהִיָּה רוֹכֵב וּמִכְנִיעַ סוּסֵי אִשׁ בְּסַעְרָה, דְּהֵינּוּ הָאִישׁ הַדּוֹלֵק בְּיוֹתֵר מִן הַמִּדָּה, שֶׁבָּא עַל־יְדֵי הַסַּעְרָה כִּנ"ל, הָיָה אִלְיָהוּ רוֹכֵב עַל זֶה וּמִכְנִיעוֹ. כִּי הָרוּחַ צָרִיךְ לְנִשְׁבַּב בְּמִדָּה, כְּדִי שִׁיְדַלֵּק הָאִישׁ שֶׁכָּבֵל בְּמִדָּה עַל־פִּי מִזֶּג הַשִּׁוּה, כִּנ"ל:

מַה שֶׁהָעוֹלָם רַחוּקִים מִהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאִינֶם מִתְקַרְבִּים אֵלָיו יִתְבָּרֵךְ, הוּא רַק מִחֲמַת שְׂאִין לָהֶם יְשׁוּבָה־הַדַּעְתָּה, וְאִינֶם מִיִּשְׁבִּין עֲצָמוֹ. וְהַעֲקָר - לְהַשְׁתַּדֵּל לְיִשְׁבַּב עֲצָמוֹ הַיֵּטֵב, מַה הַתְּכִלִּית מִכָּל הַתַּאֲוֹת וּמִכָּל עֲנִיגֵי הָעוֹלָם הַזֶּה, הֵן תַּאֲוֹת הַנִּכְנָסוֹת לְגוּף, הֵן תַּאֲוֹת שְׁחוּץ לְגוּף, כְּגוֹן כְּבוֹד, וְאִזִּי בּוֹדָא יְשׁוּבָה אֶל ה':

אֲךָ דַּע, שְׁעַל־יְדֵי מְרַה־שְׁחוּרָה אִי אֲפִשֶׁר לְהַנְהִיג אֶת הַמֶּלֶךְ בְּרִצּוֹנוֹ, וְעַל־כֵּן קָשָׁה לוֹ לְיִשְׁבַב דַּעְתוֹ, רַק עַל־יְדֵי הַשְּׁמִיחָה יוֹכֵל לְהַנְהִיג הַמֶּלֶךְ בְּרִצּוֹנוֹ, וְיוֹכֵל לְיִשְׁבַב דַּעְתוֹ, כִּי שְׁמִיחָה הוּא עוֹלָם הַחֲרוּת, בְּבְחִינַת (יִשְׁעִיָּה נח): כִּי בְּשִׁמְחָה תִּצְאוּ, שְׁעַל־יְדֵי שְׁמִיחָה נַעֲשִׂין בְּנִיחוּרִין וְיוֹצֵאִין מִן הַגְּלוּת. וְעַל־כֵּן בְּשִׁמְקִשָׁר שְׁמִיחָה אֶל הַמֶּלֶךְ, אִזִּי מַחֲוִי וְדַעְתוֹ בְּנִיחוּרִין, וְאִינוּ בְּבְחִינַת גְּלוּת, וְאִזִּי יוֹכֵל לְהַנְהִיג אֶת מַחֲוִי בְּרִצּוֹנוֹ וְלְיִשְׁבַב דַּעְתוֹ, מֵאֲחֵר שְׁמַחֲוִי בְּחֲרוּת וְאִינוּ בְּגְלוּת, כִּי עַל־יְדֵי גְלוּת אִין הַדַּעְתָּה מִיִּשְׁבַב, כְּמֹו שְׁדַרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ וְזָכוּנֶם לְכַרְכָּה (מְגִלָּה יב): עַל בְּנֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב, דְּמִיתְּבָא דַּעְתֵּיהוּ מִחֲמַת שְׁלֵא הִלְכוּ בְּגְלוּת, שְׁנֶאֱמַר (יִרְמְיָה מח): שְׂאֵנִי מוֹאָב מִנְעוּרָיו וְכוּ', וּבְגוֹלָה לֹא הִלָּךְ, עַל־כֵּן עֲמַד טַעְמוֹ בּוֹ וְכוּ':

בלשון תרגום. וכשאדם נופל לשם, שזה בחינת מקומות המטנפים, ואזי מבקש וצוּעק "איה" מקום כבודו, וזה בעצמו תקונו, כי חוזר ושב אל הכבוד העליון, שהוא בחינת "איה" כנ"ל. וזהו בחינת עולה, בחינת (בראשית כב): ו"איה" השה לעולה; שבחינת "איה" היא בחינת שיה לעולה, לתקן ולכפר הרהור הלב, שבא ממקומות המטנפים כנ"ל, כי על-ידי בחינות "איה" נתתקן ועולה משם כנ"ל:

וזה בחינות מה שמוכא בסוף תקונים (תיקון תנינא דף א): בראשית - ברא תיש; דהינו השה לעולה, שנעשה על-ידי בחינת "איה", שהוא בחינות בראשית מאמר סתום כנ"ל. וזה בחינות תשובה, כי זה עקר התשובה, כשאדם מבקש ומחפש אחר כבודו יתברך, ורואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, ומתגעגע ושואל ומצטער "איה" מקום כבודו, וזהו בעצמו תשובתו ותקונו כנ"ל, והבן היטב. ויש בזה עוד הרבה דברים, כי כשאדם הולך בדרך, או כשהולך בדרכים ברוחניות, אזי התורה הולכת לפניו, בבחינות (משל ו): בהתהלך תנחה אתך; כי יש בזה כמה בחינות, כי כל אחד לפי תורתו. ולפני כל תורה יש בחינות ספקות הנ"ל, כגון בחדושי-תורה, קדם שמהדשין יש כמה ספקות ובלבולים קדם שמכיר ומלבן הדבר בראוי. ואלו הספקות הם בחינת עץ הדעת טוב ורע, שהוא בחינת נגה, וכשמוגעי אל התורה בעצמה, זה בחינת עץ החיים וכו':

(שך לעיל):

וזהו בחינות: אם יאמר לך אדם, היכן אלך - תאמר לו: בדרך גדול של רומי (ירושלמי תענית פ"א) - שגם שם, שמלאים גדולים ועבודה-זרה, גם שם מסתר הוא יתברך כנ"ל. והכלל - כשנפול לשם, חס ושלום, אזי כשמתחיל לבקש איה מקום כבודו, בזה הוא מחיה את עצמו מחיות הקדשה. כי חיות הקלפות הוא רק מההסתרה, מה שנסתר השם יתברך שם בתכלית ההסתרה, עד שאין יודעין ממונו יתברך כלל; אבל תכף כשמבקשין איה מקום כבודו, נמצא שיודעין על-פלגנים שיש אלוך יתברך, רק שהוא נסתר ונעלם, ועל-כן מבקשין איה מקום כבודו, וכזה בעצמו מחיה עצמו במקום נפילתו, כי איה הוא בחינות מאמר סתום, שהם מקבלין חיות משם, רק שחיות הקלפות הוא מההסתרה, אבל הוא מחיה את עצמו בבחינות חיות הקדשה במקום נפילתו, על-ידי הפקשה והחפוש שמחפש איה מקום כבודו כנ"ל. ואחר-כך זוכה לעלות משם לגמרי אל הקדשה בעצמה, דהינו במקום התגלות כבודו יתברך, כי עקר הקדשה - שיתגלה כבודו יתברך. ברוך ה' לעולם ועד אמן ואמן:

(זאת התורה, וגם מאמר המתחיל: אלו המתפארין עצמן וכו', וכל מה שנאמר בדרך וכו', כגון הקשו וכו' - הכל אחר, כי כל אלו המאמרים קשורים זה בזה, והם מרמזים ונסתרים בדברי רבותינו זכרונם לברכה (שבת דף עז) בתוך האגדה הפליאה מאד, מה ששאל רבי יורא את רב יהודה בד הוי בדיחא דעתא, ואי בעי מנה כל חללי דעלמא וכו', ושאל אותו כמה שאלות, והם פליאות נשגבות מאד, כגון: מאי טעמא תורא אריכא גנובתה

וזה בחינת (אבות פ"ה): בעשרה מאמרות נברא העולם. והלא במאמר אחד יכול להבראות? אלא בשביל שכר וענש נברא בעשרה מאמרות. ובכל מאמר ומאמר יש בו בחינת כבוד מיוחד, שהוא שרשו, כי הכבוד הוא שרש הכל כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כט): ובהיכלו פלו אומר כבוד - שבכל מאמר מלבש בו כבודו יתברך, שעל-ידי-זה נברא העולם, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו); ואפלו בעברות ודברים רעים, חס ושלום, ששם אין כבודו יתברך, בבחינת (ישעיה כב): וכבודי לא אחר לא אתן; שיש גבול להכבוד שלא יתפשט לשם, ואף-על-פי שמלא כל הארץ כבודו, עם כל זה יש גבול כשמוגעי למקומות הנ"ל, שלא יצא לשם, בבחינת: וכבודי לא אחר לא אתן כנ"ל. ויש גבול לכל כבוד וכבוד, שמלבש בכל מאמר ומאמר מעשרה מאמרות כנ"ל, שלא יתפשט למקומות החיצונים כנ"ל:

אבל דע, כי אף-על-פי-כן בודאי גם הם מקבלים חיות ממנו יתברך, ואפלו מקומות המטנפים או בתי עבודה-זרה צריכין גם-כן לקבל חיות ממנו יתברך. אך דע, כי הם מקבלים מבחינת מאמר סתום, שהוא בראשית מאמר סתום (ע' ח"ג שבת קד. ד"ה מם סתומה מאמר סתום), שהוא כולל כל המאמרות, וכלם מקבלים חיות ממנו. והכבוד של המאמר סתום הוא סתום ונעלם בתכלית ההסתרה, ומשם הם מקבלין חיות, כי מבחינת הכבוד והמאמרות המתגלים אי אפשר להם לקבל חיות משם, בבחינת: וכבודי לא אחר לא אתן כנ"ל, רק מהמאמר סתום, שהוא נסתר בתכלית ההסתרה, משם מקבלין חיות. ודבר זה אי אפשר להבין, ואסור להרהר בזה כלל:

ועל-כן כשאדם נופל, חס ושלום, לבחינת מקומות אלו, דהינו לבחינת מקומות המטנפים, ונופל לספקות והרהורים ובלבולים גדולים, ואזי מתחיל להסתפל על עצמו, ורואה שרחוק מאד מכבודו יתברך, ושואל ומבקש איה מקום כבודו, מאחר שרואה בעצמו שרחוק מכבודו יתברך, מאחר שנפול למקומות כאלו, רחמנא לצלן, וזה עקר תקונו ועליתו, בבחינת ירידה תכלית העליה, המוכא בספרים. כי "איה" מקום כבודו - זה בחינת הכבוד עליון של המאמר העליון, דהינו המאמר סתום בראשית כנ"ל, שמשם נמשך חיות למקומות האלו. נמצא, כשמבקש ומחפש "איה" מקום כבודו, בזה בעצמו הוא חוזר ועולה אל הכבוד העליון, שהוא בחינת "איה", שמגדל הסתרתו והעלמו הוא מחיה מקומות הללו, ועכשו, על-ידי שהוא נפל לשם, ואזי מבקש "איה" מקום כבודו, וכזה חוזר ומדבק עצמו לשם, ומחיה את נפילתו, ועולה בתכלית העליה:

וזה בחינת קרבן עולה, שמכפר על הרהור הלב, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ד ויקרא פ"ו), כמו שכתוב: והעולה על רוחכם - שעולה מכפר הרהור. כי יש בחינת (תהלים לח): לבי סחרחר; כי יש קלפה, שהיא מעקמת ומסכבת הלב בעקומים וסבובים ובלבולים הרבה, והיא בחינת קלפת נגה, ועל-כן נקרא סחרחר, תרגום של סביב: סחור סחור, בחינת (יחזקאל א): ונגה לו סביב, כי היא בחינת תרגום, כמוכא (ע' בלוקוסי א' י"ט), ועל-כן בתיב

בתורה ותפלה ומעשים טובים, אין להם שום כח, מאחר שהצדיקים בעצמן אינם מדברים גדולות, ומתנהגים בפשיטות בעבודה תמה, על-כן אין להשקר והגדלות שלהם אחיזה בהם כלל. ואף-על-פי שגם בזה אפשר קצת שימצאו שקרנים צבועים בדרך זה, כמו שנמצא, שיש אנשים שיושבים מעטפים במלית ותפלין כל היום, והם צבועים, עם כל זה אין להם כח להטעות העולם כלל. כן כן כמו אלו המתפארים בגדולות כנ"ל:

פי דע, שהצדיק האמת הנ"ל מקבל דבור פיו הקדוש מבלי-צדקה, וזה בחינת (תהלים קט): נדבות פי רצה נא ה' - שהצדיק מקבל דבור פיו מנדיבי לב, דהינו בעלי-צדקה. וצדקה היא בחינת מים, בבחינת (שם קד): ההופכי הצור אגם מים. הצור - זה בחינת (תהלים עג): צור לבבי; כי יש לב אבן (יחזקאל לו), דהינו אבירי לב הרחוקים מצדקה (ישעיה טו), וזהו: ההופכי הצור אגם מים, דהינו שנתהפך ללב רך, בחינת (איכה ב): שפכי כמים לבך נכח פני ה', הינו לב רך להתנדב לצדקה. ובשכיל זה נקרא צדקה מים, כמו שכתוב (עמוס ה): וצדקה כנחל איתן, וזה בחינת (קהלת יא): שלח לחמד על פני המים, הנאמר בצדקה, ועל-ידי הצדקה געשה פה קדוש של הצדיק כנ"ל, וזה בחינת (ר"ה ו): בפיך - זו צדקה, שעל-ידי צדקה געשה הפה של הצדיק כנ"ל, והצדיק הוא בחינת (דברים לו): בכור שורו הדר לו, ובכור נזיל פי שנים, הינו שדבור פיו הקדוש יש לו שני משמעות, ומזה בא שיש כח ויניקה להצבועים הנ"ל לינק מהם, להפך דבריהם אל השקר שלהם, מאחר שהדבור הקדוש בעצמו יש לו שני משמעות, בבחינת פי שנים, כנ"ל:

אבל באמת הוא טובה להצדיק האמת מה שנמצאים אלו השקרנים המתדמים אליהם, כי יש רשעים שנותנין צדקה לצדיקים, ועל-ידי הצדקה געשה בחינת יבב, הינו: יחוד ברכה קדשה, וכל שלש בחינות אלו נאמרו במים, שהוא בחינת צדקה כנ"ל. יחוד - כמו שכתוב (בראשית א): יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד. ברכה - כמו שכתוב (שם): וישרצו המים שרץ נפש חיה וכו'. קדשה - כמו שכתוב (במדבר ה): מים קדושים. ומחמת זה נמצאים בעלי-צדקה שהם נואפים, כי הם יונקים מבחינת היבב הנ"ל, ובחינת היבב בקדשה הוא בחינת וזוין דקדשה, ואצלם נתקלקל זאת היניקה, וגעשה אצלם נאוף, רחמנא לצלן. ועל-כן הצדקה שלהם היא רעה אצל הצדיק, כי הצדיק מקבל דבור פיו הקדוש מן הצדקה, וכשנתקלקל אצלם כנ"ל, גורם פגם לדבור פיו של הצדיק, שמקבל משם כנ"ל, ועל-כן הוא טובה מה שנמצאים השקרנים הנ"ל, שאזי אלו הרשעים הנותנים צדקה פונו אליהם ונותנין להם, ובמאמר ירמיה הנביא: הכשלים בעניים שאינם מהגנים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ק טו), ואזי נצול הצדיק האמת מפגם הצדקה שלהם כנ"ל. אבל עקר פה יניקת השקרנים הנ"ל הוא רק מאלו הצדיקים הגדולים, ההולכים בגדולות כנ"ל, אבל מאלו העוסקים בתורה תמיד ומתנהגים בפשיטות, אין להם יניקה וכו', כנ"ל:

וכו', מאי טעמא תרגולא מדלא עינא וכו', וכל השאלות הנאמרות שם כלם הם פליאות גדולות מאד, ושם מרמז ונסתר כל הנ"ל. ומה שמוכא לעיל בענין שמחה ובדיחא דעתה שיד גס-כן לזה, ומבאר גס-כן באגדה הנ"ל, שנאמר שם בעת שהיה בדיחא דעתה: גם מה שמוכא במאמר הזה על פסוק ואיה השה לעולה, מרמז באגדה הנ"ל, שנאמר שם: אי בעי מנה כל חללי דעלמא - זה סוד בחינת חלל הפנוי, שהוא כביכול פנוי מאלקותו ויתברך, ובאמת בודאי אי אפשר שלא יהיה שם גס-כן השם יתברך, כי אם-כן מהיכן יקבל חיות. אך זהו בחינת הנ"ל, שמקבל חיות מבחינת מאמר סתום, בחינת בראשית וכו'. גם מה שמוכא לקמן בענין יראה ורא שבת שיד גס-כן לכאן, כי כל יראה יש לה מאמר וכו', ויש מאמר שכולל כלם וכו' כנ"ל. גם מה שמוכא לקמן בענין השגחה שיד גס-כן לזה, על אגדה הנ"ל: מאי טעמא תרגולא מדלי עינא. ולא זכינו לשמע באור כל זה):

יג

בשחולקין על האדם, נמצא שרודפין אותו, והוא בורח בכל פעם להשם יתברך, וכל מה שחולקין עליו יותר, מקרבין אותו יותר להשם יתברך, כי השם יתברך בכל מקום, בבחינת (תהלים קלט): אם אפק שמים שם אתה, ואציעה שאול הנך, נמצא שכל מקום בורח להשם יתברך. וזה בחינת: ופרעה הקריב - שהקריב את ישראל לאביהם שבשמים (מ"ד בשלח, פ' כא), שעל-ידי רדיפתו אותם נתקרבו יותר להשם יתברך כנ"ל:

יד

רבים לוחמים לי מרום (תהלים נ), הינו שיש לו שונאים למעלה במרום, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע' פנהדרין מד: וברך קג): כשם שיש צרים מלמטה, כך יש צרים מלמעלה:

טו

אלו המתפארים עצמן בשקר בגדולות ונפלאות, וכאלו אין שום דבר נמנע מהם, והפל בידם, ויש מהם שהם מנהיגי הדור - הנה עקר פחם ויניקתם הוא רק מהצדיקים הגדולים, כי יש צדיקים אמתיים גדולים במעלה, ויש להם פה קדוש ודרבם לדבר גדולות ונפלאות, והם באמת יכולים לעבד ה' בכל דבר שבעולם: באכילה ושתיה ושאר דברים, וכמוכא בפנונות, שלפעמים ממתיקין דינים על-ידי אכילה ושתיה. ויש צדיקים אמתיים, שיכולין לעשות פדיון על-ידי אכילתם וכיוצא. ומחמת ההתפארות של אלו הצדיקים הגדולים, שיוצא מפיהם הקדוש, מזה בא שנמצאים צבועים שקרנים, שמתדמים עצמן בקוף, ומתפארים עצמן גס-כן ממש באלו הלשונות של התפארות, שיוצא מפה קדוש של הצדיק האמת. וכעין שמצינו בנביאים, שירמיה היה מתנבא בשוק העליון: הנני שובר את קשת עולם וכו' (ירמיה מט); וחנניה בן עוזר נביא שקר היה מתנבא בלשון זה ממש להפך (פנהדרין פט); כמזכר מתנהג עכשו, כנ"ל. אבל עקר יניקתם - רק מצדיקים באלו שהולכים בגדולות ונפלאות כנ"ל, כי מצדיקים פשוטים, עובדי ה' בפשיטות,

לשון הנמרא:

מאי טעמא גמלי זומרי
גנובתה, משום דאכל ביסי.
מאי טעמא תורא אריכא
גנובתה, משום דדיר באגמי,
ובעי לכרבושי בקי:

רש"י:

דאכלא ביסי. קוצים, לפיכך זנבו
קצר, כדי שלא ידבקו בו הקוצים.
ובעי לכרבושי בקי. להכריח
היתושים:

וזהו ששאל רבי זירא את רב
יהודה: מאי טעמא גמלא
זומרי גנובתה ותורי אריכא גנובתה
(שבת עז:). גמלא - זה בחינת הצדיק
הפשוט, בבחינת (תהלים קלא): ולא
הלכתי בגדולות ונפלאות כגמול
עלי אמו; כי הוא מתנהג
בפשיטות, ואינו מדבר גדולות, וכל
עבודתו הוא בבחינת שתירה, כי
אין יוצא מפיו גדולות ונפלאות,
והוא רק כגמול עלי אמו, וזהו
בחינת גמלא:

וזומרי גנובתה - זה בחינת נביא ומורה שקר, הוא הזנב, כמו
שכתוב בישעיה. הינו אלו הצבועים המשקרים, בחינת
נביאי השקר, שאחיותם הוא רק בצדיקים הגדולים כנ"ל. אבל
בצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אין להם אחיזה כלל, וזהו
וזומרי גנובתה כנ"ל. וזהו: תורי אריכא גנובתה - זהו בחינת
הצדיקים הגדולים, בחינת: כבוד שורו הדר לו כנ"ל. ואריכא
גנובתה - הינו שעקר יניקת הנביא ומורה השקר, שהוא הזנב,
הוא רק אצלם כנ"ל. וזהו שהשיב: משום דאכלי קוצי; הינו שאלו
הצדיקים הפשוטים, שהם בחינת גמלא, אכלי קוצי - שאוכלים
ומכלים את הקוצים והחוחים הפוכבים את השושנה העליונה.
ושושנה זה בחינת הדבור הקדוש, בחינת (ש"ה ח): שפתותיו שושנים
וכו', כי הם עוסקים בתורה ועבודה יום ולילה, ומכלים כל
החוחים, שלא יהיה להם יניקה מהדבור הקדוש. כי מעבודה
פשוטה בתמימות אין להם יניקה כנ"ל, כי אינם יכולים להתדמות
אליהם ולנהג שקר שלהם עלידם, מאחר שהנהגתם רק בתמימות
ובפשיטות כנ"ל:

ותורי אריכא גנובתה, משום דדירי באגמי ובעי לכרבושי בקי.
דדירי באגמי - הינו שמקבלים דבור פיהם הקדוש
מבעלי-צדקה, מבחינת: ההפכי הצור אגם מים כנ"ל. וזהו: דדירי
באגמי ובעי לכרבושי בקי - בחינת יב"ק הנ"ל, שצריכין לגרש
ה"יב"ק של הצדקה שנותנין רשעים, כי אצלם נפגם ה"יב"ק כנ"ל,
וגורם רעה להצדיק שמקבל דבור פיו מהם כנ"ל, ועליהן הוא
טובה גדולה מה שיוצק מהם הנביא וכו', שהוא הזנב, שעלי-ידיו
מגרשין הרשעים מעצמן, כי מכשילין אותם בשקרנים הנ"ל, שפוגין
אליהם ונותנין להם הצדקה, ונצולין הצדיקים, כנ"ל:

מז

הקשו: מפני מה בשהאדם מבקש פרנסה, אין נותנין לו תכף מן
השמים, כי אם עלי-ידי סבות, לכל אחד לפי סבתו -
שזה צריך לזרע תבואה ולחרש ולקצר וכו', וזה צריך לנסע ולמצא
צרך פרנסתו שם, וכיוצא בזה; ולמה לא נותנין לו תכף, בשעה
שמבקש פרנסתו, מזמן:

והתירוץ: דע, שכל הפרנסה של ישראל צריכין לקבל עלי-ידי
המלך (א), כמו שכתוב במלך (דניאל ד): אילנא די חזית

די רבה ותקף וכו' ומזון לכלא בה אנת הוא מלכא. ועקר המלכות
הוא עלי-ידי ענוה, בבחינת (משלי טו): ולפני כבוד ענוה, שעקר כבוד
וגדלת המלכות הוא עלי-ידי ענוה דיקא, כי כן דרך המלכות בכל
פעם, שצריך שיקדים ענוה לכבודו וגדלתו, כמו שבכל יום בשעה
שקם ממטתו, שאזי עדין הוא בקטנות, שמלכש במלבושים
פשוטים, וגם פניו אינו בצחות וזפות עדין קדם הרחיצה, ואחר-כך
מיפה עצמו ומתלבש בבגדי כבוד, ומתפשט בגדלתו בדרך המלך.
וכן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (יומא כב:): מפני מה לא נמשכה
מלכותו של שאול? מפני שלא היה בו שום דפי, כי אין ממזין
פרנס על הצבור אלא-אם-כן קפה של שרצים תלויה מאחוריו,
שאם תזוח דעתו עליו, אומרים לו: פלך מאחריך. כי עקר המלכות
- עלי-ידי ענוה כנ"ל, וכל מה שיש להמלך ענוה ביותר, מתפשט
מלכותו ביותר כנ"ל. וכשנמשך המזון עלי-ידי המלך כנ"ל, נעשה
ממנו ברורים, כגון תבואה, שהרבה ממנה אוכלין בהמות,
ואחר-כך מתפרר עוד, ואוכלין ממנה עופו"ם, עד שמתפרר ממנה
לישראל. וגם בהאכילה יש ברורים, עד שמתפרר ונעשין מהם
אמרי שפר, דהינו ברכות שמברכין עליהם תחלה וסוף, ומתפללין
ועובדין השם ותפלה בכתות האכילה. וזה בחינת (בראשית מט): מאשר
שמנה לחמו והוא יתן מעדני מלך, נפתלי אילה שלוחה הנותן
אמרי שפר. שמנה לחמו וכו', דהינו הפרנסה, שהיא בחינת מעדני
מלך, כי מקבלין אותה עלי-ידי המלך, ועלי-כך תכף בתיב אחריו:
נפתלי וכו' הנותן אמרי שפר, דהינו אמרי שפר של ברכות ותפלות
וכיוצא, שנעשין מן הברורים של מעדני מלך כנ"ל. ואלו הברורים
הם בחינת קמרת, כידוע, שקמרת היא בחינת ברורים:

ומאלו אמרי שפר שנעשין מן מעדני מלך, נעשה עטרה להמלך,
וגם יכולין לראות זאת העטרה. וזהו בחינת (ש"ה ג): צאניה
וראינה בנות ציון במלך שלמה, בעטרה שעטרה לו אמו ביום
חתנתו וביום שמחת לבו - הינו לראות העטרה של המלך שנעשה
ביום חתנתו, כי התחברות שמתחברין האמרי שפר עם המלך, זה
בחינת חתנה, בבחינת (משלי כב): חן שפתיו רעהו מלך; שחן
השפתים, דהינו האמרי שפר, מתחברין עם המלך בבחינת רעות
- וזהו ביום חתנתו. וזהו: וביום שמחת לבו - זה בחינת קמרת,
בבחינת (משלי כו): שמן וקמרת ישמח לב; כי הברורים שממם נעשה
אמרי שפר כנ"ל, שממם נעשה העטרה כנ"ל, הם בחינת קמרת
כנ"ל. וזהו: שעטרה לו אמו - הינו בחינת חנה, שהיא היתה אם
כל חי (בראשית ג), כי חנה - ראשי-תבות: המעטרכי חסד ורחמים
(תהלים קט); הינו בחינת העטרה הנ"ל, שנעשה עלי-ידי בחינת:
המשפיע פטוב עדיך, דהינו בחינת מעדני מלך כנ"ל: (והעקר חסר)

והכלל - שצריכין לראות את המלך, בבחינת (ישעיה לג): מלך בפיפי
תחינה עניך, דהינו בשהוא בפיפי וגדלתו, ולא בשעת
קטנות. ואם היו נותנין לו פרנסתו תכף ומיד, לחם מזון, היה
אפשר שיראה את המלך בשעת קטנות, כגון בשעה שמקטין את
עצמו ומחשב את עצמו שקפה של שרצים תלויה מאחוריו וכיוצא,
כנ"ל; אבל עכשו, שנותנין הפרנסה עלי-ידי סבובים, נמצא שבאה
בעתים מיחדים, כי לכל ספה צריכה עת מיחד, עד שתצא

טוב, אזי מנהיג אותו בהשגחה, וכשהוא אינו טוב, ואם היה מנהיג אותו בהשגחה - לא היה יכול להגיע לו שום טובה, אזי מניח אותו על הטבע, ויכול להיות שיהיה לו טובות על-פי הטבע. ואם לא היה רק השגחה, היה אפשר שתתבטל ההשגחה לגמרי, כי כשהיה רואה יתברך שאין האדם מתנהג כראוי, היה פועם, והיה מסיר ההשגחה לגמרי; אבל עכשו מניחו על-פי הטבע, וכשהוא חוזר למוטב, משגיח עליו כנ"ל. ובאמת אין אנו יכולין להבין מהו טבע והשגחה, כי באמת גם הטבע היא השגחתו יתברך, וזה אי אפשר לאדם להבין שני דברים כאחד, דהינו הטבע, שבאמת היא השגחתו יתברך:

יח

ספנה גדולה להיות מפרסם ולהנהיג העולם. לא מפעיא בשאינו ראוי כלל, ולובש טלית שאינו שלו, רק אפלו עובדי השם באמת, גדולי הדור, יש עליהם ספנות נוראות בהנהגת העולם. כי איש פשוט, רחוק מאוד שיעבר על רציחה, אפלו אם אינו איש פשר, כי אין לו תאוה לזה, ואפלו בפשעו, חס ושלום, לתאוה כזו, רחמנא לצלן, אינו בא לידו, ויש לו כמה מניעות לזה; ואפלו אם יעבר, לא יעבר כי אם לעתים רחוקות, וקרוב שלא יעבר רק פעם אחת כל ימיו. אבל בהנהגת העולם ובחדושי דאורייתא שמחודשין, יכולים לעבר ממש גנב ונאף ורצח בכל פעם, בכל רגע, רחמנא לצלן (א):

יט

עקר התכלית והשלמות הוא רק לעבד השם בתמימות גמור, בלי שום חכמות כלל. כי יש מחקרים שאומרים, שעקר התכלית והעולם הפא הוא רק לדעת כל דבר כמות שהוא, כגון לידע הפוכב כמו שהוא, לידע מהותו ומפני מה עומד במקום ההוא. כי יש משפיל ומשפיל ושכל, דהינו הכח המשפיל, והשכל בעצמו, והדבר המשפיל. וזהו התכלית והעולם הפא אצלם, שיהיה נעשה אחד מהמשפיל והמשפיל, והם מבליים ימיהם על זה בעולם הזה לחקר ולהשיג המשפלות, שזהו התכלית אצלם, וזהו בעצמו העולם הפא לדעתם, רק שבעולם הזה, שמלבשין בגוף, אין להם תענוג כלל מן החקירות, ובעולם הפא, שיתפשטו מהגוף, יתענגו מאוד מזה. ולדעתם הרעה, עקר השגת התכלית הוא על-ידי חקירות וחכמות חיצוניות שלהם:

אבל באמת אצלנו עקר השגת התכלית הוא רק על-ידי אמונה ומצוות מעשיות, לעבד השם על-פי התורה בתמימות ובפשיטות, ועל-ידיה בעצמו זוכין למה שזוכין, עין לא ראתה וכו', כמו שכתוב (תהלים קיא): ראשית חכמה יראת ה' - שעקר ראשית וקדימת החכמה הוא רק יראת ה', שצריך להקדים היראה להחכמה.

ותדע, שאין הדבר בדעתם, חס ושלום, כי אם-כן לא ישיגו התכלית, רק מתי מעט מעט מאד, דהינו הפעל-שכל פילוסופים, ומה יעשו קטני הערך, שאין להם שכל כזה לחקר חקירות, לדעת המשפלות, שהם רב ועקר העולם, איד ושיגו הם את התכלית:

הפרנסה אליו, ועל-כן לא יבוא לראות את המלך בקטנותו, רק בפי' כנ"ל, כי אין נותנין לו הפרנסה תכף, רק בעת מיוחד, באפן שלא יראהו רק בפי', בבחינת: מלך בפי' וכו'. כי על-ידי הפרנסה רואין המלך בעטרה כנ"ל. וזה הסוד מרמז בפסוק (תהלים קמה): עיני כל אליך ישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. פותח את ידך וכו'. עיני כל וכו' - והו הקשיא הנ"ל, הינו: עיני כל אליך ישברו, ואתה נותן להם את אכלם בעתו, דהינו, שמבקשין על פרנסה, ואין נותנין תכף, רק בעתו כנ"ל. והתרוץ: פותח את ידך ומשביע לכל חי רצון: (ולא סים)

יז

צריך לנהר מאד להיות שמח וטוב לב בשבת, כי מעלות וקדשות שבת גדולה ויקרה מאד, כמובא, ובפרט ב"ראשית-חכמה" בשער הקדשה בתחלתו, עין שם. וראוי ונכון ללמד בראשית-חכמה בשער הנ"ל, ולשום לבו היטב על כל הדברים הנאמרים שם בענין קדשת ומעלות שבת-קדש, כי יש שם כמה דברים פרטיים יקרים מקדשת ומעלות-שבת, כי כל ענין ומעלה הנאמר שם על שבת הוא דבר בפני עצמו, והבן שם היטב, כדי שיתלחב לבו לקבל שבת בשמחה גדולה ועצומה כראוי. ועל-ידיה היראה בשלמות, דהינו עם דעת, כי בחל אפשר שיהיה היראה עם פסילות, בבחינת (איוב ד): הלא יראתך בסלתך; ועקר הפסילות הוא מחמת השעבוד שיש בחל, כי על-ידי השעבוד אין הדעת שלם, וכמו שכתוב במואב (ירמיה מח): שאנן מואב מעוריו וכו', ובגולה לא הלך, על-כן עמד טעמו בו וכו'; וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה יב), כי על-ידי שעבוד וגלות, הדעת מבלבל; אבל בשבת הוא חרות, וכשיש חרות ואין שעבוד וגלות, אזי הדעת שלם כנ"ל. ועקר החרות - על-ידי התענוג והשמחה של שבת, בחינת (ישעיה נח): אז תתענג על ה', הנאמר בשבת, ועל-ידיה נעשה חרות, בבחינת (שם נח): כי בשמחה תצאו, שעל-ידי שמחה יוצאין לחרות. וכשיש חרות, הדעת בשלמות כנ"ל, ואזי היראה כראוי, בבחינת ירא שבת (תקו"ז תקון ט), כי אז היראה בלי פסילות שיש בימי החל, כי עקר הפסילות - מחמת השעבוד כנ"ל. ובזה מעלין היראות הנפולות, דהינו מה שיראים לפעמים משר וכדומה, כי על-ידי הדעת מרימין אותן. ועקר הדעת הוא בשבת על-ידי השמחה, שעל-ידיה יש חרות, ואזי הדעת בשלמות כנ"ל:

והכלל, שצריך לנהג שמחה גדולה בשבת-קדש, ולכלי להראות שום עצבות ודאגה כלל, רק להתענג על ה' ולהרבות בתענוגי שבת בכל מיני תענוג, הן אכילה ושתיה, הן מלבושים כפי מה שיכול, כי אכילת שבת היא בלה רוחניות, פלו קדש, ועולה למקום אחר לגמרי מן אכילת חל, כמבאר במקום אחר (לעיל בס' נז, ובס' רעז. וע' זוהר ויקהל דף רות, ובמק"מ שם):

דרך השם יתברך - להביט על הטובות שעושין, ואף שנמצא בהם גם-כן מה שאינו טוב, אינו מסתפל על זה, כמו שכתוב (במדבר כג): לא הביט און ביעקב (א); מפל-שפן שהאדם אסור לו להביט על חברו לרעה, למצא בו דוקא מה שאינו טוב ולחפש למצא פגמים בעבודת חברו, רק אדרבא, מחיב להביט רק על הטוב. ולזה טובה גדולה שיש טבע והשגחה, כי כשהאדם עושה

שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תנחומא, והובא ברש"י תצא), שהיה עמלק חותך מילות וזרק כלפי מעלה, כי מילה היא מצוה ראשונה, שנצטוו בה אברהם אבינו, שהיה ראש למאמינים; ועמלק, שהוא בחינת הפילוסופים והכופרים, הוא כופר בכל המצוות, ומפרש הכל על שכליות לבד כנ"ל. וזהו: חותך מילות וזרק כלפי מעלה - שכוfer במצוות מילה, וזרקה כלפי מעלה, אל השכל. כי הם מפרשים הכל רק על שכליות לבד, וכופרים בעשיות המצוות כנ"ל. אשרי מי שאינו יודע מהם כלל. ועל-כן עקר הכנעתו - עלידי אמונה, בחינת: ויהי ידיו אמונה וכו', כנ"ל:

(וזאת התורה לא שמעתי מפיו הקדוש בעצמו, ועין בהשמות מזה).

ב

שקד לא"ב חדש - מריבה אות י

עלידי המחלקת שיש בעולם, עלידייזה נעשין מפרסמים קדם ומנם. הינו, כי פשאחד נכנס בעבודת-השם, הוא צריך לשהות ולהתמיהה עד שיתפרסם בעולם; ועלידי פנם המחלקת נתפרסם קדם ומנו, ועלידייזה הם גורמים חזק והפסד להאיש הזה, שנעשה מפרסם קדם ומנו, או גם להדרך לעבודת השם, שהיה זה רוצה לגלות בעולם, ואזי גורמין מיתה לבעלי המחלקת. ולפעמים, שאין הפגם גדול כל-כך, אזי גורמין עניות:

וזה הסוד מבאר בתורה בפסוק (שמות כא): וכי ינצו אנשים יחדו ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה וכו'. כי בשמתחיל לנכנס לאיזה דרך, הוא בחינת הריון, וצריך להתעלם שם בבחינת עבור, כי עדן לא נתגלה זה הדרך בעולם, רק הוא נכנס לשם לגלותו, ואזי הוא בחינת הריון, בבחינת (משלי ד): בדרך חכמה היריתי, בחינת הריון, וצריך לשהות שם ולהתמיהה, לחפם עצמו שם כמו עבר במעי אמו, עד שיגיע הזמן שיצא לאור העולם, לגלות זה הדרך בעולם, וכשיצא קדם ומנו, זה בחינת נפל. ופגם זה נעשה עלידי מחלקת כנ"ל:

וזה בחינות: וכי ינצו אנשים יחדו - הינו מחלקת, עלידייזה: ונגפו אשה הרה ויצאו ילדיה - הינו בחינת המפרסמים שנעשין קדם ומנם, שהם בבחינות נפלים כנ"ל. וענשם מיתה או עני, לפי הפגם כנ"ל. וזה: אם לא יהיה אסון - פרש רש"י: באשה. הינו, שלא יפסידו ויקלקלו את הדרך חכמה בעצמו, שהוא בחינות אשה הרה כנ"ל, רק יפסידו הנפלים, דהינו האנשים בעצמן, שנתפרסמו ויצאו בעולם קדם ומנם.

כי כמו שבאשה הרה, כשנזנפין אותה עד שמפלת נפלים, יש שתי בחינות, דהינו שלפעמים היא מפסדת הנפלים לבדם, שמפלת אותם עלידי שיצאו בלא עתם, ולפעמים גם האשה הרה בעצמה נזקקת עלידייזה ונסתלקה; כמו-כן בבחינות הנ"ל, הינו שלפעמים נפסדין האנשים בעצמן, שנתפרסמו קדם ומנם, שהם בחינת נפלים, אבל עדן לא נסתלק הדרך חכמה בעצמו, רק הנפלים לבד, ויכולין אחרים להתעבר שם בבחינת הריון הנ"ל, כמו במשל אשה הרה כנ"ל, ולפעמים נפסד גם הדרך חכמה

אבל באמת עקר השגת התכלית הוא רק עלידי תמימות דיקא, דהינו יראת-השם ומצוות מעשיות בפשיטות גמור. וזהו (סוף קהלת): סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור, כי זה כל האדם; הינו ששלמה המלך, עליו השלום, מלמד אותנו, שעקר השגת התכלית, שהוא בחינת סוף דבר, הוא רק עלידי תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולשמור מצותיו בפשיטות. וזהו: סוף דבר הכל נשמע, את האלקים ירא ואת מצותיו שמור; שהיה בחינת תמימות ופשיטות, ליראה את ה' ולקיים מצותיו בעבדא וכו' בפשיטות כנ"ל. וזה שפיים: כי זה כל האדם - הינו כי זה יכול כל אדם לקיים, ולהשיג עלידייזה את התכלית, מאחר שעקר הוא את אלקים ירא וכו', על-כן יכול כל אדם להשיג התכלית, כי זה כל אדם יכול לקיים:

ובאמת הוא אסור גדול מאד להיות מחקר, חס ושלום, וללמוד ספרי החכמות, חס ושלום. רק הצדיק הגדול מאד, הוא יכול להכניס עצמו בזה, ללמוד השבע חכמות, כי מי שנכנס בתוך החכמות הללו, חס ושלום, יכול לפל שם:

כי יש אכן נגף בכל חכמה וחכמה, שהיא בחינת עמלק, שעלידי האכן הנגף הזה יכולין לפל, חס ושלום, כי עמלק היה פילוסוף ומחקר, וכפר בעקר, כמו שכתוב (דברים כה): ולא ירא אלקים, דהינו שהוא רק נזהג על-פי חכמות, ואין לו יראה כלל. אבל הצדיק, כשנכנס באלו השבע חכמות, הוא מחזיק עצמו ונשאר קים על עמודו עלידי אמונה, בבחינת (חבקוק ב): וצדיק באמונתו יחיה. כי שבע יפול צדיק וקם (משלי כד); הינו שהצדיק הגדול הולך דרך אלו השבע חכמות, ואף-על-פי ששם יכולין להחליק ולפל עלידי האכן נגף, בחינת עמלק כנ"ל, אבל הצדיק - שבע יפול, וקם, עלידי אמונה כנ"ל. וזה: שבע יפול צדיק וקם - סופית-תבות "עמלק", שהוא האכן נגף של השבע חכמות, שעלידו נפלין, חס ושלום, אך הצדיק שבע יפול, וקם עלידי אמונה כנ"ל. וזה שכתוב במשה רבנו (שמות י): ויהי ידיו אמונה, במלחמת עמלק, כי עלידי אמונה החליש את עמלק, דהינו החכמות והחקירות כנ"ל. וזה: ויהי ידיו אמונה. ידיו - הינו בחינת מצוות מעשיות, שהם בחינת אמונה, כמו שכתוב (תהלים קיט): כל מצותיך אמונה; שעלידי אמונה ומצוות מעשיות, שהם הפך בחינת עמלק, החלישו כנ"ל. ואמונה זה תפלה, כמו שתרגם: פרישן בצלו; כי התפלה משנה הטבע, ונתפסלין החכמות והחקירות, שהם הולכים על-פי הטבע. וזהו עקר התכלית אצלנו, שתהיה התפלה נכללת באחדותו יתברך, בבחינת (דברים י): הוא תהלתך והוא אלקיך, שהתפלה והשם יתברך אחד, כביכול, וזהו עקר התכלית באמת:

והמחקרים והכופרים מפרשים כל התורה פלה על-פי חכמות ואפיקורסות שלהם, שכל התורה, ואפלו מצוות מעשיות הכתובים בתורה, מפרשים הכל על-פי צורה ושכל; לא מביא מעשיות הכתובים בתורה, אומרים שהם מרמזים רק על הנמשל והצורה לבד, דהינו שכליות שלהם, אלא אפלו מצוות מעשיות המפרשים בתורה, מפרשים הכל שהם מרמזים רק על שכליות וחכמות שלהם, וכופרים בפשוטו לגמרי. וזהו בחינת מה

בעצמו, באפן שאפלו איש אחר אינו יכול לכנס לשם בבחינת הריון, לגלות ולהוציא זה הדרך לעולם, שזה בחינת מיתת האשה הרה כנ"ל. ולפי הפגם, בן הענש, כמו שמפרש בתורה: אם לא יהיה אסון - באשה, ענוש יענש - בממון, הינו עניות, שנעשה כשאין הפגם גדול כל כך כנ"ל. ואם יהיה אסון - באשה, שגרמו להפסיד גם הדרך בעצמו כנ"ל, אזי: ונתת נפש תחת נפש, הינו מיתה כנ"ל. ה' יצילנו:

כא

בשמונה עשרה חודשית תורה, ואזי יש אלו הידועים, המסתכלים ומצפים על זה, וצריך להעמיד אנשי חיל, להעמידם לפנייהם ולאחריהם, כדי שלא יתקרב זר, וזה נעשה עלי ידי למוד הפוסקים, שצריך ללמוד פוסקים קדם החדוש שמחדש ואחר כך, ועלי ידי זה נעשין בחינת אנשי חיל מלפניהם ומלאחריהם, והתורה יורדת והולכת ביניהם לבטח, כי האנשי חיל עומדים עם הכליון, ואינם יכולים אלו הנ"ל להתקרב:

כב

בענין ההכנעה טועים העולם הרבה, כי הלא כמה אנו מניעין עצמנו בעבודות ובתפלה כדי לצאת ממחין דקטנות למחין דגדלות, ואם כן אי אפשר שיהיה ההכנעה בפשיטות, כי אם כן הוא נכנס לקטנות, ועל כן בהכרח שיש בזה דעת, ועל כן לאו כל אדם יכול להיות ענו כראוי, רק משה רבנו, עליו השלום, הוא היה ענו מפל האדם אשר על פני האדמה (במדבר יב), ורבותינו זכרונם לברכה קראו לענוה שאינו כראוי - חנפה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה מא): על ירמיה הנביא, שהיה ענו נגד הנביא שקר חנניה, ואמר לו בהכנעה: אמן, בן יעשה ה'; ואמרו רבותינו זכרונם לברכה על זה: כל המחניף וכו' לסוף נופל ביד בנו וכו'.

כג

בענין השמחה. על פי מושל, שלפעמים בשבני אדם שמחים ומקדים, אזי חוטפים איש אחד מבחוי, שהוא בעצבות ומרה שחורה, ומכניסים אותו בעלי פרחו לתוך מחול המקדים, ומכריחים אותו בעלי פרחו שיהיה שמח עמהם גם כן; בן יש בענין השמחה, כי בשאדם שמח, אזי המרה שחורה ויפורים נסתלקים מן הצד. אבל מעלה יתרה - להתאמץ לדרך אחר המרה שחורה דוקא, להכניס אותה גם כן בתוך השמחה, באפן שהמרה שחורה בעצמה תתהפך לשמחה, שיהפך המרה שחורה וכל היסורין לשמחה, בדרך הבא לתוך השמחה, שאז מגדל השמחה והחדות מחפך כל הדאגות והעצבות והמרה שחורות שלו לשמחה. נמצא, שחוטף המרה שחורה ומכניס אותה בעלי פרחו לתוך השמחה, כמשל הנ"ל:

וזה בחינת (ישעיה לה): ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה - שהיגון ואנחה בורחים ונסים מן השמחה, כי בעת השמחה דרך היגון ואנחה לעמוד מן הצד כנ"ל, אבל צריך לדרך אחריהם דוקא, ולהשיגם ולהגיעם, להכניס אותם דוקא לתוך השמחה כנ"ל. וזהו:

ששון ושמחה ישיגו וכו' - שהששון ושמחה ישיגו ויתפסו את היגון ואנחה, שהם נסים ובורחים מן השמחה, להכניס אותם בעלי פרחם לתוך השמחה כנ"ל. כי יש יגון ואנחה שהם הסטרא אחרא, שאינם רוצים להיות מרכבה אל הקדשה, ועל כן הם בורחים מן השמחה, על כן צריך להכריח אותם לתוך הקדשה, דהינו השמחה, בעלי פרחם, כנ"ל:

כד

מצוה גדולה להיות בשמחה תמיד, ולהתגבר להרחיק העצבות והמרה שחורה בכל כחו. וכל החולאת הבאין על האדם, כלם באין רק מקלקול השמחה. כי יש עשרה מיני נגינה, שהם בחינת שמחה, כמו שכתוב (תהלים צב): עלי עשור וכו' כי שמחתני ה' בפעלך וכו'. ואלו יו"ד מיני נגינה באין בתוך עשרה מיני דפיקין, והם מחיין אותן (ס), ועל כן כשיש קלקול ופגם בהשמחה, שהיא בחינת יוד מיני נגינה, עלי ידי זה באין חולאת מן היוד מיני דפיקין, שנתקלקלן עלי ידי קלקול היוד מיני נגינה, שהם השמחה כנ"ל. כי כל מיני חולאת כלולים ביוד מיני דפיקין, וכן כל מיני נגונים כלולים ביוד מיני נגינה, וכפי קלקול השמחה והנגון, בן בא חולאת כנ"ל. וגם חכמי הרופאים האריכו בזה, שכל החולאת - עלי ידי מרה שחורה ועצבות, והשמחה הוא רפואה גדולה. ולעתיד תתגדל השמחה מאד, ועל כן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (ירושלמי סוכה פ' לולב וערבה, ובמ"ד שמיני פ' יא): עתיד הקדוש ברוך הוא להיות ראש חולה לצדיקים לעתיד לבוא, דהינו שיעשה מחול לצדיקים, והוא יתברך יהיה ראש חולה, כי שכינה למעלה מראשותיו של חולה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים מ), שאמרו: ה' יסעדנו על ערש דיו; כי אין להחולה שום חיות, רק השכינה מחיה אותו, ולעתיד עלי ידי השמחה יתתקן כל החולאת כנ"ל, ואז יהיה השם יתברך ראש חולה, דהינו ראש המחול כנ"ל, כי השמחה היא בחינת תקון החולה כנ"ל. ובשביל זה נקראין השמחה והרקודין חולה כנ"ל, כי הם תקון החולאת כנ"ל:

והכלל, שצריך להתגבר מאד בכל הכחות להיות אד שמח תמיד, כי טבע האדם - למשך עצמו למרה שחורה ועצבות מחמת פגעי ומקרי הזמן, וכל אדם מלא יפורים, על כן צריך להכריח את עצמו בכח גדול להיות בשמחה תמיד ולשמח את עצמו בכל אשר יוכל, ואפלו במלי דשמותא. אף שגם לב נשבר הוא טוב מאד, עם כל זה הוא רק באיזו שעה, וראוי לקבע לו איזה שעה ביום לשפר לבו ולפרש שיחתו לפניו יתברך, כמובא אצלנו, אבל כל היום בלז צריך להיות בשמחה, כי מלב נשבר בקל יכולין לבוא למרה שחורה, יותר מאשר יכולין לפשל עלי ידי שמחה, חס ושלום, לבוא לאיזה הוללות, חס ושלום, כי זה קרוב יותר לבוא מלב נשבר למרה שחורה. על כן צריך שיהיה בשמחה תמיד, רק בשעה מיוחדת יהיה לו לב נשבר:

כה

ההתבודדות הוא מעלה עליונה וגדולה מן הכל, דהינו לקבע לו על כל פנים שעה או יותר להתבודד לבדו באיזה חדר או בשדה, ולפרש שיחתו בינו לבין קונו במענות

טובה להרחיב דעתו. ודע, כי הדעת מלבש בחסדים, וכששוחה במדה בראוי לפי ערכו, אזי נתרחב דעתו ונתרומם מחו, ואזי נגדליו החסדים ביותר על ידי השתיה, כי כשנתרומם הדעת, נתרוממין ונגדליו החסדים, כי הדעת מלבש בחסדים כנ"ל. ועל זה אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין סה): כל המתפתה ביינו, יש בו מדעת קונו. מתפתה דיקא, בחינת חסדים, שעל ידי הנין נגדליו החסדים. והוא מתפתה - שעל ידי הגדלת החסדים הוא מתפתה ומתפס, אף על פי שלא היה ראוי להתפתות לפי חסדים סתם, והיה יכול להיות רגז, אבל על ידי הגדלת החסדים על ידי הנין הוא מתפתה כנ"ל. אבל השוחה יותר מדי ומשתכר, אזי אדרבא, מתגברין תקף הנבירות, ונעשה כעס ורגז, ולפעמים מתגברין גבירות דסמרא אחרא, ויוכל לבוא לידי רעות וכו', חס ושלוש:

ודע, שעל ידי שכרות שוכחין כל המצוות והאזהרות שצוה משה רבנו, עליו השלום, כי משה הוא מלבש בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר, ומזכיר כל איבר ואיבר שיעשה המצוה השייכה לאותו איבר, כי רמ"ח מצוות, כנגד רמ"ח איברים. ועל כן משה נקרא "מחקה" (דברים לו), שהוא גימטריא רמ"ח, שמזכיר רמ"ח מצוות כנ"ל. ועל ידי השכרות שוכח אותם, בבחינת (משלי לא): פן ישתה וישכח מחקק, שעל ידי השתיה והשכרות שוכח רמ"ח מצוות של משה כנ"ל. והתלבשות משה באיברים, זהו בעצמו בחינת התלבשות הדעת בחסדים כנ"ל, כי משה הוא הדעת, והאיברים הם רמ"ח, בחינת אברהם איש החסד, שהוא גימטריא רמ"ח איברים:

כו

מי שהוא פרנס חדש או מנהיג, שקורין "רוג'יר", והוא מנהיג בכשרות וביושר, ורואה ומסתפל להפיל הפשאו על כל אחד בראוי לו, כפי מה שמעריך את כל אחד ביושר להכביד על זה ולהקל על זה בראוי, על ידי זה מבטל הארבע מדות רעות, דהיינו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים ולשון הרע. והסוד - כי הנדר שנודרין צריכין לשלם מיד, והמאחר נדרו גורם אלו הארבע מדות הנ"ל, בדאיתא במדרש (ויקרא פ' לו), שלמד מעקב, שבשביל שאחר נדרו בא לידי ארבע הנ"ל. עבודה זרה - שנאמר: הסירו את אלקי הנכר. גלוי עריות - ותצא דינה וכו'. שפיכות דמים - בשכם. לשון הרע - וישמע את דברי בני לכן. ואיתא (שם), שבשביל שראה משה בסבלות בני ישראל, כמו שכתוב: וירא בסבלותם, דהיינו שנתן לב על סבלותם, שהיו מכבידין עליהם, והעבודה השייך לאיש נתנו על אשה, וכן להפך, והיה משה מסתפל על זה, והפך הדבר ונתן על כל אחד העבודה הראוי לו, מה שראוי לאיש וכו', וכן בין אנשים בעצמן הסתפל לתן על כל אחד מה שראוי לו. ואמר לו השם יתברך למשה, שעל ידי זה תזכה להתיר נדר, שנאמר בו גספן: בין איש לאשתו וכו'. נמצא, שעל ידי שמסתפלן להעריך כל אחד בראוי, על ידי זה זוכין להתיר נדרים, ועל ידי זה נצולין מארבע מדות הנ"ל, כנ"ל. והבין:

ואמת לאות, בדברי חז"ל ורצוי ופיוס, לבקש ולהתחנן מלפניו יתברך, שיקרבו אליו לעבודתו באמת. ותפלה ושיחה זו יהיה בלשון שמדברים בו, דהיינו בלשון אשכנז (במדינתנו), כי בלשון הקדש קשה לו לפרש כל שיחתו, וגם אין הלב נמשך אחרי הדבורים, מחמת שאינו מרגל כל כך בהלשון, כי אין דרכנו לדבר בלשון הקדש, אבל בלשון אשכנז, שמספרים ומדברים בו, קל וקרוב יותר לשבר לבו, כי הלב נמשך וקרוב יותר אל לשון אשכנז, מחמת שהוא מרגל בו. ובלשון אשכנז יכול לפרש כל שיחתו, ואת כל אשר עם לבבו ישיח ויספר לפניו יתברך, הן חרטה ותשובה על העבר, והן בקשת תחנונים לזכות להתקרב אליו יתברך מהיום ולהלכה באמת, וכיוצא בזה כל חד לפום דרגה. וזהו מאד להרגיל עצמו להתמיד בזה מדי יום ביום שעה מיוחדת כנ"ל, ושאר היום יהיה בשמחה כנ"ל. והנהגה זו היא גדולה במעלה מאד מאד, והוא דרך ועצה טובה מאד להתקרב אליו יתברך, כי זאת היא עצה כללית, שכולל הכל, כי על כל מה שיקסר לו בעבודת השם, או אם הוא רחוק לגמרי מכל וכל מעבודתו יתברך - על הכל יפרש שיחתו ויבקש מאתו יתברך כנ"ל. ואפלו אם לפעמים נסתמין דבריו, ואינו יכול לפתח פיו לדבר לפניו יתברך כלל, אף על פי כן זה בעצמו טוב מאד, דהיינו ההכנה שהוא מוכן ועומד לפניו יתברך, וחפץ ומשתוקק לדבר, אך שאינו יכול, זה בעצמו גספן טוב מאד, וגם יוכל לעשות לו שיחה ותפלה מזה בעצמו, ועל זה בעצמו יצק ויתחנן לפניו יתברך, שנתרחק כל כך, עד שאינו יכול אפלו לדבר, ויבקש מאתו יתברך רחמים ותחנונים, שיחמל עליו ויפתח פיו, שיוכל לפרש שיחתו לפניו. ודע, שפמה וכמה צדיקים גדולים מפרסמים ספרו, שלא באו למדרגתם, רק על ידי הנהגה זו. והמשכיל יבין מעצמו גדל מעלת הנהגה זו, העולה למעלה למעלה, והוא דבר השווה לכל נפש, מקמן ועד גדול, כי כלם יכולים לנהג הנהגה זו, ועל ידי זה יבואו למעלה גדולה. אשרי שיאחז בזה:

גם טוב לעשות מהתורה תפלה, דהיינו בשלומד או שומע איזה מאמר תורה מצדיק האמת, אזי יעשה מזה תפלה, דהיינו לבקש ולהתחנן לפניו יתברך על כל מה שנאמר שם באותו המאמר, מתי יזכה גם הוא לבוא לכל זה, וכמה הוא רחוק מזה, ויבקש מאתו יתברך, שיוצאו לבוא לכל הנאמר שם באותו המאמר. והמשכיל והחפץ באמת, יוליכו ה' בדרך אמת, ויבין בעצמו דבר מתוך דבר, איך להתנהג בזה, באפן שיהיו דבריו דברי חז"ל ומענות נכונות, לרצותו יתברך שיקרבו לעבודתו באמת. וענין השיחה זו עולה למקום גבוה מאד, ובפרט כשעושה מתורה תפלה, מזה נעשה שעשועים גדולים מאד למעלה:

כו

שך לא"ב החדש - שכרות אות ד

צריך להרחיק משכרות, ולדקדק שלא לשנות יותר מיכולתו, כדי שלא יבוא לידי שכרות, כי מעט השתיה לפי הצרך הוא

כח

דע, שיש חלוקים בין התורות, כי יש תורה שלא נתנה אפלו לדרש, ויש תורה שנתנה לדרש ולא נתנה לכתב. ויש שנתנה לכתב, וכמו שמצינו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (גיטין כו:): דברים שבעל־פה אי אתה רשאי לאמרם בכתב וכו'. ומי שידע להבחין ולהפיר בין התורות, איזהו נתנה לכתב, ואיזהו לא נתנה לכתב - הוא יכול להפיר את איש ישראל בין האמות, ואפלו אם אחד מישראל עומד בין כמה אמות, יכול להפירו. וסוד זה מרמז בפסוק (חושע ח): אכתב לו רבי תורתו כמו זר נחשבו (א); הינו כשפותבין רבי תורתו, הינו רב יותר מהראוי, דהינו שפותבין מה שלא נתן לכתב כנ"ל, אזי כמו זר נחשבו, הינו שאין יוכל להפיר את הישראל, וכמו זר נחשב אצלו, שנדמה לו לזר ולנכרי, וכן להפך, שיוכל למעות על הנכרי שהוא ישראל כנ"ל. כי עקר ההבדל שבין ישראל לאמות הוא בבחינת מה שלא נתן לכתב, בבחינת תורה שבעל־פה, כמו דאיתא (ב), שבשביל זה נתנה תורה שבעל־פה, מחמת שצפה שיהיו ישראל בגלות, ויעתיקו האמות לעצמן תורה שבכתב, על־כן נתן לנו תורה שבעל־פה, שזה אינם יכולים להעתיק, מחמת שהוא בעל־פה. נמצא, שעקר ההבדל והיתרון של ישראל על האמות הוא בבחינת תורה שבעל־פה, שלא נתן לכתב. ויש בכל אחד ואחד מישראל חלק מבחינת תורה שבעל־פה שלא נתן לכתב, ועל־כן מי שמכיר בין התורות שנתנו לכתב ושלא נתנו לכתב, הוא יכול להפיר בין ישראל לאמות, כי זה עקר ההבדל כנ"ל:

כט

בשארע שאלה בבית האדם על־ידי תערובת אסור בהתר, ואין בהתר כדי לבטל את האסור - בזה מראין לו שפגם באיזהו יחוד של מעלה, כי כל היחודים והוויגים הם בבחינת בטול אסור. וזה בבחינת: ואסר לנו את הארוסות, והתיר לנו את הנשואות; נמצא, שמאסור נעשה התר, כי בתחלה היא ארוסה, ואז היא אסורה, ואחר־כך נעשית התר בגשואין. ועל־כן גם בויג התחתון של זה העולם נאמר (תהלים סח): אלקים מושיב יחידים ביתה, הינו וויגים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ב) זה הפסוק לענין וויגים, אזי: מוציא אסירים בפושרות, הינו שנגעשה האסור בשר והתר, בבחינת בטול האסור כנ"ל. ועל־כן כשאין נתבטל האסור, והשאלה אסורה, היא סימן שפגם ביחוד של מעלה, כי היחוד הוא בבחינת בטול האסור כנ"ל:

ל

בשפא ספר חדש לעולם, וזה מבאר אצלנו שיש חדושים שנעשין על־ידי דמעות (במובא בסיון רסב), אזי אלו הדמעות של החדושים, שמהם נעשה הספר החדש, הם עומדים כנגד גזרות האמות, ומבטלן:

והדבר מבאר, כי כל כחם היא מן הדמעות של עשו (א), ועל־כן בשיש אלו הדמעות הנ"ל, הם עומדים כנגדם ומבטלן. וזה אותיות בביה - ראשייתבות: בני ישראל כחול הים (חושע

ב) - מה חול הים מין מן גלי הים שלא ישטפו העולם (ב), כן בני־ישראל מין עליהם הביה והדמעות כנגד גזרות האמות כנ"ל. וזה: והיה מספר בני ישראל כחול הים - מספר הינו מספר הנ"ל, משם בני־ישראל כחול הים, הינו בביה ודמעות של החדושים שבספר, שמגן עליהם כנ"ל:

לא

על־ידי הנגינה אדם נכר אם קבל עליו על תורה. וסימן: בפתח ישאו (במדבר ז), ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (ערכין יא): אין ישאו אלא לשון שירה, שנאמר: שאו זמרה ותנו תף; ומקרא זה נאמר במשא בני קהת, שהיו נושאים בפתח את הארון, הינו בבחינת על תורה:

לב

יש צדיקים גנוזים, והם יודעים פנים בתורה, אך הם צריכים להעלים תורתם, וכמו שמספרין מעשה מהפעל־שם־טוב עם הדרשן. וגם אצלו יש לפעמים, שידע תורה שיש לה פנים, דהינו פנים בתורה, והוא צריך להעלימה, ואינו אומרה; ולפעמים אינו פותחה כלל, ולפעמים פותחה ואחר־כך שורפה, ובאמת אם היתה נכתבת, היה מזה ספר והיה בא בתוך העולם, וגם יש בהם שמות, בבחינת שמי שנכתב בקדשה, אך העולם מקלקלן זאת, וצריכין להעלימה ולשרפה. אבל הוא טובה להעולם מה שנגעלם ונשרף תורות וספרים הללו, כי גם יש כמה ספרים, שכבר נעשו ספרים ונמחו ונאבדו מן העולם, כי בודאי הצדיקים הגדולים הקדמונים, תנאים ואמוראים וכיוצא בהם, עשו ספרים הרבה, אך נאבדו; אך הוא טובה להעולם, כי אם לא היה זאת, לא היה אפשר לנו כלל להתקרב להשם יתברך. כי יש הרבה ספרי מינין, שאם היו, חס ושלום, מתפשטין בעולם, לא היה אפשר כלל להתקרב להשם יתברך, כי ירבעם בן נבט, שעשה שני עגלי זהב ואמר: הנה אלקיך ישראל וכו' (מלכים א יב), והטעה כל ישראל אחריהם - היעלה על הדעת, שהטעה עם רב בשמות כזה לעבד עגלים? אך בודאי היה כזה חכמות גדולות מאד מאד של אפיקורסות, ואם היה, חס ושלום חס ושלום, רחמנא לצלן, נמצא עתה דף אחד מספרים הללו, חס ושלום, היו מתרחקים מאד מהשם יתברך, ולא היה אפשר להתקרב אליו יתברך כלל. ובשביל זה הוא טובה מה שנתעלמין ונשרפין הספרים הקדושים הנ"ל:

כי הספר הוא בבחינת שם ה', בבחינת: מגדל עז שם ה', בו ירוץ צדיק ונשגב (משלי יח), ואיתא בזהר (בראשית דף לו:): שם ה' - דא ספר, כי ספר במספר שם, כמובא, כי הספר הוא בבחינת שמי שנכתב בקדשה, ונתפשט בעולם ועושה שם. ודע, שכל אחד ואחד צריך לשמר את בבחינת משיח שיש לו, כי כל אחד כפי קדשתו וטהרתו, כן יש לו בבחינת משיח, וצריך לשמר מאד, שלא יתקלקל בבחינת משיח שלו. ועקר הדבר שבו תלוי בבחינת משיח הוא שמירה מנאוף, כי משיח הוא בבחינת חסם, בבחינות (איכה ד): רוח אפינו משיח ה'; ונאוף תלוי בחסם, כמו שכתוב (שמות כ): לא תנאף, ואיתא במדרש (רבה פ' נשא פ'): לא תהנה אף.

הַרוּח־קִנְיָא הוּא רִחוּוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא שׁוֹרָה עַל אֲנָפִי אֲוִרִיתָא, דְּהִינּוּ הַסְפָּרִים בְּנִ"ל; נִמְצָא, בְּשִׁנְשָׁרְפִין וְנֶאֱבָדִין הַסְפָּרִים, מִמְּוִלָּא נִסְתַּלַּק הַרוּח־קִנְיָא, שֶׁהוּא רִחוּוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁשׁוֹרָה עַל הַסְפָּרִים בְּנִ"ל:

וְזִהוּ סוּד שְׁמִי שְׁנִכְתָּב בְּקִדְשָׁה יִמְחָה, כִּי הַסְפָּר הוּא בְּחִינַת שֵׁם ה', בְּחִינַת שְׁמִי שְׁנִכְתָּב בְּקִדְשָׁה בְּנִ"ל, וְאִמְרָה תּוֹרָה שְׁיִמְחָה וְיִאֲבֹד כְּדֵי לְהַטִּיל שְׁלוֹם בֵּין אִישׁ לְאִשְׁתּוֹ, דְּהִינּוּ זִוּג הַקְדוּשׁ הַנִּ"ל, שֶׁבְּשִׁבִּיל הַשְׁלוֹם שְׂבִינִיָּהּ נִמְחִין וְנֶאֱבָדִין הַסְפָּרִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת שְׁמִי שְׁנִכְתָּב בְּקִדְשָׁה בְּנִ"ל. וְאִזֵּי נִוְשָׁאִין קַלְיֹחֲמֹר לְמַעְלָה (בְּשִׁאֲרוּ"ל שְׁבַת קמ"ח): וְזִמָּה שְׁמִי שְׁנִכְתָּב בְּקִדְשָׁה, שֶׁהוּא הַסְפָּרִים הַקְדוּשִׁים הַנִּ"ל, אִמְרָה תּוֹרָה יִמְחָה בְּשִׁבִּיל לְהַטִּיל שְׁלוֹם וְכו'; סְפָרֵי הַמִּינִין, שֶׁהֵם מִטִּילִין שְׁנָאָה וְתַחֲרוּת בֵּין יִשְׂרָאֵל וְכו', עַל אַחַת בְּמָה וְכַמָּה שְׁיִמְחָה וְיִאֲבָדוּ וְיַעֲקֻרוּ מִן הָעוֹלָם, שְׁיִמְחָה וְיַעֲקֹר וְזָכַר מִן הָעוֹלָם. נִמְצָא, שְׁעַל־יְדֵי אֲבֹדַת הַסְפָּרִים הַקְדוּשִׁים בָּא מִזְבֵּחַ, שְׁנֶאֱבָדִין וְנֶעֱקְרִין סְפָרֵי הַמִּינִין, וְאִזֵּי יְכוּלִים לְהַתְקַרֵּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, אָמֵן:

לג

וַיִּתְּךָ יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה וְכו' (שְׁמוֹת יח'), וְאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹנָם לְבָרְכָה (פְּנִיחֵרִין צד'), שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין. כִּי כָּל הַשְׁמִיחֹת הֵם רַק בְּשַׁעֲתָן, כְּגוֹן, לְמַשָּׁל, שְׁמִיחָה שֶׁל חֲתָנָה אוֹ בְּרִית, הַשְׁמִיחָה הוּא רַק בְּשַׁעֲתָן, וְאִם יִסְתַּכֵּל עַל הַסּוּף, אִין שׁוֹם שְׁמִיחָה בְּעוֹלָם, כִּי סוּף אָדָם וְכו' (בְּרֻכּוֹת יז'). אֲבָל אִם יִסְתַּכֵּל עַל הַסּוּף שֶׁל הַסּוּף, אִזֵּי יֵשׁ לוֹ לְשַׁמֵּחַ מְאֹד, כִּי סוּף כָּל סוּף, דְּהִינּוּ הַתְּכִלִּית, הוּא טוֹב מְאֹד:

וְהִנֵּה זֶהוּ רַק מִצַּד הַנְּשִׁמָּה, שֶׁמִּצְדָּה הַמּוֹת טוֹב מְאֹד, כְּמוֹ שְׁאִמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹנָם לְבָרְכָה (בִּ"ר פ"ט): וְהִנֵּה טוֹב מְאֹד - זֶה וְכו', כִּי הוּא טוֹב מְאֹד, שְׁעַל־יְדֵוֹ בָּאִין לְתַכְלִית הַטּוֹב. אֵדָּה מִי שֶׁהוּא צָדִיק, וְאִפְלוּ גּוֹפֹ נָקִי וְקְדוּשׁ מְאֹד, אִזֵּי יְכוּל לְשַׁמֵּחַ גַּם עִם גּוֹפֹ, אִפְלוּ אִם מִסְתַּכֵּל עַל הַסּוּף, מֵאַחֵר שְׁגָם גּוֹפֹ מְהוּר וְקְדוּשׁ, כְּמוֹ שְׁפָתוֹב (תַּהֲלִים נ): בְּאַלְקִים בְּטַחֲתִי מִה יַעֲשֶׂה בְּשָׂרִי לִי - שֶׁהַבְּשָׂר, דְּהִינּוּ הַגּוֹף, אִינוּ יְכוּל לַעֲשׂוֹת לוֹ שׁוֹם הִזָּק, וְכַמּוֹ שְׁפָתוֹב (תַּהֲלִים ט): אִף בְּשָׂרִי יִשְׁכֵּן לְבָטָח - שֶׁהַצָּדִיק בְּטוֹחַ, שְׁגָם לְהַגּוֹף יִהְיֶה טוֹב מְאֹד, וְעַל־כֵּן יְכוּל לְשַׁמֵּחַ גַּם עִם גּוֹפֹ, אִפְלוּ בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַסּוּף:

אֲבָל מִי שְׁאִין גּוֹפֹ קְדוּשׁ כְּלַכְךָ, בְּפֶרֶט גַּר, שְׁאִף־עַל־פִּי שְׁנִשְׁמָתוֹ גְּבוּהָ מְאֹד, אִף־עַל־פִּי־כֵן גּוֹפֹ נֹצֵר מִטְּפָה טְמֵאָה, וְאִדָּךְ אִפְשָׁר לְשַׁנּוֹת זֹאת? נִמְצָא שְׁזָה הָאִישׁ שְׁאִין גּוֹפֹ קְדוּשׁ כְּלַכְךָ, בְּפֶרֶט גַּר, אִי אִפְשָׁר לוֹ לְשַׁמֵּחַ עִם גּוֹפֹ בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַתְּכִלִּית: וְזִהוּ: וַיִּתְּךָ יִתְרוֹ עַל כָּל הַטּוֹבָה - שְׁיִתְרוֹ הָיָה שְׁמִיחַ עַל כָּל הַטּוֹבָה, פְּרוּשׁ אִפְלוּ בְּשִׁמְסִתְּכֵל לְהִלָּאָה מִן הַטּוֹבָה. וְזִהוּ: עַל כָּל הַטּוֹבָה - לְמַעְלָה וְלַהֲלָאָה עַל הַטּוֹבָה, אִף־עַל־פִּי שֶׁהִסְתַּכֵּל עַל זֶה, הִינּוּ לְהִלָּאָה מִן הַטּוֹבָה, הִינּוּ עַל הַסּוּף, אִף־עַל־פִּי־כֵן הָיָה שְׁמִיחַ מְאֹד, כִּי מִצַּד הַנְּשִׁמָּה, אִף בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַסּוּף, הוּא טוֹב מְאֹד בְּנִ"ל, אֵדָּה שֶׁנַּעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין - בְּשָׂרוֹ דִּיקָא, דְּהִינּוּ הַגּוֹף, כִּי מֵאַחֵר שְׁתִּיָּה גַר, לֹא הָיָה שְׁמִיחָתוֹ בְּגוֹפּוֹ בְּשִׁמְסִתְּכֵל עַל הַסּוּף בְּנִ"ל. וְזִהוּ: נַעֲשֶׂה בְּשָׂרוֹ חֲדוּדִין חֲדוּדִין - בְּשָׂרוֹ דִּיקָא בְּנִ"ל:

וְצָרִיךְ לְשַׁמֵּר עֲצָמוֹ מְאֹד אִפְלוּ מִרִּיחַ נְאוּף, כִּי הוּא פּוֹגֵם בְּחִינַת מְשִׁיחַ שְׁלוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַטָּם בְּנִ"ל. וּבְחִינַת מְשִׁיחַ הוּא שׁוֹרָה עַל אֲנָפִי אֲוִרִיתָא, דְּהִינּוּ הַסְפָּרִים הַקְדוּשִׁים שְׁמִיחִין הַפְּנִים שֶׁל תּוֹרָה, וְשֵׁם מִרְחָף רִחוּוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, בְּבְחִינַת (בְּרַשִׁית א): וְרוּחַ אֱלֹקִים מְרַחֵף עַל פְּנֵי הַמַּיִם. רוּחַ אֱלֹקִים - דָּא רִחוּוּ שֶׁל מְשִׁיחַ (וְזִהוּ וַיְחִי דָף רמ"ב), שְׁמִרְחָף עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וַמַּיִם הוּא הַתּוֹרָה, כְּמוֹכָא (ס):

וְדַע, שְׁבְּחִינַת רוּחַ אִפְיֵנוּ מְשִׁיחַ ה' נַעֲשֶׂה רוּח־קִנְיָא, שֶׁהוּלָךְ וּמִקְנָא; בְּכָל מְקוֹם שְׁמוּצָא שֵׁם נְאוּף, הוּא נַעֲשֶׂה רוּח־קִנְיָא וּמִקְנָא עַל זֶה לְגַדֵּל קְדוּשָׁתוֹ וְטַהֲרָתוֹ. וּפְעָמִים מִקְנָא וְהוּא נִמְמָאָה, אוֹ עֵבֶר עָלָיו רוּח־קִנְיָא וְכו' וְהוּא לֹא נִמְמָאָה (בְּמִדְבָר ה'). כִּי לְגַדֵּל עֲצָם קְדוּשָׁתוֹ וְטַהֲרָתוֹ, אִף־עַל־פִּי שְׁלֹא נִמְמָאָה, הוּא מִקְנָא עַל הַסְתִּירָה לְכַד, כִּי נִחְשָׁב פָּגָם כְּגוֹר עֲצָם טַהֲרָתוֹ שֶׁל הַרוּח־קִנְיָא, וְנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵיָּהּ לְפְעָמִים גַּט. וְעַל־כֵּן נִקְרָא הַגַּט סֶפֶר בְּרִיתוֹת (דְּבָרִים כד'), כִּי נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי הַסְפָּר, שֶׁשֵּׁם שׁוֹרָה רִחוּוּ שֶׁל מְשִׁיחַ, שֶׁהוּא הַרוּח־קִנְיָא בְּנִ"ל. אוֹ שְׁמִשְׁקָה אוֹתָהּ מִיָּם מֵאַרְרִים, וְאִזֵּי נִבְדָּקַת אִם נִמְמָאָה וְכו', וְאִם לֹא, אִזֵּי אִדְרָבָא: וְנִקְתָּה וְנִזְרַעָה זֶרַע וְכו':

וְדַע, שֶׁיֵּשׁ יְחִידָא תַּתָּאָה שְׁבִיָּהּ הָעוֹלָם, שֶׁהוּא בְּכַשְׁרוֹת גְּדוֹל בְּקִדְשָׁה וּבְטַהֲרָה כְּלַכְךָ, עַד שְׁבִי תְּלֹוֹי יְחִידָא עֲלָאָה. שֶׁהוּא, דְּהִינּוּ הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה, בְּשָׂרִים כְּלַכְךָ, שֶׁהוּא בְּשָׂרָה מְאֹד, וְאִין בֵּה שׁוֹם שְׁמִיחַ פְּסוּל, וְגַם הוּא בְּשָׂר מְאֹד, וְזוּוּגָם בְּכַשְׁרוֹת וּבְקִדְשָׁה כְּלַכְךָ, שְׁבִי תְּלֹוֹי יְחִידָא עֲלָאָה. כִּי אִישׁ וְאִשָּׁה, וְכו' - שְׂבִינָה שְׂרוּיָה בִּינִיָּהּ (בְּשִׁח"ל סוּטָה יז'), כִּי יֵשׁ בּוֹ יוֹ"ד וְכָה ה"א, שְׁזִהוּ יְחִידָא עֲלָאָה. וְזֶה הַזּוּג וְהַיְחִידָא תַּתָּאָה הוּא יָקָר מְאֹד מְאֹד, מֵאַחֵר שְׁבִיָּהּ הָעוֹלָם נַעֲשֶׂה יְחִידָא תַּתָּאָה בְּקִדְשָׁה כּוֹ, שְׁבִי תְּלֹוֹי יְחִידָא עֲלָאָה:

וְהִנֵּה הַרוּח־קִנְיָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת רִחוּוּ שֶׁל מְשִׁיחַ בְּנִ"ל, שֶׁהוּא מִקְנָא עַל נְאוּף, מִה הוּא עוֹשֶׂה כָּאֵן, מֵאַחֵר שֶׁהֵם קְדוּשִׁים וְטַהֲוִרִים מְאֹד? אֵדָּה דַּע, שְׁכָּאֵן בָּא הַרוּח־קִנְיָא בְּשִׁבִּיל אַהֲבָה, כִּי אִיתָא בְּזִהָר (וַיְחִי דָף רמ"ב): כָּל רַחֲמִימוּתָא דִּלָּא קָשִׁיר עִמָּה קִנְיָא, לֹא רַחֲמִימוּתָא רַחֲמִימָא, הִדָּא הוּא דְּכִתִּיב: כִּי עֲזָה כְּמוֹת אַהֲבָה, קָשָׁה כְּשִׂאוֹל קִנְיָא. כִּי הַקִּנְיָא מוֹרָה עַל אַהֲבָה, כִּי מַחֲמַת גְּדִל הָאֵהֱבָה הוּא מִקְנָא בֵּה: אִל תִּסְתָּרִי, כְּדֵי שְׁלֹא יִתְקַלַּל הָאֵהֱבָה, חֵם וְשְׁלוֹם, וְזֶה פּוֹעֵל כָּאֵן הַרוּח־קִנְיָא הַנִּ"ל בְּשִׁבִּיל אַהֲבָה בְּנִ"ל. אֵדָּה מַחֲמַת שְׁאִף־עַל־פִּי־כֵן זֶה הַיְחִידָא תַּתָּאָה הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם, יְכוּל לְהַתְקַלַּל הַשְׁלוֹם שְׂבִינִיָּהּ, חֵם וְשְׁלוֹם, עַל־יְדֵי הַרוּח־קִנְיָא, כִּי הַקִּנְיָא, אִף־עַל־פִּי שֶׁהוּא בְּשִׁבִּיל אַהֲבָה, יְכוּלָה לְהַטִּיל מַחֲלָקַת, חֵם וְשְׁלוֹם, עַל־יְדֵי שְׁמִקְנָא לָהּ וְכו':

וְעַל־כֵּן דַּע, שֶׁבְּשִׁבִּיל זֶה צָרִיכִין הַצָּדִיקִים הַגְּדוֹלִים לְהַעֲלִים תּוֹרָתָם, לְשׁוֹרֵפִן וְלַהֲאֲבִידֵן בְּנִ"ל, כְּדֵי שְׁיִהְיֶה נִסְתַּלַּק הַרוּח־קִנְיָא, שְׁלֹא יִקְלָקֵל, חֵם וְשְׁלוֹם, שְׁלוֹם הַזּוּג הַקְדוּשׁ הַנִּ"ל, כִּי יְחִידָא תַּתָּאָה שְׁלֵהֶם יָקָר מְאֹד, וּכְשֶׁנִּתְקַלַּל שְׁלוֹם שְׂבִינִיָּהּ עַל־יְדֵי הַרוּח־קִנְיָא בְּנִ"ל, הוּא הַפֶּסֶד גְּדוֹל מְאֹד, וְעַל־כֵּן מְכַרְחִין שְׁיִהְיֶה נֶאֱבָדִין הַתּוֹרוֹת וְהַסְפָּרִים הַנִּ"ל, כְּדֵי לְסַלֵּק הַרוּח־קִנְיָא. כִּי

לד

ויתרו על כל הטובה (שמות יח). כי אצל סתם בני-אדם אין השמחה של כל הטובות ביחד, כי יש חלוקים רבים בענין השמחה. למשל, בשבאין על חתנה, יש מי ששמח מן האכילה שאוכל, דגים ובישר וכיוצא, ויש אחד, ששמח מן הכלי-זמר, ויש ששמח מדברים אחרים כיוצא בהם, ויש ששמח מן החתנה עצמה, כגון המתנים, שאינם משגיחים על אכילה ושתייה, רק שמחים מן החתנה עצמה, וכיוצא שאר חלוקים, אבל אין אדם שיהיה שמח מכל השמחות ביחד. ואפלו מי ששמח מכל הדברים הנ"ל, אף-על-פי-כן אין השמחה מכל הדברים ביחד, רק מכל אחד בפני עצמו בזה אחר זה. גם יש אחד, שאין לו שום שמחה כלל, לא מן האכילה ושתייה ולא משאר דברים, ואדרבא, יש לו קנאה וצער, שמקנא על השדוד, על שזה נשתדד בזה. אבל שלמות וגדלות השמחה הוא, מי שזוכה לשמח מכל הטובות ביחד. וזה אי אפשר כי אם בשמסתכל למעלה על כל הטובה, דהינו על השרש, שמשם נמשכין כל הטובות, ושם בהשרש הכל אחד, ואזי שמחתו מכל הטובות ביחד, ואזי השמחה גדולה מאד, ומאידך באור גדול מאד, כי על-ידי הכלליות שנקלל שמחה בחברתה נגדל ביותר אור השמחות, וכן כל מה שנקלל יותר רבוי השמחות זה בזה, נגדל ונתוסף אור השמחה ביותר ויותר, כי נגדל ונתוסף האור מאד, על-ידי התנוצצות שמותנוצץ משמחה לחברתה; וכל מה שיש יותר שמחות שנקללין ביחד, נתוסף ביותר ויותר אור ההתנוצצות. ועל-כן בשנקלל השמחה של כל הטובות ביחד, אזי אור השמחה גדול מאד על-ידי רבוי ההתנוצצות מזה לזה ומזה לזה כנ"ל. וזהו: ויתרו על כל הטובה - שהיה שמח מכל הטובות ביחד. וזהו: על כל הטובה, כי היה מסתכל למעלה על כל הטובה, הינו על השרש, ששם הכל אחד, ושם נכללין כל השמחות יחד, ועל-כן היה שמח על כל הטובות ביחד כנ"ל:

לה

לומדי-תורה ראוי להם לידע עתידות. וזה שכתוב: קדם ידעתי (תהלים קיט) - שאני יודע מקדם מה שיהיה. ומהיכן? מעדתיך, דהינו מן התורה:

לו

תבך שגעשה ספר מן התורות הגבוהות והנפלאות מאד מאד, מאחר שגעשה מהם ספר, יש עליהם חפזים והסתרות, שגחפה ונסתר אורם הצח והנפלא. והדפין של פריכה הם מחפים, וכו':

לז

מביתם ידך ה' ממיתים מחלד וכו'. אני בצדק אחזה פניך וכו' (תהלים י). הכלל - שעקר התכלית הוא רק לעבד ולילך בדרך ה' לשמו יתברך, כדי לזכות להפיר אותו יתברך ולדעת אותו יתברך, שזהו עקר התכלית, וזהו רצונו יתברך, שאנחנו נפיר אותו יתברך. ואין ראוי לאדם שיהיה לו פוגה אחרת בעבודתו יתברך, כי אם למלאת רצונו יתברך, שאמר וגעשה רצונו. כי יש מי שעובד כל ימיו, ורודף אחר תאוות עולם הזה, כדי למלאת

בטנו וברסו בתאוות עולם הזה. ויש מי שעובד ומשתדל, כדי לזכות לעולם הבא, וגם זהו נקרא מלוי בטן, שרוצה למלאת בטנו ותאוותו עם עולם הבא. וזהו בחינות: חלקם בחיים וצפונת המלא בטנם. חלקם בחיים וצפונת - הינו הן אותן שבחריין חלקם בחיים, דהינו למלאת תאוותם בחיים חיותם בעולם הזה, והן אותן שבחריין ברכ טוב הצפון, דהינו עולם הבא, וזהו: וצפונת, שבחריין בטוב הצפון, דהינו עולם הבא - ושיניהם הם בחינת מלוי בטן כנ"ל, וזהו: חלקם בחיים וצפונת - המלא בטנם, שאלו שתי הפתות, הן הבחריין בעולם הזה והן העובדין בשביל עולם הבא, שהם בחינות חלקם בחיים וצפונת, כנ"ל - שניהם הם בבחינת המלא בטנם, שרוצים למלאת בטנם ותאוותם: זה - בעולם הזה, וזה - בעולם הבא, רק שזה הבוחר בעולם הבא הוא חכם יותר, שבוחר בעולם עומד, הקים והנצחי, וממאס עולם הזה שהוא עובר וכלה. וגם באמת בודאי טוב יותר הרבה לעבד ה', אפלו אם עובד בשביל עולם הבא, אך אף-על-פי-כן גם זה נקרא בחינת מלוי בטן כנ"ל. וזהו: ישבעו בנים - שהשביעה שלהם הוא בנים, בדרך העולם, שכל עבודתם הוא כדי להשאיר ירשה לבניו:

ובאמת מי שאינו איש קדוש, ורודף אחר תאוות, ומניח ממונו לבניו, הוא כמו מי שמלכלך עצמו בטנוף, ולקח טנוף ומכסה על הטנוף, כי באמת ממונו דקדשה הוא גבוה מאד, ויש בו כמה בחינות גבוהות וקדושות עליונות מאד, במבאר במקום אחר; אבל הממון של תאוות עולם הזה, הוא מותרות, שגשאר מן האדם מותרות, אחר שמלא תאוותו בעולם הזה, והמותרות אחר כל תאוותיו הוא הממון שגשאר אחריו. גם הבנים שאינם נולדים בקדשה, הם גם-כן מותרות ממש, כי הם באים ממותרות וסרחון ועכירת המוח שיוצא לחוץ, ומזה נתהוו הבנים, בחינת (אבות ב"ט) טפה סרוחה, סרחון ממש. ובשביל זה נקראים הבנים עוללים, לשון טנוף, כי עולל פרש רש"י (תהלים ח): טנוף ולכלוך, וכנ"ל. ומי שמניח בנים כאלו, הוא גנאי וביזיון, כי הם בחינות מותרות וטנוף, על-כן הוא רוצה לכפות אותם וליפות אותם עם הממון, שהוא גם-כן מותרות גמור, שגשאר אחר כל התאוות כנ"ל, וזהו הירשה שמשאיר להם אחר מותו, נמצא שמכסה בטנוף על טנוף. וזהו: ישבעו בנים - שהשביעה שלהם הוא בנים, שבשבילם הם מכלים ימיהם. והניחו יתנם לעולליהם - שמכסים במותרות על העוללים, שהם גם-כן בחינות מותרות כנ"ל, הינו הירשה שמניחים לבנים, שבשביל זה מכלים ימיהם כנ"ל. אבל אני, אין בוחר לעצמי משתי הפתות הנ"ל, כי אם לזכות לחזות בנעם ה', וזהו: אני בצדק אחזה פניך; שדוד המלך, עליו השלום, אמר, שבחר לו רק לזכות בצדקות שלו לחזות פני ה' ולהפיר הבוהר יתברך, וגם הבנים שהוא חפץ להשאיר, בנותו רק בשבילו יתברך, כדי להשלים, בבכיל, צלם דמות תבניתו, כי הבנים דקדשה הם גבוהים מאד, וכמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (יבמות סג): כל מי שאינו עוסק בפריה ורבייה, באלו ממעט את הדמות; כי בשבא ונולד בן בעולם, נולד וכא צלם אלקים, בבכיל, ונשלם צלם דמות תבניתו. וזהו: אשבעה - דהינו השביעה של בנים, בחינת ישבעו בנים, הוא רק: בהקצין תמונתך, שעקר שביעתו של בנים הוא רק מה שהוא מקצין ומעורר בזה תמונתו יתברך, בחינת צלם דמות תבניתו, כנ"ל:

וְהָיָה בְּשִׁחְטָן בָּא לִפְנֵי הַגָּדוֹל כְּדִי לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ, וְאִזּוּ הַגָּדוֹל מֵאִיר
בו, וְעַקֵּר הַדְּבָר לַעֲשׂוֹת מִמֶּחֶיךָ דְּקִטְנוֹת מִחֵין דְּגִדְלוֹת, דְּהֵינּוּ
לְהֵאִיר בְּהִקְטָן, לְהַגְדִּיל דַּעְתּוֹ, שְׂתִיגְדֵּל מִקְטָנוֹתוֹ, וְיִהְיֶה גַעֲשָׂה
גָּדוֹל, דְּהֵינּוּ שְׂיִבּוֹא לְמַחֵין דְּגִדְלוֹת, שְׂהֵי בַחֲיִינָא הַמְתַּקָּה; וְלַפְעָמִים
מֵאִיר בו עַל־יְדֵי הָאֶרֶץ פָּנִים וְנַחֲמוֹת, שְׂמֵאִיר לוֹ פָּנִים בְּפָנִים
שׁוֹחֲקוֹת, אֲנָפִין נְחִירִין; וְלַפְעָמִים אֵינּוּ יֹכֵל לְקַבֵּל עַל־יְדֵיהֶּ, וְהוּא
בְּבַחֲיִינָא: אָעֵא דְלֹא דִּלְק, מִכְּטָשִׁין לֵה, שְׂצָרִיק לְהֵאִיר בו עַל־יְדֵי
וְסוּרִין, שְׂצָרִיק לְיִסְרוֹ וּלְבִזּוֹתוֹ, כְּדִי לְבַטֵּל אוֹתוֹ שְׂיִיבֵל לְקַבֵּל. וְדַע,
כִּי אֶפְעַל־פִּי שְׂהַגְדֹּל צָרִיק לְהוֹרִיד עֲצָמוֹ וּלְבַטֵּל עֲצָמוֹ קֶצֶת
מִגְדְּלוֹתוֹ, כְּדִי שְׂיִיבֵל הַקְטָן לְקַבֵּל, אֶפְעַל־פִּי־כֵן אֵין נֶחֱשֵׁב זֶה
הַגְרַעוֹן וְהַפְסֵד שֶׁל הַגָּדוֹל, שְׂצָרִיק לְבַטֵּל אוֹרוֹ לְפִי שְׂעָה, כִּנְגֵּד
הַתְקוּן שְׂנַעֲשֶׂה בְּהִקְטָן, שְׂהוּא מִתְקַנֵּה וּמַגְדִּילוֹ, כִּי בְטוֹל וְקִטְנוֹת
הַגָּדוֹל הוּא רַק לְפִי שְׂעָה, וְאַחֲרֵיכֵן חוֹזֵר לְמַעֲלָתוֹ, וְהוּא מִתְקַן
וּמַגְדִּיל אֶת הַקְטָן לְגִמְרֵי כִּנְל:

וְיֵשׁ חֲלוּקִים בְּעֵינֵי קִטְנוֹת וְהַכְנָעַת הַגָּדוֹל אֲצֵל הַקְטָן כְּדִי לְקַבֵּל
אוֹרוֹ כִּנְל, כִּי הַכֹּל לְפִי הַעֲנִין: לַפְעָמִים הוּא בְּתַנּוּעָה בְּעִלְמָא,
וְלַפְעָמִים צָרִיק לִילֵךְ וּלְנַסֵּעַ אֵלָיו, וְהַכֹּל לְפִי הַעֲנִין. כִּמוֹ גַּר שְׂכָכָה,
כְּשִׁישׁ בו קֶצֶת אוֹר, עֲדִין יֹכֵלִין לְהַדְלִיקוֹ, רַק עַל־יְדֵי מַה שְׂמִקְרָבִין
אוֹתוֹ קֶצֶת לְגַר הַדּוֹלֵק, דְּהֵינּוּ שְׂאוֹחֲזִין אוֹתוֹ לְמִטָּה אֲצֵל גַּר הַדּוֹלֵק,
כִּידוּעַ בַּחוּשׁ. וְזֶה מַחֲמַת שְׂישׁ בו עֲדִין קֶצֶת אוֹר, אֲבָל כְּשִׂאִין בו
שׁוֹם אוֹר, אֵין יֹכֵלִין לְהַדְלִיקוֹ מִרְחוֹק, כִּי אִם בְּשִׂמְקָרְבִין אוֹתוֹ
מִמֶּשׁ לְהֵאִיר אוֹ לְהַפֵּךְ וְכו':

לט

לְבוֹ חוּז מַפְעֻלוֹת ה', אֲשֶׁר שֵׁם שְׂמוֹת בְּאֶרֶץ (תְּהִלִּים מו). כִּי בְּאֶמֶת
הַדְּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד, אֲשֶׁר בְּרָא הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל
הַבְּרִיאָה, שְׂישׁ בָּהּ כֶּמֶה וְכֶמֶה דְּכָרִים נִפְלָאִים וְנוֹרָאִים הִרְבֵּה מְאֹד
מְאֹד, מַה רַבּוֹ מַעֲשֵׂי ה'! וְאִפְלוּ בְּזֶה הָעוֹלָם לְבַד, עֲצָמוֹ נִפְלָאוֹת
ה', אֲשֶׁר בְּרָא דּוֹמָמִים וְצוֹמָחִים וְכו', וְכִי יֹכֵל לְשַׁעַר גְּדֻלַּת ה'
שְׂישׁ בְּבְרִיּוֹת שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, מִכָּל־שֹׁפֵן שְׂאֵר הָעוֹלָמוֹת. וְהַכֹּל
כְּאֲשֶׁר לִכֹּל לֹא נִבְרָא אֵלָּא בְּשִׁבְלֵי יִשְׂרָאֵל. וְיִשְׂרָאֵל בְּעֲצָמוֹ, עַקֵּר
בְּרִיאָתוֹ - בְּשִׁבְלֵי בַחֲיִינָא שְׂבֵת, שְׂהוּא תְּתַכְלִית, כִּי שְׂבֵת הוּא
תְּתַכְלִית מַעֲשֶׂה שְׂמִים וְאֶרֶץ, שְׂהוּא בַחֲיִינָא עוֹלָם הַנִּשְׁמוֹת (הַקְדָּמָה
חוּמָר דָּף א: וְחוּמָר תְּרוּמָה קלו), שְׂהוּא עוֹלָם שְׂכָלוֹ שְׂבֵת, וְשֵׁם יִשְׂרָאֵל אֶת
הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ בְּרֵאוֹ, כִּי שׁוֹם מִסָּד הַמַּגְדִּיל וְכִי שׁוֹם מוֹנֵעַ, כִּי
אִזּוּ יִהְיֶה גַעֲשָׂה אַחֲדוֹת גָּמוּר, וְכֹל אַחַד יִהְיֶה מְרָאָה בְּאַצְבָּעוֹ: זֶה
ה' קוֹיֵנוּ לוֹ, כִּמְאֹמֶר רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבָרְכָה (תַּעֲנִית לא), וְזֶהוּ
הַתְּתַכְלִית, שְׂבִשְׂבִיל זֶה בְּרָא הָשֵׁם יִתְבָּרַךְ אֶת כָּל הַבְּרִיאָה כְּלָה:

וְעַל־כֵּן יֵשׁ בּוֹדָאֵי כָּל דְּבָר וְדָבָר שְׂנִבְרָא בְּעוֹלָם בַּחֲיִינָא תְּתַכְלִית,
כִּי כָּל דְּבָר וְדָבָר יֵשׁ בו תְּתַחֲלָה וְסוֹף, דְּהֵינּוּ תְּתַחֲלָה
מִמְקוֹם שְׂנִשְׁתַּלְשֵׁל בְּהַשְׁתַּלְשְׁלוֹת, עַד שְׂנִתְּנָשׁם וְנִתְּהוּהוּ בָּהּ
הַתְמוּנָה וְהַדְמוּת. וְגַם יֵשׁ בו בַּחֲיִינָא תְּתַכְלִית וְהַסּוֹף, שְׂבִשְׂבִיל זֶה
נִבְרָא, דְּהֵינּוּ שְׂיִכּוֹלִין יִשְׂרָאֵל לְהַעֲמִיק עֵינָם וּלְדַעַת וּלְהַתְבּוֹנֵן
בְּפִרְטֵי הַבְּרִיאָה: בְּתַבְנִית הָאֵיכָרִים וּבְנֵין וְקוֹמָה וְדְמוּת וְכו' שֶׁל כָּל
דְּבָר וְדָבָר, לְהַתְבּוֹנֵן בָּהֶם גְּדֻלוֹת הַבּוֹרָא יִתְבָּרַךְ, וְלַעֲבֹדוֹ יִתְבָּרַךְ
עַל־יְדֵיהֶּ.

וְזֶהוּ: מִמֵּתִים יָדָה ה' וְכו'. כִּי יֵשׁ שְׂהֵם מֵתִים מִיָּתָה טְבַעִית, שְׂהֵם
נוֹלְדִים בְּלַחֲוֹת שְׂרִשִׁית וְשְׂאֵר דְּכָרִים בְּאֵלּוּ, שְׂעַל־יְדֵים רָאוֹי
לָהֶם לַחֲיוֹת מִסְפָּר שָׁנִים בְּאֵלּוּ, וְהֵם מִתְקִימִים וְחַיִּים כָּל אוֹתָן
הַשָּׁנִים, עַד שְׂנַפְסֵק וְנִכְלָה לַחֲיוֹתָם וְחַיּוֹתָם, וְהֵם מֵתִים מִחֲלָה, וְזֶהוּ
בַּחֲיִינָא: מִמֵּתִים מִחֲלָה. וְיֵשׁ שְׂהֵשׁ יִתְבָּרַךְ גּוֹזֵר עֲלֵיהֶם מִיָּתָה קֶדֶם
זְמַנָּם בְּשִׁבְלֵי עֲנֵשׁ, וְזֶהוּ: מִמֵּתִים יָדָה ה' וְכו', וְאֵלּוּ רָאוֹי לָהֶם עוֹלָם
הַבָּא, מֵאַחֲרֵי שְׂמֵתוֹ קֶדֶם זְמַנָּם. אֲבָל הַמֵּתִים מִחֲלָה, הֵם בַּחֲיִינָא
בְּנֵי עוֹלָם הַזֶּה, שְׂאִין לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, כִּי הֵם חַיִּים וְקִימִים בְּעוֹלָם
הַזֶּה בְּלִי שׁוֹם עֲנֵשׁ, עַד שְׂמֵתִים מִחֲלָה כִּנְל. וְדוֹר הַמִּלָּה, עֲלִיו
הַשְׁלוֹם, אָמֵר, שְׂמִשְׁתִּי הַכְּתוּת הַנְּל, דְּהֵינּוּ בְּנֵי עוֹלָם הַזֶּה וּבְנֵי
עוֹלָם הַבָּא, וְזֶהוּ: מִמֵּתִים יָדָה ה', מִמֵּתִים מִחֲלָה, הֵינּוּ מִן הַמֵּתִים
עַל־יְדֵי ה', וְיֵשׁ לָהֶם עוֹלָם הַבָּא, וְזֶה הַמֵּתִים מִחֲלָה, דְּהֵינּוּ בְּנֵי
עוֹלָם הַזֶּה, וְזֶהוּ: חֲלָקִים בְּחַיִּים וְצַפּוֹנָה, הֵינּוּ שְׂתִי הַכְּתוּת כִּנְל,
שְׂשִׁנְיָהֶם בַּחֲיִינָא: תְּמַלֵּא בְּטָנָם, הֵינּוּ מְלוֹי בְּטָן בְּעוֹלָם הַזֶּה אוֹ
בְּעוֹלָם הַבָּא כִּנְל, וְזֶהוּ: יִשְׁבְּעוּ בָנִים וְהַנִּיחוּ יִתְרָם לְעוֹלְלֵיהֶם,
כִּנְל. וְגַם מִי שְׂבוֹחֵר בְּעוֹלָם הַבָּא, וְרוֹצֶה לְהַשְׂאִיר זְכוּתוֹ לְבָנָיו,
גַּם זֶה בַּחֲיִינָא: יִשְׁבְּעוּ בָנִים וְהַנִּיחוּ וְכו'. אֲבָל אֵין בּוֹחֵר לְעַצְמוֹ
מִשְׁתִּי הַכְּתוּת הַנְּל - בְּצִדֵּק אֲחִיזָה פְּנִיךְ, שְׂעַם כָּל הַצְּדָקוֹת שְׂלִי
אֲזִכָּה לַחֲיוֹת פְּנֵי ה', אֲשִׁבְּעָה בְּהִקְיָן תְּמוּנָתְךָ, כִּנְל. וְעַם כָּל זֶה
טוֹב מְאֹד אֲפִלוּ מִי שְׂעוֹבֵד בְּשִׁבְלֵי עוֹלָם הַבָּא. וְגַם טוֹב לְהַשְׂאִיר
זְכוּתוֹ לְבָנָיו, כִּמְבּוֹבָא, שְׂאִין לְאָדָם לְקַבֵּל כָּל שְׂכָרוֹ, רַק יִשְׂאִיר
מְזִכּוּתוֹ לְבָנָיו אַחֲרָיו, רַק שְׂהַצְדִּיקִים הַשְּׁלָמִים, אוֹהֲבֵי ה' בְּאֶמֶת,
כִּנְל דּוֹד וְכִינְיָצָא, אֵין בּוֹחֲרִים בְּכָל זֶה כָּלל, וְאֵין רוֹצִים לֹא בְּעוֹלָם
הַזֶּה וְלֹא בְּעוֹלָם הַבָּא וְלֹא לְהַשְׂאִיר זְכוּתָם וְצַדִּיקָתָם לְבָנֵיהֶם, רַק
לְמַלְאֵת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וְכו':

לח

לַפְעָמִים הַגָּדוֹל הוֹלֵךְ וְנוֹסֵעַ לְהִקְטָן, וְלַפְעָמִים לְהַפֵּךְ. דְּהֵינּוּ,
שְׂלַפְעָמִים הַצְּדִיק נוֹסֵעַ עַל הַמְדִּינָה וּמֵאִיר לְהַתְלַמִּידִים,
וְלַפְעָמִים הַתְלַמִּידִים בָּאִים אֲצֵלּוֹ. וְדַע, שְׂזֹאֵת הַבַּחֲיָנָה הִיא גְּדוֹלָה,
דְּהֵינּוּ כְּשִׂהַגְדֹּל נוֹסֵעַ לְהִקְטָן, וְזֹאת הַבַּחֲיָנָה הִיא גְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר. כִּי
זֶה פְּשוֹט שְׂהִקְטָן צָרִיק לְבּוֹא לְהַגְדֹּל, כִּי הוּא צָרִיק לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ,
אֲדָּ לַפְעָמִים אוֹרוֹ שֶׁל הַגָּדוֹל הוּא גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד, עַד שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְהִקְטָן לְקַבֵּל מִן הַגָּדוֹל בְּמִקְוָמוֹ מַחֲמַת רַבּוֹי הָאוֹר הַגָּדוֹל מְאֹד,
עַל־כֵּן מִכְּרַח הַגָּדוֹל לְהוֹרִיד וּלְהַכְנִיעַ עֲצָמוֹ אֲצֵל הַקְטָן וּלְיִלֵּךְ
אַחֲרָיו, כְּדִי שְׂעַל־יְדֵיהֶּ יִתְמַעַט וְיִתְנַשֵּׁם הָאוֹר קֶצֶת, כְּדִי שְׂיִיבֵל
הַקְטָן לְקַבֵּל. נִמְצָא, כְּשִׂהַגְדֹּל צָרִיק לִילֵךְ לְהִקְטָן, וְזֶהוּ מַגְדֵּל עֲצָם
מַעֲלָתוֹ מְאֹד כִּנְל:

וּמַשֵּׂה רַבּוֹ, עֲלִיו הַשְׁלוֹם, הִיָּה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה כִּלְכֵּךְ, עַד שְׂאִפְלוּ
לְפָנֵי גְּדוֹלִים הִיָּה צָרִיק לְהִקְטִין עֲצָמוֹ וּלְהִרְאוֹת הַכְנָעָה
נִגְדָם, כִּמוֹ שְׂכְּתוֹב (בַּמְדָּבָר יב): וְהָאִישׁ מוֹשֶׁה עָנּוּ מְאֹד מִכָּל הָאָדָם
וְכו'; הֵינּוּ: אֶפְעַל־פִּי שָׁגַם הֵם הָיוּ גְּדוֹלִים מְאֹד, כִּנְל וְיִהְיֶה
וְאַחֲרָיו, עַם כָּל זֶה הִיָּה מוֹשֶׁה רַבּוֹנוֹ, עֲלִיו הַשְׁלוֹם, בְּמַעֲלָה גְּדוֹלָה
וְעִצּוּקָה מְאֹד, עַד שְׂהַכְרַח לְהִקְטִין עֲצָמוֹ וּלְהַכְנִיעַ עֲצָמוֹ נִגְדָם, כְּדִי
שְׂיִיבֵלוֹ לְקַבֵּל אוֹרוֹ כִּנְל. וְזֶה בַּחֲיִינָא (מַעֲלָה לא): בְּכָל מְקוֹם שְׂאִתָּה
מוֹצֵא גְדֻלָּתוֹ, שֵׁם אִתָּה מוֹצֵא עֲנוּתוֹתָיו - שְׂבִכָּל מְקוֹם שְׂישׁ גְּדֻלָּתוֹ
בְּיוֹתֵר, שֵׁם צָרִיק עֲנָה וְקִטְנוֹת, כְּדִי שְׂיִיבֵלוֹ לְקַבֵּל הָאוֹר כִּנְל:

פחותה שלנו עתה, וכלנו אין פנינו יפות כלל^(א), אנו צריכין שירחם עלינו השם ותברך, לתן לנו מנהיג רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו ידיעה הנ"ל, כדי שנוכל לעבדו ותברך פראוי ולבוא אל התכלית כנ"ל:

הששית ימים הם ההתחלה, שבהם נברא הכל, ושבת הוא הסוף והתכלית וכו'. ובדאי יש חלוק בין הבריות, כי בודאי יש חלוק בין מה שנברא קדם ובין מה שנברא בשישי, שהוא סמוך יותר לשבת. ואיתא בספרים, כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ^(שמות לא), שגם הששית ימים בעצמן נבראו. והם בסוד עגלה אל הנקודה פנימית, שהיא שבת^(וזה ויקהל דה); אך אף-על-פירכן יש חלוקים:

מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: נוח לו לאדם שלא נברא יותר משנברא^(עירובין יג), וכן מה שכתוב (קהלת ד): טוב משניהם את אשר עדין לא היה - הדבר תמוה: ואם-כן על מה נברא? ובדאי אין הדברים נאמרים כי אם בעולם הזה, שכפי צרות עולם הזה והיסורין שסובלין בני-אדם בזה העולם כל אחד ואחד, בודאי היה טוב יותר אם לא היה נברא כלל. אבל בעולם הבא, בודאי טוב יותר מה שנברא, כי על-ידיה דיקא באין אל התכלית כנ"ל. וגם אפלו בעולם הזה - יפה שעה אחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבא^(אבות פ"ד):

גיסן ראשי-השנה למלכים^(ר"ה ב), ואז ממניין כל המלכים למעלה, ובדאי נותנין מתנות לכל אחד ואחד שממליכין אותו. והשם יתברך יתן לנו גם-כן מלך ומנהיג, רועה נאמן, שיוכל להאיר בנו וכו', כנ"ל. ואנחנו הם העם אשר ברגליך - ההולכים אחר עצתך^(ב), שמתנהגים אחר המנהיג. ומי יתן והיה לנו מנהיג כמו משה רבנו, עליו השלום, וכו' כנ"ל: (כל זה שיקד לסימן למ)

מ

מי שיודע מארץ-ישראל, שטעם באמת טעם ארץ-ישראל, הוא יכול להפיר באחר, אם היה אצל צדיק על ראשי-השנה אם לאו, ואם אותו הצדיק הוא גדול במעלה או קטן, ואם הוא צדיק אמתי אם לאו, או אם הוא בעצמו צדיק. כי טעם ארץ-ישראל יכולין לציר לפני מי שיודע טעם שכל, כי רק מי שהוא איש בור, אי אפשר לו לדע זאת, אבל מי שיודע משכל, כגון לומדים שמרגישים מעט טעם השכל בפשט וקשוא, בדרך הלומדים, או חכמים בחכמות אחרות, שמרגישים טעם שכל, יכולין להבין טעם ארץ-ישראל, כי אוירא דארץ-ישראל מחכים^(כ"ב קנה, ובזהר פנחס דף רמח, ובתיקון כב). וטעם החכמה והשכל בודאי יקר מאוד, אך עקר מעלת קדשת ארץ-ישראל הוא רק על-ידי השגחת השם יתברך, ומחמת שהשם יתברך מסתכל בארץ-ישראל תמיד, כמו שכתוב (דברים יא): תמיד עיני ה' אלקיך בזה מראשית השנה ועד אחרית שנה, על-ידיה ארץ-ישראל מקדשת ואוירה מחכים, כי עינים על-שם החכמה, כי התפתחות החכמה נקרא בחינת עינים, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר, ומחמת שעייני ה' בארץ-ישראל, שמסתכל בה תמיד, על-ידי זה אוירא דארץ-ישראל מחכים:

וכן למעלה מעלה, עד התכלית, ששם נסמך אותו הדבר אל התכלית. כי כל דבר ודבר יש לו אחיזה בהתכלית, שבשבילו נברא, שעל-ידי דבר זה יכולין להשיגו יתברך ולעבדו עד אותו התכלית, ששם נסתים אותו הדבר ונסמך אל התכלית. וצריך כל אחד להעמיק עיניו בזה, לדעת ולהפיר גדלת הבורא בכל דבר ודבר, בתבניתו ודמותו, בפרטיות איבריו ובנינו וכיוצא בזה, ולעבדו יתברך בזה, עד אשר יבוא לבחינת התכלית של אותו הדבר, שהוא בחינת שבת, עולם הנשמות וכו':

והנה הפעל-שכל, שיש להם שכל גדול, הם יכולים זאת. אבל קטני ערך כמונו היום, שפלטנו במדרגה פחותה מאד, בבחינת רגלין, איך אפשר לנו לבוא לידיעה זו. ועל-כן יש לנו לכסוף ולהתגעגע ולהשתוקק מאד: מי יתן והיה לנו מנהיג הדור, רועה נאמן, שיהיה לו זה הכח, שיוכל להאיר אפלו בנו, בבחינת רגלין, ידיעה והשגה הנ"ל, שנופה לבוא אל התכלית, כמו משה רבנו, עליו השלום, שמוגדל עצם מעלתו היה יכול להאיר אפלו בפחות שבפחותים, אפלו בשפחה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכילתא פ' בשלח, ופרש"י שם. וע' וזהר בשלח נה: ויקרא כב): ראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל הנביא. הרי שאפלו יחזקאל, שהיה נביא גדול בזה, לא היה רואה מה שראתה שפחה בימי משה. וכל זה, מחמת גדל עצם מעלת המנהיג, שהיה משה רבנו המנהיג, והוא יכל להאיר אפלו בבחינת רגלין, שאפלו הרגלין שרחוקים מהמח, אף-על-פירכן גם הם יוכלו להשיג ולדעת התכלית, על-ידי מפעלות ה' אשר ברא בעולם השכל הזה כנ"ל, כי על-ידי גדלת המנהיג יכול להמשיך המוח אפלו להרגלין, ואז יוכל להיות, שהרגלין אלו הם גדולים ממח אחר:

וזהו: לכו חזו. לכו דיקא, הינו בחינת הרגלין, שהם כלי ההליכה, גם הם יחזו מפעלות ה' אשר שם שמות בארץ. הינו מפעלות ה', אשר שם בארץ הזו, דהינו בזה העולם השפלה, שעל-ידי מפעלות ה' שבארץ הזאת השפלה, יכולין לדעת ולהשיג התכלית. וזהו: אשר שם שמות בארץ; הינו שהתכלית, שהוא בחינת "שמות" - ראשית-תבות: תכלית מעשה שמים וארץ, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו, וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): אל תקרא שמות, אלא שמות; דהינו עולם הנשמות, שהוא התכלית, הוא מלבש ונאחז בארץ השפלה הזו, שעל-ידי עולם הזה השפלה, דיקא על ידו, מכרחין להשיג התכלית כנ"ל. ובאמת הוא חדוש נפלא ונורא מאד, שהשגת התכלית, שהוא דבר גבוה בזה להשיג אותו יתברך, הוא תלוי דיקא בבריות עולם השפלה, וכל הנשמות מכרחין לעבר בזה העולם כדי להשיג התכלית, כי אין משיח בן דוד בא עד שיכלו כל הנשמות שבגוף (יבמות כב), כי כלם מכרחין לבוא לזה העולם השפלה כדי להשיג התכלית על-ידי כנ"ל. נמצא, שכלם הם בחינת נצרך לבריות, שהם נצרכים לבריות העולם, להשיג התכלית על-ידם, כנ"ל:

וראוי לנו לומר זאת בבכיה בדרמות שלישי, לכבות ולהתגעגע, לבקש ולהתחנן לפניו יתברך, מתי נופה לזה, שיהיה לנו זה הדעת, שנוכל לדעת ולהפיר הבורא יתברך מכל דבר של זה העולם בפרטי פרטיות כנ"ל, עד התכלית כנ"ל. וכפי המדרגה

וזה פרוש (ישעיה לט): מלך בפי' תחזינה עיניך, הינו בשתזכה לראות מלך בפי', דהינו הצדיק בפי' ותפארתו, דהינו בעת הקבוץ, שאזי הוא יפיו ותפארתו כנ"ל, על-ידי-זה: עיניך תראינה ארץ מרחקים, בחינת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים. כי תחכמה נקרא מרחקים, כמו שכתוב (קהלת ו): אמרתי אחכמה והיא רחוקה; הינו, שעל-ידי-זה שתראה את הצדיק בפי' ותפארתו כנ"ל, על-ידי-זה בכל מקום שתראה בעיניך, יהיה נעשה בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים כנ"ל. וזהו: עיניך תראינה ארץ מרחקים כנ"ל. נמצא, מי שיש לו תאוה והשתוקקות לארץ-ישראל, בפרט מי שטעם טעם האמת של ארץ-ישראל, כשפוגע ומתועד יחד עם אדם שהיה אצל צדיק אמתי על ראשי-השנה, הוא מחיב להרגיש אז טעם ארץ-ישראל, כי על-ידי-זה האיש נעשה גם זה האויר בבחינת ארץ-ישראל כנ"ל, וראוי שיתעורר לו עתה השתוקקות ונגועין לארץ-ישראל, כל אחד לפי בחינתו. ועקר הדבר - שיהיה באמת ובתמימות:

ויש בזה עוד ענינים, כי אין אדם מת וחצי תאותו בידו (מ"ד קהלת סדר א); נמצא שאין ממלא תאותו ורצונו בממון לעולם, כי תמיד חסר לו כנ"ל. אבל יש בחינת שפע כפולה, בחינת (איוב כב): וכסף תועפות לך, שהוא לשון כפול. נמצא, שבה השפע נתמלא רצונו, מאחר שהיא כפולה: (ולא סים)

מא

לפעמים השם יתברך עושה מופתים על-ידי פעלי הפוסקים, בבחינת (ד"א טו): מופתיו ומשפטי פיהו; שעל-ידי משפטי פיהו, שפוסק שיהיה כך, נעשה מופת, כי מחמת שנתקבל לבעל-פוסק, וכשפוסק באסור והתר וכיוצא, מקבלין דעתו; כמו-כן כשפוסק באיזה ענין, מקבלין דעתו, ונעשין מופתים על-ידו. וזהו בחינת המופתים, שמספרין מהנאותים שהיו בדורות שלפנינו:

מב

כי אני יי רופאך (שמות טו) - ראשיתבות: אמן בן יהי רצון: (ועין במקום אחר באור ענין זה)

מג

על-ידי חלישות הלב נופלים פחדים עליו. כי הגבור אין לו שום פחד, ועקר הגבורה הוא בלב, דהינו מי שלבו חזק, אינו מתירא משום דבר, ורץ לתוך קשרי המלחמה, ומתגבר על-ידי חזק ואמץ לבו. וכן להפך, רכיל לבב הם מתפחדים. וזה שכתוב (דברים ט): איש הירא ורך הלבב, פרש רש"י: הירא וכו', כי על-ידי רך-לבב, על-ידי-זה הוא מתירא, כנ"ל:

מד

האמונה תולה פפה של אדם, בבחינת: אודיע אמונתך בפי (תהלים פט). הינו, על-ידי שמדברין האמונה בפה, זהו בעצמו אמונה, וגם על-ידי-זה באים לאמונה. ומחמת זה צריך לזהר מאד מדבורים של כפירה ואפיקורסות, אף-על-פי שאינו אומרם מלבו, הינו שהוא בעצמו מאמין ואינו בופר, חס ושלום, רק שהוא חוזר ואומר דברי אפיקורסות ששמע בשם אחרים, שהם אפיקורסים,

אך מהיכן נמשך ונתעורר זאת אצל השם יתברך, דהינו בחינת עינים להשגיח כנ"ל, זה נעשה על-ידי נשמות ישראל, שהשם יתברך מתפאר בהם, בבחינת (ישעיה מט): ישראל אשר בך אתפאר. ועל-ידי ההתפארות נעשין בחינת תפלין, שנקראין פאר (סוכה כח), והתפלין הם בחינת מחין, ונכנסין לפנים ובוקעין בעינים, ומזה נעשה השגחת השם יתברך בביכול, שעל-ידי-זה נעשה קדשת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים כנ"ל. ועל-שם זה נקרא ארץ-ישראל, שמקבלת קדשה מבחינת: ישראל אשר בך אתפאר, כנ"ל:

אך בודאי לא כל העתים שוות בהתקרבות ישראל להשם יתברך, כי לפעמים, חס ושלום, יש שנתרחק אחד מהשם יתברך (א), ואזי אדרבא, השכינה צועקת: קלני מראשי, קלני מזרועי (סנהדרין ט). הינו שצעקתה, שנתקלקל ונפגם בחינת ההתפארות, שאינו יכול להתפאר בהם, ונפגם בחינת התפלין, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל. וזה: קלני מראשי, קלני מזרועי. מראשי מזרועי דיקא, בחינת תפלין (שמניחין על הראש ועל הזרוע) וכו'. רק בשאחד מישראל נתקרב להשם יתברך, ונתוסף עוד ישראל שרוצה לעבדו ולהתקרב וכל מה שנתוספין יותר רבים מישראל שרוצים לעבדו ולהתקרב אליו, אזי נתגדל ונתוסף יותר התפארותו יתברך, שהוא יתברך מתפאר בעמו ישראל המתקרבים אליו, ועל-ידי-זה ההתפארות נעשין תפלין, מחין, ומזה נעשה קדשת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים, על-ידי עיני השגחתו כנ"ל:

אך מי שיכול לראות זאת ההתפארות, שמתפאר השם יתברך בעמו ישראל, אזי הוא מקבל בחינת פאר ומחין מן זאת ההתפארות שרואה, ונעשין אצלו גם-כן בחינת תפלין, ונכנסין לפניו כנ"ל, ובוקעין בעינים כנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם-כן בבחינת עיני ה', ואזי בכל מקום שהוא מסתכל ורואה, נעשה שם גם-כן בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים, כי עקר קדשת ארץ-ישראל הוא רק מבחינת עינים הנ"ל:

אבל מי הוא זה שיוכל לראות את השם יתברך, שיוכל לראות התפארותו יתברך? אמנם מי שרואה את הצדיק האמת, שהוא מקרב בני-אדם לעבודתו יתברך, והוא עקר התקרבות ישראל לאביהם שבשמים, נמצא שהוא בעצמו ההתפארות שמתפאר השם יתברך בעמו, כי על-ידו כל ההתקרבות וההתפארות, אזי מי שמסתכל בו, ועקר הדבר בעת הקבוץ, בעת שמתקבצים אליו העולם הפאים לשמע את דבר ה', וביותר - בראשי-השנה, שאז הוא הקבוץ הגדול, אזי ההתפארות גדול ביותר, מחמת שמתקבצים הרבה בני-אדם החפצים להתקרב אליו יתברך, ואזי נתגדל ונתוסף פאר ויפי הצדיק, כי הוא בעצמו ההתפארות כנ"ל, אזי מי שמסתכל באמת בזה הצדיק האמתי, אזי הוא גם-כן מקבל מן ההתפארות הזאת, ונעשין אצלו גם-כן בחינת תפלין מחין כנ"ל, ואזי נעשין עיניו גם-כן בבחינת עיני ה', ואזי גם בכל מקום שהוא מסתכל, נעשה גם-כן בחינת ארץ-ישראל, בחינת אורא דארץ-ישראל מחכים, כי הוא מחכים האויר על-ידי הסתכלותו בעיניו הנ"ל, שנעשין מן ההתפארות כנ"ל:

מו

מסירת-נפש יש לכל אחד ואחד מישראל בכל יום ובכל שעה, בגון שנותן ממונו לצדקה, והממון הוא הנפש, כי אליו הוא נושא את נפשו (דברים כד), דהינו שמוסר נפשו ביגיעות וסכנות קדם שמרויח הממון, ואחר-כך נוטל הממון ונותנו בשביל השם יתברך, נמצא מוסר נפשו. וכן בתפלה איתא במדרש הנעלם (ח"י שרה דף קכד:), שהיא בחינת: כי עליך הרגנו כל היום וכו', הינו מסירת-נפש, כי צריך יגיעה גדולה ומלחמה גדולה עם המחשבות והבלבולים, ותחבולות לגוס ולברח מהם, ועל זה נאמר: כי עליך הרגנו וכו', כמובא במדרש הנעלם, נמצא שהוא מסירת-נפש, וכן ביצא בזה:

ודע, שהמגיעות שיש לכל אחד לעבודת הבורא יתברך שמו, בגון לנסע להצדיק האמת וכיוצא, ולכל אחד ואחד נדמה לו שהמגיעות שלו גדולים יותר משל חברו, וקשה לעמוד בהם: דע, שלכל אחד אין לו מגיעות רק כפי בחו, כפי מה שיכול לשאת ולעמוד בהם אם ירצה. ובאמת אין שום מגיעה, כי גם בהמגיעה בעצמה מלבש שם השם יתברך, וכמבאר במקום אחר (בלק"א סי' קטו), והמגיעה הגדולה שבכל המגיעות היא מגיעת המוח, דהינו מה שמחו ולבו חלוקים מהשם יתברך או מהצדיק, כי אפלו כשממשבר המגיעות שיש לו לנסע להצדיק האמת ובא לשם, עם כל זה, כשמחו חלוק וקשה לו קשיות על הצדיק, ויש לו עקמימיות בלבו על הצדיק, זאת המגיעה מונע אותו יותר מכל המגיעות:

וכן בתפלה, שבתחלה יש לו כמה מגיעות על התפלה, ואחר-כך, בשעובר עליהם ובא להתפלל, בשלבו עקם ופתלתל מהשם יתברך, זאת המגיעה גדולה מכלם כנ"ל, הינו בחינת (תהלים לח): לבי סחרחר. תרגום סביב - סחור סחור. דהינו שלבו מסבב ומקף ומעקם בעקמימיות וקשיות וכפירות על השם יתברך, שזה בחינת (שמות א): וימררו את חיהם בעבודה קשה וכו', ואיתא בתקונים (תיקון יג, דף כח:): בקשיא וכו', הינו הקשיות שבלבו, שהם המגיעה הגדולה מכלם, ואזי צריך לצעק לאביו שבשמים בקול חזק מעמקי הלב, ואזי השם יתברך שומע קולו ופונה לצעקתו, ויכול להיות, שמוזה בעצמו יפל ויתבטל לגמרי כל הקשיות והמגיעות הנ"ל, ועל-כפנים השם יתברך שומע קולו, שנה ישועתו. וזה אותיות קשיא - ראשית-בבות: שמע יי קולי אקרא (תהלים כו); שצריך רק לקרות לה, כשמתגבר עליו הקשיא והכפירה כנ"ל:

וימעיין זה מה שמספרים בשם הפעל-שם-טוב, זכר צדיק וקדוש לברכה, משל, שמלך אחד הניח אוצר גדול במקום אחד, וסבב באחיות-עינים כמה וכמה חומות סביב האוצר, וכשבאו בני-אדם לאלו החומות, נדמה להם שהם חומות ממש, וקשה לשברם. וקצתם חזרו תכף, וקצתם שברו חומה אחת, ובאו אל השניה, ולא יכלו לשברה, וקצתם שברו יותר, ולא יכלו לשבר הנשארם, עד שבא הבן-מלך, אמר: אני יודע שכל החומות הם רק באחיות-עינים, ובאמת אין שום חומה כלל, והלך לבטח עד שעבר על כלם.

והוא מתלוצץ מהם, אף-על-פי-כן גם מזה צריך לזהר מאד, כי הדבור הזה של כפירה מוידק לאמונה. גם הוא אסור גמור, כי על השם יתברך, ברוך הוא, אסור לומר דברי הלצות, אפלו בדרך שחוק:

וכבר מבאר בספרים ובדברינו בכמה מקומות להרחיק עצמו מאד מאד לכלי לעין כלל בספרי המחקרים הפילוסופיא, ואפלו מספרים של חקירה שחברו גדולים מאחינו בני ישראל, גם מהם צריך להרחיק מאד, כי הם מוידקים מאד לאמונה, כי די לנו באמונתנו שנקבלנו מאבותינו הקדושים. וזה כלל גדול ויסוד ועקר בעבודת השם - להיות תם וישר וכו', לעבד אותו יתברך בתמימות, בלי שום חכמות וחקירות כלל כלל לא:

גם מחכמות שיש בעבודת השם בעצמו צריך להרחיק מאד, כי כל אלו החכמות של העולם, שיש להנכנסין ומתחילין קצת בעבודת השם, אינם חכמות כלל, והם רק דמיונות וישטויות ובלבולים גדולים, ואלו החכמות מפילין מאד את האדם מעבודת השם, דהינו מה שחושב וחוקר ומדקדק ביותר אם הוא יוצא בראוי כמה שעושה, כי בשר-וידם אי אפשר לו שיצא ידי חובתו בשלמות, ואין הקדוש-ברוך-הוא בא בטרוניא וכו' (ע"א ג), ולא נתנה תורה למלאכי השרת (קדושין נד). ועל אלו המדקדקים ומחמירים בחמרות יתרות, עליהם נאמר (ויקרא יח): וחי בהם, ולא שימות בהם (וימא פה:). כי אין להם שום חיות כלל, ותמיד הם במרה-שחורה, מחמת שגדמה להם שאינם יוצאים ידי חובתם בהמצוות שעושין, ואין להם שום חיות משום מצוה מחמת הדקדוקים והמרה שחורות שלהם (והוא בעצמו אינו מחמיר שום חמרא כלל):

ובאמת, אחר כל החכמות, אפלו מי שיודע חכמות באמת, אחר כל החכמות צריך להשליך כל החכמות ולעבד את ה' בתמימות בפשיטות גמור, בלי שום חכמות. וזה היא החכמה הגדולה שבכל החכמות, לכלי להיות חכם כלל. כי באמת אין חכם בעולם כלל, ואין חכמה ואין תבונה נגדו יתברך (א), והעקר הוא, כי רחמנא לבא בעי (סנהדרין קו: וזהר תצא דף רפא:):

מה

בענין בני-אדם שרוצים ומכנים עצמן כמה פעמים לנסע לצדיק האמת, ואחר-כך יש להם מגיעות, ונמנעים - דע, כי שבת היא נקדה הפנימית, וממנה יונקים כל הששה ימים, שהם בחינת העגולים סביב הנקדה, כמו שפתיב בזהר (ויקהל דף רד) וכמובא. והקלפות מוליכין את הרשעים סביב הנקדה, בבחינת (תהלים יב): סביב רשעים יתהלכו, ואינם מניחים אותם להתקרב לפנים אל הנקדה הפנימית, וכל זמן שהם עדין בתוך העגולים, עדין יש להם תקוה להתקרב; אפלו פושעי ישראל, כל זמן שלא יצא מן העגולים לגמרי, חס ושלום, עדין יש לו תקוה להתקרב אל הנקדה הפנימית; אבל מי שכבר יצא לגמרי, חס ושלום, מן העגולים, בגון משמדים, אזי אי אפשר לו להתקרב כלל. והצדיק הוא בחינת שבת, בחינת הנקדה הפנימית, שממנו יונקים הכל, כמובא:

התקרבות, וצריך התחזקות גדול מאד מאד לכלי לכל בדעתו, חס ושלום, בשרואה שעובדים כמה וכמה ימים ושנים, שהוא מתנועע ביגיעות גדולות בשביל עבודת השם, ועדין הוא רחוק מאד, ולא התחיל כלל לכנס לשערי הקדשה, כי רואה עצמו שהוא מלא עדן עביות וגשמיית ורהורים ובלבולים גדולים, וכל מה שהוא רוצה לעשות בעבודת השם איזה דבר שפקדשה, אין מניחין אותו, ונדמה לו כאלו אין השם יתברך מסתפל עליו כלל, ואין רוצה כלל בעבודתו, מחמת שהוא רואה שהוא צועק בכל פעם ומתחנן ומתפלל לפניו יתברך שיעזרהו בעבודתו, ואף-על-פי-כן עדין הוא רחוק מאד מאד, על-כן נדמה לו כאלו אין השם יתברך מסתפל עליו כלל ואין פונה אליו כלל, כי הוא יתברך אין רוצה בו כלל. הן על כל אלה וכיוצא בזה צריך התחזקות גדול, לחזק עצמו מאד מאד, ולכלי להסתפל על כל זה כלל. כי באמת כל ההתרחקות הוא רק כלו התקרבות כנ"ל. וכל הנ"ל עבר על כל הצדיקים, כאשר שמענו מפייהם בפרוש, שנדמה להם שהשם יתברך אין מסתפל ופונה אליהם כלל, מחמת שראו שזה זמן רב שהם מבקשים ויגיעים ועושים ועובדים עבודת השם יתברך, ועדין הם רחוקים מאד מאד, ואלו לא היו מחזקים עצמן מאד לכלי להסתפל על זה, היו נשארים במקומם הראשון, ולא היו זוכים למה שזכו:

ותכלל, אהובי אחי, חזק ואמץ מאד, ואחז עצמך בכל הכחות לשאר קים בעבודתך, ואל תחוש ואל תסתפל כלל על כל הנ"ל או כיוצא בזה. ואם אתה רחוק מאד מאד ממנו יתברך, ונדמה לך שאתה פוגם בכל שעה ממש נגדו יתברך, עם כל זה כנגד זה תדע, שאיש בזה, שהוא מגשם כל-כך, כל תנועה ותנועה שהוא מנתק עצמו מעט מעט מן גשמייתו ופונה להשם יתברך היא גדולה ויקרה מאד מאד, ואפלו נקדה קטנה מאד, שהוא נעתק מגשמייתו אליו יתברך, הוא רץ בזה כמה ואלפים פרסאות בעולמות עליונים, כאשר תבין היטב מן המעשה של הצדיק שהתגבר עליו מאד העצבות וכו', כמובא אצלנו. ועל זה ישמח מאד ויחזק עצמו בשמחה תמיד, כי עצבות מוזיק מאד מאד. ודע, שתכף בשאדם רוצה לכנס בעבודתו יתברך, אזי תכף היא עברה גדולה בשיש לו עצבות, חס ושלום, כי עצבות היא סטרא אחרא (וזה נה דף עא), והשם יתברך שונא אותה:

וצריך להיות עקשן גדול בעבודת השם, לכלי להניח את מקומו, דהינו מעט מקצת עבודתו שהתחיל, אף אם יעבר עליו מה. וזכר דבר זה היטב, כי תצטרך לזה מאד בשתתחיל קצת בעבודת השם, כי צריך עקשנות גדול מאד מאד להיות חזק ואמץ, לאחז עצמו, לעמוד על עמודו, אף אם מפילין אותו, חס ושלום, בכל פעם. כי לפעמים יש שמפילין אחד מעבודת השם, בידוע, אף-על-פי-כן עליו לעשות את שלו, לעשות מה שיוכל בעבודת השם, ואל יניח עצמו לפל לגמרי, חס ושלום, כי כל אלו הנפילות והירידות והבלבולים וכיוצא בזה צריכים בהכרח לעבר בהם קדם שנכנסין בשערי הקדשה, וגם הצדיקים האמתיים עברו בכל זה:

ומזה יבין המשביל הנמשל מאליו, על כל המניעות וההסתות ופתויים, שהם בחינת חומות, שיש על אוצר של יראת-שמים, שבאמת אינם כלום. והעקר - לב חזק ואמץ, ואז אין לו שום מניעה, ובפרט המניעות בגשמיית, כגון מחמת מומן או שמונע אותו אשתו ובניו וחותנו או אביו ואמו וכו' וכיוצא, הם כלם בטלים ומבטלים למי שלבו חזק ואמץ להשם יתברך, וגם אפלו גבורה של הגבורים, הוא רק מחזק ואמץ הלב, שיש לו לב חזק ביותר לרוץ בקשרי המלחמה, כמובא בספרים (א):

מז

ספנה גדולה לומר תורה, וצריך לזה יגיעה גדולה ואמנות יתרה, שיוכל לשקל בפלם דבריו, באפן שלא ישמע כל אחד ואחד מהשומעין כי אם מה שצריך לו, לא יותר. ואף-על-פי שהכל שומעין כל התורה שאומר, עם כל זה לא ישמע כל אחד רק מה שצריך לבד. וכמובא על פסוק וישמע יתרו: והלא כל העולם שמעו, אלא יתרו שמע וכו' (וזה יתרו דף סח). כי רק שמיעת יתרו נחשב לשמיעה, שנכנס באזניו, ושמיעת כל העולם אינו נחשב שמיעה כלל. ומי שאינו יכול לומר תורה בבחינה זו, אסור לו לומר תורה:

כי כל אחד ואחד בשבא אל הצדיק לשמע תורה, בא עמו גם הרע שלו, דהינו הקלפות הנבראים על-ידי עברות, חס ושלום, והם הדוחקים את העולם ועושים בלבול ודחק גדול בשעת אמירת התורה, כי הרע הנ"ל של כל אחד רוצה לכלכל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות י): האי דחקא דכלה מניה, הינו מהרע של כל אחד ואחד, שהם הקלפות כנ"ל. ואלו הקלפות רוצים גם-כן לינק מן התורה, ויניקתם הוא רק מהמותרות, דהינו מה שאחד שומע יותר ולמעלה ממחו והבנתו, זה בחינת מותרות, ומשם יניקתם. וזה בחינת רוי תורה שנמסר לחיצונים, כי יניקתם רק מבחינת רוי תורה, דהינו ממה שהוא למעלה ממח האדם, כל אחד לפי הכנתו:

על-כן צריך החכם האומר תורה שיהיה לו אמנות הנ"ל, שלא ישמע שום אחד מהשומעין מה שאינו לפי מחו והכנתו, שאינו שיד לו כנ"ל, כדי שלא לתן להם יניקה, חס ושלום. ודע, שיש קלפה דקה, שסמוכה להקדשה, שזאת הקלפה הדקה יכולה לינק אפלו מגוף התורה בעצמה, אפלו אם אין בה מותרות. והתקון לזה - בשמדיברים מישועת ישראל, שאז בורחת אותו הקלפה הדקה. וזה בחינת מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ובחים קטו), שיתרו בא והלך לו קדם מתן-תורה, כי יתרו הוא בחינת הקלפה הדקה שבורחת בששומעת ישועות ישראל. והצדיק האמת יש לו אימה גדולה בשאומר תורה, יותר מאימת ראשי-השנה יום-הכפורים:

מח

בשאדם נכנס בעבודת השם, אזי הדרך - שמראין לו התרחקות, ונדמה לו שמרחיקין אותו מלמעלה, ואין מניחין אותו כלל לכנס לעבודת השם, ובאמת כל ההתרחקות הוא רק כלו

בל"י שעור, כי בודאי לא יעזב אותו, אף אם עבר מה שעבר. העבר אינו, והעקר - מכאן ולהבא לא יעשה עוד, ויהיה שב ואל תעשה על-כל-פנים, הן במחשבה והן במעשה. כי גם המחשבה של אנשים באלו היא גם-כן עשירה, כי גם בעולם העשייה יש מחשבה, וצריך להיות שב ואל תעשה במעשה ובמחשבה כנ"ל. ומה שנעשה עמו ממילא, אל יחוש ואל יסתכל על זה כלל:

ודע, שעקר התשובה השלמה היא, כשאדם עובר באלו המקומות ממש שהיה מקדם התשובה, כל אחד לפי מה שעבר עליו בימים הקודמים, וכשעובר באלו המקומות והענינים שהיה מתחלה ממש, ועכשו פונה ערך מהם, וכופה יצרו לבלי לעשות עוד מה שעשה - זהו עקר התשובה השלמה, ורק זה נקרא תשובה:

והוא מעלה גדולה, כשיש עדון יצר הרע להאדם, כי אז יכול לעבד אותו ויתברך עם היצר הרע דיקא, דהינו לקח כל ההתלהבות והחמימות ולהכניסו בתוך עבודת השם, דהינו להתפלל ולהתחנן בחמימות והתלהבות הלב וכיוצא. ואם אין יצר הרע להאדם, אין עבודתו שלמה כלל. והעקר - לעצור ולעכב החמימות בעת התאוות, ולהניח בעת התפלה והעבודה, שם יניח חמימותו והתלהבותו לתוך העבודה כנ"ל. ואפלו מי שאינו איש כשר, נודמן לו לפעמים שמתפלל בהתלהבות, וזה בא גם-כן מחמימות היצר הרע שיש לו, רק שהוא אינו מקבל על זה שבר. אבל מי שרוצה להתנהג בכשרות, הוא מעלה גדולה כשיש לו עדון יצר הרע, כנ"ל:

נ

המחשבה ביד האדם להטותה כרצונו למקום שהוא רוצה, וכמבאר במקום אחר, שאי אפשר שיהיו שני מחשבות ביחד כלל, ואפלו אם לפעמים הולכת מחשבתו ופורחת ומשוטטת בדברים אחרים וזרים, הוא ביד האדם לחזור ולהטותה בעל-כרחו אל הדרך הישרה, לחשב מה שראוי. והוא ממש כמו סוס שפונה מן הדרך וסר לדרך אחר, שתופסין אותו באפסר וכיוצא, ומחזירין אותו בעל-כרחו אל הדרך הישרה; כמו-כן במחשבה ממש, שיכולין לתפסה בעל-כרחו להשיבה אל הדרך הראוי:

נא

היצר הרע נוקש באדם בכל פעם ומעוררו למה שמעוררו. ואף אם אין האדם שומע לו ופונה ערך ממנו, אף-על-פי-כן הוא נוקש בו עוד פעם שני ושלישי ורביעי ויותר. אבל אם האדם הוא חזק בדעתו ועקשן נגד היצר הרע, ואינו פונה אליו כלל, אזי היצר הרע מסתלק והולך לו. וכן בתפלה, בענין המחשבות הבאים לבלבל, הוא ממש כנ"ל, שהמחשבה באה כמה פעמים, פעם אחר פעם, לבלבל וצריך להיות חזק לבלי להסתכל עליה כלל בשום אופן, ואזי תסתלק. ועין במקום אחר מזה:

נב

מה שקשה קשיות על הצדיקים, זהו מכרח להיות. כי הצדיקים מתדמים ליוצרים, כמובא, וכמו שקשה קשיות על השם ויתברך, כמו-כן בהכרח שיהיה קשה קשיות על הצדיק, כי הוא מתדמה אליו ויתברך:

ודע, שיש אחד שכבר הוא אצל הפתח של הקדשה, והוא חוזר לאחוריו מחמת תבלבולים הנ"ל, או שאז, כשהוא סמוך אצל הפתח, אז מתגבר עליו הסטרא-אחרא והבעל-דבר מאד מאד, רחמנא לצלן, בהתגברות גדול ונורא מאד מאד, רחמנא לצלן, ואין מניחין אותו לבנם לתוך הפתח, ומחמת זה הוא חוזר לאחור, חס ושלום. כי כן דרך הבעל-דבר והסטרא-אחרא, כשרוצה שהאדם סמוך סמוך ממש לשערי הקדשה, וכמעט שיכנס, אזי הוא מתפשט עליו בהתגברות גדול מאד מאד, רחמנא לצלן. על-כן צריך אז התחזקות גדול נגדו. ושמענו מצדיק אמתי שאמר, שאלו היה אומר לו אחד, יהיה מי שיהיה, בעת שעסק בעבודת השם בתחלתו: אחי, חזק ואחז עצמך - הייתי רץ ומודר מאד בעבודתו ויתברך, כי גם עליו עבר כל הנ"ל, ולא היה שומע שום התחזקות משום אדם. על-כן מי שרוצה לבנם בעבודת השם, יזכר זאת היטב. וחזק עצמך מאד, ועשה מה שתוכל בעבודת השם, וברכות הימים והשנים תכנס לבטח בעזרתו ויתברך לתוך שערי הקדשה, כי השם ויתברך מלא רחמים ורוצה בעבודתך מאד. ודע, שכל התנועות וההתקנות, שאתה נתק ונעתק בכל פעם איזה מעט מן גשמיית לעבודתו ויתברך, כלם מתקבצים ומתחברים ומתקשרים ובאים לעזרתך בעת הצורך, דהינו כשיש, חס ושלום, איזה דחק ועת צרה, חס ושלום. ודע, שהאדם צריך לעבר על גשר צר מאד מאד, והכלל והעקר - שלא יתפחד כלל:

ודע, שיש אילו, שגדלים עליו עלים, שכל עלה צריך להיות גדל מאה שנים, והוא נמצא בפרדסים של השרים, וקורין אותו בלשונם "מאה שנים". ומסתמא כשגדל מאה שנים, בודאי עובר עליו מה שעובר, ואחר-כך, בסוף המאה שנים, הוא יורה בקול גדול כמו קני-שרפה, שקורין "אורמאטיע". והבן הנמשל היטב:

וראוי לילך עם מה שנאמר במאמר "אזמרה לאלקי בעודי" (בליקוטי הראשון בס' רפב), דהינו לבקש ולחפש למצא בעצמו איזה זכות ואיזה נקדה טובה, ובה המעט טוב שמוצא בעצמו ישמח ויחזק עצמו, ואל יניח את מקומו; אף אם נפל למה שנפל, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן יחזק עצמו במעט דמעט טוב שמוצא בעצמו עדון, עד אשר יזכה לשוב על-ידי-זה להשם ויתברך, וכל הזדונות יהיו געשין זכיות (ע' יומא פו:). ומה עשה הבעל-שם-טוב, זכר צדיק לברכה, על הים, כשהסיתו הבעל דבר וכו'. ומזה תבין עד היכן אתה צריך להתחזק ולבלי ליאש עצמך, חס ושלום, אף אם יהיה מה שיהיה. והעקר להיות בשמחה תמיד, וישמח עצמו בכל מה שיוכל, ואפלו על-ידי מלי דשמותא, לעשות עצמו כשומע ולעשות עניני שטות וצחוק או קפיצות ורקודים, כדי לבוא לשמחה, שהוא דבר גדול מאד:

מט

לפי גדלות השם ויתברך ועצם רוממותו ויתברך, בתנועה קלה בעלמא ובהסתכלות בעלמא שאינו כראוי לפי כבודו ויתברך, היה ראוי לבוא על האדם מה שראוי, חס ושלום חס ושלום; אך השם ויתברך מלא רחמים, וכל העולם מלא רחמנות, והוא רוצה מאד בהעולם. על-כן צריך לחזק עצמו מאד בעבודתו בכל מה שיוכל, אף אם הוא כמו שהוא, ויסמך על רחמיו המרבים מאד

עמד עצמו על איזה פסוק ואמר להם תורה. כי אז, בשבאו אליו, שאלו אותו מה ששאלו - ה' למבול ישב, והוא עמד על פסוק, והשיב להם: ה' עז וכו'. וכן בישראל בעצמן, שהם בקדשה, ואינם באים, חס ושלום, לבלעם וכיוצא בו. אך בשצדיק גדול אמתי מגלה חדושים, ונעשה רעש גדול שזה מגלה חדושים נוראים כאלו, אזי כלם מתקבצים ובאים לאיזה קמן במעלה, ונאספים אצלו לשמע מפנו, מחמת הרעש שנעשה על-ידי החדושים שמגלה הצדיק הגדול, והוא עומד עצמו על איזה פסוק, ואומר להם מה שאומר:

נח

יש בני-אדם שאומרים, שבהצדיק גדול במעלה, מחמת גדלותו אינו יכול להשגיח ולהסתפל על בני העולם, כי הוא רחוק מהעולם. ובאמת אינו כן, כי אדרבא, בהצדיק גדול מאד, הוא יכול להשגיח ולהסתפל יותר על העולם, וכמו שמצינו ברכן יוחנן בן זכאי, שבודאי היה גדול במעלה מאד מאד, יותר ויותר הרבה מהצדיקים שבזמן הזה, ואף-על-פי-כן אמר: אוי לי אם אמר, אוי לי אם לא אמר (כלים פ' י"ח, מ"ו). נמצא, שרכן יוחנן בן זכאי היה בקי בל-כך בתוך העולם, עד שהיה מתירא לומר דברי-תורה, שלא ילמדו מפניו הרמאים. הרי שהיה בקי מאד בהעולם, עד שאדרבא, היה מתירא פן ילמדו מפניו רמאות. כי באמת כל מה שהצדיק גדול ביותר, יכול להשגיח ולהסתפל בעולם יותר, כי הלוא השם יתברך הוא מרום ומנשא מאד מאד מן העולם, ואף-על-פי-כן הוא משגיח בהשגחה פרטית על כל העולם:

כי באמת מי שהוא יש, אזי אינו יכול להיות בכל מקום בבת-אחת, כי מה שהוא ישות, כשהוא עומד פאן אינו פאן, כגון כשהוא באיזה עבודת השם, אינו יכול להסתפל בעולם, אבל מי שהוא אין, אין מקום שלא יהיה שם, כי אין לו מקום כלל, ועל-כן כל מה שהצדיק נכלל יותר פאן, הוא יכול להשגיח ולהסתפל בעולם ביותר, כי אין שיער לומר עליו שהוא במקום גבוה ורחוק מהעולם, כי אין לו מקום כלל, וכמו שמוכא בדברינו (פלקוטי קפא, סימן קסב) בשם המגיד על הרצפה להחכים ידרים וכו', עין שם:

נח

יש זריו ונשפר, זריו ונפסד (ע' פסחים נ:). כי דע, כי מצוה גוררת מצוה (אבות פ"ד), נמצא, שהמצוה גוררת את חברתה. ובודאי יש איזה בחינה בין המצוות, מה שהוא בין מצוה למצוה, שהוא מקשר מצוה אחת לחברתה, אשר על-ידיה המצוות נגדרים אחת אחר חברתה. ובאמת זאת הבחינה בעצמה, הינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, ואת הבחינה היא גם-כן יקרה מאד:

ועל-כן מי שהוא צדיק מנעוריו והולך בדרך הישר מימיו, מדרגא לדרגא, כמו שכתוב באברהם (בראשית כד): ואברהם זקן בא בימים - שאברהם בא לדרגא שלו על-ידי הימים, כמוכא בזוהר (ח"י שרה דף קכט), כי בן שלש שנים הכיר את בוראו (נדרים לב), והיה הולך תמיד מדרגא לדרגא.

ובענין הקשיות שקשה על השם יתברך, מרגלא בפומה לומר: אדרבא, כך ראוי להיות דיקא, שיהיו קשיות על השם יתברך, וכך נאה ויפה לו יתברך לפי גדלותו ורוממותו, כי מעצם גדלותו ורוממותו, שהוא מרום מאד מדעתנו, על-כן בודאי אי אפשר שנבין ונשיג בשכלנו הנהגתו יתברך, ועל-כן בהכרח שיהיו עליו יתברך קשיות, כי כך נאה ויפה להבורא יתברך, שיהיה מרום ונשא מדעתנו, שעל-ידיה קשה הקשיות כנ"ל; ואם היה הנהגתו כפי חייב דעתנו, אם פן היה, חס ושלום, דעתו כדעתנו:

נג

גדל יקרת המחשבה נודע לי עתה. כי המחשבה יקרה מאד מאד, שנעשה מפנה דברים שלמים ממש, שיש להם קיום כל הימים שיתקיימו העולמות, כל זמן אשר השם יתברך וכו' וכו'. וחקמה יקר יותר, כי מחשבה הוא שעולה על מחשבתו לבר, וחקמה הוא שבונה בחכמתו בנינים בשכלו, והוא יקר מאד. ועקר הדבר - שיהיה באמת. ואפלו פשט שמחדשין, הוא גם-כן דבר גדול מאד, וצריך גם-כן שיהיה באמת. וגם להפך, כשהוא בלא אמת, נעשה מפנה גם-כן דברים להפך:

נח

הבחירה ביד האדם לעשות כרצונו, ואפלו כל הדברים, הכל ביד האיש הישראלי להתנהג הכל כרצונו בבחירתו. כי ביד ישראל יש בחירה בידם על כל דבר שבעולם, כי אצל אחרים יש דברים שהם מכרחים בהם, אבל אצל איש הישראלי, כל דבר ודבר שהוא עושה, כגון לנסע לאיזה מקום וכיוצא, יש בו עבודה, ועל-כן יש לו בחירה על הכל:

נח

רוח העולם הזה אין לשער, דהינו מה שהאדם יכול להרויח בזה העולם, ואין צריך על זה הוצאות משלו, שקורין "אויש-לאנג", רק ממה שהכין לפניו הבורא יתברך יכול להרחיב ידו ולהרויח הרבה מאד. עין לא ראתה וכו':

נו

כשיש להאדם לב, אין שיער אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם וכו'. כי האלקות הוא בלב, כמו שכתוב (תהלים עג): צור לבבי. ואצל השם יתברך נאמר (שמות לג): הנה מקום אתי - שהוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו (א). נמצא, מי שיש לו לב ישראלי, אין ראוי לו לומר שמקום זה אין טוב לפניו, כי אין שיער אצלו מקום כלל, כי אדרבא, הוא מקומו של עולם, ואין העולם מקומו כנ"ל:

נז

דע, בהצדיק גדול אמתי מגלה תורה, חדושים נפלאים ונוראים, הוא טובה להקטנים במעלה, שעל-ידיה נתגדל הקטן במעלה, שהכל רצים ובאים אליו. וגם בהספרא-אחרא נתגדל אחד על-ידיה, כמו שמצינו בבלעם, כשנתן השם יתברך את התורה לישראל, באו כל האמות לבלעם (כשאח"ל זכחים קטז), נמצא, שעל-ידי נתנית התורה לישראל נתגדל בלעם, ובאו אליו כל העולם, והוא

מוחר"ן תנינא

ולוה מקשר מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה: בשהיה רבי עקיבא בתפיסה, אמר לו רבי שמעון בן יוחאי: רבי, למדני תורה, ואם לאו, אני אומר ליוחאי אבא ומוסרך למלכות (פסחים קב). והדברים תמוהים מאד מאד, שרבי שמעון יאמר בדברים האלה לרבו, שימסרו למלכות. וגם, כי מסתמא בשרבי עקיבא רבו לא רצה ללמדו, בודאי פון למלכה. וגם, הלוא כבר היה תפוס בתפיסה, ומה ימסרהו עוד:

אף דע, כי גם עלידי מי שאומר תורה ברבים, ושומעים תלמידים שאינם הגונים, עלידיהו בא גם-כן עצירת גשמים, כי עלידי כבוד התורה בא גשמים, בבחינת (שמות טו): וכבוד ה' נראה בעיני, ועלידי הענין בא גשמים. וזה בחינת (תהלים כט): אל הכבוד הרעים, ה' על מים רבים; הינו בחינת גשמים, שבאים עלידי כבוד ה', בחינת כבוד התורה. והלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (חולין קלג) שהוא פזורק אבן למרקולים, ופרשו רבותינו זכרונם לברכה (ס), שמרקולים פרושו: מר קלום, הינו חלוף הכבוד. נמצא, בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, הוא הפך הכבוד, ועליבן בא עלידיהו עצירת גשמים, הפך הכבוד, שעלידו באין גשמים. וזה בחינת (משלי כו): כמטר בקציר בן לא נאווה לכסיל כבוד; הינו בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, שזה בחינת: נותן לכסיל כבוד (שם) (כ), שנותן כבוד התורה לכסיל, דהינו תלמיד שאינו הגון, ועלידיהו מקלקל הגשמים. וזהו: כמטר בקציר, הינו קלקול הגשמים שיורדין, שלא בעונתן, כי בשעת הקציר, אזי אדרבא, מוץ המטר - בן לא נאווה לכסיל כבוד, כי עלידיהו בעצמו הוא קלקול הגשמים כנ"ל:

וזה שאמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי עקיבא: למדני תורה, ואם לאו, אני אומר וכו'. כי רבי עקיבא היה מקהיל קהלות ודורש ברבים, וסבר רבי שמעון, שמפני זה נתפס בתפיסה, מחמת שהיה דורש ברבים, ושמעו בני-אדם שאינם מהגונים, כי עלידי חדושי-תורה שמגליו, עלידיהו נמשך אלקות, כביכול, כמו שכתוב (שמות כח): ויקחו לי תרומה, הינו בשתרצו לקח ולהמשיך אותי, אי אפשר כי אם עלידי התורה, כי עלידי התורה ממשיכין אותו, כביכול. ולהיכן נמשך האלקות? לתוך מוח השומע. ואף-עלפי שזהו תפיסה, כביכול, בבחינת (ש"ה ט): מלך אסור ברהמים - ברהמי מחין (סוף התיקונים תיקון ג דף ה:) (ג), אסור דיקא, שמה שנמשך אלקותו יתברך, כביכול, ברהמי מחין הוא בחינת תפיסה, בחינת (תהלים סח) שביט שבי, אף-עלפייכן הוא ניהא להשם יתברך, שיהיה נמשך, כביכול, עלידי התורה, אף-עלפי שהוא בחינת תפיסה:

אבל בשלומד תורה לתלמיד שאינו הגון, וממשיך אלקותו יתברך לתוך מוח שלו, זהו תפיסה ממש, ועליבן עגשו תפיסה, ועליבן סבר רבי שמעון בן יוחאי, שעלידיהו נתפס רבי עקיבא בתפיסה כנ"ל, כי עלידי התפיסה יתתקן, ויודככו הדבורים שהכנים לתלמידים שאינם הגונים, בבחינת (בראשית מב): ואתם

ומי שהוא בבחינה זו, הוא מפסיד עלידי הוריות, כי בשהוא זריו גדול, ורץ בוריות ממצוה למצוה, אזי הוא מפסיד עלידיהו את בחינת הקדשה, מה שהוא בין מצוה למצוה כנ"ל, כי עלידיהו הוריות הוא עובר ומדלג על הבחינה הזאת, כי המצוה בעצמה הולכת אליו, כי היא נמשכת ונגררת אליו עלידי המצוה ראשונה שגוררת את השניה כנ"ל. וכשגם הוא רץ בוריות אל המצוה, אזי יוכל לדלג ולעבר את הבחינה הנ"ל, דהינו מה שהוא בין המצוות כנ"ל, ועליבן הוא זריו ונפסד. אבל בפשוטה קצת, יוכל בתוך כך להשיג גם הבחינה שבין המצוות כנ"ל:

ובל זה - למי שהולך בדרך ה' בסדר מנעוריו, אבל מי שצריך לעשות תשובה, הוא צריך דוקא להיות זריו גדול מאד מאד, למחר ולרוץ מאד להמלט על נפשו, ואסור לו לשהות כלל לעמוד ולהתישב, כי בעלי-תשובה אינו הולך מדרגא לדרגא כלל, ואין בינו ובין הקדשה שום בחינה הנ"ל, כי הוא צריך להתחיל מחדש, והוא צריך לרוץ ולדלג אל הקדשה, כמובא, שהבעלי-תשובה צריך לדלג על מה שצריך לדלג, ולקפץ אל הקדשה בוריות גדול. ואיש כזה הוא זריו ונשכר כנ"ל. ובחינה שבין המצוות כנ"ל הוא כגון: וידבר ה' אל משה לאמר ועשית. ובודאי יש עבודה גם באלו הדבורים, שהם קדם המצוה, כי עקר המצוה בעצמה נאמר בתורה אחר-כך, אחר תבת ועשית, אבל באמת בודאי גם בפסוקים הנ"ל שבין מצוה למצוה, יש בהם עבודה. וזהו בחינה הנ"ל מה שבין מצוה למצוה. ועוד יש כזה, ועין במקום אחר (בליקרא ס"ו כב) מענין זה, שבאמת יש עבודה גם בפסוק וידבר וכו':

ס

בשיש מלחמות בעולם, השכל מחיב שיהיה יקרות, כי נתעורר הקללה של קין: כי תעבד את האדמה לא תוסף תת בחה לך (בראשית ד), עלידי השפיכות-דמים שיש בעולם, כי קללה זו נאמרה על שפיכות-דמים, כי האדמה היא חייבת כזה בשיש שפיכות-דמים, כי הגשמים נעשין עלידי האדים העולים מן הארץ, כמו שכתוב (בראשית ב): ואד יעלה מן הארץ והשקה את כל פני האדמה; כי מן האדים העולים מן הארץ, מזה נעשים גשמים, וכשיש מלחמות ושפיכות-דמים, אזי נעשה מן האדים הנ"ל שפיכות-דמים. וזה שכתוב (יוחאל לה): ותגד את בני ישראל עלידי חרב בעת אידם, הינו בחינת אדים הנ"ל, שעלידם נעשה השפיכות-דמים. וכן בכמה אמות: מצרים ועמון ומואב, כשנבא על מפלתם, נאמר שם: בעת אידם - בחינת אדים הנ"ל, שעלידם נעשה השפיכות-דמים כנ"ל. ועליבן בשיש מלחמות ושפיכות-דמים, אזי האדמה נותנת בחה לשם, כי מן האדים העולים ממנה נעשה השפיכות-דמים, ועליבן אין יורדין גשמים, כי הגשמים נעשין מן האדים, ועכשו נעשה מן האדים ענין אחר, דהינו שפיכות-דמים כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח): בשעת גשמים אפלו גיסות פוסקות בו, כי בשיש גשמים, נפסקים הגיסות והמלחמות כנ"ל:

(א) עיין תוספות סנהדרין סד ד"ה מרקולים. (ב) כמבאר שם בחולין. (ג) עיין בתקין ו' (דף כא ע"ב).

גדלות, ותהיה מכרח בעלי־כרחך לגלות תורה, שהיא התגלות
החסדים בנ"ל, כי עלידי שרבי שמעון בן יוחאי תלמידו יאמר
תורה, עלידיה יביא את רבי עקיבא לבחינת גדלות בעלי־כרחו,
ויכרח לוֹמַר תורה, שהוא התגלות החסדים, שהוא תקון פגם
הנ"ל:

(ולא באר איך עלידי התגלות התורה שמגלה חסדים, עלידיה
יתקן פגם הנ"ל. גם לא באר איך עלידי התלמיד שיש
לו זכות אבות, כשמגלה תורה, עלידיה יהיה רבו מכרח לבוא
בגדלות ולומר תורה):

וזהו: ומוסרף למלכות - מסירה הוא לשון בעלי־כרחו, כמו
שכתוב (במדבר לא): וימסרו מאלפי ישראל - פרש רש"י:
שנמסרו בעלי־כרחם, כי רבי שמעון בן יוחאי יביא את רבי עקיבא
בעלי־כרחו לבחינת גדלות עלידי שהוא יאמר תורה בנ"ל:

סא

השם יתברך הוא למעלה מהזמן, כמובא. וזה הענין הוא באמת
דבר נפלא ונעלם מאד, ואי אפשר להבין זאת בשכל אנושי.
אך דע, שעקר הזמן הוא רק מחמת שאין מבינים, דהינו מחמת
ששכלנו קטן, כי כל מה שהשכל גדול ביותר, הזמן נקטן ונתפטר
ביותר. כי בחלום, שאז השכל נסתלק, ואין לו רק כח המדמה,
אזי ברבע שעה יכולים לעבר כל השבועים שנה, כאשר נדמה
בחלום, שעובר והולך כמה וכמה זמנים בשעה מועטת מאד,
ואחר־כך בשנתעוררים מהשנה, אזי רואים שכל אלו הזמנים
והשבועים שנה שעברו בחלום, הוא זמן מועט מאד באמת. וזה,
מחמת שאחר־כך, בהקיץ, אז חוזר השכל אליו, ואצל השכל כל
אלו השבועים שנה שעברו בחלום, הם רק רבע שעה אצלו, רק
שבועים שנה ממש, הם שבועים שנה גם אצל השכל שלנו:

ובאמת בהשכל הגבוה למעלה משכלנו, גם מה שנחשב אצלנו
לשבועים שנה ממש הוא גם־כן רק רבע שעה או פחות,
כי כמו שאנו רואין שיכולין לעבר שבועים שנה בחלום, ובאמת
אנו יודעין אחר כך בשכל שלנו שהוא רק רבע שעה, כמו־כן
ממש, מה שנחשב לפי שכלנו שבועים שנה ממש, הוא בשכל
הגבוה למעלה יותר רק רבע שעה, רק שאין אנו מבינים זאת, כי
גם בחלום אם היה אחד בא אצלו בשעת החלום והיה אומר לו,
שכל זה שנדמה לו שעוברים ימים ושנים, שבאמת אינם כלום,
והכל הוא רק רבע שעה - בודאי לא היה מאמין לו כלל, כי לפי
הדמיון שבחלום נדמה לו שעוברים ימים ושנים ממש; כמו־כן
ממש, אף־על־פי שאצלנו לפי שכלנו נדמה שזהו זמן של שבועים
שנה, בשכל הגדול יותר הוא רק רבע שעה. וכן למעלה מעלה,
שבשכל שהוא גבוה עוד יותר למעלה, גם אותו הזמן שבשכל
הגבוה משכלנו אינו נחשב שם, בשכל הגבוה עוד יותר, רק לזמן
מועט ופחות מאד. וכן למעלה מעלה, עד אשר יש שכל גבוה
כל־כך, שישם כל הזמן בלוי אינו נחשב כלל, כי מחמת גדל השכל
מאד, כל הזמן אין ואפס לגמרי, כמו שאצלנו השבועים שנה
שעוברים בחלום הם רק רבע שעה באמת בנ"ל, כמו־כן יש שכל
למעלה משכל, עד שהזמן נתבטל לגמרי:

האסרו ויבחנו דבריהם. ועליבן אמר רבי שמעון בן יוחאי לרבי
עקיבא, שילמדנו תורה, ועלידיה שילמד עתה לרבי שמעון בן
יוחאי, עלידיה יתקן פגם הנ"ל. שלמד תורה לתלמידים שאינם
מהגנים:

ואם לאו, אני אומר וכו' - אני אומר דיקא, הינו שרבי שמעון
אמר לרבי עקיבא, שאם הוא אינו רוצה ללמוד תורה, אזי
אני אומר תורה. וזהו: אני אומר ליוחאי אבא, כי כל חדושי
התורה שמגלין, עלידיה מגלין חסדים, כמו שאמרנו רבותינו
זכרונם לברכה (כתובות צו) כל המונע תלמידו מלשמשו, כאלו מונע
ממנו חסד, שנאמר: למם מרעהו חסד. ויש בכל אחד חסדים מצד
האב וכו', ורבי עקיבא לא היה לו מצד האב חסדים, כי היה בן
גרים, ולא היה לו זכות אבות, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה
(ברכות כו), שלא רצו למנותו נשיא לרבי עקיבא, משום דלית לה
זכות אבות. וסבר רבי שמעון, שרבי עקיבא אין רוצה לומר תורה
מחמת זה, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, אבל רבי שמעון
בן יוחאי בודאי היה לו חסדים מצד אביו רבי יוחאי, (שהיה גדול
בישראל) ^(ח), ועליבן אמר רבי שמעון: ואם לאו, אני אומר ליוחאי
אבא, הינו שאני אומר להתורה שהוא בחינת יוחאי אבא, בחינת
החסדים מצד האב, שמשם התגלות התורה, כי התגלות התורה
הוא התגלות החסדים בנ"ל:

וזהו: ומוסרף למלכות - כי רבי שמעון אמר, שזה שרבי עקיבא
אינו רוצה לומר תורה ולגלות החסדים, ועלידי התגלות
החסדים עלידי התורה שהיה רבי עקיבא אומר עתה, היה מתקן
פגם הנ"ל, שלמד תורה לתלמידים שאינם הגונים, אך רבי עקיבא
אינו רוצה לגלות חדושי־תורה ולגלות החסדים, מחמת שאין לו
חסדים מצד האב, ורבי שמעון אמר, שזהו רק מחמת עניויות של
רבי עקיבא, שמחמת ענותנותו של רבי עקיבא הוא סוכר שאין
יכול לגלות תורה, מחמת שאין לו חסדים מצד האב, ואין יכול
לתקן פגם הנ"ל כי אם עלידי התפיסה, כי התפיסה הוא תקון
והכרח להדבורים בנ"ל. אבל באמת רבי עקיבא הוא רבי גדול כזה,
שיש לו חסדים מצד עצמו, ואין צורך לזכות אבות כלל, ויכול
רבי עקיבא לגלות תורה עלידי החסדים שיש לו מצד עצמו לבד,
ועלידיה יתקן פגם הנ"ל, בנ"ל:

ועליבן אמר רבי שמעון: אני אומר וכו', הינו שאני אומר תורה,
שיש לי חסדים מצד האב, ועלידיה יביא את רבי
עקיבא לתוך בחינת גדלות, עד שיכרח רבי עקיבא בעלי־כרחו
לומר תורה, כי באמת רבי עקיבא יכול בודאי לגלות תורה,
אף־על־פי שאין לו זכות אבות, כי רבי עקיבא גדול כל־כך, שיכול
לגלות תורה עלידי חסדים שיש לו מצד עצמו, רק שהוא ענו,
ועלידי שילמד רבי שמעון תלמידו תורה, שהוא יש לו חסדים
מצד האב, עלידיה יביא את רבי עקיבא לבחינת גדלות, עד
שיכרח בעלי־כרחו לומר תורה אף־על־פי שאינו רוצה. וזהו: ואם
לאו, הינו שאמר רבי שמעון לרבי עקיבא: אם אין אתה רוצה
לומר תורה, וזהו מחמת ענותנותך, אזי אני אומר ליוחאי אבא,
הינו שאני אומר תורה, כי יש לי חסדים מצד האב בנ"ל, ומוסרף
למלכות, הינו שאביא אותך ואמסרך בעלי־כרחך למלכות, לבחינת

הָאָרֶץ בְּכָל־יָמָיו וְכו' (בראשית מג), בְּחִינַת זְמַר וְנִגּוֹן, שֶׁשָּׁלַח עַל־יָדָם לְיוֹסֵף, וְכֵמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַשִׁ"י: מִזְמֶרֶת - לְשׁוֹן זְמַר וְכו'. כִּי דַע, כִּי כָל רוּעָה וְרוּעָה יֵשׁ לוֹ נִגּוֹן מִיָּחָד לְפִי הָעֵשָׂבִים וּלְפִי הַמָּקוֹם שֶׁהוּא רוּעָה שָׁם, כִּי כָל בְּהֵמָה וּבְהֵמָה יֵשׁ לָהּ עֵשֶׂב מִיָּחָד, שֶׁהִיא צְרִיכָה לֵאכֹל. גַּם אֵינוֹ רוּעָה תָּמִיד בְּמָקוֹם אֶחָד. וּלְפִי הָעֵשָׂבִים וְהַמָּקוֹם שֶׁרוּעָה שָׁם, כֵּן יֵשׁ לוֹ נִגּוֹן. כִּי כָל עֵשֶׂב וְעֵשֶׂב יֵשׁ לוֹ שִׁירָה שְׂאוֹמֵר, שֶׁזֶה בְּחִינַת פֶּרֶק שִׁירָה, וּמִשִּׁירַת הָעֵשָׂבִים נַעֲשֶׂה נִגּוֹן שֶׁל הַרוּעָה. וְזֶה סוּד מַה שֶּׁתּוֹבָב (שם ט): וְתִלְדַּךְ עֵדָה אֶת יִבְלָה, הוּא הָיָה אָבִי יֵשֶׁב אֲהֵל וּמִקְנָה; וְשֵׁם אֲחִיו יִבְלָה, הוּא הָיָה אָבִי כָל תַּפְּשׁ כְּנֹזֵר וְעֹנֵב. כִּי תִכַּף בְּשִׁתְּהִיָּה בְּעוֹלָם רוּעָה מִקְנָה, הָיָה תִכַּף כְּלִיזְמוֹר כַּנְּלִי. וְעַל־כֵּן דוֹד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שֶׁהָיָה יוֹדֵעַ נִגּוֹן (שְׁמוּאֵל א טו), עַל־כֵּן הָיָה רוּעָה (שם), כַּנְּלִי. (גַּם מְצִינֵנוּ בְּאֲבוֹת הָעוֹלָם כָּלָם, שֶׁהָיוּ רוּעֵי מִקְנָה.) וְזֶה בְּחִינַת (ישעיה כד): מִכֶּנֶף הָאָרֶץ זְמִירוֹת שִׁמְעֶנּוּ, הֵינּוּ שְׂזֻמִּירוֹת וְנִגּוֹנִים יוֹצְאִים מִכֶּנֶף הָאָרֶץ, כִּי עַל־יְדֵי הָעֵשָׂבִים הַגְּדִלִים בְּאָרֶץ נַעֲשֶׂה נִגּוֹן כַּנְּלִי. וְעַל־יְדֵי שֶׁהַרוּעָה יוֹדֵעַ הַנִּגּוֹן, עַל־יְדֵיזֶה הוּא נֹתֵן כַּח בְּהֵעֲשָׂבִים, וְאִזִּי יֵשׁ לְבִהְמוֹת לֵאכֹל. וְזֶה בְּחִינַת (שם טו) הַנִּצְנִיִּים נִרְאוּ בְּאָרֶץ, עַת הַזְמִיר הִגִּיעַ; הֵינּוּ שֶׁהַנִּצְנִיִּים גְּדִלִים בְּאָרֶץ עַל־יְדֵי הַזְמִיר וְהַנִּגּוֹן הַשִּׁיד לָהֶם כַּנְּלִי. נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַזְמִיר וְהַנִּגּוֹן שֶׁהַרוּעָה יוֹדֵעַ, הוּא נֹתֵן כַּח בְּהֵעֲשָׂבִים, וְיֵשׁ מִרְעָה לְבִהְמוֹת. גַּם הַנִּגּוֹן הוּא מוֹכֵחַ לַהַרְוָעָה בְּעִצְמוֹ, כִּי מִחֲמַת שֶׁהַרוּעָה הוּא תָּמִיד בֵּין בְּהֵמוֹת, הִיא אֲפָשָׁר שִׁימְשִׁיכּוּ וְיִזְרִידוּ אֶת הַרוּעָה מִבְּחִינַת רוּחַ הָאָדָם לְרוּחַ הַבְּהֵמִיּוֹת, עַד שִׁירְעָה הַרוּעָה אֶת עִצְמוֹ, בְּבִחִינַת (בראשית לו): וַיִּלְכּוּ לְרַעוֹת אֶת צֶאֱן אֲבִיהֶם וְכו', וּפִרַשׁ רַשִׁ"י, שֶׁהִלְכּוּ לְרַעוֹת אֶת עִצְמוֹ. וְעַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן נִצּוֹל מִזֶּה, כִּי הַנִּגּוֹן הוּא הַתְּבַרְרוֹת הַרוּחַ, שֶׁמִּבְּכִרְיֵן רוּחַ הָאָדָם מִן רוּחַ הַבְּהֵמָה, בְּבִחִינַת (קהלת ג): מִי יוֹדֵעַ רוּחַ בְּנִי הָאָדָם הָעוֹלָה הִיא לְמַעְלָה, וְרוּחַ הַבְּהֵמָה הִיִּרְדָּת הִיא לְמַטָּה; כִּי זֶהוּ עֵקֶר הַנִּגּוֹן - לְלַקֵּט וּלְכַבֵּר הַרוּחַ מוֹכֵחַ, כְּמִבְאֵר בְּמָקוֹם אֲחֵר. וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן נִצּוֹל מִרוּחַ הַבְּהֵמִיּוֹת, כִּי נִתְּבַר רוּחַ הָאָדָם מִרוּחַ הַבְּהֵמָה עַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן כַּנְּלִי:

וְיֵשׁ חֲלוּקִים רַבִּים בְּנִינִינָה, כִּי יֵשׁ נִגּוֹן שְׁלֵם, וְיֵשׁ נִגּוֹן שֶׁהוּא בְּכַמָּה בָּבוֹת, וַיְכַלִּים לְחַלְקוֹ לְבָבוֹת וְעֵנִינִים:

וְדַע, שֶׁהַמֶּלֶךְ יֵשׁ לוֹ כָּל הַנִּגּוֹן כֹּלָּא בְּשִׁלְמוֹת, אֲבָל הַשָּׂרִים אֵין לָהֶם רַק אִזְוָה חֶלֶק בְּנִגּוֹן, כָּל אֶחָד לְפִי מְקוֹמוֹ. וְעַל־כֵּן אָמַר דְּגִיָּאל לְנְבוּכַדְנֶצַּר (דְּגִיָּאל ט): אֲנִתָּה הוּא אֵילָנָא וְכו' וּמִזֶּה לְכֹלָּא בַּהּ. כִּי נְבוּכַדְנֶצַּר, שֶׁהָיָה מֶלֶךְ וְיֵשׁ לוֹ כָּל הַנִּגּוֹן, עַל־יְדֵי נִמְשָׁךְ כָּל הַמִּזְוֹן, כִּי הַמִּזְוֹן נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן כַּנְּלִי. וְעַל־כֵּן יַעֲקֹב אָבִינוּ, אֵף שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ אִזִּי שֶׁהוּא יוֹסֵף, רַק כִּפִּי מַה שֶּׁשָּׁפְרוּ לוֹ הַשִּׁבְטִים הַנִּהְגוּתֵי שֶׁל יוֹסֵף, שָׁלַח לוֹ נִגּוֹן הַשִּׁיד לְשֵׁר כְּמוֹתוֹ, כְּפִי מַה שֶּׁשָּׁמַע מִכֶּנֶף דְּרָכָיו וְהַנִּהְגוּתֵי, כִּי יַעֲקֹב רָצָה לַפְּעַל אֲצִלּוֹ עַל־יְדֵי הַנִּגּוֹן מַה שֶׁהָיָה צָרָה, עַל־כֵּן שָׁלַח לוֹ אוֹתוֹ הַנִּגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְזֶהוּ שְׂאוֹמֵר לְבָנָיו: קָחוּ מִזְמֶרֶת הָאָרֶץ בְּכָל־יָמָי; הֵינּוּ שֶׁיִּקְחוּ בְּחִינַת הַנִּגּוֹן הַנְּלִי, שֶׁהוּא בְּחִינַת זְמֶרֶת הָאָרֶץ כַּנְּלִי, בְּכָל־יָמָי שֶׁלָּהֶם. וְהִזְרִידוּ לְאִישׁ מִנְּחָה, מַעֲטָ צָרִי וּמַעֲטָ דְּבִשׁ, נִכְאֹת וְלֶטֶם, בְּטָנִים וְשִׁקְרִים - הֵם בְּחִינַת מִשְׁקוּלוֹת וּמַדּוֹת הַנִּגּוֹן, כִּי הַנִּגּוֹן נַעֲשֶׂה מַגְדוּלִי הָאָרֶץ כַּנְּלִי:

וְעַל־כֵּן מִשִּׁית, שֶׁעֲבָר עָלָיו מַה שֶּׁעֲבָר מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם וְסָבַל מַה שֶּׁסָּבַל, וְאַחֵר כָּל זֶה, בְּסוֹף יָאמֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ: בְּנִי אֲתָה, אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ (תהלים ב). וְהִדְבֵּר תְּמוּנָה וְנִפְלָא מְאֹד, לְכַאוּרָה, אֵךְ כָּל זֶה מִחֲמַת גְּדֹל עֵצָם שֶׁכָּלוּ שֶׁל מִשִּׁית, לְפִי גְדֹל מִדְּרָגָתוֹ שִׁיאָחֻז אֹז, וּמִחֲמַת הַפְּלָגַת עֵצָם מַעֲלַת שֶׁכָּלוּ, שֶׁיִּגְדֹּל אֹז מְאֹד מְאֹד, עַל־כֵּן יִהְיֶה כָּל הַזְמַן שֶׁעֲבָר עָלָיו מִיּוֹם בְּרִיאַת הָעוֹלָם עַד אוֹתוֹ הַזְמַן, כֹּלֹא אֵין וְאַפְסָ מִמּוֹשׁ, וְיִהְיֶה מִמּוֹשׁ כֹּלָּא נוֹלֵד הַיּוֹם, כִּי יִתְבַּטֵּל כָּל הַזְמַן בְּשֶׁכָּלוּ, שֶׁיִּהְיֶה גְדוֹל מְאֹד. וְעַל־כֵּן יָאמֵר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ: אֲנִי הַיּוֹם יְלִדְתִּיךָ - הַיּוֹם מִמּוֹשׁ, כִּי כָּל הַזְמַן שֶׁעֲבָר, אֵין וְאַפְסָ לְגַמְרֵי כַּנְּלִי:

וְכֵן אֵנּוּ רוֹאִים בְּמָקוֹם גַּם־כֵּן, שֶׁהַבְּעַל־כַּח יְכוֹל לַעֲבֹר מְקוֹם גְּדוֹל בְּשִׁעָה מוֹעֲטָת. נִמְצָא, שֶׁאֲצִלּוֹ כָּל זֶה הַמָּקוֹם הוּא קָטָן, וְאַצִּל הַחֲלוּשִׁי־כַח נִחְשָׁב זֶה הַמָּקוֹם גְּדוֹל, וְצָרִיכִים לִילֵךְ שִׁעָה מְרַבָּה עַד שְׁעוֹבִרִים אוֹתוֹ הַמָּקוֹם. וְכִמּוּזֵּן לְמַעְלָה מַעְלָה, כָּל מַה שֶׁהַכַּח גְּדוֹל יוֹתֵר, הַמָּקוֹם נִקְטָן אֲצִלּוֹ יוֹתֵר, וְכֵן לְמַעְלָה מַעְלָה, עַד שֶׁהַמָּקוֹם נִתְבַּטֵּל לְגַמְרֵי, רַק שֶׁבְּשֶׁכָּלוּ אִי אֲפָשָׁר לְהִבִּין כָּל זֶה, כִּמוֹ שְׂאִי אֲפָשָׁר לְהִבִּין בְּחִלּוֹם אֶת הָאֱמֶת, שֶׁכָּל אוֹתוֹ הַזְמַן שֶׁנִּדְמָה בְּחִלּוֹם אֵינוֹ כֹּלֹם בְּאֱמֶת, כְּמוֹ־כֵן גַּם אֲנִי אִי אֲפָשָׁר לָנוּ לְהִבִּין, שֶׁכָּל הַזְמַן שֶׁלָּנוּ אֵינוֹ כֹּלֹם לְמַעְלָה בְּשֶׁכָּל הַגְּבוּהָ כַּנְּלִי:

סב

אֵלֶּה מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל (במדבר לג). אֵיתָא בְּמִדְרַשׁ (א), שֶׁמִּסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, דְּהֵינּוּ הַנְּסִיעוֹת שֶׁבְּנֵי יִשְׂרָאֵל נִסְעִין מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, הֵם מִכְּפָרִין עַל אֵלֶּה אֱלֹהֵיךָ יִשְׂרָאֵל, הֵינּוּ עַל פָּנֵם עֲבוּדֵה־זֶרָה, כִּי אֲפִלּוּ בְּשָׂאִין עוֹבְדִין עֲבוּדֵה־זֶרָה, יֵשׁ פָּנֵם עֲבוּדֵה־זֶרָה כִּי קִלְקוּל הָאֱמוּנָה הִיא גַּם־כֵּן בְּחִינַת עֲבוּדֵה־זֶרָה וְכִמוֹ שְׁמוּבָא (בְּשֵׁם הַבְּעַל־שֵׁם־טוֹב) עַל פְּסוּק (דברים יא): וְסִרְתָּם וְעִבְדְתָּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים, שֶׁתִּכַּף בְּשִׁפְסִימֵי מַהֲשֵׁם יִתְבַּרַּךְ הוּא בְּחִינַת עֲבוּדֵה־זֶרָה, וְעַל־יְדֵי הַנְּסִיעוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל נִתְכַּפֵּר. וְכָל זְמַן שֶׁיֵּשׁ עֲבוּדֵה־זֶרָה בְּעוֹלָם, חֲרוּן־אַף בְּעוֹלָם (ספרי פ' ראה, וְחֻבָּא בְּפִירֵשׁ"י שם), נִמְצָא, בְּשִׁנְתְּכֶם פָּנֵם עֲבוּדֵה־זֶרָה כַּנְּלִי, נִמְתַּק הַחֲרוּן־אַף, וְנִמְשָׁךְ רַחֲמֵנוֹת. וְעַקֵּר רַחֲמֵנוֹת הוּא בְּבִחִינַת (בראשית מג): וְאֵל שַׂדִּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים - לָכֶם דִּיקָא. הֵינּוּ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ יִתֵּן לָנוּ רַחֲמֵנוֹת, שִׁימְסֹר אֶת הַרַחֲמֵנוֹת בְּיַדְנוּ, כִּי אֲצִלּוֹ יִתְבַּרַּךְ יְכוֹל לְהִיּוֹת שֹׁגֵם הַחֲלוּלָת הַקֶּשֶׁה וְכָל הַיִּסּוּרִין הֵם הַרַחֲמֵנוֹת שֶׁלּוֹ, כִּי בּוֹדָאֵי כָּל מַה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ עוֹשֶׂה לְהָאָדָם, אֲפִלּוּ יִסּוּרִין קָשִׁים, הַכֹּל הוּא רַק רַחֲמֵנוֹת, אֲבָל אֲנִי מִבְּקָשִׁים, שִׁיתֵּן וְיִמְסֹר בְּיַדְנוּ אֶת הַרַחֲמֵנוֹת, כִּי אֵין אֲנִי מְבִינִים הַרַחֲמֵנוֹת שֶׁלּוֹ, גַּם אֵין אֲנִי יְכוֹלִין לְקַבֵּל אוֹתוֹ הַרַחֲמֵנוֹת שֶׁלּוֹ הַנְּלִי, רַק שֶׁהַשֵּׁם יִתְבַּרַּךְ יִתֵּן בְּיַדְנוּ אֶת הַרַחֲמֵנוֹת, שֶׁאֲנִינֵנוּ בְּעִצְמוֹנוּ גִּרְחִים עָלֵינוּ, וְאַצִּלּוֹ הַרַחֲמֵנוֹת בְּפִשְׁמִיּוֹת, לְהַתְּרַפָּא מִן הַחֲלִי וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה. וְזֶהוּ יִשְׂרָאֵל - רִאשִׁית־טְבוֹת: אֵל שַׂדִּי יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים, כַּנְּלִי, כִּי הַרַחֲמֵנוֹת נַעֲשֶׂה עַל־יְדֵי מִסְעֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, כַּנְּלִי:

סג

דַּע, כִּי יַעֲקֹב אָבִינוּ, בְּשִׁשְׁלָח אֶת בְּנָיו עֲשֶׂרֶת הַשִּׁבְטִים לְיוֹסֵף, שָׁלַח עִמָּהֶם נִגּוֹן שֶׁל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. וְזֶה סוּד: קָחוּ מִזְמֶרֶת

סד

מה שאנו רואים, שכל הנגידים הגדולים, כמעט כלם, הם משגעים ממש, כמו שאנו רואים בחוש, שכל מי שהוא עשיר, יש לו שגגון גדול - דע, כי הממון עושה אותו משגע, כי הממון הוא מנפילת העשירות של הנביאים, כי כל הנביאים היו עשירים (גדלים לה), והנבואה פשפאה על הנביא, היה כמו משתגע, כמו שפרש רש"י: ויתנבא - ואשתמי (שמואל א, יח); ואצל הנגידים הנ"ל נעשה עלידי הממון שגגון גמור, ועליפן הם נעשים משגעים עלידי העשירות שלהם:

סה

בשמקנאין קנאת ה' צבאות, נחשב כמו צדקה, כמו שכתבו התוספות בפרק השתפין על מה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב י:): צדקה תרומם גוי - אלו ישראל; וחסד לאמים חמאת - אלו העכו"ם, שכל חסד שעושין וכו'. והביאו ראיה מנבחראדן, עין שם. וכתבו התוספות שם: ונבחראדן עשה אז צדקה, שקנא להקדוש-ברוך-הוא. נמצא, שקנאת ה' צבאות הוא כמו צדקה:

סו

הצדיק הוא מכרח לעשות תשובה בעד ישראל, דהינו בשיוצא אחד חוץ לשורה ופורק על, אזי הצדיק מכרח לעשות תשובה בשבילו. עליפי משל, שפעם אחד נסעו שני בני-אדם עם סוס מבהל ומשגע, ונשא אותם הסוס והשליכם מן העגלה. ועמד אחד והתחיל להכות את הסוס באגרף, והכה אותו הרבה. ושחק ממנו השני ואמר לו: הלא אתה מכה את ידך, ומה תועיל להסוס הכאה זו? רק אתה צריך לקח רצועה שמכין בה הסוסים, להכות אותו. והלך ועשה כן, ולקח רצועה והתחיל להכות את הסוס. ועמד הסוס ורץ בבהלה גדולה, וברח ונשא אותם והשליך אותם לתוך רפש וטיט, והסוס ברח לו להלן. נמצא, שגם זה אינו עצה טובה. ונעצו אותו שיעשה כך, שיקח חבל יפה, ויקשר את הסוס לאיזה אילן, ויכה אותו הרבה, ויבזה ילמדו להיטיב. ועשה כך, והכה הסוס הרבה, ונתנועע. וראה, שגם זה אינו עצה טובה, כי אינו פראי הסוס כלו בעד היגיעה והקצרות שיש לו עלידי ההכאה, ואין תקנה לסוס כזה רק לירות אותו עלידי קני-שרפה, וזה צר לו. כך בשאחד יוצא לחוץ, ואינו מתנהג בשורה - אין יכולין למצא עצה מה לעשות לו, כי היה אפשר להעניש אותו בעצמו או עלידי שליח או באפן אחר, אך כל הענישים הם נוגעים להצדיק בעצמו, כמו שמצינו אצל השם יתברך, שבכל צרתם לו צר (ישעיה סג), כי הם חלק אלוך ממעל, ועליפן בשיש להם צרה, חס ושלום, לו צר, בביכול; כמו-כן אצל הצדיק גם-כן, כי גם ענוש לצדיק לא טוב (משלי יז), כי הענש שמעניש את אחד, הוא נוגע להצדיק בעצמו. כי האדם נתהוה מארבעה יסודות (א): אש, רוח, מים, עפר. וכל אלו הארבעה יסודות נמשכין מיסוד הפשוט, שהוא בחינת הצדיק, בחינת (משלי י): צדיק יסוד עולם; שהצדיק הוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד

והיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן - זה בחינת צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, אשר משם יפרד הארבעה יסודות, שהם בחינת ארבעה ראשים כנ"ל. נמצא, שכלם נמשכין מהצדיק, ועליפן אם הוא מעניש את אחד, נוגע את הצדיק בעצמו, ועליפן: גם ענוש לצדיק לא טוב כנ"ל:

וזה שאמרו הפעלימוסר, שפשפאים לצדיק ורואים אותו, בבחינת (ישעיה ל): והיו עיניך רואות את מורדך, ראוי שימצא את עצמו בתוך הצדיק, שישתפל בעצמו על כל המדות, איך הוא אוהו בהם, עלידי ראית פני הצדיק. כי כל המדות נמשכין מהארבעה יסודות הנ"ל, כמוכא (ב), ועליפן פשרואה את הצדיק, שהוא בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, ראוי לו שישתפל וירגיש עלידי-זה איך הוא אוהו בכל המדות, שבאין מן הארבעה יסודות, שנמשכין מהצדיק, שהוא בחינת יסוד הפשוט, כנ"ל:

וזה: והיו עיניך רואות את מורדך - ראשי-תבות: אש רוח מים עפר, שהם הארבעה יסודות, שמהם נמשכין כל המדות, שכלם נמשכין מהצדיק כנ"ל. ועליפן פשרואין את הצדיק, שזה בחינת: והיו עיניך רואות את מורדך, עלידי-זה רואין בעצמו איך הוא אוהו בכל המדות, שבאין מארבעה יסודות: אש רוח מים עפר, שנמשכין מהצדיק כנ"ל:

וזה שקורין העולם את מחרת יום-הכפורים "שם ה'", כי אחר יום-הכפורים, אז נתגלה בחינת שם ה'. וזה שנצטוו תכף למחרת יום-הכפורים על שבת, כי למחרת יום-הכפורים נתרצה השם יתברך לישראל והזהירם על מלאכת המשכן, ואזי הקהילים משה והזוהרים על שבת, כדי שלא יטעו לומר שמלאכת המשכן דוחה שבת (כמוכא בפירש"י פ' ויקהל). נמצא, שתכף למחרת יום-הכפורים הזהירו על שבת, ושבת שמא דקדש-א-ברוך-הוא (וזהו יתרו דף פח:), כי אז, אחרי יום-הכפורים, נתגלה בחינת שם ה'. כי כשמענישין את אחד, עוקרין אותו משרש חיותו, כי אפלו שאר ענשים נקראים בחינת מיתה, כמו שכתוב (שמות ד): כי מתו כל האנשים המבקשים את נפשך, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ז ה), שנעשו עניים; והשם הוא החיות, בבחינת (בראשית ב): נפש חיה הוא שמו; ושמו משתף בשמנו, בביכול (ירושלמי תענית פ"ב, ובפירש"י יהושע ג, וימחה יד, ובילקוט יהושע י), ועליפן בשיש לישראל איזה עניש, חס ושלום, נוגע את עצמו יתברך, בביכול, כי עקר העניש נוגע בהחיות, שהוא השם, ושמו משתף בשמנו כנ"ל. ועליפן בשאמר משה: ואם אין מחני נא (שמות לב), והשיבו השם יתברך: מי אשר חמא לי אמחנו וכו' (שם) - בקש משה, שיעשה למען שמו הגדול המשתף בשמנו (ב). כי מאחר ששמו יתברך משתף בשמנו, נמצא כשיעניש אותם, נוגע את עצמו יתברך, בביכול, כנ"ל. ועליפן אמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י:): הוא אינו שש וכו', כי נוגע בעצמו יתברך, בביכול, כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. נמצא, כשנתרצה הקדוש-ברוך-הוא לישראל ביום-הכפורים ואמר: סלחתי כדברך, אזי, בביכול, נגדל שמו יתברך המשתף בשמנו כנ"ל. ועליפן נצטוו תכף אחר יום-הכפורים על שבת כנ"ל, כי שבת שמא דקדש-א-ברוך-הוא כנ"ל, ועליפן קורין מחרת יום-הכפורים "שם ה'", כי אחר המחילה והסליחה שנעשה ביום-הכפורים, נגדל שם ה', כנ"ל:

(א) עין זוהר בראשית כו. (ב) במשנת חסידים. עין בליקוטי קמא סימן ד', אות ה. (ג) עין ברכות לב, ובמדרש פירשה מוד ובמדרש קהלת.

סז

(חבור התחלת התורה בסופה)

בראשית - לעיני כל ישראל. כי יש ענין דמכסין על עינא, שהם רומי רבתי ורומי זעירא, כמובא (ברעיא מדימנא פנחס דף רנב.), וזה בחינת (קהלת יב): וישבו העבים אחר הגשם - זה מאור עינים, שהולך אחר הבכיה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קנא:), שעלידי הבכי הולך ומסתלק מאור עינים. וזה בחינת שקיעת האור במערב, כי במזרח חמה זורחת ובמערב שוקעת, נמצא שמערב הוא שקיעת האור. וכל זה עלידי בחינת הבכי, שעלידו מסתלק מאור העינים כנ"ל, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. כי מערב - ראשייתבות: רחל מבכה על בניה (ירמיה לא), (פמובא בכתבי האר"י ז"ל), כי שכינה במערב (ב"ב כה), והשכינה בוכה ומיללת, בבכיה, על ישראל, בחינת (ירמיה לא): רחל מבכה על בניה, מאנה להנחם על בניה כי איננו - שהיא בוכה על צרת ישראל, המפורים בגוים ואינם על מקומם. ועליכן שקיעת האור במערב, כי עלידי הבכיה מסתלק מאור עינים, שזה בחינת שקיעת האור כנ"ל. וזה בחינת כחל המערב, ששם השכינה בוכה ומיללת על חרבן בית המקדש, כי במערב שם רחל מבכה על בניה, כנ"ל. ויש מאורי אור ומאורי אש (א), והם זה לעמת זה; שששש פח למאורי אור, אזי נכנעין מאורי אש, וכן להפך, חס ושלום, ששששכנעין ונסתלקין מאורי אור, חס ושלום, אזי מתגברין מאורי אש. וזה בחינת חרבן בית המקדש, בחינת (איכה א): ממרום שלח אש בעצמותי; כי נתגברו מאורי אש עלידי שנסתלקו מאורי אור, בבחינת: רחל מבכה על בניה; כי הבכיה הוא בחינת הסתלקות מאורי אור כנ"ל, ואזי מתגברין, חס ושלום, מאורי אש, בחינת: ממרום שלח אש וכו', כנ"ל:

וזה בחינת ההעלמה, שנתעלם היפי והפאר של כל העולם. כי יש צדיק, שהוא היפי והפאר והחן של כל העולם כלו, בבחינת (בראשית לט): ויהי יוסף יפה תאר ויפה מראה, בחינת (תהלים מח): יפה נוף משוש כל הארץ (ב), כי זה הצדיק האמתי, שהוא בחינת יוסף, הוא ההדור והיפי של כל העולם, וכשזה היפי והפאר נתגלה בעולם, דהינו כשזה הצדיק, שהוא היפי של כל העולם, נתפרסם ונתגדל בעולם, אזי נפתחין העינים של העולם, שכל מי שגכלל בזה החן האמת של זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, דהינו שמתקרב אליו ונכלל בו, נפתחין עיניו ויכול לראות, והעקר להסתפל על עצמו, וכמבאר לעיל (בס"י סז), שעלידי שמתקרב לצדיק אמתי, שהוא בחינת (משלי י): צדיק יסוד עולם, בחינת יסוד הפשוט, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות, בבחינת (בראשית ב): ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים. נהר יוצא מעדן - זה בחינת: צדיק יסוד עולם, שהוא בחינת יסוד הפשוט; אשר משם יפרד והיה לארבעה ראשים - הינו בחינת הארבעה יסודות, שנמשכין מן הצדיק כנ"ל. וכשמתקרב אליו, עלידי זה ראוי לו להסתפל בעצמו על כל המדות, איד הוא אוהו בהם, כי כל המדות נמשכין מן הארבעה יסודות, פידוע (ב), והארבעה יסודות נמשכין מן הצדיק כנ"ל,

ועליכן בשנתגלה זה הצדיק, שהוא החן והיפי של העולם, כל מי שמתקרב ונכלל בזה החן האמת, נפתחין עיניו, ורואה ומסתפל על עצמו, איד הוא אוהו בכל המדות שנמשכין מארבעה יסודות, שהם נמשכין מהצדיק כנ"ל, וגם יכול לראות ולהסתפל בגדלת השם ולהסתפל בעולם, עלידי שנפתחו עיניו עלידי התגלות הפאר של הצדיק האמת כנ"ל:

כי כשזה הצדיק נתגלה ונתפרסם בעולם, זה בחינת שם, דהינו שנתפרסם ויש לו שם בעולם, ובתוך זה השם של הצדיק האמת מלבש ומשתף שמו יתברך, כי שמו משתף בשמנו (ה). נמצא, כשנתגדל שם הצדיק, נתגדל שמו יתברך, וכל מה שנתגדל יותר שם הצדיק, נתגדל יותר שמו יתברך, בבכיה, כי שמו משתף בשמנו כנ"ל. וישם ה' הוא בחינת (זכריה יד): ה' אחד ושמו אחד; כי שמו יתברך הוא אחדות פשוט, אך למטה משתלשל משמו יתברך בחינת הארבעה יסודות, כי שמו אחד יתברך הוא בחינת ארבע אותיות השם, ועליכן למטה נשתלשל משמו יתברך הארבעה יסודות. ומתחלה משתלשל מארבע אותיות השם בחינת תלת גונון דעינא וכת עין, ואחר כך משתלשל לארבעה יסודות. ומקדם משתלשל לבחינת: צדיק יסוד עולם, שממנו נמשכין כל הארבעה יסודות. וזה: ראו כי קרא ה' בשם בצלאל (שמות לח) (ה) - ראו דיקא, כי עלידי שנתגלה ונתגדל שם בצלאל, עלידי זה ראו, כי עלידי זה נפתחין העינים ורואין כנ"ל. וזה: כי קרא ה' בשם בצלאל. הינו, כי ה' הוא בשם בצלאל, כי שמו משתף בשמנו, ועלידי זה ראו כנ"ל. כי כח הראות נמשך גם כן מבחינת השם, שהוא בחינת ארבע אותיות, שמשם נמשך תלת גונון דעינא וכת עין כנ"ל. וזה בחינת שבת - שין בת. שין - תלת גונון דעינא, ב"ת עין (תיקון ע) - כי שבת שמא דקדשא בריך הוא (וזהו יתרו דף פח:), גם הצדיק הוא בחינת שבת, כמו שכתוב (בוהר נשא דף קמד:): אנה הוא שבת דכלהי יומי. וזה: ראו כי ה' נתן לכם את השבת (שמות יז) - ראו דיקא, כי שבת, שהוא שמא דקדשא בריך הוא, הוא בחינת כח הראות, בחינת תלת גונון דעינא וכת עין כנ"ל:

ועל כן בכל מקום שזכר בגין בית המקדש נזכר שבת, כמו שכתוב (ויקרא יט): את שבתתי תשמרו, ומקדשי תיראו. וכן בכל מקום שהזכיר על מלאכת המשכן, הזכיר מקדם על שבת, כי שבת מאיר להבית המקדש, כי המקדש הוא גם כן בחינת עינים, כמו שכתוב (יחזקאל כד): גאון עינכם, מחמד עיניכם (עין ב"ב ה). ושבת הוא בחינת הגונון המאירין במקדש, כי שבת הוא בחינת כח הראות, שהם תלת גונון דעינא וכת עין, המאירין לבית המקדש, שהוא בחינת עינים. וזה בחינת מחין, כי מתחלה נעשה מבחינת שם ה', שהוא ארבע אותיות, בחינת ארבעה מחין, בחינת (שמות לא): ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת וכל מלאכה. חכמה, תבונה, ודעת, וכל מלאכה - זה בחינת ארבעה מחין (כ"ש בת"י דף יג: בחקדמות), שהם נעשין מבחינת שם ה', כמו שכתוב: ראו כי קרא ה' בשם בצלאל, וימלא אותו וכו' בחכמה ובתבונה וכו'; ואחר כך נעשה בחינת תלת גונון דעינא וכת עין, ואחר כך ארבעה יסודות כנ"ל:

(א) עין וזהו בראשית כ ע"ב. (ב) עין וזהו יגש רי ע"ב. (ג) עין בלקרא סימן ד, אות ח. (ד) מצוין לעיל בסיון סז בפנים. (ה) עין וזהו תרומה קב.

ובשכיל זה נקראים הצדיקים עיני העדה (במדבר טו) (עין ב"ב ד), כי עלידם נפתחין העינים כנ"ל:

ואזי, בשנתגלה הפאר והיפי של הצדיק האמת, ונתגדל שמו, שזה בחינת הגדלת שמו ותרד, כביכול, כנ"ל, שעלידיזה נעשין המחין וכח הראות, ונפתחין העינים כנ"ל, אזי יש להעולם בעליהבית, שהוא משגיח על העולם. וזה בחינת בראשית - ראש בית (ת"י ת"י ג, דף יח:), ראש זה בחינת מחין, בית זה בחינת בית המקדש, שעקר קיומו - עלידי בחינת המחין, שהם בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, בחינת שבת, שמאיר לבית המקדש כנ"ל. גם בית זה בחינת הבתים של התפלין, ששם הם המחין, בחינת: ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה. ואמלא דיקא, בחינת הבתים שהמחין ממלאין אותם, ואזי יש בעליהבית, בחינת ראש בית, שהוא מחזק בדקי הבית, כי תקון בית המקדש הוא עלידיזה, כנ"ל:

אכל יש, חס ושלום, ההפך ממש, בשנתפרסם, חס ושלום, מי שאין בו שם ה' כלל, ובשנתפרסם ונתגדל שמו של זה, כביכול נתמעט ונתעלם שם ה', ואזי נתגדלין בעולם בעלי שמות וקדריים, שקורין "מאמירין", ובאין לעולם, חס ושלום, דברים שאין מועיל להם כי אם שמות הטמאה, חס ושלום, שכל זה הפך שם ה', כי נתעלם שם ה', חס ושלום, ואזי נסתלקין ונכנעין מאורי אור, חס ושלום, שהם בחינת מאור העינים, בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, שנמשכין משם ה' כנ"ל, וכשנכנעין מאורי אור, אזי מתגברין מאורי אש, ומזה באין שרפות בעולם, חס ושלום, עלידי שמתגברין ונתגדלין בשם אלו המפרסמים של שקר, שעלידיזה נתעלם שם ה', חס ושלום, ונכנעים מאורי אור, ומתגברין מאורי אש, בחינת: מפרום שלח אש, שזה בחינת שרפת בית המקדש, שנעשין גספן עלידי הסתלקות מאורי אור, שעלידיזה נתגברו מאורי אש כנ"ל:

וזה בחינת: ויצת אש בציון ותאכל יסודותיה (איכה ד), יסודותיה - זה בחינת ארבעה יסודות, שנמשכין מבחינת מאורי אור, מבחינת תלת גונו דעינא וכת עין, שנאכלו ונשרפו עלידי: ויצת אש בציון, עלידי ההתגברות מאורי אש כנ"ל:

והנה מה שעבר אין, כי כבר נשרף בית מקדשנו. אך בעת, שהשם יתברך מצפה לשוב אלינו ולחזור ולבנות בית מקדשנו, ראוי לנו שלא לעכב, חס ושלום, בגין בית המקדש, רק להשתדל כבנינו. עליכן מאד צריך לזהר לקום פחצות, להיות מתאבל על חרבן בית המקדש, כי אולי בגלגול הראשון היה הוא הגורם שיחרב בית המקדש, ואפלו אם לאו, אולי הוא מעכב עתה בגין בית המקדש, ונחשב גספן באלו הוא גרם להחריבו⁽¹⁾, עליכן צריך לזהר מאד לקום פחצות, ולהיות מתאבל מאד על חרבן בית המקדש. והשם יתברך הבטיח לכל המתאבל על ציון לשום לאבלי ציון פאר תחת אפר (ישעיה סא), פאר תחת אפר דיקא. פאר זה בחינת המחין, בחינת תפלין, בחינת ראש בית, בחינת כלליות

הגונו, בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, בחינת מאורי אור, בחינת שבת המאיר לבית המקדש כנ"ל. תחת אפר - אפר זה בחינת מאורי אש, (שהוא ההפך מהנ"ל), הינו שיהיו נכנעין מאורי אש, שעלידם נשרף הבית המקדש, ויתגברו מאורי אור, שהם קיום הבית המקדש כנ"ל, וזהו: פאר תחת אפר, כנ"ל. נמצא, שעלידי שהוא מתאבל על בית המקדש, עלידיזה מכניע מאורי אש, ומתגברין מאורי אור, שהם בחינת שבת כנ"ל. וזה מתאבל - ראשיתבות: לא תבערו אש בכל משבתיכם (שמות לח); כי עלידי שמתאבלין, נכנעין מאורי אש כנ"ל. וזהו: ביום השבת, כי אזי מאירין מאורי אור, שהם בחינת שבת, בחינת תלת גונו דעינא וכת עין, שהם מאירין לבית המקדש, בבחינת: את שבתתי תשמרו ומקדשי תידאו כנ"ל. וזה שכתוב (שמות לא): לעשות את השבת לדרתם, ואמרו חכמינו זכרונם לברכה (זוהר פנחס דף רמז: ובתיקון כד): לדרתם כתיב - לשון דירה. הינו, כי עלידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, עלידיזה נעשה דירה, דהינו בחינת הבית המקדש, שקיימו עלידי שבת כנ"ל. גם דירה ממש, כי עלידי שבת, שהוא בחינת מאורי אור, עלידיזה נכנעין מאורי אש, ונצולין משרפות כנ"ל. נמצא, שקיים דירות ישראל הוא עלידי שבת כנ"ל:

וזהו: בראשית - ראש בית, בחינת הבעליהבית של העולם. הינו הצדיק האמת, שהוא היפי והפאר של העולם, שהוא בחינת יוסף, בחינת (בראשית מז): ויוסף הוא השליט הוא המשפיר וכו', בחינת ראש בית, בחינת בעליהבית של העולם. כי עלידי קיום הבית המקדש וקיום הבתים והדירות של ישראל כנ"ל. ועלידי שנתגדל השם של זה הצדיק, שהוא בחינת ראש בית, עלידיזה נפתחין העינים של ישראל כנ"ל. וזהו בראשית - לעיני כל ישראל. בראשית, הינו ראש בית, בחינת הצדיק הנ"ל, שהוא הפאר של העולם כנ"ל, עלידי נפתחין עיני כל ישראל כנ"ל:

וזה בחינת הספד על סלוק הצדיק. כי בראשית הוא הספד על נח, הינו מאמר הנ"ל על בראשית הוא הספד על סלוק הצדיק, שהוא בחינת נח, כי שם נאמר מבחינת ההעלמה, שנתעלם הפאר של ישראל, הינו שנסתלק ונתעלם הצדיק שהוא הפאר של ישראל. והנה להצדיק שנסתלק, אין לו הפסד כלל במה שנתעלם ונסתלק, כי אם נתעלם ונסתלק מכאן, הוא גדול ומפאר שם בעולם הפא, בחינת (בראשית י): את האלקים התהלך נח; אבל על הדור יתום שנשארו ועל התולדות, דהינו הבנים שנשארו, הוא רחמנות גדול מאד, ועליהם נאמר במקונו: אלה תולדות נח, במקונו ואומר: אלה הם התולדות והבנים של הצדיק, בחינת נח, שנסתלק, ואלה הם התולדות היתומים שנשארו:

כי דע, שכל הדורות כלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת ראש בית, בחינת הבעליהבית של העולם כנ"ל, בבחינת (ישעיה מא): קורא הדורות מראש, שכל הדורות נמשכין מן הראש, דהינו הצדיק הנ"ל. ואזי, כשיש זה הצדיק, שהוא הראש בית, אזי יש בחינת ראש ויש בחינת בית, ואזי כלנו, דהינו כל בני הדור, כלם בחינת בני בית.

(1) עין ירושלמי יומא פ"א ה"א. (1) עין שבת קט"ב ע"ב.

הוא מרחל. אבל עכשיו בגלות, אחר החרבן, היא בבחינת רחל מבכה על בניה, ועל-כן היא בחינת עולמיתא שפירתא דלית לה עיניו, כי מאור עינים נסתלקו עלידי הבכי בנ"ל, והכן היטב. ועל-ידי זה מקשר היטב מאמר הנ"ל, שמתחיל לדבר מענין רחל מבכה על בניה, ואחר-כך מדבר מההעלמה, שנתעלם הצדיק, שהוא הפאר והיפי, בחינת יוסף, בחינת: ויוסף היה יפה-תאר וכו', כי הכל ענין אחד, כי עקר הולדת הצדיק, שהוא בחינת יוסף וכו' בנ"ל, הוא מרחל וכו' בנ"ל:

סח

עקר שלמות הצדיק - שיוכל להיות למעלה ולמטה, שיהיה יכול להראות למי שהוא למעלה ונגדמה בדעתו שהוא במדרגה עליונה, יהיה מראה לו שהוא ההפך; וכן להפך, למי שהוא למטה מאד במדרגה התחתונה, בתוך הארץ ממש, יהיה מראה לו שאדרבא, הוא סמוך להשם יתברך. וזה השלמות מוכר שיהיה להצדיק, ובלא זה אינו צדיק כלל, כי צריך להראות למי שהוא למטה מאד בדיוטא התחתונה לגמרי, שעדין הוא סמוך לה' ממש, בבכח, ולעזרו ולגלות לו: ה' עמו, ואל תירא ואל תפחד ואל תחת, כי הוא יתברך עמו ואצלו וקרוב לו ממש, כי מלא כל הארץ כבודו (ישעיה ו'), על-כן אפלו אם האדם נופל, חס ושלום, למקום שנופל, רחמנא לצלן, והוא בשפל המדרגה התחתונה ממש - גם ממש יוכל לדבק את עצמו בה' ולשוב אליו יתברך, כי מלא כל הארץ כבודו. וכבר דברנו מזה, שבשהאדם מנח למטה לגמרי, ורואה שהוא בדיוטא התחתונה, חס ושלום, רחוק מאד מהשם יתברך, ראוי לו להחיות עצמו בזה בעצמו, הינו כי זהו בעצמו הוא התקרבות, מאחר שרואה שהוא רחוק, כי מקדם היה מרחק בל-כך, עד שלא היה יודע כלל שהוא רחוק, ומאחר שעל-כל-פנים יודע שהוא רחוק, זהו בעצמו התקרבות, ובה בעצמו ראוי לו להחיות את עצמו ולשוב אל ה'.

וכן להפך, למי שהוא למעלה מאד, צריך הצדיק להראות לו שהוא רחוק לגמרי מהשם יתברך, מה חמית מה ידעת וכו' (א). וזהו שלמות הצדיק, בבחינות (ד"א כט): כי כל בשמים ובארץ, שהוא בחינת הצדיק, בדיוע, דאחד בשמיא ובארעא (ב), דהינו בנ"ל, שיהיה למעלה ולמטה, שיהיה מראה למי שהוא למעלה, בבחינות שמים, שהוא להפך, שהוא רחוק מאד ואינו יודע כלל בידיעתו יתברך, בבחינות: מה חמית מה ידעת וכו', כי שם למעלה בשמים, שם דיקא, שואלים איה מקום כבודו. ולהפך, למי שהוא למטה בארץ ממש, יהיה מראה לו כי ה' עמו, כי מלא כל הארץ כבודו. וזהו עקר השלמות, להיות למעלה ולמטה. וזה בבחינות בנים ותלמידים, שצריכין להניח בעולם, כי לכאורה הדבר תמונה, כי הלוא העקר - שצריך האדם לשפר עצמו לגמרי מן החמר, ואם-כן למה הוא חייב בשהאדם נסתלק לגמרי למעלה, דהינו אחר ההסתלקות, שניניו אחריו בנים בזה העולם הגשמי, שימלאו מקומו בזה העולם, הלוא אדרבא, טוב להסתלק לגמרי למעלה.

אבל כשנסתלק ונתעלם זה הראש, שהוא הפאר, בחינת שם ה' בנ"ל, אזי מתגברין, חס ושלום, שמות הטמאה של החיצונים, שזה בחינת המפרסמים של שקר, בנ"ל, והם בחינת ראש של הסטרא-אחרא, שהוא כנגד ראש הנ"ל דקדשה, בחינת ראש כל חוצות, שזהו בחינת ראש דסטרא-אחרא, בחינת מפרסמים של שקר, בחינת שם הטמאה של החיצונים, חס ושלום, ואזי אין בית, ומתגלגלים בחוצות, חס ושלום. ועל-כן נקרא ראש כל חוצות, כי נתעלם, חס ושלום, בחינת ראש בית, ואזי אין בית, ומתגלגלים בחוצות, חס ושלום. ועל זה נאמר: תשתפכנה אבני קדש בראש כל חוצות, בני ציון היקרים המסלאים בפו וכו' (איכה ד). דהינו שישאל קדושים מתגלגלים, חס ושלום, בראש כל חוצות, כי נסתלק ונתעלם הראש בית, דהינו הצדיק האמיתי, ונתגבר, חס ושלום, ההפך, שהוא בחינת שם של הטמאה של החיצונים, בחינת ראש כל חוצות, בנ"ל:

וירמיהו הנביא היה מקונן, ומחבב דם ישראל שנשפך, והיה משתתף בצרתו, והיה רואה ישראל מוליכים בקולרין, וידיהו מנהיגין לאחורא, ורחמיא על צואריהו, והיה משתתף עמיהם, והיה מקונן על כל טפה דם של ישראל: בני ציון היקרים המסלאים בפו וכו' תשתפכנה אבני קדש וכו'.

וזהו: אלה תולדות נח, הינו כמקונן על התולדות שנשארו בנ"ל. וזהו: נח איש צדיק תמים היה, הינו שהיה נסתלק וכו' בנ"ל:

והנה כל הדורות כלם נמשכין מן הצדיק, שהוא הראש, בחינת קורא הדורות מראש בנ"ל. וזה בחינת: אלה תולדות נח - שכל התולדות, דהינו הדורות, כלם נמשכין מן נח, שהוא בחינת הצדיק, בחינת הראש, בחינת קורא הדורות מראש, בנ"ל:

ודע, שגם הדור האתרוג נמשך גם-כן מן הראש הנ"ל. וזה בחינת קורא הדורות מראש, בחינת הדור האתרוג, שנמשך גם-כן מהראש הנ"ל, דהינו הצדיק הנ"ל, שהוא הראש והפאר וההדור של העולם בנ"ל. והנה עקר ההדור הם ישראל, כי אף-על-פי שגם הם נפת הם תולדות נח, אף-על-פי-כן עקר ההדור הם ישראל, שבאים מבני שם. וזה בחינת: הדור מצוה עד שליש (ב"ק ט: וש"ע א"ח סי' תרנז) - זה בחינת שם, שהוא השליש משלשה בני נח (ועין בסנהדרין קיא, מה שדרשו על פסוק: והשלישית יותר בה - שליש של נח, שליש של שם), שהוא עקר ההדור והפאר בנ"ל. והוא בחינת שם, שם דיקא, בחינת שם הקדש, שהוא בחינת פאר והדור בנ"ל: (והכן היטב לקשר כל זה עם מה שמבאר לעיל במאמר בראשית, ובסימן סו, כי הכל מקשר יחד, עין שם היטב):

שך לעיל

רחל מבכה על בניה - זה בחינת עולמיתא שפירתא דלית לה עיניו (וזה משפטים דף צה). כי רחל היתה יפה-תאר ויפה-מראה (בראשית כט), ועל-כן עקר ההולדה של הצדיק, שהוא בחינת יוסף, שהיה יפה-תאר ויפה-מראה, בחינת הפאר והיפי של העולם בנ"ל,

(א) חקדמת הוור דף א' ע"ב. (ב) תרגום שם, ועין בוור בראשית לא, ובתיקון כב.

יותר ויותר מן הבהמה. ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, שהיה גדול במעלה מאד, היה צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום ביותר, ועל-כן הצריך לבקש לו אשה ממדין, כי מבקשו היה רחוק מחמת גדלותו:

עא

דע, כי יש מחין של ארץ-ישראל ויש מחין של חוץ-לארץ. וגם המחין של חוץ-לארץ הם מקבלים ויונקים גם-כן מהמחין של ארץ-ישראל, כי עקר המוח והחכמה היא בארץ-ישראל, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה בפדרש (כ"ד פ' טו): אין חכמה בחכמת ארץ-ישראל וכו'. וכל אחד מן ישראל יש לו חלק בארץ-ישראל, וכל אחד כפי חלקו שיש לו בארץ-ישראל, בן הוא מקבל ויונק מהמחין של ארץ-ישראל. נמצא, שכל המחין הם בחינת מחין של ארץ-ישראל, כי כלם מקבלים משם, כי שם בארץ-ישראל עקר המוח והחכמה כנ"ל. אבל אף-על-פי-כן יש מחין של חוץ-לארץ, וזה געשה על-ידי פגם הכבוד, חס ושלום, שמי שפוגם, חס ושלום, בכבוד השם יתברך, אזי על-ידי פגם הכבוד של השם יתברך אין יכולין לקבל וליונק מהמחין של ארץ-ישראל, וכפי הפגם שפוגם בכבוד השם יתברך, כמו-כן אינו יכול לקבל וליונק מהמחין של ארץ-ישראל, ואזי נשאין המחין בבחינת מחין של חוץ-לארץ ממש. וכשהמחין הם בחינת מחין של חוץ-לארץ, אזי אין יכולין להשוות דעתן יחד. וזהו בחינת המחלקת שיש בעולם, כי מחין של חוץ-לארץ אין יכולין להשוות עצמן יחד. אבל היה ראוי שלא יהיה מחלקת כי אם בחין לארץ, ובאמת אנו רואין שגם בארץ-ישראל יש מחלקת:

אך דע, כי אלו המחין של חוץ-לארץ, שנגעשו על-ידי פגם הכבוד כנ"ל, הם מבקשים לעצמן תקון, והתקון של אלו המחין של חוץ-לארץ הוא בעת ששופע נעם העליון, שעל-ידיה נעשה התגלות הכבוד, אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ-לארץ. כי כבוד הוא תקון העולם, כי כל העולם נברא בשביל הכבוד, כמו שכתוב (ישעיה מנ): לכבודי בראתיו וכו' (יזמא לח), הינו בשביל כבוד השם יתברך, כי יש כבוד פרטי לכל מאמר ומאמר של העשרה מאמרות שבהם נברא העולם, אשר בשביל אותו הכבוד היה זה המאמר, שעל-ידו נברא חלק פלוני מהבריאה. נמצא, שכל מאמר ומאמר יש לו כבוד מיוחד, שבשביל זה הכבוד היה אותו המאמר, כי זה המאמר, שבו נברא חלק פלוני מהבריאה, היה בשביל כבוד זה, כדי שיוגע כבוד זה להשם יתברך, וכן מאמר אחר, שבו נברא חלק אחר מהבריאה, היה בשביל כבוד אחר, שיוגע אותו הכבוד להשם יתברך, וכן כל המאמרות, כלם היו רק בשביל כבוד השם יתברך, אשר בשביל זה נברא העולם, כנ"ל:

ועל-כן בשאחד מישאל זוכה לראות בעצמו איזה התגלות הכבוד, הינו פשיש לו איזה כבוד, אזי הוא צריך לידע מאיזה מאמר נתהוה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעל-ידו נברא חלק מהבריאה כנ"ל. ובודאי לאו כל אדם זוכה לזה, להרגיש בעצמו התגלות כבוד השם יתברך, אבל אלו שהם בתיכלא דמלכא, פשיש להם איזה כבוד, אזי אין לזקחין

אך באמת, העקר השלמות להיות למעלה ולמטה, בשמים ובארץ, כי בשהוא בעולם אחד לבר, אין זה שלמות, רק שניהם יחד, מעלה ומטה, זהו עולם שלם, ועל-כן מחיב האדם שיהיה נשאר ממנו שארית בארץ, בן או תלמיד, כדי שגם בשהיה למעלה אחר ההסתלקות, יהיה למטה גם-כן בזה העולם, דהינו מה שנגשאר ממנו למטה בן או תלמיד הנמשכים ממנו. ועקר הוא המוח, שיהיה נשאר למטה מוחו, ועל-כן צריך להניח בן או תלמיד, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב קטז) על פסוק: אשר אין חליפות למו - חד אמר בן, וחד אמר תלמיד, כי התלמיד הוא מוח הרב, וכן הבן נמשך גם-כן מוח האב. ורבי יוחנן סבר תלמיד, כי לא היה לו בנים, כי אצל התלמיד המוח מפשט מגשמיית, אבל אצל הבן המוח מלבש בהמטה זרעית, אבל גם זה צריכים:

והכלל, שצריך שישאר ממנו בנים ותלמידים, והתלמידים יאירו יותר לתלמידים אחרים, וכן להלן יותר, שגם התלמידים יפרו וירבו ויעשו תלמידים אחרים, ותלמידי תלמידיו יעשו יותר תלמידים, וכן להלן יותר ויותר, כדי שיהיה נשאר מוח גם למטה לעולם ועד. וכן הבנים צריכים גם-כן שישאר זכרם לדורידורות, בנים ובני בנים וכו'. כי זהו עקר השלמות של הצדיק, שיהיה למעלה ולמטה, בבחינת: כי כל בשמים ובארץ - דאחד בשמיא וארעא: (עין כל זה במאמר "ויהי מקץ" - כי מרחם ונהם" (בסיון ו), עין שם, כי שם מבאר הענין היטב.)

סט

מה שנוהגים לתן ברכה להאיש המביא המשקה להאורחים או על החתונה וכיוצא, (הינו בשנשאין זין או דבש לאורחים או על חתונה, אזי נוהגין לתן מן המשקה להשליח הנשא את המשקה, לעשות ברכה) הוא על-פי מה שכתוב בזהר (פקודי דף רמב), שיש כמה דברים שהם נושאים ונושאים, וחושב שם כמה דברים שהם נושאים, דהינו שנושאים אותם, ובאמת אלו הדברים הם נושאים, כגון המרפכה, שהיא גשאת ונושאת, וכן הארון, שהיו נושאים אותו והוא נשא את נושאיו וכו'. וזה בחינת ברכה שנותנין כנ"ל, כי ברכה - ראשית-תבות: כי רוח החיה באופנים (יחזקאל א), בחינת גשאת ונושאת, כי האופנים נושאים החיות, והחיות נושאים אותם, כי רוח החיה באופנים, וכן הוא כל המרפכה, שהאופנים נושאים את החיות, והחיות את המרפכה, ובאמת המרפכה נושאת הכל, ועל-כן זה שנושא את המשקה נותנין לו ברכה, שהוא בחינת: כי רוח החיה באופנים, בחינת נושא ונשא, כי הוא נושא את המשקה, ועתה המשקה מנשא אותו. (או שנגעשה מזה שכרים, כי המשקה הוא מכבה וגם מחממת קצת - ולא באר הדבר הזה כלל):

ע

כל מי שגדול יותר, צריך לבקש מבקשו ברחוק מקום יותר. כמו שאנו רואין, שהצומח חיותו ומבקשו סמוך לו מיד, כי הוא צומח מן הארץ בסמוך לו ממש, ובהמה מבקשה סמוך לה גם-כן על הארץ, אך הוא ברחוק יותר קצת מן הצומח, כי הבהמה גדולה במעלה מן הצומח. אבל בן-אדם צריך לבקש מבקשו ברחוק

(תהלים צט): משפט יצדקה בעקב אתה עשית; ועקר ההולדה - עלידי צדקה כנ"ל, (שהיא הפלי לקבל השפעת נעם העליון כנ"ל, ויוסף הוא בחינת נעם, כמו שמבאר לקמן):

ועלידי ההולדה, דהינו שגולדין ונתרפין בני-אדם, עלידיה נגלה כבודו ותרפא כנ"ל, וזה בחינת (שם כב): כל זרע יעקב כפדוהו; כי עלידי ההולדה, שנעשה עלידי בחינת יעקב, שהוא בחינת צדקה כנ"ל, עלידיה: כפדוהו, כי עלידיה נתרפא כבודו ותרפא, כנ"ל:

ואזי, בששופע נעם העליון עלידי הפלי הנעשה עלידי צדקה בשביל ההולדה כנ"ל, וגם בחינת הנעם העליון, שהוא המחין, מקבל ונשפע עוד מלמעלה יותר, כידוע, אזי אלו המחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים גם-כן באלו המחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן עלידיה, כי אז הוא זמן תקונם של אלו המחין של חוץ-לארץ, כי עקר פגם וקלקול המחין של חוץ-לארץ הוא עלידי פגם הכבוד, שעלידיה אינם יכולים לינק ממחין של ארץ-ישראל, ואזי הם בחינת מחין של חוץ-לארץ ממש, וזהו קלקולם כנ"ל. וזה בחינת (משלי י): בן לדבר יחבל לו. בן לדבר, הינו בזיונות, הפך הכבוד, עלידיה: יחבל לו, הינו מחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, כי עלידי פגם הכבוד נשארין המחין בבחינת חובלים, שהם מחין של חוץ-לארץ כנ"ל. נמצא, שעקר קלקול המחין של חוץ-לארץ הוא עלידי פגם הכבוד, ועל-כן בעת ששופע נעם העליון עלידי הפלי של צדקה בשביל הולדה, שעלידיה נעשה התגלות הכבוד כנ"ל, אז הוא זמן תקונם של המחין של חוץ-לארץ, כי מאחר שנתעורר בחינת התגלות הכבוד, עלידיה הם יכולין להתתקן, כי עקר הקלקול שלהם היה עלידי פגם הכבוד כנ"ל, ועל-כן בעת ששופע נעם העליון בשביל הולדה כנ"ל, אז באים המחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, ונופלים במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן עלידיה כנ"ל. וזה (תהלים צז): חבלים נפלו לי בנעמים - חבלים, הינו המחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, הם נופלים בנעמים, הינו במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם כנ"ל, כדי להתתקן עלידיה כנ"ל. וזהו: אף נחלת שפרה עלי. נחלת - זה בחינת יעקב, בחינת (דברים לב): יעקב חבל נחלתו, בחינת צדקה. שפרה - זה בחינת יוסף, בחינת (בראשית לב): ויהי יוסף יפה תאר וכו', ויפה תאר זה בחינת יפה תאר הנאמר בדרך, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחין צג): איש תאר, שמראה פנים בהלכה, הינו בחינת מחין, בחינת נעם, שמנעימים בהלכה כנ"ל. ועלידי שתי בחינות אלו, יעקב ויוסף, שהם בחינת נחלת שפרה, עלידיה נעשה ההולדה, שאז החובלים נופלים בנעמים כנ"ל. וזה: יעקב חבל נחלתו. חבל זה בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים עלידי בחינת יעקב, בחינת צדקה, שעלידה ההולדה, שעלידיה ננתקנים החובלים, שהם המחין של חוץ-לארץ כנ"ל. וזה בחינת חבלי לדה, בחינת חובלים הנ"ל, שנתתקנים עלידי הולדה כנ"ל. גם זהו בחינת שפרה הנ"ל, בחינת שפיר ושלוא, בחינת הולדה וכנ"ל:

לעצמן כלל מן הכבוד, רק הם מעלין כל הכבוד להשם ותרפא, כדי שיתגדל ויתעלה כבודו ותרפא, כדי שיהיה עלידיה תקון העולם כנ"ל, והם מבינים בהכבוד מאיזה מאמר נהנה זה הכבוד, אשר בשביל זה הכבוד היה אותו המאמר שעלידי נברא חלק מהפריאה כנ"ל. וזה בחינת (תהלים כט): ובהיכלו פלו אומר כבוד, הינו שאצל אלו שהם בהיכלא דמלכא, הכבוד הוא פלו אומר, הינו פלו מאמר, כי הכבוד שיש להם הוא פלו רק בשביל המאמר, שנתהנה בשביל זה הכבוד, אשר עלידי נברא חלק מהפריאה, כנ"ל:

וזה בחינת: ואשר כח בהם לעמוד בהיכל המלך (דניאל א). כח זה בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית (ת"י ת"י יח), בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם. הינו, שאלו שהם בהיכלא דמלכא, הם מגלין ומאירין כ"ח אתון הנ"ל עלידי הכבוד כנ"ל. וזהו: ואשר כח בהם לעמוד וכו' - לפי פשוטו של מקרא, הינו כח ממש, כי בודאי צריך שיהיה להם כח וגבורה לעמוד בזה, שיזכו להיות בהיכלא דמלכא, אשר שם הכבוד הוא פלו אומר, בחינת כ"ח אתון דמעשה בראשית, כנ"ל:

ועקר הכבוד של השם ותרפא נגלה רק עלידי האדם. כי האדם הוא תכלית כל הנבראים, כי עקר הפריאה היתה בשביל האדם (א), כי עקר התגלות כבודו ותרפא הוא עלידי האדם. ועל-כן עלידי ההולדה, כשגולדין ונתרפין בני-אדם ביותר, עלידיה נגלה כבודו ביותר, כי עקר התגלות הכבוד - עלידי בני-אדם, כנ"ל:

ודע, כי מחין של ארץ-ישראל הם בחינת נעם, ומחין של חוץ-לארץ הם בחינת חובלים, כמו שכתוב (זכריה יא): לאחר קראתי נעם ולאחר קראתי חבלים, ואמרו רבותינו זכרונם לברכה (פסחין כד): נעם - אלו תלמידים חכמים שבארץ-ישראל, שמנעימים זה לזה בהלכה; חבלים - אלו תלמידים חכמים שבחוץ-לארץ, שחובלים זה לזה בהלכה. ועקר ההולדה הוא עלידי בחינת נעם העליון, כי מנעם העליון נתעוררין שלהובין דרחימותא (ב), אשר עלידם בא ההולדה, בבחינת (שמואל-ב, א): נעמת לי מאד, נפלאה אהבתך לי מאהבת גשים; שעלידי נעם העליון מתעורר האהבה, בחינת שלהובין דרחימותא, שעלידם ההולדה:

ונעם העליון שופע תמיד, אבל צריכין בלי לקבל עלידי שפע נעם העליון. ודע, שעלידי צדקה נעשה הפלי לקבל עלידה מנעם העליון שלהובין דרחימותא, כי צדקה היא נדיבות לב, כמו שכתוב (שמות כה): מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי; ונדיבות לב, הינו שנפתח ונתנדב הלב, ועלידיה נפתחין שבילין דלבא, ונעשין בלי לקבל שלהובין דרחימותא, שנמשכין מנעם העליון כנ"ל. ויש צדקה של ארץ-ישראל, ויש צדקה של חוץ-לארץ, ועקר הוא הצדקה של ארץ-ישראל, שעלידה נעשה בלי לקבל מנעם העליון, שעלידיה ההולדה כנ"ל. וזה בחינת (חושע י): זרעו לכם לצדקה, כי עקר ההולדה - עלידי צדקה כנ"ל. וזה בחינת (בראשית לו): אלה תולדות יעקב יוסף, הינו שעקר ההולדה - עלידי יעקב ויוסף, כי יעקב הוא בחינת צדקה, כמו שכתוב

את השבת, נותנין לו נחלה בלי מצרים; הינו בלי גבול, כי ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, הוא בחינת בלתי גבול. ועל-כן עקר חיים נצחיים של לעתיד לבוא, בחינת תענוג עולם הבא, יהיה רק להשפלות של כל אחד, כי שפלות ועניות הוא בחינת בלתי גבול, כי הוא בחינת אין ממש, ואין לו שום גבול, מחמת שהוא בתכלית העניות, ועקר חיים נצחיים של עולם הבא הוא רק בבחינת בלתי גבול כנ"ל, ועל-כן שבת, שהוא מעין עולם הבא, נאמר בו: טועמיה חיים וכו'; כי מי שטועם טעם ענג שבת, זוכה לחיים, בחינת חיים נצחיים, כנ"ל:

ודע, שכל אחד ואחד לפי התנוצצות המחין שלו פן זוכה לקבל גדלה, בבחינת (שה"ש ז): מלך אסור ברהמים - ברהימי מחין (סוף החקונים תיקון ג דף ה:). הינו, שפחיתות המלכות, דהינו גדלה, הוא אסור וקשור ברהימי מחין, שלפי התנוצצות המחין פן מקבל גדלה. והמחין והדעת הם בחינת בנן בית-המקדש, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב): כל מי שיש בו דעה, באלו גבה בית-המקדש בימיו, כי דעה נתן בין שתי אותיות, ובית-המקדש נתן בין שתי אותיות וכו'; ועל-כן כל אחד כפי מחו ודעתו וכפי שהוא מכנים עצמו בתוך הדעת, כל מה שהוא עוסק יותר להגדיל מחו ודעתו, פן הוא עוסק בבנן בית-המקדש, כי עקר בחינת בנן בית-המקדש הוא הדעת כנ"ל. ויש מי שיש לו מח מהיר וחריר, והוא עוסק תמיד להגדיל מחו ודעתו, שהוא בחינת עוסק בבנן בית-המקדש, וכפי הגדלת דעתו ומחו פן זוכה לקבל גדלה. וזה בחינת (משלי כב): חזית איש מהיר במלאכתו, לפני מלכים ותיצב. איש מהיר במלאכתו זה בחינת מי שיש לו מח מהיר וחריר כנ"ל, שהוא בחינת מהיר במלאכתו, הינו במלאכת בנן בית-המקדש (א), כי מלאכת בנן בית-המקדש הוא כפי מחו כנ"ל, ועל-ידיה: לפני מלכים ותיצב, הינו שזוכה לגדלה, בחינת מלכות, כי הגדלה היא כפי התנוצצות המח, בבחינת: מלך אסור ברהמים, כנ"ל:

ויש מח כללי ויש מחין פרטים, וכל המחין הפרטים הם מקבלין מוח הפולל, שהוא חכם הדור. והוא מעלת הזוכה לראות את עצמו עם הצדיק האמת, שהוא חכם הדור, בחינת חכם הפולל כנ"ל, כי על-ידי שזה החכם הפולל רואה אותו ומסתכל בו, על-ידיה מתנוצץ מחו, ועל-ידי שמתנוצץ מחו, על-ידיה מקבל גדלה, כי עקר הגדלה הוא על-ידי התנוצצות המח כנ"ל, כי עינים על-שם החכמה נאמר, כמו שכתוב (בראשית ג): ותפקחנה עיני שניהם, ופרש רש"י: על-שם החכמה נאמר. ועל-כן על-ידי שזה החכם, שהוא מח הפולל, מסתכל בו, על-ידיה מאיר בו חכמה ומחין, ומתנוצץ מחו, ועל-ידיה מקבל גדלה כנ"ל. כי כל אחד ואחד יש לו איזה מח ודעת לפי מדרגתו, אבל המח והדעת של כל אחד ואחד הוא מנה בקטנות, ואינו מתנוצץ, ועל-ידי שמתפלל בו החכם הדור, שהוא מח הפולל, על-ידיה מתנוצץ מחו של כל אחד ואחד כפי מדרגת מחו, ועל-ידי התנוצצות המח מקבל כל אחד גדלה כפי מדרגת מחו, כי עקר הגדלה היא על-ידי התנוצצות המח כנ"ל:

ומחמת שהמחין של חוץ-לארץ, שהם בחינת חובלים, שחובלים זה לזה בהלכה, כי אינם יכולים להשוות דעתן וחד כנ"ל, הם נופלים במחין של ארץ-ישראל, שהם בחינת נעם, כדי להתתקן כנ"ל. על-כן לפעמים, כשפוגמים הרבה, חס ושלום, אזי אינם יכולין להתתקן, אדרבא, גורמים פגם גם להמחין של ארץ-ישראל, ואזי גם המחין של ארץ-ישראל אינם יכולים להשוות עצמן, כי נפגמו, חס ושלום, על-ידי המחין הפגומים של חוץ-לארץ, שנפלו לתוכם כנ"ל. וזהו בחינת המחלקת שיש בארץ-ישראל גם-כן:

ובלל הדברים - כי כל הנבראים וכל ההולדות, כלם הם רק בשביל התגלות כבודו ויתברך. ועקר ההולדה - על-ידי הצדקה, שעל-ידיה נעשה בלי לקבל מנעם העליון, שעל-ידיה נעשה ההולדה, ועל-ידיה נתגלה ונתגדל כבודו ויתברך כנ"ל. וזה אותיות תרומה הם ספירתות: לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו (תהלים כו); כי תרומה, הינו צדקה, שהיא נדיבות לב, בחינת: מאת כל איש אשר ידבנו לבו תקחו את תרומתי, על-ידיה נעשה בלי לקבל מנעם ה', שעל-ידיה נמשך התגלות כבודו ויתברך, שהוא בחינת: ובהיכלו פלו אומר כבוד. וזהו: לחזות בנעם ה' ולבקר בהיכלו - ספירתות "תרומה" כנ"ל. וזה בחינת השירה, בחינת (שמואל ב כב): נעים זמירות ישראל: (ולא גלה יותר)

אשרי הזוכה להרגיש נעימות התורה. כי יש נעימות בתורה, והוא העקר, לזכות להרגיש הנעימות שיש בתורה: (דרכיה דרכי נעם וכל נתיבותיה שלום (משלי ג) - ג"ל)

עב

דע, שלראות את עצמו עם הצדיק האמת הוא גם-כן דבר גדול מאד. בודאי כשזוכין לשמע מפיו תורה, הוא מעלה יתרה, אבל גם כשאין שומעין תורה, הראיה לבד, שזוכין לראות את עצמו עם הצדיק, הוא גם-כן טוב מאד:

כי על-ידי שראין את עצמו עם הצדיק, על-ידיה מקבלין גדלה. ועקר הגדלה היא שפלות, כמו שמצינו אצל השם ויתברך: כל מקום שאתה מוצא גדלתו של הקדוש-ברוך-הוא, שם אתה מוצא ענותנותו (מגילה לא), כי עקר הגדלה היא שפלות. ועקר התתיה לעתיד, שיעמדו בתתיה ויחיו חיים נצחיים, עקר מה שיתיה נחיה ויקום בתתיה הוא השפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה לעתיד, ויקום בתתיה, בבחינת (ישעיה כו): הקיצו ורגנו שכני עפר, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (סוטה ח): מי שנגעשה שכן לעפר בחייו, כי עקר התקומה בתתיה יהיה רק להשפלות, שהשפלות של כל אחד ואחד יהיה נחיה ויקום בתתיה לעתיד:

כי תענוג עולם הבא אי אפשר לנו להשיג עכשו, וזה מחמת שאנו עכשו בגבול, וכל דבר שיש לו גבול אי אפשר לו להשיג תענוג עולם הבא הרוחני, ועל-כן גם ענג שבת, שהוא מעין עולם הבא, אמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת קח): כל המענג

(א) עין מדרש שה"ש בתהלות.

אלקים שממשיך לכל אחד, כי הרוח אלקים הוא בעצמו המחין כנ"ל, על-כן עלידייה נמשך לכל אחד חדושין דאורייתא, כי החדושין דאורייתא הם עלידיי בחינת הרוח אלקים, שהוא שורה על פני התורה כנ"ל, שהוא בעצמו בחינת המחין, שכל זה נמשך מהמנהיג, בחינת משה, שהוא דעת הכולל, רוח הכולל, כנ"ל:

אבל זה המנהיג צריך שיהיה פרוש גדול בקדשה גדולה, ואז דוקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל, כי עלידיי פרישות וקדשות הגדולה, הוא יכול לחזות ולהסתכל בכל אחד מישראל, ולחלק הגדלה לכל אחד עלידיי ההסתכלות לבד, בבחינת: ואתה תחזה כנ"ל, כי ההסתכלות הזאת היא תלויה בקדשה ופרישות גדולה. ועל-כן משה רבנו, שהיה קדוש ופרוש גדול מאד על-פי הדבור, כמו שכתוב (דברים ה'): ואתה פה עמד עמדי - על-כן היה יכול לחזות ולהסתכל בישראל, ולחלק להם הגדלה עלידייה:

וזהו: ואתה תחזה - אתה דיקא, כי רק משה, שהיה פרוש גדול מאד בקדשה גדולה, זוכה להסתכלות הזאת, כי ההסתכלות הזאת, בחינת ואתה תחזה, היא תלויה רק בקדשה ופרישות מתארה זאת. וזה בחינת (מלכים א' כב'): והגזות רחצו, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (פנחסין לט'): למרק שתי חזיונות. הינו, שכפי מה שרוחצין עצמן מתארה זאת, בחינת: והגזות רחצו, דהינו שרוחצין עצמן מתארה זו, כמזכרן הוא ממרק ומצחצח שתי חזיונות, בחינת: ואתה תחזה, בחינת: חזית איש מהיר במלאכתו וכו', דהינו בחינת ההסתכלות הנ"ל. כי עקר ההסתכלות הנ"ל היא עלידיי קדשה ופרישות מתארה זו כנ"ל, כי תארה הזאת היא בחינת פנים העינים, כמו שכתוב (במדבר טו'): ולא תתורו וכו' ואחרי עיניכם אשר אתם זונים אחריהם:

ועל-כן צריך לקדש עצמו ביותר בפרישות גדולה מזאת התארה, ואז יש לו עינים זכים לחזות ולהסתכל ולתן הגדלה לכל אחד פראוי לו עלידיי ההסתכלות לבד כנ"ל, ואז דוקא הוא יכול להיות מנהיג ישראל כנ"ל. וכשאין לישראל מנהיג ומשגיח בזה, באמת כל העולם מערב ומבלבל, וכל הרוצה לפל את השם, נוטל, כמו שמתנהג עכשו, בעוונותינו הרבים, כי ישראל צריכין שיהיה עליהם משגיח, שישגיח ויראה בהם שיעמד כל אחד על מקומו הראוי לו באמת, והמשגיח הזה יהיה פרוש וקדוש גדול, בבחינת קדש ופרישות משה, ואז יכול להנהיג את ישראל לתן לכל אחד גדלה פראוי לו עלידיי ההסתכלות לבד כנ"ל:

ועלידייה נעשה תשובה, כי עקר התשובה היא עלידיי הפושטה, ועלידייה המנהיג בחינת משה, שהוא מסתכל בכל אחד ואחד, ומתנוצץ מחו, וזכה לבאורי התורה, דהינו לחדושין דאורייתא, עלידייה נמשך בושטה על כל אחד ואחד, ואז רואה כל אחד את בשרו וכלמתו. כי עברה היא בודאי בושטה גדולה, כי עברה אינה ראויה לכל לישראל, ובודאי אין נאה לכל לישראל שיהיה לו עברה, חס ושלום. אבל גם מצוה, כשרוצין לעשות איזה מצוה, ראוי שיהיה לו גם-כן בושטה גדולה, כי איזה זכות יש לו שיופה לעשות המצוה, ואידך עיז פניו לכנס בהיכל המלך לעשות מצוה. וישער בדעתו לפני מי הוא עושה המצוה, וגם גדל מעלת

ועל-כן משה רבנו, עליו השלום, שהוא היה הדעת הכולל של כל ישראל, על-כן עלידיי ראיתו לבד, שהיה מסתכל בתוך כל אחד ואחד, עלידייה היה יכול לחלק הגדלה והשררה לכל אחד ואחד פראוי לו לפי מדרגת מחו. וזה בחינת (שמות יח): ואתה תחזה מכל העם, ושמתי עליהם שרי אלפים ושרי מאות וכו'. ואתה תחזה דיקא, כי עלידיי הראיה לבד של משה רבנו, שהיה רואה ומסתכל בכל אחד ואחד, היה מתנוצץ מחו של כל אחד, ועלידייה קבל כל אחד ואחד גדלה ושררה כפי ערכו, כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, דהינו בחינת שרי אלפים ושרי מאות וכו'. וזהו: ואתה תחזה וכו' ושמתי עליהם שרי אלפים וכו', כי עלידיי שייחזה משה ויסתכל בעם, עלידייה בעצמו הוא משים אותם שרי אלפים וכו', כי עלידיי ההסתכלותו בהם מקבל כל אחד גדלתו, עלידיי התנוצצות מחו שמתנוצץ עלידיי ההסתכלות שמסתכל בו חכם הדור, בחינת משה כנ"ל. וגם משה היה יכול לצוות, שזה יהיה שר-אלף וזה שר-מאה וכו', כי עלידיי ההסתכלותו בהם היה יודע הגדלה המגיע לכל אחד ואחד, כי עלידיי ההסתכלותו היה יודע התנוצצות המוח של כל אחד, אשר כפי התנוצצות המוח כן מגיע לו גדלה כנ"ל:

ואז, כשמקבל כל אחד גדלה כפי הראוי לו באמת, לפי מדרגת מחו, עלידיי שיש מנהיג אמתי, בחינת משה, שיכול לחלק הגדלה לכל אחד פראוי לו עלידיי ההסתכלות לבד, אזי יודע כל אחד מהשרים והמנהיגים של ישראל לחדש חדושין דאורייתא כפי הראוי לו לפי מדרגת מחו, לא פחות ולא יותר. כי מאחר שכל אחד עומד על מקומו הראוי לו באמת, דהינו שיש לו שררה וגדלה כפי הראוי לו באמת כנ"ל, על-כן כל אחד יודע לפי גדלתו והתמנותו איך וכמה הוא צריך לחדש בתורה, ובפני כמה אנשים הוא צריך לומר תורה, כי זה שממנה על אלף מישראל, דהינו שר-האלף, הוא צריך לומר תורה בפני אלף אנשים, וכן בלם:

כי יש בחינת רוח בכל אחד ואחד, והמנהיג האמתי של כל ישראל, דהינו בחינת משה, הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (במדבר טו): איש אשר רוח בו, ופרש רש"י, שיודע להלך נגד רוחו של כל אחד ואחד. כי המנהיג האמתי הוא בחינת רוח הכולל, שיודע להלך נגד כל רוח ורוח, כי בלם מקבלים ממנו, כי הוא בחינת רוח הכולל, בחינת (יחזקאל יז): פה אמר ה' מארבע רוחות באי הרוח. ורוח הזה הוא בחינת רוח אלקים, שהוא בעצמו בחינת המחין, בבחינת (שמות לא): ואמלא אותו רוח אלקים בחכמה ובתבונה ובדעת ובכל מלאכה, דהינו בחינת המחין, שהם בחינת מלאכת בנין בית-המקדש כנ"ל. וכל אחד לפי בחינת הרוח אלקים שיש בו, שהוא בחינת רוח-המקדש, רוח נבואה, כמו-כן הוא זוכה לחדש בתורה. כי זה הרוח אלקים, הוא שורה על פני התורה, בבחינת (בראשית א'): ורוח אלקים מרחפת על פני המים, הינו על-פני התורה שנקראת מים, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב). על-כן עלידיי הרוח אלקים הזה זוכין לחדש בתורה, כי הרוח אלקים שורה על פני התורה כנ"ל. על-כן עלידיי המנהיג האמתי, שהוא בחינת משה, בחינת דעת הכולל, בחינת רוח הכולל, שעלידו מתנוצץ מחו של כל אחד, שזהו בעצמו בחינת רוח

של עולם הבא, שעל־ידיה נחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, כי השפלות יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, על־ידיה חוזר ונחיה השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד ואחד מישראל בכל איבר, שמקדם היה מנח ושוכב זאת השפלות בהעלם ואתפסא אצלו, בבחינת מיתה, ועכשו חוזר ונעור ונחיה אותו השפלות על־ידי התשובה, שהיא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. כי עקר החיים נצחיים, בחינת תחיה שיהיה לעתיד, יהיה רק להשפלות, כי השפלות של כל אחד יהיה נחיה ויקום בתחיה כנ"ל, ואזי, כשנחיה השפלות של כל אחד, בחינת שפלות של משה שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל, אזי רואה ומרגיש כל אחד שפלותו, מאחר שחוזר ונחיה ונתגלה אצלו בחינת השפלות של משה, שיש בכל איבר ואיבר כנ"ל:

וזה פרוש: באר חפרוה שרים, פרוה גדיכי העם במחקק במשענתם וממדבר מתנה (כמדבר כא), באר זה בחינת באורי התורה, שזוכין השרים של ישראל על־ידי שמסתפל בהם בחינת משה, שעל־ידיה מקבל כל אחד את גדלתו כראוי לו, שעל־ידיה הם זוכין לבאורי התורה, בחינת חדושין דאורייתא כנ"ל. ועל־ידי באורי התורה זוכין לבושה ותשובה כנ"ל, וזהו: באר חפרוה שרים. חפרוה - זה בחינת בושה, כמו שכתוב (ישעיה כה): וחפרה הלכנה ובושה החמה, כי על־ידי באורי התורה כנ"ל, בחינות באר, זוכין לבושה כנ"ל, וזהו: חפרוה שרים, הינו שרים כנ"ל, בחינת שריאלפים שרימאות וכו' כנ"ל. וזהו: פרוה גדיכי העם - גדיכי העם זה בחינת תשובה, כמו שפרש רש"י על פסוק (שופטים ה): בהתנדב עם - בהתנדב לבם לתשובה. וזהו: במחקק במשענתם. מחקק - דא משה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (ב"ב טו), גם מחקק בגימטריא רמ"ח, הינו בחינות השפלות של משה, שמלבש בכל אחד מישראל ברמ"ח איבריו, בכל איבר ואיבר כנ"ל. במשענתם - זה בחינת תחיה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (פסחים פח) על פסוק: ואיש משענתו בידו - עתידין צדיקים שיחיו מתים וכו'. וזהו: במחקק במשענתם, הינו שיהיה נחיה השפלות של משה, שיש בכל הרמ"ח איברים של כל אחד ואחד, על־ידי התשובה כנ"ל. וזהו: וממדבר מתנה - מדבר הינו שפלות, שמשים עצמו כמדבר, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין נד) - על־ידיה: מתנה, הינו שבת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (שבת י): מתנה טובה יש לי בבית גנני ושבת שמיה. כי עקר תענוג עולם הבא, בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים, יהיה רק להשפלות של כל אחד כנ"ל:

וזה שכתוב: סלע ישבן ויתלנן (איוב לט), סלע זה הבאר, בחינת באורי התורה, בחינת: באר חפרוה שרים כנ"ל. וזהו: משם חפר אכל - בחינת בושה כנ"ל. כי על־ידי באורי התורה, על־ידיה זוכה לבושה כנ"ל. וזהו: משם חפר אכל, כי הוא מתפיש להושיט האכל לפיו על־ידי הבושה שפאה אליו כנ"ל. וזהו: למרחוק עיניו יביטו - הינו שרואה ומביט איך הוא רחוק מהשם יתברך, כנ"ל:

המצוה בעצמה, כי המצוה בעצמה יקרה מאד אשר אין לשער, ובדאי ראוי שיפל עליו בושה גדולה כשכא לעשות איזה מצוה, כשיסתפל על עצמו ויראה שהוא רחוק מאד מהשם יתברך, ואין לו שום זכות שיזכה לעשות מצוה; ואם היה להאדם בושה, היה מתפיש אפלו לקח המאכל להושיטו לפיו, כי מאן דאכל דלאו דילה בהית לאסתפולי באפה (ירושלמי פ"א דערלה), ומאחר שאין לו שום זכות שיהיה לו אכל, אם־כן הוא אכל דלאו דילה ובהית לאסתפולי באפה, על־כן בודאי יש לו להתפיש אפלו להושיט המאכל לפיו. אבל עקר הבושה נמשך על־ידי המנהיג הנ"ל, בחינת משה, שממשיך באורי התורה לכל אחד, על־ידיה נמשך בושה על כל אחד, כמו שבשעת מתן־תורה, שהמשיך משה התורה לישראל, נאמר שם (שמות כ): ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (נדרים כ): זה הבושה, וזהו: לבלתי תחטאו, דהינו שיהיה להם בושה לבלי לעשות חטא ועוון, חס ושלום. וגם אפלו לבלתי תחטאו, לבלי לעשות עברה, צריך שיהיה גם־כן יראתו על פניו, דהינו בושה, כי אפלו כשעושין מצוה צריך שיהיה לו גם־כן בושה גדולה כנ"ל, כי איך באים לחטא התפלין, שהם פתרי דמלכא, ולהניחם פתאם על הראש. בודאי ראוי שיהיה לו בושה גדולה, כשכא לעשות איזה מצוה, וזאת הבושה נמשכת על־ידי באורי התורה על־ידי המנהיג הנ"ל, כמו שהיה בשעת מתן תורה כנ"ל. ועל־כן בשעת מתן־תורה זכו כל ישראל לבחינת קדשה ופרישות, כמו שכתוב (שמות יט): היו נכונים לשלשת ימים, אל תגשו אל אשה; כי כלם נתקדשו בבחינת פרישות על־ידי משה, שהיה קדוש ופרוש גדול, שהמשיך להם את התורה על־ידיה כנ"ל, ועל־כן נמשך עליהם קדשה ופרישות גם־כן:

ובשזוכין לבושה, אזי רואה כל אחד את רחוקו מהשם יתברך, איך הוא רחוק מאד ממנו יתברך, ונופל עליו בושה גדולה, ועל־ידי הבושה עושין תשובה, כי עקר התשובה - על־ידי הבושה (א), ותשובה היא בחינת חיים, בחינת (יחזקאל יח): והשיבו וחינו, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, בחינת שבת, בחינת: טועמיה חיים זכו. וזה: בראשית - ירא בשת, ירא שבת (ת"י ח' ג' ו' ט), כי היראה והבושה, דהינו בחינת תשובה, הוא בחינת שבת, בחינת חיים נצחיים של עולם הבא כנ"ל. ועקר החיים הוא להשפלות של כל אחד, כי השפלות של כל אחד הוא יהיה נחיה, ויקום בתחיה כנ"ל, ועל־כן על־ידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים של עולם הבא, על־ידיה חוזר ונחיה, וקם בתחיה השפלות של משה רבנו, שיש בכל אחד מישראל, בכל איבר ואיבר כי דע, שיש בכל אחד ואחד מישראל בחינת השפלות של משה בכל איבר ואיבר, וזה וכו' ישראל במעמד הר סיני, שאז המשיך משה השפלות שלו בכל אחד ואחד מישראל, בכל איבר ואיבר; אבל אותו השפלות של משה, שהוא משרש בכל אחד מישראל, הוא מנח ושוכב אצל כל אחד ואחד בבחינת שכבה ומיתה, כי זאת השפלות נתעלם אצל כל אחד, ואינו מתעורר ומתגלה אצלו. אבל על־ידי התשובה, שהוא בחינת חיים נצחיים

(ג) עין ידמיה ג, לא; יחזקאל טו, לו. ועין ברכות יב, ובר"ף שם.

עג

מי שרוצה לזכות לתשובה, יהיה רגיל באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה. כי יש נון שערי תשובה, ומ"ט שערים יכול כל אדם לכנס בהם ולהשיגם, אך שער החמשים הוא בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כביכול, כי גם אצלו יתברך מצינו בחינת תשובה, כמו שכתוב (מלאכי ג): שובו אלי ואשובה אליכם. ואלו המ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות שנים-עשר שבטי ירה, כי כל שער ושער יש לו אות ממ"ט אותיות השבטים. והנה הכל חפצים ליראה את שמך, ואף-על-פי כן לאו כל אדם זוכה לעשות תשובה, כי יש אחד שאין לו התעוררות כלל לתשובה, ואפלו מי שיש לו התעוררות לתשובה, אינו זוכה להגיע אל האות והשער של תשובה השיק לו; ואפלו אם מגיע לשם, יכול להיות שהשער של תשובה סגור, ומחמת כל זה אין האדם זוכה לתשובה. ועל-ידי אמירת תהלים, אפלו מי שאין לו שום התעוררות לתשובה, הוא מתעורר לעשות תשובה, וגם זוכה על-ידי תהלים להגיע אל השער ואות השיק לו, ולפתח השער. נמצא, שזוכה על-ידי תהלים לעשות תשובה. וזה בחינת (שמואל ב, כב): נאם הנבר הוקם על, ודרשו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ק מו): שהקים עלה של תשובה; ונעים זמרות ישראל, כי על-ידי בחינת נעים זמירות ישראל, דהינו ספר תהלים שיש, על-ידי-ההוקם עלה של תשובה, כי על-ידי תהלים זוכין לתשובה כנ"ל. וזה שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ע"ד): לא היה דוד ראוי לאותו מעשה, אלא כדי להורות תשובה ליחיד וכו'. נמצא, שעקר הוראת התשובה על-ידי דוד המלך, ועקר התשובה של דוד המלך הוא ספר תהלים, שאמרו בהתעוררות גדול מאד וברוח-הקדש, עד שכל אחד ואחד כפי מה שהוא, יכול למצא את עצמו בתוך ספר תהלים, ולזכות לתשובה על-ידי אמירת תהלים כנ"ל:

ועקר הודפכות שנים-עשר שבטי ירה, שהם מ"ט אותיות, שהם בחינות מ"ט שערי תשובה, היה במצרים, שהוא בחינת מצר הגרון, שהוא בחינת תשובה עלאה (כמובא בכתבי האר"י ו"ל, ועין שם והבן היטב). ועל-כן אחר שנודפכו שם במצרים, וזכו לצאת משם, ספרו מ"ט ימי הספירה, שהם כנגד מ"ט שערי תשובה, שהם בחינת מ"ט אותיות הנ"ל. וכיום החמשים, אז: ויגד ה' על הר סיני (שמות יט) - זה בחינת: ואשובה אליכם, בחינת התשובה של השם יתברך בעצמו, כביכול, בחינת שער החמשים כנ"ל. וזהו: ואלה שמות בני ישראל הבאים מצרימה את יעקב איש וביתו - ספירת-תבות הם אותיות תהלים ואותיות תשובה. כי על-ידי תהלים זוכין לתשובה, שהיא בחינת שמות בני ישראל הבאים מצרימה וכו'. כי מ"ט שערי תשובה הם בחינת מ"ט אותיות שיש בשמות בני ישראל הבאים מצרימה, להודפך שם כנ"ל. וזה שאנו רואין, שבימי תשובה, דהינו פאלול ועשרת-ימי-תשובה, כל ישראל עוסקין אז באמירת תהלים, כי אמירת תהלים מסגל לתשובה כנ"ל, ועל-כן הוא דבר גדול מאד לעסוק תמיד באמירת תהלים, כי תהלים הוא התעוררות גדול מאד להשם יתברך; אשרי שיאחז בו:

ועל-כן יתרו דיקא אמר למשה: ואתה תחזה, כי משה היה חתנו, וידע יתרו גדל קדשתו ופרישותו, ועל-כן הוא דיקא אמר למשה: ואתה תחזה. ואתה דיקא, כי ידע יתרו בגדל קדשתו, שהוא יכול לחזות ולהסתכל על כל אחד, ולחלק להם הגדלה והשררה על-ידי ההסתכלות לכד כנ"ל. וגם יתרו היה גר, והגרים באים מקדשת הזווג של הצדיקים, כמו שכתוב (בראשית יב): ואת הנפש אשר עשו בחרן, ואיתא (בוהר שלח לד דף קסח), שאברהם ושרה בעת שהיו עקרים הולידו מזווגם נפשות הגרים, ועל-כן יתרו שהיה גר, שהוא בא מקדשת הזווג של צדיקים, על-כן הוא יודע גדל יקר קדשת הצדיקים, שלגדל קדשתם נעשה מזווגם נפשות הגרים, מפלי-שכן קדשת פרישותם, ועל-כן הוא יודע, שלגדל קדשת ופרישות משה הוא יכול לחזות בעם, ועל-ידי ראיתו לכד יתן להם הגדלה כנ"ל. ועל-כן יתרו דיקא אמר למשה: ואתה תחזה וכו', כנ"ל. וזה אותיות יתרו - ספירת-תבות: ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו (וינאל יב); כי יתרו דיקא אמר למשה: ואתה תחזה, כנ"ל, ועל-ידי בחינת ואתה תחזה, על-ידי-זה זוכין לגדלה, וזוכין לבאורי התורה, ועל-ידי-זה באין לבושה ותשובה, ועל-ידי התשובה, שהיא בחינת חיים נצחיים, חוזר ונחיה השפלות של כל אחד, כי עקר התחיה הוא להשפלות, בבחינת: הקיצו ורגנו שכני עפר, כנ"ל. וכל זה נעשה על-ידי יתרו דיקא, כי יתרו דיקא אמר למשה: ואתה תחזה, שעל-ידי-זה נעשין כל הבחינות הנ"ל. ועל-כן מרמז באותיות יתרו: ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו, שהוא ספירת-תבות יתרו, כי על-ידי יתרו, שאמר: ואתה תחזה, על-ידי-זה נמשך בחינת חיים, בחינת תחיה, בחינת: הקיצו ורגנו שכני עפר, בחינת: ורבים מישיגי אדמת עפר יקיצו, מישיגי אדמת עפר דיקא, הינו בחינת שפלות כנ"ל. וזה (ישעיה ד): והיה הנשאר בציון והנוותר בירושלים קדוש יאמר לו. והנוותר בירושלים - זה בחינת יתרו. על-ידי דיקא: קדוש יאמר לו - להצדיק, כי יתרו, שהוא גר, הוא יודע קדשת הצדיק כנ"ל, ועל-כן אמר למשה: ואתה תחזה, מחמת שידע קדשתו כנ"ל, וזה בחינת: קדוש יאמר לו כנ"ל:

ובלל היוצא מפל הנ"ל, שמי שבא אצל צדיק אמת ושומע מפיו תורה, ראוי שימשך עליו בוששה ושפלות גדול מאד. וזה סימן שהיה אצל צדיק אמת, כשנמשך עליו בוששה ושפלות על-ידי ששמע מפיו איזה דבר תורה, כי על-ידי התורה ששמע שידע הצדיק האמת, על-ידי-זה נמשך בוששה, כמו שהיה בשעת מתן-תורה כנ"ל. ועל-ידי הבוששה, דהינו תשובה, על-ידי-זה נחיה השפלות של משה שיש בכל אחד בכל איבר ואיבר, ואז מחיב שירגיש כל אחד שפלותו באמת. אבל מי שהוא בא אצל איזה מפרסם, ושומע מפיו תורה, ובא עליו גדלות על-ידי-זה וכו' (התקף מוכן ממילא). אבל אין אנו יודעים כלל מהו שפלות אמת, כי בודאי אין זה תכלית שיהיה שפל ונבזה ועצל, שקורין רע-מזל (ובלעז: שלים-מזלניק), כי השפלות הוא עקר החיים של כל איבר ואיבר, והוא כל תענוג עולם הבא כנ"ל, ובודאי אין זה התכלית של עולם הבא, שיהיה נבזה ועצל וכו', חס ושלום. על-כן צריכין רק לבקש מהשם יתברך, שיעזר לזכות לעניויות ושפלות אמת, שהוא עקר החיים ועקר התענוג של עולם הבא כנ"ל:

עד

אחר פורים קורין פרשת פרה, שהיא הכנה לפסח. כי פרשת פרה קורין כדי שיהיו גוהרין לטהר מטמאת מת, כדי שיהיו טהורין לעשות הפסח. ובתחלה הוא בחינת פור, כי פורים על שם הפור (אסתר ט. וע' בכוונות הארז"ל בסוד הפיל פור ובסוד פרה אדומה), ואחר-כך נעשה פרה, כי גם פורים הוא בודאי הלוק ודרך לפסח. וזהו בחינת (שיר השירים ה): שפתותיו שושנים נומפות מור עובר. שפתותיו זה בחינת פסח - פה סח, (כמובא). שושנה היא אסתר, (כמובא) בזהר הקדוש ובכתבי הארז"ל, שושנה גימטריא אסתר). נומפות מור עובר זה בחינת מרדכי - מר דרור (חולין קל"ט), לשון חרות, בחינת חרות של פסח. ועליבן צרוף של פורים מרמז בפסח, בפסוק (שמות כג): שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריכם. ממצרים ולא יראו פני ריכם - ראשיתבות פורים, כי פורים הוא דרך לפסח, שיהיו יכולים להיות גוהרין מחמין: (ופסח באמצע הענין ולא גלה יותר).

כי בתחלה היו כל ההתחלות מפסח, ועליבן כל המצוות הם זכר ליציאת מצרים. ועכשו... (ולא סים):

עז

הסתכלות פני הצדיקים לכד הוא גם-כן דבר גדול מאד. כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה, שהתלמידים-הם הוא גדול מן התורה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מכות כב): כמה טפשי שאר אנשי דקומו מקמי ספר תורה ולא קימו מקמי גברא רבא. נמצא, שהתלמידים-הם הוא גדול יותר מן התורה. ואצל התורה מצינו, שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מ"ר איכה בפתחתא), כי המאור שבה מחזירו למוטב, מפלישין אור הצדיק, שההסתכלות בו לכד הוא מועיל לקדשה מאד, בודאי בשזוכין לדבר עמו טוב יותר, אך גם ההסתכלות לכד הוא גם-כן דבר גדול:

עו

ישראל הם נעשים אדונים לבעליהם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סנהדרין קד): כל מקום שהם הולכים, נעשים שרים לאדוניהם. כי בכל מקום שהם באין בגלות, בתחלה הם בבושים בגולה, אבל אחר-כך הם נעשים אדונים לבעליהם, כי אחר-כך הם בובשים את המקום ההוא, שהם באים בגולה שם, כי ישראל הם מרימין ומעלין כל המקומות השפלים והנפולים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מגילה י): עתידין בתי תרמאות וקרקסאות שילמדו בהן תורה ברבים, שנאמר (זכריה ט): ונשאר גם הוא לאלקינו וכו', עין שם, כי ישראל מעלין ומנשאים כל המקומות הנפולים. ועליבן נקראין ישראל בגלות בני הגולה, כי אף-על-פי שאחר-כך הם נעשים אדונים, ומקימין ומנשאים ומעלין הכל, אף-על-פי-כן בתחלה הם בגלות, כי אף-על-פי-כן הם נע ונד בגלות, אבל אחר-כך הם מעלין ומנשאים הכל כנ"ל, ועליבן נקראין בני הגולה, כי זה אותיות גולה - ראשיתבות: ונשאר גם הוא לאלקינו. כי אחר-כך הם מעלין ומנשאים הכל, בבחינת: ונשאר גם הוא

עז

דע, שכל אחד מישראל, אפלו צדיק גדול, צריך שיהיה לו איזה צער בכל יום, וגם מי שדעתו יותר גדולה, צער גדול ביותר, בבחינת (קהלת א): יוסיף דעת יוסיף מכאוב. והמתקנה הוא עלידי אכילה בקדשה וביראת-שמים, הינו, שעלידי אכילה בקדשה, עלידי-זה נעשה המתקנה, שלא יתגבר הצער ביותר, חס ושלום, וגם שלא יהיה נשתלשל מן הצער, חס ושלום, השתלשלות אל הפטרא-אחרא, שהיא דין קשה, חס ושלום. ועלידי-זה, הינו עלידי אכילה בקדשה, שעלידי-זה נעשה ההמתקנה כנ"ל, עלידי-זה נעשה הפה בבחינת קומת אדם, בבחינת (שמות ד): מי שם פה לאדם, הינו שעושה ומשים הפה לבחינת קומת אדם, כי מי שאין אכילתו בקדשה, חס ושלום, אזי פיו הוא בחינת בעל חי-ממש, אבל בשאכל בקדשה, אזי משים את הפה לאדם, שנעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל. כי עקר היראה היא באה לאדם בשעת אכילה דיוקא, בבחינת (רות ב): לעת האכל גשי הלום (כאשר דברנו מזה במקום אחר (לעיל כס"ו ז, אות י) - אין הלום אלא מלכות (ובחס קב), שהיא בחינת יראה, כמו שאמרו (אבות פ"ג): אלמלא מוראה של מלכות. נמצא, שבשעת אכילה, אזי באה היראה להאדם, (וכמבאר במאמר "נתיב מן" - כי מרחמים ונהגים, שעקר האכילה והפרנסה נמשכת מבחינת מלכות, שהיא בחינת יראה, עין שם היטב). ועליבן בשאכל בקדשה, וממשיך על עצמו היראה הבאה לו בשעת אכילה, דהינו שאוכל עם יראת-שמים בקדשה ובטהרה כראוי, אזי הוא מכניס את בחינת המלכות, שהיא בחינת היראה כנ"ל, לתוך הפה, ואזי נעשה מהפה בחינת קומת אדם, בבחינת: מי שם פה לאדם כנ"ל. כי בשאינו אוכל בקדשה וביראת-שמים, אזי היראה הבאה בשעת אכילה כנ"ל, היא עומדת מרחוק ואינה נכנסת בו, אבל בשאכל בקדשה וביראה, דהינו שממשיך על עצמו היראה קדושה כנ"ל, אזי נכנס בחינת היראה מלכות בפיו, ונעשה מהפה בחינת קומת אדם כנ"ל:

ובשכר זה, שאוכל בקדשה וביראת-שמים, ועושה מהפה קומת אדם, עלידי-זה זוכה לעליה יותר גדולה, שנתעלה בחינת קומת אדם הנ"ל ונעשה בחינת אדם העליון, בבחינת (יחזקאל א): ועל הכפא דמות כמראה אדם עליו מלמעלה (א), שזה בחינת אדם העליון, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: אדני שפתי תפתח, שבפתיחת פיו הוא בחינת אדני, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו. הינו, כי בשעושה מהפה בחינת קומת אדם, אזי הוא בנדר מדבר, כי נדר האדם הוא הדבור; אבל אחר-כך זוכה שנתעלה הפה בבחינת אדם העליון, הינו בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, בחינת: אדני שפתי תפתח, כנ"ל:

ומה שנמתק הצער עלידי אכילה בקדשה - כי דע, כי זאת ההשתלשלות, שנשתלשל וכא צער יותר גדול למי שהוא ברי-דעת, בבחינת: יוסיף דעת יוסיף מכאוב כנ"ל; ולכאורה קשה: מפני מה יהיה כך, שמי שמוסיף דעת יוסיף צער, חס ושלום?

אך דע, כי זה בחינת מעברתא של תפלין, כי ראשית חכמה יראת ה' (תהלים קיא), ואם אין יראה אין חכמה (אבות פ"ג), ועליכן כל מי שזוכה לאיזה חכמה ודעת, עובר עליו יראה גם-כן, כי זה תלוי בזה כנ"ל:

וזה בחינת מעברתא של תפלין, כי תפלין הם בחינת מחין, והרצועה היא בחינת יראה, כי רצועה בישא היא יראה גפולה (הקדמת הוחר, דף יא:), וכן היראה דקדשה היא גם-כן בחינת רצועה דקדשה. וזה בחינת הרצועה שעוברת בתוך המעברתא של תפלין, הינו שהרצועה, שהיא היראה, היא עוברת בתוך המחין והתפלין, כי ראשית חכמה יראת ה', כנ"ל. ועליכן כל איש ישראל, שזוכה בכל יום לבחינת מחין, בחינת תפלין, עובר עליו יראה גם-כן, בבחינת הרצועה שעוברת במעברתא של תפלין, ומזה נשתלשל וכן לכל אחד איזה צער בכל יום. וכל מי שדעתו יותר גדולה, צערו יותר גדול, כי הצער נשתלשל מן היראה, והיראה היא כפי המוח והדעת כנ"ל. ויש צער שבא מיראה דקדשה, אבל יש שנשתלשל, חס ושלום, עד שבא הצער מבחינת יראות הנפולות, רצועה בישא. ואפלו בר ישראל בשאינו זוכה, אזי, חס ושלום, יש לו צער מרצועה בישא, חס ושלום. אבל על-ידי אכילה בקדשה, שאוכל בקדשה וממשיך עליו היראה דקדשה בשעת האכילה, שבאה ונגשת אליו אז כנ"ל, אזי על-ידיה הוא ממתיק הצער והדין הבא מרצועה בישא, חס ושלום, כי הוא ממשיך עליו היראה דקדשה, שעל-ידיה עולין ומתקין היראות הנפולות, שהם בחינת רצועה בישא, חס ושלום. וזה בחינת מאמר רבותינו זכרונם לברכה: רצועה היתה יוצאה מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין, ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום, ובקש לבלעה, וזכה ונעשה אשפיוכן לשכינה (מגילה כו):

בנימין הוא בחינת הדעת, בחינת מחין, תפלין. כי בית המקדש בחלקו של בנימין (ספרי פ' וזאת הברכה וברשי"י שם. יומא יב. סוטה לו. ובהים נג: קח:), ובית המקדש הוא בחינת הדעת, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לו): כל מי שיש בו דעה, פאלו נבנה בית המקדש בימיו; כי דעה נתן בין שתי אותיות, ובית המקדש נתן בין שתי אותיות וכו'. והודה הוא בחינת מלכות, בחינת יראה. וזהו רצועה - הינו רצועה הנ"ל, בחינת יראה, בחינת רצועה של תפלין. שיוצאת מחלקו של יהודה לחלקו של בנימין - הינו כי הרצועה באה מבחינת חלקו של יהודה, מבחינת יראה, ונכנסת בחלקו של בנימין, הינו בתוך התפלין מחין, בבחינת רצועה העוברת בהמעברתא של תפלין כנ"ל. וזהו: ועל זה היה אותו צדיק מצטער בכל יום - כי מואת הרצועה בא הצער בכל יום לכל אחד מ ישראל, ובפרט להצדיק, שדעתו יותר גדולה כנ"ל. וזהו: ובקש לבלעו - הינו שהיה מבקש ומחפש תמיד לתקן ולהמתיק הצער הבא מרצועה הנ"ל, על-ידי האכילה כנ"ל. וזכה ונעשה אשפיוכן לשכינה - הינו שזכה להמתיק הצער על-ידי האכילה בקדשה וביראת שמים כנ"ל, ועל-ידיה נעשה אשפיוכן לשכינה, הינו שנעשה הפה בבחינת קומת אדם. וזה בחינת אשפיוא, כי רפי יוסי בר אסון (עירובין נג) כד הוי משתעי בלשון

חכמה, הוי אמר על אשפיוא: גבר פנים דין. הינו: איש פי זה, כמו שפרש רש"י שם. וזה בחינת: מי שם פה לאדם, שנעשה מהפה קומת אדם, הינו בחינת: איש פי זה, שנעשה מהפה בחינת איש, בחינת קומת אדם כנ"ל. וזהו: ונעשה אשפיוכן לשכינה, כי על-ידי ההמתקה הנ"ל על-ידי אכילה בקדשה כנ"ל, שעל-ידיה זוכה לעשות מהפה בחינת אדם כנ"ל, על-ידיה זוכה אחר-כך לבחינת אדם העליון, בחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו. וזהו: ונעשה אשפיוכן לשכינה, שזכה לבחינת: שכינה מדברת מתוך גרונו, כנ"ל:

עח

בענין הנהגת הפשיטות של הצדיק האמת. הינו, כי לפעמים הצדיק האמת הוא איש פשוט ממש, (שקורין פראסטיק), שמתנהג עצמו בדרכי הפשיטות, ואינו מנלה שום תורה, ועוסק בשיחת חלין וכיוצא, והוא אז בחינת איש פשוט ממש:

דע, כי עקר החיים היא התורה, כמו שכתוב: כי הוא חיד וארך ימים (דברים לו), וכל הפורש מן התורה כפורש מן החיים (וחר לידך דף צב. בהעלותך דף קמח: ואתחנן דף רס.). ועליכן לכאורה הדבר תמוה ונפלא, איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו מן הנמנע ובלתי אפשר להיות דבוק בהתורה תמיד, יומם ולילה, בלי הפסק רגע, וכל בעלת-תורה, הן למדן שעוסק בלמוד התורה בגמפ"ת [בגמרא, פרוש רש"י, תוספות] וכיוצא, כל אחד כפי ערכו, כפי עסק למודו, בהכרח שיפטר מהתורה איזה שעה ביום, וכן אפלו בעל השגה, ואפלו מי שהוא גבוה יותר ויותר למעלה למעלה, אף-על-פי-כן בהכרח שיפסק ויפטר מהשגתו איזה זמן, כי אי אפשר להיות דבוק תמיד בתורה והשגה בלי הפסק, כי צריכין בהכרח להפסיק איזה שעה, אם לעשות איזה משא-ומתן או כיוצא בזה, כי צריכין לעסק בצרכי הגוף גם-כן:

והכלל - כי אי אפשר בשום אופן להיות דבוק בהתורה ובהשגה בלי שום הפסק, ובהכרח צריכין לבטל איזה שעה. ובאותו שעה שמבטלין מהתורה, אזי זה הלמדן או הבעל-השגה הוא בחינת איש פשוט ממש (הינו פראסטיק). ולכאורה זה הדבר קשה מאד, איך אפשר לפרש עצמו מן התורה אפלו שעה קלה, הלוא היא חיינו וכו', ומי הוא זה שירצה לפרש עצמו מן החיים אפלו רגע קלה. ואף-על-פי שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (מנחות צט): בפולא של תורה זהו קיומה, אף-על-פי-כן מי יתראה בזה להתפטר מן התורה, אף שזהו קיומה, אף-על-פי-כן טוב יותר בודאי להיות דבוק בהתורה, אשר היא החיים וארך הימים, ומי האיש אשר יתראה לפרש מן החיים אפלו רגע אחת, בפרט מי שזוכה לאהבת התורה, ומתמיד מאד בתורה, ודבוק בה מאד, מפלשפן מי שזוכה להרגיש איזה מתיקות בתורה, לחדש איזה חדוש, אפלו איזה פשט בגמפ"ת, מפלשפן וכל-שכן בעל השגה, ובפרט מי שזוכה לגנואי דמלבא, ומעלה זו אי אפשר לשער במח, ואיך יתראה לפרש מן התורה אפלו שעה קלה. ובאמת זהו בלתי אפשר להיות דבוק בעסק התורה תמיד כנ"ל, כי בהכרח צריכין לבטל ולהפסיק איזה שעה, ואם-כן בזה מחין עצמן בזה השעה שבטלין מן התורה, הלוא עקר החיים הוא מן התורה כנ"ל:

והעשיות, הן מי שחוטב עצים או איזה עבדא שיהיה - בכלם נעלם התורה, כי הכל נברא בעשרה מאמרות, אשר שם התורה נעלמה ונסתרה קדם מתנתורה. והצדיק, בשעה שפורש מן התורה, והוא בחינת איש פשוט, הוא מקבל חיות מבחינה זו של קדם מתנתורה:

וזהו בחינת הדרך של ארץ-ישראל הנאמר למעלה, שהצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו משם, כי עקר כח קדשת ארץ-ישראל הוא על-ידי בחינת: כח מעשיו הגיד לעמו לתת להם נחלת גוים, כמו שפרש רש"י בפסוק בראשית וכו', שבשכיל זה פתח ב'בראשית', שלא יאמרו גוילים אתם וכו', על-כן פתח ב'בראשית', כי הוא יתברך ברא הכל, וברצונו נתנה להם וברצונו וכו'. נמצא, שעקר כח ארץ-ישראל הוא מבחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, שהם בחינת כח מעשיו, שעל-ידיהם היו ישראל יכולים לילך ולכבש ארץ-ישראל:

וגם כאן, בחוץ-לארץ, נמצא בחינה זו, כי ישראל עם קדוש באים לפעמים במקומות שהיו רחוקים מאד מאד מקדשת ישראל, בגוון במקום שהיו מתחלה של עכו"ם, וגם עכשו הוא ברשות מי שהוא רחוק מאד מקדשת ישראל, וישראל באים לשם, וכובשים המקום, ומקדשין אותו שיהיה מקום ישראלי, שהוא גם-כן בחינת ארץ-ישראל. והיו יכולים לומר גוילים אתם, שבשבתם זה המקום שאינו שלכם, אך על-ידי כח מעשיו, בחינת עשרה מאמרות, על-ידיהם יש לנו רשות לכבש כל העולם ולקדשו בקדשת ישראל, כי הוא יתברך בראה, וברצונו נתנה לנו. נמצא, שעשרה מאמרות, שהם מלבשין בדרך-ארץ, הינו בישוב העולם, כי בהם נברא העולם, הם דרך לארץ-ישראל, כי על-ידי בחינת העשרה מאמרות יכולין לכבש ארץ-ישראל כנ"ל:

וזהו בחינת דרך-ארץ, הינו שהוא דרך ונתיב לארץ, הינו לארץ-ישראל. כי דרך-ארץ, שהוא ישוב העולם, שנברא בעשרה מאמרות, זה זה בעצמו הוא דרך ונתיב לארץ-ישראל כנ"ל, וזהו דרך-ארץ, הינו דרך לארץ-ישראל כנ"ל. ובה דרך-ארץ, הינו הדרך של ארץ-ישראל, שהוא בחינת עשרה מאמרות שבהם נברא העולם, ששם נעלמת התורה, שבה היה העולם מתקים בחסדו עשרים וששה דורות שקדם מתנתורה, בזה בעצמו הצדיק מחיה עצמו בעת פשיטותו שאינו עוסק בתורה, כי אז הוא מחיה עצמו בבחינת התורה שנעלמת בתוך העולם, בכל הדבורים ובכל העבדות שנבראו בעשרה מאמרות, ששם נעלמת התורה כנ"ל:

ועל-כן מכרח הצדיק הגדול לירד ולפלל לתוך פשיטות ולהיות איש פשוט ממש איזה עת, כי על-ידיה הוא מחיה את כל הפשוטים הנ"ל, והיה מי שיהיה, ואפלו אמות העולם, כי הוא מחיה עצמו בבחינת התורה הנעלמת בעשרה מאמרות, המלבשין בתוך העולם, וממנו מקבלין חיות כל הפשוטים הנ"ל. וכל אחד כפי קרובו יותר אל הקדשה ואל הצדיק הנ"ל, כן הוא מקבל ממנו חיות גבוה יותר:

אך דע, כי הצדיק האמת מחיה עצמו באותו הזמן שהוא איש פשוט כנ"ל מהדרך של נסיעת ארץ ישראל. כי דע, כי כל אלו הפשוטים, דהינו זה הלמדן בשעה שבטל מן התורה, שאז הוא איש פשוט כנ"ל, וכן יש איש פשוט ממש, שאינו למדן כלל ואף-על-פירכך הוא איש פשוט וירא-שמים, ובדאי מקבל חיות מן התורה, וכן אפלו הנמוכים למטה יותר, ואפלו אמות העולם, גם הם מקבלים בודאי גם-כן חיות מן התורה. וכל אלו הפשוטים צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שכלם יקבלו על-ידו חיות, כי כל הפשוטים הנ"ל, כלם צריכין לקבל איזה חיות מהתורה, שהיא עקר החיים, ובאמת הם רחוקים מהתורה, כי הם אנשים פשוטים (שקורין פראסטאקים), על-כן צריכין שיהיה עליהם איש פשוט גדול, שעל-ידו הם מקבלין חיות מהתורה:

כי דע, כי כל הפשוטים הנ"ל, הן למדן שהוא עוסק בתורה לשם שמים, (כי בשעוסק בתורה שלא לשמה, אינו מועיל בלמודו לשוב העולם, כי שלא לשמה הוא נצרך רק בשכיל עצמו, וגם בזה יש בחינות, רק בשעוסק לשמה, שהוא עוסק בשוב העולם), בשמכטל מלמודו, שאז הוא בחינת איש פשוט ממש כנ"ל, הן שאר הפשוטים - כל אחד ואחד כפי אחריותו בהתורה כן הוא מחיה עצמו בעת פשיטותו מבחינת קיום העולם קדם קבלת התורה:

כי קדם קבלת התורה היה העולם מתקים רק בחסדו, כי לא היה עדין תורה ושום עשיה של מצוה, שעל-ידו יתקים העולם, והיה עקר קיום העולם על-ידי חסדו לבד. והצדיק בעת פשיטותו, בשעה שבודל מן התורה, הוא מקבל חיות מבחינה זו: וזה בחינת אוצר מתנת חנם, כי יש אוצר של מתנת חנם, שמי שאין לו שום זכות כלל מקבל משם (מ"ד תשא פ' מה), ובדאי אין זה האוצר מוכן בשכיל רשעים, כי אם-כן הרשע הוא גדול מן הצדיק, כי הרשע בודאי אין לו שום זכות כלל, וכי יזכה בשכיל זה לקבל מאוצר מתנת חנם. אך באמת הרשע בודאי אינו מקבל משם, רק זה האוצר מתנת חנם הוא בשכיל הצדיק לבד, הינו בשעה שהצדיק הוא איש פשוט כנ"ל, אזי הוא מקבל מזה האוצר מתנת חנם, שהוא בחינת קדם קבלת התורה, שהיה מתקים העולם בחסד חנם לבד, בבחינת: כי לעולם חסדו, הנאמר על קדם מתנתורה, כמובא [בגמרא פסחים (קח):] הני עשרים וששה בי לעולם חסדו כנגד מי? כנגד עשרים וששה דורות וכו']. כי אז לא היה שום תורה, והיו עוסקין רק בישוב העולם ובדרך-ארץ, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה במדרש (רבה צו פ"ט): גדולה דרך-ארץ, שקדמה לתורה עשרים וששה דורות, ואז היה עקר קיום העולם על-ידי חסד חנם לבד:

ובאמת גם קדם קבלת התורה, בודאי גם אז היתה התורה במציאות, כי התורה היא נצחית. אמנם אז, קדם מתנתורה, היתה התורה בהעלם ובהסתתר, הינו כי כל התורה כלולה בעשרת הדברות, ואז, קדם מתנתורה, היו העשרת הדברות געלמין בעשרה מאמרות שבהם נברא העולם. נמצא, שהיתה כל התורה בלה נעלמת ונסתרת בתוך ישוב העולם, שנברא בעשרה מאמרות. ובכל הדבורים של העולם ובכל העבדות

לשמחה גדולה עלידי תמימותו ואמונתו, כי חכמות אין צריכין כלל, רק אמונה ותמימות ופשיטות, בלי שום חכמה כלל, כי חכמות מזיקים מאד להאדם, והחכמים נלכדים בחכמתן של עצמם, כי החכמה מתענה אותו מחכמה לחכמה, ומאותה החכמה לחכמה אחרת, וכן מחכמה לחכמה יותר ויותר, עד שגלגל ונתעה בחכמות עצמו, בבחינת (איוב ה'): לכד חכמים בערמם - בערמם דיקא, הינו בערמימות וחכמות שלהם בעצמם הוא לוכד אותם. אשרי ההולך בתמימות:

וצריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת, כי אשרי למי שזוכה להתקרב בעודו בחיים חיותו לצדיק האמת; אשרי לו, אשרי חלקו. [כי אחר-כך (הינו לאחר מיתה), קשה אז מאד להתקרב, וצריכין מאד להרבות בתפלה ותחנונים מאד, שיזכה בחיים חיותו להתקרב לצדיק אמת], כי הפעל-דבר שם לבו על זה מאד עכשו, לבלבל את העולם, כי ישראל הם עכשו קרובים אל הקץ מאד, ויש עכשו לישראל געגועים גדולים וכסופין גדולים להשם יתברך, אשר לא היתה בואת בימי קדם, וכל אחד נכסף מאד להשם יתברך, עליבן הערים הפעל-דבר והכנים מחלקת בין הצדיקים, והקים בעולם מפרסמים הרבה של שקר, וגם בין הצדיקים האמתיים הכנים מחלקת גדול, עד שאין אחד יודע היכן האמת. עליבן צריכין לבקש מאד מהשם יתברך לזכות להתקרב להצדיק האמת:

העתקה מכתב-יד רבנו ז"ל בעצמו, מה שמצאנו אצלו. והם ראשי-פרקים מענין הנ"ל, ועוד נוסף דברים בהם מה שלא פאר בפרוש. וכפי המובן מאלו הראשי-פרקים יראה המענין שיש בזה הענין הנ"ל עוד דברים רבים בהמה, אך אנחנו לא זכינו לשמע בפרוש כי אם ענין הנ"ל:

ואתחנן. מתנת חנם. חנם, עריות. פגם הדעת. משה, דעת. פרישות. פה עמוד עמדי. הבראה, מתנת חנם. עולם חסד יבנה. הבראה קדם מתן-תורה. עת לעשות לה', הינו עשית העולם. הפרו תורתך, בפולה של תורה. בעת ההיא לאמר, בעשרה מאמרות. ההוא, ההעלמה. פח מעשיו הגיד לעמו:

עט

עוד מצאנו בכתב-יד רבנו ז"ל, והם ראשי-פרקים מאיזה תורה נפלה:

הפל קול יעקב. ברוז. עשו וישא קולו. יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו'. ושבתי עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אלהי. בעיניו כימים אחדים באהבתו. ושאיר ישוב בנגד. אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד:

כי בא השמש. נתקצר הזמן. וישב במקום. יש כ"ב (תיקון יח). קחו עמכם דברים ושובו. מאבני המקום אבנים אותיות. מראשותיו מחשבה מברר הפל:

וישלח יעקב מלאכים מצוות ומצוות עשה מצוות הרבה נברא במה מלאכים. לפניו תשובה. ואשיבך לפני. ארצה שעיר. נד'ת'ה'ר'. אציגה. ספה תשובה. תספני בבטן אמי. הולדה. שאר ישוב בנגד:

ועל-בן משה רבנו, עליו השלום, בשבש לבוא לארץ-ישראל, בקש מתנת חנם, כמו שכתוב (דברים א'): ואתחנן אל ה' - בחינת מתנת חנם^(א). וזהו: בעת ההוא לאמר - הינו שתפלתו היה עם פח בחינת: בעת ההיא לאמר, הינו בכח אותו העת שהיה העולם מתקים עלידי העשרה מאמרות, שהוא קדם מתן-תורה, שאז היה העולם מתקים עלידי העשרה מאמרות שבהם היתה התורה נעלמת, ואז היה קיום העולם עלידי מתנת חנם בנ"ל. ובכח הזה של קיום העולם קדם מתן-תורה, הינו בחינת מתנת חנם, בחינת עשרה מאמרות הנ"ל - בכח הזה זוכין לבוא ולכבש ארץ-ישראל בנ"ל, ועל-בן בקש משה לבוא לארץ-ישראל עלידי בחינה זו. וזהו: ואתחנן אל ה' - הינו מתנת חנם; בעת ההוא לאמר - הינו עם פח בחינת עת ההיא, שהיה העולם מתקים עלידי המאמרות לבד, שאז היה העולם מתקים עלידי בחינת מתנת חנם בנ"ל, אשר עלידי-זה יכולין לבוא לארץ-ישראל בנ"ל, ועל-בן בקש משה לבוא לארץ-ישראל עלידי בחינה זו בנ"ל. וזה בחינת: בעת ההוא. ההיא - זה בחינת סתום ונעלם, כי באותה העת, קדם מתן-תורה, היתה התורה נעלמת ונסתרת בתוך העשרה מאמרות וכו', בנ"ל:

והכלל, כי אסור ליאש עצמו. כי אפלו מי שהוא איש פשוט ואינו יכול ללמוד כלל, או שהוא במקום שאי אפשר לו ללמוד וכיוצא בזה, אף-על-פי-כן גם בעת פשיטותו צריך להחזיק עצמו ביראת-השם ובעבודה פשוטה לפי בחינתו, כי גם אז הוא מקבל חיות מהתורה בנ"ל, עלידי איש פשוט הגדול, הינו הצדיק הגדול, שהוא לפעמים איש פשוט, שהוא מחיה את כלם בנ"ל, ואפלו מי שהוא, חס ושלום, במדרגה התחתונה לגמרי, חס ושלום, רחמנא לצלן, אפלו אם מנח בשאול תחתיות, רחמנא לצלן, אף-על-פי-כן אל יתיאש עצמו, ויקים: מבטן שאול שועתי (יונה ב), ויחזיק עצמו במה שיוכל, כי גם הוא יכול לחזור ולשוב ולקבל חיות מהתורה עלידי הצדיק הנ"ל:

והעקר - לחזק עצמו בכל מה שאפשר כי אין שום יאוש בעולם כלל (ואמר אז בזה הלשון: קיין יאוש איז נאר ניט פאר האנדין), ומשך מאד אלו התבות "קיין יאוש וכו'", ואמרם בכח גדול ובעמקות נפלא ונורא מאד, כדי להורות ולרמוז לכל אחד ואחד לדורות, שלא יתיאש בשום אופן בעולם, אפלו אם יעבר עליו מה, ואידך שהוא, אפלו אם נפל למקום שגפול, רחמנא לצלן, מאחר שמחזק עצמו במה שהוא, עדן יש לו תקוה לשוב ולחזור אליו יתברך. ואפלו איש פשוט גם-כן צריך שיהיה לו יראת-שמים. ויש במה בחינות יראות, כי למעלה דברנו מבחינת דרד-ארג, הינו הדרך לארץ-ישראל, אמנם ארץ-ישראל בעצמה יש בה גם-כן בחינת עשר קדשות, כי יש שם עשר בחינות קדשות זו למעלה מזו, והם בחינת עשרה מאמרות, וכל מאמר יש לו בחינת יראה, בחינת (תהלים קט): הקם לעבדך אמרתך אשר ליראתך, כי יש יראה למעלה מיראה (ולא פים לבאר זה הענין). וצריך לחזק עצמו ביראת-שמים גם בעת פשיטותו בכל מה שיוכל, ויוכל לבוא

(א) מד"ר שם ומובא בפרש"י שם.

וַיֵּשֶׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ - לָקִים כְּבוֹד אָב, לְכַפֵּל כֹּחַ כְּבוֹד שֶׁל עֲשׂו. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת - פּוֹסֵל וְרַעַי שֶׁל עֲשׂו. יוֹסֵף תְּשׁוּבָה. תּוֹסֶפּוֹת עַל צְדִיקִים. בְּמָקוֹם שֶׁבִּעֲלִיתְשׁוּבָה עוֹמְדִים. בֵּית עֲשׂו לָקַשׁ בֵּית יוֹסֵף לְהִכָּה:

מִקֵּץ שְׁנָתִים. אַחֲרֵית הַיָּמִים. וּפְרַעַה חוֹלֵם. סְטְרָא־אֲחֵרָא מִתְחַזְקָת. וְהִנֵּה עוֹמֵד שְׁתָּק, יֹאזֵר תְּשׁוּבָה מִכְּבִי נִהְרֹת חֲבֵשׁ. נִשְׁאֹו נִהְרֹת קוֹלָם:

וַיֵּנֶשׁ אֱלֹו יְהוּדָא תְּקַרְבָּתָא מִלְּכָא בְּמִלְכָּא נִתְאַחֲדוּ בְּמִצְוֹת. כִּי הִנֵּה הַמְּלָכִים אָזִי עָבְרוּ כָּל מִלְּכֵי חֲבֵלָה. יִדְבָּר נָא בְּאֶזְנֵי וְלֹא יִבְלָלוּ אֶת קוֹלִי. וְאֵל יִחַר אַפִּי. בָּצַר לָךְ. כְּפָרַעַה תְּשׁוּבָה. כְּפָרַעַה פְּרָעוֹת בְּהִתְנַדֵּב. כִּי כְמוֹד כְּפָרַעַה. תְּשׁוּבָת הַמִּשְׁקָל. יוֹסֵף הַטְּמִין חֲרָפְתִּי:

וַיִּקְרְבוּ יָמֵי יִשְׂרָאֵל לְמוֹת. הַתְּאַחֲדוֹת הַזְּמַן. לְמוֹת זֶה בָּצַר לָךְ וְכו' בְּאַחֲרֵית הַיָּמִים. וַיִּקְרָא לְבָנָו לְיוֹסֵף. תְּשׁוּבָה שְׁאֵר יֵשׁוּב בְּנֵךְ. הַטְּמִין חֲרָפְתִּי. אֵל תְּקַבְּרֵנִי בְּמִצְרִים בְּמִצְרַיִם הַגֵּרוֹן. בְּשַׁעַת בְּחִינַת בָּצַר לָךְ:

וְאֵלֶּה שְׁמוֹת. לְכוּ חֲזוּ מִפְּעֻלֹת וְכו' שְׁמוֹת פְּעֻלֹת מִצְוֹת. שְׁמוֹת פְּרֹוד בֵּין הַמִּצְוֹת. וְהִי כָּל נֶפֶשׁ וְכו' שְׁבָעִים נֶפֶשׁ. אַחֲדוֹת. עַל־יְדֵי וַיֹּסֵף הִיָּה בְּמִצְרִים אֶסֶף חֲרָפְתִּי:

וְאֵרָא אֵל אֲבֹרָהִם וְכו' בָּאֵל שְׂדֵי זְמַן וְגִבּוֹל גְּלוּת. וְשָׁמִי ה' כְּשִׁידְפָקוּ עַל דִּלְתִי רַחֲמִים. קָדָם תִּקְּן (א). וְהִי הַתְּקַרְבוֹת הַזְּמַנִּים. וְגַם הַקְּמַתִּי אֶת בְּרִיתִי וְכו' לִתֵּת לָהֶם אֶרֶץ מְגִירָהֶם תּוֹתִיבֹתֶהֶן תְּשׁוּבָה וְגַם אֲנִי שְׁמַעְתִּי נֶאֱקַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל. זֶה קוֹל. מְגִירָהֶם אִסִּיפֹת הַנִּיצוּצוֹת בְּתְשׁוּבָה. לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל. בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַיִם. נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יִכָּנֶס:

בֹּא אֵל פְּרַעַה. מֹשֶׁה בְּחִינַת אַחֲדוֹת הַזְּמַנִּים, מִה שֶׁהִיָּה הוּא שִׁיְהִיָּה. פְּרַעַה, קוֹלָה בְּנֶחֱשׁ יֵלֶךְ. אֲנִי הַכְּבִדְתִּי אֶת לְכוּ לְמַעַן שְׁתִּי אֶתְתִּי. אִם לֹא יֵאֱמִינוּ לְקוֹל הָאוֹת. בְּקִרְבּוֹ. הַכְּבִדְתוֹ שֶׁהַכְּבִיד עַל יִשְׂרָאֵל כְּדִי לְעוֹרֵרם בְּתְשׁוּבָה. וּפְרַעַה הַקְּרִיב:

וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ קְרִיעַת יִסְסוֹף וּמִלְחָמוֹת עַמְלָק. קְרִיעַת יִסְסוֹף, זֶה בְּטוֹל הַזְּמַנִּים. וַיִּשְׁקָף ה' אֵל מַחְנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן וַיִּהְיֶה. עַמּוּד אֵשׁ זֶה לִילָה וְעָנָן זֶה יוֹם וְהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עֲרַבְבָם וּבְטָל הַזְּמַנִּים. מִלְחָמַת עַמְלָק זֶה תְּשׁוּבָה. מֹשֶׁה אֲהֲרֹן וְחֹזֵר פֶּרֶשׁ רִש"י בְּתַעֲנִית הָיוּ שְׂרוּיִים. עַל־יְדִיָּה וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ שְׁמַע תְּקוּל: (עַד כָּאן לְשׁוֹן רַבֵּנוּ וְכוּנֵנוּ לְכַרְכָּה):

כְּלִיָּזָה מִצְאֵנוּ מִכְּתָב יֵד רַבֵּנוּ ז"ל, וְהִתְקַנְנוּ אוֹת בְּאוֹת. וְהִנֵּה הַדְּבָרִים סְתוּמִים וְחֲתוּמִים מַעֲיֵן כָּל, אֵין יוֹצֵא וְאֵין בֹּא, אֵךְ מַעֲצָם תְּשׁוּקָתָנוּ לְהִבִּין וּלְהַשְׁכִּיל כָּל מַה דְּאֶפְשָׁר מְנַעִימַת נִפְלְאוֹת הַשְּׁגוּתָיו הַקְּדוּשִׁים, יִגְעָתִי וּמִצְאָתִי מַעֲט מוֹעִיר כְּמִצְוֵי מִן הַחֲרָבִים. וְהִנֵּה אֲנִכִּי הַרוּאָה, כִּי דְבָרִים הָאֵלֶּה בְּתָבָם בְּדֶרֶךְ רִאשִׁי־פָרָקִים בְּרָמָז בְּעֶלְמָא לְזִפְרוֹן, וְאַחֲרֵי הָעֵינִן הַכְּבִיתִי אִיזָה

(א) עֵינִן אֹזֵר הַחַיִּים פֶּרֶשׁת וְאֵרָא.

הַקְּדָמוֹת שֶׁכָּפֹן לָהֶם, אֲשֶׁר עֲלִיהֶם יוֹסֵב כָּל הָעֲנִיָּן הִזָּה. אָפֶס קִצְחוּ מִצְאָתִי, לֹא כָלוּ, כִּי כְּפִי הִנֵּרָאָה בְּנִדְאִי בִּזְנוֹ עוֹד לְאִיזָה הַקְּדָמוֹת, אֲשֶׁר לֹא זָכִיתִי לְעַמֵּד עֲלֵיהֶם, וּמַחְמַת זֶה אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ הָעֲנִיָּן הִזָּה הַיָּטִב, שִׁיְהִיָּה מוֹכֵן כָּל דְּבָרָיו, אֵךְ אֶפְשָׁר־עַל־פִּיכֵן מַה שְׁאֶפְשָׁר לְהִבִּין מַעֲט עַל־פִּי הַהַקְדָּמָה שֶׁהַכְּבִיתִי מִדְּבָרָיו, אֲמַרְתִּי לְבָאֵר מַה שְׁבִידִי, וְאוֹלִי עַל־יְדִיָּה וַיִּשְׁמַע חֲכָם וַיֹּסֵף לָקַח, וַיְבִין עוֹד דְּבַר מִתּוֹךְ דְּבָרֵי לְבָאֵר הַשְּׁאֵר עַל גִּבּוֹן:

וְהִנֵּה מַה שֶׁהֵאִיר ה' עֵינֵי הוּא, כִּי רַבֵּנוּ ז"ל רוֹצֵה לְגִלוֹת, שֶׁתְּשׁוּבָה וּבְחִינַת לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, דְּהִינּוּ בְּטוֹל הַזְּמַנִּים, הֵם בְּחִינַת אַחַת, וְעַל־יְדִיָּה זֹכִינ׳ לְשַׁמַּע תְּקוּל דְּקִדְשָׁה וּלְהַכְנִיעַ תְּקוּל דְּסְטְרָא־אֲחֵרָא. וְכֵן מִבְּאֵר בְּהֵאֲלָף־בֵּית הַחֲדָשׁ, בְּאוֹת תָּו - תְּשׁוּבָה, סִימָן א, וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: יוֹם שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה תְּשׁוּבָה, הוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, וּמַעַלָּה כָּל הַיָּמִים לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, וְכֵן יוֹסֵפְהַפְּוִרִים הוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן, עַד כָּאן לְשׁוֹנוֹ. נִמְצָא מִבְּאֵר, שֶׁתְּשׁוּבָה הוּא לְמַעַלָּה מִהַזְּמַן:

וְלַעֲנִיּוֹת דַּעְתִּי זֶהוּ מַה שֶׁרוֹצֵה לְבָאֵר בְּפָסוּקִים אֵלֶּה, בְּצִירוֹף עוֹד אִיזָה הַקְּדָמוֹת שֶׁלֹּא זָכִיתִי לְעַמֵּד עֲלֵיהֶם כְּנ"ל. וְעַתָּה בּוֹא וְרָאָה, וְתִבִּין מַעֲט מִדְּבָרָיו. וְנִתְחִיל לְדַגְמָא מִסּוֹף דְּבָרָיו הַקְּדוּשִׁים, וְהוּא: וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ קְרִיעַת יִסְסוֹף וְכו' כְּנ"ל. קְרִיעַת יִסְסוֹף זֶה בְּטוֹל הַזְּמַנִּים, וַיִּשְׁקָף ה' וְכו' - פֶּרֶשׁ, בְּזֶה רוֹצֵה לְבָאֵר וּלְהוֹכִיחַ בְּקִצּוֹר נִפְלָא, שֶׁקְרִיעַת יִסְסוֹף הוּא בְּחִינַת בְּטוֹל הַזְּמַנִּים, כִּי בְּקְרִיעַת יִסְסוֹף כְּתִיב (שְׁמוֹת יד): וַיִּשְׁקָף ה' אֵל מַחְנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן וַיִּהְיֶה. עַמּוּד אֵשׁ זֶה לִילָה, וְעָנָן זֶה יוֹם, וְהַקְּדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא עֲרַבְבָם וּבְטָל הַזְּמַנִּים. נִמְצָא, שֶׁקְרִיעַת יִסְסוֹף הוּא בְּחִינַת בְּטוֹל הַזְּמַנִּים. וְהוֹלֵךְ וּמִבְּאֵר הַהַקְדָּמָה תְּנ"ל, שֶׁבְטוֹל הַזְּמַנִּים וְתְשׁוּבָה הוּא בְּחִינַת אַחַת וְכו':

וְזֶה שֶׁכְּתִיב: מִלְחָמַת עַמְלָק זֶה תְּשׁוּבָה, מֹשֶׁה אֲהֲרֹן וְחֹזֵר - פֶּרֶשׁ רִש"י: בְּתַעֲנִית הָיוּ שְׂרוּיִים. פֶּרֶשׁ, שְׁמִכִּיא רֵאָה שְׁמִלְחָמַת עַמְלָק זֶה תְּשׁוּבָה, כִּי אִזְ הָיוּ שְׂרוּיִים בְּתַעֲנִית מֹשֶׁה אֲהֲרֹן וְחֹזֵר, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת תְּשׁוּבָה. נִמְצָא, שֶׁקְרִיעַת יִסְסוֹף וּמִלְחָמַת עַמְלָק זֶהוּ בְּחִינַת בְּטוֹל הַזְּמַנִּים וְתְשׁוּבָה, שֶׁהֵם תְּלוּיִים זֶה בְּזֶה. וְעַל־יְדִיָּה וַיִּשְׁמַע יִתְרוֹ שְׁמַע תְּקוּל, הִינּוּ כְּנ"ל, כִּי עַל־יְדִי תְשׁוּבָה, שֶׁהוּא בְּטוֹל הַזְּמַנִּים, עַל־יְדִיָּה שׁוֹמַעִין תְּקוּל דְּקִדְשָׁה כְּנ"ל:

וְעַל־פִּי דֶּרֶךְ זֶה תְּשׁוּב וְתִרְאָה כָּל הָעֲנִיָּים הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים לְעִיל, וְתִמְצָא בָּהֶם דְּבָרִים עֲרָבִים. וְעַתָּה נָשׁוּב לְתַחֲלַת דְּבָרָיו: תְּקוּל קוֹל יַעֲקֹב. בְּרוּז. עֲשׂו וַיִּשְׁאֵל קוֹלָו. הִינּוּ שְׁצָרִיכִין לְהַגְבִּיר תְּקוּל קוֹל יַעֲקֹב עַל תְּקוּל דְּסְטְרָא־אֲחֵרָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲשׂו, שְׁנִימָר בּו וַיִּשְׁאֵל קוֹלָו, שֶׁהוּא מִתְגַּבֵּר לְהַעֲלִים, חֵם וְשָׁלוֹם, תְּקוּל שֶׁל יַעֲקֹב, וְצָרִיכִין לְהַתְגַּבֵּר לְהַכְנִיעַ תְּקוּל שֶׁל עֲשׂו, כְּדִי שְׁנִימָר לְשַׁמַּע תְּקוּל שֶׁל יַעֲקֹב. וְזֶה זֹכִינ׳ עַל־יְדִי תְשׁוּבָה, שֶׁהוּא בְּטוֹל הַזְּמַנִּים כְּנ"ל:

גם אלו ההקדמות שפבר מצאנו בדבריו, תהלה לאל, עדן צריכין באור רחב, כי באמת עקר העבודה הוא לקשר ולבטל בחינת הזמן, להעלותו וליחדו בבחינת למעלה מהזמן. וזה בחינת מצוות ומצוות, כדי לזכות על-ידי המצוות ומצוות, שיתאחד הזמן ועלה הזמן לבחינת למעלה מהזמן. וכל הצרות והדינים ואחיות הספרא-אחרא הוא רק בבחינת הזמן, שזהו בחינת (דברים ד): בצר לך וכו' באחרית הימים דיקא, שזהו בחינת זמן, ואז: ושבת עד ה' אלקיך, דהינו שנופה לשוב, ועל-ידיה נופה לבטל הזמן כנ"ל, ואז יתבטלו כל הצרות והדינים וכל אחיות הספרא-אחרא, ונופה לשמע קול דקדשה, בחינת: ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו. כל זה מבאר מתוך דברי רבנו ז"ל בראשי-פרקים הללו. תן לחכם ויחכם עוד, להבין קצת על-פי דרכים הנ"ל רב דברי רבנו ז"ל הכתובים כאן, והבן היטב:

פ

איתא בפרק שני מסכת יומא: בראשונה כל מי שרצה לתרם תרומת הדשן תורם וכו'. פרוש, דורות הראשונים, שהיו צדיקים, בשביל זה כל מי שרצה לזכות בהתנשאות, הנקרא דשן, כמו שכתוב (תהלים כג): דשנת בשמן ראשי - תורם, והיה מנהיג הדור:

ובזמן שהן מרבין, רצין ועולין בפבש, כל הקודם את חברו בארבע אמות - זכה. הינו בשחיו מרבין, רצין, שכל אחד אומר: אני רוצה להנהיג הדור. עולין בפבש - הינו כבשנו של עולם (ע' חגיגה יז), הינו מי שידע והשיג יותר בסודות התורה, לזה היו ממנין פרנס על הצבור. וזהו: כל הקודם את חברו בארבע אמות, הינו ארבע אמות של הלכה (ברכות ח), זכה - זה היה זוכה לתרומת הדשן, לבחינת: דשנת בשמן וכו'.

ואם היו שניהן שוין, הממנה אומר להן הצביעו. ומה הן מוציאין? אחת או שתיים, ואין מוציאין אגודל במקדש. פרוש, בשחיו שנים שוין בהשגת התורה, שעלידה היו זוכין להתנשאות, כמו שכתוב (משל ח): בי מלכים ימלכו, וכל אחד רצה להתנשאות, אזי הממנה, הינו היצר הרע, היה מסית ואומר להם: הצביעו, הינו שיראה איזה צביעות בפני המון עם, כדי שיחזיקו אותו ויקבלו אותו לרב. והממנה, הינו היצר, פתה את כל אחד על צביעות, והקל להם ואמר להם: ומה הן מוציאין אחת או שתיים. פרוש, אמר: ומה הן, הינו מה היא עברה בזה, שתוציא צביעות פעם אחת או שתיים, ואחר-כך בשתהא מחזק אצל המון עם לצדיק, אזי תחזיר לצדקתך ולאמתתך. אבל הצדיקים האלו אין מוציאין שום צביעות ואין שומעין לעצת יצר הרע, מחמת גדל הברתם בגדלות הבורא, שפלא כל הארץ פבורו (ישעיה ו), ורואה ויודע הכל, ומתבטל ללפני השם ויתברך להראות איזהו צביעות. וזהו: אין מוציאין אגודל במקדש, הינו שכלם, כמו שאמרנו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ג): מי שיש בו דעה פאלו נבנה מקדש בימיו:

וזהו: יצחק זמן קוף צדיק ישנים וכו' - הינו שיצחק מרמז על זמן, כי "יצחק" אותיות "קץ חי", כמובא. קץ מרמז על הזמן, שהוא בחינת אחרית הימים, כמו שמוכא לקמן: מקץ שנים, אחרית הימים. וזה מה שאיתא, שאותיות קוף צדיק ישנים וכו', שזה מרמז על הזמן, כמבאר במקום אחר, שעקר הזמן הוא בבחינת שנה (כמבאר לעיל בסיומן סא). ושבת עד ה' אלקיך ושמעת בקולו - הינו על-ידי תשובה זוכין לשמע קולו יתברך, הינו הקול דקדשה כנ"ל, כי תשובה היא בחינת בטול הזמן, שעל-ידיה שומעין הקול כנ"ל. ועתה הולך ומבאר, שתשובה הוא בחינת בטול הזמן, דהינו שהזמן נתאחד, דהינו שהזמן עולה ונתקשר ונכלל בבחינת למעלה מהזמן:

וזהו שמבאר בלשוננו הקדוש: יצחק בן אברהם זמן נתאחד. אברהם אלהי. בעיניו כימים אחדים באהבתו. ושאר ישוב בנגד וכו'. הינו שמבאר, שאברהם הוא בחינת למעלה מהזמן, כי מדתו של אברהם היא אהבה, כמו שכתוב (ישעיה מא): אברהם אלהי, ואהבה הוא בחינת התאחדות הזמן, כמו שכתוב (בראשית כט): בעיניו כימים אחדים באהבתו. וזהו בחינת תשובה, שעל זה מרמז תבת בן, כמו שכתוב (ישעיה ו): ושאר ישוב בנגד. כי תשובה היא למעלה מהזמן, כמו שכתוב (ירמיה לו): אם תשוב ואשיבך לפני תעמוד, ולפניו יתברך הוא בודאי למעלה מהזמן, כי השם יתברך הוא למעלה מהזמן, פידוע. נמצא, שיצחק בן אברהם מרמז על התאחדות הזמן על-ידי תשובה, כי יצחק, שהוא בחינת הזמן כנ"ל, עולה ונתאחד ונכלל בבחינת אברהם, שהוא בחינת אהבה, בחינת למעלה מהזמן, על-ידי בחינת בן, שהוא בחינת תשובה כנ"ל. ואזי מתגבר הקול יעקב על קול של עשו וכו' כנ"ל. כי על-ידי תשובה, שהוא בחינת בטול הזמן, על-ידיה שומעין הקול דקדשה, שהוא בחינת קול יעקב כנ"ל:

וזהו: כי בא השמש - נתקצר הזמן. כי השמש באה שלא בעונתה בשביל יעקב, ונתקצר הזמן, שזהו בחינת בטול הזמן. וזה: וישב במקום, ואיתא, שתבת "וישב" הוא בחינת יש כ"ב, הינו כ"ב אתון דאורייתא, שמהם כל הדבורים. וזה מרמז על תשובה, בחינת (הושע יד): קחו עמכם דברים ושובו. וזהו: מאבני המקום, אבנים אותיות. הינו אותיות הדבורים שהם בחינת תשובה, בחינת: קחו עמכם דברים ושובו, כנ"ל:

זהו: מראשותיו, מחשבה מברר הכל. כי עקר תקון התשובה היא על-ידי קדשת המחשבה, שמבררת ומתקנת כל הפגמים, כי כלם במחשבה אתבררו (ב). נמצא, שפסוק וישב במקום ההוא וכו', כי בא השמש, ויקח מאבני המקום, וישם מראשותיו - כל זה מרמז שתשובה הוא בחינת למעלה מהזמן. וברוך זה תעני היטב בכל הדברים הנ"ל, הנכתבים ברמז בדרך ראשי-פרקים, ותבין ותראה הקדמות הנ"ל בכל ענין וענין, אפס קצתו תראה, לא פלו, כי עדן חסרים כמה הקדמות שבין אליהם כאן, שלא זכיתי לעמוד עליהם עדן:

(עירובין ע.) גַּם אַמּוּנָה נִקְרָאת רָגֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ (מכות כד): בֵּא חֲבִיקוּ וְהַעֲמִידוּן עַל אַחַת וְכוּ'. [וכן] כָּל הַדְּבָרִים הַנִּקְרָאִים רָגֵל נִתְעַלִּים:

פב

בִּי תֵצֵא לְמַלְחָמָה וְכוּ' (דברים כא). כְּתִיב: אַחֲזֹר וְקָדַם צִרְתָּנִי (תהלים קלט) - זֶה בְּחִינַת כְּסֶדֶר וְשֵׁלָא כְּסֶדֶר. קָדַם הוּא בְּחִינַת כְּסֶדֶר, בְּחִינַת אֶלֶף בֵּית כְּסֶדֶר, וְאַחֲזֹר הוּא בְּחִינַת תִּשְׁרִ"ק, שֵׁלָא כְּסֶדֶר. וְזֶה בְּחִינַת אָדָם וְחֹה, כְּסֶדֶר וְשֵׁלָא כְּסֶדֶר. הוּ"ה בְּמַלּוּי אֶלְפִין גִּימַטְרִיא מ"ה - אָדָם, וְחֹה הוּא בְּחִינַת: מַלְכוּת פֶּה וְתוֹרָה שֶׁבְּעֶלְפָּה קָרִינָן לָהּ (א). וְחֹה לִשׁוֹן דְּבוּר, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים יט): וְלִלְלָהּ לְלִלְלָהּ יְחִינָה דַּעַת, הֵינּוּ מַלְכוּת פֶּה, כִּי הַמַּלְכוּת נִקְרָא דְּבוּר, עַל־שֵׁם כִּי אֵין מִלָּךְ בְּלֹא עֵם, וְאֵין הָעֵם יוֹדְעִים רְצוֹנוֹ אֶלֶּאֱאִם־כֵּן כְּשֶׁהַמֶּלֶךְ מַגִּילָה מִחֲשֻׁבְתּוֹ וְרְצוֹנוֹ לְתוֹךְ דְּבוּרוֹ. נִמְצָא, שֶׁעַקֵּר הַנִּהְגוּת מַלְכוּתוֹ אֵינוֹ אֶלֶּא עַל־יְדֵי דְּבוּר, וְזֶה פְּרוּשׁ: מַלְכוּת פֶּה:

וְזֶה שֶׁאֵינוֹ רוֹאִים, שֶׁלְּפָעֲמִים הוֹלֵךְ לְהֵאָדָם שֵׁלָא כְּסֶדֶר, כִּי שְׁלֵמוֹת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים אֵינוֹ אֶלֶּא כְּשֶׁהֵם מִיְּחָדִים וּמִקְשָׁרִים בּוֹ וְתַבְרָךְ, כִּי הַשְׁלֵמוֹת וְהַמַּלּוּי הֵיאָ חַיִּיּוֹת, כִּי אֵיכֶר שֶׁנִּסְתַּלַּק מִמֶּנּוּ הַחַיִּיּוֹת, אֵזִי נִקְרָא חֶסְרוֹן. וְהַחַיִּיּוֹת הֵיאָ הַמַּחֲזִין וְהַשִּׁבְלִי, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (קהלת י): וְהַחֲכָמָה תַּחֲזִיחַ וְכוּ', וְהַחֲכָמָה הוּא בְּחִינַת "מֶה" - "כֹּחַ מֶה", מֶה חַיִּינוּ מֶה כֹּחֵנוּ. וְזֶה הוּא אָדָם, כִּי לִית אָדָם בְּלֹא אֶלֶף (ב), הֵינּוּ הוּ"ה בְּמַלּוּי אֶלְפִין. הֵינּוּ, הַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא הוּא חַיִּיּוֹת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (נחמיה ט): וְאַתָּה מְחִיָּה אֶת כָּלָם. נִמְצָא זֹאת הַבְּחִינָה מַלְכוּת, חֹה, כְּשֶׁהֵיא מִקְשָׁרֶת לְאָדָם, לְבְּחִינַת "מֶה", הֵינּוּ לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֵזִי יֵשׁ לָהּ שְׁלֵמוֹת. כִּי הַשִּׁבְלִי שֶׁהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא שֵׁם כְּהַנְהַגַּת מַלְכוּתוֹ, כֹּחַ הוּא מְחִיָּה אוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: הַחֲכָמָה תַּחֲזִיחַ. וְזֶהוּ (תהלים כד): לֹה' הָאָרֶץ וּמְלוֹאָהּ - כְּשֶׁהָאָרֶץ, הֵינּוּ בְּחִינַת חֹה מַלְכוּת, מִקְשָׁרֶת לֹה', אֵזִי הוּא בְּמַלּוּאָה וּבְשִׁלְמוֹת:

וְכִי שֶׁמַּחֲלֵק בְּחִינַת חֹה מַלְכוּת לְעַצְמוֹ, שֶׁאָמַר: אֲנִי אֶמְלֹךְ - כֹּחַ הוּא מַחֲלֵק וּמִפְרִיד אוֹתָהּ מִהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֵזִי אֵינָהּ בְּשִׁלְמוֹת. כִּי עֶקֶר חַיִּיּוֹתָהּ - "מֶה", הֵינּוּ הַשִּׁבְלִי. וְזֶה (ירמיה י): כִּי כָּל חֲכָמֵי הַגּוֹיִם וּבְכָל מַלְכוּתָם מֵאֵין כְּמוֹךְ. פְּרוּשׁ, שֶׁכָּל־אֵין כְּלִיכָה גְדוֹל לְהַחֲיוֹת אֶת מַלְכוּתָם, וְכֶשֶׁהוּא מַחֲלֵק אֶת מַלְכוּת לְעַצְמוֹ, אֵזִי הוֹלֵךְ לוֹ שֵׁלָא כְּסֶדֶר, כִּי הוּא בְּתוֹךְ בְּחִינַת שֵׁלָא כְּסֶדֶר, הֵינּוּ מַלְכוּת, חֹה, תִּשְׁרִ"ק. וְכֶשֶׁזֹּאת הַבְּחִינָה חֹה הֵיאָ מִקְשָׁרֶת לְהֵאָדָם, הֵינּוּ לְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא, אֵזִי הוֹלֵךְ לוֹ כְּסֶדֶר, כִּי בְּאַתֵּר דְּאִית דְּבַר, נִקְבֵּה לֹא אֲדַבֵּר תַּמָּן (וְזֶה חֻקֵּת קַפָּנ: וְע' וְזֶהר בֹּא דָף לֹח: לט.). נִמְצָא, כִּי בְּחִינַת חֹה שֵׁלָא כְּסֶדֶר נִתְפַּטְּלִים עַל־יְדֵי הָאָדָם כְּסֶדֶר:

וּבְּחִינַת כְּסֶדֶר נִקְרָא יוֹד. שְׁמַלְכוּת, הַנִּקְרָא דִּלְתָּה, לִית לָהּ מַגְרָמָה כְּלוּם, וְהַקְדוּשׁ־בְּרוּךְ־הוּא מִמְּשִׁיךְ לָהּ חַיִּיּוֹת הַחֲכָמָה, הַנִּקְרָא יוֹד, וְזֶה: יוֹד וּ דִלְתָּה. וְזֶה: אַחֲזֹר וְקָדַם צִרְתָּנִי, וְתִשֵּׁת עָלֵי כְּפֹךְ - אֵל תִּקְרִי כְּפֹךְ, אֶלֶּא כְּפֹךְ, הֵינּוּ יוֹד גִּימַטְרִיא כֶּף. וְכֶשֶׁמַּחֲלֵק אֶת הַד לְעַצְמוֹ וּמִמְּשִׁיךְ לְעַצְמוֹ חַיִּיּוֹת מִמֶּנָּה, אֵזִי גַעֲשִׂית לוֹ שֵׁלָא כְּסֶדֶר: דְּוִי - מִיּוֹד גַּעֲשִׂה דְּוִי. וְזֶה (ישעיה א): וְכָל לֵב

מַעֲשֶׂה שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוּין, וְרָצִין וְעוֹלִין בְּכַבֵּשׁ, וְדַחַף אֶחָד מֵהֶן אֶת חֲבֵרוֹ, וְנָפַל וְנִשְׁבְּרָה רִגְלוֹ. וְכִיּוֹן שֶׁרָאוּ בֵּית־דִּין שֶׁבְּאֵין לִידֵי סַפְּנָה, הִתְקִינוּ שֵׁלָא יֵהָא תוֹרְמִין אֶלֶּא בְּפִים. נִשְׁבְּרָה רִגְלוֹ - הֵינּוּ כְּפִירָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ (מכות כד): בֵּא חֲבִיקוּ וְהַעֲמִידוּן עַל אַחַת - וְצִדִּיק בְּאֵמוּנָתוֹ יַחֲזִי. מַחֲמַת קִנְיָה שֶׁקָּנָא אֶת חֲבֵרוֹ, שֶׁהָיוּ שְׁנֵיהֶם שׁוּים בְּהַשְׁגַּת הַתּוֹרָה, וְחֲבֵרוֹ דַּחַף אוֹתוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה כְּפֶר בְּעַקֵּר. גַּם יִרְבְּעֵם אָמַר: מִי בְּרָאשׁ (סנהדרין קב), כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ בְּדוֹר הַזֶּה, שֶׁכְּמָה בְּנִי־אָדָם נָפְלוּ מֵאֵמוּנָתָם מַחֲמַת שְׂרָאִים שֶׁבְּנִי־גִילָם עָלוּ לַגְּדֻלָּה. וּבּוֹדָאֵי מַה שֶׁדַּחַף אוֹתוֹ וְלָקַח גְּדֻלָּה לְעַצְמוֹ, הֵיאָ עֲזוּת, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ (סנהדרין קה): עֲזוּת - מַלְכוּתָא בְּלֹא תִנְיָא. הִתְקִינוּ שֶׁיֵּהָא תוֹרְמִין עַל־יְדֵי פִּיּוּם. הֵינּוּ, מִתְחַלָּה הָיוּ רוֹצִים בְּהַתְנַשְּׁאוֹת לְשֵׁם שְׁמַיִם, אֲבָל עַכְשָׁו, שֶׁהַתְנַשְּׁאוֹת הֵיאָ בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד עַצְמוֹ, הִתְקִינוּ שֵׁלָא יִרְדֹּף שׁוּם אָדָם אַחֵר הַתְנַשְּׁאוֹת, אֶלֶּא יִבְרַח מִן הַתְנַשְּׁאוֹת, וְאֵין תוֹרְמִין אֶלֶּא עַל־יְדֵי פִּים. פְּרוּשׁ, הֵינּוּ לֹא יִרְצֵה שׁוּם אָדָם בְּהַתְנַשְּׁאוֹת, אֶלֶּא עַד שֶׁיִּבְאוּ כָּל הָעָם וְיִפְסְוּ אוֹתוֹ שֶׁיִּקְבֹּל רַבְנוּת, אֵזִי יִקְבֹּל; אֲבָל בְּלֹא פִּיּוּם לֹא יִקְבֹּל, וְלֹא יִרְדֹּף אַחֵר הַתְנַשְּׁאוֹת, כִּי לֹא מִצִּינוּ בְּדוֹר הַזֶּה שֶׁיֵּהָא כּוֹנֵן לְשֵׁם שְׁמַיִם, כְּמוֹ שֶׁמִּצִּינוּ (חוריות יג): שֶׁהַתְקִין רַבֵּן גַּמְלִיאֵל כְּבוֹד לְעַצְמוֹ וְכְבוֹד לְנִשְׂיָא וְכְבוֹד לְאַב־בֵּית־דִּין, וְאַחֲרֵי־כֵן כְּשֶׁרָאוּ רַבִּי מֵאִיר וְרַבִּי נֶתָן, הִתְעַצְּנוּ לְכַסֵּל הַדְּבַר, וּבּוֹדָאֵי לֹא הָיוּ כּוֹנֵנָם, חֵם וְשִׁלּוּם, בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד עַצְמָם, אֶלֶּא בְּשִׁבִּיל כְּבוֹד הַשֵּׁם וְתַבְרָךְ:

פא

כְּשֶׁאָדָם מִשְׁמַח עַצְמוֹ בְּשִׁמְחָה שֶׁל מִצְוָה, וְהַשְׁמַחָה גְּדוֹלָה כְּלִיכָה עַד שְׁנוּגַעַת עַד רִגְלִיו, הֵינּוּ שֶׁמֶרְקֵד מַחֲמַת שְׁמִחָה, זֶה הַבְּחִינָה נִקְרָא: וְנִבְיָא לֵבב חֲכָמָה (תהלים ז). הַרְגִּלִים הֵם נִצַּח וְהוֹד, בְּחִינַת נְבִיאִים, נִתְעַלִּים לְבְּחִינַת לֵב עַל־יְדֵי הַשְׁמַחָה שֶׁכָּל־כִּי, כִּי הַשְׁמַחָה מַעֲלָה אוֹתָם. וְזֶהוּ הַרְקוּד, שֶׁמַּעֲלָה רִגְלָיו בְּכָל פַּעַם. וְכֶשֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה אוֹ שְׁעוֹשֶׂה מִצְוָה בְּכִלְיָכָה שְׁמִחָה, שֶׁהַשְׁמַחָה נּוֹגַעַת עַד רִגְלָיו, וּמַעֲלָה אֶת רִגְלָיו לְמַעֲלָה - כֹּחַ נִתְעַלִּים כָּל תוֹמְכֵי דְּאוֹרִיתָא, שֶׁהֵם נִקְרָאִים סְמְכֵי קְשׁוּט. וְזֶה פְּרוּשׁ (ישעיה מא): צִדִּיק יִקְרָאֵהוּ לְרִגְלוֹ, כִּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה נִקְרָאִים צִדִּיק, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ (חולין פט): צִדִּיק תִּדְבָּרֵן וְכוּ', וְכְמוֹ שֶׁכְּתוּב (תהלים קט): כִּי כָּל מִצְוֹתֶיךָ צִדִּיק. גַּם הַדְּבוּר הֵרַע נִקְרָא רָגֵל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שם טז): לֹא רָגֵל עַל לְשׁוֹנוֹ, גַּם הוּא נִתְעַלָּה. גַּם אָדָם נִתְעַלָּה בְּמִמּוֹן, הַנִּקְרָא רָגֵל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (דברים יא): וְאַתָּה הַיּוֹקֵם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם (א). גַּם כָּל הַמְדַּרְגּוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת, הַמְכַנִּים בְּשֵׁם רַגְלִים, נִתְעַלִּים עַל־יְדֵי שְׁמִחַת תּוֹרָה וּמִצְוָה, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב: צִדִּיק יִקְרָאֵהוּ לְרִגְלוֹ, שֶׁהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה הֵם קוֹרָאִים לְמַעֲלָה אֶת אֵלּוֹ הַמְדַּרְגּוֹת הַתַּחֲתוֹנוֹת. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנוֹם לְבִרְכָּהּ (בבב י): מִי שֶׁאֵין לוֹ בְּנִים, יִשְׁמַח אֶת אִשְׁתּוֹ בְּדַבַּר מִצְוָה. כִּי אִשָּׁה נִקְרָאת רָגֵל, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (שמואל־א ב): רִגְלֵי חֲסִידָיו יִשְׁמֹר (ב), נִמְצָא, שֶׁעַל־יְדֵי הַשְׁמַחָה הוּא מַעֲלָה וּמִקְשֵׁר אוֹתָהּ לְבְּחִינַת צִדִּיק, הַנִּקְרָא הָא, וְשֵׁם עַקֵּר הַזֶּרַע, כְּמוֹ שֶׁכְּתוּב (בראשית מז): הָא לָכֶם זֶרַע. גַּם בְּרָא פְּרַעַא דְּאִבּוּהָ

(א) פַּחֲסִים קִיט. (ב) עֵינן וְזֶהר וִירָא קִיב ע"ב. (א) פֶּתַח אֲלִיהוּ. (ב) הַקְדַּמַּת הַתְּקִינֵי וְזֶהר.

שלא כסדר. וזהו: כי תצא למלחמה - כשהולך לך שלא כסדר, הינו התנגדות הרצון. ונתנו ה' אלקיך בידך - שיתבטל כל רצונות נגד רצונה, שילך לך כסדר ברצונה, אימתי? כד ושכית שביו - כשהיה בבחינת מה, כשהמשיך לך אלקות, הוי"ה במלוי אלפין. וזה פרוש מחשבה - חשב מה (וזה בראשית כד. ותיקון סט). כשתקשר תמיד במחשבתך אלקותו. וזה בחינת (שה"ש ז): מלך אסור ברהמים - ברהימי מחין דילך (ח). וזהו: ושכית שביו - שתמשיך "מה" בתוך מחשבתך, שתקשר אלקותו במחשבתך, כי כל דבר שנמשך ממקום גבוה נקרא שבי, כמו שכתוב (תהלים סח): עלית למרום שכית שביו, ועל-ידיה יתבטלו כל המלחמות וכל הרצונות נגד רצונה. וזה הפסוק נרמז בעז-החיים, בהקדמה בכלל יט, ובכונות של ראשי-הדף אלול:

פג

לשון רבנו זכרנו לברכה

על-ידי תקון הברית, שהוא קשת, יכול להוציא החצים, שהיא התפלה, שהוא חי ברכאן דצלותא, שהם תלת וויין, בחינת חצים, ומקומם בברית, בבחינת (תהלים סט): ובריתי נאמנת לו. אמונה זה בחינת תפלה, בבחינת (שמות י): ויהי ידיו אמונה. ואז התחלת צמיחת קרן משיח, בבחינת (תהלים קלב): אצמיח קרן לדוד, בבחינת (הבקוק א): קרנים מידו לו. ידו זה בחינת תפלה, ותפלות הם שלשה, כי כלליות משיח באבות, הינו משיח, שהוא הדבור, שבו מתפלל, בחינת משיח אלמים, הוא מאש מים רוח: ואז נעשה בן-חורין, הינו שבא לקדשת שבת, שאסור במלאכה. כי שבת זו שין בת. שין תלת גונון: אש, רוח, מים. בת היא התפלה, שהן הברכות, בחינת (ב"ב מז): בת היה לו ובכל שמה, בחינת (בראשית כד): וזה ברוך את אברהם בכל וקדשת שבת זה בחינת תכלית הידיעה, ותכלית הידיעה שלא נדע. ובשכיל זה שבת נקרא תכלית שמים וארץ, ותכלית זה בחינת (קהלת ז): אמרתי אהבמה, והיא רחקה ממני; הינו, זה עקר החכמה - שישפיל שרחוק ממנו החכמה. ותכלית הזה הוא עקר המקום, הינו בחינת מקומו של עולם, שהיה התכלית הוא המקום את כל העולם שנברא בחכמה, כמו שכתוב (תהלים קד): כלם בחכמה עשית. וזהו בחינת (ברכות ו): הקובע מקום לתפלתו, כי זה עקר המקום, בבחינת (שמות מז): אל יצא איש ממקומו ביום השביעי:

ואז פושט גופו המצרע, שהוא ממשכא דחויא, ולובש בגדי שבת, הינו גוף קדוש מגן-עדן. כי המקום גורם, בבחינת (שם א): של געליך וכו' כי המקום וכו' (שם א). ועל-שם הגוף הקדוש נקרא שבת, בבחינת (שם ד): והנה שבה בבשרו - שגופא מצרעתו, ונתלבש בגוף קדוש מגן-עדן, הנקרא בשר, בחינת (בראשית ב): בשר מבשרי:

ואז נתרומם מזלו, שהיא בשר מבשרו, וזוכה לעשר, בבחינת (משלי א): ברכת ה' היא תעשיר; ונתחזק יצרו הטוב, הינו לב בשר (יחזקאל לו) - יצר טוב, מצא אשה מצא טוב (משלי יח). וזהו (שמות יט): קול השופר הולך וחזק מאד - קול השופר היוצא מגופא שפירא

דיו; כי כשהולך לאדם שלא כסדר, זה לו מחלת לב, כמו שכתוב (משלי י): תוחלת ממשכה וכו'. וכשרואה אדם בעצמו שהולך לו שלא כסדר, ידע שיש לו גדלות, הינו: אגא אמלך - יעשה תשובה וישפיל את עצמו, ויהיה בחינת מה, כמו שכתוב (שמות מז): ונחנו מה, ואזי נחור חנה לבחינת אדם, לבחינת מה, ונעשה כסדר, הינו אחר וקדם וכו' כפך הינו יוד:

ועקר התשובה הוא בחדש אלול, כי הם ימי רצון, שעלה משה לקבל לוחות אחרונות ופתח דרך כבושה לילך בה. והדרך שעשה משה הוא כך, שמושה קשר את עצמו אפלו לפחות שבישראל ומסר נפשו עליהם, כמו שכתוב (שמות לב): ואם אין מחני נא. וזה פרוש (שמות לה): ויקהל משה וכו' - שמושה היה מאסף ומיוחד ומקשר את עצמו עם כל ישראל, אפלו עם הפחות שבפחותים. וזה פרוש (תהלים נג): בלו סג יחדו - אפלו בשאני רואה אחד מישראל שסג מפל וכל מהקדוש-ברוך-הוא, אף-על-פירכן צריך אני שנהיה יחדו - צריך ליחד ולקשר עמו, כמו שעשה משה. כי יש בחינת אלקות אפלו בדיוטא התחתונה, אפלו בעשרה בתרי דמסאבותא, לקים (תהלים קג): ומלכותו בכל משלה. וזה בחינת חיריק, כמו שכתוב (בתק"ו תיקון י, דף כה): ובחיריק לאנחתא לה לתתא, להמליך לה על תתאין. נמצא, שפפחות מישראל יש בו בודאי איזה אלקות, ועל-ידיה אני יכול להיות יחדו עמו, וזה: בלו סג יחדו. ועוד זאת הבחינה היתה למשה, כי כל מה שעלה למעלה יותר עליונה, מצא שם אלקים, כמו שכתוב (שמות יט): ומשה עלה אל האלקים. כי בגשמיות אנו רואים, שיש אדם שהוא למטה ברחקות, אזי הוא עובד השם ומכיר אותו, וכשהוא נתעלה למעלה, שנתעשר, אזי הוא שוכח בהקדוש-ברוך-הוא. ודוד אמר (תהלים קלט): אם אפק שמים שם אתה - אפלו בשמים שם יש הקדוש-ברוך-הוא, בכל עליה ועליה צריך למצא שם הקדוש-ברוך-הוא. ומצינו, שאלישע אחר עלה לרקיע על-ידי שם, ואף-על-פירכן פפר בעקר (חגיגה יד). והדבר תמונה, כי אדרבא, כי כל מה שאדם נתעלה ביותר, בודאי הוא יותר קרוב לאלקות, כי כל הטוב הוא אלקות, כמו שכתוב (תהלים קמה): טוב ה' לכל, ואנו רואים בהפך - כשאדם בא פעשירות, בטוב, אזי הוא שוכח בהקדוש-ברוך-הוא. וידע, שהיה בחינת (בראשית כו): ותכנינה עיניו מראות, מחמת שנתקרב ביותר אל האור אלקות, אזי האור מכסה עיניו ומזיק לו, כמו כשאדם מסתפל בעצם השמש, אור השמש מזיק לעיניו. אבל יש בחינת סגול, כמו שכתוב (ת"י יח, דף לא): וסגול כד איהי בין (א) תרין דרועין דמלכא, שהיה בחינת (שמות לה): ושכתי כפי עליך, כי בלא זה היה עצם אור הכבוד מזיק למשה, כמו שכתוב (שם): כי לא יראני האדם וחי, וראית את אחורי וכו'. וזה שבקש דוד: ואחר כבוד תקחני (תהלים עג) - תקרבני בהתקרבות של משה, שבקש ממך: הראני נא את כבודך (שמות שם), והראית לו את אחורי כבודך, כמו שכתוב: ושכתי וכו' וראית את אחורי:

וכשהולך לאדם שלא כסדר, זהו התנגדות הרצון - אני רוצה שיהיה בן הדבר, והדבר להפך, שלא כסדר. וזה בחינת מלחמה, כי כל מלחמה היא התנגדות הרצון, הוא בחינת

(ג) שם איתא תחות תרין וכו'. (ד) תיקון ג, ובתיקון ו' שבסוף התיקונים. (א) ע' תיקון יב.

(ב). וכשנשפך דמו עלי ידי הבושה כנ"ל, אזי צריך לשמר שלא ינקו ממנו החיצונים הירועים, שרוצים לנק מזה הדם הנשפך. עלי כן צריך כפוי, שהשכינה מכסה דמהון של ישראל שנשפך באהבה הזאת, בחינת: כאשר אהבתי, כנ"ל. וזה בחינת כפוי דם: ובענין שפיכות דמים של ישראל יש דברים עליונים ונסתרים הרבה, בין שפיכות דמים עלי ידי בושה, בין שאר שפיכות דמים ממש. כי יש כמה וכמה גשמות נפולות, שאין להם עליה כי אם עלי ידי שפיכות דמים של ישראל של אדם גדול, ולפעמים אין להם עליה כי אם עלי ידי שפיכות דמים ממש. וזה בחינת (יזמא פו): ודונות נעשין פזיות, שעלי ידי הבושה ושפיכות דמים השכינה מכסה דמהון באהבה הנ"ל, וזה בחינת: על כל פשעים תכסה אהבה, כנ"ל, ונתחפכין הדונות לזכות, ונתעלו הנשמות הנפולות, שהן בחינת פשעים, כי נתעלין ונתחפכין לזכות עלי ידי כפוי דם באהבה הנ"ל (עין בחינת כא):

פד

לשון רבנו זכרנו לברכה

דע, שעקר התחברות ודבקות להשם יתברך הוא עלי ידי התפלה. כי התפלה היא שער, שדרך שם נכנסין להשם יתברך, ומשם אשתמודעין לה. כי תפלה היא מלכות, כמו שכתוב (תהלים קט): ואני תפלה; ותפלה - לשון התחברות, כמו שכתוב (בראשית ה): נפתולי אלקים נפתלתי, תרגומו לשון התחברות. ובשכיל זה עלי פירב כשאדם מתפלל נופלים לו מחשבות של גדלות, כי התפלה, הינו בחינת מלכות, בחינת אני, היא בגלות בתוך מלכות הרשעה, כמו שכתוב (יחזקאל א): ואני בתוך הגולה. וכשהיא רוצה לצאת, אזי מתאחזת בה מלכות הרשעה, הינו גדלות, שגדלות היא ממלכות הרשעה, שרוצה להתגדל ולמלה. וזה שמתפללים בכח, בזה נתן כח בתפלה להתחזק כנגד מלכות הרשעה לצאת מגלותא. וזה (תהלים סח): תנו עז לאלקים על ישראל גאנותו. פד הגאונה, הינו מלכות הרשעה, גוברת על ישראל, התקון לזה - שתתפללו בכח ותחזקו את אלקים, הינו בחינת אני. וזה (דברים ח): וזכרת את ה' אלקיך, כי הוא הנותן לך כח לעשות חיל. פרוש, שעלי ידי הכח תתקן את אשת חיל, בחינת מלכות. וזה פרוש: למקני נכסין (הינו, תרגום של לעשות חיל - למקני נכסין). פרוש, כי המלכות פד איהי בגלותא אזי אומרת: אל תראוני שאני שחרחרת (ש"ה א), כי היא מלכשת בלבושין אפמין, בלבושין דקלפין, ומכסה בהם. ואזי: בצפור נודדת מן קנה בן איש נודד (משלי כו), כי היא קן דילה. וכך אדם מתפלל בכח ומוציא אותה מגלותא, מפסויין דילה, ונעשית קן להקדוש ברוך הוא. וזה פרוש: למקני - לשון קן; נכסין - לשון כסויין. ועקר פונתך יהיה, שתתקן השכינה כדי לזווגה עם בעלה. וזה פרוש: למען תקים את בריתו הקמת הברית רמו לזווג, כי מתחלה צריך אתערותא דלתתא, הינו תקון השכינה, וכשהשכינה מתלבשת בלבושין נהירין: חור סמך ירק, בחינת אבות, והיא בחינת שבועה, בחינת שבעה (ק), ונעשה כאלו עכשו נשבע לאבות. וזה: אשר נשבע לאבותיך ביום ההוא - ביום ההוא דיקא. נמצא, עלי ידי תפלה בכח נתחדש השבועה לאבות:

הנ"ל. וקול זה בחינת תפלה הנ"ל; הולך וחזק מאד - זה ממון (ברכות נה). שנתחזק מולו ויצרו הטוב כנ"ל, ונתבטל העצבות והליצנות הבאים ממרה שחורה. כי העצבות - מחמת דחקות ועניות, והליצנות היא שחוק הפסיל (קהלת ז), בחינת: הטחול שוחק (ברכות סא) - הן נתבטלים עלי ידי המול של עשירות, ועלי ידי יצר הטוב, שהוא בחינת (קהלת י): לב חכם לימינו:

ובימין הזה הוא מקים את הנזפלים לאהבות וליראות רעות, הוא מקים אותם לאהבות וליראות קדושות, בבחינת (תהלים ק): כל הנשמה תהלל י"ק. כי ימינו מעביר החשך מעיניהם, ואז עיניהם רואות נפלאות, בבחינת (תהלים קט): גל עיני ואביטה נפלאות. ונפלאות האלו הן בבחינת פסח, שהוא ימין, בחינת (מכה ז): כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות, ופסח הוא פה סה, בחינת (מלאכי ב): תורת אמת היתה בפהו, ונחשב כאלו ברא את העולם, כי שם פתיב (בראשית א): יהי מאורת, ועבר חשך שפסה פני תהום:

ואור העינים מעלין גם כל הבקשות ותחנונות אשר יתפללו אל הבית המקדש, כי שם עולין כל הבקשות (ב), ומשם האור עינים יוצא, בבחינת (מלכים א, ט): והיה עיני ולבי שם. ואור העינים מעוררין הגאולה התלויה בלב, בבחינת (ישעי סג): כי יום נקם בלבי, כי עיני ולבי שם. וזה בחינת (בראשית א): ויקרא לאור יום, אור העינים מעוררין יום נקם שבלב, לבטל שאור וחמץ של יצר לב האדם רע הנשאר לו מנעוריו (ב). ושאר וחמץ שבלב האדם, הוא המסית את האדם שיהרהר אחר תלמידים חכמים שבודור, ולומר זה נאה וזה לא נאה, בבחינת (הושע י): חלק לבם. לבם, הם עי"ן פי"ת צדיקים שבודור. וזהו (פסחים ב): אור לארבעה עשר, הינו אור שבעינים, שיש בהם שני פעמים שבעה גלדי עינא, בהם בודקין את החמץ:

ואז יכול הלב להתלהב בלמוד התורה בשלהובין דרחימותא, ומים רבים, שהם אהבות ויראות חיצוניות, אי אפשר להם לכבות התלהבות הזאת, בבחינת (ש"ה ח): מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה. והשכינה היא מכסה בכנפיה על דמהון של ישראל באהבה הזאת, שלא ישלטו עליהם זרע מרעים, שהם בחינת מי המבול. וזה: העובר עברה ומתפשט בה, מוחלין לו וכו' (ברכות יב), כי על כל פשעים תכסה אהבה (משלי י), כי עלי ידי הבושה נשפך דמו, ואז השכינה מכסה דמו באהבה כנ"ל, בבחינת כפוי דם, ועלי ידי כפוי הזאת נתכסה כל פשעיו ממילא (ברכות יב):

(מתחלת סימן זה עד כאן הוא לשון רבנו ז"ל).

וכשהקדוש ברוך הוא רוצה לטעם ממצוות עשה של איש ישראלי שהוא צדיק, אזי היא בחינת איבר מן החי, שהוא אסור באכילה, וצריך שחיטה להתירה. עלי כן צריך שיבוא עליו בושה, שהיא שפיכות דמים, בחינת שחיטה, שהיא מטהרת האיבר מן החי, ואז יוכל השם יתברך לטעם מהמצוות עשה שלו, בין מצות עשה אחת בין מצוות רבות, כי המצוות נקראים מטעמים, כמו שכתוב (בראשית כו): ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי - מפקודין דעשה, כמובא (כת"י תי"א, דף נא: (ב) מלכים א. ח. (ג) בראשית ח. (א) עין זוהר וישב קפא.

פה

אֲנֹזִים הַנִּקְרָאִים לְזוּזִים, הֵם רוֹמְזִים לְבַחֲנִית לֵאמֹר, שֶׁהִיא בְּעֶרְףָּ, שֶׁהִיא נִקְבָּא רֵאשׁוֹנָה, וְאַחֲרֵיכֵן נִכְנָסִין לְבֵית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא בַּחֲנִית: יַעֲקֹב קִרְאוּ בֵּית־אֵל (פסחים פח), וְזֶהוּ שֶׁפָּרַשׁ רַשִׁי (שופטים א), שֶׁדָּרָךְ לֹא נִכְנָסִין לְבֵית אֵל. וְזֶהוּ (ישעיה ט): נַחֲמוּ נַחֲמוּ. שְׁתֵּי פַעֲמִים "נַחֲמוּ" גִּימַטְרִיא "קֶדְקֶד", שֶׁהוּא בַּחֲנִית עֶרְףָּ, שְׁעֵלִיָּדָה נִכְנָסִין לְבֵית אֵל. וְזֶהוּ שְׁלֹשָׁה שְׁבוּעוֹת, שֶׁהֵם עֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם שֶׁבִּין הַמִּצְרִים, וְכִנְגִּדוּ בְּאֵילָן לֹא. בְּשִׁבִּיל זֶה נוֹהֲגִין לֶאֱכֹל בִּיצָה בְּפִסְעָהּ הַמִּפְסָקָת בַּתְּשָׁעָה בָּאָב, כִּי הַבִּיצָה נִגְמָרַת בְּעֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם, כְּמֵאמֶר חֲכָמֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (בבבית ה) (א): תִּרְנַגְלַת מוֹלֶדֶת לְעֲשָׂרִים וְאַחַד יוֹם וְכו', וְכִנְגִּדוּ בְּאֵילָן לֹא. וְזֶהוּ הַעֲצֵם לֹא שִׁישׁ בְּעֶרְףָּ אֲדָם, שִׁישָׁאֵר אַחֵר בְּלִיּוֹן הַגּוֹף, וּמִמֶּנּוּ יִתְחַדֵּשׁ בְּגִין הַגּוֹף בְּשַׁעַת תַּחֲיֵית־הַמַּתִּים. וְזֶהוּ עֵקֶר נַחֲמוֹתֵינוּ, בַּחֲנִית נַחֲמוּ נַחֲמוּ בְּנֵי־לֵל, כִּי עַל הַגּוֹף נֶאֱמָר (רות ג): שִׁכְבִּי עַד הַבֹּקֶר, שֶׁהוּא עַת הַתַּחֲיָה. וְהִנֵּה בִּפְקֹר וְהִנֵּה הִיא לֵאמֹר (בראשית כט) - הִינֵנִי עֲצֵם לֹא הֵנִי, שְׁעֵלִיָּדָה נִתְבַּנֶּה הַגּוֹף. וּבְשִׁבִּיל שֶׁכָּל פְּנוֹתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הָיָה בְּשִׁבִּיל רַחֵל, נֶאֱמָר בְּבִנֵּי רַחֵל, דְּהִינֵנּוּ יוֹסֵף: וְלִקְדָּקֵד גִּזִּיר אֲחִיו (בראשית מט), וְכִנְגִּימִין כְּתִיב (דברים לג): וְכִין כְּתַפִּיו שֶׁכֵּן. רְמוֹ, שְׁעֵלִיָּדִי בַּחֲנִית לֵאמֹר, שֶׁהִיא רֵאשׁוֹנָה, יָכוֹל לְבֹא לְבַחֲנִית רַחֵל. קֶדְקֶד וְכַתְּפוּ זֶה בַּחֲנִית לֹא הֵנִי. עֶרְףָּ גִימַטְרִיא שֵׁנ - רֵאשִׁית־תְּבוֹת: שֶׁבֶת נַחֲמוּ, רְמוֹ לְהֵנִי:

פו

דַּע, שְׁעֵלִיָּדִי שֶׁהָעוֹלָם הֵם מִקְטָנִי אֲמֵנָה, עַל־כֵּן הֵם צְרִיכִים לְתַעֲנוּת, דְּהִינֵנּוּ עֲבוֹדוֹת קְשׁוֹת. כִּי בּוֹדָא יָדוּעַ שֶׁאֲפָשֶׁר לַעֲבֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל דְּבַר, כִּי אֵין הַקְדוּשָׁת־בְּרוּךְ־הוּא בֹּא בְּטִירוֹנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו (ע"א ג), אֲדָּ מַה שֶׁצְּרִיכִין לַפְּעֻמִּים לְעֲבוֹדוֹת קְשׁוֹת, הוּא בַּחֲנִית מַה שֶׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (סנהדרין עז): בְּשַׁעַת שְׁמֹד אֲפֹלוּ אַעֲרֹקְתָא דְּמִסְאֲנֵי יִהְיֶה וְאֵל יַעֲבֹר. נִמְצָא, שֶׁאֵף שְׁבָאֲמַת אֵין רְאוּי שִׁיְהִיג עַל זֶה, אֲדָּ מַחֲמַת שֶׁהוּא שַׁעַת שְׁמֹד, וְהֵם מִתְגַּבְּרִים וְרוֹצִים דִּיקָא לְהַעֲבִירוֹ עַל דָּת וְלַהֲבִיאוֹ לְכַפִּירוֹת, חֵם וְשָׁלוֹם, עַל־כֵּן הוּא מִכְרַח לְמִסֵּר נַפְשׁוֹ אֲפֹלוּ עַל דְּבַר קָל. וְהַעֲבוּדָה־זוֹרָה וְהַכְּפִירוֹת הֵם בַּחֲנִית (תהלים קלח): אֵף אֵין יֵשׁ רוּחַ בָּהֶם - שְׁאֵין בָּהֶם שׁוֹם רוּחַ כָּלֵל, וְהַקְטָנִי־אֲמֵנָה הֵם בַּחֲנִית מִקְצֵר־רוּחַ, שֶׁהוּא כְּמוֹ מִמְצָע, דְּהִינֵנּוּ שְׁאֵין לָהֶם אֲמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהִיא בַּחֲנִית מֵאֲרִיךְ רוּחוֹ, כְּמוֹכָא בְּמָקוֹם אַחֵר (בבבית א ס"ה קנח), וְאֵף־עַל־פִּיכֵן אֵינֶם כּוֹפְרִים לְגִמְרִי, שְׁאֵין לָהֶם שׁוֹם רוּחַ כָּלֵל, רַק הֵם כְּמוֹ מִמְצָע, וְרוּחָם קִצְרָה, בַּחֲנִית מִקְצֵר־רוּחַ. וְזֶהוּ (שמות י): מִקְצֵר־רוּחַ וּמַעֲבֹדָה קָשָׁה - שְׁמַחֲמַת שֶׁהֵם בַּחֲנִית קִצְרֵי־רוּחַ, מַחֲמַת שֶׁהֵם קְטָנִי אֲמֵנָה כְּנֵ"ל, עַל־יְדִידָה צְרִיכִין לְעֲבוֹדוֹת קְשׁוֹת וּלְתַעֲנוּתִים כְּנֵ"ל, כְּמוֹ שֶׁבְּשַׁעַת הַשְּׁמֹד, שֶׁהִיא קְלָקוּל אֲמוּנָה לְגִמְרִי, צְרִיכִין אֲפֹלוּ לְמִסֵּר נַפְשָׁם מִמֶּשׁ, אֲפֹלוּ עַל דְּבַר קָל, כְּמוֹכֵן בְּשִׁישׁ קְטָנוֹת וּפְגָם בְּאֲמוּנָה, צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת עֲבוֹדוֹת קְשׁוֹת כְּנֵ"ל. וְיֵשׁ כְּמוֹ בַּחֲנִית בְּקִטְנֵי אֲמוּנָה, כִּי יֵשׁ אֲפֹלוּ צְדִיקִים שֶׁהֵם קְטָנִי אֲמֵנָה,

(א) עֵיין תּוֹסֵפוֹת ש.ס. (א) עֵיין תִּיקוּן ד.

פו

כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (סוטה מח): עַל פְּסוּק: כִּי מִי בּוֹ לְיוֹם קְטָנוֹת - מִי גָרַם לְצְדִיקִים וְכו':

דַּע, שְׁכָּנוֹת אֵלּוּל הֵם תַּקּוֹן לַפָּגַם הַכְּרִית, כִּי סוֹד פְּנוֹת אֵלּוּל הוּא הַנּוֹתֵן בֵּינָם דְּרָךְ (ישעיה מג) (וכְּמִבְאָר בְּכָנוֹת הָאֲרִי ז"ל) - לְהֵאִיר בַּחֲנִית דְּרָךְ בֵּינָם, וְדָרָךְ זֶה נִפְתָּח בְּחֵדֶשׁ אֵלּוּל (ועֵיין שֵׁם בְּכָנוֹת, כָּל הַכְּנוֹת שֶׁל אֵלּוּל). וְעַקֵּר פָּגַם הַכְּרִית הוּא בְּכָחֲנִית דְּרָךְ הַזֶּה, כִּי הִיָּה צְרִיךְ לְהֵאִיר בַּחֲנִית הַרְכָּ"ד (מֵאֲתִים עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה) אִוֹרוֹת בְּכָחֲנִית יֵם, בַּחֲנִית אֲמוּנָה, וְהוּא נִטָּה מִזֶּה, וּפְגָם בַּחֲנִית דְּרָךְ, בַּחֲנִית (בראשית י): כִּי הַשְּׁחִית כָּל בָּשָׂר אֶת דְּרָכּוֹ. כִּי אֲשֶׁה נִקְרָאת דְּרָךְ, כְּמוֹכָא בְּדַבְּרֵי רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבִרְכָּה (קידושין כ), וְיֵשׁ דְּרָךְ אַחֵר, בַּחֲנִית (משלי ל): דְּרָךְ אֲשֶׁה מְנַאֲפֶת:

וְהַכָּלָל - שֶׁעֵקֶר הַפָּגַם בַּחֲנִית דְּרָךְ, שֶׁלֹּא הֵאִיר הַדְּרָךְ בֵּינָם. וְלַפְּעָמִים מַחֲמַת זֶה הַפָּגַם יוֹכֵל לְאַבֵּד אֶת זְוֹנוֹ (א), כִּי מֵאַחֵר שְׁנִטָּה מְוֹנוֹ, קִשָּׁה לוֹ לְמַצָּא אֶת זְוֹנוֹ; וְאֲפֹלוּ אִם יִמְצָא אֶת זְוֹנוֹ, תִּהְיֶה לוֹ מְנַגְּדָת, וְלֹא תִהְיֶה נִטָּה אַחֵר רְצוֹנוֹ, מַחֲמַת שְׁנִטָּה מְמִנָּה וְלֹא הֵאִיר בָּהּ, מִזֶּה נִתְהוּה שִׁישׁ לֵה רְצוֹן אַחֵר כְּנִגְדּוֹ. וְאִז: לֹא זָכָה (יבמות סג) - כְּנִגְדּוֹ. וְחֵדֶשׁ אֵלּוּל, שְׁאֵין יוֹכִילִין לְתַקֵּן זֶה וּלְהֵאִיר הַדְּרָךְ בֵּינָם כְּנֵ"ל, [עַל־כֵּן פְּנוֹת אֵלּוּל הֵם תַּקּוֹן לְזֶה]. וְכִשְׁמַתְקֵן זֶה, אִזִּי מוֹצֵא זְוֹנוֹ, וְהִיא אֵינָה כְּנִגְדּוֹ, רַק כְּרִצּוֹנוֹ:

וְיֵשׁ כְּזֶה סוֹד נִפְלָא, כִּי דַע, שֶׁזֶה הַסוֹד מְסֹר אֲבִרְהָם לְאַלְיַעֲזָר עֲבָדוֹ, כְּשֶׁשְׁלַחוֹ לְבַקֵּשׁ הַזְּוֹנִי שֶׁל יִצְחָק בְּנוֹ, הִינֵנּוּ סוֹד פְּנוֹת אֵלּוּל, שֶׁהֵם מְסַגְלִים לְתַקּוֹן הַכְּרִית, שְׁעֵלִיָּדִיָּה מוֹצֵאִין הַזְּוֹנִי. כִּי עַל־יְדֵי הַתַּקּוֹן הֵנִי נַעֲשֶׂה בֶּה רְצוֹן אֵלּוּל, כִּי מִקְדָּם לֹא הִיָּתָה נִטָּה אַחֵר רְצוֹנוֹ, כִּי נִטָּתָה מִמֶּנּוּ כְּנֵ"ל, וְעַל־יְדִידָה אֵי אֲפָשֶׁר לְמַצָּא זְוֹנוֹ, וְאֲפֹלוּ אִם מוֹצֵאָה אֵינָה נִטָּה אַחֵר רְצוֹנוֹ כְּנֵ"ל, אֲכָל עַל־יְדֵי פְּנוֹת אֵלּוּל, שֶׁהֵם הַתַּקּוֹן לְזֶה, עַל־יְדִידָה חֲזוֹר וְנַעֲשֶׂה בֶּה רְצוֹן אֵלּוּל כְּנֵ"ל:

וְזֶה הַסוֹד מְבֹאֵר בַּתּוֹרָה בְּפָרַשַׁת אֲלִיעֶזֶר, כִּי אֲבִרְהָם מְסֹר לוֹ הַסוֹד הַזֶּה. וְזֶה שֶׁאֲמָר אֲבִרְהָם לְאַלְיַעֲזָר (בראשית כד): וְאִם לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי. רֵאָה וְהִבֵּט נִפְלְאוֹת תּוֹרַתְנוּ, כִּי רֵאשִׁית־תְּבוֹת פְּסוּק זֶה הֵם אוֹתִיּוֹת אֵלּוּל, וְכִמְצָעֵה הֵם תְּבוֹת: תֵּאבְדָה הָאִשָּׁה, כִּי עַל־יְדֵי בַּחֲנִית אֵלּוּל, הִינֵנּוּ סוֹד פְּנוֹת אֵלּוּל, עַל־יְדִידָה תֵּאבְדָה הָאִשָּׁה, כִּי עַל־יְדִידָה נַעֲשֶׂה בֶּה רְצוֹן אֵלּוּל כְּנֵ"ל. נִמְצָא, שֶׁבְּאֵלוֹ תְּבוֹת בְּעֶצְמוֹ, שֶׁדַּבֵּר אֲבִרְהָם עִם אֲלִיעֶזֶר מַעֲנִין הַחֲשֵׁשׁ שֶׁמָּא לֹא תִתְרַצֶּה לִילֵךְ אַחֲרָיו, דְּהִינֵנּוּ מַה שֶׁאֲמָר לוֹ: וְאִם לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי - בְּאֵלוֹ תְּבוֹת עֶצְמוֹ גִּלָּה לוֹ סוֹד הַתַּקּוֹן לְזֶה, דְּהִינֵנּוּ סוֹד אֵלּוּל, הַמְרַמֵּז בְּרֵאשִׁית־תְּבוֹת, שֶׁהוּא הַתַּקּוֹן לְזֶה, שְׁעֵלִיָּדִיָּה תֵּאבְדָה הָאִשָּׁה. וְעוֹד יֵשׁ כְּזֶה סוֹדוֹת נִרְאִים מְאֹד:

גַּם עֵיין בְּמֵאמֶר הַמַּתְחִיל: וַיֹּאמֶר ה' אֶל מֹשֶׁה קְרָא אֶת יְהוֹשֻׁעַ (בבבית א ס"ה י), כִּי שֵׁם מְדַבֵּר מִכְּנוֹת אֵלּוּל, וְהוּא תַּקּוֹן לַפָּגַם הַכְּרִית כְּנֵ"ל. הִינֵנּוּ, לְעֵינֵי בְּאוֹתוֹ הַמֵּאמֶר, וְלִזְכוּת לְהַבִּין בּוֹ, וְלַעֲשׂוֹת עִמּוֹ אִיזֶה עֲבוֹדָה בְּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם - עַל־יְדִידָה יִתְקַן פָּגַם הַכְּרִית:

פח

צריך לזהר מאד, שלא לאכל פרי שלא נתבשלה כל צרכה. וכמו שאסור לקץ אילן בלא זמנו, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (כ"ב כו), בן אסור לתלש פרי קדם בשוליה, וכן אסור לאכלה. והאוכל פרי קדם גמר בשוליה, יכולה להזיק לו מאד לגשתו, כי יוכל לאבד נפשו על-ידיה, כי הפרי כל זמן שהיא צריכה להתגדל, יש לה כח המושק, כי היא צריכה חיות להתגדל, ועליה בודאי יש לה כח המושק, שמושכת וניקתה וחיותה; וכשתולשין אותה קדם זמנה, קדם שנתבשלה עדון כל צרכה, עדון יש לה כח המושק, כי פשמתבשלת כל צרכה, שוב פסק ממנה כח המושק, כי אינה צריכה עוד למשק חיות; אבל בשצריכה להתבשל עוד, עדון יש לה הכח המושק, ועליה זה האוכלה קדם גמר בשוליה, תוכל הפרי למשק לעצמה חיות הנפש של זה האדם, מאחר שעדון יש להפרי כח המושק כנ"ל, על-כן תוכל הפרי להמשיך לעצמה חיות נפשו, ויוכל לאבד נפשו. ועם-כ"ל, אם מברך הברכה של הפרי בכונה וביראת-שמים, אזי יוכל להנצל מזה, וגם אם הוא חזק ביותר בעבודת ה', ויכל גם-כן להוציא עוד חיות מהפרי, ולמצא שם אבדות. כי יש דברים אבודים, ויש בזה דברים גפלאים, סודות נסתרים ונוראים מאד, רזין עלאין. והעקר, שהאדם צריך לזהר מזה מאד, הינו שלא לאכל פרי קדם שנתבשלה כל צרכה. ודע, כי גם פשמתבשלו הפרות בביתו אינו מועיל לזה, אבל אם הפרות שלא נתבשלו כל צרכן על האילן הם מנחים איזה זמן עד שנגעשין מבשלין מאליהן בתלוש, זה מועיל, ומתר לאכלן. וזה דומה כמו האדם שהוא יגע, והוא מרחק רחופות הרבה בפיו (שקורין סאפין), עד אשר יגוע; כמו-כן אלו הפרות שנתלשו קדם שנתבשלו כל צרכן, צריך להמתין עד שיגועו מרחיפתן, ואז יש התר לאכלן. והדברים סתומים:

ודע, שיש מלאך, ותחתיו כמה ממנים, וכלם אוחזים בידם שופרות, והם עומדים וחופרים תמיד, ומחפשים תמיד אחר אבדות, והם תוקעים תקיעה תרועה, ואחר-כך חוזרים ותוקעים תקיעה, וכשהם מוצאים איזה אבדה, נעשה רעש ושמחה גדולה. כי יש כמה דברים אבודים, הינו מה שאובדים אבדות הרבה על-ידי התאוות, בבחינת (תהלים קיב): תאות רשעים תאבד; ואפלו מי שהוא צדיק, הוא אובד גם-כן לפעמים, בבחינת (קהלת ו): יש צדיק אובד בצדקו; ואפלו הצדיקים החופרין ומבקשים אחר אבדות, הם אובדים גם-כן לפעמים, בבחינת (תהלים פג): יחפרו ויאבדו - שאפלו החופרים אחר אבדות חוזרים ואובדים לפעמים וזה בחינת (קהלת ז): עת לאבד. וזה: תאות רשעים תאבד - ראשית-תבות: תקיעה, תרועה, תקיעה; כי המלאכים המחפשים אחר האבדות, שהם בבחינת תאות רשעים תאבד, הם אוחזים בידם שופרות ותוקעים תר"ל, כנ"ל. וגם הזכיר אז, שקשה מאד מאד להיות מקבל. וגם הזכיר אז "קנאת סופרים תרפה חכמה" (כ"ב כא), ולא פאר כל זה, כי הם דברים סתומים וחתומים. גם נשכח קצת, כי לא כתבתם בזמנו כי אם בדרך רמז (כאשר נדפס כבר בהדפסה ראשונה). ואמר, שכל הנ"ל, דהינו ענין פונת אלול, שהם תקין לפני הברית, וענין הפרות הנ"ל, וענין זה של המלאך וכו' כנ"ל - הכל אחד, ויש בזה רזין גדולים:

פט

הדעת משדך כל השדוכים, כי כל השדוכים הם שני הפכים (א), והדעת הוא המתוך בין שני הפכים. על-כן כל השדוכים שבעולם, כלם נעשים על-ידי הברידעת שיש בעולם. ועל-כן לפעמים קשה למצא זוגו, כי לפעמים שני המשדכים רחוקים מאד, והם שני הפכים ביותר זה מזה, על-כן קשה למצא זוגו. והתקון לזה - שצריך שיבוא להברידעת לשמע תורה מפיו, ועל-ידיה יוכל למצא השדוך שלו, כי כל זמן שהדעת בכת, אזי לפעמים אי אפשר לחבר המשדכים, כשהם בהפך גדול זה מזה, כי לפעמים הם בהפך גדול מאד זה מזה כנ"ל, ואז אי אפשר להדעת לחבר אותם כל זמן שהדעת בכת. על-כן צריך לשמע תורה מפיו, שאז יוצא הדעת בבחינת (משלי ב): מפיו דעת ותבונה; ואז, כשיצא הדעת מבין אל הפעל, אזי יוכל לשדכם, אף אם הם בהפך גדול זה מזה. וזה אותיות שידוך - ראשית-תבות (מלאכי ג): כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה. וזהו: יבקשו מפיהו, כי צריך לבקש התורה מפיו דוקא, כדי להוציא הדעת מבין אל הפעל כנ"ל. ועל-כן צריך לשמע תורה דוקא מפיו, אף שגם בדברים פשוטים של הברידעת יש בהם גם-כן דעת, אף-על-פי-כן צריך לשמע תורה דוקא. כי התורה נקראת כלה, כמו שאמרו חכמינו זכרונם לברכה (פסחים מו): אל תקרי מורשה, אלא מארסה. ויש בה גם-כן שני הפכים, כי יש בה שני מיני אותיות (ב). וכשהצדיק אומר תורה, הוא בבחינת משדך שדוכו, כי דברית-תורה עניים במקום זה ועשירים במקום אחר (ירושלמי ר"ה, פרק ראיהו ב"ד); וצריך לחבר דברית-תורה במקום למקום, כי מחברים דברית-תורה ממקומות מפורים, שהם רחוקים זה מזה, ומחברים אותם יחד, ועל-ידיה נעשה החדוש שמוחדשים. נמצא, כשהצדיק הברידעת אומר תורה, הוא משדך שדוכים. על-כן צריכין לשמע מפיו תורה דוקא, ועל-ידיה יוכלין למצא זוגו כנ"ל:

צ

מעם על שבירת כלי חרס בשעת השדוך הוא בשני ענינים. כי באמת צריכין לזהר מאד מאד שלא לגרש את אשתו, כי אמרו רבותינו זכרונם לברכה (עירובין מא): שלשה אינם רואים פני גיהנם וכו', ומי שיש לו אשה רעה. למאי נפקא מזה? לקבולי באהבה! ופרשו המפרשים, שמפני זה לא אמר כאן הנפקא מזה דלעיל, כי קדם לזה איתא שם: שלשה דברים מעבירין את האדם על דעתו ועל דעת קונו. למאי נפקא מזה? - למפעי רחמי! וכאן לא אמר נפקא מזה זו. כי באלו השלשה צריכין לקבל באהבה דוקא, מאחר שעליהם אינו רואה פני גיהנם. וזהו בחינת שבירת כלי חרס בשעת השדוך, כי שער החרסית היה בירושלים (שהיו משליכין שם שכרי חרסים, כמו שפרש רש"י שם), וזה השער הוא כנגד פתחה של גיהנם, כמו שכתוב (ירמיה יט): ויצאת אל גי בן הנם אשר פתח שער החרסית. וגי בן הנם זהו בחינת הגיהנם, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (סוכה לב: עירובין יט): שתי תמרות יש בגי בן הנם, ועולה עשן מביניהם, וזהו פתחה של גיהנם. וזהו ששוכרין כלי חרס בשעת השדוך, כי מרמזים לו בזה שני ענינים.

(א) עין לקוטי הראשון סימן ד. (ב) עין הקדמת הוהר אתון רברבין ואתון ועירין.

אֲבָל הַצְדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, הֵם מְקַשְׂרִים חֲכָמָה תַּתָּאָה בְּחֻמָּה
עֲלָאָה, כִּי שִׁיחַתָּן שֶׁל הַצְדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם מְשִׁיחִין
וּמְסַפְּרִים שִׁיחַת חֲלִין, הִיא יִקְרָה מְאֹד מְאֹד, וְכֵמוּ שְׁאֲמָרוּ רַבּוֹתֵינוּ
זְכוֹנָם לְבִרְכָּה (ע"א יט): שִׁיחַתָּן שֶׁל תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים צְרִיכִין לְמוֹד,
כִּי הַצְדִּיק הָאֵמֶת בּוֹנֶה עוֹלָמוֹת הַחֲרָבִין, וּמִגִּבִּיהַ חֲכָמָה תַּתָּאָה
וּמְקַשְׂרָה לְחֻמָּה עֲלָאָה עַל־יְדֵי שִׁיחַתוֹ וְסִפּוּרֵי דְבָרָיו שְׁמַדְבֵּר עִם
הַמוֹדֵעִם, כִּי הַשֹּׁכֵל שֶׁל הַמוֹדֵעִם, שְׂאִינָם מְקַשְׂרִים אוֹתוֹ לְהִשָּׁם
יִתְבָּרֵךְ, הוּא נִפְרֵד מִחֻמָּה עֲלָאָה, אֲבָל הַצְדִּיק הָאֵמֶת מְקַשֵּׁר
הַשֹּׁכֵל שֶׁל הַחֲמוּץ, אֲפִלּוּ הַשֹּׁכֵל וְהַחֲכָמָה שֶׁל הָרָשָׁע, לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ.
וְזֶה עֲנִין מִה שֶׁהַצְדִּיקִים מְדַבְּרִים עִם אֲנָשִׁים שְׂאִינָם הַגִּנּוּיִם אוֹ
אֲפִלּוּ עִם עִבּוֹ"ם (אך כְּשֶׁמְדַבֵּר עִם עִבּוֹ"ם, אִי הַצְדִּיק מוֹצִיא מִפִּי מִפְּנֵי, וְהוּא נִשְׁאָר אָפֶס
וְרִיק, שֶׁזֶה בְּחִינַת מִה שֶׁהֵרַג מִשֶּׁהָ אֶת הַמִּצְוָה), כִּי כְּשֶׁהַצְדִּיק מְדַבֵּר עִם רָשָׁעִים,
וְהַצְדִּיק מִגִּבִּיהַ שְׂכָלוֹ וּמְקַשְׂרוֹ לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, אִי מַעֲלָה וּמְקַשֵּׁר
שְׂכָלָם מִמָּקוֹם שֶׁהֵם לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הַצְדִּיק הָאֵמֶת מְצַמֵּם
שְׂכָלוֹ, וּמְדַבֵּר עִמָּם בְּחֻמָּה נִפְלְאָה וּבִמְלָאכָה גְדוֹלָה, וּמְקַשֵּׁר כָּל
הַדְּבוּרִים לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְעַל־יְדֵיזֶה מְבִיאָם לִידֵי תִשׁוּבָה:

וְזֶה בְּחִינַת (דברים לז): וְהֵם תָּפוּ לְרַגְלֶךָ יֵשָׁא מִדְּבָרוֹתֶיךָ, וְדַרְשׁוּ
רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹנָם לְבִרְכָּה (כ"ב ח): אֵלּוּ תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים, שֶׁהוֹלְכִים
וּמִכְתָּתִים רַגְלֵיהֶם מַעִיר לְעִיר וְנוֹשְׂאִים וְנוֹתְנִין בְּדְבָרָיו שֶׁל מָקוֹם.
כִּי הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים מְדַבְּרִים לְפָנֵיהֶם עִם רָשָׁעִים וּמְסַפְּרִים
עִמָּהֶם מַעֲסָקֵי מַלְחָמוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה מַעֲסָקֵי הָעוֹלָם, אֵךְ הוּא
מַלְבִּישׁ בְּזֶה הָאוֹר הַגְּדוֹל שֶׁל הַתּוֹרָה, כִּי הוּא מַלְבִּישׁ אוֹר הַתּוֹרָה
בְּלִבוֹשֵׁים שׁוֹנִים זֶה מִזֶּה, עַד שֶׁמַּלְבִּישׁוּ בְּדָבָרִים הֶלְלִין, וְהָאוֹר
הַתּוֹרָה מִתְלַבֵּשׁ בְּצִירוֹפִים אֲחֵרִים. כִּי אִם הִנֵּה הַצְדִּיק מְדַבֵּר תַּכְף
תּוֹרָה בְּפִרוּשׁ עִם הָרָשָׁע, הִנֵּה יָכוֹל לְהַתְפַּקֵּר יוֹתֵר וְהִנֵּה נַעֲשֶׂה
רָשָׁע יוֹתֵר:

כִּי צְדִיקִים יִלְכוּ בָּם וּפְשָׁעִים יִפְשְׁלוּ בָּם (הושע יד), כִּי זָכָה - נַעֲשֶׂה
לוֹ סֵם חַיִּים; לֹא זָכָה - נַעֲשֶׂה לוֹ סֵם מוֹת (יזמא עב). וְעַל־כֵּן
אִם הָיוּ מְגִלִּין לוֹ תּוֹרָה בְּמוֹת שְׁהִיָּא, הִנֵּה מִתְפַּקֵּר יוֹתֵר, כִּי הִנֵּה
נַעֲשֶׂה אֲצִלּוֹ סֵם מוֹת, חֵם וְשִׁלּוּם, כִּי הוּא רְחוּק מִן הַתּוֹרָה, וְעַל־כֵּן
צְרִיכִין לְהַלְבִּישׁ לוֹ הַתּוֹרָה בְּצִירוֹפִים אֲחֵרִים. וְכֵמוּ שֶׁמִּצִּינוּ בְּתַלְמוּ
הַמֶּלֶךְ, כְּשֶׁהוֹשִׁיב שְׂבָעִים וְשָׁנִים זְקֵנִים, וְנָתַן הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בְּלֵב כָּל
אֶחָד וְאֶחָד לְהַלְבִּישׁ הַתּוֹרָה בְּצִירוֹפִים אֲחֵרִים, וְכַתְּבוּ: אֱלֹקִים בְּרָא
בְּרָאשִׁית וְכו' (מגילה ט), וְכֵמוּ שֶׁפֶּרֶשׁ רַש"י שֵׁם. כִּי אִם הָיוּ בּוֹתְבִין
הַתּוֹרָה בְּמוֹת שְׁהִיָּא, הִנֵּה מִתְפַּקֵּר יוֹתֵר וְכו'. וְעַל־כֵּן צְרִיכִין
הַצְדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים לְדַבֵּר עִם הַחֲמוּץ שִׁיחַת חֲלִין, וְהֵם מַלְבִּישִׁין
בָּהֶם הַתּוֹרָה, וְהֵם מְקַשְׂרִים אוֹתָם בְּאֵלּוּ הַדְּבוּרִים מִמָּקוֹם שֶׁהֵם,
כִּי הֵם אֵינָם רְחוּקִים מֵאֵלּוּ הַדְּבוּרִים וְהַסִּפּוּרִים שֶׁהַצְדִּיק מְדַבֵּר
עִמָּם, וְעַל־יְדֵיזֶה מְקַשֵּׁר אוֹתָן וּמַעֲלָה אוֹתָן לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ. וְזֶה
בְּחִינַת שֶׁהוּא נוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּדְבָרָיו שֶׁל מָקוֹם, דְּהִינוּ שֶׁהוּא מְדַבֵּר
עִם כָּל אֶחָד לְפִי מְקוֹמוֹ בְּמָקוֹם שֶׁהוּא, וְהוּא נוֹשֵׂא אוֹתָן הַדְּבוּרִים
וְנוֹתֵן אוֹתָם לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, כִּי הוּא מְקַשֵּׁר לְשִׁרְשָׁם, לְבְּחִינַת
חֲכָמָה עֲלָאָה. נִמְצָא, שֶׁהַצְדִּיק הָאֵמֶת מְקַשֵּׁר חֲכָמָה תַּתָּאָה עִם
חֲכָמָה עֲלָאָה:

הִינוּ שְׁמַרְמְזִין לוֹ: אִם הִיא אִשָּׁה רָעָה, תִּזְהַר לְכַל תִּבְגֵּד בָּהּ, רַק
תִּקְבֵּל בְּאַהֲבָה, כִּי עַל־יְדֵיזֶה אֵינָךְ רוֹאָה פְּנֵי גִיהֶנֶם כְּנ"ל, וְאִם
הִיא אִשָּׁה טוֹבָה, דַּע וְזָכֵר כִּי יֵשׁ גִּיהֶנֶם, וְלֹא תִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחֵר
תַּאֲוָתָךְ, וְתִקְדָּשׁ עֲצֻמָּךְ כְּרָאוּי, כִּי זָכֹר תִּזְכֹּר שִׁישׁ גִּיהֶנֶם. וְכָל זֶה
מְרַמְזִין לוֹ עַל־יְדֵי שְׂבִירַת כְּלִי חֶרֶס, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁעַר הַחֲרָסִית,
שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּתִיחַתָּה שֶׁל גִּיהֶנֶם כְּנ"ל, וְעַל־כֵּן עַל־יְדֵי שְׂבִירַת כְּלִי
חֶרֶס מְרַמְזִין לוֹ שְׁנֵי עֲנִינִים הֵנ"ל:

צא

וַיִּדְבֹּר אֱלֹקִים אֶת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לְאָמֹר: (שמות כ)

דַּע, כִּי הַהִתְקַשְׁרוֹת בְּאֵמֶת לְצְדִיקִים אֲמִתִּיִּים הוּא תוֹעֵלַת גְּדוֹל
מְאֹד מְאֹד, כִּי עַל־יְדֵיזֶה זֹכִין לְתִשׁוּבָה שְׂלֵמָה וּלְכַפֵּרַת עוֹן,
וְנִמְתְּקִין הַדִּינִין וְנִתְבַּטְּלִין לְגִמְרִי, וְנַעֲשֶׂה עַל־יְדֵיזֶה יְחִיד קִדְשָׁא
בְּרִיךְ הוּא וְשְׂכִינְתָּהּ, כִּי אֵיתָא בְּזִהַר הַקִּדְוִשׁ (ויגש דף רז:): כִּי הִנֵּה
הַמַּלְכִּים נוֹעְדִין. תְּרִין עֲלָמִין קִדְשִׁין, עֲלָמָא עֲלָאָה וְעֲלָמָא תַּתָּאָה
וְכו', כִּד מִתְחַבְּרִין כַּחֲדָא בְּדִין כָּל אֲנָפִין נְחִירִין וְכָל חוֹבִין אֲתַעְבְּרוּ
וְכו', עֵין שָׁם:

כִּי דַע, כִּי יֵשׁ שְׁנֵי בְּחִינּוֹת חֲכָמָה: חֲכָמָה עֲלָאָה וְחֲכָמָה תַּתָּאָה.
וְחֲכָמָה תַּתָּאָה נִמְשָׁךְ מִחֲכָמָה עֲלָאָה, וְיוֹנֵק וּמְקַבֵּל מִשָּׁם. וְהוּא
כְּמוֹ הָרֵב וְהַתְלַמִּיד, כִּי מִה שֶׁהֵרַב מְלַמֵּד עִם תַּלְמוּדוֹ וְהַתְלַמִּיד
מְקַבֵּל מִפְּנֵי, הוּא בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלָאָה וְחֲכָמָה תַּתָּאָה. וְחֲכָמָה
עֲלָאָה, דְּהִינוּ מִה שֶׁהֵרַב מְלַמֵּד לְהַתְלַמִּיד, זֶה בְּחִינַת יוֹד, וְמִה
שֶׁהַתְלַמִּיד מְקַבֵּל מִפְּנֵי, שֶׁזֶה בְּחִינַת חֲכָמָה תַּתָּאָה, הוּא בְּחִינַת
לָמֵד, שֶׁהוּא בְּחִינַת מְגִדֵּל הַפּוֹרֵחַ בְּאוֹרֵי (תְּנִינָה טו: ע' רש"י שם), כִּי הֵלֵב
פּוֹרֵחַ בְּאוֹרֵי, וְשׁוֹמֵעַ מִה שֶׁהֵרַב אוֹמֵר, וְעַל־יְדֵיזֶה מְבִין הָאָדָם
הַשׁוֹמֵעַ. כִּי עֵקֶר הַבִּנְיָן הַתְלַמִּיד הוּא עַל־יְדֵי הֵלֵב, כִּי הָרֵב צְרִיךְ
לִזְמֹר דְּבָרִים הַמְתִּישְׁבִּין עַל הֵלֵב. וְהַתְלַמִּיד צְרִיךְ לִתֵּן הֵלֵב
וְלַהֲתַבּוֹנֵן בְּמִה שְׁאָמַר הָרֵב, וְכֵמוּ שֶׁכְּתוּב (משלי יז): לִקְנֹת חֲכָמָה
וְלֵב אֵין, וְעַל־כֵּן מִה שֶׁהַתְלַמִּיד מְקַבֵּל הוּא בְּחִינַת לָמֵד, בְּחִינַת
מְגִדֵּל הַפּוֹרֵחַ כְּנ"ל. וְזֶה בְּחִינַת לָמֵד, לְשׁוֹן תַּלְמוּד הַלָּמֵד מִהָרֵב.
נִמְצָא, שֶׁהֵרַב וְהַתְלַמִּיד, שֶׁהֵם בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלָאָה וְחֲכָמָה תַּתָּאָה,
הֵם בְּחִינַת לָמֵד יוֹד. וְדַע, כִּי כָּלֵל הַתּוֹרָה הַקִּדְוִשָּׁה הוּא בְּחִינַת
חֲכָמָה עֲלָאָה, וְכָלֵל הַחֲכָמוֹת שְׂבָעוֹלָם נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת חֲכָמָה
תַּתָּאָה, וְכִשְׁהַחֲכָמוֹת שְׂבָעוֹלָם שְׂיוֹנִקִּים מִחֲכָמָה תַּתָּאָה הֵם נִפְרָדִים
מִהַתּוֹרָה וּמִהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ, מִבְּחִינַת חֲכָמָה עֲלָאָה, כְּמוֹ הַתְלַמִּיד
שְׂאִינוּ רוֹצֵה לְהִבִּין מִה שֶׁהֵרַב אוֹמֵר, זֶה בְּחִינַת מַעוֹט הֵלֵבָנָה,
בְּחִינַת גְּלוּת הַשְׂכִּינָה. כִּי כָּל אָדָם בְּאִשְׁרֵי הוּא שָׁם, הוּא צְרִיךְ
לְקַשֵּׁר שְׂכָלוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא לְהַתּוֹרָה וְלִהְיוֹת שִׁיחַת חֲלִין, שֶׁהוּא בְּחִינַת
חֲכָמָה עֲלָאָה. אֲבָל אִם מְפָרִיד שְׂכָלוֹ וְחֲכָמָתוֹ, חֵם וְשִׁלּוּם, מִהִשָּׁם
יִתְבָּרֵךְ, זֶה בְּחִינַת (משלי טו): וְנִרְגַּן מִפְּרִיד אֶלּוֹף - שְׁמַפְרִיד אֶלּוֹפוֹ
שֶׁל עוֹלָם, וְגוֹרֵם, חֵם וְשִׁלּוּם, פְּגִימַת הֵלֵבָנָה עַל־יְדֵי שְׂאִינוּ מְקַשֵּׁר
חֲכָמָה תַּתָּאָה בְּחֻמָּה עֲלָאָה, דְּהִינוּ שְׂאִינוּ מְקַשֵּׁר הַחֲכָמוֹת שֶׁל
כָּל הָעוֹלָם לְהִשָּׁם יִתְבָּרֵךְ וְלַהֲתַבּוֹנֵן, שֶׁהוּא בְּחִינַת חֲכָמָה עֲלָאָה
כְּנ"ל:

האלה, הינו דבורי התורה, הוא מלביש בספורי דברים. וזהו: לאמר - לשון הלבושה, כמו שכתוב (איכה ב): בצע אמרתו, שפרושו לבוש. ועל ידי שהצדיק מלביש אור התורה בספורי דברים, על ידי זה מקשר חכמה תתאה עם חכמה עלאה, וכנ"ל:

ברוך יי לעולם אמן ואמן:

צב

תקון למקרה לילה, חס ושלום, לומר עשרה קפיטל תהלים, במבאר בספר הראשון (ס' רח), עין שם הענין. כי עשרה קפיטל תהלים הם פנגד עשרה מיני נגינה, שנאמר בהם ספר תהלים (פסחים קיז. וזהו אמור, דף קא. פנים דף רכז: תיקון יג) (א), שהם: ברכה, אשרי, משפיל וכו'. כי עשרה מיני נגינה הנ"ל יש להם כח לבטל כח הקלפה והפגם הנ"ל, כי הם הפך הקלפה והפגם הנ"ל, במבאר מזה שם בספר הראשון. ודע, כי זה הענין של העשרה מיני נגינה הנ"ל, שהם פנגד פגם הנ"ל, הוא מרמז בפסוקים אלו: ברכה - אברה אה' אשר יעצני אף לילות וכו' (תהלים מז). אשרי - אשרי גשוי פשע כסוי חטאה (שם לב). משפיל - ומה' אשה משכלת (משלי יט). שיר - בלילה שירה עמי (תהלים מב). נצוח - למנצח אל תשחת (שם נט). נגון - אזכרה נגינתי בלילה (שם עז). תפלה - היאכל תפל מבלי מלח (איוב ו) (ב). הודו - פן תפן לאחרים הודך (משלי ה). מזמור - הנותן זמירות בלילה (איוב לה). הללויה - אשה יראת ה' היא תתהלל (משלי לא). והבן היטב רמזים אלו:

ודע, כי אלו הם העשרה קפיטל, שצריכים לאמרם באותו היום שארע לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום: מכתם לדוד - מז. לדוד משפיל - לב. אשרי משפיל אל דל - מא. באיל תערג - מב. למנצח אל תשחת - נט. למנצח על ידותון - עז. תפלה למשה - צ. הודו לה' קראו בשמו - קה. על נהרות בבל - קלו. הללו אל בקדשו - קז. ואלו העשרה קפיטל תהלים הם תקון גדול מאד מאד לענין הנ"ל, ומי שזוכה לאמרם באותו היום, אין צריך לפחד עוד כלל מפגם הנורא של המקרה, חס ושלום, כי בודאי נתתקן על ידי זה. ובזכות תקון חטא זה יבוא משיח צדקנו לקבץ נפוצותינו, כמו שכתוב (תהלים קמז): בונה ירושלים ה' נדחי ישראל יכנס, במהרה בימינו, אמן:

נשלם ספר לקוטי מוהר"ן תנינא.

תהלה לאל עליון אשר שמים וארץ קנה:

ובשביל זה כשהצדיק נפטר מן העולם, חס ושלום, אזי יש צער גדול להשם ותפודה, כי השם ותפודה אינו רוצה במיתתו של רשעים, כי אם בטובתו, שיזכו לשוב בתשובה, והצדיק היה מקשר ומעלה אותן להשם ותפודה. והיה משיכן בתשובה וכנ"ל, כי הוא מקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה וכנ"ל. וזה שמוכא במדרש (ובסוטה יג): כד מית משה רבנו, צנח קדשא בריך הוא: וי מי יקום לי עם מרעים. לי דיקא, בחינת חכמה עלאה וחכמה תתאה, שהם בחינת למד יוד, בחינת לי. הינו, מי יקום ויעלה ויקשר בחינות לי, הינו חכמה תתאה עם חכמה עלאה, עם מרעים - הינו שהוא מעלה החכמה תתאה מכל הרעים שבעולם, ומקשרם להשם ותפודה, ומעלה אותה לחכמה עלאה, שזה בחינת לי, בחינת התקשרות חכמה תתאה עם חכמה עלאה כנ"ל. כי משה רבנו, עליו השלום, בודאי היה יכול זאת מאד, להעלות בחינת החכמה תתאה מכל הרעים ורשעים שבעולם וכנ"ל. ועל כן העקר לקשר עצמו לצדיקים אמתיים, כי הצדיק מגביה ומקשר חכמה תתאה לחכמה עלאה כנ"ל, ואזי מפגימת הלבושה נעשה מלוי הלבושה:

וזהו: כי הנה המלכים נועדו עברו יחדו, כד מלכים אודמנו תרויהו ברעותא חדא, בדין וכו' פלחו מארי דדינא אתפפין ואתעברו מעלמא וכו' (כמ"ש בזה ויגש הנ"ל). ואזי הוא בחינת (מלכים א, ה): ותרב חכמת שלמה, ותרגמו: ואתרביאת סהרא, דהינו שנתמלא פגימת הלבושה וכנ"ל. ואזי נמתקין כל הדינים ונתכפרין כל העוונות, (במובא בזה הנ"ל ובכמה מקומות, שעקר המתקת הדינים וכפרת העוונות ושלמות כל האורות ומלוי פגימת הלבושה ותקון כל העולמות - הכל הוא על ידי שנתחבר עולם התחתון בעולם העליון, שהם בחינות חכמה תתאה וחכמה עלאה כנ"ל). וכל זה על ידי הצדיק, שמקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה על ידי שיחתו, שמלביש אור התורה בספורי דברים וכנ"ל:

וזהו: וידבר אלקים את. וידבר - לשון זיווג והתקשרות, כמו: ראוי מדרב (כתובות יג). אלקים את - זה בחינת חכמה תתאה וחכמה עלאה. אלקים - בחינת חכמה תתאה, כנודע; את - זה בחינת חכמה עלאה, בחינת: את השמים (א), הינו לזיווג ולקשר חכמה תתאה בחכמה עלאה, זה נעשה על ידי בחינת: הדברים האלה לאמר - הינו על ידי הצדיק שמלביש הדברים

(א) עין תיקון כב. (א) עין מדרש שו"ט תהלים ובהמפרש שם. (ב) עין רש"י שם ועין תיקון מז.

ואלה מוסר על הראשונים, מה שלקמתי מתוך שיחותי הקדושים:

צג

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ, שֶׁאִמַּר לַעֲנִין הַמַּחֲלֶקֶת שֶׁהָיוּ חוֹלְקִים עָלָיו, בִּי אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבָרְכָה (ברכות ו:): כְּרוֹם זֶלַת לִבִּי אָדָם - אֵלּוּ דְבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם, וּבִגְיָאָדָם מוֹלִזְלִין בָּהֶם. וּמֵאֵי נִיהוּ? תַּפְלָה. עַל־כֵּן מַחֲמַת שֶׁכָּל עֶסְקוֹ תַּפְלָה, בִּי בַעֲנִין תַּפְלָה הָיָה מְרַבֵּה לְדַבֵּר עִם אֲנָשִׁי, וְהוֹחִירָם מֵאֵד לְהַרְבוֹת בַּתַּפְלָה וְהַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵו, כַּמְבָּאָר בְּסִפְרֵי הַקְּדוּשִׁים, וְיוֹתֵר מִזֶּה הִרְבָּה לְדַבֵּר עִמָּנוּ וְחִזַּק אוֹתָנוּ בְּהַתְּחַזְּקוֹת בְּלִי שְׁעוֹר לְהַרְבוֹת בַּתַּפְלָה וְהַתְּבוּדוֹת, עַל־כֵּן בִּגְיָאָדָם מוֹלִזְלִין בּוֹ וּמִכּוּזִין אוֹתוֹ וְחוֹלְקִין עָלָיו, בִּי כָּל עֶסְקוֹ הוּא תַּפְלָה, שֶׁהֵם דְּבָרִים הַעוֹמְדִים בְּרוּמוֹ שֶׁל עוֹלָם וּבִגְיָאָדָם מוֹלִזְלִין בָּהֶם. וְהֵבִין:

צד

שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ, שֶׁהָיָה בְּתוֹב אֲצִלּוֹ תוֹרָה עַל עֲנִין רִאשִׁיהֶשְׁנָה, שְׁצָרִיכִין לְגַסֵּעַ לְצַדִּיקִים עַל רִאשִׁיהֶשְׁנָה. וְהָיָה מְבָאָר שֶׁם מַעֲנִין שְׁלֹשָׁה רִאשִׁים שֶׁמִּתְקַבְּצִין בְּרִאשִׁיהֶשְׁנָה, בְּשׁוֹזְכִין אֲזִי לְהִיּוֹת אֲצִל צַדִּיק. בִּי הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת רִאשׁ, בִּי הוּא רִאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְרִאשִׁיהֶשְׁנָה הוּא גַם־כֵּן בְּחִינַת רִאשׁ, בִּי הוּא רִאשִׁיהֶשְׁנָה, וְכָל אֶחָד בָּא עִם מַחוֹ וְדַעַתוֹ לְהַצַּדִּיק וּמִקְשָׁר דַּעַתוֹ וּמַחוֹ שְׁבִרָאשׁוֹ, שֶׁזֶּהוּ גַם־כֵּן בְּחִינַת רִאשׁ, לְהַצַּדִּיק שֶׁהוּא רִאשׁ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּרִאשִׁיהֶשְׁנָה, נִמְצָא שְׁנֵתְקַבְּצוּ שְׁלֹשָׁה רִאשִׁים יַחַד. וְהָיָה לוֹ בְּזֶה תוֹרָה שְׁלֵמָה, וְלֹא זְכִיתִי לְקַבְּלָהּ:

צה

לַעֲנִין הַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵו וְאִמִּירַת תַּהֲלִים וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, טוֹב מְאֹד בְּשׁוֹזְכִין לְאֶמְרָם כָּלֵב שְׁלֵם בְּאֶמְתָּ, עַד שִׁיבָה לְבָבוֹת לִפְנֵי הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ כֵּכָן הַבּוֹכָה לִפְנֵי אָבִיו. אָכֵל אָמַר, שֶׁשְׁהָאָדָם אוֹמֵר תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, וְחוֹשֵׁב בְּלִבּוֹ וּמִצְפָּה שִׁיבָה, זֹאת הַמַּחֲשָׁבָה אֵינָה טוֹבָה, וְהִיא מְבַלְבֶּלֶת גַּם־כֵּן אֶת דַּעַתוֹ, בִּי מַחֲמַת זֶה אֵינוֹ יָכוֹל לִזְמֹר הַבִּקְשׁוֹת כָּלֵב שְׁלֵם בְּשִׁלְמוֹת, בִּי צָרִיכִין בְּשַׁעַת אִמִּירַת תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת לְהַרְחִיק מִעֲצָמוֹ כָּל מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת חוּץ שֶׁבְּעוֹלָם, רַק לִכּוֹן דַּעַתוֹ אֶל הַדְּבוּרִים שֶׁהוּא מְדַבֵּר לִפְנֵי הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ, בְּאֶשֶׁר יְדַבֵּר אִישׁ אֶל רַעְהוֹ, וְאֲזִי מִמִּילָא בְּקָל יִתְעוֹרֵר לְבוֹ, עַד שִׁיבּוֹא לְבַכְיָה גְדוֹלָה בְּאֶמְתָּ. אָכֵל בְּשִׁחּוּשֵׁב וּמִצְפָּה עַל זֶה שִׁיבָה, אֲזִי זֶה וְזֶה אֵינוֹ עוֹלָה בִּידּוֹ, בִּי הָאִמִּירָה בְּעֲצָמָה נִתְבַּלְבֶּלֶת עַל־יְדִידָהּ כִּנ"ל, בִּי זֶה שִׁחּוּשֵׁב וּמִצְפָּה שִׁיבָה, הוּא גַם־כֵּן בְּחִינַת מַחֲשָׁבָה זֶרָה שֶׁמְבַלְבֶּלֶת הַכּוֹנֵה, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִשְׁמַע הַיִּטֵּב מִה שֶׁהוּא מְדַבֵּר עַל־יְדִידָהּ, בִּי הַעֶקֶר - לְדַבֵּר הַדְּבוּר בְּאֶמְתָּ לִפְנֵי הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ בְּלִי שׁוּם מַחֲשָׁבוֹת אַחֲרוֹת כָּלֵל כִּנ"ל. וְאֵם יִזְכֶּה לְבַכְיָה בְּאֶמְתָּ - מִה טוֹב, וְאֵם לֹא - לֹא, וְלֹא יִבְלָל אִמִּירָתוֹ בְּשִׁבִּיל זֶה כִּנ"ל:

צו

עוֹד אָמַר לַעֲנִין הַתְּבוּדוֹת, שֶׁהָיָה דְּרָכּוֹ ז"ל לִירוֹ מְאֹד בְּזֶה לְהִיּוֹת רָגִיל מְאֹד בְּהַתְּבוּדוֹת לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ בְּכָל

יוֹם וְיוֹם. וְאָמַר, שֶׁאִפְלוּ בְּשִׁאֵין יָכוֹלִין לְדַבֵּר כָּלֵל, אִפְלוּ בְּשִׁמְדִּבְרִין רַק דְּבוּר אֶחָד, גַּם־כֵּן טוֹב מְאֹד. וְאָמַר, שֶׁאִפְלוּ אִם אֵינוֹ יָכוֹל לְדַבֵּר רַק דְּבוּר אֶחָד, וְהָיָה חֶזֶק בְּדַעַתוֹ, וְיִדְבֵּר אוֹתוֹ הַדְּבוּר כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים בְּלִי שְׁעוֹר וְעֶרֶךְ, וְאִפְלוּ אִם יִבְלָה כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים בְּדְבוּר זֶה לְבַד, גַּם זֶה טוֹב. וְהָיָה חֶזֶק וְאִמִּין, וְיִרְבֶּה לְדַבֵּר אוֹתוֹ הַדְּבוּר פְּעָמִים אֵין מִסְפָּר, עַד שִׁיִּרְחַם עָלָיו הַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ, וְיִפְתַּח פִּיו, וְיִזְכֵּל לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ:

וְאָמַר, שֶׁהַדְּבוּר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל מְאֹד, בִּי הָלֹא יָכוֹלִין לְלַחֵשׁ עַל קִנְיַת־שְׂרָפָה שְׁלֵא תוֹכֵל לִירוֹת. וְהֵבִין, וְאֵז, בְּשִׁדְבֵּר מִזֶּה, דְּבַר הִרְבָּה מִהַתְּבוּדוֹת, וְהָאִרִּיק מְאֹד בְּשִׂיחָה נִפְלְאָה בְּכַמָּה מִינֵי לְשׁוֹנוֹת, וְחִזַּק אוֹתָנוּ וְיָרוּ אוֹתָנוּ מְאֹד בְּזֶה לְהַתְּחַזֵּק לְהַרְבוֹת בְּהַתְּבוּדוֹת וְשִׂיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵו. וְאָמַר, שֶׁרְצוֹנוֹ שִׁיְהִי לָנוּ כָּל הַיּוֹם כָּלֵל הַתְּבוּדוֹת, וְלִבְלוֹת כָּל הַיּוֹם עַל זֶה, אֵךְ לֹא כָּל אָדָם יָכוֹל לָקִים זֹאת, עַל־כֵּן בְּהִכָּרֵחַ לְצוּת לָהֶם שִׁיְהִי לָהֶם עַל־כָּל־פְּנִים אֵיזָה שְׁעָה הַתְּבוּדוֹת, בִּי גַם זֶה טוֹב מְאֹד. אָכֵל מִי שֶׁלִּבּוֹ חֶזֶק בֶּה', וְרוֹצֵה לְקַבֵּל עָלָיו עֲבוֹדָתוֹ וְיִתְבָּרַךְ בְּאֶמְתָּ, רְצוֹנוֹ שִׁיְהִי לוֹ כָּל הַיּוֹם הַתְּבוּדוֹת. וְהוֹפִיר אֲזִי מֵאִמַּר חֲכָמֵינוּ זְכוֹרָנָם לְבָרְכָה (ברכות כא:): וְלֹאִי שִׁיתְפַּלֵּל אָדָם כָּל הַיּוֹם כָּלֵל:

צו

עוֹד שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ לַעֲנִין מַעֲלַת הַשִּׂיחָה בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵו, שֶׁאִמַּר, שֶׁעַל תַּפְלוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת הַסְּדוּרוֹת מִכְּבָר, כִּכֵּר יוֹדְעִין מִהֶם כָּל הַמַּחֲבָלִים וְהַמְקַטְרָגִים, וְהֵם אוֹרְכִים עַל הַדְּרָכִים שֶׁל אֵלּוּ הַתַּפְלוֹת, מַחֲמַת שְׁיִדְעִים מִהֶם מִכְּבָר. כְּמוֹ, לְמִשְׁל, עַל הַדְּרָךְ הַכְּבוֹיָשָׁה, הַיִּדְעֵעַ וּמִפְרָסֵם לְכָל, שֶׁם אוֹרְכִים רוֹצִחִים וְגוֹלְגִים תְּמִיד, מַחֲמַת שְׁיִדְעִים מִדְּרָךְ זֶה כִּכֵּר. אָכֵל בְּשִׁהוֹלְכִין בְּנִתִּיב וְדְרָךְ חֲדָשׁ, שֶׁאֵינוֹ נִדְעָ עֲדוּן, שֶׁם אֵינֶם יוֹדְעִים לְאָרֶב שֶׁם כָּלֵל, כְּמוֹ כֵּן לַעֲנִין הַנ"ל, בִּי הַשִּׂיחָה שְׁמַדְבֵּר הָאָדָם עֲצָמוֹ בֵּינוּ לְבֵין קוֹנֵו, הוּא דְרָךְ חֲדָשׁ וְתַפְלָה חֲדָשָׁה, שֶׁהָאָדָם אוֹמְרָה מְלָבוּ מַחֲדָשׁ, עַל־כֵּן אֵין הַמְקַטְרָגִים מְצוּיִים כְּלִיכָךְ לְאָרֶב. וְאֶף־עַל־פִּי־כֵן הוֹחִיר מְאֹד גַּם עַל אִמִּירַת שְׁאָר תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, כַּמְבָּאָר בְּדְבָרֵינוּ כַּמָּה פְּעָמִים:

צח

עוֹד אָמַר לַעֲנִין הַתְּחַזְּקוֹת בְּהַתְּבוּדוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת, בִּי הַדְּבוּר יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל לְעוֹרֵר אֶת הָאָדָם, אֶף־עַל־פִּי שְׁנִדְמָה לְהָאָדָם שֶׁאֵין לוֹ לֵב, אֶף־עַל־פִּי־כֵן בְּשִׁדְבֵּר הִרְבָּה דְּבָרֵי הַתְּעוֹרְרוֹת וְתַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת וְכִיזָא, זֶהוּ בְּעֲצָמוֹ שְׁמַדְבֵּר הוּא בְּחִינַת הַתְּנַלּוֹת הַתְּעוֹרְרוֹת לָבוֹ וְנִפְשׁוֹ לְהַשֵּׁם וְיִתְבָּרַךְ, בְּכִינַת (ש"ה ח:): נִפְשִׁי יִצְאָה כְּדְבָרִי, שֶׁהַדְּבוּר בְּעֲצָמוֹ הוּא הַתְּנַלּוֹת הַנִּפְשׁ וְהַלֵּב. וְלַפְעָמִים עַל־יְדִידָהּ הִרְבָּה, אֶף־עַל־פִּי שִׁיְהִי בְּלֹא לֵב כָּלֵל, אֶף־עַל־פִּי־כֵן יָבוֹא אַחֲרֵיכֶךְ עַל־יְדִידָהּ לְהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל כָּלֵל וְנִפְשׁ. וְהַכָּלֵל - בִּי הַדְּבוּר בְּעֲצָמוֹ יֵשׁ לוֹ כַּח גְּדוֹל:

צמ

אמר, שעקר ההתבודדות והשיחה בינו לבין קונו בשלמות הוא כשיפרש שיחתו כל־כך לפני השם יתברך, עד שיהיה סמוך מאד שתצא נשמתו, חס ושלום, עד שכמעט יגיע, חס ושלום, עד שלא תהיה נשמתו קשורה בגופו כי אם כחוט השערה מעצם צערו וגעגועו וכסופיו להשם יתברך באמת. וכן מבאר בדברי רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח), שאמרו: אין תפלתו של אדם נשמעת, אלא אם כן משים נפשו בכפו וכו', הינו כנ"ל:

ואמר: הלוא פשהשם יתברך עוזר בהתבודדות, אזי ההתבודדות הוא באשר ידבר איש אל רעהו:

ק

ספרו לי שאמר, שמקטן ועד גדול אי אפשר להיות איש בשר באמת, כי אם על־ידי התבודדות. והיה מזכיר כמה וכמה צדיקים מפרסמים אמתיים, ואמר, שכלם לא באו למדרגתם כי אם על־ידי התבודדות. וגם תפס איש אחד פשוט מנכדי הבעל־שם־טוב זכרונם לברכה, ואמר: גם זה מפרש שיחתו בכל פעם לפני השם יתברך בכביה גדולה. ואמר, שזרע הבעל־שם־טוב רגילים בזה ביותר, כי הם מזרע דוד המלך, עליו השלום, וכל עסקו של דוד היה ענין זה, שהיה משפר לבו מאד לפני השם יתברך תמיד, שזהו עקר ספר תהלים שיסד, כמבאר במקום אחר:

קא

אמר, שעל־ידי אמירת תקון חצות יכולין לפרש שיחתו את כל אשר עם לבבו כמו על־ידי התבודדות. כי מסתמא אין אומרים חצות על העבר, ועקר אמירת חצות הוא על מה שנעשה עכשו עם האדם, וכשיאמר חצות בבחינה זו, יכולין למצא כל אשר עם לבבו בתוך אמירת חצות:

וכן אמירת תהלים וכיוצא צריך לראות, שימצא את עצמו בתוך כל מזמורי תהלים ובתוך כל התחנונות ובקשות וסליחות וכיוצא. ובקל בפשיטות בלי חכמות יכולין למצא את עצמו בתוך כל התחנונות ובקשות, ובפרט בתהלים, שנאמר בשביל כלל ישראל, בשביל כל אחד ואחד בפרט. וכל אדם, כל מלחמות היצר שיש עליו וכל מה שנעשה עמו, הכל מבאר ומפרש בתהלים, כי עקרו נאמר על מלחמות היצר הרע וחילותיו, שהם עקר האויבים והשוואים של האדם, שרוצים למנעו מדרך החיים ולהורידו לשאול תחתיות, חס ושלום, אם לא ישמר עצמו מהם. ורק על ענין מלחמה זאת נתיסד כל ספר תהלים, כי עקר כלל ושרש ויסוד של כל העצות להתקרב להשם יתברך, הוא רק אמירת תהלים ושארי תחנונות ובקשות והתבודדות לפרש שיחתו בינו לבין קונו, לבקש מלפניו שיקרבהו לעבודתו יתברך, ורק על־ידי־זה זוכין לנצח המלחמה; אם יהיה חזק ואמין מאד תמיד להעתיר ולהתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד יהיה איד שיהיה, אז בודאי ינצח המלחמה. אשרי לו. כך הבנו מדברי רבנו זכרונם לברכה. כי אף־על־פי שנמצאים כמה עצות טובות בספרי רבנו זכרונם לברכה, שהם מלאים עצות להתקרב להשם יתברך, אף־על־פירכין על־פירכין קשה להאדם לקים העצה בעצמה. על־כן

העקר הוא תפלות ותחנונות ובקשות, יהיה איד שיהיה, על־כל־פנים ידבר בפיו באיזה בחינה שהוא, ויבקש מהשם יתברך תמיד שיוציא אותו מחשך לאור ויחזירהו בתשובה שלמה באמת, ואל יתן דמי לו עד שיענהו. ואף־על־פי שהוא קורא וצועק להשם יתברך זה זמן רב מאד, ועדין הוא רחוק מאד מאד, אף־על־פירכין אם יהיה חזק ואמין בתפלות ובקשות, בודאי סוף כל סוף יענהו השם יתברך ויקרבו לעבודתו באמת, בודאי בלי ספק, רק חזק ואמין. וכמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות לב:), שתפלה צריך חזק, כמו שכתוב (תהלים כו): קנה אל ה', חזק ויאמץ לבך וקנה אל ה', ופרש רש"י: ואם לא תתקבל תפלתך, חזר וקנה. וכן לעולם, עד ישקוף וירא ה' משמים:

ובכך מבאר זאת בדברינו כמה פעמים. אך צריכין לכפל ולשנות זאת ולזכר זאת בכל יום ויום, כי יש כמה וכמה מיני חלישות ובלבולים על זה בלי שעור, מה שאין הפה יכול לדבר והלב לחשב. על־כן צריכין לחזר זאת אלפים פעמים, כדי שיתחזק ויתאמץ לעמוד על עמודו להתפלל ולהתחנן לפני השם יתברך תמיד, שיקרבהו לעבודתו, יהיה איד שיהיה. נשא לבבנו אל פנים אל אל בשמים. כי לא יוש ה' את עמו ונחלתו לא יעזב. חסדי ה' בי לא תמנו, כי לא כלו רחמיו:

קב

פעם אחד באתי אליו ז"ל, וספר לי, שזה בסמוך היה אצלו רב אחד, ודבר עמו, ואמר לפניו תורה, (הינו שרבנו ז"ל אמר לפני הרב הנ"ל תורה). ולא זכיתי שיחזר ויאמר אותה התורה לפני, רק אלו הדבורים שמעתי מפיו הקדוש, שספר לי, שאמר אז מענין בעז ורות, שבעז ורות הם סוד סמיכת גאלה לתפלה, כי בעז הוא בחינת גואל, כמו שכתוב (רות ג): כי גואל אנכי וכו'. ורות היא בחינת תפלה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ז:): למה נקרא שמה רות? שיצא ממנה דוד, שרונה להקדוש־ברוך־הוא בשירות ותשבחות. והיה מוכן מדבריו ז"ל, שגלה בזה תורה גבוהה, אך לא זכיתי לשמעה:

גם שמעתי בשמו, שאמר אז: שכל ההשגות הגבוהות מאד שהוא משיג, אינו עולה אצלו כנגד איזה דבור שהוא מנלה בפני העולם; כי בכל דבור ודבור שהוא מנלה בפני העולם תלויים בו כל העולמות, עליונים ותחתונים (פרוש: כי אף־על־פי שבדאי ההשגות שלו שאינו מנלה הם גבוהים אלפים ורבות פעמים בלי שעור כנגד מה שהוא מנלה בפני העולם, כמבאר מזה במקום אחר כמה פעמים, אבל אף־על־פירכין זה אינו חשוב ויקר בעיניו כל־כך, מאחר שאינו מנלה את ישראל כל־כך בזה. והעקר הוא אצלו, כשהעולם זוכין לשמע מלפניו איזה דבור, כי בכל דבור וכו', כנ"ל):

קג

בשעת התפלה, כל זמן שהאדם שומע עוד אז איזה אדם, דהינו ששומע ומרגיש שעומד עוד אדם אחד בשעת תפלתו, הוא לא טוב. כי צריך כל אדם בשעת תפלתו, שיציר בדעתו שאין שם אלא אני והשם יתברך לבד. ובמאמר "אבא שאול וכו'" פעם אחת רצתי אחר צבי וכו' (כס"ה נח), שם מבאר בפול גדול יותר בשעת התפלה, שמחזיק האדם לבטל עצמו כל־כך בשעת

לְקוּמִי

קד קה קו קז קח קט קי קיא קיב קיג

מוֹחֵר"ן תְּנִינָא

וּלְהַפְסִיד כָּל הָעוֹלָם הָיָה עִם הָעוֹלָם הַבֵּא. וְאָמַר בְּלִשׁוֹן אֲשַׁכְּנֵנוּ בֹּזֵה הַלְשׁוֹן: אַ מַעֲנִיטָשׁ פֻּון אִיין תַּעֲנִיגֵל וְעֵגֶן פֻּון אַ פֶּעֶרְטֵל שְׁעָה, קָאן עַר אַן ווערן גאר דעם עולם הוה מיט דעם עולם הַבֵּא:

קט

סִפֵּר עֲמִי מַעֲנִין קָבֵר הַפֶּעֶל־שִׁש־טוֹב, זָכַר צִדִּיק וְקֹדֶשׁ לְבָרְכָהּ, שְׂטוֹב מְאֹד לְהִיּוֹת שֵׁם עַל קָבְרוֹ. וְאָמַר, כִּי צִדִּיקִים יִירָשׁוּ אֶרֶץ (תהלים לו), הֵינִי שְׁהַצִּדִּיקִים אֲמַתִּיִּים יוֹרְשִׁים אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שְׂזוּכִים שְׁמֻקּוֹם גְּנִיזָתָם הוּא קֹדֶשׁ בְּקִדְשֵׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל מִפֶּנֶּשׁ, וְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא תְּקוּן גָּדוֹל לְפָנֶם הַבְּרִית:

קי

שְׁמַעְתִּי, שְׂאִישׁ אֶחָד שָׂאֵל אוֹתוֹ: כִּיצַד הוּא הַבְּחִירָה? הַשִּׁיב לוֹ בְּפִשְׁטוּת, שֶׁהַבְּחִירָה הִיא בִּיד הָאָדָם בְּפִשְׁטוּת, אִם רוּצָה - עוֹשֶׂה, וְאִם אֵינוֹ רוּצָה - אֵינוֹ עוֹשֶׂה. וְרַשְׁמִתִּי זֹאת, כִּי הוּא דָּבָר נִצְרָךְ מְאֹד, כִּי כִּמְהָ בְּנִי־אָדָם נְבוּכִים בֹּזֵה מְאֹד, מַחֲמַת שֶׁהֵם מְרַגְּלִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם וּבְדַרְכֵיהֶם מַנְעוּרֵיהֶם מְאֹד, עַל־כֵּן נִדְּמָה לָהֶם שֶׁאֵין לָהֶם בְּחִירָה, חֵם וְשָׁלוֹם, וְאִינֶם יְכוּלִים לְשַׁנּוֹת מַעֲשֵׂיהֶם. אָבֵל בְּאֵמַת אֵינוֹ כֵּן, כִּי בּוֹדָאִי יֵשׁ לְכָל אָדָם בְּחִירָה תְּמִיד עַל כָּל דָּבָר, וְכִמּוֹ שֶׁהוּא רוּצָה עוֹשֶׂה. וְהֵבֵן הַדְּבָרִים מְאֹד:

קיא

אֶחָד שָׂאֵל אוֹתוֹ בְּעֵנִין הַנִּהְגָּת הַתְּקַרְבוֹת לַהֲשֵׁם יִתְבָּרֵךְ, וְצוּהָ לוֹ לִלְמֹד וְכו'. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: הֲלוֹא אֵינִי יְכוּל לִלְמֹד. הַשִּׁיב לוֹ: עַל־יְדֵי תַפְלָה יְכוּלִין לְבֹא לַפֶּל, לְכָל טוֹב, לְתוֹרָה וְעִבּוּדָה וְלְכָל הַקְדָּשׁוֹת וְלְכָל הָעִבּוּדוֹת וְלְכָל הַטּוֹבוֹת שֶׁבָּבֵל הָעוֹלָמוֹת: פֶּעַם אֶחָד אָמַר: אִם הָיוּ מְנִיחִין מֵת לְעוֹלָם הָיָה לְהַתְּפַלֵּל, בּוֹדָאִי הָיָה מִתְּפַלֵּל יָפָה יָפָה בְּכָל כּוֹ:

קיב

לְעֵנִין הַתְּחַזְּקוֹת לְכָל יֶפֶל הָאָדָם בִּדְעָתוֹ מַחֲמַת רַבּוּי הַפְּגָמִים וְהַקְלָקוֹלִים שֶׁקָּלַקַל עַל־יְדֵי מַעֲשָׂיו, עֲנֶה וְאָמַר: אִם אַתָּה מֵאֲמִין שֶׁיְכוּלִין לְקָלַקַל, תֵּאֲמִין שֶׁיְכוּלִין לְתַקֵּן:

קיג

מִי שֶׁרַק מִתְּנַצֵּץ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, בְּשַׁעוֹשָׁה, חֵם וְשָׁלוֹם, אֶפְלוּ דָּבָר אֶחָד שְׂאִישׁ בְּרָאוּי בְּשִׁלְמוֹת (בְּלֹאמֶר, אֶרְעֵל־פִּי שֶׁאֵין בּוֹה הַדְּבָר שׁוֹם נִדְּנֹד עֲבָרָה, חֵם וְשָׁלוֹם, וְלֹא שׁוֹם תֵּאֲנֶה גְּמֻרָה בְּנִשְׁמִיּוֹת, רַק שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה הַדְּבָר בְּתַכְלִית שְׁלֵמוֹת הַקְדָּשָׁה בְּרָאוּי בְּאֵמַת), רָאוּי לוֹ שֶׁתִּכְלָה נִפְשׁוֹ לְגַמְרֵי מַעֲצָם הַחֲרָטָה וְהַבּוֹשָׁה:

קיד

פֶּעַם אֶחָד דִּבְרַתִּי עִמּוֹ ז"ל, וְהַבְּנִתִי שֶׁהָיָה חֲפֵץ מְאֹד לְגַלּוֹת לִי אֵיזָה דָּבָר מִהַשְׁגוּתוֹ שֶׁהָיָה, בְּדַרְכּוֹ תְּמִיד, אֵךְ הָיָה קִשָּׁה עָלָיו. וְהַלְבַּתִּי עִמּוֹ יַחַד בְּשִׁתִּיקָה, כִּי לֹא דָּבָר עֲמִי מְאֻמָּה. אֵךְ בְּתוֹךְ זֶה יֵצְאוּ מִפִּי הַקְדָּשׁ דְּבוּרִים אֵלּוּ: סֶע הָאֵט אַ פְּנִים אִז מַע מוֹז וְיָךְ פֻּון אַ הַרְהוּר זִיעֵר הִימָן. וְהַבְּנִתִי אִז בְּלִשׁוֹנוֹ הַקְדָּשׁ וּמִתְּנִיעוּתוֹ הַקְדָּשִׁים בַּעַת שְׁדַּבֵּר זֹאת, שֶׁאִז נִתְּגַלָּה לוֹ בְּהַשְׁגוּתוֹ תְּנוּרָאוֹת עֵצֶם פָּנֶם הַהֲרָהוּר, חֵם וְשָׁלוֹם, שְׁפּוֹגֶם מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לְצִלָּן, וְאִי אֶפְשָׁר לְצִיר זֹאת בְּכַתְּבִי:

הַתְּפִלָּה, עַד שְׂאִישׁ יִרְגִּישׁ אֶפְלוּ אֵת עֲצָמוֹ כָּלֵל בְּשַׁעַת תְּפִלָּתוֹ, רַק אֵת הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ לְבָדוֹ, כִּי אִז, בְּשַׁעַת הַתְּפִלָּה, הָאָדָם עוֹמֵד בְּהִיכָל הַמֶּלֶךְ וְכו', עֵין שֵׁם מַה שֶׁכָּתוּב שֵׁם (בְּאוֹת ו'): מִי הוּא, הֲלֹא יִשְׁתּוֹת נִתְבַּטַּל, וְאִין כָּאן אֵלָּא הַמֶּלֶךְ בְּעֲצָמוֹ וְכו', עֵין שֵׁם:

קד

הָיָה אוֹהֵב מְאֹד אֵת הָעִבּוּדוֹת הַפִּשְׁטוּת שֶׁל סֶתֶם בְּנִי־אָדָם, הָאֲנָשִׁים הַפִּשְׁטוּתִים הַכְּשָׁרִים, וְהָיָה אוֹהֵב מְאֹד מִי שֶׁיְכוּל לֹאמֵר הִרְבֵּה תַחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת בְּתוֹךְ הַסְּדוּרִים הַגְּדוֹלִים, בְּדֶרֶךְ הַחֲמוּזֵעַם הַכְּשָׁרִים. וְהָיָה מְזוּהָר וּמוֹכִיחַ אוֹתָנּוּ כִּמְהָ פְּעָמִים לֹאמֵר זְמִירוֹת בְּשַׁבָּת, וְהָיָה מִקְפִּיד וְכוּעֵם מְאֹד עַל מִי שֶׁהוּא חָכֵם בְּעֵינָיו וְאֵינוֹ מִתְּאַמֵּץ לֹאמֵר זְמִירוֹת בְּשַׁבָּת וּבְמוֹצָא־שַׁבָּת אוֹ שְׂאֵר עִבּוּדוֹת פִּשְׁטוּת, כִּי עֶקֶר הַיְּהוּדוּת הוּא בְּפִשְׁטוּת וּבְתַמִּימוּת גְּמוּר, בְּלִי שׁוֹם חֲכָמוֹת, כִּמְבֹאֵר אֲצִלָּנוּ כִּכֵּר כִּמְהָ פְּעָמִים. וְגַם הוּא בְּעֲצָמוֹ, זְכָרוֹנוֹ לְבָרְכָהּ, קֹדֶם שֶׁהִגִּיעַ לוֹ הַחֹלָאֵת הַכְּבֵד שֶׁנִּסְתַּלַּק עַל־יְדוֹ, קֹדֶם לָזֶה - כָּל יְמָיו הָיָה מְזוּמָר זְמִירוֹת הִרְבֵּה בְּכָל שַׁבָּת וְשַׁבָּת וּבְמוֹצָא־שַׁבָּת:

קה

שְׁמַעְתִּי מֵאֶחָד, שֶׁהִזְהִיר אוֹתוֹ שֶׁיִּשְׁתַּדֵּל לְעֵין בְּתוֹרָתוֹ, וְיִרְאֶה לְחֹדֶשׁ בְּתוֹרָתוֹ אֵיזָה דָּבָר, (כְּאֲשֶׁר הִזְהִיר עַל זֶה לְכִמְהָ וְכִמְהָ מֵאֲנָשִׁים). וְאָמַר לוֹ: אִם תִּזְכֶּה לְכַוֵּן אֶל תֵּכֵן בּוֹנֵתִי בְּתוֹרָתִי - מַה טוֹב, וְאֶפְלוּ אִם לֹא תוּכַל לְכַוֵּן בּוֹנֵתִי, אֶרְעֵל־פִּירְכֵן טוֹב מְאֹד כְּשֶׁזּוֹכִין לְחֹדֶשׁ אֵיזָה דָּבָר בְּתוֹרָה, כִּי הוּא תְּקוּן גָּדוֹל לְהַרְהוּרִים, כִּי כָּל הַהַרְהוּרִים בָּאִים עַל־יְדֵי כַח הַמִּדְּמָה, וְעַל־יְדֵי שְׁמַחְדָּשִׁין אֵיזָה דָּבָר בְּתוֹרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מִדְּמָה מְלֵתָא לְמַלְתָּא, עַל־יְדֵי־זֶה מִתְּקַנֵּין פָּנֶם הַהַרְהוּרִים שֶׁכָּאִין עַל־יְדֵי הַמִּדְּמָה:

גַּם אֲנִכִּי בְּעֲצָמִי שְׁמַעְתִּי מִפִּי הַקְדָּשׁ כִּמְהָ וְכִמְהָ פְּעָמִים, שֶׁהִזְהִיר מְאֹד לְחֹדֶשׁ בְּתוֹרָה, וְאָמַר שֶׁהוּא תְּקוּן גָּדוֹל מְאֹד מְאֹד עַל הָעֶבֶר. וְאָמַר, שֶׁאֶפְלוּ דְבוּר אֶחָד לְבָד כְּשֶׁזּוֹכִין לְחֹדֶשׁ, הוּא גַם־כֵּן טוֹב מְאֹד, כִּי הוּא תְּקוּן גָּדוֹל מְאֹד. גַּם אָמַר, שֶׁהוּא טוֹבָה לְנִשְׁמַת אַבּוֹתָיו שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְקוּ (א):

קו

רָאוּי לְהַרְהוּר בְּדְבַר־תּוֹרָה בְּשַׁעַת זְוִיג (א), וְאֶרְעֵל־פִּירְכֵן יוּכַל לְהוֹלִיד בְּנִים, אֶרְעֵל־פִּי שְׁמַחְשַׁבְתּוֹ תִּהְיֶה דְּבוּקָה אִז בְּהַרְהוּרֵי תּוֹרָה. וְטוֹב מְאֹד לְהַרְגִּיל עֲצָמוֹ בְּכֶךְ:

קז

פֶּעַם אֶחָד דִּבְרַתִּי מֵאִוֶּם וְהִרְחַקַת הַתְּאֻהָה הַכְּלָלִית, שֶׁהִיא תְּאֻהָת נְאוּף. עֲנֶה וְאָמַר: הִנֵּה אֲכִילָה - עַל־כֵּל־פָּנִים נְתוּסָף לְהָאָדָם כַּח וְחִיּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה, אָבֵל זֹאת הַתְּאֻהָה, הֲלֹא אֲדַרְבָּא, הִיא מִפְּסָדַת וּמִזְקַת חַיִּיּוֹת מְאֹד, וּמִתְּשַׁת כַּחֵשׁ שֶׁל אָדָם מְאֹד, בּוֹדָאִי אִין צְרִיכִין אוֹתָהּ כָּלֵל, כִּי אִם בְּשִׁבִּיל קִיּוּם הַמִּין לְבָד:

קח

פֶּעַם אֶחָד סִפֵּר מַעֲנִין מַעֲשֶׂה בְּנִי־אָדָם. עֲנֶה וְאָמַר: הֲלוֹא הָאָדָם, בְּשִׁבִּיל תַּעֲנוּג קָטָן אֶחָד שֶׁל רִבְעֵי שְׁעָה הוּא יְכוּל לְאַבֵּד

(א) עֵין זוּהַר שֶׁלֹּחַ קַעָא וְקַעָד, וְכו"ח רות. (א) עֵין זוּהַר מִצּוּרַע נִז וּבִמְקוֹמֵי שֵׁם.

קטו

ספר, שהיה לו התחזקות גדול בעבודתו, ולא הניח עצמו לבלבל כלל. ודרכו היה, שהיה בורר לו איזהו דרך ישרה איד להתנהג בעבודת השם, והתחיל להתנהג באלו ההנהגות ובאותו הדרך שבחר לו, והיה מתנהג באלו ההנהגות איזה זמן, וכל מה שהיו באים עליו מחשבות אחרות לבלבלו מהנהגה זאת ולהתנהג בדרך אחר, לא היה שומע לאלו המחשבות כלל, והיה דוחה את אלו המחשבות מדעתו, ולא הניחם לבנם בידעתו כלל, רק היה חזק ואמין בדעתו מאד, והיה הולך ומתנהג בדרך שבחר לו איזה זמן. אך אחר כך, בהמשך הזמן אחר כמה שבועות, חזר ובא על דעתו איזה מחשבות שצריך להתנהג בדרך אחר, ואז, אחר שכבר עבר זמן ארץ, אז ישב עצמו ובחר לו איזה דרך וסדר אחר כפי שהיה נראה לו אז. אבל לא הניח עצמו לבלבל בכל פעם מעבודה לעבודה ומדרך זה לדרך אחר, רק היה חזק לילך בדרך אחד זמן גדול כנ"ל:

קטז

ספר, שבשהיה בארץ ישראל ספרו לו שם החשובים שהיו שם, שבאו ממדינות אלו וקבעו דירתם שם בארץ ישראל, במפרסם, וספרו לו, שקדם שהיו בארץ ישראל לא היו יכולים לציר לעצמן שארץ ישראל היא עומדת בזה העולם, והיו סוברים שארץ ישראל הוא עולם אחר לגמרי, לפי גדל קדשת ארץ ישראל המבאר בספרים, ומפרש בתורתנו הקדושה מעלת קדשת ארץ ישראל כמה וכמה פעמים, והתורה בעצמה מפרשת כל גבולי ארץ ישראל לגדל מעלתה וקדשתה העצום והנורא מאד מאד, על-כן לא היו יכולין לציר לעצמן בעיניהם שארץ ישראל יהיה בזה העולם, עד אשר באו לשם וראו שארץ ישראל היא בזה העולם ממש. כי באמת ארץ ישראל הוא כמו מדינות אלו ממש, ועפר ארץ ישראל הוא במראה ודמות כמו עפר מדינות אלו ממש, כי מה שמביאין לפעמים עפר לבן משם, והו רק במקומות פרטיים, וגם במדינה זו נמצא עפר לבן ועפר של נתר בכמה מקומות, אבל עקר העפר בארץ ישראל הוא כמו עפר מדינות אלו ממש. כי באמת בדמות ותמונה אין חלוק כלל בין ארץ ישראל ובין שאר מדינות, להבדיל, ואף-על-פי-כן היא קדושה מאד מאד בתכלית הקדושה עצומה ונוראה מאד. אשרי היוזכה להלך שם אפלו ארבע אמות וכו', כאשר הפליגו רבותינו זכרונם לברכה וכל הספרים בעצם קדשתה הגדולה והנוראה:

וספר רבנו זכרונם לברכה זאת, כי הוא ענין נצרך מאד לכמה ענינים, שבגידאדם נבוכים בהם במעיתים. כי יש טועים סוברים, שצריכין להביר את הצדיק או שאר דבר שבקדושה להבירו בפניו בצלמו ודמותו, שיהיה משנה בדמותו ובתנועותיו ויקרא, ובאמת לא כן הוא, כי הצדיק הוא בדמות וצלם בכל האנשים, ואין בו שום שנוי, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי, ושאר בגידאדם אינם בדמותו כלל באמת לאמתו, כמו שאמר רבנו ז"ל, שאיש הכשר נדמה שהולך עם פרבשות ודקין כמו שאר בגידאדם, ואף-על-פי-כן הוא ענין אחר לגמרי. וכן ארץ ישראל באמת היא

מבדלת ומפרשת לגמרי משאר ארצות בכל עניניה ובחינותיה. ואמר רבנו ז"ל, שארץ ישראל יש לה רקיע אחר משאר ארצות, וכמוכן בזה הקדוש פרשת תרומה (ס), אך אף-על-פי-כן בגשמיות לפי מראה עיני האדם אין רואים שום שנוי בין ארץ ישראל לשאר ארצות, כי אם מי שזוכה להאמין בקדושתה, יכול להבחין קצת ההפרש. כמו-כן הצדיק והאנשים פשרים לערך שאר העולם, שבאמת הם דומים בכל תנועותיהם כשאר בגידאדם בדמותם וצלמם, ואין ביניהם הפרש בגשמיות לכל מראה עיני כשר, ואף-על-פי-כן באמת לאמתו אנו מאמינים שהם מפרשים ומבדלים לגמרי, כי איש כשר הוא ענין אחר לגמרי כנ"ל, מכל-שכן הצדיקים אמתיים. וענין זה נצרך לכמה ענינים, והבן זה מאד:

קיז

מה שמבלבל את האדם בשנכנס לקדושה גבוהה, כגון בשמתקרב לצדיק האמת וכיוצא, אזי דיקא יקרה לו מקרה בלתי טהור, חס ושלום, כבר מבאר מזה במקום אחר (שכשהאדם נכנס לקדושה, מתגבר עליו היצר הרע ביותר, כי כל מה שנכנס בקדושה יותר, יש לו בכל פעם יצר הרע חדש גדול מפתחלה. עין בלקוטי הראשון, בסימן עב, ובמקום אחר). ובאמת הפלפול הזה שמוות, כי כמה נפשו: אם יקרה לו מחמת הרהור - מי חייב בזה, ואין לו להתרעם כלל, מאחר שהוא בעצמו גרם לו, ואם אינו מחמת הרהור, אזי בודאי אינו סימן רע כלל, כי אם היה ענין רע, לא היו רבותינו זכרונם לברכה נותנין אותו לסימן יפה לחולה, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות נו), שקרי סימן יפה לחולה. ובאמת אדרבא, מחמת שנתקרב לקדושה גבוהה מאד, מחמת זה נודמן לו, כי כל המצדיק את עצמו מלמטה, מצדיקין עליו הדין מלמעלה, שנאמר: וכיראתך עברתך, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (תענית ח). נמצא, כשאדם מצדיק עצמו ונכנס בקדושה, מדקדקין עליו יותר, ומתעוררין עליו קטרוגים ודינים, חס ושלום, ומהשתלשלות הדינים נעשה היצר הרע, כמובא במקום אחר (פי עב ה"ל), ועל-כן אין לו להתרעם כלל על זה, כי אדרבא, מחמת שנכנס לקדושה גבוהה כזו, מחמת זה נתגרה בו היצר הרע, מהשתלשלות הדינים כנ"ל. ועל-כן חשבו רבותינו זכרונם לברכה לגם גדול מה שלא ארע קרי לכהן גדול ביום הכפורים, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ה), כי מחמת שנכנס הכהן הגדול ביום הכפורים לקדושה גבוהה כזו לפני ולפנים, היה בודאי עליו קטרוגים והתגרות הרבה, שמשם נמשך היצר הרע כנ"ל, על-כן נחשב לגם מה שנצול הכהן הגדול ממקרה ביום הכפורים. ועתה ראה והבן, איד יבלבל את האדם ענין הנ"ל, וכי יש לו להתרעם על שלא היה לו גם כן לכהן הגדול ביום הכפורים. גם דע, שלפעמים יש באדם טמאה טמונה, שאין יודעין לה שום תקון, מחמת שהיא טמונה ונסתרת בו, ועל-כן זהו טובה מה שארע לו בשמתקרב אל הקדושה, כי יוצאת מפני הטמאה הטמונה הנ"ל. כי אז, כשיוצאת, יכולין למצא לה תקון, מה שאין בן מקדם כשהיתה טמונה כנ"ל. ומחמת זה לא הוליד אברהם את יצחק עד שהוליד תחלה את ישמעאל, וכן יצחק הוליד את עשו ואחר-כך את יעקב, כדי להוציא ההזמא תחלה, כמובא:

קיה

לְעֵינֵי חַדוּשֵׁי-תוֹרָה, שֵׁישׁ גְּדוּלִים שֶׁהָיוּ מְשַׁבְּחִים אוֹתָם שְׁאוּמְרִים תוֹרָה בְּלִי מַחֲשָׁבָה וְעֵינֵי מַקְדָּם, אָמַר שְׁאִין זֶה מַעֲלָה כְּלִיכָּה, כִּי בּוֹדָאֵי יוֹכִלִים לֹאמַר תוֹרָה בְּלִי מַחֲשָׁבָה וְעֵינֵי, כִּי יוֹכִלִין לְקַשֵּׁר הַמַּחֲשָׁבָה וְהַדְּבָר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹאמַר תוֹרָה בְּלִי מַחֲשָׁבָה וְעֵינֵי מַקְדָּם, אָבֵל טוֹב יוֹתֵר בְּשִׁחּוּשְׁבִין תוֹרָה. וְהִלּוּא אָפְלוּ אֶצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִצִּינּוּ בְּמִדְרַשׁ (ב"ר פ' כי תשא פ"מ), שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּשִׁרְוֹצָה לְגַלּוֹת תוֹרָה הוּא חוֹזֵרָה אַרְבַּע פַּעֲמִים קֹדֶם שְׁאוּמְרָה. וְלִמְדוּ מִפְּסוּק: אִזּוּ רָאָה וַיִּסְפְּרָה, הִכִּינָה וְגַם חִקְרָה, שֶׁנִּכְתָּב בְּכָאן אַרְבַּע בְּחִינּוֹת: רָאָה וַיִּסְפְּרָה וְכו', שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּכֹכֹל, רוֹאֶה וְסוֹפֵר וּמִכִּין וְחוֹקֵר דְּבָרֵי הַתּוֹרָה אַרְבַּע פַּעֲמִים קֹדֶם שְׁאוּמְרָה, וְאַחֲרֵיכֵן מְגַלֶּה אוֹתָהּ לְהַעֲלֹם. מִכְּלִישְׁפֵּן בְּנִי-אָדָם, שֶׁצָּרִיךְ לְחַשֵּׁב וְלַעֲנֵן וְלַחֲקֹר וְלִכְבֹּר הַדְּבָרֵי-תוֹרָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תַּחֲלָה הֵיטֵב קֹדֶם שְׁאוּמְרָה:

וְאָמַר: שֶׁעֲכָשׁוּ בְּנִקֵּל מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה, מַחֲמַת שֶׁכָּבַר נִתְפַּשְׁטוּ חֲבוּרִים קְדוּשִׁים הִרְבֵּה מִצְדִּיקִים שֶׁבְּדוֹרוֹתֵינוּ. וְכִפִּי הַשִּׁיחוֹת וְהַתְּגַלּוֹת שֶׁנִּתְפַּשְׁטוּ בְּיָמֵינוּ בְּנִקֵּל מְאֹד לְחַדֵּשׁ בַּתּוֹרָה. גַּם אָמַר עַל מֶה שֶׁמוּבָא בַּזֵּהר הַקְדוּשׁ: פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק וְאָמַר וְכו', וְכִיּוֹצֵא בְּזֶה בְּשֵׁאֵר הַחֲבָרָא קְדִישָׁא, אָמַר: פֶּתַח רַבִּי יִצְחָק - בְּשִׁהִיָּה רַק פֶּתַח אֵת פִּי, תִּכְף וּמִיד הִיָּה אוֹמֵר וּמְגַלֶּה תוֹרָה. וְאַחֲרֵיכֵן כָּבַר מְבָאֵר, שֶׁטוֹב יוֹתֵר לַעֲנֵן וְלַחֲשֹׁב (שְׁקוּרִין טְרַאכְטִין) תוֹרָה:

קיט

דִּבֶּר עֲמָנוּ כְּמָה פַּעֲמִים מַעֲנִין יִסּוּרֵי עוֹלָם הִזָּה, שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם כָּלָם מְלֵאִים יִסּוּרִים, אִין גַּם אֶחָד שֶׁיִּהְיֶה לוֹ עוֹלָם הִזָּה, וְאָפְלוּ הַעֲשִׂירִים הַגְּדוּלִים, וְאָפְלוּ הַיִּשְׂרָאֵלִים, אִין לָהֶם שׁוֹם עוֹלָם הִזָּה כָּלָל, כִּי כָּל יְמֵיהֶם כְּעַם וּמַכְאוּבוֹת, וְכָלָם מְלֵאִים מְרֻדוֹת וּדְאָגוֹת וְעֲצָבוֹת וַיִּגֹּן וַאֲנַחָה תְּמִיד, וְכָל אֶחָד יֵשׁ לוֹ יִסּוּרִים מִיְּחָדִים, וְאִין גַּם אֶחָד מִכָּל הַגְּבִירִים וְהַיִּשְׂרָאֵלִים שֶׁיִּהְיֶה לוֹ הַכָּל כְּסֹדֶר בְּרִצּוֹנוֹ תְּמִיד, וְכָלָם בְּאֶחָד מְלֵאִים יִסּוּרִים וּדְאָגוֹת תְּמִיד, וְזֶה בְּרֹר וַיִּדְוַע לְכָל מִי שֶׁבָּקִי קֶצֶת בָּהֶם וּבְדִרְכֵיהֶם. וְכְּמָה פַּעֲמִים דִּבְרָנוּ מִזֶּה, וְהֵינּוּ רוֹאִים בְּעֵינֵינוּ כָּל זֹאת. וְאָפְלוּ מִי שֶׁנִּדְמָה עָלָיו שֵׁישׁ לוֹ הָעוֹלָם הִזָּה בְּשִׁלְמוֹת וַיֵּשׁ לוֹ כָּל הַתַּעֲנוּגִים: עֵשֶׂר וּנְכָסִים וְכָבוֹד וְהוֹן רַב וְאַרְמוֹנִים גְּדוּלִים וְכָלִים נְפִלְאִים וְתַכְשִׁיטִין וּסְגֻלַּת מַלְכִים וְכו' - אִם יִסְתַּכְּלוּ בּוֹ הֵיטֵב, הוּא גַּם-כֵּן מְלֵא כְּעַם וּמַכְאוּבוֹת הִרְבֵּה תְּמִיד כְּכְּמָה מִיָּנִי אָפְנִים וְעֵנִינִים, כְּנִרְאָה בְּחוּשׁ, וְאִין צָרִיךְ לְבַאֵר זֹאת לְמִי שֵׁישׁ לוֹ מִחַ בְּקִדְקֻדּוֹ וּמִסְתַּכֵּל קֶצֶת בָּהֶם בְּאֵמֶת, וְכְּמוֹ שֶׁאָמַר שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלֹם (קֹהֶלֶת ב): גַּם כָּל יָמָיו כְּעַם וּמַכְאוּבוֹת וְכו', וְכִתִּיב: אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד קֶצֶר יָמִים וְשֹׁבַע רָגֹז (אִיִּב: ט')

וְזֶה כּוֹלֵל כָּל בְּנֵי-אָדָם שֶׁבְּעוֹלָם מִקְטָן וְעַד גְּדוֹל, כִּי כָלָם נוֹלְדוּ לְעֵמֶל וּמְלָאִים רָגֹז וְיִסּוּרִין, וְאִין שׁוֹם עֲצָה וְתַחֲבֹלָה לְהַנְצִיל מִעֵמֶל וַיִּגֹּן הִזָּה, כִּי אִם לִבְרַח לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, וְכְּמוֹ שֶׁמוּבָא בְּמִדְרַשׁ (ב"ר פ' יג): אָדָם לְעֵמֶל יוֹלֵד - אֲשֶׁרִי מִי שֶׁעֲמָלוֹ בַּתּוֹרָה. הֵינּוּ, מֵאַחֵר שֶׁכָּל אָדָם נוֹלֵד לְעֵמֶל, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַמְלִיט

מִזֶּה בְּשׁוֹם אָפֹן, אָפְלוּ אִם יִהְיֶה לוֹ כָּל חֲלָלֵי דְעֵלְמָא, בּוֹדָאֵי יִהְיֶה לוֹ עֵמֶל וְיִסּוּרִין וּדְאָגוֹת הִרְבֵּה, עַל-כֵּן הִחֲכַם עֵינָיו בְּרִאשׁוֹ - שִׁיחֲפֹךְ הָעֵמֶל לְעֵמֶל שֶׁל תוֹרָה, אֲשֶׁר בְּשִׁבִּיל זֶה נוֹלֵד שִׁיעֲמַל בַּתּוֹרָה, וְאִין אֲשֶׁרִי לוֹ, כִּי נִצּוֹל מִעֵמֶל הָעוֹלָם הִזָּה וְזוֹכֶה לַחֲיֵי עוֹלָם הַבָּא:

עֲנֵה וְאָמַר רַבְּנוּ זְכָרֵנוּ לְבִרְכָּה: הִנֵּה הַכָּל אוֹמְרִים שֵׁישׁ עוֹלָם הִזָּה וְעוֹלָם הַבָּא. וְהִנֵּה עוֹלָם הַבָּא - אִנּוּ מֵאֲמִינִים שֵׁישׁ עוֹלָם הַבָּא, אֶפְשָׁר יֵשׁ גַּם עוֹלָם הִזָּה גַּם-כֵּן בְּאִיזָה עוֹלָם, כִּי בְּכָאן נִרְאָה שֶׁהוּא הַגִּיּוֹהֶנֶם, כִּי כָּלָם מְלֵאִים יִסּוּרִים גְּדוּלִים תְּמִיד. וְאָמַר: שְׁאִין נִמְצָא שׁוֹם עוֹלָם הִזָּה כָּלָל:

קב

אֶחָד מֵאֲנָשֵׁי שְׁלֹמֹנוּ סִפֵּר לִי, שֶׁהָיָה מְדַבֵּר עִם רַבְּנוּ ז"ל בַּעֲבוּרַת הַשֵּׁם בְּדִרְבּוֹ, וְהָבִין רַבְּנוּ ז"ל שֶׁהוּא עוֹסֵק קֶצֶת לְכוֹן בְּנוֹת בַּתְּפִלָּתוֹ, וְהִקְפִּיד עָלָיו רַבְּנוּ ז"ל מְאֹד וְאָמַר לוֹ שְׁלֵא יַעֲסֹק עוֹד בְּזֶה, וְלֹא יִתְפַּלֵּל עִם בְּנוֹת, רַק יִכּוֹן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת כְּפִשּׁוּטוֹ. (אֶפְרַיִם-עֲלִיפִי שָׁזָה הָאִישׁ לְמַד כְּתָבִי הָאֶרֶץ ז"ל עַל-פִּי פִקְדָתוֹ, אֶפְרַיִם-עֲלִיפִי-כֵּן לֹא רָצָה שִׁיתְפַּלֵּל עִם בְּנוֹת כָּלָל.) וְאָמַר לוֹ רַבְּנוּ ז"ל, שְׁמִי שְׁאִינוּ רָאוּי לָזֶה, בְּשִׁמְתְּפִלָּה עִם בְּנוֹת הוּא כְּמוֹ כְּשׁוּף, כִּי בְּכִשּׁוּף נֶאֱמַר: לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת (דְּבָרִים יח), וְדִרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכָרֵנוּם לְבִרְכָּה (שֶׁבַת עה, ר"ה כד: פְּנַחְרִין סח): לֹא תִלְמַד לַעֲשׂוֹת, אָבֵל אִתָּה לְמַד לְהַבִּין וְלַהֲוֹרוֹת. כֵּךְ הוּא בְּעֵינֵי הַבְּנוֹת, לְהַבְדִּיל, שְׁאִין צָרִיכִין לְלַמֵּד אוֹתָם כִּי אִם לְהַבִּין וְלַהֲוֹרוֹת, אָבֵל לֹא לַעֲשׂוֹת עִמָּהֶם, דִּהְיִינוּ לְכוֹנֵם בַּתְּפִלָּה מִי שְׁאִינוּ רָאוּי לָזֶה:

וְאָמַר כִּי עֵקֶר הַתְּפִלָּה הִיא דְּבָקוֹת לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, וְהִיָּה טוֹב יוֹתֵר לְהַתְּפַלֵּל בְּלִשׁוֹן לְעוֹ שְׁמִדְבָּרִים בּוֹ, כִּי בְּשִׁמְתְּפִלָּה בְּלִשׁוֹן שְׁמִדְבָּרִים בּוֹ, אִזּוּ חֵלֶב סְמוּךְ וְדְבִיק מְאֹד בְּדְבָרֵי הַתְּפִלָּה וְיִכּוֹל לְדַבֵּק עֲצָמוֹ בְּיוֹתֵר לְהֵשֵׁם יִתְבָּרַךְ, אֵךְ כְּבֹר תִּקְנֵנוּ לָנוּ אֲנָשִׁי כְּנִסְתֵּי-הַגְּדוּלָּה סֹדֶר הַתְּפִלָּה (מַחֲמַת שְׁלָאוּ כָּל אָדָם יוֹכֵל לְסַדֵּר סֹדֶר הַתְּפִלָּה לְעַצְמוֹ, כְּמוּבָא), עַל-כֵּן אִנּוּ חִיבִים לְהַתְּפַלֵּל בְּלִשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ כְּמוֹ שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ. אָבֵל הָעֵקֶר הוּא רַק לְכוֹן פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת כְּפִשּׁוּטוֹ, שֶׁזֶּהוּ עֵקֶר הַתְּפִלָּה, שֶׁמִּתְפַּלֵּלִין לְפָנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל כָּל דְּבָר וְדְבָר, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִתְקַרְבִּין וּמִתְדַבְּקִין בּוֹ יִתְבָּרַךְ. וְהִנֵּה מִי שֶׁמְדַבֵּר בְּלִשׁוֹן-הַקֹּדֶשׁ תְּמִיד, כְּגוֹן יְרוּשָׁלַיִם, אִין צָרִיךְ לְחַשֵּׁב בְּדַעְתּוֹ פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, רַק שִׁיטָּה אֲזוּנָה מֶה שֶׁהוּא אוֹמֵר, וְזֶה עֵקֶר בְּנוֹתוֹ בַּתְּפִלָּה. וְאֶצֶל הַצְּדִיקִים הָאֱמֵתִיִּים הַגְּדוּלִים בְּמַעֲלָה, אֶצֶלָם כָּל הַבְּנוֹת שֶׁל הָאֶרֶץ ז"ל וְכו' הֵם פְּרוּשׁ הַמְּלוֹת, שֶׁכְּפִרּוּשׁ הַמְּלוֹת שְׁלָהֶם כְּלוּלִים כָּל הַבְּנוֹת:

קבא

הִיָּה מַחֲזִק אֵת אֲנָשׁוֹ, שֶׁקָּבְלוּ לְפָנָיו בְּקוֹבְלָנָא גְּדוּלָּה עַל שֶׁהֵם רַחוּקִים מִתְּפִלָּה מְאֹד וְקָשָׁה עֲלֵיהֶם מְאֹד לְהַתְּפַלֵּל, וְהִיָּה מַחֲזִק אוֹתָם וּמְנַחֵם אוֹתָם כְּכְּמָה לְשׁוֹנוֹת, שְׁלֵא יִפְּלוּ בְּדַעְתֵּיהֶן בְּשִׁבִּיל זֶה, וְאָמַר: הִלּוּא אֶצֶל הַגֵּר שְׁנִתְגַּר, כְּמָה זָכִיָּה הוּא אֶצֶלָּו בְּשִׁזּוּכָה לִידַע אֱמִירַת הַתְּבוֹת לְכַד עַד "בְּרוּךְ שְׁאָמַר"! עַל-כֵּן רָאוּי לְאָדָם לְנַחֵם אֶת עַצְמוֹ וּלְשַׁמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ עַל אֲשֶׁר עַל-כֵּל-פָּנִים הוּא זוֹכֶה לֹאמַר הַתְּבוֹת שֶׁל הַתְּפִלָּה:

מְטָרְשִׁי לְהַנְקִיבִים הַגָּל. אֲבָל בְּשָׁאִין הַמִּים קָרִים מְאֹד, אִזִּי הַטְּבִילָה בָּהֶם טוֹבָה מְאֹד:

גַּם כְּכֹר מִבְּאֵר שָׁאִין הָעֲבוּדוֹת וְסִגּוּפִים, שְׁקוּרִין "הָאֲרִיזוּאִנִּי", מִזִּיקִים כָּלֵל, וְכִי שְׁמִיזִיק לוֹ הָעֲבוּדָה וְהַסּוּגוּפִים, זֶהוּ רַק מַחֲמַת גְּדֻלוֹת:

קכד

שְׁמַעְתִּי בְּשִׁמּוֹ שְׁאֵמֶר, שְׁלַפְעָמִים מִגִּיעַ לְאֵדָם הַרְהוּר תְּשׁוּבָה וְהַשְׁתַּקְקוֹת לְהִשָּׁם יִתְבַּרַךְ בְּאִיזָה מְקוֹם, שְׁצָרִיד שֵׁם בְּאוֹתוֹ הַמְּקוֹם דִּיקָא לְהַתְחַזֵּק בְּזֶה הַרְהוּר תְּשׁוּבָה וְהַשְׁתַּקְקוֹת, כְּגוֹן לְדַבֵּר שֵׁם אִיזָה דְּבוּרִים שֶׁל תַּחֲנוּת וּבִקְשׁוֹת אוֹ דְּבָרֵי הַשְׁתַּקְקוֹת בְּפֶה וּבִלֵּב כְּפִי הַעֲנִין, וְלֹא יִמְתִּין וְלֹא יִזְוֶה מִמְּקוֹמוֹ, אֲפִי-עַל-פִּי שָׁאִין זֶה הַמְּקוֹם מוֹכֵן לְכָד, כְּגוֹן שֶׁלֹא בְּמִקְוֶה קְבִיעוֹת לְתוֹרָה וְתַפְלָה, רַק בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ וְכִיּוּצָא. כִּי בְּשִׁיזּוֹ מִמְּקוֹמוֹ, יָכוֹל לְהִיּוֹת שִׁיפְסָק:

וְכֵן מִמֶּנּוּ ז"ל בְּעֶצְמוֹ רָאִינוּ עֲנִין בְּזֶה כְּמָה פְּעָמִים, שְׁלַפְעָמִים נִשְׁאָר עוֹמֵד בְּאִמְצַע הַפִּית, וְדַבֵּר עֲמֵנוּ, וְגִלָּה לָנוּ תוֹרָה נִפְלְאָה וְשִׁיחָה נָאִה מְאֹד, וְגִלָּה דְּרָכִים נִפְלְאִים לְעֲבוּדַת הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ וְהַתְּעוֹרְרוֹת גְּדוֹל וְכו', וְלֹא רָצָה לוֹזוֹ מִמְּקוֹמוֹ עַד שֶׁגִּמֵּר מֵה שְׂרָצָה, וְכֵן הָיָה כְּמָה פְּעָמִים:

קכה

מִעֲנִין אֲמִירַת תַּחֲלִים דְּבַר עִם אֶחָד וְאָמַר לוֹ, שְׁעָקֶר אֲמִירַת תַּחֲלִים לֹמֵר כָּל מִזְמוּרֵי תַּחֲלִים עַל עֲצָמוֹ, לְמִצָּא אֶת עֲצָמוֹ בְּתוֹךְ כָּל מִזְמוֹר וּמִזְמוֹר. וְשָׂאֵל אוֹתוֹ ז"ל: אֵיךְ? וּפְרָשׁ לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל קִצָּת, כִּי כָל הַמִּלְחָמוֹת שֶׁבִּקֵּשׁ דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשְּׁלוֹם, שִׁינְיָלָהוּ הַשֵּׁם יִתְבַּרַךְ מֵהֶם - הַכָּל צָרִיכִין לְפָרֵשׁ לְעֶצְמוֹ עַל מִלְחָמַת הַיָּצֵר הָרַע וְחִלּוּתֵי, וְכִיּוּצָא בְּזֶה בְּשָׁאֵר הַמִּזְמוּרִים (וְכַמְבָּא מִזֶּה לְעֵיל בְּסִימָן קא). וְשָׂאֵל אוֹתוֹ: אֵיךְ יִפְרֹשׁ לְעֶצְמוֹ מִהַפְסוּקִים שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם מִשְׁבַּח אֶת עֲצָמוֹ, כְּגוֹן: שְׁמֵרָה נִפְשִׁי כִּי חֲסִיד אֲנִי (תַּחֲלִים פו), וְכִיּוּצָא בְּזֶה. הַשִּׁיב לוֹ: גַּם זֶה צָרִיכִין לְפָרֵשׁ עַל עֲצָמוֹ, כִּי צָרִיכִין לְדוֹן אֶת עֲצָמוֹ לְכַף זְכוּת, וְלִמְצָא בְּעֶצְמוֹ אִיזָה זְכוּת וְנִקְדָּה טוֹבָה, אֲשֶׁר בְּכַחֲמֵי הַנִּקְדָּה טוֹבָה הַזֹּאת הוּא בְּחִינַת חֲסִיד, וְכִיּוּצָא. וְאָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: הֲלֹא אֲצֵל יְהוֹשֻׁפָט בְּתִיב (דִּה"ב יז): וַיִּגְבֶּה לְבֹו בְּדֶרֶךְ ה', שְׁבִדְרֵכִי ה' וְעֲבוּדָתוֹ יִתְבַּרַךְ הַגְּבִיָּה לְבֹו קִצָּת:

עוֹד אָמַר לוֹ רַבֵּנוּ ז"ל: הֲלֹא בְּבִקֵּר אֲנִי אוֹמְרִים בְּתַחֲלָה: מֵה אֲנִי מֵה חֲיִינוּ וְכו', וְאֲנִי מִקְטִינִים עֲצָמֵנוּ מְאֹד, וְאַחֲרֵיכֵן אֲנִי אוֹמְרִים: אֲבָל אֲנַחְנוּ עֹמְדִים בְּנֵי בְרִיתָךְ וְכו', שְׁאַחֲרֵיכֵן אֲנִי מַחֲזִיקִים עֲצָמֵנוּ וּמְרִימִים אֶת עֲצָמֵנוּ, וְאֲנִי מְסַפְּרִים אֶת גְּדֻלָּתֵנוּ וּמִתְפָּאֲרִים שְׁאַנְחֵנוּ עִמּוֹ בְּנֵי בְרִיתוֹ זֶרַע אֲבֵרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב וְכו', כִּי כָד צָרִיכִין לְהַתְנַהֵג בְּעֲבוּדַת הַשֵּׁם כְּנ"ל.

וְעִינֵי מִזֶּה בְּסוֹף סֵפֶר הָרֵאשׁוֹן בְּסִימָן רפב, עַל פְּסוּק: אֲזַמְּרָה לְאֵלֹקֵי בְּעוֹדִי:

וְשִׁמַּעְתִּי, שְׁהָיָה מְדַבֵּר עִם אִישׁ פְּשׁוּט אֶחָד מִעֲנִין תַּפְלָה, שְׁקִשָּׁה מְאֹד לְהַתְפַּלֵּל, וְנָתַן לוֹ עֲצָה וְאָמַר לוֹ, שִׁיחֲשֹׁב בְּלִבּוֹ שְׁאִינוּ צָרִיד לְהַתְפַּלֵּל כִּי אִם עַד "בְּרוּךְ שְׁאֵמֶר", כִּי אוֹלִי הוּא צָרִיד בְּגִלְגּוֹל זֶה לְתַקֵּן רַק חֵלֶק זֶה מִהַתְפַּלָּה, כִּי אוֹלִי בְּגִלְגּוֹל הָרֵאשׁוֹן כְּכֹר הַתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֶה שְׁאֵר חֲלָקֵי הַתְפַּלָּה, רַק חֵלֶק זֶה עַד "בְּרוּךְ שְׁאֵמֶר" הוּא צָרִיד עֲכָשׁוּ בְּגִלְגּוֹל זֶה לְהַתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֶה, וְעַל-כֵּן יָכִינִים כָּל כּוֹחַ בְּזֶה הַמַּעַט לְהַתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֶה עַד "בְּרוּךְ שְׁאֵמֶר". וְאַחֲרֵיכֵן, בְּשִׁינְיָע לְ"בְרוּךְ שְׁאֵמֶר", יִחֲשֹׁב: אוֹלִי צָרִיד לְתַקֵּן חֵלֶק זֶה, כְּגוֹן מִ"בְּרוּךְ שְׁאֵמֶר" עַד "וַיְבָרֶךְ דָּוִד", וְיִתְפַּלֵּל עוֹד אוֹתוֹ הַחֵלֶק בְּכּוֹנֶה, וְכֵן לְהֵלֵךְ. וְהַכָּל - שֶׁלֹא יִבְלָבֵל דַּעְתּוֹ בְּתַחֲלָה בְּכָל הַתְפַּלָּה, כִּי יִהְיֶה קִשָּׁה וְכַבֵּד עָלָיו, רַק יִתְאֲמִין בְּכָל פַּעַם לִימֹר מַעַט מַעַט בְּכּוֹנֶה, כִּי מַעַט יִכּוֹלִין לְהַתְפַּלֵּל בְּכּוֹנֶה, וְאַחֲרֵיכֵן עוֹד מַעַט וְכו', כְּנ"ל:

גַּם כְּכֹר מִבְּאֵר שְׁבִאֲמַת עַל-פִּי הָרַב אֵין יִכּוֹלִין לְהַתְפַּלֵּל כָּל הַתְפַּלָּה בְּכּוֹנֶה, רַק מַעַט, כִּי כָל אֶחָד מִתְפַּלֵּל אִיזָה חֵלֶק מִהַתְפַּלָּה לְפִי בְּחִינַתוֹ, כִּי אִית מְאִרִי דִידִין וּמְאִרִי דְרַגְלִין וְכו', כְּמַבְאֵר בְּמִקְוֶה אַחֵר:

קכג

לְעִנִּין הַמַּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת שְׁבִתְפַּלָּה. וְכַבֵּר יְדוּעַ, שְׁכָל מַחֲשָׁבָה וּמַחֲשָׁבָה הִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, כְּמַבְאֵר. וְאָמַר, שְׁכִשְׁהָאֲדָם עוֹמֵד וּמִתְפַּלֵּל בְּסִדֵּר, וְאִינוּ מְשַׁנֵּיחַ עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת, וְעַל-יְדֵי-זֶה הוּא מְנַצֵּחַ אוֹתָם וּמַעֲבִירָם מִמֶּנּוּ (וְכַמְבָּא בְּמִקְוֶה אַחֵר, שָׁאִין צָרִיכִין לְהַסְתַּפֵּל עֲלֵיהֶם כָּלֵל, רַק לִילֵךְ בְּסִדֵּר בְּתַפְלָתוֹ וּלְבִלִי לְהִשָּׁב לְאַחֲרָיו כָּלֵל, וְעַל-יְדֵי-זֶה מִפְּלֵא יִסְתַּלֵּק), אִזִּי בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ בְּתַפְלָתוֹ הוּא מְפִיל אוֹתָם, לְזֶה חוֹתֵךְ יָד, וְלִזֶּה חוֹתֵךְ רֶגֶל, וְכִיּוּצָא בְּזֶה בְּשָׁאֵר הָאֵיבָרִים. פְּרוּשׁ, כְּמוֹ לְמִשָּׁל בְּעִנִּין מִלְחָמָה, בְּשָׁצְרִיד לִילֵךְ וְלַעֲבֹר בֵּין הַרְפָּה רוּצָחִים וְאוֹרְכִים, וְכִשְׁהוּא גְבוּר וְעוֹבֵר בְּיַנְיָהֶם, אִזִּי בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ הוּא מְפִיל אוֹתָם, כִּי לְזֶה חוֹתֵךְ יָד בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ וּמְפִילוֹ, וְלִזֶּה חוֹתֵךְ רֶגֶל וְכו', וְכִיּוּצָא בְּזֶה; כֵּן הוּא מְשַׁח בְּעִנִּין הַתְפַּלָּה, שְׁכִשְׁמַתְפַּלְלִין בְּסִדֵּר וְאֵין מְשַׁנֵּיחִין עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת זְרוֹת וְרוּחִין אוֹתָם וּמְפִילָם, אִזִּי בְּדֶרֶךְ הַלּוֹכוֹ בְּתַפְלָתוֹ הוּא חוֹתֵךְ לְזֶה יָד וְלִזֶּה רֶגֶל וְכו', כְּנ"ל. כִּי כָל מַחֲשָׁבָה זְרָה הוּא קִלְפָה, וְהִיא קוֹמָה שְׁלֵמָה, כְּמַבְאֵר, וְכִשְׁמַתְגַּבֵּר לְהַתְפַּלֵּל בְּסִדֵּר וּלְבִלִי לְהַסְתַּפֵּל עֲלֵיהֶם, אִזִּי הוֹרֵג אוֹתָם אוֹ חוֹתֵךְ מֵהֶם אֵיבָרִים אֵיבָרִים, כְּנ"ל:

קכג

אָמַר, שְׁמַקוֹה אִינָה מְזַקֵּת כָּלֵל, וְהִדְאָקְטִיר שִׁיאֵמֶר לוֹ שְׁמַקוֹה מְזַקֵּת, אִינוּ דְאָקְטִיר כָּלֵל, אֲדַרְבָּא, טְבִילַת מְקוֹה טוֹבָה מְאֹד לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף, כִּי יֵשׁ נִקְבִים קְטָנִים הַרְפָּה כְּגוּפוֹ שֶׁל אָדָם, וְהֵם נִקְבֵי הַזְעָה, שְׁדֶרֶךְ שֵׁם יוּצָא הַזְעָה מִן הָאָדָם, וְהֵם צָרִיכִין לְפָתַח, כִּי אִם נִסְתַּמֵּין נִקְבֵי הַזְעָה יוֹכֵל לְחַלֵּשׁ וּלְפַל לְחַלְשָׁה, חֵם וְשָׁלוֹם, וְעַל-יְדֵי טְבִילָה בְּמִים נִפְתָּחִין נִקְבֵי הַזְעָה, וְזֶה טוֹב מְאֹד לְבְרִיאוֹת הַגּוֹף. רַק שֶׁלֹא יִהְיֶה הַמִּים קָרִים בְּיוֹתֵר, כִּי אִזִּי מִיָּא

(זה היום עשה ה' יום ד' כ"ד אדר שנת תקפ"ד הפליא ה' עמנו, שפתאום הביא לי איש אחד מעיר הסמוכה תכריך של כתבים מכתובת יד רבינו ז"ל והם כמה דפין קטנים מהא"ב הראשון וכמה דפין מהתורות שכבר נדפסו בספר ליקוטי מוהר"ן הראשון אך יש בהם כמה דברים נוספים וכמה ענינים בשינוי לשון ובסגנון אחר קצת ע"כ אעתיקם הנה).

בשרואה אדם שהקליפות והתאות גוברים עליו אזי יתענה וע"י התענית נזדווגו קוב"ה ושכינתו אחור באחור כדי שלא יאחזו באחוריים וזהו ר'ע"ב שמרעיב א"ע בתענית, אותיות ריש ע"ב, רי"ש אחוריים דשכינתיה שהיא אלקים, ע"כ אחוריים של שם העצם. שע"י הרעב שע"י התענית מזווגם אחור באחור שלא יינקו החצונים כנ"ל וע"י התענית נמשך הדיבור כי נתלחלח הגרון מנגיבה דילה ויוצא מבחי' נחר גרוני ובא לבחי' קרא בגרון ואל תחשוך וזהו ויהי רעב בארץ היינו ע"י התענית וירד אברם מצרימה אברם בחי' מים החסדים המלחלים מיצר הגרון בבחי' הלוך ונסוע הנגבה שהחסדים הולכים ללחלח נגיבה דילה, והקליפות שהם בחי' פרעה עורף שעיקר יניקתם מאחוריים יש להם שלש שרים שר המשקים והאופים ומבחים שהם עיקר התאוות שהם קנה וושט וורידין שהם תאוות אכילה ושתיה שהם ראשי התאוות כלם והם להדיבור היוצא מהגרון סמוכים:

אבל אין להם כח לינק ממנה כי מאחוריים אי אפשר להם לינק כי נתדבקו אחוריים כנ"ל ע"י התענית ומפנים אי אפשר להם לינק מגודל הארה אבל הקב"ה בגודל חכמתו נותן להם כח להשיג מהארת פניה כדי שיתגברו לינק ממנה ועי"ז תוציא מהם ניצוצות הקדושה שיש בהם מכבר בבחי' עת ... שליט האדם באדם לרע לו וזה ויראו אותה שרי פרעה עי"ז ויהללו אותה ... אל פרעה וכו' עי"ז וינגע ה' בית פרעה היינו הוצאות ניצוצות הקדושה וע"י הניצוצות נתוסף לחלוחית על לחלוחית וזה ולאברם היטב בעבודה כנ"ל וזה שקר החן והבל היופי שהם הקליפות אשה יראת ה' היא תתהלל: שהם מהללים את השכינה בבחי' ויהללו אותה (שרי) אל פרעה כנ"ל בשביל תנו לה מפרי ידיה כדי להוציא ניצוצות הקדושה כנ"ל ועי"ז נתוסף בה הארה גדולה עד שנתבטל הקליפות ונכנעים תחת הקדושה בבחי' אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לעובדו שכם וזהו ויהללו בשערים מעשיה מעשיה דייקא אפילו מעולם עשיה ששם רוב הקליפות יתהפכו לעבדו שכם אחד וכשנתעלין כל ניצוצותיה עד שיתקיים לעובדו שכם אחד אזי נשלם האמונה בבחי' עולמותא שפירא דלית לה עיינין כנ"ל כי עיקר שלימות וקישוט של אמונה אינו אלא ע"י שגם אחרים מקרבים א"ע תחת כנפיה בבחי' ואתקשטת בקישוטין דלא הוה כנ"ל וכשאמונה בשלימות אזי אין צריך לתענית ומותר לו לאכול בבחי' ורעה אמונה ורעה בחי' אכילה ואכילה הזאת מעורר זווג פב"פ בבחי' והי' האוכל לפקדון לארץ פקדון בחי' זווג ארץ בחי' אמונה שכינה בחי' שכן ארץ כי אז אין הקליפות יכולין לינק ממנה אפי' מאחוריים כי אז נתבטל הקליפות:

וזה בחי' ויאמר בועז אל רות לעת האוכל גשי הלם היינו בחי' זווג פב"פ ע"י אכילה וכל אחד ואחד לפי בחי' תיקונו את

מדת האמונה בשלימות כן מיחד את השכינה שהיא אמונה עם הקב"ה פב"פ והאמונה מתקנת בעצמה כל הכפירות שהיה בו מקורם והיא מתחננת (וממליץ) וממלצת טוב עליו לפני הקב"ה שימחול לו השי"ת ועיקר המליצה כי אין יודעים את השי"ת אלא מן הגלוי על הסתום היינו מן המדות המגולות אנו מכירים גדולתו ועי"ז יש בני אדם שכופרים בו ואומרים עולם כמנהגו נוהג ויש שמודים במציאות אבל אומרים שגם העולם קדמון והעולם מחויב המציאות כמו חיוב האור מן השמש ועי"ז כופרים במצוות כי אומרים שלא ישונה דבר ממנהגו ע"י מצוות ויש מודים במצוות ובעבודות אבל עובדים את כחות וצורות עליונות ועושים את הצורות שיהיו אמצעים בינם לבין הבורא וכל הכפירות נעשים מחמת שרואים שמערכת השמים לא נשתנים ממעמדם ורואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו אבל כשהקב"ה משדר המערכה בשביל תפילת צדיק אזי מודים שהוא המחדש והמהווה את העולם כרצונו ומנהיג את העולם כרצונו וזהו ויגש אליו יהודה איתא בזהר תקרובתא מלכא במלכא היינו יחוד קוב"ה ושכינתיה כנ"ל אזי ויאמר אליו כי אדוני היינו שהשכינה שהיא האמונה מבקשת רחמים ידבר נא עבדך דבר באוני אדוני שהיא מבקשת את השי"ת שיקרב את האיש הזה שתיקן אותה והעלה אותה לבחי' פב"פ באוני אדוני היינו שהיא ממלצת על האיש הזה שלא יעשה עוד אמצעי בינו לבין השי"ת וכל ההצטרפות שלו ידבר באוני [*אדוני] שלא ישמע אחר אמצעי ואל יחר אפך עליו שהיה מלא פניות ועי"ז עד עכשיו כי כמוד כפרעה לשון התגלות היינו לפי התגלות כן מכירין אותך כנ"ל ועי"ז נפל בטעות כנ"ל שראה במערכת השמים המנהיגים את העולם עי"ז כל אחד נפל בטעות לפי טעותו כנ"ל אבל ע"י שידוד המערכות יודו הכל בבורא ומשגיח:

ולעתיד יתבטל מערכת השמים כ"ש כי שמים כעשן נמלחו ואז יכירו כל יושבי תבל כי יש בורא ומנהיג וכן עכשיו כשרואים כשהצדיק בתפילתו משדר המערכה והטבע אז מודים שלד' הארץ ומלואה וזה כמוד כפרעה מה פרעה גזור ואינו מקיים היינו כשרואים שידוד מערכת השמים הגלויים לכל טבעם וגזירתם ורואים שגזירתם נתבטל מזה יודעים שאף אתה גזור ואין מקיים מחמת הצדיק שהקב"ה גזור והצדיק מבטל היינו שיודעים עי"ז שגם הטבע של מערכת השמים היא ברצון השי"ת היתה עד עכשיו ועכשיו בטל הקב"ה גזירתו ורצונו מחמת תפילת הצדיק מחמת [*זה] נתבטל טבע של מערכת השמים הגלויים לכל אבל כל זמן שאין רואים ביטול הטבע בגלוי אין יודעין שיש בורא ועי"ז טועה כל אחד לפי שכלו העכור כי אינם יודעין אלא מן הגלוי אל הסתום בשביל זה לעתיד שיתבטלו כל האמונות כוזבות ויאמינו הכל בה' אחד עי"ז יתקרא שבת כי אמונה בשלימות נקרא שבת כי שבת מורה על מחדש את עולמו בששת ימים וכיום השביעי שבת וינפש בשביל זה אמרו חז"ל כל השומר שבת אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו כי שבת עיקר אמונה והשבתת עבודות זרות וזהו אם תשיב משבת רגליך רגל זה בחי' אמונה כי הכפירות מכונים בשם כמעט נטוי רגלי ואמונה מכונה

בשם רגלי עמדה במושור כי אמונות כוזביות יונקים מבחי' רגלין דקדושה בבחי' הני ברכי דרבנן וכו' היינו אמונה קדושה בחי' איש אמונות רב ברכות ברכות היינו ברכי דרבנן:

אודך ביושר לבב וכו'

כל המחלוקות שרשם מהתורה היינו מהמחלוקות התנאים נשתלשל למטה ומהסיגים נעשה מחלוקות שלא לשם שמים וצריך לראות להשלים את לבו שלא יהי' לבו חלק עליו היינו שיעבוד את השם בשני יצרין כמאמר בכל לבבך וכו' שלא יהי' בבחי' חלק לבם והמחלוקת של היצר שבלב האדם הן הן הכפירות שמטיל על האדם ומונע מן האדם שבילי אמונה ומחשיך את שכלו מלהבין תשובות על הכפירות ועצה ע"ז ללמוד פוסקים ועי"ז ישרים מחלוקת היצר שבלב ששרשו מהתורה כנ"ל כי הפוסקים הם בחי' השלום של מחלוקת התנאים שבגמרא וכשיעשה שלום בהשורש היינו בהתורה אזי נעשה שלום גם למטה ואז גם אויביו ישרים אתו ואותיות ש'ל'ו'ם מרמזין על זה נוטריקון ו'דע מ'ה ש'תשיב ל'אפיקורם כי זה עיקר השלום שנודרך שכלו ויודע תשובות על הכפירות וזהו אודך ביושר לבב היינו בשני יצרין אימת כד בלמדי משפטי צדק היינו ע"י לימוד פוסקים שהם שלום שבבחי' תורה וע"י שלום שבתורה נשלם הכל ונפתח לו תשובות [*ל]אפיקורסין כנ"ל:

(אלו השני מאמרים הנ"ל כלולים בתורה אחת בס' ס"ב, וה' יודע נסתרות למה חלקן כאן לשנים. גם יש הרבה דברים שמבוארין שם מה שלא נכתבו כאן וכן יש כמה דברים שמבוארין כאן ביותר. ודע שגם שם בס' ס"ב הנ"ל הוא לשון רבינו ז"ל בעצמו. רק ששם הוא לשונו הקודש שאמר בע"פ לפני א' מאנשיו בלשון הקודש והאיש כתב לפניו וכאן הוא לשונו וכתובתו של רבינו ז"ל בעצמו. ומחמת זה נמצא ביניהם כמה שינויים. כי כן הי' דרכו שלעולם קדושת רהיטת מוחו הנורא היו משתנים כמה ענינים מהאמירה להכתיבה וכן בין כתיבה לכתיבה ועוד יש בזה נסתרות שנעלמו ממני כי מאד עמקו מחשבותיו)

בא אל פרעה כי אני הכבדתי את לבו וכו':

כי כשעלה ברצונו הפשוט לברוא את העולמות כדי להיטיב לזולתו כי מדתו להיטיב והיה אורו מתפשט לאין סוף וצמצם את אורו לצדדין ונשאר חלל פנוי ובתוך החלל ברא כל העולמות בדבורו ובחכמתו כ"ש בדבר ד' שמים נעשו וכו' וכ"ש כולם בחכמה עשית והחלל הפנוי מכונה בשם פרעה כי שם גילה אורותיו אח"כ וקודם הבריא היה להשי"ת כל המדות הן רחמים הן חכמה אבל היו בבחי' אין סוף כי לא היו מוגבלים וע"י הצמצום עשה אח"כ גבול לכל המדות עד שאנחנו בני אדם יכולין להבחין מדת טובו ורחמנותו וההבחנה היא מהשכל והחכמה שהגביל בנו ובכל העולמות:

ודע שיש חכמות שהם רחוקים מהקדושה ואעפ"כ יש בהם מעט אלקות מעט קדושה מאותיות שנפלו בהם בשעת בריאת עולמות שנשברו הכלים מחמת רבוי אור שלא יכלו לסבול את האור ונשברו ונפלו ונתהווה מהם הקליפות וחיותם מנצוצי ... כאן חסר הרבה כי חצי הדף נחתך ונאבד ... החכמה היה מן הצמצום

היינו מהחלל הפנוי הנ"ל ועל החכמות כאלו נאמר כל באיה לא ישובון וכו' כמו החלל הפנוי שפינה משם אור אלקותו כן החכמות הללו לא תוכל למצוא שם שיש אלקי' ואדרבא שמורין להיפך כמו החלל הפנוי וזאת החכמה אסור לספר ממנה כי אין לה כח הדיבור כי החלל הפנוי היא קודם הבריא קודם אותיות הדיבור ואין כח במדבר לדבר בה ואין כח בשכל להבינו כי צמצם חכמתו כדי שישאר חלל פנוי ועל זה נאמר שתוק כך עלה במחשבה כי על הדברים שקשים להבינם נאמר שתוק וכו' וכל שכן שצריך לברוא מאלו החכמות אבל מחמת שכבר נפלו כמה וכמה מבני עמינו הותר לצדיק הדור שהוא בחי' משה ואדרבא מצוה לעיין בחכמות אלו כדי להעלות את עמינו משושה עמוקה ולא תחשוב שע"י עיון של הצדיק בחכמות הללו יוכל להבין בהם היפך הדבר היינו שיוכל אפשר להביא מופת חותך על חידוש העולם והוא הדין על חכמות כמו זה ויוכל למצוא שם אלקותו ולהראות טעותם דע כי זה לא אפשר אלא עד לעתיד לבא שאז יתקיים ולא יכנף עוד מוריד שיבינו הכל אפי' במקום חלל הפנוי היינו בבחי' הצמצום שהוא בחי' הסתרת אלקותו אעפ"כ יתגלה לעתיד שכל וידיעה גדולה שימצאו אלקות אפי' בבחי' אלו אבל עכשיו העיון של הצדיק שהוא בחי' משה בחכמות הללו הוא תועלת להכניע כח של החכמות הללו מחמת רוב קדושתו של הצדיק ולהוציא את בני ישראל משם כי כל דבר חושק לשרשו וכשהצדיק עוסק באלו החכמות אזי כל הנשמות שנפלו באלו המכוכות חושקים ונתלהבים לדבק בנשמת הצדיק והוא מוציא אותם משם: וזהו ...

וזה פי' בא אל פרעה שצוה הקב"ה להצדיק שהוא בחי' משה שיבא לבחי' פרעה בחי' החלל הפנוי הנ"ל: כי אני הכבדתי לשון לבוש והסתרה: את לבו ולב עבדיו למען שתי אותותי בקרבו היינו שהסתיר וצמצם הקב"ה את אלקותו את האור אין סוף לצדדין כדי לברוא אח"כ הבריא כולה וזה למען שיתי אותותי היינו בריאת העולמות שהיה ע"י אותיות ולמען תספר באזני בנך ובן בנך פי' רש"י [במקום אחר] עד כאן רחמי האב היינו כי ע"י הבריא תוכל לספר בהרחמנות שתבחון בהבחנת שכלך. באזני, זה בחי' הבחנה, כמו אוזן מלין תבחן כי הסיפור בא מכח אותיות הדיבור שנברא בהן העולמות והבחנה באה מחכמתו ית"ש שברא בה העולמות ועבדי פרעה הן ההקדמות של אלו, החכמות שהן עוזרין להחכמות האלו כמו שאין מלך בלא עבדים כן אין חכמה בלתי הקדמות ופרעה הוא בחי' הצמצום והחלל הפנוי ולב זה בחי' תוכו של החכמה: והצמצום הי' גם כן בחכמה אבל א"א להבין כי איך סילק משם אור חכמתו שלא יהי' בבחי' אין סוף הלא גם הצמצום גם כן ע"י חכמתו נמצא שאין כאן חלל פנוי מחכמתו וזה כי אני הכבדתי היינו הלבשתי והסתרתי את לב ותוכו של החלל הפנוי של החכמות הנ"ל והלבשתי את תוך ולבן של הקדמותיהם שלא יוכל שום אדם להבין זאת וזה שאין אדם יכול להבין זאת החלל הפנוי כל זה כדי שבתוכו אשים בתוכו כל העולמות וזה למען שיתי אותותי וכו' אבל אלו החכמות שיש

הצמצום וכל המרבה דברים מביא חטא כי אחר הצמצום נעשה ע"י דיבוריהם איזהו התהוות ואפי' ע"י שיחת חולין שלהם ואפילו מאלו שכל [אחד] דיבר על חבירו החכם נעשה איזהו התהוות ומרובי דיבורם מזה בא התהוות הקליפות כמו שנתהווה הקליפות מריבוי אור שלא יכלו הכלים לסבול ונפלו ונשברו כן מריבוי דבורם של החכמים מביא חטא היינו בחי' חכמות שיש בהם מעט קדושה כנ"ל וזהו שמעון בנו אומר, אומר זה בחי' ולמען תספר. בנו, זה בחי' רחמנות הנ"ל. שמעון, זה בחי' באזני היינו בחי' הבחנה ... [כנ"ל]:

(ע"כ מצאתי מכת"י רבינו ז"ל מהתורה בא אל פרעה שגרפסה בספר בסי' ס"ד והדפין היו קרועים ושרופים מהצדדין ובאיזה מקום לא נמצא כ"א חצי דף והעתקתם אות באות ובמקום החסר רשמתי סימן כזה ... ובקצת מקומות שניכר החסרון הצנתי בתוך שני חצאי לבינה כנ"ל):

זה מצאתי מכתבת ידו הקדושה מהתורה אר"ע כשתגיעו לאבני שיש טהור הנדפס בסי' נ"א - אך לא מצאתי ההתחלה ומה שמצאתי העתקתי וזהו ...

כי אם אין טומאה אין צריך טהרה כי אל טומאה שייך טהרה כ"ש וטהרתם מכל טומאותיכם ודרך הטהרה יכולה לתקן את עצמה והטומאה שהיא השקר היא מחמת הריחוק מאחד כי עיקר הרע הוא מחמת הריחוק מאחד כי הרע הוא נגדיות הוא נגד רצונו של אדם ונגדיות אין שייך באחד אלא בשנים שאחד מתנגד לשני אבל באחד אין שייך נגדיות נמצא שאחד הוא טוב וזה שאמרו חז"ל ביום ההוא יהי' ה' אחד אטו האידנא לאו הוא אחד אלא לעתיד (כולא) [*כולו] הטוב עיין שם ואחד הוא אמת כי אמת הוא אחד למשל כשאומרים על כסף שהוא כסף הוא אמת והשקר הם רבים כי כשאומרים על כסף שהוא זהב הוא שקר גם כשאומרים שהוא נחושת הוא שקר גם כשאומרים עליו שאר דברים זה כולו שקר נמצא שהאמת הוא אחד והוא טוב ובשביל זה שפת אמת תכון לעתיד כי אז יהי' ה' אחד ואז יתבטל הרע היינו ההתנגדיית כ"ש לא ירעו ולא ישחיתו וכו' ונר זאב עם (גדי) [כבש] וזה בחי' מי יתן טהור מטמא (הלא) [*לא] אחד כי יומתק הטומאה בשורשה שהיא הטהרה וקודם הברירה כשהיו ישראל בכח אצל הקב"ה באחדות עם הקב"ה כביכול כמו הבן שהוא בכח אצל האב קודם ההזרעה והוא באחדות עם אביו ואז בוודאי אין רע ואין שקר ואין טומאה ואז כולא טוב וכולא אמת וכולא אחד וכולא קודש כי אפילו טהרה אין שייך כי לשון טהרה שייך כשיש טומאה וכשהוציא את ישראל מכח אל הפועל אזי יצאו מבחי' אחד כי נתפסים במנין כי שייך לומר שם שניים והם נחשבים במספר בפני עצמם ומפעולה הזאת שהוא הוציא אל הפועל נעשה הבחירה כי הבחירה שייך בשני דברים ועכשיו שהם שניים אב ובן שייך בחירה וזה בחי' טהור כי הטהרה היא בין הקדושה ובין הטומאה ויכולין לעלות ע"י הטהרה מטומאה לקדושה ע"י שהוא בוחר בטוב וגם ח"ו להיפך להיפך וזה בחי' כעצם השמים לטהור כי הטהרה היא בחי' שנעשה מספר בפני עצמו שהוציא אותנו מכח אל הפועל:

בהם מעט קדושה מאותיות השבורים והם בחי' אדם דקליפה שהוא כקוף בפני אדם כשאדם נופל לשם יוכל לידע משם את השי"ת ע"י האותיות הקדושה שנפלו לשם:

וזהו: את אשר התעללתי במצרים פי' שחקתי ואת אותותי אשר בם ... [היינו] אדם הבליעל שהוא כקוף בפני אדם ... כמו שחוק שמושחקין שקורין נאך גשפעט ... הבליעל הוא כמו קוף שעושה מה שאדם ... עושה ואת אותותי אשר שמתי בם ... [וידעתם] כי אני ה' היינו (שם מי) [*שמי] שנופל לשם ... [ויכל] לידע כי אני ה' כנ"ל וכשבא משה לפרעה ... כה אמר ד' אלקי העברים שלח עמי ויעבדוני אלקי העברים היינו אלקותו ואורו שצמצם לצדדין וזה לשון עברים לשון עבר הנהר ועל שם זה אנו נקראים עברים שאנו משליכים כל החכמות ודבקים בהש"י לבד באמונה לבד ומשה בא לפרעה כדי להכניע אותו כנ"ל וזהו עד מתי מאנת לענות מפני ועיקר הדבר שלח עמי כנ"ל כי אם מאן אתה לשלח וכו' מביא מחר ארבה בגבולך ארבה זה בחי' הצמצום כמו ארבה דלבושי' מני' וביה כן הצמצום והסתרת והלבשת אורו הוא מיניה וביה היינו כי אפילו זה ... [ההלכשה] ה' בחכמה נמצא כי הכל אחד הוא ... [דגם הצמצום של] החלל הפנוי הכל אלקותו אבל עכשיו אין ... [יכולת] בידינו להבינו כי תיכף כשאנו אומ ... [אומרים] שסילק אורו זה מורה כי אינו הוא שם ותיכף ... כשאנו אומרים שיש שם חכמתו קשה להבין הצמצום והחלל כי אין כאן חלל אבל לעתיד יתקיים ולא יכנף עוד מוריד שיתגלה שכל של חידוש העולם שכל ההסתרה והצמצום וזה מחר היינו לעתיד כמו ולמחר לקבל שכרם וזה מביא מחר היינו לעתיד ארבה בגבולך היינו גבולך שהוא בחי' חלל הפנוי יתגלה שם לעתיד הארבה היינו ה ... דם דלבושי' מני' וביה וזה וענתה בי צדקתי ביום מחר כי תבא על שכרי היינו לעתיד יענה ... ר [ויסביר] לי תרוצים על כל הספיקות וזה צדקתי היינו לבושין והסתרה וצמצום כמו צדק לבשתי וזה וענתה כמו ענה כסיל שתען ותשיב לי תירוץ על כל הספיקות צדקתי שהן לבושין שלי הן ישיבו לי על לבושין והצמצום של השי"ת

וזהו שלפעמים נעשה כל זה בין הצדיקים כי הם בוראים עולמות כמובא לאמר לציון עמי אתה וכו' והצדיקים הם נמשכים כל אחד ואחד לצד אחד זה מושך לכאן וזה לכאן וזה בחי' צמצום האור לצדדין כדי שיתהווה בתוך החלל הנשאר בין החכמים איזהו התהוות וזה שמעון בנו אומר כל ימי גדלתי בין החכמים ולא מצאתי לגוף טוב משתיקה בין החכמים דייקא שאינם באחדות וכל אחד נמשך לצד אחד וטוב לזה שתיקה כנ"ל היינו בחי' משה שהוא כבד פה כנ"ל שעל ידו נכנעים אפיקורסית שנזרקה על בני אדם מחמת שרואים מחלוקת בין החכמים וזה הפירוד שביניהם זה בחי' חלל הפנוי הנ"ל ולא המדרש עיקר אלא המעשה היינו אעפ"י שאם היו החכמים באחדות היו מחדשים חדושי דרשות אבל דע שאז היו בבחי' התפשטות אור אין [סוף] ובהתפשטות אור אין סוף אי אפשר להתהוות שום התהוות וזה לא המדרש עיקר אלא המעשה היינו שיעשה איזהו התהוות בתוך

ודע שע"י השגחה שהקב"ה משגיח עלינו ע"ז אנחנו באחדות עמו בבחי' כח אבל כשמסיר השגחתו ח"ו היינו ע"י שקר כ"ש דובר שקרים לא יכון לנגד עיני ע"ז האדם יורד לתוך הרע הגמור הרחוק מאמת הרחוק מאחד בתכלית הריחוק וזה בחי' אבני שיש טהור אבן זה בחי' כח אב ובן כחדא כתרוממו משם רועה אבן ישראל ושיש טהור הוא בחי' ישות בחי' פועל ומשם הטהרה שהיא הבחירה ומי שרוצה להגיע ולהמשיך האחדות לתוך הישות שיהי' עכשיו [*אחר] הפעולה כמו קודם הפעולה עצה על זה שישמור עצמו משקר שהוא בחי' מים מים כנ"ל כי ע"י השקר מסיר השגחתו ואז הוא רחוק מאחד ואז הוא בעצמו בחי' פועל וזה שמא תסכנו בעצמיכם בעצמיכם דייקא וזה מה רב טובך אשר צפנת ליראיך מחמת זה זוכים לטוב הגנוז מחמת פעלת לחוסים כך שהוא הוציא אותם מכח אל הפועל ומחמת הפעולה נתהווה ונשתלשל הנגדיית כנ"ל וזה נגד בני אדם ואלו היראים בחרו בטוב ולא ברע מחמת זה נכללו באחד בטוב וזוכים לרב טוב הצפון הצפון דייקא כי באחד שהוא הטוב אין שני שישוג אותו.

ואת התורה נדפסה בסגנון אחר קצת בס' י"ג וגם שם הוא לשון רבינו ז"ל כפי מה ששמעתי מפיו הק' בלה"ק שהי' יושב על ספרו הנכתב ואמר לי מלה במלה בלה"ק אפס איזה דברים מעומים אמר לי בלשון אשכנז ואני כתבתי בלה"ק וזאת התורה שמצאתי עתה היא כתיבת ידו בעצמו ויש ביניהם קצת שינויים וכנ"ל. ע"כ העתקתיה. וזהו.

איתא בזהר רוחא נחית לשכך חימום הלב זה בחי' צדקה שהוא רוח נדיבה ע"י מקררין חמימות תאוות ממון וזה בחי' יבצור רוח נגידים שהרוח ממעט תאוות הנגידות ועשירות וכד נחית רוחא הלב מקבל ליה בחדרה דנגונא דליואי זה בחי' משא ומתן באמונה ששומח בחלקו ואין אף להעשיר כי נגונה זה משא ומתן כ"ש שאו זמרה ותנו תוף וחדרה זה ששומח בחלקו וזה בחי' קטורת: לשון קשר שמקשר חימום הלב עם הרוח [וזה] שמן וקטורת ישמח לב וזה בחי' ישימו קטרה באפך שע"י בחי' קטרת הנ"ל נתבטל בחי' בועת אפך תאכל וזה בחי' התגלות משיח שאז יתבטל חמדת הממון כ"ש והשליכו איש אלילי כספו ואלילי זהבו וזה בחינת רוח אפינו משיח ד' וכל זמן שיש עבודה הזרה הזאת של ממון בעולם חרון אף בעולם וכפי הביטול של ע"ז הזאת כן יתמשך חסד בעולם וזה בחי' ועושה חסד למשיחו וכשיתגלה חסד הזה יתמשך הדעת שהוא בנין הבית כ"ש בזהר וימינא זמין למיבנא בי מקדשא בבחי' ואני ברוב חסדך אבוא ביתך כי הדעת הוא בחי' בית כמאמר חז"ל מי שיש בו דיעה כאלו נבנה בית המקדש בימיו כי דעת ניתנה בין שתי אותיות ומקדש בין שתי אותיות וזה בחי' התגלות התורה שלעתיד לבא כמובא בזהר שלעתיד יתגלה אורייתא דעתיקא סתימאה כי עיקר קבלת התורה ע"י השכל כ"ש עיר גבורים עלה חכם שהוא משה משיח ומי שהוא בבחי' משה משיח כנ"ל יוכל לקבל תורה גם מי שהוא במדרגה הזאת של בחי' משה משיח בחי' חכם כנ"ל יוכל

להמשיך הארת התורה ללמד לשאר בני אדם כי התגלות התורה בא מיחודא דאבא ואמא כ"ש שמע בני מוסר אביך ואל תמוש תורת אמך ויחודם מהעלאות נפשות ישראל בבחי' מיין נוקבין והחכם יכול ליקח הנפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם וע"ז היחוד נולד התורה שהיא עין החיים וזה בחי' פרי צדיק עין חיים ולוקח נפשות חכם וכשעולה החכם עם אלו הנפשות בבחי' עיר גבורים עלה חכם ואז ויורד עון מבטחה:

ונפש זה בחי' רצון שכל אלו בני אדם הבאים לחכם הדור כל אחד ואחד יש לו איזהו רצון והצדיק לוקח כל הרצונות ועולה עמהם ואח"כ ויורד עון מבטחה בבחי' והחיות רצוא ושוב רצוא בעליות הנפשות ושוב בחזרת הנפשות עם התגלות התורה וזה שמובא בזהר רצוא דא נוראל ושוב דא מ'ט"ט ש'ר ה'פנים דאיהו רשים בשם מ'ש'ה' דאיהו משיח שהוא רוח אפינו שעל ידו נשתכך החמימות וזה ש'כ'כ'ה' גי' משה שהוא משכך אלילי כסף וזהב רצוא דא רצון שהוא הנפש ושוב דא משה שמקבל התורה וזהו פי' הכתוב אלקים צבאות שוב נא הבט משמים וראה והלשון כפול לכאורה הבט וראה אבל דע כי עיקר הראיה מחמת שכח הראות מכה בדבר הנראה וחוזר הכח הראות מחמת ההכאה לעינים ונצטייר הדבר הנראה בעינים ואז העינים רואים את הדבר הנראה כי הראות מביא את הדבר לתוך העינים אבל כשהדבר הנראה הוא רחוק ואז קודם שיגיע כח הראות להדבר הנראה נתפור בתוך האויר ונעכר ואין מגיע בהכאה על הדבר וע"ז אין חוזר הראות לעינים ואז אין העינים רואים כי עיקר הראות מחמת ההכאה וזה שוב נא הבט משמים שישביב ההכאה שמכיש משמים עלינו ישיב ע"י ההכאה ישיב הראות לעינים ואז וראה כי הראיה ע"י השבת הבטה וזה בחי' והחיות רצוא ושוב היינו התורה שהיא החיים רצוא בבחי' הבטה מעילא לתתא ושוב בבחי' הכאת הראות בדבר הנראה ונחזור לעינים ונצטייר בעינים כי העינים הם כמראה לטושה שנתראה בהם כל דבר שעומד כנגדם והתורה היא מ'נ'ת'א' שהם תלת גווי דעינא ובת עין וזה שהתורה נקראת בראשית תמן ראשי תמן בת ראשי אלה ראשי בית אבותם שהאבות הם תלת גווי דעינא תמן בת עין נמצא כשחכם מביא תורה כמובא לעיל נמצא שמביא כח הראות של השגחת השי"ת עלינו כנ"ל וע"י שאנחנו קרובים אל התורה נמצא שאנחנו קרובים אל כח הראות וע"ז כח הראות נחזר לעינים ונתראים ונצטיירים אנחנו בעינים שהם כמראות הצובאות כביכול אבל אומות העולם מחמת שהם רחוקים מהתורה הם רחוקים מהשגחה והשגחתו אין מגיע אליהם בהכאה נמצא שאין נחזר הראות לעינים ואין נצטיירים בעינים נמצא השגחתו על האומות בחצי הראות בבחי' רצוא ואין בבחי' שוב כי השבת הראות מחמת הכאה והכאה אינו אלא על דבר קרוב ולא על רחוק וזה שמביא בתענית מעשה דר' יונה כד הוי מצטרך עלמא [*למיטרא] היינו לתורה כ"ש יערוף כמטר לקחי הוי אמר איזיל ואייתי בזוי עכורא עיבור זה בחי' עב ריו. עב ... זה קרירות ר"ז זה בחי' חמימות כידוע בזוי זה בחי' תאוות ממון היינו דאזיל לשכך תאוות ממון כנ"ל והוי קאי באתרא עמיקא

ועתיק יומין יתיב והאופנים הן הגופין כי עיקר פעולותיהם של הגופים אינה אלא מן החיות שבנפש שהנפש מראה פעולותיה ע"י אברי הגוף ואין לגוף שום תנועה עצמית אלא הכל ע"י הנפש ע"י כחות הנפש ואופנים שבתורה הן הן גופי הלכות וזה בלכתם ילכו ובעמדם יעמודו וארבע אופנים שבגוף הן ארבע יסודות וארבע אופנים שבתורה הן ארבע מדות בתלמידים ספוג ומשפך משמרת ונפה.

וזה פי' אמר רבה בר בר חנה אשתעו לי נחותי ימא: היינו ממשיכי התורה לזה העולם בין גלא לגלא תלתא מאה פרסה, תלתא מאה פרסה אלו חכמי הדור שהם בבחי' מה בשלש דברים כ"ש אל יתהלל בחכמתו ובגבורתו ובעשרו כי אם בזאת וכו' וכתוב אל תקרי מה אלא מאה ואלו החכמים הם בין גלא לגלא היינו מחברים כל הנפשות בבחי' ולוקח נפשות חכם כנ"ל ונפשות הם גלגלים בבחי' עגולים כידוע: זימנא חדא אזלינן באורחא: היינו שהלכנו ונכנסנו לעורר זווג הנקרא אורח כ"ש ארחי ורבעי: ודלינן גלא: היינו שדלינן הנפשות למעלה בבחי' עיר גבורים עלה חכם כי עיקר עליית הנפשות ע"י החכם כנ"ל כי ורומא דגלא תלת מאה פרסה היינו התרוממות הנפשות למעלה אינה אלא ע"י החכם שהוא בחי' תלת מאה פרסה: עד דחזינן (כי) [*בי] מרבעתיה דכוכבא זוטא: היינו שגמרנו זווגא עילאה וזה (כי) [*בי] מרבעתיה בחי' זווג כ"ש ארחי ורבעי ושכינה נקראת בשעת זווג כוכבי זוטא כמובא בזהר פ' פינחס: דאתעבידת נקודה זעירא מגו רחמיותא כדין אתחבר בה בעלה עיין שם: דהוי כמבור ארבעין גריו ביזרא דחרדלא כמובא בפרשת פנחס והאי חיה כד אתעברת אסתתמת ולא יכולת לאולדא עד דאתי נחש וגשיך לה כדין אתפתחת ונפיק מינה דמא והוא שתית לדמא וזה בחי' ביזרא דחרדלא היינו בחי' טפת דם כחרדל דנפיק מינה מחמת הנשיכה בבית הזרע ביזרא בית זרע ואח"כ אולידת:

והולדה הזאת היא התורה כנ"ל והתורה הזאת היא הולכת דרך ארבעים יום היינו בחי' שאר חיותא שהם ארבעים, לכל סטר עשרה כמובא בפ' פנחס ובחודש הראשון וכו': וזה בחי' ארבעין גריו בחי' ארבעין חיותא: ואי דלינן טפי הוא מקלינן מהבלא: כי יש הבל אשר יש צדיקים שמגיעים להם כמעשה רשעים והוא הדין להיפך וע"י הבל הזה רבים נתפקרו שרואים צדיק ורע לו רשע וטוב לו אבל זה מחמת שהעולם נידון אחר רובו ואז צדיקים נתפסים בעון הדור והוא הדין להיפך ואי דלינן הרבה נפשות אזי בוודאי הוי מקלינן לשון קולא מהבלא היינו שע"י שהיה רוב העולם טוב עי"ז היה טוב לצדיקים ולא היה הבל הזה כל כך קשה על הצדיקים: ורמזא גלא קלא לחברתה מי שבקית מידי בעלמא דלא שטפתיה וניתי אנא וניחריביה היינו אח"כ כשכל אלו הנפשות חוזרות מעיבור הנ"ל ואז מעוררים אלו לאלו ואומרים זה לזה ומוכירים זה את זה אחי שמא שבקת איזהו דבר בעולם הזה שעדיין היא מושלת עליך ואין אתה יכול להתגבר עליה וניתי אנא וניחריביה היינו אכלה את הדבר הזה ממך והשיב

באתרא צניעא היינו ע"י ששיכך תאוות ממון זכה לאתרא עמיקא שהוא בחי' חסד כמראה חמה עמוקה מן הצל וחסד הוא אור יום כ"ש יומם יצוה ה' חסדו וע"י החסד זכה לבנין הבית לבחי' שכל כנ"ל וזה אתרא צניעא שהוא בית המקדש שהוא השכל כ"ש ואת צנועים חכמה והוי מיכסא שקא זה בחי' לקיחת הנפשות להעלות אותם כנ"ל לוקח נפשות חכם וכלליות הנפשות הם מכוונים בשם שק כי הם מתעדינים משקיא דנחלא בבחי' והשביע בצחצחות נפשך ועי"ז אתי מטרא שהמשיך תורה לתתא כנ"ל בבחי' ויורד עוז מבטחה:

ויש ארבע חיות בבחי' נפש וארבע חיות בתורה ... נושאין הכסא אריה שור נשר אדם, אריה ... [שבבחי'] נפש זה בחי' אריתי מורי עם בשמי מורי זה בחי' מרת נפש בחי' ונפשה מרה לה זה בחי' פגם הנפש פגם הרצון כשרוצה דבר תאוה זה הרצון הוא פגם ומרה לנפש ועכשיו כשבא זה האדם לחכם הדור עם רצון טוב עם נפש טוב והצדיק לוקח כל הרצונות ולוקט אותם אחד לאחד כדי להעלות אותם כנ"ל ואז מלקט גם הרצונות הנפשות שנפלו וזה בחי' אריה לשון לקט שמלקט מורי מרת נפש עם בשמי עם הרצון הטוב שמעלה ריח טוב ובחי' שור בשנפש זה האור המצוחצח שנתוסף ... [בנפש מחמת] הקיבוץ שנתקבץ פיזורי הנפש ואז מאיר ... [הנפש ביותר] כי כשהרצון אין מאיר אזי הנפש בבחי' ונפש רעבה כי עיקר הרעב מחמת העדר האור כ"ש חז"ל ויענך וירעיבך ויאכילך את המן מכאן [*ש] הסומא אין שבע כי עיקר השובע מחמת האור שיראה בעיניו וע"י שאין רואה אין נתמלא נפשו היינו רצונו כי טוב מראה עינים מהלך נפש וכשמצחצח נפשו בצחצחות האור אזי ונפש רעבה מלא טוב בבחי' והשביע בצחצחות [נפשך] וזה בחי' שור לשון הסתכלות בחי' טוב מראה עינים מהלך נפש נשר שבבחי' נפש זה החידוש שנתחדש הנפש בעלייתה בבחי' עיבור זה בחי' נשר תתחדש כנשר נעורכי אדם שבנפש זה בחי' ויהי האדם לנפש חיה כי האדם בחי' מסכני ועתירי כ"ש נעשה אדם בצלמינו עתירי כדמותינו מסכני וכשנתלקטו הנפשות אזי הם בבחי' אדם נפשות גדולות וקטנות בבחי' מסכני ועתירי כי לא כל הרצונות שוות כי יש מי שרוצה דבר גדול ויש מי שרוצה דבר קטן:

וארי' שבתורה, התורה נקרא עוז מה עז מארי ושור זה בחי' שרים ישורו ונשר זה בחי' התחדשות התורה בבחי' תתחדש כנשר ואדם זה בחי' זאת התורה אדם כי בה קלות וחמורות ויש בה קומה שלימה רמ"ח אברים ושם"ה גידים וכסא של החיות של הנפש היא נפש החכם שנתכסה נפש החכם בנפשות ההם בבחי' ומיכסי שקא כי יקרה היא מפנינים כי מחמת שהיא יקרה, היא מלפני ולפנים וכל הנפשות נעשין לכושין אצלה וכסא של החיות של התורה הם דברים עתיקין שכיסה עתיק יומין בבחי' ולמכסה עתיק והם מכסים א"ע בספורי התורה ואדם היושב על הכסא זה החכם שהוא בעל הנפש בבחי' אם בעל נפש אתה ואדם שעל הכסא של התורה הוא עתיק יומין בבחי'

לו פוק חזי גבורתיה דמרך שהוא החכם הנ"ל ראה כמה כחו גדול דאפילו כמלא חוטא דחלא לית דעבר פי' ר"ש אפי' כמלא רוחב החוט אין יכולתי לצאת חוץ מן החול פי' אתה שואלת אותי שמא שבקתי מידי בעלמא שעדיין לא תקנתי אותה תדע חברתי שעדיין אני משוקע בכל התאוות ועדיין לא יצאתי מן החול אל הקודש אפי' כמלא חוט וזה ידוע לך שמי שהוא בחול אזי הוא בבחי' אין יכול לבא אל הקודש וזה בחי' כמלא חוטא דחלא לית דעבר היינו מי שהוא בחול אפי' כמלא חוט עי"ז לית דעבר אין יכול לבא בבחי' עיבור כ"ש אני שאני משוקע בחול שלא יכולתי לצאת מן החול אל הקודש אפי' כמלא רוחב החוט כ"ש שאין אני ראוי לבא אל הקודש בבחי' עיבור אבל פוק חזי גבורתיה דמרך היינו כח החכם שכל כך כוחו חזק שאפילו נפש שלי העלה בעיבור וזהו ונגלה כבוד ה' זה בחי' חכמה כ"ש כבוד חכמים ינחלו בחי' בית המקדש כ"ש כסא כבוד מרום מראשון עי"ז וראו כל בשר יחדיו וראו זה בחי' המשכת התורה שהיא בחי' ראייה טנת"א כנ"ל כל בשר יחדיו זה בחי' לקיטת הנפשות כולם בבחי' לוקח נפשות חכם כנ"ל כי פי ד' דיבר כל זה נעשה עי"י רוח נדיבה כנ"ל שהוא פי ה' כ"ש חז"ל בפיך זו צדקה.

רב לכם סוב את ההר פנו לכם צפונה

הנה הגדלות מפיל את האדם ומשפילו הן בגשמיות והן ברוחניות כי איש ישראל אם הוא דבוק בהשי"ת ובאמונתו הק' אזי אינו יכול לשלוט עליו שום דין ולא יהי' לו שום נפילה כי מי יוכל ליגע בו כאשר הוא קרוב אל המלך ובאיזה מקום אשר הוא חונה שם הר אלקים וממשלת הקב"ה עליו, אבל אם הוא נופל מאמונה היינו שנפל בגדלות ואזי הוא מובדל מהקב"ה ואז אין אני והוא יכולין לדור במקום אחד ואז כל הדינין שורין עליו ומאין בא לו הגדלות מחמת שהוא לומד או מתפלל בפניה ומחמת זה בא לידי גדלות. ואיתא בזוה"ק כד בר נש נפיל מאמונה כדן כל דינין מתנוצצין ומתלהטין ביה כי הם תמיד מצפים מתי יפול מאמונה כי תיכף ומיד שנפל מאמונה בא לידי כפירה. וזה נקרא בחי' ערב שמערבב האמונה ואזי דינין שורין עליו. וזהו אוי לנו כי פנה יום כי נמו צללי ערב, וכבר נודע שההר נקרא אמונה כי ההר נקרא ירושלים כ"ש ההר הטוב הזה והלבנון ופירש"י ההר הטוב זה ירושלים והלבנון זה ביהמ"ק וירושלים נקרא אמונה כ"ש קריה נאמנה, וע"כ כשנפל מאמונה הנקרא ירושלים ובא לידי כפירה זה נקרא מחריבי ירושלים וכמ"ש שומטו בחוצות ירושלים ובקשו איש אמונה א"כ כשנפל מהאמונה נקרא מחריבי ירושלים מחמת הפרדתו מהשי"ת ובאים ישראל בגלות כי השי"ת נתן מתנה לישראל שנקראו עליון וכ"ש ולתתך עליון על כל גויי הארץ וכשחרבה ירושלים אזי בחי' עליון בגוים:

וזהו שכתוב בהנחל עליון גוים דהיינו שבחי' עליון בגוים מחמת שנתפרדו מהקב"ה. זהו בהפרידו בני אדם. שבני אדם הנפרדים מהשי"ת מחמת הגדלות והפניה שלמד בה ועי"ז חרבה ירושלים אזי אותו בחי' עליון בגוים. כי האמונה האמיתי אם הוא

באמת אזי משפעת שפע ברכה וכל טוב מהשי"ת על ישראל. וגם אם הוא מאמין באמונה שלימה בהשי"ת אזי ירא מהשי"ת יראה ואז אינו יכול ליפול מהאמונה כי האמונה היא למטה וכשהיא בשלימותה אזי נשפעים ממנה כל ההשפעות והברכות כ"ש איש אמונה רב ברכות וג"כ נקרא שדה כי כמו השדה שגדילה בה כל התבואות ונלקטין בה כל הפירות כן עי"י האמונה הזאת כל הטוב, ויעקב נקרא ג"כ שדה כ"ש ראה ריה בני כריח שדה אשר ברכו ה' ויתן לך וכו' וכל הדינין מתבטלין, אבל כשהוא נופל מהאמונה ובא לידי כפירה נקרא מחריבי ירושלים וכל הדינין שורין עליו וזהו ויצא יצחק לשוח בשדה לפנות ערב יצחק הוא בחי' דין היינו אימתי דינין שורין באותה בחי' הנקרא שדה, לפנות ערב, דהיינו כשמערבב האמונה ובא לכפירה אז הוא נקרא מחריבי ירושלים ובמה יוכל לתקן זאת עי"י בינה דהיינו כשהתבוננות בגדלות הבורא ית'. וזהו חדשים לבקרים רבה אמונתך דהיינו כשעומד בזריזות בבוקר לעבודת בוראו ביראה ופחד לשמו הגדול ית' אשר בהיותו מתבונן בבוקר שהחזיר לו במדת טובו את נשמתו הנמסרת תמיד בכל יום אזי נופל עליו היראה ופחד משמו הגדול ית' ואז נתרבה ונתרבה האמונה:

וזה חדשים לבקרים רבה אמונתך שנתרחבה ונתרבה האמונה. וזהו הנקרא סוד העיבור כעצמים בבטן המליאה ואז אינו יכול ליפול ולבא לידי גדלות כי אז נתרבה ונתרחבה האמונה הק' הנקרא ירושלים. ואז עי"י ההתבוננות הזה נעשה ממחריבי ירושלים בנין ירושלים ולעתיד לבוא בב"א אז ימלא הארץ דיעה ואז יהי' בנין ירושלים בכלול ולע"ע בהתבוננות זה נעשה בנין בחי' ירושלים של כאו"א מזאת הבחינה הנקרא אחד, וזאת הבחי' נקרא עוה"ב כי לעתיד לבא ב"ב אז יהי' דיעה שלימה, וגם כי זה נקרא סוד העיבור דבר אשר לא הי' מקודם, ועוה"ב נקרא שבת, וגם בשבת נפתחין שערי בינה להתבונן האדם בעצמו היכן המקום אשר הוא עומד כי בחול משוקע במדרות ואינו יכול להתבונן היטב הדק אבל אם יש לו בחי' שבת דהיינו בחי' עוה"ב דהיינו בחי' התבוננות היכן המקום שעומד שם שלא יהי' עושה מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס דהיינו שאינו מבין המקום שהוא עומד כי לפעמים עומד במדרגה הפחותה שבכולם וגדמה לו שעומד במקום גדול אבל כשיש לו בחי' שבת דהיינו שיתבונן בעצמו היכן הוא עומד אזי אינו נופל בגדלות ואינו מבקש שכר פנחס ובשביל זה נקרא בחי' שבת כי בשבת יכול להתבונן בעצמו:

וגם איתא בזוה"ק שבת שין בת תלת גוויין דעינא ובת עין בחי' עיני השכל נמצא שבת נקרא עין לראות. וזה שאמר משה ראו כי ה' נתן לכם את השבת דהיינו כשיש לכם בחי' שבת אז תראו ותתבוננו היטב היכן המקום שאתם שם שלא תהיו עושים מעשה זמרי ומבקשים שכר כפנחס על כן שבו איש תחתיו היינו כאו"א יחשב בעיני עצמו ללא כלום היינו שיחשוב בעיני עצמו במדרגה הפחותה שהוא תחת מדרגתו ואם אין אתה יכול לבא לידי ענוה זו עכ"פ אל יצא איש ממקומו היינו שלא יהא עושה

כי השי"ת אוהב כל נפש ונפש מישראל באהבה רבה ובאהבה עזה כשבאו יסורים על נפש ישראל אזי נפש שלו אינו עריבה לו וכאלו נמלו היסורים את נפשו והשי"ת מצמצם א"ע בתוך היסורים האלה ונותן לו כח לקבל היסורים באהבה ובחיבה כדי שיוגיע לו לרוב טוב ולדבר גדול מתוק מדבש:

ובן יחשוב בדעתו כי הלא כל היסורים שלי הם כלולים ותלויים בהבלי עולם וזמניהם אשר לע"ע הוא חסר מהם ואין זה חשוב לכולם אם חושב בשכלו תכלית כל הדברים האלו מה המה ומה תכליתם ובפרט אשר יש בהיסורים ההם התגלות אלקותו והשי"ת מצמצם א"ע בהם כנ"ל ובשביל אלקותו מקבלם בשמחה ומגביה היסורים ממתיק הדין בבחי' רגלין והוא כמו העלאת ריקודין היינו ע"י שמקבלם בשמחה אזי יבא שמחה ליסורין שלו אשר הם שורין ברגלין כמ"ש והארץ הדום רגלי וכשמכניס שמחה ליסורין אזי מגביה הרגלין, והוא ריקודין, שמעלה רגלין מתוך שמחה היינו אעפ"י שכבר בא הדין ח"ו הוא מסלק אותו, והוא בחי' ריקודין היינו שהרגלין ישמעו השמחה ויקבלו בשמחה ויגביהו א"ע וירקידון ואז יגיע להתגלות אלקותו, וזה פירוש, והי' עקב תשמעון את המשפטים האלה כל מקום שנאמר והי' אינו אלא שמחה היינו שבחי' עקב בחי' דין בחי' ארץ בחי' רגלין ישמעו שמחה מאת המשפטים האלה היינו מאת הדינים האלה מאת היסורים ואז ע"י השמחה יזכה להיות צדיק כי צדיק נקרא מאן דנטר ברית כמ"ש בזה"ק ומאן דנטר ברית זכי למלכות ואז אין צריך לשמור א"ע בשמירת הברית כי השי"ת ישמור אותו כי פגם הברית ח"ו במקרה הוא עפ"י רוב ע"י מרה שחורה אשר נמשך ממחול לילית הרשעה מיסוד העפר אשר שם שורש המרה שחורה וכשמקבל היסורים בשמחה אזי הוא תמיד בשמחה. זהו ושמר ה' אלקיך לך את הברית היינו שהשי"ת בעצמו ינטור ברית שלו ואת החסד שיתגלה אלקותו שיגביר חסד אל כל היום כמ"ש בזה"ק כי טפת חסד מתגלה בפומא דאמה, וע"י עצה של הצדיק יכולין לבא לשמחה זו ואז יומתק הדין מקודם * בואו היסורין עליו עיין להצדיק ליתן שמחה לרגלין:

מכאן הוספנו השלמת התורות השייכים לליקו"מ שנדפסו כבר בחיי מוהר"ן ושיחות הר"ן.

שייך להתורה ק"ט בליקוטי קמא המתחלת יש הבל וכו'

מי שרוצה לשוב להשי"ת בוודאי צריך לעשות עצמו ברי' חדשה ותדע שבאנחה שנאנח עושה א"ע ברי' חדשה. כי האדם אינו נח מהנשימה כי בכל עת הוא מנשים היינו שמוציא הבל ומכניס הבל וזה עיקר חיותו והבל הזה יש לו שורש למעל'. יש הבל טוב של הצדיק ויש הבל רע של הרשע והצדיק ממשיך בכל עת הבל מהקדושה והרשע ממשיך הבל מהטומאה. נמצא כשאדם רוצה לעשות תשובה צריך לראות שיפסיק הבל הרע מלבא בו. כבן יעשה כך יאנח ואנחה הוא שמאריך הבל בביאתו וכיצאיתו וממשיך ההבל

מעשה זמרי ומבקש שכר כפנחס, וזה רב לכם סוב את ההר, דהיינו הגדלות שבכם הסובב את האמונה הנקרא הר כנ"ל ובשביל זה שורין דינין עליכם ומה תקנתו, פנו לכם צפונה, היינו שתפנו לכם אל לבבכם בחי' צפונה דבר הצפון בחי' שבת בחי' עזה"ב דהיינו התבוננות, ואז יהי' נקרא בנין ירושלים אמן ואמן:

(שמעתי מהרב וכו' יום ב' עקב תקס"ו לפ"ק)

(שייך לתורה קמג)

כי איש הישראלי אם צריך לעצה אזי ישאל עצה מבנים קטנים או מבני הצדיקים וכו' הן בגשמי והן ברוחני כי שם גמר העצה ועל פיהם יהי' כל דבר שבעולם ועל ידם נמתקו הדינים, דהנה ידוע כי מקור העצה הוא בהחכמה המתפשט ומתהווה ע"י הדעת ונגמר ע"י הכליות כ"ש שהכליות יועצות כי הכליות הם כלי ההולדה להוציא מכח אל הפועל. וע"כ ישאל להצדיק בעצמו או לתלמידי הצדיקים וזולת לתלמידים של צדיקי אמת כי האדם אינו שואל בעצה אא"כ צר לו דהיינו כשהוא שרוי בצער ואינו יודע מה לעשות אם כך ואם כך ופעם הוא במקום דחוק יותר אשר אין יכול לנפות ימין ושמאל, וכשהוא שואל בעצה להצדיק אז הצדיק יתן לו עצה, אז ישאל לבני הצדיקים כי שם נמתקה העצה כי הדינים הם למטה ונקראים צמצומים וזה הוא מקום צר, והצדיק נותן לו עצה וממשיך חסד אל לאברהם להכליות היועצות והם נקראים בני הצדיקים כ"ש וכל בניך לימודי ה' ונאמר ה' צבאות יעץ וממתיק לו הדין ההוא ומרחיב לו המקום צר, ואפי' מבני הצדיקים:

וזהו שמוכא בזה"ק כי חסד אל היא נהירו דחכמתא היינו שהצדיק או בני הצדיקים על ידם נגמר העצה ונמתק הדין ומרחיבין לו המקום צר ויודע באיזה דרך להלך, ואפי' כשנותן לו עצה ואחר כך אינה טובה העצה הזאת אעפ"י כ"ש ישאל כי כבר נודע כי היסורים אשר המה צמצומים גדולים ודינים והם שורין למטה בבחי' רגלין הנקראים בחי' ארץ כ"ש הארץ הדום רגלי והיסורים הם התגלות אלקותו כ"ש יגלו שמים עונו וארץ מתקוממה לו וארץ היינו דינא דמלכותא נוקמת ממנו נקם ברית וזהו והארץ הדום רגלי:

אך יש שני מיני המתקת היסורים, המתקה אחת קודם ביאת היסורין עליו להמתיק הדין שלא יבוא עליו והמתקה שניה להגביהם ולקבלם בשמחה בכדי שלא יצאו לריק. וזה אם שואל בעצה להצדיק ואעפ"י כ"ש באו עליו היסורים ידע שמהשי"ת הם היסורים ויקבלם ויגביהם למעלה. ואם אינו שואל בעצה להצדיק אזי יוכל להיות מאותם שכתוב בהם אוולת אדם תסלף דרכו ועל ה' יזעף לבו. ועיקר הגבהת היסורים לקבלם ברוב שמחה וזהו המתקתם כי היסורים הם טובה גדולה ומתוקים מאד אחר אשר כבר עברו ובאו עליו כי השי"ת מצמצם שכינתו בתוך היסורים

* [בכח"י חיי"מ: בוא היסורין עליו ע' עצה...]

כל החכמות בשביל זה מותר לו לבנות, כי בוודאי יש לו חכמה וסימן לדבר ויעקב נסע סוכתה ויבן ע"י מצוות סוכה הותר לו לבנות ל"ב ר"ת לו בית לב זו התורה בית מבראשית וכו'.

שייך לסי' ער"ה בליקוטי ח"א המתחלת דע שכל מצוה וכו' נעשה ממנה נר וכו' ע"ש.

עתה שמעתי מאחד ששמע ג"כ זה הענין מפיו הק'. וביאר הדבר יותר קצת שאמר שיש אחד שגר שלו אינו יכול לדלוך כ"א איזה שעה. מחפש עם הגר אותה שעה שדולק. ואח"כ נכלה הגר ואין לו במה לחפש. ויש אחד שגר שלו דולק איזה שעות יותר ויכול לחפש יותר אבל אח"כ נפסק ויש שגר שלו דולק יום א'. ויש שדולק עוד יותר ויותר. אבל יש א' שיש לו הרבה נרות נפלאים כאלו שדולקים ומאירים לעולם ועד ואינם נכבים לעולם. והוא זוכה לחפש בגנויזא דמלכא תמיד לעולמי עד ולנצח נצחים אשרי לו. והנה מזה מובן שגם אנשים כשרים פשוטים זוכים בעוה"ב לחפש בגנויזא דמלכא אבל החיפוש שלהם הוא רק לפי שעה כפי המצות שלהם ובודאי גם זה הוא זכיה גדולה ונפלאה מאד מאד. כי אפי' כשמחפש בגנויזא דמלכא איזה שעה יוכל ג"כ למצוא שם אוצרות נפלאים שיוכל לחיות בהם חיי עוה"ב לנצח. אבל חיי יהיה רק כפי מה שימצא באותה השעה. אבל מי שזוכה שנרות מצותיו מאירין ודולקין יותר ויותר. בודאי ימצא רב טוב בגנויזא דמלכא יותר ויותר. וכן כל אחד ואחד כפי מה שנרות מצותיו דולקין יותר. אבל הצדיק הגדול זוכה לחפש תמיד בגנויזא דמלכא ונרות שלו לא יכבו לעולם ועד. ועוד יש בזה דברים בגו. ודי בזה:

שייך למה שאמר רבינו ז"ל על פ' אודיע אמונתך בפי שעיקר האמונה תולה בפה של האדם וכו' בלק"ת סי' מ"ד:

ראה זה מצאתי מכת"י החברים בביאור יותר קצת וז"ל:

בשנופל לאדם ספיקות באמונת הבורא ית"ש יאמר בפה מלא אני מאמין באמונה שלימה שהוא יחיד ראשון ואחרון. כי ידוע שיצה"ר נמשך מגבורות הנפולין ויש גבורות דקדושה שבהם ממתיקים הגבורות דקליפה והדיבור הוא בחי' גבורות דקדושה כמ"ש וגבורתך ידברו. נמצא כשיאמר אני מאמין כנ"ל הוא גבורות דקדושה וכוה הוא ממתיק את הספיקות שהוא בחי' גבורה דקליפה. והוא שאמרו בגמ' לעולם ירגזו אדם יצ"ט על יצה"ר דהיינו שבגבורות דקדושה ממתיק גבורות דקליפה. והוא שאמרו בגמרא שמי שרוצה שלא יהי' רגזן יהיה דיבורו בנחת, נמצא שהדיבור בנחת הוא אינו כ"כ רגוז. והשתיקה משתק הרגוז. אבל הדיבור בפה מלא הוא בחי' רגוז שהוא בחי' גבורה כנ"ל:

(כתב יד החברים והוא שייך לסימן רס"ג בחלק א'):

כי יש ב' מיני אכילת הבהמיות דהיינו שיש אדם שאוכל בתאוה גדולה כבהמה והמאכל הוא מאכל אדם. ויש אדם שאוכל כאדם אבל המאכל אינו מאכל אדם דהיינו שהניצוצות לא נתבררו

בהוספה והוי ההוספה כמו תוסף רוחם יגיעונו כמו מיתה. כמו שקודם מיתה ניתוסף באדם הרוח ואח"כ מת והולך ממנו הרוח. כן כשנאנח ניתוסף בו ההבל ואחר כך נפסק מן ההבל היינו שמתיר את עצמו מקו ההבל הטומאה ומקשר א"ע לקו ההבל הטהור ומקבל הבל וחיות מהבל הטהור נמצא שע"י אנוחה שנאנח על עוונותיו מתיר א"ע משורש הטומאה ומקשר א"ע לשורש הקדושה. וזה בחי' תשובה ששב מהטומאה להקדושה. נמצא שמקבל חיות חדש וגם הגוף נעשה חדש כי ארו"ל אנוחה שוברת כל גופו של אדם נמצא שנעשה גוף חדש. וזה פי' יש הבל אשר נעשה על הארץ וכו'. היינו יש צדיקים שעושים עבירות גדולות וזה מחמת ההבל היינו שתוהים על מעשיהם הראשונים ונאנחו על מעשיהם הטובים וע"י אנוחותיהם נפסקו משורש הבל הטהור להבל הטמא והבל הזה החמיאם. והוא הדין להיפך מה שרשעים עושים מצות גדולות כמעשה הצדיקים גם זה הבל היינו גם זה מחמת ההבל. היינו מחמת אנוחה שנאנחו על מעשיהם הרעים. וע"י אנוחה קשרו עצמן להבל הטוב כמס"ל עכ"ל רבינו. אות באות ממה שכתב בעת ילדותו:

ראה זה מצאתי מכת"י רבינו ז"ל בעצמו מענין התורה ויבן לו בית בסימן רסו

דע כשהעולם פוגמין במצות סוכה כשאין מקיימים אותה כראוי גורמין מיתה או חולאת לבהמות לשאר בעלי חיים הכל לפי הפגם. כי זה ההפרש שבין בני האדם ובין בעלי חיים כי שפעם של בני אדם יונקים ממקום בינה כמאמר חכז"ל שעשה לה דדים במקום בינה משא"כ בעלי חיים ששפעם יונקים ממקום הערוה, ובחינת סוכה היא בחינת אמא בינה דמסככא על כנהא ואנו יונקים ממנה. ובזאת המצוה אנו מובדלים משפע של בעלי חיים. וכשפוגמין במצות סוכה אזי יורדין עי"ז ממדרגת בני אדם ואין להם שפע ממקום בינה ויורדין למדרגות שאר בעלי חיים ונדהין שאר בע"ח מהשפע שלהם כיון שבני אדם לוקחין השפע שלהם ואזי הבע"ח מתים או נופלים בחולאים הכל לפי לקיחת השפע שלהם אם רב אם מעט, וזהו ולמקנהו עשה סוכות. היינו כי סוכות הוא חיים וקיום לבעלי חיים שישארו על מדרגת' כנ"ל. וכשבני אדם יושבי' בסוכות כראוי. עי"ז הם במדרגתן ובבחינת תורה כי התורה היא בחינת אל תמוש תורת אמך אם לבינה תקרא בשביל זה סמוך לסוכות אנו עושים שמחת תורה. וזה סיון ר"ת ויעקב נסע סוכתה ויבן כי בסיון נתנה תורה ואנו במדרגת התורה ע"י מצות סוכה כנ"ל:

דע שע"י מצוות סוכה כראוי מותר לו לעסוק בבנין ואינו מזיק לו לממונו כי ארו"ל העוסק בבנין מתמסכן. וטעם הדבר כי מה ענין העניות להבונה אך טעם הדבר כי מי שבונה בנין צריך לבנות בחכמה כ"ש בחכמה יבנה בית ובוודאי הבונה בחכמה לא יתמסכן ואדרבא יתעשר ויתקיים בו בחכמה יבנה בית וכו' ובדעת חדרים ימלאו. אבל מי שבונה בלא חכמה מענישין אותו בעניות ועי"ז יתבוה חכמתו בבחי' חכמת המסכן בזויה מדה כנגד מדה וע"י מצוות סוכה הוא במדרגת תורה כנ"ל והתורה הוא מקור

מה שכתוב בהתורה המדברת מגדל איסור גזילה וחמדה אפילו במחשבה (בס' ס"ט ח"א) פירוש על הגזל את חבירו.

שפי' יוליכנו אחריו אפילו למדי. דהיינו לימודי ה'. היינו הבנים וכו' ע"ש. שמעתי מפיו הק' שאמר שכך שמע שהי' לומדים כן הגמרא הנ"ל במקום ששמע:

שייך להתורה מלא כל הארץ כבודו (בליקוטי ח"א ס' קע"ב)

שמעתי מאיש א' מאגשיו ששמע מפיו הק' בביאור יותר קצת. והענין שהאדם צריך לבטל כל מדה ומדה עד שיתבטל לגמרי כאין ואפס. כי בתחילה צריך לבטל מדה זאת עד שתהי' כלא ממש. ואח"כ מדה אחרת עד שתהי' ג"כ. לא וכן כל המדות עד שיהיו כולם כלא הי'. וכפי מה שמבטלין כל מדה ומדה כן מאיר ומתגלה לו כבוד ה'. כי עיקר האור הוא כבודו ית' כמ"ש והארץ האירה מכבודו אך כשמעמידין דבר גשמי כנגד דבר רוחני עושה צל. וכפי גשמייות וגודל הדבר שעומד כנגד הדבר כמו כן נעשה צל כגון כשמעמידין מקל נגד אור השמש עושה צל קטן כפי מדת המקל. אבל כשמעמידין דבר גדול יותר נגד השמש עושה צל גדול יותר. וכן כשמעמידין בית גדול עושה צל גדול יותר ויותר. והצל הוא הסתרת והעלמת האור כידוע. וע"כ כפי מה שהאדם משוקע באיזה מדה ותאוה כמו כן עושה צל נגד אור כבודו ית' וכמו כן נעלם ממנו אורו ית' אבל כשמבטל המדות והתאוות כפי הביטול כן נתבטל הצל, וכמו כן נתגלה אור כבודו ית' עד שזוכה שיתבטל הצל לגמרי עד שיהי' הכל לא ואין ואפס. ואז יתגלה כבודו בכל הארץ. כי לא יהי' שום דבר שיסתיר האור ושיעשה צל כנ"ל וזהו מלא כל הארץ כבודו. ועי"ז נתגלה כבודו בכל הארץ כי אין דבר שיסתיר אור כבודו ית' ויעשה צל כנ"ל:

(מה שמצאתי מכתבי יד איש ולא נכתב כסדר ובתיקוני, ומה שהוצאתי משם העתקתי. וזהו):

וישב יעקב בארץ מגורי אביו בארץ כנען. אלה תולדות יעקב יוסף.

בתיב רגלי עמדה במישור במקלהים אברך ה'. רגל הוא בחי' אמונה שעליה עומדים כל המדות וכל התורה כולה כמ"ש במ"א. וכמ"ש בא חבקוק והעמידן על אחת וצדיק באמונתו יחיה כי האמונה יסוד ושורש כל התורה והעבודה. וצריך שיהי' האמונה ברורה וזכה בלי שום ערוב. שלא תהיה בבחי' ערב. ואמונה הוא צינור כל ההשפעות וכל הברכות כמ"ש איש אמונות רב ברכות. וע"י הכפירות אזי הקליפות הם נוטלין ח"ו ההשפעות והברכות. כי סביב רשעים יתהלכון שהם הכפירות שמסבבין את הקדושה דהיינו האמונה. וע"כ כשמניחין ח"ו הכפירות ליכנוס במוח אזי נפגם האמונה ח"ו ואזי הם נוטלין ההשפעות והברכות ח"ו. ועיקר הכפירות שבאין לאדם ומבלבלין את האמונה הם באים מגדלות. כי מי שיש בו גסות הקב"ה אומר אין אני והוא יכולין לדור. נמצא שע"י גדלות נסתלק הקב"ה ממנו ואזי באין כפירות שזהו בחי' הסתלקות השי"ת והסתרת פניו ממנו. וצריך כל אדם

כ"כ שראוי לאדם, אלא הוא מאכל בהמה. והאוכל משני המאכלים האלו בא לידי הקדחת. וז"ש הרכבת אנוש לראשינו דהיינו כשאנו במדריגה קטנה שאדם גדול ממנו שאנו אוכלים משני המאכלים הנ"ל. אזי באנו באש ובמים היינו קר וחם דהיינו קדחת. ואפי' הרופאים אומרים ג"כ כך שקדחת בא מן מאכל יותר וזה בגשמייות, וברוחניות ג"כ כך כי כשהאדם הוא בבחי' דעת אזי יש בו אהבה ויראה דקדושה. וכשנופל ח"ו מבחי' דעת אזי נופל לאהבה ויראה הנפולה. וכשאדם אוכל אחד משני המאכלים הנ"ל הוא נופל מבחי' דעת כי מותר האדם מן הבהמה אי"ן היינו בחי' דעת בחי' החכמה מאין תמצא. נמצא כשאוכל מאכלים כאלו הוא בחי' בהמה ונופל מבחי' דעת ונופל באהבה ויראה הנפולה. וז"ש הרכבת אנוש לראשינו. היינו כנ"ל אזי באנו באש ובמים דהיינו באהבה ויראה הנפולה:

שייך להתורה קשיא ר"ת שמע י"י קולי אקרא (בלק"ת ס' מ"ו) קודם תיבת ועב"פ השי"ת שומע קולי שזה ישועתו. שנ"ל שחסר שם.

והעיקר כי הצעקה בלבו בעצמה הוא בחי' אמונה כי אע"פ שבאים עליו כפירות גדולות וקשיות עב"ז מאחר שצועק עב"פ בלבו בודאי עדיין יש בו ניצוץ ונקודה מהאמונה הק' כי אם ח"ו לא הי' בו עוד שום נקודה מהאמונה כלל לא הי' צועק כלל נמצא שהצעקה בעצמה הוא בחי' אמונה והבן זה. וגם ע"י הצעקה זוכין לאמונה היינו שהצעקה בעצמה הוא בחי' אמונה כנ"ל רק שהאמונה הוא בקטנות גדול. וע"י הצעקה בעצמה יכול לזכות לאמונה היינו להעלות ולגדל את האמונה עד שיתלקו הקשיות ממנו. ואפי' אם אינו זוכה לזה עדיין אעפ"כ הצעקה בעצמה טוב מאד וכנ"ל:

מצאתי בספר ליקוטי מוהר"ן ענין א' שלא נדפס עדיין. וזהו:

דע שבכל דור ודור נתחדשין בו חלאים חדשים ר"ל בבחי' יוסף דעת יוסף מכאוב. היינו מחמת שבכל דור שבא מאוחר נתוסף הדעת של הפילוסופים. כי בכל דור באים על חכמות חדשות. ועי"ז יוסף מכאוב שנתחדשו חלאים חדשים ר"ל. ה' יצילינו:

שייך להתורה ס' י"ד המתחלת תקעו וכו'.

מה שכתוב שם באות ד' על מאריז"ל מפני מה ת"ח אין בניהם ת"ח. על שלא ברכו בתורה תחלה. שמעתי ממנו ז"ל עוד בזה. כי ההולדה נמשכת כפי המאכלים שאכל תחלה וכו'. וצריך כל אדם לברך ולקדש את בחי' התחילה דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה דהיינו האכילה וכל עסקיו וכו'. עד שימשיך ההולדה בקדושה ובטהרה כראוי. וזהו על שלא ברכו בתורה תחילה שלא ברכו וקדשו בקדושת התורה את התחילה. דהיינו מה שהוא תחילה וקודם לההולדה כנ"ל כי צריך לברך ולקדש את בחי' תחילת ההולדה הנ"ל בתורה. ואז יהיה גם בנו ת"ח וכנ"ל:

להשגיח בעינא פקוחא לראות שפלותו ורוממות הש"י. ובודאי לא יבא לגדלות וכפירות. וזהו ע"י שבת ע"י שמקבלין שבת בכבוד גדול ובקדושה כראוי. כי שבת הוא בחי' עין שע"י זוכין לראות שפלותו ורוממות הש"י. כי שין של שבת הוא תלת גוונים דעינא וכת הוא בחי' בת עין. ועי"ז זוכין לראות שפלותו. ע' במ"א שם מבואר יותר מזה (בסי' ע"ט בליקוטי מוהר"ן ח"א). נמצא שע"י שמירת שבת ניצולין מגדלות ואזי זוכין לאמונה כנ"ל. וזהו שארז"ל כל השומר שבת כהלכתו אפי' עע"ז כדור אנוש מוחלין לו. כי ע"י שבת משברין ומבטלין הכפירות שהם ע"ז וזוכין לאמונה כנ"ל. וע"י פגם אמונה דהיינו כפירות ע"ז עי"ז דינא שריא ח"ו כי כל זמן שיש ע"ז בעולם חרון אף בעולם וזה בחי' אלקים פגימת הלבנה. כי אלקים בחי' לבנה כמ"ש שמש ומגן ה' אלקים. והנה ארז"ל בעוה"ז לא כשאני נכתב אני נקרא. כי נכתב ביו"ד קא ונקרא בא"ד ולעוה"ב נכתב ונקרא ביו"ד קא. וזהו מחמת פגימת הלבנה שנמשך ע"י פגם האמונה כנ"ל. ע"כ א"א שיהיה הקריאה והכתיבה אחת כי מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לבנה. (פי' כי הקריאה והכתיבה הם בחי' תורה שבכתב ותורה שבע"פ שהוא בחי' ה' אלקים בחי' חמה ולבנה. בחי' שמש ומגן ה' אלקים. ומחמת שהלבנה נפגמת כעת ע"י פגם אמונה שהוא בחי' לבנה כנ"ל. ע"כ א"א שתהי' הקריאה והכתיבה כאחד כדי שלא תראה חמה פגימתה של לבנה. אבל לעתיד יתמלא פגימת הלבנה. ואז יהיה ה' אחד ושמו אחד ויהיה הכתיבה והקריאה אחד בשם יו"ד ק"א כנ"ל). נמצא שכל מה שהאדם זוכה לאמונה יתירה נתקרב ונתייחד יחוד יותר בחי' הוי"ה לשם אלקים ונכללים יחד כמו שיהיה לעתיד. ועקב הוא בחי' שמש שהוא בחי' הוי"ה ויצחק הוא בחי' אלקים בחי' לבנה. וזהו וישב יעקב בארץ מגורי אביו דהיינו שנתיישב ונתייחד בחי' יעקב בבחי' יצחק בחי' ה' הוא האלקים שנתייחד ה' עם אלקים חמה ולבנה. (וזהו בארץ כנען לשון הכנעה ושפלות כי זה זוכין ע"י שפלות שע"י זוכין לאמונה וכו' כנ"ל נ"ל). וזהו אלה תולדות יעקב יוסף. יוסף זה בחי' תוספת שבת כי ע"י שבת זוכין לשפלות. ועי"ז זוכין לאמונה שלימה שע"י נתמלא פגימת הלבנה ונתייחד הוי"ה עם אלקים בחי' יעקב ויצחק כנ"ל. וזה רגלי עמדה במישור כשזוכין לאמונה ישרה בשלימות

בלי שום ערוב. גם במקהלים אברך ה' כי אז אוכל לברך ולהזכיר שם הוי"ה כי אז יתמלא פגימת הלבנה ויהיה ה' אחד ושמו אחד. ויהיה הכתיבה והקריאה אחת ונזכה לברכו במקהלים בשם הוי"ה ב"ה בחי' במקהלים אברך ה' כנ"ל ועי"ז נמשך שפע טובה וברכה כנ"ל: וזהו בחי' נר חנוכה. כי שמן הוא בחי' חכמה בחי' עינים כמ"ש ותפקחנה עיני שניהם. ופרש"י ע"ש החכמה נאמר וע"י עיני החכמה זוכין לראות שפלותו. ועי"ז זוכין לאמונה שלימה כנ"ל. וזהו ששיעור נר חנוכה עד שתכלה רגל מן השוק רגל זה בחי' אמונה כנ"ל וצריך להשגיח בעיני שכלו עד שיברר האמונה שהוא בחי' רגל מן השוק שהוא מקומות החיצונים בחי' כפירות כי ע"י בחי' שמן של נר חנוכה בחי' שכל זוכה לראות שפלותו ועי"ז זוכין לאמונה שלימה כנ"ל:

עוד מצאתי מכ"י החברים.

דע שיש חן שמי שיכול להשתמש בזה החן הוא יכול לעשות שאלת חלום ולידע עתידות ע"י החלומות. כי בכל החלומות בודאי יש בהם עתידות רק שיש בהן כמה פסולת ותבן כשארז"ל כשם שא"א לבר בלא תבן כך אין חלום וכו'. וגם יש חלומות ברורים כמ"ש בחלום אדבר בו. ומי שיש לו זה החן הנ"ל חלומותיו צודקים בודאי אלא שאפי' כששומע חלום מאחר שמספר לו אזי נופל התבן והפסולת מן החלום ועי"ז שומע רק החלום המבורר. ועי"ז יכול לפתור החלום ולידע העתידות מהם. ויוסף היה לו זה החן בחי' בן פורת יוסף בן פורת עלי עין. לשון חן כשפרש"י עי"ז היה חלומותיו צודקים כי השתמש תמיד בחלומות ופתר אותם מחמת שהיו חלומותיו צודקים ונכתבו בתורה. גם עי"ז היה יכול לפתור חלומות כמ"ש בתורה:

בענין תורה רנ"ו המתחלת שם אתה וכו' עיין בחיי מוהר"ן נסיעתו לארץ ישראל אות ח':

בענין התורה תקעו תוכחה סי' ח' אות ו' עיין חיי מוהר"ן שיחות השייכים להתורות אות מג:

לענין מ"ש בליקו"ת סי' ג' שהמחשבה ביד האדם וכו' עיין חיי מוהר"ן שה"ל אות מ"ד:

הסכמות

אלו ההסכמות כבר ניתנו על ההדפסה הראשונה, שנדפס זה הספר הקדוש בק"ק אוסטראה בחיי רבינו המחבר זצוק"ל, בצירוף שאר ההסכמות מגדולי גאוני וחסידי הדור, ומרוב ענוותנותו העצום לא אבה להדפיסם, ומרוב הזמן נאבדו רוב ההסכמות. וכעת מדי עברי באמתחת הכתבים לחפש אחר חידושים חדשים שלא נדפסו מקודם, מצאתי דאיתי לידי אלו השלשה הסכמות משלשה גאוני מצוקי ארץ האלה, בכתיבת ידם וחתיתם ממש, כאשר הנה בידינו, אמרתי מאת ה' היתה זאת להדפיסם, ויכתבו בספר ויוחקו, יתנו עדיהן ויצדקו: (העתק מההדפסה השניה):

הסכמת הרב הגאון המפורסם החריף ובקי בחדרי תורה, המאיר עיני חכמים נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק, ק"ש מוהר"ר מאיר זצ"ל אב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק בראד והקרייז:

אם אמנם שכבר גדרתי בעדי מימים ימימה מלהיות עולה בהסכמה על הדפסת ספרים חדשים להביא תחת מכבש הדפוס מחמת כמה טעמים הכמוסים אשר בלבי חקוקה, אך כעת הנה יד שלוחה אלי מן חד מבני חבריא ה"ה הרב המופלא ומופלג בתורה ובחסידות המפורסם מוהר"ר נחמן נ"י, הגדול בשם טוב גידולי הקודש זרע קודש מחצבתו נכד לה"ה הרב המפורסם בתורה ובחסידות ידיו רב לו בעשר ידות בוצינא קדישא חסידא ופרישא קדוש יאמר לו כל רז לא אנם ליה מו"ה ישראל בעש"ט ז"ל, והרב מוהר"ר נחמן הולך בעקבות אבותיו הקדושים ועשה חיבור לטהרה על דברי מאמרים אשר בש"ס שהמה סתומים וצריכים לדורשם. ואף שלא היה לי פנאי לעיין עליו, אך אפס קצתו ראיתי שהרב הג"ל טרח ביגיעה רבה לפענח כל נעלמים ועל מה אדניו הוטבעו חיכו ממתקים מה מתוק מדבש היוצא מהאר"י קדוש יאמר לו רבינו האר"י ז"ל, ולזאת נמנית במנין הראוי שכבר קדמוני הרבנים מובהקים גדולי זמנינו להביא החיבור של הרב מוהר"ן לבית הדפוס, גם ידי תיכון עמהם. וכל המסייע לדבר מצוה מן ה' יהיה שכרו כפול מן השמים, כי היכי דלעביד נייח נפשיה של הרב מוהר"ן הג"ל להחיש מעשהו להוציא מחשבתו מכח אל הפועל, ואצ"ל שלא לגרום ח"ו היזק להרב מוהר"ן הג"ל. וכל השומע לדברינו אלה ישכון בטח ושאנן ויהי הודו כוית רענן ויזכה לראות בביאת משיח צדקינו אשר שמו יגון. הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה אור ליום ג' כ"ה לחודש שבט תקס"ח פה ק"ק בראד יע"א:

הסכמת הרב הגאון המפורסם החריף ובקי בחדרי תורה, המאיר עיני חכמים נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק, ק"ש מוהר"ר מאיר זצ"ל אב"ד ור"מ ומ"ץ בק"ק בראד והקרייז:

אם אמנם שכבר גדרתי בעדי מימים ימימה מלהיות עולה בהסכמה על הדפסת ספרים חדשים להביא תחת מכבש הדפוס מחמת כמה טעמים הכמוסים אשר בלבי חקוקה, אך כעת הנה יד שלוחה אלי מן חד מבני חבריא ה"ה הרב המופלא ומופלג בתורה ובחסידות המפורסם מוהר"ר נחמן נ"י, הגדול בשם טוב גידולי הקודש זרע קודש מחצבתו נכד לה"ה הרב המפורסם בתורה ובחסידות ידיו רב לו בעשר ידות בוצינא קדישא חסידא ופרישא קדוש יאמר לו כל רז לא אנם ליה מו"ה ישראל בעש"ט ז"ל, והרב מוהר"ר נחמן הולך בעקבות אבותיו הקדושים ועשה חיבור לטהרה על דברי מאמרים אשר בש"ס שהמה סתומים וצריכים לדורשם. ואף שלא היה לי פנאי לעיין עליו, אך אפס קצתו ראיתי שהרב הג"ל טרח ביגיעה רבה לפענח כל נעלמים ועל מה אדניו הוטבעו חיכו ממתקים מה מתוק מדבש היוצא מהאר"י קדוש יאמר לו רבינו האר"י ז"ל, ולזאת נמנית במנין הראוי שכבר קדמוני הרבנים מובהקים גדולי זמנינו להביא החיבור של הרב מוהר"ן לבית הדפוס, גם ידי תיכון עמהם. וכל המסייע לדבר מצוה מן ה' יהיה שכרו כפול מן השמים, כי היכי דלעביד נייח נפשיה של הרב מוהר"ן הג"ל להחיש מעשהו להוציא מחשבתו מכח אל הפועל, ואצ"ל שלא לגרום ח"ו היזק להרב מוהר"ן הג"ל. וכל השומע לדברינו אלה ישכון בטח ושאנן ויהי הודו כוית רענן ויזכה לראות בביאת משיח צדקינו אשר שמו יגון. הכ"ד המדבר לכבוד התורה ולומדיה אור ליום ג' כ"ה לחודש שבט תקס"ח פה ק"ק בראד יע"א:

נאום הק' מאיר בא"א מ"ו הגאון המנוח מו"ה צ"ה זללה"ה חפ"ק הג"ל והגליל יצ"ו:

שמוע שמעתי אפרים, זה ימים כבר קל זיע סגיא דמשבחין ביה בדרכ נחמן דאדם גדול הוא בתורה ובחסידות, איש קדוש מבין חידות, יודע תעלומות חכמה ושושן סודות, מפענח נעלמים ומגלה רזים במקרא תלמוד ואגדות, ירושה היא לו מאבותיו אבות מכלל דאיכא תולדות, שכן יונק מגידולי הקודש חומר מגזע האלקי המפורסם הבעש"ט זלה"ה איש חמודות, וזרעו לברכה זרע קודש שמם ומועשיהם עליהם מעידות, כי האנשים אנשי מדות, מושכים הלבבות בחבלי מוסר השכל משמחי לב ומאירות עינים וכושל ברכים יקומון ועל רגליו מעמידות. ונפק מבנייהו אילנא רברבא ותקיפא ורב נחמן חסידא שמי', ואמליך וכתב שופרא ושבחא ופרושי דקראי ואגדות דרבה בר בר חנה, זה פרישתו לקדושה כהאי תנא דבעי כוונה. אלו ואלו בנועם מנעימים, נאהבים ונעימים, לקרואים והולכים לתומם. ערבים על אוזן שומעת מחליל ותופת, מתוקים מדבש ונופת. והרב החסיד הג"ל בקש זאת מידי למחמי חתימת ידי אכתב' כתוב הדר בקודש נאדר. ואם אמנם אני איני כדאי ששלח אלי ובפרט כי איככה אוכל וראיתי בדברים העומדים ברומו של עולם, ולא באתי במשפט על כל נעלם, תמן מתלין מתליא ארייוותא קומיכון ואתון שאלין לתעליא. אפס כי עז אהבתי כמים רבים לא יוכלו לכבות, חבר אני לכל יראי השם וכל קדושו ואוותה נפשי לעשות רצון צדיק כ"ב. אמרתי ויהי מה ארוצה, לפי השעה הנחוצה. והצצתי ראשי פרקים, כמציץ מן החרכים. ומצאתי בהם דברים של טעם, לחם סתרים ינעם. וכל מה שבתוכו מצטרף לקודש. ונשאתי את ידי להיות מסכים הולך על דבר גדולי הדור אשר קדמוני, ונמצאתי לאשר בקשוני. וחזינא לאצטרופי בצירוף דרבנן, קדישי עליונין, לתורה ולתעודה, ועל ספיר גזרתם ידי הדה גזירה, ותופסת עד עשרה שנים מיום העלותו על מזבח הדפוס וזר הקרב יירא לנפשו מחמת תנינים וראש פתנים. ושומע לדברי חכמים, ינחל בטוב תמימים. דברי זעירא דמן חברייה חותם על דבר אמת לסדר והסירותי מחלה מקרבך ולמספר ימך אמלא לפ"ק בראד.

הק' אפרים זלמן מרגליות מבראד.

הסכמת הרב הגאון החסיד הקדוש המפורסם, בוצינא קדישא נר ישראל, עמוד התורה, פטיש החזק, ק"ש מוהר"ר אברהם חיים זצ"ל אב"ד דק"ק ולאמשוב בעל מחבר ספר אורח לחיים:

הנה קבלתי מכתב אדם גדול בענקים, ואדמהו ואכנהו ולא ידעתי, ה"ה הרב הגדול בוצינא קדישא מופת הדור נר ישראל, פטיש החזק, קדושת שם החסיד המפורסם בנן של קדושים מחו' מוהר"ר נחמן נ"י, ובקש שאסכים על הדפסת ספרו הקדוש. וראיתי בו, ובמעט דבש שהמעמתי האירו עיני, וראיתי שאין צריך להסכמותי, ובפרט שכבר הסכימו גדולי הדור גאוני זמנינו, אך אין מסרבין לגדול, ובאתי כיהודא ועוד לקרא. והגני גזר בגזירת התורה לכל יסוג שום אדם מגבול שנבלו הראשונים עשר שנים מיום דלמטה, ולהשומע יונעם.

הכ"ד המדבר לכבוד התורה, יום ה' ה' שבת תקס"ח לפ"ק, פה ק"ק ולאמשוב:

הק' אברהם חיים בהרב מוהר"ר גדליה זלה"ה:

בעת מצאנו באמתחת תלמידיו הקדושים עוד שתי הסכמות משני עמודי עולם קדושי עליון המגיד דק' קאזניץ והחזוה מלובלין אמרנו טוב להדפיסם ג"כ לקיים מ"ש אל תמנע טוב מבעליו כו' וזכות הצדיקים הק' יגינו עלינו ועל כל ישראל ובא לציון גואל בבי"א:

הסכמת האדם הגדול בענקים, בהיר הוא בשחקים, כבוד הרב הגאון האמיתי, זקן ויושב בישיבה, איש אלקים, מופת הדור, עטרת תפארת ישראל חסידא, סבא קדישא, אספקלריא המאירה, לו נפתחו שערי אורה, בנגלה ובנסתר ידיו רב לו, תהלתו מלאה ארץ, כקש"ת מו"ה ישראל זצלה"ה מגיד מישרים דק"ק קאזניץ בעמ"ח ספר עבודת ישראל ושאר ספרים:

לבו חזו מפעלות אלקים אשר פעל ועשה איש חי רב פעלים מקבצאל שקיבץ על יד זקוקין דנורא ובעורין דאשא אשר לקט במאמרים אומר לגלגולת איהו יאה וגולתיה יאה ליקוטי אמרים דברים נפלאים ונורא הוא סביביו, ששלח אלי חד מן ידידי ה"ה הרב המאור הגדול בנן של קדושים מופת הדור גדול מרבן שמו נודע בשערים מו"ה נחמן נ"י נכד לרבינו הק' בעש"ט זצלה"ה אשר רוצה להעלות על מזבח הדפוס להוציא לאור תעלומות חכמה, וראיתי בהם דברים ערכים נעימים וחדודים עמוקים מאד איש לפי ערכו. ומה נכבד היום אשר יצא לאור דברים כאלו אשר להם דומיה תהלה. והגני מן המסכמים להעלות על הדפוס דברים יקרים מפז ומפנינים וראוים להכניסם לפני ולפנים. אמנם מדאגה מדבר פן יקום איש או אשה ויעשה כמתכונתה ע"י עצמו או ע"י גירא דיליה, לכן הנני גוזר בגזירת נחש למותא דרבנן וליקום בארור כל משך י' שנים מיום גמר הדפסה, ולהשומע יונעם ותבוא עליו ברכת טוב. יום ג' דלת שבט תקס"ח לפ"ק, פה ק"ק קאזניץ יצ"ו.

נאום ישראל בהמנוח מו"ה שבתי מ"מ דפה ק"ק הנ"ל

הסכמת הרב המאור"ג הקדוש, עטרת תפארת ישראל, מגורה המהורה אור שבעת הימים, אור בהיר בשחקים אור צח ומצוחצח, אור ממיר ונעלם, קודש הקדשים, המפורסם בכל קצוי תבל לשם ולתהלה מו' יעקב יצחק מלובלין זצלה"ה בעמח"ס דברי אמת ושאר ספרים:

הנה יד כתובה אלי באצבע אלקים חרות, אשר שלח אלי חד מן קאמייא, הלא הוא מחותני, חביבי וידידי, הרב המאור הגדול, איש קדוש, מופת הדור, נר ישראל, פטיש החזק, עמוד התורה, מו"ה נחמן נ"י, ליקוטים המלאים לה אמיר מלא וגדוש ביראת אלקים בדברים מושכלים שכל אלקים, ועיינתי בהם על נכון, והנה מאד ישרו בעיני דברים נכבדים כאלו ולית דין צריך בושש, כי הדברים מאלהם יעידון ויגידון דבר אמת לאמיתו לפי עניינו ודברי אלקים חיים. והנה האי גברא רבא לא צריך לדידי ולא לדכותי, כי מה אני ומה חיי שפל ונבזה חדל אישים ומעולם לא הלכתי בגדולות ובנפלאות ממני ליתן הסכמה על ספרים חדשים, אמנם לאהבת האמת אמרתי ענוותנותיה דמר גרמא לי, והנני מן המסכמים להוציא לאור תעלומות חכמה, והנני לא אבא על הלכותא אשר יעשה כמותה בהדפסה בערך עשרה שנים מיום דלמטה כי בלא זה ליקום בארור אשר ישיג וכו', ולהשומע תבוא עליו ברכת טוב. היום יום גימל כ"ו ימים לחודש טבת תקס"ח לפ"ק פה לובלין. כ"ד האוהבו הגם שאינני יודעו ומכירו ומצפה טובתו ובריאותו ושלומו תמיד.

יעקב יצחק במוהר"ר אברהם אליעזר הלוי הורוויץ:

הקדמה הראשונה שהיה נדפס בלקוטי מוהר"ן דפוס ראשון בחיי רבינו ז"ל:

הקדמת המסדר והמביא לבית הדפוס:

ישמחו הצדיקים וחסידיו הדור אתם ראו שמעו לא נאמר אלא ראו כי ה' נתן לכם מטמון בעולם להשמיע דברים העומדים ברומו של עולם לגלות אוזן מדברים עליונים ונעלמים הקדמות יקרות נפלאים ונוראים ממקור חיים מקור עליון המה נובעים דרושים עליונים ומתוקים לחיך ובלב קבועים דרך חכמה וצחות מטעים מטעמים והנה הכל תוכחת מוסר ודרך חיים ההוגה בו עיניו ישא לשמים ויאמר זה הוא מקור מים חיים הנוזלים מן לבנון, ברק השנון, ולהלביש בחלוקא דרבנן, למען כל אחד לפי השגתו יקח שמץ מנהו ובלבם רושם ישאר, כי הנה נא ידעתי בעצמי אנכי איש בער, מחכמת התורה ואף משכל אנושי נבער, ואין די באר, ובעת העתקתי זה הספר, אחזוני צל פחד וחפר, ובהטעמי דברים המתוקים כדבש מיער, הנה הלב לשמים בוער, והנני מחשב אם זה באיש כמוני, אשר מימי לא טעם אף לחם עוני, מה יאמרו הגבורים הצוללים במים אדירים, וכל ימיהם אוכלים לחם אבירים, ושאו לשמים עיניהם לברכו על כל ברכה אשר ברא בעולמו ככה, ואין להאריך בשבחי הספר הקדוש הלזה כהוא מרגיאת כל מה דאת משבחה את פוגם במעלתה, וכי הנה פה קדוש מדבר הוא ניהו הרב החסיד בוצינא קדישא בעל המחבר ומפיו יוצאים הדיבורים שלא להדפיס ההסכמות וחרמות אשר מונח תחת ידו מכמה גאונים ומנינו על משך עשר שנים כדרך כל חובר חיבור מחמת שאין בהם תועלת, ואף לדברי תורה מחשבה מועלת כל זמן שהספר אינו נמכר וחסרונו לא נתמלא מהוצאות אשר על הדפוס עלה, מי הוא זה אשר יעלה על לבו להדפיס שנית ולהרבות ולפזר ממנו ספק אתי ספק לא אתי לידו ממנו, אף מי שאין בו דעת קונו הלא לא יפקיר ממנו ואם כן הוא רחוק משכר ולהפסד קרוב כי דרך המסכמים דברים לעבור ולהרבות בתוארי המחבר ובין כוכבים ישימו קינו לארוב ומצפון תנשא הרוח להוליד התנשאות רוח ועבודתו יוליך הרוח ולעתיד מה יהנה כאשר אין בפיו מענה ואין פרקליט אשר בפניו יענה וכאשר הוא מהנמנע שלום יענה ורעה אליו לא תאונה וכשמוע דברים כנים ונפתל בהם אינם, אמרתי גם אני הלא מי קטן ממני להבין דברי הספר כמוני ואף כי חדל אנכי מאישים לא עלי הוא האשם לעבור את פיו קודש הקדשים שבחי הספר לבאר אין די באר על ידי איש בער אשר מחכמה נבער ואשמור דרך חיים משתוקי בשתים הוא סמא דכולא על דברים קדושים כאלה על כן אוחילה ואירא שבחי הספר לספרה, ואוהבי אמת רודפי צדק אשר יבאו ביתה לבדוק ידונו אותי לכף זכות אף אם יראו מעוות כי אין דפוס בלא טעות, וגם לא נעתק מכתב יד אחד רק השומעים ביום שמעם כתבו כל אחד ואחד ואין מלט מהכתב למכתב שלא תהא אויה שגיאה מלבד אשר יחדש מהדפוס וההגהה ועלי ידי יחדרו את אשר יעדרו ואל ישימו עלי חטאת אשר נואלתי בכל האפשרי והייתי נוהר ונפתל לא נפתלתי לזאת עד כה מילתי ועל ה' אישים תקוה כי הוא יהיה בעזרתי גם עד זקנה ושיבה אל יעזבינו אין פרץ ואין צוהה ברחובותינו ויבא משיח צדקנו במהרה בימינו אכ"ר:

בה דברי המעתיק והביא לבית הדפוס הק' נתן בלא"א נפתלי הירץ מנעמריב הכירה חתן הרב החסיד המפורסם הגאון האמיתי הרב המאה"ג מוהר"ר דוד צבי זצוק"ל שהיה אב"ד ומרא דאתרא בק"ק קרעמניץ וקודם פטירתו נתקבל לראב"ד ומד"א בק"ק מאהולב יצ"ו:

מפתח עפ"י סדר התורות

ע	ויהי ביום השמיני	כט	האי נברא דכעי איתתא	מסימן א' עד ס' מ"ז כולם נאמרו על מאמרי רבב"ח
עא	קשה מאד להיות מפורסם	ל	מישרא דסבינא	
עב	להתחזק בכל פעם נגד היצח"ר	לא	אית לן בירא	א אשרי תמימי דרך
עג	כי תעבור במים	לב	אד' שפתי תפתח	ב אמור אל הכהנים
עד	רומה על השמים	לג	מי האיש החפץ חיים	ג אקרוקתא
עה	יברכנו אלקים	לד	ואתם תהיו לי ממלכת כהנים	ד אנכי ה' אלקיך
עו	ויהי אחר הדברים	לה	אשרי העם זרקא	ה בחצוצרות
עז	והיה ה' למלך	לו	בקרוב עלי מרעים	ו קרא את יהושע
עה	ויתן עוז למלכו	לז	דרשו ה' ועוזו	ז משפטים אמונה
עט	בטח בה'	לח	מרכבות פרעה וחילו	ח ראיתי מגורת זהב
פ	ה' עוז לעמו יתן	לט	ונתתי עשב	ט תהומות יבסיומו
פא	עלו זה בנגב	מם	אלה מסעי	י משפטים המחאת כף וריקודין
פב	הנעלבים וכו'	מא	ריקודין	יא אני ה' הוא שמי
פג	מתן בסתר	מב	וירא בצר להם	יב תהלה לדוד
פד	במה הארכת ימים	מג	להתרחק מדיבורים של רשע	יג אשרי העם להמשיך השנחה שלימה
פה	פוסעים א'	מד מה מו	מחאת כפיים בתפילה	יד תקעו להמשיך שלום
פו	פוסעים ב'	מו	ואכלתם אכול ושבו	טו מי שרוצה למעום מעם אור הננו
פז	תתן אמת ליעקב	מח	על אשר מעלתם	מסימן מז עד ס' יט על מאמרי משתעי
פח	המכסה שמים בעבים	מט	לשמש שם אוהל בהם	
פט	ותחסרהו	נון	הצילה מחרב נפשי	מז ר' יוחנן מישתעי
צ	אנכי אשמח בה'	נא	אמר ר' עקיבא	יז ויהי הם מריקים שקיהם
צא	ויהי ידיו אמונה	נב	הניעור כלילה	יח קרטליתא
צב	ע"י מה שאדם נע ונד	נג	ה' הרעת	
צג	מו"מ באמונה	נד	ויהי מקץ זכרון	מסימן יט עד ס' כג על ספרא דצניעותא
צד	זכר חסדו ואמונתו	נה	אבא שאול אומר ארץ ישראל	
צה	כשפרנסו הדור	נו	וביום הביבורים	יט תפלה לחבוקוק
צו	זומם רשע לצדיק	נז	שאלו את ריב"ק	כ ט תיקונין
צז	אלקים אל דמי	נח	תלת נפקין מחד	כא עתיקא טמיר וסתים
צה	גל של עצמות	נט	היכל הקודש	כב חותם בתוך חותם
צט	ואתחנן	סמך	פתח ר' שמעון	
ק	ענין בעם של צדיקים	סא	חדו ר' שמעון	מסימן כג עד ס' לב על סבי דבי אתונא
קא	בקרוב עלי מרעים ב	סב	ויסב אלקים	
קב	אתה תהי' על ביתי	סג	סוד כוונת המילה	כג צוית צדק
קג	כל המונע חלכה וכו'	סד	בא אל פרעה	כד אמצעיתא דעלמא
קד	בשביל שאמר משה וכו'	סה	ויאמר בועז אל רות	כה אחוי לן מנא
קה	עזי וזמרת י"ק	סו	ויהי נא פי שנים	כו רציצא א'
קו	אשרי משכיל אל דל	סז	ויבן ה' את הצלע	כז רציצא ב' שלום
קז	כי תצא למלחמה	סח סט	חומר איסור בעם וגזילה	כח בני לן ביתא

לקוטי

מוֹתֵר"ן

קח	זבחי אלקים רוח נשברה	קח	מדת היראה	קמח	צריך לנסוע להצדיק	קפח	צריך לנסוע להצדיק
קט	יש הבל	קט	חצות	קמט	ליזהר מעצבות ועצלות	קפט	ליזהר מעצבות ועצלות
קי	לא ימוש	קי	דמות דיוקנו של אביו	קן	ויענו כל העם	קצ	ויענו כל העם
קיא	ראש בני ישראל	קיא	סגולה לזרע של קיימא	קנא	נ"ע ונ"י עולמות מרנישין בלב	קצא	נ"ע ונ"י עולמות מרנישין בלב
קיב	צהר תעשה לתיבה	קיב	כשבא נשמה קדושה לעולם	קנב	מעלת דיבור אמת של הצדיק	קצב	מעלת דיבור אמת של הצדיק
קיג	ונפרעין מדעתו וכו'	קיג	ענין קבלת פני ת"ח	קנג	המחשבה יש לה תוקף גדול	קצג	המחשבה יש לה תוקף גדול
קיד	המכסה שמים בעבים	קיד	להעלות יראות נפולות	קנד	מי שרוצה כבוד הוא שומה	קצד	מי שרוצה כבוד הוא שומה
קטו	ויעמוד העם מרחוק	קטו	אריכת אפים ע"י א"י	קנה	בצר הרחבת לי	קצה	בצר הרחבת לי
קטז	צדקה מציל מעבירות	קטז	לב מהור	קנו	אל תעש תפלתך קבע	קצו	אל תעש תפלתך קבע
קז	מה שקשה לישן במוצאי שבת	קז	כל הנהנה מד"ת	קנו	לה"ר פונם עניוות	קצז	לה"ר פונם עניוות
קיח	כשלומד טוב לפרש בל"א	קיח	כמה בני אדם סיפרו	קנח	כשא' צועק	קצח	כשא' צועק
קיט	יכולה היא שתרחם	קיט	דע שיש אמצעי	קנט	אלמן	קצט	אלמן
קך	מה שצריכין לנסוע להצדיק	קך	הדפק נוקש באדם	קס	המעם שהצדיקים	ריש	המעם שהצדיקים
קכא	אז אמרתי הנה באתי	קכא	המחלוקת מנביה וכו'	קסא	בפסח צועקין בתפלה	רא	בפסח צועקין בתפלה
קכב	וגם נצח ישראל	קכב	בימי המגיד ז"ל	קסב	כל מי ששכלו קמן	רב	כל מי ששכלו קמן
קכג	העיקר לקשר עצמו להצדיק	קכג	לפעמים מונח הדיבור	קסג	מסיפורי דברים של הנשים	רג	מסיפורי דברים של הנשים
קכד	זמרו למי שמנצחין אותו ושמה	קכד	לענין סיפורי דברים של הצדיק	קסד	מעלת הצדקה	רד	מעלת הצדקה
קכה	אכלוהו היום	קכה	ואהבת לרעך כמוך	קסה	תיקון למקרה לילה	רה	תיקון למקרה לילה
קכו	וי לזרא כד תסתלק	קכו	כשהעולם אצל הצדיק	קסו	תעיתי כשה אובד	רו	תעיתי כשה אובד
קכז	שמירת הבגדים	קכז	דע והאמין	קסז	כל הדיבורים	רז	כל הדיבורים
קכח	כחלינהו לעיני'	קכח	גדלות	קסח	צופה רשע לצדיק	רח	צופה רשע לצדיק
קכט	ארץ אכלת יושביה	קכט	והיה עקב	קסט	תפילות כנגד תמידין	רט	תפילות כנגד תמידין
קל	כל הגדול מחבירו	קל	ה' מה רבו צרי	קע	מו"מ באמונה	רי	מו"מ באמונה
קלא	להתירא מן הכבוד	קלא	ורבים מישני אדמת עפר	קעא	מה שנוסעין על ר"ה לצדיקים	ריא	מה שנוסעין על ר"ה לצדיקים
קלב	מעין דנפיק מאתר חד	קלב	כל החסרונות	קעב	מחאת כף	ריב	מחאת כף
קלג	ואורח צדיקים כאור נוגה	קלג	ע"י הכתב	קעג	דע שיש שם	ריג	דע שיש שם
קלד	עבודה גדולה לומר תורה	קלד	נא רפא בנימ' וכו'	קעד	בדורות הראשונים	ריד	בדורות הראשונים
קלה	כי אקח מועד	קלה	בכ' מתוך שמחה	קעה	כ"ד מיני פדיונות	רטו	כ"ד מיני פדיונות
קלו	אל תדין את חברך	קלו	לגרש הרוח שמות	קעו	ביטול הטבע אם כל חי	רטז	ביטול הטבע אם כל חי
קלז	חלקי ה'	קלז	ויאמר ה' סלחתי בדברך	קעז	זכרו תורת משה	ריז	זכרו תורת משה
קלח	לך אמר לבי	קלח	ווידוי דברים	קעה	דע שלפעמים	ריח	דע שלפעמים
קלט	צדק לפניו יהלך	קלט	תענית מכמל מחלוקת	קעט	בצע אמרתו	ריט	בצע אמרתו
קמ	וביד כל אדם יחתום	קמ	סגולת הפדיון	קפ	יש כמה דברים יקרים	רכ	יש כמה דברים יקרים
קמא	אם יזכה שירגיש כאב חטאיו	קמא	כשמתקשרים בקשר	קפא	ע"י שנותנין מעשר	רכא	ע"י שנותנין מעשר
קמב	מי שא"א לו ללמוד	קמב	כל מה שמדברים בספירה	קפב	צריך להיות תמיד בשמחה	רכב	צריך להיות תמיד בשמחה
קמג	לקבל עצה מהצדיק	קמג	הצדיקים יושבין בעיגול	קפג	כשהצדיק צריך לבקש	רכג	כשהצדיק צריך לבקש
קמד	אין אדם מת וחצי וכו'	קמד	אור ישר ואור חוזר	קפד	אפילו הרחוקים מן הצדיק	רכד	אפילו הרחוקים מן הצדיק
קמה	אין אדם מת ב'	קמה	כד ישראל אשתל'מו בעובדיהו	קפה	כשהריאה בשלימות	רכה	כשהריאה בשלימות
קמו	עדות ה' נאמנה	קמו	מה שמספרין מופתים	קפו	מה שהרשעים מזמרים וכו'	רכו	מה שהרשעים מזמרים וכו'
קמז	עזות דקדושה	קמז	ולך ה' החסד	קפז	יהיו כחציר גנות	רכז	יהיו כחציר גנות

לקוטי

מוֹתֶרֶן

5

כ	כי ינצו אנשים	רסח	כשאין האדם מסתכל על התכלית	רכח	כשהקב"ה מסתכל בנשמה
כא	כשמחדשין חידושי תורה	רסט	מדירת הצדיק	רכט	דע שיש עצים
כב	בענין ההכנעה	ער	כמו שיש התעוררות	רל	להכיר בפנים של התלמיד
כג	בענין השמחה	רעא	עזות דקדושה	רלא	בשעה שאומרים וצבא וכו'
כד	מצוה גדולה להיות בשמחה	ערב	היום אם בקולו תשמעו	רלב	בשעה שאומר הללו
כה	התבודדות	רעג	דע שיש בנים	רלג	כשמתגברים מחשבות זרות
כו	להרחיק משכרות	רעד	דע שיש רשעים	רלד	סיפורי מעשיות מצדיקים
כז	מי שהוא פרנס	ערה	דע שכל מצוה	רלה	מי שהולך ונחלק
כח	יש חילוקים בין התורות	רעו	אכילת שבת	רלו	מי שנוהג רבנות בכשרות
כט	כשאירע שאלה	רעז	צדיק כתמר יפרח	רלז	עיקר הניגון
ל	כשבא ספר חדש	רעה	על חליף טוב	רלח	כשב' אנשים מחולקים
לא	ע"י הנגינה האדם ניכר	רעט	יש שאומרים תורה מלמעלה למטה	רלט	ומגיד לאדם מה שיחו
לב	יש צדיקים גנוזים	רפ	מי שצריך לדון בד"ת	רמ	כל ההשפעות
לג	ויחד יתרו	רפא	אפילו אדם פשוט	רמא	כשיש דינים ח"ו
לד	ויחד יתרו ב'	רפב	אומרה לאלקי בעודי	רמב	א"א דקליפה
לה	לומדי תורה	רפג	יש ב' צדיקים	רמג	כל השירים קודש
לו	תיכף כשנעשה ספר	רפד	קבעת עתים לתורה	רמד	מי שמעורב בין העכו"ם
לז	ממתים ירך ה'	רפה	מעמה כי טוב סחרה	רמה	יש חדרי תורה
לח	לפעמים הגדול הולך	רפו	שערי גן עדן	רמו	לפעמים צריכין גדלות
לט	לכו חזו מפעלות ה'			רמז	ענין תיקון
מם	מי שיודע מא"י		חלק ב'	רמח	סיפורי מעשיות מצדיקים
מא	מופתיו ומשפטי פיהו	א	תקעו ממשלה	רמט	עיקר הגבורה בלב
מב	כי אני ה' רופאך	ב	ימי חנוכה	רג	דע שכל מיני צער
מג	ע"י חלישות הלב	ג	פדיון נפש	רגא	דע שע"י מלחמות
מד	האמונה תולה בפה של אדם	ד	ואת העורבים צויתי	רגב	כשיש אחדות בין הצדיקים
מה	בענין בני אדם	ה	תקעו אמונה	רגג	מיעוט שינה
מו	מסירת נפש	ו	ע"י זיעה טובה	רגד	עינים הם דברים גבוהים
מז	סכנה לומר תורה	ז	כי מרחמם ינהגם	רגה	כשהאדם מאמין בהצדיק
מח	להיות עקשן גדול בעבודת ה'	ח	תקעו תוכחה	רגו	שם אתה
מט	לפי גדולת הש"י	ט	אל אשר יהיה שמה הרוח	רגז	כי תבא בכרם
נון	המחשבה ביד האדם	יוד	מה שהעולם רחוקים מהש"י	רגח	רבים רודפי
נא	היצה"ר נוקש באדם	יא	ויצא יצחק לשוה בשדה	רגט	כשאדם מתבודד
נב	מה שקשה קשיות	יב	איה מקום כבודו	רס	השם הוא הנפש
נג	גודל יקרת המחשבה	יג	כשהולקין על האדם	רסא	כשנופל אדם ממדרגתו
נד	הבחירה ביד האדם	יד	רבים לוחמים לי	רסב	ע"י התחדשות התורה נעשין נהרות
נה	רווח העוה"ז	טו	אלו המתפארים	רסג	חולי תקדחת ר"ל
נו	כשיש להאדם לב	טז	הקשו	רסד	צדקה הוא תיקון הברית
נז	כשצדיק גדול מגלה תורה	יז	לשמות בשבת	רסה	מעם שבירת כלי חרס וכו'
נח	יש בני אדם שאומרים	יח	סכנה להיות מפורסם	רסו	ולמקנהו עשה סוכות
נט	יש זריז ונשכר	יט	עיקר התכלית תמימות	רסז	שבועות הוא רפואה

קח קו	מענין חידושי תורה	פ	בראשונה כל מי שרוצה לתרום	ס	כשיש מלחמות
קז	מענין מיאוס התאוה הכלליות	פא	כשאדם משמח א"ע	סא	הש"י למעלה מהזמן
קח	מענין מעשה בני אדם	פב	כי תצא למלחמה	סב	אלה מסעי
קט	מענין קבר הבעש"ט ז"ל	פג	ע"י תיקון חברית	סג	דע כי יעקב אבינו
קי	מענין הבחירה	פד	דע שעיקר התחברות להש"י	סד	מה שהנדידים הם משונעים
קיא	מעלת התפילה	פה	אנוזים	סה	כשמקנאין קנאת ה' צבאות
קיב	לענין התחזקות	פו	מקוצר רוח	סו	הצדיק מוכרח לעשות תשובה
קיג	מי שרק מתנוצץ לו הש"י	פז	כוונות אלול הם תיקון חברית	סז	בראשית לעיני כל ישראל
קיד	עוצם פנים החרהור ח"ו	פח	צריך ליוהר שלא לאכול פרי	סח	עיקר שלימות הצדיק
קידך	הי' לו התחזקות לילך זמן גדול בדרך אחד	פט	הדעת משרך	סט	מה שנותנין ברכה
קמו		צ	מעם שבירת כלי חרם	ע	כי מי שגדול יותר
קמז	סיפר כשהי' בא"י	צא	וידבר אלקים	עא	חבלים נפלו לי בנעימים
קיו	מה שמבלבל את האדם	צב	תיקון למקרה לילה	עב	לראות א"ע עם הצדיק
קיח	לענין חידושי תורה	צג	לענין המחלוקת	עג	תחלים מסוגל לתשובה
קיט	מענין ייסורי העוה"ז	צד	ענין ר"ה	עד	אחר פורים קורין פ' פרה
קכ	מענין כוונות		התחזקות הרבה להתבודדות ושיחה בינו לבין קונו	עה	הסתכלות פני הצדיקים
קכא	התחזקות לענין תפילה	צה	צו צו צו צט ק	עו	ישראל נעשין אדונים לבעליהם
קכב	לענין מ"ז שבתפילה	קא	ע"י אמירת תיקון חצות	עז	רצועה היתה יוצאת
קכג	מקוה אינה מזקת	קב	ענין בועז ורות	עז	בענין הנהגת הפשיטות
קכד	המקום גורם לענין הרהור תשובה	קג	בשעת התפילה	עח	הקול קול יעקב
קכה	מענין אמירת תהלים	קד	הי אוהב עבודות פשוטות	עט	

מפתח תורות מכתב יד

עמוד ח	על תורה ערה	עמוד א	כשרואה אדם שהקליפות
עמוד ח	על תורה מד תנינא		התאות מתגברים עליו
עמוד ח	על תורה רסג	עמוד ב	אודך ביושר לבב
עמוד ח	על תורה מז תנינא	עמוד א	על תורה סב
עמוד ט	בכל דור ודור נתחדשין חלאים	עמוד ב	על תורה סד
עמוד ט	על תורה יד	עמוד ג	על תורה נא
עמוד ט	על תורה סט	עמוד ד	על תורה יג
עמוד ט	על תורה קעב	עמוד ו	רב לכם סוב את החר
עמוד ט	וישב יעקב	עמוד ו	על תורה קמג
עמוד י	דע שיש חן	עמוד ז	על תורה קט
עמוד ג	על תורה רנו - ח - ג	עמוד ח	על תורה רסו

מפתח עפ"י סדר פרשיות השבוע

בראשית,	סי' ח, יט, כב, לח, סו, קיח, (ח"ב), א, סו, סו.	מצורע,	סי' ג.
נח,	סי' ט, ס, קיב, (ח"ב) סו.	אחרי,	סי' עה, (ח"ב) פג, (כיסוי דם).
לך,	סי' יד, לא, ס, סב, רעו.	קדושים,	סי' כז, כט, לו, קסה.
וירא,	סי' י, כה, ס, עו, (ח"ב) יב.	אמור,	סי' ב.
חיי שרה,	(ח"ב) סי' פו.	בהר,	סי' יח.
תולדות,	סי' א, מא, עד, (ח"ב) ח.	בחוקותי,	סי' יח, כ, מד, נה, נח, עה.
ויצא,	סי' יב, פב.	במדבר,	ליק"ה הל' ברכת הפירות, ה"ה. על המאמרים פו, פח.
וישלח,	סי' א, כז, לד, רסו.	נשא,	סי' ד, (ווידוי דברים), עח, קעח, (ווידוי דברים).
וישב,	סי' א, פ, רלד.	בהעלותך,	סי' כא, נו, קה, קעד.
מקץ,	סי' יוד, יז, נד, פ, צו, קכ, (ח"ב) ב, ז.	שלח,	סי' לו, מז, קכט, קפו.
ויגש,	סי' ב, נג, נז, סב, קלה, קפא.	קרח,	סי' י, מו, (מחלוקת קרח) קפא, (ח"ב) א, ד.
ויחי,	סי' ב, ט, יט, קמה, קפא.	חוקת,	סי' כ, נה, קא, רמה.
שמות,	סי' יח, ל, (ח"ב) עג.	בלק,	סי' ט, ל, לו, נה, נו, קלה.
וארא,	(ח"ב) סי' פו.	פנחס,	סי' ח, י, נו, סז, רמא, רעה, (ח"ב) ד, ט.
בא,	סי' ג, סד.	מטות,	סי' ד, מז, קג, קד, קנו.
בשלח,	סי' מ, כז, לח, סב, צא, (ח"ב) עט.	מסעי,	סי' מ, (ח"ב) סב.
יתרו,	סי' ד, קטו, קצ, ריט, (ח"ב) לג, לד, עב, צא.	דברים,	סי' לד.
משפטים,	ז, יוד.	ואתחנן,	סי' ד, ח, נו, צט, קנג, רנא, (ח"ב) מ.
תרומה,	ב, (ח"ב) עא.	עקב,	סי' כב, לט, מד, מז, נה, קסט, (ח"ב) מ.
תצוה,	סי' קלא.	ראה,	סי' יא, לו, קיט, קעב.
תשא,	סי' ד, ס.	שופטים,	ו, נו, נז, רפו.
ויקהל,	רסו, (ח"ב) סו.	תצא,	סי' ב, יב, נט, קז, רנו, רפ, (ח"ב) פב.
פקודי,	סי' ב, ע.	תבא,	סי' ה, רנט.
ויקרא,	סי' קח (קרבן עולה) רפב, (ח"ב) יב. (קרבן עולה).	נצבים,	סי' מד, (ח"ב) עה.
צו,	סי' מט, (היא העולה).	וילך,	סי' ו, נו.
שמיני,	סי' ה, מא, ע.	האזינו,	סי' נה, נו, סז, קכג.
תזריע,	(ח"ב) סי' ד, ה.	וזאת הברכה,	ד, כט לד, נט, ס, סט, רפ.

לקוטי

מוהר"ן

מפתח התפילות שנתחברו על פי התורות בספר לקוטי תפלות ב' חלקים

לידע על ידם כל תורה בליקוטי מוהר"ן איזה תפלה שייך לה:

מתורה א' עד תורה ע' בליקו"מ קמא ומתורה א' עד תורה י"ב בליקו"מ תנינא הסימנים שבליקו"מ ובלקוטי תפלות שוים ומשם ואילך

אינם בסדר. ע"כ יש לעיין במפתחות אלו ועל ידם אפשר למצוא המבוקש בנקל:

חלק א'

תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה
השמטה	ח"ב מז	קלג	קטו	קפו	קבו	רלד	קה
עב	צב	קלה	צט	קפח	קכז	רלה	קמ
עד	צג	קלו	קטז	קפט	קכח	רלט	קמא
עה	צד	קמא	פה	קצ	קכט	רמב	עה
עו	פב	קמב	ק	קצא	קל	רמה	קג
עח	פ	קמג	קיז	קצב	קלא	רמז	קמב
עט	פא	קמד	קא	קצג	פז	רנ	קמג
פ	צה	קמה	קב	קצד	קלב	רנא	עט
פב	צו	קמט	פח	קצה	קלג	רס	קמד
פד	קח	קנב	פו	רו	פג	רסג	קנא
צא	קט	קנה	פד	רו	קלד	רסד	קנב
צז	צז	קנו	קיח	רט	עד	רסו	קמה
קא	קי	קנו	צא	רי	עה	ערב	קו
קה	עא	קנט	קיט	ריא	עו	ערה	קמו
קח	צח	קס	קכ	ריב	קלה	רעז	קז
קט	עב	קסה	קכא	ריג	קלו	רעט	קמז
קי	קיא	קסט	קכב	רטו	קד	רפ	קמח
קיח	קיב	קעח	פט	רכא	עז	רפב	צ
קכג	קיוג	קפ	קכג	רכה	קלז		
קכט	עג	קפד	קכד	רכו	קלח		
קל	קיד	קפה	קכה	רכח	קלט		

חלק ב'

תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה	תורה	תפלה
השמטה	ח"א קמט	כו	כג	נו	נב	עח	לט
יד	טו	כז	כד	ס	נג	פא	מ
טז	מז	כט	נ	סא	לב	פב	מא
טז	זי	ל	כה	סו	נד	פג	מב
זי	יג	לב	כו	סז	לג	פד	מג
(זי)	יח	לד	כז	עא	לד	פו	מד
יט	יד	לט	כח	עב	לה	פט	מה
כ	יט	מ	כט	עג	לז	צ	מו
כב	כ	מד	נא	עד	לז	צא	נו
כג	כא	מו	לו	עו	נה		
כה	כב	נ	לא	עז	לח		

מפתח רמזים על התורות בספר ליקוטי הלכות על התורות

מספר ליקוטי הלכות לכל הד' חלקים או"ח יו"ד ח"מ אה"ע אשר על ידם ידע כל מעיין בספר ליקוטי מוהר"ן קמא ותנינא וסיפורי מעשיות ושיחות הר"ן שאחר הספורי מעשיות וספר המדות כל מאמר ומאמר ושיחה איזה הלכה שבכל חלקי לקוטי הלכות בנויים עליהם למען ידוע צמאוננו ועל ידי המפתחות אלו ימצא בנקל כל מה שירצה.

יו"ד בשר שנתעלם מן העין ב'. יו"ד חלב ודם א'. יו"ד מליחה א'. יו"ד סימני בהמה וחיה טהורה א'. יו"ד דברים היוצאים מן החי א'. יו"ד סימני עוף טהור א'. יו"ד תולעים א'. יו"ד בצים א'. יו"ד בשר וחלב א'. יו"ד תערובת א'. יו"ד מאכלי עכ"ם א'. יו"ד הכשר כלים א'. יו"ד נותן טעם לפגם א'. יו"ד יין נסך א'. יו"ד מילה א'. יו"ד עבדים א'. יו"ד גרים א'. יו"ד חדש ד'. יו"ד ערלה א'. יו"ד כלאי הכרם א'. יו"ד כלאי בהמה א'. יו"ד בכור בהמה טהורה א'. יו"ד חלה א'. יו"ד תרו"מ א'. יו"ד ראשית הגז א'. חו"מ טוען ונטען א'. חו"מ אומנין א'. חו"מ שכירות פועלים א'. חו"מ העושה שליח לגבות חוב ב'. כ' מ' תיקונין. או"ח דברים הנוגעים בסעודה ד'. יו"ד לא ילבש ב'. חו"מ גזילה ה'.

כ"א עתיקא ממיר וסתים. או"ח סוכה א'. או"ח חנוכה ה'. יו"ד גילוח ה'. יו"ד פדיון פטר חמור ג'. חו"מ אפטרופוס ב'.

כ"ב חותם בתוך חותם. או"ח נשיאת כפים ד'. או"ח ערובי תחומין ד'. יו"ד ביצים ד'. יו"ד כבוד רבו ות"ח ב'. יו"ד ס"ת ב'. אה"ע פ"ו ד'. חו"מ הלואה ג'. חו"מ שלוחין ב'. חו"מ מתנה ה'. חו"מ נוקי ממון ג'. חו"מ חובל בחבירו ד'. חו"מ מעקה ושמירת הנפש ד'.

כ"ג צויתת צדק. יו"ד רבית ב'. יו"ד רבית ג'. יו"ד גילוח ד'. אה"ע יבום א'. חו"מ שותפים ד'. חו"מ גניבה ב'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור א'.

כ"ד אמצעותא דעלמא. או"ח נפילת אפים ד'. או"ח הודאה ו'. אבה"ע אישות ד'.

כ"ה אחוי לן מנא. או"ח ברכת הריח וברכת הודאה א'. או"ח חנוכה א'. יו"ד מאכלי עכ"ם ג'. יו"ד ע"א ג'. יו"ד חוקת העכ"ם ב'. חו"מ גביית חוב מקרקעות ג'. חו"מ מקח וממכר ב'. חו"מ מתנה ד'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור ב'.

כ"ו רציצא. יו"ד ביצים א'.

כ"ז רציצא. יו"ד קרחה וכ"ק ג'.

כ"ח בני לן ביתא. או"ח ברכת המזון ה'. חו"מ חלוקת שותפים ב'.

כ"ט האי גברא דאזיל ובעי איתתא. או"ח ציצית א'. או"ח תפילין א'. או"ח סעודה א'. או"ח יוה"כ א'. או"ח סוכה א'. יו"ד חוקת עכ"ם א'. יו"ד מעונן ומנחש א' יו"ד לא ילבש ג'. יו"ד כלאי בגדים א'. חו"מ פריקה וטעינה א'. חו"מ נחלות א'.

ל' מישרא דסכינא. או"ח השכמת הבוקר ד'. או"ח חוה"מ א'. או"ח תענית א'. יו"ד ביצים ג'. יו"ד בשר וחלב ה'. יו"ד גילוח א'. יו"ד גילוח ג'. יו"ד לא ילבש א'. יו"ד נדה א'. יו"ד מלמדים א'. יו"ד פדיון בכור ב'. חו"מ דינים א'. חו"מ אומנין ב'. חו"מ נזיקין ד'. אה"ע גיטין ד'.

ל"א אית לן בירא. או"ח נשיאת כפים ג'. או"ח נפילת אפים א'. או"ח הודאה ה'. יו"ד דם א'. יו"ד צדקה א'. חו"מ נחלות ג'. חו"מ אומנין ד'.

ל"ג מי האיש החפץ חיים. או"ח יו"ט ב'. או"ח חנוכה ג'. או"ח פורים ד'. חו"מ הלואה ה'.

ל"ד ואתם תהיו לי ממלכת כהנים. או"ח תפילין ב'. או"ח נשיאת כפים א'. או"ח נשיאת כפים ה'. או"ח ברהמ"ז ג'. יו"ד נדרים א'. יו"ד מלמדים ד'. יו"ד גרים א'. יו"ד חלה ב'. חו"מ הונאה ב'.

א' אשרי תמימי דרך. חו"מ פקדון ד'.

ב' אמור אל הכהנים. חו"מ נחלות ד'.

ג' אקרוקתא. חו"מ אפטרופוס ג'.

ד' אנכי. או"ח יו"ט א'. יו"ד כלאי הכרם ב'. אה"ע כתובות א'. חו"מ גביית חוב מיתומים ד'. חו"מ גביית חוב מקרקעות ב'. חו"מ מצרנות ב'. חו"מ שלוחין א'. חו"מ נוקי ממון א'.

ה' בחצוצרות. או"ח תפילין ד'. או"ח בציעת הפת ג'. או"ח פסח ח'. או"ח ספירה ד'. יו"ד חלה ג'. חו"מ העושה שליח לגבות חוב ב'. חו"מ חזקת קרקעות ג'.

ו' קרא את יהושע. או"ח שבת ז'. או"ח ספירת העומר א'. או"ח חוה"מ ב'. או"ח ר"ה ד'. יו"ד שחיטה א'. חו"מ שליחות והרשאה ב'. חו"מ הונאה ג'. חו"מ אבידה ומציאה ב'.

ז' ואלה המשפטים. או"ח הודאה ב'. או"ח פסח ז'. יו"ד גילוח ד'. י'. חו"מ חזקת קרקעות ב'. חו"מ פקדון א'. חו"מ גזילה א'.

ח' מנורת זהב. או"ח ציצית ד'. או"ח תפילה א'. או"ח פסח ג'. או"ח חנוכה ב'. חו"מ העושה שליח לגבות חובו ג'.

ט' תחומות יבסימו. או"ח ר"ה א'. או"ח חנוכה ו'. חו"מ דיינים ב'. חו"מ דיינים ג'. חו"מ נוקי שכנים ה'. חו"מ חלוקת שותפים ד'. חו"מ גניבה ה'. י' ואלה המשפטים. או"ח ביהכנ"ס א'. חו"מ גביית מלוה ד'. חו"מ ערב ב'.

י"א אני ה' הוא שמי. או"ח ביהכנ"ס (משא ומתן) ו' כ"ד. או"ח ד' פרשיות. יו"ד סימני עוף טהור ג'. יו"ד כלאי אילן א'. יו"ד כלאי בהמה ב'. חו"מ חובל בחבירו א'.

י"ב תחלה לדוד. יו"ד תלמוד תורה א'. יו"ד תלמוד תורה ג'. יו"ד ראשית הגז ה'.

י"ג אשרי העם. או"ח השכמת הבוקר ב'. או"ח שבועות א'. אה"ע קידושין ג'. חו"מ אבידה ומציאה ג'. חו"מ אפטרופוס א'. חו"מ שאלה א'. חו"מ גניבה א'.

י"ד להמשיך שלום. או"ח בציעת הפת ה'. יו"ד שחיטה ג'. יו"ד כיבוד או"א ג'. יו"ד שילוח הקן ג'. יו"ד ערלה ה'. חו"מ שותפים ב'. חו"מ פריקה וטעינה א'. חו"מ אפטרופוס א'. חו"מ שוכר ב'.

ט"ו אור הגנוז. או"ח תפילין ג'. חו"מ הרשאה ג'.

ט"ז רבי יוחנן משתעי. או"ח ביהכנ"ס ב'. יו"ד נדה ב'.

י"ז ויהי הם מריקים שקיהם. או"ח ברהמ"ז א'. או"ח לולב ואתרוג ב'. או"ח פורים ב'. יו"ד טריפות א'. יו"ד בשר שנתעלם מן העין ב'. יו"ד חלב ודם א'. יו"ד חלב ודם ג'. יו"ד בהמה וחיה טהורה ד'. יו"ד מתנות כהונה א'. חו"מ טוען ונטען ה'. חו"מ מתנה א'. חו"מ הפקר ונכסי הגר א'.

י"ח רבי יונתן משתעי. יו"ד מעונן ומנחש ג'. אה"ע כתובות ב'.

י"ט תפלה לחבקוק. או"ח תפילין א'. או"ח נשיאות כפים א'. או"ח נפילת אפים א'. או"ח ברהמ"ז וב"פ (חלום) ב'. או"ח תפלת ערבית ב'. או"ח חוה"מ א'. או"ח שבועות ב'. או"ח סוכה ב'. יו"ד שחיטה ב'. יו"ד טריפות א'.

ס"ד בא אל פרעה. או"ח תפילת המנחה ד'. יו"ד חוקות עכו"ם ג'. יו"ד נדה ב'. יו"ד כלאי בגדים ג'. חו"מ פקדון ג'.

ס"ה ויאמר בועז אל רות. או"ח נט"י שחרית ד'. או"ח ק"ש א'. או"ח שליח צבור. או"ח ברכת הריח ג'. או"ח תפילת ערבית ד'. יו"ד מילה ה'. חו"מ נזקי שכנים א'. חו"מ מצרנות א'. חו"מ מצרנות ג'. חו"מ חכירות וקבלנות א'.

ס"ו ויהי נא פי שנים ברוחך. או"ח כה"ר ה'. או"ח תפילת המנחה ג'. או"ח ר"ה ב'. יו"ד הכשר כלים ד'. יו"ד שבועות א'. חו"מ עדות א'. חו"מ נזקי שכנים ג'. חו"מ מתנת שכ"מ ב'.

ס"ז ויבן ה' אלקים את הצלע. יו"ד מזוזה ג'. יו"ד שילוח הקן א'. אבה"ע קידושין א'. חו"מ אבידה ומציאה א'. חו"מ חובל בחבירו ג'.

ס"ח חומר איסור גזילה. חו"מ שכירות פועלים ד'. חו"מ נזיקין א'.

ס"ט חומר איסור גזילה. או"ח מו"מ א'. יו"ד ריבית א'. יו"ד פדיון בכור א'. חו"מ גביית מלוה א'. חו"מ גביית חוב מיתומים א'. חו"מ חזקת מטלטלין א'. חו"מ חזקת קרקעות א'. חו"מ שותפין א'. חו"מ מתנה א'. חו"מ גזילה א'.

ע' ויהי ביום השמיני. או"ח יו"ט ה'. חו"מ חזקת מטלטלין ד'.

ע"ב להתחזק בבל פעם כנגד היצא"ר. יו"ד שילוח הקן ד'.

ע"ד רומה על השמים אלקים. חו"מ מתנה ה' בראשי פרקים.

ע"ה יברכנו אלקים. או"ח ביהכנ"ס ד'.

ע"ו ויהי אחר הדברים. או"ח משא ומתן ד'.

ע"ח ויתן עוז למלכו. יו"ד תרו"מ ג'.

ע"ט במח בה' ועשה טוב. יו"ד סימני עוף טהור ב'. חו"מ טוען ונטען ב'.

פ"ב הנעלבים ואינם עולבים. חו"מ חזקת קרקעות ד'.

קכ"א או אמרתי הנה באתי. חו"מ פקדון ה' אות י"א.

קל"ג ואורח צדיקים כאור נזנה. יו"ד כלאי בגדים ד'.

קנ"ט שכינה. או"ח תפילה א'. חו"מ מקח וממכר ג'.

קע"ב כל החסרונות מהאדם עצמו. יו"ד צדקה ג'.

קע"ג ע"י הכתב. אבה"ע גיטין ב'. חו"מ הלואה א'.

קע"ט תענית מבטל המחלוקת. או"ח ברכת הראיה וברכות פרוטות ד'. יו"ד ריבית בראשי פרקים ה'.

קפ"ה כד ישראל אשתלימו בעובדיהו. יו"ד בכור בהמה טהורה ד'.

קפ"ח צריך לנסוע להחזיר אבירתו. חו"מ טוען ונטען ד'.

ר"ה תיקון למקרה לילה. אבה"ע פ"ו והל' אישות ג' מאות ט"ז.

רט"ו כ"ד מיני פדיונות. או"ח ברכת השחר ה'.

רנ"ג דע שכל מיני צער. או"ח נטילת ידיים שחרית ב'.

רנ"ג מעושי שינה. או"ח שבת ה' ט"ז.

רס"ו מיתת בהמות וחיות בלא זמן. יו"ד ס"ת א'. יו"ד מזוזה א'. חו"מ גביית מלוה ב'. חו"מ מקח וממכר ד'. חו"מ מעקה ושמירת הנפש א'. חו"מ מעקה ושמירת הנפש ב'.

רע"ז צדיק בתמר יפרה. או"ח עירובי תחומין א'. יו"ד בשר שנתעלם מן העין ג'.

רפ"פ מי שצריך לדון לפני דיינים בדין תורה. חו"מ דיינים ד'. חו"מ ערב א'. חו"מ מקח וממכר א'. חו"מ הונאה א'.

רפ"ב אומרה לאלקי בעודי. ליקוטי הלכות בהקדמה. או"ח השכמת הבוקר א'. יו"ד ראשית הגז ד'. אה"ע פ"ו ג'. חו"מ חכירות וקבלנות א'.

ל"ה אשרי העם זרקא. או"ח מו"מ ב'. או"ח תפילת המנחה א'. או"ח ק"ש שעל המטה ב'. חו"מ גזילה ד'. חו"מ נזיקין ב'. חו"מ נזיקין ג'.

ל"ו בקרוב עלי מרעים. או"ח ברכות התורה א'. או"ח ק"ש ד'. או"ח ק"ש שעל המטה א'. או"ח פסח ה'. יו"ד יין נסך ד'. חו"מ נזקי שכנים ב'.

ל"ז דרשו ה' ועוזו. או"ח ברכת הפירות ג'. יו"ד שחיטה ב'. יו"ד שחיטה ד'. יו"ד אבר מן החי א'. יו"ד כבוד או"א א'. יו"ד חדש ג'.

ל"ח מרכבות פרעה וחילו. או"ח ר"ה ג'.

מ' אלה מסעי. או"ח ע"ת ג'.

מ"ב וירא בצר להם. חו"מ חזקת מטלטלין ה'.

מ"ד מה שמבין כף אל כף בתפילה. או"ח נטילת ידיים ב'. או"ח ברכת הפירות ב'. או"ח ר"ח א'.

מ"ו מחאת כף. יו"ד תרו"מ ד'.

מ"ז ואכלתם אכול ושבע. או"ח ברהמ"ז ב'. או"ח פורים א'.

מ"ח על אשר מעלתם. חו"מ כח והרשאה א'.

מ"ט לשמש שם אוהל בהם. או"ח תפילת המנחה ז'. או"ח ראשי פרקים לתפילת המנחה. או"ח ר"ח ד'. יו"ד נדרים ג'. יו"ד מילה ב'.

נ' הצילה מחרב נפשי. יו"ד טריפות ג'.

נ"א אמר ר' עקיבא. יו"ד אבר מן החי ג'. יו"ד רבית ה'. יו"ד שבועות א'. יו"ד שבועות ב'. יו"ד עבדים ב'. חו"מ עדות ב'. חו"מ שלוחין ג'.

נ"ב הניעור בלילה. או"ח תפילת ערבית ג'.

נ"ד ויהי מקץ. או"ח ברכת הפירות א'. או"ח ברכות פרוטות והטבת חלום ה'. יו"ד טריפות ב'. יו"ד קרחה וכ"ק א'. יו"ד מלמדים ג'. יו"ד בכור בהמה טהורה ב'. יו"ד ראשית הגז ב'. חו"מ חזקת מטלטלין ב'. חו"מ שוכר ג'.

נ"ה אבא שאול אומר. או"ח פורים ה'.

נ"ו וביום הביכורים. או"ח נטילת ידיים שחרית א'. או"ח ברה"ש א'. או"ח קרה"ת א'. או"ח נט"י א'. או"ח ברהמ"ז א'. או"ח ערובי תחומין ב'. או"ח ר"ח ג'. או"ח פורים א'. יו"ד הכשר כלים ג'. אב"ע גיטין א'. אבה"ע יבום ב'. אבה"ע סוטה א'. אבה"ע אונס ומפתח א'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור ג'. חו"מ נזקי ממון ב'.

נ"ז שאלו את ר' יוסי בן קיסמא. או"ח שבת ו'. או"ח פסח ו'. אבה"ע יבום ג'.

נ"ח תלת נפקין מחד. או"ח פסח א'.

נ"ט היכל הקודש. או"ח מו"מ א'. או"ח פורים ו'. יו"ד תערובות ה'. יו"ד פדיון פ"ח א'. יו"ד גרים ג'. חו"מ גביית מלוה ג'. חו"מ כח והרשאה ד'. חו"מ מתנה א'. חו"מ שכירות פועלים ד'.

ס' פתח ר' שמעון. או"ח תפילת ערבית א'. או"ח שבת א'. יו"ד יין נסך ב'. יו"ד נדרים ה'. יו"ד בכור רבו ות"ח א'. יו"ד מלמדים א'. יו"ד פדיון פטר חמור ב'. אבה"ע קידושין ב'. חו"מ גניבה ג'.

ס"א חדי ר' שמעון. או"ח ר"ח ז'. או"ח תענית ד'. או"ח סוכה ז'. או"ח הו"ר ב'. יו"ד שחיטה ה'. יו"ד הכשר כלים ב'. יו"ד כלאי בהמה ג'. אבה"ע פ"ו א'. אבה"ע גיטין ג'. חו"מ פקדון ה'. חו"מ גזילה ב'.

ס"ב ויסר אלקים. או"ח השכמת הבוקר ג'. או"ח תענית א'. יו"ד חלב ודם ד'. יו"ד חדש א'.

ס"ג סוד כוונת המילה. יו"ד סימני עוף טהור ד'. יו"ד דגים א'. יו"ד שילוח הקן ה'.

לקוטי

ליקוטי מוהר"ן תניינא

א' תקעו ממשלה. או"ח ציצית ג'. או"ח ברכת הריח ב'. או"ח ר"ח ב'.
או"ח סוכה ה'. או"ח ח"ג בהשמות. יו"ד ערלה ד'. חו"מ הלואה ב'. חו"מ
גביית חוב מלקוחות ה'. חו"מ הרשאה ה'. חו"מ ערב ה'. חו"מ שלוחין ד'.
ב'. ימי חנוכה. או"ח נשיאת כפים ב'. או"ח בציעת הפת ב'. או"ח הודאה
א'. או"ח פסח ד'. יו"ד כלאי בהמה ד'. חו"מ שותפים בקרקע ב'. חו"מ פריקה
וטעינה ד'. חו"מ פקדון ב'.
ד' ואת העורבים. או"ח ראשי פרקים להלכות תפלה ו'. או"ח קרה"ת
ד'. או"ח קדיש. או"ח בה"ר וב"פ (שהחיינו). ג'. או"ח תפילת המנחה ב'. או"ח
שבת ב'. או"ח חוה"מ ג'. יו"ד דגים ג'. יו"ד כלי היין א'. יו"ד גילוח ב'. יו"ד
פדיון בכור ד'. יו"ד תרו"מ ב'. חו"מ ערב ג'. חו"מ שומר שכר ב'.
ה' תקעו אמונה. או"ח שבת ד'. או"ח ע"ת ה'. או"ח ר"ח ו'. או"ח
יוהכ"פ ב'. או"ח סוכה ג'. או"ח הו"ר א'. או"ח פורים ג'. יו"ד חלב ודם ב'. יו"ד
דגים ה'. יו"ד בכור או"א א'. יו"ד כלאי בגדים ב'. יו"ד בכור בהמה טהורה ג'.
חו"מ דיינים ה'. חו"מ טוען ונטען ג'. חו"מ הפקר ונכסי הגר ב'. חו"מ הפקר
ונכסי הגר ד'. חו"מ נזיקין ה'. חו"מ מאבד ממון חבירו ומסור ד'.
ו' כי מרחמם ינהגם. או"ח ק"ש ג'. או"ח נט"ו ג'. או"ח נט"ו ו'. או"ח
שבת ג'. או"ח פסח ט'. או"ח סוכה ד'. או"ח ח"ג בהשמות. יו"ד אבר מן החי
ב'. יו"ד בהמה וחיה טהורה ב'. יו"ד דגים ב'. יו"ד תולעים ב'. יו"ד נדרים ד'.
יו"ד מלמדים ב'. יו"ד ת"ת ב'. יו"ד פדיון בכור ה'. יו"ד ראשית הגז ג'. אבה"ע
פ"ו ב'. חו"מ גביית חוב מיתומים ה'. חו"מ חזקת מטלטלין ג'. חו"מ שותפים
בקרקע ה'. חו"מ מתנת שכיר מרע ג'. חו"מ פריקה וטעינה ב'. חו"מ נחלות ב'.
חו"מ שכירות פועלים ב'.
ח' תקעו תוכחה. או"ח השכמת הבוקר ה'. או"ח ציצית ה'. או"ח ציצית
ז'. או"ח קרה"ת ו'. או"ח ביהכנ"ס ו'. או"ח נטילת ידים ד'. או"ח ברכת הריח
ד'. או"ח יו"ט ג'. או"ח חוה"מ ד' או"ח סוכה ו'. יו"ד מתנות כהונה ב'. יו"ד
דברים היוצאים מן החי ב'. יו"ד מאכלי עכו"ם ב'. יו"ד ע"א א'. יו"ד מעונן
ומנחש ב'. יו"ד קרחת וכ"ק ב'. יו"ד בכור רבו ות"ג ג'. יו"ד ס"ת ד'. יו"ד חדש
ב'. יו"ד ערלה ג'. אה"ע פ"ו וה"א ה'. אבה"ע אישות ב'. חו"מ נזקי שכנים ד'.
חו"מ שותפים בקרקע ד'. חו"מ שותפין ג'. חו"מ שלוחין ה'. חו"מ גניבה ד'.
י"ב איה מקום כבודו. הקדמת ליקוטי הלכות. או"ח ציצית ב'. או"ח
נפילת אפים ו'. או"ח ביהכנ"ס ב'. או"ח עירובי תחומין ו'. או"ח ר"ה ו'. או"ח
פורים ד'. יו"ד תולעים ג'. יו"ד בשר בחלב ג'. יו"ד תערובות ב'. יו"ד כאו"א ד'.
יו"ד שילוח הקן ב. חו"מ גביית חוב מיתומים ג'.
ט"ו המתפארין עצמן בשקר. יו"ד דגים ד'.
כ"ב בענין ההכנעה. או"ח תפילת המנחה ה'.
כ"ג בענין השמחה. הקדמת ליקוטי הלכות. או"ח ק"ש ב'. או"ח פסח ב'.
אבה"ע פ"ו ג'.
כ"ד להיות בשמחה תמיד. או"ח פסח ב'. אבה"ע פ"ו ג'. או"ח שבת ה'.
ט"ו.
כ"ו להרחיק משכרות. יו"ד יין נסך ג'. חו"מ חובל בחבירו ב'.
כ"ח חילוקים בין התורות. יו"ד ביצים ב'. חו"מ הלואה ד' ג' וכו'.
כ"ט תערובת איסור בהיתר. יו"ד תערובות ג'.
ל"ב יש צדיקים גנוזים. חו"מ ערב ד'.
מ' טעם ארץ ישראל. או"ח ברכת המזון ד'.
נ"א היצה"ר נוקש באדם. יו"ד שילוח הקן ד'. ב'. חו"מ חלוקת שותפים
ה'. ט'.

מוהר"ן

ג"ה רוח העות"ז. יו"ד גילוח ד'. ג'.
ס' כשיש מלחמות בעולם. או"ח תענית ב'. או"ח תענית ה'.
ס"א השי"ת הוא למעלה מהזמן. יו"ד מילה ד'.
ס"ב אלה מסעי בני ישראל. או"ח ע"ת ג'.
ס"ו הצדיק מוכרח לעשות תשובה. או"ח לולב ואתרוג א'.
ס"ו בראשית - לעיני כל ישראל. או"ח תפילין ז'. או"ח שבת ה'. או"ח
תענית ג'. או"ח לולב א'. או"ח חנוכה ד'. יו"ד בשר בחלב ב'. יו"ד מזוזה ב'.
חו"מ חלוקת שותפין ה'. חו"מ מצרנות ד'. חו"מ נזקי ממון ג'.
ס"ח עיקר שלימות הצדיק. יו"ד נותן טעם לפגם ב'.
ע"א חבלים נפלו לי בנעמיים. או"ח ברכת הפירות ד'. או"ח תפילת
המנחה ו'. יו"ד בכור או"א ב'.
ע"ב חיים נצחיים. או"ח תפילין ו'. או"ח ברכת הראי' וב"פ א'. יו"ד ערלה
ב'.
ע"ג אמירת תהלים מסוגל לתשובה. או"ח ר"ח ה'.
ע"ו ישראל נעשים אדונים לבעליהם. יו"ד חלה ד'.
ע"ח הנהגת הפשיטות של הצדיק. או"ח תפילה ג'. או"ח ביהכנ"ס ה'.
יו"ד נותן טעם לפגם ב'. יו"ד ע"א ב'. יו"ד נדרים ב'. יו"ד מילה ג'. חו"מ מתנה
ב'. חו"מ מתנה ג'. חו"מ שומר שכר ד'. חו"מ גזילה ג'.
ע"ט הקול קול יעקב. או"ח ר"ה ה'.
פ"ב כי תצא למלחמה. או"ח נטילת ידים שחרית ג'. או"ח נפילת אפים ו'
(קרושה דסידרא). יו"ד פדיון בכור ג'. יו"ד מקואות א'. חו"מ עדות ה'. חו"מ
חכירות וקבלנות ב'.
פ"ד דע שעיקר התחברות להשי"ת. או"ח תפילה ה'.
פ"ה אגוזים. יו"ד ביצים ה'.
פ"ו כוונות אלול. או"ח קרה"ת ג'. או"ח ברכת הפירות ה'.
פ"ח פרי שלא נתבשל. או"ח ברכת הפירות ה'.
צ"א וידבר אלקים. יו"ד צדקה ב'.
צ"ב תיקון למקרה לילה. יו"ד פדיון בכור ג'.

ספר המדות ח"ב

שיכרות

ה' ע"י שיכרות מפשיט את הדעת. ח"מ חובל בחבירו ב'.
תשובה
א' יום שהאדם עושה תשובה הוא למעלה מהזמן. חו"מ גזילה ד'.

סיפורי מעשיות

ד' ממלך שגזר שמד. יו"ד הכשר כלים ב'.
י"א מבן מלך שנחלף. או"ח ברכת השחר ג' (חנוכה) שבת ד'.
י"ב מבעל תפלה. או"ח תפלה ד'. אה"ע קדושין אות ג' ג'.
י"ג מהו בעטלירם. או"ח תפילין ה' (פסח ושבעות ור"ה).
יום ב. יו"ד מילה ד'.
יום ג. יו"ד צדקה ומלמדיה ד'.
יום ד. יו"ד נדרים ד' (ר"ה יו"כ סוכות).

יום ה. או"ח ציצית ג'. יו"ד ספר תורה ג'.	מ"ח סיפר הרבה מגודל היראה. יו"ד בשר בחלב ד'.
יום ו. יו"ד תולעים ד'. או"ח פסח סוף הלכה ט'. אה"ע פריה ורביה וה' אשות	נ"א העוה"ז אינו כלום. יו"ד שם שם.
ג' באות יוד.	הפקירות אין צריכין. ח"מ הפקר ונכסי הגר ג'.
	זקן אינו טוב. או"ח תפילין ח'. יו"ד בשר בחלב ד'.
בסוף הסיפמע"ש	פ"ו לפי בחי' הימים נוראים כן האתרוג. או"ח יוכ"פ ב'.
ג' מעשה מצדיק שנפל עליו עצבות. יו"ד ראשית הגז ד'.	צ"ג דע שיש אור. או"ח פסח סוף הלכה ט'. ח"מ עדות ד'.
	צ"ו ראוי' לאדם להרגיל א"ע להיות בעוה"ב. או"ח מזוזה ד'.
שיחות הר"ן	ק"ב איתא אם התורה. ח"מ הלואה ד'.
א' כי אני ידעתי. או"ח קריאת שמע ה'.	יש עבירה שגורמת להיות בעל חוב. ח"מ נביות חוב מיתומים ב'.

פדיון*

ראה זה מצאנו בכתב יד רבינו, זכרוננו לברכה, והוא ראשי פרקים מענין פדיון (עי' בלקוטי מוהר"ן סי' ק"פ) עם תפלה קצרה בסופו וראוי להציגה כאן:

יניח ידיו על המעות ויאמר:

מַעוֹת וְאֵת הַיָּקוּם אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם צָדֵק יִקְרָאוּ לְרַגְלֵי. צָדֵק מַלְכוּתָא קְדִישָׁא: דִּינָא דְּמַלְכוּתָא דִּינָא. שׁוֹרֵשׁ הַדִּינִים בִּינָה. שְׁלֵשָׁה יָדִים בְּבִינָה: יָד הַגְּדוּלָּה, יָד הַחֲזָקָה, יָד הַרְמָה. ג' פְּעָמִים יָד גִּימְטְרִיא שֵׁם שֶׁל מ"ב. מ"ב שְׁפִיזִירָה שֵׁם שֶׁל אָנָּה בְּכַח. מ"ב שְׁבַבְרִיאָה שְׁנֵי פְּעָמִים אֲקִי"ק. מ"ב שְׁבַבְצִילוֹת הו"ה [פשוט] בְּמִלּוֹא וּמִלּוֹי דְּמִלּוֹי:

יְהִי רְצוֹן מִלְּפָנֶיךָ שְׂיִמְתְּקוּ הַדִּינִים וְהַגְּבוּרוֹת הַקְּשׁוֹת מֵעַל [פְּלוֹנִי בֶן פְּלוֹנִי] עַל-יְדֵי פְּלֵא עֲלִיּוֹן שֶׁהוּא חֲסֵדִים גְּדוּלִּים וְרַחֲמִים גְּמוּרִים וּפְשׁוּטִים שְׂאִין בּוֹ תַּעֲרוֹבֶת דִּין כָּלֵל. אָמֵן:

* פְּדִיּוֹן הוּא הַמַּתָּקֶת הַדִּינִים

וְהוּא מוֹשִׁיעַ מִכָּל הַצָּרוֹת

כִּי עֶקֶר הַרְפּוּאָה עַל יְדֵי פְּדִיּוֹן דִּקּוּא

וְרִפּא יִרְפּא מִסְפָּר (עם שְׁתֵּי הַתְּבוּת) "פְּדִיּוֹן נֶפֶשׁ"

(ליקוטי מוהר"ן ח"ב תורה ג)

שיחות ממעלת תורתו וספריו הק'

(אמר המביא לבית הדפוס למען העיר את לב הקורא להתבונן בקדושת התורות והמאמרים הנוראים שבספר הקדוש הזה אמרתי להדפיס פה מספר שיחות הר"ן וספר חיי מוהר"ן את השיחות והדיבורים המובאים שם שנשמעו מפי אדמו"ר הקדוש זצוק"ל מגדולת נוראות קדושת ספריו הקדושים. אשרי מי שיאחז בהם).

(ג) **אמר** אין מי שיוכל להבין בהספר לקוטי מוהר"ן כי אם מי שיכול לומר כל תורה פנים ואחור, (שם סי' קצ"ח):

(ד) **אמר** כל התורה שלי היא כולה הקדמות: (שם סי' קצ"ט):

(ה) **אמר** כל תורה ומאמר שאומר יכולים לילך ולעבור בו כל תנ"ך ותורה שבע"פ: (שם סי' ר'):

(ו) **אמר** יש חילוק בין החידושי תורה שמגלין הצדיקים כעין שארז"ל שיש חילוק בין נבואת שאר נביאים לנבואת משה רבינו ע"ה כי כל הנביאים התנבאו בכה אמר ד' שהוא בחי' אספקלריא שאינה מאירה אבל משה נתנבא בזה הדבר בחי' אספקלריא המאירה, וכמו כן יש צדיקים שאומרים חידושי תורה אמיתיים ומכניסים אותם באיזה פסוק על מאמר חז"ל אבל אין מכוונים ונכנסים היטב בתוך דברי המקרא וכו' רק באיזה רמז וסמיכות בעלמא וזה בחי' נביא באספקלריא שאינה מאירה אבל יש צדיקים נוראים שהם בבחי' משה שחידושי תורתם הם ברורים וזכים כשמש ומבוארים ומפורשים היטב בהפסוק או מאמר חז"ל שהם מכניסים אותם בהם וזה בחי' נביא באספקלריא המאירה: (שם סי' ר"א):

(ז) **אמר** התורה שלי גבוה מאד, ובכל מקום שאני משתמש עם צרופי אותיות (דהיינו הראשי תיבות וסופי תיבות וצרופים נוראים שמגלה בספריו הק') היא גדולה ביותר, ואמר הייתי רוצה לילך להלן מן צירופי אותיות אבל אעפ"כ עדיין אני מעכב בבחי' זו. וגם יש לי נחת מזה כי לפעמים יש דברים שהם סתומים ונעלמים מאד שא"ל למצאם כ"א ע"י בחי' צירופי אותיות דהיינו בר"ת או ס"ת וכיוצא: (שם סי' ר"ב):

(ח) **אמר** מי שבקי היטב בתורותיו הכתובות בספריו הק' ראוי לו למצוא כל שיחות העולם בתוך תורתו הק', ואין שום שיחה וענין בעולם שלא יוכל השלם למצוא בתוך תורתו (פירוש כי בוודאי באמת בכל הדיבורים ושיחות של העולם בוודאי יש בהם תורה בהעלם, אבל אין מי שיזכה לידע הנסתר ששנעלם בשיחות בני אדם כ"א אנשים גדולים במעלה מאד מאד, אבל ע"י התגלות תורתו הקדושה והנוראה שלו מי שבקי בספריו היטב היטב ויש לו שכל קצת יוכל למצוא בכל שיחות העולם רמזים מהתורה הקדושה אפילו אם לא יהי' גדול במעלה ביותר: (שם סי' ר"ג):

(ט) **פעם** אחת נכנסו אנשים אליו, והוציא חתיכת נייר בידו שהיה כתוב עליו בכתובת ידו הקדושה, ואחזו בידו, וענה ואמר כמה תורות כתובות על חתיכת נייר הזה, ואמר יש כמה וכמה עולמות שהם ניזונים ויונקים חיות מהעשן של התורה שלי ונטל הנייר ושרפו אצל הנר, ואמר יש כמה וכמה תורות שעדיין לא באו אפילו לתוך תמונת אותיות וע"כ הוא חידוש נפלא כשזוכין להוריד אלו התורות להכניסם עכ"פ לתוך תמונת אותיות ואף שאין העולם כדאי שיוכנסו לתוך העולם זהו ג"כ חידוש גדול כשבאו עכ"פ לתוך תמונת אותיות כנ"ל: (שם סי' ר"ד):

(י) **אמר** אפילו מי שאינו שומע דיבורי התורה שאומר רק הקול לבד, הוא ג"כ טוב מאד, וזה בחי' לשמוע בקול דברו, בקול דייקא, ואפילו מי שהוא רק עומד בבית אצל התורה שאומר טוב מאד מאד בלי שיעור: (שם סי' ר"ה):

(א) **אמר** התורה שלי גדולה מאד, והיא כולה רוח הקודש ויכולין לידע ממנה עתידות, ומי שיטה עצמו ויאזין ויקשיב התורה שלי יכול לידע עתידות שיהיה, ואין צריך לומר אח"כ כשנעשין הדברים בעולם שאז יכולין בוודאי למצוא הכל בתוך התורה שלי ולראות ולהבין שהכל מבואר בהתורה שאמרתי כבר, (כל זה שמעתי מפיו אחר שבת בראשית שנת תק"ע בעת שהראיתי לו בכתב התורה בראשית לעיני כל ישראל הגדפסת בלקוטי מוהר"ן תנינא סי' ס"ז ובאותו השבוע ראינו בחוש כל הנ"ל, איך בהתורה הקדושה שלו הוא מגלה נעלמות ועתידות, כי מעשה שהיה כך היה, כי בשבוע הקודם ביום ה' שהוא כ"ה תשרי שנה הנ"ל נסתלק כבוד הרב הגאון בוצינא קדישא החסיד המפורסם מו"ה ר' לוי יצחק זצ"ל אב"ד דק"ק ברדיטשוב, ובשבת שאחר יום ה' הנ"ל שהוא שבת בראשית אמר אדמו"ר זצ"ל התורה בראשית לעיני כל ישראל הנ"ל המדברת מהעלמת הפאר של ישראל דהיינו העלמת והסתלקות הצדיק שהוא הפאר של ישראל, ואמרה באימה וביראה גדולה כדרכו ועיניו היו מלאות דמעות ושום אדם לא ידע מה הענין הזה כי אז באותו השבת עדיין לא נודע כלל בברסלב לשום איש מפטירת הצדיק הנ"ל, אח"כ בלילה השייך ליום ב' פ' נח הבאתי לרבינו זצ"ל בכתב את התורה הנ"ל וגם אז ישב משתומם בצערו ואז אמר כנ"ל שיכולין לידע מהתורה שלו נעלמות ועתידות, אח"כ ביום ב' נשמע בברסלב שהצדיק הנ"ל נסתלק ומחמת שהצדיק הנ"ל היה נקרא בפי רבינו זצ"ל פאר של ישראל בחי' תפילין כמבואר במקום אחר והתורה הזאת מדברת מענין הסתלקות והעלמת הצדיק שהוא בחי' הפאר וגם ממה שאמר רבינו ז"ל אז דייקא שמהתורה שלו יכולין לידע ממנה נעלמות ועתידות מכל זה ראינו בבירור שרבינו זצ"ל גילה ברוח קדשו בהתורה הנ"ל הסתלקות הצדיק הנ"ל כמבואר עתה להמעין שם שממש כל התורה הנ"ל מדברת מענין זה דוק ותשכח, והנה במאמר הנ"ל מבואר שכשנסתלק ונתעלם זה הצדיק שהוא בחי' שם ה' ונתפרסם ח"ו מי שאין בו שם ה' כלל וכו' אז נתגדלים בעולם בעלי שמות הטומאה וקדריים שקורין טאטירען וכו', וגם עי"ז באין שריפות בעולם ר"ל, ואז אח"כ ראינו זאת בחוש שתיכף בשנה הזאת שנת תק"ע הנ"ל נתפרסמו בעולם מאד ובפרט במדינותינו בעלי שמות הטומאה וקדריים במקומות הרבה, וגם הי' אז שריפות גדולות כמעט בכל העולם ונשרפו עיירות הרבה כידוע ומפורסם בעולם מענין השריפות שהיו אז בעולם בשנת תק"ע הנ"ל: ויש בזה עוד דברים בגו כי עיקר ההספר הנ"ל נאמר על הסתלקותו בעצמו כי בשנה האחרת שנת תקע"א בחוה"מ סוכות נסתלק אדמו"ר הקדוש זצ"ל בעצמו וע"כ אמר שיכולין לידע מתורתו עתידות שיהיה: (שיחות הר"ן סי' קצ"ה ע"ש ובספר פרפראות לחכמה על התורה הנ"ל):

(ב) **גם** אלה דברי רבינו ז"ל בעת שראה התורה הנ"ל בכתב, המוסר של התורה שלי נפלא ועצום מאד אלו היו אומרים זאת התורה בלשון אחר בלשון מוסר היה מעורר ומשבר את הלב מאד כי היא כולה מוסר השכל מוסר גדול ונורא מאד, על כן צריכין לזהר ולקיים מה שהזהרתי אתכם לעשות מן התורה תפלה, כי תיכף כשמתחילין להכניס זאת התורה בתוך דברי התעוררות ושיחה של תפילה בוודאי תעורר ותשבר את לבו מאד כנ"ל: (שם בשיחות הר"ן):

לדבריו הק' יבין מעט מזעיר מעוצם העמקות הנפלא שיש בספריו הק' אשר לא נמצא דוגמתו כן בשום ספר: (שם ס' ט):

(טו) אמר יכולין להיות נעשה בעל תשובה גמור ע"י לימוד הספר שלו והיה חפץ ומשתוקק מאד שידפיסו ספרו כמה פעמים ויתפשטו בעולם ואמר שיהיו בני אדם שילמדו ויתפללו ע"י הספר הזה, ואמר מי שישב ויעסוק בספריו רק בלי ניצחון וקינמור ויסתכל בו באמת אז בוודאי יהיו נבקעין אצלו כל גידי קשיות לבבו, ואמר בזה"ל סע וועט אים אלע אדערין טרענין. ואמר כל אדם צריך להשתדל לקנות הספר שלו. ומי שאין לו כמה לקנות וכו' ימכור כר מתחת ראשו ויקנה הספר שלו ואמר שהספר שלו יהי' חשוב מאד ויבקשוהו ויחפשוהו מאד ויודפס ויחזור ויודפס כמה וכמה פעמים ויהיה חשוב מאד רק נכספתי לראות זאת ואהיה אני עומד ומסתכל וכו': (שם ס' י):

(טז) אמר התורה שלי היא כולה בחינות: (שם ס' יא):

(יז) בעת שהי' הספר ליקוטי מוהר"ן בכתב עדיין ונתן אותו לכורך ספרים לכרכו, אמר לכם נדמה שזה דבר פשוט הלא כמה עולמות תלויים בזה: (שם ס' יב):

(יח) אמר הבעל דבר יכול לחפות ולכסות את העינים מאד אבל בלא זה היה הספר עושה התעוררות גדול מאד בעולם, ואמר בזה"ל דער בעל דבר קען זייער פאר שטעלין אוב ניט וואלט דאס ספר מחויב גיווען א גרוסע זאך צו טאהן אוף דער וועלט: (שם ס' יג):

(יט) אמר הסוד מרע שלי הוא חידוש נפלא וגם העשה טוב שלי הוא נפלא מאד כי אני עושה טוב הרבה באמת והתורה שלי עושה הרבה מאד בעולם. כי ע"י התורה שלי נמשכין כל ההשפעות שבעולם, ודיבר עם אחד מה המו"מ שלך עם חטים אתה נושא ונותן גם זה נמשך ע"י התורה שלי: (שם ס' יד):

(כ) אמר לאחד שצריכין להשתדל מאד לקנות ספריו כי אפילו כשעומדין בתיבה ומגדל הם טובה גדולה, כי ספריו הם שמירה גדולה בבית לשמור גם את העשירות וממון האדם מכל הזיקות, והזכיר אז עשיר אחד, שהיה יודעו ומכירו ואמר גם אליו הוא טובה גדולה שיהיה הספר שלי בביתו כי יהיה לו שמירה גדולה לכל דבר ושתיקיים עשירותו והזהיר את האיש שדיבר עמו מזה שיוזר את העשיר הנ"ל שיראה לקנות ספריו: (שם ס' טו):

(כא) אמר התורות שנאמרו על מאמרי רבה בר בר חנה הנדרפסים בתחלת הספר אמרם בשם אומרו היינו בשם רבב"ח בעצמו, גם בעת שהתחיל לגלות התורות על מאמרי רבב"ח אז סיפר שרבה בר בר חנה בא אליו ושיחר פניו ואמר מדוע אינו משים לב להמאמרים שלו וביקש אותו על זה שישם לבו עליהם והוא יגלה לו בהם חידושים נפלאים: (ח' מוהר"ן דף ג' ע"א).

(כב) אחר שמסר התורה פתח ר' שמעון בלקוטי מוהר"ן ח"א ס' ס' אמר שהיה חתונה יפה, סע גיוועהן אשיין חתונקעלע, והיה ראוי לבקש את השי"ת עם הפמליא של מעלה על החתונה, אמרתי לו בוודאי הי' בכאן, השיב מן הסתם: (א"ה שמעתי שאמר אז לאנ"ש שהיה יכול להחזיק אותם בענין אמירת התורה הנ"ל שלשה ימים ושלשה לילות ולא ידעו בין יום ללילה כלל כמוכא בזה"ק וכו': (שם במעלת תורתו ס' יז):

(כג) אמר בכל שיחה ושיחה שהוא משיח ומדבר עמנו יכולים להיות על ידה איש כשר ואפילו צדיק גמור כל ימי חייו כמו שאני רוצה (אזו וויא

(יא) אמר העולם לא טעמו אותי כלום עדיין, אלו היו שומעים רק תורה אחת שאני אומר עם הניגון והריקוד שלה היו כולם בטלים בביטול גמור, היינו כל העולם כולו אפילו חיות ועשבים וכל מה שיש בעולם הכל היו מתבטלין בכלות הנפש מגודל עוצם התענוג המופלא והמופלג מאד מאד, ואפשר להבינו כי טבע הניגון שנמשך נפש השומע אחר הניגון ומתבטל בכלות הנפש אחר תנועת הניגון כפי מה שיש כח לאותה התנועה לשבר ולעורר הנפש להמשיכה אחריה, מכש"כ מי שיכול לרקד שיהיה הריקוד מכון ממש כפי תנועת הניגון ובפרט מי שמנגן ניגון עם דיבורים ושיר, שהשיר והדיבורים שייכים בכון גדול להניגון שמשקל השיר מכון ממש כפי נעימות הניגון וגם הריקוד מכון ממש כפי נעימות הניגון ומשקל השיר כי כולו אחד, כשזוכין לשמוע ניגון כזה עם שיר ודיבורים ועם ריקוד כזה שכולם שייכים זה לזה בכון גדול ממש אזי מתבטלים ממש בכלות הנפש מגודל עוצם התענוג המופלא, וזהו התענוג הגדול מכל התענוגים, ומי שלא טעם זאת אינו יודע כלל מתענוג, אשרי עין ראתה זאת (כי גם בעוה"ב אין הכל זוכים לשמוע ולראות זאת רק מי שטרח בערב שבת וכו' יזכה לשמוע השיר שיתער לעתיד עם שמחת המחול שיעשה לצדיקים לעתיד לבוא) ואלו האנשים העומדים סביב זה האיש שמנגן הניגון הזה עם השיר והריקוד השייך לו אין יודעים כלל מה לעשות רק יש להם כלות הנפש והשתוקקת נפלא מעוצם התענוג וכל מה שסמוך ומקורב יותר אליו נעשה אצלו ג"כ ממילא כל התנועות של הניגון והריקוד מחמת גודל התענוג כנראה בחוש, וכמו כן כשמקורב יותר אל הקדושה כל מה שסמוך יותר אל התורה והניגון והריקוד נעשה אצלו ג"כ התנועות של כל הנ"ל של הקדושה ממילא, (ובלשון אשכנז אמר בזה"ל זיי זאלין מיך הערין איין תורה מיט דעם ניגון אין מיט איין טאנץ וואלט דיא גאנצע וועלט אויס גיגאנצן, וחזר ושאל וואס האב איך גיזאגט והשיב לו הר"ר נתן זצ"ל שאמר ככל הנ"ל ואמר לו רבינו זצ"ל וואס מיינסטו דיא גאנצע וועלט אפילו חיות ועשבים וכו' ככל הנ"ל:

(חיי מוהר"ן במעלת תורתו אות א):

(יב) אמר הספר הקדוש שלו ליקוטי מוהר"ן הוא אתחלתא דגאולה, ואמר מאחר שיצא בעולם אני חפץ מאד שילמדו אותו, כי צריכים ללמוד אותו הרבה עד שיהי' שגור בעל פה, כי הוא מלא מוסר והתעוררות גדול מאד להשי"ת אשר אין ערוך אליו וכו', ואמר שטוב לקבוע לעצמו ב' שיעורים ללמוד ספריו. הק' שיעור אחד פשוט לומר במהירות הרבה מאד כדי שיהי' שגור בעל פה, ושיעור אחד ללמוד בעיון גדול כי יש עמקות גדול ונפלא בספריו הקדושים והנוראים מאד עד אין סוף ואין תכלית: (שם ס' יז):

(יג) פעם אחד היה מזרז את אחד ללמוד את ספרו, ואמר שהוא מצוה גדולה ללמוד את ספרו הרבה, ואמר לו שיכולין להיות נעשה בעל מוח גדול ע"י ספרו כי יש בו שכל גדול ועמקות נפלא מאד ע"פ פשוטן של דברים, וגם אם יתמידו בספריו הק' יכולין לזכות להיות נעשה איש כשר באמת ואז יזכה לראות הפנימיות שיש בספריו הק', כי יש בהם פנימיות הרבה מה שאין נראה ע"פ פשוטו כלל, אשרי הזוכה ללמוד ולהתמיד בהם הרבה, (שם ס' יח):

(יד) אמר בהתורה שלי יש עמקות, ועיין כמה שנרשם במקום אחר שמה שנכתב כלשוננו הק' בעצמו צריכין לדקדק בו כמו במקרא כי הוא חוזר בכל פעם דבריו שנראה לכאורה שפת יתר והוא בכונה גדולה וצריכין לדקדק בו מאד וכו', ומי שיש לו עינים וישים דעתו ולבו היטב

לקנות איזה סחורה יוכל המשרת לחטוף מיד בוריות אותו המין סחורה שצריך הקונה ויפתח אותה במהירות לפני הקונה להראות לו מיד הוד יופי ופאר הסחורה הטובה הזאת, והנמשל מובן שצריכין אחד שיהיה בקי היטב מאד בכל תורותיו שגילה שיוכל לסדר כל תורה יפה עם הקצה לחוץ, וכשיבא אחד וירצה להתקרב ולדבר מתורתו יוכל להושיט לו מיד איזה תורה שהוא צריך אז כפי ענינו, כי כל תורותיו הם כלליות גדול מאד מאד שיכולין למצוא בהם מה שצריך כאו"א רק צריכין אחד שיהי' בקי בהם היטב היטב שיוכל להושיט לכל או"א מה שצריך באותו העת, והבן השאר מאל"ך: (שם סי' ל' ועמ"ש דף הקודם שכתב שם ג"כ. התורות והמאמרים שבספריו הק' הם כלליות וכל מה שאתה ממשמש בהם אתה מוצא בהם טעם נפלא וחדש ומתוק לחיך ומאיר עינים מאד ויש בהם עמקות גדול בדרך פשט ובדרך סוד ונסתר, כי כל התורות יש בהם סודות נסתרות ונפלאות ונוראות מאד מאד וא"א לבאר זאת, גם בכל מאמר יש כוונות של מצוות, שכל מאמר שייך לאיזה כוונות המבוארים בכתבים בע"ח ופע"ח כגון התורה של מי האיש החפץ חיים בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' ל"ג יש בה סוד כונת לולב אע"פ שלא נזכר בה דבר ממצות לולב וכן התורה בקרוב עלי מרעים (שם סי' קא) יש בה כוונת קידוש וכיוצא בזה שאר המאמרים, ושמעתי מפיו הק' שאמר שרצה לעשות פירוש על ספר עין החיים אך פירוש פשוט אינו נצרך רק צריכין לומר תורה שיהיה פירוש וכבר אמרתי כמה תורות השייכים לע"ח, גם שמעתי שאמר שזה סמוך גמר הע"ח וראה שהוא כולו מוסר, וכן כמה תורות יש בהספר כגון מרכבות פרעה סי' ל"ח, בחצוצרות סי' ה', אנכי סי' ד', אשרי העם זרקא סי' ל"ה ועוד כמה תורות שאמר באותן העתים וכולם הם סוד כוונת תפילין, ובפרט התורות שנכתבו בלשונו הקדוש בעצמו אמר שיכולים לדקדק בהם כמו במקרא כי יש שם כוונות הרבה, כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדרמה שהוא ללא צורך ובאמת יש שם לדקדק בזה כי יש שם כונה גדולה, גם אמר שהתורות שנכתבו בלשונו הק' בעצמו מסוגל כי הוא כלליות ועיקר הוא המוסר וההנהגות טובות היוצא מכל מאמר ומאמר מלבד הנסתר שיש בהם וכו' וכו' כנ"ל):

(בח) **אמר** שגם בני אדם השומעים התורה של הצדיק האמת ואינם מבינים אותה, לעתיד בעוה"ב יבינו, כי עיקר התורה שלו הוא להנשמות שלנו, שכשנבא לעוה"ב יהיו הנשמות שלנו בקיאים באותן התורות הגבוהות מאד, גם בעוה"ז צריכין לקיימם בפשיטות עכ"פ לילך בהם, כאשר שמענו מפיו הק' כ"פ שצריכין לילך עם אותן התורות דהיינו לילך איזה זמן עם זאת התורה וכל העבודות שלו מבוקר עד ערב יהי' עם הילוך של אותה התורה שהוא הולך בה בעת ההיא, ואח"כ ילך איזה זמן עם תורה ומאמר אחר וכן יתנהג תמיד עד אשר יעבור וילך עם כל התורות שאמר והשי"ת יעזור לזה והעיקר לכל יהיה מבוהל ומבולבל שלא ירצה לחטוף הכל בבת אחת רק צריך להתנהג בנחת בהדרגה מעט מעט וכו' ועי"ז יוכל לזכות למה שזוכה עד שיזכה לקיים הכל:

(שם סי' מד):

(בט) **הקשר** והחיבור של התורות שלו הוא כעין בנין ואריגה ממש, שבתחילה מקשר ומחבר שני דברים אלו יחד, ואח"כ קושר ומחבר דבר שלישי להשני ככמה קשרים חזקים וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו', אף ע"פ רוב חוזר בכל פעם לחזור ולקשר אלו הארבעה דברים יחד, כי מתחלה אין הקשר שלהם יחד רק מזה לזה דהיינו מהראשון לשני ומהשני לשלישי ומשלישי לרביעי אבל עדיין אין קשר להרביעי

אין מיין אגוטער יוד) אם ירצה לילך עמה לקיים כפי שיחתו הקדושה ומי שזכה לשמוע מפיו שיחתו הקדושה ידע זאת באמת ובבירור וגם אפילו עכשיו כשלומדין דבריו הקדושים בספריו הקדושים יש להם ג"כ כח גדול לעורר להשי"ת לזכות לדרכי ה' באמת כי כל שיחה שלו היא התעוררות נפלא ונורא מאד ודרך ישרה ונכונה מאד לעבודת השי"ת לכל אחד לפי מדריגתו, אפילו מי שהוא במדריגה עליונה מאד יכול לקבל דרך ישרה ועצות נפלאות מכל שיחה ושיחה שלו, וכן להיפוך אפילו מי שהוא בתכלית מדריגה התחתונה ח"ו יכול ג"כ לקבל דרך ישרה ועצות נכונות למלט נפשו מני שחת אם ישם לבו היטב לדבריו הק' ויקיים אותם באמת ובתמימות בלי שום חכמות, אשרי מי שיאחז בהם:

(בד) **אמר** איני אומר לכם מתורתי כ"א הפסולת, והיא נמוכה אלפי אלפים ורבי רבבות מדריגות מכפי מה שאני משיגה ואיני יכול לומר נמוך יותר: (שם סי' כ') ועיין שם בדף י"ט שהיה בעולם העליון במקום שהיה ושמע שם תורה גבוה מאד והתורה חותם בתוך חותם בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' כ"ב היא מעט ומקצת מאותה התורה ששמע במקום הנ"ל:

(בה) **אמר** יש לי תורות בלי לבושים, פירוש שאינו יכול להלביש אותה בשום לבוש, ואמר קרא אסמכתא בעלמא הוא, שסומך התורה על המקרא כמו שסומכין על איזה דבר וכו', כן התורה שלו גבוה מאד עד שאינה יכולה להתלבש כ"א דרך אסמכתא בעלמא והבן, ואמר שמה שמתייגע כל כך קודם אמירת התורה הוא מחמת שקשה לו מאד להוריד השגות התורה שלו בלבושים ודיבורים שיוכל לאומרם ולגלותם וע"כ הוא צריך יגיעות גדולות לזה, כי דרכו היה קודם אמירת התורה שהיה יושב עמנו כמו שעה ושתיים והיה מתייגע מאד בכמה תנועות וגניחות, ואע"פ שישב בשתיקה היה ניכר מתנועותיו שיש לו יגיעות גדולות מאד ואח"כ פתח פיו והתחיל לומר, ופ"א ראיתי בעיני בעת שהתחיל לומר התורה ט' תיקונין וכו' בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' כ' שהיה כופל אלו התיבות ט' תיקונין יקירין איתמסרן לדיקנא כמה פעמים ובכל פעם תפס בשתי ידיו בכח בשני צדדי זקנו שעל הלחיים וכמעט שהיה תולשם מגודל היראה והמסירת נפש העצום שהיה לו אז ואמר כשאומר תורה נרמה לו תיכף כשיוציא מפיו הדיבור הראשון מיד תצא נפשו: (שם סי' כ"א):

(בו) **אמר** כל ההשגות הגבוהות שהוא משיג אינם חשובים אצלו כ"כ רק העיקר הוא כשזוכה להכניס איזה דיבור בתוך העולם כי בכל דיבור ודיבור שהוא מדבר בפני העולם תלויים בו כל העולמות עליונים ותחתונים:

(בז) **פעם** אחת עמדנו לפניו בלילה ודיברנו עמו הרבה מכמה וכמה תורות שגילה לפנינו והייתי מזכיר לפניו איזה תורה והייתי מפליג לפניו עוצם שבח הפלגת חידושיה וכן הזכרתי לו כמה וכמה תורות כי כל תורה ותורה הוא חידוש נפלא ומופלא מאד מאד אשר תכלה הנפש מעוצם עריבות והפלגות החידוש למי שזוכה לעיין בהם באמת והיינו מדברים הרבה מזה, אח"כ למחרת בבוקר נסעתי עמו ללוותו בדרך, ענה ואמר אתמול הנחנו וסדרנו הסחורה שלנו (שקורין קראם) כ"ה היא סחורה יפה מאד מאד, וטוב היה שיהי' לחנות הזה משרת טוב ויפה שיכול להניח ולקפול ולסדר כל חתיכה סחורה יפה יפה עם הקצה לחוץ (בדרך המשרתים המובחרים שמקפלין הסחורה ומניחין הקצה לחוץ כדי שיראה הקונה בבואו תיכף מהות יופי הסחורה) וכשיבא אחד

מוהר"ן

(לא) אמר לפעמים אני מדבר איזה דיבור לאיזה אדם ואין הדיבור עושה פעולתו עד לזמן רחוק, כמו שיש כשנותנים איזה סמים לרפואה לפעמים הסם עושה פעולתו ומועיל מיד ולפעמים צריך הסם לשהות בתוך האדם איזה זמן ואח"כ הוא עושה פעולתו כמו שיש דברים שהוא מדבר שהם מונחים אצל האדם ואינם מעוררים אותו עד זמן רחוק אבל סוף כל סוף יעשה הדיבור פעולתו ויעיל בוודאי: (שיחות הר"ן סי' ר"ו):

(לב) אמר יש כמה דברים שאני אומר לאיזה אדם ועדיין אין עושים פעולתם, רק שמתגלגלים הדברים מאדם זה לאדם אחר ומחבירו לחבירו וכו', עד שיתגלגלו הדברים ויבואו לאיזה אדם ויכנסו הדברים ללבו בעומק גדול ושם יעשו פעולתם בשלימות ויעוררו אותו וכו':

(שם סי' ר"ז):

(לג) אמר כל התורות והשיחות שמגלה אינם בשבילנו לבד, כי אם את אשר ישנו פה ואשר איננו פה (ועיין בפירש"י שפירש ואף עם דורות העתידים לבא), וכמה פעמים דברנו עמו מענין זה ורמזו לנו בדבריו הק' להודיע לדורות הבאים את כל מעשי ה' הגדול אשר עשה עמנו, ופעם אחת אמר בפירוש גם לבניכם תודיעו את כל התורות והשיחות הנפלאות והנוראות והמעשיות אשר גליתי לכם, ואמר אז הפסוק הזה ברתת וזיע ובהתלהבות גדול ונורא כגחלי אש והודעתם לבניך ולבני בניך (ואמר בזה"ל אייערע קינדער זאלט איר מודיע זיין וואס דא האט זיך גיטאן), ואמר דע והאמן אם אפשר להוציא אחד מהרפש גם מי שיתאחז בו ויציאו אותו גם כן:

(שם סי' ר"ח):

(לד) אמר הבעש"ט זצ"ל וכמה צדיקים עשו ותקנו בעולם (בדבריהם ובספריהם הקדושים) מה שתקנו ואח"כ כשנפטרו ונסתלקו נפסק הדבר, היינו ההארה שהאירו כשנפטרו ונסתלקו נפסק הדבר, היינו ההארה שהאירו בתלמידיהם והחזירו להשי"ת לא נמשך מדור לדור רק נפסק. ע"כ צריכין לעשות דבר שיהיה לו קיום לעד, וכן דיבר עוד פ"א שצריכין להשאיר תלמידים שאלו תלמידים יעשו תלמידים אחרים וכן התלמידי תלמידים יאירו להלן יותר ויותר וכן לדורי דורות:

(חיי מוהר"ן במעלת תורתו אות כ"ח):

א"ה כבר מבואר ג"כ בשיחותיו הק' שאמר האש שלי תוקד עד ביאת המשיח, מין פייעריל וועט שון מלואין בין משיח וועט קימען ובעזה"י אנו רואים כי דבר אחד מדבריו לא שב ריקם כי כבר זה יותר ממאה שנה אחר הסתלקותו ז"ל שנסתלק ביום ב' דחזה"מ סוכות שנת תקע"א ויש רבים מאנ"ש שלא הכירו ולא ידעו ולא ראו גם שום אחד מתלמידיו הק' זצ"ל, ואעפ"כ בוער בלכם עסקיו ועניניו של אדמו"ר זצוק"ל כאש יוקדת ממש ושותים בצמא את כל דבריו ודברי תלמידיו הק' והם עליהם כמים קרים על נפש עיפה ומשתדלים להפיץ מעינותיו חוצה להדפיס חבורי הקדושים וללמוד תלמוד תורה דרכים בספריו הק' בכדי לחזקם ולאמצם לילך בדרכי ה' שלא יתייאשו עצמם לעולם, רק לאחזו עצמם בתורה ותפלה ולשוב בתשובה שלימה לפניו ית', וכבר נודע מה שאדמו"ר הקדוש זצוק"ל ייחד שני עדים כשרים ואמר לפניכם שגם אחר הסתלקותו כל מי שיבא על ציונו הקדוש ויאמר שם העשרה קפיטיל תהלים שהם תיקון לפגם הברית (המבוארים בלקוטי מוהר"ן ח"א סי' ר"ה ובחלק ב' סי' צב) ויקבל עליו אשר מעתה לא ישוב עוד לאולתו ישתדל בכל כחו להושיעו ולתקנו ולהוציאו מן השאול תחתיות, וגם כבר נודע מה שאמר אשר כל ענינו ועסקיו הוא רק ראש השנה ואמר בזה"ל גאר מיין זאך איז ראש השנה. והזהיר על כל המקורבים אליו שיהיו כולם

בהראשון, אבל אח"כ מביא פסוק או מאחז"ל או שאר ראיה אחרת שעי"ז מקשרם יחד עד שמחובר בקשר הדק היטב כל הארבעה דברים יחד, ואח"כ חוזר ומקשר עוד כמה דברים זה לזה ויחד כולם הוא מקשר להחיבור והקשר הראשון, ובתחלה אין קשר לשתי החבילות הקדושות האלו כי אם ע"י איזה קשר שיש בין דבר אחד מהחבילה השניה לדבר אחד מהחבילה הראשונה, אבל אח"כ הוא חוזר לקשרם בראיות ודרכים נפלאים שממשיך קורות לקשר הבנין משלישי שבראשון לרביעי שבשני ומשם לשני שבשלישי, ואח"כ מחבילה שניה לשלישית ג"כ כן וכן להלן, ואח"כ מקשרם כולם יחד בדרך נפלא, וכל זה שמעתי מפיו הק' למחרת יוה"כ פ' תקע"א שקודם הסתלקותו, ועדיין צריכין להרחיב הדיבור בזה ולהביא לזה דוגמא מכמה תורות כדי שתבין ענין זה היטב ותבין מעט דרכי הספר הקדוש הזה (ועיין בספר פרפראות לחכמה בתחלתו שמביא שם השיחה הזאת ומרחיב שם הדיבור בזה ומביא דוגמא לזה מכמה וכמה תורות ע"ש היטב ותבין עמקות הספר הקדוש הזה) גם פ"א אמר התורות שלי הם כמו מי שנכנס לפלשין שיש בו היכלות וחדרים ואכסדראות ופשפשין נאים ונפלאים ונוראים מאד ועליות על גבי עליות שונות בדרכי חידושים נוראים ותיכף כשנכנסין בחדר אחד ומתחילין להסתכל בו ולהתפלא על נפלאות החידושים אשר בו בתוך כך רואים שנפתח לו פתח נפלא לחדר אחר וכן מחדר זה לחדר אחר וכן מחדר לחדר ומחדר לעליה וכו'. וכולם פתוחים מזה לזה פתחים וחלונות ומקושרים ומשולבים זה בזה בסדר נפלא ובחכמה עמוקה ובתכלית היופי והגיו וכל זה אי אפשר לבאר בכתב כי אם למי שנכנס קצת בהבנת עומק דבריו הק' ז"ל, אשרי הזוכה לטעום נועם מתיקות עמקות תורתו הק' וכו':

(שם סי' מ"ה):

(ל) אמר משל נאה, לענין מה שמרבה לגלות כ"כ תורות נפלאות ומעשיות ושיחות נפלאות ונוראות אע"פ שאינו נראה עדיין שיעשו פעולתם באנ"ש כמו שהיה ראוי להם, ואמר לענין זה משל, מלך אחד חלה בנו יחידו מאד עד שכל הרופאים משכו ידיהם ממנו ונתיאשו מרפואתו, בתוך כך בא רופא מופלג בחכמה מאד וביקש אותו המלך שישתדל לרפאות את בנו, והשיב להמלך אמת רפואתו קשה ורחוקה מאד אך אף על פי כן אם יעשו עוד תחבולה אחת אז אפשר שיהיה לו רפואה, אך איני יודע אם לומר לך זאת התחבולה מחמת שהוא דבר קשה וכבד מאד, והפציר בו המלך לגלות לו התחבולה, ואמר לו תדע שבנך הוא חולה מסוכן מאד מאד עד שכבר אי אפשר ליתן לו לתוך פיו אפילו טיפה אחת מסממני הרפואות, אך איך שיש סממני הרפואות יקרות כאלה אשר צלוחית אחת קטנה מאד עולה לסך אלפי אלפים וצריכין למלאות חבית מלאה מסממנים היקרים האלה וליקח דליים מלאים מסממנים האלה ולשפוך על בנך החולה וממילא מובן שכל הסממנים היקרים האלה ילכו לאיבוד הרבה אך מתוך שישפכו עליו הרבה כ"כ יכנס לתוך פיו ג"כ איזה טיפה עכ"פ ועי"ז אפשר שיהיה לו רפואה, ותיכף ומיד נתרצה המלך לזה וצוה לעשות כן ועי"ז נתרפא הבן מלך, והנמשל מובן מאליי שדייקא מחמת שאנו חולים מדוכאים בחולי הנפש כ"כ ר"ל, ע"כ מוכרח הצדיק הרופא נאמן לשפוך עלינו סממנים יקרים ונוראים מאד אע"פ שלכאורה נראה שכמעט הולך הכל לאיבוד ח"ו אעפ"כ ריח טוב קולט, ובכחות הימים אולי נזכה לחטוף מהם איזה טיפה יקרה ונפלאה לתוך פינו ופנימיותינו עד שעי"ז אולי יש תקוה לזכות לרפואה שלימה בגו"ר אכ"ר:

(שם סי' מ"ו):

אצלו על ר"ה, ופ"א אמר אשר בראש השנה היא עושה ענינים ותיקונים להנפשות המקורבים אליו ובאים אליו על ר"ה מה שבכל השנה גם הוא אינו יכול לעשותם, ובערב ר"ה האחרון מימי חייו הקדושים דיבר הרבה מאד מענין זה מגדל החיוב וההכרח להיות אצלו על ר"ה כל המקורבים אליו, וענה ואמר בקול חזק מעומק הלב, אין דבר גדול מזה, היינו מלהיות אצלו על ר"ה וממשמעות דבריו הק' ובפרט מה שדיבר בענין זה בער"ה האחרון קרוב להסתלקותו שכבר גילה דעתו לאנשיו שהוא מוכרח להסתלק, הבינו תלמידיו הק' זצ"ל שרצונו חזק להתקבץ אליו על ר"ה כל המקורבים שלו גם לאחר הסתלקותו, היינו להתפלל על ציונו הק' בערב ראש השנה וגם בראש השנה יתפללו כל הקיבוץ ביחד בהתקשרות אליו זצ"ל ולכל הצדיקים אמתיים שבדור ושהם שוכני עפר כמבואר במ"א ועי"ז יהיו נעשים תיקונים נפלאים כמו בחיים חיותו ז"ל, וקיימו וקבלו תלמידיו הקדושים זצ"ל והסכימו לעשות כן בכל ר"ה, ואחר הסתלקותו העיר ה' את רוח תלמידו הרב הגאון הצדיק המפורסם ר' נתן זצוק"ל בעהמ"ח ספרי לקוטי הלכות להתחיל לעסוק בבנין בית המדרש הקדוש שיקרא על שם אדמו"ר הקדוש מוהר"ן זצוק"ל בעיר אומאן פלך קיעוו מדינת רוסיא שאדמו"ר מוהר"ן הק' זצוק"ל נסתלק ונקבר שם ובעזה"י חפץ ה' בידו הצליח שזכה בכח רבו הקדוש לקרב גם אחר הסתלקותו נפשות רבות להשי"ת ולהעמיד שם בעיר אומאן את הביהמ"ד, על שמו הקדוש ז"ל, ואף גם אחר הסתלקות מוהר"נ"ת זצ"ל נבנה שם ע"י אנ"ש פעם שנית הביהמ"ד הקדוש שלו, וגם עתה

זה יותר ממאה שנה אחר הסתלקות אדמו"ר הק' מוהר"ן זצ"ל נבנה מחדש הביהמ"ד הק' שלו פעם שלישית בית חומת אבנים גדול ממסד עד המפחות בהוד והדר, וגדול כבוד הבית הזה האחרון מן הראשונים, ובכל שנה ושנה נתקבצים על ר"ה לעיר אומאן קיבוץ גדול מאד ה' עליהם יחיו, ויוסיף עליהם כהנה וכהנה, ורובם ככולם הם בעלי תורה והרבה מהם בעלי עסק ויש שיש להם עסקים גדולים בביתם ולפני ראש השנה משליך כל אחד עסקיו שבביתו ובא ביגיעות וטרדות גדולות ויש שבאים ממקומות רחוקים ומשתמחים על ציונו הק' בערב ראש השנה ומבקשים ומתחננים ושופכים נפשם שם לפני ה' לזכות לתשובה ולתיקון הברית וכו' ושיתקנו כל פגמיו שפגם עד עתה ושמעתה לא יפגום עוד, ומרכים שם בתחנונים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול עד אין חקר ואח"כ בימי ר"ה הקדושים מתפללים ביחד בבית מדרשו הק' ג"כ בתחנונים רבים ובבכיות גדולות והתעוררות גדול. ובעזה"י בכל שנה נתוספין נפשות חדשות אל כלל הקיבוץ, ורואין בחוש ממש הפעולה הטובה שיש לכל אחד מאנשי הקיבוץ בכל השנה עי"ז ברוחניות, וכמעט שהחיות והתחזקות של כל אחד בעבודת ה' כל השנה כולה הוא ע"י החיות דקדושה והארה הגדולה שמקבלין אז בזמן הקיבוץ, וכשנתתקן בר וחנויות ממילא נתתקן גם בגשמיות כמבואר במ"א, ומי שמסתכל על כל זה בעין האמת רואה בחוש איך דבריו הק' שאמר שהענין הקדוש שלו לא יופסק לעולם הם חיים וקיימים ונחמדים לעד, והשי"ת יזכינו להיות חבר לכל יראיו הק' ולעשות רצונו ולעבדו בלבב שלם אכ"ר:

דברים השומדים ברזמו של עולם.
הדור אתם ראו דבר ה'. שמעו לא נאמר אלא
ראו כי ה' נתן לכם מטמון. דברים ה' ע

ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש
אלה הדברים אשר תדבר אל בני ישראל ואתם תהיו לי

ספר לוקוטו מורה ר"ן

תיקון הפללי

תודות למכון אב"ן שתיה
שאפשרו לנו להשתמש
בנוסח התיקון הכללי
שהוגה פוסק ונוקד מחדש
בתכלית הדיוק והשלימות
על ידי צוות חברי מכון אבן שתיה
לעילוי נשמת
אברהם נחמן ניצני הי"ד
נעקדה"ש - כ"ח כסלו תשס"ב

השליט", הוא בחינת נקודה עם ואו. כי בחינת יוסף נמשך מחכמה ובינה כמו שכתוב (בראשית מ"א):
ד מן המעין. ועל - שם המשכות, הוא ואו, נקרא נחל הנמשך מן המעין, שהוא יוד;
ובינה הוא נחל הנמשך מן המעין. ועל - שם המשכות,

תיקון הכללי

בשבת ויו"ט אין אומרים תפלה זו, אלא מתחילים לכו נרננה:

יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, הבוחר בך דוד עבדו ובזרעו אחריו, והבוחר בשירות ותשבחות, שתתן ברחמים אל קריאת מזמורי תהלים שאקרא באלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו, זכותו יגן עלינו, ויעמוד לנו זכות פסוקי תהלים, וזכות תבותיהם ואותיותיהם ונקודותיהם וטעמיהם והשמות היוצאים מהם מראשי תבות ומסופי תבות, לכפר פשעינו ועונותינו וחטאתינו, ולזמר עריצים, ולהכרית כל החוחים והקוצים הפוכבים את השושנה העליונה, ולחבר אשת נעורים עם דודה באהבה ואהבה וריעות. ומשם ימשך לנו שפע לנפש רוח ונשמה, לטהרנו מעונותינו ולסלוח חטאתינו ולכפר פשענו. כמו שסלחת לדוד שאמר מזמורים אלו לפניך, כמו שנאמר, גם יהוה העביר חטאתך לא תמות. ואל תקחנו מהעולם הזה קודם זמננו עד מלאות שנותינו באופן שנוכל לתקן את אשר שחתנו. וזכות דוד המלך עליו השלום יגן עלינו ובעדינו, שתאריך אפך עד שובנו אליך בתשובה שלמה לפניך. ומאוצר מתנת חנם חננו בדכתיב, וחסתי את אשר אחן ורחמתי את אשר ארחם. וכשם שאנו אומרים לפניך שירה בעולם הזה, כך נזכה לומר לפניך, יהוה אלהינו, שיר ושבתה לעולם הבא. ועל ידי אמירת תהלים תתעורר חכצלת השרון ולשיר בקול נעים בגילת ורגן, בבור הלבנון נתן לה, הוד והדר בבית אלהינו, במהרה בימינו, אמן סלה:

קודם אמירת התהילים יאמר זאת:

קבו נרננה ליהוה, נריעה לצור ישענו: נקדמה פניו בתודה, בזמרות נריע לו: פי אל גדול יהוה, ומלך גדול על-כל-אלהים:

חריני מזמן את פי להודות ולהלל ולשבח את בוראי, לשם יחוד קודשא בריך הוא ושכנתיה, על ידי שהוא טמיר ונעלם בשם כל ישראל.

טוב לומר זאת לפני אמירת העשרה מזמורים:

חריני מקשר את עצמי באמירת עשרה מזמורי תהלים אלו לכל הצדיקים האמתיים שבדורינו, ולכל הצדיקים האמתיים, שוכני עפר קדושים אשר בארץ המתה, ובפרט להצדיק יסוד עולם, נחל נובע מקור חכמה, רבינו נחמן בן שמחה בן פיגא זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן.

תיקון הכללי

טז

- א. מכתם לדוד, שמרני אל כי-חסיתי בך:
- ב. אמרת ליהוה, אדני אתה, טובתי בל-עליך:
- ג. לקדושים אשר-בארץ המה, ואדירי כל-חפצי-כם:
- ד. ירבו עצבותם אחר מהרו, בל-אסוף נספיהם מדם, ובל-אשא את-שמותם על-שפתי:
- ה. יהוה מנת-חלקי וכוסי, אתה תומיך גורלי:
- ו. חבלים נפלו-לי בנעמים, אף-נחלת שפירה עלי:
- ז. אברך את-יהוה, אשר יעצני, אף-לילות וסרוגי כליותי:
- ח. שויתי יהוה לנגדי תמיד, כי מימיני בל-אמוט:
- ט. לכן שמח לבי ויגל כבודי, אף-בשרי ישכן לבטח:
- י. כי לא-תעזב נפשי לשאול, לא-תתן חסידך לראות שחת:
- יא. תודיעני ארח חיים, שבע שמחות את-פניך, נעמות בימיך נצח:

תיקון הכללי

לב

- א. לְדוֹד מִשְׁכִּיל, אֲשֶׁרִי נְשׁוּי־פֶשַׁע כְּסוּי חַטָּאָה:
- ב. אֲשֶׁר־אָדָם לֹא יַחְשֹׁב יְהוָה לוֹ עוֹן, וְאִין בְּרוּחוֹ רְמִיָּה:
- ג. בִּי־חֲרָשְׁתִּי בָּלוּ עֲצָמוֹ, בְּשֹׂאֲנֹתִי כָּל־הַיּוֹם:
- ד. כִּי יוֹמָם וְלַיְלָה תִּכְבֹּד עָלַי יָדְךָ, נִהַפֵּךְ לְשֹׂדֵי בְּחֶרְבִּנִי קוֹץ סֶלָה:
- ה. חַטָּאתִי אֹדִיעֶךָ וְעוֹנִי לֹא־כִסִּיתִי, אִמְרֹתִי אֹדָה עָלַי פֶּשַׁעִי לִיהוָה, וְאַתָּה נִשְׂאֵת עוֹן חַטָּאתִי סֶלָה:
- ו. עַל־זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל־חֹסִיד אֵלֶיךָ לָעֵת מִצָּא, רַק לְשֹׁטֶף מִים רַבִּים, אֵלָיו לֹא יִגִּיעוּ:
- ז. אַתָּה סֹתֵר לִי*, מִצָּר תִּצְרֵנִי, רִנִּי פִלַּט תְּסוּבְּבֵנִי סֶלָה:
- ח. אֲשַׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ־זוֹ תֵּלֶךְ, אִיעֲצָה עֲלֶיךָ עֵינַי:
- ט. אֶל־תִּהְיוּ כְּסוּם כְּפָרֵד אֵין הֶבֶן, בְּמַתְג־וֹרֶסֶן עֲדִיו לְבָלוֹם, כָּל קָרֹב אֵלֶיךָ:
- י. רַבִּים מִכְּאוֹבִים לָרָשָׁע, וְהַבּוֹטֵחַ בִּיהוָה חֹסֵד יְסוּבְּבֵנוּ:
- יא. שִׁמְחוּ בִיהוָה וְגִילוּ צְדִיקִים, וְהִרְנִינוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל־לֵב:

* כאן יש להפסיק מעט (ליקוטי מוהר"ן א' סימן רי"ג)

תיקון הכללי

מא

- א. לַמִּנְצַחַ מְזֻמּוֹר לְדוֹד:
ב. אֲשֶׁרִי מִשְׁכִּיל אֶל־דֵּל, בְּיוֹם רָעָה יִמְלִיטֵהוּ יְהוָה:
ג. יְהוָה יִשְׁמְרֵהוּ וַיַּחֲיֵהוּ וְאֲשֶׁר בְּאֶרֶץ, וְאֶל־תִּתְּנֵהוּ בְּנַפְשׁ אֹיְבָיו:
ד. יְהוָה יִסְעֲדֵנוּ עַל־עֶרְשׁ דָּוִי, כָּל־מִשְׁכָּבוֹ הַפִּכָּת בְּחִלּוֹ:
ה. אֲנִי־אֶמְרָתִי יְהוָה חֲנֻנִי, רַפָּאָה נַפְשִׁי כִּי־חָטָאתִי לָךְ:
ו. אֹיְבֵי יֹאמְרוּ רַע לִי, מָתִי יָמוּת וְאֶבֶד שְׁמוֹ:
ז. וְאִם־בָּא לִרְאוֹת שְׂוֹא יִדְבֹּר, לְבוֹ יִקְבֹּץ־אֶן לּוֹ, יֵצֵא לַחוּץ יִדְבֹּר:
ח. יַחַד עָלִי יִתְלַחֲשׁוּ כָל־שֹׁנְאֵי, עָלִי יַחֲשְׁבוּ רָעָה לִי:
ט. דְּבַר־בְּלִיעַל יֵצוּק בּוֹ, וְאֲשֶׁר שָׁכַב לֹא־יוֹסִיף לָקוּם:
י. גַּם־אִישׁ שְׁלוֹמִי אֲשֶׁר־בִּטַּחְתִּי בּוֹ, אוֹכֵל לֶחֶמִי, הַגְדִּיל עָלִי עֶקֶב:
יא. וְאַתָּה יְהוָה חֲנֻנִי וְהַקִּימֵנִי, וְאַשְׁלֹמָה לָהֶם:
יב. בּוֹאֵת יִדְעֵתִי כִּי־חִפְצָּת בּוֹ, כִּי לֹא־יִרְיַע אֹיְבֵי עָלִי:
יג. וְאֲנִי בְּתַמִּי תִּמְכָּת בִּי, וְתַצִּיבֵנִי לִפְנֵיךְ לְעוֹלָם:
יד. בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִהָעוֹלָם וְעַד־הָעוֹלָם, אָמֵן וְאָמֵן:

תיקון הכללי

מב

- א. לְמַנְצַח מִשְׁכִּיל לְבִנֵי־קֶרֶח:
- ב. כְּאִיל תִּעְרַג עַל־אֲפִיקֵי־מַיִם, כֵּן נַפְשִׁי תִעְרַג אֵלֶיךָ
אֱלֹהִים:
- ג. צִמְאָה נַפְשִׁי לְאֱלֹהִים לֹאֵל חַי, מָתִי אָבוֹא וְאֶרְאֶה פָנֶי
אֱלֹהִים:
- ד. הִי־תֶהֱלִי דְמַעְתִּי לָחֶם יוֹמָם וּלְיֵלָה, בְּאֹמֶר אֵלִי כָל־הַיּוֹם
אֵיךְ אֱלֹהֶיךָ:
- ה. אֵלֶּה אִזְכָּרָה וְאֶשְׁכַּח עָלַי נַפְשִׁי, כִּי אֶעֱבֹר בַּסֶּךְ, אֲדִידִם
עַד בֵּית־אֱלֹהִים בְּקוֹל־רִנָּה וְתוֹדָה הַמּוֹן חוֹגֵג:
- ו. מִה־תִּשְׁתַּחֲוִי נַפְשִׁי וְתִהְיֶה עִלִּי, הוֹחֲלִי לְאֱלֹהִים כִּי־עוֹד
אוֹדְנִי יִשׁוּעוֹת פָּנָיו:
- ז. אֱלֹהֵי עָלִי נַפְשִׁי תִשְׁתַּחֲוֶה, עַל־כֵּן אִזְכָּרְךָ מֵאֶרֶץ יִרְדֵּן,
וְחֶרְמוֹנִים מֵהַר מְצָעֶר:
- ח. תְּהוֹם־אֶל־תְּהוֹם קוֹרָא, לְקוֹל צִנּוּרֶיךָ, כָּל־מִשְׁכַּרְיֶךָ וְגִלְיֶךָ
עָלַי עֲבְרוּ:
- ט. יוֹמָם יִצְוֶה יְהוָה חֲסִדּוֹ וּבִלְיֵלָה שִׁירָה עִמִּי, תִּפְלָה לֹאֵל
חַי:

תיקון הכללי

י. אומרה לאל סלעי למה שבחתני, למה קדר אלך בלחץ
אויב:

יא. ברצח בעצמותי חרפוני צוררי, באמרם אלי כל־היום
איה אלהיך:

יב. מה־תשתוחחי נפשי ומה־תהמי עלי, הוחילי לאלהים
בי־עוד אודנו, ישועת פני ואלהי:

נמ

א. למנצח אל־תשחת לדוד מכתם, בשלח שאול, וישמרו
את־הבית להמיתו:

ב. הצילני מאיבי אלהי, ממתקוממי תשגבני:

ג. הצילני מפעלי און, ומאנשי דמים הושיעני:

ד. כי הנה ארבו לנפשי, יגורו עלי עזים, לא־פשעי
ולא־חטאתי יהוה:

ה. בלי־עון ירצון ויפוננו, עורה לקראתי וראה:

ו. ואתה יהוה־אלהים צבאות אלהי ישראל, הקיצה לפקד
כל־הגוים, אל־תחן כל־בגדי און סלה:

ז. ישובו לערב יהמו ככלב, ויסובבו עיר:

ח. הנה יביעון בפיהם חרבות בשפתותיהם, כי־מי שמע:

תיקון הכללי

- מ. ואתה יהוה תשחק־למו, תלַעג לְכַל־גוֹיִם:
י. עֲזוּ אֱלֹהֵי אֶשְׁמֹרֶה, כִּי־אֱלֹהִים מְשֻׁבָּי:
יא. אֱלֹהֵי חֲסִדֵי יִקְדְּמֵנִי, אֱלֹהִים יִרְאוּנִי בְּשָׁרָי:
יב. אֶל־תִּהְרָגֶם פֶּן־יִשְׁכַּחוּ עַמִּי, הִנִּיעֵמוּ בְּחִילְךָ וְהוֹרִידֵמוּ,
מִגִּנְנוּ אֲדָנִי:
יג. חֲטֹאת־פִּימוּ דְּבַר־שִׁפְתֵימוּ וַיִּלְכְּדוּ בְּגֹאוֹנָם, וּמֵאֱלֹהִים
וּמִכַּחַשׁ יִסְפְּרוּ:
יד. כִּלָּה בְּחֶמֶה כִּלָּה וְאִינָמוּ, וַיֵּדְעוּ כִּי־אֱלֹהִים מַשֵּׁל בְּיַעֲקֹב,
לְאַפְסֵי הָאָרֶץ סָלָה:
טו. וַיָּשְׁבוּ לָעָרֵב יִהְמוּ כְּכֹלֵב, וַיִּסּוּכְבוּ עִיר:
טז. הִמָּה יִנִּיעוּן לֶאֱכֹל, אִם־לֹא יִשְׁבְּעוּ וַיִּלְיָנוּ:
יז. וְאֲנִי אֲשִׁיר עֲזֶיךָ וְאֶרְנֶן לְבַקֵּר חֲסִדְךָ, כִּי־הָיִיתָ מְשֻׁבָּב לִי,
וּמְנוּס בַּיּוֹם צָר־לִי:
יח. עֲזֵי אֱלֹהֵי אֲזַמְרֶה, כִּי־אֱלֹהִים מְשֻׁבָּי אֱלֹהֵי חֲסִדֵּי:

עז

- א. לְמִנְצַחַ עַל־יְדוּתוֹן, לְאַסָּף מְזֻמּוֹר:
ב. קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְאַצְעֻקָה, קוֹלִי אֶל־אֱלֹהִים וְהֶאֱזִין אֵלַי:

תיקון הכללי

- ג. ביום צרתי אדני דרשתי, ידי לילה נגרה ולא תפוג, מאנה הנחם נפשי:
- ד. אזכרה אלהים ואהמיה, אשיחה ותתעטף רוחי סלה:
- ה. אחזת שמרות עיני, נפעמתי ולא אדבר:
- ו. חשבתי ימים מקדם, שנות עולמים:
- ז. אזכרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיחה, ויחפש רוחי:
- ח. הלעולמים יזנח אדני, ולא יסיף לרצות עוד:
- ט. האפס לנצח חסדו, גמר אמר לדר ודר:
- י. השכח חנות אל, אם קפץ באף רחמיו סלה:
- יא. ואמר חליתי היא, שנות ימין עליון:
- יב. אזכור מעלליה, כי אזכרה מקדם פלאך:
- יג. והגיתי בכל פעלך, ובעלילותיך אשיחה:
- יד. אלהים בקדש דרכך, מי אל גדול באלהים:
- טו. אתה האל עשה פלא, הודעת בעמים ערך:
- טז. גאלת בזרוע עמך, בני יעקב ויוסף סלה:
- יז. ראוך מים אלהים, ראוך מים יחילו, אף ירגזו תהמות:
- יח. זרמו מים עבות, קול נתנו שחקים, אף חצצריך יתהלכו:

תיקון הכללי

יט. קול רעמך בגלגל, האירו ברקים תבל, רגזה ותרעש
הארץ:

כ. בים דרפך ושבילך במים רבים, ועקבותיך לא נדעו:
כא. נחית כצאן עמך, ביד-משה ואהרן:

צ

א. תפלה למשה איש-האלהים, אדני מעון אתה היית לנו
בדר ודר:

ב. בטרם הרים ילדו, ותחולל ארץ ותבל, ומעולם עד-
עולם אתה אל:

ג. תשב אנוש עד-דפא, ותאמר שובו בני-אדם:

ד. כי אלה שנים בעיניך כיום אתמול כי יעבר, ואשמורה
בלילה:

ה. זרמתם שנה יהיו, בפקר כחציר יחלה:

ו. בפקר יציין וחלה, לערב ימולל ויבש:

ז. כי-כלינו באפה, ובחמתך נבהלנו:

ח. שפת עונתינו לנגדך, עלמנו למאור פניך:

ט. כי כל-ימינו פנו בעברתך, פלינו שנינו כמו-הגה:

תיקון הכללי

- י. ימי־שנותינו בהם שבָּעִים שָׁנָה וְאִם בְּגִבּוּרֹת שְׁמוֹנִים שָׁנָה, וְרַהֲבָם עָמַל וְאוֹן, כִּי־גַז חִישׁ וְנִעְפָּה:
יא. מִי־יֹדֵעַ עַז אֶפֶךְ, וּכִירָאתָךְ עֲבֹרְתָךְ:
יב. לְמִנּוֹת יָמֵינוּ כֵּן הוֹדַע, וְנָבֵא לִבָּב חֲכָמָה:
יג. שׁוֹבָה יְהוָה עַד־מָתִי, וְהִנָּחֵם עַל־עֲבֹדֶיךָ:
יד. שִׁבְעֵנוּ בְּבִקְרַח חֲסִדֶּךָ, וְנִרְנְנָה וְנִשְׁמַחָה בְּכָל־יָמֵינוּ:
טו. שִׁמְחֵנוּ כִּימוֹת עֲנִיתֵנוּ, שָׁנוֹת רָאִינוּ רָעָה:
טז. יִרְאֵה אֶל־עֲבֹדֶיךָ פֶּעֶלְךָ, וְהִדְרֶךְ עַל־בְּנֵיהֶם:
יז. וַיְהִי נָעַם אֲדֹנִי אֱלֹהֵינוּ עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָה עָלֵינוּ, וּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ כּוֹנֵנָהוּ:

קה

- א. הוֹדּוּ לַיהוָה קִרְאוּ בְשֵׁמוֹ, הוֹדִיעוּ בְּעַמִּים עֲלִילוֹתָיו:
ב. שִׁירוּ־לוֹ זַמְרוּ לוֹ, שִׁיחוּ בְּכָל־נִפְלְאוֹתָיו:
ג. הִתְהַלְלוּ בְּשֵׁם קִדְשׁוֹ, יִשְׁמַח לֵב מְבַקְשֵׁי יְהוָה:
ד. דִּרְשׁוּ יְהוָה וְעִזּוּ, בִּקְשׁוּ פָנָיו תָּמִיד:
ה. זָכְרוּ נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר־עָשָׂה, מִפֶּתִיו וּמִשְׁפְּטֵי־פִיו:
ו. זָרַע אֲבָרָהֶם עֲבָדוּ, בְּנֵי יַעֲקֹב בְּחִירָיו:

תיקון הכללי

- ז. הוא יהוה אלהינו, בכל־הארץ משפּטיו:
- ח. זכר לעולם בריתו, דבר צוה לאֵלף דור:
- ט. אשר כרת את־אברהם, ושבועתו לישחק:
- י. ויעמידה ליעקב לחק, לישראל ברית עולם:
- יא. לאמר לך אתן את־ארץ־כנען, חבל נחלתכם:
- יב. בהיותם מתי מספר, כמעט וגרים בה:
- יג. ויתהלכו מגוי אל־גוי, מממלכה אל־עם אחר:
- יד. לא־הניח אדם לעשקם, ויזכח עליהם מלכים:
- טו. אל־תגעו במשיחי, ולנביאי אל־תרעו:
- טז. ויקרא רעב על־הארץ, כל־מטה־לחם שבר:
- יז. שלח לפניהם איש, לעבד נמכר יוסף:
- יח. ענו בכפל רגלו, ברזל באה נפשו:
- יט. עד־עת בא־דברו, אמרת יהוה צרפתהו:
- כ. שלח מלך ויתירהו, מִשֵּׁל עַמִּים ויפתחהו:
- כא. שמו אדון לביתו, ומִשֵּׁל בכל־קנינו:
- כב. לאסר שריו בנפשו, וזקניו יחבם:
- כג. ויבא ישראל מצרים, ויעקב גר בארץ־חם:

תיקון הכללי

- כד. וַיִּפֹּר אֶת־עֲמֹז מְאֹד, וַיַּעֲצֵמְהוּ מִצָּרָיו:
- כה. הִפָּךְ לֶבָם לְשֹׂנְאֵי עַמּוֹ, לְהִתְנַפֵּל בְּעִבְדָּיו:
- כו. שָׁלַח מֹשֶׁה עֲבָדָיו, אֲהֵרֹן אֲשֶׁר בָּחַר־בּוֹ:
- כז. שָׁמוּ־בָם דְּבָרֵי אֱתוֹתָיו, וּמִפְתִּים בְּאֶרֶץ חָם:
- כח. שָׁלַח חֹשֶׁךְ וַיַּחֲשֹׁךְ, וְלֹא־מָרוּ אֶת־דְּבָרוֹ:
- כט. הִפָּךְ אֶת־מִימֵיהֶם לְדָם, וַיָּמָת אֶת־דִּגְתָּם:
- ל. שָׂרֵץ אֲרָצָם צִפְרֹדָעִים, בְּחֹדְרֵי מַלְכֵיהֶם:
- לא. אָמַר וַיָּבֹא עָרֹב, כְּנִים בְּכָל־גְּבוּלָם:
- לב. נָתַן גְּשֵׁמֵיהֶם בָּרֶד, אִשׁ לְהַבּוֹת בְּאֲרָצָם:
- לג. וַיָּךְ גִּפְנִים וּתְאֵנֹתָם, וַיִּשְׁפֹּר עֵץ גְּבוּלָם:
- לד. אָמַר וַיָּבֹא אֲרֶבָה, וַיִּלֶּק, וַאֲזַי מִסְפָּר:
- לה. וַיֹּאכַל כָּל־עֹשֵׁב בְּאֲרָצָם, וַיֹּאכַל פְּרִי אֲדָמָתָם:
- לו. וַיָּךְ כָּל־בְּכוֹר בְּאֲרָצָם, רֵאשִׁית לְכָל־אוֹנָם:
- לז. וַיּוֹצִיֵאם בְּכֶסֶף וְזָהָב, וַאֲזַי בִּשְׂבָטָיו בּוֹשֵׁל:
- לח. שָׂמַח מִצְרַיִם בְּצֵאתָם, כִּי־נָפַל פֶּחָדָם עֲלֵיהֶם:
- לט. פָּרַשׁ עֲנָן לְמִסְךְ, וַאֲשׁ לְהֹאִיר לַיְלָה:
- מ. שָׂאֵל וַיָּבֹא שָׁלוֹ, וּלְחָם שָׁמַיִם יִשְׂבִּיעֵם:
- מא. פָּתַח צוּר וַיַּזּוּבוּ מַיִם, הִלְכוּ בְּצִיּוֹת נָהָר:

תיקון הכללי

מב. כִּי־זָכַר אֶת־דְּבַר קִדְשׁוֹ, אֶת־אַבְרָהָם עֲבָדוֹ:
מג. וַיּוֹצֵא עָמּוֹ בְּשֵׁשׁ־שָׁנִים, בְּרָנָה אֶת־בְּחִירָיו:
מד. וַיִּתֵּן לָהֶם אֲרָצוֹת גּוֹיִם, וַעֲמַל לְאֻמִּים יִירָשׁוּ:
מה. בַּעֲבוּר יִשְׁמְרוּ חֻקָּיו וְתוֹרֹתָיו יִנְצְרוּ, הַלְלוּ־יָהּ:

קרי

- א. עַל־נִהְרֹת בָּבֶל, שֵׁם יִשְׁכְּנוּ גַם־בָּבִינוּ, בְּזָכְרֵנוּ אֶת־צִיּוֹן:
- ב. עַל־עֲרָבִים בְּתוֹכָהּ, תָּלִינוּ בְּנֻרֹתֵינוּ:
- ג. כִּי שֵׁם שְׁאֵלוֹנוּ שׁוֹכֵנֵינוּ דְּבַר־יִשִּׁיר, וְתוֹלְלֵינוּ שְׂמִיחָה,
שִׁירוּ לָנוּ מִיִּשִּׁיר צִיּוֹן:
- ד. אִיךְ נָשִׁיר אֶת־שִׁיר־יְהוָה, עַל אֲדָמַת נֶכֶד:
- ה. אִם־אֲשַׁכַּח־יְרוּשָׁלַיִם, תִּשְׁכַּח יְמִינִי:
- ו. תִּדְבֹּק לְשׁוֹנִי לְחִפִּי אִם־לֹא אֲזַכֵּרְכִי, אִם־לֹא אֶעֱלֶה
אֶת־יְרוּשָׁלַיִם עַל רֹאשׁ שְׂמִיחָתִי:
- ז. זָכַר יְהוָה לְבָנִי אֲדוֹם אֵת יוֹם יְרוּשָׁלַיִם, הָאֹמְרִים עָרוֹ
עָרוֹ עַד הַיּוֹסֵד בָּהּ:
- ח. בַּת־בָּבֶל הַשְׁדּוּדָה, אֲשֶׁרִי שִׁישַׁלְמ־לָךְ אֶת־גְּמוּלָךְ
שְׂגַמְלָתָ לָנוּ:
- ט. אֲשֶׁרִי שְׁיֵאֲחִזוּ וְנִפְץ אֶת־עַלְלֶיךָ אֶל־הַסֵּלַע:

תיקון הכללי

קנ

- א. הללויה הללוֹאֵל בְּקִדְשׁוֹ, הַלְלוּהוּ בְּרָקִיעַ עִזּוֹ:
- ב. הַלְלוּהוּ בְּגִבּוֹרָתוֹ, הַלְלוּהוּ כְּרֹב גְּדֻלּוֹ:
- ג. הַלְלוּהוּ בְּתַקַּע שׁוֹפָר, הַלְלוּהוּ בְּנִבָּל וְכִנּוֹר:
- ד. הַלְלוּהוּ בְּתֹף וּמַחּוֹל, הַלְלוּהוּ בְּמִנִּים וְעֶגְב:
- ה. הַלְלוּהוּ בְּצִלְצַל־שִׁמְעַ, הַלְלוּהוּ בְּצִלְצַל־תְּרוּעָה:
- ו. כָּל־הַנְּשָׁמָה תִּהְלֵל יְיָ, הַלְלוּיָהּ:

בסיום אמירת תהלים יאמר:

מִי־יִתֵּן מִצִּיּוֹן יִשׁוּעַת יִשְׂרָאֵל בְּשׁוּב יְהוָה שְׁבוֹת עַמּוֹ, יִגַּל יַעֲקֹב יִשְׁמַח יִשְׂרָאֵל:
וְתִשׁוּעַת צְדִיקִים מִיְּהוָה, מְעוֹזָם בַּעַת צָרָה: וַיַּעֲזֹרֵם יְהוָה וַיַּפְלִטֵם, וַיַּפְלִטֵם
מִרְשָׁעִים וּמִי־שִׁיעַם בִּי־חֶסֶד בּוֹ:

זאת התפלה מציאנו באמתחת הכתבים והיא מעט חכמות ורב האיכות.

רְבוּנוֹ שֶׁל עוֹלָם, עֲלֵת הָעֲלֹת וְסִפְתָּ כָּל הַסְּבוֹת, אֲנִתָּ לְעֵלָא, לְעֵלָא מִן כָּלָא,
וְלִית לְעֵלָא מִנָּהּ, דְּלִית מַחְשְׁבָהּ תַּפְיִסָא בְּהָ כָּלָל, וְלָהּ דְּיומְיָהּ תַּהֲלָה,
וּמְרוּמָם עַל כָּל בְּרָכָה וְתַהֲלָה. אוֹתָהּ אֲדַרְשׁ, אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ שְׁתַּתְּחוּתָהּ חֲתִירָה דְּרָךְ
כְּבוֹשָׁה מֵאוֹתָהּ, דְּרָךְ כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַד הַהִשְׁתַּלְשְׁלוֹת שְׁלִי בְּמָקוֹם שְׁאֵנִי עוֹמֵד,
כְּפִי אֲשֶׁר נִגְלָה לִּי, יוֹדַע תַּעֲלוּמוֹת, וּבְדֶרֶךְ וְנִתִּיב הַזֶּה תֵּאֵיר עָלַי אוֹרָה, לְהַחְזִירֵנִי
בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה לְפָנֶיךָ בְּאַמֶּת, כְּפִי רְצוֹנָה בְּאַמֶּת, כְּפִי רְצוֹן מִבְּחַר הַבְּרוּאִים,
לְבָלִי לְחֹשֶׁב בְּמַחְשַׁבְתִּי שׁוֹם מַחְשַׁבְתָּ חוּץ וְשׁוֹם מַחְשַׁבָּה וּבִלְבּוֹל שֶׁהוּא נִגְדֵּי
רְצוֹנָה, רַק לְדַבֵּק בְּמַחְשַׁבּוֹת זְכוֹת צְחוֹת וּקְדוּשׁוֹת בַּעֲבוּרְתָּהּ בְּאַמֶּת בְּהִשְׁתַּתְּחוּתָהּ
וּבְתוֹרָתָהּ. הֵט לִבִּי אֶל עֲדוּתֶיךָ, וְתֵן לִי לֵב טָהוֹר לְעִבְדֶּךָ בְּאַמֶּת. וּמִמְצָלוֹת יָם
תּוֹצִיאֵנִי לְאוֹר גְּדוֹל חֵישׁ קַל מִהֲרָה, תִּשׁוּעַת יְהוָה בְּהֶרֶף עֵינַי, לְאוֹר בְּאוֹר הַחַיִּים
כָּל יְמֵי חַיּוֹתַי עַל פְּנֵי הָאָדָמָה, וְאַזְכֶּה לְחַדֵּשׁ נַעֲוִירִי, הַיָּמִים שֶׁעָבְרוּ בְּחַשְׁךָ,
לְהַחְזִירֵם אֶל הַקִּדְשָׁה, וְתַהֲיֶה יְצִיאָתִי מִן הָעוֹלָם כְּבִיאָתִי, בְּלֹא חֲטָא. וְאַזְכֶּה
לְחַזוֹת בְּנַעַם יְהוָה וּלְבַקֵּר בְּהִכְלוֹ, כִּלּוֹ אוֹמֵר כְּבוֹד, אֲמֵן נִצַּח סֶלָה וְעַד:

תיקון הכללי

אחר כך טוב לומר תפלה זו, יסדה מורנו רבי נתן זכר צדיק לברכה.

אֲשִׁירָה לַיהוָה בְּחַיִּי, אֲזַמְּרָה לֵאלֹהֵי בְעוֹדִי, יַעֲרֹב עָלָיו שִׁיחִי, אֲנֹכִי אֲשַׁמַּח בִּיהוָה. הוֹדוּ לַיהוָה בְּכִנּוּר, בְּגִבֹּל עֲשׂוֹר וּמְרוּ לוֹ: אֱלֹהִים, שִׁיר חֲדָשׁ אֲשִׁירָה לָךְ, בְּגִבֹּל עֲשׂוֹר אֲזַמְּרָה לָךְ: עָלִי עֲשׂוֹר וְעָלִי נָבֹל, עָלִי הַגִּיזֵן בְּכִנּוּר: כִּי שִׁמְחֹתֵנִי יְהוָה בְּפַעֲלֶךָ, בְּמַעֲשֵׂי יְדֶיךָ אֲרַנֶּנּוּ: רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲדוֹן כָּל, בּוֹרָא כָּל הַנְּשָׁמוֹת, רַבּוֹן כָּל הַמַּעֲשִׂים, הַבּוֹחֵר בְּשִׁירֵי זְמִירָה, עֲזָרְנִי וְחַנּוּנִי בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבְחֶסְדֶּיךָ הָעֲצוּמִים, שְׁאֵזְבָּה לְעוֹרֵר וּלְהוֹצִיא וּלְגַלּוֹת כָּל הָעֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנֵאֵמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלָּים. וּבִזְכוֹת אֵלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קִפִּיטָל תְּהִלָּים שְׁאֵמַרְתִּי לְפָנֶיךָ, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד עֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנֵאֵמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלָּים שֶׁהֵם: אֲשֶׁרִי, בְּרָכָה, מִשְׁכִּיל, שִׁיר, נְצוּחַ, נְגוּן, תְּפִלָּה, הוֹדָאָה, מְזֻמּוֹר, הַלְלוּיָהּ. בִּזְכוֹת הַמְּזֻמָּרִים וּבִזְכוֹת הַפְּסוּקִים וּבִזְכוֹת תְּבוֹתֵיהֶם וְאוֹתִיּוֹתֵיהֶם וּנְקֻדּוֹתֵיהֶם וְטַעְמֵיהֶם וְהַשְׁמוֹת הַיּוֹצֵאִים מֵהֶם, מְרָאשֵׁי־תְבוֹת וּמִסּוֹפֵי־תְבוֹת, וּבִזְכוֹת דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשְּׁלוֹם עִם כָּל הָעֲשָׂרָה צַדִּיקִים שֶׁיִּסְדּוּ סֵפֶר תְּהִלָּים, (וּבִזְכוֹת הַצַּדִּיק יִסּוֹד עוֹלָם, נַחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חַכְמָה, רַבֵּנוּ נִחְמָן בֶּן פִּינְאָ וְכוּתָּנוּ יָגֵן עָלֵינוּ, אֲשֶׁר גָּלָה וְתַקֵּן לֹאמַר אֵלֹהֵי הָעֲשָׂרָה קִפִּיטָל תְּהִלָּים בְּשִׁבְלִי תַקֵּן הַבְּרִית) וּבִזְכוֹת כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַחֲסִידִים הָאֱמִתִּיִּים, תִּזְכְּנִי וְתַחַנְנִי שְׁאֵזְבָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים לְהוֹצִיא כָּל הַטְּפוֹת קָרִי שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה בֵּין בְּשׁוֹנֵג בֵּין בְּמֻזָּד בֵּין בְּאַנֶּס בֵּין בְּרָצוֹן, (אִם יֹאמַר חֵם וְשִׁלּוֹם בְּשִׁבְלִי מִקְרָה שְׁנוּדָמָן לוֹ בְּאוֹתוֹ הַלֵּילָה יֹאמַר: וּבִפְרָט כָּל הַטְּפוֹת שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי בְּלִילָה זֹה, עַל יְדֵי מִקְרָה לִילָה שֶׁקָּרָה לִּי בַּעֲוֹנוֹתֵי הָרַבִּים) כָּלֵם אֵזְבָּה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים וּבְחֶמְלָתְךָ הַגְּדוֹלָה וּבְכֹחֲךָ הַגְּדוֹל, לְהוֹצִיאֵם מִהַקְּלָפוֹת וּמִהַסְטָרִין אַחֲרָנִין, מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנִּפְּלוּ וְנִתְפָּזְרוּ וְנִפְּצוּ וְנִדְּחוּ לְשָׁם, וְאֵל יִדְּחַ מִמֶּךָ גְּדָח, וְתַכְנִיעַ וְתַשְׁבֵּר וְתַהַרֵּג וְתַעֲקֹר וְתַכְלֶה וְתַבְטֵל כָּל הַקְּלָפוֹת וְכָל הָרוּחִין שְׂדִין וְלִילִין, שֶׁנַּעֲשׂוּ וְנִבְרָאוּ וְנוֹצְרוּ עַל יְדֵי אֵלֹהֵי הַטְּפוֹת שֶׁיֵּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבִטְלָה, וְתִסֵּר מֵהֶם חַיּוּתָם, וְתוֹצִיא וְתַגְזֹל מֵהֶם חַיּוּת דִּקְדָּשָׁה וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְּדוּשִׁים שֶׁבָּלְעוּ.

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֵל חַי וְקַיִם, חַי הַחַיִּים, מְלֵא רַחֲמִים, תֵּדֵן אֶת כָּל הָעוֹלָם לְכַף זְכוֹת תְּמִיד, תַּחֲפִץ חֶסֶד וּמִרְבָּה לְהִשְׁיב. אָבִי אָבִי, גּוֹאֲלִי וּפּוֹדִי, יִדְעָתִי, יְהוָה, יִדְעָתִי, כִּי אֲנִי בַּעֲצָמֵי הַחַיִּב וְהַפּוֹשֵׁעַ, אֶפְלוּ בְּהַמְקָרוֹת שֶׁנִּזְדַּמְּנוּ לִי בְּשׁוֹנֵג, כִּי לֹא שִׁמְרָתִי אֶת הַמַּחְשָׁבָה כָּלֵל, וְהִתְרַתִּי בַּיּוֹם, עַד שֶׁבָּאתִי לְיָדֵי טְמָאָה

תיקון הכללי

בלילה, ועל ידי זה קלקלתי מה שקלקלתי, וגרמתי מה שגרמתי, ושחתי מה ששחתי. אוי אוי, אוי על נפשי, אוי לנפשי כי גמלתי לי רעה, מה אמר, מה אדבר, מה אצטדק. מה אמר, מה אדבר, מה אצטדק. האלהים מציא את עוונתי. הנני לפניך באשמה רבה, הנני לפניך מלא בושה וכלימה, מלא מנופים ולכלוכים, מלא תועבות רעות, ואין שום לשון בעולם שאוכל לכנות בו עצם הרחמנות שיש עלי, כי רע וזר, כי נגע עד הנפש. מר לי מאוד, אבי שבשמים: מר לי מאוד, רבון כל העולמים. ראה אנחתי ואנקתי, כי נפשי מרה לי מאוד עד אשר איני יודע איך אני יכול לחיות מעצם כדירות נפשי אשר עד גבתי שמים יגיע, כי קצתי בחיי, למיה לי חיים באלה, חיים מרים ומרורים מפנות. את קבעת בום התרעלה שתית מצית, נפשי.

רבוננו של עולם! אתה לבד ידעת, רבוי ועצם הפגמים הגדולים העצומים והנוראים, שנעשים על ידי זה בכל העולמות, ועתה איך אוכל לתקן זאת, ובמה יזכה נער כמוני לתקן את אשר שחתי. אך אף על פי כן ידעתי ואני מאמין ביימונה שלמה כי אין שום יאוש בעולם כלל, ועדין יש לי תקווה, ועדין לא אבדה תוחלתי מיהוה, כי חסדי יהוה בי לא תמנו, כי לא כלו רחמי. על כן באתי לפניך יהוה אלהי ואלהי אבותי, אלהי אברהם אלהי יצחק ואלהי יעקב, אלהי כל הצדיקים והחסידים האמתיים ואלהי כל ישראל, אלהי הראשונים והאחרונים, שתרחם עלי ותעשה את אשר בחרך אלה ואת משפטך אשר, ותכף את יצרי להשתעבד לך, ותגער בהיצר הרע, ותגרשו ממני מעתה ועד עולם, ותשמרני ותצילני ותפלטני מעתה מכל מיני הרחורים רעים, וממחשבות רעות, ומפגם הראות, ומפגם הדבור, ותצילני מעתה מכל מיני פגם הברית שבעולם, במחשבה דבור ומעשה, ותהיה עמי תמיד ותשמרני ותצילני ממקרה בין ביום ובין בלילה מעתה ועד עולם:

אבינו, מלך אל חי וקים, גואל חזק, ששחתי אליך בפני, הצל הצל, הושיעה הושיעה, הצל לקוחים למות, הצל נרדף וחוב כמוני, הצילני מן השאול תחתיות, תן לי תקווה ולא אבד חס ושלום, כי מה בצע בדמי בדרתי אל שחת, הוודך עפר, הניגיד אמתך. דלו עיני למרום, יהוה עשקה לי, ערבני, ערב עבדך לטוב, אל יעשקוני ידים, כי אין לי שום כח אלא בפני, אין לי שום מנוס ומבטח

תיקון הכללי

כי אם עליך לבר, על חסדיך העצומים לבר, על רחמיך הגדולים, על חמלתך האמתית, על חנינותיך הנצחיות, ועל כח וזכות הצדיקים, ששמרו את הברית בתכלית השלמות שאין שלמות אחריו. בהם תמכתי יתדותי, בהם אשען ואפסד, בזכותם וכחם אבטח ואקנה, כי לא תעזב נפשי לשואל, לא תתן חסדיך לראות שחת, אהיה, יהוה, מלטיני, אהיה, יהוה, פדני, ראה מסכן כמוני, מרח בלב ימים, תהום אל תהום קורא לקול צנוריה, כל משפריה וגליה עלי עברו. צוד צדוני בצפר, איבי חנם. צמתו בבור חיי, וידו אכן בי, צפו מים על ראשי, אמרתי נגזרתי. קראתי שמך יהוה מבור תחתיות, קראתי שמך יהוה מבור תחתיות.

רבנו של עולם! רבנו של עולם! מלא רחמים, מלא חסד חנם, מלא חנינות, מלא רחמנות, מלא טוב, מלא רצון, כבר קבלנו עלינו לקרא אליך תמיד, והנני מקים קבלתנו, והנני קורא אליך ממקום שפל כזה, ממקומות מגלים כאלה, ממצמקים קראתיך יהוה, מנעמקי עמקים, מן המצר קראתי יהוה, ענני במרחב יהוה. ואם בעוונותינו הרבים ירדנו למקום שיירדנו, וירדנו עכשו בעקבות משיחא למקומות נמוכים ושפלים מאד מאד, שלא ירדו ישראל לתוכם מעולם, כמו שכתוב: ותירד פלאים, אין מנחם לה. אף על פי כן, אין אנו מואשים עצמנו חס ושלום בשום אופן פעולם כלל. כי כבר הבטיחנו להשיבנו ממצלות ים, כמו שכתוב: אמר אדני, מבשן אשיב, אשיב ממצלות ים, וכתוב: ואף גם זאת בהיותם בארץ איביהם, לא מאסתים ולא געלתים לבלתם, להפיר בריתי אתם, כי אני יהוה אלהיהם:

רבנו של עולם! פתח פיה לאלם כמוני, ותשלח לי דבורים ממעון קדשך מן השמים, באפן שאוכל לנצח אותך, לרצות ולפייס אותך, שתקבל ברחמיך הרבים ובחסדיך העצומים את אלו העשרה קפיטל תהלים שאמרתי לפניך, באלו אמרם דוד המלך עליו השלום בעצמו, ואף על פי שאיני יודע לבון שום בונה מהפונות העצומות והנוראות שיש באלו העשרה מזמורים, יהי רצון מלפניך, יהוה אלהי ואלהי אבותי, שתתא חשובה לפניך האמירה בפה לבר, באלו השנתי וכוונתי כל הסודות והפונות שיש בהם ויהיו אמרי לרצון לפני אדון כל. והנני משליך ידבי עליך, והנני מקשר עצמי לכל הצדיקים האמתיים

תיקון הכללי

שְׁבֹדֹרְנוּ, וְלִכְל הצדיקים האמתיים שׁוכְנֵי עֶפְרָה, קְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּוֶה, וּבִפְרֹט לְהַצְדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, נִחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה, רַבְּנוּ נַחְמָן בֶּן פִּינְא וְכוּתוֹ יִגֹן עָלֵינוּ, אָמֵן) וְעַל דַּעְתָּם וְעַל פִּנְיָתָם אֲמַרְתִּי כָּל אֱלֹהֵי הַעֲשָׂרָה קְפִיטָל תְּהִלִּים, וּבִזְכוּתָם וּבְחֵם אֲזַכֶּה לְעוֹרֵר וּלְגַלּוֹת כָּל הַעֲשָׂרָה מִיָּנִי נְגִינָה שְׁנַאֲמַר בָּהֶם סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהֵם שִׁיר פְּשׁוּט, כָּפוּל, מְשֻׁלָּשׁ, מְרֻבָּע, שֶׁהֵם כָּלִילִים בְּשִׁמְךָ הַמְּיֻחָד הַגָּדוֹל וְהַקְדוּשׁ. וּבִזְכוּת וּבְחֵם הַשְּׁנֵי שְׁמוֹת הַקְדוּשִׁים הָאֵלֹהִים בְּמִלָּאָם, שֶׁהֵם אֵל אֱלֹהִים (בְּיָדָה): אֱלֹהֵי לְמִ"ד, אֱלֹהֵי לְמִ"ד ה"י וְיִ"ד מ"ם, שֶׁהֵם עוֹלָם בְּמִסְפָּר תַּפ"ה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שְׁמוֹנִים וְחֲמִשָּׁן, בְּמִסְפָּר תְּהִלִּים. בְּכַח אֱלֹהֵי הַשְּׁמוֹת תִּזְכְּנִי לְהוֹצִיא כָּל הַטְּפוֹת קָרִי לְבַטְלָה מִבְּטָן הַקְּלָפָה שֶׁבִּלְעָם, אֲשֶׁר מְסַפֵּר שְׁמָה עִם הָאוֹתִיּוֹת עוֹלָה תַּפ"ה, שֶׁהִיא בְּקִלְפָה בְּנֶגֶד קִדְשֵׁת סֵפֶר תְּהִלִּים, וּבְכַח אֱלֹהֵי הַעֲשָׂרָה מְזֻמְרֵי תְּהִלִּים תִּעֲוֹרֵר הַשְּׁנֵי שְׁמוֹת הַקְדוּשִׁים אֵל אֱלֹהִים, וְתַהַרְגַּ וְתִשְׁפֹּר וְתִכְנִיעַ וְתַעֲקֹר וְתִכְלֶה וְתִבְטֹל אֶת הַקְּלָפָה הַזֹּאת שֶׁבִּלְעָם, וְתִכְרִיחַ אוֹתָהּ לְהַפְלִישׁ כָּל הַטְּפוֹת הַקְדוּשׁוֹת מִבְּטָנָה וּקְרָבָה, וְתִמְחָה שְׁמָה וְזַכָּרָה מִן הָעוֹלָם, וְתִקְוֶם מִקְרָא שְׁכָתוֹב: חֵיל בָּלַע וְיִקְאֲנוּ, מִבְּטָנוּ יִדְשָׁנוּ אֵל, וְתַהַרְגַּ כָּל הַקְּלָפוֹת שֶׁנִּבְרְאוּ עַל יְדֵי אֱלֹהֵי הַטְּפוֹת, וְתוֹצִיא וְתִגְזֹל מֵהֶם חַיּוֹת דִּקְדָּשָׁה, וְכָל הַנִּיצוּצוֹת הַקְדוּשִׁים שֶׁבִּלְעוּ עַל יְדֵי פָּגֶם חֲטָא זֶה, כָּלֵם תוֹצִיאֵם וְתַחֲזוֹר וְתִקְבְּצֵם בִּקְדֻשָּׁה שְׁנִית. וְתִזְכְּנוּ לְקַבֵּל עָלֵינוּ עַל מַלְכוּת שָׁמַיִם בְּאַהֲבָה תָּמִיד, וְנִזְכֶּה לַעֲסֹק כָּל יְמֵינוּ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בְּאַמֶּת וּבְלֵב שָׁלֵם, בְּאַפֵּן שְׁנוֹזְכָה לְבָרָא גּוֹפִים וְכִלִּים קְדוּשִׁים לְכָל הַנְּשָׁמוֹת דְּאֵזְלִין עֲרִטִילָאִין עַל יְדֵי עוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, עַל יְדֵי פָּגֶם הַטְּפוֹת קָרִי שֶׁנִּצְאוּ מִמֶּנִּי לְבַטְלָה.

רַבּוֹנוּ שֶׁל עוֹלָם, אֲמִיץ כַּח וְרַב אוֹנִים, עֲשֵׂה מַה שֶׁתַּעֲשֶׂה בְּרַחֲמֶיךָ הָרַבִּים בְּאַפֵּן שְׁנוֹזְכָה לְתַקֵּן פָּגֶם הַבְּרִית, פָּגֶם טְפִי הַמּוֹחַ. בֵּין מַה שֶׁפָּגַמְנוּ בְּזֶה בְּשׁוֹגְג, בֵּין בְּמִזִּיד, בֵּין בְּאַנָּס, בֵּין בְּרָצוֹן, עַל הַכָּל תִּמְחָל וְתִסְלַח לִי אֱלֹהֵי סְלִיחוֹת, חֲנוּן הַמִּרְבָּה לְסִלּוֹחַ, וְנִזְכֶּה לְתַקֵּן כָּל הַפָּגֻמִּים בַּשְּׁלֵמוֹת בְּחַיֵּינוּ, בִּזְכוּת הַצְדִּיקִים הַקְדוּשִׁים אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַמָּוֶה, (וְאִם יִהְיֶה עַל קִבְרוֹ הַקְדוּשׁ יֹאמַר: וּבִזְכוּת הַצְדִּיק הַזֶּה הַשׁוֹכֵן פֹּה, צְדִיק יְסוֹד עוֹלָם, נִחַל נוֹבֵעַ מְקוֹר חֲכָמָה, אֲשֶׁר אֲנִי מְכַתֵּת רִגְלִי וְטִלְטַלְתִּי עֲצָמִי בְּטִלְטוּל הַקְּדוּשָׁה בְּשִׁבְלִי לְבֹא הֵנָּה לְהַשְׁתַּמֵּחַ עַל קִבְרֵי הַצְדִּיקִים הָאֵמֶת הַקְדוּשׁ הַזֶּה, אֲשֶׁר הִבְטִיחְנוּ בְּחַיָּיו הַקְדוּשִׁים, לַעֲמֹד בַּעֲזָרְתָנוּ סֵלָה תָּמִיד,

תיקון הכללי

בְּשֹׁבוֹא עַל קְבְרוֹ הַקְדוּשׁ וְנִתֵּן פְּרוּשָׁה לְצִדְקָה וְנֹאמַר אֱלֹהֵי הַעֲשֶׂהָ קַפִּיטֵל תְּהִלִּים, וְהִנֵּה עֲשִׂיתִי מַה שְּׁמַטֵּל עָלַי, עֲשֵׂה מַה שְּׁעָלֶיךָ) וּמַחֵל לִי וּסְלַח לִי וּכְפַר לִי עַל כָּל הַחַטָּאִים וְהַעֲוֹנוֹת וְהַפְּשָׁעִים, שְׁחַטָּאתִי וְשַׁעֲוִיתִי וְשִׁשְׁשֻׁעֲתִי לִפְנֶיךָ בְּרַמ"ח אֵיבָרֵי וְשֵׁס"ה גִּידֵי, בְּמַחֲשָׁבָה דְּבוּר וּמַעֲשֶׂה, וּבְחַמְשָׁה חוּשִׁים וּבְשָׂאָר בָּחוֹת הַגּוּף, וּבְכָרֵט מַה שְּׁחַטָּאתִי וּפְשָׁעֲתִי וּפְגַמָּתִי נִגְדָּךְ בַּפֶּה הַבְּרִית, שֶׁהוּא כָּלֵל כָּל הַתּוֹרָה כְּלָה, וְהִרַע בְּעֵינֶיךָ עֲשִׂיתִי מִנְּעוּרֵי עַד הַיּוֹם הַזֶּה, עַל הַכֹּל תִּמְחַל וְתִסְלַח וְתַכַּפֵּר, מִלֹּא רַחֲמִים, וְתִמְלֹא כָּל הַשְּׂמוֹת שְׁפָגְמָתִי בְּשִׁמְךָ הַגָּדוֹל. הָרַב כְּבִסְנִי מַעֲוֵנִי וּמַחֲטָאתִי טְהַרֵּנִי. תַּחֲטָאֲנִי בְּאֻזּוֹב וְאַטְהֵר, תַּכַּכְסְּנִי וּמִשְׁלֹג אֶלְבִּין. תִּשְׁמִיעֵנִי שִׁשּׁוֹן וְשִׁמְחָה, תַּגְלִינָה עֲצֻמוֹת דְּבִיתִי, תִּסְתֵּר פָּנֶיךָ מִחַטָּאִי, וְכֹל עֲוֹנֹתִי מִחָה. מַחָה פֶּשַׁעִי לְמַעַנְךָ בְּאִמּוֹר: אֲנֹכִי אֲנֹכִי הוּא מַחָה פֶּשַׁעֶיךָ לְמַעַנִי וְחַטָּאתֶיךָ לֹא אֲזַכֵּר, וְתִמְלֹא עָלַי בְּרַחֲמִים, וְתַהַיְהֶה בְּעֻזְרִי תִמְיֵד, בְּזִכּוֹת וּבַח הַצַּדִּיקִים הָאֱמִתִּיִּים וְתִשְׁמְרֵנִי וְתַצִּילֵנִי תִמְיֵד, וְתִתֵּן לִי כֹחַ לְהִתְנַבֵּר עַל יֹצְרִי וְלִכְפֹּר וְלִשְׁבֹּר אֶת תַּאֲוֹתַי, וְלֹא אֶפְגֵּם עוֹד מַה שְּׁפָגְמָתִי, וְלֹא אֶעֱשֶׂה עוֹד הִרַע בְּעֵינֶיךָ, וְלֹא אֲשׁוּב עוֹד לְכַסְלָהּ, אִם אֲנִי פָעַלְתִּי לֹא אוֹסִיף, כִּי כָּכָר הִבְטַחְתָּנוּ, שְׁגָם עַל זֶה מוֹעִיל תִּפְלָה וּבִקְשָׁה, לְהַנְצִיל לְחַבֵּא בְּרַחֲמֶיךָ הָאֱמִתִּיִּים מִן הַיֹּצֵר הִרַע וְכַת דִּילָהּ, (וְאִם יִהְיֶה עַל קְבְרוֹ הַקְדוּשׁ יֹאמַר: וּבְכָרֵט עַל מְקוֹם צִיּוֹן הַקְדוּשׁ הַזֶּה, עֲזָרְנִי בְּזִכּוֹת הַצַּדִּיקִים הַגִּנּוּזִים פַּח), וְרַחֵם עָלַי וְתֵן לִי כֹחַ וּגְבוּרָה מֵאַתָּה, שְׁאֲזַכֵּה לְהִתְנַבֵּר וְלִכְבֹּשׁ אֶת יֹצְרִי תִמְיֵד, עַד שְׁאֲזַכֵּה בְּרַחֲמֶיךָ לְגִרְשׁוֹ וְלִסְלָקוֹ וְלִכְבֹּלוֹ מִעָלַי לְגַמְרֵי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם, כִּי כָּכָר כָּלוּ בְּיָגוֹן חַיִּי, וְשִׁנּוֹתִי בְּאַנְחָה. כָּשֵׁל בְּעֻזְנִי כַחַי, וְעֲצָמִי עֲשִׂישׁוּ, עַד אֲשֶׁר כָּשֵׁל כֹּחַ הַסֶּבֶל.

רַחֵם עָלַי, אָבִי אֲב הַרְחֵמְךָ, רַחֵם עָלַי שׁוֹמֵעַ תִּפְלָה, חוּם וְחַמֵּל עָלַי שׁוֹמֵעַ צַעֲקָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָחָה, שׁוֹמֵעַ אֲנָקָה. רַחֵם רַחֵם, הַצֵּל הַצֵּל, הוֹשִׁיעָה הוֹשִׁיעָה, אֵל יִפְל דְּמִי אֶרְצָה לִפְנֶיךָ, אֵל תִּתֵּן לְשַׁחַת נַפְשִׁי, הַצִּילֵנִי מִדְּמִים אֱלֹהִים אֱלֹהֵי תִשׁוּעָתִי, תִּרְנֵן לְשׁוֹנִי צִדְקָתְךָ, חוֹסֶה עָלַי כָּרֵב רַחֲמֶיךָ, כָּרֵב חֲסִדֶיךָ, יִהְיֶמוּ נָא מַעֲיָה וְחִנּוּנוֹתֶיךָ עַל עֲלוֹב נַפְשִׁי כְּמוֹנִי, עַל נִרְדָּף כְּמוֹנִי, עַל מְלַכְלֶךְ בַּחֲטָאִים כְּמוֹנִי, עַל חֶסֶר דַּעַה חֶסֶר עֲצָה כְּמוֹנִי, כִּי לֹךְ לְבַד עֵינֵינוּ תִּלְוִיוֹת, לֹךְ לְבַד רַעֲיוֹנֵי צוּפִיוֹת, דָּלוּ עֵינֵי לְמָרוֹם, עוֹד נָא הוֹשִׁיעָה נָא, חוּם וְחַמֵּל נָא עָלַי, וְהוֹשִׁיעֵנִי לְשׁוּב אֵלֶיךָ בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּאַמֶּת וּבְלֵב שָׁלֵם, וְאַזְכֶּה לְחַיּוֹת תִּמְיֵד בְּרָצוֹנְךָ הַטּוֹב מַעֲתָה

תיקון הכללי

ועד עולם, כחסדך חניני, ואשמך עדות פיה. לב מהור ברא לי אלהים, ורוח נכון
חדש בקרבי.

ובכן, יהי רצון מלפניך, יהוה אלהינו ואלהי אבותינו, ארון השמחה והחן, אשר לפניך אין שום עצבות כלל לעולם, כמו שכתוב: הוד והדר לפניו, עז וחדוה במקומו, שתעזרני ברחמיך העצומים, ותזכני להיות בשמחה תמיד. משמח נפשות ענומים, שמח נפשי האמלה מאד, העלובה מאד, העיפה והצמאה והרעבה אליך מאד. הסר ממני יגון ואנחה, שמח נפש עבדך, כי אליך יהוה נפשי אשא. תודיעני ארח חיים, שבע שמחות את פניך, נעמות בימיך נצח. השיבה לי ששון ישעך, ורוח נדיבה תסמכני. שבעני מטובך, ושמח נפשי בישועתך, ומהר לבי לעבדך באמת, עזרה כבודי, עזרה הנבל וכנור, אעירה שחר. זכנו לכל העשרה מיני נגינה דקדשה, שהם מכניעים ומתקנים פגם הברית, באמור: אברך את יהוה אשר יעצני, אף לילות יסרוני כליותי. לדוד משכיל, אשרי נשוי פשע בסו חטאה. בית והון נחלת אבות, ומיהוה אשה משפלת. יומם יצוה יהוה חסדו, ובלילה שירה עמו, תפלה לאל חיי. למנצח אל תשחת לדוד מכתם בשלוח שאול וישמרו את הבית לחמיתו. אזכרה נגינתי בלילה, עם לבבי אשיתה ויחפש רוחי. היאכל תפל מבלי מלח, אם יש טעם בריר חלמות. פן תתן לאחרים הודך, וישנתך לאכזרי, ולא אמר איזה אלוה עשי נתן זמרות בלילה. שקר חסן והבל היפי, אשה יראת יהוה היא תתהלל. ונאמר: הללויה, הללו אל בקדשו, הללוהו ברקיע עזו: הללוהו בגבורתיו, הללוהו ברב גדלו: הללוהו בתקע שופר, הללוהו בנבל וכנור: הללוהו בתוף ומחול, הללוהו במנים וענב: הללוהו בצלצלי שמע, הללוהו בצלצלי תרועה: כל הנשמה תהלל יה, הללויה:

רבזנו של עולם, תקע בשופר גדול לחרותנו, ושא גם לקבץ גליותינו, וקרב פוזרינו מבין הגוים, ונפוצותינו כגם מירפתי ארץ, וקבץ נדחינו יחד מארבע כנפות הארץ לארצנו, וקום בנו מקרא שכתוב: ושב יהוה אלהיך את שביתך ורחמך, ושב וקבצך מכל העמים אשר הפיצך יהוה אלהיך שמה. אם יהיה נדחה בקצה השמים, משם יקבצך יהוה אלהיך ומשם יקחה. והביאך יהוה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטבך והרבה מאבתך. ונאמר:

תיקון הכללי

נאם אדני יהודה, מקבץ נדחי ישראל, עוד אקבץ עליו לנקבציו. ונאמר: בונה ירושלים יהודה נדחי ישראל יבנם, ותמהר ותחיש לנאלנו, ותביא לנו את משיח צדקנו, ותבנה את בית קדשנו ותפארתנו, והביאנו לציון עירך ברנה, ולירושלים בית מקדשך בשמחת עולם, כמו שכתוב: ופדויי יהודה ישבון ובאו ציון ברנה ושמחת עולם על ראשם, ששון ושמחה ישיגו ונסו יגון ואנחה. ונאמר: כי בשמחה תצאו ובשלווה תובלון, החרים והנבעות יפצחו לפניכם רנה, וכל עצי השדה ימחאו כף. ונאמר: כי נחם יהודה ציון, נחם כל חרבתי, וישם מדברה בעדן וערבתי בגן יהודה, ששון ושמחה ימצא בה, תודה וקול זמרה. שמחו ביהודה וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב. אור זרע לצדיק ולישרי לב שמחה. שמחו צדיקים ביהודה, והודו לזכר קדשו. אמן נצח סלה ועד.